Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XV I
D
16
NAPOLI

XVI.
Q.
16.

Digitized by Google

Digitized by Google

ANTONII NIGRI

EX ARCE HANNONI

TRACTATVS

DE EXCEPTIONIBVS REMORANTIBVS
faciendam, vel factam, ſed non conſumptam
Rei Iudicatæ executionem.

OPVS IN FORO VERSANTIBVS APPRIME NECESSARIVM,
& iniqua ſententia damnatis valdè profuturum.

ADIVNCTO CAPITVM, ATQVE RERVM INDICE LOCVPLETE.

ROMÆ, Typis Franciſci Monetæ. M. DC. XLVIII.

Superiorum Permiſſu.

Sumptibus Io. Baptiſtæ, & Ioſephi Corbi Bibliopol. in Agone Romæ.

Digitized by Google

Digitized by Google

INNOCENTIO X.
PONT. OPT. MAX.

INGENVIS CLARISQVE PARENTIBVS
IN VRBE NATO
OPTIMIS DISCIPLINIS CVM PIETATE
IN INFANTIA EDVCATO.
EXEMPLO MAIORVM SVORVM IVRIS VTRIVSQVE
LAVREA IN ADOLESCENTIA
CORONATO.
LEGATI APOST. AD POTENTISSIMOS REGES
GALLIARVM, ET HISPANIARVM
ASSESSORI
DOMI FORISQVE PRÆCIPVIS MVNERIBVS SIBI DEMANDATIS
SINE ALICVIVS QVERELA
IMMORTALI CVM LAVDE GESTIS
OMNIVM VOTIS FREQVENTIBVS VATICINIIS.
MAXIMO SACRORVM ANTISTITI
PACIS ANCILI
EXOPTATO DENVNTIATO ET RENOVATO,
ANTONIVS NIGER GAVDENS PRÆVISO EVENTV
OPVS DE EXCEPTIONIBVS TESTEM SVÆ VOLVNTATIS
IN EVM, APVD QVEM SALVS POPVLI
ET DIGNIS IVSTA PRÆMIA DARE
SVPREMA LEX SEMPER FVIT,
ET ERIT,

VOVET, DICATQVE.

Imprimatur ſi videbitur Reuerendiſſ. P. Mag. Sac. Pal. Apoſt.

A. Sacratus Epiſc. Comachen. Viceſg.

Reuerendiſſ. Pater, & Domine mi Colendiſſ.

T*Ractatus hic* de Exceptionibus remorantibus faciendam, & factam, ſed non conſumptam rei iudicatæ exequutionem, *Authore D. Antonio Nigro I. C. Excellentiſſimo, & Viro conſummata ſapientia in Romana Curia, quem cenſui ex imperio Reuerendiſſ. P. T. dignus eſt, qui ad publicam vtilitatem prodeat in lucem, ſi ita Reueuerendiſſ. P. T. videatur. Romæ 25. Iulij* 1644.

Gaſpar Burgius I. V. D.

Imprimatur

Fr. Hyacinthus Serronus Mag. & Socius Reuerendiſſ. P. Fr. Michaelis Mazarini Sac. Pal. Apoſt. Mag. Ord. Prædicat.

LE-

Digitized by Google

LECTORI CONSILIVM OPERIS
aperiendo ſalutem precatur.

VT ſumus natura facti faciles, ad diſentiendum, improbandumque alienas cogitationes, itaut critico ingenio nihil ſit gratius, quàm cum aliqua nota aliorum ſcripta lacerare; ſic facilè erit reperire, qui vt 2. de legib. dicebat eloquentiæ pater, in meum graſetur ingenium. Vitio dando, quod prius examinauerim ſolemnia, quibus iudicis imperio paretur exitus eorum, quæ creditor à contumace debitore, velo leuato, vel tribus conformibus conſequitur, ſeorſum deinde tradiderim cautiones, quibus tetardetur facienda, vel facta, ſed non conſumpta executio eorum, quæ prætor tribus verbis deſignantibus totum ipſius imperium. Do. Dico. Addico. iuſtè, & validè decreuit pro infelici creditore, quaſi docuerim longiores litium moras, & poſt illatum lethale vulnus, ægrotque ad iateritum redacto, cogitauerim de digeſtiuis, & repellentibus remedijs, quæ turgente morbo erant in ingreſſu ad infirmum adhibenda. Verùm conſiderato naturæ, & artis ordine, ceſſabit omnis accuſatio, nam ſicuti antequam feras iudicium, an quod natura genuit, vel ars confecit, ſit mancum, vel perfectum, neceſſe ſit illud oculis ſubijci, ſic mihi cogitandũ non erat de repellendo exitu latæ ſententiæ, niſi poſtquam illa fuit prolata. Beneualentibus enim non opus eſt medico, nec medicinis, ſed infirmis, & de vita periclitantibus conquirenda ſunt communia, & extrema remedia. Boni æquiq. conſule, & accipe Lector, quæ tibi cũ lacrymis tradũtur ex nũcio mihi hæc ſcribenti delato, quod Arx Hannoni parentum meorum ſedes, quam Duces Mediolani in limitropho fundo, leuiter erecto, non ferenda expenſa ædificarant, annis proximis maximo cũ incolarum, & vicinorum labore fortius munita, funditus nũc diruatur, aperta

hoſti-

hoſtibus via ſine ſanguinē, & cæde graſandi totum agrum Alexandrinum, & auctis viribus,deinde reliqua, quæ illorum furori obſtabant. An id factum fuerit iuxta regulas incrementi,vel decrementi prouinciarum, & regnorum, iudicet alius, & non ego,in cauſa propria. Proh dolor,quantum refert in quæ incidas tempora, ſeu verius,quantum differt,an indiginæ, vel alienigenæ ſubdaris imperio.

Digitized by Google

INDEX CAPITVM OPERIS.

PROEMIVM.

§. j. SOLVTIONIS exceptione, quando retardetur executio ſententiæ, vbi actum fuit iudicio executiuo. fol.5.

§. ij. Solutionis exceptione, quando retardetur exequutio ſententiæ latæ in Iudicio ordinario. fol. 7.

§. iij. Sententiæ exequutio retardatur exceptione ſolutionis obtenta reſtitutione in integrum aduerſus rem iudicatam, ex generali Clauſula ſi qua mihi fol.11.

§. iv. Solutio vt ſit legitima, quæ ſint conſideranda. fol.13.

§. v. Idem repetitur. fol. 14.

§. vj. Soluere pro alio quis legitimè poteſt fol.17.

§. vij. Solutio vt ſit legitima debet fieri ipſimet creditori. fol.19.

§. viij. Solutio an ſit legitima, ſi fiat Correo credendi inſolidum, vel Tutori, vel Adiecto, vel Iuſſo. fol.23.

§. ix. Solutio an ſit legitima, ſi fiat creditori debitoris, vel ei in quem directa ſunt verba obligatiua, & promiſſiua. fol.26.

§. x. Solutio facta alteri, quam creditori de mandato Iudicis quando ſit legitima, & liberet debitorem. 27.

§. xj. Renuncians exceptioni Solutionis, an de illa, conuentus ad ſoluendum excipere poſſit. fol.30.

§. xij. Solutione facta in alia re, quam in promiſſa, an retardetur exequutio ſententiæ. fol.34.

§. xiij. Effectus qui ſequuntur ex legitima ſolutione. 36.

§. xiv. Solutione ſortis principalis ceſſat omne intereſſe aliàs debitum. fol.38.

§. xv. Solutione recepta cum proteſtatione, ſeu reſeruatione conſequendi intereſſe, an illud peti poſſit. fol.41.

§. xvj. Solutione ſortis principalis an ſit remiſſa debitori pœna legalis, vel conuentionalis, vel iudicialis. fol. 35.

§. xvij. Solutione coactè facta reſpectu debitoris, vel creditoris, an liberetur debitor. fol.49.

§. xviij. Solutione Canonis facta directo domino, an ſit remiſſa caducitas. fol.51.

§. xix. Solutionem allegans, grauatur onere probandi. fol.55.

§. xx. Obligatus in ſolidum, ſi ſoluat partem, diuiſo credito à creditore in viriles, liberatur ab obligatione ſolidi. fol.58.

§. xxj. De ſolutione niſi fuerit exceptum ante concluſionem in cauſa, vel ſententiam, excipi non poteſt, niſi fuerit appellatum. fol. 62.

§. xxij. Soluere pro alio quando quis poſſit. fol. 64.

§. xxiij. Soluens pro alio, quando à debitore repetat ſoluta. fol. 67.

§. xxiv. Soluens inuito debitore, quando repetat. fol. 68.

CAPVT II.

Depoſitum factum præcedente legitima obligatione æquiparatur ſolutioni. fol. 69.

§. j. Depoſitum integrè factum operatur omnes effectus, quos operatur ſolutio. fol. 69.

§. ij. Depoſitum fieri debet loco & tempore congruo, alias nihil operatur. fol. 71.

§. iij. Oblatio vt ſit Canonica, & ſuos operetur effectus, quæ requirantur. fol. 74.

§. iv. Depoſitum fieri debet præcedente legitima oblatione iudiciali, vel extraiudiciali. fol. 74.

§. v. Oblationis faciendæ, & factæ, quæ ſint cauſæ, & effectus inde ſequentes. fol. 79.

§. vj. Depoſitum, & obligatio in quibus differant. fol. 79.

§. vij. Depoſitum debet eſſe purum, & ſine aliqua qualitate. fol. 79.

§. viij. Depoſitum fieri debet creditore citato ad recipiendum certa die non feriata in honorem Dei. fol. 80.

§. ix. Depoſitum fieri debet de re debita, & recepta in communi commercio, & non ſtatim peritura. fol. 81.

§. x. Depoſitum remanere debet penes depoſitarium. fol. 81

§. xj Depoſitum fieri debet ab ipſomet debitore, vel à Procuratore habente legitimum mandatum. fol. 81.

§. xij. Depoſitum factum ſeruatis, ſeruandis, liberat debitorem. fol 82.

§. xiij. Deponens in concurſu creditorum præfertur cæteris. fol. 82.

§. xiv. Deponens præfertur quibuſcumque in diſtractione, ſeu conſignatione depoſiti improprij. fol. 84.

CAPVT III.

Venditor, qui ſequutus eſt fidem emptoris in pretio rei venditæ, præfertur cæteris creditoribus emptoris, in pretio rei venditæ. fol. 86.

§. j. Hypotheca in re vendita ad fauorem emptoris, an ſit valida. fol. 92.

CAPVT IV.

Pactum Reſeruationis Dominij ad fauorem venditoris donec pretium ſoluatur, an ſit validum. fol. 96.

CAPVT V.

Pactum Reſeruationis Dominij donec pretium ſoluatur, præſuppoſito, quod ſit validum, vt dictum eſt cap. antecedenti, referuntur effectus inde ſequentes. fol. 99.

§. j. Pa-

§. j. PActum reſeruationis Dominij donec pretium ſoluatur facit venditorem potiorem cœteris. fol.99.

§. ij. Fidem emptoris dicitur venditorem ſequtum fuiſſe, re tradita illi non ſoluto pretio creditoribus. fol 100.

§. iij. Venditori non ſoluendum intereſſe vbi dedit Dilationem ad ſoluendum pretium. fol.100.

CAPVT VI.

Mutuum dans ad emendum præfertur cæteris creditoribus in diſtratione rei emptæ. fol.101.

CAPVT VII.

Mutuans pæcuniam refectionis cauſa præfertur cæteris Creditoribus in re refecta. fol.107.

CAPVT VIII.

Propoſit a regula melioramentorum exceptione retardati rei iudicatæ executionem, ſubduntur. §.§. quinquaginta ſex, quibus melioramentorum materia examinatur.

§. j. Melioramentorum exceptione, non retardatur exequtio ſententiæ latæ in emphiteotam, qui ſuo facto, & culpa cecidit ab emphiteuſi. fol.127.

§. ij. Melioramentorum exceptione retardatur exequtio ſententiæ latæ ad fauorem Domini directi, ſi emphitiuſis ſit ad illum deuoluta ſine culpa, & facto emphiteutæ. fol.135.

§. iij. Melioramenta vtilia, quæ dicantur. fol.143.

§. iv. Melioramenta vtilia facta à bonæ fidei poſſeſſore repetuntur, ſi fiant per applumbationem. fol.145.

§. v. Melioramentorum, factorum à bonæ fidei poſſeſſore per applumbationem, exciptione, retardatur exequtio ſententiæ. fol.149.

§. vj. Pauper qualiter reficiat milioramenta facta in re ſua. fol.149.

§. vij. Melioramentorum factorum à malæ fidei poſſeſſore exceptione non retardatur exequtio ſententiæ. fol.150.

§. viij. Melioramenta neceſſaria, quæ ſint. fol.152.

§. ix. Exceptione melioramentorum factorum ad rei conſiſtentiã, à bonæ fidei poſſeſſore, retardatur exequtio ſententiæ. fol.153.

§. x. Poſſeſſor malæ fidei repetit melioramenta neceſſaria, & retinet rem melioratam donec fuerit ſatisfactus de illorum pretio. fol.157.

§. xj. Fideicommiſſo grauatus retinet bona alteri reſtituenda, donec fuerit de melioramentis ſatisfactus. fol.161.

§. xij. Emptor cum pacto de retrouendendo non cogitur retrouendere, niſi ſatisfactus fuerit de melioramentis factis in re, quæ petitur retrouendi. fol.165.

§. xiij. Sẽtẽtia lata ad fauorẽ eius, qui egit iure congrui, non mittitur exequtioni, niſi ille ſoluat meloramenta facta in re retrahenda. fol.167.

§. xiv. Conductor, vel colonus, non poteſt expelli à re conducta, vel quam coluit, niſi illi fuerint refecta melioramenta facta. fol.168.

§. xv. Inquilinus non poteſt expelli à domo conduct., niſi reficiantur illi melioramen-

ramenta facta in domo quam habitat. fol.171
§. xvj. Melioramenta facta fructuum cauſa repetuntur, nec exequtioni mittitur ſententia lata niſi illis refectis. fol.173.
§. xvij. Fundo aperto ſine culpa vaſſalli, reficienda ſunt melioramenta in illo facta. fol.176.
§. xviij. Vſufructu extincto, proprietarius non ingreditur bona vſuifructui ſuppoſita, niſi ſolutis melioramentis factis ab vſufructuario. fol.183.
§. xix. Maritus non reſtituit fundum dotalem, niſi ſibi ſolutis meiioramentis in illo factis. fol. 185.
§. xx. Pignus non reſtituitur, niſi ſolutis melioramentis factis in re pignorata. fol.190.
§. xxj. Depoſitarius non reſtituit depoſitum, niſi ſibi refectis expenſis factis in re depoſitata. fol.194.
§. xxij. Comodatarius non reſtituit rem commodatam, niſi ſibi reſtituitis expenſis in illa factis. fol.195.
§. xxiij. Socius repetit expenſas factas in re communi. fol.196.
§. xxiv. Melioramenta facta à patre in bonis filij repetuntur, & interim retardatur ſententiæ exequtio. fol.197.
§. xxv. Melioramenta facta in re legata repetuntur. fol.198.
§. xxvj. Melioramenta facta in bonis primogenituræ repetuntur, & retardant exequtionem ſententiæ latæ ad fauorem facientis, donec fuerint ſoluta. fol.199.
§. xxvij. Melioramenta facta in bonis Eccleſiæ repetuntur à clerico, qui illa fecit. fol.202.
§. xxviij. Melioramenta repetuntur à poſſeſſore, tum bone, quam malæ fidei poſſeſſore. fol.208.
§. xxix. Melioramenta vbi ſunt ſoluenda ſoluitur quod eſt minus. fol.209.
§. xxx. Melioramenta ſunt æſtimanda pretio temporis ſolutionis. fol.214.
§. xxxj. Executio ſententiæ non retardatur exceptione meliogamentorum niſi fuerint liquida. fol.217.
§. xxxij. Melioramenta qua actione petantur, vbi res meliorata fuit domino reſtituta, non refectis melioramentis. fol.225.
§. xxxiij. Feudo aperto ſine culpa vaſſalli, dominus habet electionem an vellit ſoluere melioramenta facta à vaſſallo, vel pati illa abradi. fol.232.
§. xxxjv. Fructus fundi meliorati ſunt meliorantis, donec illi ſoluantur melioramenta. fol.236.
§. xxxv. Melioramenta quando ſoluenda licet perierint. fol.237.
§. xxxvj. Melioramentorum retentio ſolum datur illa facienti. fol.240.
§. xxxvij. Succeſſor ſingularis repetit melioramenta, & retinet rem melioratam, & illis reſtitutis agere poteſt, vt ſibi ſoluantur. fol.245.
§. xxxviij. Creditor cauſa melioramentorum præfertur cęteris in diſtractione rei melioratæ. fol.246.
§. xxxjx. Exceptio melioramentorum quandocumque opponi poteſt. fol.246.
§. xl. Executio ſententiæ non retatdatur exceptione melioramentorum ſi fuerint modica. fol.247.
§. xlj. Executio ſententia latæ in poſſeſſorio, vel petitorio retardatur exceptione melioramentorum. fol.249.
§. xlij. Executio ſententiæ non retardatur exceptione melioramentorum, ſi illa ſint facta poſt proteſtationem domini rei melioratæ, ne illa fierent. fol.256.
§. liij. Melioramenta voluptuaria non repetuntur. fol.258.
§. xliv. Melioramenta facta gratis in fundo alieno non repetantur. fol.260.
§. xlv.

§. xlv. Melioramentorum exceptio ceſſati vbi ſemel contra melioramenta prætendentem fuit iudicatum. fol.261.
§. xlvj. Miſſo in poſſeſsionem in contumatiam rei ſunt reficienda melioramenta. fol.262.
§. xlvij. Melioramenta facta lite pendente ſunt reficienda. fol.263.
§. xlviij. Poſſeſſor bonæ fidei compenſat fructus cum melioramentis. fol. 264.
§. il. Poſſeſſor bonæ fidei repetit melioramenta,& retardatur executio ſententiæ in eum latæ niſi illa reficiantur. fol.271.
§. l. Melioramentorum fructus ſunt meliorantis, nec compenſantur cum melioramentis. fol.273.
§. lj. poſſeſſor malæ fidei compenſat melioramenta cum fructibus perceptis. fol.277.
§. lij. Poſſeſſor malefidei eſt obligatus compenſare melioramenta cum fructibus, qui à meliorante percipi poſſunt. fol.278.
§. liij. Melioramenta qualiter æſtimentur. fol.283.
§. liv. Retentio rei melioratæ, vel abraſio melioramentorum, quando negetur, vel concedatur. fol.283.
§. lv. Frater qui rem communem meliorauit repetit expenſas. fol.284.
§. lvj. Melioramenta facta in re prohibita alienari repetuntur à meliorante, & illi conceditur rei melioratæ retentio. fol.284.

CAPVT IX.

Adimplementi exceptione retardatur proceſſus ad vlteriora. fol.285.

§. j. Adimplementi exceptio cui competat. fol.292.
§. ij. Sententiæ executio retardatur exceptione adimplimenti. fol.294.
§. iij. Adimplimenti exceptio opponi poteſt contra impeditum adimplere. fol.295.
§. iv. Excipere qui peteſt de adimplemento, numquam eſt in mora, niſi poſtquam fuit illi adimpletum. fol.296.
§. v. Adimplementi exceptio obſtat agenti, licet non fuerit oppoſita. fol.296.
§. vj. Adimplementũ etiam modicũ obſtat agenti, ne procedatur ad vlteriora. fol.298.
§. vij. Adimplementum quale eſſe debeat. fol.299.
§. viij. Exceptio amimplementi obſtat agenti, licet ille promiſſerit factum alienum. fol.300.
§. ix. Adimplementi exceptio obſtat promittenti quid facere: fol.302.
§. x. Adimplementi exceptio obſtat locatori agenti ad penſionis ſolutionem. fol.304.
§. xj. Contractus nominatus non reſcinditur quamuis ab actore non fuerit adimpletum. fol.306.
§. xij. Contractus innominatus reſcinditur ex non adimplemento. fol.310.
§. xiij. Exceptio adimplementi impedit proceſſum ad vlteriora. fol.310.
§. xiv. Negans non fuiſſe adimpletum non grauatur onere probandi negatiuam. fol.312.
§. xv. Adimplementi exceptio ceſſat ſi per æquipolens ſit adimpletum. fol.313.
§. xvj. Adimplementi exceptio ceſſat vbi actor agit ex ſeparato capitulo. fol.313.
§. xvij. Adimplementi exceptionem quis renuntiare poteſt. fol.314.

CAPVT

CAPVT X.

Exceptione rei non traditæ retardatur executio ſententiæ fol. 316.

§. j. EMptor repellit venditorem petentem pretiũ ſi excipiat rem venditam ſibi minime fuiſſe traditam. fol. 319.

§. ij. Sententia lata ad fauorem locatoris reuocatur, ſi excipiatur, rem locatam non fuiſſe traditam. fol. 321.

§. iij. Exceptio rei non traditæ, an opponi in executione ſententiæ. fol. 323.

§. iv. Tradere obligatus an liberetur, ficte tradendo. fol. 324.

§. v. Tradita res non dicitur, quæ probatur alteri hypothecata. fol. 325.

§. vj. Exceptioni rei non traditæ, vt dicatur renunciatum, an ſufficiat generalis renuntiatio omni legum auxilio. fol. 327.

§. vij. Exceptioni rei non traditæ dicitur renuntiatum, per actum illi contrarium fol. 331.

§. viij. Pretij non ſoluti exceptione retardatur ſententiæ executio, latæ ad fauorem emptoris. fol. 332.

CAPVT XI.

Euictionis exceptio declaratur. fol. 339.

§. j. EVictione imminente non cogitur emptor ſoluere pretium conuentum. fol. 335.

§. ij. Venditor licet ſit diues non excuſatur à ſatiſdatione, ſi rei quam vendidit immineat euictio. fol. 340.

§. iij. Executio ſententiæ latæ ad fauorem venditoris retardatur, ſi probetur rẽ venditam fuiſſe à vendente alicui hypothecatam. fol. 341.

§. iv. Euictio ſi immineat, venditor debet ſatiſdare emptori. fol. 343.

CAPVT XII.

Nullitatis exceptio examinatur. fol. 346.

§. j. EXecutio ſententiæ retardatur exceptione nullitatis notoriæ. fol. 353.

§. ij. Executio ſententiæ retardatur exceptione nullitatis incontinenti probãdæ. fol. 357.

§. iij. Executio ſententiæ retardatur, ſi dicatur lata à iudice non habente iuriſdictionem. fol. 360.

§. iv. Executio ſẽtẽtiæ retardatur, vbi dicitur nulla ex defectu citationis. f. 366.

§. v. Sententiæ executio retardatur ſi fuit prolata, defendente eo, qui non habebat mandatum agendi, vel defendendi, fol. 377.

§. vj. Executio ſententiæ retardatur exceptione nullitatis, quæ oritur ex ventre ſententiæ. fol. 379.

§. vij. Executio ſententiæ quando retardetur exceptione nullitatis, oppoſita coram executore mixto, vel mero fol. 381.

§. viij. Executio quando retardetur oppoſita nullitate inſtrumenti vallati obligatione Camerali. fol 487.

§. ix. Executio ſententiæ retardatur exceptione nullitatis, ſi ſequatur præiudicium irreparabile. fol. 390.

§. x.

§. x. Excipere de nullitate ſententiæ, quando quilibet poſſit. fol.391.
§. xj. Executio ſententiæ retardatur oppoſita nullitate, quia incerta. fol.398.
§. xij. Executio ſententiæ retardatur ſi euidenter,& notorie eſt iniuſta. fol.400.
§. xiij. Sententia eſt nulla, ſi in illa probatur adeſſe errorem facti. fol.410.
§. xiv. Sententia lata ex falſa cauſa eſt nulla, & non exequenda. fol.412.
§. xv. Ad agendum quæ ſunt temporalia, perpetua ſunt ad excipiendum:
§. xvj. De nullitate dicere licet, vbi non licet appellare. fol.414.
§. xuij. Nullitatis exceptio non releuat contra tres conformes. fol.415.
§. xiij. Executio ſententiæ non retardatur intentata actione nullitatis principaliter. fol.423.
§. xix. Exceptio nullitatis eget altiori indagine multis modis relatis hoc. §. fol.427.
§. xx. Exceptio nullitatis non retardat executionem ſi fuerit calumnioſa. fol.429.
§. xxj. Executio ſententiæ nullæ non retardatur, ſi à lege, vel ſtatuto, vel principis reſcripto ita caueatur. fol.430.
§. xxij. De nullitate agi non poteſt, lapſo termino ad agendum de illa. fol.432.
§. xxiij. De nuilitate non poteſt agere, qui renuntiat facultati agendi de illa. fol.434.
§. xxiv. Facta pendente excuſſione exceptionis nullitatis reuocantur tamquam attentata. fol.435.
§. xxv. Nullitas quando dicatur incidenter oppoſita. fol.436.
§. xxvj. Nullitate incidenter oppoſita retardatur executio ſententiæ. fol.438.
§. xxvij. Nullitas propoſita incidenter differt à propoſita principaliter. fol.440.
§. xxiij. Nullitas, vt dicatur principaliter co poſita, quæ requirantur. fol.441.
§. xxix. Nullitas incidenter ſi opponatur, coram quo cognoſcenda. fol.444.

CAPVT XIII.

Compenſatione retardatur executio ſententiæ, mota actione perſonali. fol.447.

§. j Compenſatio quando retardet executionem ſententiæ latæ pro fiſco: fol.453.
§. ij. Compenſatio, quando admittatur, vbi excipiens ſoluere promiſſit cum iuramento. fol.455.
§. iij. Obligatio Cameralis ceſſat oppoſſita compenſationis exceptione. fol.458.
§. iv. Refertur origo l.fin.C.de compenſ. firmata regula, quod compenſatio ſit expreſſa opponenda. fol.460.
§. v. Compenſationis exceptionem renuntians non prohibetur de illa excipere. fol.464.
§. vj. Ceſſionarius quãdo excipere poſſit, & nõ poſſit, de cõpenſatione fol.467.
§. vij. Ceſſionarius non excipit de compenſatione, ſi cedens tempore ceſſionis non potuiſſet excipere. fol.468.
§. viij. Fideiuſſor an poſſit excipere de compenſatione crediti eius, pro quo fide iuſſit. fol.469.
§. ix. Executio ſententiæ quando retardetur exceptione compenſationis crediti, alteri, quam excipienti debiti. 470.
§. x. Compenſationis oppoſita exceptione quando retardetur executio ſententiæ latæ ad fauorem Eccleſiæ. fol.471.
§. xj. Compenſatio quantitatis liquidæ, quando admittatur, cum quantitate liquida. fol.472.

§. xij.

§. xij. Depoſitur repetenti quando obſtet exceptio compenſationis. fol.476.
§. xiij. Compenſatio quibus caſibus fiat ipſo iure. fol.478.
§. xiv. Compenſatio quantitatis non liquidæ, quando admittatur contra quantitatem non liqnidam. fol.479.
§. xv. Adminiſtrator quando poſſit excipere de compenſatione, fol.480.
§. xvj. Socius quando poſſit excipere de compenſatione ſi fuerit debitor societatis. fol.482.
§. xvij. Compenſatio quando obſtet in delictis. fol.483.
§. xviij. Doli compenſatio quando obſtet. fol.485.
§. xix. Compenſatio quantitatis ad ſpeciem non admittitur. fol.485.
§. xx. Poſſeſſor bonæ fidei non compenſat melioramenta, cũ fructibus. fol.486.

CAPVT XIV.

Executio ſententiæ returdatur oppoſita exceptione excõmunicationis fol.486.

§. j. EXcommunicationis exceptione oppoſita an ſuperſedendum in exequutione ſententiæ, fol.492.
§. ij. Ceſſonarius excommunicati repellitur, ſi petat exequi ſententiam latam ad fauorem cedentis, & ſibi ceſſam. fol.493.
§. iij. Excommunicatus an poſſit excipere de compenſatione ad retardandam executionem ſententiæ argumentoſa eſt quæſtio, fol.497.
§. iv. Excommunicatus quando poſſit, & non poſſit eſſe in iudicio, fol.502.

CAPVT XV.

Periurij exceptio quando obſtet executioni ſententiæ, fol.508.

§ j. EXecutio retardatur exceptione periurij commiſſi in caſu de cuius executione tractatur. fol.514.
§. ij. Periurij exceptio retardat executionem ſententię ſi illud fuit commiſſum ante cæptum litem, fol.516.
§. iij. Abſoluere à iuramento quis poſſit. fol.519.
§. iv. Exceptione periurij repellitur actor à limine iudicij. fol.525.
§. v. Iuramentum eſt vinculum perſonale, & an liget hæredes iurantis. fol.526.
§. vj. Periurij exceptio eſt litis finitæ, fol.528.
§. vij. Iuramenti litis deciſiui materia refertur, fol.529.
§. viij. Appellatio negatur à ſententia lata in vim iuramenti litis deciſiui. fol.530.
§. ix. Periuriũ commiſſum in iuramento litis deciſiuo quãdo puniatur, fol.532.
§. x. Iuramentum quando remitti poſſit ab eo, ad cuius fauorem fuit iuratum. fol.333.

CAPVT XVI.

Cautiones aduertendæ à diligenti cauſarum patrono, quibus poterit ſententiæ executionem differre, vbi aliqua ex relatis exceptionibus, non iuuatur. fol.634.

Conſequuntur exceptiones remiſſiue examinatæ. fol.549.

TRACTATVS DE EXCEPTIONIBVS REMORANTIBVS FACIENDAM, vel factam, ſed non conſumptam rei iudicatæ exequutionem.

PROOEMIVM.

SVMMARIVM.

Pro ſententia præſumitur. 1. ampl.2.
Sententia, quæ tranſiuit in iudicatum pro veritate habetur. 3. ampl.4.
Indebiti condictio ceſſat vbi quid eſt ſolutumvirtute ſententiæ. 4.
Exequutio cœpta, an exceptione aliqua poſſit reuocari, vel retardari abſque appellatione. 6.
Excipiens dicitur fugitiuus. 7.
Exceptio eſt triplex nempè dilatoria, peremptoria, & mixta. 8. dilatoria eſt opponenda ante litis conteſtationem. aliàs reus dicitur illam renuntiaſſe; ita vt nec in gradu appellationis poſſit opponi. 9. 10. 11. ampl. an etiam à minore, & alia perſona priuilegiata. 12.
Exceptio peremptoria in quem finem tendat. 13. quando opponenda. 14. in quo differat à dilatoria 15. an oppoſita in prima inſtantia poſſit opponi in ſecunda. 16
L. Peremptorias C. ſentent. reſcind. non poc declaratur. 17.
Exceptio mixta quæ dicatur 18. exemplum eius exceptionis 19. de illa idem iudicandum quod de exceptione ſimplici, & quare. 20. potius ſequitur naturam peremptoriæ, & quare. 21.
Exceptio dilatoria, & perẽptoria differt. 22.
Exceptio omnis eſt ſpecies defenſionis. 23. nemini eſt deneganda, & denegata licet appellare. 24.
Defendere ſe quiſque debet vbi fuit querelatus, aliàs grauiter peccat. 25.
Defenſioni an quis poſſit renuntiare. 26. an tolli à Principe. 27.
Exceptionum peremptoriarum effectus. 28.
Exceptio omnis opponi poteſt ad retardandã exequutionem ſententiæ, quæ non redarguitur illius iuſtitia. 29. exempla harum exceptionum. 30. limita. ſi de illa fuit in proceſſu cognitum. 32.
Executor de qua exceptione recognoſcere poſſit. 31.

LATA ſententia, illaque per capturam pignorum ex primo decreto exequutioni demandata, cum etiam in dubio pro validitate, & iuſtitia vtriuſque
1 actus † præſumatur *. l. 2. §. ſolet ff. de hæ-*

red.vel action.vendit.Bald.cap.in præſen-
tia.de renunc.num.3.Surd conſ.61 num.2.
& conſ.390. Ne. num.14.& ſeq. Crauet.
2 extendens ad † ſententiam arbitri conſ.
3 252.per n.8. & res iudicata † pro verita-
te habeatur . l. res iudicata. ff. de reg. iur.
faciat de indebitó debitum . l. cum puta-
rem ff.famil. herciſ.Cyn.in l. 1. C.de cond.
indeb.n. 1.in princip. eam afferens ratio-
nem, quia ſententia inducit obligationē,
4 & eſt contractùs, vel quaſi, † nec datur
repetitio eius , quod fuit ſolutum vi ſen-
tentiæ irretractabilis, tantæque ſit potē-
tiæ, vt naturalia vincula ſanguinis mu-
tet, falſum reddat verum quoad effectū,
5 & tãquam altera natura † faciat de albo
nigrum, & eum eſſe patrem, vel filiū, qui
non eſt, pater vel filius, vt ex Bald.voluit
Curt.Iun.conſ.23.in fin.& conſ.177.n.13
Crauet.conſ.79.num.1. Rimin. Iun. conſ.
194.Arbitror nu.1.& ſeq.Iaſ.l.qui Romæ.
§. duo fratres. ff. de verb. oblig.n.2.Franc.
Bec.conſ.70.num 71. Natt.conſ.524. n.4.
Rol.à Val.conſ.82.nu 12.vol.1. Indubita-
6 tum videtur exceptione † aliqua ſine
appellatione reuocari, aut retardari poſ-
ſe exequutionem ſententię iam cęptam,
vel incipiēdam, & inanis ſit omnis meus
labor, inquirere an condemnatus diffini-
tiua poſſit fugiendo, ideſt excipiendo ,
7 cum † excipiens dicatur fugitiuus . §. 1.
auth.de exhib.reis.l.2.verſ neque actorem
neque fugientem C. de iur. iur. propt. ca-
lum. dand. Nepos de mont. Alban. in præ-
fat. tract. de except. aliquo caſu euitare
exitum ſententiæ in eum prolatæ.
8 Nam cum omnis † exceptio, vel ſit di-
latoria, vel peremptoria, vel mixta, cum
ante ingreſſum litis, & illius conteſtatio
9 nem, dilatoriæ † ſint opponendæ. l. exce-
ptionem.19.C.de probat. l. penul & final.
C.de except.Bart. in l.ſi conuenerit.ff.de
iuriſdict.omn. iudic.nu.3.Io.de Deo lib.3.
Cauillation cap. 16.nu. 18. Angel in rub.
Inſt de except.n.22. Conrad.de offic. præ-
tor.§. De exception. 2. & ſeq. & lite con-
10 teſtata † reus illas cenſetur renunciaſſe.
l. ita demum. C. de procur l.ſi quidem.C.de
except. cap.cum cauſam.de appellat.Iaſ.in
l. ſi arrogator.ff.de adept.n.59.adeout nec
11 in gradu † appellationis, cōtra regulam.
l. per hanc C. de tempor. appell. illorum
beneficio quis vti poſſit. l. ita demum C.
C.de procur. vbi Bald. & Sal.Iaſ. d l. arro-
gator num. 59. Caldas in l. ſi curatorem.
C. de reſtit.in integr.§.per quod in priſti-
num nu.42.qui præterea reſpondet obie-
12 ctis † quamuis ſit mulier, minor, miles ,
ruſticus, & alias priuilegiatus iuxta opin.
Iaſ.in l.ſi conuenerit. ff. de iuriſdict.omn.
Iud.n 49.de cuius veritate agit Caldas d.
l.ſi curatorem § vel aduerſarij dolo.n.11
& ſeq: & poſt illum. Trentacinq.Var re-
ſolut. lib.2 cap. 1 n.44.& ſeq. plurib.
Si autem exceptio fuerit perempto-
ria, cum illa ſit ordinata in finem repel-
13 lendi actorem † non autem , vt reus ali-
quid ab illo conſequatur, cap.2.de ordin.
cognit.Fulu.Pacian.de probat.lib.1.c.69.
num. 20. & reus exceptione lite conte-
14 ſtata † amplius vti nequeat. l. ſi quidem.
C. de exception. Imol. l. imperatores . ff.
de re iudic. num. 2. in princip. Duaren. de
exception. præſcript. cap.1.verſ Nam ex-
ceptiones. qui licet deinde ſubdat conte-
ſtationē minimę eſſe neceſſariam . Ioan.
tamen de Deo lib.3.Cauillation c.16.n.17.
Concludit, ſanum eſſe cōſilium, omnem
reo conuento peremptoriam exceptio-
nem obijcere ante litem conteſtatam ,
15 in eoque differre † peremptorias ex-
ceptiones à Dilatorijs , quod illæ in lite
conteſtanda ſint opponendæ, ſed non
probandæ , donec actor probauerit in-
tentionē ſuam, Dilatoriæ verò ſunt obij-
ciendæ ante litis conteſtationem, & pro-
bandæ.l ita demum 13.C.de procur.l Pom-
ponius.41.§.3.ff.eodem l ſed & ſi ſuſcepit.
52.ff.de iudic.cap.inter monaſterium.cap.
ſuborta de re iudic. Specul.de except.§.3.n.
1. & ſeq. Fel. cap. ad audientiam . 2.de
reſcript.num.14. latè etiam agens an qui
16 non † oppoſuit peremptoriam ſibi com-
petentem in prima inſtantia, poſſit illam
obijcere in gradu appellationis, non re-
fectis expenſis, Aſinius plura cumulans in
prax.§.14.cap.4.num.1. Nec obſtat l.pe-
17 remptorias † C. ſent. reſcindi non poſſe .
quia in eo textu omiſſa dicitur exce-
ptio, vbi illius diſputatio , & probatio
differtur in tempus quo actor probaue-
rit intentionem ſuam , non quod non
fuerit in conteſtatione litis oppoſita, ſeu
de illa proteſtatum, vt loquitur, Specul.
ſequen-

Digitized by Google

ſequendo *Vbert. de Bobio de exception.*
§.1.n.8. circa fin.
18 Si verò fuerit mixta † quia dubita-
tur an ſit peremptoria, vel dilatoria, ve-
19 luti ſi reus † conuentus ad ſoluendum,
dicat, & excipiat, quod ſub conditione
poteſtatiua, vel caſuali, ſe obligauerit,
cum illius ad implementum ſe habeat
ad eſſe, & non eſſe. *Specul. de exception.*
§.1.num. 8. de hoc † genere exceptionis,
vel idem iudicandum quod de exce-
ptione ſimplici, quia mixta ſequuntur
naturam ſimpliciũ, ex quibus illa ſunt
cõpoſita. *§. omnium. Inſt. de action. l. Ti-*
21 *tia textores. ff. de legat.* 1. vel potius †
abſolutè ſequentur naturam, & regu-
las exceptionum peremptoriarum,
quia fortius operantur, quàm operen-
22 tur dilatoriæ, nam iſtæ † ad tempus ex-
cludunt actorem, illæ autem in perpe-
tuum. *Specul. de except. §. 1. nu. 1. &*
ſeq. vſque in fin Inanis videtur futurus
labor inquirere de exceptione retar-
dante, vel impediente factam, vel fa-
ciendam exequutionem.
23 Attamen, quia † omnis exceptio eſt
ſpeties defenſionis à lege introducta,
nemini quantumuis cõtumaci, vel ne-
24 gligenti † deneganda. *l. defenſ. C. de*
iur. fiſci. l. cum inter. ff. de except. & ſi
denegetur, licet ad vtrumque effectum
appellare. *Rota deciſ. 15. de procurat. in*
nou. Marſil. in l. vnius facinoris § cogni-
turum ff. de quæſt. nu. 55. addendo n. 57.
25 *& ſeq.* accuſatum de crimine † aliquo,
ſi non ſe defendat, quoties poteſt ſe de-
26 fendere grauiter peccare, diſputando †
præterea an quis poſſit renuntiare de-
27 fenſionibus, ſicuti & an illæ tolli † poſ-
ſint à Principe, late agit, *Vaſquius illuſt.*
Controuerſ. lib. 1. cap. 18. & quia vt di-
ſtinguit *Caſt. in l. 1. C. de iuriſ. & fact.*
ignorant num. 5. Exceptio vel ſuperue-
nit poſt rem iudicatam, vel tangit mo-
dum exequendæ ſententiæ, vel obſer-
uatam in ea proferenda ſolemnitatem,
28 & exceptionum † peremptoriarum
non eadem eſt vis, cum aliæ perimant
obligationem naturalem tantum, aliæ
ciuilem tantum, aliæ, & ciuilem, & na-
turalem, aliæ non perimunt nec ciui-
lem, nec naturalem, vt diſtinguit *Spec.*
de except. §. 3. n. 38. & ſeq. & poſt Specul.
Aretin. in Rub. Inſt. de except. n. 27. Ideo
poſt relata ſolemnia exequutionis fa-
ciendæ, agam de exceptionibus, quæ
probatæ, vel oppoſitæ tantum, exequu-
tionem faciendam remorantur, vel il-
lorum beneficio iam facta reuocatur.
præmiſſis aliquibus generalibus, quæ
dicendorum in ſpecie, faciliorem præ-
bebunt intellectum.
Primò quod ad retardãdam exequu-
29 tionem ſententiæ prolatæ opponi † po-
teſt omnis exceptio qua nõ redargua-
tur ſententia de iniuſtitia, ſeu per quam
ſententia non impugnatur in meritis.
vt ex Caſt. Salic. & Alex. in l. ſi duo §. ſi
quis. ff. de iure iur. concludit Burſat. cõſ.
305. Tam patens num. 7. Rol. à Val. conſ.
28. lib. 1. nu. 3. in fin. & n 4. & ſeq. exẽ-
30 pla † plura refert. *Tiraquel. de Retract.*
Conuent. §. 7. nu. 14. circa med. Bero conſ.
104. illud. lib. 1. num. 2. concludens exe-
31 quutorem poſſe † cognoſcere de exce-
ptione, quæ non impugnat ſententiam
ſed ſolum illius exequtionem, ſecus ſi
tangat merita cauſæ, & exempla refert.
Aſinius in praxi §. 31. cap. 2. Limit. 14. n.
2. Caſt. in l. 1. C. de iur. & fact. ignor. n.
5. in princ. verſ. ſecunda.
Secundo quod omnis exceptio, quæ
admittitur ad retardandam exequutio-
32 nem ſententiæ, amittit vim ſuam, ſeu
inutiliter illa obijcitur, ſi ante ſenten-
tiam fuit de illa plenè cognitum, *l. quod*
in diem §. 1. ff. de pet. hæred. l. fin. C. de
fid. inſtrum. Tuſcus concluſ. 490. exequu-
tio n. 32.

CAPVT I.

SVMMARIVM.

Solutio eſt præcedentis debiti extinctio .1. eſt regina exceptionum. 2. per illam impeditur facienda, & reuocatur facta exequutio, & perimitur omnis obligatio. 2. & 3. eſt exceptio peremptoria, & de illa licet excipere etiam poſt ſententiam. 4. an etiam vbi in proceſſu fuit de illa exceptū. opponitur vbi exequutiuè, vel ordinariè fuit actum 6. 7. vel beneficio reſtitutionis in integrum. 8.

Inſtrumentum multis modis dicitur habere paratam exequutionem. 6.

PRIMA itaque exceptio, qua condē-
nato ad dandum, præſtandumue
aliquid, vti licet, vt ſe à datione, vel
1 præſtatione liberet, vel tueatur, eſt †
Solutio, quæ cum ſit præcedentis de-
biti extinctio. *§. 1. Inſt. quibus mod. tollit.*
oblig. Ideo illam mihi appellare libet
Reginam exceptionum, quia illa eſt de
re iam finita, vnicum præſidium, &
ſingulare adiutorium aduerſus actorē
moleſtan.em ſine iure, & actione miſe-
2 rum reū. propterea illius virtute † retar
datur facienda exequtio, & facta reuo-
catur, quia per illam non impugnatur
ſententia. *Anton. Fab. in ſuo Codic. lib. 7*
3 *Titul. 14. Diffinit. 6. nu. 3.* & per illam †
probatur perempta omnis obligatio.
Specul. de exception. §. 3 n. 40. Bero conſ.
204. n. 7. lib. 1. & conſ. 189. nu. 12. lib. 3.
4 concludens ſolutionē † eſſe exceptio-
nem peremptoriam, & de illa excipere
licere etiam poſt ſententiam. *Addentes*
ad Romam conſ. 28. verſ nō patitur præ-
ſertim ſi de illa in proceſſu non fuit ex-
5 ceptum, nam † ſi fuit exceptum retar-
datur petita reſtitutione in integrum
vt diſtinguit *Cancer. var. reſolut. tom. 2.*
De sēt. & earum exequut. n. 308. & ſeq.
licet Dec. Cagnol. in l. bona fides ff. de
reg. iur. Rota Ianuenſ. deciſ. 104. ab illo
citati, non faciunt hanc diſtinctionem
ſed ſolum quod ope exceptionis ſolu-
tionis retardetur exequutio in ſtrumē-
ti habētis ex ſtatuto paratam exequu-
tionem, vt latè tradit *Aſin. in prax. §.*
31. cap. 2. limit. 15. Antonius Fab. d. Diſ-
finit. 14. n. 4.

Sed quia de ſolutione excipitur ad-
uerſus rem iudicatam, vel in caſu, &
6 cauſa qua exequutiuè actum fuit † vt
puta ex inſtrumento publico habente
paratam exequutionem, ex principis
conſtitutione, vt in dominio Mediola-
ni, vel ex ſtatuto, vt in Vrbe, vel formula
qua fuit conceptū, vt puta cum obliga-
tione Camerali, vel cum Quarantigia
Theſaur. deciſ. 26 n. 11. & ſeq. vel ratio-
ne loci vbi eſt ſtipulatum, vt apud acta,
ſeu in iudicio. *Bald. Caſt. Alex. & alij*
relati ab Afflic. deciſ. 387. ſi vno n. 1. Vinc.
de Franc. deciſ. 118. n. 7. Carolus de Graſ.
alios referens, & teſtās ita ſeruari in Re-
gno Neapolis. *Tract. de except. prælud.*
1. n. 2.

Vel de legitima ſolutione excipitur ad-
7 uerſus exequutionem † ſententiæ, quæ
fuit lata in iudicio, quo præmiſſo libel-
lo, ſeu alia monitione vim libelli ha-
bente, ſeruatis dilationibus ſtatutarijs,
vel à ſtilo Curiæ conceſſis, vel à iure
communi datis, fuit lata diffinitiua, quę
non ſuſpenſa per appellationem tran-
ſiuit in iudicatum.

Vel denique excipitur de legitima
8 ſolutione † obtenta reſtitutione in inte-
grū ex ſpetiali, vel generali iure, ſi qua
mihi iuſta cauſa. *Imol. in l. Imperatore*
ff. de re iudic. n. 3. circa fin. verſ. & facit
generaliter. concludens de ſolutione
facta ante ſententiam, non licere exci-
pere, niſi beneficio reſtitutionis in in-
tegrum conceſſæ à Principe alio non
recognoſcente ſuperiorem. examinan-
do ſingula.

§. I.

SVMMARIVM.

Solutionis exceptio opponi poteſt aduerſus exequutionem faciendam ex ſententia, ſeu decreto ex proceſſu exequutiuo, & quare. 3. ampl. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13.

Digitized by Google

14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. *Limit.*
23. 25. 26. 27. 28. 29. 31. 32.
De ſolutione excipiens tardè an audiatur nõ reſectis expenſis. 33.
Bona fides idem eſt quod æquitas, & mens conſcia recti. 2.
Incontinenti, quando dicatur probatum. 8. 9.
Mandatum de ſoluendo quando habeat vim ſolutionis. 22.
De ſolutione quando dicatur cognitum. 24.
De falſitate, quando dicatur cognitum. 25.
Solutio quando fieri poſſit anticipate. 30.
quando dicatur facta in fraudem 32.

Dicendum primò, ſi agatur de retardanda exequutione facta, vel
facienda ex decreto iudicis procedentis exequutiuè, quod audiendus ſit reus
1 † ſi excipiat de ſolutione facta creditori
inſtanti pro exequutione. *Caſt. in l. 1. C. de iur. & fact. ignor. nu. 5. in fin. verſ. ex prædictis. Rota Ianuen. deciſ. 104. Solutio r. 2. vbi ex Dec. in l. bona fides. n. 2. cui addo Cagnol. nu. 3. ff. de reg. iur.* con-
2 cludit quod cũ † bona fides, ideſt æquitas, & mens conſcia recti, non patiatur,
vt bis idem exigatur, & ſolutione extincta fuerit omnis debitoris obligatio,
§. 1. Inſt. quib. modis tollitur oblig. vt quandocumque audiatur reus, excipiẽ-
3 do de ſolutione, quia † per illam non
redarguitur ſententia de iniquitate, vt inquit, *Caſt. d. verſ. ex prædictis* quo caſu conſultum eſt condẽnato ordinario remedio appellationis. *l. 1. ff. de appellat.* ſed paratur probatio defectus cauſæ, quare non ſit ad vlteriora procedendum. *l. ſi fullo ff. de condict. ſine cauſ. vbi Iaſ. n. 2. & Caſt. n. 8. Cin. in l. pecuniæ ff. de condit. indebit. n. 3. in fin. Iaſ. l. Imperatores ff. de rei iudic. n. 5. verſ. Idem multo magis.* & ita ſæpè obtinui in Curia Auditoris Cam. vbi excipiendo de ſolutione ante factam, vel poſt factam exequutionem, præfixo termino decẽ, vel quindecim dierum ſine præiudicio exequutionis factæ, vel mandati relaxati de illam faciendo, examinatis teſtibus, vel productis apocis, vel inſtrumentis, vel partitis extractis ex libris montis pietatis, vel mercatoris, probata ſolutione eius, quod petebatur, & decretum fuerat, vt ſolueretur abſolui curaui reum de facto conuentum ab obſeruatione iudicij, cum condemnatione expenſarum actoris.

4 Ampl. præſertim, ſi excipiatur de † ſolutione facta poſt decretum exequutionem, ſeu relaxationem mandati de capiendis bonis, vel perſona debitoris. *Caſt. in l. 1. C. de iuris, & facti ignorant. n. 5. in princ. & circa fin. verſ. ex prædictis.* eam aff. rens rationem, quia de ſolutione facta poſt latam ſententiam, tanquam de iure ſuperueniẽti licet excipere, nec ideo impugnatur ſẽtẽtia de iniquitate, ſed vt ego addo de nõ illius virtute, extincta per ſolutionem eius, quo quis damnatus fuerat. *§. 1. Inſt. quibus mod. tollitur obligat. Iaſ. in l. 2. ff. de condit. ſine cauſa. nu. 2. Io. Imol. in l. Imperatores ff. de re Iudic. in fine Bald. in l. 1. C. de re iudicat. in princip.*

Ampl. præſertim vbi actor inſtat pro
5 exequutione † ex primæua actione, non
autem in factum, vel officio iudicis, *Caſt. in l. 1. C. de iur. & fact. ignor. n. 5. in final. verbis*, addendo tatuum eſſe actorem, qui exequutionem ſuæ ſententiæ ea actione procurat, quia reo licet opponere omnes exceptiones, quas poſſet opponere ante ſententiam.

6 Ampl. etiã vbi de ſolutione † excipitur partis debiti, cuius cauſa relaxata, ſeu decreta, vel facta fuit exequutio. *Caſt. in l. 1. C. de iur. & fact. ignorant. num. 5. verſ. item ſequitur.*

Ampl etiam ſi de ſolutione non fuiſ-
7 ſet exceptum † ante ſententiam *Cancer. var. Reſol. lib. 1. c. 17. de ſent. & earum exequut. n. 308. & ſeq.*

8 Ampl. etiam vbi debitor excipit de † ſolutione, quam incontinenti probare offert, ideſt infra tempus, quod datur iudicatis ad ſoluendum. *Colcr. de proceſſib. p. 4. cap. 2. n. 11. & n. 12.* declarat ſi talis probatio fiat ſcripto, non autem teſtibus, ſed illius opinio reprobatur infra num. 11. *Iaſ. tamen in l. 4. §. condemnatum ff. de re iudic. n.* 30. dicit arbitrariũ †
9 eſſe iudici declarare quando dicatur quid fieri incontinenti.

10 Ampl. etiam aduerſus exequutionẽ † ſententiæ principis, licet in reſtitutio-

ne

ne in integrum ſit ſecus, vt dicam in-
fra §.iij.n.5.

11 Ampl. etiam vbi de ſolutione † exci-
pitur quæ probetur teſtibus. *Caſtrenſ. in*
*l.2.ff. de condit. ſine cauſ. nu.*10. Conclu-
dens ſtante ſtatuto, quòd non admitta-
tur ſolutionis exceptio, niſi de illa do-
ceatur publico iſtrumento, ſi poſt fa-
ctam exequutionem doceatur de ſolu-
tione, teſtibus, repetitur quod indebitè
fuit ſolutum. *Aſin. latè in prax. §.* 31. *c.*
44. *Iaſ. in repet. l. admonendi ff. de iur. iur.*
*nu.*321. *& in l. Imperatores ff. de iur. iur.*
*num.*10. Cancer. *var. Reſol. lib.*1.*cap.*17.
*De ſentent. & earum exequut. n.*309. *in*
12 *fin.* addendo procedere † etiam in teſti-
bus de nouo repertis. *Iaſ. in l. Impera-*
tores. ff. de re iudic. n. 10 latius proſequi-
tur dicta de teſtibus de nouo repertis.
*Caual. in ſpecul. commun. opin. q.*542. *ſo-*
*let. n.*6. addendo hanc eſſe opinionem
pleniſſimam æquitate, ne veritas tegatur
*Iaſ. l. Imperatores ff. de re iudic. nu.*10.

13 Ampl. præſertim † ſi de ſolutione
excipiatur ad commodum pupilli, rei
pub. & alterius perſonę, vel corporis pri-
uilegiati, & afferatur ſolutionem proba-
ri teſtibus, vel inſtrumentis de nouo re-
pertis. *Imol. in l. Imperatores ff. de re iu-*
*dic. nu.*1.

14 Ampl. præſertim durante † termino
perficiendæ exequutionis. *Cancer. var.*
*Reſolut. lib.*1.*cap.*17. *de ſentent. in earum*
*exequut. n.*306. *in fin.*

15 Ampl. etiam coram † mero exequuto-
re, qui licet nullam habeat cauſæ cogni-
tionem, ſi tamen coram illo excipiatur
de ſolutione, de illa cognoſcit, & interim
retardatur exequutio; argumento eo-
rum, quæ dici poſſent de compenſatio-
ne, & voluit *Cancer. var. Reſolut. lib.*1.
*cap.*17. *De ſententia, & earum exequut.*
*num.*309.

16 Ampl. etiam vbi excipitur † de ſolutio-
ne facta alteri quàm creditori ex decreto
iudicis, vt dixi infra. §.8. *verſ. octauum*
exemplum.

17 Ampl. etiam vbi de non † opponēda
exceptione ſolutionis fuiſſet conuētum
vt dixi infra hoc *cap.*1. §.xj

18 Ampl. etiam ſi excipiatur † de ſolutio-
ne facta exequutori. *Io. Fab. in l. ſi eo tē-*
pore. C. de remiſ. pign. l. à D. Pio. §. ſed ſi
emptor ff. de re iudic. l. quæſitum ff. de di-
ſtract. pign. Rebuf. de præcon. & licitat art.
76. *gloſ.*2. *num.*15. limitans ſi aliud ſtatu-
to caueatur, addendo tale ſtatutum vi-
gere in Gallia, quia compertum appari-
tores habere manus aduncas.

19 Ampl. etiam ſi excipiatur † de ſolutio-
ne facta Adiecto. *Bero conſ.* 198. *lib.*1.*n.*
6. *& ſeq.* addendo quando poſſit reuo-
cari mandatum datum debitori, vt ali-
cui ſoluat.

20 Ampl. etiam vbi ſolutio fuit † facta à
tertio pro debitore. *l. ſoluendo ff. de neg.*
geſt. vbi Caſt. ampliat ſiue debitor ſciat,
ſiue ignoret factam ſolutionem, & illi
contradixiſſet. *Pancirol. conſ.* 108. *nu.*2.

21 Ampl. etiam vbi ſolutio † eſt tacita,
veluti ſi debitor iubeat mercatori, vt ſol-
uat creditori ſuo, & mandatum fuit ac-
ceptatum. *Bero conſ.*198. *lib.*1. *nº*14. *ſub-*
22 *dens nu.*15. *& ſeq.* quando † mandatum
de ſoluendo habeat vim ſolutionis.

23 Limit. vbi de ſolutione ante † relaxa-
tam exequutionem, fuit exceptum, &
cognitum. *l. duobus* 19. *ff. de except. rei*
iudic. l. quod in diem 6. *§. final. ff. de com-*
penſat. Gloſ. fin. in l. Neſennius. §. fin. ff.
de re iudic. l. ſin autem §. fin. ff. de negot.
geſt. vbi Bald. & Alberic. & ita declarat
*Morlain ſuo Emporeo iuris part.*1. *tit.*2.
*de iurſd. omn. iud. quæſt.*19. *nu.*8. *Abb. cap.*
ſuborta 21. *de ſentent. & re iud. n.*10. *in*
princ. verſ. Tertij diſtinguebant.

24 Cognitum † enim de ſolutione dici-
tur, ſi illa oppoſita, iudex tamen con-
trarium pronuntiauit. *Gloſſ. in fin. in cap.*
inter monaſterium de re iud. Fel. in cap.
*Suborta. eod. tit. nu.*19. *verſ. vlt. & Abb.*
*num.*8. *& nu.* 10. *verſ. Tertii diſtingue-*
bant. Imol. l. Imperatores ff. de re iudic.
*num.*2. *in princip. Boer.* loquens de exce-
25 ptione † falſitatis. *deciſ.*307. *in princip.*
*Anton. Fab. in ſuo Cod. lib.*7. *titul.*14. *De-*
finit. 6. *num.*4.

Limit. poſtquam exequutio debitum
finem eſt ſortita, *Cancer. var. Reſol. lib.*
1. *cap.*17. *De ſent. & earum exequut nu.*
306. *in fin. Foller. de Cenſ. §. quæ quidem*
*exequut. nu.*306. *in fin.*

26 Limit. vbi de ſolutione † fuit exceptū
ante decretum, & relaxatum mandatū,

&

& illam excipiens conatus eſt probare eodem inſtrumento, quod ad retardandam exequutionem repetit. *Abb. cap. ſuborta 21. de ſentent. & re iud. nu. 8. & ſeq.* eam aſſerens rationem, quia iudex cenſetur tacitè reprobaſſe talem exceptionem, ex allegato inſtrumento, quam excipiens aſſeruit reſultare, & ſine tali reprobatione ſtare non poſſet ſententia. *Tuſcus concluſ 291. Reſtitutio. n. 57.*

27 aſſerens idem dicendum † ſi in prima inſtãtia exceptio ſolutionis fuit expreſsè reprobata, ſecus ſi dictum quod illa non eſſet probata.

28 Limit. vbi alia ratione ſuſtineri † poteſt exequutio ſententiæ, nam quamuis doceatur de ſolutione eius, quod erat debitum, tamen ſi alia via ſuſtineri poteſt exequutio, non eſt reuocanda. *Abb. cap. ſuborta de re iudic. n. 17.*

29 Limit. vbi † ſolutio eſt facta non congruo tempore, vel non ſeruata forma promiſſionis. *l. 1. l. is cui §. 1. ff. de act. & oblig. l. qui hominem §. ſi decem. l. ſi quis alia. §. fin. l. ſolutum. l. ſolidum. ff. de ſolution. Ceſal. conſ. 586. conductores num. 4.*

30 & quando anticipata ſolutio † poſſit fieri *Graſ. de excep. cap. 25. nu. 103. & ſeq.* vbi refert exemplum, ſi ſolutio fiat prælato, vel vſufructuario, qui deinde moriatur.

31 Limit. vbi excipitur de ſolutione † quæ non ſit legitima, *vt dieam infra §. 5. & ſeq.*

32 Limit. vbi ſolutio facta fuit fraude † vt puta ſi fiat in nummis, quos ſoluens ſciebat breui reprobandos, vel delegauit mercatorem breui foro ceſſurum, vel vice pecuniarum datum ſit frumentum, vel aliud, eo pretio, quod ſciebat breui minuendum, & ſimilibus, vt latè proſequitur *Mangil. tract. de Euiction. q. 100. n. 1. & ſeq.*

33 Quid ſi quis † tardè excipit de ſolutione an audiatur, non refectis expenſis, *dixi infra §. 18.*

§. II.

SVMMARIVM.

Solutionis exceptio ceſſat aduerſus executionem ſententiæ latæ in iudicio ordinario, & quare. 1. 2. 8. ampl. 11. 12. 13. 15. 17. 19. 20. 21. 22. Limit. 18. 23. 24. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 35. 37. 38. 39. 40. 41. 42.

Iudex lata ſententia deſinit eſſe iudex. 2. ampl. ibidem, & 6. Limit. 7.

Sententia lata omiſſa, vel non probata ſolutione eſt valida. 3.

Sententia lata oppoſita exceptione ſolutionis etiam non probata eſt nulla. 4. amp. ibid.

L. ab exequutore ff. de appell. declaratur. 5.

Res iudicata facit iudicem cæcum itaut nihil aliud poſſit videre excepto adimplemento ſuæ ſententiæ. 9. Limit. 10. 12.

Princeps poteſt reſcribere eidem iudici, vt ſententiam ſuam corrigat, ac reuocet. 10.

Debitori quomodo conſulatur, ſi perdidit inſtrumentum ſolutionis factæ, ſi iterum conueniatur ad ſoluendum. 14.

Arbitria redacta ſunt ad inſtar iudiciorum. 16. ampl. ibid.

Aduerſus rem iudicatã an quis audiatur abſque reſtitutione in integrum quia lata falſis teſtibus vel inſtrumentis. 25.

Probationes priuilegiatæ, & illarum effectus. 33.

Sententia lata ex probationibus priuilegiatis ab eodem iudice ex iuribus, vel teſtibus de nouo repertis, vel beneficio reſtitutionis in integrum, quando reuocetur. 34.

Sententia lata ex probationibus priuilegiatis nunquam tranſit in iudicatum. 33. notoriè iniuſta eſt nulla. 36. contra ſententiam ſi fuerit condẽnatoria non valet. 38.

Dicendum ſecundò, quòd ſi de ſolutione excipiatur aduerſus exe-
1 quutionem ſententiæ latę † in iudicio ordinario in qua per cedulam ſubſcriptam à iudice excipiens fuit condemnatus, quod nullatenus retardetur exequutio, nec audiatur reus in ſua exceptione citra appellationem, quia virtute rei iudicatæ, quæ erant indebita, facta ſunt debita, & vrgent reliqua, quæ conſide-

rabam

Digitized by Google

rabam in principio huius Capituli, ac
2 etiam quia iudex † lata ſententia non
eſt amplius iudex, nec ſuam, vel præ-
deceſſoris ſui ſententiam reuocare, vel
corrigere poteſt citra vitium nullitatis.
L.1. C. ſent. reſcind. non poſſe l.3. C.de
ſent. ex breuiloq. recitand. l.1. C. quando
prouoc. non eſt neceſſ. vbi Bald. nu.4. verſ.
ex prædictis. per eum textum conclu-
3 dit ſententiam † latam contra exceptio-
nem rei iudicatæ omiſſam, vel non pro-
4 batam, valere, ſecus ſi lata fuerit † con-
tra oppoſitam, vel probatam exceptio-
nem, etiam quòd eadem die, quo iudex
iudicauit velit ſententiam ſuam emen-
dare, vel ageretur de pœna minuenda,
vel aufferenda. *L. eum quærebatur. l. acta.*
§.1. ff. de re iud. l. relegati. ff. de pœnis. l.
5 *pœnam. C. eodem tit.* vel interpretando †
l. ab exequutore ff. de appellat. l. iudex
poſteaquam ff. de re iud. Abb. cap. ſuborta.
21. de ſentent. & re iud. n.12. in fin. Iaſ.
in l. imperatores ff. de re iud. n. 1. & ſeq.
Bald. in l.1. C. quando prouoc. non eſt neceſ.
6 *num.4. in fin.* concludens, nec arbitro †
nec iudici dari poſſe facultatem mutã-
di, corrigendi, vel reuocandi ſuam ſen-
tentiam diffinitiuam, quæ ſit valida, ſe-
7 cus ſi nulla, quia per ſententiam nullã
non expirat iudicis ordinarij iuriſdictio
Gloſſ. & ibi Bald. nu.6. in l.4. C. quomod.
& quand. Iudex cap. Raybertum. 1. q.7.
8 Conſtituta itaque regula, vt aduerſus †
ſententiam, quæ tranſiuit iudicatum,
citra appellationem non audiatur exci-
piens de ſolutione, ex vi, & efficacia
9 rei iudicatæ, quæ facit † quodammodo
iudicem cæcum, vt nihil præterea vi-
dere poſſit, quam complementum, &
exitum ſuæ ſententiæ, niſi principis re-
10 ſcripto † aliud ſibi mandetur, data illi
facultate videndi, quæ videre impedie-
batur. *Abb. cap. ſuborta. 21. ff. de re iud. n.*
10. circa finem verſ. & vltra alios. Cæſal.
conſ.180. Anno. n.13. Fel. d. cap. ſuborta.
num.11. verſ. Niſi beneficio. Imol. l. Im-
perotores ff. de re iudic. n.3. in princip.
11 Ampl. pręſertim † ſi exceptio ſolutionis
egeat altiori indagine. *Alex. cõſ.95. viſiſ.*
lib.2. nu.8. Rom. conſ.76. in cauſa num.2.
Socin. Iun. conſ. 67. pro. nu.2. lib. 1. niſi
12 tamen † tractetur de præiudicio irre-
parabili. *Rom. conſ. 244. pro n.6. Ferret.*
conſ.96. n.2.
13 Ampl. etiam ſi de † ſolntione excipiens
aſſerat conſtare per inſtrumenta de no-
uo reperta. *l. Imperatores 35. ff. de re iud.*
l. ſub prætextu C. de tranſact. cap. ſuborta
de re iud. vbi gloſſ. final. Abb. cap. ſuborta.
14 *21. de re iud. n.10.* vbi refert pręterea †
diuerſas Doctorum opiniones, quomo
do iſto caſu conſulatur reo conuẽto ad
ſoluendum, quod alias ſoluit, ſi deper-
didit inſtrumentum ſolutionis. *Anton.*
Fab. in ſuo Codice lib.7. titul.14. definit.6
n.1. & ſeq. vbi ampliat præſertim ſi de
ſolutione ante ſententiam fuerat exce-
ptum, licet iudex nihil de tali exceptio-
ne dixerit in ſententia.
15 Ampl. etiam in ſententia † arbitri,
Inn. in c. eum olim de præſcript. vbi Bald.
in fin. Fel. in cap. ſuborta. de re iud. nu.13.
Iaſ. in l. admonendi ff. de iureiur. n. 36.
16 Et ratio eſt quia arbitria † redacta
ſunt ad inſtar iudiciorum. *l.1. ff. de ar-*
bit. C. de tranſ. n.2. in fin. & omnes præ-
ſumptiones, quas iura admittunt ad
fauorem iudicis, & illius ſententiæ, eas
omnes admittunt ad fauorem abitri, &
illius laudi. *Camil. Viſtarin. in repetit. l.1*
ff. ſolut. mat. n.180.
Romanus tamen ſingul. 189. Nũquid
laudum, ampliationem iſtam diſtinguit.
17 Ampl. etiam ſi de ſolutione excipe-
retur ab Eccleſia. *Abb. in cap. ſuborta.*
21. de re iud. n.5. quem ſequitur ibid. Fel.
num.14.
18 Contrarium voluit † *Gloſſ. final. in l.*
imperatores ff. de re iudic. quam ibid. ſe-
quitur Imol. Iaſon. d. l. imperatores. n.8.
verſ. ſecundo.
19 Ampl. etiam in ſententia † quæ fuiſ-
ſet lata in criminali. *l.1. §. ſi quis vltro ff.*
de quæſtion. l. diui Fratres ff. de pœn. Ro-
man. ſingul. 189. Numquid. nu.6. Abb. c.
ſuborta. 21. de re iud. nu.10. in fin. & n.11
concludens citra beneficium reſtitutio-
20 nis in integrum conceſſum à principe †
aliquem non audiri aduerſus ſententiã,
quæ tranſiuit in iudicatum, etiam quod
probaretur iudicem iniuſte iudicaſſe.
Alex. in l. Imperatores ff. de re iud. nu.2.
Guttier. tract. de iuram. cõfirmat. part.3.
cap.7. num.5. addendo num.7. non poſſe
etiam

Digitized by Google

21 etiam † ex nouiter repertis iudicem re-
ſtituere niſi conſulto Principe.

22 Ampl. præſertim † vbi ſententia lata
fuit in vim confeſſionis condemnati in
ſententia *Caſt.l.cum falſa 5. C. de iur.& fact. ignor.n.2.circa med.verſ.hoc tamen intellige*.

23 Limit. ſi de abſolutione † excipitur
ad moderandam executionem, nempè
quia pars debita fuit ſoluta. *Caſt. generaliter item concludens* de quacumque
exceptione, qua moderatur ſententia,
veluti, quod quis non teneatur, niſi in
quantum facere poſſit, vel non teneri
vltra vires hæreditatis, quia ſit hæres
cum benef. legis & inuent. Cedendarũ,
expenſarum, *in l.1.C.de iur.& fact.ignorant.num.5.verſ.pone exemplum.Capel. Tholoſ. deciſ.259.nu.5.& ſeq.Bald. l. ab exexquutione C. quor.appel.non recip. n. 10.Iaſ. l. 1.C.de iur.& fact. ignor.n.17 Rol à Val. conſ.28. Viſo lib.1. nu.5.Guid pap.deciſ.419.n.3.Iaſ.d.l.1.nu.15.verſ. ſucceſſiuè Purpur. conſ.34.Primo lib.1.n. 10.Soc Iun.cõſ.45.in præſenti lib.1.n.10.*

24 Limit. in ſententia, quæ fuiſſet lata
ex falſis inſtrumentis, vel teſtibus, nam
nedum non mandatur executioni, ſed
abſque appellatione ab eodem iudice
reuocatur. probata falſitate. *Socin.Iun. conſ.40. Licet lib.2. num.6. vſque in fin. Boſſius de falſ.nu.74.*

25 An autem quis audiatur abſque beneficio reſtitutionis in integrum videndus. *Tuſcus concluſ.269.n.7.& ſeq.Res iudicata, & concluſ.291. Reſtitutio, & concluſ.160.ſententia num.23.*

26 Limit. vbi ſententia † lata fuiſſet contra indefenſum, vel legitimè impeditum, vt puta, quia ad locum iudicij non
dabatur tutus acceſſus, vel condemnatus erat carceratus, nam etiam quod
offeratur cautio retardatur exequutio,
& reuocatur ſententia. *Gemin.conſ.57 nu.2.verſ.& non eſt mirum. Tuſcus concluſ.160.Sententia n.1.*

27 Limit. vbi is qui † excipit de ſolutione, illam probat inſtrumento teſtamẽti, vt arguendo à tranſactione, & iuramento an ſententiam, relato Accurſ. ſibi parum in hoc cõſtant, iconcludit *Roman.ſingul.198.Tu legiſ. num.2.& ſeq.* *quem ſequitur Felin. in cap.ſuborta de re Iud. nu.12.Iaſ.l.admonendi in repet.n. 35.37.& 44.* refert rationem diuerſitatis inter caſum trãſactionis, & iuramẽti.

28 Limit. vbi à repub. † excipitur de ſolutione, *l. Imperatores, ff. de re iud. vbi doctores communiter, gloſ.fin.in cap.inter monaſterium ext.eod Felin.in c.ſuborta. eod tit.num.16. Socin.conſ.194.ſubtiliter num.4.* addendo procedere non ſolum
à repub. Romana, ſed in quacunque
alia ciuitate. *Iaſ.d. l. Imperatores. nu.* 8.
addendo duo requiri, nempe quod inſtrumẽta ſint de nouo reperta, & quod
ſubſit cauſa. *Imol. d.l.Imperatores nu.1. in princ.*

29 Limit. vbi de ſolutione † excipitur nomine pupilli. *l. Imperatores de re iud.Felin. in cap.ſuborta de re iudic.nu.17. Iaſ. d.l.Imperatores. nu.* 8. addendo duo requiri nempe quod ſubſit cauſa, & inſtrumẽta fuerint de nouo reperta. *Caſt. in l. 1. C de iur. & fact.ignot.nu.5. verſ. Item fallit.Imol.d.l. Imperatores in prin. Alex.nu.4.*

30 Limit. vbi de ſolutione excipitur à
curatore furioſi, vel prodigi. *Bart.l.Imperatores.ff.de re iud. num.20.& Iaſ.n. 9. Alex.n.4.in fin.* addendo audiri citra
appellationem. *ſequitur Fel.in cap.ſuborta de re iud.n.17.in princ.*

31 Limit. vbi excipitur † de ſolutione
facta poſt latam ſententiam. *Felin. alios referens in cap.ſuborta de re iud. num.18 in fin.& dixi etiam in antecedẽti § Ampliat.prim.Caſt.in l.cũ falſa. C.de iur. & fact. ignor.n.5.in fin. verſ. ex prædictis.*

32 Limit. vbi de ſolutione † excipitur
aduerſus ſententiam in quá facta ſemiplena probatione, delatum fuit victori
iuramentum in ſupplementum, etiam
in odium violenti *iuxta cap fin.quod metus cauſ. & l.ſi quando C.vnde vi*, vt ſequendo Roman. qui late reprobat Bart.
aliud ſentientẽ in iuramento delato in
odium violenti. *Concludit Felin.in cap ſuborta de re iudic. nu.18.Curt. iun. in l. admonẽdi ff. de iur.iur.nu.5.* eam afferens
rationẽ, quia talis ſententia dicitur lata
33 ex probationibus priuilegiatis, † & ideo
nunquam tranſire in iudicatum. *Fulgoſ conſ.181.n.2. verſ.prætereа.Tuſcus con-*

*conſ.*160.*ſententia n.*24. *& ſeq.* vbi diſtinguit in reo & actore. *Iaſ. in repet. l. admonendi nu.*9. *& ſeq. &* 38. vbi præterea in-
34 quirit an retractetur iſto caſu † ſententia ipſo iure, vel beneficio reſtitutionis in integrum *& num.*231. examinat quid dicẽdum ſi teſtes de nouo fuerint reperti. *Iaſ. l. Imperatores. ff. de re iud. n.*7.*verſ. quarto, & Caſt. n.*2.*in fin. verſ. item quando. Guttierſ. tract. de iuram confirmat. p.*3.*cap.*7. *nu.*10. *& ſeq. & num.* 13. 14. diſputando præterea an opus ſit iſto caſu beneficio reſtitutionis in integrum, & noua inſtantia.

35 Limit. vbi de ſolutione manifeſtè † cõſtat; nam cum leges, & iura iuſtitiam foueant & ſententia, quæ tranſiuit in iudicatum, ſuſtineatur ex præſumpta illius iuſtitia, quam cenſent leges fuiſſe à iudice miniſtratam, ex notorietate facti contrarij, talis ceſſat præſumptio, & veritati cedit opinio. *Innoc. in cap quia plerique de immun. eccleſ. quem ſequitur Abbas in cap. ſuborta* 21. *de re iudic. nu.*15. concludens ſi qui reportauit ſententiam fauorabilem fateatur illam eſſe iniuſtam, debere iudicem illam reuocare, quia ceſſat legis præſumptio, addendo idem dicẽdum, ſi talis notorietas ſuperuenit poſt la-
36 tam ſententiam, quia ſententia † notoriè iniuſta eſt nulla, & non meretur nomen ſententiæ. *Imol in l. Imperatores. ff. de re iud. n.*4. *circa fin.* concludens manifeſtè conſtare de iniuſtitia ſententiæ, ſi victor talem illam eſſe fateatur, vel ſolutio probatur inſtrumento. *Tuſcus concluſ.* 160. *ſententi a n.*4.

37 Limit. Vbi probatur † condemnatum fuiſſe impeditum vti inſtrumento ſolutionis, de qua nunc excipit, ante ſententiam, & tempore ſententiæ. *Felin. cap. ſuborta.* 21. *de re Iud. n.* 15. Subdendo hanc eſſe optimam cautelam, vt quis audiatur ab eodem iudice, vt in proceſſu cauſæ coram illo proteſtetur, quod impeditur producere iura ſua *Alex. in l. imperatores ff. de re iud. n.* 3.

Limit. Vbi de ſolutione docetur inſtrumẽto alterius ſententiæ, quæ non ſit
38 reuocata † *In l. imperatores ff. de re iud. n.* 5. eam afferens rationem, quia dato concurſu ſententiarum, quæ ſint contrariæ, condemnatoria non valet.

39 Limit. Vbi actor agit † ad executionem ſententiæ actione prima ſibi competenti, nam tunc aduerſus executionem obijci poſſunt omnes exceptiones, quæ poterant opponi ante latam ſententiam, ne dum ſolutio. *Caſt. in l.* 1. C. *de Iur. & fact. ignor. n.*5. *in fin.* addendo fatuum eſſe, qui eo modo agit, ſecus ſi agatur actione in factum, vel officio iudicis pro executione ſententiæ.

40 Limit. In cauſa † ſpirituali, nam cum ſententia iſto caſu numquam tranſeat in iudicatum, quandocumque appareat, de veritate repugnante ſententiæ, ſemper illa reſcinditur *Caſt. in l. imperatores ff. de re iud. n.* 2. *verſ. Aliquando. & Imol. n.* 3.

41 Limit. Vbi ſententia † lata fuiſſet per purgationem expreſsè reprobatam, qualis eſt purgatio vulgaris. *cap.* 2. *de purgat. vulgar. Imol. l. imperatores. de re iudic. n.* 3. *in prin.*

42 Limit. In quocumque † alio, qui non per ſe ipſum, ſed per alium regitur. *Alex. in l. imperatores. n. de re iudic. n.* 4. *in fin. qui deinde n.* 5. remiſſiuè refert alios caſus in quibus ſententia citra remedium appellationis poteſt reſcindi.

§. III.

SVMMARIVM.

De Solutione licet excipere aduerſus executionem ſententiæ quæ tranſiuit in iudicatũ, petita reſtitutione in integrum ex generali clauſula ſi qua mihi. 1. *& intra quantum tempus petenda, & an ex gratia principis.* 4. *&* 10. *contrarium* 5. 9. *amplia priorem opin.* 11. 12. 13. 14. 15. 16 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. *Limit.* 28. 30. 31. 32. 33. 34.

L. imperatores ff. de re iud. limitatur. 2.

Gloſ. in l. ſi fideiuſſor. §. in omnibus verb. verſu ff. mandat. declaratur. 2. *reprobatur* 8.

De Solutione vt quis coram eodem iudice audiatur cautela. 3.

Rei iudicatæ exceptio quare adinuenta. 6.

Dolis & fraudibus eſt obuiandum 7.

Sententia reſcinditur vbi condemnatus non aſſiſtit cauſa ex legitimo impedimento, vel impeditus fuit probare iura ſua. 13.

Ca-

Caſtrenſ. reprobatur. 29.

QVæ dicentur hoc §. erunt vice limita-
tionis dictorum in proximo antece-
penti §. & ampliationis, §. immediatè, an-
tecedentis. Dicendum ergo tertio quod
1 de ſolutione † licebit multo magis exci-
pere aduerſus executionem decreti vel
ſententiæ, qnæ tranſiuit in iudicatum ſi
petita fuerit reſtitutio in integrum ex
generali clauſula; ſi qua mihi iuſta cauſa.
Abb. cap. ſuborta. de re iudic. c. 11. *&*
2 *ſeq.* concludens *l. imperatores ff.* † *de re
iud.* limitari beneficio reſcripti principis.
*gloſſ. in. l. ſi fideiuſſor. §. in omnibus verb.
ceſſat. ff. mandat.* quæ non eget declara-
tione. Licet *Bald. in l. argentarius x. §.
cum autem ff. de edend. n.* 3. tenendo hanc
affirmatiuam opinionem dicat relatam
gloſ. intelligendam eſſe, ſi conceſſa fuerit
in integrum reſtitutio ex generali clauſu-
la, quia id adeo clarè explicat, vt non
egeat gloſemate *Baldi. Alex. in l. impera.
tores ff. de re iud. n.* 8. *in prin.* Caſt. *n.* 2.
& Imol. n. 2. *in prin.* vbi diſputando an au-
diatur excipiens de ſolutione, non petita
reſtitutione in integrum aduerſus rem
iudicatam, concludit ſecurius eſſe illam
petere, quidquid aliqui in contrarium di-
cant, ſequendo opinionem relatæ gloſ.
idem cenſuit *Iaſ. ibid. n.* 6. *circa med. ad-
dendo n.* 7. *cum Felin. in cap. ſuborta de re
iud. n.* 15. *in fin. verſ. ex his.* Optimam
3 eſſe cautelam † pro reuocanda ſententia,
quæ timeatur ferri contra ſe, vt quis in
actis proteſtetur coram eodem iudice,
non poſſe producere inſtrumentum, vel
examinare teſtes quia illud eſt deperdi-
tum, & teſtes ſunt abſentes, & ignoretur
vbi reperiantur, & hac cautela ceſſabit
difficultas, quam non certo reſoluunt
de eo, qui ſemel ſoluit, & conuentus ite-
rum ad ſoluendum, non poteſt exhibere
apocam ſolutionis, & condemnatus fuit
ad ſoluendum *Abb. cap. ſuborta.* 21. *de re
iudic. n.* 10. *Caſt. d. l. imperatores. n.* 3.
Iaſ. n. 12. *&* Caſt. *n.* 3. *Imol. n.* 1. *in fin.*
Cyn. *in l.* 1. *C. de condit. indeb. n.* 4. opinio-
nem gloſ. ſunt præterea ſecuti. *Zaſ. conſ.*
15. *lib.* 2. *n.* 62. *Boer. deciſ.* 307. *n.* 2. *So-
cin. ſen. conſ.* 194. *n.* 7. *lib.* 2. *Cæual. in
ſpecul. commun. Quæſt.* 542. *n.* 4. & refe-
rens qui teſtentur de communi & ita
fuiſſe iudicatum. *Rebuf. l quod iuſſu. ff.
de re iud. Not.* 2. *n.* 262 *Hondad. conſ.* 27.
lata. lib. 2. *n.* 52. *Auffrer. ad* Capel. *Tho-
loſ. deciſ.* 55. *n.* 4. vbi præterea refert,
4 intra † quantum tempus ſit petenda, ſi-
cut & idem de tempore petendæ reſtitu-
tionis, & an ex generali clauſula vel gra-
tia principis. *Alex. ibidem. n.* 6. *&* 8. *verſ.
Spec. & Inn. & Guttier. tract. de iuram
confirm. part.* 3. *cap.* 7. *n.* 12.

5 Contrarium quod nec † beneficio re-
ſtitutionis in integrum, liceat reo con-
demnato excipere de ſolutione, etiam pe-
tito, & obtento beneficio reſtitutionis in
integrũ ex generali Clauſula ſi qua mihi
vbi ſententia tranſiuit in iudicatum, te-
nuerunt *Abb. in cap. ſuborta* 21. *de re iud.
n.* 10. *in fin. & n.* 13. eam afferens ratio-
6 nem quia exceptio † rei iudicatæ fuit ad-
inuenta ad iuris rigorem conſeruandum
& ne lites fiant immortales, vt etiam vo-
luit *Aret. in cap. intimauit.* 18. *de teſtibus
n.* 15. *circa med.* & ſi hoc remedio au-
diretur condemnatus daretur materia
malignandi, & inſtrumenta falſificandi,
& teſtes corrumpendi, & ideo fraudi-
7 bus, & † dolis obuiandum. *cap. quanto. de
diuor. gloſ. l. cum hi. §. ſi cum liſ. ff. de tran-
ſact.* condemnatus non eſt audiendus be-
neficio reſtitutionis in integrum. *Aretin.
in cap. vltra tertiam.* 55. *de teſtib. n.* 8. *aſ-*
8 *ſerens gloſ.* † *in l. ſi fideiuſſ. §. in omnibus ff
mandat.* tenentem contrarium reprobari.
vt ſcribit *Bart. in l. ſi ſine §.* 1. *ff. rem rat.
hab. & in l.* 1. *& ibid. Bald.* C. *de cond. in
deb. idem repetenſ. in cap. intimauit.* 18.
eod. tit. n. 15. *teſtans de communi idem te-*
9 *nent* † *relati à Gabriel. de reſtit. in in-
tegr.* Concluſ. 1. *n.* 1. *verſ. contrarium.*
10 *Boer. deciſ.* 307. *n.* 2. *circa med.* † referens
non *reſtitui niſi ex gratia principis.*

Amplectendo tamen priorem opinio-
11 nem, illam † ampliabis primo, etiam in
cauſa criminali. *Abb. cap. ſuborta.* 21. *de re
iud. n.* 10. *in fin. & n.* 11. *& ſeq.* conclu-
dendo, etiam quod conſtet iudici de in-
nocentia condemnati, non poſſe iudi-
cem illum abſoluere, poſt latam ſenten-
tiam, qnæ tranſiuit in iudicatum niſi be-
neficio reſtitutionis in integrum illi con-
ceſſo, & vt addit *Felin. d. cap. ſuborta n.* 11

in fin. conceſſo à principe vt dixi infra in limitationibus.

11 Ampl. præſertim vbi fuit† proteſtatum in actis coram eodem iudice, quod deperdita ſunt inſtrumenta, quibus probetur ſolutio, vel quod teſtes ſunt abſentes, & ignoratur vbi reperiantur. *Felin. in cap. ſuborta. 21. de re iud. 11. 15. circa fin. verſ. ex his. Iaſ. in l. imperatores. ff. de iud. n. 7. & Caſt. n. 2. in fin. verſ. oportet. Alex. n. 3. in fin. & n. 8. Alb. cap. ſuborta. 21. de teſtib. n. 16.* eam in fin. afferens rationem quia

13 ſicuti reſcinditur † ſententia, quando condemnatus ex legitimo impedimento non potuit cauſæ intereſſe. *cap. cum Bertoldus. de re iud.* Ita reſcindi debet dato impedimento probationis faciendæ. *Anton. Faber. in ſuo Codic. lib. 7. tit. 14. Definit. 6.*

14 Ampl. vt concedatur † tam reo, quam actori reſtitutio ad probandam ſolutionem *Cæual. in ſpecul. Commun. opin. Quaſt. 542. n. 8. Guttier. Tract. de iuram. confirmat. part. 3. cap. 7. n. 8. in fin. Boer.* teſtans ita ſæpe fuiſſe iudicatum. *deciſ. 307. in fin. verſ. Tamen pro actore.* Contrarium ſcilicet quod reo tantum concedatur reſtitutio in integrum aduerſus rem iudicatam volunt *relati à Boer. deciſ. 307. n. 2.* eam afferentes rationem, quod cum actor debeat inſtructus accedere ad iudicium, ex prætenſa ignorantia, non eſt in integrum reſtituendus. *Curt. Iun. ſequendo. Caſt. conſ. 18. memoria n. 1. in fin.*

15 Ampl. Vt non differat an † petens reſtitutionem in integrum dicat ſolutionem velle probare inſtrumento, ſeu ſcripto, vel teſtibus. *Cæual. commun. opin. Quaſt. 542. n. 3. & ſeq. & dixi ſupra. §. 40. in antepenul. ampliat. Gargia. Trat. de Nobilit. §. 2. gloſ. 6. n. 10.*

16 Ampl. præſertim † in fiſco, repub. & eccleſia, & ſimilibus. *l. imperatores. ff. de re iud. vbi Caſt. n. 2. verſ. & intellige Curt. Iun. conſ. 18. memoria. n. 3. in prin.* ampliando etiam ſi non fuerit exceptum, nec probatum, quod de nouo repertum fuerit ſolutionis inſtrumentum, vel teſtes, quibus illa probetur. *Imol. d. l. imperatores n. 1.* vbi refert quæ ſint perſonæ ſimiles videlicet pupillus, eccleſia, prodigus, furioſus, & intra quantum tempus debet peti reſtitutio. & *Alex. n. 6. late agit de tempore petendæ reſtitutionis. Tuſcus concluſ. 291. Reſtitutio. n. 33. & ſeq. vbi an detur principi.*

17 Ampl. Præſertim † in milite. *Caſt. l. 1. C. de iur. & fact. ignor. n. 5. verſ. fallit in caſu.*

18 Ampl. Preſertim† in eo qui erat abſens cauſa reipub. *Caſt. in l. 1. C. de iuris & fact. iguor. n. 5. verſ. item fallit.*

19 Ampl. Præſertim † ſi condemnatus fuit legitimè impeditus, quominus inſtrumenta produxerit, quibus intendit docere de ſolutione *Caſt. in l. imperatores. 25. ff. de re Iud. n. 2. in fin. verſ.* Item & tertio. & dixi §. præcedenti. Limit. 2.

20 Ampl. Vt omni caſu † quo quis audiri velit aduerſus ſententiam, quę tranſiuit in iudicatum, petenda ſit in integrum reſtitutio. *Imol. in l imperatores. de re iudic. n. 1. circa fin. verſ. & hoc tenuit Iac. Ba. Tuſcus concluſ. 269. Res iudicata n. 9.*

21 Ampl. Præſertim vbi petens † reſtitutionem, probabilem habebat ignorantiæ cauſam, quod adeſſent teſtes, vel inſtrumenta, quibus probare poſſet ſolutionem *Imol. in l. imperatores ff. de re iud. n. 2. circa prin.* addendo, quid dicendum, vbi quis non habet ignorantiæ probabilem cauſam. *Alex. n. 8. verſ. ſi autem victus.* vbi præterea diſputat, an reſtituatur ex generali clauſula, vel ex gratia à principe. *Guttier. Tract. de iurament. Confirmat. part. 3. cap. 7. n. 8. vbi exempla refert. & ita iudicatum. Boer. deciſ. 307. n. 2. in prin. Tuſcus concluſ. 160. ſententia. n. 29.*

22 Ampl. Præſertim vbi reſtitutio † in integrum conceditur à principe, vel alio non recognoſcente ſuperiorem. *Imol. in l. imperatores ff. de re iudic. n. 3. in prin.*

23 Ampl. Præſertim ſi ſententia † fuit lata ex falſis teſtibus, vel inſtrumentis, nam conceſſa reſtitutione in integrum victo, victor præterea punitur de delicto commixto. *l. Diuus ff. de re iud. l. fin. C. ſi ex falſ. inſt. Guttier. Tract. de iurament. confirmat. part. 3. cap. 7. n. 2. in fin.*

24 Ampl. Etiam vbi petens † reſtitui fuit impeditus, iura, & teſtes nouiter repertos exhibere, vt quia ſucceſſor in alterius ius ignorabat, vbi reperirętur, vel poſt cōtinuatam perquiſitionem, illa adinuenit.

Guttier.

Digitized by Google

Gattier. de iuram. confirmat. part. 3. *cap.* 7. *n.* 8. 14. *Boer. deciſ.* 307, *n.* 2. *verſ. Bart.* qui tenet. neceſſe eſſe in priuata perſona allegare, & probare, non potuiſſe in primo iudicio producere talia inſtrumenta de nouo reperta, licet ſecus ſit in fiſco, minore, eccleſia, & ſimilibus, quibus ſat eſt dicere inſtrumenta fuiſſe de nouo reperta.

25 Ampl. Vt non differat † an quis ſit maior, vel minor. *Cardin. Tuſcus concluſ.* 291. *Reſtitutio. n.* 16. *& ſeq. plurib.*

26 Ampl. Præſertim in † eccleſia, fiſco, & pupillo, etiam quod non probent ignoraſſe iura de nouo reperta. *Tuſcuſ. concluſ.* 291. *Reſtitutio. n.* 32. *& ſeq. agendo n.* 37. *& ſeq. quid dicendum*, ſi ſemel fuerit conceſſa reſtitutio.

27 Ampl. Si in proceſſu † cauſę exceperat de ſolutione quam in gradu reſtitutionis in integrum prætendit probare, ex inſtrumentis de nouo repertis, nam ex pręfata exceptione non arguitur ſcientia inſtrumenti de nouo reperti, & conſequenter deficiat ignorantia, quæ eſt fundamentum reſtitutionis. *Tuſcus concluſ.* 291. *Reſtitutio. n.* 43. *& ſeq.*

Intelligas tamen relatam concluſio-
28 nem † cum ſuis extenſionibus, quoties allegata cauſa reſtitutionis in integrum probatur concludenter, itaut non ſit locus iuramento ſuppletorio. *Socin. conſ.* 164. *lib.* 2. *n.* 7. *Boer. deciſ.* 307. *n.* 2. *Curt. Iun. conſ.* 18. *memoria. n.* 3. *verſ. Tertio.* Concludens, ſi quis petat reſtitui in integrum ex inſtrumentis nouiter repertis, illis tantum, & non alijs probationibus ſimul iunctis. vtatur vt dixerat. *Boer. d. deciſ.* 307. *in fin.*

29 Contrarium voluit † *Crauet. conſ.* 408. *coramn.* 30. aſſerens relatam intelligentiam Curt. & aliorum iure non probari.

30 Limit. Vbi reus † condemnatus fuit negligens in producendo, & perquirendo iura, & ſcripturas, quas aſſerit de nouo reperiſſe, nam tunc non ex generali clauſula, ſed beneficio principis reſtitutus audiretur in allegata exceptione ſolutionis, iuxta congeſta. *per Gabriel. de Reſtit. in integ. concluſ.* 2. *n.* 5. *& ſeq. Curt. Iun. conſ.* 18. *n.* 3. concludens, concedi reſtitutionem ſi allegetur impedimentum, vel ignorantia, & probetur alterum. *Tuſcus concluſ.* 291. *n.* 60. *Reſtitutio in integrum.*

31 Limit. Vbi dolo victoris † ſententia tranſiuit in iudicatum, nam cum victo detur ordinaria actio de dolo, vel conditio ſine cauſa, negaretur illi extraordinarium remedium reſtitutionis in integrum, vt latè relatis pluribus probat *Gabriel. de Reſtit. in integ. concluſ.* 2. *n.* 7. *& ſeq. Iaſ. l. imperatores. ff. de re iud. n.* 7. *verſ. Quinto. & Caſt. n.* 2. *in fin* addendo contra doloſum agi poſſe crimine ſtellionatus, vel in factum. *& Alex. n.* 7. *&* 8.

32 Limit. Vbi ſententia † quæ tranſiuit in iudicatum fuit lata in vim confeſſionis eius, qui reſtitui vult in integrum. *Caſt. in l. cum falſa.* 5. *C. de iur. & fact. ignor. n.* 2. *verſ. Hoc tamen intellige.*

33 Limit. Vbi ſententia fuit lata † in criminali, niſi condemnatus ex gratia principis reſtituatur, quamuis ex nouiter repertis, conſtet de illius innocentia. *Gutier. Tract. de Iuram. confirmat. part.* 3. *cap.* 7. *n.* 6. addendo aliud fuiſſe ſtatutum lege Hiſpanica aduerſus iudices carnifices, qui hoc non ſeruant, ſed ſpreta ipſius rei innocentia, ſuas ſanguinolentas ſententias exequuntur.

34 Limit. Vbi in prima † inſtantia fuit exceptum, & diſcuſſum id, quod nũc deducitur pro fundamento reſtitutionis in integrum. *Tuſcus concluſ.* 291. *n.* 55. *& ſeq.*

---

§. IV.

SVMMARIVM.

Solutio vt ſit legitima quid ſit conſiderandum. 1.

1 QVia ſupra ſæpe dixi, quod legitima ſolutione. † probata retardatur executio ſententiæ. ne quid examini huius exceptionis deſit, conſiderando, quod ad effectum vt legitima dicatur ſolutio, inquirendum eſt de perſona quæ ſoluat, & cui ſoluatur, & inueſtigandum præterea quid fuerit ſolutum, ſed quia propoſitæ materiæ examen in longum abit, ac vnico contextu clarè examinari minimè poteſt

teſt, ideo ..ium diuidendo, continuata ſeriè paragraphorum, agam primo quis rectè & canonicè ſoluere poſſit.

§. V.

SVMMARIVM.

Solutionis nomine continetur omnis actus quo quis liberatur nexu creditoris. 1. 2.

Solutio legitima eſt quæ ſit in qualitate quantitate promiſſa. n. 1. *& loco conuento.* 3.

Soluere non dicitur qui vult dare pignora vel fideiuſſorem. 4. *item qui ſoluit vt ſtatim repeteret.* 5.

Solutio legitima reſpectu ſoluentis eſt illa, quæ fit ab ipſomet debitore. tempore ſolutionis. 6. *ampl.* 10 15. 16. 21. 22. 25. 26. 30. 36. 37. *Limit.* 38.

Debitor in diem, vel ſub conditione non eſt propriè debitor. 7. *ampl. ibid. an poſſit conuenire creditorem ad recipiendum ante diem, vel purificatam conditionem.* 8.

Minor ſoluens creditori ſuo, rectè ſoluit, nec repetit, 10. *tradens rem immobilem ſine decreto iudicis, quam tradi iuſſerat teſtator rectè tradit.* 15. *poteſt ſine curatore reſtituere hæreditatem.* 12.

Pupillus ſoluendo non facit nummos ſui creditoris. 13 *Limit.* 28.

Veſembec. reprobatur. 14.

Hæres an poſſit ſoluere cui velit creditori habenti perſonalem. 16. 17.

Diligentia prodeſt creditori habenti perſonalem. 17.

Cap. qui prior ceſſat inter creditores habentes perſonalem actionem tantum. 18.

Vigilantibus iura ſubueniunt. 19.

Creditores cum hypoteca quando poſſint auocare pecuniam poſteriori ſolutam 20.

Debitor in diem ſi ſoluat ante diem an repetat ſolutum, vel intereſſe paſſum, a ſoluente. 23.

L. 1. *C. de condict. ex lege. limitatur.* 24.

Pecunia quando vindicari poſſit. 20. 29.

Solutio fieri poteſt. à tertio. 30. *ampl.* 31. 34. 35. *an ad euitandam caducitatem emphiteotæ.* 33.

Solutio indebita quæ dicatur. 39.

1 SOlutionis verbum † conſiderato effectu, extendi ad alios actus, quam ad eum, qui nummorum numeratione, vel pondetatione fit inter dantem & recipientem, expreſſè dixit Paulus *in l ſolutionis* 54. *ff. de ſolution.* idemque eſt ſolu-
2 tio † quod liberatio, vt patet *ex Rub ff. de ſolution. & liberat.* quapropter ſiue quis eximatur nexu creditoris per acceptilationem, vel nouationem, vel delegationem, vel quouis alio modo ciuili, vel naturali modo tradito *in titul. Inſt. Quib. mod. tollitur obligat. & toto Titul. ff. de ſolution. & liberat.* ſemper creditor dicetur ſoluiſſe, & ſe è manibus adunci creditoris liberaſſe, æquè ac ſi pecuniam illi numeraſſet, vel aliud, quod deberet præſtitiſſet *l. liberationis. ff. de verb. ſignif. & ibi Alciat. in fin.*

Accipiendo itaque ſolutionem in ſtricto & proprio ſignificatu, notandum eſt,
15 vt dicatur legitimè † ſolutum, requiri, vt detur quod fuit promiſſum congruis loco & tempore *l. ſi ſoluturus. ff. de ſolution.* in eadem qualitate, & quantitate pecuniæ, quæ erat danda, iuxta conuentionem *l. ſolutionis. verſ. ſoluere ff. de verb. ſignif. l.* 2. *§. mutui. ff. ſi cert. petat. vbi Doctores communiter. l. qui hominem.* 34. *§. ſi decem. l. ſi quis alium. §. fin. ff. de ſolut.*
4 ideo ſi quis pignora † vel fideiuſſores dare velit vel ſoluere in loco non conuento. non dicitur ſoluere voluiſſe. *l. promiſſor. §. fin. ff. de conſt. pecun. l.* 4. *§. ait prætor. ff. de re iud. l. item liberatur. §. qui paratus. ff. quib. mod. pign. vel hypot. ſoluit. l. obſignatione* 9. *C. de ſolut. l. ſolidum.* 85 *ff. de*
5 *ſolution.* & poſtremo † ita pecunia recipienti ſoluatur, quoad illa perpetuo fiat ſua, nam qui ſoluit, vt deinde repeteret non dicitur ſoluiſſe. *l. qui ſic. ff. de ſolution. vt latius dicam infra §.* vbi agam de fine in quem facta fuerit ſolutio.
6 Legitima itaque erit ſolutio † reſpectu ſoluentis ſi fiat *ab ipſomet debitore*, ideſt ab eo qui inuitus cogi poteſt ad ſoluendum, tempore ſolutionis. *l. debitor. ff. de verb. ſignific. §. omnium. inſt. de action.* quare ſi debitor eſſet in diem, vel ſub conditio-
7 ne † non eſſet propriè debitor, & condēnatus ad ſoluendum tamquam grauatus conqueri poteſt de iniquitate iudicis, remedio appellationis, & reuocanda in illum facta executio vt dixi ſopra. §. 1. ſed

an

Digitized by Google

an idem debitor conditionalis, vel in
8 diem † ſicuti non poteſt conueniri à
creditore ad ſoluendum ratione correla-
tionis non poſſit conuenire creditorem
ad recipiendum, remittendaſque vſuras
pro rata temporis, videndi ſunt *Aym.
public. ad conſuetud. Aluern. Titul.* 16.
Art. 21. *n.* 7. *& ſeq. Muſcatel. in prax. fi-
deiuſ. part.* 2. *Quæſt.* 3. *Tertio. Bart. in l.
qui Romæ.* 122. *ff. de verb. obligat. n.* 3. &
9 facta † procuratori qui ante aduentū diei
ſoro cedat, an ſuffragetur ſoluenti dixi *in-
fra* §. 7. *verſ. Tertio.*
10 Ampl. Etiam vbi debitor eſt minor † &
ſiue habeat, ſiue non habeat curatorem.
Nam ſoluendo creditori ſuo ſine conſen-
ſu curatoris, legitimè dicitur ſoluiſſe, &
facere nummos accipientis, ita ut non de-
tur illorum repetitio *Iaſ. l.* 1. §. *fuit quæſi-
ſitum. ff. ad Trebel. n.* 29. *&* 31. *& ſeq.*
vbi latè comprobat. *& n.* 34. *cum Cu-
man.* concludit quod in ſolutione debiti,
11 quæ fiat à minore † etiam ſi fiat de re
immobili, quæ tamen vt ego addo eſſet
tradenda, ex præcepto teſtatoris, vel alia
iuſta cauſa, & titulo, non requiratur iu-
dicis decretum. *l. magis puto.* §. *ſi pupil-
lus el.* 2. *ff. de reb. eorum l. quoties* §. *ſicut*
12 *autem ff. de admin. tut.* ideo minor † ſine
curatore reſtituit hæreditatem *Alex. ibid.
n.* 3. *& in l. ſi curatorem* C. *de reſtit. in in-
teg. n.* 9. *Cald. ibid.* §. *hunc contractum n.*
16 addendo, aliud dicendum in pupillo,
13 † qui ſoluendo ſuo creditori non facit
nummos illius, ſed datur ipſorum repeti-
tio *l. quod ſi forte* 14. §. *fin. & l. ſeq. ff. de
ſolut. l.* 1. *&* 2. C. *ſi aduerſ. vendit.
l. ait. prætor.* 7. §. *ſed & ſi ff. de
minor. l. interdum* 29. *ff. de cond. indeb. l*
1. §. *curatori ff. ad Trebellian. Faber. con-
iectur. lib.* 9. *cap.* 6. *Robert. ſent. lib.* 1. *cap.*
10. *Bellon. lib.* 3. *Supput. cap.* 15. & ideo
14 recedo ad † opinione Veſembec. qui in
ſuis paratitil. *cap. de ſolution. n.* 3. voluit
minorem non rectè ſoluere ſuo creditori
abſque curatoris conſenſu.
15 Ampl. etiam in hærede † debitoris, qui
cum ſit eadem perſona cum defuncto,
l. hæredem ff. de regul. iuriſ. quod ille ſol-
uit, dicitur à defuncto debitore ſolutum.
16 Nec differt an ſolutio facta fuerit † ab
hærede prioribus, vel poſterioribus vel
potioribus, vel non potioribus creditori-
bus, habentibus perſonalem actionem
tantum, ſed ſoluerit primo venienti.
l. ſcimus 22. §. *& ſi præfatam* C. *de iur. de-
lib.* etiam quod non ſoluiſſet hypotheca-
tis. *Surd. conſ.* 4. *n.* 11. *& ſeq.* addendo
quando pecunia ſoluta poſſit à recipien-
te auocari, ſi tamen illi erant creditores,
& potius illis quam alijs per gratificatio-
nem, non fuerit facta ſolutio, quo caſu
exigentes deberent exacta cæteris con-
creditoribus communicare *l. pupillus vbi
Bart. notat in ſummario ff. quæ in fraud.
credit. l. ſi non expedierit* §. *ſi pupillus ff. de
reb. aut. iud. poſſid. vbi Bart. in ſummario*
inquit quod ſolutio facta vni creditori †
altero negligente non reuocatur, facta ve-
ro vtroque inſtante, communicatur in
ſubſidium, vel pupillo reſtituitur. & iſte eſt
17 vnus ex caſibus in quibus diligentia †
prodeſt, & negligentia nocet. *d. l. pupillus
per quem textum ita firmat Gomeſ. ad Re-
gul. de Triennal. Quæſt.* 28. *cap. epilog. ca-
ſuum negligentiæ n.* 66. *Bald. d.* §. *& ſi præ-
fatam n.* 4. *& ſeq.* concludens hæredem
non obligari citare creditores ad viden-
dum potius huic, quā alteri fieri ſolutionē
18 quia inter † creditores habentes actio-
nem perſonalem ceſſat regula, *Qui prior.
de regul. iur. ff. ſeruatur aſſumptum*, quod
19 quod vigilantibus † & non dormientibus
iura ſunt ſcripta. *Bald. conſ.* 432. *viſiſ. n.* 1.
verſ. ſecundo & conſ. 485. *lib.* 1. *n.* 2 *in
fin. Gail. obſeruat* 25. *creditoribus lib.* 2.
n. 12. *& ſeq. Rota Ianuenſ. deciſ.* 13. *n.*
31. *circa med. Ripa l. priuilegia. ff. de pri-
uileg. credit. n.* 3. *Hartman. pratic. forenſ.
de creditoribus, obſeruat* 12. *in fin. Tren-
tacinq. Var. Reſolut. lib.* 3. *de ſolution. Re-
ſolut.* 23. *Hæres n.* 5. *Arnald. Ferron. ad
conſuetud. Burdegal. de Dote.* §. 3. *col.* 2.
verſ. At regulariter vſq. in fin. Sed an hy-
20 pothecarij † poſſint vindicare pecuniam
ſolutam habentibus ſolam perſonalem.
videndi ſunt *Gail. d. obſeruat.* 25. *n.* 14. *&
ſeq. Grammat. Quæſt.* 1. *poſt deciſ.* 105.
Afflic. deciſ. 190. *And. Rauchbar. Quæſt.*
9. *Hanc. libr.* 2.
21 Ampl. etiam ſi † debitor ſoluat credi-
tori inquiſito, & proceſſato, de aliquo cri-
mine vt dicam latius. §. ſequent.
22 Ampl. etiamſi debitor † ante diem ſol-
uat,

Digitized by Google

uat,nam quamuis antè aduentum diei nō
poſſit conueniri ad ſoluendum. *l.1.C. de*
cōnd.ex lege Marſil.ſingul.355.Debitor.n.1
nec formari proceſſus, vt adueniente die
ſoluat. *Cagnol.l.in omnibus ff. de regul.iur.*
23 *nu.* 16.& ſi ſoluat poteſt repetere † com-
modum quod ſoluens interim erat per-
cepturus. *Tiraquel. de retract. lignag.* §.1.
*gloſ.*18.*n.*37. attamen quia idem eſt vere
debitor, & ante diem ſoluendo minime
ſoluta repetit.*l.in diem ff.de cond.indeb.*le-
gitimè diciturid em ſoluiſſe.
24 Quæ dixi † *ex l.1.C.de cōdict.ex lege* Li-
mitabis in debitore fiſci,&debitore debi-
toris fiſci, qui remiſſione illi facta interv-
ſurij medij tēporis cogi poteſt ad ſoluen-
dum ante aduentum diei.*d.l.1.in fin.*& ibi
Gloſ.verb.exſoluatur Marſil.ſingul.355.n.
1.*in fin.* ſubdendo n.2.quod quotidie ita
practicatur, cum conductoribus gabella-
rum, & eam practicam eſſe iuſtam, etiam
contra debitorem debitoris fiſci. *Vinc. de*
*Franc. deciſ.*218. *Conſuetudine n.*5. *in fin.*
Theſaur.latè probans relatam praxim.q.
54. *lib.*2. *n.*2. vbi alios plures conſentien-
tes refert teſtando, quod condemnato,ad
fauorem fiſci,debitore, qui poſt lapſum
temporis exigere poterat,fuiſſe iudicatū,
ante tempus fiſcum,poſſe exigere.
25 Ampl. etiam vbi debitor † ſoluens ha-
beret correum pebendi in ſolidum, nam
ſolutio facta ab illo extinguit totum debi-
tum, &liberatur correus,etiam quòd ſol-
uens proteſtetur nolle correum liberari.
l.3.§.fin.ff.de duob. reis Proſper.Paſet. conſ.
125.*Non.n.1.& ſeq.& n.8.& ſeq.& conſ.*
126.*in cauſa nu.1.vſque in fin. Benintend.*
qui iudicauit ex ſcriptis Paſeti, & illius di-
ctorum non meminit. *deciſ.81.n.8.& ſeq.*
26 Ampl.etiam vbi debitor,† eſt pupillus,
nam licet ille citra conſenſum tutoris ni-
hil valide faciat de rebus ſuis,illas abdicā-
do, ſeu diſtrahendo. §.1. *Inſt.de autor. tu-*
27 *tor.*& ſoluendo creditori ſuo † non faciat
nummos accipientis. *l. quod ſi forte* 14. §.
fin.in fin.ff.de ſolut.§. fin. inſt. quibus alie-
*nat.licet,vel non.*ſi tamen creditor conſū-
28 pſit nūmos ſibi ſolutos † à pupillo,legitima
eſt ſolutio. *l.quod ſi forte in fin.ff. de ſolut.*
l. non omnis §.fin.ff. ſi ſent. petat gloſ.fin.§.
fin. inſt. quib. alien. licet vel non. & ratio
29 eſt quia cum pecunia † conſumpta non
poſſit vindicari à recipiente,ex quo apud
illum non extat *l.officium §.denique.ff.de*
rei vendic. vt pupillus fiat indemnis, qui
alios ſecum contrahendo obligat,ſed non
obligatur.*§.fin.Inſt.quib.alien.licet vel nō.*
nullatenus ſoluta pecunia vēdicari poteſt,
ſed bene ſequitur pupilli liberatio. *Bar-*
nab.Briſon.de Solution.lib.1. inprinc. verſ.
ſoluere.
30 Ampl. etiam vbi ſolutio † fit à tertio,
qui non ſit debitor, nam debitore etiam
ignorante, vel abſente, inuito,& nolente,
extinguitur illius obligatio. *l. ſoluendo.ff.*
*de negot.geſt.vbi Bart.Roman. conſ.*428.*in*
terminis num.8.& ſeq.verſ.circa tertium.
Abb.conſ.97.lib.2.Alex.conſ.37.nu.2.lib.3.
31 & euitatur † pœna cominata in debi-
torem *Roman.conſ.491.in caſu n.4.in fin.*
vbi addentes alios conſentientes referūt,
32 qui volunt tertium † poſſe ſoluere Cano-
nem ad effectum, vt emphiteota non
33 incidat in † commiſſum, vt latè examināt.
Tuſcus concluſ.192.Emphiteota non ſoluēs.
Mat.Berlic.concluſ.46.n 36.& ſeq.part.2.
34 nec refert quo † nomine fiat ſolutio.*Bal.*
conſ.426.lib.4.nu.3. quod præſertim pro-
cedit in creditore emphiteotæ,cui bona
emphiteotica ſint obligata. *Bald.l.lex ve-*
ctigali. 31.*ff.de pignorib.nu.2.Roman.ſing.*
562.*Maſtril.deciſ.154.nu.1. & ſeq. Man-*
del. conſ.397.primum nu.1.& ſeq.Natta
conſ.194. magnif.num.8. & quod ſolutio-
35 ne † facta à tertio extinguatur debitoris
obligatio firmant. *Iaſ. in l.ſi res obligata.*
ff. de legat.1.n.44.Caſt.n.6.verſ. ſi verò, &
examinat Aſin.de exequut.§.7.cap.165.&
& de ſoluente pro emphiteuta *dixi latè*
infra §.22.nu.14.& ſeq.
36 Ampl. præſertim ſi fuit † facta ex de-
creto iudicis, quia ſiue ſit iuſtum, ſiue in-
iuſtum, facta ſolutione liberatur debitor,
dixi infra §.8.verſ.8.
37 Ampl. non ſolum † liberatur debitor
principalis, ſed etiam fideiuſſorum, &
quorumcumque obligatorum extingua-
tur obligatio,*Soc.conſ.18.proſequēdo lib.1.*
38 Limit. vbi fuit † indebitè facta. *L. quo-*
tieſ.1. §. fin.ff.ſol.matr.l.cum quis §. ſi debi-
torem.ff. de ſolution.l.qui ſeruum.ff. de in-
ter.act.Mantua.ſingul.3. Quidam num.5.
& ſingul.157.
39 Indebita autem erit ſolutio † ſi fuerit
cum

Digitized by Google

cum damno alicuius vtputa ſacta Prælato antequam ceſſerit, & venerit dies illam faciendi, ſi moriatur *Rodoan.de verb. eccleſ.non alien.q.58.n.33.Graſ.de except. cap.25.n.103.& ſeq. num.117.& ſeq.*

---

§. VI.

SVMMARIVM.

Facere per ſe, & facere per alium ſunt paria.1.ampl.2.3.4.

Mulier contrahens per procuratorem debet ſeruare eaſdem ſolemnitates, quas ſeruaret ſi ipſa contraheret. 4.

Solutio eſt legitima, quoad omnes effectus, quæ ſit ab aliquo pro alio 5.

Soluere pro alio poteſt procurator conſtitutus ad adminiſtrandum bona conſtituentis, vel ad ſoluendum 6. Limita ibid. quando pater pro filio 7. grauatus fidei commiſſo pro fideicommiſſario.8. quãdo curator ventri datur.9. quando ſeruus pro domino. 10. Tutor quando ſibi ſoluere poſſit. 11. gerens negotia aliena quando ſibi ſoluere poſſit.13. fideiuſſor habens confideiuſſorem totum debitum ſoluere poteſt.14. quando tutor, vel correus ſoluat.18. quiſque poteſt ſoluere pro alio.19.

L.3.§. quid ergo ff. de contrar. & vtil. Tutel. actio. ſingularis. eſt 12.

Fideiuſſor qui habet confideiuſſorẽ poteſt totũ debitum ſoluere. 14. an in actu ſolutionis, vel quandocumque poſt fieri illi poſſit ceſſio. 15.17. qua actione repetat à confideiuſſore, ſi ſibi non ſunt ceſſa iura.16.

1 QVia non differt † an quis faciat per ſe ipſum, vel per alium *cap. qui facit, de regul. iur. Grat. conſ.5. lib.1. num.10. & ſeq. Tiraquel. ad l. final.* Connubial. *gloſ.5. verb. contracter. num.193.* præſertim in ijs, quæ conſiſtunt in faciendo, vt declarat *Tiraquel. de iur. Conſtit. part.2. Ampliat.1.n.6*
3 *circa med.* etiam quod ſimus in † pœnalibus *Abbas cap. mulieres de ſent. excomm. n. 4. Veral. deciſ. 196. p.3. n 1. & ſeq.* vel in
4 diſpoſitione † ſtatuti. *Tiraquel. de verb. cõtracter. num.184.* concludens mulierem contrahentem per procuratorem, debere ſeruare eaſdem ſolemnitates, quas ſeruaret ſi ipſa, ſine procuratore contraheret.
5 Ideo legitima † erit ſolutio, ex eaque omnes effectus ſolutionis conſequuntur, ſi ab alio, quàm à debitore fiat illius nomine ſolutio. *l. qui mandat. 56. ff. de ſolution. l. quod ſtatuliber 41. ff. de donat. cauſ. mort. vbi Papinianus ait, quod ab alio nomine alterius illo præſente datur ab ipſo datum intelligitur.* Qui autem pro alio legitimè ſoluant libet recenſere.
6 Primo procurator † conſtitutus ad adminiſtrãdum generaliter bona conſtituẽtis, vel qui in ſpetie fuit conſtitutus ad ſoluendum; ſi tamen ſoluat debita, quæ exactionem habent, non autem retentionem tantum. *l. quodlibet. 87. ff. de ſolution.* ideo non rectè ſoluit ei, cui mandans erat tantum naturaliter obligatus. *arg. l. qui peculij. 8. ff. de pecul. l. obligatione generali. ff. de pignor. per quæ iura ita firmat Briſſon de ſolution. lib.1. verſ. Idem iuriſ.*
7 Pater ſoluendo † pro filio, qui validè fuerit obligatus, modo ſoluat ſuo, non autem filij nomine. *l. ſi ita ſtipulatus ſim. ff. de ſolution.* nam ſi filij nomine ſoluere vellet repellitur, niſi integrè ſoluat. *Briſon. de ſolution. lib.1. verſ. ſed vt eò.*
8 Hæres grauatus † reſtituere, rectè ſoluit ante reſtitutam hæreditatem, & detrahit ſoluta. *l. ante reſtitutam. ff. de ſolution. l. ita tamen. §. qui ex Trebelliano ff. ad Trebell.*
9 Item Curator † ventri datus, ſi graue ſit debitum, quòd pœna creſcat, vel pignoribus pretioſis debeatur. *L. curator. ff. de vent. in poſſeſſ. mittend.*
10 Seruus cui † peculij ſui adminiſtratio conceſſa fuerit, creditoribus ſuis rectè ſoluit, ſicuti etiam ſi præpoſitus dominicis negotijs, quid ab illo petatur. *l. egiſti ff. de ſolution. l. ſi is cui §.1. ff. eodem.*
11 Tutor ſicut ſoluere † quod debet, ita & exigere poteſt, quod ſibi à pupilio debetur ſi creditor fuerit patris pupilli, vel etiam ipſius pupilli, ſi adfuerit pecunia vnde ſoluat, & ſi vſuræ fuerint graues, illis releuabitur pupillus. *l. quoties §. ſicut ff. de admin. tut. l. ſed non dantur. ff. de tutel. & ration. diſt.* modo non ſit tutor legitimus, vel datiuus, & ſit ſolus, nec habeat contutorem *Decian. conſ.60. primo ergo lib 3.* & pecuniæ nõ eſſent depoſitatæ, ſeu deſtinatæ in em-
12 ptionem prædiorum. *l.3. §. quid ergo* † *ff.*

Digitized by Google

de contrar.& vtil. action.tutel. quem tex.
Rom ſingul.104.Tu habes. Alex. in l. cæ-
tera. §.ſed ſi ſeparauit ff.de legat 3.num.3.
Boer.deciſ.209. & illam num.2. in fin. Ti-
raquel. de retract.lignag.§.1.gloſ.7.n.106.
dicunt vnicum & ſingularem.
13 Negotia aliena gerens,† ſi ideo,vel alia
ex cauſa,quæ dilationem non pateretur,
inuito creditore ſibi recte ſoluit. l.diuor-
tio. ff.de negot.geſt.
14 Fideiuſſor habens confideiuſſorem †
rectè totum debitum ſoluit, & ceſſis ſibi
a creditore actionibus, agit pro dimidio
contra confideiuſſorem. l.cum is 36. ff. de
15 fideiuſ. nec refert an ceſſio † ſibi fuerit
facta ſimul,& ſemel, dum ſolueret, vel
quandocumque poſt ſolutionem, quia
pecunia dicitur ſoluta potiùs pretio man-
dandarum actionum, quam obligationis
ſoluendæ gratia, & nomine fideiuſſoris
potiùs, quàm debitoris. l. cum is 36. l.ſi-
cut 65.ff.de fideiuſſ. Bart. l.modeſtinus 76.
ff.de ſolut.num.4.Cuman num.3. Albericus
num.2. Imol num.4.Coler.de proceſſib. p.1.
cap.10.num.370. & ſeq. vbi præterea re-
16 fert, quæ † actiones competunt fideiuſ-
ſori ad repetendum a confideiuſſore ra-
tam, vbi minime a creditore ſunt ſibi
ceſſæ actiones. Anton.Hering.tract.de fide-
iuſ.cap.28.num.38.& ſeq.plurib. vbi hanc
17 opinionem,† quod ceſſio fieri poſſit ex
interuallo late defendit, dum prius n. 34.
& ſeq. retuliſſet, qui contrarium volunt,
ſicuti & Menoc.præſumpt.143.lib.3.nu.6.
& ſeq. & num.11. reſidet in iſta opinione
ſequedo Bart. & Comenſ.
18 Tutor vel correus, † ſi quod pupillo,
vel creditori eſt debitum,ſoluit, rectè ſol-
uit, & contutor, & correus liberatur, &
nisi ſoluendo pactus fuerit de ceſſione iu-
rium ſibi facienda, vel minimè facta fue-
rit eodem ſolutionis tempore, vel incon-
tinenti poſt, fruſtra illam deinde ſibi
fieri deſiderat. arg.l.ſi me, & Titium 32.
ff.ſi cert.petat l.modeſtinus 76.ff. de ſolut.
vbi Bart.num.4.l.ſi ex pluribus 16.ff.de ac-
ceptil. Menoc.præſumpt.143.egregia.lib.3.
num.4. vbi plures & concludentes ratio-
nes refert, & latius Anton. Faber. coniect.
lib.11. cap.6.7.8. 12.& 17. & ante illum
idem dixerat, & pro regula, cum aliqui-
bus limitationibus firmauerat. Roncagal.
in l.reos. ff.de duob.reis.num.41.& ſequen.
& num.49.
19 Poſtremo quilibet † poteſt alienum
debitum ſoluere. l.ſoluere. ff. de ſolut. ad
quem textum plura congeſſi in meis conlet.
& dixi infra.§.22.

---

§. VII.

SVMMARIVM.

Solutio fieri debet ipſi creditori, & non alteri. 1. Amplia.2.5.12.13.14.44.Limit. 50. Sublimit.51.

Solutio facta ei, cum quo quis contraxit, parit liberationem.25.ampl.26.27.28.

Inquiſito de delicto, quando rectè ſoluatur. 2.4.

Beneficium non vacat, etiamſi delinquens ſit inquiſitus, ſed nondum condemnatus. 3.Limit.4.

Hæredi, vt rectè ſoluatur cautela adhibenda.6.

Hæres non conuenitur niſi pro portione, qua eſt hæres, nec etiam exigere vltra eam.8.quãdo in ſolidum.7. cautella obſeruanda, vbi maior pars vrget ad ſoluendum.9.

Debitor ſoluens ex decreto, vbi maior pars creditorum vrget, vt ſoluat, liberatur quoad omnes.10.Limit.11.

Solutio quando fieri poſſit procuratori.14.15.16. quando procuratori falſo 17.18.23. quando procuratori reuocato, & quando pariat liberationem. 19 22. quando procuratori ex inſtrumento mandati falſo.24. facta procuratori ante aduentum diei ſolutionis, ſi ille interim foro cedat, vel reuocetur.29. procuratori in rem ſuam facta liberat debitorem.30.

Mandati defectum quis probare debeat.20. quomodo probetur.ibid. reuocatio illius quomodo probetur.21.

Procurator in rem ſuam præfertur domino in concurſu exactionis.31 Limit.32.

Solutio facta ei, qui non habebat mandatum, liberat debitorem. ſi dominus illam ratam habeat.33. ſi ante rati habitionem dominus mutet ſtatum, quid dicendum.34. quid ſi communiter habebatur pro procuratore. 35.

Agere

Agere multi poſſunt pro alio ſine mandato. 36.

Exigere nemo poteſt, quæ alteri ſunt debita ſine mandato. 37 Limita. 38.

Solutio facta procuratori, cuius mandatum fuit reuocatum de iure, vel de facto non liberat ſoluentem. 39. Limita. 42. 43.

Mandatum quando dicatur reuocatum de iure, vel de facto. 40. 41.

Pater & filius eadem eſt perſona, & earo. 45.

Vxor, & maritus eſt eadem perſona, & earo. 45.

L. ſi cum filio fam. §. 1. ff. de compenſat. declaratur. 46.

Solutio facta ei, qui mala fide poſſidebat rem, cuius cauſa facta eſt ſolutio, an pariat effectus legitimæ ſolutionis.

Soluens procuratori falſo, vel reuocato, quomodo ſibi conſulatur. 48.

Solutionis exceptio, vbi de illa conſtat per confeſſionem de recepto an proſit. 49.

Pupillo & ſimilibus, quando ſolui poſſit. 50. 51. 53. 54.

Pupillum factum eſſe locupletiorem ex ſolutione ſibi facta probare debet, qui ſoluit. 52.

QVia non ſat eſt ad effectum legiti-
mæ ſolutionis, vt illa fiat per ſe,
vel alium a debitore, ſed eſt præterea
neceſſe, vt fiat ipſi creditori, qui recipien-
di habeat facultatem per ſe, vel alium, il-
lius vice, regula conſtituenda eſt, vt cre-
1 ditori † fieri debeat ſolutio, & non alte-
ri. *§. 1. inſt. quib. mod. tollit. obligat. cum*
alijs cumulatis a Surd. decis. 60. num. 1. &
decis. 229. num 1. & conſ. 43. num. 1. Grat.
diſcept. 636 num. 1.
2 Ampl. etiamſi creditor, † cui ſoluitur
eſſet inquiſitus, & proceſſatus de crimi-
ne aliquo, modo conſcientia ſceleris ter-
ritus, non ſit in fuga. *l. ſuo. ff. de ſolution.*
l. aufertur 46. §. in reatu. ff. de iure fiſc. l. fin.
§. fin. ff. de requirend. reis. ſicuti, & eo-
3 dem caſu † non vacat beneficium niſi la-
ta ſententia, qua beneficiatus priuatur,
vt late *ex Fel. in cap. inquiſitionis. de ac-*
cuſat. gloſ. cap. 2. verb. finita. vt lite pend.
in ſext. capel. Toloſ. decis. 436. Rota dec. 5.
de re iud. in antiq. Biſign. Rebuf. de pacific.
poſſeſ. num. 261. & alijs concludit Petrus
Gregor. Tholoſ. tract. de beneſ. cap. 33. n. 3.
4 Niſi tamen † tam creditor, quàm benefi-
ciatus ſit reus criminis læſæ Maieſtatis
diuinæ, vel humanæ. *l. fin. C. ad l. Iul. Ma-*
ieſt. l. quiſquis. C. eod. cap. ad abolendam. de
hæretic. Anear. conſ. 288. vltra. Petr. Greg.
de beneſic. cap. 26. num. 5. & cap. 33. num. 4.
verſ. Secundus. Briſon. tract. de ſolut. lib. 1.
verſ. Nunc videamus.
5 Ampl. etiam, vbi † ſolutio fit illius hæ-
redi, nam cum ille defuncti perſonam
repreſentet, & in illum tranſlata, ſeu con-
tinuent eius iura. *l. hæredem. l. hæreditas.*
de reg. iur ſicuti vt dixi in præcedenti.
§. ſi hæres. canonicè ſoluit pariter, & ca-
nonicè exigit. *l. hæres 37. ff. de acquir. hæ-*
red. l. cum hæres 11. ff. de diuer. & tempor.
6 *præſcript.* Cautio tamen † erit adhiben-
da a ſoluente an vnicus, vel plures ſint,
nam quamuis plures ſint caſus, quibus
5 ſinguli hæredes † in ſolidum conuenian-
tur, quos reſcrunt *Ripa in l. 4. §. cato ff. de*
verb. oblig. num 28. Parlador. rer. quotidian.
lib. 2. cap. fin par. 4. §. 1. num. 11. & ſeq.
Gratian diſceptat. 16. retractanda. num. 10.
vſque ad 18. 25. & ſeq. plurib. Caual. in
ſpecul. commun. opin. quæſt. 76 Titius n. 7.
& ſeq. Gomeſ. var. reſol. to. 2. cap. 10. d. nu. 4.
Coſta tract. de portion. & rata quæſt. 23.
actiones nu. 1. & ſeq. Ieronym. Fernandez.
diſp. 23. accidit: Exigere tamen nemo hæ-
8 redum † poteſt vltra eam partem, qua eſt
hæres. *Socin. conſ. 8. ad maiorem. lib. 5. n. 6.*
& probatur argum. l. 1. & 2. C. de hæred.
9 *action.* quare ſi maior pars † hæredum
vrgeat debitorem ad ſoluendum, caute
aget debitor, vt inquit Pomponius *in l.*
ſtipulatus 81. §. 1. ff. de ſolut. ſi ex decre-
10 to † iudicis ſoluat, nam plenam conſequi-
tur liberationem, quoad omnes. *gloſ. in*
l. furti. ff. de his, qui notat. infam. Bart. l. cre-
ditor ff. de ſolut. num. 3. quem refert Cagnol.
in l. non videntur. §. qui iuſſu ff. de reg. iur.
num. 2. vbi alios plures conſentientes re-
11 fert † cum declarationibus tamen, & cir-
cumſtantijs relatis *ab Afflict. decis. 150.*
Menoc. de arbit. iud. caſu 137. n. 5. vſque
ad 28. Gaſpar. theſaur. quæſt. 54. lib. 2.
Fontanel. tract. de pact. dotal. clauſ. 3. gloſ. 2.
num. 42. & ſeq quæ s indicaſſe ſufficiat, ne
ſim longior extra propoſitum argumen-
12 tum. quæ dixi de ſolutione facta † hæredi,
addas procedere, nedum in primo, ſed

etiam in ſecundo. quare grauato reſtituere, rectè ſoluitur, ſicut & ſubſtituto dum inſtitutus deliberat. *l. antepenult. in fin. ff. de ſol.*

13 Ampl. præſertim, ſi ſolutio † fiat creditori, cum quo contraxit, etiam quod alias minus legitimè poſſet exigere. *Alex. conſ. 120. ponderatis, lib. 5. num. 7. Surd. deciſ. 60. iudicauit. nu. 8. Abb. cap. grauis 11. de reſt. ſpol. num. 8. Caſt. l. ſi vnus. ff. de pact. num. 3.*

14 Ampl. etiam, vbi ſolutio † fit habenti mandatum exigendi ab ipſo creditore, vt puta, quia ſit ſpecialiter conſtitutus ad recipiendum, vel generalem habeat bonorum, & negotiorum creditoris adminiſtrationem. *l. verò 12. l. qui hominem.*
15 *§. ſi Titium. el 3. ff. de ſolut.* † vel eſt procurator generalis cum libera. *Tiraquel. de retract. lignag. §. 9. gloſ. 3. num. 7. in fin. Briſon. de ſolut. lib. 1. verſic. de illo nun. videndum. Alex. conſ. 120. lib. 5. num. 4* Nam ſi
16 fuerit ſolutum procuratori † conſtituto ad lites, non liberatur debitor. *l. hoc iure. 87. ff. de pact.* differt enim mandatum ad lites à mandato ad exigendum. *l. filius. 90. ff. de ſolut. l. ſed & hæ perſonæ 35. ff. de procur. Guid. Pap. deciſ. 526. exequutio. num. 2. in fin.* addendo ita ſeruari in iudicijs. *Briſon. de ſolution. lib. 1. verſ. Diuerſam verò eſſe.*

Ex iſta ampliatione, plura conſequun-
17 tur, primò, † quod ſoluens falſo procuratori, vel gerenti ſe pro procuratore, cum non eſſet procurator, non liberatur. *l. decem. 71. ff. de ſolution. Guid. Pap. dec. 173. & ibi Matth. addendo Briſon. tract. de ſolut. lib. 1. verſ. falſo vero procuratori,* referens
18 rationem, quare † aliud ſit conſtitutum in ſoluente procuratori reuocato de iure, vel de facto, poteſt tamen, qui ſoluit condicere ſoluta. *l. ſi quis off. ff. de ſol.* niſi quis
19 † ſciens, prudenſque ſoluerit ei, qui ad exigendum non habebat mandatum, quia præſumitur donaſſe. *Gloſ. Bartol. & reliqui in l. Si procuratori. ff. de condict. ob*
20 *cauſ.* ſciuiſſe autem carentiam † mandati dicitur, vbi de illo ſibi minimè conſtabat, vel conſtabat de reuocatione. *l. ſi verò. non remunerandi 12. ff. ſi mandauero. ff. mandat. l. ſi procurator 28. ff. de procurat.*
21 quomodo autem probetur mandati † reuocatio, videndus. *Maſcard. & ibi addentes de Nigris de probat. concluſ. 215. num. 4. & ſeq.* An autem ſoluens procuratori re-
22 uocato † liberetur, & an ei aliquo modo ſit conſultum, videndi ſunt. *in l. penul. ff. de reb. credit. Cyn. num. 17. & ſeq. Alciat. num. 21. & ſeq. Hugo Donel num. 4. & ſeq. Alex. & reliqui in l. ſi procuratori. ff. de cond. cauſ. dat. & in l. ſi quis ſeruo. ff. de ſolut. Guid. Pap. deciſ. 173. in dicto. num. 1. & ſequen.* diſtinguendo, quando ſoluens
23 † falſo procuratori liberetur. *Briſon. de ſolut. lib. 1. verſ. falſo vero procuratori.*

24 Limit. vbi † procurator docet de ſuo mandato per inſtrumentum in forma publica, licèt intrinſecè illud eſſet falſum. *Giurba deciſ. 79. num. 20. poſt medium.*

25 Secundò, quod ſoluens † procuratori, cum quo contraxit, liberatur. *l. filius. C. de pact. vbi Bart. infert,* quod reſtituens monacho pecuniam ab illo mutuatam, rectè ſoluit, & liberatur. *& Bald. ibidem*
26 *addit.* quod filiofam. † & ſeruo ſolui poteſt, ſi quid illis ſolui fuerit promiſſum. *Briſon. de ſolut. lib. 1. verſ. ei etiam, & verſ. nam ſi poſſeſſor. Surdus deciſ. 229. num. 8. & ſeq.* vbi plura congerit ſimilia. *& n. 33.* Limitat, vt tamen non poſſit nouare, vel aliter paciſci. *Theſaur. quæſt. 39. lib. 3.*
27 loquens † de ſoluente falſo tutori, cum quo contraxit. *latè Tuſcus concluſ. 618. conductor ſoluens locatori.* Cùm enim patri domino, & monaſterio ex perſona monaci, filij, & ſerui actio acquiratur, non poteſt dominus, vel pater, vel abbas contractum in parte acceptare, & in reliquo impugnare, *Bart. in l. ſi vrbana. ff. de cond. indeb.* vbi concludit liberari con-
28 ductorem, † qui a prædone conduxerat. *addendo num. 4.* idem dicendum de ſoluente prælato intruſo a quo conduxit. *Bal. cap. litteris. de reſt. ſpol. num. 7.* qui loquitur de ſoluente præfecto putatiuo ex contractu cum illo geſto. *Bart. l. eum qui ita. §. qui ſibi. ff. de verb. oblig.* qui loquitur de monacho procuratore, & ſimilibus. *Alex.* loquens de eo, qui conduxit ab Abbate malè electo, & illi ſoluit penſionem. *conſ. 103. num. 17. lib. 2. & conſ. 120. lib. 5. col. 2. Tuſcus concluſ. 618.* conductor ſoluens etiam non domino. *Ancaran. Regienſ. libro 2. quæſt. 31. Straca tractat. de*

merca-

Digitized by Google

mercatur.cap.de adiect par.3.num.42.&
ſeq. Franc.Bec. conſ.19. Surdus deciſ.229.
verum num.1. & ſeq. Fab. de Ana conſ.49.
num.21. & ſeq. lib.1. & conſ.108.nu.34. &
ſeq.lib.2.& de procuratore ad locandum,
vt illi de æquitate ſolui poſſit penſio, quid
quid de rigore iuris dici poſſit, cenſuit
conſil.Neapolit. teſte Vinc. de Franc. deci-
ſione 699. Facbin. illuſt. controuerſ. lib.2.
cap.93.
29 Tertiò, quod † ſolueus procuratori
antequam aduenIat ſolutionis dies, ſi pro-
curator interim foro cedat, vel fuerit re-
uocatus, quod nihilominus liberatur de-
bitor, ſi procurator habebat mandatum
cum libera, vel tempus ſolutioni appoſi-
tum fuerat gratia debitoris, ſecus ſi quis
fuerat ſimpliciter conſtitutus ad exigen-
dum, quia interim non erat debitor, &
procurator, carebat facultate recipien-
di, vt diſtinguendo concludit *Munoz. de*
Eſcouar. tract. de ratiocin. admin. cap.23.
num.56. & ſeq. Multum tamen vrgent,
vt ſine diſtinctione aliqua liberetur ſol-
uens, quæ tradit de ſententia lata a vica-
rio epiſcopi, antequam ignoraret fuiſſe
reuocatum, de collatione beneficij ab eo-
dem facta neiciente mortem epiſcopi, de
ſententia iudicis ignorantis datum ſibi eſ-
ſe ſucceſſorem, vel fuiſſe reuocatum, de
ſenten[illegible]a lata contra mortuum, cuius
mors ignoratur, & in termino de ſolutio-
ne facta procuratori ante diem debitæ ſo-
lutionis, & alijs ſimilibus. *Gratian.diſcept.*
127.quemadmodum.n.22.vſq ad 45.
30 Quartò, quod † procuratori in rem
ſuam conſtituto rectè fit ſolutio, & legi-
tima ſubſequitur ſoluentis liberatio, &
ratio eſt, quia domini iure habetur, &
actiones vtiles exercet. *l.ſed ſi tantùm 13.*
31 *ff. de pact.* adeò vt † in concurſu procu-
ratoris, & domini, potiùs illi, quàm iſti ſit
ſoluendum. *l. procuratori in rem dato 55.*
ff. de procurat. Petr.Fab.Semeſt.lib.1.cap.13.
l.ſed ſi tantùm. ff. de pact. Brit. de ſolution.
32 *lib.1.verſ.procuratori.* ſi tamen † conſti-
tuenti fuerit ſolutum, liberabitur debi-
tor, niſi denuntiatum fuerit illi, ne ſol-
ueret, vel partem eidem inhibenti ſolue-
rit. *Briſon. de ſolution. lib.1. verſic. procu-*
ratori vero.
33 Quintò, quòd ſoluens † ei, qui re vera
non erat procurator, quod legitima eſt
ſolutio, ſi dominus ratam illam habeat:
l. qui hominem. §. ſi gener. l. ſi quis offerenti
in princ. & §.1. & fin. l. cum decem. §. fin.
ff. de ſolut. l. ſi ſine in fin. ff. rem rat. habere.
& ratio eſt, quia ratihabitio retrotrahi-
tur, & mandato comparatur. *cap. ratiha-*
bitionem. ff. de reg. iur. ideò ante ratihabi-
tionem ſolutum condici poteſt, ſecus ſe-
quuta ratihabitione. *l. ſi quis offerenti. in*
34 *princ. ff. de ſolution.* † & ſi interim ratum
habens, mutet ſtatum, & patiatur capi-
tis diminutionem, non tamen maximam,
vt valida ſit ratihabitio, neceſſarius erit
conſenſus eius, in cuius eſt poteſtate, qui
ratum habet, veluti monaſterij, ſeu ab-
batis, vel patris adoptantis conſenſus.
Briſon. de ſolution. lib.1. verſ. ſic eueniet.
& verſ. cæterum ei facta ſolutio.
35 Si verò † communiter habebatur pro
procuratore, an ſequatur liberatio ex ſo-
lutione illi facta. *Tiraquel. tract. le mort.*
ſaiſit. gloſ. final. num.148. & de legib. Con-
nub gloſ.8 num.148. Guid.Pap.deciſ.173.in
dicto num.3.
36 Sextò, quòd quamuis † plures habeant
a iure mandatum ad agendum alieno no-
mine, vt ſunt affines, conſanguinei, filius,
& ſimiles. *l. ſed & a. ff. de procur. l. exigen-*
di. C od. eod. Dec. l. filius. C. de pact. num.4.
non tamen abſque mandato generali, vel
37 particulari coniunctus exigere poteſt,
quod eſt debitum coniuncto. *gloſ. l. vero*
procuratori, verb. adminiſtratio, ff. de ſolut.
Alex. conſ.4. videtur. num.3. circa med.
lib.2. Franciſcus Bec. conſ. 19. prima. n.2.
38 *& 8.* ſublimitando, † vbi ſolueretur ex
contractu geſto cum coniuncto exigen-
te, & latè agunt *Fulgoſ. in l.1. §. fin. ff. vſu-*
fruct. quemad. caueat. num.5. Iaſ. in l. ſo-
lum ff. ſol. mat. n.5. Guid. Pap. dec.526. exe-
quut. num.2. Decius dicta l. filius paciſcen-
do, C. de pact. num.5. & ſeq. & num.29. qui
agunt an pater poſſit exigere, quod eſt
debitum filio, & è contra. *Tuſcus concl.*
340. ſolutio extinguit. num.48. & ſeq. vſq.
ad 56.
39 Septimò, quòd ſoluens † procuratori,
cuius mandatum de iure, vel de facto ex-
pirauerat, non ſoluit legitimè, nec libe-
rationem conſequitur. Facto autem di-
citur expiraſſe mandatum, ſi mandans re-
uoca-

uocauerit mandatum. *l. fin. C. de negot. geſt. vbi Caſt num.4. & Alex. num.2.* la-
40 te † diſtinguunt, ſed latius proſequuntur. *Trentaciuq. reſolut.6. de procur. lib.2. Ioſeph. de Seſſa deciſ.81. procur.* de iure au-
41 tem expirat mandatum † morte mandãtis re integra. *Clem. fin. de procur. l. mandatum. C. mandat.* vel conſtitutione alterius procuratoris. *cap. non iniuſtè de procur. Natta conſ.51. num.9. circa med.* vel mutatione ſtatus procuratoris. *Purpur. l. rogaſti. §. fin num.12. & ſeq. ff. ſi cert. pet. Straca tract. de merc. cap. de adiecto. par.3. Noui. num.110. & ſeq.* vel lapſum ſit tempus, quo durabat mandatum. *Gonzal. ad regul.8. Cancel. gloſ.54. num.22. verſ. ita &*, vt ſileam reliquos modos, & caſus, q'ibus expirat mandatum, quos congeſſi in meis ſingularibus. *§. procurator reuocatur multis modis.* vnum tamen ſingulare addit. *Briſon. tract. de ſolut. lib.1. verſ. quamquam & eos, & verſic. in omnibus.*

42 quod ſi quis † bona fide ſoluerit procuratori reuocato de æquitate liberari, quia iuſta ſubeſſet credendi cauſa, quod duraret mandatum.

43 Si autem quis ſoluat † procuratori reuocato, liberatur debitor, ſi debitor ignorabat reuocationem *Bald. l. inuito. C. de ſol. Angel. l. ſi quis ſeruo. ff. eod.*

44 Octauò, quòd mandato † non intercedente, alteri minimè ſolui debet quam ipſi creditori, & ſoluendo non liberatur debitor. *l. inuito. C. de ſolution.* etiamſi offeratur cautio indemnitatis. *arg. l.2. ff. vt legat. nomin. caueat*. quare quod eſt debitum patri, vel marito, non rectè ſoluitur filio, vel vxori. *l. cum maritum. C. de*
45 *ſolut. l. filiusfam ff. de ſolut.* quamuis † pater, & filius, maritus, & vxor ſint vna & eadem perſona, & eadem caro. *l. final. C. de impub. cap. de nuptijs 31. quæſt.2.* & hinc patet intellectus. *l. ſi cum filiofam. 9. §.1 ff. de compenſat.* vbi filiusfamilia volens cauere patrem ſuum ratum habiturum, poſſe compenſare, id ideò admitti, quia filius in paternis ſacris exiſtens non ſibi, ſed patri acquirit, quæ ratio ceſſat in alijs coniunctis.

47 Nonò, quòd ſi ſolutio † fiat non vero creditori, ſed tamen qui mala fide poſſidebat rem, cuius cauſa facta eſt ſolutio, diſtinguendum eſt, an ſoluens contraxerit cum eodem poſſeſſore, & tunc conſequitur liberationem, vt dixi ſupra *ampliat.111. Franc. Bec. conſ.19. num.1. vſque in fin. Surdus conſil.43. Rara num.2. & deciſ.229. num.8. & ſeq.* aut verò non contraxit cum illo, & tunc niſi probabilem ſoluens habeat cauſam ſolueudi, non liberatur, vt puta, ſi ſoluatur prælato iniuſtè electo, vel confirmato a ſuperiore. *Abb. cap grauis 11. de reſtit. ſpol. nu.8. Tuſcus concluſ.336.* ſoluens non domino late proſequitur illum videto.

Quomodo conſulatur ſoluenti falſo,
48 † vel reuocato procuratori. *Alex. in l. ſi procuratori, ff. de condict. cauſ. data Giurba deciſ.79. num.20 & dixi ſupra verſ. ex iſta ampliat.*

49 Si verò de ſolutione † conſtat tantùm ex confeſſione de recepto facta a procuratore conſtituto ad exigendum, an obſtabit exceptio, difficultas pendet a reſolutione, an is procurator poſſit confiteri recepiſſe, & videndi ſunt. *Parladorus rer. quotid. lib.2. cap. final. 5. par. §.17. n.11. Bartolus in l.2. §. creditum, ff. ſi certi petat. & ibidem reliqui, & præcipuè Purpur. n.87. & ſequenti.*

Decimò, quòd ſoluens procuratori non habenti legitimum mandatum non liberatur. *Alex. conſilio 103. viſis ſcriptis n.16. verſ.3. lib.2. & num.17.* ſi tamen iudex ſit interlocutus conſtare de legitimo mandato ſecus eſt. *Alex. ibid. n.19*

50 Limit. vbi ſolutio † fit non habenti facultatem recipiendi ex defectu legitimæ ætatis, vel vitio naturæ, vel perſonæ recipientis, quales ſunt pupilli, minores, furioſi, prodigi, & ſimiles *l. pupillo. ff. de ſolution. l. contra 29. ff. de pact.* nam ſolutione illis facta, ſoluens non conſequitur liberationem, ſed cogi poteſt, vt iterum ſoluat, niſi ex tali † præcedenti ſolutione
51 factus fuerit pupillus locupletior, videlicet ſi nummi adhuc extent, aut in rem pupilli ſint conuerſi, vel in emptione prædiorum fuerint erroga'i, vel creditoribus illius ſoluti. *l. in pupillo 47. ff. de ſolut. l. ſi cum mulier. ff. de donat. inter virum & vxorem. l.2. ff. de calumniat. l. fin. C. de vſucap. pro empt. l.3. ff commodat. Caldaſ. l. ſi curatorem §. læſis. C. de integr. reſtit.*

Digitized by Google

reſtit. addendo, num. 58. *&* 59. ſoluentem pupillo pleniorem conſequi liberationẽ, cum tutoris auctoritate ſoluit, pleniſſimam verò, quando Iudicis decreto, quod deinde latè eſt proſequutus. *Briſſon. de ſolut. lib.* 1. *verſ. verum enim vero.* Pupil-
52 lum autem † iactum eſſe locupletiorem probare debet, qui illi ſoluit, *l.* 2. *l. ab ea parte, ff. de probat.* Quæ dixi de pupillo, & reliquis, ſunt repetenda in omni genere perſonarum, quibus ſtatutum, vel prouintiæ lex vetat ſolui, niſi adhibito conſenſu proximiorum duorum, vel Iudicis decreto, vel alia ſolemnitate, vt latè tradunt *Lamberten. & alij*, qui fusè tractarunt de contractibus ſine certa ſolemnitate non celebrandis.
53 Sublimitantur tamen † prædicta de pupillo, & reliquis, ſi ſolutionis gratia, vel implendæ conditionis cauſa perſona pupilli adiecta fuerit ſtipulationi, non autem ipſorum commodo, *l. ſi ſtipulatus* 9. *l. ſi ſeruus decem. l. Stichum §. vſumfructum, ff. de ſolution.* vel alieno nomine
54 † contrahit. *Iaſ. l. ſi vnus, §. pactus, ff. de pact. num.* 30. *Pariſ. conſ.* 93. *lib.* 1. *num.* 35.

---

§. VIII.

SVMMARIVM.

Solutio facta vni ex correis credendi, quando pariat liberationem. 1. 2. 3. 4.

Correus, ſi præuenit correum credendi illi ſolui debet. 3. *data cautione de defendendo à moleſtijs correi.* 4. *non præiudicat correo per pactum de non petendo.* 5. *nec per confeſſionem de recepto.* 6.

Solutio facta tutori, parit liberationem. 7. *intellige modo ſit realis, & non per confeſſionem de recepto.* 8. *Ampl.* 9. 10. 12. 13. 14. 17. 19.

Pupillus deceptus ſolutione facta tutori reſtituitur. 15.

Solutio facta adiecto, liberat debitorem. 20. *Amplia, Limita* 21. *fieri quando poſſit inuito eo, qui ſibi & adiecto ſolui, eſt ſtipulatus.* 22. *&* 23.

Solutio fieri non poteſt procuratori inuito mãdante. 22.

Fieri poteſt in re indebita pro debita volente creditore. 24.

Solutio facta adiecto, dicitur facta creditori. 25. *Amplia* 26. 27. *Limita* 28.

Adiectus poteſt ſolùm recipere ſolutionem, & non nouare. 29.

Solutio facta ei, cui eſt iuſſum ſolui, retardat exequutionem ſententiæ. 31. *liberat debitorem.* 32. *Amplia ibid. Limita* 33. 37. *Sublimita* 34. *Limita* 36. 33. 37.

Solutio facta ei, cui eſt iuſſum ſolui, liberat debitorem. 31. *Ampl.* 32. 34. 37. 38. 39. 40. *Limit.* 33. 36. 41. 42.

L. fin. ff. de ſolut. emendatur. 35.

QVia inter cœtera requiſita, vt canonica ſit ſolutio, retuli, vt illa fieri debeat ipſi creditori, vel habenti mandatum ab eo, vel qui creditorem ipſum fictione iuris repræſentet, agendum eſt de ijs, quibus rectè ſoluitur, quamuis non ſint creditoris hæredes, vel procuratores, ſed creditoris iura conſequi, vel exercere poſſunt, & cum huius generis perſonarum plures ſint ſpeties, exemplis totam hanc materiam referam.

Primum itaque exemplum erit in duo-
1 bus † reis credendi, qui ſolidum ſint ſinguli validè ſtipulati, nam cuius ipſorum facta ſolutio, vel ab eorum altero facta quietatio, totam extinguit obligationem, *l.* 2. *&* 3. *§.* 1. *in fin. ff. de duob. reis, Surdus*
2 *deciſ.* 229. *num.* 38. ſi autem † eorum alter inutiliter fuerit ſtipulatus, quia non habet debitorem obligatum, *l. debitor, ff. de verb. ſignif.* nihil proficiet illi facta ſolutio quin ſolidum correo credendi iterum ſoluat, *l. ſi duo rei, l. ſi ita ſtipul.* 126. *de*
3 *verb. oblig.* Notandum † tamen, quod ſi ex duobus reis vnus interpellando debitorem, vt ſoluat, præuenit, vel illi ſoluere fuerit promiſſum, inutiliter deinde alteri ſoluitur, arg. *l. ſi pluribus, ff. de leg.* 1. *l. idem eſt* 10. *ff. de conſtit. pecun. Alex. in*
4 *l.* 3. *ff. ſolut. mat. num.* 6. addendo, † quòd tamen poſſit petere cautionem de defendendo a moleſtijs alterius correi, vel fe-
5 cerit pactum † de non petendo, non præiudicat correo. *Surd. deciſ.* 229. *num* 38.
6 *in fin.* vel confeſſus fuerit recepiſſe, † quod ſibi & correo credendi erat debitum. *Surd. ibid. n.* 32. *& n.* 34. *& ſeq.* latè probat.

Se-

Digitized by Google

7 Secundum exemplum erit in † tutore,
cui rectè ſoluitur, quod commodo pu-
pilli eſt ſolueudum, *l. ſi ſeruus decem, ff.*
de ſolut. l.Lutius, §. tutelæ, ff. de adm. tut.
8 modo ſolutio ſit realis, non † autem per
confeſſionem de recepto. *Surdus* loquens
de confeſſione tutoris, & curatoris. *de-*
ciſ.229. num 24. & ſeq. vbi hoc latè pro-
bat, *& num.34.* concludit ſolutionem fa-
ctam curatori minoris non liberare ſol-
uentem, niſi ſoluta probentur verſa in
9 vtilitatem minoris, ſiue tutor ſit † teſta-
mentarius, ſiue ex inquiſitione, ſiue ex
teſtamento, ſiue honorarius, ſiue notitiæ
cauſa datus, *l. Stichum 14. §. vſumfructum,*
ff. de ſol. l. 3. ff. de admin. tut. l. 1. C. de peric.
10 *tut.* nec refert an omnibus † tutoribus,
vel vni tantùm ſoluatur. *l. quod ſi forte,*
§. ſiue autem, ff. de ſolut. niſi tamen inter
11 tutores diuiſa † ſit adminiſtratio, vel a
teſtatore ſit coniunctim ipſis commiſſa,
l. Titium, ff. de admin. tut. l. quæro. ff. de
ſolut. & in tantum tutori rectè ſoluitur,
12 † vt non obſtet, quod ille ſit inquiſitus
de capitali crimine, modo non fuerit ab
adminiſtratione remotus, *l. quamuis, §.*
13 *fin ff. de ſolut.* vel fuerit relegatus, modo
ſoluatur illi, antequam illius vice conſti-
tuatur curator, vel ſit abſuturus reipubl.
cauſa, *l. quod ſi forte, §. 1. & ſeq. ff. de ſol.*
14 † etiamſi mandet alteri ſolui, *l. pupilli 96.*
15 [illegible] *de ſolut.* reſtituitur tamen † pupillus,
ſi tali ſolutione fuerit deceptus, [illegible] *C. ſi*
aduerſ. ſolution. Quæ dixi de tutore eadem
16 ſunt dicenda de curatore † dato minori,
vel alteri, qui ſua bona minime admini-
ſtrare poteſt, vel non nouit, *l. quod ſi for-*
te 14. §. curatori, ff. de ſolution. §. interdum,
inſt. de curat. l. ſolet, ff. de tutel. etiam quod
17 ipſi minori, † vel pupillo ſub conditione
dictum fuerit, eſſe ſoluendum, *l. ſi fundus,*
ff. de cond. & demonſt. Surdus deciſ. 229.
18 *num.7. in fin.* & ſolutio ſit † promiſſa ipſi
tutori, quamuis falſo, *Surdus deciſ.* 229.
num.11. plura ſimilia cumulans, ſequitur
Theſaur. quæſt.39. lib.3. addendo debito-
19 rem † ſoluentem tutori, qui ſit ſoluendo
liberari, licèt ſolutio ſit facta finita tu-
telæ.

Tertium exemplum erit in adiecto
20 † ſolutioni, nam qui illi ſoluit realiter
idem, quod erat debitum, videtur credi-
tori ſoluiſſe, *l. vero 12. in princ. l. qui ſibi*
33. l. qui hominem 34. l. ſi ita ſtipulatus 59.
ff. de ſolut. §. plane, inſt. de inutil. ſtipul. Iaſ.
l. non vtique, §. item Iulianus, ff. eo quod
certo loco nu.1. in fin. quæ regula cum plu-
21 ribus modis extendatur, † & reſtringatur
à Strac. tract. de mercatur. cap. de adiect.
part.3. num 2. vſque in fin. ne actum agam,
qui cupit ſcire, quando tuto ſoluatur a-
diecto, videat, quæ iuxta modernorum
commendatam methodum, idem doctè,
& ſubtiliter tradit, interim tamen notan-
dum cenſeo.

22 Quod cum latior ſit adiecti † facultas,
quam procuratoris poteſtas, quia in vi-
to eo, qui ſibi & adiecto eſt ſtipulatus, po-
teſt illi rectè ſolui, procuratori autem in-
uito mandante nequaquam, *§. ſi quis alij,*
verſ plane, inſtit. de inutil. ſtip. l. aliud 106.
ff. de ſolut. Bart. l. fin. §. fin. ff. de verb. oblig.
23 *num.4* modo adiectus fuerit † gratia pro-
miſſoris, quod in dubio præſumitur, ſe-
cus ſi creditoris commodo, *l. ſi cum Cor-*
nelius, vbi Caſt. num.1. verſ. item, in l. ſi
cum fundum 3. ff. de pact. num.3. Aretinus
l. fin. ff. de verb. obligat. nu.9. verſ. ſed ad-
uerte.

24 Præterea licet volente † creditore ſibi,
vel alteri ſolui in alia re, quæ non eſſet
debita, ipſo iure liberetur debitor, *§. 1.*
inſt. quib. mod. tollit obligat. l. ſolutam, ff.
de ſolution. Bart. l. ſi hæreſ. 113. ff. de leg. 1.
num. 1. Tuſcus concl. 354. ſolui non poteſt,
25 ſolutio facta † adiecto dicatur ipſi ſtipu-
latori facta, *l. ſi ita ſtipulatus 51. ff. de ſolut.*
l. ſed ſi, §. ſi mihi, ff. de conſtit. pecun. adeò
26 vt ſolutione adiecto † facta ipſo iure, li-
beratur promiſſor, *§. ſi quis alij, verſic.*
plane, inſtit. de inutil. ſtipul. Bart. l. penul.
27 *ff. de conſtit. pecun.* ita vt omnis ceſſet † re-
petitionis ſpes, *l. is qui promiſit, ff. de pi-*
28 *gnorib.* Si tamen ſolutio fiat † adiecto in
alia re, quam in promiſſa, non ipſo iure,
ſed exceptionis ope accidit liberatio, *Bar.*
l. fin. §. fin. ff. de verb obligat num. 1. & in
l. ſi hæreſ. 113. ff. de legat. 1. num 3 & quod
29 adiectus † poteſt ſolùm recipere ſolu-
tionem, non autem nouare, vel acceptum
ferre, vel aliter debitorem liberare, *Sur-*
dus deciſ. 229. num. 27.

Quartum exemplum erit eius, cui
30 † iuſſum fuit, vt ſoluatur, qui effectu
ſal-

Digitized by Google

ſaltem, licèt videatur eſſe idem cum
procuratore, & videantur repetenda in
iuſſo ſolui, quæ mox dixi de ſolutione fa-
cienda procuratori, attamen quia mul-
tum differt, mandare, & iubere ſolui, *vt
dixi de differentijs verborum iuris, §. man-
datum, & iuſſum*, diuerſumque eſt fieri
alicui ſolutionem tamquam procuratori,
& tamquam iuſſo, pluribuſq; iubere poſ-
ſumus, vt ſoluatur, qui tamen non poſ-
ſunt eſſe procuratores, *l. 1. & toto titul.
ff. quod iuſſu*. Dicendum itaque, quod ad-
uerſus exequutionem ſententiæ excipere
31 licet † de ſolutione facta creditoris iuſſu,
nec fieri differentiam, cui fuerit iuſſum
ſolui, & ſiue ſolutio fuerit facta recipien-
32 ti titulo † oneroſo, vel gratuito ex cauſa
de præſenti, vel de futuro, quia ipſo iure,
vel ope exceptionis liberatur ſua promiſ-
ſione, qui iuſſit ſolui. *l. ſolutam 49. l. cum
iuſſu 64. & l. cum quis 38. §. ſi debitorem,
ff. de ſolution. Briſon. de ſolution. lib. 1. verſ.
33 præter ſupradictas*. Si tamen iubens † ve-
tet debitori ſoluere, vel interim moria-
tur, antequam facta fuerit ſolutio, &
mors fuerit nota iuſſo, male ille ſoluit, nec
habet ſoluti repetitionem. *l. vero, §. 1. l. ſi
ſeruus, ff. de ſolution. l. 4. ff. locat. l. ſi non ſor-
tem, §. qui filiafam. 8. ff. de condit. indeb.
34 l. indebitum 32. C. eod.* † ſi autem ignoran-
ter ſoluerit, liberatur. *arg. l. diſpenſatori,
ff. de ſolut.* quare emendandus eſt *tex. l. fin.
35 † verſ. ei aut. ff. de ſol.* qui pugnat cum re-
latis, iuxta tradita *a Cuiac. lib. 1. obſer. c. 38.
Briſon. de ſol. lib. 1. verſ. ſed nec dubitandum*,
& idem dicendum, ſi is, cui fuit iuſſum
36 ſolui † mutauit, ſeu deteriorauit condi-
tionem ſuam, antequam illi ſolneretur.
*Ripa l. ſenatus conſulto, ff. in quib. cauſ. pign.
tacit. cont. num. 23. verſ. intellige*.

37 Ampl. etiāſi † debitor ſoluat, poſt mor-
tem debitoris, ſi eo etiam tempore ſit
iuſſum ſolui.

38 Ampl. vt non ſolùm † liberetur debi-
tor, qui iuſſus à creditore ſoluit, vt dixi,
ſed etiam liberetur debitor pupilli, qui
iuſſu tutoris alteri ſoluit, quod à pupillo e-
rat debitū. *l. pupilli, ff. de ſol. li 1. verſ. porro*.

39 Ampl. etiam † vbi pupillus ſolus, & ſi-
ne tutoris auctoritate iuſſiſſet, vt ſolue-
ret, nam licet minime ſit liberatus pupil-
li debitor, exceptione tamen doli, ne idē
pupillus non fiat locupletior cum aliena
iactura, ſi debitum erat verum, & liqui-
dum defendetur iuſſus a pupillo ſoluere.
*l. ſi pupilli 66. ff. de ſolution. Briſon. tract.
de ſolution. lib. 1. verſ. Amplius*.

40 Ampl. præſertim, † vbi ſolutio fuit fa-
cta ei, qui ſtipulatus fuit à creditore il-
lius iuſſu ſibi ſolui, etiam poſt mortem
ipſius creditoris. *l. fin. ff. de ſolut. l. ſi vero
non remunerandi, §. fin. col. ſeq. ff mandat*.

41 Limita, vbi † iuſſus ſoluere promiſſit
tantùm ſoluere. *l. ſi debitorem, l. ſi ſti-
chum, §. fin. ff. de nouat. Caſt. l. delegare 11.
ff. de nouat. & in l. qui vſumfructum in fin.
ff. de verb. oblig. & ibi Alex. num. 7. in fin.
& in l. ſingularia, ff. ſi cert. pet. nnm. 21. in
fin. Surd. late deciſ. 187. quidem, n. 7. & ſeq*.

42 Limit. vbi ſolutio † fit iuſſu eius, cuius
conditio vacillat, ſeu eſt deterior facta.
l. fugitiuus, ff. de ſolution. qui textus cum
loquatur de ſeruo fugitiuo iubente ſolui
ex pecunijs domini, cenſeo extendendum
ad mercatorem fallitum, qui iubeat ex
pecunijs alteri creditas ſolui.

---

§. IX.

SVMMARIVM.

Solutio facta creditori creditoris, ipſo iure liberat debitorem ſoluentem, cuius bona, & iura erant creditori recipienti obligata. 1. Ampl. 2. Limit. 18. 19. 20.

Impedit exequutionem ſententiæ latæ in ſoluentem. 3. & quare ibid. Amp. 4. 12. 13. 14. 16. Limit. 15.

Cynus fuit Collateralis Senatoris Vrbis. 11.

Solutio debitoris facta creditori, creditoris qnid operetur. 5.

Subconductor ſoluendo conductori liberatur. 7. Ampl. 8. Limit. 9.

Cæſar Argilus Collateralis Senatoris Vrbis. 10.

Debitor debitoris an conueniri poſſit exequutiue, ſicuti conueniri poteſt debitor. 17.

Solutio an fieri poſſit ei, in quem verba obligatiua, & exequutiua ſunt directa. 21.

Solutio facta fiſco à debitore delinquentis, an liberetur. 22. 24. an facta tyranno. 33.

Bald. declaratur. 23.

Quintum exemplum erit, ſi ſolutio
1 † fiat à debitore creditori, creditoris habentis obligata omnia bona, & iura ſui debitoris, & tunc quia ipſo iure debitor liberatur *l. ſi opera, ff. de dolo mal. & metus except. per quem textum ita firmat Bart. in l. ſolutum 11. §. ſolutam, ff. de pign. action. 2. & in l. non ſolum 4. §. fin. ſol. mat. num. 2. & Alex. num. 8. in fin. & conſil. 17. num. 5. & ſeq. lib. 2. Socin. iun. conſ. 79. viſo lib. 3. num. 5. Menoch. de arbitr. iudic. caſu 137. dum. nu. 2. Paſet. conſ. 93. num. 3. & 5.*
2 † ampliando etiam tacita, ſi eſt hypotheca, retardabitur in debitorem comina-
3 ta exequutio, † quia quoad effectum, vt ille liberetur, non differt, an pecunia debitoris perueniat ad creditorem directe, vel indirecte, ſeu vt ego addo immediate vel immediate, vt concludit *Alex. d. §. non ſolum, num. 8. in princ.*

4 Ampl. etiam, † ſi ſolutio fiat inuito creditore. *l. vtrum, ff. de conſtit. pecun.* per quem textum ita firmat. *Bart. in l ſolutum, §. ſolutam, ff. de pignor. action. nu. 2. in princ. Paſet. conſ. 93. num. 6.* quid tamen
5 operetur talis ſolutio † declarat *Pariſ. conſil. 107. Quæritur libro 3. numero 128. & ſeq.*

6 Ampl. præſertim, † vbi ſolutio fit de mandato Iudicis, *vt dixi infra, verſ. octauum exemplum.*

Singulare illud notabis, quod quam-
7 uis † ſubconductor ſoluendo penſionem locatori liberetur, & contra illum non poſſit fieri exequutio pro penſione. *§. ſi opera, ff. de doli, & met. except. l. ſi liber, ff de negot. geſt. Bart. l. ſolutum, § ſolutam, ff. de pignor. act. in princ. Gomeſ. var. reſol. de locat. num. 12. Iaſ. relatis Innoc. abb. & alijs in l. ſi vrbana, ff. de cond. indeb. nu. 4.*

8 Attamen, ſi primus † conductor, cui fuit facta ſolutio, foro cedat, ſeu fiat impotens ad ſoluendum, non liberatur, & cogitur iterum ſoluere. *Rebuff. de litter. oblig. artic. 4. gloſ. 2. num. 13. Cancer. var. reſol. tom. 1. de locat. nu. 2. in fin.* & ita obti-
9 nui in cauſa propria à Cæſare † Argilo I.C. Bononienſi, dum aſſideret Senatori Vrbis Secundus Collateralis, quo munere
10 functus eſt etiam Cynus, † vt ipſe teſtatur *in l. 2. C. quæ ſit longa conſuet. num. 4. circa fin.*

11 Ampl. etiam, ſi ſolutio † fiat ignorante creditore, *Paſetus conſ. 93. num. 4. in fin. & num. 6. poſt med. & num. 8. in princ.*

12 Ampl. quod ſi creditor, † cui facta fuit ſolutio, exigat à debitore, quod fuit ſolutum à debitore, ipſe, & non illius debitor, qui ſoluit, agit condictione indebiti. *Paſetus conſ. 93. num. 8. circa med.*

13 Ampl. præſertim, † ſi fiſcus ſit creditor. *l. 3. C. quando fiſcus, vel priuat. vbi Bal. Sal. & reliqui, Paſet. conſ. 93. n. 4.*

14 Si verò creditor, † cui fuit ſolutum, non habebat bona ſui debitoris expreſſè nec tacitè obligata, ſi non ſoluat illo conſentiente, vel ex cauſa, qua ille pariter ſit obligatus, non liberatur, nec retardabitur exequutio ſententiæ. *l. ſolutum, ff. de ſolution. Soc. ſen. conſ. 65. num. 5. lib. 4. l. ſi liber homo, ff. de negot. geſt.*

15 Ampl. præſertim † accedente ceſſione creditoris. *l. 1. C. de nouat. Surd. plura cumulans, conſ. 22. Reuerendo, num. 18.*

16 An autem conueniri poſſit † debitor debitoris, & an exequutiue videndi ſunt. *Bal. in l. etiam, C de exequut. rei iud. n. 2. verſ. alij, Trentacinq. de ſolut. reſol. 16. debitor, & reſol. 29. lib. 3.*

17 Limit. vbi Iudex † inhibuit ſoluenti, ne ſolueret. *Pariſ. conſ. 107. Quæritur lib. 3. num. 13.*

18 Limit. vbi creditor † ſoluentis inhibuit, ne ſolueret. *Pariſ. conſ. 107. Quæritur, lib. 3. num. 13.*

19 Quid ſi ceſſionarius † creditoris inhibeat. *Surdus conſil. 22. Reuerendo, nu. 12. & ſeq.*

20 Sextum exemplum erit eius, † in quem non ſolùm verba obligatiua, & promiſſiua, ſed etiam exequutiua ſunt directa, alio ſtipulante, nam illi rectè ſoluitur. *Surd. deciſ. 229. num. 14. & ſeq.* vbi pluribus comprobat addendo plures dubitaſſe, an liberetur promiſſor, ſi ſoluat ei, pro quo fuit ſtipulatum, & tenendo affirmatiuam, concludit ſoluentem conſequi poſſe liberationem, tam à ſtipulante, quàm ab eo, pro quo fuit ſtipulatum.

21 Septimum exemplũ erit in fiſco, † cui bona debitoris fuerunt applicata, nam qui coactus illi ſoluit vna cum fideiuſſoribus ex eadem cauſa obligatis liberatur. *l. ſi debitori, ff. de fideiuſſ. Dec. conſ 25. pro*

tenti.

Digitized by Google

tenui. col.2. verſ. ex iſta diſtinctione, modo confiſcatio ſit iuſta, vt tacitè ſubdit addendo idem dici ſi quis.

Compulſus metu † ſoluat tyranno, qui ſolo præcepto dicitur compellere, & ita intelligi *Bal. in l. falſus C. de furt. col. fin.* qui voluit id eſſe verum, ſi debitor omnẽ adhibuit diligentiam, ne ſolueret, *& col.3. verſ. & ita vt patet*, late probat ſoluentem ex præcepto, dici compulſum ad ſoluendum.

Latius tamen † proſequitur exemplum iſtud, *Menoch. de arbitr. iudic. caſu 137. dum.*

§. X.

SVMMARIVM.

Solutio facta alteri, quam creditori de mandato Iudicis liberat ſoluentem. 1. & quare 2. Ampl. 3.4.5.7.9.10.11.13. *Limit.* 14. 15.16.18.22.24.25.27.28. *Sublimita.* 26.

Iudicis præceptum eſt exequendum, licèt iniquum 6. *Contrarium* 12.

Anton. Faber declaratur. 8.

Euictio non præſtatur, vbi accidit ex compromiſſo. 17.

Affectata non proſunt 19. *Ampl. in ſequeſtro.* 21.

Moleſtiæ damna non reficiuntur, vbi non intimantur ei, qui debet defendere. 23.

Solutio facta tyranno an liberet ſoluentem. 29.

Solutio facta ei, cum quo quis contraxit, parit liberationem, & retardat exequutionem ſententiæ. 30. *Ampl. ibid. &* 31.

Solutio facta non creditori, non parit liberationem 32. *Amp.* 33. *Limit.* 34.

1 Octauum exemplum erit in ſoluente alteri, † quam creditori de mãdato Iudicis, nam & ille liberatur, *l. liber. §. Iutius, ff. de annuis leg. l. paulo, §. fin. ff. de leg. 3. Bart. l. creditor in princ. ff. de ſolut. Ruin. conſ. 171. viſis lib. 4. num. 3. Rimin. iun. conſ. 506. & primo, num. 29. relati à Cagnol. in l. non videtur, §. qui iuſſu, ff. de*
2 *reg. iur. num. 2.* & ratio eſt, † quia Iudicis iuſſum facit licitum, quod eſt illicitum. *gloſ. l. facti, §. qui iuſſu, ff. de iis, qui not. infam.* & excuſat à pœna, *gloſ. l. ait prætor, §. 1. verſ. quid tamen, ff. de minoribus, & in l. quamquam, ff. de aqua plu. arcend.*

3 Ampl. vt debitor pleniſſimam † conſequatur liberationem aduerſus quemcũque creditorem. *Rimin. iun. conſ. 506. & prima, num. 29.* aſſerens id notari, *in l. ait prætor, §. permittitur, ff. de minor. & à Bart. in l. minor viginti quinque, ff. eod. & Bal. in l. 2. C. de ſeruit. & à Ruin. conſ. 171. lib. 4. num. 3 quibus addo Rot. Genuenſ. deciſ. 33. habet, n. 6. in princ. Bimium conſ. 71. diligenter, num. 28. Menoc. de arbitr. Iud. caſ. 137. num. 13. in fin. Paſcal. de patria poteſtat par. 1. cap 8. num. 16.*

4 Ampl. etiam, ſi † ſolutio eſſet facta putatiuo creditori, vt pluribus probat *Straca tract. de adiect. par. fin num* 28. vbi plures refert. *Muſcatel. in prax. par. 3. §. detinebitur, num. 66.* Ruin. *conſil. 171. lib. 4. num. 4. Giurba deciſ. 79. num. 20. circa med.*

5 Ampl. etiam † ſi Iudex malè decernet fieri ſolutionem, modo ſeruetur forma ſolutionis ab illo præſcripta, vt refert deciſum *Ant. Fab. in ſuo Codic. lib 8. tit. 30. de ſolut. deffinit. 19. in princ.* eam afferens rationem, quia Prætoris, & Iudicis decre-
6 tum, † quantumcumque iniquum exequutioni mandari publicè intereſt. *Muſcatel. in prax. par. 3. §. detinebitur, numero* 61.

7 Ampl. etiamſi † non appellauit, *l. ait prætor, §. 1. verſ. permittitur, ff. de minor. per quem textum ita firmat Ant. Faber in ſuo* Codic. *lib. 8. tit. 30. de ſolution. definit. 19. in fin.* eam afferens rationem, quia appellando iſte non fuiſſet audiendus, cuius di-
8 cta † credo intelligi, vbi debitori non licuiſſet appellare, ſecus ſi cauſa erat appellabilis. *Fabrum ſequitur Fontanel. de pact. nupt. tom. 1. clauſ. 111. gloſ. 2. num. 43. verſ. conducit.*

9 Ampl. etiam, vbi ſolutio † fit ex mandato arbitri, qui ex diſpoſitione ſtatuti fuit electus, nam cum ille ſit vice iudicis, & à ſtatuto habeat iuriſdictionem cogendi non obtemperantes ſuo imperio. *Bal. conſ. 447. certum eſt lib. 1. in princ. Abb. conſil. 72. videtur primo in fin. lib. 2.* concludentes tali caſu agi poſſe de euictione,

quæ negaretur ex ſententia arbitri volun-
tarij, *& dixi de differentijs verborum iu-
ris*, *§. arbiter voluntarius, & neceſſa-
rius*.
10 Ampl. præſertim † vbi quis ſoluit ordi-
ne iuris ſeruato. *Ruin. conſil. 171. viſis li-
bro 4. num. 11. Rimin. iun. conſ. 506. prima
num. 30.* etiam quod Iudicis præceptum
eſſet iniuſtum, *Dec. l. non videtur, §. qui
iuſſu, ff. de reg. iur. num. 4. in fin.*
11 Ampl. etiam, ſi Iudicis † præceptum
de ſoluendo eſſet iniuſtum. *Paſcal de pa-
tria poteſtat. par. 1. cap. 8. num. 15. relato Fa-
rinac. de falſit. quæſt 160. num. 92.* vel du-
bitaretur de illius iuſtitia. *Cagnol. l. non
videtur, §. qui iuſſu, ff. de reg. iuris. num. 5.
Afflictus deciſ. 150. Rex, num. 26. 27.*
12 Contrarium tenet *Cagnol. † in l. non vi-
detur, §. qui iuſſu, ff. de reg. iur. num. 5. ſe-
quendo gloſ. Alberic. & Dec.* addendo nec
parendum eſſe Iudici, ſed reſiſtendum.
Verùm quoad reſiſtentiam cenſeo illum
malè dixiſſe ex ijs, quæ dixi *de exequution.
cap. 3. §. 1. num. 20. verſ. in vrbe*, & ratio eſt,
quia poteſt ſibi remedio appellationis cō-
ſulere, vel aliter, quam de facto reſiſtere,
vt ibidem dixi.
13 Ampl. præſertim, ſi præceptum † de
ſoluendo fuit factum in odium, ſeu iniu-
riam, ſeu culpam creditoris, veluti, ſi
fuit ille condemnatus ex delicto, vt exem-
plificat *Theſaur. quæſt. 54. lib. 2. num. 1. ad-
dendo num. 2.* tali caſu poſſe cogi ad ſol-
uendum, licèt non aduenerit dies, & id
fauore fiſci, *Menoc. de arbit. iud. caſ. 137.
num. 3. & 10. addendo, num. 5.* procede-
re etiam, vbi re vera confiſcatio eſſet ini-
qua, ſi modo ſententia fuit ritè prolata,
addendo num. 10. in fin. procedere etiamſi
quis ſit debitor generis, & exactio ſit fa-
cta ad fauorem alterius, quam fiſci. *Rot.
Genuenſ. deciſ. 33. num. 6. verſ facit pro hac
ſententia. Afflict deciſ. 150. Rex, num. 8.
& 12. 17. & ſeq. 25. 26.* vbi ſublimitat
concurrente mora creditoris in recipien-
do, *& num. 11. circa med. & num. 28.* ad-
dit procedere, etiamſi debitor ſit in
mora.
14 Limit. vbi Iudex † ordine iuris minime
obſeruato mandat fieri ſolutionem. *Ruin.
conſ. 171. viſis, lib. 4. num. 11. Hipol. Rim.
conſ. 506. & prima, num. 30.* vbi præterea
aduertit corrigendum eſſe textum, *Ruin.
d. conſil. 171. num. 11.* qui contrarium
firmat.
15 Limit. vbi ſolutio † probetur ſola con-
feſſione eius, cui dicitur ſolutum. *Ruin.
conſ. 147. lib. 1. num. 13. Menoc. de arb. iud.
caſ. 137 num. 16. Afflic. deciſ. 150. Rex. nu-
mero 28. & 35.*
16 Limit. vbi quis ſoluit † ex ſententia
arbitri voluntarij. *Dec conſ. 25. col. 4. verſ.
præterea*, & ſimilia ſunt, quæ dicuntur de
17 euictione non præſtanda, vbi illa † acci-
dit ex ſententia arbitri. *Abb. conſ. 69 par. 1.
num. 1. Cremens ſingul. 115. Tuſcis Roman.
ſingul. 468. emptor Morla. in empor. iur.
par. 1. de empt. & vendit. n. 40. verſ ſecun-
dus caſus.*
18 Limit. vbi debitor † affectauit ſibi man-
dari fieri ſolutionem, *vt firmat Cagnol. in
l. non videtur, §. qui iuſſu, ff. de reg. iur.
19 num. 4.* ratio eſt, quia affectata non † pro-
ſunt, *§. item ſi quis tria, inſt. de excuſat.
tut. Bart. l. vniuerſi, C. de legation. lib. 10.
Marſil. de fideiuſ. num. 153. & ſeq. Tiraq.
de retract. lignag. §. 35. gloſ. 4. num. 29. Fe-
lin. cap. fin. de teſtib num. 3. verſ. & hinc eſt,
& in cap fin. de foro compet. num. 25. verſ.
20 ſecūdo*, & hoc eſt, quod tacitè dixit † *Ant.
Fab. in ſuo Cod. lib. 8. tit. 30. de ſolution.
deffinit. 9.* dum pro limitatione noſtræ
regulæ addit procedere, dum modo per
debitorem religio prætoris bene inſtru-
cta, nec circumuenta ſit. *Cancer. var re-
ſol. par. 2. cap. 4. de ſequeſt & empar. n. 23.*
21 qui loquitur † de ſequeſtro affectato, *Me-
noc. de arbitr. iud. caſ. 137. nu. 30. verſ. dum
inquit, Afflict deciſ. 150. Rex, n. 23.*
22 Limit. vbi debitor † nullam fecit dili-
gentiam excuſandi ſe à ſolutione facienda
nō ſuo creditori, ſecus ſi fecit aliquā reſi-
ſtentiam, & expectauit ſecundum præ-
ceptum, *vt ex Pariſ. & Caſtrenſ. conclu-
dit Cagnol. in l. non videtur, §. qui iuſſu,
ff. de reg. iur. num. 2. in fin. Menoc de arb.
Iud. caſ. 137. dum. 30. in fin.* id remittit
Iudicis arbitrio, & idem dixerat prius,
num. 6. & 7. & num. 14. & 15. & confe-
runt, quæ dicuntur in caſu, quo quis
23 debet denunciare, † quod moleſtetur,
& non denunciauit, *Menoch. d. caſ. 137.
num. 18. & ſeq. Rota Genuenſ. deciſ. 33. ha-
bet, num. 6. verſ. enim vero pro parte,*
Afflict.

Digitized by Google

Afflict. deciſ. 150. num. 23. Parlador. rer. quotid. lib. 2. cap. fin. par. 8. §. 17. num. 9.

Limit. vbi Iudex † tali præcepto procedit extra officium ſuum, ſeu ad illum, id facere non pertinet, *l. factum, ff. de regul. iur.* vbi Dec. rationem refert, & idem dixerat *in l. nõ videtur, §. quod iuſſu. ff. eod. n. 5.*

Limit. vbi debitor fuit in mora † ſoluendi, ſiue ille eſſet debitor generis, ſiue ſpeciei, *vt ex Imol. in l. creditor, ff. de ſol. voluit Theſaur. queſt. 54. debitor. num. 4.* declarando modo mora ſit vera, id eſt per interpellationem commiſſa, addendo ceſſare hanc limitationem; † ſi quando haberi poteſt copia Iudicis ad effectum denuntiandi creditori, quod iuberetur ſoluere, interpelletur creditor ad defendendum, & contra illum ſit proteſtatio, vel omnis adhibeatur diligentia, ne ab illo fiat exactio, *ſub limitando, num. 6. & 7.* ſi creditor fuit, & ipſe in mora recipiendi, vel in aliqua culpa, quo minus ſit facta ſolutio, veluti facta prorrogatione ad ſoluendum, *Menoc. de arb. Iud. caſ. 137. n. 8. & 9. idem dixit.*

27 Limit. vbi Iudex † non habebat iuriſdictionem cogendi debitorem ad ſoluendum, *Rota Lauenſ. deciſ. 33. habetis nu. 6. verſ. Caſt. in l. 2.* quæ id firmat auctoritate, *Caſt. in l. 2. C. de iudic. & Ruin. conſil. 167 num. 8. vol. 4.*

28 Limit. vbi debitor fuit † inhibitus, ne ſolueret, & non denuntiauit creditori, quod iudicialiter vrgeretur ad ſoluendum, *Grat. diſcept. 636. præſuponitur, n. 2.*

29 Nonum exemplum erit, ſi ſolutio † fiat per impreſſionem tyranni, & tunc capienda eſt diſtinctio, *Afflic. deciſ. 150. Rex num. 13. & ſeq. vſque in fin.* quem ſequitur *Fontanel. de pact. nuptial. tom. 1. clauſ. 3. gloſ. 2. num. 45. & ſeq. Theſaur.* loquens de ſolutione facta iuſſu Principis, vel Magiſtratus, relatis dictis, *Afflict. queſt. 54. debitor. lib. 2. Graſ. de exception. cap 25. numero 62. & ſeq. Parlador. rerum quotid. lib. 2. cap. fin. cap. 5. §. 17. num. 8.*

30 Decimum exemplum erit eius, † cum quo quis contraxit, etiam quod ſit inhabilis ad contrahendum, nam ei facta ſolutio parit liberationem, & retardatur exequutio ſententiæ; veluti ſi quis contrahat cum filiofamilias, *l. quod ſeruus, ff. de ſolut. Bart. & Iaſ. in l. filius paciſcendo, C. de pact. Boer. deciſ. 182. n. 32. Surdus conſ. 43. Rara, num. 2.* vbi ſubdit

31 idem † dici, ſi reſtituat mutuum factum à monacho, & idem, ſi quis contraxit cũ prædone, prælato intruſo, præfecto putatiuo, tutore, qui non confecit inuentarium, vel reliqua ſolemnia, & dixi *ſupra §. 7. verſ. 2.* alia exempla referũt; *Surd. conſ. 43. Rara num. 2. & deciſ. 76. num. 8. 229. num. 8 & ſeq. Franc. Bec. conſ. 19. primo, num. 1. & ſeq. vſque in fin. Alex. conſil. 104. lib. 4. num. 7.* vbi loquitur de iure recipiente depoſitum ab illo factum, *Tuſcus concl. 336. ſoluens debitum, num. 6.* qui loquitur de ſolutione facta abbati intruſo cum quo quis contraxit.

32 Exceptis relatis caſibus debitores † ſoluentes alteri, quam ipſi creditori minime ſua obligatione ſoluuntur, etiam quod ſolutio facta fuerit vni ex perſonis, quæ cũ ipſo creditore cenſeatur vna & eadem

33 † perſona, potentia iuris, vt puta, ſi quod eſt debitum filio, vel vxori, ſoluatur patri, vel marito, & è contra, *l. inuito, C. de ſolut. Franc. Bec. conſ. 19. prima, num. 2. vbi plures idem ſentientes refert, quibus addo Alex. in l. 5. ff. ſolut. matr. num. 2.* Li-

34 mitando † ſi contraxiſſet nomine patris, vel vxoris, vel inſtaret debitorem coniuncti, vt deponat, quæ debet, quia debitor eſſet ſuſpectus de fuga, vel eſſet illius curator, *Bec. d. conſ. 19. num. 9.*

---

§. XI.

SVMMARIVM.

Exceptioni ſolutionis, ſi quis renuntiat, ſi tamen ſoluat, deinde poteſt de illa excipere, ſi conueniatur ad ſoluendum 1. Contrariũ 7. Ampl. 12. 14. 20.

Renunciatio eſt donatio re, & effectu. 2. differt à pacto de nõ petendo. 3. effectus illius. 5. eſt ſpecies proteſtationis. 5.

Pactum de non petendo re, & effectu, eſt donatio, 2. differt à renunciatione, 3. effectus illius 4.

Renunciatio eſt vltimum vale, quod datur actui renuntiato. 5.

Spon-

Sponſalia renuntiandi, quæ ſit forma. 6.
Renuntiantibus iura ſua, non patet regreſſus ad illa 8.
Actione carere, & agendo repelli poſſe, ſunt paria 9.
Actio an ſit eliſa, & an penitus ſit extincta differt 10.
Verba, & pacta debent aliquid operare 11. Ampl. ibid.
Teſtium & inſtrumentorum par eſt virtus 13. Ampl. ibid. Limit. 16. 19.
Solutionis exceptio probanda, teſtibus non admittitur aduerſus inſtrumentum, habens paratam exequutionem 16. Limit. 18.
Executiue ſi ex inſtrumento crediti, ſi agi poteſt, non tamen exequutiue agi poteſt, ſi amiſſo inſtrumento teſtibus probetur creditum 16. Limit. 17.
Angel. declaratur 17.
Inſtrumentum crediti, qui amiſit, qualiter illi ſuecurratur 18.
Solutio facta fiſco probatur ſolùm ſcripto, & non teſtibus 19.
Solutio præſumpta non iuuat renuntiantem exceptioni ſolutionis 20. Ampl. 21.
Confeſſio an ſit probatio, vel releuatio ab onere probandi 22.
Solutio probanda teſtibus ab eo, qui renuntiauit exceptioni ſolutionis non prodeſt excipienti de ſolutione confeſſata extra iudicium 23. & quare 24. Secus ſi de confeſſione facta in iudicio 26. 29.
Statutum prohibens admitti probationem aduerſus aliquam diſpoſitionem extenditur ad probationem faciendam teſtibus de confeſſione extra iudicium 25.
Confeſſio iudicialis admittitur contra rem iudicatam, & probata illam reuocat 27. 29.
Confeſſio iudicialis, & extraiudicialis differt 28.
Iuramentum litis deciſiuum an offerri poſſit ei ad euius fauorem renuntiatum eſt exceptioni ſolutionis 30. 32. 34. nemo ſine manifeſta turpitudine refutare poteſt. 31. 34.
Statutum diſponens aduerſus inſtrumentũ cũ guarantigia non poſſe reprobari niſi alio inſtrumento, non admittit iuramentum litis deciſiuum 32.
Iuramentum eſt ſpeties defenſionis 33. nõ eſt probatio, ſed releuatio ab onere probandi 34.
Solutio quæ probatur ex libro officialis publici, obſtat agenti ex promiſſione, cui ſit appoſita renunciatio exceptionis factæ ſolutionis 35. 38. 39. Limita 43.
Libri officialis deputati à publico, probant pro tertio contra tertium 36. Amp. 37. 38. 41.
Iaſ. reprobatur 40.
Roman. reprobatur 42.
Iuriſdictio eſt inter conſentientes, & ſubditos 44.
Solutio, quæ probatur libris campſoris, probat pro tertio contra tertium 46.
Auctor quo tempore venerit in Vrbem, & à quo fuerit adiutus 45.
Argentarij qui eſſent illorum munus, quot ſpeties 47. 49. Venetijs qui ſint 48.

DIcenda hoc §. videntur ſuperflua, &
de lana caprina, vt eſt in prouerbio
ſtante extenſione facta regulæ conſtitutæ
infra §. 13. *dum ex Caſt. & aijs* firmaui ſo-
lutione, liberari debitorem, etiamſi pa-
ctum ſit, ne liberetur propterea, etſi re-
1 nunciatum † fuerit exceptioni ſolutionis,
ſi quis conueniatnr ad ſoluendum, poſſe
de illa excipere dicendum videtur, ſi ſe-
mel ſoluit, quod ab illo erat debitum,
quia quamuis renuntiauerit exceptioni
ſolutionis, ſolutione tamen ſubſequenti
fuit liberatus, *§. 1. inſtit. quibus mod. tollit*
2 *oblig.* & † renunciatio, re & effectu eſt do-
natio, ſicut eſt & pactum de non peten-
do, *Bal. l. fin. C. de pact. num.* 16. cum alijs
cumulatis *à Mate. Cunon. de pact. cap.* 16.
num. 171. *l. ædiles, ff. de donat. Natta conſ.* 1.
num. 6. *& conſ* 14. *num.* 2. *& conſ.* 104. *n.* 4.
Socin. conſ. 114. *lib.* 1. *num.* 2. vbi prohibita
donatione eſt prohibita gratuita renun-
ciatio.
3 Attamen, quia pactum, † & renuncia-
tio differunt, quia pactum habet conſen-
ſum vtriuſque, renunciatio vnius ex con-
trahentibus tantùm, niſi fiat præſente,
4 eo, cui renuntiatur. Exceptio pacti † ipſo
iure tollit naturalem obligationem, & eli-
dit ciuilem, *l. ſi vnus, §. pactus, ff. de pact.*
5 Renunciatio verò, cum ſit † proteſtatio-
nis ſpeties, pendens à nuda renuntiantis
voluntate, teſte *Alciat. in l. deteſtatio, ff.*
de verb. ſignif. nolle vti beneficio ſibi cõ-
petenti, ſitque renuntiatio vltimum va-
le, quod datur actui, vel iuri renuntia-
to, hinc dicitur renuntiare liti, qui illam
vlterius proſequi nollit, *l. poſtquam liti,*
C. de

:.de pact. ſponſalibus, *vel nuptijs*, qui li-
ɔellum vxori, vel ſponſæ mitti repudij,
*.2 ff.de diuort.l.2. in fin. ff. de priuileg.cre-
dit.* formam autem † renunciandorum
ɔonſaliorum refert *Maggius Miſcel.lib.1.
ap.15.* dicendum videtur, quod renun-
ianti † exceptioni ſolutionis ſit clauſum
s, de illa excipiendi, *vt ex Petr. de Gre-
ɔr.probat Milanenſ. decif.13.lib.2.nu.78.
& ſeq.* & comprobatur ex regula, quod
:nuntiantibus, † iura ſua non patet ad
la regreſſus, *l. quaeritur*, *§.ſi venditor*, *ff.
: adil.edict. Menoc. conſ.16.num.15.* &
am non differat, an quis ad agendum
careat actione, & non careat, ſed exce-
tione repelli poſſit, *l.nihil intereſt*, *ff.de
:gul. iur. vbi Cagnol. l.nam is*, *ff de dolo*,
: non videtur petiſſe, qui per exceptio-
e remouetur à petitione, *l. non vide-
ur*, *l.ſi quis obligatione*, *§.non poteſt*, *ff.de
egul.iur.* & differat an actio † ſit eliſa, vel
n ſit penitus extincta, quia poſteriori ca.
a illa per pactum non exſuſcitatur, *l.qui
:s*, *§.aream ff. de ſolution.* quia à priua-
:one ad habitum non datur regreſſu,
ſicut in annos, *ff. quib. modis vſusfruct.
mit. Bal.conſ.119.lib.2.num.1. & ibi Ro-
eſcal.* priori antè caſu ſecus, *l. ſi vnus*,
.pact.ne peteret, *verſ ſed ſi pact.ff.de pact.*
ropterea cum verba, nedum quodlibet
ɔactum † debeat aliquid operare, etiam
ontra proprium ſenſum, *gloſ.in l.ſi quan-
'o*, *verb. fruſtra*, *ff.de legat.1.Crauet. con-
il.201.num.13. Natta conſil.130. num.3.*
quamuis agatur de verbis contractus,
*Marſil. de fideiuſ.num.63. in fin.& nu.195.
Dec.conſ 47.nu.3. Rimin.iun.conſ.51.n.38.
& ſeq.*

Ideò *ex Franc. Milanenſ.deciſ.13. lib.2.
ıum.85. & ſeq.* qui refert caſum, vbi in
:reatione cenſus conſignatiui appoſitum
ſſet pactum de non excipiendo de ſolu-
ione, ſequentes conſtituo caſus. Primus
erit ſe † excipiatur de ſolutione, quæ
ɔrobetur, vel offertur probari teſtibus,
& tunc licet teſtium, & inſtrumento-
rum † par ſit virtus regulariter, *l.in exer-
cendis*, *C.de fide inſtrum. cap. cum Ioan-
nes eod.tit. Marſil. de probat. num.54. &
ſeq.* vbi extendit, etiam ſi ſtatuto cauea-
ur contrarium. Attamen quia ſuper di-
ctis teſtium eſt adhibenda cauſæ cogni-
tio, & aduerſus illos poſſunt induci repro-
14 batorij teſtes, non releuat † probata ſo-
lutio per teſtes, *vt concludit idem Mila-
nenſ.d.deciſ.13.lib.2 num.129.*

Qui licet nec textum, nec conteſtem,
vel ſimile, ex quo argui poſſit, non refe-
15 rat, vera eſt illius † opinio, tam in caſu, in
quo realis ſolutio à pragmatica Regni re-
quirebatur, quam in caſu noſtræ quæ-
ſtionis, vbi exceptioni ſolutionis fuit re-
nuntiatum, ex his, quæ dicuntur, quod
16 aduerſus inſtrumentum, † quod ex pa-
cto, vel ſtatuto paratam habet exequu-
tionem, non admittitur exceptio ſolutio-
nis, quæ probetur teſtibus, *vt ex Bartol.
& Salic. concludit Coler. de proceſſib.par.4.
cap.2. num.12. Felin. in cap ſicut de re iud.
num. 3. & 4.* concludens perdito inſtru-
mento cũ clauſula guarãtigiæ ſtipulato, ſi
teſtibus probetur totus illius tenor cum
clauſula guarantigiæ, quod nõ ideo poteſt
executiuè agi, ſicuti executiuè ageretur,
ſi exhiberetur inſtrumẽtum, inferẽs dein-
de ad plura ſimilia, vt in caſu, *l. fin. C. de
edict. diui Adrian. tollendo*, de inſtrumen-
to depoſiti, & alterius contractus inſtru-
mento initi, idem firmarunt, *Marſil. in
rub. de probat.num.363. Galleſ. de obligat.
Cameral.quæſt.27.num.4. & ſeq.* & latius
idem *Coler. d.tract.par.3.cap.1.num.14.&
ſeq. plurib. Suarez in l.poſt rem iudicatam*;
ff. de re iud. ad leges Regni, *§.tertio princi-
paliter limitatur*, vbi relatis diſentienti-
bus concordat, ſi via exequutiua ſit data
ſcripturæ inſtrumenti procedere primã
opinionem, ſi inſtrumenti fides alio non
eget adminiculo; alias ſecus, exemplum
referens, ſi exhibeatur inſtrumentum in
ſcriptura vituperatum, licèt in cœteris
ſit ſolemne, ſubdens poſtremo declara-
17 tionem † dictorum, *Angel.* & qualiter
teſtes debeant examinari, vt in caſu de-
perditi inſtrumenti, ex illorum dictis pa-
retur via exequutiua, & qualiter iſto ca-
ſu concipiantur articuli, *Marſil. in rub.de
probat.num.361. in fin. & num.365. dum
prius, num.355. & ſeq.* docuiſſet qualiter
18 ſuccurratur † ei, qui ſcripturam crediti
amiſſit, vel ſolutionem non poteſt pro-
bare niſi teſtibus, docet, *Cana de exequut.
inſtrum.quæſt.36.* idem dicerem, ſi age-
retur de ſolutione, quæ diceretur facta
fiſco,

19 fiſco, † quia illa non probatur, niſi ſcri-
pto, *Bart. in l. & ſi inſtrumenta, C. de fide*
inſtrum. lib. 10. laudens tract. de fiſco,
quæſt. 145. quos refert, & ſequitur *Paſetus*
conſ. 94. num. 5.
20 Secundus caſus eſt, vbi debitor † exci-
pit de ſolutione præſumpta, & tunc ſtan-
te renuntiatione exceptionis, non pro-
deſt illi talis ſolutio, quia fictio non ope-
ratur veritatem facti. *Milanenſ. dicta de-*
ciſ. 12. lib. 2. num. 125. qui cum loquatur in
caſu, & cauſa, qua conſtare debebat de
reali ſolutione ceſſat præſumpta, *Foler. de*
Cenſibus, §. quæ quidem exequutio, n. 38.
21 procederet etiam eius opinio, † vbi tres
ſolutiones non probarentur tribus apo-
chis creditoris, ſed teſtibus, vt colligo *ex*
Meuoc. præſumpt. 139. Conuenit. lib. 3. n. 28
Trentacinq. var. reſol. lib. 2. reſol. 2. de fide
inſt. num. 21. & ratio eſt, quam conſidera-
bam in præcedenti caſu, quia ſcriptura
trium apocharum eſt cauſa probationis
antecedentium ſolutionum, vbi realis
non exigitur ſolutio.

Tertius caſus eſt, vbi excipitur de ſo-
lutione, quam quis vult probare confeſ-
ſione creditoris, & omiſſa excuſſione ar-
22 ticuli, an confeſſio † ſit potius releuatio
ab onere probandi, quam probationis
ſpeties, de quo latè agunt, *Marſil. in rub.*
de probat. num. 80. & ſeq. Maſcard. de pro-
bation. quæſt. 7. num. 1. & ſeq. Franc. de
Sanabria Canonic. *reſol. ſeu in Rubric. de*
probat. num. 13. & ſeq.
23 Dicendum primo, ſi excipiatur de ſo-
lutione † probata cõfeſſione teſtibus exa-
minandis, quod nullatenus proſit talis
exceptio parte opponente, *Milanenſ. de-*
ciſ. 13. lib. 2. num. 112. ſi dicatur confeſſio
facta extra iudicium, vt ex *Iacob. de Puteo*
voluit Alciat. in præfat. ſecunda regulæ de
24 *præſumptionib. num. 7. in princ.* ea † dein-
de, *num. 8. in fin.* afferens rationem, quia
talis extraiudicialis confeſſio potuit fieri
per errorem, & eſt minus certa cæteris
probationibus addendo, *in fin. ex Ancar.*
conſ. 350. quod ſi à ſtatuto ſit prohibitum
25 † admitti probationes, illud extendi ad
confeſſionem probandam teſtibus, quia
tali probatione eluderetur diſpoſitio ſta-
tuti, daretur occaſio fabricandi falſum,
& lites fierent immortales, referens idem
fuiſſe dictum *à Bal. in l. filium, quem ha-*
bentem, C. famil. herciſ. quæſt. penul. Alciat.
aſſentitur Milanenſ. deciſ. 13. lib. 2. nu. 104.
& 122.

Dicendum ſecundò, quod ſi excipia-
26 tur de ſolutione, † quam debitor aſſerit
velle probare iudiciali confeſſione, quod
tunc proſit talis exceptio, vt concludit
Alciat. præfat. ſecund. regul. de præſumpt.
num. 7. in princ. Milanenſ. deciſ. 13. lib. 2.
num. 94. in fin. comprobans deinde, *nu. 8.*
hoc aſſumptum ex iis, quæ dicuntur de
probatione per confeſſionem partis fa-
27 ctam in iudicio, † quæ admittitur contra
rem iudicatam, quæ reuocatur, ſi articu-
lata iudicialis confeſſio fuerit concluden-
28 ter probata, eandem differentiam † in-
ter confeſſionem iudicialem, & extraiu-
dicialem faciendam teſtibus faciunt,
Maſcard. de probat. quæſt. 7. num. 7. & 27.
& concluſ. 352. Confeſſio, vbi præterea
29 agit, † quid dicendum, ſi fiat coram Iu-
dice incompetenti, *Pacian. de probat. lib. 1.*
cap. 9. num. 26. & ſeq.

Quartus caſus eſt, ſi reus conuentus
30 † ad ſoluendum offerat actori iuramentũ
litis deciſiuum ſuper ſolutione, quam aſ-
ſerit feciſſe, & cum in omni actione, ſeu
iudicio moto poſſit deferri tale iuramen-
tum, *l. 3. §. quæcumque, ff. de iur. iur.* & de
31 manifeſta † turpitudine, & confeſſione
conuincatur, qui oblatum ſibi iuramen-
tum huius generis, non acceptat, nec re-
fert, *l. manifeſtæ, ff. de iur. iur.* dicendum
videtur, quod actor debeat iurare, quod
ſibi non fuerint ſoluta, quæ petuntur, vel
debeat reo oblatum iuramentum re-
ferre.
32 Contrarium tamen † voluit, *Angel. in*
l. non erit, ff. de iur. iur. num. 1. concludens
ſi ex ſtatuto contra inſtrumentum gua-
rantigiæ non admittitur probatio, niſi
inſtrumentalis ſuper obiectis, non eſt lo-
cus iuramento litis deciſorio ad proban-
dum, quæ in inſtrumentum guarantigia-
tum opponuntur, *Angel. ſequitur Mila-*
nenſ. dec. 13. lib. 2. n. 119. quibus adhæreo,
non ex ratione, quam ille refert, quod
33 iuramentum † ſit ſpeties probationis, vt
dixerunt plures alij, quos referunt, *Ma-*
ſcard. de probat. quæſt. 9. num. 1. in fin. &
Viuius opin. 426. iuramentum.

Quia

Quia communis eſt in contratium,
34 † vt teſtantur, *Plot. in l. ſi quando, C. de*
in litem iurand. nu. 56. concludens, quod
iuramento, quis non dicitur probare,
ſed potius releuari à probationis onere,
excepto caſu, quo ex ſtatuto iuramen-
tum habeatur pro plena probatione, vt
idem ſubdit *ibid. num. 56. & ſeq.* & idem
dixere, *Viuius opin. 426. num. 1. in fin. &*
num. 2. Maſcard. de probat. quaeſt. 9. nu. 12.
& 11.

35 Quintus caſus erit, ſi excipiatur † de
ſolutione probanda ex libris officialis, qui
à publico ſit deputatus ad recipiendum,
ſcribendumque pecunias, quæ in publi-
cum, ſeu Principis ærarium inferuntur,
36 & tunc quia † libri, qui ab eo officiali
ſcribuntur, plenam fidem faciunt pro
tertio, contra tertium, *Bart. l. quadam,*
§. nummularios, ff. de edend. num. 3. & in
l. ſequent. num. 1. Alex. conſil. 179. in cauſa,
lib. 6. nu. 1. qui loquitur de caſerio mon-
tis ſalis, addendo præſertim, ſi addita fue-
37 rit † cauſa crediti in eodem libro deſcri-
pti, *Proſper. Paſet. conſ. 94. Non. num. 1.*
qui loquitur de libris officialis deputati
à Principe, & Cameræ illius, *Crauet.* lo-
quens de quocunque officiali publico *de*
Antiq. temp. par. 1. limit. quart. num. 62.
Franc. Bec. conſ. 5. in libro, num. 1. & ſeq.
qui loquitur de libris cuiuſuis officialis
deputati à publico, præſertim, ſi fuerit
38 theſaurarius † fiſci, qui præſumitur ve-
rus, & ad eum recurritur, tamquam
ad ſpeculum veritatis, addendo idem di-
ci de libris maſſarij communitatis, vt di-
xerat *Crauet. d. §. quarto limitatur, num. 6.*
Menoc. de arbit. Iud. caſu 91. Retulimus,
num. 12. Bombin. conſ. 60. Menald. conſ. 24.
num. 7. & conſ. 88. num. 4. num. 1. lib. 1. Ma-
gon. deciſ. Lucenſ. 59. num. 2. & 3.

Ideò, ſi ex parcella † extracta parte
titata libri publici officialis, conſtet de
ſolutione eius, qui promiſit ſoluere, re-
nuntiando exceptioni ſolutionis, exclu-
detur actor, qui agit ad ſibi promiſſam
ſolutionem, ſi parcella ſit creata in libro
officialis poſt factam promiſſionem, *Rim.*
iun. conſil. 334. ſpectabilis, num. 26. Pere-
grin. conſ. 92. ſcripſi, lib. 2. n. 1. reprobando,
Burſ. † qui voluit tantùm ſemiplene pro-
bare, *Burſ. conſil. 87. Conſtat, num. 7.* qui
omnes referunt, & ſequuntur *Crauet. de*
antiquit. temp. par. 1. §. Quarto limitatur,
Scaccia de Iudic. lib. 2. cap. 11. num. 111. & 116.
41 *ampliando,* † *num. 122.* etiam ſi ſtatuto eſ-
ſet cautum, probationem eſſe faciendam
per publica inſtrumenta, *relato Crauet.*
d. §. Quarto limitatur, num. 83. & ſeq.
42 reprobando Roman. † & alios aliud ſen-
tientibus, vt ego aduerti lugendo Gra-
uetam.

Intelligas tamen, ſi agatur inter ſubdi-
43 tos † principis, vel vniuerſitatis, qui de-
putauit talem officialẽ, vt aduerſus *Alex.*
concludit Crauet. de antiquit. tempor. par 1.
§ Quarto limitatur, num. 76. & ſeq. verſ.
ego puto, Viuius deciſ. 184. litteræ, num. 5.
qui ſequendo *Crauet.* aſſerit idem fuiſſe
dictum *ab Alex. conſ. 68. num. 5. volum. 2.*
& latiſſime à Berret. conſil. 88. Conſtitui,
num. 19. & à Ciofio conſ. 103. Quoniam, n. 1.
& ſeq. & probatur concludenti ratione,
44 quod cum inter conſentientes, † & ſub-
ditos ſit iuriſdictio, *l. ſi conuenerint, ff. de*
re Iud. l. extra territorium, ff. de iuriſdict.
omn. Iud. Forenſis, & non ſubditus, qui
non conſenſit eligi talem officialem, ra-
tione defectus conſenſus, & ſubiectionis,
non ligatur fide, ſeu atteſtatione eius offi-
cialis, in quem non conſenſit, *Veral. de-*
ciſ. 158. libro, lib. 2.

Sextus caſus eſt, ſi quis excipiat de
45 † ſolutione facta in numerato per bancũ,
vt puta de Cæulis, quod nunquam defe-
cturum credebant omnes anno 1599. quo
in Vrbe veni, vocatus à D. Michaele Bo-
nello pronepote Pij V. Sum. Pont. cuius
ſubſidio paraui mihi aditum in Romana
Curia.

45 Et ſi in libris bancherij reperiatur † de-
ſcripta ſolutio facta creditori, cui fuit pro-
miſſa realis ſolutio, excludetur actor ab
vlteriori petitione, vt firmat *Milanenſ.*
deciſ. 13. lib. 2. nu. 123. & 130. ea motus ra-
tione, quia licet partita banchi ſit ſcriptu-
ra priuata, tamen, quia bancherius illam
ſcripſit de voluntate creditoris, & debi-
toris, facit plenam fidem inter contrahẽ-
tes, probatur tamen illius opinio, *l. ar-*
gentarius, ff. de edendo, vbi Bart. num. 1.
inquit. Nota, quod ſcripturæ argenta-
riorũ probant pro tertio, contra tertium,
per quem textum idem voluit, *Menoc.*

de arb. Iud. caſu 91. num. 11. & ſeq. Rimin. Iun. conſ. 334. & quo ad num. 20. Scaccia loquens de libris campſorum, & mercatorum, & argentarij, *de Iudic. lib. 2. cap. 11. num. 135. & ſeq. & nu. 129. & ſeq.* teſtans de generali conſuetudine totius Italiæ.

Dixiſſem aliqua de nomine Argenta-
47 rij, † cuius officium fuiſſe vile, patet *ex Sueton. in Auguſt. cap. 2.* vbi refert illià Marco Antonio obiectum fuiſſe, quod habuiſſet auum argentarium, ſed quia illa non ſunt de pane lucrando, ſeu implendo marſupio, & ea noviſſe I.C. exornāt, ſed non faciunt locupletē, qualis eſſe vellit, ideò illa omiſi, ſi tamen aliquis ſcire vellit, qui eſſent argentarij, quod eſſet illorum munus; quotuplicis generis illi fuerint, quomodo illorum officium extingueretur, qua ratione fuerint introducti, an alio etiam vocarentur nomine videat, *Barnab. Briſſ. n. Scrader. & alios in ſuis, de verb. Iuris ſignific. §. Argentarius, Menoc. de arbitr. Iud. caſ. 90. Munoz. de Eſcouar. de Ratiocinijs, cap. 1. Philip. Maſin. in l. 1. C. de edend. Sigon. de iure antiq. Roman. cap. 11. Pancirol. in ſuo Theſaur. var. lection. lib. 1. cap. 31. & latius cæteris, Camil. Borel. de præſtantia Regis Catholici, cap. 22. Fridericus, num. 1. & ſeq. & Bolognet. in l. 1. C. de edend. num 6.* qui duas ſpecies illorum conſtituit, prout erant, vbi qui conſtituebantur à publico ad recipiendas pecunias eaſdem recepturos, quando vellet, deponens, & illorum rationes nuncupantur publicæ, propter datam eius fidem à publico, vt Venetijs,
48 † vbi ſub titulo S. Marci eſt erecta menſa nummularia ſub fide publica, ſub pœna ſcutorum centum, ſi quis mandaret miniſtris, vt vltra obolum ſoluant quantitatis, quam apud illos non depoſuiſſent, ſeu non eſſet deſcriptus creditor. Alij
49 erant † argentarij, qui publicè profitebantur tenere menſam nummariam recipiendi, & reſtituendi reſpectiuè nummorum quantitatem deponendam, qui cum ad alliciendos ciues, vt illorum ſequerentur fidem, impetrabant à Principe, vt illorum rationibus fides adhiberetur, & ratione publicæ auctoritatis illorum rationes dicebantur publicæ.

§. XII.

SUMMARIUM.

Non facere, & facere, ſed non eo modo, quo quis debet facere; ſunt paria 1.

Solutio creditori, vel illius legitimo procuratori facta in re debita, vel alia re, retardat exequutionem ſententiæ 2. 4. extinguit actionem perſonalem, realem, & hypothecariam, 3. Ampl. ibid.

Solutio, ſi offeratur, ſi acceptetur, vel deponatur, quod eſt debitum præcedente interpellatione ad recipiendum, retardat exequutionem, ſi fiat de re debita 5. ſi autem debitor vellit ſoluere in alia re, ſecus eſt 6. Limit. 7.

Debitor obligatus ſoluere in pecunia cum iuramento, poteſt offerre ſtabilia, ſi ſibi deſit pecunia 8.

Debitor obligatus facere, an liberetur, ſi per alium feceris 9.

Viſo, qui poſſint ſoluere, & exigere, & quos effectus pariat facta ſolutio, videndum eſt, quid fuerit ſolutum, cum non omni ſolutione liberetur debitor, & conſequenter ſæpe inutiliter excipiatur de ſolutione, cum paria ſint non
1 facere, † & non eo modo facere, quo fuit conuentum, vt fieret, *l. videamus, ff. de iurii iur. l. fin. C. de negot. geſt. Boer. dec. 1. num. 63. Bald. l. precibus, C. de impub nu. 1. Rip. in l. filiusfam. §. 1. ff. de legat. 1. nu. 36.* ad effectum, vt canonica ſit exceptio ſolutionis reſpectu eius, qui ad ſoluendum eſt obligatus. Duo caſus ſunt conſtituendi.

2 Primus eſt, ſi excipiatur † de ſolutione acceptata à creditore, vel ab habente poteſtatem recipiendi, & tunc ſi non peccet in ſubſtantialibus, videlicet, quia non fuerit facta legitimo creditori, vel à non debitore, vt dixi ſupra, *§. 11. & tribus ſeq.* non refert ad effectum retardandæ exequutionis, an ſolutio facta fuerit in re debita; *l. nulla, C. de ſolut. §. 1. vbi gloſ. verb. tollitur, Inſt. quib. mod. tollit oblig.*
3 inquit, quod ſolutione † extunguitur actio

per-

perſonalis, realis, & hypothecaria; adeò vt nunquam reuiuiſcat, *Ancar. conſil. 318. in quaeſtione, num. 2. Socin. conſ. 149. In cauſa, col. 2. lib. 1. Dec. conſ. 449. nu. 36.* vel alia † re non debita de conſenſu creditoris, *l. manifeſti 17. C. de ſolut. l. ſi quis aliam 46. ff. eod. l. Iutius 24. ff. depoſit. Iaſ. l. non vtique, §. item Iulianus, ff. eo quod certo loco, num. in fin. Gozadin. conſ. 38. num. 8. Surd. conſ. 145. nu. 14.* vel de mandato Iudicis ob impotentiam debitoris, qui aliter ſatisfacere non poteſt ſuo creditori, *l. liberto, §. Iutius, ff. de annu. legat. l. Paulo Calimaco, §. fin. ff. de legat. 3. Bart. in l. creditor, in princ. ff. de ſolut. Bald. conſ. 128. lib. 2. Tuſcus concluſio 24. datio in ſolutum.*

Secundus caſus eſt, vbi excipitur de ſolutione, † quam quis ad retardandam exequutionem facere vellit, & tunc aut quis vult ſatisfacere creditori ſuo in re promiſſa, ſeu debita in genere, vel in ſpecie, & retardatur ſententiæ exequutio facta ſolutione, *§. 1. Inſt. quib. mod. tollit obligat.* vel nolente creditore recipere facta ſolemni rei debitæ obſignatione, ſeu depoſito, *l. obſignatione, C. de ſolut. l. ſi creditori 6. l. acceptum 19. C. de vſuris; l. nec creditores, l. fin. C. de pignor. action. l. creditor 20. C. de pignor.*

Aut vult ſoluere in alia † re non debita, & tunc quia obſtat regula, *l. 2. §. mutui, ff. ſi cert. pet.* quam ibidem latè proſequũtur, *Bart. Iaſ. & reliqui*, moderni præſertim, & poſt illos *Ioan. Koppen. deciſ. 15. umin. num. 1. vſque in fin. Aſinius tract. exequut. §. 7. cap. 128. & ſeq. plurib. Pi- l. in l. 2. par. 2. cap. 1. num. 21. & ſeq. Salic. l. ſi quis argentum, C. de donat. in princ. poſtremo Card. Tuſcus concl. 354. ſolui non poteſt*, nullatenus retardabitur exequutio ſententiæ, niſi ſimus † in aliquo ex caſibus, quibus regula, *d. l. 2. limitatur*, vt *retuli ibid. in meis* Collect. & ſi difficultas fiat, quia debitor vellit in alia ſpetie monetæ, quam promiſſæ ſoluere, vel illa fuerit mutata in bonitate intrinſeca, vel extrinſeca, viden. *gloſ. in l. ſi quis argentum, verb. æſtimatione*, C. de donat. *quæ ibid. dixi in meis* Collect. Gabriel. *concluſ. 1. & ſeq. de ſolut. & quæ dixi lib. 1. laudemio, q. 29.* vbi egi, in qua monetæ ſpeti eſit ſoluendum laudemium, vel debitor nihil præterea habeat, quo ſatisfaciat creditori, quam ſtabilia, vel aliud, quod creditori offert, *Auth. Hoc niſi, C. de ſolution. & ibi dixi in meis collect. Flau. Tortus adſtatut.* Papiæ *in ciuilib. cap. 48. num. 142. & ſeq.* vbi plures refert caſus, quibus creditor cogitur capere bona debitoris in ſolutum, & præcipue vbi ita cautum eſſet ſtatuto, vt in dominio Mediolani, & in Vrbe, quo caſu etiam quod
8 debitor ſe † obligaſſet ad ſoluendum cum iuramento, poteſt excipere, quod ſit ſatisfactum ex bonis ſuis, vt tradit *Tortus loco mox allegato, num. 121. 142. & ſeq.* Si
9 obligatio debitoris † conſiſtat in facto, non retardatur exequutio, etiam quod bebitor probet fuiſſe factum, ſed non ab eo cum quo fuit conuentũ, vt faceret, *l. ſi res 98. §. mihi Romæ, ff. de ſolution.* niſi loco facti ſoluatur intereſſe, *l. ſi quis ab alio, §. fin. ff. de re iud. l. ſtipulatio, §. ſiue, ff. de nou. oper. nunc. Tiraquel. de retract. lignag. §. 1. gloſ. 2. num. 56. in fin. licet Vaſq. illuſt. controuerſ. cap. 25. num. 33. & ſeq.* vellit abſolute obligatum ad factum, non liberari, niſi faciat, quia vt ego addo, multum differt à quo fiat. *l. inter artifices, ff. de ſolut. l. ſi non ſortem, §. libertus, ff. de condict. indeb.*

---

§. XIII.

SVMMARIVM.

Solutione extinguitur omnis realis, & perſonalis obligatio 1. Ampl. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 20. Limit. 21. 22. 23. 26. 30. 32. 34. 35. 36. Sublimit. 25.

Solutio facta tertio inuito, & conſentiente debitore, differt 19.

L. qui ſic, ff. de ſolution. declaratur, & exornatur 23. 24.

Creditor debet accipere ſolutionem in eam cauſam, qua fiat 27. diſcordante creditore, & debitore, in quam cauſam fiat ſolutio, ſoluta ſunt reſtituenda 28.

Solutio ſimpliciter facta, in quã cauſã cẽſeatur facta 29. facta poſt inhibitionem, quando liberet ſoluentem 30. 31. eſt alienationis ſpe-

ties 33. facta nummis alienis, quado pariat liberationem 35.

POſt excuſſionem difficultatum, qui recte ſoluant, quibus tuto ſolui poſſit, & quando liceat in ſolutione variare, dando, vel præſtando aliud, quam fuit conuentum, videndum de effectibus, qui ex ſolutione naſcantur, & cum plures ſint.

1 Primus eſt, vt per illam † omnis extinguatur obligatio tam perſonalis, quam realis, *§.1.inſt. quib.mod.tollit obligat.Neuizan.ex Bald.conſ.57.in fin.* inquiens ſolutione caſſari omne inſtrumentum, *Pariſ.conſ.81. lib.2.num.35.Bero.conſil.* 204. *num.7. lib.1.& conſ.189.num.12.lib.3.*addendo extingui etiam obligationem pignoris.

2 Ampl. vt ſolutione extinguatur † non ſolùm principalis obligatio, ſed etiam omnis illius acceſſio, qualia ſunt fideiuſſiones, hypothecæ, pignora, appromiſſores, quos in patria mea vocant colaudatores, fideiuſſorum interceſſores, mandatores, & eiuſdem obligationis correi, & ſocij, *l. fin.verſ.tanto magis, ff. eo quod cert.loco.l.in omnibus 43. ff.de ſolution.l.Varanius 71. ff. de fideiuſ.l.3.§.fin.ff.de duob. reis, Fulgoſ.con.160. Ioannes Alex.conſ.17. num.5. verſ.ſecunda ratio, lib.1. Bero. conſil. 204.lib.1.num.7. Bald.conſil.263. lib.5. Alex.conſ.106.lib.6.*

An autem creditor recipiendo ſortem principalem etiã cum proteſtatione reſeruatiua conſequendi intereſſe, ſit liberatus debitor ab intereſſe, *dixi infra §.14.*

4 Si autem receptio † ſit ſimplex, an extinguatur etiam quoad intereſſe, *vidend. Trentacinq. var.reſol. lib.3. de ſoluton. reſol.9. & reſol.35. & 34.num.23. & 35.*

5 Ampl. vt non differat, an † ſolutio fuerit facta in re debita, vel alia non debita, de conſenſu creditoris, vel ex decreto Iudicis, ob impotentiam debitoris, qui aliũde non poteſt ſatisfacere, *vt dixi in proximo, & antecedenti §. verſ.primus, Suad. conſ.145.num.14. & ſeq. & 29. & ſeq.plur.*

6 vbi ampliat † etiam, quod non duret, quod fuit datum etiam cum dolo.

7 Ampl. præſertim, vbi ſolutio † fuit facta creditori, cum quo ſoluens, contraxit, *Surdus conſ.43.num.2. Tuſcus late, concluſ.*618. conductor ſoluens locatori, *& dixi ſupra, §.7.verſ ſecundo, quod ſoluens, num.25.*

8 Ampl. etiam, vbi fit † à correo, vel ſocio, quia omnium extinguitur obligatio, *l.3.§.fin. ff.de duob. reis, Fulgoſ. conſ. 134. in propoſita, num.1. Benintend. dec. 81, Gaſpar.num.9. & 15. Paſetus conſ.125.nu.1. & ſeq. & 8. & ſeq. & conſ.126.nu.1. vſq. in fin.*

9 Ampl. etiam, vbi ſolutio † fit perſonæ repræſentanti creditorem ipſum, *vt dixi ſupra §.8.verſ.ſecundum.*

10 Ampl. etiam, vbi actio † reſultat ex diuerſis obligationibus ad fauorem eiuſdẽ, vel diuerſarum perſonarum pro eadem cauſa factis, *Caſt.conſ.257.lib.2,col.4. verſic. ſexto*, exemplum referens in obligatione facta defuncto, & illius hæredi.

11 Ampl. vt in tantùm ſolutione extinguantur iura debiti, vt ſoluenti proprium debitum, non poſſit fieri iurium ceſſio, *l.debitori, C. de pact. vbi* Cyn. *& reliqui Roman.conſ.462. Quoad, num.2.* Cuman. *conſ.183. Victor.* vbi loquitur, quando fideiuſſor ſoluit de pecunia debitoris principalis.

12 Ampl. etiam, ſi ſolutio † fiat ex pecunia, quæ non ſit ſoluentis, ſi illa fuerit à recipiente conſumpta bona fide, *l. Caſſius, ff. de ſolution. vbi Angel. Caſt. & reliqui.*

13 Ampl. etiam quoad intereſſe † debitum, *vt dixi infra, §. ſequenti.*

14 Ampl. in quocumque † alio actu æquipollenti ſolutioni, ſeu qui comprehendatur nomine ſolutionis, vt latè probat, *Rebuſ. in l ſolutionis 45. ff.de verb ſignific. & poſt illum Card. Tuſcus concl.* 340. *ſolutio extinguit, num.3. vſq. ad 19.* veluti ſi res vendita tradatur, vel fiat nouatio, acceptilatio, quietatio, remiſſio, Caſſatio inſtrumenti, depoſitum eius, quod debetur, datio in ſolutum, ceſſio, delegatio, compenſatio, *Briſon. de ſolution. lib.2.*

15 Ampl. etiam in ſolutione facta † creditori creditoris, vt dixi antecedenti, §. 8. *verſ. Quintum exemplum.*

Ampl. vt in tantùm liberetur debitor

per

per ſolutionem, † vt nec valeat pactũ in contrariũ, *Caſt. in l. itẽ quia, in ſi ff. de pact. & compꝛobari late poteſt ex congeſtis à Martin. Monter. deciſ. 2. num. 40. & ſeq. Giurba deciſ. 79. Leronym num 3.*

Ampl. vt non differat, † an ſolutio fiat ab ipſomet debitore, vel ab alio ipſo debitore, etiam inuito, *Briſon. de ſolution. lib. 1. verſ. nec ipſi tantùm*, addendo tãtùm differre † ſolutionem factam pro alio volente, vel nolente debitore, vt priori caſu detur repetitio aduerſus debitorem, ſecundo autem ſecus.

Ampl. vt in tantum ſolutione † extinguatur debitum, vt liceat de illa excipe-re, etiam ſi conuentum fuit de illa non excipere, *vt dixi ſupra §. 11.*

Limit. vbi ſolutio † non eſt legitima, eſpectu recipientis, vt puta, quia facta ion creditori, qui poſſet recipere, vel lteri illius nomine non habenti facultaem recipiendi, vt dictum eſt ſupra §. 8. *ſancimus, C. de admin tut. Cardin. Tuſc. oncluſ. 336. ſoluens debitum, Giurba deiſ. 79. num. 11.* concludens tali caſu, nec ulnerari in inſtrumentum obligationis, *uſcus concluſione 336. ſoluens debitum.*

Limit. vbi ſolutio † facta fuit à fideiuſore, nam quoad principalem creditorẽ, on liberat illum ipſo iure, ſed ope exceptionis, & ſi ceſſio facta fuit in actu ſoluonis, vel quandocumque poſt, non lierat illum à fideiuſſore, qui ſoluit, *Caſt. ſi res obligata 60. ff. de legat. 1. num. 3. & q. & conſ. 244. viſo ſupradicto puncto, b. 1. & dixi ſupra, § 6. num. 14.*

Limit. in eo, qui ſic ſoluit, † vt repetet, *l. qui ſic 55. ff. de ſolution.* de cuius texs intellectu late agunt, *Iaſ. l. frater à frae, ff. de condit. indeb. col. 2. num. 6. & 7. rſ. conſidera ſecundo, Fœnutius tractat. moment. temporis, cap. 31. num. 5. poſt inc. & cap. 33. num. 4. in fin. Bald. auth. qui iurat, C. de bonis auctorit. Iud. poſſid. m. 47. circa fin. Surd. conſ. 527. Alexanina, num. 17.* & per eundem textum d plura inferunt, *Bald in cap. cum in ctis, de electiom. num. 18. & ſeq. Franc. anet. de empt. & vendit. nu. 104. & ſeq.* blimitabis † tamen, vbi interim aliquis oducitur effectus, *Gerard. ſingul. 26. habes, num. 1.* vel qui ſoluit, repetit ſoluta ex aliqua alia cauſa, *Surdus conſil. 116. quia, num. 9.* vel non qui ſoluit, ſed alius ſoluta repetit. *Purpurat. in l. ſingularia, ff. ſi cert. petat. num. 6.*

25 Limit. vbi tacite, † vel expreſſe conſtaret de cauſa, in quam facta fuit ſolutio,
nam quoad illam tantùm extinguit iura
paſſiua ſoluentis, & non alia, *l. 1. C. de ſolut l. 1. ff. eod.* ſi modo creditor in eam
cauſam accipiat, *l. 2. ff. de ſolution.* nam ſi
proteſtetur in aliam cauſam accipere, nihil agit, *vt ſcribit Hug. Donel. in l. 1. C. de
ſolut. num. 1.* eam afferens rationem, quia
26 *ex d. l. 2.* datur facultas creditori, vt poſ-
ſit in eam cauſam accipere, in quam ſoluitur, non autem, vt poſſit accipere, in
quam cauſam vellit, *ideò Bart. in l. 1. ff. de
ſolut. num. 8.* concludit, quod diſcordan-
27 tibus † creditore, & debitore, in quam
cauſam ſolutionem recipiat, quod creditor, cui facta fuerat ſolutio, debet pecunias reſtituere, alias dicitur, debitorem,
qui ſoluerat, ſpoliaſſe. Vbi tamen ſine
28 expreſſione cauſæ facta fuit † ſolutio, in
quam illa cenſeatur facta, videnda ſunt,
quæ retuli in meis *Collectaneis ad l. 3. ff. de
ſolution. Briſon. de ſolution. lib. 1. verſ. ideq.
aperte, Aſin. tractat. de exequutione, §. 7.
cap. 165. & ſupra verſ. ſi autem.*
29 Limit. vbi ſolutio † fuit facta poſt inhibitionem, ne ſolueret, Iudicis imperio,
l. ſi ex pluribus 89. §. 1. ff. de ſolut. l. 1. §. ante omnia, ff. de part. per quæ iura relatis,
*Alex. conſ. 37. num. 1. lib. 3. Surdo deciſ. 60.
num. 1. ita firmat Gratian. diſceptat. 636.
num. 1. addendo, num. 2.* nec talem ſolutio-
30 nem † liberare ſoluentem, etiam quod
facta fuerit Iudicis iuſſu, niſi ſoluens, antequam ſolueret, denuntiaſſet ei, qui inhibuerat, quod vrgeretur ad ſoluendum,
alias ſolutio dicetur ſpontanea, teſtibus,
*Ruin. conſ. 147. in fin. lib. 1. Menoch. de arbit. Iud. caſu 137. num. 15. & conſ. 68. nu. 12.
idem Gratian. diſcept. 485. num. 5. & ſeq.
Guttier. pract. quæſt. lib. 1. quæſt. 81. nu. 10.
& ſeq.*
31 Limit. vbi ſolutio † fit prohibito alienare, *l. qui hominem, §. qui Titium. l. pupillo, ff. de ſolution. Bart. in l. 3. ff. ſol. mat.
num. 3. & 9. & in l. ſi vero procuratori, ff. de
ſolution. num. 1.* eam afferens rationem,
32 quia recipere † ſolutionem, eſt alienare,

l. pu-

l. pupillo. ff. de ſolution. & late probat Giurba deciſ. 79. num. 9.

33 Limit, vbi ſolutio † fit alienis nummis, nam ſi uerint ſoluenti, & alteri communes, liberatio ſequitur pro parte, l. ſi is, cui nummos 94. §. 1. ff. de ſolution. ſi autem fuerint alieni, ſi ſolutio facta fuerit inuito, vel ignorante domino, quamdiu extant, nulla cõſequitur liberatio, l. Caſ. 17. l. ſi is cui nũmos 94. ff. de ſol. ſi tamẽ creditor continuet petere, exceptione doli, re-
34 pellitur, d. l. ſi is cui nummos, ſi autẽ † conſumpti fuerint, differt: an qui recepit, ſciuerit, vel ignorauerit nummos eſſe alienos, & ſic bona, vel mala fide conſumpſerit, nam primo caſu ſequitur liberatio, ſecus in ſecundo, quia condici poſſunt. Caſt. in l. Caſſius 17. ff. de ſolut. Crauet conſ. 142. num. 16. l. qui dolo 131. l. parem, ff de reg. iur. l. qui reſtituere, & l. ſeq. ff. de rei vendicat. Briſon. de ſolution. lib. 1.
35 verſ. omnino enim, concludens † ſolutionem factam nummis, qui poſſint condici, veluti ſi ſoluti fuerint à pupillo, non mereri nomen, nec parere effectus ſolutionis,

---

§. XIV.

SVMMARIVM.

Solutione ſortis principalis ceſſat omne intereſſe, ideò alias debitum 1. et quare 2. Ampl. 3. 4. 6. 7. 8. 5. 9. 10. 11. 12. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. Limit. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35.

Expenſas petere poteſt victor, licet victus non fuerit condemnatus in illis 27. diſtingue 28.

Maritus, ſi non petijt fructus dotis, an poſſit illos petere dote recepta 29.

Clauſula rato manente pacto, & iuramẽtum, idem operantur quoad conſequendum acceſſoria contractus 32.

Continuando referre effectus, quos parit legitima debiti ſolutio. Tertius erit, vt recepta à creditore ſolutione
1 iuris, quod † eſt debitum, ex lege, vel officio Iudicis mercenario, ſit extincta actio petendi omne intereſſe, ſeu acceſſorium eius, quod erat debitum, & peti poterat, l. qui per colluſionem, §. final. ff. de action. empt. l. fin. ff. eo quod cert. loco, l. 4. C. depoſit. gloſ. cap. accuſatus, verb. iudicati de haeret. in ſext. & in cap. quia plerique, de offic. ordin. in ſext. quam refert, & ſequitur Iaſ. in l. fin. ff. eo quod cert. loco, notando, Bartol. quod illam non allegauerit, in l. aurelio, §. Caius in fin. ſexta quaeſt. ff. de liberat. legat. Alberic. in l. 2. ff. ſi quis caution. nu. 1. circa fin. Bart. d. l. fin. num. 3 verſ. aut petitur officio Iudicis, Rimin. iun. conſil. 346. num. 22. & ſeq. Magon. deciſ. Florentin. 42. num. 12. eam afferentibus, Bart. & Iaſ. in
2 d. l. fin. num 3. rationem, † quia extincto principali, extinguitur acceſſorium, quod non poteſt ſine illo extare, l. cum principalis, ff. de reg. iur. vt declarat Cagnol. ibid. num. 15. Cartar. deciſ. 38. quidam, num. 12. & 13. Sarmient. ſelect. interp. lib. 3. cap. 6. num. 2. verſ. non obſt. el 2. Surd. deciſ. 6. vigore, num. 2. et conſ. 293. num. 25. Peregr. conſ. 86. officium, num. 4. lib. 3. Aſinius de exequution. §. 7. cap. 86. non eſt, num. 1. Rota Ianuenſ. deciſ. 61. cum Stefanus, num. 1. & 2. deciſ. 88. fuerat, num. 1. deciſ. 200. condemnatus, num. 1.

3 Ampl. etiam, quod intereſſe † eſſet debitum de aequitate, vt in caſu, l. curabit, C. de action. empt. vt eſt textus in l. qui per colluſionem, §. fin. ff. de act. empt. per quem textum ita firmauit, Caſt. quem refert, & ſequitur Peregrin. conſ. 86. officium, num. 5. lib. 3.

4 Ampl. etiam, vbi intereſſe † eſſet debitum ratione lucri ceſſantis, vel damni emergentis, l. 4. C. depoſit. per quem text. ita firmat, Bart. in l. fin. ff eo quod cert. loco,
5 num. 3. poſt med. modo † ſolutio fiat creditori ſcienti, & agatur de intereſſe debito, officio Iudicis deſeruienti actioni, quẽ ſequitur Iaſ. ibid. num. 3. in fin.

6 Ampl. quod ſi in parte † debiti ſit facta ſolutio, quod pro rata tantũ ceſſat intereſſe, Riminald. conſ. 346. in compromiſſo, num. 28. Trentacinq. reſol. 9. de ſolution. lib. 3. num. 14. Donel. in l. fin. ff. eo quod cert. loco, num. 16. in fin. Aſin. de exequut. §. 7. cap. 86. num. 14. verſ. haec regula.

7 Ampl., ſi ageretur de † re minoris, Rot. Ianuenſ. dec. 61. cum Steph. nu. 5. & 7.

8 Ampl.

Ampl. etiamſi in receptione † ſortis principalis ſit proteſtatum, ſoluo iure petendi intereſſe, *vt infra §. ſequenti*.

Ampl. præſertim, † ſi ageretur de remittenda pœna, *vt dixi infra §. 16. & 18.*

Ampl. præſertim, vbi creditor recipiendo quantitatem debitam, quietauit debitorem ſimpliciter, *vt dixi §. ſeq. Limit.3.*

Ampl. præſertim, vbi recipiens eſt mercator, & id quod dicitur tacite remiſſum, ſpectaret ad mercaturam, *Rota Ianuenſ. decis.61. Cum Stephanus, Gammà deciſ.191. in cauſa, Cartar. deciſ.58 Quidam, num.8.* qui loquitur de lucro ceſſante, & damno emergente, non obſtante proteſtatione creditoris, quod ſibi ſaluũ eſſet ius illud petendi, facta in actu ſolutionis, *Rugin.l.tamen pact. quæſt. cap.14. num.37. vſque ad* 41. relatis quæ probent ampliationem, & illam improbent, remittit arbitrio cuiuſque, quam vellit ſequi.

Ampl etiam ratione intereſſe † quanti plurimi, veluti ſi mutuatum ſit vinum reſtituendum Kal. Auguſti, & reſtituatur Kalendas Nouembris, quo tempore minoris æſtimatur, nam cenſetur remiſſum pretium, quo pluris æſtimabatur, *Dec. in l. vinum, ff. ſi cert. petat, num.4. verſ. ſecundo, cum alijs cumulatis à Menoc. præſumpt.45. cum vini, num. 2. & ſeq. lib. 3. Trentacinq. lib.3. reſolut.9. de ſolut. nu.4. verſ. Hinc etiam, Cappel. Tholoſ. deciſ.50.*

Contrarium tamen † voluit *Menoc.* licèt aſſerat non reperijſſe diſentientem, *præſumpt.45. cum vini, lib.3. num. 10. & ſeq. & Menoch. adhærendum eſſe late probat Ruginel. pract. quæſt cap.15. Curt. in l. vinum, ff. ſi cert. pet. num.7.*

Ampl. præſertim, † vbi mora eſt purgabilis, *Trentacinq. reſol. num.2. verſic. item declaratur, lib.3.* exemplum referens dominus recipiat canones, quod intelligatur remiſſa caducitas, ſi triennio fuerit ceſſatum in illorum ſolutione.

Ampl. etiam reſpectu pœnæ † nam dominus directus recipiendo canones decurſos, triennio poſt declaratam caducitatem, non poſſit ad illam agere, *vt dixi* 18.

16 Ampl. vt actio petendi † intereſſe, ſit iſto caſu extincta quoad fideiuſſores, qui principaliter ſe obligarunt quoad intereſſe, vt relatis diſſentientibus concludit *Trentacinq. reſol.9. lib.3. de ſolut. num.13.*

17 Ampl. etiam, vbi dubitari † poſſet, an ſolutio fuerit potius facta in cauſam intereſſe, quam debiti, cuius intereſſe eſſet officio Iudicis ſoluendum, *Peregrin. conſ.8 officium, lib. 3. num. 6.* verùm quia illius aſſertio eſt contra expreſſum textum, *in l.1. C. de ſolut.* videndi ſunt *Trentacinq. reſol.35. ſolutum, lib.3. de ſolution. Sculteſ. quæſt 45. & ibi addentes Surd. conſil. 190. num.61. Gratian. diſcept. 224. Angel. in l. fin. ff. eo quod certo loco, num 11. verſ. ſed iuriſconſultus, & Caſt. ibid. num. 2.*

18 Ampl. vt debitor cenſeatur † liberatus à quibuſcumque acceſſorijs, *Iaſ. in l. fin. ff. eo quod cert. loco, num.*

19 Ampl. etiam, † vbi directus dominus recipit canones decurſos, vt ſit remiſſa caducitas, *vt dixi infra §.16.*

20 Ampl. vt non differat, † an quis ſponte, vel coacte ſoluat, *vt dixi infra §.15.*

21 Ampl. præſertim, † vbi intereſſe non fuit ſimul petitum cum principali quantitate debita, quia videtur contentus illius receptione tantùm, quauis actione agatur, *l.4. §. hoc autem, ff. de dam. infect. Innoc. in cap. ſacro de ſent. excom. Ruginel. practic. quæſt. cap.15. multum, num. 1. & ſeq.* vbi refert quid dicendum, ſi Iudex
22 condemnet, † vel illo petito nihil decernat.

23 Limit. vbi creditor ignorabat † ſibi deberi intereſſe petitum, *Caſt. in l. fin. ff. eo quod cert. loco, num.5. & Bart. nu. 3. verſ. aut ſoluitur ipſi ignoranti, Dec. conſ. 452. num.26. quos refert, & ſequitur Trentacinq. reſolut.9. de ſolution. lib.3. n.15.*

24 Limit. vbi ſolutio † fuit facta ſequendo calculum factum de debito principali tantùm, *Roman. conſ.143 quem refert, & ſequitur Trentacinq. reſolut. 9. de ſolution. lib.3. num.11.*

25 Limit. vbi intereſſe, † ſeu aliud acceſſorium eſt debitum officio Iudicis nobili, veluti per reſtitutionem in integrum, *l. fin. §. lutius, vbi gloſ. & Bart ff. de condict. indeb.* quia tunc Iudicis officium ſuccedit

iure

iure actionis, & perindeeſt, ac ſi intereſ-
ſe, & acceſſorium peteretur iure actionis,
*l. quod ſi minor, §. fin. ff. de minor. gloſ. in l. 4.
C. depoſit.* per quæ iura ita firmat *Trentacinq. reſol. 9. de ſolut. lib. 3. num. 8.*

26 Limit. vbi intereſſe eſt † æque princi-
paliter debitum, & conuentum, quia
cum ſeparatim à debito principali peti
poſſit, & diuerſum iudicium de illo con-
ſtitui, ex ſolutione eorum, quæ principa-
liter ſunt debita, non poteſt interri ad ac-
ceſſorium potens ſtare per ſe ipſum; *l. 1.
C. de Iudic. l. qui per colluſionem, §. fin. ff.
de act. empt. gloſ. fin. in l. non ſolum 13. ff. de
rei vendic. Bart. l. fin. ff. eo quod certo loco,
num. 3. verſ circa, & ibid. Alberic. in fin.
Magon. deciſ. Florent 42. num. 13. & ſeq.
Zucard. conſ. 39. in nu. 22. Rimin. iun. conſ.
67 num. 28. Trentacinq. reſol. 9. lib. 3. de
ſolut num. 6. Cartar. deciſ. 38. num. 16.*

Ex iſta limitatione infertur, quod ſi vi-
ctus non fuit condemnatus in expenſis,
27 † quod non ideò victor ſit excluſus illas
petere in inſtantia ſeparata, *Roland. à Val
conſ. 62. dubium, lib. 4. num. 6.* ſi illæ erant
28 † debitæ ex conuentione. Sed an idem
dicendum ſit de iure communi, vel vbi
adeſt ſtatutum, quod victus victori con-
demnetur in expenſis *Macheſil. ſingul. 90.
Luca Petus in prax. Capitolina, cap. fin.* &
dixi in meis Collectaneis *ad l. properan-
dum, § ſin autem, verſ. quod ſi hoc, C. de
iudic. Magon. deciſ. Florent. 42. num. 15. Zu-
card. conſ. 39. num. 21. & ſeq. Rimin. Iun.
conſ. 67. nu. 47.* concludens, ſi partes pro-
mittant reficere damna, & expenſas, ſi
arbiter, vel Iudex abſoluat, ab expenſis
non excludi victorem, quin agat ad eas,
quæ ſibi ſunt debitæ iure actionis, quia
abſolutio intelligitur de ijs, quæ ſunt de-
bitæ officio Iudicis, *Trentacinq. reſol. 9.
de ſolut. lib. 3. num. 4. verſ. ex concluſ. Surd.
conſ. 293. nu. 26. Couar. pract. quæſt. cap. 25.
num. 6. Garzia de expenſ. cap. 6. nu. 17.* qui
ampliant etiam, ſi fuerint expenſæ, & dā-
na petita cum debito principali, & Iudex
de illis nihil dixerit, *Bald. & ibi addentes
in l. 4. C. depoſit.* late tamen examinat *Tu-
ſchus concluſ. 305. intereſſe.*

29 Item, ſi maritus recepit dotem, † quod
non ideò excluditur à petitione intereſſe,
ſeu fructuum dotalium, vt late exami-
nant, *Surdus de aliment. titul. 1. quæſt. 43. &
mariti, num. 1. & ſeq. Fontanel. de pactis
nuptial. pact. 2. clauſul. 6. gloſ. 2. par. 6. n. 36.
& ſeq. Magon. deciſ. Florent. 83. fuit, n. 1.
& ſeq. Trentacinq reſol. 9. de ſolution. lib. 3.
num. 5. verſ. ex concluſ. Iaſ. l. fin. ff. eo quod
cert. loco, num. 5. in fin.*

30 Limit. vbi † creditor eſt proteſtatus,
quod ſaluum remaneret ſibi ius conſe-
quendi intereſſe, *vt dixi §. ſeq.*

31 Limit. vbi ſolutio † fuit facta adiecto,
vel procuratori creditoris, *l. 2. § item Iu-
lianus, ff. eo quod cert. loco, vbi Bart. & cæ-
teri, Rimin. Iun. per hunc textum relatis,
Caſt. Iaſ. conſ. 67. Cum num. 30. Dec. in
l. vinum, ff. ſi cert. pet. num. 5. verſ. ſecun-
dum, Iaſ. l. fin. ff. eo quod cert. loco, num. 4.
verſ. Paul. de Ca. & ibid. Bart. num. 3. in
fin. & Sal. num. 5. Curt. in l. vinum, ff. ſi
cert. pet. num. 7. circa fin. & num. 8. Rota
Ianuenſ. deciſ. 200. num. 4. Bart. d. l. fin. n. 3.
in fin.*

32 Limit vbi in inſtrumento † eſſet poſita
clauſula rato manente pacto, vel alia quæ
illius vim habeat, vt puta iuramentum,
*Ruin. conſ. 119. videretur, lib. 5. nu. 9. Ri-
min. Iun. conſ. 67. Cum num. 29. Beron. con-
ſil. 200. lib. 1. num. 19. Aſin. de exequut. § 7.
cap. 86. Non eſt, num. 14. Alberic. in l. fin.
ff. eo quod cert. loco, num. 2. in fin. & Salic.
num. 4. in fin. & Caſt. num. 5. in fin. Car-
tar. deciſ. 38. quidam, num. 11.*

33 Limit. vbi quis recipit, † quod ſibi erat
debitum iudicialiter, *Iaſ. in l. fin. ff. eo
quod certo loco, num 3. circa med.* eam aſ-
ferens rationem, quia non ſit deterior cō-
ditio eorum, qui litem ſunt conteſtati, *ſe-
quitur Ruginel. pract. quæſt. cap. 16. n. 1.*

34 Limit. vbi ſolutio † fuit facta tutori, vel
negotiorum geſtori, & ſimilibus, qui alie-
na negotia gerunt, & illis præiudicare
non poſſunt, *Bal. in l. 2. § Item Iulianus,
ff. eo quod cert. loco in lectura antiq. in prin.*
ſubdens in fine præſertim procedere in
procuratore habente mandatum ad reci-
piendum debitum cum intereſſe.

35 Limit. vbi ſolutio † fuit facta in parte,
& recipiens recipiat ſaluo iure reſidui, vt
pluribus probat *Aſin. de exequut. § 7. cap.
86. Non eſt, num. 8.*

§. 15.

§. XV.

SVMMARIVM.

Proteſtatio conſeruat ius proteſtantis 1. *Limita* 4. 8.
Solutionem recipiens cum proteſtatione ſalua ſibi eſſe iure conſequendi intereſſe ex ſorte principali ſoluta, poteſt intereſſe petere 2. *& quare* 3. 4. *contrarium* 5. *& quare* 8. 9. 12. 13. *concorda* 7. 14. *Ampl. primam opin.* 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. *Limit.* 31.
Proteſtatio nihil operatur in ijs, quæ non ſunt in poteſtate proteſtantis 8. 13. *Item nec in ijs, quæ ſunt aduerſus iuris regulas* 9 13.
Petrus de Bella Pertica fuit ſubtilis doctor, & nihil ignorauit in iure 6.
Monacus non poteſt ſibi reſeruare bona propria 10.
Clauſula cum facultate addendi, minuendi, mutandi appoſita libello, vſq. ad ſententiam nihil operatur. 11.
Intereſſe remiſſio venit in conſequentiam ſoluta principali ſorte 12.
Dominus directus an poſſit agere ad caducitatem incurſam, vbi recipit canones decurſos ſaluo iure agendi ad caducitatem, 23. 24. 25. 26. 29. 31. 32. 33. 34. 35.
Vaſſallus præſtans ſeruitium omiſſum, non priuatur feudo, quo dominus declarauerat priuaſſe 27.
Bart. reprobatur 28.
Creditor an poſſit impedire debitorem ſoluentem, ne inſtrumento ſolutionis apponat proteſtationem, quod ſalua ſint illius iura 36.
Intereſſe ſpetatur ex reſeruatione illud petendi, quæ cautione petendum 37.

IVxta commune, & in omnium ore
1 aſſumptum, quod proteſtatio † conſeruat ius proteſtantis, *l. ſi debit. §. 1. ff. quib. mod. pignus, vel hypot. ſol. Rota deciſ.* 3. *de fid. inſt. in nouis, Dec. in l. vinum, ff ſi cert. petat, num.* 5. tuto dicendum eſt creditori ſaluum eſſe ius petendi ſibi debitum
2 † intereſſe, & reliqua acceſſoria ſuo principali, ſi recipiendo, quod ſibi eſt debitum, proteſtetur velle ſalua eſſe iura ſua, conſequendi principali debito acceſſoria, vt dixere *Bart. in l. fin. ff. eo quod cert.*
3 *loco, num.* 4. *in fin. verſ. poſſumus*, † eam afferens rationem, quia per proteſtationem videtur actum inter debitorem, & creditorem, vt ſalua ſit actio petendi intereſſe ex noua actione præſcriptis verbis, quæ oritur ex quodam contractu nominato tempore ſolutionis, celebrato, & cum debitor ſit liberatus ſine cauſa, poteſt creditor agere condictione ſine cauſa, vel præſcriptis verbis, *Hug. Donel. in l. final. in final. ff. de eo quod certo loco, Aufrer. ad Capel. Tholoſ. deciſ.* 50. *in princ. Iaſ. l. non ſolum, §. morte ff. de nou. oper. nunc. num.* 48. *verſ. aliud exemplum*, relati ab *Aſinio de exequut. §.* 7 *cap.* 86 *num.* 5. *Fulgoſ. d. l. fin. num.* 14. *circa med. eandem Bart.* rationem probat, & refert.
4 Rationes plures † afferuntur ad probandum relatum aſſumptum, & præcipue, quia ſiue vellimus eam proteſtationem eſſe factam ſuper ijs, quæ pendent ab animo proteſtantis, ſiue ſuper ijs, quæ pẽdẽt à poteſtate legis, illa nihil operatur in ijs, quæ (un) animi, *l. ſi quis, §. plerique, ff. de reliq. & ſumpt. fun.* & quæ pendet à neceſſitate legis, concurrente naturali ratione, quod extincto principali nullæ ſuperſunt illius reliquiæ, quæ illi acceſſorie accedant, & ita arguere, *Petr. de Bella pert. & Iaſon in l. final ff. eo quod certo loco, num.* 4. *in princ.*

Et comprobari poteſt ex ijs, quæ dixi de remiſſione pœnæ, ex ſolutione eius, quæ non facta cauſabat pœnam, *vt dixi infra §.* 18. & conſiderat *Guid. Papa deciſ.* 172. *Vnum, num.* 2.

5 Contrarium firmarunt † *Petrus de Bella Pertic. vt referunt in l. fin. ff. eo quod cert. loco, Bart & Iaſ. num.* 4. *in fin.* & late ſe-
6 quendo eumdem Bella Pertic. † qui fuit ſubtilis doctor, *teſte Iaſ. in §. quædam, inſtit. de action. num* 30. *in princ.* & nihil in iure ignorauit *teſte Cynus*, *vt refert Igneus*, licèt ſubdat illum ignoraſſe duos textus, quos allegat *in l. contractus, ff de reg. iur. num.* 148. proſequitur *Guid. Pap.* aſſerens Petrum Papæ idem cenſuiſſe, *deciſ.* 172. *Vnum, num.* 2. *&* 3. *Aſin. ſequendo Petrum de Bella Pertic. tractat. de exequut. §.* 7. *cap.* 6. *Non eſt, num* 14. *verſ.*

Hæc tamen, & Gul. de Cuneo, vt refert Baldus in l. fin. ff. eo quod cert. loco num. 2. & in lectur. antiqua poſt med. verſ. immo etiam ſi, hoc expreſſe firmat, & Caſt. num. 7. poſt
7 *med.* licèt diſtinctione † conciliet hanc
contrarietatem, *Cartar. deciſ. Ianuen. deciſ. 38. Quidam, num. 8. & ſeq. Surd. conſil. 86. leuis, num.* 14. vbi alijs cumulatis teſtatur de communi contra *Bart.* aliud ſentientem.

8 Rationes plures conſiderantur † pro
iſta opinione, nempe, quod proteſtatio conſeruet ius proteſtantis, ſi illud ſit poſitum in poteſtate proteſtantis, & poſſibile de iure, propterea cum impoſſibile ſit, remanere ius agendi ad acceſſorium, extincto principali, nec ſit in poteſtate
9 proteſtantis aduerſus regulas † iuris eam
facere reſeruationem, nihil operatur talis proteſtatio, *l. alimenta, ff. de negot. geſt. per quem text. ita firmat Caſt. in l. fin. ff. eo quod cert. loco, num. 6. in fin. Comprobatur ex Cartar. deciſ. 38. num. 13. & ſeq.* exemplo eorum, quæ dicuntur de monacho,
10 qui ingrediendo monaſterium † prote-
ſtatur velle bona propria habere, *vt ex Ioan. And. Hoſt. & alijs arguit Guid. Pap. deciſ. 162. num. 2. in princ.* ſubdens idem dici de proteſtatione appoſita libello,
11 cum † facultate addendi, mutandi, &
minuendi vſque ad ſententiam, quæ non valet, *Fulgoſ. in d. l. fin. num.* 14. eam vult eſſe rationem, quia remiſſio intereſſe
12 † venit in conſequentiam neceſſariam
diſpoſitionis iuris, quod ſublata ſorte principali obligatione, ſublata Iudicis officium conquieſcit, cui iuris diſpoſitioni
13 † ſola ſua voluntate non poteſt creditor
derrogare, ſicut è contra derrogaret, ſi eſſet ex ijs, quæ penderent abſolutè ab illius voluntate, eamdem rationem refert, *Dec. in l. vinum, ff. ſi cert. pet. nu 5. in princ.* Addo ego, quia aut creditor vult intereſſe petere prima actione, & non poteſt, quia ſolutione ſortis principalis fuit extincta, aut noua actione, & idem dicendum, quia illa non fuit creata.

14 Contrarietatem † hanc conati ſunt
conciliare diſtinctionibus, & caſuum diuerſitate, quibus eſt facta ſolutio principalis debiti, *Bart. & reliqui in l. fin. ff. eo quod certo loco,* ſed quia quæ quilibet ipſorum excogitauit penitus, non tollit omnem difficultatem, cenſeo poſſe omne dubium tolli, & nimis diffuſam materiã, *vt inquit Angel. in l. fin. ff. eo quod cert. loc. in fin.* paucis abſoluat, ſi amplectendo primam opinionem per modum regulæ ſubdantur caſus, quibus illa extendatur, & ſubuertatur.

15 Ampliatur itaque prima † opinio, vbi
creditor ſimpliciter recipiendo præſeruat ſibi iura ſua, *l. 4. C. depoſit. per quem textum ita firmat Bart. in l. fin. ff. eo quod certo loco, num. 4. verſ. ſed ſi non liberaret, Iaſ. num. 4. verſ. Aut verò,* quia per proteſtationem ſublata eſt præſumpta remiſſio, & inſurgit tacitus conſenſus ſoluentis, ſi non contra dicat, *deciſ. Ianuen. 61. num. 2. verſ. ſed vlterius.*

16 Ampl. præſertim, † ſi debitor conſenſit
proteſtationi, ſeu reſeruationi conſequendi intereſſe, *Fulgoſ. in l. fin. ff. eo quod cert. loco, num. 14 circa med. & Caſt. n. 7. circa fin. Iaſ. num. 4. verſ. ſubdit Bartol. & verſ. Nos loquuntur, & verſ. Quid tenendum, Menoch. præſumpt. 45. Cum vini, vol. 3. num. 19. deciſ. Ianuenſ. 61. Cum Stephanus, num. 2. in princ. Iaſ. l. 2. C. de iur. emph. nu. 127. in princ. Rimin. iun. conſil. 346. num. 29.* vbi idem, ſi procurator debitoris quieſcat.

17 Ampl. etiam, ſi debitor † contradicat
proteſtationi creditoris, *Iaſ. l. final. ff. eo quod certo loco, num. 4. verſ. & eſt quartus caſus, & Bart. num. 4. verſ. poſſemus.*

18 Ampl. etiam, vbi debitor † non contra-
dicit, ſed tacet, *Iaſ. l. fin. ff. eo quod cert. loc. num. 4. verſ. quid tenendum, ſed tacet Dec. in l. vinum, ff. ſi cert. pet. num. 6. Menoc. præſumpt. 45. Cum vini lib. 3. nu. 20. Ioan. de Amicis conſ. 110. num. 5. in fin. Iaſ. l. 2. C. de iure emph. num. 127. verſ. ſed pone, Corbul. de emphit. cap. de priuat. ob non ſol. can. Limit. 21. num. 4.*

19 Ampl. præſertim, vbi facta † petitione
à creditore, cum reſeruatione conſequẽdi intereſſe, ſolutio fit procuratori, vel alteri gerenti aliena negotia, *vt dixi ſ. antecedenti, limit. 6.* obſtant tamen dicta *à Rota Ianuen. deciſ. 240. Condemnatus, num. 2.* Si tamen conſtituens, ſciret exactionem factam à procuratore, nec contradixit, ceſſat ampliatio noſtra, *Gloſ. in cap.*

cap. cum olim, verb. primus, de offic. deleg. quam Abb. & Fel. ibid. probant.

20 Ampl. vt non differat, † an quis coactè, vel ſponte ſoluat, *vt dixi infra §. 15.*

21 Ampl. præſertim, ſi † intereſſe ſit debitum iure actionis, vt puta, quia quis ad illud ſoluendum ſe obligauit, *Rimin. iun. conſ. 346. num. 22. & ſeq.*

22 Ampl. præſertim, † vbi intereſſe eſſet conuentum, vt ſolueretur in caſu moræ. *Cartar. deciſ. Ianuenſ. 38. Quidam, num. 16.*

24 Ampl. etiam, † ſi agatur de pœna, quæ ſit commiſſa ratione debiti non ſoluti, exemplum erit, ſi directus dominus recipiendo canonem proteſtetur, ſaluum ſibi eſſe ius agendi ad caducitatem incurſam, quæ pœna eſt emphiteotæ moroſi in ſolutione, vt voluerunt, *Specul. de locat. §. Nunc aliqua, num. 36. Bald. l. melius, §. duobus, ff. de legat. 2. in fin. quos ſequitur Mandel conſ. 134. Quod, num. 9. & 10. & latius conſ. 259. licet, nu. 1. & ibid.* addentes alios referunt, *Iaſ. in l. fin. ff. eo quod cert. loco, num. 4. verſ. confirmo, relati ab eodem Iaſ. in l. 2. ff. ſi quis caution. num. 3. & 4. in prin.* vbi inter cæteros refert *Bart.*

24 voluiſſe iſtud, † etiamſi directus recipiat Canones pro futuro tempore, cum facultate reſeruatiua agendi ad caducitatem. *& Alex. ibid. num 6. relati à Iaſ. in l. non ſolùm, §. morte, ff. de damn. infect. nu. 48. verſ. tolle aliud exemplum, vbi alia ſimilia refert Surd. & ab illo relati deciſ. 317. Approbata, nu. 25. & 26.* vbi teſtatur omnes ita ſentire, *& num. 27. & ſeq.* alia addit, quæ fuiſſe excogitata aſſerit à ſenatu Mantuano veritatis indagandæ cauſa, non diſcedendo à communi relinquens alijs anſam cogitandi, *Theſaur. deciſ. 227. vocati, num. 13.* vbi de communi ſi emphiteota conſentiat proteſtationi, *relati à Tuſc. concluſ. 193. emphiteuta, num. 44. Dec. conſ. 185. num. 10. circa fin. relati à Maſcard. de probat. concl. 252. Caducitas, num. 8. & ſeq. Ceſal. conſ. 222. num. 4. & ſeq.*

Contrarium ſcilicet, quod ſit remiſſa,
5 firmarunt † relati *à Iaſ. in l. 2. ff. eo quod cert. loco num. 4. verſ. ſed contrarium,* addendo idem ipſum cõſuluiſſe in caſu valde arduo, ſubdendo plura quibus ſuam probat ſententiã, *& latè Guid. Papa dec. 171. nu. 1. & dec. 172. num. 2. & 3. & in l. 2. C. de iur. emph. Cyn. num. 5. Salic. n. 14. Cardin. in cap. potuit, de locat. num. 15. verſ. vigeſimo quinto quæro, & Butr. ibid. num. 10. Barbat. num. 24. Imol. num. 37. Ruin. conſil. 10. Viſa, lib. 1. num. 4.* vbi de communi, *Gigas de penſ. quæſt. 73. n. 7. Pariſ. conſ. 10. mortuo, lib. 1. num. 48.* eam afferens rationem, quia proteſtatio extinguitur per actum illi contrarium, *Crauet. conſ. 609. num. 16. verſ. inde,* & ita deciſum refert *Mantic. deciſ. 200. ſupponendo, num. 2.* ea ratione, quia proteſtatio eſt contraria facto, teſtans de communi *Boer. deciſ. 309. nu. 6.* addendo procedere, ſiue recipiens
26 proteſtetur, † ſiue non, *relati à Ceſal. conſil. 221. num. 1. & 2. Surd. alios congerens, conſ. 86. leuis, n. 14.* addendo idem dici de ſimplici petitione canonis decurſi, & de
27 domino recipiente † ſeruitium à vaſſallo, quod non præſtiterat, *Mareſcot. reſolut. 137. vtilis, lib. 2. num. 5. 7. & ſeq. relato*
28 *Ruin.* qui teſtatur opin. † Bart. contrariam communiter eſſe damnatam, *adden-*
29 *do num. 9.* ſi dominus ſolùm petierit † canonem, excludi ab actione caducitatis, licèt nondum ſit ſequuta exactio, *relati à Iaſ. in l. 2. C. de iur. emph. num. 124. verſic. Item in quantum, Anton. Faber. deffinit 16. de iure emphit.* teſtans ita iudicatum, *Maſcard. de probat. concl. 252. caducitas, n. 10. & ſeq.*

30 Concorda, *per Iaſ. in l. 2.* † *C. de iure emph. num. 126. Trentacinq. Reſolut. 6. de iur. emph. lib. 3. num. 3. vſque in fin. Maſcard. de probat. concluſ. 252. caducitas, n. 9. & ſeq. & num. 13. & ſeq. Ceſal. conſ. 223. nu. 46. & ſeq. Clar. §. emphiteuſis quæſt. 10. num. 2. & ſeq.*

Si autem dominus recipiat canones decurſos ſine proteſtatione, dicam infra, §. 16.

31 Limit. vbi talis reſeruatio † non fuit repetita is actu exactionis, licèt fuiſſet poſita in petitione in limine iudicij, *Rota Ianuenſ. deciſ. 61 cum Stefanus, nu. 1.* eam afferens rationem, quia interim potuit creditor pœnitere, *Iaſ. al. nõ ſolùm, §. morte, ff. de nou. oper. nunc. num. 48. verſ. aliud exemplum,* & comprobatur ex dictis doctorum in *l. Modeſtinus, ff. de fideiuſ.* de ceſſione facta fideiuſſori poſt ſolutionem.

32 Limit. vbi intereſſe † prouenit, ſeu eſt debitum ex diſpoſitione legis, vel officio Iudicis mercenario, *l. & ſi quis, §. plerique, ff. de reliq. & ſumpt. funer.* per quem textum ita firmat, *Cartar. deciſ. 38. quidam, num. 8. circa fin. & num. 9. & num. 13. Ioan. de Amic. conſ. 110. num. 1. & 5.* nam recipiendo ſine proteſtatione non eſt remiſſum legale intereſſe.

33 Limit. in creditore † alternatiuo, nam recipiendo vnum, cenſetur illud remiſiſſe, *Bero. conſ. 200, lib. 1. num. 13. quem refert Tuſcus concl. 347. ſolutio, num. 6.*

34 Limit. vbi creditor † recipiendo liberat debitorem à ſorte principali debita, vt deinde agat ad intereſſe, *Bart. in l. fin. ff. eo quod certo loco, num. 4. verſ. Mihi videtur, ſequitur ibid. Fulgoſ. num. 14. circa med.* aſſerens opin. Bart. eſſe ſatis humanam, *Caſt. num. 6. Iaſ. num. 4. verſic. aut creditor, Iaſ. num. 4. verſ. aut vero, Menoc. præſumpt. 45. cum vini, lib. 3. num. 25. Rota Ianuenſ. deciſ. 89. Auguſtinus, num. 6. Cartar. deciſ. Ianuenſ. 38. Quidam, nu. 12. & ſeq.* vbi rationem refert, *& nu. 17. Aſin. de exequut. §. 7. cap. 86. Non. num. 14. in fin. verſ. Hac tamen.*

35 Limit. vbi † debitor contradicit reſeruationi, ſeu proteſtationi, *Fulgoſ. in l. fin. ff. eo quod certo loco, num. 15. verſ. vel fortaſſe ſubtilius, & Caſt. num. 7. in fin. Iaſ. num. 4. verſ. in alio caſu, Dec. in l. vinum, ff. ſi cert. pet. num. 6. in princ.* vbi præterea agit, an creditor agendo deinde ad intereſſe, debeat pecunias habitas reſtituere, *Rota Ianuenſ. deciſ. 87. Ioannes, num. 8. poſt princ. Iaſ. l. 2. ff. ſi quis caution. num. 6. Curt. relatus à Ceſal. conſ. 223. num. 46.*

Contrarium, *Menoc. præſumpt. 45. cum vini, lib. 3. num. 28. & ſeq. relati à Rota Genuenſ. deciſ. 87. Ioannes, num. 8. in princ. Alberic. l. 2. ff. ſi quis caut. num. 4. circa med.*

36 Si debitor nollit apponi † inſtrumento quietationis reſeruationem facultatis petendi intereſſe quomodo decidatur hæc quæſtio videndus, *Ieron. Laurent. deciſ. Auenonienſ. 88. fuerat.*

Singulare vnum notandum, quod ſi recepta ſorte principali cum proteſtatione, quod ſalua ſint iura conſequendi intereſſe, ſi quis ad illius conſequutionem deinde agat in caſu, quo agere poſſit, aduertere debet, vt non ſimpliciter petat
37 intereſſe, ſed debet ſortem principalem non ad effectum, vt iterum ſibi ſoluatur contra regulam, *cap. bona fides, de reg. iur.* ſed vt ſibi ſoluatur reſeruatum intereſſe, *Bart. in l. fin. ff. eo quod certo loco in fin. Fulgoſ. num. 14. circa med. Iaſ. num. 4. verſ. aut vero creditor Rota Ianuenſ. deciſ. 61. cum Stefanus, num. 3.* vbi propterea dicitur petito ſolo intereſſe male fuiſſe cæptum iudicium, *Surd. deciſ. 69. vigore, num. 1. & ſeq.* vbi addit idem dicendum, ſi petatur, quia in libello, & ſententia de illo nihil fuit dictum, & quod ideò reus fuit abſolutus à petitione intereſſe, quia illud fuerat petitum nulla facta mentione ſortis principalis. Excluditur tamen quis actione agendi ad intereſſe, ſi debitorem liberaſſet à principali debito, *vt refert deciſ. Cartar. deciſ. 38. quidam, num. 17.*

---

§. XVI.

SVMMARIVM.

Pœna eſt duplex legalis, & conuentionalis 1. ad iſtas reducuntur pœnæ aliæ quatuor pœnarum ſpeties 2.

Pœna legalis non cenſetur remiſſa receptione ſortis principalis 3. Ampl. 4. 5. 7. 9. 10. 12. Limit. 13. 14. 15. 16.

Intereſſe conuentionalis materia eſt diffuſa, & confuſa 19.

Pœna legalis ob illatam iniuriam clerico, quādo illi, vel Eccleſiæ ſit debita 8.

Intereſſe ratione pœnæ conuentionalis peti poteſt, ſi recepta ſorte principali creditor ſit proteſtatus velle illud exigere, ſi in inſtrumento ſit clauſula Rato manente pacto 17. Ampl. 20. 21. 22. 24. 27. 28. 29. 31. 32. 35. 36. 37. 39. 40. Limit. 41. 42. 43.

Bal. reprobatur 23.

Intereſſe, quando dicatur appoſitum in fraudem conuentionis 26. 33.

Pœna conuentionalis, quando debita ex compromiſſo cum laudo ſubſequenti 30. cuius quātitatis ſit de iure 34. quando exigi poſſit ex mutuo 38. quanta ex ſtatuto 43.

Clericus quando poſſit exigere pœnam conuen-

uen-

Digitized by Google

ucutionalem, vel legalem 40.41.
*Pœna iudicialis, ſeu contumacialis exigi po-
teſt exacta ſorte principali cum proteſta-
tione illam conſequendi, rato remanente pa-
cto* 44. *Ampl.* 46.47.48.50.51 *Limit.* 53.54.
55. *cui applicatur talis pœna* 52. *De iure
canonico non poteſt peti, niſi in quantum
interſit* 45.
*Clericus agere poteſt ad pœnam iniuriæ ſibi il-
latæ, & an ipſi, vel Eccleſiæ applicetur*
49.

EXordiar examẽ huius decimi quarti
paragraphi eiſdem verbis, quibus
eſt vſus præceptor meus *Menoc. de arbitr.
Iud. caſu* 260. quo facilius legum conſtitu-
tiones, ac partium pacta, & conuenta
obſeruentur, adijci à legum conditoribus,
& paciſcentibus, ſolet pœna contra non
obtemperantes legibus, & non adimplen-
1 tes pacta. Hinc † natum duplex pœna-
rum genus, legalis vnum, quæ à lege in-
dicitur, §. 1. *& ſeq. de perpet. & tempor.
action.* & conuentionalis alterum, quæ ex
contrahentium voluntate proficiſcitur,
§. 1. *verſ. conuentionales, inſtit de diuiſ. ſti-
pul.* Corrad. *de contract. quæſt.* 31. *in princ.*
2 & ad iſtas † ſpecies pœnarum reduci poſ-
ſunt aliæ quatuor, quas referunt *Abb. in
cap. dilecti* 4. *de arbitr. num.* 12. *verſ. ſe-
cundo*, Capra *regul.* 70 *pœna, num.* 1. *& ſeq.
Angel. in ſua ſumma*, §. *pœna, num.* 1.8. *cum
quatuor ſeq.* quia quam ille dicit canoni-
cam conſuetudinariam, vel ſtatutariam
redigi poſſunt ad legalem, quia à lege ca-
nonica, & expreſſo, vel tacito conſenſu
populi, cuius nutu conſtituebatur lex,
§. *lex eſt, inſt. de iur. nat. & ciuil.* & à iu-
dice legis miniſtro imponitur, & quæ ar-
bitraria, & contumatiæ punitiua nuncu-
patur, dici poteſt conuentionalis, quia
in eam contrahentes, vel compromitten-
tes conſenſerunt.

His præmiſſis, cum ampliando regu-
lam conſtitutam ſupra §. 14. dixerim pro-
cedere, etiam ſi titulo pœnæ eſſet debi-
tum intereſſe, verùm quia vt prædixi pœ-
na duplex eſt, & differt, *vt dixi de diffe-
rentijs verborum iuris* §. *pœna legalis, &
conuentionalis*, ideò ſeorſum de illis
agendo.

Dicendum primò, quòd ſi intereſſe,
3 † ſit debitum ratione pœnæ legalis, quod
exactione principalis crediti non ſit re-
miſſa legalis pœna, *l. ſi pro fure*, §. 1. *ff. de
condict. furtiu. l. ancillæ, C. de furt.* per quæ
iura ita firmant *Bart. in l. fi. ff. eo quod cert.
loco, nu.* 3. *& Alberic. col penul. verſ ſi au-
tem pœna eſt legalis, Ioan. de Amic. conſ* 110.
ad elicita, num. 1. addendo procedere,
4 † etiam ſi creditor recepiſſet abſque pro-
teſtatione, *Iaſ. in l.* 2. *ff. ſi quis caution.
num.* 2 *in fin.* ſubdens hanc eſſe limitatio-
nem regulæ, quam ego conſtitui ſupra
§. 12. excogitatam à Bald. & eſſe ſubtilem,
& peregrinam, *Io. de Amic ſequitur Aſin.
de exequut.* §. 7 *cap.* 86. *non eſt, num.* 2. *Al-
beric. in l. fin. ff. eo quod cert. loco, num.* 2.
verſ. ſi autem pœna eſt legalis, & in l. 2. *ff.
ſi quis caution. in princ. Abb. cap. dilecti* 4.
de arbitr. num. 12. *verſ. prima à lege*, vbi
plura iura cumulat.
5 Ampl. ſiue ſit debita de iure † ciuili,
ſiue canonico, *cap. ſi quis contumax* 17.
quæſt. 1. §. *omnes, inſtit. de action. vbi* Cor-
raſ. & Zaſius nu. 10. *Menoc. de arbitr. iud.
caſu* 260. *Quo facilius, num.* 4. *& ſeq.* ad-
dendo, regulariter pœnam legalem non
6 † excedere quadruplum quantitatis de-
bitæ, niſi pœna ſit iure intereſſe, & alia
concurrant, de quibus idem late agit
ibidem.

Ampl. vt talis pœna poſſit exigi tam
7 † à laicis, quàm à clericis, *Abb. in cap. di-
lecti, de arbitr. num.* 12. *verſ. ſecundo caſu*,
quem refert, vt ſequitur *Angel. in Sum-
ma*, §. *pœna, num.* 2. *verſ. Quotuplex*, *ad-
dendo nu.* 10. Clericum poſſe agere ad æſti-
8 mationem iniuriæ ſibi illatæ † diſtinguẽ-
do, quando ſibi, vel Eccleſiæ ſit debita,
Sarmient. ſelect. interp. lib. 3. *cap.* 6. *num.* 4.
& 5. vbi pluribus hoc probat, & nu. 6. *verſ.
mirandum, reprobat diſentientes.*
9 Ampl. ſiue quis ſciat, ſiue ignoret pœ-
nam legalem, *Caſt. in l fin. ff. eo quod cer-
to loco, num.* 4. *circa med.*
10 Amp. vt exigi poſſit in foro † conſcien-
tiæ Iudicis facto accedente, *Sarmient. ſe-
lectar. interpret. cap.* 6. *Quæritur etiam*,
num. 6. *verſ. mirandum*, vbi reprobat *Ga-
briel.* qui aliud firmauit, addendo ridicu-
lum, & nefariũ eſſe aliud dicere, & cano-
nes imponere pœnas, quas peccatum eſſet
exigere, & latè probat reprobatis aliud
ſen-

ſen...ibus, & ampl. etiam ſi damnum
ſit datum leui, vel leuiſſima culpa, & il-
lud petatur, niſi pœna excedat damnum,
Vaſquius illuſtrium controu. lib. 1. *cap.* 28.
num. 16. *vſque in fin. Abbas tamen in cap.*
dilecti 4. *de arbitr. & ſeq* late diſtinguit
11 † quid ſit dicendum tam in foro interio-
ri, quàm exteriori.
12 Ampl etiam in pœna debita † ex con-
ſuetudine, *Abb. cap. dilecti* 4. *de arbit. n.* 12.
verſ. ſecundo, addendo poſſe etiam exigi
à religioſis, ſi conſuetudo ſit rationabilis,
Angel. in ſumma, *§. pœna, num.* 8.
13 Limit. vbi qui agit † ad pœnam lega-
lem eſt malæ fidei poſſeſſor, nam pœnam
legalem non poteſt exigere in conſcien-
tia, *Sarmient. ſelect. interpret. cap.* 6. *nu.* 8.
14 Limit. vbi pœnæ legalis † debitor fieret
hæres eius, cui illa eſt ſoluenda, *l cum*
emptor 48. *ff. ad leg. falcid. Sarmient. ita per*
hunc tex. firmat Select. interpr. cap. 6. *lib.* 3.
num. 9.
15 Limit quoad pœnas, † de quibus in
§. omnes, inſtit. de action. quia illæ ſunt ſub-
latę à iure canonico, *Iaſ. l. fin. C. vnd. legit.*
n. 15. *& in l. vt vim, ff. de iuſt. & iur. nu.* 23.
Vaſqez illuſtr. coutrouerſ. lib. 1. *cap.* 28.
num. 10. ſed contrarium tueri potes *ex*
Alex. in l. ſi ſuita, §. Iulian. ff. de damn. in-
fect. num. 136. dum voluit iſtas pęnas exi-
gi poſſe in foro conſcientiæ, etiam ab Ec-
cleſia, *Grat. diſcept.* 736. *difficultates. n.* 50.
latius tamen cæteris an pœna legalis exi-
gi poſſit in conſcientia, *Intriol. caſ. conſc.*
103. *pœna, num.* 10. *& ſeq. vſq. ad* 121.
Dicendum ſecundò, licèt diffuſa. &
16 confuſa ſit materia, † vt patet ex dictis,
Roman. in l. ſed & ſi quis, §. fin. ff. ſi quis
caution. num. 4. *& ſeq. Alex. conſ.* 71. *lib.* 4.
17 quod ſi intereſſe † petatur ratione pœnæ
conuentionalis, quod recepta ſorte prin-
cipali cum proteſtatione reſeruatoria iu-
rium aliorum, quod creditor poſſit præ-
terea pœnam petere, ſi in inſtrumento
conuentionis ſit clauſula Rato manente
pacto, *Albericus in l. fin. ff. eo quod certo*
loco, num. 2. *verſ. ſi autem pœua eſt conuen-*
tionalis, *& Salic. ibid. num.* 4. *verſ. ſi in*
conuentionibus, addendo hoc eſſe mira-
bile dictum, *Cartar. deciſ.* 38. *num.* 10. 11.
18 *&* 12. vbi in fine refert † rationem diuer-
ſitatis, quare poſſit peti pœna, & non in-
tereſſe, quam retulerat, *Bero. conſ.* 200.
lib. 1 *num.* 19. *Aſin. de exequut. §.* 7. *cap.* 86.
num. 3. *in fine*, *& numero* 14.
20 Ampl. etiam, † vbi pœna eſt appoſita
ratione moræ, *l. qui Romæ*, *§. fin. ff. de*
verb. obligat. per quem textum, & alia
iura ita firmat *Albericus in l. fin. ff. eo quod*
certo loco, num. 2. *verſ. ſecundo caſu*.
21 Ampl. etiam, † vbi per exactionem
pœnæ, reus nullum damnum pateretur,
veluti ſi dedi rem aliquam Titio, ea con-
dictione, vt certa die ſingulis annis quid
faceret, vel præſtaret, alias res data mi-
hi reſtitueretur, ſi Titius non adimpleat
conuenta, exigi poteſt pœna, *Sarmient.*
Select. interpet. lib. 3. *cap.* 6. *num.* 10. *circa*
med.
22 Ampl. vt conuentionalis pœna † exigi
poſſit, etiam non concurrente intereſſe
pœcunia nunc æſtimabili eius, qui illam
eſt ſtipulatus, *l. ſtipulatio iſta*, *§. alteri*,
ff. de verb. obligat. §. alteri, inſtit. de inutil.
ſtipul. l. cum pœna, *ff. de arbitr. per quæ iu-*
ra, *& relato Conrad. de contract. quæſt.* 85.
firmat Surd. deciſ. 260 *dominus*, *num.* 22.
23 *& in fin. refert Cagnol.* † *reprobantem Bald.*
qui dixit pœnam deberi, eatenus quate-
nus intereſt, & non vltra, exemplum re-
fert *Sarmient. Select. interpret. lib.* 3. *cap.* 6.
num. 10. *in fin. Rebuſ. in l. vnic. C. de ſent.*
quæ pro eo quod inter verb. proferuntur 43.
& ratio quia multum lucratur, qui volũ-
tatem ſuam adimplet, & è contra magnũ
patitur damnum, qui non adimplet, vt
dixi *de laudem. vol.* 1. *quæſt.* 28. *nu.* 4. aliam
rationem refert *Curtius in l. vnic.* C. *de*
ſentent. quæ pro eo quod intereſt, *num.* 58.
verſ. & pro reſolutione, quod cum poſſet
dubitari, ad quam ſummam extendi poſ-
ſet intereſſe, vt ceſſet dubium contrahen-
tes illud nomine pęnæ taxant, tranſigen-
do tacitè ſuper lite, quæ oriri poterat.
Aliam refert *Surd. d. deciſ.* 290. *num.* 24.
in fin. concludens ſatis intereſſe, quia
ita fuit conuentum, etſi non intereſt
nũc poteſt intereſſe in futurum, *ideò Sar-*
mient. Select. interpretat. lib. 3. *cap.* 6. *n.* 11.
poſt med. concludit aliud eſſe cautum iure
24 canonico, † ſi certum ſit, nihil ſtipulato-
ris intereſſe.
25 Ampl. etiam in foro † conſcientiæ, ſi
pęna ſit appoſita ſine fraude, *Cagnol. in*
l. vnic.

Digitized by Google

l.vnic.C.de ſent. quæ pro eo quod intereſt, *num.* 10. quem refert, & ſequitur *Surdus deciſ.*260.*dominus, num.*22. *in fin. Vaſq. illuſt.controuerſ.lib.*1.*cap.*28.*n.*16.*Iaſ.*§.*ſed iſta, inſt.de act.num.*111.declarat modo concurrat intereſſe, *Gratian.diſcept.*706. *difficultates, num.*50. *Rebuſ.l.vnic. C.de ſent. quæ pro eo quod inter. verſ.proferuntur, nu.*40.*vbi late & Intriol.caſ.conſcient.* 104.*num.*30.

In fraudem autem dicitur appoſita,
26 † ſi apponatur quantitati, ſecus ſi facto, *Sum.Angel. in* §.*pœna, num.*12. *&* §. *vſura, nu.*32. vbi plura exempla refert, addent *ad Malcheſil. ſingul.*23.*num.* 12. *Trentacinq. reſol.*21.*pœna, lib.*3.*de ſolution.Straca tract.de adiect.num.*43. *Alex conſil.*51. *lib.*4. *& Capra regul.*70.*pœna, num.* 28, *& ſeq. vſque in fin. Roman, in l.ſed ex ſi quis,* §.*fin.ff.ſi quis caution.num.*4. *vſque in fin. Abb.cap.*4. *de arbitr.num.*14. *&* 15.

27 Ampl. præſertim, † ſi fuit offenſa perſona eius, vel hæredis illius, cui eſt facta pœnalis promiſſio, nam tunc committitur pœna, & exigitur, etiam ſi non interſit ſtipulatoris, *l ſtipulatio iſta,* §. *alteri, ff. de verb.obligat.* per quem textum, & relato Bart. ita ſentiente, & declarante, firmat *Socin. conſ.*253. *lib.* 2. *num.* 12. *in princ.*

28 Ampl. præſertim, vbi pœna fuit † conuenta ad conſtituendam quantitatem intereſſe ſtipulantis, provt præſumitur in dubio adiecta, nam tunc augetur etiam, & minuetur iuxta id, quod ſtipulantis interſit, *Socin. relatis* Bart. *& Bald.conſ.*253. *num* 12. *circa med. verſ.quod talis pœna, Curtius in l.vnic.C.de ſent, quæ pro eo quod intereſt.num.*58.*in fin.*

29 Ampl. etiam ſi appoſita † fuerit compromiſſo, *Abb.cap.dilecti* 4.*de arbitr. n.*12. *verſ.quinta, cap.per tuas, de arbitr. Rom. l.ſed & ſi quis,* §.*fin ff. ſi quis caution. n.*4. *verſ.quædam ſunt pœnæ arbitrales, realati à Marta, deciſ.*7.*num.*1. *& num.* 3. *& ſeq.*

30 Limitat, † ſi laudum ſit iniuſtum, & ab illo fuit appellatum iuſte, & cauſa appellationis fuit terminata ad fauorem appellantis, ac etiam ſi laudum fuit confirmatum, ſed appellans habuit iuſtam cauſam appellandi, *Intriol.caſ.conſcient.*104.*n.*28. latius tamen de pœna ex compromiſſo agit, *Capra regul.* 70. *pœna, num.* 14. *& ſeqent. & regul.*71. *proſequendo, num.*1. *& ſeq.*

31 Ampl. præſertim eatenus, † quatenus intereſt, ſeu ratione damni, *Rot.diuerſ. deciſ.*371.*par.*1.*num.*3.*Rebuſ.in l. vnic.* C. *de ſentent. quæ pro eo quod intereſt, Gloſ.in verb. proferuntur, num.*17. dum prius, & deinde egiſſet, ad quam ſummam taxari poſſit conuentionalis pœna.

32 Ampl. etiam, ſi pęna excedat † intereſſe duplo, *l.ſtipulatio iſta,* §.*alteri ff de verb.oblig.*§.*alteri, inſt. de inutil. ſtipul. l.ſi dictum ff. de euict.* per quæ iura relatis *Inn. Card. & Spec. ita firmat, Surdus deciſ.*260. *dominus, num.*23. *Dec. in l.vnic.C.de ſent. quæ pro eo quod intereſt, num.*73 *& ſeq.* vbi plures rationes refert, & præcipue quod cum intereſſe ſit difficilis probationis, ſanum fuit conſilium conuenire de pęna certæ quantitatis iuxta *l. fin. ff. de prætor. ſtipulat.* & conſiderauit etiam *Sarmient. Select. interpret.lib* 3.*cap.*6. *num.* 10. *in fin. Abb.cap.dilecti* 4. *de arbit. num.* 14. li-
33 mitando, ſi concurrat ſuſpitio † fraudis, quod pœna fuerit conuenta ad tegendã vſuram, quod quando præſumatur, *dixi ſupra verſ. in fraudem.*

Iure autem communi, cuius quantita-
34 tis † poſſit eſſe pęna conuentionalis, vel legalis videndi, *Menoc. de arbitr. iud. caſu* 260. *quo facilius, nu.*3.*& ſeq.*13.*& ſeq.* 37.*& ſeq. Aſin. de exequut.* §.7.*cap.*76. *vnum, n.*2.*Intriol. caſu conſcient.* 103. *n.* 1. *& ſeq. & caſu* 104. *num.*23.*& ſeq.*

35 Ampl. præſertim, † ſi fuerit promiſſa cum iuramento, *Rebuſ. in l. vnic.* C. *de ſentent* quæ pro eo quod intereſt, *verſ. proferuntur, num.*45.

36 Ampl. præſertim, ſi pęna fuit † conuenta ratione facti, veluti deſiſtendo aliquem in iudicio, vel domum ædificare, *Rebuſ.in l.vnic.C.de ſent. quæ pro eo quod inter verb.proferuntur, num.*33 *verſ.vndecimo, Sarmient. Select. interpret. lib.* 3. *cap* 6, *num.*10. *in fin. Roman. in l. ſed & ſi quis,* §. *fin. ff. ſi quis caut.num.*4. *verſ. aut iſta pœna adijcitur facto.*

37 Ampl. etiam, vbi pœna † apponitur ad fauorem eius, qui mutuum eſt recepturus, *Roman. in l. ſed & ſi quis,* §. *fin. ff. ſi quis caution.num.*4.*verſ.caſus eſt,* ſubdens

dens

dens idem dicendum, ſi pęna adijciatur
ratione intereſſe, latius tamen quando
38 ratione † mutui liceat exigere pęnam,
agit Corrad. de contract. quæſt. 31. lib. 1. & poſt illum Molin. de contract. diſput. 317. cum examine, & de iuſt. & iur. diſput. 97. aliquid.

39 Ampl. quod poſſit exigi † etiam quod
à Iudice non ſit decretum, illam eſſe ſoluendam; ſi de illius quota certa, & ſolutione fuerit conuentum, ſecus ſi quis ſe obliget ad obſeruantiam contractus ſub certa pęna, *Caſtr. Palao de lege pœnal. & irritante, tract. 3. diſput. 11. punct. 3. loquimur, num. 1. & ſeq.*

Ampl. etiam ſi conuentionalis pęna
40 † excedat verum intereſſe, *Innoc. in cap. tuam, de pœn. quem refert cum alijs plurib. conſentientibus, & diſſentientibus, Intriol. caſu conſcient. 105. at debitor, num. 32. & ſeq.* addendo præſertim procedere, ſi fuerit promiſſa cum iuramento, *num. 36. & ſeq.*

Limit. in quibuſcumque perſonis ec-
41 cleſiaſticis, † *Veral. loquens de epiſcopo, deciſ. 233. mora, par. 2. num. 3. Socin. 253 in cauſa, lib. 2. num. 13.* qui loquitur de ſimplici clerico, addendo, quod nec actiue, nec paſſiue poſſit petere, & conueniri ad intereſſe, niſi quatenus illi interſit, relato *Hoſt. & alijs*, quem pariter refert *Serafin.* loquens de fratribus conuentus ſancti Marcelli Vrbis, *deciſ. 774. Reuerendi, num 24. Sarmient. Select. interpret. lib. 3. cap. 6. num. 10. circa med. verſ. de alijs*, concludens Iudicem non poſſe condemnare de iure canonico, niſi in quantum interſit, relati à *Surd deciſ. 260. dominus, n. 22. circa med. Rebuf. in l. vnic. C. de ſentent. quæ pro eo, quod intereſt, Gloſ. verb. proferuntur, num. 39. & 50. Angel. in Summa, §. pœna, num. 12. in princ. Intriol. caſu conſcient. 105. num. 34.*

Contrarium loquendo de legalibus,
42 & conuentualibus pęnis, volunt *relati à Gratian. diſcept. 706. difficultates, num. 51.* concludentes eccleſiaſticas perſonas poſſe exigere pęnas conuentionales, & legales, quatenus non excedunt juſtum intereſſe, cuius taxatio eſt arbitraria Iudici, *vt idem ſubdit num. 52. Capra relato Inno.* quem voluiſſe aſſerit, clericos poſſe petere pęnam conuentionalem non appoſitam in fraudem vſurarum, exigi poſſe etiam vltra quam interſit, *Regul. 70. pœna, num 6. & 26 & ſeq.* licèt Hoſt. vellit exigi tantùm poſſe eatenus, quatenus interſit, *& probat Intriol. caſ. conſcient. 105. num. 34.*

43 Limit. vbi fuit appoſita † contractu
ſponſaliorum, ſi quis ex contrahentibus nollit deinde matrimonium contrahere, *Guttierz. de matrimonio, cap 17. pars negatiua, num 1. & ſeq.* vbi ampliat etiam, quod quis iniuſtè recedat à ſponſalibus, & fuerit non ab ipſis, ſed ab alio appoſita, addendo quid dicendum, ſi fuerint ſponſalia iuramento firmata, & ſaltem peti poſſit ratione intereſſe, quod illa obſeruare volens, patitur.

44 Limit. ſtante ſtatuto † à quo talis pœ-
na taxetur ad ratam intereſſe, vel aliam quantitatem, *vt in Vrbe ex ſtatut. lib. 1. cap. 164.* excepto, ſi ageretur de pęna appoſita compromiſſo inſtrumento pacis ſecuritatis, vel treguæ, in Luſitania pęnam non poſſe excedere valorem rei teſtatur, *Molin de iuſt. & iur. diſput. 97. aliquid, Sarmient. tamen Select. interpretat. lib. 3. cap. 6 nu. 11 poſt med.* aſſerit tali ſtatuto factum eſſe ſtipulantis pęnam duriorem ob probationis onus, de quo ille grauatur probandi intereſſe, contra *l. fin. ff. de prætor. ſtipul.*

Dicendum tertiò, quod ſi agatur de
45 † pęna iudiciali, ſeu contumaciali, quod illa non cenſeatur remiſſa, & exigi poſſit, ſi receptum ſit debitum principale, cum proteſtatione illam conſequēdi, rato manente pacto, *l. 2. ff. ſi quis caution.* per quem textum ita firmat *Aſin. de exequut. §. 7. cap. 86. num. 4. & 6. ſubdens, num. 7 in fin.* neminem de iſto aſſumpto dubitare, *& n. 8. 10. & ſeq. late comprobat Abb. cap. 4. de arbit. num. 12. verſ. tertio*, admonendo eccleſiaſticos Iudices, ne illas exigant, vt euitent ſuſpitionem auaritiæ, qua illos laborare tacitè dixit, *& verſ. Quarta, Angel. in Summa, §. pœna, num. 9.* addendo
46 de iure canonico † non poſſe apertè peti, niſi in quantum interſit; vel in æſtimationem iniuriæ.

47 Ampl. etiam, † ſi in proteſtatione non
fuiſſet facta mentio pęnæ, ſed dictum

ſaluo

ſaluo iure reſidui, *Aſin. relato Bero. conſ. 200. lib. 1. num. 7. de exequut. §. 7. cap. 86. num. 8.*

46 Ampl. præſertim, ſi proteſtatio ſit facta parte præſente, & non contradicente, *Aſin. de exequut. §. 7. cap. 86. Non eſt, num. 7. & dixi ſupra §. 15. num. 17. & ſeq.*

48 Ampl. vt poſſit exigi tam à † layco, quàm à clerico ſeculari, vel regulari, etiã ſi pęna conſiſtat in pecunia, vel alia re, & excedat intereſſe agentis ad illam, *cap. fin. de dolo, & contum. vbi Hoſt. & Inn.*

49 qui aſſerunt religioſum † poſſe agere ad æſtimationem iniuriæ ſibi illatæ, *Silueſt. in Summa §. pæna, nu. 25. verſ. Quintum,* Sed an emolumentum pęnæ ob iniuriam illatam clerico ſit Monaſterij, vel Eccleſiæ, vel iniuriati, *dixi ſupra §. 16. ampliatione ſecunda, Angel. iu Summ. §. pæna, num. 10.*

50 Ampl. etiam in pęna † arbitrali, nam cum arbitria redacta ſint ad inſtar iudiciorum, *l. 1. ff. de arbitr.* quæ dixi de pęna iudiciali repetenda ſunt in arbitrali, vt firmat *Angel. in Summa, §. pæna, num. 11.*

51 Ampl. præſertim: † vbi debitor inuitus ſoluit, quia ad ſoluendum condemnatus, *Albericus in l finali, ff. eo quod certo loco, col. 2. verſ. Aut debitor ſoluit ſortem inuitus.*

52 Cui applicanda ſit hæc iudicialis; † ſeu contumacialis pęna, *Silueſtr. in Summa, §. pæna, num. 26.*

53 Limit. vbi debitor ſponte ſoluit † creditori ſponte recipienti, *Albericus in l. fin. ff. eo quod certo loco, col. 2. verſ. ſi autem pæna eſt iudicialis.*

54 Limit. vbi creditor recipiendo † quantitatem debitam, ſimpliciter liberat debitorem, nam cenſetur remiſſa pęna, *Aſin. de exequut. §. 7. cap. 86. non eſt, nu. 14. in fin.* & cõprobatur ex dictis ſupra, *§. 15. num. 34.*

55 Limit. vbi Iudex ordinarius, † vel delegatus non habebat facultatem imponendi eam pęnam, *Abb. cap. 4. de arbitr. num. 12. verſ. caueat.*

§. XVII.

SVMMARIVM.

Facere coactè, & ſponte differunt 1.

Solutio ſpontanea, & coacta differunt 2.

Filiusfam. vel ſeruus committens capitale crimen Imperio Patris, vel domini cum cominatione mortis excuſatur, vel ſaltem leuius punitur 3.

Voluntas coacta, eſt voluntas ſecundũ quid 4.

Actus ſpontaneus eſt, qui fit Iudicis Imperio, ſi ille habuit principium voluntarium 5.

Solutio facta ante diem creditori recipienti, ſeu volenti liberat debitorem 6. 7.

Depoſitum factum liberè, & integrè nolente creditore recipere, liberat debitorem 7. 8.

Creditor quando cogatur recipere ante diem ſolutionis 9.

Repreſentare obligatus, quando poſſit non moleſtatus repreſentare 10.

Solutio facta metu creditoris, non liberat debitorem, ſed priuat creditorem credito 11.

facta ex ſententia Iudicis, liberat debitorem 12.

1 SIcuti re, & verbis differt, † an quid
fiat ſponte, vel coacte, præſertim in
pęnalibus, *l. ſi quis id quod, §. doli, ff. de*
iuriſdict. omn. Iudic. vbi præceptum Iudi-
cis excuſat à pęna, & contractus vi initus
ſit nullus, ſecus ſi ſponte, *l. 1. ff. eo quod met.*
cauſ. l. nec emere, C. de iur. delib. l. inuitum,
C. de contrahend. empt. l. ſicut, C. de act. &
oblig. Ita pariter deberet eſſe differentia,
præſertim quoad effectum, & finem, in-
2 ter voluntariam, † & coactam ſolutionẽ,
& exactionem, *& Bald. in rub. de contro-*
uerſ. inueſt. in fin. concludit inueſtituram
factam per metum, non valere, & filius
3 & ſeruus, † qui delictum capitale com-
miſit imperio patris, vel domini metum
mortis incutientis, excuſantur, aut ſaltem
leuius puniuntur, *Cagnol. l. velle non cre-*
ditur, ff. de regul. iur. num. 5.
Verùm quia commune eſt aſſumptum,
4 quod voluntas † coacta, voluntas ſit, ſal-
tem ſecundum quid, *gloſ. in cap. merito 15.*
quæſt. 1. Rota deciſ. 5. de renunc. num. 2.

gloſ. in cap. Mattheus de ſimon. Dec. in l.
velle, ff. de regul. iur. num. 3. & Cagnol. n. 3.
& 4. & ſpontaneus, ſeu voluntarius actus
5 dicatur, qui fit Iudicis imperio, † ſi prin-
cipium habuit voluntarium, vt late diſer-
ui, *de laudem. lib. 2. quæſt. 14. num. 22. &*
ſeq. Conſiderando, quod coactio contin-
gere poteſt ex puro, & ſimplici facto co-
gentis, vel aliquo alio intercedente, tam
ex parte recipientis, quam ſoluentis.

6 Dicendum primò, ſi ſolutio fiat † coa-
cto recipiente ad recipiendum, veluti ſi
ante aduẽtum diei ſolutionis debitor of-
ferat, quod die certa ſoluere debet, *iux-*
ta l. quod certa die, ff. de ſolution. vel in con-
tumaciam emptoris cum pacto de retro-
uendendo, quis pretium deponat, vel
debitor frumenti, vini, & ſimilium pre-
tium conuentum, & vinum, deponat;
quod eo caſu, ſi cætera ſolemnia concur-
runt, quod liberetur debitor, & ſequan-
7 tur effectus † legitimæ ſolutionis, ſi credi-
tor recipiat, vel conſentiat, vel diſſentiat
8 depoſito † abſque reſeruatione aliqua,
Rota Ianuenſ. deciſ. 61. num. 7. in fin. Rugin.
pract. quæſt. cap. 14. n. 47. circa med. Quan-
9 do autẽ creditor cogatur recipere † ante
diem in quacumque ſpetie illud conſiſtat,
late agit *Aym. public. ad conſuet. Aluern. ti-*
tul. 16. artic. 21. num. 7. & ſeq, vbi refert e-
xemplum, ſi ſubſit ſuſpitio, ne pecunia
ſoluenda ſit deterior extrinſecè futura,
& de obligato ad repreſentandum, quan-
10 do poſſit etiam non moleſtatus † repre-
ſentare, *Muſcatel. de fideiuſ. par. 2. q. 3.*

11 Dicendũ ſecundò, ſi ſolutio † fiat à de-
bitore cogente creditore, qui vel minis,
vel de facto occupet pecunias ſui debito-
ris, quod non inde conſequitur liberatio
debitoris, ſed creditor amittit ius crediti,
l. extat, ff. eo quod metus cauſ. Vel ex ſen-
12 tentia † Iudicis, & dicendum ſequi li-
berationem principalis debiti, vnà cum
acceſſorijs, iuxta diſtinctionem *Alberic.*
in l. fin. ff. eo quod certo loco, col. 2. verſ. Aut
debitor ſoluit.

Relatos effectus operatur ſolutio, ſi
fiat congruo loco, & tempore, ſed quia
idem dicitur de depoſito, ideò quæ dixi,
cap. ſeq. videto, §. 2.

§. XVIII.

SVMMARIVM.

Caducitas dicitur remiſſa, ſi directus dominus exigat canones ſine proteſtatione 1. *Contrariũ* 3. *Concorda, quia vel dominus ſciebat incurſam caducitatem, & procedit prima opinio, aut ignorabat, ſed non ſupine, & procedit ſecunda* 4. 12. *& quare* 8. *& ſeq.*

Prælatus recipiens canones ab emphiteota ſine conſenſu Capituli non remittit caducitatem quam ſciebat incurſam 14. *Lim.* 15. 16.

Emphiteuſis, ſi eſt plurium ſecularium, an remittatur caducitas exactione canonum 17.

Dominus iuſto errore inueſtiens vaſſallum poſt tempus petendæ inueſtituræ, non remittit caducitatem 5. *Limit.* 20.

Emptor, qui iuſto errore offert pretium poſt completam præſcriptionem ſibi non nocet 6.

Vicinus iuſto errore interpellans vicinum ad retrahendum poſt tempus datum vicino ſibi minime nocet 7.

Ignorantia excludit conſenſum 9. *vitiat omnem actum in quibus ſciẽtia requiratur* 11.

Renuntiatio nunquam extenditur ad ius remiſſum 10.

Clericus carens Capitulo, ſeu qui ſolus regit Eccleſiam, ſciens emphiteotica bona ſibi eſſe aperta, ſi recipiat canones, remittit caducitatem 13. *Ampl.* 18. *& ſeq.*

Caducitas cenſetur remiſſa receptione canonis, ſi emphiteuſis ſpectabat ad vnum tantùm 18. *Ampl.* 13. 19. 23. *Limit.* 24. 25. 26.

Emptor cum pacto de retrouendendo infra certum tempus, ſi illo elapſo accipiat pretium ſibi præiudicat 20.

Petere, & recipere ſunt parua 21.

Canonem petens poſt apertam emphiteuſim, an cenſeatur remiſiſſe caducitatem 22.

Caducitas à domino declarata, non remittitur per exactionem canonis factam à procuratore directi domini, & quare 27. 28. *Limit.* 29.

Caducitas cenſetur remiſſa exactione canonis, facta à patre in bonis emphiteoticis filij 30. *& quare* 31.

Pa

Pater habet administrationem bonorum filij illo etiam inuito 31.

Mandatum eſt ſtricti iuris 32. *Ampl.* 34. 35. 36.

Clauſula poſſit facere, quæ conſtituens poſſet facere poſita in mandato generali non operatur, quæ ſpetialiter ſunt exprimenda in mandato 36.

Caducitas non eſt remiſſa per exactionem canonis factam à procuratore conſtituto generaliter ad exigendum 37. *Ampl.* 38. *Limit.* 40. 47. 48. 50.

Ratihabitio ſupplet defectum mandati 43. *an æquiparetur mandato* 44. 45. 46.

Procurator generalis facere poteſt, quæ exigunt ſpetiale mandatum, ſi conſtituens ea ſolitus ſit facere, & ſit id illi vtile 40. 41.

Ratihabitio retrotrahitur, & comparatur mãdato etiam, vbi opus eſt ſpetiali 49.

Procuratorum cum libera duæ ſunt ſpeties 51.

Procurator cum libera conſtitutus ab homine æquiparatur procuratori habenti ſpetiale mandatum 52. *poteſt facere omnia, quæ conſtituens facere poſſet* 53. *poteſt tranſigere* 55.

Caducitas an ſit remiſſa per exactionem canonis factam à procuratore cum libera 54. 56. 58.

Clauſula procuratorem generalem, & cum libera apponitur ex imperitia notariorum 57.

L. 2. *C. de reſcind. vendit. non ceſſat in venditione facta à procuratore cum libera* 54.

Procurator fiſci eſt procurator conſtitutus a lege cum libera 60.

Tutor, & curator eſt procurator conſtitutus à lege cum libera 60.

Maritus eſt procurator vxoris cum libera 61. *Intellige* 62.

Procurator cum libera conſtitutus ab homine plus poteſt, quàm conſtitus à lege 63. *poteſt habere fidem de pretio rei venditæ, iſte nequaquam* 63.

Fidem de pretio rei venditæ qui poſſint ſequi 64.

1 SI directus ſine proteſtatione † recipiat Canones decurſos, an ſit tacite remiſſa caducitas; non conueniunt Doctores, nam negatiuam tenent, *Bart. in l.* 2. *C. de iur. emph. nu.* 2. *quem refert Surd. deciſ.* 317. *approbata, num.* 15. *verſ. contrariam,* aſſerens idem aſſerere, *Spec. de locat. §. nunc aliqua, quæſt.* 23. *& alios,* & iſtã opin. eſſe veriorem, licèt pauciores
2 habeat auctores, ſed decipitur † *ipſe Surd.* quia *Spec.* ab eo allegatus late tenet, & probat contrarium; licèt ipſe *num.* 16. *& ſeq.* pluribus conetur probare illius opinionem.
3 Affirmatiuam ſunt † amplexi, *Alex. conſ.* 14. *viſo, & conſiderato, lib.* 2. *num.* 12. *motus, l. poſt diem, ff. de lege commiſſ. & l. commiſſoriæ, C. de pact. inter empt.* relatis *Spec. de locat. §. nunc aliqua, verſ. decimo tertio, Bald. in l. Mæuius, §. duobus, ff. de legat.* 2. *relati à Iaſ. in l.* 2. *C. de iur. emphit. num.* 124. quem ſequitur *Caſſan. ad conſuet. Burgund. rub.* 11. *§.* 1. *verſ. Retenue, verſ. & intellige, Mandel. teſtans de magis communi, conſ.* 259. *licèt in princ. Menoc. & ab illo relati præſumpt.* 45. *cum vicini, lib.* 3. *num.* 8. *relati à Maſcard. de prob. concluſ.* 252. *Caducitas, num.* 1. *& ſeq.* vbi plures rationes refert *Ceſal. conſ.* 222 *nu.* 16. *& ſeq. Caſſan. ad conſuet. Burgund. rub.* 11. *§.* 1. *verſic. Retenue, num.* 2. *in princ.* Si autem ſit proteſtatum ſaluo iure agendi ad caducitatem, vt dixi ſupra §. 15. *numero* 23. *& ſeq.*

Licèt pro cõcordia plura ſint meditati interpretes iuris noſtri, tamen quia quæ quiſque illorum dixit, penitus non tollit contrarietatem, quæ ex diuerſitate ca-
4 ſuum oritur, diſtinguendum eſt, † quod aut dominus recipiens canones decurſos, ignorabat commiſſam eſſe caducitatem, ex nõ facta canonũ ſolutione, & tunc non eſt remiſſa caducitas, vt refert cenſuiſſe, *Spec. Dyn. Alberic. Bal. & alios antiquos Doctores, Tiraquel. de retract. lignag. §.* 1. *gloſ.* 10. *num.* 22. aſſerens idem dici de domi-
4 no, † qui iuſto errore inueſtiuit vaſſallum poſt tempus petendæ inueſtituræ, & em-
6 ptore, qui poſt completam præſcriptionem pretium offert, & idem dicendum
7 ſubdit, *num.* 23. de vicino, † vel conſanguineo, qui poſt lapſum temporis ad retrahendum, interpellat vicinum, vel conſanguineum, an vellit retrahere, idem voluit, *Bero. conſ.* 116. *lib.* 1. *num.* 13. *& ſeq.* agendo an ſufficiat præſumpta ſcientia.

Ratio eſt euidẽs, quia cum ad effectum

Digitized by Google

remiſſionis caducitatis requiratur ſcien-
8 tia, † quod emphiteota ceciderit ab em-
phiteuſi, ob non factam canonis ſolutio-
nem, *l.* 2, *verſ. volente, C. de iur. emphit.*
ignorante domino pęnam commiſſi, nul-
latenus dici poteſt, ex receptione cano-
nis fuiſſe remiſſam caducitatem ignotam
directo, qui canonem recipit, *l. mater de-
cedens, ff. de inoff. teſtam. Bald. l. vinum, ff.
ſi cert. petat, num.* 17. *Iaſ. in l.* 2. *C. de iur.
emphit. num,* 130. *verſ. prædicta, Tiraquel.
de retract. lignag. §.* 1. *gloſ.* 10. *num.* 22. *& di-
xi infra verſ. cum temperamento, Surdus
conſ.* 7. *num.* 36. *in fin. & num.* 38. conclu-
9 dens ignorantiam † excludere conſenſum
& voluntatem, plura de more ſuo cumu-
lans ad probandum hoc aſſumptum, *&
latius conſ.* 150. *num.* 42. *& ſeq.* addendo,
10 quod ius ignoratum numquam † cenſe-
tur remiſſum, *& conſ.* 349, *num.* 14. & vbi
11 ſcientia firmat actum, ignorantia † illud
vitiat, & inficit, *l. quæro, verſ. quia ſcire,
ff. de eo, qui pro tut. curat. veneg. geſ. Ro-
man. conſ.* 353. *num.* 7. *Bart. in l. multum,
ff. de cond. & demonſt. num.* 2. *& ſeq.* & ibi
addentes.
12 Limit. vbi ignorantia eſſet † ſupina,
Alex. conſ. 14. *viſo, & conſiderato, lib.* 2.
num. 10. *circa princip Tiraquel. de retract.
lignag. §.* 1. *gloſ.* 10 *num.* 22. *circa med. Bur-
ſat. conſ.* 181. *num.* 41.
Aut dominus recipiens canones decur-
ſos ſciebat apertam ſibi eſſe empiteuſim,
& tunc illa aut eſt eccleſiaſtica, quæ ab
vno regatur rectore, qui ſit ſimplex cle-
ricus, vel in ſacris conſtitutus cum digni-
tate, vel iuriſdictione, vel ſine, & tunc
13 quia is ſolus † poteſt inueſtire, & diſueſti-
re, ſeu inſtituere, & deſtituere, recipien-
do canones decurſos, & non ſolutos, ſeu
purgata mora ab emphiteota, remiſſa
eſt caducitatis pœna, *Creſcent. deciſ.* 2.
de locat. relato Alex. conſil. 14. *& viſo, &
conſiderato, lib.* 2. *num.* 12. *&* 13. & idem di-
xerat prius *Specul. Titulo de locat. §. nunc
aliqua, num.* 37. *Iaſ. l.* 2. *C. de iur. emph. nu-
mero* 130. *Ant. Fab. deffinit,* 16. *de iur. emph.
Trentacinq. reſol,* 6. *num.* 6. *lib.* 3. *de iure
emph. Maſcard. de probat. concluſ.* 212. *n.* 12.
Gabriel. conſ. 80. *anno, lib.* 1. *num.* 15. *Clar.
§. emphiteuſis, quæſt.* 10. *num.* 3. *poſt med.
Corbul. de cauſ. priu. ob non. ſolut. canon. de-
clarat.* 21. *num.* 5. *&* 6. *Socin. conſ.* 66. *lib.* 3.
num. 20. *Bero. conſ.* 116. *lib.* 1. *num.* 13.
14 Vel regitur † ab vno cum conſenſu, &
interuentu plurium, toto titul. de ijs, quæ
fiunt à prælatis ſine conſenſu capituli, &
tunc epiſcopus, vel alius prælatus ſi re-
cipiat decurſos canones, ſeu admittat
emphiteotam ad purgationem moræ,
non eſt remiſſa caducitas niſi præceſſerit,
vel ſubſequutus ſit conſenſus Capituli ad
recipiendum, *gloſ. cap. potuit, verb. expelli,
verſ. ſed quid dices de Eccleſia, de loc. Spec.
de locat. §. nunc aliqua, num.* 37. *licèt rela-
tis diſentientibus* exemplo defenſoris vi-
deatur illis poſtremo adhærere, *Decius
conſ.* 329. *pro defenſione, num.* 3. *circa fin.
Iaſ. l.* 2. *C. de iur. emph. num.* 130. *Ant. Fab.
deffinit.* 16. *de iure emphit. Trentacinq. Re-
ſol.* 6. *num.* 7. *lib.* 3. *de iur. emph. Alex. con-
ſil.* 14. *lib.* 2. *num.* 12. *vbi refert diſentiant. &
qui conſentiant, & num.* 13. *limit.* ſi res
erat ſolita dari in emphiteuſim, *et conſ.* 5.
lib. 5. *nu.* 19. *Maſcard. de probat. concl.* 212.
caducitas, nu. 12. *Creſcent. deciſ.* 2. *de locat.
Dec. conſ.* 329. *nu.* 3. *verſ. & prælatus, Clar.
§. emphiteuſis, quæſt.* 10. *num.* 3. *poſt med.
Corbul. de cauſ. priuat. ob canon. non ſolut.
declarat.* 21. *num.* 5. *&* 6.
15 Intelligas tamen, ſi res † erat ſolita con-
cedi in emphiteuſim, vt declarat *Tren-
tacinq. reſol.* 6. *num.* 7. *verſ. concluſio, de
iure emph.*
16 Limit. vbi ſtatuto eſſet † cautum, quod
caducitas eſſet expreſſe remittenda, vt
puta voce, vel ſcriptis remittenda, *Cal-
daſ. conſ.* 38. *Gregorius, num.* 17. aſſerens
apud Luſitanos tale extare ſtatutum.
Aut eſt emphiteuſis ſecularis, & tunc
vel à pluribus vt ſingulis, vel in vniuer-
ſum, vel ab vno tantùm conceſſa fuit, &
tunc prioribus caſibus ſeruata differentia
quam retuli *de different. verborum iuris,
§. pertinere ad plures, vt ſingulos, & ad
vniuerſos dicitur remiſſa caducit. vel non.*
18 Si verò ad vnum tantùm ſpectet † em-
phiteuſis, tunc recipiendo canones de-
curſos, remiſſa eſt caducitas, *gloſ. penul.
verſ. reſpondeo in priuato, de locat. quam
referunt, & ſequuntur Menoc. præſumpt.* 45
cum vini lib. 3. *num.* 8. *Surdus deciſ.* 317. *ap-
probata, num.* 14. *relatis pluribus ſentien-
tibus, Alex. conſ.* 14. *viſo, lib.* 2. *num.* 12. *&*
conſ.

*conſ.5.lib.5.num.19. Maſcard. de prob.con-
cluſ.252. Caducitas, num.12. Corbul. de
cauſ. priuat. ob non ſolut. canon. declarat.21.
num.1. verſ. prima.*
19 Ampl. etiam ſi ſolùm † emphiteota
petierit canones decurſos, *Alberic. in
l.2.C. de iur. emph. num.6. quem refert, &
ſequitur Iaſ. ibid. num.28. quos refert, &
ſequitur alijs cumulatis, Tiraquel. de re-
tract. conuent. §.1. gloſ.2. num.64. dum prius
num.61. firmaſſet*, idem dici de vaſſallo,
20 & de emptore, cum pacto † de retrouen-
dendo, ſi lapſo termino ad redimendum
recipiat pretium, quo emit, & dominus
ſeruitia vaſſallatica, *Surd. alios referens
conſ.86. leuis, num.15. & deciſ.317. appro-
bata, num.2. & ſeq.* ea motus ratione,
21 quia paria † ſunt petere, & recipere, *Ce-
ſal. conſ.222. num.18. Corbul. de cauſ. pri-
uat. ob canon. non. ſolut. declarat.21. num.9.
verſ. extenditur. & num.10. & ſeq. late
comprobat.*
22 Cum temperamento, † ſi talis exactio,
vel petitio fiat à ſciente emphiteuſim eſſe
caducatam, quia ſi id ignoraret, ſecus eſ-
ſet dicendum, *Tiraquel. de retract. con-
uent. §.1. gloſ.2. num.63. & dixi ſupra,
verſ. Ratio, Burſat. conſ.181 inueſtitur nu-
mero 32. & ſeq.* vbi loquitur de exactione
facta annis ſexdecim ab Eccleſia, *Anton.
Fab. deffin.16. de iur. emphit. addentes ad
Mandel. conſ.259. Corbul. de cauſ. priuat.
ob non ſolut. canon. declarat.21. n.14. Bero.
conſ.116. lib.1. num.13.*
23 Ampl. præſertim, † ſi directus dominus
poteſt facilè acquirere naturalem poſſeſ-
ſionem rei emphiteoticæ, *Ceſal. conſ.222.
num.27.*
24 Limit. vbi ex alio † capite quam ſolu-
tionis canonis emphiteuſis eſſet aperta
domino, *Cæſal. conſ.222. præſupponitur,
num.21. in fin. & conſ.223. n.49.*
25 Limit. vbi caducitas † eſſet declarata,
Cæſal. conſ.222. præſupponitur, n.24.
26 Limit. vbi dominus † ignorabat cadu-
citatem incurſam, *vt dixi ſupra verſ. aut
dominus.*

Hactenus quando ſit remiſſa caducitas
per exactionem factam ab ipſo directo
domino, agendum remanet, ſi exactio
fiat à procuratore, vel alio illius nomi-
ne, habente facultatem exigendi, & iſto
caſu non faciendo differentiam, an em-
phiteuſis ſit ſecularis, vel eccleſiaſtica,
27 cuius vis generis illa ſit, dicendum † non
eſſe remiſſam caducitatem, quam domi-
nus acceptauerat, quia ad eum ſpecta-
ret caducitatem, remittere qui poteſt, eã
declerare, *Surd. deciſ.317. approbata, n.6.
& ſeq. vbi pluribus ſimilibus id comprobat,
Burſat. conſ.181. inueſtitur. num.33. & ſeq.*
qui loquitur de ſolutionibus factis annis
ſexedcim procuratori Epiſcopi, reſpon-
28 dendo obiecto, † quod ille deberet in-
quirere ſtatum rerum ad menſam epiſco-
palium ſpectantium, *Dec. loquens de maſ-
ſario exigente, conſ.329. pro defenſione,
n.33. verſ. ad hoc*, limitando, ſi per plures
29 † annos exegit, & tacitè fuit exactio rati-
ficata, *Corbul. late de cauſ. priuat. ob non
ſolut. canon. declarat.21. num.16.* limitando,
ſi habet ſpetiale mandatum ad remitten-
dam caducitatem.

Pater autem, qui eſt legitimus admi-
30 niſtrator bonorum filij, † ſi recipiat ca-
nones decurſos, remiſſa eſt caducitas,
*Corbul. de cauſ. priuat. ob non. ſolut. canon.
num.17. relato Socin. conſ.66. viſa donatio-
ne, lib.3. num.19. verſ. Non obſt. ſi dicatur,*
qui cum loquatur in principe, & in caſu
quo caducitas non erat clara, ſed litigio-
ſa, & contra abſentem, dubito de verita-
te aſſertionis, Corbulum tamen ſequun-
tur, & referunt, *Hondad. conſ.55. Franciſ.
lib.1. num.87. Marc. Anton. de Amatis de-
ciſ Marchiæ 70. Hæredes, num.2. Paſcal.
de Pat. poteſt. par.1. cap.2. num.34.*
31 Poſt patrem † ſequitur procurator, nã
ſi ille mandatum habet à lege, vt filij in
poteſtate ſua conſtituto adminiſtret bo-
na, illo etiam inuito, *l. cum oportet, §. non
autem, C. de bon. liber. §.1. inſt. per quas
perſon. nobis acquir. Paſcal. de Pat. poteſt.
par.1. cap.2. num.1 & ſeq. plurib.* iſte autem
ab homine, qui illum conſtituat, *l.1. ff.
de procur.* ſed quia talis conſtitutio in caſu
noſtro, vel eſt generalis, vel ſpetialis, vel
cum libera, vel ſit ab homine, vel à lege,
ideò ſequentes caſus ſunt conſtituendi.

Primus eſt, vbi quis generaliter con-
32 ſtitutus eſt procurator † ad exigendum
canonem emphiteoticum, & tunc quia
33 mandatum † eſt ſtricti iuris, *cap. qui ad
agendum, de procur. in 6. clem. non poteſt.*
eod.

*eod.tit.Rot.deciſ.*13. *de procur.in nou.* Nec
34 poteſt procurator † quidquam valide
facere vltra contenta in mandato, *l. diligenter ff.mandat.cap.cum dilecta ,de reſcr. cap.porro, de priuileg. Bal. conſil.* 67.*lib.*2.
35 Immo faciendo † dicitur eſſe in manifeſto dolo, etiam quod in mandato eſſet
36 clauſula, † quod poſſet facere, quæ faceret dominus, *Bart. in l. procurator cui, ff. de procur. in fin. Angel. conſil.* 387. *col. fin. quos refert, & ſequitur Morotius conſ.*24. *num.*16.

Et iſto caſu per exactionem factam à
37 generali † procuratore cõſtituto ad exigendum, non eſt remiſſa caducitas, vt voluit *Pariſ.conſ.*86. *ſecundum, lib.*4. *num.*17. *quem ſequitur Corbul. de cauſ. priuat. ob non.ſolut.canon. limit.*21. *num.* 16. addentes ambo, quod talis procurator † non
38 poſſet expreſſe remittere caducitatem, tanto minus poſſet tacitè, *idem voluit Bero.conſ.*16.*In cauſa, lib.*1. *num.* 10. *& ſeq.*
39 nam vbi agitur de actu annullando, † vel remiſſione iuris noſtri, nõ eadem eſt virtus taciti, & expreſſi, *Ripa l.ſi plagij, ff. de verb.obligat. num.*4. *Dec. in l.*1. *C. qui admit.in prim. lectur.num.*6. *Tiraquel. de retract. lignag.§.*1.*gloſ.*9. *num.*148. *Surdus conſ.*349. *optimum, num.*39. *& ſeq.*
40 Limit. vbi directus † dominus ſolitus eſſet remittere caducitatem in ſimilibus caſibus; quia tunc procurator generalis poteſt facere, quæ ſpetiale exigunt mandatum, *Alex. in l.procurator, ff. de condict. indeb. & in l.certi condictio, §. ſi nummos, ff.ſi cert.pet.col.*3. *Cornazan.deciſ.*1. *nu.*24.
41 *& ſeq.* declarando, † ſi tamen id vtile ſit mandanti, *Theſaur.quæſt.*1.*lib.*4. *num.*9. concludens ſolitum, quod eſt ſemper, cenſeri mandatum.
42 Limit. vbi directus † dominus ratam habuit exactionem canonum pro tempore decurſo, ex quo cauſabatur caducitas, *l. Paulus, ff.rem rat. hab.* ratihabitio
43 enim ſupplet † defectum mandati, *l. licet, ff.de iudic.* & idem operatur, ac ſi mandatum datum eſſet ab initio ad faciẽdum actum ratificatum, *Veral.deciſ.*182. *par.*2.*num* 2. Nam licet aliqui negent ra-
44 tificationem non æquiparari † mandato ſpetiali, *Paſetus conſ.*194.*num.*20. *in prin. relatis gloſ. in cap.nonnulli, de reſcript. Iaſ. in l. licet, C.de procur.col.*3.*limit.*4. *& Fel. in cap.cauſam quæ, col. fin. limit.* 1. *quibus addo Scrader.de feud. par.*16.*cap.*4.*ſecundo, num.*33. *Ioſeph. Lud.concluſ.*30.*col.*1. *verſ. & vbi.*
45 Quia magis communis † eſt in contrarium, *Bal. in l. quod ſi de ſpetiali, ff.de minor. Grat.conſ.*37.*lib.*1. *num.*21. *Siluan. conſ.*35. *num.* 36. *Mandoſ. de inhibit. cap.* 33.*num.*3. *Veral. deciſ.*53.*part.* 1. *num.* 2. *&* 5. *Surd.conſ.*43.*rara, nu.*13.*& conſ.*60. *num.*14. *& conſ.* 355.*num.* 19. *& deciſ.* 3. *prælatus, num.*2.*Cornazan.deciſ.*1.*nu.*25. *circa med. Rimin.iun. conſ.*813. *num.*9.*&*
46 *ſeq.* qui videtur † declarare præcedentem verã opin. in delictis, ſed eſt reijciẽdus *ex l.*1.*§. deiecisse, ff.de vi, & vi armat. vt ibi dixi in meis Collectaneis.*

Secundus caſus eſt, vbi procurator
47 † mandatum habet ſpetiale ad remittendam caducitatem, *Bero.* qui loquitur de negotiorum geſtore Eccleſiæ, *conſ.* 116. *in cauſa, lib.*1.*num.*10.*& ſeq.* concludens, quod procurator ad exigendum canones, niſi dictum fuerit etiam ab ijs, qui iure ſuo cecidiſſent per non ſolutos canones, non remitti caducitatem incurſam ob canonem non ſolutum.
48 Limit. ſi dominus ratam † habeat exactionem, per quam dicitur remiſſa caducitas, *Bec.conſ.*329. *pro deſenſione, num.*3. *verſ. ſed replicari*, qui loquitur de maſſario capituli, cuius exactiones fuerant approbatæ, *Rimin. iun.conſ.*22.*illuſtres, n.*11. qui loquitur de factoribus quorumdam comitum, & ratio eſt, quia ratihabitio
49 † retrotrahitur, & mandato comparatur, etiam in ijs, in quibus eſt opus mandato ſpetiali, *vt dixi in meis Collectaneis ad cap. ratihabitionem de reg.iur.*
50 Limit. vbi quis habet † mandatum ad exigendum canonem, & ad renouandam emphiteuſim, *vt ex Corn. conſ.*187. *lib. concludit, Corbul. de priuat. ob canon. non. ſolut.declarat.*21. *num.*18.
51 Tertius caſus eſt in procuratore † generali cum libera, cuius cum duæ ſint ſpeties, ſeu quia conſtitui poteſt ab homine, vel à lege, dicendum videtur, quod
52 cum prima ſpeties † procuratoris æquiparetur procuratori habenti ſpetiale mãdatum, *l.procurator cum duabus ſeq. & ibi gloſ.*

Digitized by Google

loſ.ff.de procur.l.nam,& nocere,ff.de pact.
cap. qui ad agendum,de procur.in ſext. Cot-
a in ſuis memoral.§.procurator generalis,
Siluan.conſ.35.nu.32.Tiraquel. de retract.
lignag.§.1.gloſ.13.num.32.& poſſit † face-
re ea omnia, quæ faceret conſtituens, *l.*
procurator cui generaliter,& ibi Bart.ff.de
procur. Bal. l. illud,§.1. ff. de minor. cum
alijs cumulatis de exequut.rei iudic. cap.7.
§.10.& ſeq. vbi præterea retuli, qualiter
talis procurator conſtituatur, & quæ idẽ
præterea poſſit, & non poſſit in rebus il-
lum conſtituentis.

Dicendum eſt ex ſolutione † facta pro-
curatori habenti mandatum generale
cũ libera, de toto canone debito, remiſſã
eſſe caducitatem, ſicuti remiſſa fuiſſet, ſi
conſtituens ipſe ſciens caducitatem exe-
giſſet, *vt dixi ſupra num.8.* & comproba-
tur ex ijs, quæ conſiderat, C*orbul.de cauſ.*
priuat.ob non.ſolut.canon.declarat.21.n.16.
dum concludit generali procuratori fa-
cta ſolutione canonum decurſorum non
eſſe remiſſam caducitatem, quia ille non
55 poteſt tranſigere, ſicuti † poteſt procu-
rator cum libera, I*aſ.in l.iusiurandum,*
§. procurator, ff.de iur.iur.num.4.in princ.
cum alijs cumulatis ab Alex. conſ.22. lib.1.
num.7. Bero.quæſt.33.num.1.& 6.in fin.

56 Contrarium tamen † ſuſtineri poſſet
ex Theſaur.quæſt.1.lib.4.num.10. vſque in
fin. & illi aſſentior, ſi mandatum eſſet da-
tum ad exigendum, quietandum, & cum
libera, quia clauſula libertatis reſtringi
debet ad contenta in mandato circa exa-
ctionem, & non ad alia, & mandatum
eſt ſtricti iuris, *l. diligenter, ff. mandat.* &
57 talis clauſula † apponitur ex imperitia
notariorum, & ita cenſuiſſe *Anton. Fabr.*
refert Theſaur. quæſt.1.lib.4.num.13.

A priori tamen opin. non recederem,
58 † vbi conſtituens veriſimiliter fuiſſet re-
miſſurus caducitatem, ſi ipſe canones exi-
giſſet, ex ijs quæ dixi ſupra, *verſ. limita,*
vbi directus dominus ſolitus eſſet, ſicutiè
contra vera eſſet ſecunda, ſi veriſimiliter
dominus non fuiſſet caducitatem remiſ-
ſurus, vt puta, quia remiſſio ſit damnoſa
Eccleſiæ, *vt ex Borgnin. deciſ. 30. par. 2.*
num.537. & 562. concludit, Georg. Barſch.
in ſua Radice clauſularum, verſ. Cum libe-
ra, §.1.nu.26. qui cum ſubdat conſtituen-
tem procuratorem ad vendendum cum
59 libera, non excludi remedio, † *l. 2. C. de*
reſcind.vend. adderem tanto magis eſſe
vera, quæ voluit *Faber.* vt mox dixi.

60 Quartus caſus eſt in procuratore † ge-
nerali conſtituto à lege cum libera, qualis
eſt procurator fiſci, *l.præſes, vbi gloſ.C.de*
tranſact. item tutor, & curator pupilli,
& minoris, *l.mandato generali,ff.de procur.*
vbi gloſ. I*aſ.in l.à diuo pio, §.ſed ſi emptor,*
61 *ff.de re iud.num.8.* Item maritus † in qua-
cumque cauſa vxoris, *l.fin.*C.*de pact.con-*
uent. l. maritus, C. *de procur.* modo agat
62 tamquam † maritus, nam ſi ageret tam-
quam procurator, & non doceret de
mandato, acta eſſent nulla, *Ioan. de Amic.*
conſ.132.num.3.

Quamis Caſſaneus ad conſuet. *Burgun.*
rub.11.§.1.verſ.Retenue,num.1. verſ.quod
intellige, excitata difficultate, an exactio-
ne canonum decurſorum ſit remiſſa ca-
ducitas, illam indeciſam relinquerit, &
dixerit cogitandum eſſe, an illa decidi
poſſit ex dictis, *Felin. in cap. fin.de præſcr.*
qui cum loquatur de prælati confeſſione,
quando noceat Eccleſiæ, tutior videtur
reſolutio, quæ elici poteſt ex ijs, quæ di-
cta ſunt in antecedenti caſu, præſertim
63 cum maior ſit auctoritas † procuratoris
habentis mandatum generale cum libera
ab homine, quam qui habet à lege. Ille
enim poteſt habere fidem in pretio rei
venditæ, iſte nequaquam, *vt ex Bartol.*
Alex. I*aſ.Caſt. & alijs in l. à diuo pio,§ ſed*
ſi emptor, ff. de re iud. tradit Mozius de
contract. cap.de mandato, num.65. & qui
64 poſſint † ſequi fidem emptoris in pretio
rei venditæ, *dixi in meis Collectaneis*
ad §. venditæ, verſic. ſed ſi is, qui vendit.
inſt. de rerum diuiſ.

---

§. XIX.

SVMMARIVM.

Solutionem allegans, debet illam probare 1.
*Ampl.*2.
Excipiens eſt actor in exceptione ſua 3. *non*
probando exceptionem oppoſitam, dicitur
calumniari 4. *Contra illum fertur ſenten-*
tia,

tia, & quando 5. & 6.
De ſolutione excipiens, non ideò fatetur ſe debitorem 7. & quare 8 11.
Factum negans eſſe rite, non fatetur fuiſſe factum 9.
Excipiens, quando dicatur fateri 13. ſententiam non fuiſſe rectè latam, non ideò dicitur fateri, fuiſſe latam 10.
Quod excipitur ad repellendum actorem, non operatur probationem eius, quod impugnatur 11.
Affirmaſſe nemo præſumitur quod non dixit, vel dicere noluit 12.
Soluens indebitum ſcienter nòn repetit, quia cenſetur donare 14. Ampl. 15. 16.
Solue, & repete commune aſſumptum, vbi quis conuenitur ex obligatione camerali rigoroſum, & temperandum 17. 18.
Executiue, ſi quis conueniatur, executiue etiam reconuenitur 18.
Aequalitas eſt ſeruanda in iudicÿs 19.
Creditor, ſi ſibi euincatur pecunia ſoluta, vel aliud quod fuerit datum vice pecuniarum, executiuè non poteſt agere contra debitorē, vt ſoluat 20.
Soluens priori creditori in actione perſonali ſuccedit in locum prioris creditoris 21.
Soluens in actione hypothecaria, quando ſuccedat in prioris creditoris locum 22. & ſeq.

QVamuis ſolutio operetur mox relatos effectus, plura tamen non
1 operatur, & primò non † releuat excipiētem ab onere illam probandi, *l. 1. C. de probat. gloſ. l. 2. verb. expellere, vbi Bart. C. de iur. emphit. Bald. in l. actor. circa fin. C. de probat. & in l. inter debitorem, ff. de pact. Alex. conſ. 101. circa fin. vol. 2. Pariſ. conſil. 90. num. 19. vol. 1. Natta conſ. 226. nu. 3. & conſ. 569. num. 2. Herculan. tract. de ne-*
2 *gatiu. num. 35.* præſertim, † vbi de ſolutione excipitur aduerſus eum, cui erat ſoluendum, & negat fuiſſe ſolutum, *Socin. in l. 1. in fin. ff. de except. Rol. à Val. conſ. 87. vol. 1. num. 3. Franc. Bec. conſ. 105. num. 12. Gabriel. de probat. concluſ. 6. num. 21. Herculan. tract. de negatiu. num. 35.* & ratio eſt,
3 quia excipiens † eſt actor in exceptione ſua, *l. 1. ff. de exception.* ideò ſicut qui agit, debet probare intentionem ſuam, alias abſoluitur reus, etiam quod nihil præſti-
terit, *l. qui accuſare, C. de edend.* & exci-
4 piens † non probata exceptione, dicatur calumniari, *Natta conſ. 29. licet, n. 13. & conſ. 31. num. 1.* ita ferri debet ſententia
5 contra † excipientem, vbi ab illo non probatur oppoſita exceptio, *Card. Mantic. deciſ. 111. expenſionibus, num. 7. & deciſ. 251. nu. 8. Federic. Pruchman. conſ. 45.*
6 *lib. 1. num. 3.* † latius tamen hoc examinant, *Fuluius Pacian. de probation. lib. 1. cap. 61. & 68. num. 1. & ſeq. Maſcard. de probation. concluſ. 685.*
7 Secundò, quod excipiens † de ſolutione, non ideò dicitur fateri ſe debitorem, *l. non vtique, ff. de exception. Cyn Bald & Sal. in l. exceptionem, C. de probat. Bald. & Imol. in l. cum mulier, ff. ſolut. mat. Natta conſ. 134. circa num. 1.* loquens de excipiente de ſolutione, vel præſcriptione,
8 eam afferens rationem, † quia talis exceptio opponitur ab excipiente ad effectū excludendi actoris intētionem, ideò non debet operari contrarium effectum includendi, *l. legata inutiliter ff. de legat. 1. l. non omnis, ff. ſi certum petat*, ideò qui
9 negat, † quid recte factum, non dicitur fateri fuiſſe factum, *Bald. in l. Gallus, §. forſitan. ff. de lib. & poſt. & ibi Alex in apoſtil* ad eumdem, concludens excipientem
10 ſententiam † non fuiſſe recte latam, non ideò fateri latam eſſe ſententiam, quia
11 quod excipitur † ad repellendum actorem, non debet operare probationem eius, quod excipiendo impugnatur, cum
12 nemo præſumatur † affirmaſſe, quod nō dixit, vel dicere noluit, *l. ſi ex teſtamento, ff. de except. rei iudicat. relati à Trentacinq.* qui loquuntur tam de excipiente de ſolutione, quàm de pacto non petendi, *relato Bald ſibi contrario, var. reſolut. lib. 3. de ſolut. reſol. 16. nu. 2.* ſed quia omnis regula patitur limitationem, qui ſcire
13 vellit, quando † excipiens fateatur, videndi ſunt, *Fulc. Pacian. tract. de probat. lib. 1. cap. 20. & cap. 2. cum tribus ſeq. Marſil. de fideiuſ. num. 267. vſque ad 284. cum alijs congeſtis in meis Collectaneis ad l. non vtique, ff. de except.*
14 Tertiò quamuis ſoluens † indebitum, ſcienter non repetat, *l. 1. ff. de condict. indebit.* quia præſumitur donare, qui id præſtat, quod nullo iure cogente, ſeu

cau-

cauſa concurrente præſtatur, *l.donari, ff.*
de regul.iur. & declarat Vaſquius inferens
inde, an qui tradidit rem legatam, poſ-
ſit pęnitendo repetere, *de ſucceſ.creation.*
15 *§.17.num.*112. ſi tamen quis ſoluat † vi obli-
gationis cameralis, vel inſtrumenti gua-
rentigiati, vel ſtante ſtatuto, quod obli-
gato ex publico inſtrumento nulla com-
petat exceptio, repetit quę indebite ſoluit
Roman. conſ.76. in cauſa nobilis, n.7. verſ.
16 *ſed certum*, quamuis † ſoluerit ex decre-
to Iudicis exequentis talem obligatio-
nem, quia non dicitur iſto caſu facta
ſpontanea ſolutio, *Ancar. conſ.159. verſic.*
Quarto hoc probo, Bart. in l.2. in princ.le-
ctur. C. de ijs, quæ vi metuſuè cauſ. nu. 8.
& in ſecunda lectur. nu. 9. quorum aucto-
ritate ita cenſuit *Rota coram Aldobrandi-*
no, vt refert Zachias de obligat. Cammer.
deciſ. 15. Hinc Romanorum Curialium
commune aſſumptum, vbi quis conue-
nitur ex inſtrumento vallato obligatione
17 Camerali. Solue † & repete, quod factu
difficile eſt, *l. ſi dubitatur*, *ff. de fideiuſ.*
Bart. quæſt.4. Publicanus in fin. verſ. Non
enim eſt facile, cum non detur repetitio,
niſi remedio trium conformium, quas
obtinere, quam ſit difficile, & diſpendio-
ſum, experto crede Roberto, ſed in alie-
na cauſa. Quare quandoque improbaui
hunc rigorem, & dicebam ſaltem tempe-
randum, vt eadem facilitate concedere-
tur repetitio, qua conceditur petitio,
18 exemplo † iudicij conuentionis, & re-
conuentionis, quorum primum, ſi fuerit
exequutiuum, tale etiam eſt ſecundum
gloſ. fin. verſ. remoto, in cap. 2. de matr.
petition. vbi Abbas, & reliqui, Franc. cap.
Paſtoralis, de appel. num. 6. Magon. deciſ.
Lucenſ. 52. num. 14. Lancellot. de Attentat.
par. 2. cap. 12. limit. 8. num. 53. in iudicijs
19 enim † ſeruanda eſt ęqualitas, nec litigan-
tes ſunt ad imparia iudicandi, *cap. in*
iudicijs de reg. iur. l. fin. C. de procur. Crauet.
conſ. 133. num. 7. & ſeq. cum alijs cumulatis
à Gonzal. ad regul. 8. Cancel. gloſ. 6. n. 164.
& ſeq. plurib. ſed hæc canuntur *Surdo*, im-
pinguatur enim curia multitudine ſcriba-
rum, & ſimilium, vtile eſt, vt de lite
fiant lites, quæ an ſint breues, vel longæ
non videtur inquirendum, ſed ve vobis,
qui lites, & diſſidia alitis, interim prope-
remus ad aliam exceptionem, quę remo-
retur, vel reuocet exequutionem rei iu-
dicatæ, & Deum expectemus vltorem in
eos, qui ſcientes, & agnoſcentes hanc ini-
quitatem illam ferunt.

20 Quarto, ſi euincatur pecunia † ſoluta
creditori, vel aliud quod fuerit illius vice
datum, quia extincta fuit ſemel executi-
ua via agendi contra debitorem, non po-
teſt creditor exequutiue iterum agere, vt
ſoluat, ſed ordinarie, & tribus ſententijs
debet agere, *vt dixi infra de deliberatio-*
ne, cap.30. num.69.

21 Quinto, quod licèt ſoluens priori † cre-
ditori in perſonali actione, in illius iura
ſuccedat, non ſuccedit tamen in hypo-
22 theca, † nec in hypothecaria l. res obliga-
tas, C. *de pignor. l.* 1. C. *de his, qui in prior.*
23 *locum credit.* † niſi pecunia data ſit ea le-
ge, vt ſoluatur prioribus creditoribus, &
ita fiat ſolutio cum pacto, vt pignus ſit
ſoluenti obligatum; niſi tamen illud fuiſ-
ſet venditum ante factam ſolutionem.
24 Vel ſoluens † emerit nomen debitoris,
vel ſoluenti ſint ceſſa iura creditoris, *l. ſi*
à creditore, C. *de act. & oblig. l. fin.* C. *de*
iur. fiſci, vel niſi in actu ſolutionis fuerit
conuentum, quod ſoluens, ſuccedat in
locum prioris creditoris, *l.* 1. C. *de his, qui*
in prior. credit. ſucced. vel pariter in actu
25 † ſolutionis ſit concluſum, pignus rema-
nere ſoluenti obligatum, vel niſi ſoluens
26 † eſſet alia ratione creditor debitoris, *d.*
l.1. & l.1. C. qui potior, in pignor. hab. Rip.
in l. ſi ventri, §. eorum, ff. de priuileg. cre-
dit. nnm. 8. 9.

---

§. XX.

SVMMARIVM.

Parte acceptata totum dicitur acceptatum 1.

Creditor cum hypotheca acceptata parte ſui crediti, non impeditur pro reſiduo totam rem hypothecatam capere, & diſtrahere 2. *& quare* 3. *Ampl.* 5. 6.

Hypotheca eſt indiuiſibilis 3. *Limita* 4. *Amplia* 8.

Obligatus in ſolidum, debet totum debitum

integre ſoluere, nec iuuatur vllis exceptionibus 7.

Obligatus in ſolidum, ſi ſoluat partem ſuam diuiſo debito in viriles, liberatur ab obligatione ſolidi 9. Ampl. 10. 11. 12. 13. 14 15. 16. 17. 19. 20. Limit. 21. 24. 25. 26. 27. 28. Sublimit. 22.

In ſolidum plures ſunt obligati, qui ex legis diſpoſitione poſſunt conueniri 15. in fin.

Donatio non acquiritur abſenti, vel ignoranti, niſi ſequuta ratificatione 18.

Acceſſorium non alterat principale 23.

Fundum, qui debet tradere, non liberatur tradendo partem 28. item nec tradendo fundum hypothecatum 29. item nec tradendo fundũ, cuius vſus fructus eſt alterius 30. item nec qui tradidit fundum, qui ſub conditione poteſt à recipiente auocari 13.

Fundus datus, qui ſub conditione auocari poteſt, cuius periculo pereat 32.

Retractus ceſſat in venditione conditionali 33.

Correlatiuum quid ſit 34.

Correlatiuorum eadem eſt diſciplina 35. ampl. 36.

Creditor ſimpliciter petens partem crediti ab vno ex pluribus obligatis in ſolidum, non prohibetur ab eodem, & reliquis ſolidum petere 37. & quare 38 Ampl. 39. limit. 40. 41. 43. 44. 47. 48. ſublimit. 45. 46. 49.

Socinus fuit ſubtilis doctor, & illius ſubtilitates notantur & defenduntur 42

1 QVamuis parte † acceptata, totũ dicatur acceptatum, *l. ſi cui, ff. de*
legat. 2. l ſi exiaſſe, ff. de acquir. hæred. l.
quædam, ff. de iur. delib. ſi tamen creditor
cum hypotheca recipiat partem crediti,
non ideò extinguitur hypothecæ actio,
2 quin creditor † agendo pro reſiduo poſ-
ſit totam rem ſibi hypotecatam diſtrahe-
re perſeuerante debitore in contumatia,
ſeu mora non ſoluendi, *l. ſolutum, §. ſi cre-*
ditori, ff. de pignor. action. l. ſi neceſſarias,
§. ſi vnus. ff. eod l. quamdiu, ff. de diſtract.
pignor. per quæ iura ita firmat, *Gozadin.*
conſ 38. in cauſa nobilium, num. 4 Neguſ.
de pignor. par. 8 memb. 1. num. 4. in princ.
3 Et ratio eſt, quia † hypotheca eſt in-
diuiſibilis, *l. quamdiu, C. de diſtract. pign.*
Socin conſ. 135. lib. 1. num. 2. Crauet. con-
ſil. 77. num. 15. Milanenſ. decis. 13. & li-
cet, n. 12. Neguſ. de pignor. par. 8. membr. 1.
4 *num. 48. & ſeq.* vbi late comprobat, † li-
mitando in hypotheca, quæ competit pro
legatis, nam illa exercetur contra hære-
des pro portionibus hæreditarijs tan-
tùm.
5 Ampl. etiam, vbi hypothecatæ † eſ-
ſent plures res, quæ deinde alienatæ poſ-
ſideantur à pluribus, & ab vno illorum
ſimpliciter fuerit ſoluta pars aliqua debi-
ti, nam adhuc omnes remanent obliga-
tæ pro reſiduo, *l. ſi rem, §. omnis, ff. de*
pignor. act. l. quamdiu, C. de diſtract. pign.
per quæ iura ita firmat Neguſ. de pignorib.
par. 8. memb. 1. num. 48. circa med. & nu-
mero 49.
6 Ampl. ſi ſoluatur † maior pars quamti-
tatis debitæ, *Gozadin. conſ. 38. in cauſa*
nobilium, num. 4. in fin.
Quamuis dicta de hypotheca, videan-
tur habere aliquam analogiam cum obli-
7 gatione plurium † in ſolidum, vt quiſque
illorum ſit totius quamtitatis, vel rei in
contractum deductæ, reus debendi, nec
excipere poſſit de diuiſione, vel quod ſit
pro virili tantùm obligatus; vel quod non
teneatur, niſi in quantum facere poſſit,
vel quod alij excutiantur, *l. reos, §. cum*
in tabulis, verſ. in ſolidum ſpopondiſſe, ff. de
duob. reis, Natta conſ. 52. vt oſtendatur,
num 1. & 3. Marſil. de fideiuſ. num. 62. &
ſeq. Vinc. de Franc. deciſ. 164. contra nu-
rum, num. 4. in fin. ſicuti non dicitur ex-
8 tincta † hypotheca, licèt in parte ſit ſo-
luta quamtitas, vel adimpletum factum,
cuius cauſa fuit illa contracta, vt dixi in
principio huius §. idem dicendum videa-
tur in obligatione ſolidi, retenta analo-
gia, quæ cadit inter hypothecam, & obli-
gationem ſolidi.
9 Attamen, vbi plures † ſunt in ſolidum
obligati, ſi vnus illorum ſoluit partem ab
eo debitam, diuiſo credito in viriles, eſt,
idem ſoluens liberatus à reſiduo, *l. 2. ff. de*
duob. reis, per quem textum ita firmat,
Iaſ. in l. ſi ex totò, §. 1. ff. de legat. 1. num. 4.
& Ripa num 12. & Bal. nu. 4. poſt med. verſ.
aut recepit, ſub commemoratione partis,
Alex. in l. ſi creditores, C. de pact. num. 1.
& Iaſ. num 3. & 4. in princ. & in fin. verſ.
Item aduerte, Alex. num. 6. verſ. aut tam-
quam ratam ſuam, & Stella num. 2. 5. &
ſeq.

Digitized by Google

ſeq. & Petr. Stella. num.29. & ſeq. late probat Trentacinq. var. reſol. lib. 3. de ſolution. reſol. 6. num. 1. & 2. & reſol. 34. num. 27.

10 Ampl. vt nec petere ſolidum † à reliquis obligatis, ſed ſolùm portionem, ſeu virilem, Iaſ. in l. ſi creditores, C. de pact. num. 3. Bal. in l. ſi ex toto, 8. §. 1. ff. de leg. 1. num. 4. poſt med. verſ. aut recepit ſub commemoratione partis, addendo procedere, etiam ſi eſſent mille obligati in ſolidum, Alex. in l. ſi creditores, C. de pact. num. 1.

11 Ampl. etiam, ſi reliqui † obligati ſint abſentes, vel ignorent factam à correo particularem ſolutionem, Alex. in l. ſi creditores, C. de pact. num. 1. verſ. ſecundo not. & Petr. Stella ibid. num. 14 addendo in fin. non reperiſſe contradictorem, & Iaſ. n. 4.

Contrarium defendit Stella in l. ſi creditores, C. de pact. num. 16. & ſeq. & 59. & ſeq.

12 Ampl. etiamſi correi † fiant deinde nõ ſoluendo, Petr. Stella in l. ſi creditores, C. de pactis, num. 7. Trentacinq. var. reſol. lib. 3. de ſolut. reſol. 34. num. 27. verſ. Has limitationes.

Contrarium firmant Afflict. deciſ. 142. Quidam creditor, nu. 2. verſ. Secus ſi omnes non eſſent ſoluendo, Alex. in l. creditores, C. de pact. nu. 2. verſ. & ideò ſi reliqui, Trentacinq. var. reſol. lib. 3. de ſolution. reſol. 6. num. 2. in fin.

13 Ampl. præſertim, † ſi debitori ſoluenti virilem, non contradixit creditor, ſed ſolutionem recepit, quæ iuxta numerum obligatorum erat ſoluenda, Iaſ. in l. creditores, C. de pact. num. 3. verſ. ſecundo. Contrarium defendit Petr. Stella in l. ſi creditores, C. de pact. num. 29. & ſeq. pluribus.

14 Ampl. ſi uedicatur † pro portione, vel parte, vel quota, vel pro perſona ſua ſoluere, Petr. Stella in l. ſi creditore, C. de pact. num. 5.

15 Ampl. in quacumque debitorum † ſpetie, qui in ſolidum conueniri poſſunt, Petr. Stella in l. ſi creditores, C. de pact. nu. 9. qui autem ſint debitores, qui ex lege cõueniri poſſunt, in ſolidum dixi in meis Collect. ad l. ſi fuudus, §. ſi duo, verſ. ſed ſimul, ff. de pignor.

16 Ampl. præſertim, ſi † recipiendo ſolutionem, creditor dixit eſſe illa contentum, Cotta in ſuis Memoral. §. creditor habens.

17 Ampl. etiam, quod † alij creditores ignorent talem ſolutionem, Iaſ. in l. ſi creditores, C. de pact. num. 4. verſ. Ric. de ſolut. & iſte eſt magnus effectus, nam cum
per receptionem partis debiti, quod plures ſe obligarunt ſoluere, inſurgat tacita
donatio ad fauorem abſentium, & igno-
18 rantium, † abſenti, & ignoranti non ſuſtinetur donatio, nisi fuerit ratificata, l. abſenti de donation. Petr. Stella ita arguit d. l. ſi creditores, num. 66.

19 Ampl. præſertim, ſi creditor † recipiat ſolutionem tamquam partem ad ipſum ſpectantem, Alex. in l. ſi creditores, C. de pact. num. 3. verſ. ſecus, ſi recepiſſet.

20 Ampl. etiam in pluribus † fideiuſſoribus in ſolidum obligatis, nam ſi vnus illorum ſoluat non ſimpliciter, ſed tamquam partem ad eum ſpectantem, liberatur à ſolido, & à parte ſoluta, etiam ſi alij reperiantur non ſoluendo, inter quos, iſto caſu non extinguitur obligatio ſolidi, vt diſtinguit Alex. in l. ſi creditores, C. de pact. num. 6. verſ. putarem.

21 Limit. vbi non facta † mentione partis debitæ à ſoluente, obligatus in ſolidum ſimpliciter ſoluiſſet, Ripa in l. ſi ex toto, §. 1. ff. de legat. 1 nu. 11. & Petr. Stella n. 57. & ſeq. vbi plures rationes refert, & Soc. num. 6. verſ. ergo ſi ſimpliciter, & Bal. n. 4. verſ. aut recipit ſimpliciter, Alex. in l. ſi creditores, C. de legat. num. 3. verſ. recipit partem ſimpliciter, & nu. 6 in princ. Trentacinq. var. reſol. lib. 3. de ſolut. reſolut. 34. num. 26.

22 Sublimita præcedentem † limitationem, ſi ageretur de ſolutione intereſſe, ſeu vſurarum, Iaſ. l. ſi creditores, C. de
pact. num. 3. in fin. eam afferens rationem,
23 quia quæ fiunt circa acceſſoria † non alterant principale, & hac ratione, ſi plures eſſent in ſolidum obligati pro fructibus conſignatiui cenſus, ſi vnus illorum ſolueret tertiam partem, vbi tres ſunt in ſolidum obligati ad illorum ſolutionem, nõ eſſet facta diuiſio quoad ſortem principalem, ſecus quoad fructuum ſolutionem, Ripa in l. ſi ex toto, §. 1. ff. de legat. 1. num. 13. verſ. ſecundo, & verſ. tertio, Trentacinq. var. reſol. lib. 3. de ſolution. cap. 6.

num.4. Petr. Stella in repet. l. ſi creditores, C. de pactis, num.40. affirmatiue reſoluit, quæ dixi de fructibus cenſus, ſed illa latiſſime examinat *Milanenſ. deciſ.13. & licet, num.12. & ſeq. plurib. Iaſ. d. l. ſi creditores, nu.3. verſ. Tertiam*, ſed an in perpetuum ſit inducta diuiſio, *Petr. Stella d. l. ſi creditores, num.48.* tenet negatiuam, niſi accedat præſcriptio.

24 Limit. vbi vnus ex correis † debendi, ſoluit plus, vel minus, quam eſſet debitum, illo diuiſo in viriles, *l. inter eos, §. vbi gloſ. verb ſoluit, ff. de fideiuſ. vbi Angel. dicit ita obtinuiſſe, Bal. Angel. Sal. & reliqui in l. ſi creditores, C. de pact. Ripa in l. ſi ex toto, §.1. ff. de legat.1. num.13. Alex. in conſil.178. viſo proceſſu, lib.7. num.12. Petrus Stella d. l. ſi creditores, nu.55. Trentacinq. var. reſol. lib.3. de ſolut. reſolut.6. nu.4.* vbi etiam refert diſſentientes, *Petr. Stella in repet. l. ſi creditores, C. de pact. num.55. & Alex. num.1. verſ. Not. Vrſil. ad Afflict. deciſ.142. num.1.*

25 Limit. vbi creditor † expreſſe proteſtatur per receptionem partis crediti, noluiſſe facere diuiſionem ſui crediti, vel ſaluo iure ſolidi, *Cyn. Bal. Salic. Alberic. in l. ſi creditores, vbi Iaſ. num.3. verſ. Quarto, & Stella num.52. Ripa in l. ſi ex toto, §.1. ff. de legat.1. num.13. in fin. verſ. Tertio, & Iaſon n.10. & ſeq.* vbi de communi reprobato, *Socin.* aliud ſentiente, *Trentacinq. alios referens var. reſol. lib.3. de ſolution. reſol.6. num.5.* vbi etiam refert diſſentientes, *& reſol.34. num.24. verſ. Hæc concluſio, Petr. Stella in repet. d. l. ſi creditores, nu.52. Bal. l. ſi ex toto, §.1. ff. de legat.1. num.4. circa med. & Socin. num.7. verſ. limita tamen, & Iaſ. num.10.*

Contrarium tenet † *So. in. in l. ſi ex toto, §.1. ff. de legat.1. num.7. in fin. ſed illum reprobant Petr. Stella in l. ſi creditores, C. de pact. num.53. & ſeq. Trentacinq. var. reſol. lib.3. de ſolution. reſol.6. num.5.*

26 Limit. vbi ſolutio † fuit facta tutori, vel curatori, vel procuratori non habenti ſpetiale mandatum ad diuidendum creditum, & in quocumque adminiſtratore rerum alienarum, *Petr. Stella in rep. l. ſi creditores, C. de pact. num.56.* qui loquitur de omni perſona, quæ non habet facultatem donandi, quia tacita ineſt donatio in hac diuiſa ſolutione.

27 Lim. fauore vltimæ voluntatis, † nam ſi quid annuum ſit præſtandum à duobus, ſi ab vno ſoluatur dimidium, non ideò eſt liber à reliquo, *Bal. in l. ſi ex toto 8. §.1. in fin. ff. de legat.1 num.3. verſ. fallit fauore legati.*

Contrarium probat, *Trentacinq. var. reſol. lib.3. de ſolution. reſol.6. n.7. verſ. & cum hæc ratio.*

28 Limit. vbi plures ſint † obligati rem tradere, nam ſi ab vno tradatur pars, non eſt extincta obligatio, ne, quoad tradentem partem, nec quoad alios, qui ſimul & diuiſim conueniri poſſunt, vt integrã, & liberam tradant, *l. qui ſibi 33. l. etiam 37. ff. de ſolution.* Ideò ſi vnus ex debitoribus hypothecauerit fundum traditum,
29 † nõ ſunt liberati promiſſores ſolidi, quin per hypothecariam poſſit auocari à recipiente, *l. ſi rem meam 20. ff. de ſolut.* exemplum etiam eſſe poteſt, ſi quis tradat fundum, cuius vſus fructus ſit alterius, quia
30 fundus † non intelligitur recipiẽti datus, ſi abſit vſusfructus, *l. eum qui 56. §. ſi à te, l. qui vſumfructum 58. ff. de verb. obligat.*
31 & idem dicitur, ſi tradatur fundus, † qui ſub conditione, vel adueniente die eſt alteri dandus, *l. qui res ſuas 98. ff. de ſolut.* quia adueniente die, vel purificata conditione recipienti aufferri poteſt, ideò in-
32 terim illius † periculo non perit, etiam ſi pereat periculo, vel vi, cui non poſſit reſiſti, *l. hac venditio 7. ff. de cont. empt. l. ei, qui ita 13. ff. de cond. inſtit.* Nec in
33 tali venditione habet locum † retractus gentilitius, vel feudalis, *Tiraquel. de retract. lignag. §.1. gloſ.2. num. 22. & ſeq.* & ratio eſt, quia pendente conditione, venditio non eſt perfecta conditio, nihil ponit ineſſe, *l. grege, §. fin. ff. de pignor.*

Quæ dicta ſunt de debitore ſoluente partem ab illo debitam, ſi in viriles fieret debiti diuiſio, an ſint repetenda in creditore, qui vnum ex debitoribus in ſolidum obligatis conueniat pro parte, ſeu rata illi tangente, cum debitor, & creditor ſint correlatiua, non enim alterum
34 ſine altero eſſe poteſt, correlatiuũ † enim nihil aliud eſt, quam duorum, vel plurium mutua inuicem facta relatio, vel vltro, citroque repreſentatio, quare correla-

relatiuum dicitur quaſi ſimul relatiuum, *arg.l.habeo,§ contractum.ff.de vera.ſignific.*
35 *l.reos in princ.ff.de duob. reis*,† eadem enim eſt correlatiuorum diſciplina etiam in penalibus ſtatutis, *Bart.in l.final.C.de indict. viduit.tollend.Iaſ.teſtans de communi, in l.ſi prius.ff.de nou.oper.nunciat.num.54. & ſeq.* vt cætera omittam, quæ latè congerit in ſua logica iuridica, *Mart.Schicard. cap. à correlatiuis*.

Et ideò videantur repetenda in creditore petente, quæ ſibi ſunt debita, quæ fuere dicta in debitore, præſertim cum
36 agatur de qualitate † communi, non autem propria debitori, vel creditori, quo caſu ab vno ad aliud non valet argumentum, non enim licet filio emendare patrē, ſicuti licet patri emendare, & corrigere filium, nec ſicuti pater habet filios in poteſtate, ita pater ſubeſt poteſtati filij, & ratio eſt, quia correctio, & patria poteſtas ſunt qualitates propriæ, ſeu ſoli patri conuenientes.

Regula itaque negatiua ſit, quod cre-
37 ditore † ſimpliciter petente partem ſui crediti à ſuo debitore, non ſit facta diuiſio, quin ab eodem, & reliquis, diuiſim poſſit ſolidum petere, *Bald.in l.ſi ex toto 8. §.1.ff. de legat.1.nu.4.in princ.verſ.aut petijt partem ſimpliciter*, eam afferens rationem,
38 quia tali † petitione non dicitur facta diuiſio, ſed electio, *& Socin.ibid.nu.5.* aliam afferens rationem, quia duo copulatiue requiruntur, vt ex petitione virilis portionis fiat diuiſio, nempe, quod ab omnibus ſit petitum pro parte, & quod lis deſuper fuerit conteſtata, *Ripa ibid. num. 14. Iaſ.num.13.Alex. in l.ſi creditores, C.de pact.num.4. & 5. in fin.Trentacinq.var.reſolut.lib. 3. de ſolut.reſol.6. num.8. & reſol. 34. num.23.*

39 Ampl. præſertim, ſi petitio † fuerit facta à procuratore, tam ab vno ex debitoribus obligatis, quam ab omnibus coniunctim, quia vt inducatur diuiſio opus eſt ſpeciali mandato ad remittendum ius ſolidi, nam remiſſio eſt donatio, *Ripa in l.ſi ex toto,§.1.ff. de legat.1. num. 19. Trentacinq. var. reſol.lib.3.de ſolut. 34. in materia, numero 23.*

40 Limit. vbi virilis portio † petitur ab eo, cui competit beneficium diuiſionis, *Bal.in l.ſi ex toto,§.1.ff.de legat.1.num.4.verſ.Niſi hoc facit ex neceſſitate*, modo de tali beneficio excipiatur ante ſolutionem, *Alex.l. ſi creditores,C. de pact. num.2. verſ. Ideo ſi vnus, & Petr. Stella, num.10. & ſeq.* rationem refert *Trentacinq.var.reſol.lib.3. de ſolut.reſol.6. num.6. ſublimitando in pluribus fideiuſſoribus.*

41 Limit. vbi virilis portio † extraiudiciū petitur, & debitor conſentiendo petitioni, offert ſe promptum ad ſoluendum, *Socin. in l.ſi ex toto, §.1. ff.de legat.1.num.5. verſ. ex qua ratione*, addendo poſſe tunc creditorem cogi ad recipiendam, nec poſſe pœnitere. Dubito tamen de ſubtili limitatione *Socin.* cum fortius idem dicendum eſſet de petitione iudiciali, cum in iudicijs quaſi contrahatur, & ex alijs, quæ parit iudicij calor, quæ non refero, & ſufficiat illa
42 monuiſſe. Subtilis enim ingenij † fuit idem *Socin. vt ex Dec.refert Ripa in l.ex facto, §.fin.ff.ad trebel.num.15.* & illius ſubtilitates notauit *Alciat.* & defendit *Decian. in ſua Apolog.aduerſus eumdem Alciat.cap. Argumenta, quæ ducit Alciat num.13.& ſeq.*

43 Limit. vbi creditor † à ſingulis debitoribus coniunctim petit portionem, ſeu virilem litem conteſtando, *Ripa in l.ſi ex toto, §.1.ff.de legat.1.num.15. ſubdens, nu.16. & 17.* multos diſentire à *Bal.* ſi petita fuerit ab vno pars ab eo debita, *Trentacinq. var.reſol.lib.3. de ſolution. reſol.6. creditor, col.fin. verſ.tertius, & vltimus, & reſol.34. in materia, num.23. Iaſ.d.§.1. num.13. Soc. in l. ſi ex toto,§.1.ff.de legat.1. num.5. in princ. & Bal.num.4. in princ. Alex. in l.ſi creditores, C. de pact.num.5.*

44 Limit. vbi ab vno † ex correis petitur virilis portio ab illo debita, niſi addita ſit clauſula ſaluo iure petendi reſiduum, *Trentacinq.var reſol.lib.3.de ſolution.reſolut. 6. creditor. col.penul. verſ. ſecunda eſt opin.* vbi refert inter alios, *Afflict.deciſ.142.* teſtantem ita fuiſſe iudicatum, & ideò à iudicio eius confeſſus nolle recedere, *&*
45 *reſolut.34.num.24.* † ſublimitando, ſi petitio ſit facta ſaluo iure petendi reſiduum, reprobando diſentientes circa hanc reſeruationem, *Vrſil. ad Afflict. ibid.num. 1. & 2. Bal.l.ſi ex toto,§.1.ff.de leg.1.num.4.verſ. vel niſi contrarium proteſtetur,ibid.num. 10. Alex.in l.ſi credit. C. de pact.num.4.*

Con-

Contrarium tenent relati à *Trentacinq. var. reſol. lib. 3. de ſolution. reſol. 6. creditor, col. penul. verſ. prima.*

46 Sublimita, vbi † correi non eſſent ſoluendo, *Afflict. deciſ. 142. Quidam creditor, num. 2. in fin.*

47 Limit. vbi virilis, † quæ petitur, ſit pars principalis crediti, ſecus ſi vſurarum, ſeu intereſſe, *Vrſil. ad Afflict. deciſ. 142. quidam, num. 1. & 2.*

48 Limit. vbi † omnes debitores non ſunt ſoluendo, *Afflict. deciſ. 142. Quidam nu. 2. circa fin. & ibib. num. 2. circa med.*

49 Intellige omnes † limitationes huius regulæ, ſi ſubſequatur ſolutio iuxta petitionem, *Alex. in l. ſi creditores,* C. *de pact. n. 4. in fin. verſ. tamen.*

---

§. XXI.

SVMMARIVM.

Solutionis exceptio eſt peremptoria. 1.
Solutione extinguitur omnis obligatio 2.
Obligatio eſt mater actionis 2.
Sine actione competenti nemo conuenitur in iudicium 3. Ampl. 4. 5. 6.
Exceptiones peremptoriæ, in quibus conueniãt, & non conueniant 7. quando opponendæ 8.
De ſolutione niſi fuerit exceptum ante concluſionem in cauſa, vel ſententiam excipi non poteſt, niſi fuerit appellatum 9. & quare 10. Ampl. 11. vt non audiatur; niſi refectis expenſis 11. Ampl. 17. Intellige 16.
Clericus, qui diſtulit excipere de clericatu vſque in tempus, quo poterat ferri ſententia à layco Iudice poteſt ab eodem condemnari in expenſis 12. vel potius ab ecleſiaſtico 13. limit. 14. & 16. condemnatur in expenſis à layco Iudice, ſi coram eo conuenit laycum, & ſuccubuit 15.
De ſolutione, quando dicatur fuiſſe exceptum 18.
De ſolutione tarde excipiens, non auditur niſi refectis expenſis 19. Ampl. ibid. & 20. Limit. 21. 22. 23.
Quid ſi in integrum reſtituatur 25.
Reſtitutio in integrum conceditur omnibus ex cauſa 24.
Reſtitutus in integrum aduerſus omiſſam exceptionem ſolutionis, an audiatur, niſi refectis expenſis 25. 28.
Reſtitutio in integrum procedit à pari cum appellatione 26.

1 SOlutionis exceptionem † eſſe peremptoriam actionis eius, qui aliquem conueniat ad ſoluendum, indicat nomen ipſum ſolutionis, quo redacto ad effectum per numerationem pecuniæ, vel traditionem alterius rei, vice pecuniarum conſentiente creditore, *l. ſolut. 177. ff. de verb.*
2 *ſignif.* † extinguitur omnis obligatio, *§. 1. inſt. quib. mod. tollit oblig.* quæ eſt mater actionis, ſeu vinculum, quo actor volens, & reus nolens, trahitur in iudicium, *§. 1.*
3 *inſt. de act.* ſine enim actione † competenti, nemo alium conuenire poteſt, *l. ſi pupilli, §. videamus, ff. de neg. geſt. Gail. obſer. 17. lib. 2.*
4 *num. 2. & ſeq.* Nec opus eſt reum † excipere, quod actor careat actione, ſed illi ſat eſt, narrare, & probare factum, ex quo Iudex elicere poſſit carentiam actionis in
5 actore, nam Iudex † ex officio debet repellere illum à limine iudicij, *Aretin. conſil. 48. reuocatur, num. 6. Bart. & Soc. in l. 1. ff. de except. Afflict. deciſ. 354. nu. 10. Menoc. de arbitr. iud. quæſt. 16.* quos omnes refert, & ſequitur *Magon. deciſ. Lucenſ. 17. agebat,*
6 *num. 18.* addendo, *num. 19.* † Iudicem facere litem ſuam, ſi non repellat à limine iudicij agentem ſine actione.

Notandum tamen, quod licet omnes
7 peremptoriæ † exceptiones in eo conueniant, vt oppoſitæ, vel non oppoſitæ perimant, occidant extinguant, & claudant actori viam agendi, *§. appellantur, inſt. de exception.* non conueniunt tamen in tem-
8 pore, quo illæ ſint † opponendæ, cum aliæ ante litem conteſtatam, aliæ in litis conteſtatione, aliæ in proceſſu cauſæ, aliæ etiã poſt ſententiam, *Veſembec. in ſuis paratitil. cap. de exceptionibus, num. 9. doctores in l. peremptorias,* C. *ſenten. reſcind. non poſſe, Intriol. deciſ. 17. num. 1. & ſeq. Aretin. in §. appellantur, inſt. de action. num. 2.*

9 Quod ſi de ſolutione † ante concluſionem in cauſa, vel ante ſententiam non fuerit oppoſitum virtute rei iudicatæ, non poteſt amplius opponi, niſi fuerit appellatum, vt dixi ſupra, §. 11. nam cum in ſecunda inſtantia liceat, non deducta deducere

cere

Digitized by Google

cere poterit tunc de ſolutione excipi, *Bar. in l.2. C. ſent. reſcind. non poſ. num.3. Aret. §. appellantur, inſtit. de action. num.2. verſ. tertio principaliter*.

10 Et ratio eſſe poteſt, † quia opponens, ſeu aſſerens ſoluiſſe, quæ ab illo petuntur, non dicitur excipere proprie, ſed ſe defendere, *gloſ. in cap.1. verb. defenſionis, verſ. defenſiones, de litis conteſt. in ſext.* ideò ſi ſe non defendat, meritò condemnatur ad fauorem actoris, qui intentionem ſuam probauit.

Sequitur aliud incommodum contra 11 † reum non opponentem de ſolutione ante ſententiam, vt ille deinde non audiatur, ſi de ſolutione docere vellit, niſi refectis expenſis factis ab actore, *Bal. in cap. exceptionem de except. num.2.* & poſt longam diſcuſſionem ſequitur *Fel. in cap. ad audientiam 31. de reſcript. nu.14. in fin. Rebuf. in tract. de expenſ. damnat. & intereſſe, artic.89. gloſ. vnic. num.4. Aſin. in prax. §.22. Ampl.46. Scaccia de appellat. quæſt.17. limit.21. nu.68. Marſil. relato Fel. in d. cap. ad audientiã, in l. patre, ff. de quæſt. num.73.*

12 Comprobatur relatum notabile † exẽplo clerici, qui conuentus coram ſeculari Iudice, ſi diſtulit excipere de clericatu vſque in tempus quo poterat ſententia in illum proferri, qui condemnatur in expenſis iudicij ab eodem Iudice layco, vt voluit *Surdus conſ.296. occaſione, num.5. relatis Bellam. deciſ.226. & Felin. in cap. except. de except. in princ. Marſil. in l. patre, ff. de quæſt. num.77. & dixi de exequut. rei iudic. cap.25. §.3. num.17. & ſeq. Boer. ad conſuet. Bituricenſ. titul. de iuriſdict. §.21. col. penul.*

13 *circa fin.* tenet † condemnandum à iudice eccleſiaſtico, & idem voluit *Rol. à Vall. conſ.12. lib.2. num.42.* & ab iſtis non videtur diſentire, *Surdus d. conſ.296. n.26.* dum refert eſſe valde dubiam opinionem, an laicus Iudex poſſit condemnare clericum in expenſis, qui calumnioſe coram illo ac-

14 cuſauit laicum, *Dec.* tamen limitat, † ſi poſt exceptionem clericatus actor non ceſſauit à lite cæpta coram layco Iudice, *conſ.241. ſcripſi, num.2 verſ. ſed videndum*, addendo actorem ipſum eſſe condemnandum in expenſis.

15 Si tamen clericus † conueniret laycum coram Iudice layco in caſu q... coram Iudice eccleſiaſtico erat conueniendus, *iuxta cap. ſi clericus de foro compet. gloſ. in cap.1. verb. quod clericus 11. quæſt.1.* poteſt à Iudice layco condemnari in expenſis, quia talis condemnatio eſt acceſſoria ſententiæ, qua laycus fuit in negotio principali abſolutus, *Marcobrun. conſ.44. vis præſentis, nu.20.* addendo neminem hoc negare, *Paul. Fuſcus ſingul.112. §. clericus*.

16 Quæ dixi de expenſis reficiendis ab eo, qui tarde excepit de ſolutione, † intellige de expenſis, quas fecit victus, antequam de ſolutione fuit exceptum, ſi apparet expenſas fuiſſe factas ob tarditatem oppoſitæ exceptionis, ſecus ſi conſtaret, quod reus illas omninò facturus erat, *Fel. in c. ad audientiam 2. de reſcript. num.14. verſ. ad omnes, & num.15. verſ. quod dictum.*

Quæ dixi licere in gradu appellationis 17 † excipere de ſolutione, *Fel. d. cap. ad audientiam, num.14.* poſt luongum examen concludit procedere, etiam ſi ſcienter, & doloſè fuit dilatum illam opponere, no-

18 tandum tamen de ſolutione † fuiſſe exceptum per inſtrumentum ſolutionis eius, quod petitur, etiam ſi dictum non fuerit, quod excipiendo cõſtat de ſolutione, quia Iudex ſupplere debet iis, in quibus reus defecit, vbi ex actis conſtat illum defeciſſe, *Caſt. in l.2. ff. de except. verſ. ſed illa quæ non eſt proprie exceptio, & ibi Cuman. n.3. Ioan. de Imol. in l.4. §. hoc autem iudicium, ff. de damno infect. num.65. verſ. ſed certè loquitur*, quos refert, & ſequitur *Pacian. de probat. lib.1 cap.68. primus, n.76.*

Regula ſupra conſtituta, quod reficien-

19 dæ † ſint expenſæ ab eo, qui tarde excepit de ſolutione, ampliatur primò, ſi excipiens fuit negligens in tali oppoſitione, *gloſ. in cap penul. verb. in curia, de reſcript Felin. in cap. ad audientiam, 2. de reſcript num.15. verſ. Limitaretur*.

20 Ampl. etiam, ſi † de ſolutione excipiat in gradu appellationis, *Fel. in cap. ad audientiam 2. de reſcript. num.16. circa med. verſ. poteſt iu cauſa appellationis*.

21 Limit. in hærede † eius, qui ſoluit, nam cum ille habeat probabilem ignorantiæ cauſam, *l. qui in alterius, ff. de reg. iur.* excuſatur à refectione expenſarum, *Tuſcus concluſ.192. emphit. uum.135.*

Li-

22 Limit. in prælato † *Fel. in cap. ad audientiam 2. de reſcript. num. 16. in princ.* licèt
deinde ſubdat contrarium, & ex illius di-
ctis reſolui poſſet, quid dicendum de tu-
tore, curatore, procuratore, & ſimilibus,
aliena negotia gerentibus.

Alio remedio, ſed extraordinario, po-
teſt, qui fuit contumax, vel doloſè non
excepit tacite, vel expreſſe de ſolutione
quamtitatis, quæ ab illo fuit petita, omiſ-
23 ſam exceptionem objicere † nempe ſi ex
generali clauſula, ſi qua mihi ſuerit in in-
tegrum reſtitutus, *Arctinus §. appellantur, inſt. de action. num. 2. circa fin. verſ. Tertio principaliter*, qui licèt loquatur de mino-
re, idem dicendum cenſeo de maiore,
24 omnes † enim, vt inquit Paulus, in inte-
grum reſtitutiones cauſa cognita à præto-
re promittuntur, *& dixi ſupra §. 3.*

Sed an audiatur reſtitutus in integrum,
25 † niſi refectis expenſis, & exemplo eius,
qui appellauit dicendum videtur, non eſſe
audiendum, quia appellatio, & reſtitutio
in integrum procedant à pari, in eodem
enim ſtatu, quo erat ante ſententiam,
appellans, reſtituitur, ſicuti etiam tamquā
poſt liminio quodam reſtituitur, qui ex
aliqua cauſa meretur reſtitui ad prima ſua
iura, *l. 3. C. de appellat. l. 1. C. de ſentent. partis, & reſtit. §. cum autem, inſtit. quib. mod. ius patr. poteſt. ſol.* Capic. *deciſ. 28. num. 6. Mantic. deciſ. 272. nu. 5. Bellem. deciſ. 742. concluſio, nu. 1. Lancel. de attent. par. 2. c. 12.*
26 *num. 93. verſ. regula.* Verùm cum † in
reſtituto ſubſit cauſa, quare non excepe-
rit de ſolutione, & ideò reſtituitur ad pri-
mum ſtatum ſuum, in appellante autem
concurrat, vel dolus longius fatigādi acto-
rem, vel negligentia in exhibitione iuriū,
ſeu defenſione ſua crederem aliud dicen-
dum, præſertim inſpecta cauſa reſtitutio-
nis, quæ cum ſit multiplex, *vt dixi in meis ſingularibus, §. reſtitutio in integrum conceditur maiori multis ex cauſis*, fortius excu-
ſare debet, ſi fortiori ex cauſa concedatur,
vt puta abſentiæ cauſa Reipubl. vel quia
detineretur apud hoſtes, vel erat in vincu-
lis, vel aduerſo caſu laborabat, cum enim
tales cauſæ ſint efficaciores, quam ſi quis
reſtituatur, quia abſens, vel ignorans, vel
fidem adhibuit ſuo aduerſario, facilius eſt
excuſandus ab expenſis.

§. XXII.

SVMMARIVM.

Soluere pro alio quiſque poteſt 1. Ampl. 2. 3. 4. 5. An canones debitos ab emphiteota 6. & ſeq.

Canones decurſos tertius poteſt ſoluere ad euitandum caducitatem 6. Ampl. in conſanguineo 7. Ampl. in amico 9. Ampl. in liberali, vel pio viro 14. Si volens ſoluere, nullum habeat intereſſe, ſeu cauſam, diſtingue 15. 16. 17. 18. 20. Intellige 21.

Conſanguineus habet mandatum à lege faciendi conditionem conſanguinei meliorem 7. Poteſt offerre pro conſanguineo in cauſa retractus 8.

Amicus, & conſanguineus fraternizant, ſunt duo corpora, & anima vna 10. poteſt debitorem amici de fuga ſuſpectum capere, vel capiſacere 11. poteſt appellare pro amico, ſi ratificetur appellatio intra decem dies, à die ſcientiæ 12. poteſt amicum defendere, etiam aduerſus officialem iniuſtè exequentem 13.

Inueſtitura feudi non petitur abſque ſpetiali mandato 19.

Solutio ad conſeruationem iuris realis, non refert à quo fiat.

Difficultatem excutiam hoc, *§. raro contingentem*, cum difficultate quis ſol-
uat, quæ debet, tanto difficilius ſoluit, quæ
non debet, contingere tamen poteſt, vt
quis ſpe faciendæ conditionis ſuæ, vel de-
bitoris, melioris, pro alio ſoluat, ideò con-
1 ſtituam regulam, quod liceat † non debi-
tori ſoluere pro debitore, *l. ſoluere, ff. de ſolut.*

2 Ampl. etiam debitore inuito, † *l. ſoluēdo, ff. de negot. geſt. l. Stichum, §. fin. ff. de nouat. l. ſi debitor tuus, l. ſoluere, ff. de ſolut.*
ſi tamen nihil deperit domino, *Natta conſil. 194. magnificus, num. 7. circa fin. Bal. l. acceptam,* C. *de vſur. num. 64. Iaſ. l. tale pactum, §. poſt diuiſionem, ff. de pact. nu. 2.*
ſed an detur repetitio, *dixi infra §. 24.*

3 Ampl. etiam debitore ignorante, † *l. ſoluendo, ff. de negot. geſt.*

Ampl.

4 Ampl. etiam † creditore inuito, *Roueſcal. ad Dec. l. inuito, ff. de reg. iur. verſic. inuito, relato Iaſ. in l. tale pactum, §. poſt diuiſionem, ff. de pact. Signorol. de Homod. conſ. 42. Amplius, num. 2.*

5 Ampl. præſertim pro eo, † qui in piam cauſam eſt obligatus ſoluere, etiam ſi ille prohibeat, ne ſoluat, *l. & ſi quis 14. §. idē labeo, ff. de relig. & ſumpt. fun. Roman. conſil. 428. in terminis, num.* 10. addendo poſſe repeti ſoluta ab eo, qui erat obligatus ſoluere, non tamen accipiente tamquam indebite ſolutum.

6 Ampl. etiam † debitore prohibente, ſi cauſa ſit pia, veluti funeris, *l. & ſi quis, §. idem labeo, ff. de relig. & ſumpt. funer.*

7 Ampl. vt tertius poſſit † pro tertio ſoluere, ſi ſolutione facta conſeruatur ius reale debitoris, *l. arboribus 12. verſ. Quid tamen, ff. de vſu fruct. l. qui fundum 12. ff. quēadmod. ſeruit. amittat, l. forma, §. ſi cum eo, ff. de cenſib. Tiraquel. de retract. lignag. §. 1. gloſ. 9. num.* 260. & iſtud procedit in quouis caſu fiat ſolutio, *Tuſcus concluſ. 352. num. 14. vſque in fin.*

8 Ex proxima, † & præcedēti regulæ noſtræ extenſione oritur difficultas, an poſ-
9 ſit tertius ſoluere † canones decurſos ad euitandam caducitatem, ſicuti poſſet ſoluere ipſe emphiteota, *iuxta cap. poteſt, de locato*. Et cum iſte tertius poſſit eſſe, vel affinis, ſeu conſanguineus, vel patiatur intereſſe, ſeu damnum, ſi emphiteota exuatur re emphiteotica, vel ſit negotiorum geſtor, vel procurator, vel amicus emphiteotæ, vel liberalitatem exercendo, vellit alienis incommodis moraliter, vel cum pietate mederi.

Dicendum primò, ſi conſanguineus,
10 † vel affinis vellit pro affine, & conſanguineo ſoluere canones decurſos, ne emphiteuſis domino aperiatur, cum ille habeat mandatum à lege ad faciendam cōditionem coniuncti meliorem, *l. ſed & ea, verſ. & affines, ff. de procur.* poterit conſanguineus ad euitandam pœnam caducitatis ſoluere etiam domino inuito, *l. arboribus, §. qui tamen, ff. de vſufruct. Iaſ. per hunc textum in l. 2. C. de iur. emphit. col. 19. n. 69. verſ. ſed dubium. l. forma, §. ſi ego, ff. de cenſib.* per quem textum ita firmat *Rom. ſigul. 572. ſi emphiteuta quem ſequitur Boer. deciſ. 279. ſed quid. num. 2. in fin. Zuſc. concluſ. 192. emphiteuta, num.* 89. addendo poſſe ſoluere inuito domino, *Mat. Berlic. tom. 2. concluſ. 45. de emphit. nu.* 44. & conferunt, quæ voluit, *Tiraquel. de retract. conſanguin. §. 1. gloſ. 9. num.* 258. quod con-
11 ſanguineus † poſſit offerre in cauſa retractus.

Dicendum ſecundò, quod ſi amicus
12 † vellit pro emphiteota amico ſoluere canones decurſos, quod dominus debeat acceptare ſolutionem, de iure enim con-
13 ſanguineus, & amicus † fraternizant, *Tiraquel. de pœnis temp. cauſ. 23. num. 31. Gulielm. Benedict. in cap. Raynutius, §. teſtamentum, el 3. num. 50. & 51.* Amicorum enim ſunt duo corpora, anima verò eſt vna, & amicus meus eſt alter ego, iuxta illud *Ouid. 3. de triſtib.*

Hi duo corporibus, mentibus vnus erant: cum aliis cumulatis *à Tiraquel. de pœnis temperand. cauſa 22. num.* 11. Quapropter
14 amicus † poteſt debitorem amici ſui de fuga ſuſpectum capere, vel capi facere, *Peregri. Ianin. tract. de citat. real. lib. 3. c. 3.* vbi alios effectus amicitiæ refert. Item
15 † appellare in cauſa ſui amici, etiam ſine mandato, *Archid. in cap. ſtatuimus, de elect. num. 5. verſ. tamen is qui*, addendo modo amicus, pro quo eſt appellatum, ratam habeat appellationem infra decem dies, qui labi incipiunt à die, quo ſciuit ſententiam latam, *Marant. in prax. §. & quandoque appellatur, num. 218. in fin.* &
16 amicum defendere † etiam quoad bona, & reſiſtere officiali iniuſte exequenti mādatum contra illum relaxatum, *Tiraquel. de pœnis temperand. cauſa 22. num. 43. & ſeq.*

Dicendum tertiò, ſi quis miſertus inopiæ emphiteotæ, provt à communiter accidentibus ſunt omnes, qui alienos fundos ſteriles, & ſæpè nullos ferentes fructus ſibi ad tempus, vel in perpetuum concedi curant, quoad illos meliores faciant, vellit † liberaliter ſolutione cano-
17 num decurſorum euitare pœnam commiſi, in quam moroſus emphiteota inciderat, vel exercendo pietatem pauperiē proximi adiuuare, quod dominus debet ſolutionem recipere, ſi ſolutio fiat nomine emphiteotæ ad euitandam caducita-

I tem,

tem, & ratio eſt, quia quotieſcumque agitur de conſeruatione iuris realis, non differt, à quo fiat ſolutio, *Tiraquel. de retract. lignag. §. 1. gloſ. 9. num. 260.* addatur, quod tali ſolutione fit opus pium, adiuuando egenos, exerceturque laudata virtus liberalitatis, quæ mortales dijs pares facit, *Tuſc. concl. 332.* ſoluere, quando poſſit tertius, *nu. 14. & ſeq.* vbi refert plures quæſtiones deciſas per relatam regulam.

18 Dicendum quartò, ſi tertius † nullum intereſſe habens, non fieri ſolutionem, & in quo nulla concurrat cauſa faciendę ſolutionis, vellit canones decurſos ſoluere, diſtinguendum eſt, an dominus non contradicat, & tali ſolutione ceſſat caducitatis pęna, *Bal. conſ. 426. ſuper puncto, lib. 4. in fin. verſ. Non obſt.* quod non ſoluit, vbi ampliat, ſiue ſoluat nomine proprio, ſiue nomine emphiteotæ, idem repetunt, *Roman. conſ. 103. viſo propoſitæ, num. 2. & conſil. 491. in caſu, num. 3. licet ſing. 562. ſi emphiteota,* videatur dubitare, ſi ſolutio fuit facta nomine ſoluentis, *Tiraquel. de retract. lignag. §. 1. gloſ. 9. num. 259.* addendo procedere, etiam ſi ſolutio fiat ignorante emphiteota, *Dec. conſ. 58. pro tenui, col. fin. verſ. Non obſt. aliud, vbi refert Bald.* id dixiſſe in pluribus locis, *& Roman. in dictis conſ. Iaſ. in l. 2. C. de iur. ampl. num. 68. verſ. ſed dubium, et conſ. 49. in præſenti, lib. 1. num. 4. Mantic. deciſ. 336. altera, n. 7. Tuſcus concl. 192. emphiteota, num. 106. & ſeq.*

19 Si verò dominus contradicat, † & aliud non excipiat, quam quia ſoluere volens, non ſit ſuus debitor, idem dicendum, ſi canones deponat, interpellato domino ad recipiendum *Iaſ. conſ. 74. puto quod, li. 1. num. 2. Burſ. t. conſ. 181. inueſtitur. num. 42.* abſolute tenet non poſſe ſolui, *& dixi infra num. 21.*

20 Si verò recuſat, quia † ſolutio canonis operatur etiam recognitionem dominij, *l. 2. C. de iure emphit.* cum ſolutionem offerens, non ſit emphiteota, careat facultate eius recognitionis, non poterit is tertius ſoluere, & caducitatem euitare, *Bal. in l. acceptam 19. C. de vſuris, nu. 64. quem ſequitur Iaſ conſ. 49. in præſenti, lib. 1. n. 5. & conſ. 74. puto, num. 1. & in l. 2. C. de iur. emphit. num. 71. Marſil. ſingul. 368. licet, Card. Tuſc. concluſ. 192. emphiteuta, nu. 80.* qui id extendit, etiam ſi is afferat eſſe negotiorum geſtorem emphiteotæ, *& n. 83.* addit procedere, etiam ſi tertius canonem deponat, *& idem dixit Mat. Berlic. concluſ. 46. tom. 2. nu. 39. Tiraquel. de retract. lignag. §. 1. gloſ. 9. num. 262. circa med. Natta conſ. 194. magnific. num. 8. Tuſcus concl. 192. emphiteota, num. 183. & ſeq.* vbi ampl. etiam ſi ſolutio offeratur ante incurſam caducitatem.

21 Dicendum quintò, quod † quamuis ſolutio canonis facta à procuratore excuſet à caducitate, *Iaſ. in l. 2. C. de iure emphit. num. 68. Clar. §. emphit. quæſt. 8. nu. 11. verſ. ſed quid ſi ipſe.* Intelligas tamen, ſi procurator fuit ſpecifice conſtitutus ad ſoluendum canones, *Bal. in l. acceptam 19. C. de vſuris, nu. 64 & tacitè id dixit Clar. loco mox relato, & approbat Mat. Berlic. concluſ. 46. tom. 2. num. 42.* comprobans id
22 exemplo † vaſſalli, pro quo ſine ſpetiali mandato non petitur inueſtitura, vt taceam reliqua, ad quæ conſeruanda per alium opus eſt ſpetiali mandato, *vt dixi de exequut. rei iud. cap. 8. §. 3. vbi num. 20.* & retuli caſum noſtrum, & alios conſentientes.

23 Dicendum ſextò, ſi creditor † emphiteotæ vellit canones decurſos ſoluere quoad non aperta emphiteuſi ſalua ſint iura ſuæ hypothecæ in bonis emphiteoticis, quod dominus etiam inuitus cogatur recipere, *Marſil. ſingul 368. licet in fin. Iaſ. conſ. 74 puto, num. 1. lib. 1.* modo vt idem ſubdit, iſte creditor recognoſcat directum dominum pro tali, & obliget ad ſoluendum in futurum, *Tiraquel. de retract. lignag. §. 1. gloſ. 9. num. 263. ſola ad decret. Sabaud. de iure emph. gloſ. 1. Quamtum, nu. 11. verſ. Quod verum, Bal. in l. lex vectigali 19. ff. de pignor. num. 2.* præſertim ſi creditor non habet, vnde aliunde ſibi ſatisfaciat, *Tuſcus concl. 192. emphiteuta, num. 8.*

Contrarium ſcilicèt, quod non admittatur creditoris emphiteotæ ſolutio, vbi directus intentauit caducitatem, *firmat Mandel. conſil. 397. primum.*

Notandum, quod omni caſu quo ter-
24 tius † poteſt canonem ſoluere pro emphi-

phiteota, intelligatur, ſiemphiteota conſentiat, *firmat Hieronym. Pantzſchman. quæſt.19. abſtruſa, num.56. relato Bald. in l.acceptam,19.C.de vſuris,quæſt.25.* qui id non dicit in meo codice, ſubſiſto tamen, an id ſit verum, *ex l.inuito, & l.non fraudantur, ff. de reg.iur. ante Pantiſcham. dixerat ex Iaſ.conſ.49.lib.1.Cagnol. in l. inuito,ff.de reg.iur.* in quocumque non habente legitimam perſonam ad ſoluendũ, *relato Bald.in d.l.acceptam.*

§. XXIII.

SVMMARIVM.

Officium ſuum nemini debet eſſe damnoſum 1. *& quare* 2.
Auxilium alteri ferre quis non debet cum ſuo damno 3.
Indemnitas non præſtatur antequam quis ſoluat 4.
Clauſula indemnem ſeruare promiſſit virtus 5.
Soluens pro alio, repetit ſoluta 6. *Ampl.* 7. 8. *Limit.*9.10.11.

1 QVia officium ſuum † nemini debet eſſe damnoſum, *l.ſed ſi quis ex ſignatoribus, ff. quemadmod. teſtam. aper. l.lutius Titius, in fin.ff.depoſit.l.videlicet, ff.ex quib. cauſ. maior.* contra naturam
2 † enim eſt, ex liberalitate ſua damnum reportare, *l.amiciſſimos, §. lutius, ff. de excuſ.tut. Bal. in l.1. C.qui admit.num.32.in*
3 *fin.*& cum ſuo detrimẽto nemo † eſt obligatus alteri opem ferre, *Natta conſil. 50. materia, num.32.* Ideò hoc §.& ſeq agam, qua ratione ſoluens, pro alio fiat indemnis, cum facta ſolutione, & non ante
4 † agendum ſit de indemnitate etiam vbi illa fuit promiſſa, *Alex.conſ.199.viſo,lib.7. num. 3.Benintend.deciſ.81.Gaſpar.num.12.* latius, tamen vim clauſulæ indemnem
5 † ſeruare promittens, *examinat Marſil. de fideiuſ.nu.314. & ſeq. Muſcatel.in prax. fideiuſ.modo 20. & dixi ego etiam aliqua in meo tract. clauſul.§.indemnem ſeruare promiſſit.*
6 Ideò ſoluenti † pro alio datur repetitio contra eum, pro quo fuit facta ſolutio, *l. ſi filius, C. de negot. geſt.*
7 Ampl.etiam, ſi ſoluiſſet † quis debitum fiſci, *l.3.l.ſi negocium, C. de negot.geſt.*
8 Ampl. præſertim, † vbi quis pro alio ſoluit tributa, vel alia onera debita principi, nam eadem actione, & eodem priuilegio, quo peti,& exigi poterant à principali, à fiſco exigi, & peti poſſunt ab eo, qui pro debitore ſoluit, *l.Imperatores, ff. de publican. Bal.in l.1.C.ſi propt.public.Penſit.& Sal. ibid.* addendo procedere in omnibus penſitationibus publicis.
9 Limit. vbi non † docetur de vera, & reali ſolutione, *Alex.conſ.61. viſo, lib. 2. col.final. Aret.conſ.128. eximie, nu.7. verſic.ſecundo.*
10 Limit. vbi is qui † agit ad repetitionem, non probat eum, pro quo ſoluit fuiſſe debitorem eius, cui fuit facta ſolutio, *l. cum pecuniam, ff. de negot.geſt.Socin. conſil.65. concluſio, num.3.verſ. ex quibus infero, & num.6. lib.4.*
11 Limit. vbi quis † ſoluit inuito debitore, *vt dixi, §.ſequenti.*

§. XXIV.

SVMMARIVM.

Beneficium omnis generis non confertur in inuitum 1.*Ampl.*2.3.4.
Sixtus V. laudatur 15.16.
Filius non legitimatur inuitus 2.
Donatio non acquiritur inuito 2.
Nobilitas inuito non conceditur 2.
Ad Cardinalatum an inuitus eligi poſſit 4.
*Societas carceratorum Vrbis inſtituta, & dotata à Sixto V.*15.
Soluens inuito debitore, non repetit 5.*Limit.*6. 7.9.11.12.13. *Sublimit.*10.14.
Mortuos ſepellire, & viuentes conſeruari procedunt à pari 8.
Medico merces eſt debita ab infirmo, quem curauit 9.10.
Aromatarius conſequitur, quando medellæ, quam infirmo propinauit 9.10.
Obſtetrici debetur merces etiam à muliere, quam inuitam eſt auxiliata 9.
Chirurgo debita eſt merces à vulnerato, quem inuitum curauit 9.

Alexander Peretus Cardinalis Montaltus laudatur 15. *Liberalis*, *& pius* 16.
Vincentius Fulcus I. C. *amicus Auctoris*, *& præſes ſocietatis carceratorum* 16.

1 CVm inuito beneficium † cuiuſuis
generis non conferatur, *l. inuito*,
ff. de regul. iur. Ideò inuito non quæritur
bonorum poſſeſſio, *l. 3. §. inuito*, *ff. de bon.*
2 *poſſeſ.* filius nõ † legitimatur inuitus, *auth.*
item ſine, *verſ. alij non. C. de natural. liber.*
inuito non acquiritur donatio, *l. hoc iure*,
§. non poteſt, *ff. de donat.* nec nobilitas in-
nito conceditur, *Tiraq. de nobilit. cap.* 6.
num. 36. 40. *& ſeq.* qui plura ſimilia con-
fert. Quibus conuenit, quod nemo in-
3 uitus † eligitur, vel præſentatur ad bene-
ficium cum cura animarum, vel ſine, vel
quod noſtris temporibus numquam ac-
4 cidiſſe viderim, nemo inuitus † eligitur
ad Cardinalatũ, ſi fuerit laycus, ſecus ſi
fuerit Epiſcopus, & Papa ita vellit, *Cal-
derin. conſ. 1. de translat. Epiſcop. Tuſc. con-
cluſ.* 54. *Beneficium*, *num.* 8.
5 Ideò non eſt iniquum, † vt ſoluenti in-
uito debitore negetur repetitio, *l. fin. C.
de negot. geſt. l. ſi pro te*, *ff. mandat. Cagnol.
in l. inuito*, *ff. de regul. iuris*, *num.* 4. *in
fine*.
6 Lim. vbi ſolutio † fuit facta in pia cau-
ſa, veluti pro funere, vel ſepultura defun-
cti, nam quamuis hæres nollit ſolui, ac
etiam prohibeat, repetitur tamen ab eo
expenſa funeris, & ſepulturæ, *l. at ſi quis*,
§. idem habeo, *ff. de relig. & ſumpt. funer.*
Cagnol. in l. inuito, *ff. de regul. iur. num.* 7.
poſt med. Surdus deciſ. 255. *ea opinio*, *n.* 26.
Franc. in cap. fin. de foro compet. nu. 6. *verſ.
ſicut expenſa funeris*.
7 Limit. vbi quis ſoluit † pro condemna-
to in abſciſſione membri, vel ad mortem
ciuilem, niſi ſoluerit certam quantita-
tem, *Caſt. l. quamuis*, *ff. ſol. mat. cum alijs
cumulatis à Gulielm. Mayner. in l. inuito*,
ff. de reg. iur. num. 15. eam afferens ratio-
8 nem, quia par eſt cauſa † mortuos ſepel-
liri, & viuos conſeruari, *Dec. d. l. inuito.*,
num. 3. *Cagnol num.* 8.
9 Limit. in medico, † & aromatario, qui
reſpectiuè Medellas ordinauit, & pro-
pinauit infirmo nolenti, & prohibenti,
gloſ. in cap. prouidendum, *verb. inferat*, *verſ.
ſed quid ſi infirmus*, *diſt.* 83. comprobatur
exemplo eius, qui vi extrahit degentem
in domo ruitura, *Franc. in cap. final. de
for. compet. in ſext. num.* 1. *verſ. ſicut alias*,
Gomeſ. ad reg. de infirm. reſignant, *quaſt.* 9.
verſ. decimum ſextum, *Dec. loquens de me-
medico*, *& quocumque alio vtiliter facien-
te expenſas pro infirmo*, *in l. inuito*, *ff. de
regul. iuris*, *num.* 2. *verſ. & impenſa*, *quem
ſequitur Cagnol. ibid. num.* 7. *& latè Caroc.
de locat. cap. de medico*, *quaſt.* 2. *dum quaſt.* 1.
num. 7. idem dixiſſe de obſtetrice, & ego
addo de Chirurgo, quia eadem eſt ratio,
Surdus deciſ. 255. *ea opinio*, *num.* 25. *&* 26.
vbi pluribus probat dari repetitionem,
quia tales expenſæ, & mercedes æquipa-
10 rantur expenſis funeris, & intelligi † de
expenſis factis in infirmitate, qua infir-
mus eſt mortuus, *Relato Rol. à Val. con-
ſil.* 14. *Quoniam*, *num.* 27. *Magon. deciſ.
Florent.* 11. *Iacobus num.* 5.
11 Limit. vbi ſimul cum † recipiente
ſolutionem, ſeu beneficium, agitur de
publica, vel alterius vtilitate, *Cagnol in
l. inuito*, *ff. de regul. iuris*, *num.* 3. 4. *&* 8.
Socin. conſ. 26. *lib.* 1. *num.* 18.
12 Limit. in redimente † aliquem ab ho-
ſtibus, *Franc. in cap. fin. de foro competenti*,
num. 6. *circa princ. in ſext.*
13 Limit. in ſoluente debitum, † cuius
cauſa quis eſt carceratus, [vt illum à car-
14 cere liberet, niſi † duriorem ſit nactus
creditorem, qui illum denuo carceri mã-
cipare vellit, vel carcerato vtilius fuiſſet
morari in carceribus, quod in Vrbe con-
tingere poteſt duobus caſibus, vel quod
immineat mors Sum. Pont. qua ſequuta
omnes carcerati ex cauſa ciuili carcere
ſoluuntur à Capitibus regionum aperto,
& ſæpe fracto carcere. Vel quia prope
ſit tempus, quo plures carcere liberantur,
ſoluto illorum alieno ære à ſocietate † pie
tatis carceratorum inſtituta, & dotata à
Sixto V. Summo Pontifice, & cui Alexan.
der Peretus Cardinalis Montaltus adiu-
uando pium opus Patrui ſingulis annis
adueniente Paſcha Reſurrectionis, do-
nec vixit, donare conſueuit ſcuta mille,
quę diſtribuebantur inter creditores car-
ceratos, modo debitum non excederet
ſcuta centum, iuxta leges dictæ Societa-
tis, relatum aſſumptum probat *Franc. in
cap.*

*cap. fin. de foro compet. in ſext. num.*6. &
quæ dixi de ſocietate, vera eſſe teſtis ſum,
cum inter fratres illius fuerim præſiden-
16 te † Vincentio Fulco I. C. ex oppido S.
Victoriæ agri Piceni amico meo, deſcri-
ptus, & retuli, vt perpetuum extet monu-
mentum Pontificis, qui egregiè ſtuduit
vtilitati, & ornatui Vrbis, & nepotis, cu-
ius domus fuit pauperum portus, & li-
berale refugium.

CAPVT II.

SVMMARIVM.

Obſignatio proxima eſt ſolutioni, & extinguit omnem actionem, ſi fuerit legitimè facta 1. *Ampl.*2.

Deponere, & ſoluere ſunt paria 3.

Depoſitum præcedere debet oblatio 4.

Oblatio, vt ſit legitima, quæ requirantur 5. *&* 6.

1 SOlutioni proxima eſt † obſignatio,
nam ſicuti ſolutione extinguitur
omnis actori competens in reum
agendi actio, vt ſupra dicebam, ita & ob-
ſignatione, quæ ſit legitimè facta, *l. obſi-
gnatione, C. de ſolution. Rom. conſ.* 190 *cla-
rum, in princ.* concludens omnia iudicia
2 † reddi abſolutoria, ſi reus, vel debitor
conuentus ſoluat, vel offerat cum ſubſe-
quenti legitima obſignatione, quia paria
3 ſunt ſoluere † & deponere in contumatiā
creditoris nolentis decipere, *l. qui mu-
tare in princ. ff. mandat. l. fideiuſſor, ff. de
fideiuſ.* Cum itaque quoad deponentem,
& in eum in quem fit depoſitum, idem ſit
dicendum de depoſito, quod mox dixi de
ſolutione, ne actum agam, totum referā,
quæ ſint ſolemnia oblationis, & depoſiti,
& qui effectus inde ſequuntur.
4 Notandum itaque eſt, quod cum † de-
poſitum præcedere debeat oblatio, *l. obſi-
gnatione, C. de ſolut.* quod illa erit canoni-
5 ca, & legitima, † ſi tria illi accidant, nem-
pe oblatio pecuniæ debitæ, obſignatio
quantitatis oblatæ, & in publicum locū,
vel penes Iudicem, vel perſonam ex Iudi-
cis decreto, citata parte depoſito, *l. ac-
ceptam, l. ſi creditore, C. de vſuris, l. credi-
tor, C. de pignor. l. fin. C. debit. pign. vend.
imped. l. nec creditores, l. fin. C. de pignorib.
act. l. fin. C. de luition. pignor. l. cum heres,
ff. de ſtat. liber. l. 1. apud Iulianum, ff. depo-
ſit. l. Senatus conſulto, vbi gloſ. verb. & de-
ponatur, ff. de offic. præſid. Tiraquel. de re-
tract. conuent. §. 4 gloſ. 7 num. 1. & 12. Ne-
guſ. de pignorib. 2. par. 3. memb. 5. quint. par.
princip. num. 26. in fin. Hug. Donel. Com-
ment. iur. lib. 16. cap. 14. Surdus conſ. 86. n. 7.*
6 *& ſeq.* † qui præterea requirit numeratio-
nem, & partis citationem, *Angel. in l. ac-
ceptam, C. de vſuris, num. 7. in fin.*

§. I.

SVMMARIVM.

Depoſitum operatur omnes effectus ſolutionis, ſi deponatur integra quamtitas debita 5. *&* 6. *Ampl.* 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16, 17. 22. *Limit.* 17. 18. 19. 20. 22. 23.

Depoſitum cuius expenſis ſit conſignandum creditori 21.

DEpoſitumq; operabitur omnes ſo-
lutionis effectus, ſi ſequentia con-
currant. Primum, quod integra quam-
titas debita deponatur, *l. obſignatione, C.
de ſolution. l. ſi creditrix, C. de vſur. l. fin.
C. de leuit. pignor. l. tutor pro pupillo, §. 1. ff.
de admin. tut. Alex. in l. ſi ſeruus commu-
nis, ff. de vulgar. Ripa in l. quod te, ff. ſi cert.
pet. num* 22. addendo condemnatum ad
euitandam exequutionem debere depo-
nere id pluris, quo fuit condemnatus pro-
pter iuramentum in litem, *Curt. Iun. con-
ſil. 28. nu. 1. Angel. in l. acceptam, C. de vſu-
ris, n. 7. in fin. Menoc. de arb. iud. caſu* 232.
*multis, num. 21. Neguſ. de pignor. 2. parte,
tract. 3. memb. 5 par. num. 17.* vbi rationes
refert, *Trentacinq. reſol. 21. de ſolut. lib. 3.
verſ. vndecimo.*
1 Ampl. quod ſi † deficiat obolus, vel
vnicus nummus, idem ſit, ac ſi nihil fuiſ-
ſet depoſitatum, *l. 2. verſ. nam ſi vel modi-
cum de ſorte, vel vſuris, C. debitor. ven-
dit. pignor. imped. non poſſe, l. obſignatione,*
C. *de*

Digitized by Google

C de ſolution. l. tutor, §. Lutius, ff de vſur. l.
ſi ita quis, §. Seia cauit. ff. de verb. oblig. Ne-
guſ. de pignor. 2. par. 3 memb. 5. par. num. 17.
Tiraquel. de retract. Conuent. §. 4. glo. 6. nu-
mero 24. & ſeq. vſque ad 34. concludens, ſi
qui poteſt ex pacto de retrouendendo re-
trahere, deficiat in oblatione vnius num-
3 mi excludi, † & procedere etiam, ſi aga-
tur de pœna euitãda, vel validitate actus,
aſſerens, ſi non ſoluta gabella, integre
etiam errans, nec inficiatur actus, vel eui-
tetur pęna corporalis, ſolutis centum cor-
ruere contractum, & puniri delinquen-
tem, ſi ſolutio deficiat in vno nummo, &
& emphiteotam cadere, ſi in ſolutione
canonis deficiat in nũmo ex tota quãtitate
debita plura ſimilia de more referẽs. Quæ
tamen dixi de emphiteota, plures habent
conſentientes, & diſentientes, *vt retuli*
in meis collect. ad l. 2. verſ. per totum triem-
nium, C. de iur. emphit. Cancer. var. reſol.
de depoſito, num. 5. vbi plures conſentien-
tes refert.

4 Ampl. etiam, vbi debitum † principa-
le, vel illius intereſſe non eſſet penitus li-
quidum, quia pro liquido debet fieri de-
poſitum, pro non liquido præſtanda cau-
tio de ſoluendo, quidquid vlterius appa-
ruerit eſſe debitum, niſi debitor eſſet no-
toriè diues, quia ſufficeret eiuſdem debi-
toris ſola obligatio de ſoluendo, *l. ſtatu li-*
ber rationum, ff. de ſtatu liber. Aquenſ. in
l mora. ff. ſol. mat. col. 1. Cagnol. in l. 2. C. de
pact. inter empt. nu. 113. quos refert, & ſe-
quitur Lupus de vſuris, ſeu in d. l. 2. cõment.
2. §. 4 nu. 104. circa fin. Bald. l. acceptam 19.
C. de vſuris num. 19. & ſeq. Cancer. var.
reſol. de depoſit. num. 7. vult de illiquido ali-
5 quid † deponendum cum obligatione de
ſoluendo, facta liquidatione.

6 Ampl. non ſolùm fieri debere † depo-
ſitum ſortis principalis, ſed etiam vſura-
rum, & fructuum quouis modo fuerint
debiti, *l. 2. C. debitor. vendit. pignor. imped.*
non poſſe, l. 2. C. de vſur. Alex. conſ. 75. lib. 7.
num. 8. Crau. conſ. 106. in princ. Bart. l. ſed
& ſi alia, ff. de conſtit. pecun. Neguſ. de pign.
2 par. 3. memb. 5. par. princip. num. 18. verſ.
7 *Tu vltra,* alias depoſitata † tantum ſorte
principali currunt vſuræ, *l. tutor, §. lu-*
tius, ff. de vſuris, late Cardin. Tuſc. concl.
203. depoſitum contentioſum, nu 1. vſq. ad 9.
& num. 42. ampliando etiam quoad ea,
quæ deponens, implere debet, *Menoch.*
de arb. iud. caſu 232 multis, num. 22. Bald
tamen in l. acceptam, C. *de vſuris, num. 48.*

Contrarium volunt relati à *Neguſant.*
de pignorib. 2 par. 3. memb. 5. par. principal.
num. 21. Iaſ in l. quidam exiſtimauerunt,
ff. ſi cert. pet. num. 6. verſ. ſecundo.

8 Ampl. vt etiam † deponi debeant ex-
penſæ litis, & gabella ſoluta occaſione cõ-
tractus, cuius cauſa fit depoſitum, *Salic.*
in l. 2. C. ſi antiq. credit. per l. emptor, ff. de
rei vendicat. ſequitur Neguſ. de pignorib. 2.
par. 3. mem. 5. par. princ. num. 18. circa med.
verſ. 4. Bertrand. conſ. 320. lib. 1. nu. 5. & 6.
verſ. preterea, Cancer. var. reſol. de depoſi-
to, num. 4.

9 Ampl. quod, ſi depoſitum † fiat in cer-
ta re debita, quæ ſit deteriorata, ſi cum
re ipſa depoſitata non offeratur eſtima-
tio deteriorationis, nihil operatur tale de-
poſitum, *Neguſ. de pign. 2. par. 3. memb. 5.*
par. prim. nu. 18 verſ Quinto. Aſinius tract.
de exequut. §. 7. cap. 162. Regula, verſic.
octauo.

10 Ampl. etiam, vbi depoſitum † ſit pro
diuerſis debitis ex eadem tamen cauſa,
nam quamuis deponatur integra quamti-
tas vnius debiti, nihil proficiet tã quoad
depoſitata, quàm non depoſitata, & nihil
dicitur depoſitatum, *Neguſ. de pignorib.*
2. par. 3. memb. 5. par. princ. num. 18. verſ.
primo.

11 Ampl. vt ſit faciendum † depoſitum,
non ſolùm eius quod prouenit ex natura
cenſus, qui prætenditur infici per depoſi-
tum, vel ex re, ſed etiam quod aliunde,
vt puta facto Iudicis, qui de rigore iuris
in plus condemnauit, *Ripa in l. quod te,*
ff. ſi cert. pet. num. 22. & dixi ſupra Ampl.
quarta.

12 Ampl. etiam, ſi depoſitum † non fue-
rit factum in ſpetie monetæ promiſſa, ſed
alia æquiualenti, & vſu communi rece-
pta, & probata, *Menoc. de arb. iud. caſ. 232.*
multis, num. 24. & ſeq. latè declarando,
quæ moneta dicatur proba, *Gozadin. lo-*
quens de depoſito canonis emphiteotici, con-
ſil. 57. multa, num. 7. addendo præſertim,
ſi vigeat conſuetudo ſoluendi vnam ſpe-
13 tiem monetæ pro alia, quam eſſe † ge-
neralem, & in Italia præſertim teſtantur,
Nat-

Natta conſ.454 ſuper,n.1.Surdus conſ.246. Non.num.22.& conſ.335. num.11.& ſeq. & conſ.391. num.9. Afflict. deciſ.90. Hoc. num.5. relati à Bocer. tract. de regalib. c.2. nu.229. & à Coler. *de proceſſu. par.* 1. *c.*10. *num.4.& ſeq.plurib.* Brun. *tract. de monetis, cap.ſecunda propoſitio, num 1.& ſeq.*

14 Limit. vbi debitum † non eſt liquidum, *Alex. in l. ſi mora, ff. ſol. mat. num.4. Iaſon l. prætor, § ſin autem, ff. de nou. oper. nunc. in fin. Benintend. deciſ.77.* latius tamen, quãdo depoſitum non integrum excuſet vidẽdus, *Tuſcus concl.211. depoſitum Muſcatel. Bald. l. acceptam,* C. *de vſur. num.19. & 20.*

15 Limit. vbi † agitur de depoſito quamtitatis, quæ à principio non erat vnica, ſed vel ex diuerſis cauſis debita ab eodem debitore, vel quia idem ſucceſſerit pluribus creditis eiuſdem debitoris, vel eiuſdem creditoris alicuius quamtitatis fiant plures hæredes, *l fin. ff. quib. modis pign. vel hypoth. ſoluit, Iaſ. in l. quidam exiſtimauerunt, ff. ſi cert. petac, num.6. verſic. Tertio, Aſin tract. de exequut. §.7. cap.162. Regula, verſ. Quinto limitatur, Neguſ. de pignorib.2. par.3. memb.5 par. num.20. & ſeq.*

16 Limit. ſi † modicum deficiat, & factum ſit ignoranter, ſeu per errorem, & agatur de pęna euitanda, *Vrſil: ad Afflict. deciſ. 205. num.15. Milanenſ. deciſ.8. n.34. lib.2. Cancer. var. reſol. de depoſit. num. 106. & ſeq.*

17 Limita in omnibus † caſibus quibus debitor poteſt partem debiti tantùm ſoluere, vt late proſequuntur communiter Doctores *in l. quidam exiſtimauerunt, ff. ſi cert. petat, Socin. & Petr. Duen. relati, lib.3. regul. iur. ciuil. §. creditor partem debiti, Aſinius tract. de exequut. § 7. cap.162. regula, num.1. & ſeq. Neguſ. de pignor. 2. par.3. memb.5. poſt num.17. vſque in fin.*

18 Expenſis cuius ſit † tradendum depoſitum, *Bald. l. acceptam,* C. *de vſuris, num.42.*

Quid autem dicendum, *ſi* depoſitum
19 fiat ab vno † ex pluribus, qui rem communem vendiderant vni, vel pluribus, vel vnus hæredum deponat portionem ab illo debitam; an ſequantur effectus depoſiti, quoad partem depoſitatam, & quid dicendũ, ſi pluribus exiſtentibus creditoribus, creditum vni illorum ex diuiſione, vel aliter obueniat, an validum erit depoſitum pro rata, qua eſt hæres, vel potius tota quamtitas, ſit deponenda, *dixi in meis collect. ad l. 2. verſ. pretium quandocumque,* C. *de pact. inter emptor. & vendit. Neguſ. de pignor.2. par.3. memb.5. par. princ. num.21. Gomeſ. var. reſol. tom.2. cap.10. n.4. circa princ. Tiraquel. de retract. lignag. §.23 gloſ.1. num.31.*

20 Limit. in depoſito † facto ad liberandum vnum ex fideiuſſoribus, qui pro ea rata erat obligatus, *Bald. l. acceptam,* C. *de vſuris, num.21.*

---

§. II.

SVMMARIVM.

Depoſitum fieri debet loco, & tempore congruo, aliàs nihil operatur 1. *fieri debet in loco deſtinata ſolutionis* 14. *Ampl.* 16.17.19. *Limita* 20.21.22.

Locus congruus faciendi depoſiti, qui ſit. 2.3.5.

Tempus congruum faciendi depoſitum 2.

Depoſitum non faciendum apud Iudicem 4.

Sequeſtrum non faciendum apud Iudicem 4.

L. 1. §. apud Iulianum, ff. depoſiti, declaratur 7.

Depoſitum iudiciale antiquitus fiebat penes ædem Sacram 6. *in Vrbe ſit penes Montem Pietatis* 8. *alibi ſit penes ærarium Principis* 9.

Depoſitum extraiudiciale vbi fiat 10.

Depoſiti faciendi iudex competens, qui ſit 11.

Emphiteota an debeat portare canonem ad domum directi domini 12.14.

Colonus, vbi debeat ſoluere penſionem 12.14.

Actor quando non ſequatur forum rei 13.

Locus ſolutionis congruus eſt, vbi ſolutio eſt deſtinata 14. *Amplia* 16.17.19. *Limita* 20.21.22.

Solutionis effectus factæ in congruo loco 18.

Solutionis locus, ſi non fuit expreſſus intelligitur de loco contractus 15.

Solutio fieri non poteſt in congruo tempore 74.

Tempus ſolutionis congruum eſt dies, qua fuit conuentum, vt illa fieret 24.
Solutio fieri non poteſt ante tempus conuentum 23. ſi interſit creditori illam fieri 25. Amplia ibid. diſtingue 26. Ampl. 27.
Bulla Pij V. in reſtitutione ſortis principalis cenſus affertur ratio 28.
Solutio facta ante tempus, quando proſit, & non proſit 29.
Tempus ſolutionis incongruum, quod ſit 30. 31.

1 SEcundò, quod depoſitum † fiat loco, & tempore congruo, alias idem eſt, ac ſi non fuiſſet factum, *l. ſi ſoluturus in fin. ff. de ſolut. l. qui Romæ, ff. de verb. obligat. vbi communiter tradunt Doctores, & præcipue Iaſon num. 13. Neguſ. de pignorib. 2. par. 3. memb. 5. par. princ. num. 9. Aſin. de exequution. §. 7. cap. 162 in fin. & cap. 163.* Bald. *l. acceptam 19. C. de vſuris, num. 22. Cagnol. in l 2. C. de pact. inter empt. n. 113. Gozadin. conſ. 71. num. 7. in fin. Angel. l. acceptam, C. de vſuris, num. 7. in fin. Ancbar. conſ. 86. num. 1. Lupus in l. 2. C. de pact. inter empt n. 13. Menoc. de arbitr. Iudic. caſ. 232.*
2 *multis, num. 30. & 31* † declarando, quādo locus, & tempus dicantur congruum, *Neguſ. de pignor. 2. par. 3. memb. par. 5. n. 9.*
3 Locus autem congruus, vbi fiat † depoſitum, *vltra dicta à Cagnol. in l. 2. C. de pact. inter empt. num. 113. Neguſ. d. 3. memb. nu 9. & 26. verſ. ſeptimo, Sal. l. acceptam, C. de vſuris, num. 6.* & diſtinguendum eſt, an illud fiat Auctore Pretore, & tunc locus congruus erit is, quam Iudex elegerit, etiam eligendo ſe ipſum, *Bald. l acceptam, C. de vſur. num. 2. Afflict. in cap. 1. ex quib. cauſ. feud. amit. num. 21. l. ſi fideiuſſor, §. fin ff. qui ſatiſdat. cogant, Rol. à Val. conſ. 63. lib. 1 num 32. Tuſcus concl. 203. depoſitum contentioſum, num. 29. & ſeq.* vbi præterea refert, quid obſeruet Iudex in faciendo tali depoſito, *Tiraquel. de retract. conuent. §. 4 gloſ. 7. num. 1. & ſeq.* addendo tu-
4 tius, † & honeſtius eſſe, vt Iudex ſe abſtineat à receptione depoſiti, vel decernere, quod fiat apud illius conſanguineum, & id fuiſſe prohibitum regijs conſtitutionibus, & ſtatutis diuerſarum prouintiarum, extendendo etiam ad ſequeſtrem.
5 An verò depoſitum fiat † non implorato Iudicis officio, & tunc dicetur factum loco congruo, ſi fiat penes perſonā, cuius fidem communiter omnes ſequantur, *Bart. l. ſi ſoluturus, ff. de ſolut. Bal. l. acceptam 19. C. de vſur. num. 33. & num. 34.* addit dici etiam factum loco idoneo, ſi fiat ex mandato Iudicis penes perſonam non idoneam, *Neguſ. tract. de pignorib. 2. par. 3. memb. 5. par. num. 26. verſ. & hoc vl-*
6 *timum*, antiquitus † tuto fiebat depoſitū penes ædem Sacram. *Lcum hæres, ff. de*
7 *ſtat. liber. l. 1. §. apud* Iulianum, † *ff. depoſit.* ad cuius textus intelligentiam videndi ſunt, *Iacob. Reuard. variorum, lib. 1. cap. 15. Tiraq. de retract. conuent. §. 4 gloſ. 7. n. 12.* & ab iſto textu facilè perſuaſi fuere Sum. Pont. qui in Vrbe conſtituerunt, vt quæ-
8 uis pecuniarum † quamtitas ex Iudicis decreto deponenda, deponatur penes Montem Pietatis, & alibi audiui, fuiſſe con-
9 ſtitutum, vt deponatur † penes Principis ærarij cuſtodem, licèt enim pecunia ſit ſterilis, induſtria tamen hominis accedēte, vberes parit fructus, & commune eſt Gallorum aſſumptum, *Argians fait. tut.* Si verò fiat extraiudicialiter, fit tunc
10 † penes ædem Sacram. ſeu Cuſtodem ſacrorum, *Curt. iun. conſ. 28. num. 1. circa fin Menoc. de Arbitr. Iudic. caſu 232. multis, num 31.* concludit eſſe arbitrarium Iudici, qui locus, & quod tempus ſit congruum.

Iudex autem competens, ſi tractetur de faciendo depoſito in contumatiam
11 creditoris nolentis recipere, † eſt ipſius debitoris, qui facit depoſitum, *Bald. l. acceptam, C. de vſuris, num. 40. & ſeq.* idem aſſerens dicendum de emphiteota debi-
12 tore canonis, colono bonorum, † qui ſi fuerint diuerſi territorij, non debent canones, vel fructus ad domum domini portare, ſecus ſi fuerint eiuſdem territorij, *ſequitur Salic. ibid. num. 6. & ſeq. plurib.* & conferunt dicta, *Alex. conſ. 105. conſideratis, lib. 5 nu. 7.* concludens, ſi quis prætendat non moleſtari ab aliquo, poſſe illum coram ſuo Iudice inhibere, ne mole-
13 ſtet, & iſto caſu limitari † regulam, quod actor ſequatur forum rei, *Bald. ſupra rela-*
14 *tum* † *ſequuntur Alex. conſ. 103. nu. 5. lib. 5. Cagnol. in l. 2. C. de pact. inter empt. nu. 113. & Lupus num. 114.*

Digitized by Google

15 Locus ſolutionis item † dicitur con-
gruus, ſi fiat, vbi deſtinata erat ſolutio,
vel in loco conuento, *l. vſuras*, C. *de ſo-
lut. per quem textum ita firmat Rol. à Val.
conſ. 58. lib. 1. num. 17.* addendo locum de-
ſtinatæ ſolutionis dici congruum, tam
quoad creditorem, quam debitorem, &
16 ſi locus non fuit expreſſus, † intelligi de
loco contractus, *latè probat ibid. num. 15.
vſq. in fin. d. l. vſuras, concordat, l. qui Ro-
mæ, vbi gloſ verb. obtulerit, ff. de verb. obli-
gat. Neguſ. de pignor. 2. par. 3. memb. 5. par.
princ num. 9. verſ. locus, Bretrand. conſ. 320.
lib. 1. num. 4. Tuſcus concl. 201. depoſitum
habet, num. 15.* loquens, ſi fuit conuentum
de certo bancherio, ſeu nummulario,
etiam æque idoneo, ſi primus viuat.
17 Ampl. vt alibi ſi fiat depoſitum † nihil
releuet, nec noceat creditori, *l. is qui cer-
to, ff. eo quod certo loco*, quem textum eſſe
notandum, & menti tenendum dicit, *Caſt.
ibid.* quia eſſet nouare contractũ, & aliud
pro alio ſoluere, quod ſine partis conſen-
ſu minimè conceditur, vt conſiderat *Iaſ.
d. l. is, qui certo, num. 1. Bald. num. 21. &
ſeq. & 22. ſeq. Aſin. de exequut. §. 7. c. 165.
creditori, num. 7. Cancer. var. reſol. de de-
poſit. num. 22.*
18 Ampl. vt ſicuti † debitor non poteſt ali-
bi, quam in loco deſtinatæ ſolutionis de-
ponere, ita & creditor non poteſt alibi
conuenire debitorem ad ſoluendum, vel
deponendum, quam in loco conuento,
l. vſuras, C. *de ſolut. Iaſ. in l. is qui certo
ff. eo quod cert. loc. n. 1. verſ. Adde ſimiliter.*
19 Effectus incongruitatis loci, † & tem-
poris ſolutionis refert *Rol. à Val. conſ. 53.
viſo, lib. 1. num. 38. & ſeq.*
20 Notandum, ſi exprimatur locus † fa-
ciendi depoſiti, ſi alibi fiat depoſitum,
nihil operare, *Cagnol. in l. 2. C. de pact. int.
empt. num. 113. quem ſequitur Lupus ibid.
comment. 2. §. 4. num. 112.*
21 Limit. vbi debitor extra locum † con-
uentum, vel deſtinatum interpellando
creditorem ad recipiendum, offert præ-
terea ſoluere intereſſe, ſi quod ille patia-
tur ex ſolutione facienda in congruo lo-
co, *Bart. l. qui Roma 122. verſ. detracta,
ff. de verb. oblig. nu. 2.* vbi per eum textum
ita firmat, addendo eiuſdẽ opinionis fuiſ-
ſe, *gloſ. ibid. verb. obtulerit*, *Bart.* ſequun-
tur communiter ibidem Doctores, ex-
cepto Raphael, *ſed Alex. ibid. num. 4. de-
fendit Bart.* ab illius impugnationibus, *ſed
latius Iaſon. ibid. num. 14. & ſeq. & in l. is,
qui certo, ff. eo quod cert. loco, verſ. limit.
iſtum textum*, Addendo, quod eadem
ratione debitor cogi poteſt ad ſoluendũ
extra locum promiſſionis, ſoluto illi in-
tereſſe, & hoc ſuadet æquitas regulæ,
quod quæ mihi non nocent, & alteri pro-
ſunt, de facili ſint concedenda, *l. in cre-
ditore, ff. de euiction. Marſil. de fideiuſ. nu-
mero 213. & ſeq. Afflict. ad conſtit. Regni,
rubr. 17. num. 28.*
22 Limit. vbi in pluribus † locis eſſet de-
ſtinata ſolutio alternatiue, nam ante litem
conteſtatam, quiuis locus eſt congruus,
*l. 3. §. & generaliter, ff. eo quod certo loco,
Iaſ. l. is, qui certo, ff. eod. verſ. ſecundo, li-
mita.*
23 Limit. vbi locus fuit † expreſſus gratia
debitoris, nam tunc quiuis locus, qui eli-
gatur à debitore eſt congruus, *Iaſon in l.
is qui certo, ff. eo quod certo loco, verſ. ter-
tio limita.*
Quæ dixi de congruitate loci eadem
24 ſunt repetenda † de congruitate tempo-
ris, ideò videmus, quod ante tempus ſol-
25 ui † non poteſt, ſi creditoris interſit, ve-
luti ſi ad annum quis acceperit centum
ſub vſuris, nam ante lapſum anni, non
poteſt cogere creditorem ad accipiendũ,
niſi annuam vſuram ſoluat, *Bartol. l. qui
Romæ 122. ff. de verb. obligat. num. 3.* licet
26 ſubdat † deinde longam diſtinctionem,
Salic. in l. acceptam 19. C. de vſuris, nu. 5.
& idem dicendum, ſi vſuræ eſſent men-
27 ſtruæ, vel ſemeſtres, vt accidit † in pe-
cunijs, quæ in Vrbe, & alibi dantur, ſeu
locantur titulo ſocietatis officij, vacantis
morte officialis, & hac forſan ratione
Pius Papa V. in Bulla formæ creandi per-
28 petuos cenſus † voluit, vt per menſes
duos interpelletur emptor cenſus, quod
venditor vellit cenſum iuxta pactum re-
dimere, & pro illis duobus menſibus ſol-
uere ſolitos fructus. Quando autem
29 † ante tempus conuentum facta proſint,
vel non, *dixi in meis collectaneis ad l. eum,
qui rogatus, ff. de annuis legat.* addendum
30 eſt præterea † tempus dici incongruum,
ſi illud fuit expræſſum, vel conuentum

K gra-

Digitized by Google

gratia creditoris in contractu recipiente metam temporis, ſecus ſi non recipiat, *Alex. l. qui Romæ, ff de verb. oblig. num. 7.* ſi ante illius lapſum fiat depoſitum, ſed etiam, ſi fiat de nocte, vel dum creditor curaret funus familiare, *Salic. l. acceptam* 19. C. *de vſur. num. 6.* niſi tamen ea noctis parte expiraret tempus faciendi depoſiti & creditor recuſaret illud prorrogare, *Neguſant. ex Salic. in l. non minorem, C. de tranſ. & Gul. de Cum. ibid. de pignorib. 2. par. 3. memb. 5. par. princ. num. 9. in princ.* Quæ dixi de congruitate temporis ratione curæ funeris, idem cenſeo dicendum,

51 ſi quis munere † publico ſit impeditus, & ijs omnibus caſibus, quibus aliquis in iudicium vocari nequit, *Aſin. de exequut. §. 7. cap. 165. creditori, nu. 6. & 8.* vbi pluribus exemplis declarat incongruitatem temporis.

---

§. III.

SVMMARIVM.

Oblatio debiti vt ſit Canonica, & legitimos operetur effectus, quæ requirantur 4. 19.

Depoſitum qualiter fiat præſente, vel abſente creditore 1. 2. 3. 4.

Depoſitum præcedente oblatione, vt ſuos operetur effectus, quæ requirantur 4.

Depoſitum eſt faciendum præcedente legitima oblatione iudiciali, vel extraiudiciali creditori, cui eſt ſoluendum 1. *Ampl.* 5. 6. 8. 9. 10. 11. 12. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 31. 32. 33. *Lim.* 28. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 41. 42. 44. 46. 47. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. *Sublimita* 44.

Tiraquel reprobatur 7.

Solutio non poteſt fieri generali procuratori creditoris, niſi ſit cum libera 11. *Ampl. etiam, ſi fiat ſciente domino* 12.

Oblatio an ſufficiat vnica 15. 30.

Emphiteota, vt euitet caducitatem ob non ſolutum canonem, ſi abſit à loco ſolutionis directus dominus, qua cautione vti debet 40.

Debitor an liberetur ſola oblatione debiti intereſſe 56. *an ante oblationem debeat adire creditorem, & illum interpellare ad recipiendum* 57.

Ertiò requiritur, vt depoſitum fiat
1 præcedente legitima † oblatione in iudicio, vel extra, facta ei, cui erat ſoluendum, *l. 2. l. acceptam, l. ſi creditori, C. de vſuris, l. ſi reus paratus 73. ff. de proc.* vbi *Bald.* notant eũ textum facere pro
2 creditoribus abſentium † creditorum, qui non reperiendo, cui ſoluant, adire debent Iudicem, & illo mandante, facere depoſitum & tutius eſſe, vt prius fiat aliqua acclamatio, & idem ibidem notat *Bartolus num. 4. & 5. quos ſequitur Corn. conſ. 212 lib. 4. num. 3. & late Tiraquel. de retract. lgnag. §. 9. gloſ. 3. num. 5. Ancaran. conſ. 86 num. 2. & ſeq.* concludens debere debitorem perquirere creditorem
3 etiam domi illius, † & illi offerre debitũ, præſertim ſi ille ſit mulier, *Cancer. var. reſol. cap. de depoſito, num. 7. Lupus l. 2. C de pact. int. empt. num. 5. Menoc. de arbit. iud. caſu 232, num. 29.*

4 Oblatio autem † cum ſubſequenti depoſito, vt ſit Canonica, & ſuos operetur effectus, quæ requirantur, *referunt Menoc de arb. Iud. caſu 232. multis, num. 13. & ſeq. & num. 20. & ſeq. Cagnol. in l. 2. C. de pact. inter empt. nu. 113. & Lupus n. 105. & ſeq. Iaſ. conſ. 9. lib. 1. num. 28. & ſeq. verſ. minus etiam, Trentacinq. lib 3. de ſolut. reſolut. Angel. l. acceptam, C. de vſur. n. 7. in fin & Sal. num. 5. & 6. Iaſon in l. qui Romæ, ff. de verb. oblig. num. 13. & 14. Surdus conſ. 86. num. 7. & ſeq. Neguſ. de pignor. 2. par. 3. memb. quint. par. num. 1. 9. 10. verſ. quarto, & num. 16. & ſeq.* & illud eſt præcipuum, vt ſit reale de re ſpetialiter debita, *l. acceptam, C. de vſuris, Curt. iun. conſ. 28. num. 1. l. obſignatione, C. de ſolution. l. 1. §. ſi pecunia, ff. depoſit. addentes ad Matheſil. ſing. 128. nu. 1. & 4. Natta conſ. 31. numero 2. Rolan. à Val conſ. 63. lib. 1. num 29. Alex. l. ſi mora, ff. ſolut. mat. num. 4. Bertrand. conſil. 320. lib. 1. numero 7. Angel. dict. l. acceptam, num. 7.* addendo quatuor requiri, vt oblatio ſuos operetur effectus.

5 Ampl. vt depoſitum factum † non præcedente oblatione, non releuet debitorem, *l. 2. vbi Salic. notat. C. de vſur. gloſ. penul. in l. acceptam, C. eod. vbi Angel ſequendo gloſ. idem firmat, num. 7. circa fin. verſic. ſola*

depo-

depoſitio,Lupus in l.2.C.de pact.inter empt.
*num.*105. *Caneer var. reſolut.cap. de depo-*
*ſito , num.*17.
Ampl. etiam , ſi ageretur de pœna
6 † euitanda , impoſita etiam à ſtatuto, vt
auctoritate *Bald. in l.cum hi*, 8. *ff. de procur.*
concludit Tiraquel. de retract.conuent.§.9.
*gloſ.fin.num.*5. *in fin.* firmando ſolum de-
poſitum pecuniarum non efficere,vt eui-
tetur pęna corporalis,ſi fuit factum apud
fiſcum non præcedente oblatione , rigo-
roſa † tamen eſt iſta aſſertio, nec in praxi
crederem recipiendam, cum nihil depe-
reat fiſco, qui laniena hominum nullum
conſequitur commodum,confirmant ta-
men *Bald. opin. quæ ex Bart. tradit Iaſon*
*conſ.9.lib.1.nu.*16. vbi non ſufficit cautio
etiam cum pignore , ad euitandam pœnã
corporalem , non ſoluta pecuniaria infra
certum tempus.
8 Ampl. præſertim , ſi ex † obſignatione
ſequatur acquiſitio alicuius iuris obſignã-
tis , *l. cum quidam , C. de condit. inſert. l.*
penul.in fin.ff.de condit.& demon.Bart.in
*l. item illa*18.*ff. de conſtitut. pecun. num.* 9.
verſic.aut reſpicit commodum burſale,Rol.
*à Val.conſ.*63.*lib.*1. *num.*19. qui loquitur
de vicino volente præferri in re vicina al-
teri non vicino vendita , *Tiraquel. de re-*
tract.lignag.§.9.*gloſ.final.nu.*6. amplian-
do etiam , ſi debitor, & creditor ſint di-
uerſi fori.
9 Ampl.etiam,vbi ex obſignatione † tra-
ctetur de aliquo iure conſeruando in ob-
ſignante,veluti ſi quis poteſt intra certum
tempus redimere , quæ vendidit , nam
niſi præcedat interpellatio, nihil proficiet
obſignatio,*vt ex Iaſ.& alijs concludit Ti-*
*raquel.de retract.lignag.*22.*gloſ.fin. n.*6.
10 Ampl. vt adeò ſit neceſſaria interpella-
tio † antequam fiat depoſitum , vt non
ſufficiat interpellaſſe procuratorem cre-
ditoris habentem generale mandatum,
ſed idem creditor ſit interpellandus,*gloſ.*
in clem. cauſam, verb. appellatum , verſic.
*intimatio, vbi Card. Flor.quæſt.*7. *& Imol.*
*col.antepen. de elect. in ſext. Bart. in l.*4.§.
*prætor ait.ff.de damn. infert. num.*16. *in*
fin.& in l.nõ ſolum,§.*morte,ff.de nou.oper.*
nunc.num 61.*cum aliis cumulatis à Tiraq.*
de retract.lignag. §.9.*gloſ.fin.num.*7. com-
probando in fin. ex his , quæ ſunt recepta
11 circa † ſolutionem , quæ non poteſt fieri
generali procuratori , ſed ipſi creditori,
vel habenti ſpetiale mandatum ad exigẽ-
dum , vel generale cum libera, *l.vero pro-*
curatori , in princ.l. qui hominem , §. ſi Ti-
tium , ff.de ſolut. per quæ iura ita firmat
*Alex conſ.*120. *ponderatis, lib.* 5. *num.*4. ad-
do *ex Tiraquel. ibidem, num.*10. etiam ,
12 † ſi fiat procuratori minus legitimo ſcien-
te domino.
13 Ampl. vt oblatio † fieri debeat ad reci-
piendum congruo loco recipienti, *Ancar.*
*conſ.*86.*num.*3. *& ſeq.* qui autem ſit locus
congruus, dixi in præcedenti §.
14 Ampl. vt oblatio fieri † debeat confor-
mis obligationi, nam ſi plus vel minus
contineat, non releuat offerentem , *An-*
*car.conſ.*86.*num.*2. *& ſeq. trib.* & faciunt
quæ dixi de conditione non apponenda
depoſito *ſupra* §.51. *Ampliat. final.*
15 Ampl. præſertim in depoſito , † quod
fieri debeat contra mulierem honeſtam ;
quia etiam vnica non ſufficit intepellatio,
ſed duæ ſaltem requiruntur, *Anchar.con-*
*ſil.*86.*num.* 3.*& ſeq.Card.Tuſc.concl.*203.
*depoſitum contentioſum, num.*41.
Ampl. præſertim , ſi fiat ex contractu
16 † vltro , citroque obligatorio , ſeu ad ef-
fectum, vt deponens dicatur ex parte
ſua adimpleuiſſe conuenta,*Ancar.conſ.*86
*pro faciliori , Tuſcus concl.ſ.*203. *depoſitũ*
*contentioſum , num.*40. *Alex. conſ.*39.*ver-*
*titur , lib.*5.*num.*3.*Rol. à Val.conſ.*53.*lib.*1.
*num.*34. *addentes ad Matheſil. ſingul.*128.
*nota quod, verſ. annotatio, num.*9 *Boer.de-*
*ciſ.*124.*num.*24. *circa fin.* vbi refert diſſen-
tientes.
17 Ampl. præſertim , vbi is qui offert,† eſt
impotens ad præſtandum , quæ offert
præſtare, quamuis oblatio eſſet iudicia-
lis, *Natta conſ.*631.*ſuper, num.*3.
18 Ampl. præſertim , ſi † creditor excipit ,
quod eſt paratus recipere , *Bart. l. credi-*
tor, § *fin. in fin. ff.de diſtract. pignor. Nat-*
ta conſ 631.*ſuper, num.*3. *verſ Nec obſtat ,*
Menoc. de arbitr iudic.caſu 232. *multis ,*
*num.*19. *Boer.deciſ.*124.*num.*30. *Neguſan.*
*de pignor.*2.*par.*3.*memb.par.*5. *num.*8. con-
cludens in fine, iſto caſu ceſſare omnes li-
mitationes huius regulæ.
19 Ampl. etiam ad effectum † retrouendi-
tionis faciendæ vi pacti de retrouenden-

do, *gloſ. in l.2.C.de pact. inter empt. verb. oblatam*, de cuius veritate latè agunt *Lupus, & ab illo relati in d.l.2.nu.107.& ſeq. Tiraquel. de retract. conuent.§.4.gloſ.6.n.1. cum quatuor ſeq. & nu.18. & ſeq. & Boer. deciſ.124.num.25.& ſeq.*

20 Ampl. vt ideò pecunia † ſit poſt oblationem, velante, numeranda coram teſtibus, & deinde offerri, & recuſante creditore recipere, poſtremo claudi ſaculo, & obſignari, & idem fieri de pannis, & ſimilibus, *Bal.l.acceptam*, C. *de vſur. in prim.not.C.de vſur.Iaſ.conſ.6.num.15.lib.1. Rolan.à Val.conſ.63.num.29.lib.1. Bartol. l.cum ſeruus, ff.de cond.& demonſt. Tuſcus concl.203.depoſitum contentioſum,num.22. & ſeq. Alex.l.ſi mora, ff. ſol. mat. num. 8.* concludens nullo modo proficere oblatione pecuniæ in ſolle, vel marſupio, niſi creditor diceret, nolo aliquo modo recipere, *Menoc.plures cumulans conſentiētes de arbitr.Iud.caſu 232.multis, num.20. Neguſ.de pignor.2.par.3.memb.5.par nu.2. in fin. Trentacinq.var.reſol.lib.3. de ſolut. reſol.22.verſ. quinto, Bertrand. conſ.320. lib.1.num.4. circa fin.* & idem dicendum, ſi offerantur, quæ ſunt ponderanda, vel menſuranda, *Fulgoſ. conſ. 138. in quæſt. col.2.verſ.opp.vbi declarat.*

21 Ampl vt nec † proſit depoſitarij confeſſio, *Bald.conſ.384.duo ſunt in fin. lib.1. cum alijs cumulatis à Tiraq. de retractat. conuention.§.4. gloſ.6.num.14.& ſeq.*

22 Ampl. præſertim, vbi † oblatio fit à tertio, ſiue ſua interſit ſolui, ſiue non modo ſoluat tamquam tertius, non autē vti procurator, non docto de mandato, *Bertrand.conſ 320.lib.1 num.3. Bald. l.acceptam, C.de vſuris, num 64.*

23 Ampl. præſertim, vbi depoſitum † fieri debet in exequutionem eorum, quæ fuere à Iudice, vel arbitris iudicata, vel ab offerente iurata, quia cum offerens ſit obligatus, præciſe parere iudicatis, vel iuratis, *gloſ.l.qui reſtituere, ff.de rei vendicat. gloſ. l. ſi pecunia, ff. de cond. ob cauſ.* canonicum non eſſet depoſitum, ſi fieret etiam in alia re æquipollenti, *Iaſ.conſil.9. libr.1. num.18. & ſeq. Rolan.à Val.conſ.63. num.32. & conſ.53.viſo, lib.1. num.42.* vbi loquitur de eo, qui promiſit cum iuramēto ſoluere, vt non ſatisfaciat, offerendo niſi pariter ſolueret pecuniam.

24 Ampl. præſertim, ſi ex tali † oblatione tractaretur de iure aliquo conſequendo, *l.ſeruus, qui hæredi, ff.de ſtat liber. Bart. l.prætor, §. ſi quis paratus, ff.de nou. oper. nunc. l. qui decem, §. idem reſponſum, ff de ſolut. Matheſil ſingul. 128. Nota quod vbi, Natta conſ.631. ſuper, num.2. in princ.*

25 Ampl. etiam in eo, qui offert † fideiuſ-
ſorem, nam non ſufficit oblatio, niſi eo-
dem tempore adſit fideiuſſor, qui aſſerat
ſe acceſſurum iuxta formam oblationis,
Alex.conſ.90 fere in fin. verſ. preterea, lib.1. Rom.conſ.163. Conſtit. in fin. verſic.
vltimo, vbi Mandoſ. verſ. realiter, exten-
26 dens etiam, † vbi quis offert pignora,
Alex.conſ.130. lib.4.nu.11.circa med.Bart.
in l.prætor 20. §. ſi quis paratus, ff. de nou.
oper nunc.num.1.

27 Ampl. quocunque caſu, † quo ex oblatione conſequi debet aliquis effectus, *Bart.l.prætor 20. §. ſi quis paratus, ff. de nou.oper.nunc. num. 1.* concludens omni caſu, quo quis dicit ſeparatum ſoluere pecuniam, habendam eſſe præ manibus exceptis duobus caſibus ab illo remiſſiue relatis, eodē ab addent. ibid. ſequitur late *Alex.conſ.130.lib.4 n.11.in princ.Rolan.à Val.conſ.53. lib.1.num 35.& ſeq.*

28 Ampl. vt oblatio debeat eſſe † ſpetialis,
adeò quod non ſufficeret generalis in ge-
nere generaliſſimo, dicendo eſſe para-
tum adimplere omnia, quæ præſtare
debet, *Rol. à Val. conſ.53. lib. 1. num. 41.*
Neguſ. de pignor. 2.part.3.membr.5. part.
29 *num.16.* limitando, † ſi per relationem
ad aliud oblatio fieret certa.

30 Ampl. vt nec ſufficiat † obligatio argentarij in forma depoſiti, quia ille non cenſetur tali caſu depoſitarius, ſed fideiuſſor, *Tuſcus concluſione 201. depoſitum habet.*

31 An autem vnica ſufficiat † oblatio, vel plures requirantur videndus, *Neguſ. de pignor. 2.par.3.memb.5.par.n.30.*

Ampl. vt non ſit ſatis depoſitarium,
32 † confiteri habere penes ſe quamtitatem,
vel rem debitam, iuxta congeſta *à Tira-*
quel. de retract.conuent.§.4. gloſ 6.num.9.
& ſeq.

33 Ampl. vt oblatio † debeat fieri de tota quamtitate, vnà cum ſuis acceſſorijs, *Bertrand.*

Digitized by Google

*trand. conſ.*320.*lib.*1.*num.*5. *verſ.praeterea vſque in fin. & num.*6. & idem dicendum de oblatione, quod dixi de depoſito.

34 Ampl. vt non ſufficiat, † quod de oblatione, & depoſito fiat inſtrumentum, ſi deinde reportetur pecunia à deponente, *Pariſ.conſ.*54.*n.*80.*lib.*1. *Tuſcus concl.*200. *num.* 36.

35 Limit. ad effectum † excuſandi debitorem à mora, *Calder. loquens de emphiteota, conſ.*3. *de locat. Alex. conſ.*130.*in cauſa, lib.*4.*num.*9. *& ſeq. verſ. Non obſt.* diſtinguit inter contractus bonæ fidei, & ſtricti iuris, *Clar. loquens de emphit. §.emphiteuſis, quæſt.* 8. *num.*10. *verſ. pone.*

36 Limit. in ijs, quæ † ſunt debita ex vltima voluntate, *l. cui fundus, ff. de condit. & demonſtr. Angel. in l. ſi mora, circa fin. ff. ſolut. mat. Boer. deciſ.*124. *num.* 23.

37 Limit. vbi creditor † fuit citatus ad videndum fieri ſibi oblationem coram Iudice, nam tunc ſuſtinetur oblatio, & ſuos operatur effectus, quamuis non fiat depoſitum, ſi modo oblatio fiat ante litem motam, & conteſtatam, ſecus ſi poſt, *Boer. deciſ.*124.*num.*29.

38 Quid ſi oblatio † fiat cauſa conditionis adimplendæ, an ſufficiat oblatio, vel præterea requiratur depoſitio, *Boer.deciſ.*124. *num.*24. *vbi diſtinguit.*

39 Limit. in debitore † ſpetiei, vel generis, *Calder.conſ.*3. *de locat. in fin.*

40 Limit. vbi agitur de re, † vel quamtitate cera die, & loco debita ex pacto, quia ſufficit debitorem die, & loco conuento adhibere diligentiam, de reperiendo debitore, cui ſoluat, & illo non reperto fiat depoſitum abſque alia oblatione, & interpellatione, *Tuſcus ex Ancar.conſ.fin.n.*14. *verſ.ad id,* cuius dicta non reperij in meo Codice, *concluſ.*203. *num.*28. depoſitum contentioſum, conueniunt tamen dicta, *Alex.conſ.*120.*perſpectis, lib.* 5. *num.*12.

41 concluden. emphiteotam † ad euitandã pœnam caducitatis, debere ſaltem proteſtari, quod ſit paratus ſoluere, *Tiraq. de retract. lignag.§.*9.*gloſ. fin. num.* 17. *& ſeq. plurib.* late agit, an ſufficiat proteſtatio vnica, vel requiratur geminata, & an ſatis ſit proteſtari coram priuatis perſonis, vel Iudice, vel ſatis ſit proteſtari, vel etiam faciendum depoſitum, *addenſes ad Matheſil ſingul.*128.*verſ. annotatio, num.*3. volunt per proclama requirendum reum abſentem, ſed non credo verum, ſi de certo loco, & die ſolutionis fuit conuentum, *Bartolus in l. ſi reus paratus* 74.*ff. de procur. num.*5.

42 Limit. vbi ageretur de † depoſito quamtitatis, vel ſumma rei, quæ breuiter pendi, vel nummerari, vel aliter celeriter ſatisfieri non poſſet voto debitoris, & creditoris, vt puta, ſi ageretur de reſtitutione grandis ſummæ pecuniarum mutuatę, vel reſtituenda, vel tradenda quamtitate grani, vini, fœni, lignorum, & ſimilium, quæ in faciem creditoris, vel non perducuntur, vel cum difficultate, nam tunc verbalis oblatio ſufficit, cum iudicatione loci, vbi reperiantur reſtituenda, *Matheſil. ſingul.*128. *Nota quod, vbi circa med. Alex. in l. ſi mora, ff. ſol.mat.num.*4.*verſic. Quarto fallit,* declarando, ſi tamen re vera offerens, habebat, quæ offerebat, & poſt oblationem actualiter ſit paratus deponere, vel deponit, *ſubdens num.* 7. idem dicendum, ſi agatur de depoſito animalium, vt equorum, & ſimilium.

43 Limit. vbi aduerſarius, † cui ſit oblatio, recuſat recipere, *Capic. deciſ.*19. *in cauſa Franciſci, num.*2. *verſ. nam illud, ſubdens num.*3. an ſaltem ſit neceſſe, vt debitor habeat pecuniam in folle vel ſacculo, licèt illam non numeret, *addentes ad Matheſil. ſingul.*128. *Rota quod, verſ. annotatio, num.*5. *addendo nu.* 8. oblationem minime iterandam, ſi creditorem pęniteat recuſaſſe receptionem, *addendo num.* 10. *& ſeq.* rem publicam debitricem iſto caſu liberari, nec cogi poſſ. ad ſoluendum, *Alex. in l. ſi mora, ff. ſol.mat.num.* 5. *verſ. Quinto fallit, Menoc. de arb. Iud. caſu* 232. *multis, num.*16. amplians, ſiue tacite nihil dicendo, *Tuſcus concluſ.* 203. *depoſitum, num.* 26. *diſſentit Rolan. à Val. conſ.* 53. *lib.*1. *num.*37. ſiue expreſſe recuſet, modo

44 non alleget iuſtam † cauſam recuſationis, *Boer. deciſ.*124.*num.*26.*&* 29. *in prin. Rol. à Valle conſil.*53. *lib.* 1. *num.*26. *vbi alios refert. num.* 38. refert, quando creditor dicatur iuſte recuſare, latius tamen agit, *Gabriel. de ſolut. concl.*8.

Limit. quoad pœnæ commiſſionem
45 † euitandam, *gloſ. l. ſi cum dies, §. fin. ff. de arbitr.*

arbitr. addentes ad Matheſil. ſingul. 128.
Nota quod, verſ. Annotatio, num. 2. ſub-
46 limitando in pœna † legali, ſecus in con-
uentionali, & conferunt dicta in prima
limit. *Bald. tamen in l. acceptam*, C. *de*
vſuris, num. 55. *& ſeq. diſtinguit.*

47 Limit. vbi crditor † fuit proteſtatus
nolle fieri depoſitum, *addentes ad Mathe-*
ſil. ſingul. 128. *Nota quod, verſ. Annotatio,*
num. 1. *verſ. Quod eſt verum.*

48 Limit. ad effectum, † ne quis dicatur
in mora ſoluendi, ſi oblatio ſit iudicialis,
l. ſi rem, §. fin. ff. de pignor. act. Natta con-
ſil. 631. *ſuper, num.* 2. *verſic. ad prædicta*,
49 † ſublimitando quoad effectum ſolutio-
nis, niſi fiat præterea conſignatio cum
depoſito.

50 Limit. vbi quis offert ſoluere in loco
deſtinato ſolutionis, & oblatio fit in loco
non deſtinato, *Alex. in l. ſi mora, ff. ſolut.*
mat. num. 4. *verſ. ſexto fallit, Neguſan de*
pignorib 2. *par.* 3. *membr. par.* 5. *num.* 8.

51 Limit. vbi debitum non eſt † liquidum,
veluti ſi quis ſit obligatus, rationes red-
dere, *Alex. l. ſi mora, ff. ſolut. mat. num.* 4.
verſ. tertio fallit, Menoc. de arbitr. Iudic.
caſu 232. *multis, num.* 14. addendo debi-
torem iſto caſu debere cauere, *Tuſcus*
concluſ. 20. *oblatio debiti, num.* 19. adden-
do iſto caſu oblationem debere eſſe iudi-
cialem, & inſtare eligi calculatorem, &
fieri liquidationem, & alia addit quoad
oblatio proſit offerenti, *Alex. conſ.* 130. *n.* 11.
addit pro non liquido dandum fideiuſſo-
rem cum promiſſione de ſoluendo, *Tuſc.*
concluſ. 20. *oblatio debiti, num.* 23. *& ſeq.*
vbi præterea addit debere offerentem li-
quidum ſoluere, vel offerre in prompta
pecunia, & pro non liquido offerre ſolu-
tionem cum fideiuſſore exhibendo Codi-
ces dati, & accepti, aliter facta oblatio eſt
inanis, *Neguſ. de pignor.* 2. *par.* 3. *memb.* 5.
par. num. 4. *verſ. tertio, & num.* 5. qui latius
hanc limitationem explicat, *Bald. l. acce-*
ptam, C. *de vſuris, num.* 19. concludens
liquidi oblationem debere eſſe realem,
illiquidi verò ſuſtineri, quamuis ſit ver-
balis.

52 Limit. vbi agitur † de depoſito rei im-
mobilis, *auth. dos data*, C. *de donat. ant. nupt.*
l. 2. C. *quand. & quib. quart. par. lib.* 10. *vbi*
gloſ. & Bart. Bald. conſ. 368. *circa fin. lib.* 5.
Angel. in l. ſi mora, ff. ſol. mat. vbi Alex. n. 4.
verſ. tertio fallit, & conſ. 130. *lib.* 4. *nu.* 11.
Rol. *à Val. conſ.* 53. *lib.* 1. *n.* 34. *circa med. de*
arbit. Iud. *Menoc. caſu* 232. *multis n.* 13. ad-
dendo procedere, ſi debitor aſſerat in fu-
turum poſſidere pro creditore, & res eſ-
ſet parata traditioni, *Neguſant. de pignor.*
2. *par.* 3. *memb.* 5. *par. nu.* 3. vbi concluden-
tes rationes refert, & ante illum, *Bald. in*
l. acceptam, C. *de vſuris, num.* 9. cum tem-
peramento tamen, ſi offerens, habet fa-
cultatem rei tradendæ.

53 Limit. ad effectum † retractandi ven-
ditionem pignoris, *l. penul. ff. de reſciud.*
vend. Neguſ. de pign. 2. *par.* 3. *memb.* 5. *par.*
num. 4. diſtingue tamen per *Bald. in l. ac-*
ceptam, C. *de vſuris, num.* 15.

54 Limit. vbi oblatio † fit incongruo lo-
co, & tempore, *Sal. l. acceptam*, C. *de*
vſur. num. 5. *& ſeq. Angel. num.* 7. *in fin.* qui
addit prçterea requiri, vt offeratur inte-
gra quamtitas debita, & quod offerens il-
lam in vſus ſuos non conuerterit, *Iaſ. l. qui*
Romæ, ff. de verb. num. 13 *& ſeq. Bald. d. l.*
acceptam, num. 18.

55 Limit. vbi ſolutio † quamtitatis oblatæ
non debet fieri in loco oblationis, ſeu iu-
dicij, ſed alibi, quia ſat eſt offerentem ibi
habere, id quod offert, *Bald. l. acceptam*,
C. *de vſuris. num.* 9. *in fin.*

56 Limit. vbi oblatio † proxima eſt eſſe
realis, licèt tempore oblationis non eſſet
talis, *Baldus l. acceptam*, C. *de vſuris*,
num. 10.

57 Limit. ad impediendum † vſuras, *l. ſi*
per te, C. *de vſuris, Bald. tamen in l. acce-*
ptam, C. *eod. num.* 13. *& ſeq. late diſtin-*
guit.

Non deſunt tamen, qui abſolute tenent
ex ſola oblatione debitorem liberari, &
impediri curſum vſurarum, vt refert *Ca-*
balin. Milleloq. cap. 328. *Gerald. Bagarot.*
tract. de retract fol. penul. verſ. ſit ergo con-
cluſio, quorum opinio videtur poſſe pro-
bari, *l. ſi creditori*, C. *de vſuris, l. vbi* 75.
§. penul. ff. de verb. obligat. l. 2. C. *de pact. int.*
empt. l. penul. ff. de naut. fœnore, l. traiecti-
tiæ 3. *ff. de act. & oblig. l. qui Romæ, ff. de*
verb. oblig. Verùm facilis eſt reſponſio,
quod dicta iura ſunt in ſingulari caſu, &
aduerſari regulæ conſtitutæ, *in l. acceptã*,
C. *de vſuris, l. debitor, l. euictis, §.* 1. *ff. eod.*

An

58 An autem debitor ante † oblationem debeat adire creditorem, & illum in illius domo perquirere vidend. *Baldus l. acceptam, C. de vſuris, num. 36. & ſeq. & 41. Sal. num. 6. cum alijs cumulatis in meis collectaneis ad l. item illa, verſ. proinde, ff. de conſtit. pecun.*

§. IV.

SVMMARIVM.

Oblationis faciendæ, & factæ, quæ ſint cauſæ, & qui ſequantur effectus 1.

1 OBlationis faciendæ, † & factæ, quæ ſint cauſæ, & qui inde prodeant effectus, referuntur à *Menoch. de arbitrio Iud. caſu* 232. *multis, num.* 1. *& ſeq.* & quomodo probetur, *Boer. deciſ.* 124. *n.* 29. *circa princ. verſic. & Zabarel. Neguſ. de pignor. loquens de oblatione extraiud. 2 par. 3. memb. 5. par. num 2. vſque ad 6. ſubdens deinde vſq. in fin. effectus iudicialis oblationis, addentes ad Matheſ. ſing. 128. verſic. Annotatio, nu. 1. & ſeq. Bald. in l. acceptam, C. de vſuris, num.* 25. 29.

§. V.

SVMMARIVM.

Depoſitum fieri debet præcedente obſignatione 1. *In quibus differat ab obſignatione ibid. quæ requirantur, vt ſuos producat effectus* 3.
Obſignatio vbi fieri debeat 2.
Clericus depoſitarius conuenitur coram Iudice, qui illum elegit depoſitarium 4. *praxis talis conuentionis* 5.

1 QVarto, quod depoſitum † fiat præcedente obſignatione, *l. obſignatione, C. de ſolution. Neguſ. de pignorib. 2. par. 3. memb. 5. par. num.* 12. *& ſeq. verſ. quart.* qui cum latè verſetur circa illius effectus, & differentias inter oblationem, & depoſitum, ſine conſignatione, & oblationem, & depoſitum cum conſignatione, & obſignatio, quæ requiritur in pecunia, ſit neceſſaria in alijs rebus mobilibus, vel ſe mouentibus, vt in equis, bobus, & ſimilibus, *num.* 26. *& ſeq.* addit, vbi fieri de-
2 beat † talis obſignatio, ideò nihil præterea dicam, ſed ad alia properabo, illud tamen non omitto, quod ſubdit *Neguſan. ibid. num.* 27. *& ſeq.* quod ad effectum, vt
3 depoſitum † ſuos producat effectus, eſſe neceſſe, vt illud remaneat penes depoſitarium, alias ſi deponenti reſtituatur, nihil proficit depoſuiſſe, clericum depoſita-
4 rium occaſione depoſiti coram Iudice, qui illum elegit pro depoſitario eſſe conueniendam, *cui addo Afflict. deciſ. 24. n 3 Iaſ. l. 1. § fin. ff. de offic. ciuis, num. 7. Bal. l. acceptam, C. de vſur. num. 6. 40. & ſeq. Carroc. de dopoſit. par. 1. cap. de caſu, num. 40. Cancer. var. reſol. cap. de depoſit. num. 108. & ſeq. Ant. Fab. in ſuo Cod. de epiſc. & cler.*
5 *deffin. 55. num. 14.* vbi docet † praxim talis conuentionis, *cum alijs cumulatis in meis Collectan. ad cap. 3. 11. q. 1.* vbi retuli etiam diſſentientes.

§. VI.

SVMMARIVM.

Depoſitum debet eſſe purum, & abſque qualitate aliqua non conuenta 1. *Ampl.* 2. 3. 5. *Limit.* 6. 10.
Qualitas diuerſa facit actum diuerſum 4.
Venditor non poteſt habere pretium, niſi rem venditam emptori tradat 7. *Ampl.* 8.
Dos habet intrinſecam conditionem, ſi nuptiæ ſequantur 9.

1 QVintò quod depoſitum ſit purum, nec aliqua conditione, modo, vel qualitate non conuenta qualificatum, vel conditionatum, *Rom. conſ. 321. num. 4. Iaſon conſ. 9. lib. 1. num. 15. Gabriel. conſ. 56. in fin. Alex. conſ. 7. lib. 2. num. 9. Menoc. de arb. Iud. caſu 232. multis, num. 22. Caſt. l. acceptam, C. de vſur. num. 12. verſ. Hoc verum, ibi Bald. n. 14. Trentacinq. var. reſol. lib. 3. de ſolut. reſol. 22. verſ. Quarto.*

Ampl.

2 Ampl. præſertim, ſi conditio ſit extrin-
ſeca, *Bald. in l. acceptam*, C. *de vſuris*,
quæſt. 4. quem refert, & ſequitur *Neguſ.*
de pignorib. 2. *par.* 3. *memb.* 5. *par. num.* 10. *in*
princ. Curt. Sen. conſ. 39. *viſis*, *num.* 7. *in*
fin. exemplum referens in offerente do-
tem, modo mulier renuntiaret bonis pa-
ternis, & maternis, quam renunciatio-
nem minime facere debebat, ſequitur,
& comprobat *Neguſ. de pignorib.* 2. *par.* 3.
membr. 5. *par. num.* 11. *& ſeq. Alex. conſ.* 7.
num. 9. *lib.* 2. qui loquitur in depoſito do-
tis, *Bal. l. acceptam*, *C. de vſuris*, *num.* 24.
in fin.

3 Ampl. etiam, ſi is † contra quem fit
depoſitum, non contradixit appoſitioni
conditionis, nam quamuis non contra-
dicente creditore ſuſtineatur depoſitum,
abſque ſuis ſolemnibus, vt late examinat,
Gabriel. de ſolut. concluſ. 8. attamen quia
actus conditionatus non eſt idem, cum
4 puro, ex quo qualitas † diuerſa facit di-
uerſum actum, *l.* 1. *§. ſi quis ſimpliciter*, *ff. de*
verbor. obligat. l. ius ciuile, *verſ. itaque*,
ff. de iuſt. & iur. Bald. conſ. 215. *nu.* 15. *lib.* 2.
Natta conſ. 139. *num.* 6. *Surd. conſil.* 179.
num. 40. *& conſ.* 366. *num* 23. *& deciſ.* 7.
num. 32. qui ex relata ratione ad plura
notanda inferunt. Nihil operatur depo-
ſitum conditionale, vbi debebat eſſe pu-
rum, *Neguſan. de pignor.* 2. *par.* 3. *memb.* 5.
par. num. 10.

5 Ampl. idem † in oblatione, *Bertrand.*
conſ. 320. *lib.* 1. *num.* 6. *verſ. accedit.*

6 Limit. in conditione † intrinſeca, quæ
veniat, ſeu accedit ex natura rei, vel con-
tractus, veluti ſi deponatur pretium rei
venditæ, non amouendum, niſi res ven-
dita tradatur, vel deponatur, dos conſi-
gnanda ſequutis nuptijs, nam cum ven-
7 ditor non † poſſit habere pretium, niſi
rem venditam tradat, *l. Iulianus*, *§. ex*
vendito, *ff. de action. empt. l. ex empto*, *ff.*
eod. Cagnol. *in l.* 2. C. *de pact. int. empt. &*
vend. num. 152. *& ſeq. Surd. conſ.* 101. *de-*
clarauit, *num.* 3. *& num.* 5. *&* 7. conclu-
8 dens poſſe totum pretium † retineri, ſi
minima pars remaneat tradenda, & dos
non poſſit eſſe ſine matrimonio, *l.* 3. *ff. de*
iur. dot. §. ſi aduerſus, *inſtit. de nupt.* & do-
tis promiſſio habeat intrinſecam condi-
9 tionem, † ſi nuptiæ ſequantur, *Gabriel.*
conſil. 139. *vol.* 2. *num* 16. *Stird. conſil.* 192. *de*
anno, *num.* 2. *Alex. conſ.* 42. *conſideratis*,
lib. 7. *num.* 2. *& ſeq. Bald. Nouel. tractat. de*
dote, *par.* 6. *priuileg.* 50. *Turrct. conſ.* 75.
num. 5. *vol.* 2. Ideò depoſitum factum ſub
conditione intrinſeca eſt validum, & effe-
ctus depoſiti habebit, ſi alio non laboret
vitio, *Bal. l. acceptam*, C. *de vſuris*, *q.* 4.
Neguſ. de pignor. 2. *par. num.* 3. *memb.* 5. *par.*
num. 10. *& ſeq.* Idem etiam cenſeo dicen-
10 dum, ſi depoſitum † fiat contra eum,
qui aliquid debet adimplere, & ſub con-
ditione, quæ ineſſet ventri contractus,
cuius cauſa fit depoſitum, *Crau. conſ.* 705.
num. 13. *Cancer. var. reſol. de depoſito*, *n.* 16.
loquens de depoſito dotis, contra mulie-
rem, facto cum conditione, quod reſti-
tuat bona mariti, quæ ideò retinebat,
Tuſcus idem repetens, *concluſ.* 201. *depoſi-*
tum habet, *num.* 9.

§. VII.

SVMMARIVM.

Depoſitum fieri debet parte citata, ad recipien-
dum pro certa die non feriata in honorem
Dei, vel aliter non impediatur creditor re-
cipere congruo loco cum vſuris, & acceſſo-
rijs 1. *Ampl.* 4. *Praxis faciendi depoſiti* 2.
Si creditor ſit abſens, qualiter citetur 3.

1 SEptimò, vt depoſitum † ſuos ope-
retur effectus eſt neceſſe, vt fiat par-
te citata, *Caſt. & reliqui in l. acceptam*, *C.*
de vſuris, *Rol. à Val. conſ.* 63. *lib.* 1. *num.* 31.
Tuſcus concluſ. 203. *depoſitum contentio-*
ſum, *num.* 27. *Trentacinq. var. reſol. lib.* 3.
de ſolut. reſolut. 22. *verſ. tertio*, in citatio-
ne exprimendum erit, vt creditor veniat
tali die, & hora, quæ non ſit feriata in
honorem Dei, vel alias citatus non ex-
cuſatur à vocatione in iudicium ad reci-
piendum integrũ, quod eſt debitum, vnà
cum ſuis acceſſionibus in loco congruo,
aliàs videndum mandari deponi, *Bartol.*
in l. ſi reus, *ff. de procur. Trentacinq. d. verſ.*
Tertia, ſubdens talem citationem poſſe
fieri poſt depoſitum, præcedente tamen
oblatione ad recipiendum, *ex Salic. Iaſ.*

Cagnol.

Digitized by Google

Cagnol. Tiraquel. ab illo allegatis. In pra-
2 xi tamen † obſeruaui, & vidi obſeruatũ, vt debitore habente pecunias penes perſonam fide, & facultatibus idoneam, denuntietur creditori talis quantitas, cum oblatione, quod paratus eſt conſentire, & conſentit illarum conſignationi facta legitima quietantia, alias videndum confirmari depoſitum.
3 Si autem creditor † ſit abſens, qualiter & an ille ſit citandus, videndus *Tiraq. de retract. lignag. §. 9. gloſ. 3. num. 1. & ſeq. Gozadin. conſ. 71. num. 7.*
4 Ampl. præſertim in † depoſito iudiciali, ſeu contentioſo, *Rolan. à Val. conſ. 63. perſpectis, lib. 1. num. 31. Tuſcus concl. 203. depoſitum contentioſum, num. 27.*

§. VIII.

SVMMARIVM.

Depoſitum fieri debet de re debita, & recepta in communi commercio, & non ſtatim peritura, vel mutationi obnoxia 1. Item cum obligatione depoſitarij de conſignando depoſitum 2.

Praxis Montis Pietatis Vrbis circa receptionem depoſiti 3.

1 OCtauo de eſſentia † depoſiti eſt, vt fiat de re debita, & recepta in communi commercio, veluti ſi eſſent debita centum, depoſitum fieri de centum in pecunia probata, & non ſtatim reprobāda, *vt ex Neuiz. conſ. 49. num. 16. & ſeq. & conſ. 88. n. 14. Menoc. de arb. Iud. caſ. 232. Rom. conſ. 163. Iaſ. conſ. 44. in fin. lib. 1. concludit Trentacinq. var. reſol. lib. 3. de ſolut. reſol. 22. verſ. ſexto, & ſeq. Rol. à Val. conſ. 63. lib. 1. num. 33.* addendo requiri præ-
2 terea † depoſitarij obligationem de conſignando depoſito, & hinc fuit deſumpta
3 praxis Montis Pietatis Vrbis, vbi miniſtri in cedula depoſiti addunt clauſulam de conſignando depoſitum, reportata eadem cedula, quam ſi contigat, deinde perdi, officio Iudicis ſuccurritur deponenti.

§. IX.

SVMMARIVM.

Depoſitum debet remanere penes depoſitariũ, nam ſi deponenti reſtituatur, nihil operatur 1. quando repeti poſſit à deponente 2. Si à depoſitario reſtituitur, an ceſſent illius effectus 3.

1 NOno eſt neceſſe, vt depoſitum remaneat penes depoſitarium, nam ſi illo facto, deponens, repetat illud, nihil operatur depoſitum, *arg. l. qui ſic, ff. de ſolut. & ex Bart. Neguſ. & alijs firmauit Trentacinq. var. reſolut. lib. 3. de ſolut. reſol. 22. verſ. Nono*, addendo duobus caſibus,
2 † non poſſe petere depoſitum, nempe vbi eſt factum auctoritate Iudicis, vel à parte ratificatum, *Angel. l. acceptam, C. de vſuris, num. 7. in fin.* concludens ad effectum, vt oblatio ſuos operetur effectus, requiri, ne offerens conuertat oblata in vſus ſuos;
3 ſi tamen deponenti reſtituatur † depoſitum à depoſitario, an ceſſent effectus depoſiti, *vide Bald. in l. accept. C. de vſuris, num. 7. Cancer. var. reſol. de depoſito, n. 18. & ſeq.*

§. X.

SVMMARIVM.

Depoſitum fieri debet ab ipſo met debitore, vel à procuratore habente legitimum mandatum 1. An fieri à tertio pro debitore 2.

1 DEcimò, quòd depoſitum † fiat a perſona legitima, nempe ab ipſo met debitore, vel à procuratore, qui tempore oblationis, & depoſiti doceat de mandato, alias depoſitum fit inutile, *Alex. conſ. 75. in cauſa, lib. 7. num. 6. verſ. Quia ad hoc, Oſaſc. deciſ. 175. num. 3. Tuſcus concluſ. 203. depoſitum contentioſum, num. 43.*
2 *& ſeq.* † ſi tamen tertius vellet deponere, an valeat depoſitum, ſicuti valet ſolutio,

Digitized by Google

diſtinguendum cenſeo, iuxta à me tradita
in Collect. ad l. ſoluere, ff. de ſolut. & tradit
Aſinius de exequution. §. 7. cap. 165. credi-
tori, num. 5. & 8. in princ.

§. XI.

SVMMARIVM.

Depoſitum factum ſeruatis ſeruandis, liberat debitorem 1. Ampl. 2. 3. 5. Limit. 6. 7. 8.
Depoſiti effectus 1. 2. 3. 4.

POſt relata ſolemnia oblationis, &
depoſiti, agendum eſt de effectibus,
qui inde reſultent, & cum alij reſpiciant,
& tangant deponentem, alij depoſitariū,
agendo de primis. Ille eſt præcipuus, om-
miſſis, qui reperi poſſent ex ijs, quos dixi
ſequi ex ſolutione, ad fauorem deponen-
tis, eſt, quod ſi fuerit factum ſeruatis ſo-
1 lemnibus ſupra relatis † liberat debitorē,
l. obſignat. C. de ſolut. l. 2. l. ſi creditori, C. de
vſur. cum alijs congeſtis à Tuſc. concl. 201.
depoſitum, num. 1.
2 Ampl. vt liberet, † nedum à ſorte prin-
cipali, ſed etiam ab vſuris, ſeu intereſſe,
ex pecunijs depoſitatis cauſato, & ab om-
ni periculo, quod in ſorte, & vſuris con-
tingere poteſt, adeo vt illud accidat in
commodo creditoris contumacis in reci-
piendo, *l. acceptam, C. de vſuris, vbi Bart.*
& reliqui, l. qui decem, ff. de ſolut. Trenta-
cinq. var. reſol. lib. 3. cap. 22. de ſolut. num. 1.
3 Ampl. etiam, quoad realem † obligatio-
nem, nam ſi mulieris deponatur dos, vel
creditum anterius, liberantur ab omni
vinculo, & hypotheca dotali, conuentio-
nali, & legali, bona, quæ illa detinebat,
& confirmantur offerenti, & deponenti,
Card. Tuſc. concl. 201. depoſitum, num. 5.
4 *& ſeq. plurib* & alij † ſequuntur effectus,
relati à Caroc. de depoſit. par. 2. quaſt. 12.
num. 7. vſque in fin.
5 Ampl. etiam, † quod res depoſitata dein-
de pereat, vt puta, quia furto ſubtracta,
vel depoſitarius foro ceſſerit, vel Princeps
illud ſibi tradi mandauerit, cum tempe-
6 ramento † tamen, ſi creditor non habuit
iuſtam cauſam recipiendi, *Tiraq. de re-*
tract. conuent. §. 4. gloſ. 6. n. 34. Cagnol. in l. 2
C. de pact. int. empt. n. 111. Afflict. deciſ. 172.
7 Limit. in cauſa † attentatorum, vel
ſpolij etiam non liquidi, in qua non ſat eſt
aliquid deponere cum cautione de ſoluē-
do liquidanda, *Veral. deciſ. 272. par. 2. Lan-*
cellot. de attentat. cap. 31. num. 191.
Obſtat *deciſ. 17. Mobed. de reſtit. ſpol.*
8 Limit. in concurſu † creditorum de-
cocti, quia ſoluendum eſt cum cautione
de reſtituendo, vel contribuendo, *Caſt.*
in l. procuratoris, §. ſi plures ff. de tribut. n. 6.

§. XII.

SVMMARIVM.

Deponens in concurſu creditorum præfertur cæteris, ſi agatur de depoſito vero, & proprio 1. 6. Et quare 2. Ampl. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 18. Limit. 7. 19. 21. 22. 24. 25. Sublim. 23.
Rei vendicatio præfertur quibuſcumq; actionibus tam perſonalibus, quàm realibus 3.
Depoſitum quando dicatur propriè factum 4. improprium, quod ſit 5.
Deponens eſt dominus rei depoſitatæ, & præfertur omnibus 14. Ampl. 15.
Depoſitarij, quando ſint pares in exactione depoſiti 16.
L. interdum, C. qui potior. in pignor. habeantur, explicatur 20.
Funeris creditor præfertur, quibus creditoribus habentibus tantam hypothecam etiam anteriorem, ſecus ſi expreſſa 26. Ampl. idem in creditore medicamentorum ibid.

1 SEcundus effectus † depoſiti eſt, vt in
concurſu creditorum depoſitarij,
deponens, præferatur cæteris creditori-
bus, *l. ſi hominem 7. §. quoties, ff. depoſit.*
per quem textum ita firmat *Ripa in l. ſi*
ventri, §. in bonis, ff. de priuil. credit. n. 3.
Bald. conſ. 276. ſuper facto lib. 2. & in l. pro
debitor. C. de bonis aut. iud. poſſid. nu. 1. verſ.
quæritur, & in l. in rebus 13. ff. de iur. dot.
2 *n. 2.* & ratio eſt, † quia dominus rei qualis
qualis ſit, qui illam depoſuit, præfertur
quibuſcumque vendicando rem ſuam,
l. plane, §. ſed ſi dedi, ff. de tributar. l. de-
poſui, ff. de pecul. per quæ iura ita firmat
Ripa in l. ſi ventri, §. in bonis, ff. de priuil.
credit. n. 10. Bald. l. in rebus 13. ff. de iur. dot.
3 *n. 2.* † & rei vendicatio præfertur quibuſ-
cumque actionibus tam perſonalibus,
quam

quam realibus, *dicta lege depoſui*.

Sed quia differt, an agatur de depoſito proprio, vel improprio, ſeu excedente fines depoſiti, vt loquitur *Ripa in l. ſi vẽdit. §. in bonis, ff. de priuil. credit. n. 1.* & an agatur de re ipſa depoſita, vel re, ſeu bonis depoſitarij, vel an agatur actione perſonali, vel reali, præſupoſito quod depoſi-
4 tum propriè † tunc dicitur factum, ſi cui pecunia tradita fuerit in ſacculo obſignata abſque numeratione, *l. ſaeculum, ff. depoſit.* vel cum numeratione, vt eadem
5 corpora reſtituantur, impropriũ † autem depoſitum eſt, vbi facta numeratione conuentum fuit, vt ſit depoſitum, & quod tantumdem reſtituatur, *l. lutius, & l. ſeq. ff. depoſit. Ripa in l. ſi ventri, §. in bonis, ff. de priuileg. credit. n. 1. in fin. & 12. in fin.* Ideò pro reſolutione propoſitæ regulæ ſequentes caſus ſunt conſtituendi.

Primus eſt, vbi agitur de diſtractione, ſeu concurſu creditorum ipſius met rei depoſitatæ, ſeu de depoſito vero, & proprio, veluti ſacculo pecuniarum, maſſa auri, vel argenti, equo, boue, & ſimilibus, tam immobilibus, quàm mobilibus, quæ pondere, numero, & menſura con-
6 ſtant, & tunc † deponens, præfertur quibuſcumque creditoribus etiam priuilegiatis, *l. ſi ventri, §. in bonis, verſ. ſi tamen, ff. de priuil. credit. vbi Ripa n. 12. verſ. alia ergo, Bal. l. fin. C. depoſit. n. 8. circa med.*
7 † limitando, ſi ſit depoſitum in numerato, ratione quam ſupra in principio retuli *ex*
8 *Ripa Zaſ. d. §. in bonis, n. 5.* declarans † procedere in quacumque re depoſitata, *Straca tract. de decoctorib. par. vltima n. 1. & 2.* vbi rationem refert, *Barboſ. in l. ſi cum dotem, §. fin. ff. ſol. mat. nu. 32. & 33. verſic. Non obſt. ſecundum Gizarel. deciſ. 62. n. 6. & ſeq. Amat. Rodriq. de concurſ. cred. par. 1. art. 6. n. 46. & 50.* vbi rationem refert.
9 Ampl. præſertim contra † creditores habentes perſonalem actionem tantùm, *l. ſi hominem 7. §. quoties, ff. depoſit. Decius conſ. 645. præſupoſita, n. 2. Bald. l. pro debito, C. de bon. auth. iud poſſid. num. 1. verſ. & not. quod poſt Ripa in l. ſi ventri, §. in bonis, ff. de priuileg. credit. num. 3.*
10 Ampl. etiam, ſi deponens † pecuniam, vſuras, ſeu commodum aliquod ideò percipiat, *gloſ. in l. ſi ventri, §. in bonis, verb. extenſ. ff. de priuil. credit.* Contrarium reprobando *Gloſ.* tamquam male intellexerit verba, *Text. in d. verb. extent.* tenet, & credo dixiſſe verum, *Ripa d. §. in bonis, n. 4. circa med. addendo idem cenſuiſſe, Dyn. & Alberic. non relato, Bart. l. ſi hominem 7. §. Quoties, ff. de depoſit. in princ.*
11 Ampl. etiam, † vbi agitur inter creditores actione perſonali, *Ripa in l. ſi ventri, §. in bonis, ff. de priuileg. credit. n. 12. in fin. & Zaſ. n. 2. circa fin*
12 Ampl. etiam, quod alteri † fuerit tradita, nam ab illo vindicari poteſt, & paſſus vendicationem, ſequetur cum reliquis creditoribus ſuam fortunam, *l. ſi bis qui, C. depoſit.* & iſtud facit contra iniquos caupones, doloſoſque nautas, ac negligentes cuſtodes alienarum rerum, qui ſimulato furto vendunt, aut aufferri cæcutiunt, quæ penes illos ſunt depoſitata.
13 Ampl. etiam contra † creditores priuilegiatos habentes hypothecam tacitam, vel expreſſam, *Ripa in l. ſi ventri, §. in bonis, ff. de priuileg. credit. num. 12. in fin. verſ. Ego dicerem*, Et ratio eſt, quia de-
13 ponens eſt dominus † excluſiue omnium, rei depoſitatæ, quare niſi facta fuerit cõmixtio alieni iuris ex natura, vel neceſſitate, vel vtilitate rei, omnes debet ex-
15 cludere, † ſicuti illi datur † aduerſus quoſcumque rei vendicatio, *Amat. Rodriq. de priuileg. credit. par. 1. art. 6. n. 50. Meier. eod. tract. cap. 8. n. 81. & ſeq. Gar. de credit. in append. n. 124. in princ. Stracca de decoct. cap. fin. n. 2. circa med. Barboſ. in l. ſi cum dotem 23. §. final. ff. ſol. mat. nu. 33. in princ.*
16 In concurſu tamen † depoſitariorum nulla habetur ratio temporis, ſed ſimul omnes admitti debent, ſi depoſitarius fidem fallat, vel aliter deueniatur ad communem omnium rerum, quas depoſuiſſe conſtat repetitionem, *l. qui hominem, §. quoties, ff. depoſit. Bal. l. fin C. depoſit. num. 8. Straca de decoctorib. quæſt. fin. n. 3. in fin. & num. 4. Caſſan. in Catalog. glor. mund. par. 12.*
17 *conſiderat. 99. verſ. 13.* † vbi etiam agit, quid dicendum, vbi vnus illorum præueniſſet in exactione à bancherio decocto.
18 Ampl. etiam in depoſito † irregulari, ſeu improprio, *Curt. iun. l. mutuum. ff. ſi cert. petat, n. 15. & dicam latius infra. §. ſeq.*
19 Limit. vbi deponens, percipit vſuras

Digitized by Google

ex pecuniis depoſitatis, *l. ſi ventri, §. in bonis, ff. de priuil. credit.* & ratio eſt, quia recipiendo fructus ddpoſiti, cenſetur renũtiaſſe priuilegio depoſiti, *l. ſi hominem, §. quoties, ff. depoſit. Stracca de decoct. cap. fin. n. 3. in prin. & 4. in fin. Barboſ. in l. ſi cum dotem, §. fin. ff. depoſit. n. 32. in fin.* Ampl. etiã; ſi pecuuia depoſitata extet, *Amat. Rodriq. de concurſ. credit. par. 1. art. 6. n. 51.*

20 Limit. vbi deponens † conceſſit vſum
depoſiti, *l. Lutius 24. ff. depoſit. Barboſ. in l. ſi conſtante, §. fin. ff. ſol. mat. n. 32. circa fin. Amat. Rodriq. de concurſ. credit. par. 1. artic. 6. num. 53.*

21 An autem præferatur † pupillo minori, furioſo, & ſimilibus creditoribus in bonis ſuorum curatorum viden. *Ripa in l. ſi ventri, §. in bonis, ff. de priuil. creditor. nu. 12. & ſeq. Barboſ. in l. ſi cum dotem. 23. §. fin. ff. ſol. mat. n. 34.*

22 Limit. in creditore † expenſarum conſeruationis, ſeu refectionis bonorum, quorum pretium inter creditores eſt diſtribuendum, *Bart. in l. ſi hominẽ 7. §. quoties, ff. depoſit. in fin.* exemplum in caupone, qui aluit equum debitoris, *Doctores in l. interdum, ff. qui potior. in pign. Bal. l. in reſtituendo, C. de petit. hæred. n. 1. Mant. de tacit. lib. 10. tit. 23. n. 20. Ripa in l. ſi ventri, §. in bonis, ff. de priuil. credit. n. 11. in*
23 *princ.* & de iſtis eſt text. † *in l. interdum, ff. qui potior. in pignor.* cuius materiam late ſum complexus *in meis Collect. ad eũdem text.* cuius ratio eſt, quia pecunia in refectione conſumpta facit ſaluam eſſe cauſam omnium creditorum etiam priuilegiatorum, *Mantic. de tacit. lib. 11. tit. 23. n. 1. & 3.* qui addit præferri commodanti, ſi expenſæ ſint factæ pro cuſtodia rei cõmodatæ, *Barboſ. l. ſi cum dotem 23. §. fin. ff. ſol. mat. n. 34.*

24 Limit. in creditore † expenſarum, quas fecit cauſa diſtractionis rei depoſitatæ, cuius pretium conſignandum eſt deponenti, *Bart. in l. ſi hominem 7. §. quoties, ff. depoſit. in fin.* exemplum in mercede apparitoris, qui depoſitum ſubhaſtauit, & ſimilibus iudicialibus expenſis.

25 Limit. in creditore expenſarum, † quas fecit circa conſeruationem perſonæ deponentis, *Bald. l. in l. in reſtituenda 4. C. de petit. hæred. n. 1. & 2.* qui loquitur de caupone, & ſcholari amico, qui ſi fecit expenſas hoſpiti, vel amico ſcholari infirmo qui ſi moriatur non eſſe obligatum reſtituere hæredi valiſiam, vel libros penes ſe extantes, niſi fuerit ſatisfactus de expenſis in infirmitate, vel funere, *Mantic. de tacit. lib. 11. tit. 23. n. 3. & 26.* qui loquitur de expenſis medicamentorum, & cuſtodiæ cauſa rei commodatæ, *Neguſ. de pignor. par. 5. memb. 2. n. 15.* vbi late comprobat,
26 & exemplis ornat, † & ſublimitat.

27 Limit. vbi rei depoſitatæ † dominium translatum eſt in depoſitarium, *Stracca de decoct. cap. fin. n. 3.* vbi rationem refert.

28 Lim. in creditore † cauſa funeris, *l. penul. ff. de relig. & ſumpt. fun. per quem tex. ita firmat Ripa in l. ſi ventri, §. in bonis, ff. de priuil. credit. n. 11. Barboſ. in l. ſi cum dotem 23. §. fin. ff. ſol. mat. num. 34. in princ. Vinc. de Franc. deciſ. 51. in cauſa, n. 2. & ſeq. Mantic. de tacit. lib. 11. tit. 23. n. 23.* ca
29 ratione ambo moti, quia † creditor cauſa funeris inter creditores tacitam hypothecam habentes, cæteris quantum vis anterioribus præfertur, ſecus in expreſſa, quia ſuum locum ſeruare debet, *ſubdente Mantic. ibid. num. 26.* idem dicendum de creditore medicamentorum, quæ data fuere in infirmitate, qua debitor eſt mortuus, ſecus ſi pro alia infirmitate, vt voluit *Borgnin. deciſ. 27. par. 3. n. 37. in prine.*

---

§. XIII.

SVMMARIVM.

Deponens præfertur, quibuscunq; in diſtractione, ſeu conſignatione depoſiti improprij 1. & quare 2. & ſeq. Contrarium *6. Diſtingue 9. 10. 12. 15. 16. 17. 18.*

Verba ſunt inuenta, vt dicentis voluntas, exprimatur 2. Ampl. 4. 5.

Contractus qualitas dignoſcitur à nomine, quo nominatur 3.

Depoſitarius non poteſt vti depoſito citra furtum 7. limit. 8. 9. & ſeq.

Depoſitum eſt gratuitum, 11. in dubio cenſetur actum de proprio, non autem improprio 13. Amplia 14. Cuius *periculo pereat 19.*

Digitized by Google

SEcundus caſus eſt, ſi agatur de de-
poſito improprio, ſeu excedente fi-
nes depoſiti, vt eſt caſus *in l. Lucius 24. &*
1 *l. ſeq. ff. depoſit.* & in hoc † depoſiti genere
eſſe repetenda, quæ mox dixi de depoſito
proprio, ſuadet dantis, & recipientis pe-
cunias, conuentio, & actus geſti deno-
minatio, *gloſ. l. Seia, verb. exceptione, verſ. & hoc ideò, ff. de dote præleg. Natta conſ. 104. n. 1.* verba enim cum ideò ſint in-
2 uenta, † vt dicentis voluntatem expri-
mant, nullumq; certius voluntatis teſti-
monium reperiri poſſit, quam ex homi-
nis ore emiſſa verba, *l. labeo, ff. de ſuppel. legat. Bald. in l. generaliter, C. de non. num. pecun.* depoſiti contractus dicetur cele-
bratus, quia quæ partes mutuo conſenſu
geſſerunt, depoſitum nominarunt, quia
3 contractus † qualitas dignoſcitur, & iudi-
catur à denominatione verborum, *l. fi-
deiuſſores magiſtratuum, §. 1 ff. de fideiuſ.*
nec aliud in eſſentia dicuntur contrahen-
tes feciſſe, quam quod litterarum ſonat
figura, *Bald. in cap. 1. de feud. dat. in vim leg. commiſ. num. 1. & ſeq. per l. cum precib. C. de probat. l. emptione, C. plus valere quod agit. cap. nauiganti de vſuris*, ſicut
enim facies, repreſentatur ſpeculo, ita
4 contrahentium † mens, & voluntas, ver-
bis certificatur, vt inquit Bald. quem re-
fert *Crauet. conſ. 20. quod contractus, nu. 1. & 2.* qui plura, ad confirmationem huius
ſumpti congerit, vt omittam reliqua re-
lata *à Veſembec. conſ. 2. n. 14. & ſeq. Franc. Bec. cõſ. 35. n. 9. & ſeq. & conſ. 52. n. 2. Oſac. deciſ. 139 n. 24. Crot. conſ. 93. n. 6. Dec. conſil. 32 pro num. 3. verſ. virtute, Marcobrun.*
5 *conſ. 103. n. 28.* ampliantes † etiam, quod
adeſſet coniecturæ, vel concurreret qua-
litas, quæ præualeret, & eſſet potiſſima,
vt alius diceretur initus contractus.

6 Contrarium † voluit *Bald. in l. fin. C. de-
poſit. n. 8.* concludens, ſi nummularius
cedat foro, & concurrant creditores de-
ponentes non eſſe potiores, ſi ad nume-
rum depoſuerunt, quia in illum transla-
tum erat pecuniarum dominium, data ei
7 facultate, vt poſſet vti depoſito, † quod
minime illi non eſſet permiſſum citra fur-
ti pœnam, *l. ſi ſacculum, ff. depoſit.* quod
8 tamen aliquibus caſibus limitatur † in
depoſitarijs Principum, ſeu Cameræ,
quos referunt *Peregrin. conſ. 94. filijs, lib. 1 num. 7. Surd. conſ. 391. perſuadere, n. 11. vſq; in fin.* & etiam in mercatore penes quem 1
pecunia numerata deponitur, niſi ſe obli-
gaſſet eamdem pecuniam depoſitatam
reſtituere, *Plotus in l. ſi quando, C. de in litem iurand n. 421. Neguſ. de pignor. 2. par. 3. memb. 5. par. prin. n. 13.*

Pro concordia diſtinguendum eſt,
6 quod aut † depoſitarius vſus eſt pecunia
penes illum depoſitata, illam alteri ſoluẽ-
do, vel etiam cum ſua propria commi-
ſcendo, & tunc quia potius dicitur illi cre-
dita cuſtodiæ cauſa, & dominium illius
translatum in recipientem, illiuſque pe-
riculo pereat, quod nullatenus agendum
ſit, vt ille ſit, cæteris etiam quoad pecu-
nias, quæ penes illum reperiuntur præfe-
rendus, *l. ſi ventri, §. in bonis, ff. de priuil. credit. vbi Ripa num. 3. in fin. & 4. in fin.*
ampliando etiam, ſi eadem met pecunia
data, ſeu credita ad cuſtodiam extet.

10 Aut depoſitarius † ex vſu pecuniarum
aliquid ſoluit deponenti pecunias, vt pu-
ta, quia facit illum participem cambio-
rum, & recambiorum, vel aliud lucrum
canonicum illi communicat, vel ſoluit, &
idem dicendum, quod mox dixi, quia per
receptionem lucri cenſetur renuntiaſſe
priuilegio depoſiti, *l ſi hominem 7. §. quoties, ff. depoſit.* ne multiplicentur ſpetia-
lia, vnum circa prælationem, aliud quod
ſine periculo contra regulam, *l. ſecundum naturam, ff. de reg. iur.* percipiatur vtilitas,
11 ſeu fructus ex contractu, † qui debet eſſe
gratuitus hinc inde, *Tiraq. de retract. conuent. §. 4. gloſ. 7. num. 6*, & ex pecunia, quæ
ſua natura eſt ſterilis, licet per eam om-
nia æſtimentur, *l. rogaſti, §. ſi tibi, ff. ſi cert. pet. l. ſi ita fideiuſſorem, ff. de fideiuſ.*
& per eam omne genus lucri, & guſtus
ſequatur.

12 Aut verò nihil ſoluitur † deponenti,
nec depoſitarius vſus eſt, nec ex volun-
tate deponentis vti poterat pecunijs pe-
nes illum relictis, etiam non expreſſo ti-
tulo depoſiti, & ſecus dicendum, non ex
natura, vel priuilegio improprij depo-
ſiti, ſed potius ex natura, & priuilegio
depoſiti proprie ſumpto vocabulo, quod
13 † cenſetur alio non expreſſo inter partes
initum, *gloſ. fin. l. die ſponſaliorum, §. 1. ff. de*

ff.depoſit.Bal.l.incendium,C.ſi cert.pet.n.2.
& Sal.n.13.Rip.in l.ſi ventri,§.in bonis,ff.
13 *de priuil.cred.n.3.circa fin.* etiam, † quod
non ipſe dominus pecuniarum, ſed alius
illius nomine depoſuiſſet, *l.latius 24.ff.de-*
poſit. Fulgoſ. in l. 1. §.ſi te rogauero, ff.de-
poſit. in princ. modo non ſit idem, qui de-
15 poſitum recipit per exactionem † ab alio
factam nomine eius, cui fit depoſitum,
nam tunc non actio depoſiti, ſed mandati
datur in exigentem, qui deinde dicit de-
poſitum recepiſſe, *l.1.§.quod ſi rem,& §.ſi*
te rogauero, ff.depoſit. & conſequenter ceſ-
ſaret iſto caſu priuilegium depoſiti, vbi
talis depoſitarius foro cederet, vt voluit,
Mareſcot. var.reſol.lib.1.cap.7.apud n.3.
16 In concurſu tamen eorum, † qui im-
proprie dicuntur feciſſe depoſitum, præ-
feruntur, qui gratis depoſuerant, etiam
quod ſint poſteriores in tempore depoſiti
ijs, qui cum fœnore depoſuerunt, *Ripa*
in l. ſi ventri, §.in bonis, ff.de priuil.cred.
n.8. immo gratuiti creditores poterunt
ceſſa ſibi actione hypothecaria, vel habi-
to prætorio pignore experiri hypotheca-
ria contra vſurarios, quorum bona ſunt
tacite hypothecata debitori pro vſuris
extortis, ac etiã præferri fœneratoribus in
re empta ex pecunia vſurarij ad emendũ
ſpecialiter mutuata, *vt ex gloſa Alberic.*
Bald.& Caſt. ſubdit Ripa ibid.num.8.& 9.
& in concurſu gratuitorum præferuntur
illi, quorum pecunia deuenit ad priuile-
giarios, *l. ſi ventri, §.in bonis, verſ.eorum*
tamen, ff. de priuileg. credit. vbi Vlpianus
prætera declarat, quãdo pecunia dicatur
perueniſſe ad priuilegiatos creditores.
17 † Si autem inter hos depoſitarios ceſſet
cauſa prælationis, tunc illorum omnium
par eſt conditio, nulla temporis habita
ratione, *arg.l.ſi hominem 7.§.quoties in fin.*
ff.depoſit.l.procuratoris, §.plane, ff.de tribu-
tor.l.in naue.ff.locat.l.priuil.16.ff.de priuil.
cred. vbi Paulus inquit, priuilegia credi-
torum æſtimari non ex tempore, ſed ex
cauſa, & ſi eiuſdem tituli ſunt, concurrere
licèt diuerſitates temporis in illis fuerint,
Gait.tract.de credito in append.n.124.ver-
18 *ſic.attamen,* † ſi autem concurrant priui-
legiati creditores, quid ſit dicendum, vi-
dendi ſunt, *Flores de Men.lib.1.q.6.art.3.*
nu.38.Amat.Rodriq.de priuil.credit.par.2.
art.2.n.7.& de concurſ.cred.par.1.ar.6.n.51.
Gait.tract.de cred.in append.num.126.verſ.
prædicti, vſq. in fin.

Depoſitum, ſi fuerit Canonicum, ope-
ratur omnes effectus, quos operatur ſo-
lutio, quia cum illa procedit à pari, & re-
miſiue ſupra *hoc cap.§.2.verſ.oblatio,* retu-
li alios effectus, qui ſequuntur ex depo-
ſito.
19 Si autem depoſitum pereat, † cuius ſit
periculum videndus, *Tiraquel.de retract.*
connent.§.4.gloſ.7.n.34.& ſeq.

CAPVT III.

SVMMARIVM.

Venditor, qui ſequutus eſt fidem emptoris in pretio rei venditæ, præfertur cæteris credit. emptor. in pretio rei venditæ 1. 5.7. & quare 6. Contrarium *8.9. Concordia* 10. *Secundam, ſeu negantem opin. Ampl.* 14. 15. 16. 17.18.19.20.21.22.23. 24.25.26.27.28.29. 30. *Limita* 16.17.31.34. 36.37. 38.39.40. 41.42.44.45.47.48.49.51.52.53.55.56.57 59.60.62. *Sublim.*54.

Dominium rei venditæ, non tranſit in emptorem ante ſolutum illius pretium 6. 7. Contrarium 12.

Bald.reprobatur 9.

Ius ex facto oritur 11.

Regula negatiua firmior eſt negatiua 13. *Ampliaibid.*

Dolus mercatoris, quibus ſignis indicatur 32.35.

Mercator quando dicatur ſtatim falitus 33.

Ruſticitati parcitur, ſi errat in iure 43.

Venditio facta à non domino rei alienæ, non valet 44. *Lim.*45.

L. à diuo pio, §.ſi emptor, ff.de re iud. declaratur 46.

Clauſula reſeruando ſibi hypothecam in re vendita, donec pretium fuerit ſolutum, quid operetur, & an ſufficiat generalis, vel an ſufficiat conuenire de hypotheca poſt rem traditam 60. *& ſeq plurib.*70. *intellige* 67. *& ſeq. an apponenda in princ. vel medio, vel fine inſtrumenti* 67.

*L.licet, C.de pign.lim.*68.

*L.potior, C.de pign.lim.*68.

Fides de pret. an in dub. præſumatur, habita.71.

Simi-

SImilitudine depoſiti improprij de plu-
ribus dubitari contingit . Et primò
quid dicendum de eo, qui habita fide
de prętio, ſeu in venditione ſequutus eſt
fidem emptoris, an in extantibus merci-
bus præferatur cæteris creditoribus, ſi cō-
tingat emptorem foro cedere, & ſolùm
1 vertere, & eſſe † præferendum, firma-
runt Bal. in l. pro debito, C. de bon. auth. iud.
poſſid. concludens primo ſatisfaciendum
eſſe deponenti, ſi extet depoſitum, ſecun-
dò venditori mercium, quæ ſi ſuperſtent,
ipſi reſtituendæ, tamquam ſingulariter
2 obligatæ pro pretio † & ſi tempore reſti-
tutionis pluris æſtimari poſſunt, illud plus
cedere commodo aliorum creditorum
diſputando etiam, an idem dicendum,
3 ſi aliæ † merces fuerint ex pretio priorū
emptæ, quod latè examinat Io. Bapt. T bor.
in Compend. decis. §. creditor ex cauſa ven-
ditionis, idem repetit in l. ſi cum dotem 23.
§. fin. ff. ſol. mat. n. 2. verſ quæritur, limitā-
4 do tantùm in caſu, quo † emptor cogitata
fuga, deinde poſt emptionem fugit, ſeu
5 foro ceſſit, & à Bald non videtur † diſſen-
tire Cumān. ibid. n. 3. præſertim ſi emptor
ſolitus erat emere cum dilatione, & ven-
ditor ita vendere, Zaſ. aſſerens de facto
ita vidiſſe factū, licèt addat minime fuiſ-
ſe faciendum, in l. credito, ff. ſi cert. pet. n. 8.
verſ finge, ſed idem Zaſ in l. ſi ventri, §. in
bonis, ff. de priuil. credit. n. 7. in fin. ſequendo
Bald. in d. l. pro debito, abſolute tenet ven-
ditorem præferri, Io. Antiquus I. C. rela-
tus à Bald. in l. licet, C. qui potior in pign.
hab. Nauar. ſequendo Bal. in d. l pro debito,
& addendo hanc opinionem valde æquā,
& rationi conſentaneam, in ſuo Manual.
cap. 17. n. 49. & non videtur diſentire, Ne-
guſ. de pignor. 2. memb. 5. par. nu. 8. Benedict.
Boniuſ. tract. de cenſib. ar. 67. Nemo in prin.
aſſerens ita ſæpe iudicaſſe Romæ in curia
Ripæ, & id eſſe conſtitutum à Paulo III.
& à iure communi, & comprobari poteſt
ex dictis, Gail. obſer. 15. lib. 2. nu. 5. vbi ex
gloſ. Cyn. Bart. Rom. conſ. 86. viſo, nu. 3. te-
ſtante de communi, quod dominium
6 † rei venditæ, non tranſeat in emptorem,
priuſquam pretium fuerit ſolutum, & in
hanc opin. inclinat Gizarel. relato Bald.
quem dubitat male fuiſſe reprehenſum
7 à Iaſ. deciſ. 62. n. 6. † & adiuuant hanc opi-
nionem dicta Fab. de empt. & vendit. q. 5.
n. 33. & ſeq. plurib. latè probans dominiū
rei venditæ non transferri in emptorem,
niſi ſoluto prætio illius, vel aliter ſatisfa-
cto venditore.
8 Negatiuam, ſeu quod non † præferatur
venditor, qui in pretio mercium ſequu-
tus eſt fidem emptoris ex defectu hypo-
thecæ, firmarunt idem Bald. ſibi contra-
rius in l. fin. C. commodat. in fin. aſſerens
de hoc aſſumpto eſſe notabilem textum,
in l. quamuis, ff. de in rem, verſ & in l. quod
quis 18. ff. de priuil. credit. nu. 1. Bart. in l ſi
cum dotem 23. § fin. ff. ſol. mat. n. 10. & in l.
eum cui, C. de act. & oblig. & in l. in reb. 13.
C. de iur. dot. n. 4. verſ. ſed dicendum, & in
l. licet, C. qui potior. in pign. circa med. mo-
tus, l. quidam fundum, & l. procuratoris,
§. plane, quibus dicam infra moueri, Iaſ.
& Caſt. Alex. nu. 5. Imol. nu. 30. in fin. te-
ſtans de communi, Iaſ. in l. creditor, ff. ſi cert.
pet. n. 5. vbi relato Cyn. Bart. & alijs, te-
ſtatur de cōmuni, & id probari textu me-
liori, qui ſit in corpore iuris, l. quidam
fundum. ff. de in rem, verſ. & ibid. Zaſ. n. 8.
in fin. addendo idem clare probari, l. pro-
curatoris, §. plane, ff. de tribut. vbi Caſt. n. 3.
idem firmat Ripa in l. ſi ventri, §. in bonis,
num. 6. & in l priuilegia, n 18. ff de priuileg.
credit. Gomeſ. var. reſol de empt. & vendit.
n. 30. verſ. item etiam, Gail. obſeru. 15. lib. 2.
nu. 1. Hartman. pract. obſeruat. lib. 2. tit. 26.
obſeruat. 16. Rot Ianuenſ. deciſ. 127. vtilis,
n. 11. Menoc. conſ. 576. & ſi de graui, nu. 26.
Bernard. Grauen. ad Gail. obſeru. 15. lib. 2.
numero 1. Morla. in empor. iur. de contra-
hend. empt. num. 100. Guttierz. practic.
quæſt. lib. 5. quæſt. 98. num. 6. Caſtil. Quo-
tidian. controuerſ. lib. 3. cap. 8. pro diluci-
da, n. 9. Couar. var. reſol. cap. 7. lib. 1 n. 3. cir-
ca med. verſ. opin. Bart. Salic. vbi de comm.
Dionyſ. Pontan. ad conſuet. ad Bleſenſ. tit. 6.
9 art. 81. §. 6. verſ. 19. † reprobando Bald. ſibi
contrarium, Arnold. Feron. ad conſuetud.
Burdegal. de dote, §. 3. in fin. Neguſan. de
pignorib. par 4. num. 35. in princ. Morotius
conſ. 54. n. 4. Stracca de decoct. cap. fin. nu. 5.
addendo Bald. opinionem, in l. fin. C. cō-
mod. eſſe veriorem, & ibidem rectius ſen-
ſiſſe, quam alibi, Barboſ. in l. ſi cum dotem,
§. fin. ff. ſolut. matrim. n. 32. & ſeq. verſ. ſed
verius, & n. 36. vbi teſtans de magis com-
muni,

Digitized by Google

muui, reſpondet omnibus obiectis, & fũ-
damentis contrariæ opinionis, *Borgnin.*
& ab illo relati, deciſ.27.par.2.num.37.Io.
Fab. in §.vendita, inſt. de rer.diuiſ. num.3.
aſſerens Specul.aliud ſentire, quod tamen
non eſt verum, *Natta conſ.171.n.1.Gizar.*
deciſ.62.n.9.11.Vinc.de Franc. deciſ. 506.
Franciſcus n.3.Mantic.de tacit.lib.11.tit.12
nu.7.verſ.ſi verò Bertaz.clauſul.39.gloſ.5.
n.8.Campan.tractat.clauſ. §.& ſpecialiter
n.2.verſ.aut venditor, Felician. Soliſ. de
cenſib.lib.3.cap.5. Quæ hæc, nu.22. Caſſan.
Catalog.glor.mund.par.12. conſid.99.col.5.
verſ.intellige.

10 Contrarietatem hanc † conciliare co-
nati ſunt antiqui, & moderni Doctores,
vt patet ex dictis, *Alex.in l.ſi cum dotem,*
§.fin.ff.ſolut.mat.num.5.vbi Barboſ.nu.34.
Rip. in l.ſi ventri, §.in bonis, ff.de priuileg.
credit.n.12. Straca de decoct.cap fin.n.5.

Sed quia, quod quiſque excogitauit,
11 vel eſt diuinatiuum, & aliquid † addito
in facto, facile eſt ius mutare, *l.ſi ex pla-*
gis, §.in cliuo, ff.ad l.Aquil.Dec.l.precibus,
C. de impub.nu.3.& ſeq.& conſ.584. viſa,
n 1.vel deſeruire poteſt pro declaratione,
ſeu limitatione regulæ, quam firmaſſent
Doctores in hoc controuerſo articulo,
vel opinionem ſuam firmant ex particu-
lari lege ratione rei, vel loci, & an tran-
12 ſeat † dominium rei venditæ in empto-
rem priuſquam ſoluatur prætium', eſt
controuerſum ex relatis *à Gail.obſer.15.*
lib.2. num.5. ſequendo conſuetudinem
modernorum, quam acceptam referre
debemus Nicol.Vigelio, qui totum ius ci-
uile, & Canonicum nobis per ampliatio-
nes, & limitationes enucleauit, conſtituã
13 negatiuam regulam † tamquam firmio-
rem, & quæ difficilius ſubuertatur, *gloſ.*
in cap.cum dilectus, verb.à ſuſpenſis, de con-
ſuet.Dec.l.ſi Rufinus, C. de milit.teſtam.
num.7.& in l.1. C.de pact. num.13. in fin.
& ibi addentes, Surd.conſ.103.duplici, n.7.
& quæ in concurſu affirmatiuæ præfer-
tur, *Decian.conſ.7.vt autem, lib.5. nu.37.*

14 Amplectendo itaque negantem † opi-
nionem *Bald.Bart.& aliorum quos retuli,*
vt venditor mercium non præferatur in
illarum diſtractu, ſi ſequatur fidem em-
toris, qui ſolùm vertat, & faciat bancam
ruptam, & alios fallendo dicatur fallitus.

15 Ampl. vt non differat † an venditio fa-
cta fuerit ab ipſo domino rei, vel ab illius
procuratore habente mandatum ad ven-
dendum, habita fide emptoris in pretio,
Io.Fab. in §.vendita, inſtit.de rerum diuiſ.
num.5. admonens mandantem, vt caue-
det tale mandatum, *Bart. tamen in l.à*
diuo pio 15.§.ſed ſi emptor, ff.de re iud. n.2.
& ſeq. † *late diſtinguit, ſicut & Alex. n.7.*
ſubd.n.11.& duob.ſeq.an ſufficiet confeſſio de
recepto, & Papienſ.in form.libel.exeq.ſent.
§.publico nuncio, nu. 7. Rodoan.de reb. eccl.
non.alien.q.2.cap.18.n.6.& 7.& late Man-
tic.de tacit.lib.4.titul.21.Tuſcus concl.67.
vendere, n.3.& ſeq.plur. latiſſime Bertaz.
16 *clauſ.38.gloſ.1.num.14.& ſeq.* † vbi diſtin-
guit, *& n.18.& ſeq.*

17 Ampl. etiam, ſi ſequutus eſſet † vendi-
tor fidem emptoris ad breue tẽpus, *Nat-*
ta loquens in caſu quo ad ſoluendum pre-
tium dilatio data erat vnius horæ, *Conſ.*
171. num.1. Gizarel. deciſ. 62.num 1. in
princ.Barboſ.in l.ſi cum dotem 23.§.fin.ff.
ſol.mat.num.36.verſ.Quinimmo, vbi erat
data dilatio decem dierum, *Bertaz.clauſ.*
38.gloſ.1.num.4.

18 Ampl. etiam in creditore, † qui rem
pignoratam ſibi vendit ex pacto appoſito
pignori, *l.eleganter, §.ſi vendiderit, ff.de*
pignor.act.l.à diuo pio, §.ſed ſi emptor, ff.de
re iud.n.9.Iaſ.l.1. C.de offic.procur.Cæſar.
n.20.Aſin.de exequut.§.6.cap.31.n.47.

19 Ampl. vbi venditor † ſolitus eſt emere,
& venditor vendere cum dilatione, *Gi-*
zarel.deciſ.62.n.4.& 7.circa med.

20 Ampl. præſertim, † ſi vendidit ſub fi-
deiuſſione, vel recepto pignore, *Io.Fab.*
§.vendita, inſt.de rer.diuiſ.n.2. in fin.

21 Ampl. præſertim, † ſi alteri deinde fue-
rit facta venditio, *Bald.l.fin.C.commod.&*
in l.eum cui, C.de act.& oblig. Gizarel. de-
ciſ.62.num.5. Caſſan. Catalog.glor. mund.
par 12.conſiderat.99.col.5.circa med.

22 Ampl. præſertim, † ſi venditor erat
conſcius futuræ fugæ, ſeu fallimenti em-
ptoris, *Caccialup.tract.debit.ſuſpect.de*
fuga, q.9. Gizar.deciſ.62.n.14.

23 Ampl. vt nec † etiam præferatur in cõ-
curſu creditorum, qui agant actione per-
ſonali, *Caſtil.Quotidian. controuerſ.lib.3.*
cap. 8. pro dilucida, num. 10.aſſerens hoc
eſſe nouum dictum ſuum, & à nemine
nota-

notatum, *Bernard.Grau.ad Gail.obſer.15.lib.2.n.5.*

24 Contrarium voluit † *Alberic.in l.licet, C. qui potior. in pign.circa fin.*

25 Ampl. vt vbicumque † non fuit habita fides de pretio, venditor quibuſcumque creditoribus præferatur, *§. venditæ, vbi Doctor.inſt. de rer.diuiſ.Rauchar.q.6.lib.1.n.1* t.ratione refert *Gail.obſer 15 lib.2.n.4.*

26 Ampl. nec † etiam in alijs mercibus, quæ ex priorum pretio fuerint emptæ, *Straca de decoct.q.fin.n.8.*

27 Ampl. vt † ideò creditores anteriores illi præferantur, *Morot.conſ.54.n 4.*

28 Ampl. vt nec concurrat cum creditore habente perſonalem obligationem anteriorem, *Surd.deciſ.220.omiſſa, num. 34. Neguſ.de pignor.par.4.num.35. Greuen. ad Gail.obſer.15.lib.2.n.5.*

29 Ampl. etiam, † vbi ad aliquod tempus habetur fides de pretio, niſi promiſſio emptoris interim haberetur cõmuniter pro ſolutione, *Bertazol.referens diſentientes, clauſul.38.gloſ.1.n 5.& ſeq.*

30 Ampl. etiam, ſi † habeat generalem hypothecam in bonis emptoris, *Bernard. Grau.ad Gail.obſeruat.15.lib.2. n. 6.*

31 Limit. vbi emptor † doloſe emit, veluti ſi tempore ſolutionis non erat ſoluendo, vel conſcius impotentiæ ſuæ, fugam erat veriſimiliter meditatus, nam tali caſu fides non cenſetur habita, nec merces tradita, *l. ſi quaſi, ff. de pign. act.* quare in concurſu tam iſto caſu, quam in reliquis, de quibus in ſequentibus limitationibus, venditor cæteris præfertur, & à quocumque vendicabit, *Bald. & Bart. & Angel. & Imol.num.3.in fin.Alex.num.5.verſ.ſecundo, in l.ſi cum dotem,§.fin.ff.ſol.matrim. Gail.obſer.15.lib.2.n.8.vſq. in fin.* aſſerens hæc eſſe notanda contra improbos mercatores, qui comparatis mercibus ſolùm ſtatim vertunt, addendo ita fuiſſe iudicatum à Senatu, *Dolan.teſte Griuel.deciſ.50.*

32 *nu.9.*vbi plura † ſigna doli refert, *& n. 11.* refert ita iudicatum, *& deciſ. 56. num. 9. & ſeq.* vbi rationes refert, *ſicut & Gizar. deciſ.62.num.2.8.11. circa med. & num. 3. & ſeq.* refert plura ſigna doli, & præcipue *num.12. & ſeq.* teſtans ita fuiſſe iudicatũ,

33 declarando, quando dicatur † ſolùm ſtatim vertiſſe, addendo ita fuiſſe ſeruatum cum mercatore Florentino, qui Neapoli emptis ſericis illa in triremes Florentinas importarat, & Griuel. loquitur, vbi merces aliò erant tranſportatæ, *Bernard. Grau.ad Gail. obſeruat.15.lib.2.num.12. & ſeq.* vbi declarat, quomodo probetur iſte dolus *Felician.de cenſib.lib.3 cap 5. nu.22. verſ ſecunda, Rauchar.q.6. num.7. & ſeq. Mangil.de euict.q.41.n. 1. & ſeq.* addendo procedere etiam in pretio rerum illi ven-

34 ditarum, referens † plura ſigna futuræ decoctionis emptoris.

35 Limit. vbi pretium † pro parte fuit ſolutum, & pro reliquo creditori venditoris delegatum, nam pro reſiduo venditor in re vendita cæteris præfertur, vt examinata difficultate cenſuit, *Gait.tractat. de credit.cap.4 quæſt.11.num. 1229. & ſeq. verſ.replicabam.*

36 Limit. vbi res † vendita eſſet Eccleſiæ, *auth.hoc ius,C.de ſacroſ.Eccleſ.Ioan.Fab. in §.venditæ,inſt.de rer.diuiſ.num.4.Abb.conſil.41.par.1.n.1.verſ.3. & n.3. verſ.ſolùm ergo, Bart.l. à diuo Pio 15.§.ſed ſi emptor, ff.de re iud.n.3.Rodoan.*loquens de prelato vendente *de reb.eccleſ.non. alien. quæſt.2. cap.18.n.5. Bertazol.clauſul.38 gloſ.1.n.13.*

37 Limit. vbi merces, † & alia res vendita fuiſſet pupilli, vel minoris, *l. magis puto, §.Ne autem,ff.de reb.eorum,Io.Fab.§.venditæ, inſt. de rer.diuiſ.num.4. Bart. l.à diuo Pio,§.ſed ſi emptor, ff.de re iud.n.3.& Alex. num.11.* addit non ſufficere confeſſionem de recepto, *Tuſcus concl.67.vendere,n.13. & 14.*Ampliãdo etiam ſi minor cũ curatore venderet, & illi ratione dilationis ſolueretur intereſſe, *Bertaz.clauſ.38. gloſ.1. num.13*

38 Limit.vbi merces † eſſet prodigi furioſi, & alterius, qui aliena cura regeretur, *arg.l.magis puto, §.Ne autem, ff. de reb. eorum, Bertazol.clauſul.38.gloſ.1.n.12.*

39 Limit. vbi merces, † & quæuis alia res eſſet fiſci, *a. fin. ff. l. ſi procurator, ff. de iur. fiſci, Bald.l.& ſi inſtrumenta, C. de fide, inſt. lib. 10.num.1 Bart.in l.1.C.eod.num.6. Iaſ. in l.1.ff.de offic.procur.Caſ.num.18. & Bart.num.3.* qui loquuntur, vbi venditio fit à procuratore fiſci, qui tamen habet liberam rerum fiſcalium adminiſtrationem, *Bart.l à diuo Pio, §. ſed ſi emptor, ff. de re iud.nu.3.Alex.n.8 ſubdens n.11. &*

ſpeciale eſſe in procuratore fiſci, vt ſufficiat illius confeſſio de recepto, *Tuſc. concluſ. 67. vendere, n. 12. Pacific. de Saluian. inſpect. 3. cap. 2. n. 386. Bertazol. clauſ. 38. gloſ. 1. num. 11.*

Contrarium cenſuit *Barbat. conſ. 19. difficile, lib. 3. num. 11.* Verùm qui ſibi ſatiſfacere vellit, *videat Peregrin. de iur. fiſci lib. 6. tit. 4. num. 9. & ſeq.*

40 Limit. in argentario, † qui vendat ornamenta pretioſa, *iuxta Nouel. Iuſtin. 136. §. porru, auth. de argent. contract.* vt *refert Andr. Raucbar. q. 6. par. 1. n. 4.* aſſerens hoc eſſe priuilegium argentariorum.

41 Limit. vbi † conſuetudine, vel ſtatuto, ſeu conſtitutione prouintiæ, aliud eſt ſancitum, vel ſeruatur, *vt apud Saxones teſte And. Rauc. q. 6. p. 1. n. 8.* in Vrbe, in merc. Ripalibus ex conſtitutione Pauli III. *in Bullar. conſtit. 45.* & illa fuit deceptus *Bonius*, dum illum retulit in principio, aſſerendo ita cautum eſſe iure cōmuni, *Tuſc. concl. 67. vendere, n. 7. addentes ad Ludouiſ. dec. 23. n. 5. & ſeq. Theſaur. q. 74. lib. 2. n. 1. circa med. Bertazol. clauſ. 38. gloſ. 1. num. 19. Bernard. Grau. ad Gail. obſeru. 15. lib. 2. n. 7. Barboſ. in l. ſi cum dotem 23. §. fin. ff. ſol. mat. num. 36. Dec. conſ. 116. n. 3. in fin.*

42 Lim. vbi venditio † fuit facta à ruſtico, qui non eſſet ſagax, nec habitaret in ciuitate, *Plot. de in litem iurand. num. 440. & ſeq.* quem ſequendo ita firmat, *Raucbar. quaſt. 6. par. 1. num. 7.* multum tamen poteſt in hoc Iudicis arbitrium, vt patet ex relatis *à Menoc. de arb. iud. caſu 194. quoniam*, plura enim ſunt ruſticis conceſſa priuilegia, ex quo verſantur in cultura terræ, non autem in diſcendis apicibus

43 iuris, † in quos ſi quid ruſticus peccet, excuſatur, *l. ſi quis id quod, ff de iuriſdict. non iudic.*

44 Lim. vbi venditio fit † ab exequutore, ſeu apparitore ex decreto Iudicis, nam de manibus emptoris merces, & quoduis aliud tam mobile, quam immobile non præſenti pecunia venditum auelli poteſt, *l. à diuo Pio 15. §. ſi emptor, ff. de re iud. vbi Bart. num. 1.* & in Sum. inquit, quod res vendita ab exequutore non præſenti pecunia, poteſt reuocari, *& Angel. ibid. dicit* in eo textu eſſe caſum notabilē, quod ob pretium non ſolutum, licet rehabere rem venditam, & illam alteri vendere, *Alex. num. 3. & 5.* firmat, quod venditio habetur pro non facta, *& Iaſ. nu. 2. & 4.* concludit Iudicem, & illius miniſtrum non poſſe vendere rem alienam præcedente decreto de vendendo, niſi præſenti pecunia, & aliter factam venditionem haberi pro infecta, *Bald. in l. & ſi inſtrumenta, C. de fide inſt. lib. 10. nu. 1. in fin. Demander. tract. de ſubhaſt. cap. fin. nu. 3. Afin. de exequut. §. 6. cap. 27. Plot. de in litem iurand. num. 177. quem ſequitur Menoc. de arbitr. iud. caſu* 381. concludens, vt ante illum dixerat, *Alex. d. § ſed ſi emptor, n. 6.* Iudicem, qui prius vendiderat, non præſenti pecunia, poſſe citra pœnam ſtellionatus alteri vendere eādem rem, & idem dicendum in quocumque alio, qui non poſſit vendendo ſequi fidem emptoris,

45 † niſi venditio fiat ipſimet creditori, qui ex decreto Iudicis curat rem vendi, *Maſuer. in prax. de exequut. & ſubhaſt. nu. 36.* quem ſequutum eſſe conſiſtorium conſcientiæ Scicil. *refert Franc. del Caſtil. decif. 7. num. 7. & 8. Ludouiſ. deciſ. 23. num. 1. & 28.* aſſerens ita ſæpe à Rota iudicatū, reprobato Bar. qui cenſet præſentiam

46 pecuniæ *in d. † §. ſed ſi emptor* eſſe de conſilio, non de neceſſitate, & excludere arbitrium Iudicis, quamuis idem textus ſtrictè non intelligatur de pecunia, ſed de quacumque creditoris ſatisfactione facta eodem inſtanti cum venditione, adeò quod ſatis nō eſſet poſt aliquot dies deponere pretium, vel creditorem conſentire, niſi de more, & conſuetudine regionis aliud ſeruaretur, vt referunt iudicatum fuiſſe à Rota addentes, & exornātes, *dictam deciſ. Ludouiſ. 23. nu. 5. vſque in fin. Papienſ. inform. libel. exequut. ſent §. publico nuncio, n. 6.*

47 Lim. in rebus, † quas mulier dedit in dotem, *l. ſi cum dotem 23. §. fin. ff. ſol. mat. vbi Barboſ. num. 32. verſ. & retenta*, notat id procedere fauore dotis, & nouiſſime conſtituit *Iuſtinian. in l. in rebus, ff. de iur. dot.* & latè eſt proſequutus, *Bald. Nouel. de dote, par. 8. priuil. 6. & ſeq.*

48 Limit. vbi merces, † vel aliud corpus venditum, habita fide de pretio erat interdictū vendi, *Abb. conſ. 41. par. 1. n. 1. verſic. Tertio, & n. 3. verſ. ſolum ergo.*

Lim.

49 Lim.vbi merces † fuit vendita in nun-
dinis, *Bal.in l.ſi non donationis*, C.*de cont.*
empt. quem ſequuntur *Mantic. de tacit.*
lib.4.tit.21.num.9. verſ.3. Gait. tract.de
credit.cap.4.q.11.n.1219. Gizarel. deciſ.40.
50 *num.3. Bertazol. clauſ.38. num.7.* † ſubli-
mitando, ſi fiat perſonæ notæ, & inde non
receſſure.

51 Limit. omni caſu, † quo venditor non
habuit, vel non poteſt habere fidem de
pretio, *Bertazol.clauſ.38.gloſ.1. num. 16.*
eam afferens rationem, quia in emptorē
non eſt translatum dominiũ rei venditæ.

52 Limit. in mercibus, & quibuſcumque
alijs rebus, quæ ſolent vendi præſenti pe-
cunia, vt puta ſi vendatur equus, granum,
& ſimilia ab eo, qui ad vendendum illa
portauit ad mercatum, *Bald.in l.ſi non*
donationis, in fin. C.*de cont. empt.* quem ſe-
quuti ſunt Rom. in l.ſi cum dotem, §.tranſ-
grediamur, ff ſol.mat.num.40 in fin. Mant.
de Tacit.lib.4.titul.21.num 9.in fin. Caſt.
in l.procuratoris, §.ſi plures, ff. de tribut.
num.4. & ita ſemel obtinui à R. P. D. Be-
nedicto Ala ciue Cremonen. dum eſſet
Locumtenens A.C. contra quendam im-
probum emptorem plurium vegetum vi-
ni, qui non numerato pretio illud con-
duxerat in domum ſuam, & deinde ne-
gando tanti emiſſe, prætendebat rem, &
pretium retinere, ablato vino è domo
emptoris, qui deinde quieuit, conſcius
ſuæ malæ mentis, & expertus iudicantis
iuſtitiam, non per ambages, & dilationes
miniſtratam.

53 Limit. vbi merces, vel aliud corpus
fuiſſet venditum ab exequutore deputato
ad diſtribuendum illius prætium inter
pauperes, vel aliam cauſam piam, *Bald.*
conſ.287.punctus, nu.4. verſ.item oportet,
54 *lib.4.* † ſublimitãdo niſi exequutor ſit etiã
hæres, *Tuſc.concl.67. vendere qui poſſint.*

55 Limit. vbi venditio † fuit facta ab exe-
quutore electo ad vendendum, quo ſit
ſatisfactum legatarijs, vel creditoribus
hæreditarijs, *Bart.l.alio, ff. de aliment. &*
cibar.legat.n.23. Bald.l.fin.§.ſin autem
legata, C.de bonis quæ liber. Tuſc.concl.67.
vendere qui, n.2. Morotius conſ.24. nu.161
in fin. & n.17. ampliando in procuratore
conſtituto ad vendendum ad aliquem ef-
fectum.

56 Limit. vbi merces † vendita fuit penes
tertium depoſitata, cum conditione con-
ſignandi, vbi pretium fuerit ſolutum.
Angel.conſ 373.viſo, n.3. verſ. Nec obſtat,
Tuſcus concl.68.venditor quando, n.7.

57 Lim, in naui † vendita, nam in illius di-
ſtractione venditor exceptis fiſco, & dote,
cæteris præfertur, *l. quod quis 18. ff. de*
priuil.credit.

58 Rationem omnium † relatarum limi-
tationem referunt, *Gail.obſeruat.15.quæ-*
ſitum lib.2. num 1. & ſeq. Regens à Pont.
tract. de poteſt. proregis, tit.4.§.6. videa-
mus, num.6. & ſeq. Gutierz.pract.q.98.
lib.5.n 6.

59 Lim. vbi fuit † conuentum, vt donec
prætium fuerit ſolutum, res vendita ſit
penes ementem titulo præcarij, vel con-
ductionis, *Caſtil.quotid. controuerſ. lib. 3.*
cap.8.n.13. aſſerens id probari, *l.ea quæ,*
ff. de præcar. l 3.C.de pact.inter empt. l.cum
venderem, ff. locat. & ratio eſt, quia tali
caſu non eſt translatum dominium in
emptorem.

60 Lim. vbi venditor expreſſe ſibi reſerua-
uit hypothecã in re vendita, donec pre-
tium fuerit perſolutum, iuxta notata cõ-
muniter à Doctoribus *in l.licet. C. qui po-*
tior.in pignor. Neguſ.de pignor.ita notat per
hunc textum, 2. memb. 5. nu. 18. addendo
hanc eſſe cautel'am, C*apol.quam obſerua-*
ui eſſe 24. ſequitur *Gutierz. pract.q lib.5.*
q.98.n.8. Morotius conſ. 54. Intentio, n.4.
61 *circa med. Cæſal. conſ.131. in princ.* † ad-
dendo non ſufficere generalem hypothe-
cam, idem repetit *Griuel.deciſ. Dolan.56.*
n.54. Barboſ. in l ſi cum dotem, 23. §. fin. ff.
ſol.mat.n.34.verſ.ex is dubitando, an d.l li-
cet, habeat locum iſto caſu, *Greuen.ad*
Gail obſer.15.lib.2.n.9. Vinc.de Franc.de-
ciſ.97. addendo idem dicendum, ſi fuit
62 conuentum, † vt ex pretio ematur alius
fundus, qui ſit venditori hypothecatus,
Neguſ.de pignor par.4.n.33. & ſeq. Vinc.de
Franc.deciſ.506. Franciſcus, n.9. Limitan-
63 do † ſi concurrat, qui fundum venditum,
meliorauit, addendo *nu.27.* ita fuiſſe iudi-
catum, *Gratian.diſcept.25.num.3. Caſtil.*
Quotian.controuerſ.lib.3. cap.8.pro. nu.12.
Pacif.de Saluian.inſpect.3. cap.2. num. 23.
64 *vbi alios refert n.510.* ampliando † etiam,
ſi talis ſpetialis hypotheca fuit reſeruata à

Digitized by Google

venditore ad fauorem creditoris venditoris, qui ſit poſterior, quod prius fuerat dictum *à Mantic. de Tacit. lib. 11. cap. 23. nu. 30. Grat. diſcept. 175. n. 12. in fin. Bertaz. clauſ. 39. gloſ. 5. nu. 9. Ber. Greuen. ad Gail. obſer. 15. lib. 2. n. 8. Marta deciſ. 43. num. 9.*
65 *Paciſ. d. cap 3. n. 31.* † addēdo venditorem
præferri cæteris creditoribus etiã ex cauſa funeris, & dotis, *Mantic. d. cap. 23. n. 8. 23. & ſeq. Theſaur. q. 74. venditor, lib. 2. n. 2. & ſeq.* aſſerens idem dicendum, ſi hy-
66 potheca ſit † generalis cum iuramento, diſentiunt tamen relati *à Borgnin. dec. 27. par. 3. n. 37. in princ.* quoad expenſas funeris, & infirmitatis, ex qua mortuus eſt debitor:

67 Intelligas tamen, † vbi hypotheca fuit reſeruata in ipſo venditionis inſtrumēto, vel incontinēti poſt per acta eiuſdem notarij, & coram eiſdem teſtibus, & Iudice, qui venditioni interfuit, *Afflict. deciſ. 306. vir, & vxor. num. 9. Griuel. dec. Rolan. 56. num. 4.* & latè proſequitur *Staacca de decoct. q. fin. n. 6. & ſeq plurib. Pacific. d. cap. 3. num. 25.* relatis qui vellint hanc reſeruationem faciendam, antequam ſit translatum dominium in emptorem etiam per clauſulam conſtituti, concludens agi poſſe à venditore Saluiano, contra quemcũque eiuſdem rei detentorem, & alia plura addit, & comprobat, *Felician. Solſ. de cenſibus, lib. 3. cap. 5. num. 22. verſ. tertia*, addendo, qui diſputent, an ſufficiat conuenire de hypotheca poſt rem traditam.

Neguſantius tamen *tract. de pign. par. 4. nu. 35. verſ. Nihilominus*, aſſerit veriorem eſſe opinionem, quod tale pactum ſit apponendum initio contractus, vel ſaltem in ipſa traditione rei, ſed illum reprobauit Senatus Mantuanus, *teſte Surd. deciſ. 157. dominium, num. 1.* concludens ſat eſſe, ſi apponatur in eodem inſtrumento, vt latè deinde eſt proſequutus, *Pacific. de Salnian. mox relatus, Grat. diſcept. 175. conſtitutum, num. 6. & ſeq.* hanc tamen contrarietatem concordare nititur, *Vrſil ad Afflict. deciſ. 306. vir. num. 3. cum Neguſ. ibid.*

68 Sublimita, ſi cōcurrat emptoris † vxor, quæ tacitam, & legalem habeat hypothecam in bonis emptoris, *Cæſal. conſ. 131. vēditor, num. 3. poſt med. & nu. 4.* aſſerens id fuiſſe dictum *à Specul. & Afflict. qui à l. licet, C. qui potior. in pignor.* ceſſat in vxore, *Greuen. ad Gail. obſer. 15. lib. 2. n. 10. & ſeq.* addendo hanc ſublimitationem eſſe duram, & ſuper ea cogitandum, & uidendum eſſe, *Bald. Nouel. de dote, in. 12. par. col. 7. verſ. Tertio quæro, aſſerit Vrſil. ad Afflict. deciſ. 306. n. 5. verſ. circa.*

69 Sublimita, vbi res vendita † fuit ab emptore alteri vendita, & ex illius pretio fuit alia res empta, *Straca de decoctorib. §. fin. num 8.*

70 An autem, vt ſit locus † proximæ limitationi, ſufficiat generalis hypotheca, videndi ſunt *Cæſal. conſ. 131. venditor, n. 3. addentes ad Vinc. de Franc. deciſ. 97. magnific num. 2. & ſeq. Gait. de credit. cap. 4. q. 11. num. 1208. & ſeq. Theſaur. q. 74. venditor, lib. 2. num. 1. circa fin. & num. 3. Aſin. de excquution. §. 7. cap. 14. num. 3. Caſtil. Quotidiau. controuerſ. lib. 3. cap. 8. num. 14. & ſeq. pluribus*, vbi concordat pugnantes in hoc articulo Doctorum opinionem, *Bernard. Greuen. ad Gail. obſeru. 15. lib. 2. nu. 6. Borgnin deciſ. 27 par 2. num. 36. & ſeq.*

71 An in dubio venditor † præſumatur habuiſſe fidem de pretio, *Alex. conſ. . nu. 2. lib. 1. & in l ſi cum dotem, §. fin. ff. ſol. matr. circa fin. Gizarel. deciſ. 62. num. 7. Bertaz. clauſul. 38. gloſ. 1. n. 4. Barboſ. d. §. fin. n. 35. in fin. & num. 36. Fab. de Mont. tractat. de emptor. quæſt. 5. num. 37. & ſeq. cum alijs cumulatis in meis Collectan. ad §. venditæ, verſ. ſi tamen dominus, inſtit. de rerum diuiſ.* vbi plura ſingularia ad eum textum cumulaui.

---

§. I.

SVMMARIVM.

Hypotheca in re vendita ad fauorem emptoris, an ſit valida, negatiua probatur 1. 2. 12. 14. Ampliat. 15. Affirmatiua probatur, & eſt recepta in praxi 16. probatur 19. 20.

Dominium rei venditæ ante ſolutum pretium, non tranſit in emptorem 2.

§. Venditæ, inſtitut. de rer. diuiſ. Ampliatur 3. 4.

Pignus

Digitized by Google

Pignus non conſiſtit in re propria 5. Ampl. 7.

Hypothecaria non competit domino aduerſus rem propriam 6. Ampl. 7.

Emens ignoranter rem propriam nõ perdit titulum ſuum 7.

Emptor non facit fructus ſuos, niſi pro parte pretij ſoluti 8.

Contrarietas eſt euitanda 9. ampl. 10.

Res ſua nemini ſeruit 11. limit. 13.

Actio, & paſſio non datur in eodem ſubiecto 12.

L. Licet, C. qui potior. in pign. Limitatur 15.

Venditor ſibi reſeruans hypothecam in re vendita præfertur cæteris creditoribus emptoris 17. An talis reſeruatio debeat, vel poſſit fieri ante, vel poſt translationem dominij rei venditæ 18.

Venditio cum pacto, vt pretium poſt certum tempus ſoluatur, vel aliud venditori præſtetur, eſt conditionalis 20.

Venditor poteſt totam rem venditam retinere non ſoluto ſibi integro pretio 21. poteſt rem venditam alteri vendere 22.

Rei ſuæ quiſque onus, & legem apponere poteſt, quam vellit 23. Ampl. 24.

Eccleſia non eſt immunis, vbi ſuccedit in bonis, quæ ſint hypothecata ab illius auctore oneribus Cameralibus 24.

Rei ſuæ quiſque eſt, arbiter etiam abutendo, modo non lædatur publ. vtilitas 25.

Actum, qui facit, poteſt illum qualificare multo magis 26.

L. 1. §. fin. & l. ſeq ff. de reb. eorum delaratur 27. 29. 30. 31. 32. 34. 35. 36. 37. 39.

Tiraquel. reprobatur 28.

Neguſ. reprobatur 33.

L. ex plures habens intellectus non eſt alleganda 37. & quare 40. Ampl. 38. qualis eſſe debeat 40 42.

Ignorantia iuris ambigui excuſat 43.

Philoſophorum, & ſanctorum Patrum dicta faciunt ius 41.

Sententia lata contra ſtatutum conſuetudinẽ, de cuius intellectu probabiliter dubitatur, non eſt nulla 44.

Peccatum non eſt ſequi vnam ex opinionibus contrarijs 45.

Hypotheca quomodo contrahatur 46.

ORdinis ratio expoſtulabat, vt quæ hic dicam, prius dicta fuiſſent, ſed quia in ijs, quæ accidunt incidenter tractari, poſſunt ſine vitio poſtponi, dubi-
1 tando † an valida ſit hypothecæ reſerua-
tio, quæ fiat ad fauorem vendentis in re
vendita, negatiua probatur, *l. 1. §. fin. ff. de*
reb. eorum, vbi Vlpianus inquit, ſi minor
viginti quinque annis emerit prædia, vt
quoad pretium ſolueretur, eſſet pignori obli-
gata venditori, non puto pignus valere,
nam vbi dominium quæſitum eſt minori,
cœpit non poſſe obligari.

Secundò probatur concludenti ratio-
2 ne, † quod cum ante perſolutum prætiũ,
vel aliter non ſatisfacto vẽditore, *Bertaz.*
clauſ. 38. gloſ. 1. num. 1. dominium rei ven-
3 ditæ non tranſeat in emptorem, † *§. ven-*
ditæ, inſt. de rer. diuiſ. cuius textus diſpo-
tio procedit non ſolùm in contractu em-
ptionis, & venditionis, verum etiam in
alijs contractibus tam nominatis, quàm
innominatis, *gloſ. in l. cum proponas, verb.*
remanſit, C. de dolo malo, quam ſequuti
ſunt Cyn. in l. cum præcibus, C. de rerum
permut. num. 2. in fin. Roman. & alij ab il-
la relati in conſil. 86. viſo quæſtionis nu. 3.
vbi de communi, & refert *Bart.* reprobaſ-
ſe diſentientes, & ratione dominij extan-
tis, & remanentis integre penes vendito-
4 rem, cui † non fuit ſolutum totum præ-
tium in totum, vel in parte, *teſte Surd.*
deciſ. 220. num. 11. & ſeq. Bertaz. clauſ. 38.
gloſ. 1. num. 3. illi competit rei vendicatio,
contra quemcumque rei venditæ deten-
torem, *l. procuratoris, §. ſed & ſi dedit, ff.*
tribut. gloſ. d. §. venditæ, verb. dato, cum
5 in re propria † non poſſit cõſtere pignus
l. neque pignus, ff. de reg. iur. nec alicui cõ-
6 cedatur experiri † hypothecaria, *Bart. in*
l. 1. ff. de legat. 1. num. 13. verſ. ſi verò compe-
tit, & ibidem Alex. num. 26. Iaſ. num. 132.
verſ. ſecundo in quantum, & Ripa num. 65.
7 qui iguoranter emit, vel capit in pignus
rem propriam, non perdit titulum ſuum
verum, *Abb. conſ. 94. lib. 2. num. 4.* & em-
8 ptor non facit † fructus ſuos rei emptæ,
niſi pro parte prætij ſoluti, quia pro parte
tantùm eſt dominus, *Bart. in l. Iulianus,*
§. offerri, verſ. quæro iuxta, ff. de act. empt.
Bal. Abb. & reliqui relati à Natt. conſ. 384.
num. 10. & ſeq. Dec. conſ. 119. num. 2. in fin.
Cagnol. l. curabit, C. de action. empt. num. 22.
Couar. variar. reſol. lib. 3. cap. 4. verſ. dicitur
9 *quinto,* † ratione perplexitatis, ſeu con-
trarietatis euitandæ, *cap. inter dilectus, de*
fid.

fid. inſt. *Cyn. Bald. & reliqui in l. cum falſo*,
C. de iur. & fact. ignor. Angel. conſ. 187. *circa*
fin. quem refert, *& ſequitur Dec. in l. vbi*
repugnantia, ff. de reg. iur. in princ. conclu-
10 dens, nec † Deum omnium rerum opifi-
cem poſſe actum in ſe repugnantem
producere, ſicuti res ſua nemini ſeruit,
l. vti frui, ff. ſi vſusfruct. pet. nec in eodem
12 ſubiecto datur actio, † & paſſio, *l. Vra-*
nius. ff. de fideiuſſor. ita res propria non po-
teſt illius domino pignoris, vel hypothe-
cæ titulo eidem eſſe obligata, vbi in alium
13 eſt irreuocabiliter tranſlata, † licèt ſecus
eſſet, ſi reuocabiliter, vt arguit *Aretin.*
conſil. 159. *longa, num.* 14. *verſ. Nec poteſt di-*
14 *ci*, & in iſta † negatiua relatis, *Bald. Af-*
flict. Tiraquel. & Couar. reſidet Vinc. de
Franc. deciſ 506. *Franciſcus*, *num.* 19. *in*
princ. Nec penitus diſentit, *Barboſ. in l. ſi*
cum dotem 23. *§. fin. ff ſol. mat. nu.* 34. *circa*
15 *fin.* dum vult, *l. licèt*, *§. C. qui potior in*
pign. non habere locum iſto caſu, & pa-
cto, licèt idem *Barboſ. reprobetur à* Caſtil.
Quotid. controuerſ. lib. 3. *cap.* 8. *n.* 14.

16 Contrarium, ſeu † affirmatiuam opi-
nionem amplexus eſt, *Bald. in rub. C. de*
cont. empt. num. 27. *& ſeq.* concludens, ven-
ditorem vendendo, habita fide de prætio,
poſſe reſeruare ſibi manus iniectionem in
rem venditam, ſi conuenta die non fuerit
ſolutum prætium, vel non fuerit obſer-
uatum aliquod pactum, *poſt Bald. idem*
firmat Vinc. de Franc. dec. 506. *Franciſcus*,
nu. 5. *relati à Pacific. de Saluian. interdict.*
inſpect. 3. *cap.* 3 *num.* 23. dum voluit vendi-
17 torem † ſibi reſeruantem hypothecam
in re vendita, præferri cæteris creditori-
bus, latè deinde examinando, an talis re-
18 ſeruatio † fieri debeat, vel poſſit, ante,
vel poſt tranſlationem dominij in eodem
inſtrumento venditionis, vel poſt incon-
tinenti, & an in principio, vel fine inſtru-
menti venditionis, & cum tali reſeruatio-
ne hypothecę quotidie vidi practicari in-
ter creditores, nec vmquam vidi dubita-
ri de viribus illius.

Opinio iſta praxi, & vſu curiæ recepta,
& approbata, vt mox retuli defendi po-
19 teſt † concludenti ratione, quia venditio
facta habita fide de prætio, cum reſerua-
tione ſpetialis hypothecæ, eſt conditiona-
lis, ſi totum, vel pars reliqui prætij non
fuerit ſua die numeratum, vel aliter ſatiſ-
factum venditori, *l. qui abſenti*, *§.* 1. *ff. de*
acq. poſſ. *l. ſi me in vacuam*, *§.* 1. *verſ. quia*
quodammodo ſub conditione de poſſeſſione
receſſit, *ff. eod.* *l. ea quæ*, *ff. de precar.* per
quæ iura ita firmat *Alberic. in l.* 2. *C. de*
pact. inter empt. nu. 1. *in fin.* cui conueniunt
dicta *Azon. in Sum. C. eod. tit. num.* 6. *verſ.*
ſed melius, concludens venditionem,
20 † cui ſit appoſitum pactum, vt quid ven-
ditori præſtetur, donec prætium fuerit
ſolutum, dici conditionalem, propterea
licèt venditor ſequendo fidem emptoris
in promiſſo prætio tranſtulerit rei vendi-
tæ dominium in ementem, *§. vendita, in-*
ſtit. de rerum diuiſ. ſiue dicamus eam trãſ-
lationem eſſe conditionalem ex vi pacti,
ſiue qualificatam intrinſeca, & naturali
conditione venditionis, vt prætium ſol-
uatur, ſolutumque fiat venditoris, *l. Iu-*
lianus, *§. ex vendito*, *l. ex empto, ff. de act.*
empt. modo res vendita fuerit emptori in-
tegrè tradita, *Surd. conſ.* 101. *declarauit, n.* 6.
& ſeq. addendo idem dici de venditore,
21 † qui ob nummum, qui deſit integri prę-
tii, poteſt totam rem retinere, *iuxta con-*
geſta à Bertazol. clauſ 38 *gloſ.* 1. *num.* 1. *in*
fin. & num. 2. non adimpleta conditione,
nec concurrente ſua die qualitate conuē-
ta, venditio dicitur infecta, & ideò citra
22 pœnam poteſt eadem † res alteri vendi,
Surd. deciſ. 220. *omiſſa*, *num.* 16. 18. *& ſeq.*
vel remanere ſaltem affectam eo vitio, &
onere, ſub quo fuit à venditore tradita,
23 cum liceat cuicumque tradenti † rem
ſuam, apponere legem, quæ illi placeat,
l. in traditionibus, C. de pact. Guttier. pract.
quaſt. lib. 4. *q.* 74. *num.* 6. *&* 7. præſertim
ſi ſucceſſorem in illa reſpiciat, *Caldaſ. in*
l. ſi curatorem, *§. laſis*, *C. de reſtit. in in-*
tegr. num. 144. *poſt princ.* *l.* 1. *§. ſi conuenerit*,
ff. depoſit. *l. ſi ſeruus ea lege, ff. de ſeruis ex-*
portand. Crauet. conſ. 217. *num.* 3. conclu-
dens per hæc iura vnumquemque poſſe
imponere rebus ſuis onus ſeruitutis, quæ
tranſeat in omnem ſingularem ſucceſſo-
rem, ac etiam addere onus hypothecæ
pro ſolutione onerum Cameralium, quo
24 caſu † Eccleſia non erit immunis, ſi talia
bona hypothecata ad illam deueniant,
nec dici id factum in fraudem Eccleſiæ,
& latè dixi de laudemio lib. 1. *quaſt. art.* 4.

circa

eiτ. 1 fin. verſ. Nec tale pactum, & ratio eſt, quia quilibet eſt ſuæ rei moderator, & ar-
25 biter † etiam abutendo, modo publica non lædatur vtilitas, *l. in re mandata*, *C. mandat. §. fin. inſt. de ijs, qui ſunt ſui, vel alieni iur.* & qui facit actum, poteſt mul-
26 to magis † illum qualificare, *l. videamus, §. penul. l. in actionibus in princ. vbi Iaſ. in ſecund. not. ff. de in litem iurand.* & ex iſtis ceſſant, quæ ſecundo conſiderabãtur pro negante opinione, vt in re vendita, habita fide de prætio, valida poſſit reſeruari hypotheca.

Non obſtat textus, qui primo loco fuit allatus pro eadem negante, ſeu contraria opinione, nam licèt acriter laborauerint
27 antiqui, & moderni, vt eiuſdem *l. 1. §.* † *fin. cum l. ſeq.* verum afferrẽt ſenſum, vt patet ex dictis, *Cuman. ibid. Pinel. in l. 1. par. 3. C. de bonis maternis, num. 52. Simoncel de decret. lib. 2 tit. 6. inſpect. 1. num. 1. & ſeq.* vbi ſex eiuſdem textus intellectus refert, & alij aſſeruerint eiuſdem textus litteram eſſe corruptam, & I. C. potius voluiſſe contrarium eius, quod legitur in eodem textu, vt auctoritate *Bald. conſ. 415. illa ſolemnitas, lib. concludit Tiraq. de retract. conuent ad finem titul. num. 13*, vbi Bald. firmat contrarium eius, *quod d. §. fin.* reſpondit Vlpianus, nixus diſpoſit. eiuſdem, *§. & potius*, & potuiſſet addere Bar. qui idẽ cum Bald. ſenſit, citato eodem textu in *l. item quia, in princ. ff. de pact.* verum eiuſ-
28 dem † *Tiraq. opin. improbat Menoc.* referens alios illi conſentientes *de arbitr. iudic. caſu 171. diligentia num. 31.* addendo nullum adeſſe in eo textu mendum, quia fauore pupilli contra communes iuris regulas id fuerit à Vlpiano reſponſum, addendo non faciendam differentiam an ipſe met minor, vel pupillus contrahat, & paciſcatur, vel tutor, & curator illius nomine, & eodem inſtrumento, vel incontinenti poſt fuerit vẽditori reſeruata hypotheca, *& latius eiuſdem Tiraq. opinionem improbat, & confundit ſubtilis Pinellus in alleganda 3. par. l. 1. C. de bon. mat. nu. 52. verſ. Sed communis*, littera veriſſima eſt,
29 Alij eiuſdem † textus diſpoſitionem rigoroſam, iuriſque noſtri æquis, & iuſtis principijs contradictorie oppoſitam affirmarunt, addẽtes ſi liceret aduerſus ius nobis à Triboniano compaginatum reſpõdere, eumdem textũ veritate, & æquitate carere, *Pinel. in l. 1. C. de bonis matern. par. 3. nu. 52. verſ. vnde quilibet peritus*, ſed eiuſdem Pinel. opinioni ſatisfaciunt, tum quæ mox retuli ex Menoch. quã quia vbi lex eſt inſtituta, quamuis ſit dura, non eſt de illius æquitate quærendum, *l. proſpexit, ff. qui & à quibus, & latè dixi lib. 1. de laudemio, quæſt. 5. num. 13.* Alij eiuſdem
30 † Vlpiani reſponſum fuiſſe tamquam rigore plenum notatum à I. C. *Paulo in l. ſeq. quæ eſt 2. ff. de reb. eorum*, & Vlpianũ ſibi minime conſtare, & aliud voluiſſe *in l. 4. §. penul. ff. de manumiſ.* vt aduertunt relati à *Pinel. d. num. 52. verſ. minus enim*
31 *durum*, alij eiuſdem † textus diſpoſitionẽ eſſe ſubtilem, mirabilem, ſed difficilem intellectu, & reſtringendam ad caſum tãtum, quo emptio ſit facta à pupillo, vel minore, vel tutore, & curatore illius nomine, vt voluit *Cuman. ibid. quem ſequitur Pinel. d. num. 52. verſ. infertur tertio, Fabian. de Mont. tract. de empt. & vendit.*
32 *quæſt. 7. num. 1. in fin.* † alij violantes aperte litteram eiuſdem, *§. vellint, illum intelligi*, quia poſt contractam venditionem ad fauorem pupilli, vel minoris, facta fuerat hypothecæ reſeruatio, tacite confitẽtes aliud dicendum, ſi illa fuiſſet facta in eodem venditionis inſtrumento, vt voluit *Cuman. ibid. quem ſequitur, & late*
33 *comprobans Neguſ.* † *de pignor. nu. 35. verſ. Nibilominus*, verùm is intellectus cõfunditur, tam ex lectura eiuſdem textus, quã quia aliud tenent, ſi modo reſeruatio fiat in ipſo inſtrumento, vel incontinẽti poſt, *vt dixi ſupra verſ. intelligas.* Alij volunt
34 eumdem † textum intelligi tantùm in venditione facta ad fauorem minoris, vel pupilli, *Montan. tract. de tutor. cap. 33. nu. 183. & ſeq. Menoc. de arbit. iud. caſu 171. diligentia, lib. 2. num. 31.* & dixi etiam ſu-
35 pra † alij contra volunt generaliter intelligi etiam in quouis maiore, *Neguſ. de pignorib. par. 4. num. 35. verſ. Nibilominus.*
36 Alij, & primi ordinis inter doctores ſunt, tamquam ſi idem Vlpiani reſponſum nõ fuiſſet nobis in corpore iuris relatum, cõtra in illo diſpoſita, tam conſulendo, quàm iura interpretando firmarunt, vt refert *Pinel. l. 1. C. de bonis matern. par. 3. num. 52. verſ.*

Digitized by Google

verſ. excuſandus etiam Paul. Caſt. quibus
poſtremis non abſurdum eſſet dicere, eſſe
37 adhærendum, & nullam † de illo textu
habente plures intellectus, rationem ha-
bendam, nec ad deciſionem caſus noſtræ
quæſtionis allegandum, *Socin. iun. in l. 1. ff.*
ſolut. mat. num 126. Bald. in cap. fin. de con-
ſtit. num. 13. Abb. in proem decret. nu. 3. verſ.
difficultatem, Alex. in l. cum mulieri, ff. ſol.
mat. num. 19. Iaſ. l. 1. ff. de legib. num. 21 gloſ.
l. leges ſacratiſſimæ, C. de legib. Iaſ. latè in
l. 1. C. de tranſact. num. 21. addendo idem
38 dici † de ſtatuto, *l. non exiſtimo, ff. de ad-*
min. tutel. Surd. conſ. 9. extincta, num. 43.
in fin. & num. 44. de §. His autem verbis,
inſtit. de lege Aquil. ſtatuerunt Scabini Li-
pſienſes, vt refert *Hartman. Piſtor. q. 27.*
iuris, par. 1. num. 5. in fin. referendo præte-
rea *Io. Fab. & Petr. de Bellapert. ibid.* aſſere-
39 re eum † textum malè ibi ſedere, & de
relato textu, *d. l. 1. §. final. de reb. eorum vo-*
luit Raucbar. q. iur. ciuil. & Saxon par. 1. q. 6.
num. 45. & ratio eſt, quia cum iuxta rela-
ta in decret. Gregorij, *in cap erit autem,*
40 *diſt. 4.* lex † debeat eſſe manifeſta, nec
aliquid per obſcuritatem captionis con-
tinere, vbi plures illa habet ſenſus, deficit
in ſuo ſalutari, *Caſſador. deciſ. 3. de renunc.*
num. 2. circa med. quia iuxta placitum
Philoſophi, receptũ à legiſtis, facilè igno-
ratur, quod multipliciter intelligitur, *Bal.*
l. data opera, C. qui accuſ. non poſſunt, col. 10.
l. veteribus, vbi gloſ. ff. de pact. Crauet. conſ.
415. illuſtris, num. 12. in princ. qui loquitur
de cartello Comitis Rangoni, cui Comes
S. Floræ prouocatus non obligabatur, re-
ſpondere, quia conceptum verbis ob-
ſcuris, & ambiguis, *& conſ. 619. dominus,*
licèt *Salaſ.* relatis pugnantibus illius opi-
nioni dictis ſacrorum Bibliorum S. Pa-
41 trum, & aliorum quorum † dicta faciunt
ius, *l. ſeptimo menſe, ff. de ſtat. homin. Sera-*
der. conſ. 12. num. 58. Abb. cap. cum Apoſtoli-
ca, de his quæ fiunt à prælat. num. 4. vellit
in ſuo tract. de legib. q. 95. diſput. 1. ſect. 9.
42 *num. 72.* † perſpicuitatem non eſſe de eſ-
ſentia legis, poſt habita illius opinione,
quæ eſſet pluſquam veriſſima, vbi ille vult
eſſe veram, vt lex obſcura non obligaret,
quoties ex illa penitus percipi nõ poteſt,
43 quid imperet, cum ignorantia iuris † am-
bigui excuſet, *Cardin. in Clem. 1. de reb. ec-*
cleſ. non alienand. nu. 24. circa fin. Senten-
44 tia † lata contra ſtatutum, conſuetudinẽ,
vel diuerſam obſeruantiam, vel de cuius
intellectu, & vſu probabiliter dubitaba-
tur, non dicatur continere errorem iuris,
nec ideò corruere, *Bald. in cap. fin. de con-*
ſtit. num. 14. Surd. conſ. 393. nu. 23. Euerard.
in ſuis locis legalib. cap. à rubro, num. 8. &
quod ſequens mordicus vnam ex opinio-
45 nibus † diuerſis tam legis diuinæ, quàm
humanæ non peccat, *gloſ. & Doctores in*
c. Capellanus de ferijs, Sebaſt. Medic. tract.
de legib. par. 2. q. 8. n. 2. in princ.
46 Hypotheca † autem contrahitur qui-
buſcumque verbis, etiam abſque ſcriptu-
ra, *l. contrahitur 4 ff. de pign.* & per modos
relatos à *Mozio de contract. de pignor. cap.*
de ſubſtantial. pignor. & hypot. nu. 6. & ſeq.
Afflict. deciſ. 162. nu. 6. Bertachin. in reper.
§. ſuper modeſt. piſtor. q. 77. Mudæuſ. d. l. 4.
num. 18. Raucbbar. quaſt. 6 lib. 1 num. 56.
& ſeq.

CAPVT IV.

SVMMARIVM.

Pactum reſeruationis dominij ad fauorem vẽ-
ditoris, donec pretium fuerit ſolutum, non
valet 1. 5. & quare 2. 10. 11. 16. Contra-
rium 18. Amplia 19. 20. Limitita 21. 22.
23.

Contrarium ſcilicet, quod ſit pura venditio,
& conditionalis 13. Contrarium 17.

Venditio eſt modus acquirendi dominij de iure
gentium 2.

Domini duo eſſe non poſſunt eiuſdem rei 3.

Gabella non ſoluitur ex venditione facta cum
reſeruatione dominij, donec pretium fuerit
ſolutum 6.

Vẽditione facta cum reſeruatione dominij, do-
nec pretium fuerit ſolutum, non ſoluitur
gabella 6. fructus ſpectant ad venditorem
pro rata pretij non ſoluti ibid.

Emphiteota vendens emphiteotica, reſeruato
ſibi dominio, donec dominus conſenſerit, nõ
cadit ab emphiteuſi 7.

Laudemium non ſoluitur, vbi res emphiteoti-
ca vindicatur à venditore, vigore pacti re-
ſeruationis dominij 8.

Rei

Digitized by Google

Rei vendicatio competit ſoli domino 9.
Venditor debet tradere, non autem retinere dominium rei venditæ 11.
Contractus tranſit in aliam ſpetiem diuerſam ab expreſſa, vbi pacta repugnant expreſſe 12.
Clauſula reſeruationis dominij appoſita inſtrumento venditionis, importat hypothecam, adinuentam à notarijs, & haberi pro non appoſita 14. & quare 15.

DVbitari etiam contigit, an qui
reſeruato ſibi dominio, donec
integrè fuerit ſatisfactus de
pretio: rem ſuam alteri vendidit, impe-
diat, vel reuocet exequutionem factam,
vel faciendam à creditore eius, qui cum
prædicta reſeruatione emerat. Sed quia
reſolutio huius difficultatis pendet ab in-
1 ſpectione, an tale pactum ſit validum, non
ab re erit, hanc difficultatem examinare.
Et negatiuam ſuadet nullitas, & impoſſi-
bilitas reſeruationis dominij in re vendi-
2 ta, nam cum † venditio ſit modus acqui-
rendi, & transferendi dominij à iure ciui-
li, & omnium gentium moribus, excogi-
tatus, *§. venditæ, inſtit. de rerum diuiſ. §. ex
hoc iure, ff. de iuſt. & iur. Pinel. in rub. C. de
reſcind. vend. par. 1. num. 1. & ſeq.* nulla inu-
tilis, & impoſſibilis eſt dominij reſeruatio,
quam facit vẽditor, dũ reſeruat ſibi domi-
niũ rei venditæ in totũ, vel in parte habita
fide de pretio, quia alias ſequeretur, quod
3 duo eſſent † eiuſdem rei inſolidum domi-
ni, *contra l. ſicut certo, §. ſi duobus, ff. com-
modat. gloſ. l. 3. §. ex contrario, verb. accepe-
rit, ff. de acq. poſſeſſ.* Ideò iuſtè dicebat labeo
lib. 5. epitom. relatus *in l. penul. §. final. ff. de
4 cont. empt.* Neminem poſſe videri † eam
rem vendidiſſe, de cuius dominio id agi-
tur, ne ad emptorem tranſeat, ſed hoc
aut locatio eſt, aut aliud genus cõtractus,
id eſt vt interpretatur ibidem Accurſ. vel
pignoris, vel emphiteuſis, vel commo-
datum, vel depoſitum, vel locatio, in
quibus non transfertur dominium in re-
cipientem, vt ego addo, ſed remanet pe-
nes pignorantem emphiteoticantem, cõ-
modantem, deponentem, vel locantem,
vt in terminis noſtris cenſuit, *Abb. conſ. 66
Duo, par. 1. num. 2.*
5 Secundò, quia venditio † cum pacto
reſeruationis dominij eſt nulla, vt expreſſe
firmauit *Bald. in l. penul. §. fin. in addition.
ff. de cont. empt. & in rub. C. eod. tit. n. 20. Strc.
tract. de decoctor. cap. fin. num. 7. & in eam-
dem ſententiam inclinat Afflict. deciſ. 338.
num. 3. Bertazol. clauſ. 15. gloſ. 3. num 4.* vbi
loquitur, ſi reſeruatum fuit dominium
vtile, & directum, ſecus ſi directum tan-
tum. Propterea in caſu, quo emptor de-
bet ſoluere gabellam ſub pœna, non eſt de
6 pęna, vel gabellæ † ſolutione agendum
cum emptore, qui emendo non ſoluit pre-
tium, & reſeruauit dominium vẽditori, vt
pleno conſilio reſpondit, *Dec. conſ. 440. ſu-
perioribus*, & eodem caſu deberi vendi-
tori fructus rei venditæ, nec ſpecta-
re ad emptorem pro rata pretij non
ſoluti, reſpondit *Abb. conſ. 66. duo, par. 2.
num. 2. in fin. & num. 3. & 4.* Nec emphi-
7 teuſis aperitur † domino ex capite aliena-
tionis factæ abſque illius conſenſu, *iuxta
l. fin. verſ. ſin autem, C. de iur. emphit.* ſi in
ementem non ſit translatum illius vtile
dominium, ſed reſeruatum ipſi vendito-
ri, donec dominius conſenſerit, *Iaſ. l. fin.
C. de iur. emph. num. 132. Guid. Pap. deciſ. 46
& 101. & deciſ. 112.* vel emptor pretium
ſoluerit, *Magon. deciſ. Florentin 91. domina
num. 6. & deciſ. 92. num. 9. & ſeq.* amplian-
do etiam, ſi habita fuerit fides de pretio,
*& dixi de laudem. lib. 11. q. 8. verſic. & adeo
eſt.* Nec emptore non ſoluente conuen-
ta die promiſſum pretium rei emphiteo-
ticæ, ſi venditor vigore reſeruationis do-
minij illam recuperet, quia res non dici-
tur mutare manum, nec alium fieri em-
8 phiteotam, ſoluitur † à reſeruante laude-
mium, *vt dixi de laudem. lib. 4. q. 7. artic. 5.*
& eo caſu non ſoluti pretij, competit vẽ-
9 ditori rei vendicatio, quæ alteri † quam
domino minime conceditur, *vt ex Azon.
& alijs concludit Magon. deciſ. Florentin. 91
domina, num. 7. & deciſ. 92. num. 12. in fin.*
Remoto itaque, ſeu ceſſante principali
effectu venditionis, ex pacto cum empto-
10 re conuento, dicendum eſt, vel † tale
pactum reſeruationis dominij, repugnans
naturæ venditionis, quia venditor non re-
11 tinere, ſed tradere debet rem † venditam
emptori, *l. ex empto, ff. de action. empt. Ti-
raquel. de retract. lignag. § 1. gloſ. 2. num 46.
& ſeq. & gloſ. 10. num. 112. & ſeq. Brun. à*

Sole, q.45 num.4.Surd.conſ.335.num.41.& ſeq. Garzia l. iuriſgent.ff. de pact. num.22. vel non valere, *l.vbi repugnantia,ff.de re-*
12 *gul.iur.*vel concludendum,eum † contractum,quem partes nominarunt venditionem, tranſire ratione repugantiæ, in aliã ſpetiem contractus,*l.pen. §.fin. ff. de contr. empt.Caſt.* loquens de donat.mort. cauſa omnium bonorum iurata, cum pacto de non reuocando, quæ non dicitur donatio inter viuos, *conſ. 75. notandum, col. 2. lib.2. quem ſequuntur Afflict.deciſ.338. nobilis, num.6.Tiraq. de retract. lignag.§.1. gloſ.2. num.37. in princ.* vel dicendum ſaltem ratione carentiæ effectus venditionis alio nomine eſſe eum contractum denominandum, *l.2.§.appellata, ff ſi cert.petat, l.à nullo, C.de furt. cap.corepiſcopi, diſt.68. Bald.conſ.59. licet, lib.1. Signor. de* Homed. *conſ.1. num.9.* & facit illud commune dictum.

Si re priueris, nec nomen haberere mereris.

Quare tuto adhærendum videtur, *Couar.qui lib.3.variar.reſol.cap.11.num.6.* vo-
13 luit venditionem † factam cum pacto reſeruationis dominij eſſe puram, & poſt illum, *Gratian.deciſ.13.nu.2.& ſeq.Mangil de euict.q.40.num.17.* non autem conditionalem, *cum prius idem Couar.num.5.*
14 *verſ.etenim*, firmaſſet clauſulam † reſeruationis dominij eſſe quãdam hypothecam, & adinuentam ex imperitia, & verborum copia notariorum, & haberi pro non appoſita, idem prius dixerat *Io. Andr. ad Spec.de empt.§.1.n.8.verſ.facile ergo in fin.* & inclinat in eamdem ſententiam, *Galganet.tract.de condit. & demonſt.par.2.c.1. quæſt.96.in princ.verſ.maius dubium*, quia
15 † vendens, ſi eſt dominus, transfert dominium in emptorem, vel vſurapiendi conditionem, *l.ex empto, ff. de act. empt. Fab.de Mont.tract. de empt. & vendit. q.5.*
16 *n.34.*†quare remotis ſubſtantialibus contractus, & illis remanentibus penes venditorem idem eſt, ac ſi idem expreſſe dixiſſet, nolle vendere, & ad deſtructionem actus, dicendum dictum pactum haberi pro non appoſito, *Caſtil.conſ.71.ad num.1. lib.1.*
17 Verùm, quod venditio † cum relato pacto ſit conditionalis, firmarunt *Galganet.tract.de condition.& demonſt.par.1.c.1. quæſt.96. ſolent, num.1. & Magon. deciſ. 91. domina, n.10.Surd.deciſ.157.dominium, num 4.Gratia diſcept.175. num.9.* & quod
18 idem pactum venditioni † appoſitum ſit validum firmauit, *Bald.in rub C.de contr. empt.num.23.* qui non diſcordat ab iis, quę ibid. dixerat, *num.20.* vt notant infra citati, *Gomeſ.de empt.num.30.in princ. Fab. de Mont.tract.de empt.q.7.num.15 in prin. Vinc. de Franc.* aſſerens de hoc non eſſe dubitandum, *ex Alberic.& aliis dec. 156. Franciſcus, num.5.* vbi addent, *Magon.deciſ.Florentin.91. domina, num.9. verſ. Quia huiuſmodi, & deciſ.92.nu. 15.Surd. dec.43. num. 15. & deciſ. 157. dominium, num. 2. Bernard,Greu.ad Gail.obſeru.15.lib.2. n.15. Marta deciſ.43. in cauſa, num.2.* & refert rationem, *num.3.& ſeq.Pacific.de Saluiano,inſpect.3 cap.3.num.32.Gomeſ.de empt. & vendit.num.30.in princ.Grattan.dec.13. num.1.& ſeq.*
19 Ampl. præſertim † quoad præiuditium ementis, & fauorem vendentis, *Afflict. deciſ.338.nobilis, num.4. in fin.*
20 Ampl. etiam, ſi traditio fuerit à venditore facta, quia ratione contrarietatis euitandæ, & tollendæ repugnantiæ ab eodem actu eſt interpretanda, fieri ad effectum dandi nudam detentationem, non autem transferendi dominij, *gloſ.l.ſtipulatio iſta, §.hac quoque, vbi Bart. & reliqui, ff. de verb oblig.Magon.deciſ Florentin.91.domina, num.8. in fin.*
21 Limit. tamen, vbi tale pactum † eſſet perpetuum, ſecus ſi ad tempus *Gomeſ.var. reſol.de emption. & vendition.nu.30. verſ. Quintus modus*, quem ſequitur *Vinc. de Franc.deciſ.506.Franciſcus, nu.6. Magon. deciſ.Florent.91.domina, nu.11 & deciſ.92. domna, num.14. Surd.deciſ.157.dominium, num.2.* qui declarat, qui contractus cenſeatur interim initus, etiam quod ſit addita clauſula conſtituti, latè probando veritatem huius limitationis, *Bertazol. clauſul.15.gloſ.4.num.2.Galgan.de condit.& demonſt.par.2.cap.1.q.96.nu.2.Dec.conſ.442. ſuperiorib.in princ.ante num.1.*
22 Limit. quoad tertij † præiuditium, *Afflict.de iur.prothomis, §.3. licet, num.17. & deciſ. 338.nobilis, num.4. in fin. & 8. & ſeq.* concludens ideo in tali venditione locum

cum eſſe iuri prothomiſcos, & late proſequitur *Tiraquel.de retract.lign.§.1.gloſ.2 num.36. & ſeq.*

23 Limit. vbi contractus† venditionis,cū pacto prædicto,non poteſt tranſire in aliā ſpeciem contractus validi, nam tunc pactum prædictum eſt nullum, & remanet contractus venditionis ſine tali pacto, *Afflict.deciſ.338. Nobilis, nu. 6. in fin. & 7. in fin. & de iur.prothomiſ. §.licèt, num.17. Magon.deciſ.Florent.91.num.9.verſ.quia.*

CAPVT V.

SVMMARIVM.

Pactum reſeruationis dominij ad fauorem venditoris, donec pretium fuerit ſolutū, valet 1.

POſito itaque pro conſtanti, quod validum ſit pactum reſeruationis dominij, quo ſibi proſpiciat venditor, qui circa pretium ſequatur fidem emptoris, ſeu recipientis, ſide alio contractu agatur, in quo reciprocè ſit à recipiente, quid dandum datori, agendum eſt de effectibus huius reſeruatiui pacti, qui cum plures ſint illos ſequentibus, *§§. referam.*

§. I.

SVMMARIVM.

Pactum reſeruationis dominij ad fauorem venditoris, donec pretium fuerit ſolutum, facit venditorem potiorem cæteris creditoribus emptoris in re vendita 1. *Ampl.* 2. 6. 8. 9.10.11.12.13.*Limit.*14.

Neguſantius reprobatur, & defenditur 3.5.

Gozadinus reprobatur, & defenditur 4.5.

Incontinenti factum, quando dicatur 7.

1 PRimus effectus eſt,vt in cōcurſu creditorū† emptoris faciat vēditorem potiorē,*Alex.in l.ſicum dotē 23.§.fin ff.ſolut. mat.num.5. verſ.nec etiam prædictis, Gomeſ.var.reſolut.de empt.& vend. nu.*30. *verſ.item etiam, Gratian.diſcept.175.n.12. Bern.Grau.ad Gail.obſer.15 lib.2. num.15. circa fin.* addendo optime facere, qui vēdendo ſibi proſpicit tali pacto, & ineptū eſſe venditorem,qui ſine illo tradidit rem ſuam, habita fide de pretio, *Marta deciſ.43.num.7. & 9. Fab.de Mont. de empt. & vendit.quaſt.5.num.39.* optimam eſſe cautellam reſeruare ſibi dominium in venditione facta non præſenti pecunia, *Surd.deciſ.157.num.1.in fin.2.& ſeq. Hartman.obſeruat.16.verſ.vnde eſt, in fin.lib.2.tit.26. Vinc. de Franc.deciſ.506. Franciſcus,nu.4. Capol. cautel.124. vulgaris, num.2. circa med. And. Rauchar. quaſt 6.lib.1. num.12. Mangil.de euictione q.40.num.4. & ſeq.*

2 Ampl. etiam, ſi in eodem † inſtrumento reſeruationis dominij tranſtuliſſet prius rei venditę dominium,per clauſulam conſtituti, vel aliter, *Gratian.diſcept.175.conſtitutum, num. 7. & ſeq.* vbi reprobat

3 † *Neguſ.* qui contrarium tenuit, *Strac.de decoct part. fin.num.6. verſ. licet autem*,

4 non reprobando *Neguſ.* & † *Gozad.* qui aliud ſentiunt, vbi præceſſit traditio reſeruationem dominij,addendo hanc opinionem eſſe æquiorem, & peritum, ac prudentem iudicem, ita debere iudicare, *Vrſil.ad Afflict.deciſ.306. num.* 3. conclu-

5 dens *Neguſ.*† poſſe ſaluari, vbi dominium reſeruatum fuiſſet ad fauorem tertij, *Ber. Grauen. ad Gail.obſeruat.15 lib.2. num.16. relatis Surd. & Ant. Fab. teſtantibus*, ita fuiſſe iudicatum.

6 Ampl. etiam, † ſi reſeruatio fiat in alio inſtrumento, eadem hora, coram eiſdem teſtibus, & notario, ſucceſſiue confecto, *Afflict.deciſ.306. vir. & vxor. num. 9. &* 10. eam afferens rationem, quia quæ incontinenti fiunt, cenſentur ineſſe, & habentur, ac ſi ſimul, & ſemel eſſent facta, *& ibi Vrſil. num.1.* comprobando dicta, *Afflict. declarando num.2.* quando quid di-

7 catur factum † incontinenti, ſeu ſtatim, *Ber. Grau.ad Gail.obſer.12.lib.2.num.6.& ſeq. & ad deciſ.15 num.9.& 16. Surd. deciſ.157. dominium,num.1.in fin.& num.2. et ſeq. reprobato Neguſ.* qui vult reſeruationem faciendam eſſe eodem inſtrumēto, *Marta deciſ.43. num.7.et ſeq. Vinc. de Franc.deciſ.506.num.2. et 3.*

8 Ampl.etiam, † ſi ex pretio ſoluendo,

N 2 &

& cuius cauſa reſeruatum fuit dominium eſſet inita ſocietas eodem inſtrumento, vel translatũ in alium contractum, qui pecunia tantùm conſtituitur, *Gratian. diſcep. 175. num. 12.*

9 Ampl. vt præferatur † etiam in ipſa re, creditoribus cauſa funeris, vel medicamentorum emptoris, *Mant. de tac. lib. 11. tit. 23. num. 23. 25. & ſeq.*

10 Ampl. vt præferatur, † etiam mulieri ex cauſa dotis, *Mantic. de tac. lib. 11. tit. 23. num. 23.*

11 Ampl. contra † quemcumque emptorem, ſeu emptoris ſucceſſorem, *Marta deciſ. 43. n. 8. in fin.*

12 Ampl. etiam, † ſi reſeruatum eſſet directum dominium tantùm, *Bern. Grau. ad Gail. obſer. 15. lib. 2. Bertaz. clauſ. 15. gloſ. 3. num. 4.* addendo, ſi etiam reſeruetur vtile non valere venditionem.

13 Ampl. vt præferatur † cuicumque creditori hypothecario, quamuis anteriori, *Barboſ. in l. ſi cum dotem 23. §. fin. ff. ſolut. mat. num. 34. circa med. verſ. Stracca.*

14 Limit. quoad † melioramenta, & acceſſiones, quæ fiant rei venditæ cum hoc pacto, *Vinc. de Franc. deciſ. 506. Franciſcus, num. 19. & ſeq.* quem ſequitur *Bern. Grau. ad Gail. obſeruat. 15. lib. 2. num. 18. Mangil. de euiction. quæſt 40. nu. 5. 7. & ſeq. 18. Ber. Grau. ad Gail. obſer. 15. lib. 2. num. 16. Hart. Piſtor. obſer. 16. verſ. vnde eſt, lib. 2. tit. 26.*

§. II.

SVMMARIVM.

Venditor, qui tradidit rem venditam, non numerato ſibi pretio, dicitur ſequutum fuiſſe fidem emptoris 1. *Ampl.* 2. 3. Contrariũ 4.

Fides in pretio non cenſetur habita, vbi venditor ſibi reſeruat dominium rei venditæ, donec pretium fuerit ſolutum 5.

SEcundus effectus † reſeruationis dominij, quæ fiat in vẽditione, eſt, quod cum non conueniant Doctores, an ven-
1 ditor, † qui ſine numeratione pretij tradidit rem venditam, præſumatur habuiſſe fidem de pretio, cum aliqui amplexi ſint affirmatiuam, *Gloſ. & Bald. relati ab Alex. in l. ſi cum dotem 23. §. fin. ff. ſol. mat. num. 5. verſ. Nec obſtat, & conſ. 92. perſpe-*
2 *ctis, lib. 1. num. 2.* addendo præſertim, † ſi res fuit tradita, & præfixus terminus ad ſoluendum, *Gizarel. deciſ. 62 num. 7. Bertazol. clauſ. 38. gloſ. 1. num. 4. in fin. idem firmat Barboſ. in l. ſi cum dotem 23. §. fin. ff. ſolut. mat. num. 35 in fin. Ioan. Fab. in §. venditæ, inſt. de rerum diuiſ. num. 2. in fin.* adden-
3 do præſertim, † ſi venditor recepit pignus, vel fideiuſſores.

4 Alij tamen † contrarium voluerunt, reprobando *gloſ.* quæ aliud cenſuit, & latè comprobando ſuam opinionem, *Fabian. de Monte tract. de emption. & vendit. q. 5. num. 37. & ſeq.* concludens niſi expreſſè fuerit conuentum, dominium reſeruari venditori, nunquam cenſeri reſeruatum, ſequitur *Marta deciſ. 43. num. 5. & ſeq. & ante iſtos Ioan. Fab. ex Azon. in §. venditæ, inſt. de rer. diuiſ. num. 1. in fin.*

5 Si tamen venditor † ſibi reſeruauit dominium rei venditæ, donec pretium fuerit ſibi ſolutum, non præſumitur habita fides de pretio, vt pluribus relatis concludit, *Bertazol. clauſ. 15. gloſ. 4. n. 3.*

§. III.

SVMMARIVM.

Intereſſe aliquod non eſt debitum venditori, qui dedit emptori dilationem ad ſoluendum pretium 1. 2. *Ampl. ibid. Et quare* 5. 8. 10 *Limita* 12.

Abbas reprobatur 3.

Locans fundum, & illum deinde conductori vendens, confitendo recepiſſe pretium, paciſcatur, vt quid illi ſoluatur, non valet tale pactum 4. *& quare* 5.

Fructus fundi ſpectant ad dominum illius 6. *Ampl.* 7. 8.

Cap. in ciuitate de vſuris declaratur 9.

Vendens carius dilata ſolutione pretij eſt vſurarius 11. *Quid ſi quid ideò donetur ibid.*

1 TErtius effectus eſt, † quod cum à Doctoribus in dubium reuocetur, an data dilatione emptori ad ſoluendum pre-

Digitized by Google

pretium, ſit venditori debitum aliquod
intereſſe, cum nulla cadat interim mora,
cuius cauſa illud ſit debitum, vt patet ex
relatis à *Crauet.conſ.*189. *Quando, num.*7.
*verſ. ſed pro iſta, Dec. conſ.*119. *pro tenui,*
*num.*3. *Couar. variar. reſolut. lib.*3. *cap.*4.
*num.*5. *&* 6.

2 Et negatiuam amplexi ſint, *Peregrin.*
*& ab illo relati conſ.*86. *officium, lib.*3. *n.*9.
& ſeq. ampliando idem dicendum, vbi
datus terminus ad ſoluendum fuit pror-
rogatus Alex. loquens de ijs, quæ ponde-
re, numero, vel menſura conſtant, *con-*
*ſil.*121. *viſis, lib.*5. *num.*4. *in fin.* nec differt
caſus, in quo reſpondit *Abb. conſ.* 5. *lib.*1.
*cuius meminit, Socin. conſ.*130. *circa, lib.*1.
num. 1. *& ſeq. & num.* 15. 18. *licèt* Couar.
*var. reſol. lib.*3. *cap.*4. *num.*6. *verſic. vndeci-*
4 *mo* † *illum reprobat*, dum concludit non
valere pactum factum ab eo, qui locato
fundo ſuo illum deinde vendidit condu-
ctori, confitendo recepiſſe pretium, † &
poſtea inter illos eſt actum, vt quia re ve-
ra pretium non fuerat ſolutum, quod cer-
tum quid ſolueretur, ratione penſionis.

5 Ratio huius negantis opinionis † afferri
poteſt, facta conſideratione, quod aut in-
tereſſe prætendi poteſt, vel ratione fru-
ctuum, & tunc cum ex dominio translato
in emptorem, ſpectent ad illum, & non
6 ad † alium, qui non ſit dominus, *l. ſi do-*
minium, C. de pignor. Tiraq. de retract. con-
uent. §.2. *gloſ.*1. *num.*34. *in fin. Caſal. conſ.*3.
num. 14. *Menoc. conſ.*946. *etſi, num.* 23. *&*
7 *ſeq.* vbi agit, quid dicendum, † ſi quis ſit
dominus ſub conditione, *Burſat. loquens*
de percipiente fructus purificato fideicõ-
miſſo, *conſ.*71. *num.*25. *& ſeq.* & de illo, qui
ſit obligatus retrouendere, *Tiraq. de re-*
tract. conuent. §.5. *gloſ.*2. *nu.*1. *Io. Stefan. Du-*
*ran. q.*35. *Sane, num.* 1. *& ſeq.* & vbi ſati
fuere ex alieno ſemine, *Surd. conſ.*53. *nu.*3.
8 Aut verò † fructus petuntur ratione inte-
reſſe recompenſatiui, nec etiam illi ſunt
debiti, *Caſt. l. Iulianus* 14. §. *ex vendito, ff.*
*de act. empt. num.*3. *verſ. Intellige tamen, &*
*num.*4. *in fin. Socin. conſ.*130. *lib.*4. *nu.*8. 15.
*Dec. conſ.*119. *num.*7. *& ſeq.* quia nulla ca-
dit mora regularis, vel irregularis, *Natta*
*conſ.*417. *communitas, nu.*1. *Dec. conſ.*119.
*nu.*7. ſtante dilatione data ad ſoluendum
ex pacto, quod iſto caſu eſt pars pretij, &
factum fauore debitoris, *l. fundi partem,*
ff. de cont. empt. l. cum tempus, ff. de reg. iur.
quo caſu cum non agatur de re conſiſten-
te in pondere, numero, vel menſura, for-
te fuit citra vſuræ labem carius vendita,
vt diſtinguit *Alex. conſ.*121. *viſis lib.*5. *nu.*5.
*& Dec. conſ.*111. *num.* 1. *verſ. & quamuis;*
*& conſ.*119. *num.*5. *&* 13. concludens ita in-
9 telligendum eſſe textum † *in cap. in ciuit.*
de vſuris, licèt referat etiam diſentientes,
*Natt. d. conſ.*417. *num.*3. addendo *cum Plot.*
*de in litem iurand. num.*452. nec deberi
10 † etiam ſi facta fuiſſet conuentio, vt ra-
tione pretij non ſoluti, interim quid an-
nuum ſoluatur, quia contractus eſſet vſu-
rarius, nam pecunia pareret pecuniam,
ſubdens num. 4. *cum Dec. conſ.* 119. *pro te-*
*nui, num.*5. ſi carius vendatur res mobi-
lis, vel immobilis ex dilatione data ad ſol-
11 uendum pretium, committi † crimen
vſuræ, quæ an donatæ canonice poſſint
retneri, diſtinguit *ibid. num.*6.

12 Attamen ſi venditor ſibi † reſeruauit
dominium rei venditæ, donec pretium
fuerit ſolutum, valet pactum, vt interim
certa quamtitas ſibi ſoluatur, *Fab. de Mõ-*
*te de empt. & vendit q.*7. *num.*15. *Abb. conſ.*
66. *duo, par.*1. *num.*1. *&* 2 *Socin. conſ.* 130.
*lib.*4. *num.*5. *Dec. conſ.*119. *num.*3. *in fin. &*
*num.*4. *Socin. Iun. conſ.*66. *elapſis, num.* 7.
*lib.*2. *Couar. var reſolut. lib.*3. *cap.* 11. *nu.*6.
*Math. Berlic. pract. q. par.*2. *quæſt.*28. *nu.*13.
& ſeq. & 23. *& ſeq. Myſinger. obſer.* 56.
*Centur.*4. *Cardin. Tuſcus liter. I. concl.*299.
*num.*17. *& ſeq. & concl.*303. *num.*14. *et ſeq.*
concludens valere pro rata fructuum, &
non vltra, qui ex re vendita non ſoluto
pretio perciperentur.

CAPVT VI.

SVMMARIVM.

Mutuum dans ad emendum, præfertur cæteris creditoribus emptoris 1. *et quare* 2. *Ampl.*4. 5.6.7.8.9.10.11.12.13.14.15.16.17.18.19.20.21. 22.37. *Limit.*23. *Intellige modo ſpetialiter ſit hypotecata res empta* 25.28. *Ampl.*26. *An iſto caſu mutuans ſub ſpetiali hypotheca rei empta*

empta, præferatur doti, affirmatiua 30. Amplia etiam contra fiſcum 31. Negatiua 32.

Bald. reprobatur 3.

Pecuniam qui mutuat ad ædificandum, vel reficiendum domum eſt potior cæteris creditoribus 9.

Seminis ratione, an quis fiat potior creditor 10.

Emptio facta à marito ex pecunijs vxoris, vel dotalibus, vel è contra facta à muliere ex pecunijs viri, vel à patre ex pecunijs filij an ſit locus prælationi vxori, vel mariti, vel filij 24.

Paulus V. laudatur 14. in fin.

L. licèt, C. qui potior in pignor. Limitatur 31.

Hypotheca ſpetialis in qua parte inſtrumenti eſt apponenda 34. quæ requirantur, vt ſuos operetur effectus 35.

Hypotheca tacita non competit, niſi in caſibus expreſſis à lege 36.

Mutuans pecuniam ad emendum, cum pacto, quod exprimatur, emptionem fieri pecunijs ſuis, quamuis emptio fiat ſine ea expreſſione empta ſunt mutuanti hypothecata cum iure prælationis 37. & quare 38. Quomodo probetur emptionem fuiſſe factam de pecunijs mutuatis 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45.

POſtquam egimus de iuribus illius, qui rem ſuam vendidit, habita fide de pretio, videamus de iure illius, qui
1 mutuo dedit † pecuniam ex qua empta ſint mobilia, vel immobilia, an illis emptis, ſi contingat vendi illa, quem locum habeat, qui mutuauit, & conſequenter an idem poſſit exequutionem factam in eiſdem mercibus emptis ab alio creditore retardare, vel reuocare.

2 Et eſſe præferendum, † qui mutuauit, voluit *Imol. in l. ſi cum dotem 23. ff. ſol. mat. num. 3. verſ. vltimo inducitur*, & ante eum idem fuiſſe dictum à *Dyn. Bart. Bald. Angel. Raphael.* & communiter à modernis teſtatur *Alex. d. l. ſi cum dotem, §. fin. num. 5. Caſt. in l. procuratoris, §. ſi plures, ff. de tribut. nu. 2. Morotius, & ab illo relati, conſil. 54 num. 3. & ſeq.* & non eundo per mendicata doctorum ſuffragia, id probat *textus in in l. quamuis, C. de pignor. & l. licèt, C. qui potior. in pign. hab. in princ.* vbi cum Imperator ſubdat limitationem, tacitè firmauit regulam eſſe in contrarium, *Ripa in l. Senatus Conſulto, ff. in quib. cauſ. pign. tacit. cont. num. 11.*

2 Affirmatiua † ſuſtineri poſſet ex dictis, *Bald. in l. pro debito 6. C. de bonis auctorit. iudic. poſſidend. num. 1.* dum poſt depoſitum graduandum dicit eſſe, qui vendidit merces, quæ extant penes debitorem, reſtituendo illas venditori, ſed cum illum ex-
3 preſſe † reprobet, *Alex. in l. ſi cum dotem 23. §. fin. ff. ſolut. mat. num. 5. in princ.* aſſerens illum malè fuiſſe loquutum, & eumdem Bald. ſibi contradixiſſe, & communem eſſe aduerſus illum.

4 Ampl. vt dictæ † merces emptæ ſint creditoribus ementis diſtribuendæ, iuxta illorum prioritatem, & potioritatem, *Guttier. pract. quæſt. lib. 5. q. 98. num. 6. Gail. obſeruat. 12. Quæritur lib. 2. num. 2. circa med. Cæpol. cautel. 124. vulgaris in princ.*

5 Ampl. præſertim, ſi res fuit † empta ex pecunia non fœnebri, *Ripa l. ſi ventri, §. in bonis, ff. de priuil. credit. num. 9. & in l. Senatus conſulto, ff. in quib. cauſ. pignor. tacit. cont. num. 8.* concludens in concurſu creditorum, qui dederunt pecunias ad rem reficiendam, vel conſeruandam præferri, qui gratis mutuarunt.

6 An idem mutuans † habeat tacitam hypothecam in re empta ex pecunia mutuata, negant *gloſ. in l. licèt, verb. conuenit circa med.* addendo contrariam opinionē eſſe falſam, vt aſſerit etiam *Caſtil. quotid. controuerſ. lib. 3. cap. 8. num. 23. & ſeq. Guttierz. pract. quæſt. lib. 5. q. 98. num. 3. Cæual. in Specul. commun. opin. q. 744. iuris, num. 2. in princ. vbi plures conſentientes refert, & num. 3. Couar. var. reſol. lib. 1. cap. 7. eſt. nu. 3. verſ. ſed contrarium*, teſtans de communi aſſerens *Bart. opin.* contrariam eſſe falſam, *Ripa in l. ſi ventri, §. fin. ff. de priuil. credit. num. 8.* conſtituens negatiuam regulam, quod ſoluens priori creditori non ſuccedit, nec in perſonali, nec hypothecaria illi competenti, *& in l. Senatus conſulto, ff. in quibus cauſ. pign. tacit. cont. nu. 11. Neguſ. de pignor. par. 5. memb. 2. num. 8. verſic. ſed hoc vltimum*, teſtans de communi, *Barboſ. l. ſi cum dotem 23. §. fin. ff. ſolut. matr. num. 35. in princ.* aſſerens opin. gloſ. contrariam non eſſe veram, *Straca de decoct. §. fin. num. 10. Raucbar. quæſt. 5. num. 6. & & ſeq. et quæſt. 6. lib. 1. num. 1. et ſeq.* vbi

late

late Ripa l. Senatus conſulto, ff. in quib. cauſ. pign. tacite cont. n. 11. Gutierz. pract. quaſt. lib. 5. quaſt. 98. num. 3. concludens habere tantùm prælationem in perſonali actione, *Gratian. diſcep. 25. num. 7.* Contrarium volunt relati *à gloſ. in l. licet, verb. conuenit, C. qui potior. in pign. hab.* aſſerentes idem probari eadem *l. licet, nec non. & l. interdum, ff. qui potior. in pign. & auth. quo iure, C. eod. relati à Gutierz. practic. quaſt. lib. 5. quaſt. 98. num. 1.* addente eodem *ibid. nu. 9.* multum vrgere pro iſtorum opinione textum in *§. His conſequens, auth. de aequalit. dotis, Gail. obſeruat. 12. quaeritur, lib. 2. num. 3. & à Caſtil. Quotid. controuerſ. lib. 3. cap. 8. num. 23.* aſſerens præcipue niti, *d. §. His conſequens,* & eumdem textum ponderando ita firmat, & concludit hanc opinionem eſſe veriorem, *Caual & ab illo relati, qui plures ſunt in Specul. commun. opin. q. 744. iuris, num. 4. & ſeq. relati à Couar. var. reſol. lib. 1. cap. 7. eſt, num. 3. verſic. ſed contrarium, relati à Ripa in l. Senatus Conſulto, ff. in quib cauſ. pignor. tacit. cont. num. 10. verſ. contrarium, relati à Neguſan. de pignorib. par. 5. memb. 2. num. 8. in princ. & à Barboſ. in l. ſi cum dotem 23. §. fin. ff. ſol. mat. num. 35 in princ.*

8 Ampl. vt ſi is, qui † mutuauit pecunias ad emendum, poſſideat empta, non faciat fructus ſuos, ſed debeat in extinctionem mutui conuertere, adeò vt illud extinguatur, ſi illud æquent, *Bald. in rub. C. de contr. empt. q. 15. Capol. caut. 54. Ripa in l. Senat. conſulto, ff. in quib. cauſ. pign. tac. contr. num 12.* addendo hanc eſſe cautellam, vt quis emat fine nummis.

9 Ampl. idem in eo, † qui dedit pecunias ad fabricandum domum, vel aliud, *Caſtil. Quotid. controuerſ. lib. 3. cap. 8. num. 5.* vbi concludentem refert rationem, quia aliud dicatur, ſi domus reficiatur ex aliena pecunia, quia priori caſu nihil deperit creditori, ſecundo ſecus, quia refecta perijſſent, & latè *Raucbar. q. 5. lib. 1. num. 17. & ſeq.* late agit, quare aliud reſponſum in naui facta alienis nummis.

10 Ampl. ſi ageretur † de diſtractione fructuum, quorum ſemen fuit emptum ex pecunia aliena, cum expreſſione, quod dabatur ad emendum ſemen, vel ipſum ſemen dedit, vt late aduerſus *Decian. conſil. 50. lib. 3. probat Mant. de tacit. lib. 11. tit. 23. num. 11. & ſeq. Paſcal. ſequendo Theſaur. q. 29. n. 9. & relato Ant. de Bellis diſſentiete de patria poteſt. par. 4. cap. 6. num. 65. & ſeq.* ampliando præferri domino fundi ſati in penſione.

11 Ampl. in re empta † ex pecunijs furioſi, prodigi, & alterius, qui ſit ſub aliena poteſtate, *Ripa l. Senatus conſulto, ff. in quib. cauſ. pign. tacit. num. 15. in fin.*

12 Ampl. cōcurrente vxore † ex cauſa dotis, *Caſal. conſ. 131. num. 2. Burſat. conſil. 56. num. 13. in fin. Gail. obſeruat. 12. lib. 2. n. 4. in fin. Afflict. deciſ. 306. vir, num. 5. Rauch. quaſt. 5. num. 15. lib. 1.* latius tamen examinat, *Ripa in l. Senatus conſul.* ſi emptio facta ſit à marito ex pecunia vxoris, vel dotali, vel ab vxore ex pecunia mariti, *ff. in quib. cauſ. pign tacit. cont. n. 20. & ſeq.*

13 Ampl. vbi mutuum † fuit expreſſe factum, vt emerentur merces, vel aliud, de cuius diſtractu agitur inter creditores prætendentes, ius habere ex obligatione communis debitoris, nam quoad habentes perſonalem is, qui mutuauit cæteris præfertur, ſecus quoad hypothecarios etiam generalem habentes, *Caſt. l. procuratori, §. ſi plures, ff. de tributar. nu. 2. Alex. l. ſi cum dotem 2. §. fin. ff. ſolut. mat. num. 5. Straca de decoct. §. fi. nu. 10. Bart. l. quod quis 1. ff. de priuil. credit. nu. 1. Roman. Neguſan. & alij relati à Mant. de tacit. lib. 11. tit. 23. in pluribus n. 21. Caſtil. & ab illo relati Quotidian. controuerſ. lib. 3. cap. 8. nu. 21. & ſeq. Stracca de decoct. §. fin. n. 10. Guttierz. practic. quaſt. lib. 5. quaſt. 98. nu. 3. Gail. obſer. 12. Quaeritur, lib. 2. num. 3. Ioan. Domin. Gait. tract. de credit. cap. 4. q. 11. nu. 1198. & ſeq. Caual. & ab illo relati in Speculat. commun. opin. quaſt. 744. iuris num. 1.*

Contrariū voluit *Ripa in l. Senatus conſulto, ff. in quib. cauſ. pign. tacit cont. num. 11.*

14 Limita in re empta ex pecunijs regaliorum, etiam quod tempore emptionis, is, qui pecunias mutuauerat, ſe ſubtraxiſſet ab obedientia Regis, *Abb conſ. 94 In quaſt. par. 2. verſ. circa primum,* & per iſtam limitationem dicebam iuſtam fuiſſe petitionem Chriſtianiſſimi Francorum Regis Ludouici XIII. dum ex regijs pecunijs N. Concinus ciuis Florentinus multa in Vrbe emerat loca montium, illa inſta-

bat

bat ſibi adiudicari, præſertim cum ea cor-
raſio ærarij regij contigiſſet, dum idem
rex eſſet ſub matris tutella, & cauſa diſcuſ-
ſa idem ter pius Rex medietatem furti do-
nauit fabricę Baſilicę Principis Apoſtolo-
rum, & reliquum fuit illi addiudicatum,
15 † ſedente ter Optimo, & Maximo Ponti-
fice Paulo V.
16 Ampl. vbi res fuit † empta ex pecunia
pupilli, vel minoris, Corrad. de contract. lib.
quæſt. 70. in fin. Stracca de decoctorib. §. fin.
num. 10. circa med. Gutierz. pract. quæſt.
lib. 5. quæſt 98. num. 4. Burſat. conſ. 56. n. 13.
Amendol. ad Franc. deciſ. 97. num. 3. Ripa
in l Senatus conſulto, ff. in quib cauſ. pignor.
tacit. contr. num. 14. diſputando num. 15. an
idem dicendum, ſi res fuerit empta ex pe-
cunia redacta ex re pupilli, Abb. conſ. 94.
par. 2. col. 2. verſic. primo, Dec. in l. ſi pecu-
niam, ff. ſi cert. pet. vbi diſtinguit, num. 3.
Bart. l. titium, §. altero, ff. de admin. tut. n. 1.
Neguſ. de pignor. par. 5. memb. 2. n. 19.
17 Ampl. in re empta † ex pecunijs Eccle-
ſiæ, Ripa in l. Senatus conſulto, ff. in quib.
cauſ. pign tacit. cont. num. 16. addendo ad-
uerſus Hoſt. & Io. And. hanc limitationem
iure probari, videlicet cap. 1. de pecul cler.
licèt illi id negent, & aſſerant veram, &
receptam à Magiſtris addendo n. 18. quid
dicendum, ſi res fuit empta ex pecunia
Eccleſiæ penes aliquem depoſitata, Surd.
conſ. 333. num. 42. & ſeq. Bald conſ. 299. di-
cunt, lib. 1. num. 1. & 5. vbi diſtinguit Cor-
rad. de contract. q. 70. in fin. vbi ampl. Pe-
tr. Rauen. ſing. 181. emptum.
18 Ampl. in re empta ex pecunia militis,
l. ſi vt proponis, C. de rei vendic. vbi Cyn.
Alberic. & Sal. l. fin. C. de pignorib. Dec. in l.
ſi pecuniam, ff. de cert. pet num. 1. in fin Ne-
guſ. de pignor. par. 5. memb. 2. nu. 20. & ſeq.
dubitando an præferatur doti, licèt Ripa
in l. Senatus conſulto, ff. in quib. cauſ. pign.
tacit. cont. num. 19. in fin. dubitat de veri-
tate huius limitationis. An autem idem
dicendum de pecunia militis cœleſtis, vel
noſtri temporis viden. Abb. conſ. 94. par. 2.
col. 2. verſ. primo, Hondad. conſ. 83. deceſſit,
lib. 1. num. 93. & ſeq.
19 Ampl. in re empta à ſocio omnium bo-
norum ex pecunijs ſocialibus, nam com-
municanda eſt Socio, Ripa in l. Senatus
conſulto, ff. in quib. cauſ. pign. tacit. n. 22.
20 Ampl. in re empta † ex pecunia domi-
ni per libertum ingratum, l. 1. C. de reuoc.
donat.
21 Ampl. vbi pecunia † fuit data ad emen-
dam militiam, nam præfertur etiam doti,
niſi illa habeat anteriorem hypothecam,
Mantic. de tacit. lib. 11. tit. 23. num. 9.
22 Ampl. vbi expreſſe † conuentum fuit,
vt merces, vel alię res emendæ eſſent mu-
tuanti illarum pretium ſepetialiter hypo-
thecatæ, l. licet, verſ. tamen cum eius pe-
cunia, C. qui potior. in pign. habeant, Caſt.
l. procuratoris, §. ſi plures, ff. de tributor. n. 1.
Alex. l. ſi cum dotem 23. §. fin. ff. ſolut. matr.
num. 5. verſ. communem, Cæpol. caut. 124.
vulgaris, num. 1. verſ. fallit, Mantic. de tac.
lib. 11. tit. 23. nu. 20. addendo mutuantem
23 † iſto caſu præferri creditoribus, etiam
anteriorem hypothecam habentibus, Ca-
ſtil. Quotidian. contr. lib. 3. cap. 8. num. 22. in
fin. Io. Domin. Gait. tract de cred. cap. 4. q. 11.
nu. 1200. Gutierz. practic. q. lib. 5. q. 98. n. 3.
Afin. alios referens de exequution. §. 7. c. 14.
nu. 3. Ripa in l. Senatus conſulto, ff. in quib.
cauſ. pignus, tacit. cont. num. 13. in princ. &
in l priuilegia, ff. de priuileg. credit. num. 32.
verſ. Nono fallit, Neguſ. de pignorib. par. 5.
memb. 2. num. 17. verſ. ſecundo fallit, Iaſ. l.
creditor, ff. ſi cert. pet. num. 5 circa fin. Gail.
obſeruat. 12. lib. 2. num. 4. verſic. ſecundo li-
mitatur.
24 Iutelligas tamen, † quæ mox dixl de
prælatione mutuantis, quatenus agendũ
eſt inter creditores eius, qui mutuum re-
cepit ad emendum, & emit bona, in quo-
rum diſtractu concurrunt creditores em-
ptoris, ſecus ſi concurrit, & creditor au-
ctoris illius, à quo fuit res empta, Afin. de
exequut. §. 7. cap. 14 num. 2.
25 Quid autem ſit dicendum, vbi maritus
emit ex pecunia dotali, vel mulieris, vel
mulier emit ex pecunia viri, videndi ſunt
Ripa in l. Senatus conſulto, ff. in quib. cauſ.
pign. tacit. cont. num. 20. & ſeq. Tiraquel. de
retract. lignag. §. 32. gloſ. 1. num. 16. Campeg.
tract. de dote par. 4. quæſt. 8. num. 1. & ſeq.
& num. 18. & ſeq. Maſtril. deciſ. 36. inter,
num. 2. & ſeq. Oſaſc. deciſ. 140. num. 9. Ti-
raquel. de retract. lign. §. 1. gloſ 9. n. 64. Quid
de filio emente ex pecunijs paternis, Soc.
conſ. 192. Capio, lib. 2. num. 1. Tiraquel. d.
gloſ. 9. num. 62.

26 Ex relata limitatione de pluribus dubitari contingit † primò àn ad effectum prælationis mutuantis pretium ad emendum, ſat ſit recipientem mutuum, generaliter obligaſſe bona ſua, & ſufficere generalem voluere, *Vbert. de Bobio, & Alberic. vt refert* *Capol. cautel.* 124. *num.* 2. à quibus non videtur diſentire idem *Capol. ibid. Neguſant. in locis relatis à Theſaur. q.* 74. *venditor, lib.* 2. *num.* 1. concludens Alberici opinionem eſſe æquiſſimam, addẽdo iuxta iſtam opinionem, ſi eſſet arbiter electus, iudicaret, & ſuaderet Principi, vt iuxta illam faceret legem perpetuò valituram, prout factum fuiſſe apud Hiſpanos, refert *Caual. in ſpecul. commun. opin. quæſt.* 754. *iuris, num.* 10. *& ſeq.* addendo eam legem eſſe æquiſſimam, quia pecunia fuit recepta ea mente, vt bona emerentur, & emptione facta tranſiſſe in dominium emptoris cum hypotheca tacita ad fauorem eius, qui mutuauit pretium, ſubdens *num.* 13. *&* 14. *qui opin. Alberici ſequantur*, & intelligi, ſi mutuum fuit factũ emptionis cauſa, & ſequuta ſit emptio. *Aſinius de exequut. §.* 7. *cap.* 14. *num.* 3. concludens non fieri differentiam, an hypotheca ſit generalis, vel ſpetialis ad fauorem mutuantis, *relati à Caſtil. Quotidian. controuerſ. lib.* 3. *cap.* 8. *pro. num.* 15 *Marta deciſ.* 43. *num.* 9. *ſequendo Alberic. & Capol.*

27 † quod præſertim procedere vult *Theſaur. quæſt.* 74. *venditor, lib.* 3. ſi generalis obligatio ſit iurata, quia iuramentum habet vim ſpetialis obligationis, aſſerens ita fuiſſe à Senatu Pedemontano iudicatum.

29 Contrarium, ſeu quod non † ſufficiat generalis, ſed requiratur ſpetialis hypotheca in puncto iuris tamquam veriorem opinionem amplexus eſt, *Theſaur. q.* 74. *venditor, num.* 2. addendo fore difficile in praxi aliud obtinere, *Ioſeph. Ludou. deciſ. Peruſ.* 45. *Ioannes, num.* 19. *relato Soc. Iun. conſ.* 10. *n* 8. *lib.* 1. ſed fuit ille ab amanuenſi deceptus, quia eſt *Conſil.* 10. *viſo themate, lib.* 3. *num.* 1. *addente eodem Ioſeph. Ludou. ibid.* hoc probari *ex l. licet, C. qui potior. in pignor.* quæ ſolùm habet locum, vbi res empta fuit ſpetialiter obligata pro ſoluendo prætio, *Caſtil.* latè comprobans, & reſpondens fundamentis, *Alberic. & aliorum Quotidian. controuerſ. lib.* 3. *cap.* 8. *pro. num.* 15. *& ſeq. plurib.* aſſerens hanc dubitationem fuiſſe inuolutam à *Caual in ſuo Specul. quæſt.* 744. de illa dubitaſſe *Neguſ.* pro vt reperio illum dubitaſſe *de pignorib. par.* 5. *memb.* 2. *num.* 18. *verſ. de hac vltima, & Guttierz. nihil certi determinaſſe.*

30 Ampl. hæc negans † opinio præſertim contra fiſcum, *Capol. cautel.* 124. *vulgaris, num.* 2.

31 Secundò dubitatur, an iſte † qui mutuauit cum ſpetiali hypotheca prægeratur mulieri in cauſa dotis, & præferri cenſuere, *Ioſeph. Ludouic. deciſ. Peruſ.* 45. *Ioannes, num.* 19. *Capol. cautel.* 124. *vulgaris, num.* 1. *in fin. relati à Socin Iun. conſ.* 10. *lib.* 3 *num* 1. *verſ. & quod, Bald. Nouel. de dote, par.* 10.

32 *num.* 3. † addendo præferri etiam fiſco, *Couar. var. reſol. lib.* 1. *cap.* 7. *eſt, num.* 3. *Neguſ. de pignorib. par.* 5. *membr.* 2. *nu.* 17. *verſ. ſecundo fallit in princ.* præſertim ſi fuerit in poſſeſſione rei refectæ, vel melioratæ, *Theſaur. quæſt.* 71. *lib.* 1. *num.* 6. *circa fin.*

33 Contrarium firmauit † *Socin. iun* relatis conſentientibus, *conſil.* 10. *viſo, lib.* 3. *num.* 7. *& ſeq. plurib. addendo, num.* 11. *in fin. Neguſ. & Capol.* loquutos fuiſſe contra communem, *Caſal. conſ.* 131. *venditor, num.* 3. *circa med. & num.* 4. *concludit, l. li-*

34 *cet, † C. qui potior. in pign.* non habere locum contra vxorem emptoris, & idem prius dixerat *Afflict. deciſ.* 306. *vir, & n.* 4. *Burſat. conſ.* 56. *num.* 13. *in princ. Bartol & alij relati à Neguſ. de pignor. par.* 5. *memb.* 2. *num.* 17. *Gail. obſeruat.* 12. *lib.* 2. *num.* 4. *verſ. obſerua.*

45 Reſeruatio † huius ſpetialis hypothecæ, quando ſit facienda, dixi ſupra *§. proxim. lim fin.* & quæ requirantur, vt ſuũ opere-

36 tur effectum, † videndi ſunt, *Socin. Iun. conſil.* 10. *lib.* 3. *num.* 7. *& ſeq. Alex. l. ſi cum dotem* 23. *§. fin. ff ſolut. mat. num.* 5 *in fin. verſ. Nec etiam.*

Tertiò quid dicendum, ſi emptor emẽdo non expreſſit ſoluere de pecunijs ſibi mutuo datis, an qui mutuauit, præferatur anterioribus creditoribus in re empta, & quidquid dici poſſet *ex Neguſ. de pignor. par.* 4. *num.* 34. *& ſeq.* quod cum hypotheca nõ fuerit reſeruata in emptione fundi ex pecunia aliena, ſed mutuata, vel aliter data emptori, ad effectum emẽdi, quod nullatenus competat ſpetiale

O ali-

aliquod ius mutuāti in re empta, ſed quod ille debeat ſequi communem ſortem, & fortunam omnium creditorum, deficiẽte expreſſa hypotheca ex lectura inſtrumẽti emptionis, & de tacita non ſit agendum, 37 tum quia illa † numquam cenſetur inducta, vel conceſſa, niſi reperiatur expreſſe lege cautum, *Gloſ. fin. in l. 2. ff. de priuil. credit.* Crau. *conſ.* 692. *num.* 2. *& conſ.* 872. *num.* 2. *Ripa in l.* 4. *§.* 1. *ff. de priuileg. credit. num.* 9. tum quia licet aliqui vellint rem emptam ex pecunia mea, mihi eſſe tacitè obligatam, communis tamen eſt in contrarium, vt dixi ſupra *verſic. An idem mutuans.*

38 Dicendum eſt iſto caſu † mutuantem cæteris præferri, quamuis non fuerit in emptione conuentum de hypotheca, *l.* 1. *C. de his, qui in prior. credit. loco*, vbi ad effectum, vt quis conſequatur iura prioris, vel potioris creditoris, ſat eſt fuiſſe pactũ cum debitore recipiente pecunias, vt ſibi eſſent obligata iura prioris, vel potioris creditoris recipientis pecunias mutuatas, & de iſto textu non facta mentione, ita cenſuit *Bart. in l.* 3. *ff. quæ res pign. obligat. poſſ. num.* 4. concludens, quod quis ſuccedit in hypotheca, & iuribus alterius, ſi ad eum effectum dedit pecuniam, vt illi ſolueretur, quod realiter fuerit ſoluta, & quod fuerit actum, vt qui dedit pecuniã, ſuccedat in locum prioris creditoris, *Bar. ſequutus eſt Neguſ. de pignorib.* 3. *membr.* 5. *par. num.* 35. addendo, ſi conuentum fuit præterea, vt iura prioris creditoris, vel res emenda ex alienis pecunijs ſit hypothecata danti pecunias, duplicem habere hypothecam, qui dedit pecunias, *Ripa in l. ſi ventri, ff. de priuileg. credit. num.* 8. *& ſeq.* aſſerens relatis requiſitis, quæ prius fuerant tradita ab Azone *in Summ. ab Accurſ. in d. l. Ariſto*, addi quartum, quod empta ſint ſoluenti obligata, & ita fuiſſe iudicatum, refert *Vinc. de Franc. deciſ.* 97. *magnificus in fin.*

39 Ratio præcipua † huius deciſionis eſt, quia cum niſi debitor recepiſſet mutuò pecunias ad emendum, non emiſſet, nec bona ab illo empta eſſent in patrimonio illius, nihil deperit anterioribus, ſi mutuans præferatur, alias ſequeretur, quod locupletarentur cum alterius iactura cōtra regulam, *cap. locupletari de reg. iur.*

40 His abſolutis reſtat inquirere † quomodo probetur rem fuiſſe emptam ex pecunijs mutuatis ad effectum emendi, & cum facto, vel præſumptionibus fiat talis probatio. Dicendum primò concludenter probari, ſi in inſtrumento emptionis ſubſequentis aſſeratur ab emptore pecunias ab eo pro pretio ſolutas eſſe eaſdem, quas mutuo recepit à Caio, ad effectum emendi ratione connexitatis actus præcedẽtis, & ſubſequentis, *Vinc. de Franc. deciſ.* 97. *magnificus num.* 4. *verſ. Nec dubitari, Seraſin. deciſ.* 1093. *factum, num.* 3. *circa fin.* 41 *verſ. Quarto, & num.* 7. Secundò, ſi depoſitatis pecunijs mutuatis penes argentarium, vel mercatorem, mandatum fuit depoſitario, vt pecunias depoſitatas ſoluat venditori pro pretio rei venditæ, *idẽ de Franc. d. deciſ. num.* 4. *in fin.* Tertiò 42 † ex actuum mutui, & emptionis vicinitate, *Bartol. l.* 3. *ff. quæ res pignor. oblig. poſ. num.* 5. *Seraphin. deciſ.* 1093. *factum, nu.* 2. *Vinc. de Franc. deciſ.* 97. *nu.* 5. *Ripa l. ſi ventri, §. final ff. de priuil. credit. n.* 10. Quartò, 43 ſi quantitas † erogata in emptione, cōuenit cum mutuata, *Seraſin. d. deciſ. nu.* 3. quod præſertim procederet, ſi expreſſum eſſet nomen venditoris, à quo bona eſſent emenda, *Put. deciſ.* 423. *par.* 2. *Seraſin. d. deciſ. num.* 6. Quintò, vbi concurreret 44 † veriſimilitudo rei geſtæ, vt puta, ſi agatur de pecunijs acceptis cum fœnore ad effectum emendi, vt in Vrbe vbi ſæpe vidi, capi pecunias ad ſocietatem offici ad effectum emendi, vel fabricandi, vel vineam plantandi, *Seraſin. d. deciſ. num* 4. *&* 45 *ſeq.* Sextò, ſi probatur † facta ſubſequens emptio, vel alius actus veriſimilis, ad quẽ conficiendum mutuatæ fuere pecuniæ, *l. ſi prædium, C. de prædijs minor. Ripa in l. ſi ventri, §. fin. ff. de priuil. credit. num.* 11. *& ſeq.* exemplum referens minoris, & Eccleſiæ, quibus ſi datæ fuerint pecuniæ mutuo, probari verſas in illorum vtilitatem, ſi probetur ipſorum indigentia cum ſubſequenti effectu, vt puta empto vino, frumento, & ſimilibus, quibus ca-46 rebant, & idem † dicerem, ſi probetur illos emiſſe poſt mutuum fundum, quo carebant, *Natta conſ.* 547. *vigente, nu.* 21. qui loquitur, ſi prælatus recepit mutuo ad emen-

emendum veſtes pro Monachis, probata
illorum indigentia, & apparentibus monacis
veſtitis.

CAPVT VII.

SVMMARIVM.

Mutuans pecuniam cauſa refectionis præfertur cæteris creditoribus 1. *Intellige, ſi pecunia fuerit in refectione erogata, quod res refecta extet, & pecunia ſit mutuata in eam cauſam* 3. *Limit.* 4. 5. 6.

Mutuum factum cauſa refectionis, vel conſeruationis rei, facit mutuantem potiorem cæteris creditoribus, & retardare, vel reuocare exequutionem in re refecta, vel cõſeruata facta 2 *Ampl.* 11. 12. 13. 14. 15. *Limit.* 3. 4. 5. 16. 18. 19. 20. 21. 22. *An idem dicendũ, ſi res fuit confecta* 27.

L. interdum, ff. qui potior in pign. examinatur 1. 3. 4. 5. 11. *& ſeq. plurib.*

Exemplis declaratur d. l. interdum 7. 8. 9. 10.

Pecunia mutuata cauſa emptionis, vel conſeruationis, vel refectionis, fuiſſe in eam cauſam conſumptam, vt probetur 23. *& ſeq. ſi data fuerit Prælato, vel Syndico vniuerſitatis, quomodo probetur verſa in vtilitatem Eccleſiæ, vel vniuerſitatis* 26.

Hypotheca tacita quare conceſſa mutuanti pecunias cauſa conſeruationis, vel refectionis 28.

POſtquam egi de illo, qui mutuò
dedit pecunias, vt merces, vel a-
liud emeretur, agendũ eſt de illo,
qui eodem mutui titulo, vel alio ſimili,
vel differenti, dedit pecunias, vt fundus,
vel aliud bonorum corpus reficiatur, vel
1 conſeruetur, & illum † in concurſu cre-
ditorum eſſe etiam anterioribus preferẽ-
dum eſt textus expreſſus, *in l. interdum* 5.
ff. qui potior. in pign. hab. Vbi Vlpianus per
modum exceptionis regulæ, quod qui
prior eſt tempore, prior eſt etiam in iure,
reſpondit *Interdum poſterior creditor potior
eſt priori; vt puta, ſi in rem illam conſer-
uandam impenſum eſt, quod ſequens credi-
dit, velut ſi nauis fuit obligata, & ad ar-
mandam eam rem, vel reficiendam ego cre-
didero.* Pari enim paſſu procedunt con-
ſeruatio, & refectio, nec iura mutuantis
in cauſam refectionis, vel conſeruationis
differunt à iuribus mutuantis emptionis
cauſa, vt vult *Caual. in Speculat. commun.
opin. quæſt. 744. num. 8. vt ante illum dixe-
rat Neguſ. de pignorib. par. 5. memb. 2. nu. 15.
in princ.*

Ratione prælationis ex tacita hypothe-
ca conceſſa mutuanti refectionis cauſa,
*Gutierz. practic. quæſt. lib. 5. quæſt. 98. num. 1.
& 2. Couar. var. reſolut. lib. 3. cap. 7. num. 3.
in princ. Ripa l. ſi ventri, §. diuus, ff. de pri-*
2 *uil. cred. nu. 2.* reuocari, vel retardari exe-
quutionem factam ab alio creditore in re
ex pecunijs alterius conſeruata, vel refe-
cta voluerunt *Stracca de decoct. §. fin. n. 11.*
addendo aliquibus mercatoribus in tem-
pore prioribus videri durum id eſſe.

3 Intelligas tamen † tribus concurrenti-
bus, videlicet quod pecunia fuerit expreſ-
ſe data, vt erogaretur in refectione, &
conſeruatione rei, de cuius exequutione,
& prælatione agitur. Secundò, quod pe-
cunia realiter fuerit erogata in refectio-
ne, & conſeruatione rei, ad quam con-
ſeruandam, & reficiendam dictum fuit
dari. Tertiò, quod res refecta conſerua-
ta exiſtat, *Iaſ. in l. creditor, ff. ſi cert. pet.
num. 2.* addendo, quod ſi quis ſimpliciter
mutuaſſet pecuniam, licèt recipiens illas,
conſumat in refectione, vel conſeruatio-
ne alicuius rei, mutuantem, non gaudere
priuilegio prælationis, & conſequenter
nec retardationis, nec reuocationis exe-
quutionis, idem cenſuit *Ripa in l. Senatus
conſulto, ff. in quib. cauſ. pign. tacit. cont. n. 6.
& in l. ſi ventri, §. diuus, ff. de priuil. credit.
num. 2. & ſeq.* addendo hanc prælationem
eatenus dari, quatenus exiſtant refecta,
ſecus ſi ædificium ſit colapſum, & quate-
nus fuit expenſum in neceſſarijs, & ceſſare
4 † prælationem, ſi pecunia fuit expenſa in
ornamentis, & voluptuarijs rei, qualia
ſunt picturę, incruſtationes, & ſimilia,
*Caſſan. ſequẽdo Iaſ. in ſuo Catal. Glor. Mun-
di, par. 12 conſiderat. 99. col. 4.* ſublimitando
5 † in ea rata, quæ fuit mutuata vltra eam,
quam non ferebat neceſſitas refectionis,
vt dixerat *Iaſ. in l. creditor, num. 3. in fin. &
nunc Surd. conſ. 324. num. 17. Gail. obſer. 12.
lib. 2. nu. 4. in princ. ſequendo Bart. & Zaſ.*

in d.l. creditor. & obſeruat. 25. eodem lib. 2. num. 8. requiri etiam, vt res refecta ſpe-
6 tialiter obligetur, † quod non credo verum, quia id, *l. interdum* non exprimitur, & non eſſet agendum de tacita hypotheca intellecta à lege, ſed de expreſſa ab homine, *Neguſ. de pignorib par. 5. memb. 2. num. 15. in fin. verſ. & iſta prima fallentia*, referens hæc omnia requiſita ad limitandam, *d. l. interdum, ff. qui potior. in pignor. Gutierz. ſequendo Caſan. pract. queſt. 98. num. 1. & 2. Rebuf. ad conſtit. Galliæ, de conſtit. reddit. gloſ. 8. num 4. 18. & ſeq. Grat. idem repetens diſcept. 25. num. 23. & ſeq.*

7 Exempla † refectionis, vel conſeruationis rei erunt, ſi pecunia fuit conſumpta in reficienda domo ruinam minante, vel in alendis nautis, reficienda, vel armanda naui, auertenda corruſione fluminis, & ſimilibus, *l. interdum, ff. qui potior. in pign. haben. Caſſan. in Catalog. glor. mund par. 12. conſiderat. 99. col. 5. verſ. 3. Neguſ. de pignor. par. 5. memb. 2. num. 15. in princ. & verſ. & vltra*, addendo idem dici de expenſis pro
8 † cuſtodia rerum, vel illarum naulo, vectura, penſione domus, vbi res erat repoſita, repetendo in *verſic. Item extenditur*, quæ dixi ſupra de refectione domus, *Mātic. de tacit. lib. 11. tit. 23. nu. 1. & ſeq.* vbi refert eadem exempla, & alia ſimilia, *Paſc. de Patr. poteſt. par. 4. cap. 6. nu. 67.* aſſerens idem dicendum de eo, qui vendidit Paſcua bouum, & pecudum, relato *Surd. de alim. lib. 1. q. 70. in final. verbis diſſentiente*, quem ſequitur *Gratian. diſcept. 25. num. 21.*
9 *in fin. addendo num. 22.* ad effectum, † vt iſto caſu competat prælatio, requiri, vt expreſſe vendantur Paſcua pro animalibus N, ſecus, ſi ſimpliciter vendantur non expreſſa cauſa, & idem dicendum de fœno vendito, *Ripa in l. ſi ventri, §. diuus, ff. de priuil. credit. nu. 1.* exemplificans, ſi mandante domino, pecunia ſit ſoluta fabris reficientibus cuſtodibus. Idem de dante
10 † res ad refectionem neceſſarias, veluti ſi dentur ligna, lateres, Calx, & ſimilia ad refectionem domus, trabes, tabulæ pro naui, vel molendino, vt tacite, dixit *Peregrin. de fideicom. artic. 50. num. 34.*

11 Ampl. etiam, † ſi ageretur non ſolùm de exequutione facta inſtante creditore, habente hypothecam tacitam generalem anteriorem, ſed etiam de habente ſpetialem expreſſam, & anteriorem. *Neguſ. de pignor. par. 5. memb. 2. num. 15. in princ. id probans arg. l. licet, C. qui potior. in pign. hab. Iaſ. in l. creditor, ff. ſi cert. pet. num. 1.*

12 Ampl. vt in concurſu † creditorum, qui pecunias dederũt in cauſam refectionis, vel conſeruationis rei captæ in exequutione, præferatur is, qui gratis illas mutuauit, etiam quod ſit poſterior eo, qui ſub tenore dedit, vt puta mediante annui cenſus emptione, iuxta Bullam fel. record. Pij V. vel ad ſocietatem officij, quod genus contractus eſt frequens in Vrbe, & dominio eccleſiaſtico, *l. ſi hominem, §. quoties, ff. depoſit. per quem textum ita firmat Bald. in l. fin. Cod. depoſit. num. 9. quem ſequitur Ripa in l. Senatus conſulto, ff. in quib. cauſ. pign. tacit. cont. num. 8. addendo num. 9.* hoc eſſe notandum ab his, qui concurrunt cum vſurarijs, & argentarijs, *& in l. ſi ventri, §. in bonis, ff. de priuil. credit. num. 9.*

13 Ampl. etiam, † ſi res eſſet eccleſiaſtica, vel grauata fideicommiſſo, vel alteri hypothecata, *Peregrin. de fideicomm. art. 50. num. 34.*

14 Ampl. etiam, † vbi de datione pecuniarum conſtaret tantùm ex confeſſione recipientis ad effectum reficiendi, vel cōſeruandi. Si tamen concurrant, quæ retuli ſupra *verſ. intelligas, Mantic. de tacit. lib. 11. tit. 23. num. 27.* addendo, quod in concurſu creditoris, de cuius mutuo realiter conſtet ex numeratione, præferatur ei, de cuius mutuo tantùm conſtet per confeſſionem recipientis.

15 Ampl. præſertim, † vbi agitur de re ſita in prouintia, in qua data eſt pecunia ad illam reficiendam, vel conſeruandam, nam ſi cōcurrat creditor, qui in alia prouintia dedit pecuniam ad eumdem effectum, quamuis ſit anterior, poſtponitur tamen, vt latè probat *l. procuratoris, §. ſi plures, ff. de tributor. vbi Angel. & Caſt. vterque, num. 1. Decian. conſ. 107. & prima, num. 29. lib. 2.* vbi id late probat, & refert idem fuiſſe dictum *ab Alberic. & alijs.*

Contrariũ voluit, & defendit aduerſus *Caſt. & Decian. Mant. de tacit. lib. 11. tit. 23. num. 32. & ſeq.*

16 Limit. vbi res † refecta, & conſeruata alic-

alienis pecunijs eſſet hæretici, nam qui il-
las dedit in alteram harum cauſarum, non
gauderet prælatione, & conſequenter nec
poſſet exequutionem remorari, vel reuo-
care arg. auth item priuilegium, C. de hæ-
retic. Iaſ. l. creditor. ff ſi cert. pet. nu. 4. Rip.
l. Senatus conſulto, ff. in quib. cauſ. pign. tac.
17 cont. num. 9. verſ. ſexto, ſublimitando † ſi
hæreſim abiurauerit, Neguſ. de pignorib.
par. 5. memb. 2. num. 15. in fin. relato Abb. in
cap. Quia gaudemus, dr diuort. & ſequendo
Iaſ. in d. l. creditor, Caſſan. in Catalog. gloria
mund. par. 12. conſiderat. 97. col. 5. in princ.
Guttierz. pract. quaſt. lib. 5. quæſt. 98. nu. 2.
18 Limit. reſpectu eorum, † quæ acceſſo-
rie fuerunt conuenta in datione pecunia-
rum pro refectione, vel conſeruatione,
vt puta, ſi pęna fuit promiſſa, vbi pecu-
nia non fuerit conſumpta in refectione,
vel conſeruatione, Iaſ l. creditor, ff. ſi cert.
pet. num. 3. in princ. Ripa l. Senatus conſulto,
ff. in quib. cauſ. pign. tacit. cont. num. 9. in
fin. verſ. vltimo, vel ſit debitum intereſſe
pecuniarum expenſarum in cauſa refe-
ctionis, vt puta ſi ex illis creatus fuit cen-
ſus, vel ſocietas officij, nam quoad fru-
ctus ceſſat potioritas, vt ex Ripa in l. ſi ven-
tri, §. diuus, ff. de priuil. credit. voluit Franc.
à Pont. deciſ. 34. nu. 30. Paſcal. de patr. poteſt.
par. 2. cap. 7. num. 66. in fin.
19 Limit. aduerſus creditorem † priuile-
giatum, qui haberet ſpetialem inter per-
ſonales actiones, iuxta totum titulum, ff.
& C. de priuileg. credit. gloſ. & Sal. in l. in-
terdum, ff. qui pot. in pign. hab. ſequitur, &
refert Neguſ. de pignor. par. 5. memb. 2. n. 15.
circa princ. verſ. ita tenet gloſ.
20 Limit. in concurſu † vxoris pro ſua do-
te, vigore tacitæ hypothecæ priuilegiatæ,
iuxta l. aſſiduis, C. qui potior in pign. hab. vt
late diſputando contra Cyn. aliud ſentien-
tem, in auth. quo iure, C. qui potior in pign.
quem ſequitur, & comprobat Neguſ. re-
lato Bald. Nouel. diſſentiente de pign. par. 5.
membr. 2. num. 16. Ripa in l. ſenatus conſul-
to, ff. in quib. cauſ. pign. tacit. cont. num. 9. ad-
dendo hanc limitationem non extenden-
dam ad alios caſus, in quibus creditor ta-
citam habeat hypothecam, gloſ. l. quod
quis 18. ff. de priuileg. credit. ampliando etiã
quod pecunia fuiſſet data pro refectione,
vel conſeruatione nauis, ſi agatur actione
perſonali Burſat. conſ. 56. nu. 13. in fin. Man-
tic. de tacit. lib. 11. tit. 23. num. 7. ampliando
etiam, quod mutuans pecuniam eſſet pa-
ctus, vt conſeruata, & refecta eſſent ſibi
hypothecata, niſi tamen mulier ſit po-
ſterior.
21 Limit. concurrente fiſco, † ſiue cum
illo fuerit contractum ante, ſiue poſt re-
fectionem, & agatur actione perſonali,
gloſ. fin. in l. quod quis, ff. de priuil. credit.
22 Limit. vbi pecuniæ conſumptæ † in re-
fectione, vel conſeruatione rei, datæ fue-
runt ſub vſuris, l. ſi ventri, §. in bonis, ff. de
priuileg. credit. per quem textum ita fir-
mat Bart. in l. quod quis 18. ff. eod. quem
ſequitur, reprobato Dec. aliud ſentiente,
Ripa in l. Senatus conſulto, ff. in quib. cauſ.
pign. tacit. cont. num. 7.
23 Quomodo autem probetur † pecuniam
mutuatam fuiſſe cõſumptam in refectio-
ne, vel conſeruatione rei, vltra modos
relatos ſupra §. proximo, & præcedenti,
verſ. his abſolutis, & hoc §. verſ. exempla
refectionis, dicas præterea probari. Pri-
24 mò, ſi fiat inſtrumentum † in præſentia
plurium teſtium ſuper ſtatu rei, & neceſ-
ſaria reparatione illius, & deinde fiat aliud
ſuper mutuo, ad effectum reparandi, Pa-
pienſ. in form. in action. hypot. §. cum eadem
obligat. num. 10. diſputando an ſufficiat ſola
aſſertio recipientis pecunias, addendo
25 etiam probari, † ſi probetur, domum
eguiſſe reparatione, & nunc eſſe repara-
tam, Natta conſ. 547. vigente, num. 21. in
fin. aſſerens idem dici de mutuo facto prę-
poſito nauis ad illam reficiendam; adden-
do num. 22. idem dici, ſi dubitetur, an
pecunia fuerit in rem alicuius verſa, vbi
probatur, verſionem fuiſſe neceſſariam,
vel vtilem, & oſtenditur neceſſitati fuiſſe
occurſum, & rem factam vtiliorem, ſe-
quitur Nattam Surd. de Aliment. tit. 8. pri-
uil. 35. num. 11. in fin. ſi verò pecunia data
26 fuerit † prelato, vel ſyndico ciuitatis, quo-
modo probetur verſio in vtilitatem ciui-
tatis, videndi ſunt Papienſ. in form. libel.
action. hypot. §. & cum eadem, num. 11. Surd.
d. priuileg. 35. num. 9. & ſeq.
An autem, quæ ſunt dicta de refectio-
27 ne, † & conſeruatione, ſint etiam dicenda
in noua conſtructione, videndi ſunt Ca-
ſtil. Quotidian. Controuerſ. lib. 3. cap. 8. nu. 5.
&

Digitized by Google

& Rauchar. quæſt. 5. lib.1. num. 17. & ſeq.
28 vbi præterea inquirit † de ratione tacitæ hypothecæ, quæ eſt conceſſa mutuanti pecunias, quæ fuerint conſumptæ in refectione nauis, quæ negatur mutuata in refectionem domus, vel alterius rei, niſi mutuum expreſſe fuerit factum in ea cauſa, *Ripa in l. Senatus conſultò, ff. in quibus cauſ. pignus tacit. cont. num.* 10.
29 Limit. vbi non † conſtat pecuniam fuiſſe mutuatam in cauſam refectionis, & in refectione conſumptam, *Theſaur. q.* 71. *melioration. lib.* 1. *num.* 6. *verſ.* Cæterum.

CAPVT VIII.

SVMMARIVM.

Melioramenta, & expenſæ ſunt ſynonima 1.
Melioramentorum exceptione retardatur rei iudicatæ exequutio 2. *& quare* 3. 4. *Intelligè probato ſtatu antiquo rei melioratæ, & quomodo probetur is ſtatus* 5. *Ampl.* 6. 7. 8. 10. 11. 12. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 26. 27. 29. 30. 31. 32. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 52. 53. 54. 55. 56. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 92. 93. *Lim.* 33. 34. 35. 44. 50. 57. 84. 94. 95. 96. 97. 98. 100. 101. 103. 105. 109. 110. 111. 113. 114 115. 120. 122. 124. 127. 128. 130. 132. 133. 134. 135. 136. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 162. 164. 165. 167. 168. *Limit.* 169. 170. 172. 173. 175. 176. *Sublim.* 9. 35. 36. 50. 57. 84. 99. 102. 116. 117. 126. 134. 137. 144. 161. 163. 171.
Vxori donata, acquiruntur viro 24. *diſting.* 25.
Fœudi melioramenta ſunt hæreditaria, & tranſeunt ad omne genus hæredum 13. 14.
Emphiteuſis melioramenta ſunt hæreditaria, & tranſeunt ad omne genus hæredum 13. 14.
ratione melioramentorum tranſit ad omne genus hæredum 15.
Fieri à me, & ab alio, ſed mea contemplatione ſunt paria 23.
L. ſumptus, ff. de rei vendicat. declaratur 43. 104.
Melioramenta perpetua quæ dicantur 51. *An præſumantur facta ab eo, qui de illis excipit.* 91.
Melioramenta qualiter æſtimentur 60. *in fin. An præſumantur facta ab excipiente de illis* 91.
L. emptor, ff. de rei vendic. declaratur 104.
Mora vbi eſt allatura periculum, ordo eſt, non ſeruare ordinem. 106.
Sententia, quando valida ſine relatione exequutionis citationis 107. *Ampl.* 108.
Ioſeph. Ludouic. reprobatur. 112. *in fin.*
Expenſæ cuſtodiæ artis, quando repetendæ 117.
Expenſæ ſeu melioramenta, quo tempore ſunt æſtimandæ. 116. 118.
Clauſula refectis melioramentis, quando nihil operetur. 125.
Retentio ceſſat, vbi datur ſpetialis actio pro re retenta 149. 153.
Melioramenta, quæ dicantur facta colligendorum fructuum cauſa 153.
Taxatiua cenſetur ineſſe quantitati diſpoſitiue prolatæ 167.
Retinens rem melioratam, an faciat fructus ſuos 174.
Fructus rei melioratæ, donec retinetur à meliorante, ad quem ſpectent 175.

1 Refectioni, & conſeruationi rei, proxima eſt cauſa eius, qui melioramenta, ſeu † expenſas, quæ in caſu noſtro ſunt ſynonima, *teſte Bart. in l. in fundo, ff. de rei vendicat. num.* 4. fecit in re, quam victor capi vult in cauſam iudicati, & quia latum ingredior ſcribendi campum, cum à noſtris integra fuerint ſcripta melioramentorum, & expenſarũ volumina, vbi Paulus I.C. *in l. impenſæ* 79. *ff. de verb. ſignif.* paucis totam hanc materiam abſoluerat, latius, quę ſub compẽdio idem dixit, proſequendo, & contrahendo, quæ effuſo ſermone, & multiplicatis capitibus ſcripſere noſtri, referam hoc *Cap. & §§. ſequentibus*, quando exceptione melioramẽtorum retardetur exequutio rei iudicatæ, in re facta meliori, expenſis excipientis, vel illius auctoris, additis aliquibus emergentibus ex eadem exceptione natis, ſine quorum examine non poteſt haberi perfecta cognitio effectuũ, & virium huius exceptionis. Conſtituam ita-

itaque regulam in hac exceptione, & il-
lam per ampliationes, & limitationes exa-
minabo. Sed quia ſub eadem regula con-
tinentur caſus, qui latum requirunt exa-
men, & quorum reſolutio eſt controuer-
ſa, quod minime fieri poteſt ſine, vel con-
fuſione, vel tædio legentium, ſimul cum
examine regulæ continuato, §§. ordine,
& numero, indicatis caſibus controuer-
ſis in regula, ſubdam illorum examen, &
reſolutionem, & hac methodo euitabo
confuſionem, quam aliqui notarunt in
Gabriel. Ioſeph. Ludou. Card. Tuſc. &
alijs, qui de iuris prudentia ſunt meriti,
ſcriptis practicis concluſionibus, vel com-
munibus opinionibus.

Regula itaque ſit, quod conuento, &
condemnato reo ad dimiſſionem fundi
2 ruſtici, vel vrbani † retardatur ſententiæ
exequutio, ſi excipiatur de melioramen-
tis factis in re dimittenda, *gloſ. l. in fundo,
ff. de rei vendicat. Gozad. aſſerens Caſt. idē
ſæpe conſuluiſſe conſ. 86. videtur, num. 25. in
fin. Ripa l. vbi pure, §. fin. ff. ad trebel. nu. 3.
Boer. deciſ. 14. num. 9. 15. & ſeq. Rol. à Val.
conſ. 28. lib. 1. num. 1. & ſeq. Benintend. de-
ciſ. 77. capta, num. 1. Lancellot. de attentat.
par. 3. cap 24. quæſt. 29. num. 8. aſſerens* Ro-
tam Rom ita *ſæpe iudicaſſe, Menoc. de re-
cuper. poſſeſ. Remd. 15. nu. 569. verſ. contra-
rium, Capic. deciſ. 17. nu. 7. Decian. conſ. 18.
num. 34 & 35. & conſ. 29. lib. 2. nu. 5.* con-
cludens generaliter dari retentionem,
vbi ſunt reficienda melioramenta, dum
prius *num 1. & ſeq.* & retuliſſet iuſtitiam
3 † huius exceptionis, *& num. 19.* addit ra-
tionem, *& deciſ. 151. num. 2. Gabriel. conſ. 29.
circa, lib. 1. num. 5. Surd. de al ment. tit. 8.
priuileg. 62. nu. 4. & ſeq.* vbi pluribus com-
probat hoc aſſumptum, *Rota in recent.
deciſ. 161. num. 1. part. 2. Surd. conſ. 183. num. 1.
Pacific. de* Saluian. *interd. inſpect. 2. cap. 2.
num. 204. & ſeq. Petra de fideicom. quæſt. 15.
num. 307. verſ. & quod, Menoch. conſ. 454.
num. 3. Scrader. de feud 2. par. 9. part. princ.
4 ſect. 2. nu. 33.* & ratio † eſt, quia per illam
non impugnatur ſententia, nec in meritis,
nec in ordine iudicij, ſed potius ex ea illa
probatur, addita qualitate, quod excipiens
habeat in re, de qua fuit iudicatum, ius,
*Benintend. deciſ. 77. num. 1. & ſeq. Magon.
deciſ. Lucenſ. n. 7. Vincent. de Franc. deciſ. 112
num. 1. Lanfranc. in praxi cap. 8 nu. 87. circa
fin. Neguſ. de pignor. 4. memb. 5. par. num. 8.*

5 Intellige, vbi ſimul † cum melioramē-
tis excipitur, & probatur ſtatus antiquus
rei, antequam facta fuerint melioramen-
ta, *Seraſin. deciſ. 652. num. 3. & deciſ. 898.
num. 6. & deciſ. 1453. num. 5. Rota diuerſor.
deciſ. 356. par. 2. num. 3. in recent.* vbi præ-
terea ſubdit, quomodo is ſtatus probetur,
Peregrin. conſ. 3. lib. 3. num. 38. & ſeq.

7 Meloramentorum † nomine quid cō-
prehendatur, *Franc. Molin. tract. de ritu
nuptiar. lib. 3. quæſt. 71. num. 27. & ſeq. plur.
& quæſt. 72. num. 5. Peregrin. de fideicom.
art. 50. cap. de impenſis, num. 50.*

6 Ampl. etiam, † vbi melioramenta ſunt
illiquida, ſeu de illis conſtat in genere tan-
tùm, *vt dixi infra §. 31.*

8 Ampl. etiam, † ſi ageretur de exequutio-
ne ſentētiæ latæ in cauſa attentatorū, nam
quamuis regulariter illa ſint purgāda, an-
tequam reus audiatur, *cap. non ſolùm de
appel. in ſext. Cardin. Mantic. deciſ. 345. n. 1.
& ſeq.* ſi tamen dum contenditur, an qui
miſſus fuit in poſſeſſionem, eſſet appella-
tione pendente immittendus, fecerit in
re melioramenta, non poteſt expelli pri-
uilegio attentatorum, niſi ſibi reficiantur
melioramenta, *Lancellot. de attentat par. 3.
cap. 24. quæſt. 29. nu. 5. vſque in fin.* adden-
do præſertim, ſi melioramēta fuerint vti-
lia, vel neceſſaria, & facta à bonæ fidei poſ-
ſeſſore, *Mareſ. reſolut. 112. illud, num. 19.
in fin. & dixi §. 4. Ampl. 17. Caroc. de locat.
par. 4. de expenſis, n. 30.* obſtant dicta infra
§. 7. nu. 8. & 9. ſed ex dictis ibi poteris con-
ciliare.

9 Ampl. etiam, † vbi de melioramentis
excipitur aduerſus exequutionem ſenten-
tiæ latæ in iudicio attentatorum, nam
quamuis illa regulariter ſint purgāda, an-
tequam reus audiatur, *cap. non ſolùm de
appellat. in ſexto.*

10 Ampl. etiam ſi † agatur de exequutione
ſententiæ, ſeu decreto facto in vim obli-
gationis Cameralis, vel Guarentigiæ, vel
alterius pacti exequutiui, ex contrahen-
tium conuentione, vel quia iura, quibus
actum, & pronuntiatum fuit, habeant ex
Statuto, vel Lege prouintiæ, contra di-
ſpoſitionem iuris communis, paratā exe-
quutionem, *Lancellot. de attentat. par. 3.*

cap. 24.

cap.24.quæſt.29.n.10.Burſat.conſ.60.n.31.
Galleſ.de obligat.cameral.q.18.nu.12. Scaccia de appellat.quæſt.17.limit.6. membr. 4. num.65.

Ampliando etiam ſi is, qui petit exequutionem, offerret cautionem de ſoluendo, vbi fuerint liquidata, referens Rotam aliud ſentire, Mareſcot.reſolut.112. illud, n.19. Tuſc.concl.182. melioramenta, num.26. Caroc.de locat.par.4. de expenſis, num.16.& ſeq.idem affirmans de guarantigiato inſtrumento.

11 Intelligas tamen, † vbi is, qui iſto caſu excipit de melioramentis, non erat obligatus in forma Cam. ſeu non erat debitor quamtitatis contentæ in ſententia, ſecus ſi idem exeipiens, eſſet debitor, nam fiet exequutio etiam in melioramentis, tamquam in re debitoris obligata.

12 Ampl. etiam, † ſi agatur de exequutione ſententiæ latæ contra emptorem ad fauorem eius, qui rem vendiderat, cum reſeruatione dominij, donec fuiſſet de integro pretio ſatisfactus, nam ſi deficiente emptore in ſolutione, vellit venditor aſſociari ad poſſeſſionem rei venditæ, retardabitur exequutio ſuper aſſociatione, excipienre emptore de melioramentis, Vinc. de Franc.deciſ.506. Franciſcus, n.19. & ſeq. addendo in illis præferri creditores anteriores, ſi cum venditore concurrant, cautus itaque cauſarum patronus omiſſa aſſociatione, agẽdo actione perſonali, capi & diſtrahi curabit rem venditã cum melioramentis.

13 Ampl. etiam, ſi in ſententia non ſit reſeruatum ius retentionis ratione melioramentorum, de quibus fuerat in proceſſu cauſæ exceptum, vel lata ſententia, exceptum, Hoſt. in Summ.de except.§.Quando, & qualiter, verſ.item eſt forte, Alberic. in l.1.col.3.verſ. item exceptio, C.de iur.& fact.ignor.cum alijs cumulatis à Rol.à Val. conſ.28. Quoniam, lib.1.num.3. Valaſ.de iur.emphit.quæſt.25.nu.22.in fin. vbi plures refert Pacific. de Saluian. interdict. inſpect.2.cap.2.num.180. & 206. Scrader. de feud.2.part.9.par.ſection.2 num.33. qui loquitur de feudo, quod ſine facto, & culpa vaſſalli erat domino deuolutum, & melioratum, Rimin.Iun. conſ.411 Cum.D.nu.6. Tiraquel.de retract.conuent.§.7.gloſ.1.n.14 Roſental.de feud cap.10.concluſ. 43. nu.141. verſ Ac Iudex, Neguſ.de pignor.4.memb.5. par.num.10.in princ. quem ſequitur Rota Lucenſ. diuerſor. deciſ. 82. in nomine, in princ. Trentacinq.var. reſol.lib.3. reſol. 1. col.4. verſ. Hæc concluſio, & col.5.verſ.ſecundus, ampliat etiamſi melioramenta nõ eſſent liquida, & offereretur cautio de illis ſoluendis facta liquidatione.

14 Ampl. etiam, † quod excipiatur de
melioramentis ab hærede meliorantis,
qui eſſet incapax rei melioratæ, veluti ſi
emphiteuſi finita, vel feudo deuoluto extinctis
maſculis, fęmina, vel extraneus,
vel non comprehenſus in inueſtitura, hæres
vltimi defuncti emphiteotæ, vel vaſſalli,
excipiat de melioramentis factis ab
illius auctore mediato, vel immediato,
Dec. teſtans de communi conſ.518. viſo inſtrumento,
nu.2. quem ſequitur Clar.§.emphiteuſis,
quæſt.45.num.2. Bero. quæſt.19.
num.3. eam afferens rationem, quia me-
15 lioramenta † feudi, vel emphiteuſis ſunt
quid hæreditarium, & ad omne genus hęredum
tranſitorium, addendo prælatos
volentes tali caſu excludere hæredes emphiteotæ
fructu ſuorum laborum, & induſtriæ,
dici auaros, & rapaciſſimos, Afflict.
loquens de hærede, Prælati, qui bona
Eccleſiæ meliorauit, in§. ſi vaſſallus, hic
finit lex, num.5. & 6. verſ. & ſcias, Abb.
loquens de eodem caſu in cap. de multa, de
præbend.num.14.Tuſcus concluſ.179.melioramenta,
nu.20. & ſeq.Boer.deciſ.44.n.14.
verſ. & idem Carroc.de locat par.4.de expenſis,
num.12. concludens ius excipien-
16 di † de melioramentis tranſire ad omne
genus hæredum, Gamma deciſ.22.in cauſa,
vbi refert ita fuiſſe iudicatum, Rol. à
Val.conſ.28. Quoniam, lib.1.nu.28. & ſeq.
Valaſ. de iur.emphit.quæſt.25.nu. 10.verſ.
quarto, & num.19. verſ.vnde non ſit de iu-
17 re, & emphiteuſim † ratione melioramẽ-
torum tranſire contra naturam illi datam
à lege, dixi de laudemio, lib.3. q.29. art.2.
§.3. limit.1. & in his terminis, Bero.q.20.
in princ.Cuman.conſ.57.nu.5.in fin.verſic.
quibus, Decian.conſ.29.lib.2. num.5.circa
med.Scrad.de feud.2.par.9.par.ſect.2.nu.51.
& dixi infra.§.17.in ampl.Duran.dec.338.
fuit, num.4.in princ. vbi de communi.

18 Contrarium, † quod finita emphiteuſi,

Ec-

Eccleſiæ,non concedatur retentio extraneo hæredi emphiteotæ, ratione melioramentorum, voluit *Florian. de S. Petro in l. ſed & ſi quid, de vſufruct. num.4. & ſeq.* reſpondendo obiecto, quod Eccleſia locupletetur, iſto caſu, cum alterius iactura, cum illa ſit mater, & cultrix iuſtitiæ, & dicam infra, *§. ſeq. ampl.3. & §. 2. ampliat.4.*

18 Ampl. vt ius † excipiendi de melioramentis, tranſeant etiam ad ſingularē ſucceſſorem eius, qui fecit melioramenta, *l. in hoc iudicium, §. impendia, verſ. ſed ſi is à me, ff. commun. diuid. & dixi infra §. 37.*

19 Ampl. etiam quod † melioramenta facta deinde perierint, abſque facto, & culpa eius, qui illa fecerat, *l. ſed an vltro, §.1. ff. de negot. geſt. l. ſi neceſſarias, ff. de pignor. act. per quæ iura ita firmat Cuman. & poſt illum Alex. in l. domos, ff. de legat.1. num.1. verſ. ſed bene, & dixi late infra §. 35. & ſeq.*

Si autem res meliorata tota perierit, an ſit aliquo modo conſultum indemnitati eius, qui fecit melioramenta, dixi infra §. 36.

20 Ampl. etiam, † ſi agatur de exequutione ſententiæ, quæ lata fuerit, ne dum in petitorio, ſed etiam in poſſeſſorio, *Capic. deciſ.17. in cauſa reuerend. num.7. motus, l. ſi in area, ff. de cond. indeb. l. Paulus, ff. de doli except. l. qua ratione, §. habet, ff. de acquir. rerum domin. Statil. Pacific. de Saluian. inſpect.2. cap.2. num.229. in fin.* concludens retardari exequutionem latam in Saluiano, *Menoch. de recuperand. poſſeſ. remed.15. num.499. & ſeq.* concludens per modum regulæ impediri exequutionem ſententiæ latæ in vim canonis redintegrãda 3. q.1. *Scrader. de feud.2. par.9. par. ſect.2. num.48. Mareſcot. reſolut.112. illud, par.2.* qui loquitur ſi actum fuit ſpolio, *Caroc. loquens de ſententia ex remedio, l. ſi quis conductionis, Clocat. tract. locat. par.4. de expenſ. nu.15. Reſental. de feud. cap.10. concluſ.43. nu.120. Mangil. de euiction. q. 154. num.12.*

Contrarium tenet *Neuizan. conſ. 78. nu.46.* ſed illum male ſenſiſſe aſſerit *Scrader. de feud.2. par.9. par. ſection.2. num. 48. in fin. relati à Molign. de retentione, q.351.*

21 Ampl. præſertim, † vbi in ſententia ineſt clauſula, refectis victo, ſeu condemnato melioramentis, *Caſt. conſ.270. viſo puncto, lib.2. num.3. verſ. Breuiter, quem ſequuntur Neguſ. de pign.4. memb.5. par. n.10. verſ. tertia concluſio,* eam afferens rationem, quia ſententia eſt conditionalis, & adimplenda in forma ſpecifica, & ideò negandam exequutionem, etiam quod offeratur cautio, *late Valaſ. ſequendo Caſt. dicto conſ.270. de iur. empb. quæſt.25. n.23. Rota diuerſ. deciſ.151. par.2. num.3.* addendo idem dicendum, ſi pacto ſit addita talis refectio, *& deciſ.3. par.1. num.4. Benintend. deciſ.77. num.11. Rota diuerſ. deciſ.3. dixerunt, par.1. in recent. nu.3. & ſeq.* addendo exequutionem ſecus factam, eſſe nullã, & eiecto à naturali poſſeſſione dandum eſſe mandatum de manutenendo, & procedere etiam, quod melioramenta nō eſſent liquida, *Cardin. Tuſc. concl.182. melioramenta, num.28.* vbi plures conſentiẽtes, per relatam rationem ex vi conditionis, refert, *Petra de fideic. quæſt.15. nu.311.* aſſerens idem dicendum, quamuis conditionaliter, quis non ſit condemnatus ad ſolutionem melioramentorum, *Peregrin. de fideicom. art.50. num. 82.* præſertim, ſi dictum fuit ſolutis prius melioramentis, addendo ita practicaſſe etiam oblata cautione, *Fuſar. de fideicom. quæſt.672. nu.22. & ſeq. Amat. reſolut.14. nu.51.* addendo procedere etiam, quod lapſus eſſet terminus ad liquidandum, & offereretur Cautio, *Benintend. deciſ.77. num. 5.* addendo non ſufficere, ſi offeratur cautio, *& num.11.*

22 Ampl. etiam, vbi melioramenta ſunt facta ab auctore ipſius condemnati ad rei reſtitutionem, ſeu poſſeſſoris rei, quamquis capere vult in exequutionem rei iudicatæ, *Menoch. de recup. poſſeſ. remed.15. num.567. Hondad. conſ.85. ſententiæ, n.41. in fin.* concludens non ſufficere, quod quis excipiat de melioramentis, niſi probet ipſum, vel auctorem ſuum melioraſſe, *Clar. §. emphiteuſis, q.45. Tuſc. concl. 182. melioramenta, num.3. Surd. conſ. 183. propoſita, num.15. & ſeq. verſ. ſecundo, Scrader. de feud.2. par.9. par. ſection.2. num. 30. & 38.* Concludens aperto feudo ſine facto & culpa vaſſalli, licere illius hæredi retinere feudum, donec melioramenta in illo facta à defuncto, qui illum hæredem inſtituit, reficiantur vſque ab obolum, vbi

illa ſunt liquida, vel poſſunt liquidari in incontinenti, etiam quod offeratur cautio de illis ſoluendis facta liquidatione §. 105. *Roſental. de feud. cap. 10. concl. 43. n. 37. & ſequen.* qui loquitur de melioramentis factis ab auctore vltimi deficientis vaſſalli, ſine prole, idem repetens, *num. 166. Trentacinq. reſol. 1. de pign. col. 5. verſ. Hæc concluſio, lib. 3.* addendo tranſire ius iſtud retentionis etiam ſine ceſſione.

23 Ampl. etiam, † vbi melioramenta non ſunt facta ab ipſo excipiente, ſed ab alio excipientis nomine, vel illius cõtemplatione, ſeu gratia, vel ab eo cui ille ſucceſſit, *l. idemq. in fin. & l. ſeq. ff. mandat. l. ſed & ſi plures, §. in arrogato, ff. de vulgar. Menoc. de recup. poſſeſſ. remed. 15. num. 509. Molin. de contract. diſput. 463. de melioramentis, num. 4. in fin. Fuſſar. de fideicommiſ. q. 669. melioramenta, num. 3. Roſental. de feud. cap. 10. concluſ. 43 num. 40. & ſeq.* pluribus

24 paria † enim ſunt, quid à me fieri, vel ab alio, ſed mei contemplatione, ad effectum, vt quæ ſunt facta mihi acquirantur, vt in terminis noſtris concludit, *Pacific. de Saluian. inſpect. 2. cap. 2. nu. 223. Carroc. de locat. par. 4. de expenſis, num. 32. & ſeq. Peregrin. conſ. 3. lib. 3. num. 35. & ſequent.* qui loquitur de melioramentis factis in feudo ab amico, vel conſanguineo vaſſalli, vel à ſubditis illius, addendo idem dici, ſi fuerint illa donata, vel ceſſa, & comprobari poteſt hæc extenſio, ex his quæ dicuntur de donatis † vxori, quæ viro acquiruntur, niſi donans aliud voluerit, & expreſſe, vt reſpondit *Rol. à Val. conſ. 10. circa, lib. 1. num. 10. & ſeq.* & latius hoc examinant, *Iaſ. in l. ſed ſi plures, §. ad ſubſtitutos, ff. de vulgar. num. 8. Clar. §. donatio, quæſt. 10. Serafin. deciſ. 1108. domini, num. 6. Theſaur. quæſt. 15. in hac lib. 3.* & ego in meis collectaneis, *ad l. Quintus, ff. de donat. int. vir.*

26 *& vxor*, † diſtinguebam, quod aut donatio ſit à conſanguineis mariti, & donata ſunt mariti, aut à conſanguineis vxoris, & ſoluto matrimonio ſi extent, quod ſint vxoris, vel quod aut donata conueniunt vxori tantùm, vt puta vnguentaria, ſpecula, acus, & ſimilia, & ſunt vxoris, aut conueniunt marito tantùm, vel marito, & vxori ſimul, & ratione digníoris perſonæ, quia maius lumen extinguit minus, erunt talia donaria mariti, *Bartol. d. §. in arrogato, Iaſ. in l. vt liberis, C. de collat. n. 17. Barbat. de præſtant. Cardin. par. 1. quæſt. 3. num. 11. & dixi infra §. 7. ampliat. 18. & limit. 10.*

27 Ampl. etiam, † ſi agatur de exequutione ſententiæ, quæ ex quouis capite tranſierit in iudicatum, *Valaſ. de iur. emphit. quæſt. 25. num. 22. circa med.* & ratione rei iudicatæ, relaxatæ fuerint exequutoriales, *Molin. de contract. lib. diſput. 463. de melioramentis, num. 17. verſ. Qua etiam ratione*, etiam quod exequutoriales fuerint penes acta exequutoris reproductæ, & ſeruati ſint quatuor termini ſubſtantiales, pro illarum exequutione, *Rot. diuerſ. in recent. deciſ. 3. dixerunt, par. 1. n. 6.*

28 Ampl. etiam, † ſi melioramenta facta fuerint in re minoris, & pro illo lata ſit ſenten. reſtitut. rei melioratę, *l. intra vtile, §. final. ff. de minor. Curt. Iun. conſil. 6. in fin. Menoc. de recup. poſſeſ. remed. 15. nu. 513. & 520. Afflict. deciſ. 87. n. 6. & ſeq.* addendo neque melioramenta eſſe compenſanda cum fructibus pro rata pretij ſoluti, nec melioramentorum, etiam quod res minoris fuiſſet nulliter alienata, ſed probabiliter poterat credi alienationem eſſe validam.

29 Contrarium † voluit, *Card. Tuſc. concluſ. 182. melioramenta, num. 20.* vbi res minoris fuit nulliter alienata, & ab acquirente meliorata, ſed quia hoc ille firmat auctoritate, *Alex. Natt. Curt. Iun. qui id non dicunt in meo Codice*, cogitandum de veritate opinionis ipſius, quæ tamen ſaluari poteſt, ſi melioramenta ſint neceſſaria, ſecus ſi vtilia tantùm, quia tunc compenſantur cum fructibus, qui ſuperſunt, vt refert deciſum fuiſſe *à Senatu Pariſienſi. Papon. Arret. 14. lib. 18. tit. 4. & refert Tepat, de impenſ. concluſ. 272. cap. 2.*

30 Ampl. etiã, † quod melioramenta facta fuerint in re Eccleſiæ, perperam diſtracta, vel locata, *Boer. deciſ. 44. n. 14. in princ. Serafin. deciſ. 1490. num. 11. abb. in cap. 1. de reſtit. in integr. num. 2. Marta digeſt. to. 4. titul. meliorationes, cap. 15. & dixi infra §. 11. ampl. 4. §. 7. ampliat. ſeptima, & §. 14. ampliat. tertia.*

Contrarium tenent, *Aret. in §. Marcellus*, quem legit, *cum l. cætera, ff. de legat. 1. in fin. Canoniſtæ in cap. ſi quis ſacerdotum,*

dotum, de rebus eccleſ. non alien. Gramat. deciſ.79.num.8. & dixi infra §.2. verſ.contrarium, num.14.

31 Ampl. præſertim, † ſi melioramenta ſunt neceſſaria, *l.1. & 2. l impenſæ neceſſariæ, ff. de impenſ. in reb. dotal. fact. vbi Bart. & reliqui, l. impenſæ, ff. de verb ſignif. vbi Alciat. in princ. l. qua ratione, ff de acq. rerum domin. Menoc. de recup. poſſeſſ. remed.15. num.500. & ſeq. Peregrin. de fideicom. art.50. num. 8. & ſeq. Boſſius tractat. de princip. num.31. verſ. ex omnibus, Seraſin. deciſ.898. num.5.* ſed quia extenſio iſta latius requirit examen, ideò videnda, quæ dixi infra §.9. *& ſeq. Molin. de contract. diſput.463. num.5. verſ. ſumptus præterea.*

32 Ampl. etiam, † quod melioramenta ſint tantùm vtilia fundo, in quo ſunt facta, vt dicam infra, §.4.

33 Ampl. etiam † in melioramentis factis in caſtro, vel arce aliqua, ne dum ædificando, vel reficiendo, ſed etiam illam cuſtodiendo, vel è manibus hoſtium recuperando, vel conſeruando, *Bald. conſil.303. ad euidentiam, lib.1. num.2. Io. de Anan. conſ.32. vltra, num.10. verſ. item aduertendum, & nu.15. Alex ad Bart. in l. interdum, ff. qui potior. in pign. hab. in princ. verſ. Nota illos caſus, Bellon. conſ.10. nu.2. Boſſius tract. de princip. num.31. verſ. diſputatur tamen, Ruin. conſ.100. Narratur lib.4 num.6. circa fin. Natta conſ. 536. Memor. num.9. Scrader. de feud.2. par.9. par. ſect.2. num.22. Cardin. Tuſc. concluſ.182. melioramenta, num 59.* concludentes dari arcis

34 † retentionem, donec expenſæ, ſeu relata melioramenta fuerint refecta, modo non ſint exceſſiua arbitrio boni viri, vt inquit, *Bald. d. conſ.303. lib. 1. Pacific. de Saluian. interdict. inſpect.2. cap.2. nu.225. Scrader. de feud. 2. par.9. par. num.21. verſic. quarto,* addendo *ex Barbat. conſ.46. lib.4. num.1. & ſeq.* tales impenſas reficiendas eſſe, quamuis illud ab hoſtibus fuerit occupatum armis, & vi, *& num. 22. & ſeq.* loquitur de expenſis factis in illius recuperatione ab hoſtibus, *Natta conſ 536.*

35 *memor. nu.11.* qui præterea † limitat hanc extenſionem, ſi expenſæ fuerunt ſuper abundantes, vel exceſſiuæ, addendo, *n.10. & ſeq. plurib.* idem dici, ſi fiant in cuſtodia agri, vel fructuum, *Menoc. præſumpt. 32. eſt, lib.3. num.12. Amatus reſol.14. n.27.* exemplum referens, ſi quis faciat expenſas in munitionibus, emendo machinas

36 bellicas, & ſimilia. Limitando, † ſi fuit expenſum cauſa cuſtodiæ temporalis, *Decian. conſ.29. circa, lib.2. num.1. & ſeq: plurib.* addendo conſuetudinem contrariam, quam aliqui allegabant pro Principe, eſſe odioſam, contra ius diuinum, & reliquas leges, quibus mundus cũ hominibus regitur, *Ripa in l. vbi pure, §. fin. ff. ad trebel. n.2.* qui loquitur de expenſis factis cauſa conſeruationis rei, *Petra. de fideicommiſ. q.15. num.218. & ſeq. & 227. & ſeq.* qui loquitur de expenſis factis in recuperando, muniendo, defendendo, caſtro communi, alieno, vel dotali, & conferunt dict., *infra, §.17.19. & 20. Decian. conſ. 58. lib.2. num.66. & ſeq.* qui loquitur de filia, quæ patris feudum meliorauerat, addendo non reperiſſe, qui negat dari retentionem.

37 Contrarium † tenent *Bart. in l. cum quæreretur 58 §. prædijs, ff. de legat.3. vbi Alex. late in apoſtil. Iaſ. in l. ſi non ſortem, §. ſi centum, ff. de condict. indeb. num.10. verſic. aduerte,* concordari tamen poſſunt ex dictis, *Peregrin. de fideicom. art.50. num.21. verſic. interdum, & dictis infra, §.19. ampliat.7. Iaſ. in l. diuortio, §. impendia, ff ſol. mat. num.2. & ſeq. & dixi §.19. num.23.*

38 Ampl. etiam † in melioramentis ciuilibus, qualia ſunt acquiſitiones ſeruitutum, & ſimilia, quæ à iure communi ſunt adinuenta, *Molin. tract. de contract. diſput.462. num.3. & diſput.463. de melioram. num. 5.* vtrobique declarando, ſi titulo oneroſo fuit acquiſita talis ſeruitus, ſecus ſi beneficio à lege inducto, veluti præſcriptione, quod eſt ſingulare, & notandum, *Caroc. de locat. par.4. §. melioramentorum, q.2. n.12. Amat. reſol.14. num.28. Valaſ. de iur. empb. quæſt.25. num.21. & dixi infra, §.17. ampl.8.*

39 Ampl. etiam, ſi agatur de exequutione ſententiæ latæ inter ſocios, quorum vnus rem communem meliorauit, *l. in hoc iudicium, §. diuerſum, ff. commun. diuid. Corn. conſ.222. num.4. & ſeq. lib.2. & dixi infra, §.23.*

40 Ampl. etiam, † quod offeratur cautio de illis ſoluendis, vbi fuerint liquidata, vt dixi infra §.31. *ampl.8.*

41 Ampl.etiam,† vbi ageretur de exequutione trium conformium, Cardin. Tuſc. concl.182.melioramenta, num. 26. & conferunt dicta ſupra hoc §. num.19. & 26.

42 Ampl.etiam, †quod ageretur de exequutione ſententententiæ latæ in iudicio rei vendicationis, Bart.in l.in fundo, col.final. vbi Alberic.verſ.ſed quid ſi exceptio expēſarum, ff de rei vend.Specul.de exequution. ſent.§.poſtremo,verſ.quid ſi pone ædificaui, vbi addentes late, & de exception.§.dicto, verſ. ſed pone ædificaui, Bertrand.conſ.15. num.50. & ſeq. vol.1.Boer.deciſ.43.& quo, num.9. Mangil.de euiction. quæſt.153. n.2. Benintend.deciſ.77.capta, num.1.concludens exceptione melioramentorum retardari exequutionem ſententię,qua quis ſit condemnatus rem reſtituere.

43 Ampl. etiam, †quod melioramenta facta fuerint ex fructibus rei melioratæ, vel ex fructibus melioramentorum, Ruin.cōſil.135.lib.3.nu.15.in fin.Seraſin.deciſ.471. num.6. Rota in recent. deciſ.435.par.1.n.15. Molin.tract.de contract.diſput.463.num.4. circa med. & dicam infra,§.3.in ampliationibus, & §.48. Rimin.iun.conſ.411. cum D.
44 num.8. & ſeq. † declarando, l. ſumptus, ff. de rei vend. quæ videbatur obſtare, Valaſ.de iur.emphit.quæſt.25.num.6. circa fin. verſ.adde etiamſi, Rol.à Val.conſ.28.nu.17. & ſeq.& conſ.30.num.4.lib.1.Tiraquel.loquens de donatario,qui percepit fructus, donec donatio fuit reuocata natiuitate filiorum, pacto de retrouendendo, & meliorauit donata, & retracta in l. ſi vmquã, §. reuertatur, C. de reuoc.donat.289. & de retract.conuent.§.7.gloſ.5.num.78.Serader. loquens de feudo aperto domino ſine culpa vaſſalli de feud.2.par.9.par.ſection 2.nu.29. vbi plures congerit, Fuſar. de fideicom. q.669.melioramenta, num. 2. Roſental. de feudis, cap.10.concluſ.43. num. 76.& ſeq. concludens vaſſallum non compenſare
45 melioramenta † facta in feudo cum fructibus etiam paribus melioramentis, niſi illa ſint facta ex arboribus, vel alijs quæ non licuit vaſallo excidere, quæ dixi in princ. de fructibus melioramentorum latius examinari, infra §.50.

46 Ampl. etiam † in caſu, quo melioramenta ſunt facta in bonis confiſcatis, & paſſus confiſcationem fuit à Principe ad illa integratus, vt pleno conſilio reſpondit Ruin.conſ.165. ædificium, lib.4. num.2. & ſeq.verſ.ſed tamen, & num.3. & ſeq.

47 Ampl. etiam,† quod fuerint facta in re aliena, quam credebat quis, eſſe propriã, l. ſi in area, vbi Caſt.& reliqui, ff.de cond. indeb.Corn.conſ.222.in princ.lib.2. Cardin. Tuſc.concloſ.182.melioramenta,nu.64.Barboſ.l.diuortio, §.fin.ſol.mat.num.70.& ſeq. verſ.iuſta, vbi præterea agit, an detur tãtùm retentio, vt late egi, §.32.

28 Ampl. etiam † in melioramentis factis in feudo, quod extincta vna linea ad illud vocatorum, deuoluitur ad aliam ſucceſſiue vocatam, vel etiam domino aperitur, quia excipiente hærede deficientis vaſſalli, ſunt illi reficienda, nec cogitur feudũ dimittere, Curt. iun.conſ.41. præſuponitur, num.10. Rol.and. à Val.conſ.28. quoniam, lib.1.nu.28. & ſeq.Cardin.Tuſc.concl.179. melioramenta, num.22.27. & ſeq.& n 30.
49 & ſeq. addendo † etiam, ſi fuerint melioramenta ciuilia, niſi ſint ex ijs, quæ feudo hærent,vt eſt acquitio iuriſdictionis,Scrader.de feudis 2.par.9.par.ſection.2. nu.77. & ſeq.plurib. ampliando etiam in melioramentis factis poſt aperturam feudi,modo hæres, ſeu vaſſallus non fuerit conſtitutus in mala fide tempore factorum melioramentorum, quod accidit, ſi à domino denuntietur apertura, ſeu deuolutio feudi, & dixi infra §.2.num.10.& §.17.

50 Ampl. etiam, † quod ageretur de exequutione ſententiæ latæ contra emptorẽ, cum pacto de retrouendendo, quod retrouendere debeat, alias immitiatur in poſſeſſionem, qui cum eo pacto vendiderat, vt dixi infra, §.12.

51 Ampl.etiam, † ſi ageretur de exequutione ſententiæ latæ ad fauorem eius, qui rem melioratam depoſuit penes condemnatum ad illius reſtitutionem, l. actione, ff.depoſit. gloſ.in l. 1.§. eſt autem, ff. eod. Bald.in l.penul.C.eod.num.5. & dixi late infra, §.21:

52 Ampl.etiam,† ſi melioramenta nõ ſint perpetua, ſed tamen duratura vltra tempus, quo res meliorata reſtituitur, Rimin. Iun.conſ.411. Cum. D. num.21.& ſeq. qui loquitur de foſſatis expurgatis, quorum expurgatio eſt duratura, & futura vtilis fundo, poſtquam fuit domino reſtitutus,

&

& idem prius dixerat, *Alex. in l.diuortio, §.impendia,ff.ſolut.mat. num.3.Molin.de iur.primog.lib.1.cap.26.nu.14. verſ.Nec in hoc, Rol. à Val. conſ. 28.quoniam, lib. 1. num.24.Meno. de arbitr.iud.caſu 258.Celſus, num. 28. Pacific. de Saluian. interdict. inſpect.2. cap.2.num.196 Cardin.Tuſc.concluſ.176. melioramenta, nu. 30.* exemplum referens conductoris, qui vineam fulſit pallis duraturis finita locarione, quæ vnà cum ſimilibus ſunt æſtimanda pro rata temporis, quo ſunt duratura, *Peregrin. de fideicom.art.50.num.4. Rebel.de obligat. iuſt.lib.7.quæſt.1.num.18.& 19.*declarando, quod ſoluantur iuxta æſtimationem præſentem, non autem præteritam. Niſi
53 tamen † talia melioramenta ſint duratura vltra tempus potius ex accidenti, quã illorum natura, *Barboſ.in l.diuortio,§.impendia,ff.ſolut.mat.num* 16.

Obſtant tamen dicta, *Rotæ Recent. deciſ.*650.*par.2. nu.5.* dum voluit plantationes arborum, & vitium non refici, quia non ſunt melioramenta perpetua.

54 Perpetua autem † melioramenta, quæ dicantur, videndi ſunt, *Menoc. de arbitr. Iud.caſ.258. Celſus, num. 24. Pacific. de Saluian. inſpect.2. cap.2. num. 200.& ſeq. Ioſeph.Ludouic.deciſ.peruſ. 24. domina, num.8. & ſeq. Rimin iun.conſ.411.Cum D. num.21. & ſeq.25. & ſeq.Petra de fideicom. quæſt.15.num.245. cum decem ſeq.* vbi plura exempla refert, *& num.258. & ſeq. Alex. in l.domos 61.ff.de legat.1. num.1. verſ. ſed certe,* Carroc.*de locat.par.4.de expenſ.n.48. & ſeq.Peregrin.de fideicom. artic.50.nu.4. verſ.Non exigo, Roſental. de feud. cap. 10. concluſ.43.num.62.& ſeq. Natta conſ.256. num.3.Surd.conſ.333. num.29. Molin. de iur primogen.lib.1.cap.fin.num.6. verſ.Nec verum, Barboſ. l.diuortio, §.fin.ff. ſol.mat. num.21. verſ quarto, & verſ.infertur, Rota diuerſ.in recent.deciſ.359.par.2. num.5.*

55 Ampl. etiã, † ſi agatur de exequutione ſententiæ latæ in emphiteotam, quod dimittat emphiteuſim, quia illa ſit finita, *vt dixi infra hoc cap.§.11.* cum prius in antecedenti *§.dixerim quid dicendum,* vbi emphiteuſis eſt finita, facto, & culpa emphiteotæ, *Amat.infinitos referens reſol.14.n.41. Rebel.de oblig iuſt.lib.7.q.2.n.2.*

56 Ampl. etiam, ſi agatur de exequutione ſententię latæ contra grauatum fideicommiſſo, vt reſtituat bona, quæ illius fidei ſunt commiſſa actori reſtituenda, *vt dixi infra §.11.*

57 Ampl. præſertim, † ſi melioramenta fuerunt facta labore, induſtria, vel expẽſis eius, qui de illis excipit, vel facta fuerint ab illius auctore, *Molin.de contractib. diſput.463. de melioramentis, num.4.circa fin. Roſental.de feud. cap.10. concl.43.n.49. in fin. Scrader. de feud 2.par.9. par.ſect.2. num.35.*

58 Ampl. etiam, † vbi à clerico, vel illius hærede excipitur de melioramentis factis in beneficio in cuius poſſeſſionem inſtat, immitti prouiſus à legitimo collatore, *vt dixi infra §.27.*

59 Ampl. etiam, † vbi redimitur fundus ab onere aliquo pecuniario, vi antecedẽtis dilationis datæ ad francandum, *Peregrin. de fideicommiſ.art.50.num.*50. Limitando, † ſi affrancatio fuit voluntaria, vt puta, quia tale onus erat factum perpetuum, & liberatio erat poſita in voluntate liberantis, & concedentis liberationem, quia tunc non datur retentio, nec retardatur exequutio ſententiæ, ſed ſat eſt poſſeſſorem, & dominum rei liberatæ capere cum annexo antiquo onere.

60 Ampl. etiam † in ſententia lata in hypothecaria, ſi meliorameuta non ſint facta ab hypothecante, vel illum repræſentante, ſed à tertio, qui rem melioratam poſſidebat, cum titulo, vel ſine, ſed cum bona fide, *l. Paulus reſpondit, §.domus in fin. ff.de pignor. l.cum poſtulaſſem, §. damni infecti, ff.de dam.infect. l.fin.ff.de cenſib. l. qui agros, C de omn.agro deſert.lib.11.* im-
61 mo iſte tertius † poſſeſſor, ne dum habet rei melioratæ retentionem, ſed præterea poteſt creditori agenti ad illam offerre pretium, quo æſtimari poterat res hypothecata tempore, quo res ad eum deuenit, *l.2. C. de prædijs, & omnibus reb. nauicul. lib.11. vbi Bart. & Io.de Plat.Corſet.ſing.§. melioratio, Socin.conſ. 224.eleganter, lib.2.num.1.ſequendo Bart. in d.l.2.*
62 ex cuius † dictis addi poteſt extenſio hæc ampliationi, vt procedat etiam contra habentem vtilem rei vendicationem, ex priuilegio veluti, ſi ex pecunia dotali quid emit vir, & hoc notandum eſt ab his, qui

emunt

emunt domus minantes ruinam, hypothecatas pluribus creditoribus, vt ſe liberent ab illis, ſoluto illius pretio, quo æſtimari poterant tempore emptionis, vt firmat *Viuius opin 496.num.1. Scrader.ſequitur Bart.& Io.de Plat.ſupra relatos,de feud. 2.part.9.par.ſection.2. num.106. Tuſc.concluſ.178.melioramenta, num.17. licèt* Couar.*var.reſol.lib.1.cap.8. num. 3. diſſentiat, Rebel.de obligat.iuſt.lib.7. quæſt.7.num.2. Marta digeſt.178. melioramenta, num.17. licèt* Couar.*var reſol.lib.1.cap.8.num.3.diſſentiat Rebel.de oblig.iuſt.lib.1.quæſt.7.n.2. Marta digeſt. tom.4. titul.* Melior.itiones, *cap 16. Vinc.deFranc.deciſ.*38.latius agunt, quo pretio fiat æſtimatio, *vide infra, n.71.*

63 Ampl. † etiam in melioramentis factis colligendorum fructuum gratia, nam ante illorum collectionem datur rei meliorate retentio, *Pacific.de Saluian. interdict. inſpect.2.cap.2 num.179.ſequendo Menoc. de recup.poſſeſ.Remed.15.num. 513.in fin. Garziam.de expenſ.cap.13.num. 57.& dixi,§.16.*

64 Ampl.etiam,†vbi agitur de exequutione ſententiæ latæ ſuper reſtitutione rei pignoratæ, *vt dixi infra §. 20.*

65 Ampl.etiam,† ſi in proceſſu cauſæ non fuit exceptum de melioramentis, nam de illis excipi poteſt, vbi agitur de exequutione ſententiæ, *vt dixi infra §.39 Amatus infinitos referens, reſol.14.nu. 42.* Carroc. *de locat.par.4.de expenſ.n.14.*

66 Ampl.præſertim, † ſi melioramenta facta fuerint ab eo, qui non poteſt donare, *Bart.in l.in fundo, ff. de rei vend. nu.* 11. *ſequitur Menoc.præſumpt.32.eſt,lib.3.n.13 in fin. Alciat.l.impenſæ,ff. de verb. ſignific. num.6.*

67 Ampl. vt conſuetudo † contraria non reficiendi melioramenta ſit odioſa, contra ius diuinum, naturale, canonicum,& ciuile, *Decian.conſ.29.circa,lib.2. num.15.*

68 Ampl.vt admittatur† melioramentorũ exceptio, quamuis adſit ſtatutum reijciẽs omnem rei conuenti exceptionem, *Boer. deciſ.43.num.15. Scrader.de feud.2.part.9. par.ſection.2.num.111.verſ.præterea.*

69 Ampl.† vt melioranti detur rei melioratæ retentio, donec fuerit vſque ad obolum ſatisfactus de pretio melioramentorum, *Roſental. de feud.cap.10.concluſ.43. num.117.Scrader de feud.2.par.9.part.ſect. 2.num.30.verſ.& hac ampliatio*, vbi plures conſentientes refert, idem repetens, *num.128. Tiraquel.de retract.conuent.§.7. gloſ.1.num 12.*

70 Ampl.†etiam, vbi melioramenta ſunt facta à conſanguineo, vel amico, vel a ſocio, *Ruin.conſ.100.lib.4.n.1.& ſeq.*

71 Ampl. etiam, † vbi conuentum fuit de certo genere melioramentorum faciendorum, & fuerit factum aliud genus, *Roſental. de feudis,cap.10.concluſ.43.n.84.*

72 Ampl.ſiue † melioramenta ſint facta de voluntate, vel præter voluntatem domini, rei melioratæ, *Salic. in l. domum, C. de rei vendicat. num.10. verſic. aut impendit.*

73 Ampl.vt † detur retentio, etiam aduerſus creditorem agentem hipothecaria, *l. Paulus, §.penul.ff.de pignor.Couar.var.reſol.lib.1 cap.8.num.3.verſ.primo, ſecundo, & tertio*, vbi præterea agit, quid dicendũ de melioramentis factis iure alluuionis,*& dixi infra limit.2.Rebel de oblig.iuſt.lib.7. quæſt.7.num.2. Trentacinq.var.reſol.lib.3. de pignorib.col.antepenul.verſ.ſecundo*, vbi etiam agit, ſi hypotheca ſit tempore anterior melioramentis, *Theſaur.q.71. meliorationum, lib.1.* vbi ampl.etiam in eo, qui dedit pecunias ad meliorandam, & verſæ fuerunt in melioramentis.

74 Ampl.etiam † quod tempore, quo refici debent, deſierint eſſe vtilia, vel neceſſaria, modo tempore quo fuere facta,fuerint talia, *Caſtrenſ.in l.domos 61.ff.de leg.1. num.4.circa med.*

75 Ampl.quod,† ſi oppoſita melioramentorum exceptione denegetur excipienti audientia, vel probatis melioramentis in genere, non concedatur illi retentio, liceat appellare, dicere de nullitate ſententiæ, & agere ſpolio, *vt dixi §.31. Ampl.3. & ſeq. & §.32.primus caſus.*

76 Ampl.etiam † vbi is, qui fecit melioramenta, damnatus fuit ex iure congrui, rẽ melioratam cedere vicino,vel conſanguineo, vel alteri, qui gaudeat illo iure, *vt dixi infra §.13.*

77 Ampl.præſertim † vbi is, qui fecit melioramenta, antequam conueniretur ad dimiſſionẽ rei melioratæ, præuenit actorem, vel alium legitimum contradictorẽ, & te-

& teſtibus, vel euidentia facti, vel aliter probauit, rem melioraſſe, *Roſent. de feud. cap. 10. concluſ. 43. num. 171. & ſeq. & dixi §. 17. in ampliat.*

78 Ampl. vt in † concurſu creditorum præferatur creditor ex cauſa melioramentorum, *l. extat, ff. qui potior. in pign. & dixi infra, §. 38.*

79 Ampl. etiam, † quod extaret ſtatutum, vt aduerſus ſententiam, non poſſit excipi de compenſatione, poteſt tamen excipi occaſione melioramentorum de retẽtione, quæ eſt indirecta compenſatio, *Crauet. conſ. 148. num. 2. Abb. cap. fin. num. 12. de depoſit. Molignat. tract. de retent. quæſt. 90. Scrader. de feud. 2. part. 9. par. ſection. 2. n. 111.*

80 Ampl. etiam, † quod melioramenta facta fuerint purgando agrum emphiteoticum, ſaxis, & lapidibus, *Scrader. de feud. 2. par. 9. par. ſection. 2. nu. 25.* eam aſſerens rationem, quia bonitas fundi augetur.

81 Ampl. etiam, † vbi ex melioramentis facies fundi mutatur in melius, veluti ſi auellantur nemora, & quod erat ſilueſtre, fiat aratiuum, vel pratiuum, *Scrader. de feud 2. part. 9 par. ſection. 2. num. 25. & 105. & dixi §. 3. verſ. Non conueniunt, Tiraquel. de retract. conuent. §. 7. gloſ. 1. nu. 16. Rimin. iun. conſ. 435. D. Bartol. num. 69. & ſeq.* vbi loquitur de deboſcando fundo.

82 Ampl. præſertim, † vbi is qui fecit melioramenta, fuit immiſſus in poſſeſſionem rei, quam deinde meliorauit in contumatiam domini directi, vel vtilis, perpetui, vel reuocabilis, nam quæcumque, & qualiacumque melioramenta ille fecerit, ſunt illi reficienda, non facta diſtinctione, an vtilia, vel neceſſaria, vel voluptuaria, magna, vel parua fuerint, *l. prætor ait, §. quod ait prætor, ff. de bonis auctorit. iudic poſſidẽd. gloſ. penul. in cap. cum veniſſent de eo, qui mittit in poſſeſ. vbi Hoſt. & reliqui Canoniſtæ, & præcipue Abb. num. 11. & Bellam. num. 3. Roman. ſingul. 413. & dixi infra §. 46.*

83 Ampl. etiam, † quod melioramenta nõ ſint liquida, *vt dixi §. 31.*

84 Ampl. vt alio † non probato, melioramenta præſumantur facta ab eo, qui rem melioratam detinet, *Scrader. late de feud. 2. par. 9. par. ſection. 2. nu. 61. Petra de fideicom. q. 15. n. 284. & ſeq. & dixi infra n. 91.*

85 Ampl. etiam, † ſi facta fuerint in feudo, vel emphiteuſi, poſtquã illa eſt finita ſine culpa, & facto emphiteotæ, vel vaſſalli, antequam conuentus fuiſſet ad dimiſſionẽ feudi, vel fundi emphiteotici ipſo iure amiſſi, vt latè probat, *Scrader. ſublatis, quæ videbãtur obſtare de feud. 2. par. 9. par.*

86 *ſection. 2. num. 77. & ſeq.* limitando, † ſi feudo, vel emphiteuſi finita, dominus denuntiet, ne fiant melioramenta.

87 Ampl. etiam † in melioramentis factis plantando, vel ſerendo, *l. ſi quis ſciens, C. de rei vend. Rodoan. de reb. eccleſ. non alienand. quæſt. 72. cap. 5. num. 9. Iaſ. l. 2. C. de iur. emph. num. 28. in fin. & num. 29. Brun. conſ. 105. num. 7. Ioſeph. Ludou. deciſ. Peruſ. deciſ. 24. num. 18. Contrarium tenet Rota, Duran. deciſ. 338. fuit, num 7.*

88 Ampl. præſertim, † vbi dominus rei erat eadem melioramenta facturus, *Bald. l. in fundo, ff. de rei vend. Rodoan. de reb. eccleſ. non alienand. quæſt. 72. cap. 5. num. 8. circa med.*

89 Ampl. vt faciat † fructus ſuos pro rata melioramentorum, ſecus pro reliquo, *vt dixi §. 50.*

90 Ampl. præſertim, † vbi ſunt facta à bonæ fidei poſſeſſore, *Rota in Recent. dec. 111. par. 1. num. 3.* addendo malè daram fuiſſe immiſſionem melioramentis non refectis prius, *& dixi infra §. 4.*

91 Ampl. vt hæc † retentio ſit conceſſa tam in foro externo, quàm interno, *Rebel. de obligat. iuſt. lib. 7. quæſt. 7. num. 1.*

92 Ampl. etiam, † ſi alias ex natura rei melioratæ, non poſſet illa retineri, quale eſt feudum, emphiteuſis maſculina, & ſimilia, *Rebel de oblig. iuſt. lib. 7. q. 7. n. 2.*

93 Ampl. etiam, † ſi quis fuit damnatus reſtituere rem venditam venditori, quia læſus vltra dimidiam iuſti pretij partem, *Pantal. de Crema in l. 2. C. de reſcind. vend. num. 95. teſtando Bald. & Sal. ibid. idem tenere, & Padil. num. 53.*

94 An melioramenta † præſumantur facta ab excipiente, vbi de illis conſtet, licèt non probetur illius quamtitas, vidend. *Petra de fideicom. quæſt. 15. num. 307. Roſental. de feud. cap. 10. concl. 43. num. 45. in fin. & dixi ſupra n. 82.*

95 Ampl. etiam † in melioramentis factis in re prohibita alienari, *vt dixi §. 55.*

96 Am-

96 Ampl. etiam,† quod excipiens ſit con-
demnatus ad rei reſtitutionem, nulla fa-
cta expreſſione melioramentorum, *Bart.*
l. in fundo, ff. de rei vend. num. 16. quem
ſequitur, & refert Benintend. deciſ. 77. capta,
num. 1. eam afferens rationem, quia tali
exceptione non impugnatur ſententia ex
capite nullitatis, vel iniuſtitiæ, immo ex-
cipiens, illam approbat, ſed illi dari re-
tentionem in re partim ſua.
97 Limitationes † plures colligi poſſunt ex
his, quæ de melioramentis factis in feudo
dixi §.17.
98 Limit. vbi expreſſe † conuentum fuit,
vt melioramenta vna cum re meliorata
poſt certum tempus, vel lapſo tempore,
de quo fuit conuentum, vel caſu aliquo
eueniente, vel purificata conditione de-
ueniat ad dominum rei, qui illam in em-
phiteuſim, vel feudum conceſsit, vel ali-
ter alteri dedit, modo talis clauſula fuerit
ſcripta in diſpoſitiuis contractus, non au-
tem in exequutiuis, *Iaſ. in l. 2. C. de iur. em-*
phit. num. 28. quem ſequitur Ioſeph. Ludou.
deciſ. Peruſ. 117. procur. num. 35. & relato
Bald. in l. iubemus, §. ſane, C. de ſacroſ. ec-
cleſ. Menoc. alios conſentientes refert de
recup. poſſeſſ. Remed. 15. nu. 504. Rimin. iun.
conſ. 384. petit, nu. 50. Gama deciſ. 41. n. 7.
verſ. poteſt, Surd. conſ. 78. n. 21. referens,
qui vellint ſat eſſe dixiſſe concedi fundum
ad meliorandum, *Seraſin. deciſ. 1496. n. 1.*
& 5. Ppilip. teſtari allegat. 1. n. 184. Scrader.
de feud. 2. par. 9. par. ſection. 2. num. 62. am-
99 pliando † præſertim, ſi talia melioramen-
ta ſint publice vtilia, *Caroc. de locat. par. 4.*
de expenſ. n. 54. Rot. Lucenſ. diuerſ. deciſ. 82.
In col. 2. verſ. Quinimmo referens, qui vel-
lint ſat eſſe fuiſſe dictum, quod res potius
melioretur, quã deterioretur; licèt dein-
de teneat compilator *deciſ. contrarium.*
Conſulerem tamen ad euitandam diffi-
cultatem, quam excuſi *infra §. 1. ampl. 6.*
vt contrahentes latioribus verbis conci-
perent tale pactum, addendo hæc, & æqui-
pollentia verba, vt res deuoluatur domi-
no lapſo tempore, vel purificata conditio-
ne, cum melioramentis cuiuſcumque
quamtitatis, & qualitatis fuerint, vt ad-
uertit *Seraſin. deciſ. 1496. num. 5. & poſt*
illum Molin. *de contract. diſput. 463. nu. 1. in*
fin. vel dicatur rem reuerti ad dominum
abſque alia ſolutione melioramentorum,
vt notant Valaſ. de iur. emphit. q. 25. num. 18.
Molin. d. diſput. 463. num. 1. verſ. idem eſſet,
& num. 2. verſ. ſi autem, Amatus reſol. 14.
num. 12. vbi plures formulas huius pacti re-
fert, *Rota Lucenſ. diuerſ. deciſ. 82. In col. 4.*
verſ. diſtinctio.
Nec ſint contenti dixiſſe, quod finita
locatione, vel deuoluta emphiteuſi, vel
feudo, res redeat ad dominum libere,
quia cum ea libertas intelligatur, prout de
iure, *Alex. conſ. 80. viſo, lib. 1. nu. 10. & 12.*
Dec. conſ. 131. num. 3. Valaſ. de iure emphit.
quæſt. 25. num. 3. verſic. Verumtamen, &
num. 9. circa fin. vel dicant, quod res de-
uoluatur cum omnibus melioramentis, vt
euitetur difficultas, an tale pactum intel-
ligatur iuxta præſentem iuſtitiam, ſeu de
melioramentis tempore conceſsionis ex-
tantibus, ſeu quæ fieri debent, vt voluit
Bero. quæſt. 20. item quæſitum, num. 1. &
ſeq. & poſt illum Valaſ. de iur. emph. q. 25. n.
19. ex natura contractus, ſecus ſi illa exce-
dant illius naturam, vel deinde ſint facta,
vt aduertunt, *Pinel. in l. 2. par. 2. cap. 3. n. 10.*
circa med. C. de reſcind. vend. Caldaſ. de
extinct. emphit. cap. 10. difficilis, num. 49.
Gama. deciſ. 22. verſ. Nec ſaluari, Vinc. de
franc. deciſ. 191. reſ. num. 13. qui licet ex aſ-
ſertione aliquorum I.C. Hiſpanorum vel-
lit, relatam diſtinctionem fuiſſe non huma-
no ingenio excogitatam, illam tamen fal-
ſam, & reijciendam, *dixi §. ſeq. Ampl. 3.*
100 Limit. in melioramentis † ſubſequutis
abſque facto hominis, ſed legis potentia,
veluti ſi alluuione augeatur fundus, quē
capi vult creditor in exequutione rei iudi-
catæ, *l. ſi fundus, ff. de pignorib. Couar. var.*
reſol. lib. 1. cap. 8. num. 3. verſ. primo, & ratio
eſt, quia cum tale augmentum ſit domini,
abſque alia ſolutione, pariter non obſtan-
te exceptione, in hoc melioramentorum
genere, fieri poterit exequutio, antece-
dens, probat *Valaſ. de iur. emphit. quæſt. 25.*
num. 20. vbi alio congerit, Molina de con-
tractib. diſput. 462. diſput. num. 1. quod ta-
101 men, † ſi res ſit retrouendenda ex pacto
late examinant *Io. Bapt. Aym. tractat. de Al-*
luuion. lib. 2. cap. 10. nu. 13. & ſeq. Theſaur.
deciſ. 140. Alluuione, num. 1. & ſeq. Menoc.
conſ. 26. Natta. conſil. 55. & 701. Matthia
Berlic. concluſ. 2. par. 2. num. 49. & ſeq. Ti-
raquel.

Digitized by Google

*raquel.de retract.conuent.ad finem tit.n.*92
& ſeq. & dixi in meis Collectaneis ad l. 2.
verſ.pretium quandocumque, C. de pactis
inter empt. & dixi §. ſeq. verſ.amplia etiã
in melioramentis naturalibus. Niſi tamen
102 † concurrat hominis induſtria, vt puta
pallis,& ſimilibus arcẽdo impetum flumi-
nis, vt fuit factum à Venetis prope Oreũ
in itinere verſus Ferrariam in flumine Pa-
di, ita colligo *ex Tuſco concl.*180.*meliora-
menta, n.*59. *Couar.var.reſol.lib.*1. *capit.*8.
*nu.*3.*verſ.primo, ſecundo, tertio, Hartman.
piſtor.quæſt.*42.*tom.*2.*num.*47.*& ſeq.*
103 Limit. vbi † melioramenta ſunt mo-
dica, *vt dicam infra §.*40.
104 Limit. vbi melioramenta † ſunt facta
ab adminiſtratore in bonis, quæ ille ad-
miniſtrabat, nam ſi damnatus fuerit ad re-
ſtitutionem, non retardabitur exequutio,
quamuis excipiat, & probet illa melioraſ-
105 ſe, niſi † melioramenta fuerint neceſſa-
ria, implorato ideò Iudicis officio, *Bald.
conſ.*369.*lib.*3.*circa med. Boer.deciſ.*44.*n.*1.
quibus relatis ita firmat, *Tuſc. concl.*182.
*melioramenta, nu.*105.*& tribus ſeq. & di-
xi infra num.*153.
106 Limit. vbi melioramenta † ſunt facta
in re aliena, non gerendo negotium domi-
ni illius, nec animo illum ſibi obligandi,
*l. ſi in area, ff.de rei vendicat. Bal.per hunc
textum, conſ.*372.*caſus, lib.*3.*in fin. §.certe,
inſtit.de rer.diuiſ. vbi Balduin.late, Caſt.in
l.domus* 6.*ff.de legat.*1.*num.*2.*in princ.Corn.
conſ.*222.*lib.*2.*num.*2. *Card.Tuſc.concl.*182.
melioramenta, num. 105. concludens ceſ-
ſare retentionem, & à meliorante agendũ
actione negotiorum geſtorum, vel com-
penſari cum fructibus, ſi meliorãs aliquos
107 percepit; niſi tamen † fuerint meliora-
menta neceſſaria, *Rol.à Val. conſ.* 28. *quo-
niam, lib.*1.*num.*17. aſſerens ita intelligen-
dam, *l.ſumptus, & l.emptor.ff.de rei vend.*
vt prius dixerant *Ruin.conſ.*135.*viſo, lib.*3.
*num.*14.*Iſerm.in §.ſi vaſſallus, hic finit lex,
num.*17. *Aluarot.num.*2.*circa fin.Salic.in l.
domum, C.de rei vend.num.*10.*verſ.& tunc
aut impendit*, vbi prætereà docet cautellã
repetendi melioramẽta iſto caſu, *Gratian.
diſcept.*193.*num.*22.
108 Limita, vbi retardata † exequutione
imminet periculum, *Caſt. conſ.*270. *viſo
puncto, lib.*2.*num.*3.*verſ.& tamen.* Capicc.
*deciſ.*17.*in cauſa Reuerend.num.*10.*Pacific.
de Salu.interdict.inſpect.*2.*cap.*2. *num.*256.
*Fuſſar.de fideicom.quæſt.*672.*num.*30.& ra-
109 tio eſt, quia vbi mora † eſt periculum al-
latura, receditur à regulis Iuris commu-
nis, & ordo eſt non ſeruare ordinem, *l. ſi
quis filio, §.hi autem, ff.iniuſt rupt. l.de pu-
pillo, §.ſi quis riuos, ff.de nou.oper.nunc Iaſ.
in l.*1.*ff. de officio eius, num.*71. concludens
ex iſta ratione, quod Iudex etiam incom-
petens iſto caſu poteſt punire delinquen-
tem, etiam pena capitali, quod par, po-
teſt parem caſtigare, & licèt nulla ſit cita-
tio, non viſa exequutione nuncij habentis
mandatum de citando ad ſententiam,
110 † ſi tamen dum expectatur illius relatio,
iuriſdictio expiret, valet lata ſententia,
modo vt ego addo, citatio fuerit exequu-
ta ante diem ſententiæ, vel in termino ci-
tationis expreſſo, vt latè ſunt proſequuti,
*Dec. in cap.prudentiam, de offic.deleg.col.*6.
*num.*55.*& ſeq. & in authen. ſi quis in ali-
quo, C.de edendo, num.*11. *Ripa in l.*1.*ff.de
damn infert.num.*4.*Iaſ.l.*2.*ff.de iuriſd.omn.
iudic.num.*18.*& ſeq. Anton.Trigon.ſing.*13.
*ſi ab interloquutoria, Menoch. de adipiſſe
poſſeſ.num.*58. *Mandoſ.conſ.*94.*num.*12.*&
ſeq. Lancellot.de Attent.par.*2.*limit.*43.
111 Ampl. præcedentem † limitationem
tanto magis procedere, ſi ageretur de ſen-
tentia lata in poſſeſſorio, *Menoc. de recup.
poſſeſ.remed.*15.*num.*371.
112 Limit. vbi melioramenta † ſunt facta in
re pauperis, qui eſſet impotens ad illa ſol-
uenda, niſi etiam vendita re meliorata, *l.
ſin autem, §.fin. l.in fundo* 38.*ff.de rei vend.
vbi Bart.num.*7.*verſ.ſi vero, l.*3.*§.proinde,
ff.de in rem verſ.Pereg.de fidei.art* 50.*n.*33.
113 *ſubdens nu.* 34. † quod tempus conſidere-
tur ad iudicandum, an dominus fundi me-
liorati ſit diues, vel pauper, *Menoc. de re-
cuper remed.*15.*num.*523.*& ſeq. &* 553.
fuiſſe malè reprehenſum à *Fed.Scoto*, dum
voluit, ne quis locupletur cum aliena ia-
ctura, dari retentionem, vel detractionem
vt pariter cenſuit, *Molin.de contractibus
diſput.*463.*num.* 16. ſubdens, ſi dominus
pauper ſolueret melioramenta tamquam
ruta, & cæſa negari illi abraſionem, *Boſ-
ſius de princip.num.*31. *in princ. verſ. ſcias,
Alciat. l.impenſæ, ff.de verb.ſignif.nu.*5.*Re-
bel.de oblig iuſt.lib.*7.*quæſt.*2. *num.*5. quo-

Q modo

Digitized by Google

modo conſulatur iſto caſu facienti melio-
ramenta, *dixi infra* §.6. *Bald. conſ.*116.&
303. *lib.*1. & *conſ.* 372. *lib.* 3. *Boerius de-
ciſ.* 47. *num.*10. *Pinel. in l.*2.*par.*3.*C.de
reſcind vend.num.*5.*Barboſ.in l.diuortio*, §.
*fin.ff.ſol.mat.n.*66.*in fin.*67. negando eſſe
vendendam rem melioratam, & *num.*75.
& *num.*100.& *ſeq.* & *dixi infra* §.41. *Al-
ciat. l.impenſæ, ff.de verb ſignif.num.*5.*Ti-
raquel.de retract.conuent.*§.7.*gloſ.*1.*num.*5.
*Surd.de alimept.tit.*1.*quæſt.*42.*num.*100.

114 Limit. vbi † melioramenta ſunt facta
poſt proteſtationem, & interpellationem
domini, ne fierent, *vt dixi infra* §.42.

115 Limit. vbi non fuit † meliorata tota
res, ſed illius pars tantùm, quia non con-
ceditur retentio totius rei, ſed partis tan-
tùm, *Tuſc. concluſ.* 182. *melioramenta*,
*num.*96.& *ſeq. relato* Caſt. *conſ.*270.*in
princ.lib.*2. *addo* Carroc. *de locat.par.*4.*de
expenſ.num.*53. *Ioſeph.Ludou.deciſ.Luca-
na* 7.*num.*11.

116 Verùm intelligas, † quãdo pars melio-
rata patitur commodam diuiſionem à re
non meliorata, *vt dixi infra num.*12.

Contrarium voluit *Rebel.de oblig.iuſt.
lib.*7.*quæſt.*7.*num.*8.*reprobando Ioſeph.Lu-
douic.*

117 Limit. vbi fundus † melioratur acceſ-
ſione alterius fundi, quia ſicuti ille non
reſtituitur domino, finita emphiteuſi, cũ
fundo emphiteotico, ita non ſoluitur tale
melioramentum, cum ſit proprium emen-
tis, *Valaſ.de iur.emphit.quæſt* 25.*num.*17.
& *dixi* §.*ſeq.limit.*2. *Peregrin.de fideicom.
artic.*50.*num.*53.*Roſental.de feud. cap.*10.
*concluſ.*43.*num.*28. & *ſeq. Tiraquel.de re-
tract.lignag.*§.32.*gloſ.*1.*num.*77.*Gratian.
diſcept.*742.*pro ampliatione, num.*41. &
ſeq.

118 Limit. vbi fundus † ex prætenſis melio-
ramentis factis pluris non æſtimatur, ſeu
non intus eſt factus melior, *l. in fundo, vbi
gloſ.ff.de rei vend.Capic.dec.*93.*n.*9.*Neguſ.
de pignorib.* 4.*memb.*5.*par. num.*11.*Garzia
de expenſ.cap.*24.*num.*1.*verſ.atque*, Card.
*Tuſc.concl.*182. *melioramenta*, *num.* 108.
*Petra de fideicom.quæſt.*15. *num.* 241.*Me-
noc.conſ.*454.& *ſi docte,num.*5.declarando
119 procedere, ſi id contingat † tempore,
quo fundus domino eſt reſtituẽdus, *Scrad.
de feud.cap.*10.*concluſ.*43.*nu.*70. Inde con-
cludens non reficiendas eſſe expenſas ex-
cubiarum arcis, quia non fuit ideò facta
pretioſior, ſed hoc cenſeo limitandum,
120 † vbi expenſis excubiarum, & ſimilium,
non fuit illa capta ab hoſtibus, quia fateſt
non fuiſſe factam deteriorem, & expenſa
fuit neceſſaria, quæ ſemper repetitur, *Ro-
ſental.d.concluſ.*43.*num.*12. & 70.*Rebel.de
obligat.iuſt.lib.*7. *quæſt.*1.*num.*5. addendo,
121 repeti ex fundo dotali † etiam ſi minoris
æſtimetur nunc, quam quando fuit in do-
122 tem datus, & ſublimitarem † etiam, ſi
melioramenta ſunt facta nomine domini,
vt puta à procuratore habente mandatũ
ad meliorandum, *vt dixi* §. 36. *verſ. pri-
ma concluſio*, *Rot. Lucenſ.diuerſ. deciſ.* 82.
*col.*4. *verſ.*& *ſic*, vbi exemplum refert, ſi
ſternatur via ante fundum emphiteoticũ.

123 Limit. vbi exequutio † fieri debet in
re patiente diuiſionem commodam, quæ
non fuit tota, ſed in parte tantùm melio-
rata, nam non retardabitur exequutio re-
ſpectu partis non melioratæ, *l. quamdiu*,
*C.de diſtract.pign.l.creditores,ff.eod.l.Mo-
ſchis, vbi gloſſ.verb.poſſeſſionem, ff. de iure
fiſci*, & *ita fuiſſe reſolutum à Rota, refert
Pacific.de Saluian.imſpect.*2.*cap.*2.*num.*258
& *deciſ.*83.*num.*7.& *ſeq.* Et idem dicitur,
Si quis detineat plures fundos, qui omnes
non ſint meliorati, *Caſt.conſ.*270.*lib.*1.*nu.*1.
& 2.*in fin.* quem ſequitur, & comprobat
*Boer.deciſ.*44.*num.*19.*Tuſc.concl.*182. *melio-
ramenta, nu.*88.96. & *ſeq. Peregr.de fidei-
com.art.*50. *n.*69.*Neguſ.de pignor.* 4.*memb.*
5.*par.num.*17.& *dixi ſupra num.*3. *Molin.
de contract.diſput.*463.*nu.*18.*Surd.conſ.*183.
*propoſita, num.*21. *Scrader. de feud.*2.*par.*9.
124 *par.ſection.*2.*nu.*104. ſublimitando, † vbi
plures fundi ſimul, & ſemel fuerunt eadem
conceſſione, ſeu inueſtitura, conceſſi, &
melioratus non ſufficit pro refuſione me-
lioramentorum, & conferunt dicta infra,
*limit.*26. & §. 11. *limit.*4. *Rodoan. de rebus
eccleſ.non alienand.quæſt.*73.*cap.*5.*n.*6.

125 Lim. vbi oblata † cautione de illis ſol-
uendis, præterea præfixus fuit terminus
excipienti ad illa liquidandum, & lapſo
termino non fuit facta liquidatio, *Rota in
Recent.deciſ.*650.*par.*2.*num.*7. & *dixi in-
fra* §.31.*limit.*3.

126 Limit. vbi ſententia † fuit generaliter
lata in omnia bona rei conuenti, quorum
ali-

Digitized by Google

aliqua tantùm ſunt melioramenta, nam
in non melioratis fieri poterit exequutio,
Tiraquel.de retract.conuent.§.7.gloſ.1.n.11.
Surd.conſ.183 propoſita,nu.1.Cardin.Tuſc.
concl.182.melioramenta,num.97.Molign.
tract.de retent.quæſt.96.in fin.Valaſ.de
iur emphit.quæſt.25.num.24.Fuſar.de fidei-
com.quæſt.672.num.33.Pacific.de Saluian.
inſpect.2.cap.2.num.239.Rodoan.de reb.ec-
cleſ.non alienand.quæſt.72.cap.5.nu.6.Ti-
raquel de retract.conuent.§.7.gloſ.1.num.11.
latius tamen hanc limitationem examinat
Rebel de oblig.Iuſt.lib.7.quæſt.7.num.8.&
ſeq.verſ.circa.

127 Lim. in melioramentis, † quæ quis ne-
ceſſitate iuris facere, eſt obligatus, veluti
ſternere viam ante domum emphiteoti-
cam, vel alteri per fideicommiſſum reſti-
tuendam; vel aliud ſimile facere, nam il-
la compenſantur cum fructibus perceptis
Valaſ.de iur.emphit.quæſt.26.nu.4. vbi alia
exempla refert *Iaſ.in l.1.C.de iur.emphit.*
num.25.in fin. conueniunt dicta infra
limit.18.

123 Limit. vbi poſſeſſor rei † captæ, vel ca-
piendæ in exequutionem rei iudicatæ, &
quæ prætenditur reuocari, vel retardari
prætextu melioramentorum, non probat
ipſum, vel alium à quo habeat legitimam
cauſam, illa feciſſe; licèt per euidentiam
rei pateant fuiſſe facta, & excipiens ſit in
poſſeſſione rei melioratæ, *Caſt.conſil.270.*
viſo puncto,lib.2.num.4. ampliando etiamſi
in reſcripto dictum fuerit Iudici, vt pro-
129 cedat † refectis melioramentis, & hoc
factu eſſe difficile, & plures actores ſuccū-
bere ex defectu probationum, ſequendo
Caſt.& alios conſentientes, relato Rolan.à
Val.conſ.28.Quoniam,num.31.lib.1. con-
cludit *Peregrin.de fideicom.art.50.par.3.*
num.54.& conſ.3.lib.3.nu.38.in fin.& la-
tius Philip.Teſtai allegat.1.num.192.& ſeq.
plurib. Ampl. etiam, ſi prætendens reten-
tionem rei melioratæ eſſet in illius poſſeſ-
ſione, & quod res meliorata præſumatur
à poſſidente, *Scrader.de feud.2.par.9.par.*
ſection.2.num.60.verſ.tertio.Florian.de
S.Petro conſ.1.in princ.Petra de fideicom.
quæſt.15.num.242.& ſeq.Simon.de præt.
lib.3.Interpret.3.dub.1.ſol.5.ſol.359.num.7.
Gratian.diſcept.193.num.1.

130 Sublim. vbi conſtat † melioramenta
non extaſſe tempore conceſſionis feudi,
vel emphiteuſis, vel rei melioratæ, vt pu-
ta, ſi conceſſa ſit nuda area, & de præſenti
in ea reperitur domus, vel aliud ædificiū,
vel vinea, vel oliuetum, & ſimilia, *Socin.*
Iun.conſ.62.num.4.lib.1.Scrader.de feud.2.
par.9 par.ſection.2.num.61.circa fin.Pere-
grin.conſ.3.lib.3.nu.38.in princ.Philip.Te-
ſtai.alleg.1.num.198.Roſental.de feud.c.10.
concluſ.43.num.46.& ſeq. Ideò prouidum
erit conſilium conductoris, emphiteotæ,
& ſimilium, in inſtrumento locationis, ſeu
conductionis deſcribi curare ſtatum rei
locatæ, conceſſæ in emphiteuſim, vt re-
perij aduertiſſe, *Surd.deciſ.300.dicebant,*
num.12. addendo idem dicendum, ſi ex
euidentia facti conſtat melioramenta eſſe
recentia, *Ludouic.Sac.conſ.42.Doctiſſima,*
num.1. & ratio deſumi poteſt ex dictis ſu-
pra, *num.79.*

131 Limit. vbi melioramenta † ſunt facta
à marito in re ſibi in dotem data, ſiue fue-
rit illa æſtimata, ſiue non, nam quamuis
illa ſint reficienda, nec compenſanda cū
fructibus, ſi vtilia tantùm fuerint, *vt dixi*
§.19. non tamen lata ſententia ſuper reſti-
tutione rei dotalis, vel in dotem datæ, cō-
ceditur marito, vel illius hæredi retentio
ob melioramenta, & conſequenter non
retardabitur exequutio ſententiæ latæ ad
fauorem vxoris, *l.vnic.§.ſed nec ob impen-*
ſas,C.de rei vxor.action.l.quod dicitur,ff.
de impenſ.in reb dotal.fact.Bald.conſ.369.
A.maritus,verſ.in contrarium,lib.3.Me-
noc.præſumpt.32.lib.3.num.13.Peregrin.de
fideicom.art.50.nu.38.verſ.exempla,Card.
Tuſc.concluſ.181.num.19.melioramenta,
& concluſ.ſeq.num.80.& num.102.Garzia
de expenſ.cap.6.num.19.in fin.Rebel. decla-
rans, qua actione repetantur *de oblig.Iuſt.*
lib.7.de expenſ.quæſt.1.num.9.& quæſt.4.
132 *num.4.in fin.* ſublimitat † in marito, cum
quo non poterat contrahi matrimonium,
& fuit pronuntiatum inualidum, *& q.7.*
num.2.& 3. vbi rationem refert *Viuius opi-*
nion.496.num.2.& ſeq.

133 Limit. in melioramentis † quæ quis fa-
cere eſt obligatus pro conſeruatione rei,
l.agri,ff.de vſufruct.l.penul.ff.de impenſ.in
reb.dotal.fact.Caſt.conſ.270.lib.2.Iaſ.in
l.1.C.de iur.emphit.nu.29.ſequitur Seraſin.
deciſ.413.Actum.num.4.Scrader.de feud.

2.par.9.par.ſection.2. nu. 71. & conueniunt dicta ſupra *nu.*124. *Amatus reſolut.*14. *n.*9. *Duran.decis.*338. *fuit, n.*10. *& ſeq.*

Contrarium, & non facta diſtinctione, an quis ſit obligatus facere melioramẽta, vel non, pro conſeruatione rei tenet, *Ripa in l.vbi pure, §.fin. ff. ad trebel.n.*2.

134 Limit. vbi melioramenta † ſunt facta ab eo, qui ſine titulo rem alienam detinet, & ſcit illam eſſe alienam, ſed illa facit, vt ſibi dominum obliget, nam lata ſententia ad fauorẽ domini, non retardabitur exequutio, exceptione melioramentorum, *l. ſi pupilli, ff. de negot.geſt.Salic.in l.domũ,* C *de rei vend.Corn.conſ.*86.*lib.*4.*Bald. conſil.*369 *lib.*3.*Card.Tuſc. concl.* 182. *melioramenta, num.*93. *&* 105. Si autem haberet titulum, ſecus eſſet, vt puta, quia conductor, *vt dicam infra.§.*14. *& ſeq.plurib. Rebel.de oblig iuſt. lib.*7. *de expenſ.quaeſt.*2. *num.*14. *& ſeq. vbi ſublimitat.*

135 Limit. vbi non conſtat † de melioramentis, nec in ſpetie, nec in genere, *Seraſin.deciſ.*1219.*nu.*7. *Rot.recent.deciſ.*610. *par.*1.*num.*3.*& deciſ.*161.*par.*2.*nu.*1. & coadiuuatur ex dictis infra §.31. *limit.*11.*Pacific. de Saluian. inſpect.*2.*cap.*2.*n.*242.

136 Limit. vbi pariter † probatur rem fuiſſe deterioratam, modo deterioratio non acciderit caſu fortuito, vel vitio temporis, vel vi hoſtium, aut alias abſque facto, & culpa eius, qui melioramenta fecit, *l ſi marito, §.ſi fundi, ff ſolut.mat.l.*1. *§. impenſæ, ff.de dote prælegat.l.ex mille, ff.de euict. l.contractus in fin. ff. de regul.iuris,* Curt. *Iun.conſ.*165.*num* 14. *Peregrin.de fideicom. art.*50. *num.*79. *Boſſius de princip num.*31. *in fin.verſ.ad materiam*, vbi exemplum refert Principis, qui refecit caſtrum occupatum ab hoſtibus, illudque tormentis bellicis, & munitionibus muniuit, *Petra de fideicom.quaeſt.*15.*nu.*289. addendo tali caſu prius liquidanda eſſe deterioramenta, *Simon de Pratis de interpret. vltim.volunt.lib* 3.*interpret.*3.*dub.*1.*fol.*5. *num.* 27. qui loquitur, vbi vna ex rebus hæreditarijs fuit meliorata, & alia deteriorata, *Roſental.de feud.cap.*10.*conclus.*43.*num.*86 qui loquitur de feudo in parte deteriorato, *Fontanel. de pact.nuptial.clauſ.*11.*gloſ. vnic.n.*10. *& ſeq. vbi refert Petr. de fideic. Pacific.de Saluian. interd. inſpect.*2.*cap.*2: *num.*258. *Cardin. Tuſc. concluſ:*177. *nu* 4. *& concluſ.*180. *melioramenta, nu.*8. *& ſeq. plurib. Dec. auth. qui rem, C.de ſacroſ. eccleſ.nu.*14. *in fin. Scrad.de feud.*2.*par.* 9.*par. ſection.*2. *num.*74. & comprobatur ex regula, quod paria delicta mutua compenſatione tolluntur, nec priuilegiatus vtitur priuilegio contra æque priuilegiatum, & lucrum dicitur, quod ſupereſt deductis expenſis, *Card.Tuſc.concl.*178.*num.*3.*&* 4. *Borgnin.deciſ.*32.*nu.*53. *Tepat. de Impenſ. concl.*272.*cap.*6. concludens iſto caſu fieri confuſionem, & quod ſuperabundat, recipere nomen melioramenti, vel deterioramenti, & procedere in qualibet diſpoſitione, & ſententia, *Duran.deciſ.*338.*fuit, num.*8.

137 Sublimita, vbi melioramenta, † & deterioramenta ſunt facta agrauato ſucceſſiuo fideicommiſſo, nam tunc ſoluenda ſunt deterioramenta, abſque ſpe recuperationis melioramentorum, *vt dixi §.*26. *verſ.notamdum eſt ad declarationem.*

138 Limit. vbi de melioramentis † excipitur ab vſufructuario, *vt dixi infra §.*18.

139 Limit. vbi adeſt pactum, † ne fieri poſſent melioramenta abſque licentia domini, & non probatur illa conceſſa, ſcripto, *arg. eorum, quæ tradit Bart. in l fin.* C. *de errogat.milit annon.lib.*10. *nu.*2. *& voluit* Cardin.*Tuſc.concluſ.*180.*melioramenta,*
140 *num.*35. ſed an ſufficiat tacita † licentia, puta, quia dominus vidit conductorem facientem melioramenta, & non contradixit, *videndus* Corſet.*ſingul.§. licentia.*

141 Limit. in melioramentis † factis ab eo, in quem lata eſt ſẽtẽtia exequutioni demandanda, ſi eſt debitor ſummæ petitæ, & principalis, & tamquam talis fuit conuentus, *&* damnatus, ſecus ſi conuentus fuit tamquam tertius, *Boſſius tract.de princip.num.*31.*col.*5 *in princ.verſ. & quando, & verſ. & aduertendum.*

142 Limit. vbi melioramenta † ſunt facta ab eo, ad quem res deuenit cum vitio, *Carroc. de locat.par.*4.*de expenſ.num.*57. *& dixi §.*10.*limit.*6 *Paciſ.de Saluian.interd. inſpect.*2.*cap.*2. *num.*236. *& ſeq. Lancellot. de attentat.par.*3.*cap.*24.*quæſt.*29. *nu.*3. qui loquitur de meliorante caſtrum, vi occupatum, *Peregrin. loquens de fure tract.de fideicom.art.*50.*num.*27. ampliando etiam,

quod

Digitized by Google

quod ſint melioramenta neceſſaria, *& di-*
xi,§.10.limit.6.
143 Limit. in melioramentis † ſeparabili-
bus à re meliorata, veluti ſi agro emphi-
teotico, vel libero addatur alius ager eiuſ-
dem, vel diuerſi generis, domui magnæ
addatur domuncula, vel curtile, impor-
tentur in arce bombardæ, & alia arma-
menta pro illius tutella, acquiratur caſtro
iuriſdictio, quam non habebat, vel fiant
alia ſimilia non annexa fundo, quæ inuito
ceduntur, nec ab inuito acquiruntur,
Peregrin de fideicom.art.50.nu.53. & com-
probatur ex dictis ſupra, num. 113. *Molin.*
de contract.diſput.463.n 11. vbi alia exem-
pla refert, *& dixi §.17.in.limit.Molin. de*
primogen. lib.1.cap.26.num.5. & 8. verſ.in
contrarium.
144 Limit. in melioramentis † non feren-
tibus fructum, ſeu vtilitatem, *Card.Tuſc.*
concl.180.melioramenta, num.23.
Sublimita, vbi talia melioramenta,
erant neceſſaria fundo, *Roſental. de feud.*
cap.10.concl.43.n.70 in fin.
145 Limit. vbi melioramenta, quæ fiant,
ſeu ſequuntur, vel accedunt rei, abſque
hominis induſtria, *Cardin. Tuſc. concluſ.*
180. *melioramenta, num.29. & 58.* exem-
plum referens, ſi in fundo plantentur ſali-
ces, quod cum minime fiat abſque labo-
re, credo illum non bene dixiſſe, vel in-
tellexiſſe, vbi expenſa eſſet modica, vtali-
cubi vidi fieri, in Patria tamen mea, vbi
prata non irrigantur, & in ſalicum plan-
tatione fiunt profundæ ſcrobes, reijcien-
da eſſet opinio, *Tuſc. & dixi infra n.169.*
Scrad loquens, ſi augeatur fundus alluuio-
ne *de feud.2.par. 9.par.ſection. 2. num 2.*
& ſeq. vel præſcriptione, *Scrader ibid.n.6.*
146 *& ſeq.* † vbi ſublimitat, *Amatus plures*
referens, reſol.14. num. 22. & ſeq. loquens
de augmento alluuionis.
147 Limit. in melioramentis, † quæ acci-
dunt beneficio temporis, *Caſt conſ.247.in*
cauſa, lib.1.in fin.Cardin.Tuſc.concluſ.180.
melioramenta, num.26.
148 Limita in melioramentis † non dura-
turis vltra tempus, quo quis percipere
poteſt rei melioratæ fructus, *Ripa in l.vbi*
pure,§.fin.ff.ad Trebel.num.4. Contard. de
momentan. poſſeſ.quaeſt.24.num.17.& dixi
infra num.152.
149 Limit. in melioramentis † factis ex cō-
uentione, nam pro illis non conceditur
rei melioratæ retentio, ſed datur perſo-
nalis actio, ad repetendum expenſas ideò
factas, *Carroc.de locat.par.4.de expenſ.n.54*
& ratio eſt, quia quotieſcumque datur
150 ſpetialis actio, † ceſſat retentio, quæ eſt
ſubſidiarium, & extraordinarium reme-
dium, *Tuſc. concluſ.182. melioramenta,*
num.105. & ſeq.
151 Si tamen facta fuerint † in bonis emphi-
teoticis, acquiruntur domino finita em-
phiteuſi ſine culpa emphiteotæ, abſque
alia expenſarum refectione, *l.fundi partē,*
ff.de cont.empt.Valaſ.de iur.emph.quaeſt.25.
cum alijs cumulatis ab Amato, reſol.14.n.11.
& dixi infra §.74. & 75.
152 Limit. vbi is, † qui excipit de melio-
ramentis, ſpoliauit dominum re meliora-
ta, & ſic ceſſat retentio in ſpoliatore, *Card.*
Tuſc.concl.182.melioramenta, n.39.
153 Limit. vbi non fuit † probatum, an
maior ſit vtilitas, quam expenſa meliora-
mentorum, *Siluan. conſ.49. conſultationi-*
bus,num.75.verſ. Inſero ad aliud, Corſet.
ſingul.§.expenſa, el 2. vbi plures caſus re-
fert, in quibus parcendum eſt expenſis, ſi
illæ excedant vtilitatem inde futuram.
154 Limit. in melioramentis † factis gratia
fructuum quærendorum, *Balzaran. §. ſi*
vaſſallus hic finit lex, num.5. verſ. Secus ſi
fieret, & conueniunt dicta ſupra, *nu.146.*
Barboſ. l.diuortio,§.fin.ff.ſolut.mat.num.10
& ſeq. vbi ſublimitat, ſi impenſa ſit dura-
tura vltra tempus, quo quis colligere po-
teſt fructus, licet aliqui contradicant, qui
concordari poſſunt ex dictis ſupra *nu.61.*
Quæ autem melioramenta dicantur
155 facta † fructuum quærendorum gratia,
Barboſ. l.diuortio,§.fin ff.ſol.mat.num.8. &
ſeq.verſ.bis ita, & num.20. & ſeq. verſic.
infertur tertio, & num.21. verſ. quarto.
156 Liimit. vbi is, † qui fecit melioramē-
ta, ſpetialem habet actionem ad conſe-
quendum, quæ melioramentorum cauſa
errogauit, nam illi negatur retentio, &
competenti actione aget, & interim pa-
rebit iudicatis, *Card.Tuſc.concl.182. me-*
lioramenta, num.105.& ſeq. Guid. Pap.de-
ciſ.68. Sublimitando, ſi aliud ſeruetur de
conſuetudine, & conferunt dicta ſupra,
num.101.

Li-

Digitized by Google

157 Limit. … melioramenta † ſunt volun-
taria, ſeu voluptuaria, vt dixi §.43.
158 Limit. omnibus caſibus, † quibus me-
lioramenta ſunt compenſanda cum fru-
ctibus perceptis ab excipiente, qui autem
ſint iſti caſus, *retuli infra* §.48.
159 Limit. vbi tertius vult, † eadem me-
liormenta gratis facere, & dominus rei
melioratæ, vel qui expenſas eſt facturus,
id denuntiat poſſeſſori volenti facere me-
lioramenta, *vt dixi infra* §.44.
160 Limit. vbi melioramentorum † refe-
ctio eſt nimium oneroſa domino rei me-
lioratæ, *Menoc. de recup. poſſeſ remed.* 15.
num. 553. *Molin. de contract. diſp.* 463. *n.* 6.
Scrader. de feud. 2. *par.* 9 *par. ſection.* 2. *n.* 86.
ſubdens, num. 83. *& ſeq.* in dubio hoc non
præſumi, & excipientem de nimium one-
roſis melioramentis grauari onere probã-
di, *& arbitrarium eſſe Iudici declarare*, quę
ſint nimium oneroſa melioramenta.
161 Limit. vbi agens ad † melioramenta
ſemel ſuccubuit, & ſententia fuit lata con-
tra illum argum. *l. & an eadem* 14. §. 1. *l. ſi
quis cum totum* 7 *ff. de except. rei iudic. l.
fin. C. de annal. præſcription. per quæ iura
ita firmat Scrader. de feud.* 2. *par.* 9. *par. ſect.*
2. *num.* 107. *& dixi* § 45.
162 Limit. in melioramentis † factis vltra
quantitatem conuentam, etiam quod
conuentioni non ſit addita taxatiua dictio
tantùm, vel alia illi æquipollens, *Ruin. cõ-
ſil.* 157. *num.* 6. *&* 19. *lib.* 1. *gloſ. Bart. & reli-
qui in l. fin. C. de neg. geſt.* vbi iuſſus emere
tanti, ſi pluris emat, non repetit, & in
sũma prolata diſpoſitiue intelligitur † eſ-
ſe taxatiua, *l. roganti, §. ſi tibi, vbi Bal. Caſt.
& reliqui, ff ſi cert. petat. Scrader. de feud* 2.
par 9 *par. ſection.* 2. *num.* 65. *& ſeq.* ſublimi-
163 tando, † ſi de certo corpore fuit con-
uentum, ne fiant melioramenta, nam ſi
facta fuerint in alio, non datur meliorãti
retentio, & melioramentorum repetitio
arg. dictorum, *Seraſin. decis.* 1496. *quem
unà cum pluribus alijs ſequitur Amat.* etiã
quod melioramenta ſint maxima, *Reſo-
lut.* 14. *num* 35.
164 Limit in melioramentis factis † con-
tra prohibitionem legis, *Curt. iun. conſ.* 65.
num. 8. *& ſeq. arg. l. non dubium, C. de leg.
& l. cum lex* 46. *ff. de fideinſ. refert, & ſe-
quitur Scrader. de feud.* 2. *par.* 9. *par. ſect.* 2.
165 *num.* 70. ſublimitando, † vbi meliora-
menta debent, vel poſſunt deſtrui non
læſo ſtatu priore rei, quia tunc concedi-
tur abratio, *& dixi* §. 11. *limit.* 9.
166 Limit. in melioramentis, † quæ quis ex
natura contractus facere debet, *Boer. de-
ciſ.* 44 *num.* 19. *in fin. Iaſ l.* 1. *C. de iur. emph.
num.* 26. *&* 32. *Pinel. in l.* 2 *par.* 2. *cap.* 3. *C.
de reſcind. vend. num.* 10. *& dixi*, §. 7. *lim.* 18.
Amatus reſolut. 14. *num.* 3. 4. *&* 9. *Valaſ. de
iur. emphit. quæſt.* 26. referens, quæ melio-
ramenta debeat emphiteota facere de
ſuo.
167 Limit. in melioramentis, † quæ quis
ex pacto appoſito, contractui facere de-
bet ſuis expenſis, *vt dixi* §. 2. *lim.* 2. *Ama-
tus reſolut.* 14. *num.* 11. *&* 12. *Rota Lucenſ. di-
uerſ. deciſ.* 82. *In. col.* 2. *verſ. limitatur*, quod
168 tamen intelligas, † ſi agatur de exequu-
tione ſententiæ latæ ad fauorem alterius,
quia tempus contractus expirauerit, ſecus
ſi interim conueniatur à tertio creditore
eius, cum quo fuit contractum, vel aliud
habet ius in re, de qua fuit contractum.
169 Lim. in melioramentis † factis durante
dilatione ſtatuti, ad redimendum vendi-
ta ſubhaſta, vel addiudicata, niſi illa fue-
rint neceſſaria, *Amatus reſolut.* 44. *num.* 3.
& 4.
170 Limit. vbi in ſententia † non eſt facta
mentio melioramentorum, & illa non
ſunt liquida, nec illorum liquidatio eſt in
promptu, & offertur cautio de ſoluendo,
facta liquidatione, *Theſaur. quæſt.* 96. *n* 8.
in fin. lib. 2. *Surd. de aliment. titul.* 8. *priuil.*
62. *n.* 8. *& ſeq. & conſ.* 186. *n.* 1. *Amat. alios
referens, reſol.* 14. *num.* 53. aſſerens ita vi-
diſſe ſeruari in ſupremis Curijs.
171 Limit. in melioramentis, † quæ acce-
dunt rei ex illius natura abſque hominis
facto, *Lupus in rub. de donat. inter virum,
& vxorem*, §. 62. *num* 16. *circa med. Tuſc.
concluſ.* 180 *melioramenta, num* 58. qui lo-
quitur de augmento alluuionis ſequuto,
abſque hominis induſtria, licèt referat di-
ſentientes, *Hart. Piſtor. quæſt.* 42. *tom.* 2.
num. 47. *& ſeq. latè idem examinat, & di-
xi ſupra num.* 143.
172 Limit. in eo, qui ſcienter † emit rem
ſubiectam fideicommiſſo, vel ſciens eſſe
alienam, nam ratione melioramentorum
illi non conceditur retentio, *l. fin. §. fin. C.*

com-

commun. de legat. vbi Corn. *num.* 2. *Iaſ. n.* 3. *Neguſ. de pignor* 4. *memb.* 5. *par. n.* 19. quem refert, & ſequitur *Cardin. Tuſc. concl.* 179. *melioramenta, nu.* 17. *Gutierz. pract. quaſt. lib.* 5. *quaeſt.* 68 *num.* 9. *& ſeq. Vinc. de Franc. deciſ.* 110. *num.* 8. *Barboſ. in l. diuortio, §. fin. ff. ſolut. mat. num.* 87. *verſ. vltimo*, declarando procedere reſpectu venditoris, ſecus reſpectu euincentis, vt dicit aduerti *à Corn. d. §. fin. n.* 2. *Gratian. diſcept.* 193. *n.* 33.

173 *& ſeq.* ſublimitando † quoad neceſſaria, & quoad euincentem, *& dixi infra §.* 11. *num.* 38.

174 Limit. vbi ſunt facta † lite pendente, *& dixi infra §.* 47.

175 Limit. vbi melioramentorum † æſtimatio excedit æſtimationem rei melioratæ, *Bart. l. ſiue hæreditaria* 23. *ff. de neg. geſt. Tepat. de impenſ. concluſ.* 272. *cap.* 4. *verſ. Vel non.*

176 An autem retinens rem † melioratam interim faciat fructus ſuos, diſtinguendū eſt, an agatur de fructibus fundi pro rata, qua non eſt melioratus, ſeu de fructibus, qui eſſent percepti, non factis melioramētis; & quamuis *Guid. Pap. dec.* 496. vellit fieri retinentis, aliud tamen ſentit, & probat *Peregr. de fideicom. art.* 50. *num.* 68. An agatur de fructibus melioramentorum, *& dixi infra §.* 50. An verò agatur de fructibus fundi tam meliorati, quàm nō meliorati à bonæ, vel malæ fidei poſſeſſore, *& dixi infra §.* 48. *cum quatuor ſeq.*

177 Limit. vbi Princeps † ſuo reſcripto, quod non eſſet ſubereptitium, vel obreptitium, mandaſſet rem melioratam reſtitui, *Decian. conſ.* 29. *circa, lib.* 2. *num.* 17. *in fin. &* 20. *& ſeq. verſ. Non obſt.*

178 Limit. vbi melioramenta † ſunt facta ad vtilitatem illa facientis, *Rom. ſing.* 651. *Impenſa, Tepat. de Impenſ. concluſ.* 272. *c.* 4. *verſ. Vel non, Cremenſ. ſingul.* 26. exemplū referens, ſi Princeps, vel Ciuitas muniat caſtrum vaſſalli, ne capiatur ab hoſtibus, nam non repetuntur melioramenta, vt dicitur factum de arce Verrucæ à Carolo Emanuele Duce ſtrenuo Sabaudiæ anno 1625. quo fuit obſeſſa, & fuga nocturna, relicta à Duce feriæ Capitaneo Generali armorum.

§. I.

SVMMARIVM.

Melioramentorum exceptio ceſſat, quoties directus dominus reportauit ſententiam emphiteuſim illi apertam fuiſſe facto, & culpa emphiteotæ 1. 3. *& quare* 2.

Melioramenta non reficiuntur emphiteotæ eccleſiæ, qui facto, & culpa ſua cecidit ab emphiteuſi 4. 7. *& quare* 5. *ampl. etiam ſi emphiteuſis ſit eccleſiaſtica* 8. 9. *Contrarium* 10. 11. *& quare* 12. *Concorda* 15. *Ampl. primam opin.* 16. 17. *Ampl. in melioramentis induſtrialibus* 17. *Contrarium* 18. *et diſtinctione concordant relati, ibid. ſed prior opin. eſt communis, et probatur* 19. *Ampl.* 40. 41. 42. 43 45. 47. 48. 49. 51. 52. 54. *Limit.* 53. 55. 56. 58. 60. 62. 63. *Sublimit.* 59. 61.

Emphiteota ſoluens canonem parte fructibus, gaudet pluribus ſpetialibus 57.

Alluuione, ſi augeatur fundus emphiteoticus, vel feudalis, an augmentum ſit feudale, vel emphiteoticum 50.

Melioramenta facta in feudo, non repetuntur, vbi illud aperitur domino culpa vaſſalli 44. *Ampl.* 46.

Emphiteota quando dicatur cadere ab emphitheuſi ſuo facto, & culpa 6. 9.

§. ſi vero, auth. de alienat. & emphiteuſ. declaratur 11. 14.

Gloſ. in l. penul. verb. conſequuturum, ff. locat. probatur 10. *reprobatur* 13.

Plus, & minus, quæ differunt, non differunt ſpetie 20.

In laudemij ſolutione non fit differentia, An melioramenta ſint magna, vel modica 21.

Melioramenta facta vltra conuentionem in domo vendita ad vitam, non reficiuntur 22.

Cap. locupletari, de reg. iur. declaratur 23. 26. 30. *Limit.* 28. *Ampl.* 29.

Auth. qui rem, C. de ſacr. ſancta Eccleſ. declaratur 24.

Gloſſa declaratur 24.

Bart. declaratur 24.

Tributum eſt ſoluendum Principi in moneta, quam cudit 25.

Lex quamuis dura eſt obſeruanda 27. *ampl. ib.*

Emphi-

Emphiteotica deuolui domino cum melioramẽtis, ſi id fiat culpa, vel facto emphiteotæ, non eſt iniquum 29.35.36.

Rigor, quando præferatur æquitati 31.

§.Habeat, auth. vt Eccleſ. Roman. declaratur 34.

Præſcriptio eſt iniquiſſimum præſidium, & contra præceptum Euangelij, ius naturæ, regulam, cap. locupletari 32. Contrarium 33.

Iniuria non infertur volenti, vel tacitè conſentienti 35.

Cap. *quod tibi fieri non vis, declaratur 36.*

L.fin.verſ.emponemata, C, de iur. emphiteot. declaratur 38.

Procurator, qui pluris emit, quàm ſibi eſt mãdatum, non repetit id, quod vltra mandatum errogauit 37.

Grammaticorum peſtis inuecta in ius 39.

Nouatores expellendi à Republica 39.

CОntinuando examen Regulæ firmatæ hoc *cap.Octauo*, excutiam hic difficultatem, an etiam retardetur exequutio ſententiæ latæ ſuper dimiſſione, vel immiſſione, ſeu vendicatione bonorum emphiteoticorum, quæ expellendus, vel illius Auctor fecerit meliora. Sed quia talis ſententia, vel fuit lata ad fauorem eius, qui non eſt directus dominus, ſed vel eiuſdem directi creditor, vel ad fauorem directi domini, vel creditoris ipſius emphiteotæ, dicendum in primis duobus caſibus retardari exequutionem ſententiæ, tertio autem nequaquam, & repetenda eſſe reſpectiue, quæ fuere dicta in Regula quam conſtitui hoc octauo capite. Sed quia ſecundo caſu ſententia poteſt ferri in emphiteotam, vel quia conceſſio illi facta ſit finita, per lapſum temporis, ſub quo fuit facta, ſeu durabat, vt puta lapſis centum annis, vel alio longiore, vel breuiori termino. Vel ob non ſolutum canonem, vel negatum directum dominium, vel ex alio capite, quo ex culpa emphiteotæ aperitur domino emphiteuſis, *iuxta l.2. & 3. C.de iur. emphit.* & & late proſequitur Corbul. *in ſuo tract. de iur. emphit. cap.1. & ſeq.*

1 Dicendum primò † ſi emphiteuſis fiat caduca facto, & culpa emphiteotæ, & ideò lata fuerit ſententia de aſſociando, vel immittendo directum, expulſo emphiteota, quod nullatenus exceptione melioramentorum retardabitur exequu-
2 tio ſententiæ, quia † emphiteota culpa ſua
factus fuit indignus beneficio rei emphiteoticæ, & in pœnam ſuæ culpæ, quæ iſto caſu lata eſt, non faciendo, quæ debebat, vel committendo ea, à quibus abſtinere ſe debebat, *l. vtique, §. culpa, ff. de rei vend. l. quemadmodum, §. ſi nauis, ff. ad l. Aquil. ſi vt certo, §. plane, ff. commod. l. arborib. §. nauis, ff. de vſufruct. Surd. conſ. 391. n. 44.*
3 vt in caſu † noſtro conſiderat *Burſat. conſil. 80. num. 35. in fin.* Ammittere etiam
4 † debet melioramenta tamquam acceſſoria fundo emphiteotico, *l. 2. verſ. Nulla in poſterum, C. de iur. emphit. Bart. l. penul. ff. locat. num. 5. &* Caſt. *num. 4. Bal. in rubr. C. de iur. emphit. num. 4. & in l. 2. C. eod. num. 2. vbi Iaſ. num. 27. & 32. Iaſ. conſ. 185. lib. 2. num. 1. & ſeq. Aretin. in l. cætera, §. Marcellus, ff. de legat. 1. verſ. Io. de Imol. Guid. Pap deciſ. 169. nu. 1. in fin.* dum prius firmaſſet in feudo, & illius melioramentis, idem dici, quod de emphiteuſi, *Iaſ. auth. qui rem, C. de ſacroſ. Eccleſ. nu. 18. & Dec. num. 14.* Iacob. *de S. Greg. num. 47.* qui loquuntur quoties emphiteota, priuatur emphiteuſi ob illius deteriorationem, *Bald. in l. Senatus 45. §. Marcellus, ff. de leg. 1. & in cap. 1 §. ſi vaſſallus, hic finit lex, nu. 1. vbi Aluarot. & reliqui feudiſtæ idem volunt*, addendo id ſancitum fuiſſe ab Imperatdre in pœnam emphiteotæ, & vaſſalli deficientis in ſuo munere, *Dec. conſil. 518. viſo, num. 1. & ſeq.* eam afferens
5 rationem, quia ſi emphiteota ſua culpa
amittit principale, multò magis debet perdere acceſſorium, concludens hanc opinionem eſſe communem, æquiorem, tutiorem, ſeruari de conſuetudine, & ita eſſe iudicandum, *Aret. l. cætera, §. Marcellus, ff. de legat. 1. col. 2. verſ. Ex his Ru. n. conſ. 165. lib. 4. nu. 4.* latè commendat æquitatem huius opinionis, *Surd. deciſ. 78. n. 17. verſ. Nec mouet, Seraſin. deciſ. 546 num. 4.*
6 declarando † præterea, quando emphi-
teota dicatur cadere ab emphiteuſi ſua culpa, *& deciſ. 1496. num. 1.* † *relati à Car-*
7 *din. Tuſc. concl. 179. melioramenta, nu. 24. Trentacinq. var. reſol. lib. 3. de iur. emphit. reſolut. 9. num. 3. lib. 3.* Clar. *§. emphiteuſis,*

quæſt.

quaſt. 45. in princ. Philip. Teſtai. allegat. 1. num. 162. & ſeq. Ioſeph Ludou. deciſ. Peruſ. 117. procur. num. 33. & ſeq. teſtans de communi opinione, & conſuetudine, ſi emphiteuſis fiat caduca ob canonem non ſolutum, Valaſ. de iur. emphit. quaſt. 25. nu. 3. verſ. verum communis, Guid. Pap. deciſ. 438. num. 1. relati à Scrader de feud. 2. par. 9. par. ſection. 2. num. 16. & 21. Pinel. in l. 2. par. 2. cap. 3. num. 7. Gail. teſtans de communi lib. 2. obſeruat. 121. num. 14. & ſeq. Carroc. de locat. par. 4. de expenſ. num. 10. Peregrin. de fideicommiſ. art. 50. Impenſarum, num. 40. vbi plures conſentientes refert, & teſtatur de communi contra emphiteotam, & vaſſallum, Rot. Lucenſ. diuerſ. deciſ. 82. In nomine, col. 2. verſ. Stat, vbi rationem refert, quare aliud dicendum in caſu, §. ſeq. & col. 5. verſ. negatur, & ſeq. lib. 2.

Contrarium defendi poſſet ex relatis à Valaſ. de iur. emphit. quaſt. 25. num. 3. verſ. Non tamen, referens ita cenſuiſſe, Florian. de S. Petr. & alios, quos tamen tamquam contra communem loquutos non ſequitur, & ſolùm Fulgoſ. fuiſſe huius opinionis, refert Vincent. de Franc. deciſ. 191. reſ. n. 1.

8 Ampl. etiam, quod emphiteuſis † ſit eccleſiaſtica, Bart. l. penul. ff. locat. num. 5. & Caſt. nu. 4. Cuman. conſ. 57. num. 5. verſic. Quia hoc ſit culpa, Guid. Papa deciſ. 169. num. 2. Aretin. in l. catera §. Marcellus, ff. de legat. 1. num. 2. verſ. Ex his qua ſupra, vbi præterea obſeruabis, quod licet text. d. §. legatur ab Aretin. ſub d. l. catera, quod legendus eſt ſub l. Senatus, Bero. cap. Potuit, de locat. num. 148. verſ. Tu dicas, Ioſeph. Ludouic. deciſ. Peruſ. 117. procur. num. 34 aſſerens ita ſeruari de conſuetudine, Seraſin. deciſ. 546. Domini, num. 4. exemplum
9 † referens, ſi emphiteota non ſoluat canonem, vel aliter lædit ius domini directi, Trentacinq. var. reſolut. lib. 3. de iur. emph. reſolut. 9. referens idem exemplum relatũ à Seraſin. Clar. §. emphiteuſis, quaſt. 45. n. 1. in fin. Philip. Teſtai. allegat. 1. nu. 169. Vinc. de Franc. deciſ. 191. num. 3. & 9. in fin. Ruin. conſ. 24. lib. 1. num. 10. Cuman. in l. Senatus 45. §. 1. ff. de legat. 1. num. 2. & 3. verſ. Et pro hoc, Molin. de contract. diſput. 463. num. 3. Valaſ. de iur. emphit. quaſt. 25. num. 3. in princ. addendo iſto caſu non fieri differẽtiam, an emphiteuſis ſit eccleſiaſtica, vel ſecularis, teſtans de communi, quam deinde in verſic. Verum communis, aſſerit nõn eſſe deferendam, ſed amplectendam.

10 Contrarium † voluit, gloſ. in leg. penul. verb. conſequuturum, ff. locat. per textum in
11 §. † ſi verò, de alienat. & emphit. iuxta intellectum illi datum à Caſt. in eadem l. penul. relati à Cuman. conſ. 57. num. 5. in fin. & comprobari poſſet ex dictis, Florian. de S. Petro, in l. ſed et ſi quid, ff. de vſufruct. num. 4. & ſeq. dum voluit non refici melioramenta ab Eccleſia, finita emphiteuſi per extinctionem lineæ emphiteotæ, opinionem Florian. conatus eſt defendere, Valaſ. de iur. emphit. quaſt. 25. num. 3. verſ.
12 Non tamen, aſſerens melioramenta † eſſe propria emphiteotæ, quid diuerſum ab emphiteuſi, cum illa tranſeant ad quoſcumque, etiam incapaces emphiteuſis, vt dixi ſupra in regula, ampl. 6. ſed iſta fuerant motiua Bero. in cap. potuit, de locat. num. 148. relato Florian. loco mox citato, & ita volebant reſpondi Aretin. aliqui eccleſiaſtici, vt idem teſtatur in l. catera, §. Marcellus, ff. de legat. 1. col. 2. verſic. & credo, & ante Bero. & Aretin. idem ſenſerat, Fulgoſ. conſ. 9. Abbas, addendo non eſſe iure cautum, quod Eccleſia reficiat melioramenta, hæredi extraneo emphiteotæ, vel quod patiatur illa abradi à fundo emphiteotico.

Gloſſam præfatam auctricem huius cõ-
13 trarietatis expreſſe † reprobant Iaſ. & ab illo relati in l. 2. C. de iur. emphit. nu. 27. circa med. Garzia de expenſ. cap. 5. nu. 20. circa fin. Valaſ. de iur. emphit. quaſt. 25. in princ. ſequendo Bart. Caſt. Salic. & textum in d.
14 † §. ſi verò, quo nititur Gloſ. & quem aliter eſſe intelligendum, quam intellexit Accurſ. probat Pinel. in l. 2. part. 2. cap. 3. n. 6 in fin. & num. 7. Vinc. de Franc. deciſ. 191: reſ. num. 2. & ſeq. vbi in ſpetie reprobat Fulgoſ. quem retuli ſubſcripſiſſe dicta Accurſ.

15 Contrarietatem hanc tentauit † conciliare, Afflict. in §. ſi vaſſallus, hic finit lex, num. 6. & ſeq. an fundus fuerit datus principaliter ad meliorandum, vel ſimpliciter in emphiteuſim, vt primo caſu vera ſit ampliatio relata, ſecundo autem caſu vera ſit opinio Gloſſæ, ſed quia empiteuſis

natura eſt facere rem meliorem non aſſentior *Aſſiicto*.

16 Ampl. præſertim, † ſi nouus emphiteota obligauit veterem, vt ſoluat in futurum canones omnes decurrendos, nam ratione talis pacti amittit emphiteuſim, & melioramenta, quæ deinde fecit, *l. fin. C. de fund. rei priuat. lib.11.* vt per eum textum firmat *Tepat. de Impenſ. concl. 272. cap. 9. in fin.*

17 Ampl. in melioramentis † induſtrialibus, quæ à fundo emphiteotico ſeparari nequeunt, nulla facta differentia generis, vel qualitatis, vel quamtitatis melioramentorum, & domini directi, *Cuman. conſ. 57. num. 5. verſ. ſed tolleratur*, qui loquitur de emphiteuſi Eccleſiæ, *Bero. q. 96. illud, num. 4. verſ. finito*, addendo idem dici in feudo deuoluto culpa vaſſalli, modo melioramenta ſint facta induſtria, opere, vel expenſis vaſſalli, & emphiteotæ, *Valaſ. de iur. emphit. quæſt. 25. num. 3. in princip. & circa med. verſ. Verumtamen*, vbi de communi, & tenendam illam teſtatur, *Lancel. Dec. in l. Senatus, §. Marcellus, ff. de legat. 1. Brun. conſ. 105. Iſta, n. 7. Philip. Teſtai. allegat. 1. num. 162. & ſeq. plur.* qui loquitur de emphiteota vaſſallo, *idem repetens, num. 175. Scrader. de feud. 2. par. 9. par. ſection. 2. num. 16. & 21. verſ. Hæc concluſio, Bald. in §. ſi vaſſallus, hic finit lex, num. 4. in fin.* vbi teſtatur ita ſeruari de conſuetudine, licèt *Aluarot. ibid. num. 2. verſ. Quid ſi eccleſia*, aſſerat illum alibi vacillare.

18 Contrarium volunt, † vbi melioramenta ſunt eius generis, quæ emphiteota non erat obligatus facere ex natura contractus emphiteotici, vel ex conuentione, qualia ſunt arborum plantationes, inculta, & ſterilia colendo facere fertilia, exſicare vliginoſam partem fundi, domum reficere, & ſimilia, quæ proprie dicuntur emponemata. Secus ſi excedant naturam, & metam contractus emphiteotici, veluti ſi conficiantur ſpetioſa ædificia, diætæ, hypocauſtæ magni ſumptus, cubicula opere teſſellato diſtincta, ſtagna, thermæ, aquæ ductus, quibus irrigetur emphiteoticus fundus, molendina, præla olearea, vel vinaria, *Pinel. in l. 2. C. de reſcind. vend. par. 2. cap. 3. num. 9. Balduin. in §. adeo, inſtit. locat. nu. 9. & ſeq.* addendo hanc diſtinctionem nō fuiſſe notatam à noſtris, quia non ſat ſunt aſſequuti, quid Græco verbo Emponemata complectatur, motus, *l. penul. ff. locat. idem repetit Caldaſ. de extinct. emphit. cap. 10. difficilis, num. 49. eamdem diſtinctionem in feudo fecit Bero. quæſt. 96. illud, num. 4. verſ. finito, Aluar. Valaſ. de iur. emph. quæſt. 25. num. 3. verſ. veruntamen, ſubdens in fin.* ita vidiſſe iudicatum, & hanc opinionem eſſe veram, & æquitati conſonam, ne dominus locupletetur cum aliena iactura, *& num. 12. circa med.* aſſerens hanc eſſe opinionem Gallorum, quā non humano ingenio fuiſſe excogitatam, referunt *Garzia tractat. de expenſ. cap. 6. num. 20. & ſeq. & alij Hiſpani relati à Vinc. de Franc. deciſ. 191. num. 13.* eamdem diſtinctionem ſequuti ſunt, *Amad. de Laudemio, quæſt. 8. Quid ſi egregium, num. 3. Vinc. de Franc. deciſ. 191. res, nu. 13. Gamma deciſ. 333. num. 4. Petra tract. de fideic. quæſt. 15. num. 262. et eiuſdem opinionis videtur* Cuman. *conſ. 57. Monaſterium, nu. 5, verſ. Nec obſtat*, concludens emphiteotam debere meliorare melioramentis minimis, colendo, non autem ædificando in fundo emphiteotico, quia proprium eſt emphiteotæ meliorare tantùm, quare falſo à *Balduin. & alijs*, redarguuntur noſtri de ignorantia verbi Græci, & diſtinctio relata fuit humani, & Itali ingenij non autem diuina, vt exclamant Hiſpani ſupra relati, *Amatus latè defendens hanc opinionem reſolut. 14. num. 33. & ſeq. & plures conſentientes refert.*

Verùm non recedendo à propoſita regula cum proxima, & antecedenti extenſione, † tum quia communiter eſt recepta, vt patet ex relatis Auctoribus, qui illam ſequuntur, & fatentur, *Pinel. & Valaſ. in contrarium relati*, & illam non deſerendam affirmat, *Valaſ. de iur. emphit. q. 25 num. 3. verſ. Verum communis*, ac etiam quia Auctorem contrariæ opinionis reprobant, *Scrader. de feud. 2. par. 9. par. ſect. 2. num. 16. circa med. Philip. Teſtai. alleg. 1. num. 172. & ſeq.* & vrgent concludentes rationes, *Roſental. de feud. cap. 10. concl. 43. quæſtione, num. 7. & trib. ſeq. Nam Rota Lucenſ. diuerſ. deciſ. 82. col. 3. verſic. Quoniam*, ſi verum eſt, vt melioramenta modica,

dica, ſeu quæ ex natura contractus facere
debet emphiteota, amittantur caducata
emphiteuſi culpa emphiteotæ, illam alie-
nando, ſine conſenſu directi, vel deterio-
rando, vel non ſoluendo canonem, vel
alias delinquendo in dominii iura, vt con-
cedunt ex aduerſo diſtinguentes, & pro-
bant *relati in princ. huius §.* pariter verum
erit amitti magna, & quæ ſunt facta ita
non exigēte natura emphiteuſis, quia quæ
20 ſecundum † plus, & minus differunt, non
dicuntur differre ſpetie, *l. fin. verſ. Quæ
mediocritate, ff. de fund. inſt.* vt in ſimili
dicitur de patruo, & patruo magno, qui
ratione remotioris gradus non differunt,
ſed ambo proprie dicuntur patrui, & idē
dicitur de conſanguineis, & deſcendenti-
bus, qui omnes dicuntur, & ſunt conſan-
guinei, & liberi, licèt illorum aliqui ſint
gradu remotiores, *Dec. in l. 1. C. de ſucceſ.
edict. num. 3.* & idem dicitur de intereſſe,
quod licèt diuerſimode æſtimetur, & quā-
doque plus, & quandoque minus, non
ideò tamen diuerſa conſtituitur intereſſe
ſpeties, ratione quantitatis, *Dec. in l. vnic.
C. de ſent. quæ pro eo quod intereſt in prim.
lectur. num. 12. verſ. ſed tamen pro opinion.*

Et ſicuti in ſolutione laudemii, non fit
21 differentia † an melioramēta ſint parua,
vel magna, ſed ſine diſtinctione aliqua,
iuxta illorum pretium, ſi vendantur, vel
æſtimationem, ſi donentur, vel alio titu-
lo, in quo non interuenit pretium, *vt di-
xi lib. 1. quæſt.* . *& lib. 3. quæſt. 17. art. 3.
& quæſt. 49. & aliis eiuſdem libri tertii*,
ita caducari debet omne genus meliora-
mentorum, quia ſtatim atque illa ſunt fa-
cta, accedunt, & cedunt ſolo, cui hærent,
nec ab illo ſeparari poſſunt, ſed eiuſdem
fiunt naturæ, & conditionis, cuius eſt res
ipſa, etiam quoad extrinſeca accidentia,
vt reſpondit *Gabriel. conſ. 168. quæſt. 6. n. 89
lib. 1.* in fortioribus terminis concludendo
22 conceſſa domo ad vitam, cum pacto, † vt
defuncto eo, in cuius caput facta fuerat
conceſſio domus, cum meliorantentis fa-
ctis vltra conuentionem, domino deuol-
ueretur, locum eſſe pacto, licèt pluris, &
multum fuerit expenſum, & melioratum.

Non obſtant fundamenta eiuſdem di-
ſtinctionis, nam quod non refuſis melio-
ramentis factis vltra naturam contractus
emphiteotici, dominus locupletetur cum
aliena iactura, contra æquitatem regulæ,
23 *locupletari † ext. de reg. iur.* deſumptæ à
iure ciuili *in l. iure naturæ, ff. de regul. iur.
l. nam hoc natura, ff. de condit. indebit.* cū
idem emphiteota det ſibi cauſam damni,
& lucri directi domini, non poteſt iuſte
conquæri de ſuo damno, & improbare lu-
crum, quod alteri accidit, ſicuti conque-
ri non poteſt is, qui vendit minoris, quam
emit, vel alio tempore vendere poterat,
vt in terminis noſtris, *Gloſ. & Barth. in
24 auth. † Qui rem, C. de ſacroſ. Eccleſ.* dum
textus, inquit, non repetiturus, ſi quid
impendit nomine meliorationis, conclu-
dit talem repetitionem ceſſare facto, &
culpa emphiteotæ, *eamdem gloſ. ſequitur,
& comprobat Scrader. de feud. 2. par. 9. par.
ſection. 2. num. 18. Cuman. conſil. 57. num. 5.
verſ. Nam cum poſſet, Mantic.* loquens de
emphiteota, qui expellitur, quia deterio-
rauit ſimul, & meliorauit emphiteotica,
de Tacit. lib. 22. tit. 29. num. 12. & damnum
quod ſua culpa quis ſentit, ſibi & non al-
teri aſcribere debere, *cap. damnum, de
regul. iur. per quem textum, Gabriel. ex
Hoſt. Albert. Brun. & aliis conſ. 164. Ciui-
tas, lib. 1. num. 6.* concludit Principem al-
25 terantem curſum † monetæ, cudendo il-
lam ære contaminatam, debere recipere
tributa ſibi debita in moneta alterata etiā
in bonitate intrinſeca, quia vt eſt in pro-
uerbio, Turdus ſibi malum cacat, ſeu, vt
inquit Poeta.

Heu patior telis vulnera facta meis.

26 Præterea dicitur regulam, † *cap. locu-
pletari*, ceſſare in iis, quæ conſequuntur
ex regulis datis à lege contractni emphi-
27 teotico, † quælicet durę, vel inhumanæ
ſint, ſunt tamen obſeruandæ, *l. proſpexit,
ff. qui & à quibus, l. furti, §. 1. ff. de iis, qui
notaut infam.* præſertim quia non repu-
gnant bonis moribus iuris ciuilis, *Surdus
conſ. 148. Nulla, in princ.* & quod dicta
28 regula † ceſſet in contractu emphiteoti-
co, reſpondit *Bald. ex doctrina Bart. in
l. 1. ff. de ſuperfic. conſil. 372. caſus vir. in
fin.*

Nec conſiderari poteſt aliqua iniqui-
29 tas † concurrente legis diſpoſitione, &
facto emphiteotæ, *Dyn. in cap. locupletari,
de reg. iur. num. 6. in fin. Cuman. conſil. 57.*

num.5.poſt med. verſ. Quia hoc ſit culpa, *l.nec id iniquum,ff.ſi quis omiſ.cauſ.teſtam. per quem textum ita firmat*, vbi emphiteuſis, vel feudum aperitur domino culpa vaſſalli vel emphiteotæ, concludit *Liparol.ad l ſern.in cap.1. Hic finit lex, nu.17. verſ.Cum. Scrader.de feud.2. par.9. par.ſection.2.num.16.*

30 Addatur, quod cum regula *d. cap.* † *locupletari*, contineat æquitatem ſcriptam
in genere, *vt voluit Iaſ. in l. naturaliter, ff.de condit.indeb.*& rigor amiſſionis melioramentorum ex facto, & culpa emphiteotæ ſit ſcriptus in ſpetie, *l.2. & 3. C.de iur. emphit.*poſtpoſita generali æquitate, præ-
31 ferendus † eſt ſpetialis rigor, *l. placuit*, C. *de iudic. vbi Iaſ. num.8. latè Garzias de expenſ.cap.1.num.28. Abbas conſ.91.num.6. verſ.Nec debet, par.1. Natta conſ.193.n.9. Card.Mantic.deciſ.148. num.3. Dec. in l. ſi tibi pecuniam, ff.ſi cert.pet. num.6. Dyn. in cap.poſſeſſor, de reg.iur. num. 24. & in terminis, Scrader.de feud.2 par.9.par.ſection.2 num.*18. vt in ſimili dicitur de præſcriptio-
32 ne, quæ licet ſit iuris iniquiſſimum † præſidium contra regulam, *d. cap.locupletari Euangelicum præceptum*, quod tibi fieri nõ vis, ita vt excipiens, de præſcriptione dicatur vti circumuentione proximi ſui, §. *habeat itaque auth.vt Eccleſ. Roman. Bald. in l.1.C.de præſcrip.30.ann.num.3.Rimin. Iun.conſ.174.fundata. nu.18.* concludens, ſi non iniquum ſaltem eſſe durum præſidium, *Zaſ.conſ.15.lib.2.num.29.* Admitti-
33 tur tamen contra regulam, † *cap. locupletari*, & eſſe iuſtum præſidium, probat *Pinel.in auth. Niſi tricennale*, C.*de bonis quæ liber nu.39. vſq.ad 42. quem ſequitur Fontanel.de pact.nuptial.tom.1. clauſ. 4. gloſ. 12. num.72. & ſeq. & late Menoc. de arbitr. Iud.quæſt.49.nu.4. & ſeq.* concludens exceptionem non poſſe reijci à iudice, coram quo proceditur de bono, & æquo, & receptam eſſe de iure Canonico, quod totum eſt fundatum in æquitate, ac etiam in foro conſcientiæ, declarans *nu.7.* quo-
34 modo intelligatur *textus* † *in d. §.habeat, aut. vt Eccleſ.Roman.* quo dicitur præſcriptionem eſſe iniquiſſimum præſidium.

Præterea dicitur, quod non cadit aliqua iniuria emphiteotæ, amittendo exceſſiuas expenſas, quia ſua ſponte illas fe-
35 cit, & † volenti, & tacitè etiam conſentienti, non infertur iniuria, nec damnum, *Sarmient. in terminis noſtris, Select. Interpret.lib.3.cap.4.num.3.circa med.* ſed potius concurrit culpa emphiteotæ, faciendo, quæ facere non erat obligatus, & amittẽdo, quæ omittere, vel committere non debebat, & ideò cum illius culpa præponderet, non eſt iniuſtum illius conditionẽ fieri deteriorem contra regulam, *cap. locupletari*, vt conſiderat *Dyn. ibid. num. 5. Scrader.de feud.2.par.9 par.ſection.2.nu.18. in princip.Burſat.conſ.80.Domini, num.35. in fin.& num.36.*

Nec dominus acceptata caducitate emphiteuſis, cum omni genere melioramentorum, committit in Euangelicum
36 præceptum. † Quod tibi fieri non vis alteri, ne feceris, cui conſonat, *Rubric. digeſtorum.* Quod quiſque iuris, vt conſiderant addentes *ad Matheſil. ſingul.* 110. *num.21. & ſeq.* inuehentes in Canoniſtas, qui vſque illam non admittant, quia cum actus commiſſionis culpæ, ſeu delicti, cuius cauſa emphiteuſis aperitur domino, contingere poſſit etiam in ipſo domino, qui recipiat ab alio fundum in emphiteuſim, & pari pęna puniri volente directo, *l.2.verſ.volente domino*, C.*de iur. emphit.* non committit Dominus in Euangelicum præceptum, & æquiſſimam iuris ciuilis regulam; exemplo eius quod tradit *Angel. in l.naturaliter, ff.de cond indeb.* dum vult,
37 non dari † procuratori actionem ad petẽdum, ſi pluris emit ſua culpa, & facto, quem ſibi fuerat mandatum, & idem dici in eum, qui contra voluntatem domini vtiliter quid geſſit, *Caſt. conſ.248. ſuper, lib.1.num.1. & dixi de Laudem.lib.1.quæſt.*

Nec poſtremo obſtant, quæ nouatores, vt loquitur *Roſental.de feud. cap.10. concl. 43. quæſtione, num. 8. in fin.* perpenſa ſi-
38 gnificatione † verbi. Emponemata affirmant, quia quamuis lectio illius textus ſit varia, & corrupta, vt volunt relati *à Tiraquel. l. ſi vmquam, §.reuertatur, n 288.* non animaduerterunt *Iuſtin. in l. fin.C. de iure emphit.* fuiſſe vſum geminatis verbis, nempe meliorationis, & emponematis, quæ generalia, ſeu vniuerſalia ſunt, & negatiue prolata, nec conſiderarunt, quod licet verbum Emponema inuectũ
in

Digitized by Google

in iuris prudentiæ lares,& à Græcis tranſlatum ad Latinos, tempore, quo data fuit forma contractus emphiteotici,ſignificaret tantũ meliorationes, quæ fiunt inſerẽdo, ſeu plantando arbores in ruſtico fundo, illumuè incultum ad culturam redigendo, *vt ex Nebriſenſi in ſuo Lexico refert*, dixiſſe nouatores præfatos, *Caldaſ.de extinct.emphit.cap.10.n.49.circa fin.* quod procedente deinde vſu, & tempore, ne-
39 glecta Grammaticorum † peſte, improbata etiam ætate Alberici, vt ille teſtatur *in proem.Digeſtorum*, cęptum fuit idem verbum vſu prudentum latius extendi, ſicuti comperta vtilitate contractus emphiteotici dati deinde fuerunt in emphiteuſim etiam fundi vrbani, in quibus ædificia magnitudinem Romanam æquantia fuere ingentibus ſumptibus conſtructa, *vt vidi meis temporibus factum emptis Romæ in Quirinali hortis Carpenſibus*, qui ſunt ſub directo dominio Baſilicæ Eccleſiæ S.Mariæ Maioris,& cum talis emptio facta fuiſſet mediante ſubhaſtatione, inſtantibus creditoribus Alexandri Ducis Sfortiæ, requiſitus quid ſentirem de ſolutione laudemij, dixi emptorem non eſſe exemptum, *vt dixeram lib. 2. quæſt. 14. tract.de laudem.* relatam conſiderationem nè quemquam defraudem ſuo merito excogitarunt, *Scrader. de feud.2.par.9.ſect. num. 17.circa med.& Roſental. eod. tract. cap.10. concluſ 43.quæſtione, num.7. cum quatuor ſeq.*& expreſſe etiam reprobauit *Rota Lucenſ.diuerſ.* plura in eumddm nouatorem conijciens, *deciſ.82.In.col.3.& 4.* addendo fuiſſe allucinatum, *relatis dictis Iaſ.*& eodem errore lapſum, *Pinel.* qui nouatorem ſequitur, vides ergo quem latum diſputationis campum dederit vir ingenij ſalebris,& ad nouandum prompti, in quod † genus hominum tamquam rei-
40 publ.parum vtile plura congerunt, *Gonzalez ad regulam 8. Cancel. Apoſt. gloſ. 8. num.92.& ſeq.Valenzol.conſ.24.num.2.& 4. Petr.Gregor.de Republ.lib.23.cap.9.n.9.*
41 Ampl. præſertim in † melioramentis, quæ emphiteota debebat facere ex natura, ſeu regulis contractus emphiteotici, *Valaſ.de iur.emphit.quæſt.25. num.3.circa fin.Amad.de Laudem.quæſt.8.num.3.*
42 Ampl. vt non differat † an emphiteuſis aperiatur culpa emphiteotæ inueſtiti, vel illius ſucceſſoris tam vniuerſalis, quàm particularis, *Philip.Teſtai allegat.1.n.186.*

Ampl. præſertim in melioramentis,
43 † quæ empiteota debebat facere ex pacto inito cum directo domino cõtemplatione conceſſionis emphiteoticæ, *l. dominus horreorum, §.conducto, ff.locat. Pinel.in l.2. par.2.cap.3.n.10.Valaſ.de iur.emphit. q.25. num. 1.& 3. circa fin. & num. 32. verſ. ad illud*, eam afferentes rationem, quia lucrum melioramentorum eſt pars contractus, *l.fundi partem, ff. de cont. empt.* præſertim ſi fuit factus cum Eccleſia, vt conſiderauit *Rota teſte Seraſin. deciſ.485.n.3. & ſeq.Amad.de Laudem.quæſt.8. nu.3.Philip.Teſtai allegat.1.num. 182. & ſeq.*

Ampl. vt deuoluantur melioramenta
44 † domino in præiuditium creditorum, etiam quod ex cauſa dotis illa fuerint hypothecata ab emphiteota, *Alba conſ.28.in fin. ſequendo Spec. & Hoſt.vt refert, & affirmat Burſat.conſil.80.Dominus, num.32. & 34. & 35.* qui loquitur vbi feudum,
45 † vel emphiteotica fuerant alienata ſine conſenſu domini, *Roſental.de feud. c.10. concluſ.43.nu.14. & 15. reprobato comment. conſuet.Pariſienſ.* in caſu amiſſionis feudi ex delicto, vt non præiudicetur mulieri, vel creditori, cui fuerant melioramenta obligata, vel iuxta ſtatutum de acqueſtu inter coniuges pro parte vni ex coniugibus acquiſitum.

Amplia præſertim, ſi melioramenta
46 † ſint facta poſt incurſam caducitatem, *Aluar.Valaſ.de iur.emphit quæſt.25.num.4* eam afferens rationem, quia facta ſunt à malæ fidei poſſeſſore, *Iac. de S. Georg. in auth. Qui rem, C.de ſacroſ.Eccleſ.num.114.*
47 & † de melioramentis factis in feudo, poſtquam illud culpa vaſſalli erat apertũ domino, concludit *Scrader.de feud.2.par. 9.par.ſection.2.num.18.in fin. & num.19.*
48 addendo idem dici, † ſi facta fuerint ab hærede, vel ſingulari ſucceſſore vaſſalli, qui in dominum deliquit, *licet Valaſ.d.n.4.* vellit latam eſſe ſententiam ſuper deuolutione,& emphiteotam conſtitui in vera mala fide, & ſic in aperto commiſſo,& indubietata deuolutione.
49 Ampl. præſertim, † ſi in inſtrumento conceſſionis fuit dictum,quod fundus dabatur

batur

batur ad meliorandum, non autem ad deteriorandum, *Aretin. in l.cætera, §.Marcellus, ff.de legat.1.col.2.in fin.verſ.Ego dixi, Scrader.de feudis 2.par.9.par ſection.2 n.72 ſequendo Bart. in l colonus, ff. locat. in princ.*

50 Ampl. etiam in melioramentis † naturalibus, ideſt quæ ſola natura, ſeu naturali, vel gentium iure tantùm operante, abſque facto hominis, accedūt fundo emphiteotico, veluti ſi alluuione, vel impetu fluminis; quid illi addatur, vel vniatur, *iuxta §.præterea, §. per alluuionem, §.inſula, inſt.de rer.diuiſ. & declarat Ioſeph. Ludouic.deciſ.Peruſ.24.Domina, num.3.* indagando deinde *nu.4.* an talia melioramenta acquirantur directo, vel vtili domino,
51 quam difficultatem late reſoluit, † *Scrad. de feud.2.par.9.par.ſection.2.4.* concludens acquiri vaſſallo, emphiteotæ, & cuicumque poſſeſſori, & domino iuxta iura ſua, & fieri feudalia, & emphiteotica, & fructus illorum ſpectare ad fructuarium, proprietatem verò ad proprietarium, & deuolui domino abſque ſolutione aliqua, ſi emphiteuſis, vel feudum aperiatur domino, culpa, vel finita linea emphiteotæ, vel vaſſalli.

Oſtant tamen dicta, *Gul. de Benedict. in cap.Raynutius, §. & hortum de teſtam.n.17.* concludens vnita feudo per alluuionem non fieri feudalia, & tradita *à Scrader. de feud.2.par.9.par.ſect 2.num.10.*

52 Ampl.etiam, † ſi excipiatur de melioramentis accidentalibus, veluti quod nūc pluris æſtimetur fundus emphiteoticus, quam æſtimabatur tempore conceſſionis, *nam ſiue finita linea, vel culpa emphiteotæ,* emphiteuſis aperiatur domino, non proderit emphiteotæ excipere de hoc genere melioramentorum, *vt ex Bero.in cap.1.de reſtit.in integr. num. 24.concludit Scrader. de feud.2.9.par.ſect.2.nu.5.* & ratio eſt, quia cum illud pendeat à caſu, & fortuna, & poterat in pretio, ſeu æſtimatione minui, quis non auditur, excipiendo id quod in caſu contrario non peteret, vel minime excipere, *l. ſi rem, ff. de pet.hæred.l.ratas, C.de reſcind.vendit.*

53 Ampl. etiam † in melioramentis, ſeu additamentis factis fundo emphiteotico beneficio præſcriptionis, modo tale additamentum fiat titulo præcedentis conceſſionis emphiteoticæ, & dominus directus ſit capax talis augmenti, ſecus ſi tamquam non emphiteota, & alio titulo præſcripſit *Scrader.de feud.2.par. 9.par.ſect.2. num. 6.* aſſerens hanc opinionem veriorem, licèt
54 aliqui diſſentiant, † *limitando*, ſi annis triginta de tali augmento præſtita fuiſſent emphiteotica obſequia, vel de illo fuiſſet à domino inueſtitus, & non per errorem, ſed ex certa ſcientia, & animo deliberato, emphiteota tale augmentum recognouit ab eodem domino, illudque ſubiecit ipſius directo dominio, recipiendo deinde in emphiteuſim.

55 Ampl.idem dicendum † in conductore ad longum tempus, qui exiguam ſoluat penſionem; quia militat eadem ratio, quæ vrget in emphiteota, *Caſt.conſ.207 col.3. lib.2. Valaſ.de iur.embit.quæſt.29.num.25. quos refert, & ſequitur Barboſ.in l. diuortio, §.final.ff.ſol.mat.num.70.*

56 Ampl.etiam, † vbi nulliter fuit conceſſa emphiteuſis, nam melioramenta compenſantur cum fructibus, *vt dixi infra §.49.num.15.*

57 Limit. in melioramentis, † ſeu expenſis factis gratia quærendorum, vel conſeruandorum fructuum illius anni, quo emphiteota eijcitur à fundo emphiteotico, *Valaſ.de iur.emphit.quæſt.25. num.5.*

58 Lim. vbi emphiteota † ſoluit canonem parem fructibus, quos fert fundus emphiteoticus, *Amad.de Laudem.quæſt.8.num.3. Valaſ.de iur.emphit.quæſt 25.num.31.* eam afferentes rationē, quia talis emphiteotica conceſſio egreditur terminos, & naturam conceſſionis emphiteoticæ, & accedit naturæ locationis perpetuæ, vel ad longum tempus, à qua quouis modo expellatur conductor, non amittit melioramenta, vt dicam infra §.14. *Philip.Teſtai alleg. 1.*
59 *num.207. & ſeq.* † vbi plura refert, † quæ iſto caſu concedantur aduerſus regulas iuris emphiteotici, *Barboſ.l.diuortio, §.fin. par.1.ff.ſol.mat.nu.70:* vbi etiam agit quid dicendum, ſi Canon ſit mediocris, *Valaſ.de iur.emphit:quæſt.25.nu.31.Bero. c.1. de reſtit. in integr.nu.30.* eam afferens rationem, quia ſimilis colono, ſeu conductori, *Amat. reſolut.14.num.14.*

60 Limit. vbi † melioramenta tamquam

quid

quid diuerſum à fundo emphiteotico, poſſunt ab illo ſeparari, & ſeparata, per ſe ſtare poſſunt, veluti ſi iuxta fundum emphiteoticum ruſticum, vel vrbanum fuerit emptus alius non emphiteoticus, vel qui non ab eodem domino recognoſcatur, nã per concurſum nouæ cauſæ voluntariæ quoad acquirentem, nouus, & diuerſus à præcedenti ſubſequi debet effectus, & alia qualitas, *cap.* 1. *§. ex contrario, de inueſt. de rer. alien. fact. vbi Iac. de Beluiſ. Iſern. Afflict. & reliqui*, *Bald. l.* 1. *ff. de rer. diuiſ. n.* 6. *Gul. Bened. cap. Raynutius*, *§. & hortum, de teſtam, nu.* 16. *Tiraquel. de retract. lignag. §.* 32. *gloſ.* 1. *num.* 77. *Ruin. conſ.* 14. *lib.* 1. *n.* 4. *Ioſeph. Lud. deciſ. Peruſ.* 24. *num.* 17. *Burſat. conſ.* 41. *num.* 5. *&* 6. *& conſ.* 46. *num.* 18. *Valaſ. de iur. emphit. quæſt.* 25. *num.* 17. *Scrader. de feud.* 2. *par.* 9. *par. ſect.* 2. *nu.* 11. *& ſeq.* ampliando etiam, ſi quod fuit, additum erat incorporale, dum prius *num.* 10. demonſtraſſet ceſſare iſto caſu regulam, quod augmentum, vel vnitum ſequatur naturam augmentati, vel eius cui vnitur, exemplum referens, ſi acquiſitum ſit ius pedagij, tranſitus, vel iuriſdictio, & ſimilia, niſi deinde illa fuerint ab emphiteota recognita ab eodem domino, *Peregrin. de fideicom. art.* 50. *num.* 53. *Amat. reſol.* 14. *num.* 24. *& ſeq.* vbi plura exempla refert,
61 *& num.* 27. † ſublimitat, ſi talia melioramenta ſeparabilia erant deſtinata ad meliorandum feudum, quod aperitur domino, vt puta, bombardæ, armamenta, ad defenſam caſtri.

62 Limit. in eo, qui † dedit pecunias, vt fierent melioramenta, *Surd. conſ.* 183. *pro-*
63 *poſita*, *num.* 16. ſublimitando, ſi † illi fuerint ceſſa iura ab eo, qui fecit melioramẽta, ſi autem pecunias dediſſet ad effectum meliorandi, & facta ſint melioramenta, idem ſit dicendum, videnda ſunt, quæ dixi ſupra *cap.* 6. *& Surd. d. conſ.* 183. *num.* 17.

64 Limit. in melioramentis † neceſſarijs, *l. colonus*, *ff. locat. Menoc. de recup. poſſeſ. remed.* 15. *num.* 502. *Roſental. de feud. cap.* 10. *coucluſ.* 43. *num.* 12. declarando, ſi illa ſint facta poſt commiſſam cauſam caducitatis ſecus ſi ante.

65 Limit. in melioramentis, † quæ ſequuntur abſque facto, & induſtria hominis, vt puta alluuione, extinctione lineæ emphiteotæ, *Molin. de iur. primogen. lib.* 1. *cap.* 26. *num.* 18. *Lud. Molin. de Maiorat. diſput.* 643. *num.* 4.

66 Limit. in melioramentis factis ab eo, qui fundum emphiteoticum emit tamquã liberum, & deinde detegitur ſeruum, & apertum domino, *Guid. Pap. deciſ.* 348. *relatus à Ripol. var. reſol. de iur. emph. cap.* 7. *num.* 332. qui id non dicit, *in meo Cod. nec Bart.* quem dicit citari à *Guid. Pap.* Cum tamen emptor eſſet in bona fide, cenſeo non amittere melioramenta, etiamſi negaſſet rem eſſe emphit. *Corbul. de emphit. cap.* 1. *num.* 12.

§. II.

SVMMARIVM.

Melioramentorum exceptione retardatur exequutio ſententiæ latæ ad fauorem domini, quod ad illum ſit deuoluta emphiteuſis, ſine culpa, & facto emphiteotæ 1. *Contrarium* 5. *Priorem opin. intellige* 6. *Ampl.* 7. 8. 9. 10. 12. 13. *Ampl. in emphiteuſi eccleſiæ* 11. *Contrarium* 14. *Concorda* 15. *Ampl.* 16. 17. 18 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 27. 28. 29. 31. 32. 36. 38 40. 42. 43. 45. 46. *Limit.* 4. 35. 39. 41. 50. 52. 54. 55. 56. 57. 59. 60. 62. 63. 65. 66. 67. 68. 69 70. 71. 72. 73. 74. 75. *Sublim* 51. 61. 64.

Cap. locupletari de reg. iur. declaratur 14.

Melioramenta facta in feudo, repetuntur aperto feudo, abſque culpa vaſſalli 2. 33.

Victori, quando reficiantur expenſæ, quas non fecit 34.

Actus præſumitur factus ab eo, cuius intereſt illum fieri 37.

Inueſtitura noua, quando dicatur ſimilis veteri 43. *& quando id præſumatur* 44.

Eccleſia quando ligetur legibus laycorum 53.

Vaſſallus non amittit feudum, ſi modico tempore deſeruit dominum 54.

DEuoluta, ſeu aperta emphiteuſi domino ob finitam lineam eius, cui fuerat conceſſa, vel quia lapſum ſit tempus, quo durabat conceſſio, vel alias ſine culpa, & facto emphiteotæ, & ideò lata ſit ſententia, directum dominium eſſe immittendam in poſſeſſionem, quod exceptione melioramentorum retardanda ſit
1 eiuſdem ſententiæ † exequutio, & concedatur

datur emphiteotæ, vel illius hæredi retẽ-
tio, firmarunt *Iaſ.in l. 1. C. de iur. emphit. num.30. & in l.2.C.eod.num.30.& 32.Dec. in auth. qui rem,C.de ſacroſ.eccleſ.num.14. circa med. Pinel. in l.2.par.2.cap.3. num.7. Scrader.de feud.2.par.9.par.ſect.2.num.20.*
2 *& ſeq.* aſſerens idem † dici in feudo, pro-
bando exemplo eius, qui obtinuit reſcin-
di venditionem beneficio reſtitutionis in
integrum, *vel l.2. C.de reſcind. vend.* vel
ob conditionem reſolutiuam contractus,
cui ſunt reficienda melioramenta facta in
re vendita, *vt dixerat prius Pinel. in l.2 par.2.cap.4.nu.62.* Nec non & mariti vſu-
fructuarij, grauati fideicommiſſo, retro-
uendentis ex pacto, ſiue ex iure congrui,
donatarij, reſoluta donatione ob ſuperue-
nientiam filiorum, qui omnes repetunt
expenſas, interim factas, ſi fuerint rei per-
petuò vtiles, & datur illis retentio, donec
fuerint ſatisfacti, ſubdens, idem dici in
clerico, qui ex patrimonialibus meliora-
uit bona eccleſiæ, & patre meliorante bo-
na filij aduentitia, quæ omnia deſumpſit
ex Cuman.conſ.57.monaſterium, num. 5. Tiraquel.de retract.Conuent.§.7.gloſ.1.n.1. & ſeq.plurib. ante Iaſ. & Scrader. idem dixerant Bald.Angel. & Cuman. in l.Senatus, §. Marcellus, ff. de legat.1.& in l.2.C. de rei vend.num.4.in fin.Caſt.conſ.237.primo,lib.1. num.4. & conſ. 270. viſo puncto, lib.2.col.3. verſ. Si verò propter non eorum culpam, Dec.conſ.518. viſo inſtrumento, num.2. & ſeq.Gozadin.conſ.86.n.25. quem ſequitur Ceſal. conſ.213. multa, num. 15. Pariſ.conſ.28.lib.3.nu.2. & ſeq. & conſ.55. Quoniam, num 22. & ſeq.lib.2.Clar.§.emphiteuſis, quæſt.45. num.1.verſ.ſi vero, Rimin. Iun. conſ.411. Cum. D. num. 1. & ſeq. & num.11. vbi plures refert, aſſerens ita
3 ſeruari † de conſuetudine, & hanc opinio-
nem niti æquitate, eſſe tutiorem, & æquio-
rem, & communem, *Gamma deciſ.41. in cauſa, nu.7. & deciſ.75.* dixeram, aſſerens
4 ita iudicatum, † niſi obſtet pactum, am-
pliſsimis verbis conceptum, *Rolan.à Val. conſ.28.lib.1.num.16. Seraphin. deciſ.1496. num.1. & ſeq. & nu.5.idem cum Gamma repetens, Menoc.de recup.poſſeſſ remed.15. num.502.& ſeq.Decian.conſ.29.nu.5.circa med. & conſ.58.num.67.lib.2.* aſſerens non
legiſſe contradicentem, & eſſe concluſio-
nem communem ab omnibus receptam,
Valaſ.de iur.emphit.quæſt.25.nu.6. vbi plu-
res congerit conſentientes, teſtantes de
communi, & hanc eſſe veritatem, *Gamma deciſ.22. in cauſa, in princ.* aſſerens cõ-
trariam ſententiam eſſe iniquam, *Burſat. conſ.80.num.34. Bertazol conſ.81.num.30. Dec.conſ.518.viſo, num.1.vſque in fin.Bero. q.19.ſed & illud, vbi late hoc probat, Rebel.de obligat.Iuſt.lib.7. de expenſis, q. 2. nu.2. Gail.de communi, obſeruat.121.lib.2. num.15. Bero.cap.1.de reſtit.in integr.n. 31. Decian.conſ.18.vol.2.num.34.circa med.relati à Tuſc.concluſ.179.melioramenta,n.22. & 24.Barboſ.l.diuortio,§.fin.ff.ſol.mat.n.68 verſ.Nunc, Afflict.§.ſi vaſſallus, hic finit lex, num.6. in fin. Aret.l.cætera, §. Marcellus,ff.de legat.1.verſ.Ioan.de* Imol. *Amatus reſolut.14.num.1.* vbi infinitos refert,
& ab iſta opinione æqua non recedendũ,
Surd.deciſ.300.nu.20. Rota Lucenſ. diuerſ. deciſ.82.In.col.3. verſ. ſtat. vbi rationem
differentiæ refert inter hunc, & præce-
dentem caſum antecedentis.

5 Contrarium late † defendit *Sarment.Selectarum interpret.lib.3. cap.4.* quem non
vidit *Decian.* quem retuli dixiſſe contra-
rium, & in emphiteuſi eccleſiæ ante *Sarmient.* idem ſenſerant, vt referam infra, &
aliqua congerit, *Valaſ.de iur.emphit.q.25. num.6.in fin.* quæ ſuadent numquam per-
ſoluenda eſſe melioramenta, quibus addo
dicta, *Bald in l.1.C.de iur.emphit.num. 7. verſ.Quarto, & num.8. Vinc.de Franc. deciſ.191.rei num.3. relati à Tuſc. concl. 179. Melioramenta, num.23.*

6 Intellige, † vbi conſtat de antiquo ſtatu
rei, quæ aſſeritur meliorata, *Seraſin. deciſ.898.fuit, num.6.Rot.diuerſ.recent. deciſ.356.num.3. et dixi §.73.in princ. verſ. Intellige.*

7 Ampl. ijs omnibus † caſibus quibus am-
pliatur regula conſtituta, *hoc cap.8. & infra §.17.*

8 Ampl. etiam, quod melioramenta † ſint
magna, *Iaſ.l.1.C.de iur. emphit. num. 26.*
addendo modo non ſint, ex his quæ ſpe-
ctant ad emphiteotam, veluti, vt idem
prius, *num.25.* dixerat ſternere viam, fun-
ctiones publicas ſoluere, & alia facere,
quæ referunt *Odoſ. & Alberic. in l.2. C.de iur.emph. & dixi in meis* Collectaneis *ibid.*

ver-

verſic. publicarum functionum.

9 Ampl. iis omnibus, quibus dixi dari retentionem rei emphiteoticæ, niſi ſoluantur melioramenta, & ideò retardatur exequutio ſententiæ, vt dixi ſupra hoc cap.

10 Ampl. etiam, vbi extincta † vna linea eorum, quia principio fuerant inueſtiti, emphiteuſis deuoluitur ad aliam ſucceſſiue vocatam, Curt. Iun. conſ. 41. præſuponitur, num. 10. concludens illam non admitti, niſi reficiantur melioramenta hæredi vltimi deficientis lineæ, Socin. in l. diuortio, ff. ſol. mat. n. 10. Ruin conſ. 14. lib. 1. n. 10. Scrader. de feud. 2. par. 9. par. ſection. 2. nu. 47 & dixi ſupra hac concluſione, Dec. conſ. 58. lib. 2. num. 66. & ſeq. Brun. conſ. 105. n. 7. Pariſ. conſ. 22. num. 68. & 23. num. 91. lib. 1.

11 Ampl. etiam, quod emphiteuſis † ſit eccleſiæ, Cuman. conſ. 57. Monaſterium, num. 5. verſ. Sed tamen, aſſerens hanc opinionem eſſe tutiorem, & æquiorem, relato Bald. teſtante ita ſeruari de conſuetudine, ſubdens concludentem rationem in verſ. Nam cum, ſequitur Dec. relato Caſt. ſæpius idem conſuluiſſe in auth. Qui rem, C. de ſacroſ. eccleſ. num. 14. in fin. Pariſ. conſil. 28. Simon. lib. 3. num. 1. & ſeq. Clar. §. emphiteuſis, quæſt 45. Bero. conſ. 89. lib. 1. n. 36. concludēs reciſa quouis modo alienatio-
12 ne bonorum eccleſiæ, † etiam ex capite nullitatis, melioramenta eſſe ab eccleſia cultrice iuſtitiæ reficienda, Deeian. conſ. 29 lib. 2. num. 5. circa med. Deeian. conſ. 29. circa, lib. 2. num. 5. in princ. Aretin. in l. cætera, §. Marcellus, ff. de legat. 1. verſ. in emphiteota Tuſc. concluſ. 179. melioramenta, num. 24. Valaſ. de iur. emphit. quæſt. 25. n. 6. vbi pluribus relatis, concludit, nō fieri differentiam, an emphiteuſis ſit ſecularis, vel eccleſiaſtica, & eſſe opinionem æquã, Gamma deciſ. 22. in princ: aſſerens contrariam ſententiam Fulgoſ. & aliorum, quos iniqua ratio amabit, eſſe iniquam, & perperam iudicaſſe, qui illam in iuditio fuerant ſequuti, Vinc. de Franc. deciſ. 191. res, num. 15. aſſerens hanc eſſe veritatem, & ita tenendum, & eiuſdem opinionis fuiſse, Liparol. Epiſcopum Nicoteræ, Scrader. lo-
13 quens de † feudo ſine culpa vaſſalli, aperto domino, & cuicumque corpori, vel perſonæ priuilegiatæ, de feud. 2. par. 9. par. ſection. 2. num. 45. & ſeq. late id comprobans Viuius opin. 495. melioramenta, num. 4. addendo eſſe reficienda ab eccleſia, vt in concreto, non vt in abſtracto, & ita ſeruari de conſuetudine, Bero. cap. 1. de reſtit. integ. num. 32. Amat. reſol. 14. num. 1.

14 Contrarium † firmarunt, Fulgoſ. conſ. 9. num. 1. ea ratione, quia iure cautum non eſt, vt eccleſia reficiat melioramenta ſuo colono eiecto ſua culpa, licèt aliud ſit cōſtitutum in colono ſeculari, nec obſtare, cap. locupletari, quia tale lucrum ratione dubij euentus non eſt iniuſtum, & à communiter accidentibus eccleſia concedit emphiteuſim ſub minima penſione, & dãnum amiſſionis melioramentorum compenſari cum fructibus perceptis, ſubdens, num. 3. in fin. numquam vidiſſe aliud ſeruari, quia vt idem prius dixerat, num. 2. propriū eſt contractus emphiteotici obligare emphiteotam ad meliorandum, Flor. de S. Petro in l. Sed & ſi quid, ff. de vſufruct. aliter reſpondendo motiuo facto, de c. locupletari, nu. 4. vſque ad 10. l. limitat. nu. 11. ſi contraria vigeret conſuetudo, vel prælatus affectauit caducitatem, Bero. conſ. 102 lib. 1. num. 62. concludens hæredi emphiteotæ negari retentionem, & debere petere melioramenta, & iſtorum opinio cōprobari poteſt ex dictis, Sarmient. ſelect. interpret. lib. 3. cap. 4. generaliter negantis deberi hæredi emphiteotæ melioramenta finita emphiteuſi, extincta linea emphiteotæ, Surd. conſ. 185. propoſita, num. 15. aſſerens iure cautum non reperiri, quod detur retentio bonorum Eccleſiæ pro melioramentis, & comprobari poſſet ex dictis, Vinc. de Franc. deciſ. 191. Res, nu. 3. Balzaran. §. ſi vaſſallus. Hic finit lex, nu. verſ. Nec procedit, addendo totùm mūdum ita practicare.

15 Concordari poſſunt † ex Bero. conſ. 102. Quatuor, lib. 1. num. 62. nempe quod emphiteotæ hæres iſto caſu poſſit petere, & conſequi melioramenta ab ipſo domino, & ab eccleſia, non autem poſſit vti retentione, verum dubito de iſta diſtinctione, & concordia obſtante regula in §. iſto firmata, Cardin. Tuſc. concluſ. 179. melioramenta, num. 24. prætendit conciliaſse diſtinguendo, an emphiteuſis ſit aperta domino ex culpa emphiteotæ, vel ſine, vt priori caſu amittantur melioramenta, ſe-

cundo ſecus, ſed hæc conciliatio non tangit caſum noſtrum, ſed generalem difficultatem, an melioramenta, quoties emphiteuſis aperitur domino, illi acquirātur.

16 Ampl. præſertim, † vbi ſoluebatur canon par fructibus, qui percipiebantur ex re emphiteotica, *Valaſ. de iur. emphit. q. 25 num. 31. Amat. reſolut. 14. nu. 13. & ſeq.* vbi plures congerit.

17 Ampl. etiam, † ſi conuentum fuit, vt finita emphiteuſi, bona conceſſa reuertātur ad dominum cum omnibus melioramentis, *Valaſ. de iur. emphit. quæſt. 25. n. 20.* & late dixi ſupra in regula conſtituta hoc *cap. 8. num. 95.*

18 Ampl. etiam, ſi melioramenta † facta poſsint à fundo emphiteotico ſeparari, ſalua illorum ſubſtantia; veluti ſi conſtructum ſit ædificium ligneum, vt in Germania, & Pannonia, vbi id genus ædificiorum eſt familiare, & frequens, *And. de Iſern. Aluarot. & præpoſitus in c. 1. §. ſi vaſſal. hic finit lex, Aretin. l. cætera, §. Marcellus, ff. de legat. 1. verſ. Tene tamen,* concludit peti poſſe actione negotiorum geſtorum.

19 Ampl. præſertim, † vbi melioramenta ſeparari non poſſunt à fundo emphiteotico, veluti ſi facta ſint foſſata, vt cuius aqua pluuialis, vel naſcens in fundo labatur, vel fundus vliginoſus exſiccetur, vel facta ſint ſtagna, piſcinæ, plantatæ arbores, vites, & ſimilia, *Præpoſit. cap. 1. §. è contrario, num. 2. in fin. de inueſt. de rer. alien. fact. Bero. q. 96. Ruin. conſ. 14. lib. 1. num. 2. & 3. & conſ. 134. lib. 3. Curt. Iun conſ. 144. num. 7. Neguſ. de pignor. 4. memb. 5. par. nu. 11. Brun. conſ. 106. num. 2. argum. l. 1. l. veluti, l. omnino 12. ff. de impenſ. in reb. dotal. fact.*

20 Ampl. etiam contra ceſſionarium, † & quemcumque alium, qui cauſam, vel titulum habeat à domino rei melioratæ, *Socin. conſ. 15. num. 20. verſ. Quinimo, lib. 1. Menoc. de recup. poſſeſ. remed. 11. num. 15. argum. l. qui iniuria, §. fin. ff. de furt. Strader. de feud. 2. par. 9. par. ſection. 2. n. 53.*

21 Ampl. vt reficienda † ſint hæredi emphiteotæ, quamuis extraneo, *Gamma deciſ. 22. in cauſa, num. 1. in fin. & dixi ſupra in regula conſtituta hoc cap. 8. num. 12. Decian. conſ. 18. vol. 2. num. 34. Rota teſte Pacific. de Saluian. deciſ. 25. n. 9.*

Contrarium voluit *Fulgoſ. in emphiteuſi eccleſiæ, conſ. 9. Abbas.*

22 Ampl. etiam, † ſi emphiteota ſciat emphiteuſim breui defecturam, *Tuſc. concluſ. 179. melioramenta, n. 26.*

23 Ampl. etiam in † melioramentis ciuilibus, quæ ſola hominis induſtria, & vigilantia quæruntur, vt ſunt ſeruitutes reales fundo emphiteotico acquiſitæ, & ſimilia incorporalia illi addita, *Valaſ. de iure emphit. quæſt. 25. num. 21.* concludens deuolui domino directo, ſoluta illorum æſtimatione emphiteotæ, vel illius hæredi; ſi fuerint acquiſitæ titulo oneroſo, ſecus ſi gratuito, *Molin. de contractib. diſput. 463. de melioramentis, num. 5. Bero. quæſt. 96. Amat. reſolut. 14. nu. 28. alijs relatis ſequitur Valaſ. in omnibus,* Et ego intelligo, ſi penitus titulus ſit gratuitus veluti præſcriptione.

24 Ampl. etiam, † quod conuentum fuerit, vt emphiteota debeat rem meliorare, *Bart. in l. penul. ff. locat. num. 4. & Caſt. n. 4. Pinel. in l. 2. C. de reſcind. vend. par. 2. cap. 3. num. 10.* vbi ita concludit, quia, cum clauſula ad meliorandum inſit conceſſioni emphiteoticæ ex natura illius, per expreſſionem eius, quod ineſt contractui, non alteratur illius natura, quare ſi quid fuit expenſum, non in cultura agri emphiteotici, ſed ædificando, illud erit iſto caſu reficiendum, & eam clauſulam eſſe ſuperfluam aſſerunt, *addentes ad Pinel. ibidem, Aretin. in l. cætera, §. Marcellus, ff. de legat. 1. col. 2. verſ. Ego dixi indeciſam,* reliquit, an hæc ampliatio ſit vera, *Valaſ. de Iur. emph. quæſt. 25. num. 7. Vinc. de Franc. deciſ. 191. Res, num. 13. in fin. Gamma deciſ. 333. num. 4. Petra de fideicom. quæſt. 15. nu 262. Strader. de feud. 2. par. 9 par. ſect. 2. num. 71. in fin. & num. 72. & ſeq.* vbi latè comprobat, *Roſental. de feud. cap. 10. concluſ. 43. num. 84. in fin. Amatus reſolut. 14. num. 2. & 9. Rota Lucenſ diuerſ. deciſ. 82. In col. 3. verſ. Hæc verba, & col. 5. verſ. ra-*

25 *tio*, quæ ampliat, † etiamſi de certo melioramentorum genere faciendo eſſet cōuentum, & latè hoc proſequitur.

26 Contrarium † tenent, *Afflict. in §. ſi vaſſallus, hic finit lex, num. 6. Mantua conſ. 334. cum alijs relatis à Valaſ. de iur. emphit. quæſt. 25. num. 7. in fin.* & eiuſdem opi-

opinionis videtur, *Surd. deciſ.78.num.21. verſ. Quinimò*, ea ratione, vt aliquid operetur, ſed illos reprobat, & declarat *Scrader. de feud.2.par.9.par.ſection.2.nu. 73. in fin. & Amatus reſolut.14.nu.2.in fin.* vult illos loqui de conductoribus qui non ſunt obligati ad aliquod genus melioramentorum.

27 Ampl. etiam † in melioramentis factis vltra quamtitatem conuentam, *Vinc. de Franc.deciſ.191. Res, num. 14. Tuſc. concl. 177. melioramenta, num.3.*

28 Ampl. etiam † in melioramentis, quæ ſeparari poſſunt à fundo emphiteotico, ſed non ſalua, vel non diminuta ſaltem illius ſubſtantia, veluti ſi in fundo emphiteotico ædificata ſit domus, vel turris, quæ ſi destruantur, vel labantur, & corruant, non aufferuntur cementa integra, *Aluarot. & Præpoſit. in cap.1. §. ſi vaſſallus. hic finit lex. deind.in regula conſtituta, hoc e.8. num.18.* ſicuti, & eodem caſu dixi dari retentionem rei melioratæ, quamuis meliomenta perierint.

Ampl. etiam, quod melioramenta

29 † ſint facta ex fructibus rei emphiteoticæ melioratæ, *Iaſ.l.2.C.de iur. emph.num.32.* quia cum interim emphiteota ſit dominus fructuum, fateſt illa feciſſe ex pretio rei ſuæ, *Rota recent.deciſ.435. de anno, nu.15. Seraſin.deciſ.471.num 6. Valaſ.de Iur.emphit. quæſt.25. num.6.circa fin. verſ. Adde etiamſi*, & dixi etiam ſupra in regula huius, *cap.8.num.42.Srader.* loquens de fructibus feudalibus, *de feud 2.par. 9.par. ſection.2. num.37. & ſection.3 num.1. & ſeq.* vbi latè examinat, quod fructus ante aperturam feudi ſint feudatarij, *Neguſ. de pignor.4.memb.5.par.num 14.Pinel.l.2.par. 2. cap.4. C.de reſcind. vend. num. 62. circa med.* limitando, ſi talia melioramenta ſint

30 † facta excifis grandibus arboribus fundi emphiteotici, vel feudalis, niſi tamen illæ erant excidendæ, ne fundus deterioraretur, vel eſſent perituræ, *vt dixi de laudem.lib.4.quæſt.23. num. 36. & ſeq. plurib.*

31 Ampl. non ſolùm, vbi melioramenta ſunt facta labore, & opera alterius mercenarij, ſed etiam vbi ipſemet emphiteota illa fecit, vt puta, ſi faber murarius in ſolo emphiteotico ædificauit domum, vel ruſticus, plantauit vineam, argum. eorũ, quæ volunt, *in cap.1.de integr.reſtit. nu.3. Bellam.num.7. & Bero. num. 23.* dum volunt Eccleſiam, quæ in integrũ reſtituatur aduerſus alienationem factam, debere reficere ruſtico melioramenta facta in re alienata, & idem dici de ſcriptore, qui retinet quinternos, *Caſt l.diuortio, §. fin. ff.ſol.mat.nu.4. cum alijs cumulatis à Scrader.de feud.2 par. 9.par.ſection.2. num. 35. ſubdens, num.36.* aliud dici in Aduocato, qui in propria cauſa patrocinatur, licèt victor obtinuerit, victum condemnari in expenſis, niſi forte, ideò fuerit impeditus aliorum clientellas ſuſcipere, & lucrum amiſſit, licèt non deſint, qui aliud ſentiant.

32 Ampl. etiam, † quod melioramenta fuerint ipſi emphiteotæ gratis pręſtita, vel ex aliena materia, ſibi donata, facta, *arg. l. ſed ſi paterfam.9.§. ſi ab alio, ff.ad Maced. l. ſed ſi plures 10. §.in arrogato, vbi Bartol. Alex. & Iaſ.ff.de vulgar.Alex.cõſ.179.lib 5. Bertrand.conſ.306.lib.2. & conſ.371.lib.3.*

33 & in terminis, vbi feudum aperitur † domino abſque culpa vaſſalli, quod illle, vel illius hæredes repetant melioramenta donata, vel ex aliena materia, facta, *Aſſlict. cap. 1. §. ſi vaſſallus, hic finit lex, num 16. vt refert Scrader. de feud. 2.par.9.par.ſect.2. num.39. & ſeq.* comprobando pluribus ſi-

34 milibus, nempe victoris, qui in lite habuit Aduocatum, qui illum gratis defendit, emptoris, cui ſit donata gabella ſoluẽda ex venditione, vel pars pretij remiſſa, nam victus eſt condemnandus ad ſalariũ Aduocati, & auocata re empta iure congrui reſtituenda eſt illi gabella, laudemiũ ſi quod ſoluit, vel remiſſum, vel donata pars pretij, & ſimilia, *vt latè dixi de laudemio lib.4.quæſt.8. art.1. verſ. Quia in caſu*

35 *retractus*, limitando, † ſi talis donatio, vel remiſſio fuerit facta contemplatione domini, vel victi, vel retrahentis, & late probat *Scrader.de feud.2.par. 9.par.ſect.2. num.60. & ſeq.83. & ſeq.* & conferunt dicta infra *limit.* 10. concludens idem dicendum in dubio, vbi non conſtat, quo animo tertius fecerit melioramenta.

36 Ampl. etiam, vbi † hæres emphiteotæ, vel ipſe emphiteota probat fundum fuiſſe melioratum à die conceſſionis, licèt non probet, qui fecerit melioramenta, nam

in dubio præſumuntur facta ab emphi-
teota, cuius intereſt, ſeu vtile fuit, fuiſſe fa-
cta, *arg. dictorum, Bart. Alex. & Iaſ. in l. cũ*
ſeruus 104. *ff. de verb. oblig. Curt. Sen. con-*
ſil. 76. *col.* 4. *Bal. conſ.* 378. *lib.* 1. per quæ iu-
ra ita concludit *Scrader. de feud.* 2. *part.* 9.
par. ſect 2. *num.* 61. & eſt generale, vt actus,
37 † qui non fit ſine expenſa, præſumatur fa-
ctus ab eo, vel alio nomine eius, cuius in-
tereſt actũ fuiſſe factũ, vt de citatione tra-
dunt, *Ripa in cap.* 1. *de Iudic. nu.* 20. *Vant.*
de nullit. ex defect. citat. num. 44. *& de me-*
lioramentis, Soc. Iun. conſ. 62. *lib.* 1. *n.* 4.
38 Ampl. præſertim † in melioramentis in-
duſtrialibus, id eſt quæ labore induſtria,
vel expenſis emphiteotæ acceſſerunt fun-
do emphiteotico, vt ſunt aggeres foſſata,
ædificia, & ſimilia, *Valaſ. de Iur. emphit.*
quæſt. 25. *num.* 20. *Amat. reſolut.* 14 *num.* 24
39 † Limitando, ſi poſſunt ſeparari, & ſtare
ſine fundo, quia ſunt propria meliorantis.
40 Ampl. præſertim in melioramẽtis † ne-
ceſſarijs, *Rebel. de obligat. Iuſt. lib.* 7. *de*
expenſis, quæſt. 2. *num.* 2. *in princ.* niſi ne-
41 ceſſitas † fuerit cauſata ab ipſo melioran-
te, *Simon. de Præt. lib.* 3. *interp.* 3. *dub.* 1. *ſo-*
lut. 5 *num.* 27. *in princ. fol.* 361. *Iaſ. l.* 1. *C. de*
iur. emph. nu. 26. *in fin. & in l.* 2. *C. eod. n.* 32.
Rebel. de oblig. iuſt. lib. 7. *quæſt.* 2. *num.* 2. *in*
42 *princ. verſ. extendit*, vbi † ampliat repeti
etiam, quod perierint.
43 Ampl. quod, ſi Eccleſia † recuſat refi-
cere melioramenta, cogatur, hæredem
emphiteotæ, etiam extraneum inueſtire,
Cuman. conſ. 57. *nu.* 5. *in fin.* eiſdem tamen
pactis, & conditionibus, quibus fuerat in-
ueſtitus illius Auctor, vt ego addo, *Bero.*
conſ. 93. *Circa, num.* 12. *etſi, & conſ.* 119.
in præſenti, num. 8. *& conſ.* 109. *lib.* 1. *n.* 27.
verſ. Quia reſpondetur, Couar. var. reſolut.
lib. 2. *cap.* 17. *Mandel. conſ.* 342. *num.* 52. vbi
43 præterea declarat, † qnando noua inue-
ſtitnra dicatur facta eadem forma, *Decian.*
conſ. 73. *lib.* 2. *num.* 43. *Rodoan. de reb. eccleſ.*
non alien. quæſt. 2. *cap.* 28. *nu.* 28. quod alio
44 non † apparente præſumitur factum, *Ga-*
briel. conſ. 80. *vol.* 2. *num.* 1.
45 Ampl. etiã † excluſa omni præſumptio-
ne donationis, *Iaſ. l.* 2. *C. de iur. emph. n.* 33.
46 Ampl. vt ſi † non perſoluatur meliora-
menta, cogatur dominus impotens illa
ſoluere, recipere ſucceſſores meliorantis
in emphiteotas iuſta penſione, *Vinc. de*
Franc. deciſ. 110. *quem refert, & ſequitur*
Peregrin. de fideicom. art. 50. *num.* 48. *in fin.*
47 Ampl. etiam † in melioramentis vtili-
bus, *vt dicam* §. 4. *ampl.* 11.
48 Ampl. in Caſiib. *l. quicumq. l. qui fundos,*
vbi Bart. & Angel. C. de omn. agric. deſer.
l. congruit. C. locat. præd. ciuil. lib. 11.
49 Limit. omnibus † caſibus, quibus limi-
taui regulas conſtitutas ſupra hoc, *cap.* 8.
& infra, §. 17.
50 Limit. in melioramentis, † quæ em-
phiteota facere debet ex conuentione,
ſeu pacto appoſito cõceſſioni emphiteo-
ticæ, quia illa ſunt pars contractus, cuiuſ-
cumque qualitatis, quamtitatis, & gene-
ris illa fuerint, *l. fundi partem, ff. de cont.*
empt. & deciſum refert, Gamma deciſ. 333.
defuncto, num. 4. *& aduertit Rota teſte*
Serafin. deciſ. 485. *num.* 3. *& ſeq. Iaſ. l.* 2. *C.*
de iur. emph. num. 28. *Pinel. in l.* 2. *par.* 2. *c.* 3.
C. *de reſcind. vend. num.* 10. *in princ.* de-
51 clarando † in fin. ſi de illis expreſſa ſit fa-
cta mentio, tacite inferens, non ſuffice-
re generalem conuentionem de melio-
rando, vel vbi illa ſunt notabilia, & veri-
ſimiliter de illis non cogitatum, vt idem
prædixerat, *num.* 9. *ad idem eſt textus in*
l. dominus horreorum, §. *ex conducto, ff. lo-*
cat. per quem textum ita firmat, *Valaſ.*
de iur. emphit. quæſt. 25. *num.* 1. & dixi ſupra
hoc *cap.* 8. *limit.* 1. *Scrader. de feud.* 2. *par.* 9.
par. ſection. 2. *num.* 71. *in princ. & verſ. Hoc*
tamen, Molin. de Contract. *diſp.* 463. *nu.* 1.
rationem referens, quam ſupra retuli in
principio, *Amat. reſol.* 14. *num.* 11. *& ſeq.*
52 Limit. vbi melioramenta † ſunt parua,
ſeu modica, vel minima, *Vinc. de Franc.*
deciſ. 191. *Res, num.* 13. *circa fin.* & ratio eſt,
quia minima non curat prætor, *Tiraquel.*
in tract. de Iudic. in reb. exiguis, nu. 7. con-
cludens tamquam per regulam, quod ex-
penſæ minimæ à quocumque fiant, pro-
bari iurmento facientis, *& num.* 29. pro
exiguo vitio non dari redhibitoriam,
53 *num.* 53. eccleſiam ligari † legibus layco-
rum rationabilibus, ſi parum illis ſint præ-
iudiciales, *& num.* 60. *&* 67. *& ſeq.* vaſ-
ſallum, & emphiteotam non priuari feu-
do, vel emphiteuſi, ſi ille modico tem-
54 pore † deſeruit dominum in prælio, iſte
emphiteuſi, ob modicam deteriorationẽ,
ſub-

*ſubdens num.*76. *& ſeq*, modicam impenſam numquam repeti ab eo, qui expendere debet, licèt repetatur, vbi aliquid non erat obligatus impendere, *& dixi infra* §.40. *limit*.3. *Valaſ.de iur. emph. q*.25. *num*.12. *Ioan. de Amic.conſ*.98.*n*.12.

54 Limit. in melioramentis factis † ex plātatione arborum ad maritandas vites, vel ex plantatione vitium, & ſimilium, quæ conueniunt fundo emphiteotico, nam qualia, & quanta ſint, non reficiuntur aperta, ſeu finita emphiteuſi abſque culpa emphiteotæ, *Valaſ.de iur.emphit.q*.25. *num*.12. *verſ. quod rurſus* Intellige, *Petra de fideicommiſ quæſt*.15.*nu*.262. vbi plura exempla refert.

55 Limit. non excipiente † emphiteota, vel illius hærede de melioramentis, etiam quod directus dominus in libello, quo agebat ad conſolidationem vtilis dominij cum directo, nihil dixerit de melioramentis, vel illorum refectione, *Pariſ.conſil*.33. *exarato*, *lib*.1. *num* 51. *in fin. &* 52. 53. *Scrader de feud*.2.*par*.9.*par. ſection*.2. *num*. 5. *& ſeq*. eam afferens rationem, quia hæc exceptio non oritur ex ventre contractus inter partes initi, ampliando

56 † etiam, quod de melioramentis ex actis conſtaret, vel etiam ex confeſſione domini, *ſequitur in eaſu noſtro*, *Philip. Teſtai allegat*.1.*num*.189.*& ſeq*.

57 Limit. vbi hæres † emphiteotæ, vel etiam ipſe emphiteota, non probat ipsũ, vel illius auctorem, vel alium ipſius contemplatione feciſſe melioramenta, de quibus excipit, *vt dixi ſupra hoc cap*.8. *n*. 124. vbi ſublimitaui, & tradit *Scrader.de feud*.2.*par*.9.*par.ſect*.2.*num*.60.*& ſeq.verſic.Tertio*.

58 Limit. vbi conuentum † fuit de certa quamtitate erroganda, vel genere melioramentorũ faciendo, addito pacto, quod ſi quid aliud, vel vltra fuerit factum, illud cedat commodo emphiteotæ, *Seraphin.deciſ*.1496.*num*.1. *& ſeq*. quia idem dicitur de iſto caſu, quod dixi de melioramentis, quæ emphiteota ſe obligauit facere ſupra, *num*.50. *Dec.conſ*.142.*col*.4. *verſ.præterea*, *Scrader.de feud*.2.*par*.9.*par. ſect*.2 *num*.62. *& ſeq. in princ*. licet dein. de *num*.6. *ex Ruin. & alijs*, ſubdat idem dici, ſi non ſit additum pactum, quod facta vltra conuentionem, cedant domino, tamen idem concedit, Ruin. dixiſſe verum, ſi non de certo genere melioramentorum fuit conuentum, ſecus ſi de certo genere. Vel niſi fuerint neceſſaria, *Tuſc.concluſ*.180.*melioramenta*, *num*. 40. *Cagnol.l*.2.*C.de pact. inter empt.num*.175. *in fin*.

59 Limit. in melioramentis, quæ † emphiteota fecit contra prohibitionem ſibi factam in limine conceſſionis emphiteoticæ, *arg. l ſicut*, *C.de action. & obligat. l. de contractu*, *C.de reſcind.vendit. l.neo commodato ff.commodat*. nec eorum quæ tradit, *Boer.deciſ*.44.*num*.8.*& ſeq.& dixi ſupra hoc cap*.8.*num*.96. *verſ. Contrarium*, & expreſſe in feudo firmauit, *Scrader. de feud*.2.*par*.9.*par.ſection*.2. *num*.64. *verſic. Hoc tamen*, & ſublimita, vt mox dicam, *in ſeq. limit.Roſental.de feud. cap*. 10. *concluſ*.43.*num*.83.

60 Limit. in melioramentis † factis contra prohibitionem legis, *l. quamadmodum*, *C.de agricol.& cenſit. lib*.11. *l. cum lex* 46. *vbi Bart.ff.de fideiuſ.* ſi tamen ſaluo priore ſtatu rei, vel ſint abradenda emphiteo-

61 tæ † reſtituuntur abraſa, & ſublata, *Scrader.de feud*.2.*par*.9 *par.ſection*.2.*num*.70. Intelligas tamen, vbi prohibitio erat poſita in voluntate prohibentis, ſeu inſtantis pro prohibitione, *vt dixi ſupra hoc cap*.8.*num*.162.

62 Limit. vbi amicus † affinis, vel alius directi domini, paratus erat eadem melioramenta facere gratis, & id erat notum emphiteotæ, paratuſque erat illa facere eodem modo, & forma, ſubminiſtrando expenſas, non autem ipſo ingrediente fundum emphiteoticum, vt late probat *Scrader. ita declarando*, *l*.2.*C.de negot.geſt. in tract.de feud*.2.*par*.9.*ſect*.2.*num*.83. *& & trib.ſeq* ſed caſus iſte eſt de raro, vel forte numquam contingentibus, *Roſent. de feud.cap*.10.*concluſ*.43. *num*.108. *& ſeq. & dixi hoc cap*.8.*num*.22. *& ſeq*. ſequendo *Scrader*. excepto eo, quod dicit de ingreſſu, niſi domino ſit incommodum allaturus, vel ſubſit timor mali futuri.

63 Limit. in melioramentis, quæ probantur nimium † oneroſa domino ad reficiẽdum, *vt dixi ſupra hoc cap. num*. 109. niſi tamen, vel fuerint neceſſaria, vel facta

de

de mandato, ſeu voluntate domini, tacita, vel expreſſa, vel mandato expreſſo illius procuratoris ad id ſpetiale habentis mandatum; & iſto caſu dari iuramentũ
64 in litem, niſi refundantur. † Vel directus dominus ſtatim eſt venditurus bona emphiteotica meliorata, vel melioramenta publicam tangunt vtilitatem, vel abradi poſſunt abſque læſione prioris ſtatus rei melioratæ,& pro rata qua ſunt nimis oneroſæ, vt latè probat *Scrader.de feud.2.par. 9.par.ſection.2.num.86.vſque ad 92. declarando, num.91.* remiſſum eſſe Iudicis arbitrio, quæ impenſæ dicantur nimium oneroſæ, *& dixi infra §.17.limit.8.*
65 Limit. ſtante conſuetudine,† vel ſtatuto in contrarium, vt apud Saxones in feudis teſtatur, *Scrad.de feud.2.par.9.par. ſection.2. n.141.*
66 Limit. in melioramentis,† quæ vltra tempus finitæ emphiteuſis non durant; argum. eorum, quæ tradũtur *in l.diuortio, §.impendia, ff.ſolut.mat. à Cuman. Alex. Iaſ. & reliquis, Iaſ.l.1.C.de Iur.emph.n.27.* quales ſunt impenſæ fructuum quærendorum, *Scrader.de feud.2.par.9.par.ſect.2. num.143. & ſeq.* ſubdens quid dicendum in feudatario, vſufructuario, emptore cũ pacto de retrouendendo, vel alio, contractui appoſito, vel ex ſtatuto, conſuetudine, vel marito,& ſi talia melioramenta ſint vlterius duratura.
67 Limit. vbi conuentum † fuit, vt finita emphiteuſi, res emphiteotica redeat ad dominum cum omnibus melioramentis abſque refectione aliqua, *Valaſ.de Iure emphit. quæſt.25.num.18.* præſertim ſi directus ſit eccleſia, vt idem ſubdit, & dixi latius *hoc cap.8.nu.98. Molin.de Contract. diſput.463.nu.1. in fin. Amat.reſol.14.n.10. Rota teſte Pacific. de Saluian. deciſ. 25. num.10.*
68 Limit. in melioramentis † naturalibus, nam durante emphiteuſi ſunt emphiteotæ, illa autem finita fiunt domini abſque alia ſolutione, *Valaſ.de iure emph.quæſt.16 & 25. nu.20. verſ. Cæterum*, exemplum referens, ſi alluuione quid accedat fundo emphiteotico, *Amatus reſolut.14.n.22.& ſeq. & dixi hoc cap.8.limit.28.*
69 Limit. vbi à marito † datus fuit in emphiteuſim fundus dotalis, cum pacto, vt vt in caſu reſtitutionis dotis ille libere reſtituatur, *Cardin. Tuſc. concluſ. 182. me-*
70 *lioramenta, nu.109.* † vel datus fuit cum pacto reficiendi melioramenta,& illa ſint exceſſiua, nam tunc arbitrio boni viri reficiuntur, *Bald.conſ.372.lib.3.*
61 Lim. in melioramentis † factis ab emphiteota ex natura cõtractus emphiteotici, vel fructuum percipiendorum cauſa, & non vltra du‑aturis, quam collectis fructibus, *Roſental.de feud.cap.10.concl.43. num.85. Scrader.eod.tract.2.par.9.par.ſection.2.num.71. Boer.deciſ.44.num.19. in fi. & dixi hoc cap. 8.limit.43.*
72 Limit. in melioramentis † factis poſt litem conteſtatam, vel quia emphiteuſis ſit finita, vel culpa emphiteotæ ad dominum deuoluta, *vt dixi §.47.*
73 Limit. vbi cõceſſio † emphiteotica fuit ab initio inualida, & deinde reuocatur, nam melioramenta compenſantur cum fructibus perceptis, *Rebel.de obligat.iuſt. lib.7.quæſt.4. num. 5. & conferunt dicta §.49.*
74. Limit. vbi conceſſio † emphiteotica pronuntiatur inualidam fuiſſe à principio, nam tunc melioramenta compenſantur cum fructibus interim perceptis, licèt emphiteota fuerit in bona fide, *Rebel.de obligat.iuſt.lib.7.quæſt.4.num.5. relato Barboſ. in l.diuortio, §.fin.ff ſolut.mat. num.47.*
75 Limit. vbi emphiteota † conuenit cum ſuo auctore, vt ille in futurum eſſet obligatus ſoluere Canones decurrẽdos, *l.fin. C. de fund rei priuat.lib.11. Tepat.per eum textum concl.272.cap 9.in fin.*
76 Limlt. vbi conceſſio fuit nulla, nam melioramenta compenſantur cum fructibus, *vt dixi infra §.49.num.15.*

§. III.

SVMMARIVM.

Melioramenta vtilia, quæ dicantur 1. 2. 3.
Exempla vtilium melioramentorum ,
Plantatio vineæ, olïueti, & ſimilia 4. 6. 7. 10. 11.
Foſſata an ſint melioramenta fundi 5.

Vites

Vites plantare, an ſint melioramenta fundi 4. 8

Vlmos plantare, an fundus fiat melior 4. 8.

Disboſcatio fundi an ſit melioratio fundi, negatur 9. 13. 15. Contrarium 16. Concordã 17. 18. 19. 23. 24. 25.

Caſtrenſis conſultus à Iudicibus Venetis 12. & 22.

Præparatorij, & præparati idem eſt Iudicium 14.

Menoc. diſtinctio reprobatur 20. 21.

QVia in antecedentibus ſæpe feci
mentionem vtilium, nec non &
neceſſariorum, & voluptuariorum me-
lioramentorum, nõ inutile erit hoc §. de-
clarare, quæ dicantur vtilia melioramen-
ta, & illorum exempla referre. Dicen-
1 dum itaque, illa eſſe vtilia † melioramen-
ta, quæ de præſenti afferunt poſſeſſori
fundi vtilitatem, aptaque ſunt, etiam
afferre vltra tempus, quo quis ex con-
uentione, vel aliter fundum deſerit, &
2 domino ſuo relinquit, vel quæ † non ſi-
nant fundum fieri deteriorem, *l. impen-
ſæ 79. vbi Alciat. num. 3. ff. de verb. ſignif.
l. quod dicitur, §. vtiles, ff. de impenſ. in
rebus dotal. fact. Salic. l. domum, C. de rei
vendic. nu. 10. in princ. Rol. à Val. conſ. 28.*
3 *Quoniam, lib. 1. num. 23. circa fin.* † Vel
quæ ſunt facta vltra neceſſitatẽ rei, *l. im-
penſæ, §. 1. ff. de verb. ſignif. Peregrin. de
fideicom. art. 50. par. 2. num. 25. & ſeq. Re-
bel. de oblig. iuſt. lib. 7. q. 1. n. 3.*
4 Exempla vtilium † melioramentorum
erunt, ſi in fundo ruſtico plantata ſit vi-
nea, oliuetum, pometum, arundinetũ,
vlmi ad maritandas vites, vel deficienti-
bus vitibus aliæ ſint propaginatæ, ſi facta
5 ſint † foſſata lõgo tempore duratura, qui-
bus excipiatur pluuialis, vel naſcens in
vliginoſo fundo aqua, quod tamen diſtin-
guit, *Cæpol. l. impenſa 79. ff de verb. ſignif.*
6 *num. 4.* facere aliquid ad tutelam † fundi,
vel illum ad culturam reducere, ſaxis, &
lapidibus purgare, tabernam addere,
ſeruitutibus liberare, iura addere, eru-
dire ſeruum, vel puerum, arte, vel ſcien-
tia aliqua, animalia ad aliquod genus exer
citij apta facere, ſoluere debita, quorum
cauſa res erat obligata, vel in fundo vr-
7 bano † conſtruere domum, ciſternam,
piſtrinum, torcular olearium, vel vina
rium, aliquid facere pro illius tutella, vel
conſeruatione, & ſimilia, *Ruin conſ. 135.
viſo themate, lib. 1. num. 13. Neguſ. de pign.
4. memb. 5. par. num. 11. in fin. Roland. à Val.
conſ. 28. Quoniam, lib. 1. num. 21. 23. Valaſ.
de iur. emphit. quæſt. 25. num. 15. Peregrin.
de fideic. art. 50. n. 25. & ſeq. Seraf.* loquens
de paſtinatione *deciſ. 898. num. 4. Pacific.
de Saluian. Interd. inſpect. 2. cap. 2. num. 189
& ſeq. plurib. Rol. à Val. conſ. 28. Quoniam,
lib. 1. num. 26. & ſeq. plurib.* qui loquitur
de melioramentis factis in fundo ruſtico,
& vrbano *Menoc. de arbit. Iudic. caſ. 258.
Celſus, num. 23. & ſeq. verſ. Ita quoque,
Florian. de S. Petro conſ. 1. num. 8. & ſeq.*
8 licèt vellit plantare † vites, & vlmos, non
cenſeri inter melioramenta reficienda,
ſecus in domo columbario, *Boer. deciſ. 44.
num. 9.*
Non conueniunt tamen doctores an
9 † disboſcatio, quod verbum italicolati-
num factum, & receptum à noſtris, idẽ
ſignat, quod nemoris auulſio, & ad cul-
turam, ſerendaſque fruges prædij redu-
ctio, an dicatur melioramentum fructuũ
quærendorum gratia factum, & ideò non
reficiendum à directo, cui ſine culpa em-
phiteotæ aperitur emphiteuſis, vel alte-
ri, cui fundus hoc modo melioratus ſit
reſtituendus, *Menoc. de arb. Iud. caſu 258.
Celſus, num. 25. & ſeq.* Item excauare ter-
ram ad plantandam vineam, vites plan-
tare, ac etiam roſas, *Rot. diuerſ. recent. de-
ciſ. 356. num. 2. par. 2. Intriol. de ſubſtit. cen-
tur. 3. quæſt. 74. num. 91. & ſeq. plurib. Pe-
tra de fideicom. quæſt. 15. num. 258. & ſeq.*
vbi etiam agit, quando expenſa culturæ
ſit melioramentum vtile, & reficiendum.
Exempla plura vtilium melioramen-
torum refert, & poſt illum *Intriol. de
ſubſtit.* Centur. 3. *quæſt. 74. quæ in fidei*
10 *commiſſariæ num. 92. & ſeq.* † veluti libe-
rare rem ab onere, quo eſſet obnoxia,
recuperare bona occupata, illa defende-
re, cuſtodire, fabricare domum, ſine
qua res non ferebat fructus, vel paucos,
& latius *Simon. de Pratis lib. 3. interpr. 3.
dub. 1. ſolut. 5. num. 5. verſ. vtilis, fol. 358.
expenſæ litis, Fuſſar. de fideicom. q. 670.*
11 *vidimus, n. 6. & ſeq.* vbi examinat an † da-
ta cauſa tranſactionis, *Fuſar. ibid. num. 13.*

Ca-

Caroc.de loc.1.par.4. de expenſ. num. 5. re-
lati à Scrader. de feud.2.par.9.par. ſect.2.
num.105.in princ.Cartar.deciſ.72.num.10.
& ſeq. Idem dicit de macerie, vitibus, &
arboribus fructiferis.
Vel potius dicatur melioramentum
vtile, & ad perpetuam rei vtilitatem, &
ideò reficiendum, & retardanda exequu-
tio ſententiæ latæ ad fauorem directi do-
mini, donec illud refunderit, Caſtrenſ.
12 quem † optimum legum doctorem nũ-
cupat, Paul.Montan. tract.de tutel.cap.15.
num.119. & quem quadraginta viri præ-
poſiti iudicandis ciuium, & ſubditorum li-
tibus, Venetijs, conſuluiſse, & iuxta illius
opinionem pronuntiaſse, refert Angel.
Matbeiac. de fideicommiſ.lib.3.c.16. Quæ-
13 ſtionis, num.13. latè † reſpondit eſse me-
lioramentum fructuum quærendorum
gratia, nec reficiendum, ſed compen-
ſandum cum fructibus, conſ.270. viſo pun-
cto, num.3. verſic. Desboſcatio, ea ratione
quia eſt præambulum quoddam ad arã-
dum, ſerendumque agrum, & ideò idem
iudicandum, quod de aratura, & ſatio-
14 ne, quia præparatorij, vt ego addo, † &
præparati, idem eſt iudicium, l. ab hoſti-
bus, §. ſed quod ſimpliciter, ff. quib.ex cauſ.
maior. l.abeſſe, l.ſi cui, §. tamdiu, vbi gloſ.
verb.ſtatim, ff.eod. Alex. in l. diuortio 8.
ff. ſolut. mat. num.8. & ſeq. & in l.1. ff. de
offic. eius, num.54. & Dec.num.66. & ſeq.
15 Iaſ.l.vinum, ff.ſi cert.pet. Caſtrenſem † ſe-
quitur, Neguſant.de pignorib.in 4. memb.
5.par.num.11. verſ. & adde huic concluſ.
opinio Caſt. comprobari poſſet ex dictis,
Ruin.conſ.135. viſo themate, num.12. ra-
tione paritatis præparatorij, & præparati,
idem poſt Caſtrenſ. conſuluit, Florian.
de S. Petro, conſ.1. num.3. & ſeq. eiſdem
rationibus, ſed non relato, Caſt. relati à
Roſental.de feud.cap.10.concluſ.43.num.59
Barboſ.defendens Caſt. ad impugnationib.
Ruin. & aliorum in l.diuortio, §. fin. ff ſol.
mat.num.22. & ſeq.plurib.Rebel. de oblig.
iuſt.lib.7. quæſt.3.num.7. relati à Cartar.
deciſ.72.num.5.
16 Contrarium expreſſe firmauit, † Ruin.
conſ.135. viſo themate, lib.3. num.13. ad-
dendo opin.Caſtrenſ. eſſe falſam, & con-
tra textus in l.1. & l.veluti, ff.de impenſ.in
reb.dota.fact.l.vtiles, vbi gloſ. verb.noua-
le, ff.de pet.hæred. vbi gloſ. expreſſe loqui-
tur, ſi ſucciſſo, & auulſo nemore factum
fuit nouale, l.diuortio, §.impendia, ff.ſolut.
mat. Ruin.ſequuntur Rol. à Val.conſil.28.
Quoniam, lib.1.num.23.conſ.83.lib.4.n.7.
Cartar. deciſ.72.num. 8. & ſeq. vbi alios
refert, Rimin.Iun.conſ.411.Cum D.n.19.
& ſeq. qui relatis dictis Ruin. quibus ſub-
uertitur opinio Caſt. reſpondet conſide-
rationi, quam fecerat Caſt. quod ligna
ſupplere poſſunt impenſam extirpationis
nemoris, conſiderato præterea, quod ta-
le genus terræ pingue, vberiores à prin-
cipio fert fructus, nam vt inquit, Columel.
continuata ſegete ſeneſcit ager. idem
cum Ruin.reprobato Caſt. cenſuit Scrader.
de feud.2.par.9.par.ſection.26. & 105.verſ.
In hoc, late probat Rimin.Iun. vt dixi fue-
rat prius conſideratum à Florian. de S.Pe-
tro conſ.1.num.6. & ſeq. & admittit Pere-
grin.de fideicom. art.50.num.28. addendo
apud ſuos ita firmari, Roſental. de feud.
cap.10.concluſ.43.num.58.Peregrin.conſ.3.
17 lib.3. num. 32. † admittendo illius opin.
vno caſu, quando ex lignis exciſis, potuit
eſſe ſatis factum expenſæ desboſcationis,
quam etiam in hoc capite improbauit.
Iacob.Menoc. cui plurimũ debet iuriſ-
prudentia, ex luce data illi in pluribus,
quæ minime erant nota, contrarietatem
18 † hanc conatus eſt conciliare in ſuo ce-
lebri tract.de arbitr.Iud.caſu 258.Celſus,
num.26. verſ.primus, diſtinguendo, an
desboſcatio ſit perpetuam allatura vtili-
tatem, & impenſa in desboſcando, non
fuit modica, & tunc quia mutata eſt qua-
litas fundi, vera ſit Ruin. & qui eum ſe-
19 quuntur, ſententia. † An verò desbo-
ſcationis impenſa ſit modica, vt puta,
quia fundus ſit purgatus dumis, & ſpinis,
quibus fuerat domini incuria obſitus, &
veram eſſe Caſt. opinionẽ, ſubdens n. 27.
vtroque caſu plurimam poſſe Iudicis ar-
bitrium, conſiderata qualitate agri, quã-
titate expenſarum, & quamtum ſit dura-
tura talis vtilitas, & diſſimulato, Menoc.
eam conciliationem facit, Valaſ. de iur.
emph. quæſt.25.num.15. reprobato Garzia,
qui illam tantùm admittit in vſufructua-
rio, & marito, & comprobat Barboſ. in
l.diuortio, §. fin. ff. ſol.mat.num.22.
20 Sed quia relata diſtinctio † non percu-
tit

Digitized by Google

tit caput deſboſcationis, quia extirpando vepres, & dumeta nata in fundo incuria domini, non fit nemoris extirpatio, nec arbores cum radicibus euelluntur, ſed ita tantùm falce ſucciſſa, igne deinde appoſito funditus conſumuntur, facto fundo vberiore ex aduſtione, vt accidit, vbi ſtipulæ comburuntur, vt vidi fieri in territorio patriæ meæ, cum præterea ex tali combuſtione ſtipularum vrantur ſemina noxia ſegetibus deinde ſeminandis, cen-
21 ſeo † diſtinctionem *Menoc.* non applicari poſſe dictis, *Caſtrenſ.* nec illa ſua diſtinctione ſaluari poſſe. Sed aliud cogitandum, vt ſuſtineantur, quæ ille præcipi-
22 tanter, & periculoſe ſæpe conſuluit, † licèt legendo fuerit veritatis amator, vt aſſeruit *Caſſan. ad conſuet. Burgund. rubr.* 10 *§. 8. num. 1. verſ. Contrarium.*

23 Ideò crederem *Caſt. opin.* † poſſe ſaluari, vbi tantùm exſcinditur nemus, non auulſis illius radicibus, quoad pateat, & liber ſit ingreſſus bobus cũ aratro, vel operario cum ligone, ſecus vbi funditus nemus cum arboribus, & omnibus plantis
24 euelleretur, † vel vbi deſboſcatio eſt de eo genere plantarum, quæ tantùm occupant fundum ſine grandi, & magno fuſte, quod eſt frequens in agro Romano; vbi excifis huiuſmodi plantis, quibus ad coquendum lateres vtuntur, vt plurimum fornacarij, vel igne poſtquam fuerunt arefactæ immiſſo, deinde aratro ſemel, vel bis, & ſucceſſiue ſeritur frumẽtum, quod deinde vlterius feri impediunt ſurculi nati ex ſucciſis plantis, & tale genus melioramentorum Romani agricolæ numcupant Cæſa, *vt inquit Pacific. de Saluian. inſpect. 2. cap. 2. num.* 198. vt reor à cedendo, quia plantæ inciſæ, non autem radicitus, & funditus auulſæ, nouis ſurculis renouantur, & ideò de Cæſa tamquam de præparatorio ad ferendum fructus, nõ perpetuò, ſed ad tempus, idem iudicandum, quod de cæteris, quæ fiunt gratia quærendorum fructuum, quæ vel à domino fundi, vel non reſtituuntur, vel cũ fructibus compenſantur, *l. ſumptus, ff. de rei vendic. Boer. deciſ.* 44. *num.* 11. *in fin.* & 13. *in princ. Tuſc. concluſ.* 178. *melioramenta, num.* 1. & *ſeq.* & tacitè etiam dixit *Rol. à Val. conſ.* 83. *lib.* 4. *num.* 7. *Peregrin. de fideicom. art.* 50. *par.* 2. *nu.* 28. *ſequitur Ruin.*
25 cum temperamento, † vt habeatur ratio lignorum, quæ eruantur, quæ ſi tanta fuerint, vt illorum pretium æquat expenſas factas in deſboſcando, deſboſcatio nõ ſit melioramentum, *Roſental. de feud. c.* 10. *concluſ.* 43. *num.* 65. *Rimin. Iun. conſ.* 435. *D. Bart. num.* 75. & *ſeq.* concludit plantationem vitium, & arborum ferentium fructus, & oliuetum, eſſe melioramenta vtilia etiã repeti, modo non ſint ſalices, vel opij, & aliæ arbores ad amœnitatem.

Rota tenet plantationes arborum non eſſe melioramenta fundi, *Duran. dec.* 338. *fuit, num.* 7.

§. IV.

SVMMARIVM.

Melioramenta vtilia facta à bonæ fidei poſſeſſore repetuntur, ſi fiant per aplonbationem, ideſt additamentum ſeparatæ materia 1. *Contrarium* 3. *Intellige* 4. *Ampl.* 2. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. *Limit.* 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. *Sublimita* 38.

Rota recenſ. par. 2. deciſ. 356. *Domini, num.* 2. *declaratur* 26.

Poſſeſſor bonæ fidei, ſi fiat malæ fidei, an repetat melioramenta 45.

Poſſeſſor bonæ fidei quis dicatur 46.

Redemptor operis, quando repetat expenſa vltra conuenta 47.

Referam hoc §. & ſeq. quæ ſunt iure ſingulari conſtituta circa vtiles expenſas, quæ cum fieri poſſint, vel à bonæ, vel malæ fidei poſſeſſore. Dicendum
1 primò, quod bonæ fidei poſſeſſor † repetat melioramenta vtilia, facta in re aliena, quam bona fide poſſidebat, ſi facta fuerint per amplumbationem, ideſt per additamentum ſeparatæ materiæ, veluti ſi in fundo ædificetur domus, & quid ſimile, *Bart. l. in fundo* 49. *ff. de rei vend. num.* 6. & *ſeq.* addendo ita eſſe intelligend. eum
2 textum *Ioan. Brecha. in l. impenſæ, ff. de verb. ſignificat. num.* 14. *relati à Barboſ. in*

l.diuortio,§ fin ff.ſolut. mat. num. 100. Valaſ.de iur.emph.quaſt.25.num.22. in princ. Molin. de contract.diſput.463.nu.17.verſ. deinde, Peregrin.de fideicom.art.50.n. 31. Ioſeph.Ludouic.deciſ.24.num. 14.& dari ei-
2 dem melioranti † retentionem, iudicauit
Senatus Pariſienſis, ſi expenſæ ſint vtiles,
& neceſſariæ, refert *Ioan. Brechæ.in l.impenſæ 79. ff.de verb.ſignific.num.14.Rota diuerſ.recent.deciſ.356.par.2.num.1.Bero. conſ.79. etſi, lib.2. num.61.in princ.Rebel. de oblig.iuſt.lib.7.quaſt.2.num.3.*

3 Obſtant dicta, † *Tuſc.concluſ.182.n.91. & ſeq. melioramenta, Valaſ.de iur.emph. quaſt.25.num.4.verſ. Sed hic.*

4 Intellige, vbi conſtat † de ſtatu antiquo rei, quæ dicitur meliorata, *Serafin. deciſ.898.fuit, num.6.Rota diuerſ.recent. deciſ.356.par.2.num.3.* vbi refert quomodo probetur.

5 Ampl.præſertim, † ſi habet titulum, *Menoc.de recup.poſſeſ.remed.15. num.517. Peregrin.de fideicom.art.50. nu.38. & ſeq.* vbi exempla plura refert, vt puta ſocij vaſſalli, hæredis grauati fideicommiſſo emptoris cum pacto de retrouendendo.

6 Ampl.etiam in † emphiteota, *Valaſ.de iur.emph. quaſt.25. num. 22. Molina de contract.diſput.463.num.17. verſ.Deinde, Barboſ.l.diuortio,§.fin ff ſolut.mat.num.68 verſ.Nunc.*

7 Ampl.etiam, † ſi fundus vtiliter melioratus à poſſeſſore cum titulo ſit minoris, *Menoc.de recuperand.poſſeſſ.remed.15. num 522.l.intra vtile, §.1. ff. de minorib. Peregrin.de fideicom.art.50.num.52.*

8 Ampl. etiam † in expenſis, ſeu melioramentis factis gratia quærendorum, vel conſeruandorum, vel colligendorum fructuum, & agatur de exequutione facienda in ipſis fructibus, *l.quod ſi ſumptus, ff. de petit hæred.l.prætor, §. & ipſi itaque, ff.de bonis autorit.Iudic.poſſidend. Menoc. de recup poſſeſ.remed.15. num.519. Peregr. de fideicom.art.50.nu.24.in princ.Sal. l.domum, C.de rei vend.num:10.verſ.Aut impendit in re à ſe poſſeſſa, ſed intellige, vt ſubdo, Ampl.15. Surd.deciſ.294. num.9.& ſeq.*

9 Ampl. etiam, ſi † melioramenta vtilia
perierint, abſque mora, & culpa meliorantis, *Menoc.de recup.poſſeſ.remed.15.num.*
520. addendo, ſiue agatur vniuerſali iudicio petitionis hæreditatis, ſiue ſingulari rei vendicationis, *Ioſeph. Ludouic. deciſ.58.Ruſtici, num.11.* exemplum referens vineæ, quæ fuerit exſicata ſine culpa eius, qui illam plantauerat.

10 Ampl. præſertim, † vbi dominus fundi
meliorati eſt diues, *Bart.l.in fundo 39. ff. de rei vend.nu.7. verſ.Aut non erat facturus, Boer. deciſ.44.num. 8. circa med. Peregrin.de fideicom.art.50.nu.31. verſ.primo, ſubdens, num.* 34. quod tempus ſpectetur in iudicando, an dominus fundi meliorati ſit diues, *Gomeſ.l.46.taur.nu.2. verſ.tertio, Ioſeph. Ludouic.deciſ. 24.nu.14. Boſſius de princip.num.31.col.1. verſ. Item*
11 *ſcias* † ampliat etiamſi dominus non eſſet
talia melioramenta vtilia facturus.

12 Ampl præſertim, † vbi dominus fundi meliorati erat facturus eadem melioramenta, *Bart.in l.in fundo 39.ff.de rei vend. num.7 .verſ.Aut dominus illas impenſas, & verſ.Aut non erat facturus, Boer.deciſ.44. num.8. Peregrin.de fideicom.art.50.nu.31. verſ. Secundo, Gomeſ.l.46. Taur.num. 2. verſ.primo, Ioſeph.Ludouic.deciſ.Peruſ.24. num.14.Bellon.conſ.65.num.14. reprobando conſ.Caſt.Rebel.de oblig.iuſt.lib.7. quaſt.2. num.3. in princ.*

13 Quid autem dicendum † de expenſis factis in fundo dotali, ſi inde fit fertilior, videndus, *Rebel.de oblig.Iuſt.lib.6. de expenſ.quaſt.1.* qui de omni genere melioramentorum in eodem fundo factis loquitur, *& dixi etiam hoc cap.8.num.127.*

14 Ampl. etiam † in melioramentis factis per ferruminationem, veluti plantatione vineæ, acquiſitione ſeruitutum, nam illorum cauſa datur retentio rei melioratæ, donec fuerint melioramenta refecta, *l. ſi quis ſciens*, C. *de rei vend. §. ſi Titius, Inſtit.de rerum diuiſ. Menoc. de recup.poſſeſ.remed.15. num.525. & ſeq. reprobato Bart. aliud ſentiente, Peregrin. de fideicom.art.50. num.51. circa med* in tan-
15 tum † deberi æſtimationem, vt non audiatur dominus fundi, excipiendo, quod tollantur melioramenta; ea ratione, quia ſicuti, qui illa fecit, excluſus eſt *facultate illa abradendi, pariter*, & dominus fundi excludi debet facultate, quod abradātur. Seu vt credo iuſtius eſſe vtrique ne-

gari

Digitized by Google

gari abraſſionem horum melioramento-
rum, quia abraſa ſunt penitus inutilia,
quid enim prodeſt vitis maritata vlmo, ſi
fuerit etiam cum radicibus,& vlmoauul-
ſa à terra, vbi erat plantata, & conferunt
quæ dixi, *§.ſeq.in princ.*

16 Ampl.etiam aduerſus † habentem hy-
pothecam in fundo meliorato, *Boſſius de
princip.num.31.col.4.verſ.ſcias circa.*

17 Ampl. etiam † quod bonæ fidei poſſeſ-
ſor illa fecerit, poſtquam fuit immiſſus in
poſſeſsionem, & pendet lis, an adſint at-
tentata, & ita pronuntietur, *Lancellot.
de attent.par.3.cap.24.quaeſt.29.n.5. vſque
in fin.*

18 Ampl. etiam, † vbi dominus erat rem
melioratam venditurus, & ratione me-
lioramentorum pluris vendidit, *Boſſius de
princip.num.31.verſ. Nota, rebel. de oblig.
iuſt. lib.7. quaeſt. 2. num.3. in princ. verſic.
Secundus.*

19 Ampl. ijs omnibus caſibus, † quibus
ampliatur regula conſtituta, *hoc cap.8.*

20 Ampl. etiam, † ſi titulum poſsidendi
non habeat, *Menoc.de recup. poſſeſ.remed.
15.num.514. in fin.*

21 Ampl. vt melioranti detur † retentio,
*Sal.l.domum, C.de rei vendic.nu.10. verſ.
ſi vero impenſa*, addendo non differre,
an melioratio ſit in faciendo, vel reficiē-
do, multum tamen poſſe iſto caſu Iudicis
arbitrium.

22 Ampl. etiam † in melioramentis factis
gratia fructuum quærendorum pro rata,
ſeu valore fructuum, & non vltra, adeò
quod ſi expenſæ excedant fructus, nihil
repetit de exceſſu, *Peregrin. de fideicom.
art.50.num.24. & dixi ſupra, num.8.*

23 Ampl.præſertim, † ſi facta fuerint ante
motam litem, *Serafin. deciſ.898. fuit, n.3.*

24 Ampl.etiam † in melioramentis factis
induſtria,& labore ipſius poſſeſſoris, *Hart.
Piſtor.quaeſt.4.num.26.in fin. tom.*2.veluti
disboſcando, *vt dixi infra §.11. num.34.*

25 Ampl. etiam, † ſi facta fuerint lite pen-
dente, *Rota diuerſ.in recent.deciſ.356.*Do-
*mini, par.2.num.2.ſequendo Lancellot.de
attent.par.3. cap.24. quaeſt.29. num.10. &
dixi ſupra hoc cap.8.num.7.*

Sed quia obſtant, *quæ dixi infra §.12.am-
pliat.*111. vbi ratione motæ litis, quis ſit
malæ fidei poſſeſſor, cui ratione meliora-
mentorum regulariter negatur rei alienæ
26 melioratæ retentio, cenſeo † *deciſ.* Rotę
intelligi, vel vbi lis fuit mota in poſſeſſo-
rio, quia tunc res non dicitur litigioſa,
*Natta conſ.145.n.16.& ſeq. Franc. Marc.
deciſ.76.num.2.Caſſad.deciſ.4. vt lit.pend.
num.1. & Lancel.quem ſequitur Rota*, lo-
quitur de attentatis in poſſeſſione, vel in-
telligendam in aliquo ex caſibus relatis,
d. §.7. quibus dixi dari retentionem rei
vtiliter melioratæ, malæ fidei poſſeſſori.

27 Ampl.etiam † in caſu, quo beneficio
reſtitutionis in integrum, res eſt Eccle-
ſiæ reſtituenda, *Bero. conſ.79. Etſi, lib. 2.
num.61. in princ.*

28 Ampl.in vtroque foro,† *Rebel.de oblig.
iuſt.lib.7.quaeſt.2.num.3. & 4.*

29 Ampl.vt non ſit † obligatus illa com-
penſare cum fructibus, *Bald.l.emptor, ff.
de rei vendic. Fel. in cap. cum cauſam, de
re iud.num.29. Tuſcus concluſ. 177. melio-
ramenta, nu.6.*

30 Ampl. ſiue † melioramenta ſint facta,
faciendo de nouo, ſiue vetera reficiendo,
*Ioan. Brech.in l.compenſa 79.ff. de verb.ſi-
gnif. num.9.*

31 Ampl.etiam, † quod dominus rei me-
lioratæ cogatur vendere aliam rem pro
ſolutione melioramentorum, *Alex. conſ.
162.num.4.lib.7. quem refert, & ſequitur
Barboſ. in l. diuortio, §.fin. ff. ſolut. mat.
num.*100. *circa med.Rebel.de obligat.iuſt.
lib.7.quaeſt.2.num.3. verſ.tertius, Molin.
de iur primog. lib.1.cap.10.n.18.in fin.Ma-
gon.deciſ.33.Lucenſ. num.8. & ſeq.*

32 Ampl. præſertim, † vbi talia meliora-
menta ſunt futura perpetuò vtilia rei me-
lioratæ, *Pacific.de Saluian.interd inſpect.2.
cap.2.num.204. 206. &* 210.exemplum re-
ferens mariti grauati fideicommiſſo, vſu-
fructuarij, nautæ, cauponæ, & ſimilium,
qui rem ab illis poſſeſſam, vel commiſſam
ipſis, fecerunt meliorem.

33 Ampl. præſertim, † ſi dominus rei illa
erat facturus, vel rem melioratam ven-
diturus, & eſt ſoluendo, *Rebel.de obligat.
iuſt.lib.7.q.2. n.3.*

Ampl. etiam, ſi liberauit bona aliquo
onere, *vt dixi infra §.11.n.33.*

34 Ampl. præſertim † in foro Poli, *Rebel.
de oblig.Iuſt.lib.7.q.2.n.4.*

35 Limit. vbi ipſi melioranti † eſſet prius

denunciatum, ne faceret melioramenta, *l. aut ſi ante denuntiatum, ff. de rei vend. per quem textum ita firmat Boer. deciſ. 44. n. 8. circa fin.* inferens deinde ad proximiorē, qui vellit agere ad retractum, quod ſi denuntiet reo in iudicio, vel extra, idem repetit, *deciſ. 47. num. 3.* ne faciat melioramenta, ſi deinde illa faciat, ceſſare repetitionem, & conferunt dicta infra, §. 42. *Tuſc. concl. 180. melioramenta, num. 12.*

36 Limit. vbi melioramenta † facta ſunt in re pauperis, *vt dixi infra §. 31.*

37 Limit. vbi ſunt † nimis exceſſiua, & oneroſæ ei, qui illa reficere debet, *Peregrin. de fideiçom. art. 50. num. 33. in princ. per l. ſi ſeruus, ff. de impenſ. in reb. dotal. l. ſed an vltro, §. 1. ff. de neg. geſt. Crauet. conſ. 3. nu. 19. admonente Peregrin. ibid. in fin. falli*, qui exiſtimant, fabricando deterrere vēdicaturos fundum melioratum, quia ſi illi ſint impotentes, vendicant non refectis melioramentis, vel ſaltem non refuſa illorum vera æſtimatione, addendo ita bis obtinuiſſe, *Tiraquel. de retract. conuent. §. 7. gloſ. 1. num. 5. relati à Barboſ. in l. diuortio, ff. ſolut. mat. num. 73. verſ. Neque obſtat, & dixi §. 11. num. 38.*

Contrarium firmat *Barboſ. in l. diuortio, ff. ſol. mat. n. 74.*

38 Limit. vbi res meliorata † deinde perijt tota, *Bart. l. in fundo 39. ff. de rei vend. num. 8.* modo vt idem ſubit, agatur iudicio ſingulari rei vēdicationis, ſecus ſi vniuerſali petitione hæreditatis, eam afferēs huius limitationis rationem, quia pro melioramentis iſto caſu competit tantùm retentio, quæ exerceri non poteſt in re non extanti, nam non entis nullæ ſunt qualitates, *l. eius qui in prouintia, ff. ſi cert. petat, Bart. ſequitur Peregrin. de fideicom. art. 50. num. 37. & 77. & idem poſt Bart. voluit Gomeſ. ad l. 46. Taur. num. 2. & poſt Gomeſ. idem repitit Molina de contract. diſput. 463. nu. 13. Rebel. de obligat. iuſt. lib. 7. quæſt. 2. num. 5. in fin.*

39 Sublimita, quæ dixi † de iudicio vniuerſali, vbi bonæ fidei poſſeſſor fructus percepit, nam debet illos cum melioramentis compenſare, *Gomeſ. ad l. 46. Taur. num. 2. Molin. de contract. diſput. 463. n. 15.* ſubdens an idem dicendum de fructibus meliorametorum.

40 Limit. in melioramentis † factis de nouo per aplombationem, *Bart. l. in fundo, ff. de rei vend. nu. 11. quem ſequuntur Caſt. & alij relati à Valaſ. conſult. 83. nu. 19.* addendo

41 † ſublimitari dupliciter *à Menoc. de recup. remed. 15. num. 540.*

42 Limit. in ſucceſſore † ſeu hærede poſſeſſoris malæ fidei, *l. 2. C. de fruct. & lit. expenſ. Bart. l. ex diuerſo, ff. de rei vendic. Natta conſ. 536. memor. num. 2.* & ratio eſt, quia mala fides defuncti continuatur in hæredem, *gloſ. l. 2. verb. ſuis hæredibus, C. de vſucap. Gabriel. conſ. 41. lib. 1. num. 3. & latè dixi infra §. 7.*

43 Limit. in bonæ fidei † poſſeſſore, qui fructus, percepit quia illos compenſat cū melioramentis, *vt dixi §. 48.*

44 Limit. in melioramentis † factis ab emptore, cui eſſet denuntiatum, nè emeret, quia res eſſet denuntiantis, *Tuſcus concl. 180. melioramenta, num. 12. ampliando, num. 16.* etiam quod denunciato non ſint indicata iura dominij denunciantis.

45 Limit. vbi ſunt † facta lite pendente, *Seraſin. deciſ. 898. num. 3.*

46 Quid autem dicendū, † ſi deinde bonæ fidei poſſeſſor fiat malæ fidei, *dixi infra §. 7. ampl. 11.*

47 Poſſeſſor bonæ fidei † quis dicatur, *Peregrin. de fideicom. art. 50. num. 36. Crauet. conſ. 408. Coram. num. 11. & ſeq.*

47 Notandum, ſi melioramenta † fuerint facta à redemptore operis, ſi quid vltra conuenta fecerit, quod perpetuò ferat vtilitatem operi redempto, quod illud repetit, *l. plane, ff. de pet. hæred.* per quem textum ita firmat *Ioan. Bræcheus in l. impenſæ 79. ff. de verb. ſignif. num. 13.*

---

§. V.

SVMMARIVM.

Poſſidere poteſt quis ex pluribus titulis, ſeu cauſis 1.

Melioramenta facta à bona fidei poſſeſſore per aplombationem, ideſt per ſeparatam materiam repetuntur, & retardant exequutionem ſententiæ. 2. *Ampl.* 3. 4. *Limit.* 5.

Me-

Melioramẽta facta à poſſeſſore bonæ fidei, quãdo compenſanda cum fructibus perceptis 6.

Dixi, quid dicendum de melioramentis factis à poſſeſſore bonæ fidei ſine titulo, dicendum nunc eſt de melioramentis factis à poſſeſſore titulato,
1 ſed quia † ex pluribus cauſis, ſeu titulis, quis poſſidere poteſt, *l. 3. §. ex pluribus, ff. de acquir. poſſeſ.* agam generaliter hoc §. quando titulatus poſſeſſor repetat melioramenta, ſeu melioramentorum ratione retardetur in illum lata ſententia, *deinde §. 11 & ſeq.* agam, vbi quis ſingulari titulo poſſidens, meliorauit rem poſſeſſam.
2 Regula itaque ſit, quod facienti melioramenta per amplombationem, ideſt ſeparatam materiã, vt interpretatur, *Bart. in l. in fundo 39. ff. de rei vend. num. 7.* in re quam poſſidet, vt illa repetere poſſit, ſi bona fide, & cum titulo poſſideat, vt vt pluribus relatis concludit, *Menoc. de recup. poſſeſ. remed. 15. num. 517. & ſeq. & dixi §. antec. ampl. 1.*
3 Ampl. etiam, † ſi melioramenta facta fuerint in fundo minoris, quem tertius cum bona fide, & titulo poſſidet, *l. intra, §. fin. ff. de minorib. Menoc. de recuperand. remed. 15. num 522. & dixi antecedenti §. ampl. 11.*
4 Ampl. ijs omnibus † caſibus, quibus dixi extendi regulam conſtitutam, *hoc cap. 8. & proximo, & antecedenti §.*
5 Limit. eiſdem † caſibus, quibus limitaui regulam præcedentis §. 11.
6 Quando autem † ſint compenſanda melioramẽta facta à bonæ fidei poſſeſſore cum fructibus viden. *Crau. conſ. 408. n. 13.*

§. VI.

SVMMARIVM.

Locupletari nemo debet cũ aliena iactura 1. 10.
Pauper qualiter reficiat melioramenta 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 15. *Limit.* 8. 9. 18. 19. 20.

1 Quia lex nimium horret quemquam † locupletari cum alterius iactura, *cap. locupletari, de reg. iur.* licet ſupra §. 4. *num. 36. & in regula conſtituta hoc cap. 8. num. 109.* dixerim pauperem excuſari à refectione melioramentorum, quod non
2 ideò illa penitus † lucratur, non enim delicatus debitor, nec oneroſus creditor auditur, vt inquit *textus in l. ſi ſeruos 25*
3 *ff. de pignor. action.* Notandum eſt, † quod concurrente impotentia domini in reſtitutione melioramentorum, quod facienti melioramenta, *vt dixi in antecedenti §. in princ.* per amplombationem, conceditur illi abraſio, ſi illa ſit abradenti futura vtilis non parum, *l. in fundo 39. ff. de rei vendic. vbi gloſ. verb. Nihil, l. pro voluntarijs, ff. de impenſ. in reb. dotal. fact. Curt. Iun. conſ. 165. num. 11.* quare tunc, ſi melioranti offeratur pretium ruderum negatur abraſio, *Tiraquel. de retract. conuẽt. §. 7. gloſ. 1. num. 6. circa med. Molin. de iur. primogen. lib. 1. cap. 16. Peregrin. de fideicom. artic. 50. num. 35. in fin. Molin. de contract. diſput. 463. num. 16. in fin. & repeto infra*
4 *mox*, vel non † lædatur prior ſtatus rei melioratæ, effecto illo deteriore, per abraſionem, *l. in fundo, l. Iulianus, ff. de rei vend. l. vtiles de pet hæred. Tiraquel. d. §. 7. gloſ. 1. num. 6. in princ. Peregrin. d num. 35. in princ. & Molin. d. num. 16 in princ.* Vel
5 niſi † ex abraſione deturpetur facies ciuitatis, ac etiam villæ, *Peregr. de fideicommiſ. art. 50. num. 47 circa fin. verſ. prima, Menoc. præſumpt. 32. eſt, lib. 3. num. 9. in fin. Roſental. de feud. cap. 10. concluſ. 43. num. 8. & ſeq.*
6 Vel dominus fundi meliorati † vellit pro rebus auferendis tantùm dare, quanti æſtimari poſſũt ruta, & cæſa in abſtracto, non autem in concreto; ſed hæc opinio habet contradicentes, *vt dixi infra §. 29. verſ. An autem melioramenta, Rebel. de obligat. Iuſt. lib. 7. de expenſ. quæſt. 2. col. 3.*
7 *verſ. Etenim*, † concludit ſaltem quid annuum à paupere præſtandum, donec ad pinguiorem deueniat fortunam, vel integre ſit ſatisfactus, qui fecit melioramenta, & hoc procedere præſertim in foro conſcientiæ, vt idem ſubdit. Vel ſi res
8 fuerat emphiteotica, † & directus ſit pauper, & impotens ad reficiendum melioramenta, & finita ſit emphiteuſis, quod nouam faciat inueſtituram melioranti, vel

vel illius ſucceſſoribus, iuſta conſtituta
penſione, & refert fuiſſe à Senatu Neapo-
litano iudicatum, *Vinc. de Franc. deciſ.*
110. *quem ſequitur Peregrin. de fideicom.*
8 *art.50. num.48. in fin.* Vel venditur † res
meliorata, & domino, & meliorante pro
rata ſatisfit, *Menoc. de recup. poſſeſ. remed.*
15. num. 524. & dixi infra §. 17. ampl. 7. Ali-
9 ter etiam † conſuli poſſe domino rei, *re-*
fert Rebel. de obligat. iuſt. lib. 7. quæſt. 2. n. 3
verſ. Etenim, & num. 4. tradit quid dicen-
dum in foro conſcientiæ, *& dixi infra*
§. 41.
10 Si autem ſunt melioramenta † per fer-
ruminationem, quia illorum negatur ab-
raſio, *vt dixi §. 4. num. 14. & ſeq.* & iſto
caſu locus eſt regulæ, *cap. locupletari*, ne
dominus fundi pauper famo pereat, & bo-
næ fidei poſseſsor vindicata re meliorata,
reſarciatur, de ijs quæ vtiliter geſsit, am-
plectenda eſset eorum opinio, qui volũt
melioranti, quid annuum dandum ex
fructibus, *vt dixi ſupra*.

Si autem fuerint voluptuaria meliora-
menta videnda, *quæ dixi infra §. . &*
Barboſ. in l. diuortio, ff. ſol. mat. num. 88.
verſ. Sed quid dicendum.

§. VII.

SVMMARIVM.

*Melioramẽtorum factorũ à malæ fidei poſſeſſo-
re exceptione non retardatur exequutio ſẽ-
tentiæ 1. Ampl. 5. 6. 7. limit. 18. 19. 20. 23. 25.
26. 27. 28. 29. 30. 32. Sublimita 24.*

Pacificus de Saluiano declaratur 31.

*Poſſeſſor malæ fidei quis dicatur 2. 3. 4. Si du-
bitetur, an ſit bonæ, vel malæ fidei, an
repetat expenſas 16.*

*Melioramenta facta à malæ fidei poſſeſſore,
an repetantur in foro conſcientiæ 17. Quid
ſi dubitetur, an quis ſit bonæ, vel malæ fi-
dei poſſeſſor 16. Quid ſi melioramenta ſint
facta plantatis arboribus 21. An ſaltem ha-
beatur ratio laboris, & induſtriæ facientis
melioramenta 22.*

Viſo de melioramentis vtilibus fa-
ctis à bonæ fidei poſſeſſore, agam
de eiſdem melioramentis factis à malæ fi-
dei poſſeſſore, & conſtituendo negatiuã
1 regulam, † vt illorum cauſa non retarde-
tur ſententiæ exequutio, quia à faciente
illa repeti nequeunt, cum præſumatur, ea
donaſſe domino fundi, cui accedunt,
l. adeo, §. ex diuerſo, ff. de acquir. rer. domin.
§. ex diuerſo, Inſtit. de rerum diuiſ. l. fin. §.
emptor, vbi gloſ. Bal. Angel. & reliqui, C.
commun. de legat. per quæ iura, & relatos
patres, concludit Peregrin. de fidei commiſ.
art. 50. num. 29. Barboſ. in l. diuortio, §. fin.
ff. ſolut. mat. num. 68. & num. 77. & ſeq. vbi
reprobat diſſentientes, & reſpondet illo-
rum obiectis, *Facbin. illuſt. controuerſ. li-*
bro 1. cap. 35. vbi relatis diuerſis Docto-
rum opin. iſtam amplectitur, *Crauet. con-*
ſil. 408. nu. 9. Lancel. loquens de occupante
caſtrum, & illud reficiente, *de attentat.*
par. 3. cap. 24. quæſt. 29. num. 3. Menoc. re-
probato Bart. aliud ſentiente de recuper. re-
med. 15. num. 540. Scrader. de feud. 2. par. 9.
par. ſection. 2. nu. 76. Gabriel. conſ. 157. lib. 1.
num. 1. Corn. conſ. 86. lib. 4. num. 8. Rebel de
obligat. Iuſt. lib. 7. quæſt. 2. num. 8. Tuſcus
concluſ. 179. melioramenta, n. 18.
2 Poſſeſſor malæ fidei eſt, † qui ſcit rem
eſſe de præſenti, vel in futurum non ſuã,
Peregrin. de fideicom. art. 50. num. 29. in
princ. Item qui poſſidet poſt litem conte-
3 ſtatam, *Peregrin. ibid.* † Item vaſſallus, qui
poſſidet feudum apertum domino, *Scra-*
der. de feud. d. ſection. 2. nu. 76. licèt deinde,
4 *num. 7. aliud probet.* Item † is cui fuit de-
nuntiatum, ne faceret melioramenta,
etiam ſi non fuerit illi data copia iurium,
quibus impediebatur facere melioramẽ-
ta, *Bal. conſ. 256. num. 3. in princ. lib. 1. Flo-*
rian. de S. Petro conſ. 1. num. 12.
5 Ampl. præſertim † ædificando de no-
uo, *§. ex diuerſo, inſtit. de rerum diuiſ.*
Bart. l. in fundo, ff. de rei vendicat. num. 11.
verſ. Aut malæ fidei, Peregrin. de fideicom.
art. 50. nu. 29. & 30. Boſſius de princip. n. 31.
col. 2. verſ. Aduerte, Alciat. l. impenſæ 79. ff.
de verb. ſignif. num. 6. verſ. ſed et ſi, Valaſ.
conſultat. 83. num. 19. in princ. Io. Igne in
l. dudum, C. de cont. empt. num. 69. Valaſ.
de iur. emphit. quæſt. 25. num. 4. addendo
penitus amitti.
6 Ampl. quod ſi † à principio erat bonæ
fidei, & tempore factorum melioramen-
torum

Digitized by Google

torum factus erat malæ, vt ſolùm permit-
tatur melioranti abraſio melioramento-
rum, niſi id fiat cum deterioratione prio-
ris ſtatus rei, vel dominus rei melioratæ
vellit ſoluere pretium melioramentorũ,
provt ſunt in abſtracto, ſeu tamquam
ruta, & cæſa, ſeu vt dicitur Cæmenta,
l. domum, C. *de rei vendic. Menoc. de re-
cup. poſſeſ. remed.* 15. *num.* 546. *& dicam in-
fra lim.* 1. *Ioan. Bracbæus l. impenſæ, ff de
verb. ſignif. num.* 12. tenet negari repetitio-
nem *per tex. in l. Iulianus, ff. de rei vendi-
cat. Molina de contract lib. diſput.* 463. *n.* 17.
tenet ſat eſſe refici tamquam ruta, &
cæſa.

7 Ampl. præſertim, † ſi facta fuerint lite
pendente, *Feder. Scot. conſ.* 8. *num.* 16. *lib.* 1.
tom. 2. *quem refert, & ſequitur Peregrin.
de fideicom art.* 50. *num.* 29 *circa med. verſ.*
8 *idem ſi facta*, † niſi ſint facta pendente li-
te, & ſic attentata, vt dixi *hoc cap.* 8. *nu* 7.
vel an melioramenta ſint neceſſaria, vel
vtilia, nam primo caſu repetuntur ſecun-
do *non, vt dixi infra* §. 10.

9 Contrarium, † ſi lis tantùm ſit de poſ-
ſeſſione voluit, *Lancellot. de attentat. par.* 3
cap. 24. *quæſt.* 29. *num.* 5. *& ſeq.*

10 Ampl. præſertim, † ſi proprio nomine
poſſidet, *Peregr. de fideicom. art.* 50. *n.* 29.
verſ. rurſus.

11 Ampl. præſertim, † ſi fructus percepit
quamuis melioramenta ſint vtilia, nam
compenſantur cum fructibus, *Florian. de
S. Petro conſ.* 1. *num.* 13. *Bartol. in l. quod di-
citur* 58. §. *fin. ff. de legat.* 3. *in fin. & dixi in-
fra* §. 10.

12 Ampl. præſertim, † ſi melioramenta
ſint facta in fundo Eccleſiæ, *Surd conſ.* 183
num. 45. *& ſeq. verſ. ſecundo.*

13 Ampl. præſertim, † vbi res meliorata
perijt in totum, ſi agatur iudicio particu-
lari, *l. plane, ff. de pet. hæred. per quem tex-
tum ita firmat Bart. in l. in fundo* 39. *ff. de*
13 *rei vend. n.* 8. *quem* † *licet reprobet Menoc.
de recup. poſ. remed.* 15. *n.* 512. *&* 520. *&
ſeq. Peregrin. tamen de fideicomm. art.* 50.
num. 30. concludit non eſſe recedendum
à Bart. *Molina de contract. diſp.* 463. *n.* 12.
14 *verſ. vnde refert*, limitando, † ſi agatur
vniuerſali iuditio, vt puta dotis, peculij,
hæreditatis, *Alciat. l. impenſæ* 79. *ff. de
verb. ſignific. num.* 6.

15 Ampl. præſertim, † ſi res meliorata
erat ſubiecta fideicommiſſo, & qui fecit
melioramenta id ſciebat, *Simon de Præ-
tis interpret.* 3. *dub.* 1. *ſolut.* 5. *nu.* 3. *&* 4. *Tu-
ſc. concl.* 179. *melioramenta, num.* 17. *& con-
cluſ. ſeq. num* 13.

16 Quid dicendum, † ſi dubitetur, an
quis ſit bonæ, vel malę fidei poſſeſſor,
Rebel. de oblig. iuſt. lib. 7. *de expenſ. quæſt.* 2.
num. 11.

17 Quid dicendum † in foro interno, *Re-
bel. de oblig. iuſt. lib.* 7. *quæſt.* 2. *num.* 16. *&
quæſt.* 4. *num.* 2 *circa fin. & quæſt.* 7. 6.

18 Limit. vbi deinde † factus eſt poſſeſſor
bonæ fidei, nam quæ interim fecit, repe-
tit, ſicuti non repetit, quæ fecit dum erat
malæ fidei; à contrario ſenſu eorum,
quæ dixi hoc §. *ampl.* 2. & diſtinxit *Menoc
non relato Bart. in l. in fundo* 39. *ff. de rei
vend. n.* 12. *de recup. poſſeſ. remed.* 15. *n.* 547.
ſubdens num. 548. *& ſeq.* idem ſeruandum
in poſſeſſore, qui non eſt nec bonæ, nec
malæ fidei.

19 Limit. in melioramentis † factis gratia
fructuum quærendorum, *l. fundus, ff. fa-
mil. herciſ. l. fructus, ff. ſolut. mat. l. ſi à pa-
tre*, §. *fin. ff. de petit. hæred. per quæ iura
ita firmat Salic. in l. domum*, C. *de rei vend.
num.* 10. *verſ. Aut impendit in re à ſe poſ-
ſeſſa, l. ſern.* §. *ſi vaſſallo, hic finit lex, n.* 17.
*verſ. Secus ſi ad præſens, Petra de fideicom.
quæſt.* 15. *num.* 229. *circa princ. verſ Quo-
niam*, immo malæ fidei.

20 Limit. in melioramentis † neceſſarijs,
implorato Iudicis officio datur, nã etiam
rei melioratæ retentio, *l. domum, C. de
rei vendic. vbi Salic. num.* 10. *verſ ſin au-
tem eo tempore, Crauet. conſ.* 408. *Coram,
num.* 9. *verſ. ad iſtud, & dixi infra* §. 10.

21 Quid de melioramentis factis † in plan-
tatione, *Barboſ. l. diuortio*, §. *fin. ff. ſolut
mat. num.* 107. *in fin.*

22 An habenda ratio laboris, † & indu-
ſtriæ poſſeſſoris malæ fidei, *Rebel. de
obligat. iuſt. lib.* 7. *quæſt.* 2. *num.* 17.

23 Limit. vt concedatur † melioramen-
torum abraſio, ſi fieri poſſit ſine læſione
prioris ſtatus rei melioratæ, *l. domum*,
C. *de rei vendicat. vbi Caſt. num.* 1. *notat.
& poſt Caſt. Salic. num.* 10. *verſ. Aut mala
fide*, addendo dari domino rei melioratæ
electionem ſoluendi talia melioramenta
tam-

Digitized by Google

tamquam ruta, & cæſa, ſeu quanti æſti-
mari poſsunt in abſtracto, non autem in
concreto, vt inquit *Iaſ.in l.2. C. de iure*
*empbit.num.*26. quem refert, & ſequitur
Petra de fideicom.quæſt. 15. *num.*276. *Me-*
24 *noc.de recu reme.*15.*n.*541. Sublim.† *n.*542.
vbi res meliorata perijt, *Barboſ.l.diuortio*,
§. *fin.ff.ſolut.matr. num.*103. *& ſeq.&* 107.
negat concedi abraſionem, ſi meliora-
menta ſint facta plantando arbores, ſed
penitus amitti, ſicuti amittuntur, vbi
deturpatur facies rei melioratæ, *Valaſ.de*
*iur.emphit. quæſt.*25.*num.*4.
25 Limit. vbi † alieno nomine poſſidet,
nam repetit eatenus, quatenus dominus
factus eſt locupletior, *l. ſi pupilli*, §. *at ſi*
quis, *ff.de neg.geſt.Peregrin. de fideicomiſ.*
*art.*56.*num.*31. *& par.*2.*num.*29. *verſ.rur-*
ſus, ampliando etiamſi res meliorata pe-
rijt tota, & exemplum refert commoda-
tarij, depoſitarij, coloni, creditoris, pro-
curatoris, cohæredis, & ſimilium.
26 Limit. vbi poſſeſſor malæ fidei † nõ po-
terat donare, nam tunc repetit, *l.vxor*,
ff.de donat. inter vir. & vxor. Peregr. de
*fideicom. per dictum text.art.*50. *num.*29.
verſ. Intellige.
Limit. in melioramentis factis poſt in-
27 terpellationem † domini ad recuperan-
dam rem melioratam, ſi putaret illam
eſſe ſuam, *Neguſ. de pignor.*4.*membr.* 5.
*par.num.*20.*verſ.ſecundo*.
28 Limit. in melioramentis factis † non
de nouo, ſed factum opus ampliando, nã
tunc conceſsa eſt ſibi abraſio, ſi fiat ſine
læſione prioris ſtatus rei, & cũ aliqua vti-
litate rei abraſæ, alias denegatur abraſio,
nec præſtatur æſtimatio, & vbi abraſio eſt
vtilis abradenti, ſat eſt ſoluere pretium
ruderum, *vt ex Bald. Sal.Caſt.Ang. Me-*
*noc.concludit Peregrin. de fideicom.art.*50.
*num.*30. *Bart. l.in fundo* 79. *ff.de rei vend.*
*num.*11.*verſ. Si verò non inchoauit*.
29 Limit. vbi † dominus rei melioratæ ha-
bebat illam venalem, & ob melioramen-
ta carius illam vendidit, *Rebel. de obli-*
*gat.Iuſt.lib.*7.*de expenſ.quæſt.*2.*nu.*16.*cir-*
*ca med. Neguſ. de pignor.*4.*memb.*5.*par.*
30 Limit. vbi dominus † erat facturus ea-
dem melioramenta, vel erat venditurus
rem melioratam, nam tunc *Peregrin.de*
*fideicom.art.*50.*num.*30. *verſ. Quodſi*, ſub
dubio concludit repeti, verùm ego abſo-
lutè teneo concedi repetitionem, & re-
tentionem, iuxta regulam conſtitutam
*hoc cap.*8. præſertim ſi deinde pluris ven-
didit, *Barboſ. in l diuortio*, §. *fin.ff. ſolut.*
*mat.num.*101. *verſ. Hæc tamen*, *& verſ. De-*
claratio, *Rebel.de oblig.Iuſt. lib.*7. *quæſt.*2.
*de expenſ.num.*16. *circa med.*
Et iuxta relatas limitationes intelligẽ-
31 dus † eſt, *Pacific.de Saluian. inſpect.*2.*c.*2.
*num.*231. dum abſolutè voluit malæ fidei
poſſeſſorem ope exceptionis doli retine-
re poſſe rem vtilibus melioramentis me-
lioratam.
32 Limit. in melioramentis † factis gratia
conſeruandorum fructuum, *Petra de fi-*
*deicom. quæſt.*15:*nu.*229. *circa princ.verſ.*
Quoniam, immo malæ fidei.

§. VIII.

SVMMARIVM.

Generalia ſunt dubia, vel obſcura ſunt 1. *Ingrata ſunt intellectui practico.* *Melioramenta neceſſaria quæ ſint* 3.

1 NE præpoſitis generalibus, † quæ
ex ſe ipſis obſcura, vel dubia ſunt,
Bald. in l. pactum dotali, *C.de collat. n.*19.
Iaſ.l.ſciendum, *ff.de verb.obligat. num.*14.
procedamus per incerta, vel ignota, quæ
2 ingrata ſunt † intellectui practico, qui de
certis cupit habere indubitatam notitiã,
inquirendum eſt, quæ dicantur meliora-
menta neceſſaria, & dicendum huius ge-
3 neris eſſe ea † omnia, quæ Vlpianus, &
Paulus referunt *in l.* 1. *cum tribus ſeq. &*
in l.impenſæ 14. *ff.de impenſ.in reb.dotalib.*
fact. item enumerata à Papiniano, & Põ-
ponio, *in l.diuortio*, §. *impendia*, *ff. ſolut.*
mat. l.ſi neceſſarias, *ff. de pignor.act. l.pla-*
ne, §. *plane*, *ff.de pet. hæred.l.vtiles*, *ff.eod.*
*Magon.deciſ.Lucenſ.*33 *ſpectabilis*, *nu.*11.
*& ſeq. & num.*24. *& ſeq.*
Ac etiam alia, quæ deinde iuris inter-
pretes addiderunt, veluti ſi quis cibaria,
ſeu alimenta præſtiterit, medicinas mi-
niſtrauerit, ægrotum curauerit, litis æſti-
mationem ſoluere potius, quam quod li-
tigã-

Digitized by Google

tigabatur tradere, ſi id vtilius fuit debita, quibus res erat obligata, ſoluerit mercedes exactorum, creditorum, ſaltuariorum in cuſtodiendis fructibus, militum in tuenda arce, refectio domus minantis ruinam, emptio inſtrumentorum ad rem conficiendam, litis, proxenetarum, notariorum, gabellæ, impenſa funeris, expenſæ factæ in conſeruatione rei, vel cuſtodiæ, vel ne fieret deterior, vel in reparatione, ne ruat, ædificare pro habitatione coloni, qui alias fundum non coleret, expenſæ litis pro defenſione rei, etiam quod expendens ſucumbat iniuſte, modo calumnioſa non eſſet lis, culturæ agri, & conſeruationis fructuum propagination vitium, ſolutio æris alieni, *Cartar. deciſ. 72. num. 4. Rolan. à Val. conſil. 28. lib. 1. num. 12. & ſeq. gloſ. & Bartol. in l. ſi neceſſarias, ff. de pign. act. Boer. deciſ. 44. num. 9. Ioan. Bracheus in l. impenſæ 79. ff. de verb. ſignific. num. 5. & ſeq. vbi Capol. num. 3. Natta conſ. 536. memor, num. 9. & ſeq. Seraſin: deciſ. 898. num. 5. & 6. Intriol. de ſubſtit. Centur. 3. quæſt. 74. num. 91. & ſeq. plurib. Petra de fideicom. quæſt. 15. nu. 229. circa fin. verſ. & quod, n. 238. circamed. & nu. 240. 245. vſque ad 255. Burſat. conſ. 295. n. 42. & ſeq. Surd. de aliment. tit. 6. quæſt. 6. num. 16. & late Simon. de Pratis relatis exemptis, interpret. 3. dub. 1. ſolut. 5. lib. 3. num. 5 fol 358. Fuſſar. de fideicom. q. 669. melioramenta, & quæſt. 670. vidimus, num. 1. vſque in fin.* vbi plura exempla refert, ſicuti *& Caroc. de locat. par. 4. de expenſis, num. 5. Peregrin. de fideicom. art. 50. num. 1. & ſeq. & num. 9. & ſeq. 17. 21. & ſeq.* vbi declarat, multipliciter conſiderari poſſe expenſas eſſe neceſſarias, *& num. 7. & ſeq. pluribus*, refert plura exempla huius generis melioramẽtorum, *ſicuti, & Roſental. de feudis, c. 10. concluſ. 43. num. 95. & Barboſ. l. diuortio, §. fin. ff. ſolut. mat. num. 31 Surd. de aliment. tit. 6. quæſt. 16. & tit. 8. priuileg. 62. num. 11. & ſeq. Fed. Scot. conſ. 8. tom. 2. lib. 1. num. 10. & ſeq. Rol. à Val. conſ. 28. refectio, lib. 1. num. 18. Amat. reſolut. 3. num. 56. Rota recenſ. par. 1. deciſ. 6. nu. 1. & ſeq. & deciſ. 7. num. 1. & ſeq. Seraſin. deciſ. 898. num. 5. & 6.*

§. IX.

SVMMARIVM.

Melioramenta facta ad conſiſtentiam rei melioratæ à bonæ fidei poſſeſſore repetuntur, & facienti ſoluuntur, & retardant ſententiæ exequutionem 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 30. 32. 33. 34. *Lim.* 31. 35. 36. 37. 38.
L. in fundo, ff. de rei vendicat. declaratur 24.
Pacificus declaratur 29.
Poſſeſſor bonæ fidei quis dicatur 2.
L. ſumptus, ff. de rei vendic. declaratur 7.
L. fin. §. empt. C. com. de leg. declaratur 7. *in fin.*

QVia melioramenta neceſſaria, ſicuti dixi de vtilibus ſupra §. 4. fieri accidit à bonæ, vel malæ fidei poſſeſſore, agam hoc §. quid dicendum de melioramentis ad rei conſeruationem, cogente neceſſitate, factis à bonæ fidei poſſeſſore, & conſtituendo affirmatiuam regulam,
1 † vt illa ſint reſtituenda iuxta textum *in l. qua ratione, ff. de acquir. rer. domin. §. ex diuerſo, inſtit. de rer. diuiſ. Bart. l. in fundo 79. ff. de rei vendic. num. 6.* & conſequenter retardari exequutionem in re meliorata, poſt *Bart.* idem dixere relati *à Menoc. de arbitr Iud. caſu 258. Celſus, num. 47. Peregrin. de fideicom. art. 50. num. 29. & 30. Rebel. de oblig. iuſt. lib. 7. quæſt. 2. n. 1. Corn. conſ. 86. Circa primum, lib. 4. num. 8. in princ. Gomeſ. ad l. 46. Taur. nu. 2. in prin.* addendo concedi repetitionem per retẽtionem rei melioratæ, non autem iure actionis, vel alio remedio.

2 Poſſeſſor † bonæ fidei iſto caſu eſt, qui ſciens, emit rem prohibitam alienari iuſto errore iuris, *Tuſc. concluſ.* 179. *melioramenta, num.* 11.

3 Ampl. vt † concedatur iſto caſu melioramentorum repetitio, etiam quod res meliorata perierit, ſi agatur vniuerſali iudicio petitionis hæreditatis, ſecus ſi ſingulari, quia deficit res, quæ vendicetur, *Bart. l. in fundo 79. ff. de rei vendic. num. 6. & 8.* Vel melioramenta ſint facta nomine dominĩ, vt puta ſi procurator, depo-

V ſita-

ſitarius, & ſimiles illa fecerunt, Peregr.
de fideicom. art. 50. nu. 31. Surd. de aliment.
tit. 6. quaſt. 6. nu. 14. in princ. tenet ſimpli-
citer dari repetitionem re perempta, Re-
bel. de oblig. iuſt. lib. 7. quaſt. 2. num. 1. & 7.
verſ. Quamuis, Aret in §. Certe, Inſtit. de
rerum diuiſ. num. 3.

4 Ampl. † præſertim, ſi titulum aliquem
habeat in re meliorata, vt puta, quia ſit
emphiteota, vt dixi ſupra in regula con-
ſtituta hoc cap. 8. vel colonus, inquilinus,
cōductor, & alio ſimili, vel pari titulo, rem
alienam poſſideat, vt dicam infra §. 11. &
ſeq. & voluit Menoc. de recup. poſſeſ. remed.
15. num. 502. Peregrin. de fideicom. art. 50.
num. 29. Rebel. de oblig. iuſt. lib. 7. quaſt. 2.
num. 2. verſ. Rectius.

5 Ampl. quod ſi rem † reſtituit, non op-
poſita exceptione melioramentorum,
poſſit deinde illa condicere, l. quod dici-
tur neceſſarias, §. ſi dos, ff. de impenſ. in
reb. dotal. fact. l. qui exceptionem, §. ſi pars
ff. de condit. indeb. cum alijs cumulatis à
Tiraquel. de retract. conuent. §. 7. gloſ. 1.
num. 8.

6 Ampl. etiam in melioramentis † factis
ab hærede, qui ſcit eſſe grauatum per fi-
deicommiſſum alteri rem melioratam re-
ſtituere, l. domuus, ff. de leg. 1. Bellon. con-
ſil. 65. num. 2. Menoc. de recuper. poſſeſ. re-
med. 15. nu. 507. & ſeq. ea ratione motus,
quia æquitas non patitur naturalis, ac ra-
tio minime concedit, quod aliquis locu-
pletetur cum alterius iactura, cap. locu-
pletari de reg. iur. ac etiam, quia penden-
te conditione ad reſtituendum, eſt ille
rei melioratæ dominus, & ideò facit inte-
rim fructus ſuos, nec compenſare debet
cum melioramentis, gloſ. l. emptor, verb.
ſuperfluum, in fin. ff. de rei vend. quam gloſ.
dicit ſingularem, Cremenſ. ſingul. 105. ſi
feci, addendo l. ſumptus, ff. de rei vend. in-
telligi, † vbi quis percipit fructus ex re
7 aliena abſolutè, non autem vbi aliquo ca-
ſu, vel tempore eſſet alteri reſtituenda,
eamdem gloſ. approbant, & ſequuntur,
quos refert Tiraquel. in l. ſi¦vmquam,
§. Reuertatur, C. de reuocand. donat. n. 389.
& de retract. conuent. §. 7. gloſ. 1. num. 4. &
alij relati à Menoc. de recup. poſſeſ. remed. 15
num. 507. circa med. addendo quare non
obſtet, l. fin. §. emptor, C. commun. de le-
gat. quæ videtur de directo contraria di-
ctæ gloſ. cui addo Couar. reſol. lib. 3. cap. 17.
num. 1.

8 Ampl. quod ſi dominus † rei ſit pau-
per, & impotens ad reficiendum neceſſa-
ria melioramenta, vendenda ſit res me-
liorata, & melioranti, & domino rei pro
rata ſatisfaciendum, Capol. in l. impenſæ
79. ff. de verb. ſignific. nu. 4. in fin. Peregrin.
de fideicom. art. 50. num. 32. eam afferens
rationem, quia niſi fuiſſet meliorata, illa
perijſſet, & dominus factus fuiſſet paupe-
rior, Simon de Pratis lib. 3. interpr. 3. dub. 1.
ſolut. 5. num. 15. in fin. fol. 360. concludens
iſto caſu ceſſare diſpoſitionem, l. ſi in fun-
do, ff. de rei vend. Barboſ. l. diuortio, § fin. ff.
ſolut. mat. num. 66. verſ. Quarto, & n. 67.

9 Ampl. etiam, vbi † melioramenta ne-
ceſſaria non ſunt facta ab ipſo bonæ fidei
poſſeſſore, ſed etiam ab alio illius nomi-
ne, vt à procuratore depoſitario, vel con-
templatione, veluti ab illius amico con-
ſanguineo, & ſimilibus, l. idemque in fin.
& l. ſeq. ff. mandat. & dixi in reg. conſtit.
hoc cap. octauo nu. 22. Peregrin. de fideicom.
art. 50. nu. 31. addendo dari repetitionem,
etiam quod res meliorata perierit.

10 Ampl. etiam, ſi melioramenta † dein-
de perierint, l. ſed an vltro, §. 1. ff. de neg.
geſt. l. ſi neceſſarias, ff. de pignor. act. Menoc.
de recup. poſſeſſ. remed. 15. num. 511. & dixi
ſupra in regula conſtituta hoc cap. 8. nu. 18.
Rebel. de oblig. iuſt. lib. 7. quaſt. 2. nu. 2. verſ
extendit etiam.

Contrarium firmat Barboſ. in l. diuortio,
ff. ſol. mat. nu. 64. & 65. vbi reprobat Me-
noc. d. remed. 15.

11 An quæ dixi in antecedenti † extenſio-
ne, ſint etiam repetenda, vbi res melio-
rata melioramētis neceſſarijs tota perijt,
indeciſum reliquit, Tiraquel. de retract.
conuent. §. 7. gloſ. 1. num. 10. circa fin. verſic.
Quid autem, ſi omnino, Menoc. tamen de
recup. poſſeſ. remed. 15. n. 512. ſequend. Bart.
in l. in fundo 79. ff. de rei vend. num. 6. in
fin. Alex. & Iaſ. in l. domos, ff. de leg. 1. Ruin.
conſ. 14. num. 3. lib. 1. Rolan. à Val. conſ. 28.
num. 18. verſ. Quo verò, lib. 1. tenet repeti
cum diſtinctione, ſeu an petantur iudicio
vniuerſali, vel particulari, vt priori caſu
detur repetitio, ſecundo nequaquam, Pe-
regrin. de fideicom. art. 50. num. 30. Seraſin.
ed

Digitized by Google

*de recup.poſſeſ.remed.*15. *num.*512. *&* 520. *& ſeq. & dixi infra* §.35.*& ſeq. Rebel. de obligat.iuſt.lib.7. quæſt.*2. *num.*2.*circa fin* declarando ſi ius aliquod in re perempta habeat, qui fecit melioramenta, ſecus ſi tantum ius poſſidendi, & res perierit ſine culpa meliorantis.

12 Ampl. etiam, ſi talia † melioramenta ſint facta in fundo minoris, *l.intra vtile*, *§.fin.ff.de minor.Curt.Iun.conſ.*6. *in fin.*

13 Ampl. etiam in marito † faciente talia melioramenta in fundo dotali, *Corn.conſil.*86. *circa primum*, *lib.*4. *nu.*2. *in fin. & n.*3. *&* 7.*in fin.* immo iſto caſu minui fundum dotalem, latè examinat, *Card. Tuſc. concluſ.*181. *melioramenta*, *num.*4. *Barboſ. in l.diurtio,ff.ſol.mat.num.*68.*verſ.vltimo.*

14 Ampl. etiam, ſi talia † melioramenta facta fuerint ab aſcendente in bonis deſcendentis, *l.alimenta*, *in ſecund. reſp.*C. *de negot.geſt. Corn.per hunc textũ conſ.*86. *circa primum, lib.*4.*n.*3.

15 Ampl. præſertim, † ſi facta fuerint vltra eam quamtitatem, quam quis facere promiſit, *Tuſc.concluſ.*180. *melioramenta*, *num.*40.

16 Ampl. quod ſi quis meliorem fecit † rẽ communem, ſi ſocius infra quatuor menſes non perſoluat portionem ab illo debitam, amittat ius dominij rei melioratæ, & fiat meliorantis, *l.*4. *C.de ædif.priuat. l. duobus*, *§. idem reſpondit ſocius, qui ceſſantis*, *ff.pro ſocio*, quod notandum monet, *Aret.in §.ſequens*, *inſtit. de action. & ſequitur Iaſ. ibid. num.*48.*Decian. conſ.*29. *circa*, *lib.*2.*num.*6. *& dixi* §.23.

17 Ampl. quod ſi poſſeſſor † bonæ fidei non fecerit melioramenta neceſſaria, & ideò res perierit, ſit obligatus ad intereſſe, *Tiraquel.de retract.conuent.*§.7.*gloſ.*1. *num.*18. *Peregrin.de fideicom.art.*50. *nu.*2. aſſerens idem dicendũ, ſi res fiat deterior ob non facta melioramenta neceſſaria.

18 Ampl. etiam, † quod facta fuerint lite pendente ſuper re meliorata, *Seraſin.deciſ.*898.*num.*3.

19 Ampl. vt ſint debita † in vtroque foro, *Rebel.de oblig.iuſt.lib.*7. *quæſt.*2.*num.*1.

20 Ampl. in quocumque, † qui faciat hæc melioramenta in re aliena, *l.qua ratione*, *ff.de acquir.rerum domin.Ioſeph.Lud.deciſ. Peruſ.*34.*num.*9. *motus diſpoſit. cap.locupl. de reg.iur. addendo num.* 11. multo magis procedere, ſi res ſit Eccleſiæ, inuehens in prælatos aliud tentantes, vel facientes contra ruſticos, quibus iura multum fauent, & ſubuenitur arbitrio Iudicis, *vt idem ſubdit, num.*12.

21 Ampl. etiam, quod facta † fuerint finita emphiteuſi, & poſt proteſtationem domini, ne fierent, præſertim ſi publicè interſit illa fieri, *Scrader.de feud.*2.*par.*9.*par. ſect.*2.*num.*81. *in fin.*

22 Ampl. etiam, † ſi fiant in bonis fideicommiſſi, *vt dixi infra* §.11.

23 Ampl. ſiue melioramenta † ſint facta in faciendo, ſiue reficiend. *l.plane, §.plane, ff. de petit.hæred.l.vtiles,eod.tit. Io. Bræch. in l.impenſæ,ff.de verb.ſignif. n.*9. *& ſeq. Peregrin.de fideicom. art.* 50. *nu.* 6. exempla plura refert huius generis melioramentorum, *Peregr.ibid.nu.*7. *& ſeq. plurib.*

24 Ampl. etiam in † eo, qui dedit pecunias, vel aliud ad faciendum impenſas neceſſarias, nam & huic datur prælatio, & retentio, *Peregrin. de fideic.art.*50.*nu.*34.

25 Ampl. etiam in melioramentis † factis ex neceſſitate rei, veluti ſi quid errogetur pro rei recuperatione, defenſione, diſtractione, litis, etiam quod quis non fuerit victor, *Peregrin.de fideicom.art.*50. *num.*9.*& ſeq.referens,num.*12.*& ſeq.* qui diſentiant circa expenſas litis defenſionis cauſa, addendo *num.*24. *& ſeq.* expenſas factas in exactione creditorum, ſolutiones debitorũ, & ex edicto Principis cauſa meliorandorum agrorum dici neceſſarias, *addendo num.* 21. quid dicendum de expenſis cuſtodiæ.

26 Ampl. vt in æſtimatione † horum melioramentorum ceſſet diſtinctio, *l. in fundo*, *ff. de rei vendic. Peregrin. de fideicom.art.*50.*num.*32. *& dixi ſupra ampl.*5.

27 Ampl. quod ſi aliquo caſu † reſtituendi eſſent fructus rei melioratæ melioramẽtis neceſſarijs, habenda ſit ratio fructuum perceptorum, licèt non extent, & compenſandi cum melioramentis, *Peregrin. de fideicom.art.*50.*num.*33. *&* 52.

28 Ampl. etiam, ſi ideò † res meliorata eſſet vendenda, *Barboſ.in l.diuortio, §.fin. ff.ſol.mat.num.*66.*in fin. & num.*67.

29 Ampl. etiam, quod facta fuerint † in bonis emphiteoticis, vel feudalibus, quæ

V 2 dein-

deinde ex pacto appoſito in illorum conceſsione, deuoluantur ſine facto, & culpa emphiteotæ, vel vaſſalli ad dominum, *l. colonus, ff. locat. l. Senatus, §. Marcellus, ff. de legat.* 1. vbi communiter Doctores, *Rebel. de obligat. iuſtitiæ, lib. 7. quæſt. 2. num. 2.*

Ampl. etiam quoad melioramenta
31 † facta fructuum quærendorum cauſa, ſi fructus nondū ſunt percepti, *Hoſt. c. grauis, de reſt. ſpol. num. 3.* vel non integre *l. quod ſi ſumptus, ff. de petit. hæredit.* ſecus ſi qui melioramenta fecit, fructus percepit, nam compenſantur illi cum fructibus, *l. diuortio, §. impendia, ff. ſol. mat. l. 3. in fin. ff. de impenſ. in rebus dotal. fact. Ioſeph. Lud. deciſ. Peruſ. 24. num. 12. relati à Pacific. de Saluian. interdict. inſpectat. 2. cap. 2. num.* 176. qui loquitur, vbi melioramenta ſunt maiora, quam ſint fructus, *& num.* 185. exemplum fructuum integre non perceptorum, erit in Patria mea, in cuius finibus, cum de menſe Februarij, vel Martij ſtercorentur agri, & deinde ſeminentur fabæ, vel faſeoli, ciceres, lentes, & ſimilia, quæ gignunt fructus colligendos de Menſe Iunij, & illis collectis, poſtremò de Menſe Octobris eoſdem agros ſerunt frumento, vel ſilice, colonus, & alius qui agrum ſtercorauit, non dicetur collectis fabis, vel faſeolis, & lente, integros percepiſſe fructus, & idem dicetur in agro Romano, vbi collecto frumento ex nouali, deinde iterum ſeritur, quod ſecundum genus culturæ vocatur Colti, quorum fructus, vbi ſunt collecti, quieſcit deinde ager triennio, quadriennio, & quandoque decennio, ad paſtum pecudum, vel bouum, & equorum, & interim dicitur agrum meliorari ad colligendos fructus, qui vberiores ſunt, quo diutius abeſt aratrum, & dura agricolarum manus, & hac interpretatione eſt intelligendus, *Pacific. de Saluian. dum inſpectat. 2. cap. 2. numer.* 182. negat melioramenta ſtercorationis non eſſe reficienda, & poſt hæc ſcripta reperi ita declaraſſe, *Roſental. de feudis, cap. 10. concl.* 43. *num. 63. & dixi infra §. 14. ampl.* 11.

32 Ampl. in melioramentis † neceſſarijs factis in re pignorata, *l. ſeruos, vbi Bart. & Sal. ff. de pignor. action. Cuman. conſ.* 19. quos refert, & ſequitur *Natta conſ.* 536. *memor. num.* 14.

Contrarium tenet, in expenſis factis cuſtodiendo arcem pignoratam, *Bart. in l. cum quærebatur* 58. *§. prædijs, ff. de leg.* 3. *vbi Alex. addendo, diſquirit*, quid dicendum, ſi arx ſit dotalis.

33 Ampl. vt facienti † neceſſaria melioranenta, detur officio Iudicis, & ope exceptionis doli, rei melioratæ retentio, *l. Paulus, ff. de dol. except. l. ſi in area, ff. de condict. indeb. Sal. in l. domum, C. de rei vendic. num.* 10. *verſ. ſi neceſſaria, Gomeſ. ad l.* 46. *Taur. iuris, num. 2. in princ. Molin. de contract. diſput.* 463. *num.* 11. *verſ. Vt autem, teſtans de communi.*

34 Ampl. etiam in melioramentis † factis abeo, qui titulum non habebat à domino rei melioratæ, *l. 1. ff. de impenſ. in reb. dotalib. fact. l. domus hæreditarias, ff. de leg. 1. Peregrin. de fideicommiſ. artic.* 50. *num.* 29.

35 Limit. vbi res † meliorata perijt, *vt dixi §. 36. verſ. dicendum ſecundo:*

36 Limit. vbi neceſſitas † faciendi melioramenta, fuit cauſata à meliorante, *Simon. de Prat. de Interpret. vltim. volunt. lib. 3. interpr. 3. dub. 1. ſolution. 5. num. 27. in princ. fol.* 361.

37 Limita vbi, † qui meliorauit fundum, pariter illum fecit deteriorem, *Simon. de Prat. de interpret. vltim. vol. lib. 3. interpret. 3. dub. 5. ſolut. 5. num. 27. fol.* 361. *& dixi hoc cap. 8. num.* 133.

38 Limit. vbi, qui fecit † melioramenta, percepit fructus ex re meliorata, nam ſi in parte, vel in totum ſufficiunt ad ſoluēdum melioramenta, fit compenſatio fructuum, & melioramentorum, *l. ſumptus, vbi gloſ. Bart. Odof. Alberic. Bal. & reliqui, ff. de rei vendicat. quos refert, & ſequitur Gomeſ. ad leg. 46. Taur. num. 2. in princip. verſ. Quod etiam, Peregrin. de fideicom. art.* 50. *nu.* 33. *Molin. de contract diſp.* 463. *num.* 15. negando fieri compenſationem quoad fructus melioramentorum, quia dicuntur percepti ex re ſua, *& dixi infra §.* 48.

SVM-

Digitized by Google

§. X.

SVMMARIVM.

Poſſeßor malæ fidei repetit melioramenta neceſſaria, & conceditur illi rei melioratæ retetio, donec de expenſis fuerit ſatisfactus 1. *Ampl. in fure, & prædone* 3. *Contrarium* 4.5.6. *Concorda* 7. *Ampl.* 8.9.10.11.12.13.14.15.16.20.21.22.23.24.25.26. *Ampl. in foro conſcientiæ* 27. *Contrarium* 28. *Limit.* 2.19.29.30.31.44.45. & 46.

L. ſi pupilli, §. ſed et ſi quis, ff. de negot. geſt. declaratur 4.

Melioramenta neceſſaria quæ ſint 32. 34. 35.

Legatum factum pro neceſſitatibus intelligitur pro alimentis 33.

Poſſeßor malæ fidei quis ſit multis modis 36. 41.42.43.

Cap. qui contra, de reg. iur. ampliatur 37.38. 39.40.

POſſeſſor bonæ fidei in paucis differt
à poſſeſſore malæ fidei, quoad pri-
uilegia conceſſa facienti in re aliena, me-
lioramenta neceſſaria. Ideò ſicuti illi cō-
ceditur melioramentorum repetitio, vel
rei melioratæ retentio, donec de erro-
gatis melioramentorum cauſa fuerit ſa-
1 tisfactus, ita † eodem iure petit, vel re-
tinet fundum melioratū malæ fidei poſ-
ſeſſor, *l. domum, vbi Cyn. & Sal. in fin.
C. de rei vendic. Bart. l. in fundo* 79. *ff. eod.
num.* 6. *& eſt textus expreſſus in l.* 2. *in fin.
C. de rei vendicat. l. qui alienum, ff. de do-
nat. Alciat. in l. impenſæ* 79. *ff de verb. ſi-
gnif. num.* 2. *Menoc. de recuper. remed.* 15.
num. 514. *Ioſeph. Lud deciſ. Peruſ.* 34. *nu.* 18.
Scrader. de feud. 2. *par.* 9. *par. ſection.* 2. *n.* 81.
in princ. Rebel. de obligat. iuſt lib. 7. *quæſt.* 2.
num. 7. *vbi plures refert*, *Carroc. de locat.*
2 *cap. de expenſ. num.* 31. declarando † hoc
eſſe verum, ſi dominus illa eſſet facturus,
& ſine quibus res penitus futura eſſet inu-
tilis, vel perijſſet, *Surd. de aliment. tit.* 6.
quæſt. 6. *num.* 14. *Ripa in l. vbi pure, ff. ad
Trebel. num.* 2. *Tuſc. concluſ.* 180. *melioramenta, num.* 18. & 55. *Balzaran. §. ſi vaſ-
ſalus, hic finit lex, num.* 5. *circa fin. verſ.
§. certè, inſt. de rerum diuiſ. num.* 2. *Barboſ.
l. diuortio, §. fin. ff. ſol. mat. num.* 58. *circa
fin. verſ. His ita, & num.* 59. vbi rationem
refert, quia alias res meliorata perijſſet,
& obligabatur ad intereſſe, *vt dixi infra
num.* 8. *Rol. à Val. conſ.* 28. *Quoniam, n.* 12.
& ſeq. vbi loquitur de marito reficien-
te domum vxoris combuſtam, quæ habi-
tabatur à colono.
3 Ampl. etiam, ſi is † poſſeſſor ſit fur, &
prædo, *l. plane, ff. de petit. hæred. l. domum,*
C. *de rei vendicat. l. ſi pupilli, §. ſed & ſi
quis negotia, ff. de negot. geſt.* nec curandū
de interpretatione, *Bart. Bal. Caſt. & alio-*
4 *rum*, qui volunt † *d. §. Sed & ſi quis, intel-
ligatur*, quia is, qui fecit melioramenta,
ſeu expenſas, illas feciſſet nomine domi-
ni rei melioratæ, quia talis intellectus eſt
diuinatiuus, & contra verba textus, *Me-
noc. de recuper. poſſeſ remed.* 15. *nu.* 507. *cir-
ca med. Peregrin. de fideicom. art.* 50. *nu.* 25.
relati à Roſental. de feudis, cap. 10. *concluſ.*
43. *num.* 153. *relati ab Ant. Fab. in ſuis ra-
tional. ad l. plane, col.* 2.
5 Contrarium firmat in fure † vel vi oc-
cupante rem alienam, *Menoc. de recuper.
remed.* 15. *num.* 538. *per textum in l.* 1. *C.
de infant. expoſit. & l. ex argento, ff. de vin-
dict. furtiu. ac relatis dictis, Martin. Lau-
denſ. in tract. de* Caſtellanis, *quæſt.* 13. ad-
monentis occupatores caſtrorum, ne
in illis aliquid impendant, quia illis nega-
bitur retentio melioramentorum, *poſt
Menoc. idem cenſuit Peregrin. de fideicom.*
6 *art.* 50. *num.* 25.27. *& ſi*, ampliando † ſiue
melioramenta facta fuerint per ferrumi-
nationem, ſiue aplombationem, *Menoc.
aſſentiuntur, Surd. de aliment. tit.* 6. *q.* 6.
num. 7. *Barboſ. relato, Neguſ. aliud ſen-
tiente in l. diuortio, ff. ſol. mat. num.* 101. *in
fin. Pacific. de Saluian. inſpect.* 2. *c.* 2. *n.* 236.
7 ampliando, † etiam ſi res meliorata
eſſet melioranti debita, *vt ſubdit, n.* 237.
Contrarietas iſta oritur ab intellectu,
8 *l.* 1. *C. de infant. expoſit.* in qua laborarem,
& ego niſi palmam concederem, præce-
ptori meo, *Menoc. de recup remed.* 15. *n.* 515
& Sarmient. ſelect. interpret. lib. 1. *cap.* 10.
Rebel. de obligat. iuſt. lib. 7. *quæſt.* 2. *num.* 7.
*verſ. quod ſi contra, Couar. in c. peccatum,
par.* 2. *§.* 6. *nu.* 3. *verſ. tertio infertur, Bar-*

boſ.

[illegible] .. vnorito, §. fin. ff. ſol. mat. nu. 59. & ſeq. Anton. Fab. in ſuis rational. ad l. plane 38. ff. de pet. hæred. col. 2. & 3.

8 Ampl. quod ſi poſſeſſor † malæ fidei non faciat melioramenta neceſſaria, & ideò fundus poſſeſſus pereat, vel fiat deterior, obligetur refundere intereſſe omne domino fundi, *l. ex argento, ff. de condiction. furt. l. ei, qui 57. §. fin. ff. de petit. hæred. Tiræquel. de retract. conuent. §. 7. gloſ. 1. nu. 18. in fin. Peregrin. de fideicom. artt. 50. num. 2. Rebel. de oblig. iuſt. lib. 7. quæſt. 2. n. 7 in princ. verſ. Ratio eſt, & num. 15. circa med.* cõcludit teneri ſolùm ad æſtimationem rei iuxta pretium quo ante melioramenta, poterat æſtimari, niſi dominus veriſimiliter erat facturus melioramenta, nam tunc ſoluet tantùm pretium melioramentorum, in quibus dominus eſt læſus, deductis expenſis, quas dominus eſſet facturus, idem tradiderat *Couar. in cap. peccatum 2. par. §. 6. num. 3. poſt med.*

9 Ampl. etiam, vbi melioramenta † non ſunt facta ab ipſo malæ fidei poſſeſſore, ſed ab alio eius nomine, vt puta à procuratore, vel negotiorum geſtore, vel alio illius contemplatione, ſeu cauſa, veluti ab amico, conſanguineo, *l. idemque, in fin. & l. ſeq. ff. mandat.* & ratio eſt, quia id dicitur à me factum, quod mea contemplatione eſt factum, *Zaſius ſingul. intellect. cap. 9.* & hac ratione compreſi aliquando ſciolos aliquos deridentes inſcriptiones, quibus dicebatur factum ab N. Sum. Pont. vbi ille ne obolum quidem impenderat in eo opere, & dixi in regula conſtituta, *hoc cap. 8. num. 22.*

10 Ampl. etiam, † ſi fuerint facta in re Eccleſiæ perperam alienata, *Surd. conſ. 183. Propoſita, num. 46.*

11 Ampl. ſiue † talia melioramenta ſint facta in faciendo de nouo, ſiue reficiendo, *l. domum, C. de rei vendicat. l. plane, ff. de petit. hæred.* per quæ iura ita firmat *Bart. in l. in fundo 79. ff. de rei vendicat. n. 11 quem ſequitur Menoc. de recup. Remed. 15. num. 514. Carroc. de locat. cap. de expenſis, num. 31. Amatus reſolut. 14. num. 16. rebel. de oblig. iuſt. lib. 7. quæſt. 2. num. 7. verſ. Extenditur.*

12 Ampl. etiam, ſi talia † melioramenta fiant ad conſeruandum fundum, ne fiat deterior, *Ripa in l. vbi pure, §. fin. ff. ad Trebel. num. 2. Rebel. de obligat. iuſtit. lib. 7. q. 2. num. 7. verſ. Extenditur exceptione doli.*

13 Ampl. vt facienti melioramenta † neceſſaria, concedatur rei melioratæ retentio, implorato Iudicis officio, *l. domum, C. de rei vendicat. vbi Sal. notat, num. 10. verſ. Si autem, Peregrin. de fideicommiſ. art. 50. nu. 26. Molin. de contract. diſp. 463. num. 11. verſ. Vt autem, teſtans de communi, Gomeſ. ad l. 46. Taur. num. 2. verſic. Si verò malæ fidei, Pacificus tract. de Saluian. interdict. inſpection. 2. cap. 2. num. 236.*

14 Ampl. præſertim, † ſi malæ fidei poſſeſſor habeat titulum poſſidendi, *Menoc. de recuper. remed. 15. num. 514. in fin.*

15 Ampl. etiam, ſi melioramenta † facta fuerint, conſtituto malæ fidei poſſeſſore in mora illa faciendi, *Scrader. de feud. 2. par. 9. par. ſection. 2. num. 81.*

16 Ampl. etiam, ſi melioramenta † facta
fuerint gratia fructuum quærendorum,
Natta conſ. 536. memor. num. 12. relati a
Surdo deciſ. 294. num. 9. & ſeq. & ante il-
los dixerat Bart. in l. cum quæreretur 58.
§. prædijs, ff. de legat. 3. in fin. concludens
melioramenta compenſanda cum fructi-
bus perceptis, *Bartol. ſequitur Boſſius tra-*
ctat. de princip. col. 2. num. 31. verſ. ſine du-
bio, Rebel. de oblig. iuſt. lib. 7. quæſt. 2. nu. 7.
verſ. ſecundo, Anton. Amat. reſol. 14. n. 29.
17 limitat. quoad † expenſas fructuum illius
anni, quo emphiteuſis aperitur domino,
relato Valaſ. de iur. emphit. quæſt. 25. nu. 5.
Pacific. de Saluian. inſpect. 2. cap. 2. nu. 179.
& 181. addendo, num. 183. & ſeq. idem di-
18 ci † de expenſis factis gratia colligendo-
rum, & conſeruandorum fructuum, *Pe-*
regrin. de fideicom. art. 50. num. 24. in princ.
19 *& num. 25.* † limitat in fure occupante
pendentes fructus, quia illos cogitur re-
ſtituere, non refectis expenſis factis, in
illorum collectione, *& dixi etiam ſupra*
§. proximo, & antecedenti, num. 28. Pere-
grin. de fideicom. art. 50. num. 24. & ſeq.
vbi declarat, ſeu limitat.

20 Ampl. etiam, ſi poſſeſſor † malæ fidei careat titulo, *l. domum, C. de rei vendic. l. plane, ff. de pet. hæred. Menoc. de recuper. poſſeſ. remed. 15. num. 537.*

21 Ampl. vt nec maritus † conuenire poſſit cum vxore, quod in caſu ſoluti ma[illegible]-

nio-

monij, vel reſtitutionis fundi dotalis, nõ repetet expenſas factas, meliorem faciẽdo fundum dotalem, quia tali pacto faceret donationem vxori, quod eſt prohibitum, *argum. l. oratio, ff. de ſponſal.*

22 Ampl. etiam in † melioramentis, quæ fiant à malæ fidei detentore in re depoſitata, *gloſ. in l. ſi quis, vel pecunias, C. de poſit. Molignat. de retention. quæſt. 52.*

23 Ampl. præſertim, ſi † publicè interſit fieri talia melioramenta neceſſaria, veluti ſi refectum fuerit molendinum, munita arx, vel murus aduerſus hoſtium impetus, vel publica ædificia labentia ſint refecta, ac etiam priuata domus ſita in foro, vel alia parte ciuitatis frequenti, ne vrbs deturparetur ruinis, *Scrader. de feudis 2. par. 9. par. ſection. 2. num. 81. in fin.*

24 Ampl. etiam, ſi melioramenta † facta fuerint lite pendente ſuper re meliorata melioramentis neceſſarijs, *Seraſin. deciſ. 898. fuit dubitatum, num. 3.* qui licèt nec textum, nec conteſtem ſuæ aſſertionis referat, & ideò ampl. videatur dubia ex effectu, qui reſultat à pendentia litis, verum tamen dixit ex ijs, quæ mox dicam.

25 Ampl. in melioramentis, quæ fuerint facta rei conſeruandæ cauſa, *Ripa in l. vbi pure, §. fin. ff. ad Trebel. num. 2. Pacific. de Salaiano interdict. inſpect. 2. cap. 2. nu. 183. & ſeq.*

26 Ampl. generaliter, † vt nullus malæ fidei poſſeſſor amittat expenſas, quas fecit in melioramentis neceſſarijs, *Roſent. de feudis cap. 10. concluſ. 43. num. 12. 94. & 97. Barboſ. in l. diuortio, ff. ſolution. mat. num. 58. circa fin. verſ. His ita, Guttierz. practic. quæſt. lib. 5. quæſt. 68: Quæro circa, num 11.*

27 Ampl. vt melioramenta † ſint debita etiam in foro conſcientiæ, modo res meliorata non ſit perempta, quia ratio non fert, vt quis fiat locupletior cum aliena iactura, *vt firmat Rebel. de obligat. iuſt. lib. 7. quæſt. 2. num. 15. Tiraquel. de retract. lignag. §. 15. gloſ. 1. num. 2. circa fin. Couar. in cap. peccatum, part. 2. §. 6. de reg. iuris, num. 3. poſt med. verſ. præſertim quod, & has poſſe,* refert idem firmari à *gloſ.* quam aſſerit defendi à modernis Pariſienſibus.

28 Contrarium voluit, † *Peregrin. de fideicommiſ. art 50. de impenſis, par. 3. circa quartum, num. 56. poſt med. verſ. verum communis hæc, relato Couar. in cap. peccatum, par. 2. §. 6.*

29 Limit. vbi poſſeſſor † malæ fidei fructus percepit ex re meliori facta, nam illos compenſare debet cum expenſis factis in melioramentis, *Florian. de S. Petro conſ. 1. num. 13. Peregrin. de fideicom. art. 50. num. 21. in fin.* addendo, *num. 52.* compenſationem fieri, ſi poſſeſſor malæ fidei fuerit condemnatus ad reſtitutionem, & conferunt dicta *§. antecedenti, num. 38. & dicenda infra §. 48.* ac etiam quia malæ fidei poſſeſſor non facit fructus ſuos, & debet illos domino rei reſtituere, *Surdus conſ. 115. Quoad bona, num. 14. vbi plures congerit.*

30 Limita vbi † neceſſitas faciendi melioramenta fuit cauſata ab eo, qui fecit melioramenta, *Simon. de Pratis de interpr. vlt. volunt. lib. 3. inter. 3. dub. 1. ſolut. 5. n. 27. in princ. fol. 361.*

Limit. vbi is, qui fecit melioramenta
31 † neceſſaria, pariter fecit deteriorem rẽ, quam aſſerit melioraſſe, & de deterioratione, & melioratione pariter conſtat, *Simon. de Pratis, de interpret. vlt. volunt. lib. 3. interpret. 3. dub. 5. ſolution. 5. num. 27. fol. 361. & dixi ſupra in regula conſtit. hoc cap. 8. num. 133.*

32 Melioramenta neceſſaria † ſunt, ſine quibus res in totum, vel in parte periret; veluti præſtare alimenta, nam ſine illis periret omnis homo, & quod vis animalium genus, *l. vel necare, ff. de liber. agnoſ. & ita decidit Cyn. in l. domum, C. de rei vendicat. num. 1. in fin.* Quare ſi fiat legatum,
33 † vel relinquatur vſusfructus alicui pro ſuis neceſſitatibus, aut indigentijs, inteligitur factum cauſa alimentorum, *Surd. de aliment. tit. 2. quæſt. 5. num. 1. & ſeq.* licèt non deſint, qui volumina confecerint de ijs, quæ ſine alimento viuere poſſunt,
34 vel vixere diu. Item refectio † domus, quæ ruinam minetur, *Seraſin. deciſ. 898. fuit dubitatum, num. 5.* & eiuſdem generis ſunt omnia, quibus res conſeruatur ab
35 interitu. Item † emptio inſtrumentorũ, ad aliquam artem exercendam, neceſſariorum, & ſine quibus artifex artem, quam calet, non exerceret, *Seraſin.* loquens de inſtrumentis artis ferrariæ, *deciſ.*

ciſ.898. fuit dubitatum, num.6.

37 Poſſeſſor malæ fidei † quis dicatur, no-
tandum, quod ſicuti poſſeſſio ex pluribus
cauſis, ſeu titulis acquiri poteſt, *l. 3. §. ex
pluribus, ff. de acquirend. poſſeſ.* Ita & plu-
ribus modis quis eſt, vel ſit poſſeſſor ma-
læ fidei: Veluti ſi quis emat, quæ de iu-
re emi non poterant, tam ratione perſo-
næ, quæ vendit, vt puta ſi quis emat à pu-
pillo abſque tutoris auctoritate, & Iudi-
cis decreto, quam rei venditæ, ſine ſolem-
nibus, vt puta, ſi quis emat rem Eccle-
ſiæ, ſine Sum. Pont. auctoritate, & acce-
dentibus cæteris, quæ requiruntur, vt
res dicatur validè alienata, *cap. qui contra,
de regul. iur. vbi Dyn. & Petr. Pechius* exẽ-
plis alijs latè comprobat, & idem *Pechius*
aliquas extenſiones affert. Quibus addo,
quod licet textus d. † *cap. Qui contra,* lo-
quatur de emptione tantùm, idem tamẽ
cenſeo dicendum de quocumque alio cõ-
tractu, cui ius reſiſtat, quia emptionis
nomine cõtinetur omnis cõtractus aptus
ad transferendum dominium rei in con-
tractum deductæ, *regulam dicti cap. Qui
contra,* latè probant, & ſequuntur, *relati
plures à Surd. de more ſuo in conſ.115. quoad
bona, num* 11. & addendo præſumptio-
38 nem † malæ fidei in emptore contra ius,
eſſe iuris, & de iure, & non admittere
probationem in contrarium, *vt idem di-
xerat conſ.28. Conatur, num.73.* Idem di-
cendum, ſi quis emat non ſeruata forma
39 † contractus data à ſtatuto, vt conſuluit
Surd. d. conſ. 115. quoad bona, & infinitos
congerit, *Lamberteng. de contract. gloſ.1.
verſ. in alienationibus, num.* 123. & ſiue
forma ſit reſpectu perſonæ, cum qua fit
contractus, ſiue ratione rei, de qua con.
trahitur, iuxta ea, quæ concludunt, *Lam-
40 berteng. & Surd.* mox relati, ſiue † ratio-
ne loci, in quo factus fuit contractus, *l. ſi
fundus, ff. de euict. Veral. deciſ.193. par. 3.
Put. deciſ. 365. lib.3. num.2.* ſed an tale
ſtatutum liget etiam Ferenſes, *diſtinxi in
meis Collect. add. l. ſi fundus.*

41 Item malæ fidei † poſſeſſor eſt, qui ſcit
rem, quam poſſidet, non eſſe ſuam, ſed
alterius, vel alteri debitam, & ad alium
ſpectare, *gloſ. in l. bonæ fidei, ff. de verb. ſi-
gnific. l. ſi quis fundum, ff. de acquir. poſſeſ.
l. item veniunt, §. petitum, ff. de pet. hæ-
red. Bart. in l. fundum, ff. de vſucap. Paſe-
tus conſ.103. ſubtiles, nu.7. Caſal. conſ.316.
cauſa, num.17. & ſeq. Tiraquel. de retract.
conuent. §.1. gloſ.2. nu.20.* Quam poſſidens
ignoraret à principio rem non eſſe ſuam,
ſed ea ſcientia ſuperuenerit ante comple-
tam præſcriptionem, & eſſet ſcientia præ-
ſumpta, *Viuius* teſtans ita deciſum *à Ro-
ta Romana deciſ.195. mala fides, num.* 14.

42 Item malæ fidei poſſeſſor eſt, † qui pro-
pria auctoritate, & abſque titulo aliquo
eſt ingreſſus fundum alienum, etiã quod
crederet eſſe vacantem, *Bero. conſ.61. lib.3.
num.15. & in cap. grauis, de reſtit. ſpoliat.
num.17.*

43 Item qui poſſidet ex † contractu, quẽ
ſcit poſſe reſcindi beneficio reſtitutionis
in integrum, *Imol. in cap. ad apoſtolicam,
de donat. Alex. conſ.54. circa, primum
dub. lib.6. num.10. Fel. cap. de quarta, de
præſcript. num.5. quos refert, & ſequitur
Viuius deciſ.195. mala fides, num.* 16.

44 Limit. vbi res meliorata † periit tota,
*Bart. l. in fundo 79. ff. de rei vendic. nu.6.
Natt. conſ.536. memor, num.* 11. *Peregrin.
de fideicom. art.50. par.1. num.28. & par.2.
num.30. in fin.* ampliando ſiue agatur ad
melioramẽta iudicio vniuerſali, ſiue par-
ticulari *Molin. de contract. diſp.463. nu.12.
deciſ. vnde,* vbi rationem concludentem
refert, *Rebel. de oblig. iuſt. lib. 7. quæſt. 2.
num.7. verſ. Extenditur verò, Barboſ. in
l. diuortio, ff. ſol. mat. num.66.*

45 Limit. vbi res non eſt † effecta melior,
ſeu vbi ex expenſis factis à malę fidei poſ-
ſeſſore dominus rei, non effectus eſt lo-
cupletior, *l. penul. in fin. ff. de petit. hæred.
l. ſi pupilli, §. ſed et ſi quis negotia, ff. de
negot. geſt.* & hoc eſt notandum ab ijs, qui
ſperant ope exceptionis melioramento-
rum excludere vindicantes rem ſuam,
vel creditores ſuorum auctorum à bene-
ficio Saluiani, *& dixi ſupra in regula con-
ſtituta hoc cap.8. Barboſ. in l. diuortio, ff.
ſol. mat. num.66. verſ. infertur.*

46 Limit. vbi denuntiatum † fuit illi, ne
illa faceret, *Boer. deciſ.44. num.3. Rodoan.
de reb. eccleſ. non alienand. quæſt.13. tit. ma-
le fidei,* præſcriptio vnde oriatur, *Ga-
briel. conſ.157. num.3. verſ. & conſequenter,
quos refert, & ſequitur Pacific. de Saluian.
inſpect.2. cap.2. num.234.* concudens iſto
caſu

caſu nullum genus melioramentorum
repeti à malæ fidei poſſeſſore.

Vtiles, & neceſſariæ expenſæ, ſeu melioramenta in multis differunt, *Barboſ. l. diuortio, ff. ſolut. mat. num. 6. verſ. Quarto, num. 68.*

---

§. XI.

SVMMARIVM.

Melioramentorum cauſa datur retentio rei melioratæ, nec in illa fieri poteſt ſententiæ exequutio, licèt ex fideicommiſſo ſit fideicommiſſario reſtituenda, & pro iſto iudicatum 1. *Contrarium* 4. *Concorda ibid. Amplia priorem opinionem* 2.3.5.7.9.10.11.12.13.14.15.16.17.18.20.21.22.23.24.25.26.27.28.29.30.31.32.33.34.35. *Limit.* 36.37.38.40.41.42.43.44.45.46. *Sublimit.* 39.40.

L. ſumptus, l. emptor, ff. de rei vendicat. Limitatur 6.

L. domos, ff. de legat. 1. & dicta doctorum ibid. declarantur 37.

DIxi quo genere melioramentorum retardetur facienda, & reuocetur facta, ſed non conſumpta rei iudicatæ exequutio, vbi poſſeſſor caret Canonico titulo poſſidendi, dicam hoc §. *& ſequent.* an idem à iure, vel communi doctorum opinione, ſit conſtitutum, & receptum in poſſeſſore, cum legitimo titulo, & inchoando ab ijs, quæ frequẽtius accidunt, agam primùm de hærede, qui ſub conditione, vel pure grauatus fuit, hæreditatem ſibi relictam alteri reſtituere, ſi ille aliquo melioramentorum genere fecerit prætioſiorem, totam, vel partem aliquam hæreditatis illius fidei relictæ.

1 Fideicommiſſo grauatum † poſſe retinere exceptione melioramentorum oppoſita, bona, quæ alteri debet reſtituere, *iuxta ea, quæ dixi ſupra hoc cap. 8. num. 53.* & dixere, vt ab antiquioribus incipiam, *Accurſ. in l. domos 61. verb. æſtimatis, ff. de legat. 1. vbi Alex. num. 1. Iaſ. num. 2. Cartar. num. 4. Guid. Papa deciſ. 496. ſi fideicommiſſarius, num. 2. verſ. Nec non reparationum, Rol. à Val. conſ. 28. Quoniam, num. 1. & 21. Cæſal. conſ. 188. Dominus, num. 37. vbi plures concordantes congerit, Bero. conſ. 79. & ſi dubia, lib. 2. num 61. verſ. Nam melioramenta, Natta conſ. 321. nu. 11. Burſat. conſil. 295. num. 45. Rol. à Val. conſil. 30. lib. 1. num. 3. Surd. de Aliment. tit. 6. quæſt. 6. n. 15. Simon. de Prat. Interp. 3. dub. 1. ſolut. 5. n. 2. in fin. fol. 358. & fol. 361. num. 18.* concludentem rationem refert, *Burſ. conſ. 395. num. 45. Sal. in l. domum, C. de rei vend. num. 10. in princ. Valaſ. de iur. emphit. q. 25. num. 29. circa med. verſ. Denique, & n. 31. in fin. Pacific. de Saluian. interdict. inſpect. 2. cap. 2. num. 212. & ſeq. pluribus*, vbi refert
2 multa ſimilia, *Ruin. conſ. 135. viſo, lib. 3. num. 13. relati à Tuſc. concluſ. 179. melioramenta, num. 5. Decian. conſ. 29. circa, lib. 2. num. 5. Boer. deciſ. 44. num. 1. Peregrin. de fideicom. art. 50. num. 5. in fin. & num. 39 Gabriel. conſ. 121. lib. 1. nu. 56. Decian. conſil. 29. lib 2. num. 5. circa med. Natta con-*
3 *ſil. 256. num. 1.* † amplians in quocumque qui rem debet reſtituere, *Molin. de iur. primogen. Hiſpan. lib. 1. cap. 26. interp. n. 14. Surd. conſ. 333. num. 26. & de aliment. tit. 8. priuileg. 62. num. 8. Fuſſar. de fideicommiſ. quæſt. 669. num. 1. & quæſt. 672. num. 20. Surd. conſ. 155. num. 13. Rol. à Val. conſil. 28. lib. 1. num. 18. Beron. conſ. 79. lib. 2. num. 63.*
4 Contrarium defendunt † *Simon. de Prat. de interpr. vltim. volunt. lib. 3. interpret. 3. dub. 5. ſol. 5. fol. 361. nu. 22. & ſeq.* Sed concordari poteſt ex his, *quæ dixi infra limitat. 7. relati à Vinc. de Franc. deciſ. 110. Remanſit, num. 8. & à Fuſar. de fideicom. quæſt. 672. vldimus, num. 21.*

Ampl. & limita ijs omnibus caſibus,
5 quibus ampliaui regulam, † quam conſtitui ſupra *hoc cap. 8. & infra §. 17. & §. 35.*

6 Ampl. etiam, † quod grauatus reſtituere, perceperit fructus ex re reſtituẽda, quia illos percepit tamquam rei dominus, prout re vera erat, antequam euenit cõditio, vel tempus reſtitutionis, *Alex. in l. domos 61. ff. de legat. 1. num. 1. in fin. & n. 2.* addendo hoc eſſe notandum pro limita-
7 tione † *l. ſumptus, ff. de rei vend. & l. emptor, eod. tit.* & dicta iura intelligi, vbi percipiens fructus, non erat aliquo modo dominus, & ideò compenſat cum melioramentis, ſi quæ interim faciat, *Iaſ. d. l. do-*

mot, num.1. Fuſar. de fideicom. quaeſt.669. num.2. Petra de fideicom. quaeſt.15. num.310. Ruin. conſ.131. lib.1. num.14. addendo l. ſumptus, l. emptor, ff. de rei vend. non obſtare, quia procedunt, vbi expenſæ ſunt factæ in re prorſus aliena; *idem dicit Rol. à Val conſ.30. omiſſo, lib.1. num.4.*

Ampl. vt poſſit etiam † opponi in exequutione ſententiæ, *Crau. conſ.789. in fin. quem refert, & ſequitur* Menoc. *conſ.454. Et ſi docte, num.1. in princ. Simon. de Prat. de interpr. vltim. vol. lib.3. interp.3. dub.1. ſol.5. num.1. fol.358. & dixi ſupra in regula conſtituta hoc cap.8. num.11.*

9 Ampl. etiam, ſi † ſciat ſe grauatum fideicommiſſo, *Ruin. conſ.135. lib.3. nu.13. dum prius, num.12.* retuliſſet, quæ obſtabant, *Bellon. conſ.65. nu.12. Obſtat. l. fin. in fin. C. commun. de legat. & aduertit Bero. conſ.79. lib.2. num.60.* Concordant *Simon. de Prat. interp.3. dub.1. ſol.5. num.3. circa med. Bellon. conſ.65. num.12. Menoc. de recup. remed.15. num.507. & ſeq. Rebel. de obligat. iuſt. lib.7. quaeſt.2. num.2. verſ. extenditur, Guttierz. pract. quaeſt. lib.5. q.68. num.8. & ſeq.* vbi refert diſſentientes, & concordat.

10 Ampl. quod ſi grauatus † quis fuerit, reſtituere totam hæreditatem, & vnum ex corporibus hæreditarijs meliorauerit, quod hæredi grauato detur retentio totius hæreditatis, *Guid. Papa deciſ.496. ſi fideicommiſſarius, num.2. verſ. & ideò,* addendo, quod ſi hæres fuerit conuentus ad reſtituendam hæreditatem, ſine clauſula detractis detrahendis: non fuit tali iudiciali interpellatione conſtitutus in mora, & conſequenter euitare pœnas moroſæ reſtitutionis, & percipere commoda non moroſi, & ita fuiſſe iudicatum.

11 Ampl. præſertim, ſi fuerint † melioramenta neceſſaria, *Crauet. conſ.792. illuſtris, num.22. Gabriel. conſ.95. lib.2. n.7. Menoc. praeſumpt.32. eſt, lib.3. nu.3. Simon. de prat. interp.3. dub.1. ſol.5. nu.2. fol.358. Ruin. conſ.135. lib.3. num.13. Rebel. de obl. iuſt. lib.7. quaeſt.2. num.2.*

12 † etiam quod perierint vi hoſtium, *Rol. à Val. conſ.28. lib.1. num.18. verſ. Quo verò,* Magon. *deciſ. Lucenſ.33. ſpectabilis, num.8. & ſeq. & 24. & ſeq.* addendo poſſe ab hærede alienari corpus vilius hereditatis reſtituendę, pro reparatione corporis ruinam minantis. Neceſſaria melioramenta quæ ſint, *dixi ſupra §.8.*

13 Ampl. etiam, quod facta † fuerint ex fructibus bonorum fideicommiſſo ſuppoſitorum, *Crauet. conſ.792. illuſtris, nu.22. verſ. Neque, & num.23.* vbi id latè probat, *Peregrin. de fideicom. art.50. nu.64. verſ. Et in haerede,* vbi præterea ampliat in fructibus perceptis poſt diem purificati fideicommiſſi, ante tamē iuditium motū *ſuper reſtitutione. n.65.* & conferūt, quę de emphiteota etiā meliorāte emphiteoticā ex fructibus bonorum emphiteoticorum *dixi, ſupra §.2. n.29. Menoc. praeſumpt.32. eſt, lib.3. num.3. in fin. & n.4. 10. Molin. de iur. primog. lib.1. cap.26. Inter, n.14. verſ. Nec in hoc, Petra de fideicom. quaeſt.15. num.235. & Ruin. conſ.131. lib.1. num.14.* Niſi tamen aliquid ex bonis fideicommiſſarijs perierit, nam compenſatur pro rata, *Ripa in l. in fideicommiſſaria, ff. ad trebel. num.28.*

14 Ampl. præſertim, † ſi melioramenta fuerint vtilia, *Crauet. conſ.792. illuſtris, n.22. & conferunt quae dixi ſupra, §.7. Quae autem dicantur vtilia melioramenta, dixi ſupra §.3. Gabriel. conſ.95. num.7. lib.2. Simon. de Prat. interp.3. dub.1. lib.5. ſol.358. num.2. & nu.5. verſ. Vtilis, Ruin. conſ.135. lib.3. num.13. Bellon. conſ.65. num.13.*

15 Ampl. etiam in † melioramentis factis vltra quantitatem, quam teſtator damnauerat hæredem ad faciendum, *Gabriel. conſ.123. Hoc, lib.2.9. & conferunt quae dixi ſupra, §.2. num.24.*

16 Ampl. etiam, quod offeratur † cautio, ſi tamen poſſunt, melioramenta de quibus excipitur, facilè liquidari, & de illis fuiſſet exceptum ante ſententiam, factaque fuerit illorum liquidatio intra terminum excipienti aſſignatum, ſecus ſi fuerint difficilis liquidationis, & de illis ſoluendis, oblata ſit cautio, *Intriol. de ſub. ſtit. Centur.3. quaeſt.74. Quae In. num.105. & ſeq. relatis Borgnin. deciſ.44. num.67. par.1. Crauet. conſ.408. col.2. Vinc. de Franc. deciſ.112. num.17. Boer. deciſ.43. Menoc. conſil.704. num.20. & conſ.747. num.26. Put. deciſ.471. lib.2. Garzia de expenſ. cap.6. n.19. Fuſar. de fideicom. quaeſt.672. num.13.*

Contrarium tenet *Simon. de Praetis, lib*

Digitized by Google

lib.3.interpr.3.dub.1.ſol.5.ſol.359. num.12. & dixi infra §.105.

17 Ampl. etiam, ſi melioramenta † facta fuerint ab eo, qui bona fide emit à grauato fideicommiſſo, nam illi conceditur retentio pro melioramentis factis ab ipſo, vel illius auctore, *Caſt conſ.94. Clarum, col. fin. verſ. Quantum, lib.2. quem cum alijs refert, & ſequitur Simon de Pratis, interp.3. dub.1. ſolut.5. num.3. ſol.358. Barboſ. l. diuortio, §. fin. ff. ſolut. mat. num. 43. in princ.*

18 Ampl. vt ſint etiam † reficienda ei, qui habet cauſam à grauato, vt puta, ſi quis bona fideicommiſſi emerit ab hærede grauato, nam non compenſat cum fructibus, quæ fecit ante diē purificati fideicommiſſi, ſecus ſi poſt *Peregrin. de fideic. art.50. num. 64. verſi. & in emptore, & num.65. Boer. deciſ.44. num. 10. Tuſc. concluſ.178. melioramenta, num.7. vbi refert diſſentientes.*

19 Ampl. etiam in expenſis † factis pro defenſione, vel recuperatione bonorum fideicommiſſi, *Ruin. conſ. 84. Quoniam, lib.1. num.16. Valaſ. de iur. empbit. quæſt.25. num.31. Fuſſar.* loquens de expenſis litis, *de fideicom. quæſt 670. num.6. & ſeq. Cuman. conſ.56. quidam, in fin.* limitando,

20 † ſi expenſæ fuerint modicæ, ſeu mediocres, vel non eſſent allaturæ perpetuam vtilitatem bonis fideicommiſſi, *Surd. conſil.333. num.26. Peregrin. de fideicomm.*

21 *art.56. num.11.* ampliando, † etiam ſi in lite ſuccumbat, vel lis fiat contra prætendentem ſe hæredem, *Pacific. de Saluian. inſpect.* [illegible] *2. num.212. Phœnut. tract. de Inuentar. §. Sed an inuentarium, efficiat, num.47. & ſeq. Petra de fideicommiſ. q.15. num.215. & ſeq.*

22 Ampl. præſertim, † ſi illa ſint perpetua, *Vincent. de Franc. deciſ. 109. ſi grauatus, num.1. Roman. conſ.276. num. 6. in fin.*

23 Ampl. etiam, quod melioramenta † perierint, ſi tamen illa erant neceſſaria, *Rol. à Val. conſ.28. lib.1. num.18. Rebel. de obligat. iuſt. lib.7. quæſt.2. num. 2. Surd. de aliment. tit.6. quæſt.6. num.14. in fin. Barboſ. in l. diuortio, ff. ſolut. matr. num. 63. verſ. ampl. tertio,* ſubdens idem dici, ſi res meliorata perierit ſine culpa meliorātis:

24 Ampl. etiam, vbi ſoluit † æs alienum defuncti, qui fideicommiſſum inſtituit, aut ſoluit legata, *l.1.2. & fin. C. ad Trebel. l.1. §. ſi is qui, l. Marcellus, ff. eod. Roman. conſ.276. Viſis, num.6. ſubdens, n.7.* an præſumatur facta ſolutio ex pecunijs hæreditarijs, vel hæredis ſoluentis.

25 Ampl. quod ſi grauatus fideicommiſſo, † non oppoſita melioramentorum exceptione, reſtituit bona fideicommiſſi, poſſit repetere poſſeſſionem rei melioratæ, per certi condictionem, *Toſcus concl.182 melioramenta, num.15. & dixi infra §. 32.*

26 Ampl. vt non ſint compenſanda † cum fructibus perceptis ex bonis fideicommiſſario reſtituendis, *Tuſc. concl.178. melioramenta, num.16. Barboſ. in l. diuortio, ff. ſol. mat. num.44. Fuſar. de fideicommiſ. quæſt.669. melioramenta, num.2.*

27 Ampl. etiam in expenſis, † quas fecit hæres diſtrahendo, iuxta præceptum teſtatoris; partem aliquam bonorum hæreditariorum, *l. vbi pure 19. §. fin. ff. ad Trebel. vbi Ripa nu.5.* notat, & exemplum refert, ſi quid datum fuerit proxenetis, notario, apparitoribus, vel alicui ad alliciendos emptores, *Balzaran. §. ſi vaſſallus, Hic finit lex, num. 5. verſ. Ita ſumptus, Roman. conſ.276. circa fin. n.5.*

28 Ampl. in eo, † qui fecit bona maioratus meliora, nam cum poſſeſſor maioratus æquiparetur grauato fideicommiſſo, vel ſaltem parum differat ab illo, non cōſtituitur differentia inter illos, quoad ſibi reficiantur melioramenta facta in rebus, quæ ipſi poſſideant, *vt dixi infra §. 26.*

29 Ampl. vt ſicuti fideicommiſſo † grauato reficienda ſunt melioramenta, ita debet ille reficere damna illata bonis fideicommiſſario reſtituendis, ſi dolo, vel lata culpa id fecit, ſi nullum commodū percepit, ſi autem percepit, obligatur etiam de leui, *l. mulier, §. ſi hæres, ff ad Trebel. per quēm textum, Bal. in l. filium quem 24. C. famil. herciſ. num.43.* concludit hæredem grauati eſſe obligatum reddere rationem de corporibus reſtituendis, vt videatur, an illa dilapidauerit, vel neglexerit, & quod hæredes grauati id nō aduertunt, cum ſint obligati refundere

omne intereſſe illatum bonis fideicommiſſi, illorum culpa, idem probatur, *l. ſi ſeruus legatus*, *§. cum quis*, *& l. cum rei*, *§. culpa*, *ff. de legat. 1. Molin. de iur. primogen. lib. 1. cap. 27. nu. 4. & ſeq. & dixi etiam infra*, *§. 26. verſ. Notandum*.

30 Ampl. etiam, vbi melioramenta ſunt facta gratis à tertio, ſed intuitu hæredis grauati, *Peregrin. deciſ. 64. num. 6. Fuſſar. de fideicom. quæſt. 669. melioramenta, n. 3. Peregrin. conſ. 3. lib. 3. num. 35.*

Quid autem dicendum, ſi fideicommiſſarius offerat cautionem de ſoluendo, facta liquidatione, *Fuſar. de fideicommiſ. quæſt. 672. vidimus, num. 23. & ſeq.*

31 Ampl. etiam, vbi melioramenta † ſunt facta à tertio, qui habet cauſam à grauato fideicommiſſo, *Boer. deciſ. 44. num. 10. Cardin. Tuſc. concluſ. 178. melioramenta, num. 7. vbi refert diſſentientes.*

32 Ampl. etiam, ſi teſtator † contrarium mandaſſet, *Bero. conſ. 79. lib. 2. num. 64. circa med.* concludens filium grauatum fideicommiſſo, poſſe repetere melioramenta, & retinere bona meliorata, quãuis Pater contrarium mandaſſet: conſideranda ſunt tamen verba præcepti teſtatoris, cum illius voluntas ſit lex, *§. diſponat, auth. de nupt.* & res aliena, & multò magis hæredis, cuius patrimonium eſt idem cum patrimonio defuncti, *l. ſticum, §. aditio, ff. de ſolut. Surd. deciſ. 310. Saluagnus, num 10.* poteſt à teſtatore, legato relinqui, *l. cum alienam, C. de legat.*

33 Ampl. vt ſi fideicommiſſarius † nollit, vel non poſſit in numerata pecunia ſoluere melioramenta, ſint vendenda bona reſtituenda fideicommiſſario, *vt dixi ſupra §. 4. num. 31. & infra, §. 41.*

Ampl. etiam, vbi grauatus fideicom-
34 miſſo, † liberauit à præſtatione, ſeu onere aliquo bona fideicommiſſi, cum diſtinctione tamen, *Peregrin. de fideicom. art. 50. cap. de impenſis, par. 2. vtiles, nu. 50.* videlicèt an tale onus eſſet perpetuũ, & redimibile, ſi poſſeſſori bonorum placuerit quandocumq; & non dari retentionem, ſed grauatum ſuccedere in ius illius, qui redemptionem conceſſit, vt puta, ſi ageretur de annuo cenſu conſignatiuo, creato iuxta formam Bullæ Pij V. nam tunc ſufficit fideicommiſſario, vel ſoluere pretium redemptionis, vel redimẽtem recognoſcere pro domino, & ei cenſum ſoluere, renouando veterem obligationem, ſi verò onus eſſet redimibile volente eo, cui ſoluitur præſtatio, vt puta, quia fundus ſit emphiteoticus, vel libellarius, niſi titulo emptionis redimens, acquirat iura directa, non eſſet audiendus redemptor, ſi nollet recepto pretio ſoluto, relaxare fundum, vel inſtare, quod idem onus ſibi in futurum preſtaretur. Si verò onus extinctum erat extinguendum ex pacto, vel quia erat breui lapſurus terminus ad redimẽdum, & tunc conceditur retentio, quia ea redemptio æquiparatur expenſæ neceſſariæ.

35 Ampl. etiam, ſi melioramenta † ſint facta per auulſionem arborum, & expurgationem fundi, quod opus nos Itali nũcupamus disbocatio, ſeu nemoris funditus extinctio, vt reprobato, *Caſt. concludit Rimin. Iun. conſ. 433. Dom. Bartolom. num. 69. & ſeq. plurib.*

36 Ampl. etiam in expenſis † litis, vt dixi infra de expẽſis factis à poſſeſſore maioratus, *§. 25. & ſupra num. 18. & 19.*

37 Limit. vbi fideicommiſſarius † debet, & ipſe poſt mortem, vel aduentũ conditionis, alteri, fidei illius commiſſa, reſtituere, & ille alteri, & ſucceſſiuè in infinitum, *Molin. de iure primog. lib. 1. c. 26. inter, num. 15. verſ. ſed mea ſententia, ſequitur Surd. conſ. 333. fructus, num. 48.* addendo eodem *Molin. dicta Doctorum*
38 † *in l. domos, ff. de legat. 1.* Intelligi, vbi fideicommiſſarius non eſt grauatus alteri reſtituere, ſed bona ſibi reſtituta remanere apud illum libera.

Contrarium firmat *Peregrin. de fideic. art. 50. num. 64. verſ. & in uſufructuario.*

39 Limit. vbi melioramẽta † ſunt facta ab emptore ſciente bona meliorata eſſe grauata onere fideicommiſſi, *l. fin. §. fin. C. commun. de legat. & ibi gloſ. & communiter Doctores*, Caſt. *in l. domos 61. ff. de legat. 1. num. 2. circa med. Neguſ. de pignor 4. memb. 5 par. num. 19. Tuſc. concluſ. 179. num. 17. & concluſ. ſeq. melioramenta, num. 13. Magon. deciſ. Lucenſ. deciſ. 33. ſpectabilis, num. 21. & 25. Vinc. de Fran. deciſ. 110. remanſit, nu. 8. & dixi*

ſupra

ſupra in regula conſtituta hoc cap.8.n.170.

40 Sublim. ſi iuſtò † errore iuris ille credidit potuiſſe alienari, *Tuſcus concl. 79. melioramenta, num. 11. relatu Caſt. conſ. 247. num. 7. verſ. venio ad tertium, Peregrin. de fideicom. art. 50. num. 36.*

41 Sublimita quoad melioramenta † neceſſaria, quæ dominus eſſet facturus, & ſine quibus tam faciendo, quam reficiẽdo, bona, ſeu res meliorata erat peritura, vel omninò futura inutilis, *Magon. deciſ. Lucenſ. 33. ſpectabilis, num. 24. vbi plures concordantes refert, Peregrin. de fideicom. art. 50. num. 63. Rebel. de oblig. iuſt. lib. 7. quæſt. 2. vt pleniora, num. 2. verſ. extendit etiam.*

42 Limita ijs omnibus † caſibus, quibus dixi limitandam eſſe regulam, quam firmaui ſupra *hoc cap. 8.*

43 Lim. vbi grauatus † fideicommiſſo fuit etiam grauatus facere certa melioramẽta, vel errogare certam quamtitatem in meliorandis rebus hæreditarijs, *l. ſi fideiuſſor, vbi Iaſ. in 3. not. ff. de legat. 1. l. in tribus, ff. de vſufruct. earum rer.* per quæ iura ita concludit, *Tuſc. concl. 180. melioramenta, num. 20. l. ab eo, C. de fideic. per quem textum ita firmat Gabriel. conſil. 123. Hoc, num. 7 lib. 2.*

44 Lim. in melioramentis † modicis, *Peregrin. de fideicom. art. 50. num. 45. & 63. vbi refert diſſentientes, ſeu temporalibus, Roman. conſ. 276. num. 6. in fin. Puſſar. de fideicom. quæſt. 670. vidimus. num 11. & ſeq. vbi refert diſsentientes, Molin. de iur. primogen. lib. 1. cap. 27. num 4. & ſeq.*

45 Limit. vbi grauatus † fideicommiſſo vniuerſali, vnam ex rebus fideicommiſſario debitam, vel non omnes in genere, vel ſpetie, tantùm meliorauit, tam non retardabitur ſententia de reſtituendo, quoad ea, quæ non ſunt ſaltem in genere meliorata, *gloſ. l. plane, verb. deducat, vbi Old. Alber. & Ang. ff. de petit. hæred. Caſt. conſ. 270. lib. 2. col. 1. Tiraquel. de retract. conuent. §. 7. gloſ. 1. num. 11. & dixi ſupra hoc cap. 8. num. 3.* quare dubito, ne quæ ibi dixi *in fin.* obſtent, vel ſaltem iuxta ibidem dicta intelligenda.

46 Limit. vbi melioramenta † iudicantur à Iudice exceſſiua, canſiderata qualitate rei melioratæ, & perſonæ, quæ debet illa reficere, *vt dixi ſupra v. 4. num. 36 Marzar. de fideicom. quæſt. 66. in fin. Peregrin. de fideicom. art. 50. num. 44.* admonens in fine grauatos fideicommiſſo, vt ſe abſtineant ab huiuſmodi expenſis exceſſiuis, & quas fideicommiſſarius non erat facturus, & conſeruant, & in terminis tradit, *Morla in ſuo emporio iur. de cont. empt. n. 109.* addendo iſto caſu amitti talia melioramenta, *& dixi §. ſeq. numer. 20. & 22.*

47 Limit. in melioramentis, quæ † ſua natura, ſeu ſine detrimento ſeparari poſſunt à re ſubiecta fideicommiſſo, veluti, ſi addatur ager contiguus, tormenta bellica, & ſimilia importata in arcem reſtituendam, *Peregrin. de fideicom. art. 50. num. 53. & dixi §. 26. verſ primus caſus.*

Quo pretio ſint æſtimanda melioramenta facta in bonis fideicommiſſi, *dixi infra §. 29.*

§. XII.

SVMMARIVM.

Emptor cum pacto de retrouendendo, habet canonicum titulum in re empta, & interim eſt verus dominus 1. 8. *Non cogitur retrouendere, ſi malit ſoluere intereſſe, non factæ retrouenditionis* 8.

Exequutio ſententiæ latæ contra emptorem, cum pacto de retrouendendo, vt retrouendat, retardatur exceptione melioramentorum factorum ab emptore 2. 3. 4. 5. 6. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. *Limit.* 20. 22. 23. 24.

L. ſumptus, ff. de rei vendicat. Limitatur 9.

Melioramenta facta in re pauperis, qualiter repetantur 21.

In melioramentis æſtimandis, quod tempus inſpiciatur 25.

1 EMptorem cum pacto de retrouendendo, † habere titulum, & canonicum in re empta eſt indubitatum, *l. 2. C. de pact. inter empt.* immo donec retrouendit habere, & exercere poſſe omnia dominij iura, *probet Tiraq. de retract. conuentional. §. 2. gloſ. vnic. nu. 9. & ſeqq. plur.*

plurib. ſi contingat dubitari an emptor
cum pacto de retrouendēdo, qui melio-
rauit rem emptam repetat expenſas fa-
ctas,& reſolutiuè procedendo;ſi interim
in illa melioramenta aliqua fecerit, ſi cō-
ueniatur ad retrouendendum, & lata in
illum fuerit ſententia, quod ſit obligatus
2 retrouendere, retardetur † executio do-
nec emptori fuerint perſoluta meliora-
menta. *l. intra vtile §.1. ff. de minorib. l.
imperator. ff. de in diem addict. Cagnol. in
l. 2. C. de pact. inter empt. n. 175. q. 49. Ti-
raquel. de retract. Conuent. §. 7. gloſ. 1. n. 2.
circa med. Surd. de Aliment. tit. 1. q. 42. nu.*
107. *Bald. conſ. 303. ad euidentiam. lib. 1. n.
2. verſ. Item puta. Natta conſ. 256. in fa-
cto n. 1. Cardin. Mantic. plures congerens. de
tacit. & ambig. lib. 4. tit. 32. nu. 118. Surd.
conſ. 155. num. 14. Scrad. de feud. 2. part. 9.
part. ſect. 2. nu. 21. verſ. His adde Gratian.
diſcept. 193. nu. 8.*
3 Ampl. etiam quod facta † fuerint ex fru-
ctibus rei retrouendēdæ, *Mantic. de Ta-
cit. lib. 4. titul. 32. n. 118.*
4 Amplia ijs omnibus † caſibus quibus am-
pliaui regulam, quam firmaui ſupra cap.
8. & §. 35.
5 Ampl. ſiue melioramenta † ſint vtilia ſi-
ue neceſſaria. *Tiraquel. de retract. Con-
uent. §. 7. gloſ. 1. num. 3. & dixi ſupra §. 4. &
§. 9.*
6 Ampl. vt non cogatur † compenſare
cum fructibus perceptis *Gloſſ. & cōmuni-
ter Doctores in l. emptor ff. de rei vendicat.
Bald. cōſ. 303. Ad euidētiam lib. 1. n. 2. in fin.
Pincll. in l. 2. p. 2. c. 4. n. 62. C. de reſcind. vēd.
Peregr. de fideicom. artic. 50 n. 64. verſ. Et
in eo. Tiraquell. de Retract. Conuent. §. 6.
Gloſ. 1. n. 47.* declarando ſi melioramenta
ſint perpetuò vtilia rei, ſecus ſi fructuum
colligendorum cauſa, *Petra de fideicom. q.
15. nu.* 319. ea moti ratione, quia donec
retrouendit, eſt rei emptæ cum pacto de
retrouendendo, dominus, etiam irreuo-
8 cabilis, ſi malit ſoluere intereſſe, quam †
retrouendere, vt ego addo *ex Cagnol. in
l. 2. C. de pact. inter empt. n. 129. & ſeq. Go-
zad. n. 46. & ſeq. Franc. Zoanet. de empt. n.
73. verſ. Contrariam,* eidemq. donec re-
trouendat, competunt omnia iura actiua
& paſſiua, quę competūt emptori purè,
vt dixi de Laudemio lib. 2. q. 5. art. 1. verſ.
*probatur primo, & verſ. 2. Gloſ. & Docto-
res in d. l. emptor ſequuntur Tiraquell. &
ab illo relati de Retract. Conuēt. §. 7. Gloſ. 1.
num. 4. Natta conſ. 256. in facto n. 3.* limi-
9 tando iſto caſu † *l. ſumptus ff. de rei ven-
dicat.*
10 Ampl. vt de melioramentis, † liceat
excipere etiam in exequutione ſentētię,
*Tiraquell. de Retract. Conuent. §. 7. Gloſ. 1.
nu. 15. & dixi ſup. hoc cap. 8. n. 63.*
11 Ampl. vt ſi melioramenta † fuerint
vtilia, & neceſſaria, detur illorum repe-
titio, quamuis deinde perierint. *Tiraqu.
de Retract. Conuēt. §. 7. gloſ. 1. n.* 10 vbi prę-
terea remiſsiuè refert quid dicendum,
ſi tota res melioramenta perierit, & la-
tius *dixi ſupra hoc cap. 8. n. 19.*
12 Ampl. etiam ſi facta fuerint † à tertio,
cui res ſit alienata, etiam lite pendente
*Tiraquel. de Retract. Conuent. §. 7. Gloſ. 1.
nu. 15. ſed hoc intellige, vt per Io. Igne. in l.
dudum. C. de cont. empt. n* 48.
13 Ampl. præſertim ſi ſibi integrum † pre-
tium nō offeratur, ſed pars, etiam maior,
tantum, veluti ſi plures res vnica ſumma
fuiſſent venditæ, & vna illarum tantum
meliorata, & offeratur pretium cum
conditione quod reuendantur interim
non meliorata. *Tiraquel. de Retract.
Conuent. §. 7. gloſ. 1. n. 12.*
14 Ampl. etiam, ſi melioramenta non
ſunt liquida. *Tiraquel. de Retract. Con-
uent. §. 7. gloſ. 1. n. 13. & dixi. ſupra. hoc c. 8.
n. 6.*
15 Ampl. etiam ſi melioramenta † facta
fuerint à primo emptore, ſiue ab empto-
re emptoris, *Tiraquel. de Retract. Con-
uent. §. 7. gloſ. 1. n. 15. & conferunt dicta
ſupra hoc cap. 8. n. 17.*
16 Ampl. etiam vbi ex melioramentis †
mutata eſt facies, ſeu forma agri, veluti
ſi in fundo vendito, facta ſit vinea, vel in
area, conſtructa domus, *l. penul. ff. locat.*
per quem textum à nemine expenſum,
niſi à *Tiraquel. vt ipſe aſſerit idem firmat.
de Retract. Conuent. §. 7. gloſ. 1. n. 16.*
17 Ampl. etiam ſi is, qui † agit ad retro-
uenditionem, non eſſet, talia, & tanta me-
lioramenta, vel minori pretio facturus.
Tiraquel. de Retract. Conuent. §. 7. gloſ. 1. n.
17. & ſeruata diſtinctione de quā infra in
1. Limit.

18 Ampl.

Digitized by Google

18 Ampl. quod ſi non factis † melioramẽtis ab emptore res perierit, teneatur ad intereſſe vẽditoris. *Tiraquel. de Retract. Conuent. §.7 gloſ. 1. n. 18.*

19 Ampl. etiam ſi redempturus † proteſtetur ne fiant *Gratian Diſcept. 193. nu. 9. & concordat diſentientes.*

Ampl. vt illorum detur condictio, licet res fuerit retrouendita non facta mẽtione melioramentorum, *Tiraquel. de Retract. Conuent. §. 7. gloſ. 1. n. 7.*

20 Limit. vbi melioramenta † ſunt talia, & tanta, vt redimens rem venditam cum pacto de retrouendendo, cogeretur pro ſolutione melioramentorum carere laribus, & focis, ſeu totas ſuas facultates, ſine vtilitate pari ſaltem, vendere, vt ego interpretor *l. in fund. ff. de rei vendic. l. ſi ſeruus, ff. de piguorat. action. Tiraquel. de Retract. Conuent. §. 7. gloſ. 1. n. 5. & ſeq.* qui

21 præterea † docet quomodo iſto caſu ſit ſatisfaciendum facienti melioramenta, poſt *Tiraquel. idem voluit. Surd. aliment. tit. 1. quæſt. 42. n. 109.*

22 Limit. vbi cũ iſto † pacto emptor fecit melioramẽta, quoad remoueret vẽditorem à redemptione. *Alberic. in l. intra vtile, ff. de minorib. cum alijs cumulatis à Surd. de aliment. titul. 1. q. 42. n. 108.*

23 Limit. ijs ferè omnibus caſibus † quibus limitaui regulam conſtitutam ſupra hoc *cap. 8. & §. 4. 10. 11. & duobus proximè ſequentibus.*

24 Limit. vbi nimis graue † eſſet redimẽti ſoluere facta melioramẽta, etiam quod emptor expreſsè ſibi cauiſſet de faciendis melioramentis ad libitum. *Morla relat. Bald. conſ. 372. Caſuſ. lib. 3. in ſuo Empor. iuris de Contrahen. empt. nu. 109. Bald. ſequitur Crauet. conſ. 3. n. 19.*

25 Tempus quale inſpiciatur † in ſolutione horum melioramentorum, *dixi infra §. 29. limit. 2.*

---

§. XIII.

SVMMARIVM.

Retrahens vigore iuris congrui conuenit cum retrahente ex pacto de retrouendendo. 1. *retardatur executio ſententiæ pro illo latæ exceptione melioramentorum.* 2. *ampl.* 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. *Limit.* 10. 11. 12.

1 Retrahenti ex conuentione † proximus eſt retrahens ex iure, quod vocant congrui, ille enim vi antecedentis pacti, iſte vi legis, ſtatuti, vel conſuetudinis cogit ad vendendum, quę ab alio emit, aliqua de iure iſto dixi de *Laudem. lib. 2. q. 18. & lib. 4. q. 8. artic. 1.* Si itaque

2 aliquis, qui † gaudeat iure præſato, conueniat emptorem, ad empta ſibi cedendum, an retardetur exequutio ſententię in eo iudicio latæ, ex oppoſita melioramentorum exceptione, & reſolutiue procedendo, dicas, retardari, nec retrahenti faciendam ceſſionem, niſi ſoluerit melioramenta facta à reo conuento, vel illius auctore in re, de cuius retractu agitur. *Alberic. de ſtat. part. 1. q. 96. quem refert, & ſequitur Tiraquel. de Retract. lignag. §. 7. gloſ. 1. nu: 3. in princ. Scrad. de feud. 2. part. 9 part. ſect. 2. n. 21. verſ. Siue*

3 *illa redemptio* † addendo idem dici ſi reuocetur donatio ob ſuperuenientiam filiorum.

4 Ampl. ijs omnibus † caſibus quibus dixi ampliari regulam conſtitutam in duobus antecedentibus §§.

5 Ampl. ſiue melioramẽta fuerint vtilia, ſiue neceſſaria. *Tiraquel. de Retract. Conuent. §. 7. gloſ. 1. n. 3.* Non deſunt, vt refert *Tiraquel. ibid.* qui velint refici tantum melioramenta neceſſaria, quæ ſimul ſint etiam vtilia, alij velint refici tantum neceſſaria, vtilia autem nequaquam.

6 Ampl. vt de melioramentis † excipi poſſit etiam in exequutione ſententiæ latę ad fauorem eius, qui ex iure congrui egit ad retractum. *Tiraquel. de Retract. Conuent §. 7. gloſ. 1. n. 14.*

7 Ampl. etiam ſi † is, qui agit ad retractum, non erat facturus illa melioramenta, vel minori pretio feciſſet. *Tiraquel. de Retract. Conuent. §. 7. gloſ. 1. n. 17.* cum temperamento tamen de quo in 1. *Limit. antecedentis regulæ.*

8 Ampl. etiam ſi facta † fuerint lite pendente, modo fuerint neceſſaria. *Seraſin. deciſ. 898. num. 3.* Vel vtilia *Rot. in Recent. deciſ. 356. Domini part. 2. num. 2* ſequen-

ſequendo Laucel. de Attentat. part. 3. *c.* 24. *q.* 29. *nu.* 10. *& dixi ſupra hoc cap.* 8. *n.* 7. Contrarium volunt relati. n. 10.

9 Ampl. etiam ſi facta † fuerint à tertio, qui lite pendente rem retrahẽdam emit *Tiraquel. de Retract. Conuent.* §. 7. *gloſ.* 1. *num.* 15.

10 Limit. in melioramentis † vtilibus factis pendente iudicio retractus, vel termino ad retrahendum. *Alberic. in l intra vtile* §. *vendentibus ff. de minor. Boer. dec.* 44. *num.* 8. *& ſeq. & deciſ.* 47. *n.* 4. limitando in neceſſarijs factis auctoritate iudicis *nu.* 3. ſubdens *n.* 6. *& ſeq.* quid dicendum ſi fiant ante denuntiationem, & durante dilatione ad retrahendum per textum in *l. aut ſi ante denunciatum, ff. de rei vendicat. Io. Igne. in l. dudum. C. de cont. empt. num.* 48.

Obſtant dicta *Tiraquel. de Retract. Conuent.* §. 7. *gloſ.* 1. *n.* 1. *& ſupra n.* 8.

11 Limit. ijs omnibus caſibus, quibus dixi limitandas regulas conſtitutas ſupra cap. 8. & §. 4. & §. 6. 7. 8. & 9.

12 Limit. vbi melioramenta † ſunt exceſſiua. *Boer. dec.* 47. *& videtur num.* 10.

§. XIV.

SVMMARIVM.

Colonus non poſſidet rem quam colit, ſed illam detinet 1. *non poteſt interuertere poſſeſſionem domini* 2. *non poſſidet ſibi ſed domino* 3. *quis propriè dicatur* 4. *cap. locupletari de reg. iuris æquitas* 5. *de illa excipi poteſt non obſtante ſtatuto reijciente omnes exceptiones, & iudex ex officio repellere poteſt eum in quem obijci poteſt.* 5. 6.

Conductor, vel colonus habet rei conductæ retentionem, ſi illam fecit meliorem donec ſibi ſoluantur melioramenta. 7. *ampl.* 8. 9. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. *Limit* 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40.

1 QVamuis colonus † non poſſideat rem quam colit *Azo. in ſum. de acquir. poſſeſſ. n.* 18. *& tit. Commun. de vſucapion. n.* 1. *Alex. in l. quod meo.* 18. *ff. de acquir. poſſeſſ. n.* 25. *circa med.* ſed tantum illam detineat *l.* 1. *C. de vſucap.* ideo non

2 poteſt domini poſſeſſionem † interuertere, conſtituendo ſe alio nomine poſſidere, vel ab eo, qui non eſt Dominus conducendo, vbi poſſeſſio eſt plena, ſecus ſi vacua, vt ſequendo diſtinctionem. *Bart. in l. quod meo. ff. de acq. poſſeſ.* concludit ibidem *Alex. n.* 15: addendo *in l. ſi id quod ff. eod. n.* 5 idem dici de ſeruo. idẽ repetens *in l. interdum* §. *qui alienan. ff. de acqir. poſſeſſ. n.* 3. Licet deſerendo rem detentam vel illam alteri tradendo, priuet Dominum naturali, non autem ciuili poſſeſſione, vt ſequendo, *Iac. de Aret. firmat. in l. poſſeſſionem* 29. *ff. de acq. poſſeſ. n.* 4. loquens de colono pupilli, & maioris, *& in l. ſi colonus* 31. *nu.* 2. *&* 6. *& in l. quamuis* §. *ſi conductor. num.* 3. *ff. eod.* Et

3 propterea in colono † non poſſidente ſibi, ſed Domino, aliud videatur dicendũ, quàm quod dictum fuit in pręcedẽtibus, præſertim ſequendo opinionem eorum,

4 qui volunt colonum † propriè eum dici, qui fundum ruſticum nũmis colit. *Alex. in l. diuortio, ff. ſoluto matr. n.* 37. Verum conſiderando æquitatem regulæ. *cap. lo-*

5 *cupletari de reg. iur.* quæ talis, & tanta eſt, vt etiam parte nõ opponente, iudex ex officio poſſit de illa excipere, & eum, in quem obijcitur à limine iudicij repellere, *Barbat. conſ.* 67. *& quidem lib.* 4. *nu.* 10. *relati à Scrader. de feudi.* 2. *part.* 9. *part. ſection.* 2. *nu.* 56. *verſ. nec obſtat.* licet idem *Scrader.* ibidem diſſentiat, & male, quia iudex iuſtitiæ miniſter, non debet eſſe miniſter iniuſtitiæ, ne inde iniuriæ, vnde

6 iura naſci, & miniſtrari debent, & quia † de exceptione d. cap. locupletari, dari poteſt nõ obſtãte quod ſtatuto diſponatur nullam admitti exceptionem *Dec. conſ.* 29. *circa lib.* 2. *nu.* 2.

7 Regula itaque ſit, antecedentibus ſimilis, vt conductor, vel colonus, faciens melioramenta in fundo, quem colit habeat melioramentorum repetitionem, & illorum cauſa concedatur illi rei melioratæ retentio. *l. penult. ff. locat. quem ſingularem, & à nemine notatum in hunc ſenſum teſtatur Tiraquel. de Retract. Cõuent.* §. 7 *gloſ.* 1. *num.* 16. licet ſubtilizando aliud ſentiat *Valaſ. quem infra referam*

l. do-

l.dominus borreorum §. 1. *l. ex conducto.*
vbi Caſt. ff. eod. Pinel. in l. 2. C. de reſcind.
vend. part. 2. *cap.* 3. *nu.* 6. *Rol. à Val. conſ.*
28. *lib.* 1. *nu.* 27. *Valaſ de iur. emphit. q.* 25.
nu. 32. *Iaſ. l.* 1. C. *de iur. emphit. nu.* 28.
& ſeq. cum alijs cumulatis à Carroc. *de lo-*
cat. part. 4. *de expenſis. nu.* 4. *Menoch. de*
recuperand poſſeſſ. Remed. 11. *n.* 7. *& ſeq. &*
Remed. 15. *n.* 550. *Peregr. de fideicom. art.*
50. *num.* 41. *in princip. Surd. conſ.* 155. *nu.*
14. *Benintend. deciſ.* 77. *num.* 10.

8 Ampl. ijs omnibus † caſibus quibus di-
xi extendendam eſſe regulam, quam cõ-
ſtitui hoc. cap. 8. & ſeq. vſque in præſen-
tem demptis aliquibus iudicio lectoris,
iuris non ignari.

9 Ampl. etiam, quod † prætendatur ex-
pelli, quia non ſoluerit penſionem con-
uentam in fructibus, vel in pecunia, *l.*
dominus borreorum, §. 1. *ff. locat. Pariſ. con-*
ſil. 79. *vidi lib.* 3. *num.* 16. *Tiraquel. de re-*
tract. conuent. §. 7. *gloſ.* 1. *num.* 16. *Ioſeph. Lu-*
douic. deciſ. Peruſ. 34 *Don. num.* 8. *& ſeq.*
Menoc. de recup. poſſeſ. remed. 15. *num.* 551.
Pinel. in l. 2. *C. de reſcind. vend. par.* 2. *c.* 3.
num. 6. *Rol. à Val. conſ.* 28. *lib.* 1. *n.* 27. *Valaſ.*
de iur. emphit. quaeſt. 25. *num.* 32. *in princ.*
Surd. conſ. 183. *num.* 2 *& ſeq.* addendo dari
colono retentionem, idem repetit, *Iaſ.*
l. 1. *C. de iur. emph. num.* 30. *& in l.* 2. *C. eod.*
num. 28. *verſ. Quid autem, Peregrin. de*
fideicom. art. 50. *n.* 41. *Caroc. de locat. par.* 4.
cap de expenſ. num. 6. *&* 7. vbi refert di-
ſentientes, *Surd. conſ.* 155. *num* 15. *Barboſ.*
l. diuortio, §. *fin. ff. ſolut. mat. num.* 69. vbi
rationem refert differentiæ, quare aliud
dicatur in emphiteota.

Et hæc eſt vna ex differentijs, quam
conſtitui *de different. verb. iuris,* §. *emphi-*
10 *teuſis*, inter locationem, † ſeu condu-
ctorem, & emphiteotam, vt iſte expul-
ſus ob canonem non ſolutum, vel alio
caſu ſua culpa amittat melioramenta,
vt dixi ſupra, §. 1. *num.* 1. *& ſeq:* ille
nequaquam, *Bald. in l.* 1. *C. de iur. emph.*
num. 5. *verſ. quarto in remouendo, Iaſ. ibid.*
num. :. *& in l* 2. *C. eod. num.* 27. *Cagnol. l. ſi*
quis maior. C. *de tranſact. nu.* 34. *Valaſ. de*
iur. emphit. quaeſt. 25. *verſ. ad illud,* eam
afferens rationem, quia conductor non
eſt obligatus meliorare rem conductam,
emphiteota autem ſecus, ille ſoluit pen-
ſionem fructibus ſæpe pare..., ..te verò
quid modicum.

11 Ampl. multò magis † in colono bono-
rum Eccleſiæ, quæ cum ſit cultrix Iuſti-
tiæ, & mater æquitatis, tantò magis ca-
uere debet ditari cum aliena iactura,
Ioſeph. Ludouic. deciſ. Peruſ. 34. *Bon. num.* 11.
inuehens in prælatos aliud facientes, &
excogitantes cautellas, dicendi de nulli-
tate locationis aduerſos pauperes, adeò
fauorabiles de iure, vt idem ſubdit *n.* 12.
& patet ex his, quæ Coppinus ſcripſit de
illorum priuilegijs, *ante Ioſeph. Ludouic.*
idem dixerant, Bero. *conſ.* 102. *lib.* 2. *num.* 1.
in fin. Bald. conſ. 175. *Papa, n.* 3. *verſ Item*
nos videmus, lib. 2. *refert Tuſc. concluſ.* 182.
num 24. *melioramenta:*

12 Ampl. vt in ſolutione † impenſarum
neceſſariarum ceſſet conſideratio, ſeu
diſtinctio, quæ fit à I. C: *in l. in fundo, ff.*
de rei vendicat. Peregr. de fideicom. art. 50.
num. 32.

13 Ampl. ſiue melioramenta † ſint perpe-
tua, ſiue duratura aliquo tempore finita
locatione, vel expulſo conductore, *vt*
dixi cap. 8. *ampl.* 30. *Bart. l. fin. ff. de impẽſ.*
in reb. dotal. fact. num. 4 qui loquitur de
foſſatis, & aggeribus ad auertẽdas aquas,
& in l. diuortio, §. *impendia, ff. ſol. mat. n.* 4:
verſ. ſi vero, Iaſ. l. 1. C *de iur. emphit. n.* 27.
Menoc. conſ. 64. *num.* 17. *verſ. tertia, in fin.*
& num. 26. *verſ. re tamen, & num.* 27. *&*
ſeq.

14 Ampl. ſiue ſit † colonus ad breue, ſiue
ad longum tempus, vel etiam donec vi-
xerit, nam illi, & illius hæredi competit
rapetitio, *Corn. conſ.* 86. *circa primum,*
vol. 4. *num.* 7. *in fin. Tuſc. concluſ.* 177. *me-*
lioramenta, num. 3. *Barboſ. l. diuortio,* §. *fin.*
ff. ſolut. mat. num. 37. *& ſeq.* ampliando
etiam, ſi fuerint modica, *Menoc. de arb.*
Iudic. caſu 215. *num.* 5. *dum prius num.* 4.
idem firmaſſet, ſi finita locatione ſint du-
ratura, *Carroc. de locat. par.* 4. *de expenſis,*
num. 9. *&* 11. *verſ. ſubampl.*

25 Ampl. vt poſſit illa † compenſare cũ
penſione, quam ſoluere eſt obligatus do-
mino, *Cardin. Mantic. de Tacit. lib.* 5. *ti-*
tul. 7. *num.* 24.

16 Ampl. vt non liceat † excipere de cõ-
penſatione fructuum, *Barboſ. l. diuortio,*
§. *fin. ff. ſolut. mat. num.* 44. *verſ. infertur*

quinto, Card.Tuſc.concl.177.melioramenta, num.6.

17 Ampl. etiam, vbi fecit † melioramenta vltra ſummam conuentam, vt puta, ſi conuentum fuit, vt contemplatione conductionis errogentur quingenta, & fuerint errogata mille, *Tuſc. concl.177. melioramenta, num.3.Vinc. de Franc. deciſ.191. Res, num.14. & dixi §.11.n.14.*

18 Ampl. quod ſi rem † conductam reſtituit, non refectis ſibi melioramentis, cõcedetur illi repetitio actione negotiorũ geſtorum, *l. colonus, l.dominus horreorũ, §. vbi Bart.ff.locat.Tuſcus concl.177.melioramenta, num.2.*

19 Ampl. in quibuſcumque † melioramentis factis, non tamen gratia quærendorum, vel colligendorum, vel conſeruandorum fructuum, *Iaſ.l.1. C.de iure emphit.num.28.* exemplum referens, ſi purganda, vel reficienda ſit via prope fundum cultum, de foſſatis autem, an idem dicendum, *latè Caroc.de loc.par.4. de expenſis, quæſt.3.& dixi ſupra §.9.n.29* declarando dicta hic.

20 Ampl.etiam in colono partiario, † qui fecit melioramenta, de quibus in antecedentibus extenſionibus eſt dictum, concurrente eadem ratione, licèt ratione fructuum differat, *vt dicam infra §.16. limit.1.Peregrin.de fideicommiſ.artic.50. num.5.*

21 Ampl. etiam, † ſi talia melioramenta ſint inſtrumenta gratia fructuum quærendorum, vel colligendorum, & finita conductione durent, *Barboſ. l.diuortio, §. fin.ff.ſol.mat. num.21. infertur ſexto.*

22 Ampliari etiam poteſt, † vt dicam de inquilinio, *§.ſeq.*

23 Ampl. præſertim † in melioramentis factis cauſa rei conſeruandæ, *Caroc.de locat.par.4. de expenſ.num.48. circa med.*

24 Quid de ſubconductore, † qui conductori melioramenta ſoluit, *Surd.conſ.183. propoſita, num.3. & ſeq. verſic. Nec dicatur:*

25 Quid autem ſit dicendum, † ſi quis conducat ab vſufructuario, *dixi infra §.18.limit.3.* quid ſi offeratur cautio, *Benintend. deciſ.77. capta, num.5.10.& ſeq.*

26 Quid autem de conductore † bonorum Eccleſiæ, *Aret.l.cætera, §. Marcellus, ff.de legat.1.circa fin. verſ.tetigit etiã hic Cyn.*

Quid de mundatione foſſatorum,
27 † *Carroc.de locat.par.4. de expenſ.q.3.ſupra cap.10.*

28 Limit. ijs omnibus caſibus, † quibus limitantur regulæ conſtitutæ *hoc cap.8.*

29 Limit. vbi refectio † melioramentorũ eſt nimis oneroſa domino rei conductæ arbitrio Iudicis, qui inſpecta qualitate rei, & domini illius, arbitratur eſſe exceſſiua, *Bald.conſ.166. Colombinus dedit, num.4.lib.1.* & ratio eſt, quia bona non dicuntur meliorata, quæ ob melioramẽta perſoluenda deſeruntur, *Bald.conſ.303. num.2. verſ.Iſta enim impenſa, lib.1.Tuſcus concluſ.177. melioramenta, num.7. & concluſ.180. melioramenta, num.1.& ſeq. reprobato, num.7. Boer.deciſ.44.n.19.* aliud ſentiente, concludẽdo eatenus iſto caſu refici, quatenus vires patrimonij ferant, *num.6.dixi hoc cap.8.limit.7.& §.2. limit.11. vbi ſublimitaui, & §.12. limit.1. Menoc.de recup.remed.15.num.553.*

30 Limit. in melioramentis † factis gratia colligendorum, & conſeruandorum fructuum, *Menoc. conſ.64.propoſitam, lib.1.num.17. & ſeq.ff. de arbitr. iud. caſu 215.num.1.& 3.Tuſcus §.melioramenta, concluſ.177.num.8.& ſeq. & concluſ.180. num.3.declarando, num.5.* ſi fructus percepit, ſecus ſi non percepit, *vt dixerat Menoc.de recup.remed.15.nu.513.* vel agatur de exequutione ſententię in fructibus, quorum cauſa facta fuere melioramenta, *vt dixi §.4.ampl.4.* præſertim, ſi facta fuerint à conductore vſufructuarij, qui ſit mortuus ante perceptos fructus, *Rebel.de obligat.iuſt.lib.7.quæſt.8.num.7. in fin. Barboſ.l.diuortio, §.final. ff. ſolut. matrim.num.15. & 18.*

31 Lim. in conductore † ad longum tempus, qui paruam ſoluit penſionem, nam ſi expellatur ſua culpa, amittit melioramenta, *Caſt. conſ.207. in fin.lib.2.Valaſ. de iur.emph.quæſt.29.num.25.Barboſ.in l.diuortio, §.fin.ff.ſol.mat.n.70.in princ.*

32 Lim. in colono † temporali bonorum Eccleſiæ, qui expellatur, quia aliqua deteriorauerit, vel penſionem non ſoluerit, *auth. qui rem, C.de ſacroſ.eccleſ.Fulgoſ.*

goſ.per hunc textum conſ.9. Abbas, num. 1. verſ. rurſum, addendo aliud dici in colono ſecularis, ſed hoc eſt magnum verbum, & de illius veritate dubito, ex his, quæ dixi ſupra ampl. 3. hoc §.

33 Limit. in colono, ſeu † conductore ad breue tempus, Carroc. de locat. par. 4. de expenſ. num. 52.

34 Limit. in melioramentis factis † gratia quærendorum fructuum, ſi illi non ſint percepti, & colnus expellatur, vel ſint talia melioramenta, quæ binis, vel trinis fructibus colligendis ſufficiant, ſeu durent vltra tempus locationis, vt dixi §. 9. ampliat. 14. Menoc. conſ. 64. num. 9. & 17. Alex. ſequendo Bart. in l. diuortio, §. impendia, ff. ſolut. mat. num. 3. exemplum referens de purgatione foſſatorum duratura vltra tempus conductionis, Sal. in l. 1. C. de fruct. & litium expenſ. num. 4. exemplum referens, ſi emantur boues ad arãdum, Rebel. de oblig. iuſt. lib. 7. q. 1. n. 18.

35 Limit. in conductore † fundi emphiteotici, qui ſi illum meliorauit, non retinet, lata ſententia in emphiteotam ex facto illius, vel emphiteuſis eſt finita per lapſum temporis in conceſſione expreſſi, cum pacto quod melioramenta fiant directi domini, nam conductor, vel repetet ab hæredibus locatoris, vel illa ammittet, Tuſc. concl. 180. melioramenta, num. 15. & 16. relato Caſt. in l. ſi quis fundum, §. 1. ff. locat. & dixi late ſupra hoc cap. 8. num. 95. & §. 2. n. 50.

36 Limit. in melioramentis † factis à conductore vſufructuarij, vt dixi infra §. 18. limit. 3.

37 Limit. in melioramentis † modicis, Menoc. de recup. remed. 15 num. 552. & dixi hoc cap. 8. limit. 3. Peregrin. de fideicom. art. 50. num. 45. Ioſeph. Ludouic. deciſ. Peruſ. 58. num. 2. Ioan. de Amic. conſ. 98. n. 11. ampliando etiam ſi gratis colat fundum.

38 Limit. in melioramentis † duraturis tantùm, donec durat conductio, & ſunt facta pro vſu conductoris, Iaſ. l. 1. C. de iur. emph. num. 27. exemplum referens, ſi purgentur foſſata, reficiantur aggeres longo tempore non duraturi, Menoc. conſil. 64. num. 17. verſ. tertia, & n. 16. exemplum referens, ſi reficiantur rotæ molendini aliquantulum fractæ, & ſimilia, Carroc. de locat. par. 4. de expenſ. num. 48. & num. 51. verſ. in colono.

39 Limit. vbi colonus † conuenit cum domino rei facere melioramenta aliqua ſuis ſumptibus, Valaſ. de iur. emphit. q. 25. num. 53. Ioan. Philip. Teſtai. alleg. 1. n. 182. conſulerem tamen domino, vt latius extenderet verba talis pacti, addendo abſq; ſpe repetitionis, iuxta ea quæ dixi hoc cap. 8. num. 95. limit. 1. Caroc. de loc. par. 4. de collectis, num. 11.

40 Limit. in melioramentis † factis gratia conſeruandorum fructuum, Menoc. de arbitr. Iudic. caſu 215. num. 3. & conſ. 64. nu. 17. verſ. ſecunda, exemplum referens, ſi quid erogetur pro illorum cuſtodia, nè furto ſurripiantur, vel damnum illis ab animalibus inferatur, vt in patria mea, & alibi vbi eliguntur cuſtodes campeſtres, & idem dicendum de cuſtodibus curſus aquarum ad irriganda prata, & campos egentes aqua, vt vberiores percipiantur fructus.

41 Limit. vbi facta † tranſactione, quod ſoluantur melioramenta cõductori, ipſe renuntiat locationi, nam data cautione ceſſat retentio, Benintend. deciſ. 77. n. 10. dum prius, num. 5. & ſeq. dixiſſet, non dari retentionem, vbi melioramenta non ſunt liquida, & datur cautio de illis ſoluendis, facta liquidatione.

§. XV.

SVMMARIVM.

Inquilino reficienda ſunt melioramenta, quæ fecit in domo, & illi datur retentio, donec reficiantur 1. *Ampl.* 2. 3. 5. 7. 8. 9. 10. 13. 14. 15. 16. 17. 18. *Limit.* 16. 19. 20. 21. 22. 23.

Locator domus quas expenſas facere debeat in domo locata 4.

L. boues, §. hoc ſermone, ff. de verb. ſign. ampliat. 11.

Melioramenta magna quæ dicantur 6.

Colono, & conductori fundi ruſtici, ſimilis eſt inquilinus, ſeu conductor fundi vrbani, ideò pari iure vtrũque regulando, & metiendo, dicendum

1 eidem † quoque reficienda eſſe melio-
ramenta, ſi quæ fecit in domo condu-
cta, *l.ex conducto,ff.locat. l.dominus hor-*
reorum,§.1.l.cum in plures, l.colonus, vbi
Bart.ff.eod.Natta conſ.13.num.1. Menoc.
de recup.poſſeſ.remed.11.num.7. addendo
2 tali caſu ceſſare † pęnas in conductores
cominatas nolentes relaxare rem con-
ductam.
3 Ampl. etiam, quod fuerint minima,
Petra de fideicom.quaſt.15.num.264. in
hoc differre conductorem ab emphiteo-
ta, quia iſte talia melioramenta non re-
petit, quia ex natura contractus emphi-
teotici debet meliorare, conductor, ſeu
inquilinus nequaquam, *Pinel in l.1.par.2.*
C.de bon.matern.num.72.verſ: Ad limi-
tationes.
Contrarium tenet, *Natta conſ.13.n.2.*
in princ. & conſ.449.num.12.verſ.ſecus
ſi ſint parua, Caroc.de loc.par.4.de expenſ.
num.41.
Ideò dominus domus eſt obligatus
4 † purgare puteum, illumq; reficere, ſi
egeat refectione, viam ſternere, & mũ-
dare ante domum locatam, cloacam, &
latrinam purgare, & ſimilia facere, quæ
non facta impediunt vſum domus, *Iaſ.*
l.1.C.de iur.emphit.num.28.&29. adden-
do teneri etiam purgare viam ante do-
mum, *Peregrin.de fideicom.art.50.nu.13.*
& ſeq.relati à Caroc.de locat.par.4.de ex-
penſ.quaſt.4.nu.4.Natta conſ.449.requi-
ſitus,num.11. addit reficere tecta, Rol.re-
ferens exempla, Iaſ.ſupra relata, conſ.83.
lib.4.num.2. & ſeq. Guid.Pap.deciſ.444.
num.3.Borgnin.deciſ.43.num.49.par.1.
quæ tamen dixi de purgatione viæ, non
admitto, niſi aliunde quã ex vſu domus
proueniant ſordes, & ruta in via, nec
tenetur facere, quæ commodiorem red-
dant vſum domus, vt puta, facere fene-
ſtras vitreas, & ſimilia, *l.dominus horreo-*
rum,§.1.ff.locat.Natta conſ.449.nu.12.
verſ.ſecus ſi ſint parua,Rol.à Val.conſ.83.
lib.4.nu.4. & 5. licèt vendita domo con-
tineantur in venditione, *Surdus deciſ.134.*
recte,num.3.& ſeq.
5 Ampl. præſertim, † ſi impenſa ſit ma-
gna, *Bart.in l.cotem.§.qui maximos, ff.de*
publican.num.13.in princ.Iaſ.l.1.C.de iur.
emph.num.29.Natta conſ.13.num.2.& 3.
6 *& conſ.449.num.12.Rol.à Val.* † decla-
rando, quæ ſint magna melioramenta,
cõſ.83.lib.4.n.8.verſ.6.& n.10.& ſeq.Bal.
l.licet,C.locat.num.9.in fin.Caroc.de lo-
cat.par.4.de expenſ.num.49. qui declarat
quæ melioramenta dicantur magna, &
quæ parua.
7 Ampl. præſertim, † vbi melioramen-
ta ſunt perpetua, *l.hactenus, ff.de vſu-*
fruct.Bart.in l.cotem,§.qui maximos,ff.
de publican.num 14.& in l.damni,§.ei cu-
ius,ff.de damn.infect.n.3.Afflict.dec.252.
nu.2.Gramat.conſ.13.n.43.Pariſ.conſ.96.
lib.2.num.26.Menoc.conſ.64.propoſitam,
num.27.Peregrin.de fideicom.art.50.n.41.
Natta conſ.13.num.2.
8 Ampl. etiam in conductore † vſufru-
ctuarij, à quo pro rata temporis, quo
melioramenta ſunt duratura, & fructua-
rius illis fruetur, recipiet illorum æſtima-
tionem, & reliquum à proprietario, *Me-*
noc.conſ.64.num.31.
9 Ampl. etiam ſi melioramenta † facta
fuerint in domo conducta inſcio domi-
no, *Natta* loquens de conductore, qui
refecerat molendinum fere dirutum à
militibus, *conſ.13.num.1.& ſeq.Caroc.de*
locat par.4.de expenſ.quaſt.4.num.5. ideò
in Vrbe in inſtrumentis locationum cõ-
ſuetum eſt apponi pactum, nè fiant me-
lioramenta in fundo cõducto inſcio do-
mino, alias cedant ſolo, abſque repeti-
tione aliqua expenſarum, *Peregrin. de*
fideicom.art.50.num.13.
10 Ampl. etiam, ſi durante † conductio-
ne probetur ſæpius fuiſſe factum idem
genus melioramentorum, vt puta refi-
cere tectum ſæpius, ſelicibus ſtrauiſſe
viam, quæ aſſiduo curſu rhedarum te-
ritur, *Borgnin.deciſ 44.nu.49.par.1.eam,*
num.50. referens rationem, quia locator
eſt obligatus ad omnes expenſas, quoad
conductor vtatur, & fruatur fundo con-
ducto, *ſequitur Caroc.de locat.par.4.de*
expenſ.quaſt.4.num.6. Si autem ſæpius
idem genus melioramentorum factum
fuerit in molendino, diſtinguendum eſt
pariter, an melioramenta ſint facta fru-
ctuum colligendorum, vel quærendo-
rum gratia ad tempus, vel in perpetuũ,
vt colligi licet *ex Natta conſ.449.& Rol.*
à Val.cõſ.83.lib.4.Caro.d.q.4.n.7.9.& ſeq.
Quam-

Digitized by Google

11 Quamuis ſi conductor † in inſtrumẽ-
to conductionis promiſſerit ſuis ſumpti-
bus reficere ſcalas, tecta, & ſimilia, ſine
quibus non poteſt frui domo conducta,
de prima tantùm refectione, *iuxta l. bo-*
11 *ues* † *§. hoc ſermone, ff. de verb. ſignif.* in-
telligatur talis promiſſio, *l. fideicommiſ-*
ſa 11. *§. ſi quis decem, ff. de legat.* 3. per
quem textum ita firmat *Bald. in l. licet,*
C. locat. num. 9. limitando ſi vlterius quis
promittat reficere, & manutenere refe-
cta, *Cremenſ. ſingul.* 147. *Decidi*, vbi ad-
dentes *Anton. Trigon. ſing.* 20. *in fin. Ti-*
raquel. d. l. Boues, num. 100. *Gabriel. de leg.*
concl. 2. *num.* 15. *qui ambo plures referunt.*
13 Ampl. in melioramentis † duraturis,
durante conductione, *Caroc. de locat.*
par. 4. *de expenſ num.* 47. *&* 48. *&* 52. *&*
in hoc differt inquilinus, à conductore
fundi ruſtici, qui non repetit meliora-
menta duratura tantùm, donec durat
locatio.
14 Ampl. etiam, † vbi ſoluit onera im-
poſita rebus, quas colit, ad quæ eſt obli-
gatus illius dominus, *Peregrin. de fidei-*
commiſ. art. 50. *num.* 13.
15 Ampl. etiam, ſi melioramenta † ſint
modica, *Petra de fideicom. quæſt.* 15. *n.* 264.
niſi tamen, vt ego ſentio conueniſſet di-
16 mittere † domum potiùs melioratam,
quam deterioratam.
17 Ampl. etiam ſi gratis † habitet, & me-
lioramenta ſint duratura vltra tempus,
quo gratis ſibi fuit conceſſa habitatio,
Bart. l. ædiles, ff. de via publ. quem refert,
& ſequitur Alex. in l. diuortio, §. impen-
dia, ff. ſol. mat. num. 3. *verſ. Quærit etiam*
Bart.
18 Ampl. etiam, quod † culpa ſua cadat
à conductione, ſeu inquilinatu, etiam
facta ad longum tempus, *Seraf. dec.* 546.
num. 2.
19 Limit. ijs omnibus † caſibus, quibus
limitaui regulam conſtitutam, *hoc cap.* 8.
§§. antecedentibus duobus.
20 Limit. in conductore † ad longiſſimũ
tempus, qui cum ſit ſimilis emphiteotæ,
dicenda ſunt de illo, *quæ dixi ſupra §.* 1.
& ſeq.
21 Limit. vbi conuentum † fuit de non
repetendis melioramentis, *Ruin. conſ.* 24.
num. 10. *& conſ.* 161. *num.* 28. *lib.* 1. *cum*
alijs congeſtis à Caroc. de locat. par. 4. *de*
expenſ. num. 44.
22 Limit. in conductore † ad breue tem-
pus, *Caroc. de locat. par.* 4. *de expenſ. n.* 52.
23 Limit. in melioramentis † modicis,
Ioan. de Amic. conſ. 98. *num.* 11. addendo
præſertim ſi gratis habitet.

§. XVI.

SVMMARIVM.

Melioramenta, ſeu expenſæ factæ fructuum
cauſa, repetuntur, & datur retentio, ac
retardatur exequutio 1. *Ampl.* 2. 3. 4. 5. 7.
8. 9. 11. 12. 15. 16. 17. 19. 20. 21. *Limit.* 22.
23. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 33. 34. 35. *Sub-*
limit. 24. 32.
Fructus dicuntur deductis expenſis 6.
Barboſ. reprobatur 10.
Alex. reprobatur 13.
Trebellianica an detrahatur, ſi teſtator man-
dauit reſtitui integram hæreditatem 14.
Caſtrenſ. reprobatur 18.

Dictum eſt in præcedentibus, quan-
do exceptione melioramentorum
factorum in re, detur illius retentio, &
retardetur, vel reuocetur exequutio,
quæ fuerit in re meliorata facta, vel fieri
1 paratur, agendum hic, ſi illa † fuerit fa-
cta, vel prætendatur fieri in fructibus,
& dicendum, illam, & retardandam, &
reuocandam, ſi legitima melioramen-
torum factorum exceptio opponatur, *l.*
ſi à domino, §. fin. vbi gloſ. final. ff. de petit.
hæred. Valaſ. de iur. emph. quæſt. 25. *num.* 5.
Amat. reſol. 14. *num.* 29.
2 Ampl. his omnibus † caſibus quibus
ampliaui regulam, quam conſtitui hoc
cap. 8.
3 Ampl. ſiue facta † fuerint à bonæ, ſiue
malæ fidei poſſeſſore, *l. fundus qui, ff. fa-*
mil. herciſc. vbi Florian. de S. Petro, nu. 2.
l. ſi à patre, vel à domino, §. fin. ff. de pe-
tit. hæred. Sal. l. domum, C. de rei vendit.
num. 10. *verſ. Aut impendit in re ſe poſſeſſa,*
Boſſius tract. de Princip. num. 31. *verſ. ſine*
dubio tamen, Valaſ. de iur. emphit. q. 25.
num. 4. *in fin. Menoc. de recup. poſſeſ. re-*
med.

Digitized by Google

med.15.nu.575. *& de arbitr. Iud. caſu* 258.
num.32.Peregrin.de fideicom.art.50.n.24
Tiraquel.de retract. lignag.§.15.gloſ.1.n.2.
exemplum referens in prædone intruſo
fraudatore, *& num.8. circa fin. Rebel.de*
oblig.iuſt.lib.7.quæſt.3.num.1.& quæſt.8.
num.6.& quæſt.4.n.2. ampliando etiam,
ſi facta fuerint à prædone, *Carroc. de lo-*
cat. cap.de expenſ.quæſt.2. num.15.

4 Ampl. ſiue melioramenta †, ſeu expenſæ
ſint factæ, cauſa quærendorum, ſiue col-
ligendorum, ſiue conſeruandorum, ſeu
cuſtodiendorum fructuum gratia, *Boer.*
deciſ.44.num.11. in princ.& num.13.Natta
conſ:536. memor. nu.9. Menoc.de recup.
poſſeſ.remed.15.nu.513. & 19. & de arbitr.
caſ.258.num.31.Valaſ.de iur.emphit.q.25.
num.4.in fin. Peregrin.de fideicom.art.50.
num.24. Tiraq. de retract. lignag. §.15.
gloſ.1.num.2.

5 Ampl. etiam, † quod quis fuerit con-
demnatus ad reſtituendum fundum cum
fructibus, nam datur illi retentio pro ra-
ta expenſarum, quas fecit occaſione fru-
ctuum, *Bart. l. in fundo, ff. de rei vend.*
nu.5.verſ.primo ergo, Pariſ.conſ:94.n.25.
lib.2. Menoc.de arbitr.Iud.caſu258. Cel-
ſus, num.30. & ratio eſt, quia cum fru-
6 ctus † dicantur, qui ſuperſunt deductis
impenſis, *l.fructus, ff. ſol. mat. l.fundus*
qui, ff.famil.herciſc.l 1. C. de fruct. & li-
tium expenſ.Tiraquel.de retract. lignag.
§.15.gloſ.1.num.1.3. & ſeq. ſententiæ exe-
quutio fiet in eo, quod detractis expen-
ſis ſupererit.

7 Ampl. etiam, quod agatur † contra
malæ fidei poſſeſſorem, qui expēſas cauſa
quærendorum fructuum fecerit, *vt dixi*
§.6.num.19.

8 Ampl. etiam, † vbi adhuc ſunt pendē-
tes, ſeu non ſunt recollecti, nam etiam
quod lata fuerit ſententia, vt reſtituatur
fundus cum fructibus, dabitur retentio
fundi ei, qui illos ſeminauit, fundum
coluit, donec de expenſis culturæ, & ſe-
minis fuerit ſatisfactus, *Angel.in l.fructus,*
ff.ſol.mat.Caſt. in l.diuortio, §.impendia,
ff.eod.num.4.poſt med. non enim Iudex
mandando reſtitui fundum cum fructi-
bus, intellexit reſtituendum eſſe, quod
eſt alienum, nec æqum eſt, vt qui fun-
dum coluit ſuas perdat operas, vt conſi-
derat *Menoc. de arbitr. caſ.258. num. 32.*
in fin.

9 Ampl. etiam, † quod quis ſuis manibus
fundū coluerit, vel ſuis ædibus fructus cu-
ſtodiuerit, etiā quod non ſit ſolitus ope-
ras ſuas locare, nam reſtituendo fructus
deducet mercedem ſuorum laborum,
Bald.l.ſi quis ſciens, C. de rei vend.num.1.
Caſt.l.diuortio, §. impendia, ff.ſol.matr.
num.4. Abb. cap.ad noſtram, de reb.eccleſ.
non alien.num.8. Garzia de expenſ. cap.1.
num.14. quos refert, & ſequitur Menoc.de
arbitr.Iud.caſu 258. celſus, num.3. Tira-
quel.de retract.ligang §.15.gloſ.1.num.30.
Caſt.l.diuortio 8.§. impendia, ff. ſol. mat.
num.4.circa med. Barboſ. l. fructus, ff.ſol.
mat.num.15.Rebel.de oblig.iuſt.lib.7.q.8.
10 *num.6. reprobando † Barboſ.* qui hanc ex-
tenſionem limitat in non ſolito locare
operas ſuas.

11 Ampl. quod ſi in iuditio † vniuerſali
quis fuerit damnatus ad reſtit. rei cum
fructibus, vt reficiēdæ ſint expēſæ cultu-
ræ, & reliqua errogata fructuū cauſa, etiā
quod excedant valorem fructuum col-
lectorum, vel colligendorum, *l. quod ſi*
ſumptum, ff. de pet. hæred. per quem textū
ita firmat Menoc. de arb. Iud. caſu 258.
Celſus, num.35. & vt ego addo hic eſt ca-
ſus limitationis regulæ, *l fructus, ff. ſol.*
mat.

12 Ampl. etiam, † quod quis à lege, vel ab
homine fuerit condemnatus ad reſtitu-
tionem rei cum fructibus omnibus, ſeu
integris, nam etiam tunc dabitur reten-
tio ratione expenſarum factarum fru-
ctuum cauſa, *Bald. & Sal. in l. 1. C. de*
fruct. & litiū expenſ.col.2. Alex. in l fru-
ctus, ff. ſol.mat. vbi Iaſ.num.15. Ruin.con-
ſil.62.col.2.lib.2.Menoc.de arbit.Iud.caſu
258. Celſus, num. 36. cum alijs relatis à
Tiraquel.de retract.lignag.§.15 gloſ.1.n.2.
in fin. & num.8.relato Corn. conſ.289.col.
fin.verſ. Non obſt. & Ruin. reprobantibus
13 *diſtinctionem Alex. & addit num.9.* plu-
res tenentes contrarium: quos concilia-
ri poſſe concludit ex traditis *à Doctoribus*
in l. Centurio, ff de vulgar. & Alex. in
conſ.5. circū primum dubium, col.fin.verſ.
circa ſecundum, lib.3. in ea quæſtione an
14 poſſit detrahi † trebellianica, vbi teſta-
tor iuſſit reſtitui integram hæreditatem.

Ampl.

15 Ampl. etiam † in expenſis gratia colli-
gendorũ, vel quærendorũ fructuũ gratia
factis, modo poſſideat rẽ ferentẽ fructus,
etiam quod mala fide poſſideret, *l. ſi a
patre, vel domino, §. fin. ff. de petit. hæred.
Rebel. de obligat. iuſt. lib. 7. quæſt. 8. n. 6.*
16 Ampl. vt ſint debita talia † meliora-
menta in foro poli, ſeu conſcientiæ, *Ri-
card. 4. ſent diſt. 15. art. 5. quæſt. 6. ſequitur
Tiraq. de retract. lignag. §. 15. gloſ. 1. nu. 2.
in fin.*
17 Ampl. etiam, ſi ſententia † lata eſſet
ad fauorem Eccleſiæ, *Tiraq. de retract.
lignag. §. 15. gloſ. 1. num. 13.* concludens to-
18 to cælo erraſſe † *Caſtrenſ. & alios*, qui
aliud voluerunt extra caſum decimarũ.
19 Ampl. etiam, † ſi ſententia lata fuiſſet ad
fauorem fiſci, *Bald. in l. 1. C. de fruct. &
litiũ expenſ. col. 1. verſ. modo accidit, vbi
refert Bart.* ita conſuluiſſe, *Tiraquel. de
retract. lignag. §. 15. gloſ. 1. num. 12.* dum
prius retuliſſet diſſentientes.
20 An autem reſtituenti fundum † cum
omnibus fructibus abſque detractione
expenſarum, detur illi repetitio, viden.
*Tiraq. de retract. lignag. §. 15. gloſ. 1. nu. 31.
& dixi infra §. 32.* vbi egi an remedio ali-
quo ſuccurratur reſtituenti rem melio-
ratam non refectis ſibi expenſis.
21 Ampl. præſertim, † ſi non ſuo nomine,
ſed domini rei, quis faciat melioramen-
ta, nam repetit quæcumque errogauit,
etiam quod fructus non ſufficiant, *Pere-
grin. de fideicom. art. 50. num. 24. in fin.*
22 Ampl. etiam, † ſi melioramenta facta
fuerint à malæ fidei poſſeſſore, *Caſt. in
l. diuortio, §. impendia, ff. ſolut. mat. num. 3.
& 4.* concludens dari melioranti reten-
tionem, & ſi reſtituat rem cum fructi-
bus caret actione ad illos repetendos, *re-
lati à Petra de fideicom. quæſt. final. n. 229.
in princ. verſ. concluſionem Bart.*
22 Lim. in ſententia † lata occaſione de-
cimarum prædialium, nam ſi quis dam-
natus fuerit ad ſoluendam certam par-
tem fructuum prædij Campani pro de-
cimis, epiſcopo, vel alteri perſonæ ec-
cleſiaſticæ, nihil detrahetur ratione ex-
penſarum, ſeu melioramentorum facto-
rum in fundo decimando, *cap. tum no-
bis, cap. paſtoralis, cap. non eſt in poteſta-
te, cap. cum homines de decim. Alex. l. fru-
ctus 7. ff. ſol. mat. num. 3. in fin. Tiraquel.
de retract. lignag. §. 15. gloſ. 1. num. 10.* vbi
plures refert, addendo neminem in hoc
contra dicere, cum relati textus ſint cla-
ri, *Moneta de decim. cap. 6. num. 28. &
23 ſeq.* addendo idẽ dici † de decimis mix-
tis, vt de piſcatione, venatione, eam
afferens rationem, quia decimæ prædia-
les ſoluuntur ratione quotæ, aliam ra-
tionem refert, *Menoc. de arbitr. Iud. caſu
258. Celſus, num. 39. circa med.* limitando
24 † in decimis perſonalibus, *& num. 32.
ſeq.* addendo, *num. 39. & ſeq.* ſi fundus
decimandus detur alteri colendus, an
decima ſit ſoluenda à domino, vel colo-
no tantùm, vel ab vtroque.
25 Lim. in decima papali, † in cuius ſo-
lutione quæ expenſæ detrahantur, habe-
mus *extrauag. vnic. Bonifacij VIII. de
decimis.*
26 Limit. in ſententia † lata ad fauorem
legatarij, cui legati ſint fructus fundi Cã-
pani, ſi deductis expenſis, legatum fiat
inutile, *l. qui concubinam, §. qui hortos,
vbi gloſ. ff. de legat. 3. Tiraquel. de retract.
lignag. §. 15. gloſ. 1. num. 16.*
27 Limit. vbi quis † damnatur vi antece-
dentis conuentionis ad præſtandam cer-
tam quotam fructuum, nam tunc im-
penſarum ratio non habetur, *Bart. l. fru-
ctus 7. ff. ſol. mat. num. 4. vbi Socin. ſen. n. 11.*
Ideò colonus partiarius, qui conuenit
de diuidendis fructibus cum domino, &
de dando illi medietatem, non deducet
expenſas etiam ſeminis, nec illarum ra-
tione remoratur exequutionem ſenten-
tiæ, iuxta relata *à Menoc. de arbitr. caſu
258. Celſus, num. 38. Tiraquel. de retract.
lignag. §. 15. gloſ. 1. num. 17.* exemplum
referens, ſi certa portio ſit danda pro ga-
bella, vel donata, vel legata, referens diſ-
ſentientes in fine, idem repetens, *n. 18.
& ſeq.* latè, quod nos contraximus, &
idem dicendum de vendente partem,
vel omnes fructus, *vt idem ſubdit nu. 22.*
& de gabella ſoluenda pro fructibus, ad
quam taxandam non habetur ratio ex-
penſarum, *vt idem ſubdit num. 23.*
28 Limit. in eo, qui fructus non † matu-
ros collegit, *l. ſi ſeruus ſeruum, §. ſi oli-
uam, ff. ad leg. aquil.* & id in pœnam de-
licti, quod committit decerpendo fru-
ctus

Digitized by Google

ctus immaturos, & qui ſi fuiſſent collecti, maturi poterant eſſe vtiliores domino, refectis expenſis, vt tacitè dixere, *Florian. de S. Petro in l. ſi fundus, ff. commun. diuid. num. 2. in princ. quem ſequitur Tiraquel. de retract. lignag. §. 15. gloſ. 1. num. 21.*

29 Limit. quoad † melioramenta, ſeu expenſas factas, quæ rei non inhærent, veluti ſi emantur boues ad arandum, nam illorum pretium non detraheturex fructibus, ſiue viuant, & extent, ſiue non, *Tiraquel. de retract. lignag. §. 15. gloſ. 1. num. 26.*

30 Limit. quoad melioramenta † perpetua facta in fundo, nam illa non minuũt fructus, ſed fundum cui hærent, & illorum cauſa datur fundi meliorati retentio, *Tiraquel. de retract. lign. §. 15. gloſ. 1. num. 24. circa med. & 25.* & ratio eſt, quia non omnes expenſæ minuunt fructus, ſed tantùm illæ, quæ vel quærendorum, vel colligendorum, vel conſeruandorũ, vel cuſtodiendorum gratia ſunt factæ, *Afflict. deciſ. 252. magnificus, num. 7.*

31 Limit. vbi is, † qui fecit melioramenta, ſeu expenſas fructuum quærendorũ gratia, fructus percepit, & grauatur fũdum reſtituere, non reficiuntur illi expenſæ factæ fructuum cauſa, *l. diuortio, §. impendia, ff. ſolut matr. l. 3. §. 1. ff. de impenſ. in reb. dotal. fact. Menoc. de arbitr. caſu 258. Celſus, num. 41. & ſeq.* exempla referens, mariti vaſſalli, emphiteotæ, hæredis grauati fideicommiſſo, qui non detrahunt expenſas, reſtituendo fundũ dotalem, vel feudum, vel emphiteuſim, vel bona fideicommiſſi, *& dixit Menoc. de recup. remed. 15. nu. 575. circa med. idem repetit Peregrin. de fideicom. art. 50. nu. 24. circa fin. Rebel. de oblig. iuſt. lib. 7. quaſt. 3. num. 1. verſ. ſit ergo.*

32 Sublim. † vbi expenſæ, ſeu melioramenta ſunt vlterius duratura, *vt dixi §. 73. ampliat. 30. & §. 82. ampl. 14.*

33 Limit. vbi is, † qui fecit melioramenta in fundo cauſa fructuum quærendorum, vel colligendorum cauſa, fructus percepit etiam, etiam quod ſint minores ſumma expenſa, etiam quod poſſideat cum titulo, *l. fin. vbi Bart. ff. de impenſ. in reb. dotal. fact. Peregr. de fideicom. artic. 50. num. 24. in princ. verſ. intellige,* addendo multo magis procedere in eo, qui fecit melioramenta, ſi fuerit malæ fidei poſſeſſor.

34 Limit. vbi fructus † fuerunt percepti à non poſſeſſore, & non tamquam ſui, ſed vt alieni, *Rebel. de obligat. iuſtit. lib. 7. quaſt. 8. num. 7. per textum in l. ſi ſeruus ſeruum, §. oliuam, ff. ad leg. Aquil. Barboſ. in l. fructus, ff. ſol. mat. num. 9.*

35 Lim. quoad expenſas, † ſeu melioramenta, quæ excedant fructus colligendos, quorum cauſa facta fuere melioramenta, nam nõ datur rei retentio, *Bart. l. diuortio, §. impendia, ff. ſol. mat. Tepat. de impenſ. concluſ. 272. cap. 5. in princ.*

---

§. XVII.

SVMMARIVM.

Melioramenta reficienda ſunt vaſſallo aperto feudo ſine illius facto, vel culpa 1. & 2. ampl. ibid. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 18. 20. 22. 23. 24. 25. 28. 29. 30. 33. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 43. 44. 46. 47. 48. 49. 51. Limit. 27. 31. 56. 57. 58. 60. 61. 62. 64. 65. 67. 68. 69. 72. 73. 74. 75. 76. 77. Sublimit. 50. 59.

L. in fundo, ff. de rei vendicat. limit. 14.

Fœmina ſuccedit in melioramẽtis factis feudo, & illud retinet, donec illa ſibi fuerint integrè ſoluta 16.

Melioramenta facta in feudo deuoluto, ſunt ſoluenda à domino, vel agnato, vel pati abraſionem illorum 17.

Melioramentorum exceptio opponi poteſt etiam poſt ſententiam 19. Ampl. 20.

Retentionis melioramentorum exceptio opponi poteſt poſt ſententiam 19.

Melioramenta facta in feudo æquiparantur allodialibus bonis 21.

Melioramenta facta in feudo, qualiter petantur 20.

Caſtrenſ. reprobatur 26. Iaſ. reprobatur 34.

Expenſa magna facta in feudo, quæ dicatur 32.

Retrouendere, quis non obligatur ex pacto, niſi integrè fuerit de pretio ſoluto ſatiſfactus 44.

Spolia-

Spoliatus eſt vſque ad obulum reintegrandus 45.
Fructus feudi, qui dicantur 55.

IN pluribus conuenire emphiteotã,
& vaſſallum, ſeu feudatarium, *aixi*
de differentijs verborum iuris, §. emphit.
& vaſſallus, retentis regulis firmatis *ſupra*
hoc cap. 8. & ſupra §. 1. referam hic aliqua,
quæ expreſſè dixere Doctores de
feudatario, qui receptum feudum
meliorem fecit, & quamuis ante receptas
feudales conſuetudines controuer-
1 teretur, † an aperto feudo ſine culpa
vaſſalli, eidem reficienda eſſent melioramenta,
quæ ille in fundo feudali fecerat,
vt patet ex textu in §. ſi vaſſallus in
fin. Hic finit lex, deind. conſuet. præua-
2 luit tamen affirmatiua, † vt illa ſint reficienda,
& donec refecta fuerint, concedatur
feudi retentio, domino aperti
ſine culpa vaſſalli, *gloſ. fin. in d. §. ſi vaſſallus,*
concludens ineptè fuiſſe locutos, qui
tenent contrarium, *Hoſtienſ. in Summ.*
de feudis col. final. verſ. præterea, Iſern. in
d. §. ſi vaſſallus, num. 17. vbi addentes verſ.
eum dic. & Aluarot. num. 1. & 2. verſ. opp.
ab extra, & reſpondet contrarijs Bal. n. 1.
Afflict. ad partes examinata difficultate,
nu. 1. & ſeq. Balzar. n. 1. vbi alios conſentientes
refert, teſtando ita ſeruari de cõ-
ſuetudine, *& num. 4. & ſeq. verſ. declarato;*
reſpondet obiectis, *Clar. §. feudum,*
quaſt. 88. Viuius opin. 495. nu. 1. vbi plures
concordantes congerit, *Decian. conſil. 18. num. 34. & conſ. 29. num. 5. & conſil. 58. in fin. lib. 2.*
aſſerens non vidiſſe
contrarium tenentem, *Rimin. Iun. conſil. 90. in princ. & conſ. 67. num. 49. Ruin.*
conſ. 24. num. 10. lib. 1. Peregrin. de fideic.
art. 50. num. 40. vbi alios plures refert, Pacific.
de Saluian. inſpect. 2. cap. 2. num. 218.
Roſental. de feud. cap. 10. concl. 43. num. 118
Hart. Piſtor. quaſt. 42. lib. 2. nu. 1. & ſeq.
vbi latè hanc affirmantem opinionem
comprobat, *Scrader. de feud. 2. par. 9. par.*
ſection. 2. num. 30. vbi alios plures congerit,
Barboſ. in l. diuortio, §. fin. ff. ſolut.
matr. num 68. verſ. Nunc cum alijs relatis
ſupra cap. 8. num. 32. & ſeq. & num. 45.
& ſeq. & §. 1. & 2. Mandel. conſ. 209. Illuſtriſſimus,
num. 9. Pariſ. conſ. 4. num. 40.
lib. 1. Bellon. conſ. 10. num. 2. Portius, Imol.
conſ. 1. num. 14. Brun. conſ. 105. Iſta, nu. 7.

3 Ampl. vt concedatur † feudi retentio,
retardeturq; exequutio ſententiæ latæ
ſuper apertura, ſeu deuolutione feudi,
ijs omnibus caſibus, quibus ratione meliorament orum
conceditur rei melioratæ
retentio, & ſimul retardatur ſententiæ
exequutio, *quos retuli ſupra hoc*
cap. 8.

4 Ampl. præſertim, ſi à feudo † ſeparari
non poſſint, & ſententia fuerit lata ad fauorem
domini, vel agnati defuncti vaſſalli,
Ruin. conſ. 14. n. 10. lib. 1. Clar. §. feudum,
quaſt. 88. num. 4. exemplum referens,
ſi feudo ſit acquiſita ſeruitus, *Hart.*
Piſtor. quaſt. 42 lib. 2. num. 25. Aluarot. in
§. ſi vaſſallus, Hic finit lex, num. 2. Scrader.
de feud. 2. par. 9. par. ſect. 2. n. 21. verſ. 3.
Tiraq. de retract. lignag. §. 1 gloſ. 7. n. 98.
in fin. relato Bal. conſ. 232. lib. 3. num. 1.

5 Ampl. etiam, † ſi facta fuerint ex fructibus
feudi, *Viuius opin. 495. num. 2. Valaſ.*
de iur. emphit. quaſt. 25. nu. 6. verſ. Adde etiam,
& ſimile eſt, quod dixi de meliorament is
factis in fundo emphiteotico
ex illius fructibus *ſupra §. 11. num. 29.*
Intriol. de feud. centur. 2. nu. 344. Portius,
Imol. conſ. 1. nu. 15. vbi plures conſentientes
refert, Roſental. de feud. cap. 10. concl.
43. quaſtione, num. 76. & 77. Scrader. de
feud. 2. par. 9. par. ſection. 2. num. 29. & 37.
vbi infinitos congerit.

6 Ampl. vt ſi dominus petat † ab hærede
vaſſalli, ſibi relaxari feudum, non
ſolutis melioramentis in eo factis, & hæres
ex teſtamento, vel ab inteſtato ſit in
poſſeſſione feudi, ſit à iudicio repellendus,
Iſern. §. ſi vaſſallo, hic finit lex. n. 17.
& Aluarot. ibid. num. 1. in princ. & nu. 2.
verſ. Nam donec, addit repelli exceptione
doli, *Afflict. ibid. conſentit, num. 9. in*
fin. Decian. conſ. 18. lib. 2. num. 34. circa
med. etiam exceptione doli, Guid. Papa
deciſ. 169. ſed quid, num. 1. Ioan. Franc. à
Pont. deciſ. 4. num. 33.

7 Ampl. etiam, vbi melioramenta † ſunt
ſoluta à meliorante ex aliena pecunia, &
illa fuerint, vel ſint neceſſaria, vel vtilia
feudo, vt non ſemel, ſed bis cum alijs
primarijs Doctoribus publicè profitentibus
reſpondit *Mandel. conſ. 209. Illu-*

ſtriſſimus, & *conſ.* 210. *in Chriſto*, concludens deuoluto ducatu Mediolani ad Imperatorem, defuncto Franciſco Sfortia abſque prole, & deberet centum, quinquaginta millia ſcuta mercatoribus quæ errogauerat, recuperando plura oppida iuxta lacum Comenſem occupata à Marchione Marignani, illa præterea muniendo cum alijs ciuitatibus, & præcipue Papia, Imperatorem, ſeu illius Cameram eſſe obligatam ſoluere dictā ſummam, *Franc. à Ponte deciſ.* 4. *Ioannes, num.* 28. *& ſeq.* concludens, ſi vaſſallus contrahat æs alienum pro ſeruitio feudi, vel domini, ſi feudum illi aperiatur, debere ſoluere æs alienum contractum à
8 vaſſallo, & idem ſentit † in caſu, quo ex aliena pecunia emptum fuerat feudum deuoluto domino extincta linea emptoris, præſertim ſi alia bona vaſſalli defuncti non extent, mota actione in dominū in rem ſcripta, vel condictione ex lege, vt idem à Pont. *ſubdit num.* 31. *circa fin. Roſental. de feud. cap.* 10. *concluſ.* 43. *quæſt.*
9 *num.* 175. † addendo † ſiue melioramenta ſint neceſſaria, ſiue vtilia, relinquens, *num.* 178. poſt multa, indeciſam difficultatem, an ſolutio melioramentorum ſit
10 facienda ex diſtractu feudi, † ſed eam difficultatem ſuſtulit Conſilium Neapolitanum teſte *à Pont. d. dec.* 4. *col. fin. verſ. His omnibus*, aſſerens fuiſſe reſolutum, vendendum eſſe feudū, & ex illius pretio ſatisfaciendum creditori.

11 Ampl. præſertim, † vbi melioramenta ſunt perpetua, *Iſern. in* §. *ſi vaſſallus, hic finit lex, num.* 17. *circa princ. Aluarot. n.* 2. *verſ. hoc verò.*

12 Ampl. præſertim, † ſi melioramenta ſint neceſſaria, quia illis non factis feudum periiſſet in totum, vel in parte, aut deterius futurum, *Roſental. de feud. cap.* 10. *concluſ.* 43. *quæſtione, num.* 94. *& ſeq.*
13 addendo dominum, † vel agnatum pauperem, ad quem feudum ita melioratū contingit, debere feudum vendere, aut ſe obligare ad ſolutionem, neceſſe locū
14 iſto caſu, † *l. in fundo, ff. de reivendic.* quia illa loquitur de poſſeſſore, caſus autem noſtræ extenſionis loquitur de vtili domino, qui fortiora iura meliorandi habet, quàm habeat nudus poſſeſſor, & late caſum melioramentorum factorum in re pauperis, vel pauperi deuoluta, ſum proſequutus *infra* §. 41. *Rebel. de obligat. iuſt. lib.* 7. *quæſt.* 2. *num.* 2. *& dixi ſupra* §. 6. *num.* 8. loquendo de feudo meliorato hoc genere melioramentorum, domino deuoluto, *Roſental. de feud. cap.* 10. *concluſ.* 43. *Quæſtione, num.* 135. *& ſeq.* vbi præterea diſputat, an feudum ſit ratione horum melioramentorum hypothecatum melioranti.

15 Ampl. etiam in melioramentis † ciuilibus, vt puta, ſi feudo acquiratur ſeruitus, §. *ſi vaſſallo, hic finit lex, vbi Iſern. num.* 17. *circa princ. verſ. Idem ſi acquiſiuiſſet, & Aluarot. num.* 2. *in princ. & col.* 2. *verſ. Caſus, Balzaran. num.* 2. *in fin. & Afflict. in princ. & dixi ſupra in Regula conſtituta hoc cap.* 8. *num.* 37.

16 Ampl. vt melioramenta † facta in feudo ſint reficienda cuicumque illud poſſidenti, quamuis non ſit feudi capax, modo feudum domino aperiatur ſine culpa vaſſalli, *Roſental. de feud. cap.* 10. *concl.* 43. *quæſtione, num.* 36. *verſ. quoad perſonas.*
17 Ideò fœmina, † quæ regulariter eſt incapax feudi, *cap.* 1. §. *hoc autem notandum, qui feudare poſſ. cap.* 1. *de benef. feud.* ſi patris ſit hæres, qui feudum meliorauit, illud retinebit aduerſus dominū vel agnatum, cui fuit apertum, donec illi reſtituantur melioramenta, *Rol. à Val. conſ.* 28. *Quoniam, nu.* 28. *lib.* 1. *ſubdens n.* 40. dari electionem domino, vel agnato ſuccedenti in feudo, vel pati, quod auferā-
18 tur melioramenta, vel ſoluere † pretium illorum, quanti æſtimari poſſunt ruta & cæſa, quia pluris ſibi non intereſt, *Roſent. de feud. cap.* 7. *concl.* 47. *Quamquam, num.* 10. *Decian.* aſſerens hoc eſſe indubitatum, & non reperiſſe, qui aliud dicat in filia, *conſ.* 58. *Quæritur nunc, lib.* 2. *num.* 66. *Tuſcus concluſ.* 179. *melioramenta, num.* 27. *Intriol. centur.* 1. *Feudal. q.* 59. *num.* 5. *Scrader. de feud.* 2. *par.* 9. *par. ſect.* 2. *num.* 51.

Et idem dicitur de hærede extraneo,
19 † ſeu non comprehenſo in inueſtitura vltimi vaſſalli defuncti, *Afflict. in* §. *ſi vaſſallut, hic finit lex, num.* 5. *vbi ex Bal. Alberic. & alijs* concludit hæredi extraneo concedi retentionem ædificij facti in fun-

fundo feudali, ac etiam aliorum melioramentorum, ſubdens exceptionem

20 † retentionis poſſe opponi etiam poſt ſententiam, ſi de illa non fuit cognitum, & ſi hæres extraneus conuentus ad relaxationem feudi, illud relaxauit cum me-

21 lioramentis † poſſe petere poſſeſſionem melioramentorum per condictionem ſine cauſa, vel incerti condictionem, vel expenſas petere, *idem firmat Balzaran. ibid. num. 5. Roſental. de feud. cap. 10. concluſ. 43. Quæſtione, nu. 36. circa med. Decian. alios conſentientes, & ſimiles caſus referens, conſ. 29. circa primum, lib. 2. n. 5. circa med. verſ. ſic & in feudis, Intriol. centur. 1. feudal. quæſt. 59. num. 4. & 15. & dixi ſupra hoc cap. 8. num. 12.*

22 Ratio eſt, quia † idem iudicatur iſto caſu de melioramentis, quod dicitur de allodialibus bonis, quæ tranſeunt ad quoſcumque, iuxta tacitam, vel expreſſam domini voluntatem, *Cacheran. conſil. 56. num. 5. Pancirol. conſ. 1. num. 92. Intriol. de feud. centur. 2. art. 2. num: 345. & Centur. 1. quæſt. 59. num. 1.*

23 Ampl. etiam, † ſi feudum conceſſum fuerit ab Eccleſia, *Guid. Papa deciſ. 169. ſed quid, circa fin. Portius, Imol. conſil. 1. num. 16.* ea motus ratione, quod cum Eccleſia ſit cultrix Iuſtitiæ, ſi non ſolueret melioramenta facta in feudo conceſſo, locupletaretur cum aliena iactura contra regulam, *cap. locupletari, de regul. iur. Roſent. de feud. cap. 10. concl. 43. num. 50. & 51. Scrader. de feud. 2. par. 9. par. ſect. 2. num. 45.*

24 Ampl. etiam, ſi dominus † poſt conceſſionem fuiſſet proteſtatus, ne vaſſallus faceret melioramenta aliqua, nam ſi fuerint illa vtilia, vel neceſſaria nihil operatur talis proteſtatio, *Roſental. de feud. cap. 10. concluſ. 43. nu. 83.* Regulam tamen huic ampliationi contrarium firmaui *infra §. 42.*

25 Ampl. etiam, ſi in conceſſione † ſit appoſitum pactum, quod vaſſallus deberet tale, & tale melioramentum facere, nam aperto feudo ſine illius culpa, tale melioramentum ex conuentione factū repetetur, nec cenſetur donatum, niſi ex alijs verbis conceſſionis colligatur, ceſſare repetitionem, ſeu factam donationem, *Roſent. de feud. cap. 10. concl. 43. Quæſtione, num. 84.* ſubdens vtile eſſe tale pactum latioribus verbis concipere, quoad excludatur repetitio.

26 Ampl. etiam, vbi melioramenta † ſunt vtilia feudum poſſidenti, veluti purgare agrum feudalem lapidibus, dumis, ſpinetis, redigendo illum ad culturam, plantando vineam, oliuetum, auulſo nemore, *Afflict. §. ſi vaſſallus, hic finit lex, in princ. Peregrin. conſ. 3. ad ſingula, num. 31. & ſeq. Roſental. de feud. cap. 10. concl. 43. num. 171. Scrader. de feud. 2. par. 9. par. ſect. 2 num. 25.* late comprobat relatis etiam plurimis idem ſentientibus, reprobato

27 † *Caſtrenſ. cum alijs ſentientibus*, expenſas huius generis melioramentorum cōpenſandas cum fructibus perceptis, *Roſental. de feud. cap. 10. concl. 43. Quæſtione, num. 57. & ſeq.* vbi latè relata exempla probat *Hartman. Piſtor. quæſt. 42. lib. 2. par. poſterior. num. 24.* vbi de communi

28 † limitando, ſi ex lignis auulſis ſequatur vtilitas, quæ ſuperet expenſas auulſionis, *Peregrin. conſ. 3. lib. 3. num. 25. 26.* loquens de foſſis circumuallatione caſtri, & muris, ageribus, & *num. 31. 32.* loquitur de plantatione auulſione ſtirpium.

29 Ampl. etiam, † ſi vaſſallus faciens melioramenta, ſciat feudum recaſurum domino, ipſo viuente, vel mortuo, *Afflict. §. ſi vaſſallus, hic finit lex, num. 1. circa med. & ſimilia ſunt, quæ dixi ſupra §. 11. num. 8.*

30 Ampl. etiam, ſi melioramenta † per ſe ſtare poſſint, & aliò transferri, veluti ſi conſtructa fuerit in caſtro feudali, domus lignea, quæ integra, vel in partes diuiſa, aliò transferri poteſt. Vel importatæ bombardæ, vel aliud armorum genus ad defenſionem, & cuſtodiam caſtri dati in feudum, *Iſern. in §. ſi vaſſallus, hic finit lex, num. 17.* vbi addentes ita corrigunt illius textum, *Aluarot. num. 2. in princ. Balzaran. num. 5. Peregr. conſ. 3. ad ſingula, num. 29. & ſeq. lib. 3.* addendo idem dici, ſi importatæ fuerint in caſtro columbæ, & ego addo, idem dicendum de aluearijs cum apibus, molendino duabus nauibus conſtructo in flumine decurrente per territorium feudi, vt fit in Pado, Tanegro, & alijs

fluminibus aptis ad ferendum tale onus,
Roſental. de feud.cap.10.concl.43. Quæſt.
num.52. & ſeq. Peregrin.conſ.3. ad ſingu-
la, lib.3.num.22.24. verſ.& de: & n.29.
Scrader.de feud.2.par.9 par.ſect.2. nu.22.
verſ.tertio, Hart. Piſtor. quæſt. 42. lib.2.
par.poſt.num.25. Molin.de iur.primogen.
lib.1.cap.26. num.6. Rimin. Iun. & Mo-
lin. de iur.primogen.lib.1.cap.26. num.5.
loquens de bombardis, conſ. 90. ſcripſi,
num.10.
13 Ampl. etiam, vt reficiendæ ſint † ex-
penſæ, quæ ſint non modicæ, factæ in
lite pro defenſione feudi, & iurium illius
in perpetuum, non autem, ſi lis tangat
iura ipſius vaſſalli tantùm, vt puta, ſi
agnatus prætendat præterri in ſucceſſio-
ne defuncti, nam tunc non repetuntur,
etiam magnæ, ſiue feudum aperiatur
domino, ſiue agnato, §. vt diſtinguit,
Roſental.de feud.cap.10.concluſ.43.Quæ-
32 ſtione, num.7. Limitando, † ſi lis fuerit
affectata, vel mota culpa ipſius vaſſalli,
qui litem ſuſtinuit, Scrader. de feud. 2.
par.9.par ſect.2.num.54.
33 Impenſa non modica, † ſeu magna
facta in feudo dicitur, quæ reſpicit per-
petuuam vtilitatem feudi, modica verò
eſt, quæ deficit cum vaſſallo, Intriol.
centur.1.feudal.quæſt.59.n.11. & ſeq.
34 Ampl. ſiue melioramenta † fiant fa-
ciendo de nouo, ſiue reficiendo vete-
ra, ſeu quæ ſint intrinſeca, ſeu infixa
feudo, Aluarot.in §. ſi vaſſallus, hic finit
lex, num.2. Guid Pap. deciſ.169. ſed quid,
num.1. Roſental. de feud. cap.10.concl.43.
num.67. & ſeq. vbi exemplum refert, ſi
in fundo feudali ædificetur arx, fiat val-
lum, vel aliud genus munitionis, quod
ſit vtile, vel neceſſarium ad illius con-
ſeruationem, idem cenſet, ſi in feudo
ædificetur columbarium, vel piſcina,
molendinum, horreum, ſtabula, agge-
res, muri, pallatium, ſequitur, & com-
probat alijs relatis, Peregrin.conſ. 3. ad
ſingula, lib.3.num. 22. & ſeq. pluribus,
Scrader.de feud.2.par.9 par.ſect.21. verſ.
ſecundo, num.22. Menoc. de retinend. re-
35 med.11.nu.18. vbi reprobat Iaſ. † diſſen-
tientem, ſequendo Ioan. de Anania, qui
aliud ſentit, & quem Iaſ. non intellexit.
36 Ampl. ſiue melioramenta † ſint indu-
ſtrialia, ſiue ciuilia, ſiue corporalia, ſiue
incorpor. §. ſi vaſſal. hic finit lex, vbi Iac.
de Beluis, Iſern. Bald. Aluar. & alij, quos
refert, & ſequitur Scrader. de feud.par.9.
par.ſection.2.num.21. verſ.ſecundo, Hart.
Piſtor.quæſt.42. lib.2.par.poſter.num.26.
in fin. Intriol.de feud.centur.1. quæſt.59.
num.1.
37 Ampl. ſiue melioramenta † ſint facta
ab vltimo vaſſallo, per cuius obitum,
vel aliter, ſine tamen culpa illius, feu-
dum fuerit domino apertum, ſeu præde-
ceſſore, vel alio, à quo poſtremus vaſſal-
lus cauſam habuit gratuitam, vel onero-
ſam, vniuerſalem, vel particularem,
Roſen. de feud.c.10. concl.43. Quæſtione,
num.38. & 39. addendo id procedere,
38 † ſiue feudum aperiatur domino, Guid.
Pap.deciſ.169. Sed quid, num.1. ſiue pro-
ximiori agnato, quamuis iſtius vltimi
vaſſalli auctor per deficientiam ma-
ſculorum, nec hæredes illius exce-
piſſent de melioramentis, Scrader. de
feud.2.par.9.par.ſect.2.num.38.verſ.16.
hæc concluſio ampliat. vbi plures ſecum
ſentientes refert, motus, quia ſucceſſori
tam vniuerſali, quàm particulari, de iure
licet rem melioratam retinere, donec
fuerit de melioramentis ſatisfactus, Pe-
regrin.conſ.3. ad ſingula, lib.3 num.33. &
34. Tuſcus concl.179. melioramenta, n.34.
Ampl. vt expenſæ factæ meliorando
39 feudũ, repetantur, quamuis incendio,
vel alio caſu ſine culpa vaſſalli, perierint,
cum temperamento tamen, vt dixi in-
fra, §.35. verſ.ſecundus, ac etiam, ſi ea
melioramenta erant duratura vltra tẽ-
pus, quo vaſſallus feudum poſſedit, ſe-
cus ſi non erant duratura, vt declarat
Scrader. de feudis 2. par.9. par.ſection.2.
num.27.
40 Ampl. vt creditor feudatarij † poſſit
excipere dominum, vel agnatum non
immittendum, niſi ſoluat melioramenta
ſoluenda vaſſallo, cuius morte, vel facto
minime culpabili, vel punibili pœna
amiſſionis feudi, aperti domino, vel
agnato, Roſental.de feud.cap.10.concl.43.
Quæſtione, nu.36. & 133. & ſeq. Intriol.
de feud. Centur.1.quæſt.59.nu.7. Menoc.
de recup.remed.11.num.10.
41 Ampl. vt liceat † excipere de meliora-
men-

mentis ad retardandam ſententiam latam ad fauorem Domini, vel agnati, ſuper deuolutione feudi, vt dixi ſupra in regula conſtituta, *hoc cap.8.n.37.Menoc. de Reip.Remed.11.nu.10.Scrader.de feud. 2.part.9.par.2.ſection,2.n.33.Guid.Papa. deciſ.169.ſed quidn.1.*

42 Ampl. vt domino † vel agnato ingreſſo feudum nō oppoſita exceptione melioramentorum, concedatur vaſallo, vel illius hæredi, repetitio expenſarum, quas vaſalus fecit meliorando feudum *Afflic. §.ſi vaſallus.Hic finit lex nu.10. Scrader. de feud.2.9.part.ſect.2.n.34.* & ſimile eſt, quod pluribus firmat. *Tiraquel. de Retract.Connention.§.7.gloſ.1.n.7.* dum vo-
43 luit, quod ſi † emptor cum pacto de retrouendendo faciat melioramenta in re empta, & non facta mentione melioramentorum illam venditori retrouēdat, poſſe ab illo condicere facta melioramenta.

Obſtant tamen quæ dixi infra §.32.

44 Ampl. vt hæredi vaſalli defuncti † concedatur feudi meliorati retentio, donec integrè, ita vt non deficiat vnicus nummus, fuerit ſatisfactus, ſi tamen melioramenta ſint liquida, vel poſſint liquidari incontinenti, vt argumento eorum,
45 quæ tradit *Tiraquell. de interpellat.* † *ad retrouendendum, vbi conuenerat de retrouendit. de Retract. conuent.§.4. gloſ.6. n.23.& ſeq.* concludit *Scrader.de feud.2. part.9.part.ſection.2. nu.30. circa fin.&*
46 *de † reintegratione ſpoliati. Crauet. conſ. 140.n.3.*

47 Ampl. etiam vbi feudum † aperitur agnato proximiori, defuncto vaſallo abſque maſculis, vt latè probat *Roſental. de feud.cap.10.concluſ.43.quæſt.n.174.& & ſeq. Balzaran.in §.ſi vaſallus. hic finit lex nu.5. Franc. à pont,deciſ.4.n.33.* aſſerens ita paſſim iudicari, & ſimile eſt quod dixi de emphiteuſi, quæ ad alium comprehenſum in cōceſſione deuoluatur ſupra §.2. n.10. *Scrad.de feud.2.part. 9.part.ſection.2.n.47.*

48 Ampl. vt vaſallo, vel illius † hæredi, & cuicumque habenti cauſam ab illo vniuerſalem, vel particularem, ſint reficiendæ expenſæ factæ, cuſtodiendo, & defendendo caſtrum ſibi datum in feudum,

Bald.conſ.303. ad euidentiam nu.2. lib.1. Tiraquel.de pluribus cumulatis, addendo idem dici, ſi expenſæ factæ fuerint
49 ne † caſtrum à furibus, & hoſtibus diripperetur, *de Retract.lignag.§.15.gloſ.1.nu. 25. Scrader.de feudis 2.part.9.part.ſect.2 num.21.verſ.4.* eam afferens rationem, quia talis impenſæ ſunt neceſſariæ, & perpetuam afferunt vtilitatem feudo, quòd ſi non fuiſſet cuſtoditum, vel deſēſum ab hoſtibus, vel latronibus occupatum, & difficile recuperatum fuiſſet. Ad-
50 dendo in fine idem dicendum, ſi non † obſtante deſenſione, & cudodia, fuiſſet occupatū. *Roſental.* tamen *de feud. c.10. concluſ.43.q.43. n.69.& ſeq.* dicta Scra-
51 der. declarat † ſi expenſæ excedant longè fructus feudi, quia vaſallus eſt obligatus ad cuſtodiam feudi, & vbi Domino fuit periculum amiſſionis, ſeu occupationis feudi denuntiatum, & ille non eſt auxiliatus vaſallum, quia quatenus expenſæ excedunt fructus feudi, illæ repetuntur, *Peregrin.conſ.3.lib.3.n.34.*

Ampl. etiam in melioramentis voluptuarijs *Hart.Piſt.q.42.lib.2.part.2.n.26* vbi refert diſſentientes, & an dominus debeat ſoluere, vel pati abraſionem, & dixi infra §.33. ampl. 5.

52 Ampl. etiam vbi tractatur † de expēſis factis recuperando caſtrum conceſſū in feudū, ab hoſtibus, modo illę magnæ ſint, & excedant fructus feudi, *Alex cōſ. 168. Requiſitus lib.2. n.8. vbi Natta plures conſentiētes refert Io. de Ancnia conſ. 32.col.final.Scrader.de feud.2.part.9.par. ſect.2.nu.22.& ſeq.* eam afferens rationē quia tales expēſæ ſūt vtiles, & neceſſariæ.

53 Ampl. vt non fiat differentia, an melioramēta facta fuerint à vaſallo pe ſe ipſum, vel per alium, expenſis vaſallii, vel facientis, contemplatione tamen vaſalli. *Scrader.de feud.2.part.9.part.ſect.2.n.35. 39.& 50.*

54 Ampl. ſiue contra vaſallum † ſeu illius hęredem agatur iudicio poſſeſſorio, ſiue petitorio, ad relaxandum feudum, *Scrader. de feud.2.part. 9.part.ſect.2.nu. 48.*

55 Ampliari poſſet † aſſumptum huius §. alijs caſibus, qui colligi poſſunt ex regula firmata hoc octauo capite, cum tribus §§. ſequentibus.

56 Quia

Quia ſæpè feci mentionem fructuum
56 feudi † ſi quæratur quę veniant appellatione fructuum viden. *Tiraquel. de Retract.lignag. §.15.gloſ.1.nu.1.& ſeq. pluribus,& nu. 27. cum alijs congeſtis in meis collectaneis ad l. fructus.ff. ſolut. matr.*

Quo pretio ſint æſtimanda melioramenta,& deterioramenta feudi. vid.adentes ad *Guid.Pap.deciſ.169.& dixi infra §.29.Io.Franc.à Pont.deciſ.12.*

57 Limit. ijs omnibus caſibus † quibus dixi limitari regulas conſtitutas, *hoc c. 8. & §.2.& §. 11.*

58 Limit. vbi melioramenta † ſunt modica, & quæ vaſallus debebat iure feudi facere. *Aluarot. §. ſi vaſſallus. Hic finit.lex. nu. 2. verſ. Quæro,* remiſſiuè declarando, quæ melioramenta dicantur modica: *Affl. deciſ. d. §. ſi vaſſallus, num.9. in fin. & Balzaran. num. 5. verſ. Nam modica. Valaſc. de iur. emph. q. 25. num.12.* & dixi. §. 40.

59 Limit. vbi feudum † aperitur domino ex delicto, ſeu culpa,& facto vaſſalli *Bal.d.§. ſi vaſſallus. Hic finit lex, num.1* addendo pœnam amiſſionis melioramentorum admitti in vindictam delicti vaſſalli. *Aluarot. ibid. num.2.verſ. Quæro ab extra. Afflic. num. 3. verſ. Sed ſi* & dixi de emphiteota. *idem ſupra §. 1. art. Piſt. quæſt. 42. lib. 2. num.19. Pereg. conſ 3. lib. 3. nu. 20. Balzaran. §. ſi vaſſallus. Hic finit lex, num.5. verſ. Item recedit. Guid. Papa deciſ. 169. num. 1.*

60 Sublimita in melioramentis † neceſſarijs, quæ vaſſallus non amittit, licet perdat feudum ſua culpa modo, ſint facta poſt delictum, ſecus ſi ante. Sed an talis deuolutio fiat in præiudicium creditorum, *dixi ſupra, §.1. num. 43. Roſental. de feud. cap.10. concluſ.43. num. 12.*

61 Limit. in melioramentis † quæ accedunt feudo ex illius natura, *cap. 1. §. ſi quis de manſo. de controuerſ. in veſt. Affl. §. ſi vaſſallus. Hic finit lex. num.8. circa med. & deciſ. 252. magnific. nu.3. & ſeq.* exemplum referens in ſolutione adoæ, vel alluuionis, vt dicam infra. *Scrad. de feud. 2. quæſt. 9. part. ſect. 2. num. 2. & ſeq.* qui loquitur de incremento feudi per alluuionem. *Intriol. late centur. feudal. par. 1. quæſt. 59.*

62 Limit. in melioramentis † factis à tertio contemplatione feudi, non autem vaſalli, *Afflic. d. §. ſi vaſallus, num. 8. in prin.* Secus ſi alio reſpectu, etiam gratis. vt late proſequitur, *Roſental. de feud. cap. 10. concluſ. 43. num.40. & ſeq. & Scrad. eod. trac. 2. part. 9. part. ſection. 2. num.60. verſ. Tertio. & dixi ſupra. hoc cap. 8. num. 22. 23. & ſupra, §. 2. n. 62.*

63 Limit. in melioramentis, quæ † ſine feudo per ſe ſtare poſſunt, nam illa ſunt vaſalli finito feudo, veluti ſi conceſſo caſtro in feudum ſine iuriſdictione, deinde vaſallus illam acquirat, deuoluto feudo ad dominum, vel agnatum coinueſtitum, non deuoluetur iuriſdictio. *Roſental. de feud. cap. 10. concluſ. 43. num. 18. & ſeq.* vbi præterea agit, an
64 conceſſo caſtro ſine mentione † iuriſdictionis, quā deinde feudo aperto exercebat vaſallus præſumatur conceſſa cum caſtro, *Clar. §. feudo, quæſt. 88. n. 5. Molin. de iur. primogen. lib. 1. cap. 26. num. 2. verſ. ſi res ipſa & num. 6. repetit,* quæ dixi de iuriſdictione. *Hart. Piſt. quæſt. 42. lib. 2. num. 39. & ſeq. pluribus verſ.* Ad augumētum, vbi aliud exemplum refert, ſi ematur alius fundus, non feudalis, *& dixi in concluſ. firmata hoc cap. 8. num. 113.*

65 Limit. vbi conuentum † fuit ne aperto feudo repetantur, *Scrad. de feud. c. 10. concluſ. 43. num. 78.* & vide dicta *in concluſ. firmata hoc cap. 8. num. 95.*

66 Limit. vbi melioramenta † ſunt exceſſiua, ſeu dominus, vel agnatus eſt impar, ad illorum refectionem. *Roſental. de feud. cap. 10. concl. 43. num. 95. & ſeq. plurib. & 98.* Sublimitando ſi me-
67 lioramēta † ſint neceſſaria. addēdo quomodo conſulatur meliorāti concurrēte impotentia domini, vel vaſalli, ad ſoluendum vtilia, vel neceſſaria melioramenta, vel facta de mandato domini etiam tacito, vel dominus ſtatim vendidit pluris, vel inde aucta, vel ſequuta eſt publica vtilitas, addendo *num.* 103. remitti arbitrio iudicis, quando impenſa dicatur nimis oneroſa, & dixi hoc *cap. 8. Limit. 7. & §. 11. Limit. 11.*

67 Limit. in melioramentis † factis in fraudem domini, ne ſcilicet poſſet recupera-

perare rem melioratã, *Scrader. de feud. c.10.concluſ.43. n.96. in fin. relatis Alberic. in l. ſi ſeruus ff. de pign. art. Tiraquel. de Retract. conuent. §. gloſ. 2. n.5. Boer. deciſ. 47. num.14.*

69 Limit. in melioramentis † vltra conuentionem, *Roſental. de feud. cap.10. concluſ.43. n.80. & ſeq.* addendo ſi non adſit dictio taxatiua, ſublimitando ſi de ſumma erogãda in certo genere melioramentorum fuit conuentum, nam non prohibetur facere aliud genus.

70 Limit. vbi conuẽtum fuit † ne aliqua fierent melioramenta *Roſental. de feudis cap.10. concluſ.43. nu.80. & dixi ſup. c.8. num.136.*

71 An autem feudi retentio detur † creditori vaſalli, qui dedit, quæ fuerant opus ad meliorandum feudum, vidẽdus, *Roſental. de feud. c.9. concluſ.43. n.133. & & ſequ. & 173. in princip.*

72 Cuius temporis pretium † ſit inſpiciendum in æſtimandis melioramentis, & an potius quãtitas erogata, quam vtilitas, quæ ſit conſequuta ex meliormentis ſit attendẽda, dixi infra §.29. & ſeq. & an melioramenta ſint ęſtimanda in concreto, vel abſtracto, *Clar. §. feudum. q. 88. num.2. Tuſcus concluſ. 176. melioramenta n.1. & ſeq. Viuius opin.495. num.3. Hart. Piſt. q.42. lib.2. n.11. & ſeq. plurib.*

73 Limit. in melioramentis, quæ accedunt feudo iure alluuionis. *Clar. §. feud. nu.3. Hart. Piſtor. q.42. lib.2. n.47. & ſeq.* & dixi *ſup. cap.8. n.97.*

74 Limit. † in melioramentis acquiſitis feudo per præſcriptionem, *Scrad. de feud. 2. part. 9. part. ſect. 2. n.6.*

Limit. vbi vaſallus pariter deteriora-
75 uit, vt dixi ſupra *cap.8. n.133.*

76 Limit. in melioramentis † accidentalibus, *Scrader. de feud. 2. part. 9 part. ſect. 2. nu.5.*

77 An autem melioramenta † ſint reficiẽda vaſſallo, ab agnato ex proprijs bonis, vel vẽditione partis feudi, vel aliter videndus, *Roſental. de feud. cap.10. concl. 43. n.175. & ſeq. Mol. de iur. primog. lib.1. cap.10. n.18.*

78 Limit. vbi conſuetudine † ſeruatur contrarium, *Hart. Piſt. q.42. lib.2. n.36.* vbi teſtatur vigere apud Saxones.

An domino concedatur electio ſoluendi potius melioramenta, quàm pati illorum abraſionem, dixi infra §.33.

---

§. XVIII.

SVMMARIVM.

Vſufructuarius conuenit in aliquibus cum feudatario. 1.

Vſufructuario, vel illius hæredi reficienda ſunt melioramenta facta in re qua fruebatur 2. Contrarium 3. 5. *& quare* 4. *concorda.* 6. *ampl primam opin.* 7. 9. 10. 11. 12. 14. 15. 16. 17. 18. 19. *Limit.* 13. 20. 21. 22. 23. 25. 27. 28. 29. *ſublimit.* 24. 26.

Vſufructuario inuito non melioratur fundus, quo quis fruitur. 4.

Melioramẽta æſtimantur pretio currenti tempore, quo res meliorata reſtituitur. 8.

qua actione petantur ab hærede vſufructuarij. 30.

Poſt ea, quæ dixi de vaſallo, ſeu feudatario, necti poſſunt dicenda de
1 vſufructuario, qui aliquam † conueniẽtiam videtur cũ illo habere, nemo enim illorum eſt dominus proprietatis, ille feudi, iſte rei, qua vtitur, & fruitur, & dixi de *Differẽtijs verborum iuris, §. feudatarius, & vſufructuarius.*

2 Regula itaque ſit quod finito † vſufructu, reficienda ſunt melioramenta ipſi vſufructuario, vel illius hæredi, *Gloſ. in l. ſed & ſi quid ff. de vſufruct. Bart. l. eo tẽpor. §. qui maximos ff. de publican. n.14. & in l. domus, §. ſi cuius ff. de damn. infect. nu.3. Aret. conſ.111. nu.1. Guid. Pap. deciſ. 438 Gram. conſ.13. n.43. Valaſ. de iur. emphit. q. 25. nu.6. poſt med. verſ. poſt med. verſ. Nec mirum. Molin. de contract. diſput.443. n.4. Cuman. conſ.57. monaſteriũ nu.5. verſ. eodem modo. Afflict. §. ſi vaſallus. Hic finit lex n.1. verſ. Item, quia vſufructuarius. Decian. conſ. 29. lib.2. n.5. Pacific. de Saluian. Inſpect. 2. cap.2. n.215 Surd. conſ.333. n.28. & conſ.155. n.14. Peregrin. de fideicom. art.50. n 64. verſ. & in vſufructuario.*

3 Contrarium † tenet *Borgnin. tract. de*

vſu-

*vſufruct.n.*158.*auctoritate Corn.conſ.*86. *lib.* 4.*& Aloiſ. de Albert.ſingul.* 11. quos etiam refert, & ſequitur *Tuſc. concluſ.* 180.*melioramenta n.*31. & mouetur idē Borgnin.† non contemnenda ratione, vt ſicuti proprietarius non poſſet inuito vſufructuario meliorare fundum, quo quis fruitur, *l.fin ff.de vſu & habit.l.hactenus, & l.ſeq. ff. de vſufruct.* ita & fructuarius non debet poſſe facere melioramenta in re qua fruitur, vt ſeruetur correlatiuorum regula. *Io.Andr.in cap. fin.de peculi.cleric. n.* 3, concludens vſu-
5 fructuarium † non poſſe ampliare, nec deteriorare bona, quibus fruitur, etiam quòd meliora ſit repoſitaturus.

6 Contrarietatem hanc conatus eſt † conciliare *Peregr.de fideicom.art.* 50.*nu.* 42. ſed quia, quæ ille doctiſsimè diſtinguendo excogitauit, penitus non tollunt relatam contrarietatem dictorum interpretum, contradictoriè ſe oppugnantium, ideo non recedendo à conſtituta regula, ex ampliationibus, & limitationibus, quas ſubdam, omnis ceſſabit contrarietas.

7 Ampl. præſertim † ſi talia melioramenta ſint perpetua, ſeu longo tempore duratura, hoc eſt vltra tempus, quo durabit vſusfructus. *l.cum C.de vſufruct. per quem textum ita firmat Corn.cōſ.*86. *cira lib.*4. *num.*4. *Menoc.de arbitr.iudic. Caſu* 215.*cum anno n.*4. *circa med.* concludens ſi propietarius finito vſufructu percepturus eſt aliquam vtilitatem ex melioramētis factis pro rata vtilitatis, debere reficere melioramenta, & hanc eſſe potiſſimam rationem, quia meliora-
8 menta † ſunt reficienda iuxta ęſtimationem, quæ fiat tempore reſtitutionis rei melioratæ, *Afflit. deciſ.*252.*n.*2.*Menoc. conſ.*64.*n.*31. *Peregr. de fideicom. art* 50. *n.*42. & dixi infra §. 53.

9 Ampl. ijs omnibus caſibus quibus † ampliatur regula conſtituta hoc cap.8.

10 Ampl. præſertim ſi † melioramenta ſint neceſſaria. *Corn.conſ.*86.*circa lib.*4.
11 *n.*5.*circa med.& n.*7. *in fin. & dixi hoc c.* 8. *nu.* 30. *Rebel.* ampliando etiam quod perierint de *obligat. iuſt.lib.*7.*q.*2.*n.*2.

11 Ampl. etiam in † melioramentis vtilibus, *Corn.conſ.* 86. *lib.*4. *n.*6.*in princ. & n.*7.*in fin.Peregr.de fideicom.art.*50.*n.*42.

12 Ampl. etiam † in melioramentis factis, litigando actiuè, vel paſſiuè ſuper bonis quibus quis fruitur, vel frui debet, modo lis tangat iura bonorum, non autem vſumfructum, & expenſæ fuerint non modicę, *Gozad.conſ.*94.*An illuſtriſſima n.* 37. *& ſeq.* addendo procedere præſertim ſi vſufructuarius nō poſsideat bona, de quibus erat lis, idē relatis pluribus conſentientibus ſenſit *Gomeſ.var.*
13 *ſolut. de ſeruitutibus n.*7. † limitando in vſufructuario legali, ſeu ex legis diſpoſitione. *l.* 1. *C. de bonis matern. & latius proſequitur Roſental.de feud.cap.*10.*concluſ.*43.*n.*73. *&* 75. *Molin.* reprobata diſtinctione, an quis ſit vſufructuarius legalis, vel ex hominis diſpoſitione. *de iur.primog.lib.*1.*cap.fin.n.*10.*vſq.in fin. Surd conſ.*333.*n.*28. *Barboſ.l.diuort.§.fin. ff. ſol.matr. nu.*44.*verſ: quod multo magis cui latiſ.agit eo num.& ſeq;*

14 Ampl. etiam † in vſufructuario legali, ſeu ex legis diſpoſitione *Peregr. de fideicom.art.*50.*n.*42.*in princip.& n.*64.*verſ. & in vſufructuario.*

15 Ampl. etiam ſi † facta fuerint ex fructibus rei, qua quis fruitur *Peregr.de fideic. art.*50. *n.*64.*verſ.& in vſufructuario.Pinel.l.*2.*C.de reſcind.vend.part.*2.*cap.*4.*nu.* 62. ampliando ſiue ſit vſufructuarius ex lege, vel hominis diſpoſitione.

16 Ampl. etiam † ſi melioramenta ſint magna, modo ſint neceſſaria, & faciant conditionem proprietatis vtilem, expēſaque in illis conficiendis nō fuerit modica, ſeu leuis, *Peregr.de fideicom. art.*50. *nu.*42.*Surd. conſ.*155. *nu.* 17. relatis, qui vellent fructuarium debere illa facere de ſuo durante vſufructu, ſed repetere illo finito. At ipſe tenet proprietarium debere miniſtrare expenſas.

17 Ampl. † in melioramentis neceſſarijs factis colligēdorum, vel quærendorum, vel conſeruandorum fructuum gratia, ſi durent finito vſufructu *l.hactenus in fin.& l. penult. ff.de vſufruct.Peregr.de fideicom.art.*50.*nu.*42. *verſ.planè nouum ædificium, Rebel. de oblig.inſtitiæ.lib.*7.*q.* 8.*n.*8.

18 Ampl. vt ſicuti † illi reficiūtur melioramenta, ita debet ille reficere damna, *ſi*

ſiquæ intulit bonis, quibus fruitur vt dixi ſupra §.11.*n.*28.

19 Ampl. etiam ſi melioramenta † ſint modica, modo perpetuam ſint allatura vtilitatem proprietati. *Alex. l. diuortio §. fin. ff. ſol. mat. n.* 3. *ver.* & ſecundum, quẽ ſequntur relati a *Surd. conſ.* 333. *n.* 29. vel agatur de vſufructu ex cauſa oneroſa *Sur. cõſ.* 155. *n.* 10. *Gratian. Diſcpt.* 193. *n.* 6. *&* 7.

20 Limit. vbi melioramenta † ſunt facta perficiendo cæpta ædificia, etiã quod aliàs eſſent fructuario inutilia, niſi perficiantur *l. vſufructuarius nouum.* 50. *&* 67. *ff. de vſufruct. Peregrin. per hæc iura de fideicom. Artic.* 50. *n.* 42. *verſ. Imo. nec ædif. incboata:*

21 Limit. in melioramentis † quæ de nouo fiunt a fundamentis, nam tunc nedum negatur repetitio expenſarum, ſed nec etiam conceditur abraſio veluti, ſi in fũdo quo quis fruitur, cõficiat domum, vel conſtructæ aliam addidiſſet, vel illam mutaſſet, vel diuiſiſſet. *l. æquiſſimũ §. ſed nec diætas l. ſed. & ſiquid. in prin. l. hactenus. §. fin. & l. ſeq. ff. de vſufruct. per quæ iura ita firmat. Peregrin. de fideicom. Artic.* 50. *n.* 42. *verſ. at ſi vſufructuarius. Io. And. in cap. fin. de pecul. cleric. n.* 3.

22 Limit. vbi melioramenta † ſunt facta a conductore vſufructuarij, nam ſi conductio fiat tamquam a fructuario, & deficiat vſufructus, nihil repetit, vt concludit. *Io. Bræcb. in l. impenſa.* 79. *ff. de verb. ſignific. n;* 6. *argum. l. qui bona. §. cum inter. ff. de dam. infect. l. ſi proponis. §:* 1. *l. ſi exhæredatus ff. de inof. teſt. l. lucius. §: penul. ff. ad Trebel. cap: conuenientib.* 1. *q.* 7. *cap. cũ Hadrianus. diſt.* 63. Si conductio ſit facta tamquam de re propria, reficiuntur melioramenta ab hærede vſufructuarij, qui conductorem decepit locando illi rem alienam. *l. ſi quis domum bona §:* 1. *ff. locat. vt per hunc textũ ſubdit Idem Bræcb: ibid. n.* 8. *Rebel. de oblig. iuſt. lib.* 7: *Queſt.* 8. *n.*

23 7. *in fin. & n.* 9. *& ſeq.* † ſublimitat. in foro conſcientię, relata ratione quare aliud dicendum in foro fori.

24 Limit. pro ea rata temporis, qua durat vſufructus, & teruntur melioramẽta. *Menoc. conſ.* 64. *n:* 31.

25 Limit. vbi melioramenta † ſunt modica. *Corn. conſ.* 86. *circa. lib.* 4. *n.* 4. *l. hactenus. ff. de vſufruct. Menoc. de arbit. Iud. caſu.* 215. *n.* 6. *& ſeq.* vbi præterea declarat quæ dicatur impenſa modica, & dixi *infra. §.* 40. *Peregrin. de fideicom. Artic.* 50. *n.* 45. *vbi refert diſentientes.*

26 Intellige limitationem † antecedentem vt per *Gratian. Diſcep.* 193. *n.* 7: *Mangil. de euiction. Queſt.* 153 *n.* 10.

27 Limit. in expenſis † temporalibus, ideſt parum, vel donec vſufructus durat, duraturis. *Afflict. decis.* 252. *magnific: n:* 2. *Menoc. de Arbit. Iud. caſ:* 215. *Cum anno n.* 4. exemplum referens ſi rotæ molendini aliquautulum fractæ reficiantur, & ſimilia fiant.

28 Limit. vbi melioramenta † fiunt gratia meliorãtis detrahendo, vel demouendo, ex fundo quo quis vtitur, & fruitur *l. hactenus in fin. ff. de vſufruct.*

29 Limit. vbi expenſæ † ſeu melioramenta reſpiciunt onera realia rei, qua quis fruitur. *Pinel. in l.* 1. *part.* 2. *C. de bonis matern. n.* 72. *vbi multis modis ampliat. & limit.*

20 Qua autem actione repetantur a fructuario, vel illius hærede, melioramenta *vid. Bart. in l. cum adquem C. de vſufruct. & habitation. & dixi infra. §.* 32.

---

§. XIX.

SVMMARIVM.

Maritus qua ratione ſit ſocius indiuiduus ſuæ vxoris. 1: *qualiter ſit dominus rei dotalis.* 2. *an illi detur retentio fundi dotalis ob melioramenta* 7. *datur repetentio non autem retentio* 5. 7. *ampl.* 8. 9. 12. 14. 15. 16. 22. *vbi referuntur diſentientes & concordantes!* 23. *ampl.* 24. 25. 26. 27. 29. 30. 32. 33. 34. 35. *quæ controuertitur*

Limit. 37. 40. 44. 51. 54. 55. 56. 57. *ſublimit.* 39. 42. 43. 45. 46. 47. 48. 58.

Dos minuitur ratione melioramentorum neceſſariorum. 9. *Intellige.* 10.

Clauſula ipſo iure. ratione materiæ cui apponitur amittit vim ſuam. 11.

1 Siue ratione Sacramenti matrimonij, dicamus maritum † eſſe vxoris ſocium, & indiuiduum vt inquit. *Modeſtinus.*

lib. 1. regu. iur. relatus a Triboniano in l. 1. ff.
de ritu nupt. tam vitę quã illius patrimo-
nij. l. de die. §. 1. ff. qui ſatiſdar. cogant. Bal.
auth. ei qui iurat. C. de bonis. auth. iud. poſ-
2 ſid. n. 39. in fin. Siue vellimus illum eſſe †
dominum rei dotalis, vt colligitur ex re-
ſcripto Imp. Cari Carini & Numeriani re-
lato in Iuſtinianeo Codic. in l. doce ancillam
3 C. de rei vendicat: ſed an proprie † vel
ficte, & an de iure gentium primario, vel
ſecundario, videndus Riminal. in §. 1. inſt.
quib. alien. liceat vel non n. 506. & ſeq.
4 plurib. ſi idem faciat fundum dotalem †
meliorem, ſi ab vxore ſoluto matrimonio,
vel in caſu vergẽtiæ ad inopiæ repetatur,
5 quod repetitio melioramentorum † in
illo factorũ detur marito, vel ipſius hęredi
repetitio, eſt textus, qui nõ eget gloſemate
in l. diuortio. §. impendia. ff. ſolut. mat. & cõ-
probãt Cuman. conſ. 57. n. 5. circa prin.
Corn. conſ. 86. circa. n. 2. verſ. His tamen
non obſt. lib. 4. Caſt. in l. domos. 61. ff. dele-
gat. 1. n. 4. & cõferũt quæ dixi de emptore
cum pacto de retrouendendo, qui & ipſe
eſt aptitudine dominus rei emptæ, reuo-
6 cabilis. ſupra. §. 12. ſicuti eſt † & maritus
ſoluto matrimonio Rebel. de oblig. Iuſt. lib.
7. Queſt. 1. n. 9. concludens dari illi pe-
7 titionem, † ſed non retentionẽ rei dotalis.
Carroc. de locat. part. 4. de expenſ. n. 38. &
ſeq. Surd. conſ. 155. n. 13. Barbos. l. diuor-
tio. §. fin. ff. ſol. mat. n. 68. verſ. Nunc. De-
cian. conſ. 29. lib. 2. n. 5. addendo dari re-
tentionem.
8 Ampliari poteſt præsẽs aſſumptũ † mul-
tis caſibus, qui colligi poſſunt ex dictis ſu-
pra in prin. huius cap. 8. & §. 12.
9 Ampl. quod ſi melioramẽta † facta in fun-
do dotali fuerint eidem neceſſaria, vt ipſo
iure minuant dotem. l. diuortio. §. impen-
dia in fin. ff. ſol. mat. l. dote. ff. de rit. nupt.
l. 1. §. in neceſſarijs. ff. de negot. geſt. l. ſi is qui
§. quod dicitur. ff. de iur. dot. l. 1. §. ſed nec
impenſas. C. de rei vxor. action. l. conuenire.
ff. de pact. dotal. Alex. ad Bart. in l. fin. ff de
impenſ. in reb. dotal. n. 4. verſ. Actiſ. exem-
plum referens, ſi maritus faciat, vel refi-
ciat domum in fundo dotali pro habita-
tione coloni. Rol. a Val. conſ. 28. Quoniã.
lib. 1. n. 12. & ſeq. qui idem exemplum re-
ferens, concludit repeti melioramẽta. Re-
bel. de obligat. Iuſt. lib. 7. Queſt. 1. n. 1.

10 Intelligas tamẽ dotẽ ipſo iure minui † quo-
ad effectũ, vt minutur quantitas dotis, &
quod ratione melioramentorum ex dote
detrahatur expenſum in fundo dotali, non
autem quod minuantur corpora dotalia,
quæ integra reſtituuntur refuſis viro, vel
illius hæredibus, expenſis, quas maritus
neceſſitate rei fecit in fundo dotali, Bart.
Alberic. & reliqui & gloſ. verb. ſed dotis in
d. §. quod dicitur Bart. & Sal. in d. §. ſed
nec ob impenſas. Iaſ. §. per retentionẽ Inſt.
de. action. n. 5. & ſeq. Rebel. de obligat. iuſt.
lib. 7. Queſt. 1. n. 1. & 5. Scrader. de feud.
2. part. 9. part. Section. 2. n. 58. addendo
11 verba illa. † Ipſo iure, quibus vtitur. I. C.
in d. l. dote ff. de rit. nupt. ratione ſubiectę
materiæ amittere virtutem ſuam, cap. au-
ditis. vbi gloſ. verb. pert. facto & Hoſt. in
verb. Irrita. de election. Tiraquel. in l. ſi
vmquam. §. Reuertatur. C. de reuoc. do-
nat. n. 48.
12 Ampl. etiam vbi † melioramenta ſunt
perpetuo vtilia fundo dotali Alex in l. di-
uortio. §. impendia. ff. ſolut. mat. n. 1. Iaſ.
n. 5. Caſt. n. 1. Alex. ſequitur Afflic. deciſ
252. n. 4. Bart. l. vtilium. ff. de impens. in
rebus. dotal. fact. addit ſolui etiam, quod
mulier non ſit ſoluendo, ſi facta fuerint de
illius mandato, ſecus ſi non ſit ſoluendo, &
facta fuerint ſine illius mãdato. Quæ autẽ
13 dicantur melioramenta † perpetuo vtilia
dixi ſupra hoc cap. 8. numer. 54. Petra.
de fideicom. Queſt. 15. n. 230. circa fin.
Barbos. l. diuortio. §. fin. ff. ſol mat. n. 68.
verſ. Nunc.
14 Ampl. etiã quod melioramẽta † ſint mo-
dica, modo ſint futura vtilia doti perpe-
tuo. Alex. l. diuortio. §. impendia. ff. ſolut.
mat. n. 3. verſ. & ſecundum, & in hoc dos
eſt deterior cæteris rebus melioratis, in
quibus modica non reficiuntur vt dixi
ſuprn cap. 8. n. 100. Alex. ſequuntur relati
a Surd. conſ. 333. n. 29. v. a Molin. de Iur.
primogen. lib. 1. cap. fin. licet ipſe illum re-
probet. cum Peregrin. de fideicom. artic. 50.
n. 12. & 13. & 45. refert qui ſequãtur Alex.
quare non parum dubito de veritate di-
ctorum illius licet. Roueſcalc. quem profi-
tendo Papiæ in prima ſede matutinis
horis numcupabat patrem veritatis. vide
infra limit. 11.
15. Ampl. preſertim † ſi melioramenta
ſunt

Digitized by Google

ſunt magna , quia de illis idem quod de
perpetuis iudicatur. *Alex. in l. diuortio*,
*§.fin.ff.ſolut.matrimon.num.*1.
16 Ampl. etiam quod melioramenta
† facta in fundo dotali, ſint facta ex fru-
ctibus fundi dotalis , & ratio eſt, quia
cum illi ſint mariti , *l. dotis fructus, ff.de
iur. dot. l. pro oneribus*, C.*eod.* idem de
illis eſt iudicandum, quod iudicaretur, ſi
facta fuiſſent ex fructibus, vel rebus patri-
monialibus mariti, *Petra de fideicom. art.
15.num.230. in fin: & 235. in fin. Barboſ.
l.diuort. §.fin. ff.ſol. matrim. nu. 68. verſ.
vltimò.Peregrin.de fideicom.art.50.nu.64.
verſ.& in marito.Alex.ad Bart. in l.final.
ff.de impẽſ.in reb.dotal.fact.n.4.verſ.actis
appareat circa med.* addendo non obſtare
17 † *l.ſumptus, ff. de rei vendicat.* quia illa
non habet locum contra eum , à quoin-
terim, nec fructus, nec res ferens fructus,
peti poteſt, ſeu vt inquit *Natta. conſ.*256.
18 *in facto num.*30.tunc fructus, † non com-
penſant ur cum expenſis , vbi illi perci-
piuntur iure proprio, ſeu dominij. *Afflict.
deciſ.87.nu.6.Guidobon.Aduocat.64. nu.21.*
vel vt melius interpretatur, *Caſtr. in l.do-
mos.61. ff. de leg.1.n.3.& 4. diſpoſitio d. l.
ſumptus.* non habet locum, vbi quis perci-
pit fructus ex iuſta cauſa , qualem habet
maritus, qui ſuſtinet onera matrimonij,
pro oneribus , C. de iure dot. Nec illos per-
cipit tantum, quia bona fide poſſideat , nã
19 licet † ille faciat fructus ſuos , *l.bonæ fidei,
ff de acqu.re.domin.Nata.conſ.14.viſo n.8*
20 *Maſtril.deciſ.*129.*num.*1. nec † quos per-
cepit antequam vocaretur in iudicium
ex remedio canonis *Redintegranda*, 3.*q.*1.
etiam quod in lite ſuccumbat. *Natta.dict.
conſ.*14. *num.*14. *& ſeq.* ſi tamen fecit , me-
21 lioramenta in fundo poſſeſſo † eſt obliga-
tus compenſare cum fructibus perceptis.
22 ſicuti & fructus † parafernalium, niſi aliud
ſtatuto ſit cautum , *Peregrin. de fideicom.
artic.50.num.64.verſ.per contrarium.*
23 Ampl etiam in melioramentis † ſeu ex-
penſis factis cauſa tuendæ, vel conſeruan-
dæ arcis dotalis *Roſental. de feud.cap.* 10
*concluſ.43.num.68.& dixi ſupra, hoc cap.8.
num.33.Baroſ.l.diuortio,§.fin.ff.ſolut.ma-
trim nu.29.Campeg. tract. de dote.part. 2:
quæſt.46.Ioan.de Anania conſ. 32. num.10.
circa med.*

Contrarium volunt *Caſt. in l.domos 61.
ff. de legat. 1. num. 3. & relati ab Alexan.
in l.diuortio,§.fin.ff.ſolut.mat.num.4.* Qui
tamen concordari poſſunt ex dictis, *Alex.
ibid. Iaſ. num.2.& Cuman. conſ. 19. in fin.
Campeg. de dote .part. 2. quæſt. 46. & ex
dict. §.ſequent.*
Cõcordat *Rebel.de oblig. iuſt. lib.7. q. 3.
num.7.& ſeq.verſ.dubitabit.*
24 Ampl. quod ſi facta fuerint de † man-
dato mulieris, maritus repetat quidquid
impẽdit, non facta diſtinctione, an plus ſit
melioratum, quam expenſum, perierint,
vel non; pluris , vel minoris æſtimentur
tempore ſolutionis , quam confectionis ,
*Alex ad Bart.in l.fin.ff. de impenſ. in reb.
dotal.fact.num.24.verſ.actis appareat.*
25 Ampl.etiam quod facta † fuerint a ma-
rito putatiuo , qui ſuſtinuit onera matri-
monij , etiam quod fructus fundi dotalis
meliorati perceperit; vt concludit *Caſ.
declarando gloſ.* quæ aliud videtur ſentire,
*in l. diuortio , §. fin. ff.ſolut. matr. num. 5.
in fin.* cuius opinio comprobari poteſt ex
his, quæ dixi *lib.3. de laudemio quæſt 29.
art.2.verſ.Limitabis tamen. De effectibus,
ſeu quæ ſingulari iure ſunt conſtituta in
matrimonio putatiuo .*
26 Ampl. etiam in expenſis † factis in liti-
bus occaſione fundi dotalis , tam actiue ,
quam paſſiue , modo non ſint modicæ,
*gloſ.in l.1. ff. de impenſ. in reb. dotal.fact.
Iaſ. l.diuortio. §. fin.ff.ſolut.matrim. nu. 4.
in fin.Scrader.loquens de expenſ.factis in
exactione crediti dotalis de feud. 2. part.
9.part.ſect.2.num.24.*
Sed. quia plures tenent contrarium
pro concordia videndi ſunt, *Campegius
tract.de dote , part.2.quæſt. 44. ſi maritus.
Pinel. in l.1. part.2.C.de bon.matern.nu.70
& ibid.Bald.num.13.Rebel.de oblig. Iuſt.
lib.7.q.1.num.14. & ſeq.Barboſ. l.diuortio
§.fin.ff:ſol:matrim.num.30. & 44. verſic.
prout marit.*
27 Ampl. & in tantum † melioramenta
vtilia, vel neceſſaria facta in fundo dotali
ſunt reficienda marito , vel illius hæredi ,
vt corruat , & inualidum ſit pactum fa-
ctũ à marito, quod illa repetere nõ poſſit,
l.conuenire, ff. de pact. dotalib. & ratio eſt
quia eſt indirecta donatio inter coniuges,
quæ ipſis eſt inter dicta, & facta nõ valet,

l.1.ff. de donat. inter virum & vxorem, *Iaſ. in l. ſi pater puellæ*, C. *de inoff. teſtam. num.* 2. Ideo tale pactum eſſet validum iis
28 omnibus caſibus, quibus valida † eſt donatio inter coniuges, quos referunt *Doctores in l.1.ff. de donat. inter vir. & vxor.* ad quem textum plura cumulaui in meis Collectaneis.

29 Ampl. quod ſi aliter † conſeruari non poſſit fundus dotalis, ſi plures dati fuerint ab vxore, poſſit vendi vilior, & pretium illius errogari, in conſeruatioue fundi melioris, qui alias erat periturus, vel alias futurus inutilis, *l. final. ff. de iur dot. per quem textum, ita firmat Rebel. de obligat. iuſtitiæ, lib.7.q.1.num.*13.

30 Ampl. etiam vbi melioramenta † ſunt facta a tertio habente cauſam a marito, veluti ſi quis credens fundum non eſſe dotalem, illum emit a marito, & emptum meliorauit, *Alexan. conſ.*154. *conſideratis, lib.6. num.* 5. addendo neque ab emptore compenſandos, eſſe cum melioramentis, fructus, quos percepit, quia erant mariti venditoris & iſto caſu limitari, *l ſumptus*,
31 † *ff. de rei vendic. vt dixi infra.* §.48.

32 Ampli. vt marito detur † optio, vel retinendi fundum dotalem factum meliorem, ab eo, vel agere ad repetitionem expenſarum factarum, vt idem fundus eſſet melior, *Alex. ad Bart infra final. ff. de impenſ. in rebus dotal. fact. num.*4. *verſ. actis appareat in princip. & dixi* §.33. *verſ. tertium exemplū*, vt talis optio detur domino fundi meliorati.

33 Ampli. etiam in melioramentis † ſeu expenſis factis quærendorum, vel colligendorum, vel conſeruandorum fructuū gratia, ſi illis mediantibus cōſeruatur fundus dotalis, & durent tempore ſoluti matrimonij, *Barboſ. in l diuortio,* §. *fin. ff. ſolut. ma. n.*10. *& ſequen. Rebel. de oblig. iuſt. lib.*7. *quæſt.* 8. *num.*1. *& ſequen.* vbi præterea agit, quid dicendum, ſi ſoluatur matrimonium antequam percipiantur fructus.

34 Ampl. quod ſi melioramenta † æquent æſtimationem fundi dotalis, deſinat eſſe dotalis, niſi mulier infra annum ſoluto matrimonio, impenſas offerat marito, *l. ſi is, ff. de iur. dot. Rebel. de obligat. Iuſt. lib.*7. *quæſt.*1. *num.*7.

35 Ampl. etiam quod melioramenta † ſint tantum vtilia, nam licet non minuant dotem, vt minuunt neceſſaria, repetuntur tamen actione negotiorum geſtorum, *l. voluptuariæ, l. vtilium, ff. de impenſ. in reb. dotal. fact. Rebel. de oblig. Iuſt. lib.* 7. *quæſt.*1. *num.*9.

Contrarium voluit *Alc. in l. impenſa, ff. verb. ſignif. num.* 4. niſi fuerint factæ volente vxore, & eas commode reſtituere poſſit, ſitq; ſoluendo aliquo tempore.

36 Qua actione † petantur a marito, vel illius hærede melioramenta facta in re dotali viden. *Rebel. de oblig. Iuſt. lib.*7. *q.* 1. *de expenſ. num.*9. *Viu, opinion.*496. *num.*2. *& ſeq.*

37 Limita in melioramentis † factis quærendorum fructuum gratia, nam compenſantur illa cum fructibus, ſi matrimonium durat tempore, quo illi colliguntur, ſi vero non durat, vel reficiuntur, vel pro rata temporis quo durauit matrimonium, collecti, diſtribuuntur cum marito vel illius hærede, ſi eadem melioramenta non ſunt vlterius duratura, nam ſi vltra ſunt duratura reficiuntur, conſiderato tempore, quo durarunt, & durare poſſunt, *Alberic. in l. diuortio* §. *fin. ff. ſolut. matrim. num.*18. *circa fin. Caſt. num.* 1. addendo ſi nulli percipiantur fructus, quia non nati, vel grandine, vel alio caſu conſumpti, nihil refici marito, *Alex. n.*4. *Iaſ. d. num.*2. addendo idem dici de expenſis factis cauſa cuſtodiæ agri ſati, vel vineæ cultæ, *Rebel.*
38 *de oblig. Iuſt. lib.*7. *quæſt.*1. *num.*18. † quando autem impenſa dicatur facta fructuū quærendorum cauſa, videndus, *Barboſ. d.* §. *num.*9. *&* 13.

39 Sublimita vbi fundus † dotalis conſeruatur ex melioramentis factis gratia conſeruandorum, vel quærendorum fructuū, *Barboſ. l. diuortio.* §. *fin ff. ſolut. matrimon. num.*10. *& ſeq.*

40 Limit. in melioramentis † modicis, quamuis illa fuerint neceſſaria, *Alexan* [illegible] *l. diuortio,* §. *fin. ff. ſolut. matrim. num* [illegible] *princ.* eam afferens rationem, qui [illegible] muntur facta fructuum [illegible] gratia, ſeu verius, quia [illegible] nihil æquiparantur, & de [illegible] curat prætor, etiam ad [illegible] priuilegiatæ, *l. ſcio. ff* [illegible] *ſingul.* 118. *tu habes*, G. [illegible] *fide-* [illegible]

Digitized by Google

iuſſor.lib.2.num.8.verſ.ſecus ſi modica,
vel quod ſimus in prohibitis, Vaſq.illuſt.
controuerſ.lib.1. cap.34.& ſupra hoc,§.am-
pl.3.
41 Quæ autem iſto caſu dicantur † modi-
ca melioramenta, videndus Alex.d.§.fin.
nũm.3.verſ.& ſecundum, Peregrin de fidei-
com.art.50.n.12.& ſeq.& num.45.Rebel.
42 de oblig.iuſt lib.7.quæſt.1. num.11.† ſub
dens quid dicendum in foro conſcientiæ.
Valaſ.de iur.emphit.quæſt.25.num.12.Mo-
lin.de contract.diſput.463.nu.7. in fin.ſub-
dens num.8. quæ dicantur modica melio-
ramenta fundi dotalis, Barboſ.l diuortio.§
fin ff.ſol matr:num.29. verſ. Non obſtat
Io.de Amic.conſ.98.nu.10.
43 Sublimita vbi melioramenta † modica
perpetuam ſunt allatura vtilitatem fundo
dotali, Alexan.in l.diuortio, §.fin.ff.ſolut.
matrim.num 3. verſ.& ſecundum prædi-
cta.Rebel.de oblig.Iuſt.lib.7.quæſt.1.nu.8.
qui loquitur de impenſa infirmitatis ſerui,
à quo non ſperatur fructus.
44 Limit. in melioramentis † exceſſiuis,
Bald conſ.272.caſus vir fundum, lib.3.
Crauet.conſ.3.num.19.& dixi ſupra, cap.8.
num.157.
Contrarium defendit Barboſ. in l.di-
uortio,§.fin.ff.ſolut.matrim.nu.74.& ſeq.
ſed illius dicta intellige, vbi ex alijs rebus
non melioratis poteſt ſoluere meliora-
menta, ſecus ſi cogatur rem ipſam melio-
ratam vendere:
45 Sublimita vbi mulier † erat eadem ex-
ceſſiua melioramenta factura, l.3.§.ſed
ſi mutua,ff.de in rē verſ.Capr.conſ.90.n.11.
Boſſius tract.de princip.num.31.Bellon.
conſ.65.nu.14.Vincens.de Franc.deciſ.110.
num.5.Burſat conſ.85.num.32.in fin. quos
refert,& ſequitur Barboſ.in l.diuortio.§.fi.
ff.ſolut.matr.num.101.verſ.Hæc tamen,
addendo præſumi dominum facturum me-
lioramenta quando iam cœpiſſet facere.
46 Sublimita ſecundo † vbi mulier erat
venditura rem melioratam exceſſiue,
Barboſ.in l.diuortio,§.fin.ff.ſolut.matrim.
num.101.verſ.declaratio ſecunda ſit.
47 Sublimita tertio † niſi mulier nollit pa-
ti abrraſionem, nam tunc eſt obligata ſol-
uere melioramenta, quanti æſtimari poſ-
ſunt in abſtracto, Barboſ.in l.diuortio,§.fi.
ff.ſolut.matrim.num.102.
48 Sublimita vbi † melioramenta ſunt fa-
cta de mandato vxoris, Alex.conſ.167.viſis
narratis, lib.7.num.4.
49 Limit. in marito † putatiuo, qui ſi quid
percepit ex fundo dotali, vltra ea quæ
erant ſatis ad ſuſtinendum onera matri-
monij, debet illud compenſare cum me-
lioramentis factis, l.in inſulam,§.1.ff.ſol.
matr.Card.Mantic.de tacit.& ambiguis,
lib.12.tit.30.nu.15.aſſerens hanc eſſe vnam
50 ex † differentijs, quæ recenſentur inter
maritum verum,& putatiuum,& dixi de
differentijs verb.iuris,§.maritus verus,&
putatiuus.Caſt.in l.diuortio,§.impendit, ff.
ſolut.matrim. Ampliando etiam ſi fuerint
melioramenta neceſſaria.
51 Limitationes aliæ aſſerri † poſſunt huic
regulæ, quæ colligi poſſunt, ex his quæ di-
xi ſupra, cap.8.Limit.1.& ſeq.
52 Quid autem ſit dicendum † ſi mulier
non ſit, vel fuerit facta ſoluendo vbi prius
erat, viden. Alex.ad Bart.in l.fin.ff.de im-
penſ.in reb.dotal.fact.num.4.verſ.actis ap-
pareat, circa med. vſque in fin. Barboſ.in
l.diuortio,§.fin.ff.ſolut.matr.nu.74.Alexan.
conſ.162.viſis narratis, lib.7.num.4.
53 An autem conſtante matrimonio † fun-
dus dotalis melioratus poſſit alienari, vi-
dendus, Rebel.de obligat.Iuſt.lib.7.quæſt.1.
num.13.& 15.
54 Limit. in melioramentis † vtilibus tan-
tum, niſi fuerint facta volente vxore, aut
mulier poſſit commode illa reſtituere
tempore quo ſunt facta, vel repetitionis,
Alciat.l.impenſa,79.ff.de verb.ſignificat.
num.4.
55 Limit. vbi mulier ſi eſt pauper,& impo-
tens ad ſoluendum melioramenta, niſi vē-
dito fundo dotali, vt dixi infra §.41.
56 Limita, vbi matrimonium † fuit pro-
nuntiatum inualidum, Rebel.de oblig.Iuſt.
lib.7.quæſt.4.nu.4.in fin.
57 Limit. in melioramentis † factis gratia
† colligendorum, vel quærendorum,
vel conſeruandorum fructuum, Iaſ.l.di-
uortio,§.impendia,ff.ſolut.matr.nu.1.Boer.
deciſ.44.num.11.
58 Sublimita, ſi talia melioramenta † ſint
ſoluto matrimonio duratura, nam pro ra-
ta temporis, qua durare poſſunt, ſunt refi-
cienda, Caſtr.l.domos,61.ff.de legat.1.
num.6.

59 Li-

59 Limit. vt ratione † melioramentorum vtilium non concedatur retentio, vt dixi ſupra *cap.8. n.156.& hoc §.n.7.*

60 Quid ſi mulier nõ poteſt reficere † melioramenta vtilia, vel neceſſaria, niſi vendito fũdo dotali meliorato. *Rebel. de oblig. iuſt.lib.7.quæſt.1.num.13.& 15.*

61 Quibus coniecturis † colligatur maritũ noluiſſe melioramẽta repeti poſſe ab vxore, *Rebel.de oblig.iuſt.lib.7.quæſt.1.n.16.*

---

§. XX.

SVMMARIVM.

Pignus, qui meliũs fecit, ſeu qui rem ſibi pignoratam meliorauit repetit expẽſas.1. & quare 2: ampl.3.4.

Caſtrum in pignus recipiens non repetit expẽſas cuſtodiæ.8. & quare 9. Contrarium. 13. ampl.14. & quare 15. & ſeq.30.31.32.33.34.35.36.37.38.39.40.41.42.46; Limit.43.47.49.

Creditor emphiteotæ poteſt ſoluere Canones, *vt euitetur caducitas emphiteotæ.5.6.*

L.2.C. de iur.emph.limitatur.7:

L. ſumptus ff. de rei vend.declaratur 14:

Pignus recipiens eſt obligatus ad exactam illius cuſtodiam .9.

Ad factũ obligatus debet ſuo ſumptu facere.10

Colonus debet ſuo ſumptu agrum colere.11.

Expenſæ factæ cuſtodiendo caſtrum relictum alicui ſub conditione non repetuntur.12.

Pignoris contractus fit gratia illud dantis. 15.

Expenſæ ſpectant ad percipientem fructus.16.

Vſufructuarius ſoluere debet collectas, & onera impoſita rebus quibus fruitur.17. ampl. 18.

Pignoris fructus ſpectant ad illius dominum. 19.ampl.21. 22. quid ſi quis habitet domum ſibi pignoratam. 48.

Socius recuperans caſtrum commune repetit à ſocio expenſas pro rata ſocietatis.23.

§.fin.inſt.quib.mod.re cont.obligat.declaratur: 24.

Obligatio eſt ſtricti iuris.25. ampl ibid.

Lex quæ non dicit, nec nos dicere debemus. 26, & quare ibid.ampl.27.

Sine lege loqui erubeſcimus.27.ampl. ibidem.

Bart. reprobatus, defenditur.28.

Fœnerator eſt obligatus reficere damnum contingens in re ſibi data pro cautione.29.

Socius non recuperat à ſocio expenſas factas in re communi. 44.45: limit.46.

Domum ſibi oppignoratam, ſi quis habitet an ſoluere debet penſionem.48.

DIxi hactenus dari retentionẽ ijs, qui tanquam domini, vel poſſeſſor es, rẽ aliquam ſua cura, ſuoque ſtudio, & impenſa, fecerunt meliorem. agam hic, & in ſequentibus, quid dicendum de ijs, qui nullũ dominij genus, vel poſſeſſionis ſpeciem habentes, Corpus, *quod detinent meliora-*
1 *runt, veluti, ſi is † cui fundus ruſticus, vel vrbanus ſit oppignoratus, in illo fecerit melioramenta vtilia, vel neceſſaria,* & idem quod de marito, vaſallo, & reliquis ſupra
2 recenſitis eſt dicendum, ea ratione quia † cùm ad illa facienda non eſſet obligatus, gerendo negotium alienum, cum illius vtilitate, conuenire poteſt Dominum pignoris, vt ſibi reficiat expenſas, quibus fundum illius, vel conſeruauit, ne periret,
3 vel fecit meliorem, nec eſt obligatus † ad pignoris reſtitutionem, vel hypothecę extinctionem, niſi ſibi refectæ fuerint expenſæ factæ in illius conſeruatione, & melioratione, *l.ſi nẽceſſarias.l.ſi ſeru.ff.de pign.act. Peregr.de fideicom.Art.50. n.42.in fin.Barboſ.l.diuortio,§.fin.ff.ſolut.matr.n.69.* etiam
4 quod Dominus proteſtetur, † ne fiãt arg. eorum, quæ dicũtur de ſolutione canonis ad euitandã caducitatẽ emphiteotæ debi-
5 toris, † quę fit ab illius creditore, *Rom.ſing. 562.Bal.& Iaſ.in l.2.C.de iur: emph.n.67.* Cardin.*Mantic.deciſ.336.altera n. 7.* ampliando etiamſi ſolutio fiat nomine proprio ſoluentis, quod negarat, *Rom. d. ſing. 562.Natta conſ.194.magnific.n.8.* addendo
6 poſſe ſolui † à quolibet tertio, non habente intereſſe, modo, ab emphiteota habeat mandatum ad ſoluendum, quia inſimul agitur de recognitione dominij. *Mandel. conſ.397.primum.* concludens creditorem poſſe ſoluere ad euitandam caducitatem, ſi alia via non ſit illi conſultum in ſuo cre-
7 dit. *Bald. tradens hoc pro limitatione l. 2. † C. de iur.emphit.in l.lex vectigali ff. de publican.num.2.cum alijs cumulatis à Burſat: conſ.181.n.42.Maſtrill.deciſ.154.n.1.& ſeq.*

Sed an ſint repetenda in eo, qui ſuis ex-

penſis

penſis cuſtodiuit caſtrũ ſibi oppignoratũ,
quæ ſunt dicta ſupra de vaſallo conducto-
re,inquilino, & reliquis habentibus cum
illo ſymbolum,difficultatem faciunt dicta
Bart.in l. cum quæreretur 58. §. prædijs,ff.
8 de legat.3.dum concludit,recipientes † ca-
ſtra,& fortalitia pignori, vt non repetant
expenſas,quas faciant in illorum cuſtodia,
neque compenſari cum fructibus. Nec
opinio Bart.caret ratione,nam cum reci-
9 piens pignus † ſit obligatus ad illius exactã
cuſtodiam,vt inquit Imperat.in §.fin.inſt.
quib.mod.re contrahit. obligat.l.contractus,
ff.de regul.iur. debet idem ſuo ſumptu, il-
10 lud cuſtodire, quia obligatus ad factum †
debet illud ſuis,& non alienis expenſis fa-
cere.l.ſuo victu 18.ff.de operib.libent.Caſt.
cõſ 270.viſo puncto lib.2.col.2.in fin. Socin.
conſ.26.lib.1.n.3. Iaſ.l.ſi non ſortem. §. li-
bertus ff.de cond.indeb.n.28 concludentes
11 colonum † qui ſe obligauit colere agrum,
debere illum ſuis ſumptibus disboſcare,
principem obligatum defẽdere ſubditos,
vel ſocios, debere talem defenſionem ſuis
ſumptibus præſtare, & vaſallum ſuo ſum-
ptu ſequi Dominum in bello,quibus acce-
dũt ſimilia plura relata à Iaſ.in l. ſi nõ ſor-
tem, §. libertus ff.de cond.indeb.num.28.&
ſeq.& à Boer.deciſ.303.n 9.Surd.conſ.254.
n.11.& ſeq & Bart. opinionem compro-
bant dicta Angel. in l.ſumptus ff. de legat.1
12 in fin.dum voluit quod hæres † non repe-
tit expẽſas factas in cuſtodia ciuitatis, vel
caſtri alicui legatæ, dum penderet condi-
tio,ſub qua erat relicta;& idem prius ibid.
num.1.dixerat de marito,cui fuerat datum
caſtrum in dotem,eam aſſerẽs rationem,
quia ad talem cuſtodiã, erat obligatus ex
natura contractus.ab Angel.non diſſentit,
Caſt.in l.domos 61.ff.de legat.1.n.3.& Caſt.
ſequitur Alex. in l. diuortio.§. impendia ff.
ſol.matr.n.4.verſ.Hoc idem.

Contrarium videlicet, quod repetãtur
13 expenſæ † rei, vel arcis pignoratæ volue-
runt Bald. ſequendo Specul.de contumat.§.
fin: in fin.in l.1. C. de fructib. & litium ex-
penſ.n.7.per textum in l.ſi ita §.fin.ff. de
fund. inſtruct. & conſ.303.ad euidentiam.
lib.1.nu.2. addendo talem impenſam non
differre à refectione,ſequendo Angel.fra-
trem ſuum conſ.149.Quædam domina.idem
per eundem textum, non facta mentione
Bald.ibiden voluit Salic.n.4. Angel.ſibi cõ-
trarius ni littera mei codicis ſit corrupta
in l.diuortio §.impendia,ff.ſolut.matr.con-
14 cludens † concedi retentionem caſtri,do-
nec qui illud cuſtodiuit ſit ſatisfactus de
fructibus illius, & iſtud eſſe tenendum
menti, & ita conſuluiſse apud Vrbem ve-
terem, & ita deciſum, & in l.1. §.inter ff.
de impenſ in reb. dotal.fact.concludẽs om-
nes ſumptus, qui fiunt in munitionibus
eſſe neceſſarios, & repeti, ſiue ſint perpe-
tui emẽdo bombardas,& ſimilia,ſiue tem-
porales,emendo victualia,per quæ arx cõ-
ſeruatur, & defenditur, reprobando Bart.
aliud ſentientem, quem in hoc erraſſe ve-
hementer aſſerit Roman.ſingul.336.malæ-
fidei poſt Angel. idem voluit Cuman. conſ.
19. Duo videnda.nu 4.verſ. non obſt. Ruin.
conſ.100. lib. 4. in princip. Socin.conſ. 26.
lib.1.n.5.verſ.verum prædictis & n.9.dict-
te Cuman. d.n.4.in fin l.ſumptus, ff. de leg.
1. intelligi in eo qui iure ſuo percipit fru-
ctus.

15 Affirmans hæc opinio † probatur pri-
mo,quia cum contractus pignoris fiat gra-
tia debitoris, & creditoris, vt ille faciliùs
inueniat, qui ſibi accommodet pecunias,
& iſte ſit tutus in ſuo credito §. fin. inſt.
quib.modis re contrab.obligat. iniquum eſt,
vt expẽſa cuſtodiæ in cõmuni cauſa duo-
bus, tota ſpectet potius ad vnũ, quàm ad
alium,& potius ad eum,qui non eſt rei pi-
gnoratæ Dominus, quàm ad dominum,
ad quem ſicuti ſpectat argumentum, ſi
quod durante pignore accedat, ita ſpecta-
re debet incommodum,& decrementum
impenſæ: l. diuortio.§.impendia,ff.ſol.mat.
l.omnium. C.de operib.public. l ſecundum
naturam, ff.de regul.iur.

16 Secundo cum ad eum ſpectet † onus
impenſarum,ad quem fructus rei pertinet
& illos percipit. l.3.l. neque ff.de impenſ in
in reb.dotal. fact.l.hactenus, ff. de vſufruct.
17 ideo vſufructuarius eſt obligatus † ſolue-
re collectas, tributa, & alia onera impoſi-
ta rebus, quibus fruitur, Pinel.in l.1.C.de
bonis matern part.2.nu.72.verſ.Diſtinctio.
fol.119.vſque ad 128.Garzia. de expenſ.c.11.
n.45. vſque ad 62.Molin.de iure primogen.
lib.1. cap.27. n.8.Feſtaſ.Tract.de Aeſtim.&
collect.part.2.cap.4.n.26.cum alijs cumula-
tis à Valaſ de iur.emphit.q.17.quia iſta

n.1.

18 *n.1.& ſeq.* nec excuſatur† nominando au-
ctorem proprietatis, iuxta cōgeſta à *Ga-
briel. conſ.47. Paulus lib.1.n.6. & 7.* Cum
19 fructus † pignoris ſpectent ad dominum
rei pignoratæ, & à non domino percepti,
ſunt à percipiente reſtituendi. *l.1. C. de pi-
20 gnor. action.* & imputantur in ſortē † prin-
cipalem, ſi percipiantur à detinente rem
oppignoratam *d.l.1.C. de diſtract. pignor c.
illo voſ. de vſur. Boer. deciſ.78. fructus.n.1.* &
21 ſi illi excedant† ſummam debitam pigno-
ris cauſa, repetuntur à percipiente, & pi-
gnus detinente actione pignoratitia. *l.1.
verſ. ſi debitum excedant. C. de pignorat.
22 action. Natta conſ.536. nu. 20.* † addendo
etiam ſi qui percipi poterant, quia illi tan-
quam vmbra corpus ſemper conſequūtur
dominum rei. *l. ſi dominium. C. de pignor.
l.2. §. item quæritur ff. de acquir. rer. domin.
Menoch, de recuper. poſſeſſ. Remed.15.n.578.
& ſeq. Cæſal. conſ.3.n.71. & conſ.63.nu.2.
& ſeq.* nulla ſuadet æquitas, vt recipiens
pignus ſit obligatus ad illius cuſtodiam,
ſuo ære, ſuoque ſumptu, & comprobatur
ex *Ruin. conſ.100. narratur lib.4.* dum vo-
23 luit ſocium † recuperantem commune
caſtrum, poſſe repetere expenſas factas in
recuperatione facta communi nomine,
quæ in dubio præſumitur.

Non obſtat quod dicatur recipientem
pignus eſſe obligatum ad illius exactam
24 diligentiam † *d. §. fin. inſt. quib. mod. re con-
trab. obligat.* quia cum imperator non ad-
dat, quod ſi in cuſtodia requiratur expen-
ſa, vel diligentia, & labor alterius, quia nō
ſufficiat cura, & labor eius, qui pignus re-
cepit, non eſt onus oneri addendum, ſed
25 potius detrahendum, quia obligatio † eſt
ſtricti iuris, & quod in illius conceptione
ab homine, vel lege, & omiſſum, habetur
pro omiſſo. *l. quidquid aſtringendæ, ff. de
verb. obligat. Frāc. Bec. conſ.1.n.18.* lex enim
26 quod non diſponit, nec nos dicere † debe-
mus, quia illa tamquam certa *cap. erit au-
tem diſt.4.* ſuos habet limites, nec noſtrum
eſt, aliquid velle illi addere, vel detrahere,
cap. conſuluiſti.2.q.5. nec quod lex non di-
cit, nos dicere debemus. *l. ſi ſeruum §. non
26 dixit, ff. de acquir. hæred.* nec quod iure sā-
citum non reperitur, eſt ſuperſtitioſis in-
terpretationibus affirmandum. *Frāc. Bec.
conſ.23. n.5. Crauet. conſ.90. Rector. nu.2.
verſ. ſecundo Surd. conſ.163. Arbitror. nu.8.*
& facit illud Dauid. Legem pone mihi Do-
mine, à quo noſtri firmarunt aſſumptum,
27 vt erubeſcendum ſit ſine lege loqui, tam
affirmando, quàm negando. *§. conſidere-
mus auth. detriment. & ſemiſ. Bald. cōſ.440.
ſecundum. lib.5. n.1. in fin.*

Vel etiam dicitur ſequendo diſtinctio-
28 nem † *Bart. in l. ſi non ſortem, l.26. §. li-
bertus, ff. de cond. indeb.* quod expenſa cu-
ſtodiæ caſtri pignorati ſit incerta, & non
potuerit præuideri à recipiente pignus,
quod ſi faciat ille impenſas cuſtodiæ, vt
eas repetat, ſecus autē ſi expenſa eſt certa

Et hac ratione verū dixit *Bald. in l. quæ
fortuitis, C. de pignor. action. num.37. verſ.
29 & pone exemplum* dum † voluit fœne-
ratorem, qui ſub vſuris recipit pignus,
eſſe obligatum reficere damna data à ti-
neis in veſtibus ſibi oppignoratis, quia is ca
ſus eſt frequens, ſeu certus, & ideo emen-
dandus ab eo, qui illum non euitauit.

Poſito itaque pro conſtanti, quod reci-
pienti caſtrum pro pignore, ſeu cautione
ſui crediti, reficiendæ ſint expenſæ, quæ in
caſu noſtro dici poſſunt melioramenta, ſi
quas fecit in eiuſdem caſtri cuſtodia.

30 Ampl. † præſertim † ſi pignus ſit gratui-
tum, nempe quod recipiens ſub vſuris nō
crediderit pecunias domini caſtri, qui pro
cautione dedit caſtrum in pignus, *l. in re-
bus, §. poſſunt, ff. commodat. per quem text.
Bart. in l. ſi non ſortem. §. libertus, ff. de con-
dict. indeb. num.32. verſ. ſi vero promiſſio.*
concludit quod ſi quis gratis pręſtet ope-
ras ſuas alicui, vt ſit alēdus ab eo cui præ-
ſtat operas.

31 Ampl. præſertim † ſi melioramenta
ſint neceſſaria, *l. ſi neceſſarias, l. ſi ſeruos,
ff. de pignor. action. Peregrin. de fideicom.
art.50. nu.42. in fin. Rebel. de obligat. Iuſt.
32 lib.7. quæſt.2. nu.2. in prin.* ampliando †
etiam ſi res pignorata pereat.

33 Ampl. etiam vbi recipiens † caſtrum
in pignus, licet non haberet facultates
ad cuſtodiam ſufficientes, tamen ære
alieno cuſtodiuit, arg. dictorum, *Bartol.
in l. ſi non ſortem, §. libertus, ff. de condict.
indeb. num.31. verſ. Tertij dicunt.* conclu-
dendo licet regulariter libertus ſit obli-
gatus ſuis ſumptibus præſtare operas gra-
tis domino, fallit tamen regula, ſi ille non
habet vnde ſe alat.

34 Ampl. præſertim vbi expenſum † fuit
vltra

vltra ſolitum vrgenti ex cauſa, vt quia
ſubeſſet timor occupationis illius, *Cuman.
conſ.* 19. *in fin. quàm refert & ſequitur Pe-
tra de fideicom. quæſt.* 15. *num.* 229. *in
princ.*
35 Ampl. præſertim † vbi melioramenta,
ſeu expẽſæ factæ cauſa cuſtodiæ ſunt per-
petuæ, *Roman. in l. diuortio, §. interdum, ff.
ſolut. matrim. num.* 4. *verſ. Aut pro cuſtodia
perpetua, & Alex. eadem l. diuortio, §. im-
pendia, num.* 4. *in princ. & Imol. ibid. verſ.
Tu adde. Petra de fideicom. quæſt.* 15. *num.*
228. *circa med. verſ. ſecus ſi ſint perpetuæ,
& num.* 229. *in princ. verſ. expenſæ factæ
pro cuſtodia, & num.* 230.
36 Amplia etiam ſi malæ † fidei fieret de-
tentor pignoris, *Roman. ſingul.* 336. *malæ
fidei*. Exemplum eſſe poteſt, ſi poſt inter-
pellationem ad recipiendum pecunias, &
reſtituendam oppignoratam arcem, vel
ſoluto matrimonio, fiant expenſæ cuſto-
diæ cauſa, & conferunt, quæ *dixi ſupra,
§. 6. & 9.*
Ampl. præſertim † vbi non factis huiuſ-
37 modi expenſis arx erat peritura, vt puta,
quia hoſtes eſſent illam occupaturi, *Imol.
& Alex. in l. domus. ff. de legat.* 1. quia tales
expenſæ ſunt perpetuæ, & vtiles domino,
facta arcis defenſione.
Ampl. etiam † vt detur retentio ob ex-
38 penſas, quas quis fecit in illius recupera-
tione, vt per multa iura concludit *Ruin.
conſ.* 100. *Narrratur, lib.* 4. *nu.* 6. *Ioan. de
Anan. conſ.* 32. *num.* 10. *circa med.*
Ampliari, & limitari poteſt ex dictis
ſupra §. 17. vbi de melioramentis factis
in feudo.
39 Ampl. etiã † ſi recipiens pignus ſit con-
ſanguineus, vel amicus, nam illi reficiendæ
ſunt expenſæ cuſtodiæ, & recuperationis
caſtri pignorati, *Alex. conſ.* 168. *requiſitus
lib.* quem refert & ſequitur *Ruin. conſil.*
100. *Narratur, lib.* 4. *in princip. & num.* 1.
in princ.
40 Ampl. præſertim † ſi dominus arcis pi-
gnoratæ ratam habuit talem cuſtodiam,
Socin. conſ. 26. *lib.* 1. *num.* 9.
41 Ampl. etiam † ſi dominus arcis pigno-
ratæ proteſtaretur, ne cuſtodiretur, ſi mo-
do ex tali cuſtodia, & arcis conſeruatione
publica vtilitas conſeruatur, vel augetur,
Socin. conſ. 26. *lib.* 1. *num.* 12. *& ſeq.*
42 Ampl. idem dicendum † in emptore,
qui rẽ alteri hypothecatam meliorauit,
Card. Tuſc. concl. 178. *n.* 17. *melioramenta.*
43 Limit. vbi caſtrum † fuit oppignoratũ
ſocio, ſeu condomino, qui eaſdem expen-
ſas feciſſet in cuſtodia ſuæ partis, quas fe-
cit defendendo ſimul partem ſibi oppi-
gnoratam, *l. ex parte. ff. famil. hercis. vbi
Fulgoſ. num.* 2. *& ſequen. infert cum gloſ.*
44 *ibid. verb. amplius.* ad cohæredem † & ſo-
cium, qui in defendendo cauſam com-
munem induxit teſtes ex remotiſſima re-
gione, in quorum examine grandem fecit
expenſam, *Rom. ſing.* 653. concludens ſo-
cium non repetere expenſas factas à ſocio
in recuperanda re communi, ſi eamdem
quantitatem erogaſſet in recuperanda
ſua parte, quam erogauit in totius recu-
peratione, *Natta* concludens fiſcum
non repetere expenſas factas in menſura
fundi communis, quia eaſdem faceret
recuperando portionem ſuam tantum
conſ. 303. *ordinauit num.* 3. *Petra: de fidei-
com. quæſt.* 15. *num.* 239. *in fin.* concludens
quod taxante Statuto Placẽtino mercedẽ
notarij, & Aduocati, vbi vna cauſa exce-
45 dit mille † & ſocius litis, qui habet par-
tem excedentem eam ſummam, defendit
litem totam, non repetit partem impen-
ſarum à ſocio, quia is, nihil vltra erogauit
in parte ſocij, quam erogauit in parte ſua
46 tantum, Si quid † tamen vltra erogauit
ratione partis ſibi oppignoratæ, vel defen-
ſio erat indiuidua, illud repetit, *Angel.
conſ.* 149. *Quadam num.* 2. *Ruin. conſ.* 100.
Narratur lib. 4. *num.* 3. concludens repeti
pro rata, ſi fuerint factæ expenſæ com-
muni nomine, prout in dubio præſumitur
factum.
47 Limit. vbi detinens arcem † pignora-
tam percepit fructus pares impenſa facta,
nam ceſſat repetitio, & fit compenſatio.
*Roman. in l. diuortio, §. interdum, ff. ſol.
mat. num.* 4. addendo præſertim ſi impen-
ſa ſit temporalis. Sequitur *Petra, de fidei-
com. quæſt.* 15. *num.* 228. *in princ. Bald. conſ.*
303. *Ad euidentiam, lib.* 1 *num.* 2. *circa fin.
verſ. fructus tamen*, & conferunt arguen-
do à contrario ſenſu *dicta ſupra cap.* 8.
nu. 72. *Ampl.* 24. cum depoſitarius nullum
genus dominij in re depoſitata habeat, &
non faciat fructus ſuos.

48 An autem ... huiuſmodi fructibus † cõputetur vſus habitationis caſtri, vel domus hypothecatæ, videndus *Crauet. conſ.* 408. *Coram num.* 12. *& ſeq.*

Limit. vbi melioramenta, † ſeu expenſæ ſunt factæ ad æmulationem, ſeu præiudicium domini, qui arcem oppignorauit. *Petra de fideicom. quaeſt.* 15. *nu.* 229. *verſ. ſecundo*, & conſerunt *dicta ſup.* §. 17. *n.* 66. *& ſeq. Bald. conſ.* 303. *Ad euidentiam, lib.* 1. *num.* 2. *verſ. licet autem*. *Socin. conſ.* 26. *lib.* 1. *num.* 5. *verſ. poſtremo*, concludens non reficiendas expenſas non neceſſarias, veluti ſtipendia militum qui erant ſuperflui in cuſtodia, vel qui fuerunt adhibiti tempore quo non imminebat periculum aliquod.

49 Limit. vbi melioramenta † ſeu expenſę ſunt exceſſiuæ arbitrio boni viri, vt latius *dixi ſupra* §. 17. *num.* 66. *& ſeq.*

---

§. XXI.

SVMMARIVM.

Depoſitarius & recipiens pignus quando conueniant & differant, 1. 2.

Depoſitarius repetit expenſas factas in re depoſitata & habet illius retentionem donec illa fuerint ſibi ſoluta, 3. *ampl.* 4. 5. 6. 7. 8. *Limit.* 9. 10. 11.

Depoſitarius ſpoliatus gaudet beneficio Canonis redintegranda, 12.

Prado & nudus detentor gaudet beneficio Canonis redintegranda, 13.

1 QVamuis recipiens pignus † differat à recipiente depoſitum, quia iſte obligetur tantum, ſi quid dolo commiſſit, vel omiſſit, ille vero ſi quid dolo, & culpa fecerit, vel factam fuerit in re depoſitata, *l. contractus*, 23. *ff. de regulis iuris, l. ſi Vt certo*, §. *nunc videndum, ff. commodat.* §. *præterea. Inſt. quibus mod. re con-*
2 *trah. obligat.* Si tamen depoſitum † fuerit factum gratia deponentis, & depoſitarij, non differt depoſitarius ab eo, qui pignus recepit, nã pariter obligatur de dolo, lata, & leui culpa, vt ex *Bart. & Alb. tradit Dec. in l contractus*, 23. *ff. de reg. iur. num.* 2. *in fin. & num. ſeq.* ſicuti obligatur qui pignus recepit, *d. l. contractus*:

3 Ideo ſi depoſitarius † fecerit impenſas aliquas; ſeu melioramenta in re penes illum depoſitata, illa repetit negata depoſiti reſtitutione, donec ſibi expenſæ, & melioramenta reficiantur, *gloſ. in l. ſi quis, vel pecunias*, *C. depoſit. quam ſequitur Io. Brache. in l. impenſæ*, 79. *ff. de verbor. ſignif. num.* 6. *Molignat, tract. de retentione quaeſt.* 52. *Depoſitarius*, *Caſtr. l. diuortio*, §. *impendia*, *ff ſol. matr. num.* 5. concludens depoſitàrium agere poſſe contraria actione depoſiti, pro expenſis in re depoſitata. *Scrader. de feud.* 2. *part.* 9. *par. ſection.* 2. *nu.* 112. *& ſeq vbi rationes refert.*

4 Ampl. præſertim ſi expenſæ † ſeu melioramenta ſunt neceſſària, veluti ſi ſeruo, vel equo depoſitato, præſtentur alimenta à caupone, purgetur frumentum, ne rodatur à tineis, prępon antur milites cum armis, & cæteris neceſſarijs ad arcis defenſionem, *gloſ. in l. ſi quis, vel pecunias, verb. exceptionem*, *C. depoſit. vbi Bald. & Caſtr. nu.* 7. *& Salic. num.* 9. addendo quãuis aduerſus deponentem, depoſitarius
5 † nullam opponere poſſit exceptionem, *l. penult. C. depoſitis*, admittitur tamen exceptio, quæ oriatur de ſua voluntate, id eſt, vt ego interpretor, ex natura rei procedens, & quod contra repetentem depoſitum, liceat excipere de melioramentis, late tradit *Boer: deciſ.* 43. *num.* 15.

6 Amplijs omnibus † caſibus quibus dixi, reficiẽda eſſe meliorameta vtilia, vel neceſſaria malæ fidei poſſeſſori, §. 6. 9. & 10.

7 Amplia etiam in melioramentis, † neceſſitate iuris factis, veluti ſi ſtrauit quis, vel refecit viam ante fundum vrbanum, vel ruſticum, quem retinebat in depoſitũ, & idem dicerem de quocunque alio habente genus aliquod dominij, vel poſſeſſionis, ad tempus, vel in perpetuum, *Iaſ. in l.* 1. *C. de iur. emphyt. num.* 25. *in fin. Valaſ. de ius emphit. quaeſt.* 26. *nu.* 4. *circa med.*

8 Ampl. etiam, quod † res depoſitata pereat, ſi tamen melioramenta erant neceſſaria, *Rebel. de oblig. Iuſt. lib.* 7. *quaeſt.* 2. *in princip.*

9 Limit. poteſt regula † huius §. multis caſibus quos diligẽs Lector colliget, ex regula Conſtituta ſup. in princip. huius §. capitis

10 Li-

10 Limit. vbi depoſitarius † percepit fru-
ctus qui æquent impenſas factas, *vt dixi in §. antecedeuti. Limit.* 11.

11 Limit. vbi depoſitarius † ſcit, aut ſcire
debebat, quod in cuſtodia depoſiti neceſ-
ſe erat facere expenſas, argumento eorũ,
qnæ dixi de cuſtodia pignoris in proxi-
mo & antecedenti. §. *verſ. vel etiam dici-
tur*, quod præſertim crederem procedere
ſi depoſitarius offerret ſe ad recipiendum
depoſitum, nam ſicuti iſto caſu obligatur
vltra regulas depoſiti de leuiſſima culpa,
*l. 1. §. ſæpe. verſ. ſed & ſi, ff. depoſiti addeu-
tes ad Dec. l. contractus. ff. de regul. iur. nu. 2.
verſ. depoſitarij.* Non eſt abſurdum, quod
ſit etiam obligatus ad expenſas cuſtodiæ
de ſuo, *arg. dictorũ à Petra de fideicommiſſ
quæſt. 15. num.* 231. & hoc vidi practicari
in depoſito, Vallis Tellinæ, quæ fuit in
controuerſia Gallorum & Hiſpanorum
depoſitata penes Sedem Apoſt. quæ cum
fuiſſet deinde ſpoliata, Vrbanus Papa eius
nominis Octauus conqueſtus apud Lu-
douicus XIII. Galliarum Regem, quod
12 à ſuis miniſtris fuiſſet ſpoliatus, † & ideo
reſtituendus, *Io. Andr. ad ſpec. de petit. &
poſ. in princip. quem ſequutus eſt, Socin.
conſ. 37. lib. 3. col. fin. verſ. ſecundum reme-
dium, & in l. rem, quæ nobis, ff. de acq. poſſeſ.
num. 6. vbi Ripa, num. 21. teſtatur de com-
muni. Plot. de in litem iurand. num. 63.
Natta conſ. 563. num. 29. Hieronym. de
Mont. quæſt. 23. num. 3. Gabriel, de reſtitut.
ſpoliat. concluſ. 5. num. 4. Iacob. de S. Georg.
in l. manifeſtiſſimi. §. 1. C. de furt. in fin. Caſ-
ſad. deciſ. 14. nu. 8. ad Regul. Cancel. Gomeſ.
aſſerens Rotam ſæpe ita iudicaſſe ad Regul.
13 de Annal. quæſt.* 57. addendo † remedium
canonis redintegranda, concedi nudo &
mero detentori, & prædoni, præſertim
aduerſus alium quam deponentẽ. *Tiraq.
tract. le mort ſaiſit part. 3. declaration. 3.
nu. 4. & ſeq.* fuit idem Sum. Pont. Vrbanus
ad eiuſdem Vallis Tellinæ depoſitum re-
ſtitutus, cum non leui impenſa Sedis Apoſt.

§. XXI.

SVMMARIVM.

Commodatarius repetit expenſas ſi fuerint non modicæ & duraturæ vltra tempus reſtitutionis, 1. eſt obligatus ad intereſſe commodantis, 2. non retardat exequtionem in eum latam exceptione melioramentorũ, 3. Retentio rei melioratæ negatur tutori, curatori, & negotiorum geſtorum, 4. Limita, 5.

1 DEpoſitario, proximus † eſt commo-
datarius, qui ſi quid, cogente neceſ-
ſitate, vel ſuadente vtilitate, impẽdit in
re commodata, quod nam ſit modicum,
vel duret vltra tempus, quo reſtituitur
commodatum, repetit, ea ratione quod
ſicuti commodatarius eſt obligatus ad id,
quod † intereſt commodantis, ſi rem re-
2 ſtituat deteriorem, *l. 3. §. ſi reddita, ff. com-
modat.* ita recipiens commodatum eſt
obligatus reficere, ſi quid pro conſerua-
tione illius fuit expenſum, vel fuit melio-
ratum, *Peregrin in fideicom. art. 50. nu. 42.
in fin. verſ. itẽ commodatarius, Bartol. lo-
quens de equo commodato in l. diuortio, § im
pendia. ff. ſol. matrim. num.* 2. concludens
non repeti cibaria illi præſtita, ſecus ſi fuit
curatus non leui impenſa. *Caſt. d. §. impẽ-
dia, nu.* 5. concludens dari commodatario
actionem cõtrariam commodati, pro ex-
penſis factis in re commodata, *modo non
ſint leues, Rebel. de obligat. Iuſtit. lib. 7. q. 1.
num. 11. Barboſ. l. diuortio, § ſi ff. ſolut. matr.
num. 69. modo ſint vtiles addit. Io. de Amic.
3 conſ. 98. n.* 9. quare non retardabitur † exe-
qutio ſententiæ latæ ad fauorem com-
modantis ſuper reſtitutione rei commo-
datæ, ſecus ſi ſententia lata fuerit ad fauo-
rem alterius, quia deficit contra illum
actio commodati & ſatius eſt inhærere
rei, quam agere in perſonam.

Cumulabo hoc §. quid dicendum de ex-
penſis, ſeu melioramentis factis à tutore,
curatore, & negotiorum geſtore, quiſque
enim illorum, non ſuam, ſed alienam facit
cauſam. & reſolutiue procedendo, quam-
4 uis † iſtis negetur rei melioratæ retentio,
quia propriam, & ſpetialem habent à iure
actionem, qua repetant, quæ vtiliter, vel
neceſſario geſſerunt, in re aliena. *vt dixi
ſup. c. 8. nu.* 101. Attamen quiſque illorum
repetit, quæ in pupilli, vel minoris, & eius
cuius negotia geſſit, errogauit, *l. ſed an vl-
tro, §. 1. l. qua vtiliter, ff. de negot geſt. l. ſi ve-
ro, § ſi mihi, ff. mandat. l. cum plures, §. fin. ff.
de admiu. tut. Bart. l. 1. §. neceſſariæ, ff. de*

impenſ. in reb. dotal fact. num 5. Archidiac. cap. quicumque, 12. q. 2. num. 4. Peregrin. de fideicom. art. 50. num 42. in fin, non facta diſtinctione an pluris vel minoris æſtimētur tempore quo reficiuntur, quam quo ſunt facta, & an extent, vel perierint caſu, vel fortuna, vel vſu, vt dicam *infr.* § 30.

5 *Limit. 5.* † diſtinguendo tamen *iuxta Archid. & Bellam. d. cap. in procuratore, an illa* fecerit cum mandato, vel ſine.

---

§. XXIII.

SVMMARIVM.

Socius repetit expenſas, & melioramenta facta in re communi pro rata ſociali, 1. Ampl. 2. 4. 5. 6. 7. 8. Limit. 9. 10. 11.

PAululum recedendo à præfatis, quos dixi nullum dominij genus habere, agam hic quid dicendum de ſocio, qui pariter in parte ſocij re diuiſa, nihil prætendere poteſt ratione communionis in parte ſocij, & quamuis *Franc. de Porcellinis in ſuo tract. de duob. fratrib quæſt. 2. n. 45. verſ ſed ſi vnus,* non ſit auſus quidquam decidere; tu tamen omiſſa diſputatione

1 dicas, ſocium † facientem rem communem meliorem repetere poſſe, pro rata à ſocio, expenſas, *Corn. conſ. 222. lib. 2. num. 5.* vbi plures congerit. *l. filia, C. famil. hereiſ. Decian. conſ. 29 Circa. lib. 2. num. 6. Petra de fideicom. art. 15. num 224. Balzaran. § ſi vaſſallus hic finit l. n. 5. in fin.*

2 Ampl. præſertim † in expenſis factis in recuperatione rei communis, *Petra loquens de caſtro recuperato. de fideicom. art. 15. num. 219. & ſeq. pluribus,* late proſequitur.

3 Limitat † ſi ſocius tantum expendit pro parte ſocij quantum expendiſſet pro recuperatione ſuæ partis tantum. *Rom. ſingul 653.* expendēs. *Tepat. conel. 552. communi diuidundo.*

4 Ampl. quod ſi ſocius † fuerit contumax per quatuor menſes in ſolutione partis expenſarum, quas pro rata rei communis ſoluere debet, pro refectione, amittat portionem ſuam, & fiat ſocij, qui fecit expenſas, *l. ſi vt proponis, C. de ædific. priuatis, l. duobus, § idem reſpondit ſocius, ff. pro ſocio. Iaſ. in §. ſequens. Inſtitut. de action. num. 48.* aſſerens hoc eſſe diligentiſſime notandum, & idem fuiſſe dictum ab *Aretin. ibidem,* quos ſequitur *Decian. conſ. 29. Circa lib. 2. num. 6.* Conſultus ſuper melioramentis factis ab vno ex fratribus in cōmuni arce, *Corn. conſ. 222 lib. 2. num. 5.* ad-

5 dendo dari optionem † facienti melioramēta, an vellit pretium melioramentorū, vel totam rem melioratam habere.

6 Ampl. quod ſi contingat † rem communem diuidi, res meliorata ſit danda ſocio, qui illam meliorauit, *Ruin. conſil. 131. viſis & ponderatis, lib. 1. num. 15. Vrſil. ad Afflict. deciſ. 87. Magnum, num. 7.* aſſerens hoc eſſe notandum, & habuiſſe in facto.

7 Amplia, vt ſit obligatus † ad intereſſe ſocij, qui fecit melioramenta, *Corn. conſ. 222. lib. 2. num. 5.*

8 Ampl. etiam in expenſis factis † in recuperatione rei communis fratribus, *Ruin. conſ. 100. Naratur. lib. 4.* qui loquitur in fratre recuperante caſtrum commune ſibi & fratribus, addendo concedi retentionem recuperanti.

Ampl. in pluribus caſibus quos diligens Lector colliget ex regula conſtituta, *ſupra cap. 8.* ſicuti ex eadem regula colliget plures caſus, quibus ſupra formatum aſſumptum limitari poteſt, vltra eos, quos mox dixi.

9 Limita vbi ſocius † non fecit melioramenta contemplatione ſocietatis, quod in dubio non præſumitur, ſed quia illa alias erat facturus, *Petra de fideicommiſſ. quæſt. 15. num. 223. & ſeq. & comprobatur ex dictis ſupra, num. 20.*

10 Limit. in melioramentis † exceſſiuis. *Barboſ. in l. diuortio, §. fin. ff. ſol. matrn. 75.* declarando præterea qualia ſint hæc melioramenta, & *dixi ſupra, §. 17. num. 66.*

11 Limit. in melioramentis † voluptuarijs, *l. ex duobus, 28. de neg. geſt.*

---

§. XXIV.

SVMMARIVM.

Pater & filius ſunt ſocij & vna eadem perſona in ijs, quæ ſunt iuris, 1. Limita in foro poli.

Fi-

Filius eſt portio patris, 3.
Delegatus cum facultate iudicaudi iuxta ſuam conſcientiam non poteſt ſubdelegare, nec etiam filium ſuum, 5. *&* *quare*, 6.
Auerrois error notatur. 4.
Conſcientia quid ſit. 7.
Pater recuperat expenſas factas in re propria filij, & retinet illam donec reficiantur, 8. *Ampl. ibidem*, 9. 10. 11. 12. 13. 14. *Limit.* 15. 16. 17. 20. 21. *coniecturæ quibus pater præſumatur donaſſe* 19. *Nabilitatis propriū eſt liberalitas*, 18.

VIſo quid dicendum de melioramentis factis à ſocio in re communi, nō incongrue ſequitur diſquiſitio, quid dicendum ſi melioramenta fiant à patre in re filij,
1 qui † ne dū ſocij sūt, ſed vna & eadem perſona, in ijs quæ iuris ſunt, reputantur, *l. fin. C. de impub. ſ. ei vero, Inſtitut. de inutil. ſtipul. Franc. Zoanet. de emp. & vendition. num.* 21. Nam licet ex noua, & diuerſa
2 anima ingenita, & indita filio quoad † ſpiritualia, alia ſit perſona patris, alia filij, nec in ijs vnus portat iniquitatē alterius, ſed anima quæ peccauerit, ipſa mori debeat, *cap. verzentis, de hæretic. Ezechil. cap.* 8. *& Leuit. cap.* 14. *Couar. var. reſolut. lib.* 2. *cap.* 8. *num.* 1. & latiſſime *Guttier. Canon. quæſt. lib.* 2. *cap.* 30. negari tamen
3 minime poteſt, quin naturaliter filius † ſit portio patris, iuxta textum *in l: cum ſcimus*. C. *de agricol. & cenſib. lib.* 11. quem credo fuiſſe deſumptum, *ex Ariſt.* 5 *&* 6. *Ethic.* vbi concludit filium eſſe quid ex patre, quod transfuſum in perſona filij, dū generatur, augetur, & multiplicatur noua anima, nouoque ſpiritu infuſis, & hinc
4 patet † error Auerrois, qui voluit omniū hominum eumdem eſſe intellectum, quod eſſe falſum probarunt noſtri iuris interpretes, dum negarunt, ſi quid com-
5 mittatur decidendum † iuxta conſcientiam delegat; quod non poſſit ille, quamuis fuerit à Principe delegatus, cauſam alteri ſubdelegare. *Abb. cap. fin. ſ. is autem, de*
6 *offic. delegat. num.* 7. & ratio eſt, quia † ſciētia vnius, etiam qui ſit pater, non eſt ſcientia, nec conſcientia alterius, vel filij. *Bald. in l. ſiquidem*, C. *de except. num.* 6. *& vt idē relato, D. Chryſoſtom. in l. fin. ſ. ſed & ſi quis. C. commun. de legat. num.* 26. *in fin. addit*,
7 Conſcientia † eſt lex intellectus noſtri, ideo mea conſcientia apud alios nihil eſt, ſed mihi ſonat in mentem, & obligat me & non alium.
8 Si ergo pater † vel alius aſcendens faciat meliorem fundum aduentitium filij, vel alterius deſcendentis, quod habeat illius retentionem, & expenſarum repetitionem, eſt textus, *l. alimenta*. C. *de negot. geſt. per quem tex ita concludit Corn. conſ.* 86. *Circa. lib.* 4. *num.* 3. *Scrader de feud.* 2. *part.* 9. *par. ſection.* 2. *n.* 21. *verſ. quodque ſumptus, & voluit Vrſil. ad Afflict. deciſ.* 87. *num.* 4.
9 Ampl. etiam † in matre, & auia, & reliquis aſcendentibus ex linea matern. *l. alimenta*, C. *de negot. geſt.*
10 Ampl. vtalio † non apparente, præſumatur patrem illa feciſſe animo repetendi, *l. alimenta, verſ. oſtenderis*, C. *de negot. geſtor.*
11 Ampl. quod ſi filius † aſſerat facta fuiſſe ex liberalitate, vel paterna pietate, grauetur onere probandi, *gloſ. l. alimenta, verb. oſtenderis*, C. *de negot. geſt.* & ratio eſt, quia donatio non præſumitur, niſi concludenter probetur, *l. campanus, ff. de oper. libert.*
12 Ampl. præſertim † ſi melioramenta multum æſtimari poſſint, nam cum inter patrem & filium ſit regulariter prohibita donatio, etiam quod fuerit expreſſa, *gloſ. in l.* 2. *verb. emancipato*, C. *ſi aduerſ. donat. l. donationes quas parentes*, C. *de donat. inter virum & vxorem*. *Peregrin. conſ.* 79. *Diuiſio, lib.* 3. *num.* 2. multo minus valebit tacita, quæ colligatur ex eo, quod quis ædificet, plantet in alieno fundo, *iuxta ſ. ex diuerſo. Inſt. de rerum diuiſ. Capic. deciſ.* 117. *num.* 3. *& ſeq.*
13 Ampl: in reliquis † caſibus qui colligi poſſunt, *ex dictis ſupra hoc cap.* 8.
14 Ampl. etiam †, quod facta fuerint ex fructibus fundi qui ſit filii, *Neguſ. de pignorib.* 4. *membr.* 5. *part. num.* 5.
15 Limit. in melioramentis, † ſeu expenſis litium, quantumcumque magnæ ſint, *l.* 1. C. *de bon. mat. l. fin. ſ. vbi autem*, C. *de bon. quæ liber.* Corn. *l. frater, à fratre, ff. condit. indeb. num.* 123. *Barboſ. l. diuortio, ſ fin. ff. mat. num.* 44. *verſ. & quamuis*.
16 Limit. vbi melioramenta † ſunt modica, *Bald: loquens de vitrico præſtan. alimen-*

Digitized by Google

menta, vel aliud modicum priuigno *in*
l. ſi paterno, C. *de negot. geſt. gloſ. in l. cum*
quid. ff. ſi cert. petat. vbi Doctores, & ratio
eſt, quia ratione modicitatis iuncta ſan-
guinis coniunctione, præſumitur facta
donatio, *Ruin. conſ.* 171. *Coaſideratis, lib.* 1.
num. 13. *& conſ.* 100. *vol.* 4. *num.* 5. *dum prius*
num. 2. idem firmaſſet in amico, quod la-
tius ſunt proſequuti, *Bart. & Caſtr. in d. l. cũ*
quid, & quod modica melioraramenta à
nemine repetantur *dixi ſupra.*

17 Limit. vbi inſurgit † coniectura aliqua,
quod pater donandi animo fecerit talia
melioramenta, vtputa ſi ille eſſet diues,
& nobilis, filius autem nihil tunc haberet,
quam melioratum fundum, nam ratione
perſonæ facientis melioramenta, quæ no-
bilis eſt, & diues, & eius in cuius commo-
dum ſunt facta, inſurgit præſumptio do-
nationis illorum, *Bald. in l. ſi paterno*, *C.*
de negot. geſt. num. 3. *in princ. Bart. in l. eum*
quid, ff. ſi cert. pet. num. 11. *Bald. in l.* 1. *C. ad*
Vellean num. 6. concludens, quod ratio-
ne diuitiarum præſumitur donatio, *ſe-*
quitur Purpuratus in l. eum quid. ff. ſi cert.
petat. num. 121. addendo procedere etiam
quod non ſit nobilis, cum tamen nobilita-
18 tis † proprium ſit liberalitas, *Rom. ſingul.*
650. *nobilitas, & vt inquit Alexan.* III. *in*
cap. 1. *de donat.* Natura nobilium eſt mul-
to maiorem referre gratiam, & latè *Tira-*
quel. tract. de nobilit. cap. fin. nu. 47. *& ſeq.*
plurib. hinc tantum commendatur libera-
ralitas. *Cræſi in Alcmæo, ab Herodot. lib.* 6.
19 Coniecturas † autem plures quibus col-
ligitur patrem voluiſſe filio donare, refert
Menoc. præſumpt. 30. *Dubitant lib.* 3. *n.* 11.
& ſeq. & num. 39. *vſque in fin.*

20 Limit. vbi melioramenta † ſunt facta
in fundo filij emancipati, quem filius poſ-
ſidebat. *Bald. in l. ſiue*, C. *de probat. num.* 1.
verſ. Tertio oppo. Tuſc. concluſ. 180. *melio-*
ramenta, num. 25.

21 Limit. vbi melioramenta † ſunt facta
in fundo filij emancipati, à quo pater reci-
piebat genus aliquod ſeruitij, *Bald. in l. ſi*
paterno, *C. de negot. geſt. nu.* 3. *in prin. &*
ibidem gloſ.

§. XXV.

SVMMARIVM.

Legata ſunt exæquata fideicommiſſis. 1.
Expenſæ factæ in re legata repetuntur ab eo cui legatum eſt debitum, 1. *Ampl.* 2. 3.

1 LEgata eſſe exæquata † fideicommiſ-
ſis in omnibus inquit, *Vulpianus*
l. 11. *ff. de legat.* 1. ideo, quæ *dixi ſupra*,
§. 11. de fideicommiſſario, circa refuſio-
nem melioramentorum faciendam
heredi grauato fideicommiſſo, repetenda
ſunt in legatario, cui ſub conditione, vel
alias non pure ſit relictum legatum, vt vo-
luit *Petra. de fideicom. quæſt.* 15. *num.* 231.
poſt med & 235. circa med. Caſtr. *in l. do-*
mos, 61. *ff. de legat.* 1. *num.* 4. *in princip.* nihil
præterea addam, ſed ad ea, quæ fuſe, *dixi*
ſupra, §. 11. me remitto, ne inani repetitio-
ne membranas occupem.

3 Ampl. ſiue legata † ſit res teſtatoris, ſiue
hæredis, pure, vel ſub conditione, & ſiue
4 impenſa † ſit vtilis, ſiue neceſſaria, *Caſtr.*
l. domos, ff. de legat. 1. *in princ. Peregrin. de*
fideicom. art. 50. *num.* 62.

§. XXVI.

SVMMARIVM.

Familiæ decus conſeruatur diuitijs, 1.
Alienationis prohibitio facta à teſtatore ſine cauſa non valet, 2. *Limit.* 3.
In ſucceſſionibus parentum non eſt à iure facta diſtinctio inter maſculos & fœminas, nec inter primum & ſecundum genitum, 4.
Statutum excludens fœminas propter maſculos eſt odioſum, 5. 10.
Inter fratres ſeruanda eſt æqualitas, 6. *Ampl.* 7. 9.
Geneſ. cap. 37. *explicatur.* 8.
Primogeniorũ ius eſt odioſum, ſine ratione, & quare, 9. *conuenit & differt à fideicommiſſ.* 12.
Natura eſt iuſta mater, & non nouerca, 11.
Melioramenta facta in fundo primogenituræ ſi ſint ſeparabilia à fundo nõ retardant

execu-

Digitized by Google

executionem ſententiæ latæ ad fauorem primogeniti. 13. 14. 19. 22. *& quare*, 15. 19. 20. *Ampl*. 16. 22. 24.

Acceſſorium quando non ſequatur naturam ſui principalis, 16. *& ſeq*.

Expenſæ litis factæ in cauſa maioratus, an reficiendæ, 25. 26.

Compenſatio melioramentorum factorum in maioratu, non admittitur cum deteriora-mentis, 25.

Melioramenta facta in fundo maioratus, quã-do repetantur, ſi illa ſint iuncta fundo, nec per ſe ſtare poſſunt, 27. *Ampliat*. 28.

Melioramenta facta in fundo maioratus abſque facto, & diligentia poſſeſſoris non repetuntur à ſucceſſore, 29. *& quare*, 31.

Clar. reprobatur, 30.

Dos eſt titulus vniuerſalis, 32.

Melioramenta facta à tertio in fundo maioratus bona fide repetuntur, 33.

AGam hoc §. de melioramentis factis
in bonis in quibus primogenitus tan-
tum, cæteris fratribus excluſis, ſuccedit, &
notandum eſt, quod licet in iure noſtro,
fiat mentio conſeruationis bonorum in
1 familia, quoad illius † decus, & ſplendor cõ-
ſeruetur diuitijs auitis, *l. quiſquis, ff. ad
leg. Iul. maieſt. l. 1. §. ſed & ſi ſeruus. ff. de
2 vent. inſpiciend.* & quod præceptum † te-
ſtatoris de non alienando, non obliget
hæredem, niſi exprimatur cauſa, *l. filius-
familias, §. diui, ff. de legat. 1. cum alijs con-
geſtis à Sfortia Odd. tract. de prohibit. alie-
nat. quæſt. 2. num. 15. & ſeq.* qui latè inter
pretatur verba, *d. §. Diui*, ſi tamẽ talis pro-
3 hibitio fiat de re, per quam † dignitas fa-
miliæ conſeruatur, vt puta ſi Aſtæ, Papiæ,
vel Senis, quæ ſunt Vrbes in Italia turritæ,
teſtator prohibeat vendi turrim, vel aliud
inſigne opus, vel lati fundium, valet pro-
hibitio, & ſuſtinetur in vim fideicõmiſſi.
*Socin. Iun. conſ. 108. Viſo puncto, lib. 2. nu. 5.
& 33.* & latè *Sfort. Odd. de prohibit. alienat.
quæſt. 3. Ad primum, art. 7. num. 88. & ſeq.
pluribus.*

Attamen nullibi fit mentio ordinis ſuc-
ceſſionis, vt ſolus primogenitus maſculus,
excluſis alijs, & præcipue fœminis, in toto
paterno aſſe, ſuccedatur. Imo contrarium
4 legitur † admiſſis maſculis, & fœminis, &
inter illos diuiſa paterna ſubſtantia in
capita & illorum numerum, *l. maximum
vitiũ, C. de liberc. præteris.* Ideo plures vo-
5 lunt † ſtatuta excludentia fœminas à pa-
rentum ſucceſſione eſſe odioſa, *Natta.
conſ. 266. in cauſa, num 2. & 16. & relati à
Galganet. ad Stat. Vrbis, lib. 1. cap 145.
col. 2. verſ. an autem.*

6 Et cum inter fratres † ſit ſeruanda æqua-
litas, *l. fin. C. commun. vtriuſque iudic. l. vt
liberis, C. de collat. § illud quoque authen. de
7 nupt.* & in dubio talis præſumitur † pater-
na voluntas, *l. cum pater, §. euictis, ff. de le-
gat. 2. Corn. conſ. 309. multum, lib. 1. Alciat.
præſumpt. 23. regul. 1. num. 7. dum prius,
num. 6.* Firmaſſet parentes debere filios
æqualiter tractare, nec vt inquit, *Angel.
in d. §. illud vnum*, facere vnum legitimũ,
& alium baſtardum, alias inter illos exori-
tur inuidia, gignuntur odia, rixæ, & alia
incommoda, cũ ſità natura inſitum mẽti-
bus omine velle eſſe gratia pares, & æqua-
les, ex eo, quod eadem & æqua parens
8 ens natura ſibi iũxit quare legitur † *Geneſ.
cap. 37.* cæteros filios Iacob, grauiter tuliſ-
ſe Ioſephum fratrem fuiſſe donatum tu-
nica à communi parente; quę tamen non
erat auro, vel gemmis intexta, cum non-
dum in orbẽ inuehecta fuiſſet ars trahẽdi
aurum, vel argentum, nec cum vitæ peri-
culo expiſcandi vniones, & ex viſceribus
terræ, vel latentibus marmorum, & ſa-
xorũ venis rimari adamantes, ſmaragdos,
ſaphiros, ſardios, pyropẽs, carbunculos,
chryſolithos.

9 Inde communiter eſt receptum † ius
primogeniorũ eſſe odioſum, & ſine ratio-
ne conſtituendo contrarium inter pares
natura, *Cynus in l. barbarius. ff. de offic. tu-
tor. num. 4. & in l. reſcripta, C. de precib.
Imp. oper. num. 7.* concludens conſuetu-
dinem deferentem vniuerſum patrimo-
nium primogenito eſſe cõtra dictũ Apoſt.
filius ergo hæres, & primogenitum pec-
care, ſi iuxta illam totam paternam
ſubſtantiam occupat, & ſi vellit eſſe ſine
peccato, debere illam fratribus commu-
10 nicare. & idem † dicendum de ſtatuto
excludente fœminas propter maſculos,
concludit *Alexand. conſ. 128. Conſideratis,
lib. 2. num. 3. ex Bart. in l. cunctos populos,
C. de ſumm. triuit. num. 42. in fin. & alijs
ibidem cumulatis, Aretin. conſ. 164. Diligen-
ter,*

ter,col.3 verſ.confirmatur,Socin. conſ.252. viſis, col.4. verſ. Septimo, Luc. à Pen. in l.quicumque,C.de princip.agent. in rebus, lib.12.num.1. & in l. 1. C. de priuileg. eorum,qui in ſacro palatio.lib. 12.nu.7. concludeus ius primogeniorum, eſſe odioſum, quia deprimit ſecundogenitum quem natura ex eis idem parentibus ge
10 nuit, nemini † vt ego addo nouerca iniuſta.

Cum autem ius primogenituræ in pluribus conueniat cum iure fideicom-
11 miſſarij,& † etiam differat,vt dixi de Differentijs verborum iuris, *§. fideicommiſſum & maioratus*, omittendo plura, quæ *dixi ſupra,§.11. de fideicommiſſario*, circa refectionem melioramentorum, quam ille facere debet heredi ſibi reſtituenti, quæ fuit grauatus reſtituere, & à Iure ſtatutario, apud plures in hac difficultate ſunt conſtituta,vt apud Luſitanos, refert *Rebel.de obli Iuſt.lib.7.q.9.ſect.3.quidquid* in hac difficultate dixerit *Rebel.q.9.ſect.1. n.1. & ſeq. tres caſus in §.iſto conſtituũ.*
13 Primus eſt,vbi melioramenta † facta in bonis maioratus ſunt extrinſeca, ſeu ſeparabilia à bonis maioratus, & ſola ſubſiſtere, ſeu certum, & diuiſum ab illis corpus conſtituere poſſunt. & tunc, quia non accedunt,nec cedunt fundo maioratus, non ſequuntur illius naturam, nec ſunt debita ſucceſſori in maioratu, ſed ſunt propria hæredum illius, qui illa fecit, ſicuti ſi ſucceſſor nollit illa reficere,
14 inuitus non cogitur, † ita lata ſententia ſuper reſtitutione maioratus,mandabitur exequutioni,non obſtante exceptione eius generis melioramentorum, *vt dixi ſupra hoc cap. 8. num. 113.& 140.* & ſunt
15 propria † ipſius primogeniti & hæredis illius, qui iura maioratus fecit ampliora, vt exemplo vaſſalli hoc modo meliorantis feudum concludit *Molin.tractat. de iure primogen. lib. 1.cap. 26. Inter,num.2. verſ. ſi res.Surd. conſ.155.num.14. & dixi, d.§.17. num.12. & 140. & nu.62.& 140. Ludou. Molin. tract. de maiorat. diſputat. 643. Exempla.33. num.1. vbi plura exempla refert.*
16 Ampl. non ſolum † ſi principaliter tale genus melioramentorum addatur bonis maioratus, ſed etiam vbi talis additio ſit acceſſorie,& ratio eſt, quia cum talis acceſſio ſit diuerſæ qualitatis,nec proueniat à fonte, ſeu cauſa vnde prouenit ius maioratus,quamuis donec viuit primogenitus, qui talem fecit acceſſionem,videatur idem corpus, & ratione poſſeſſoris iudi-
17 catur à neſcientibus illius animum † eiuſdem naturæ, cuius eſt id,cui fit acceſſio *l. & ſi non ſunt, §. perueniamus,ff.de aur. & argent.legat.Surd.conſ.128. num.16.& conſ.789.n.10.& conſ.217.num.18. Marſil. ſingul.17.Acceſſorium.*

Attamen, quia ex vſu, & deſtinatione patris familias iudicatur vtra res cedat, vel accedat alteri, *l. ſi quando,ff.de aur. & argent.*& an vnita corpora ſint vnum, vel plura, *l.locus,66.ff.de verb.ſignif. l.prædijs, 89.§.titio,ff.de legat.3.l.quod in rerum,24 §. ſi quis poſt l.plane, 34. §.fin ff.de leg.1.* non mutato,vel alterato illorum ſtatu, & qualitate, vt late probat *Alex. conſil. 171. Accurate,lib.5. num.6.* in perpetuum, cui ad tempus,extenditur enim, & contrahitur qualificatus, & purificatus idem fundus,iuxta domini voluntatem, & conſtitionē, *l.Caius,88.§.1. ff.de legat.1.l.Seia. 20.§.tyrannia ff.de fund.inſtruct.* mutatio,
18 quæ † qualitatis ſtatus rei cum ſit quid facti,non præſumatur, *Bal.in l.ex perſona, C.de probat num.2.l.teſtium,in fin.ff.de teſtib Maſeard.de probat·concluſ.873.nu.1. & ſeq.Alexan. conſ.169.viſo lib.5. num.7.*
19 Quidquid addatur † bonis maioratus, ſi illud per ſe ſtare poſſit, nõ efficitur de maioratu, niſi concurrat actus facti declara-
19 tiuus † indubitatus,& certus, quod quæ ſunt addita,fiant eius qualitatis,& naturæ, cuius eſt id cui additur, *Tiraq.de retr.lig. §.32.gloſ.1. n.77.& §.34.gloſ.3.n.4. Natt.*
20 *conſ.479. Difficilis,num.20.& ſeq.* † eam afferentes rationem,quia talis acceſſio eſt diſcreta,ſeu vt interpretor ego,eſt ſeparabilis,non autem indiſcreta, id eſt, inſeparabilis ſine corruptione eius cui acceſſit.

Hinc infertur, quod ſi primogenitus
21 † aliquid acquirit beneficio præſcriptionis, ſeu temporis, ſi non præſcribatur iure primogenituræ, non accreſcere, ſeu accedere iuri primogeniorum, argum. eorum quæ dicũtur à *Bald.*de vaſſallo augente

gente feudum præſcriptione, *in §. rurſus, ae controuerſ. inueſt. num. 5. quem ibidem ſequuntur Martin. Laudenſ. num. 14. & ſeq. & alij relati à Tiraquel. de retract. lignag. §. 32. gloſ. 1. num. 76. Molin. de iur. primog. lib. 1. cap. 26. num. 7. dum prius num. 5. & deinde num. 8. cum tribus ſeq.* idem firmaſ-
22 ſet † de bombardis, armis, & munitio-
nibus, cauſa defenſionis, inuectis in caſtrũ primogenitis tantũ debitum, de iuriſdictione acquiſita oppido eodem vinculo obnoxio, *vt dixerat Clar. §. feudum quæſt. 88. num. 5.* de fundo empto ex iure cõgrui, competenti primogenito dum viuit, & poſſidet bona primogenituræ, de redemptione cenſus, cæteriſque penſitationibus, & oneribus, præſtandis in re non autem iure maioratus, *Molin. de maiorat. diſput. 643. exempla vbi ſimilia plura refert. nu. 1. ſubdens num. 2.* quid dicendum ſi præſcriptione, vel iure congrui quid accedat.
23 Quid autem dicendum † de expenſis
litis, *Barboſ. in l. diuortio, §. fin. ff. ſol. matr. num. 44 in prin. verſ. & vltra cum. vſque in fin. illius num. & num. 45.*
24 Ampliari poteſt † ſupra firmatum aſ-
ſumptum multis modis, ex his, quæ dixi *ſupra hoc cap. 8. §. 11.* & ibidem colliges plures limitationes, & præcipue vbi maioratus ius eſt perpetuum, non defecturum in viuẽte ſucceſſore, *ex Molin. de iur. primog. lib. 1. c. 26. n. 15. ver. ſed mea ſententia.*

Notandum eſt, ad declarationem præcedentium, & ſequẽtis caſus, quod ſi à de-
25 functo maioratus † poſſeſſore fuerint me-
liorata, & deteriorata bona maioratus; quod non admittitur compenſatio meliorationis, cum deterioratione, iuxta ea quæ *dixi hoc cap. 8. num. 133.* ſed hæres cogitur ſoluere, ſeu reficere deteriorata abſque ſpe refectionis, ſi maioratus continuet in deſcendentes eius, qui defuncto meliorante & deteriorante ſucceſſit. *Molin. de iur. primogen. lib. 1. cap. 26. num. 15. verſ. ſed mea ſententia, & cap. 27. num. 7. ex Bart. in l. ſi negotia, ff. de negot. geſt. nu. 1. & l. ſi quis negotia ff. eod. vbi Bart. ſubdens num. 10. vſque in fin.* quid dicendum de
26 expenſis † litium, vt dixi etiam de marito
litigante bona dotalia, *ſupra §. 19. num. 26. & de vſufructuario, §. 18. num. 12. fideicõmiſſo grauato, §. 11. num. 18.*

Secũdus caſus eſt, præcedẽti cõtrarius,
27 vbi melioramenta, † & acceſſiones factæ
fundo maioratus per ſe ſubſiſtere nequeũt ſed hærẽt ipſi fundo maioratus, veluti ſi primogenitus redemit ſeruitutem itineris, viæ, aquæ ducendæ, vel recipiendæ, & ſimilium, debitam à fundo maioratus, vel ædificium egregium in illo fecit, & tunc quia auelli non poſſunt à corpore cui hærent, fiunt illa de iure primogeniorum, ſoluto illorum pretio à ſucceſſore, ſi in illius perſona deſinat, & extinguatur vinculum primogenituræ, ſecus ſi continuat in alios, *Molin. de iis primogen. lib. 1. cap. 26. n. 11. & 15. verſ. ſed mea. Licet n. 12.* diſtinguat circa ſeruitutem, an illa fuiſſet empta, vel gratis conceſſa, & an præſcriptione, addendo, *n. 16. verſ. illud autem,* poſſe hæredẽ primogeniti defuncti aufferre ex ædificatis omnia, quæ commode tolli poſſunt, dummodo fundus non fiat deterioris cõditionis, quam erat antequam fuiſſet ædificatum, quod idem eſt, ac ſi dixiſſet, poſſe auferri ruta, & cæſa ſi nollit ſucceſſor illa ſoluere, *argum. eorum, quæ dixi ſupra, hoc cap. 8. num.* & *§. 7. num. 23.* & firmant *Molin de maiorat. diſput. 644. Molin. de iure primogenit. lib. 1. cap. 26. num. 11.* qui exempla plura referunt, & præcipue ſi ſit acquiſita ſeruitus. & ideo lata ſententia ad fauorẽ primogeniti nõ retardabitur illius executio per exceptionẽ melioramentorum huius generis.
28 Ampl. vt detur † melioramentorũ repe-
titio, etiam quod bona maioratus fuerint reſtituta. *Valaſ. de iur. emph. q. 25. n. 25. in fi.*
29 Tertius caſus eſt, vbi ſine facto, † & abſ-
que diligentia aliqua primogeniti, augetur, & fit melior fundus primogenialis, vt puta ſi latenti, vel apparenti augmento, extendãtur fines illius. quod aliter non cõtingit, quã iure alluuionis, & tunc quid-
30 quid diſtinguat, † *Clar. §. feudum, q. 88.*
num. 3. Molin. de iure primogen. lib. 1. c. 26. num. 17. verſ. ſed quamuis. concludit tale augmentum effici de iure primogeniorum. *Subdens num. 18.* idem dicendum de vſufructu conſolidato cum proprietate vſufructuarij, vel extincta linea emphiteotæ, vel aliter deficiente dominio vtili illi conceſſo, *eam num. 19. & ſeq.* afferẽs,
31 † rationem, quia titulus iuris primoge-

niorum eſt vniuerſale, aptum capere augmentum, & diminutionem, etiam quod fuerit conſtitutum in ſingulari corpore, vt puta in domo, vinea, & ſimilibus, vt in
32 ſimili dicitur† de dote *à Bart. in rub. ff. ſol. mat. num. 18. & ſeq. vbi Iaſ. num. 28.* teſtatur de communi, *& Ripa. num. 43. &* & idem dicitur de peculio, grege & ſimilibus, quæ dicuntur vniuerſalia facti, non autem iuris, vt declarat *Loffredus conſ. 11. Quoniam, num. 17.* addendo ideo in iſtis dari rei vendicationem, in illis nequaquam.

33 Melioramenta facta bona fide † à tertio in fundo maioratus repetuntur ab euincente fundum melioratum, *Guttier. pract. quæſt. lib. 5. quæſt. 68. quæro circa nu. 1. & ſeq.* & ſimilia ſunt dicta *ſup. §. 11.*

34 An autem caſu † aliquo ſint compenſanda melioramenta cum fructibus perceptis, latè agit *Barboſ. in l. diuortio, §. fin. ff. ſolut. matrim. num. 44. verſ. & in ſpecie.*

35 An in duobus primis caſibus † quibus ſoluenda ſunt melioramenta, ſolutio ſit facienda ex fructibus, vel bonis maioratus, vel ſucceſſoris, *Lud. Molin. de maioratu. diſput. 644. col. 2. verſ. vnde autem.*

§. XXVII.

SVMMARIVM.

Beneficia Eccleſiaſtica differunt à feudo, & emphiteuſi ſola qualitate Eccleſiaſtica, & nomine, 1.

Clericus repetit melioramenta facta in bonis ſuæ eccleſiæ, 2. Cõtrarium, 3. Affirmans opinio comprobatur, 4. & ſeq. & 19. & quare, 32. Ampl. 14. 15. 17. 20. 21. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 30. 31. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 41. 42. 43. 44. Limit. 45. 46. 47. 57. 58. 59. 63.

Clericus beneficiatus donec viuit æquiparatur vſufructuario, 5.

Beneficium lingua Lombarda idem eſt, quod feudum, 6. Declaratur, 8.

Federicus Aenobarbus quare indignatus Hadriano Papæ VII.

Prælatus repetit expenſas factas pro defenſione Prælaturæ, 9.

Pecunia qualiter probetur verſa in vtilitatem Eccleſiæ. 10.

Eccleſiæ bona rite dicuntur alienata, ſi alienentur pro extinctione æris alieni. 11.

Succeſſor in beneficio conueniri poteſt ad ſolutionem debiti contracti pro neceſſitate Eccleſiæ, 12. in pluribus æquiparatur hæredi, 13.

Alienatum non dicitur quod fuit neceſſitate cogente alienatum, 16.

Clerici hæredes conueniri poſſunt ad reſarcienda damna illata eccleſiæ à clerico, 18. eidem ſunt reficienda melioramenta facta in bonis eccleſiæ. 19. Amplia. 39. Limit. 40. 62.

Expenſæ litis ſunt expenſæ neceſſariæ. 22.

Dignitate priuatus non caret commodis illius, 29.

In pœnalibus ſtricta fit interpretatio. 33. Ampl. ibidem.

Clericus quando ſit obligatus reſarcire damnum illatum ſuæ eccleſiæ, 35.

Empta ex pecunia redacta ex fructibus bonorum eccleſiæ fiunt eccleſiæ, non autem ementis, 48.

Eccleſia quare captum relinqui bona, 49. tale inſtitutum ſeruauit Pius Quintus Sum. Pontif. 50. illorum diuiſio non mutauit illorum naturam, 51. qualiter diuidenda, 52. adminiſtrator illorum eſt clericus. 53. Ampl. 54. 55. 56.

Altari qui ſeruit, de altari viuere debet 60.

Butrius / *Ancaran* } *Declarantur, 61.*

Clericus regularis quidquid requirit ſtatim fit eccleſiæ. 63. Ampl. ibidem. Limit. 64.

Dixi ſupra hoc capite octauo *num. 55.* me latius acturum de melioramentis factis à Clerico, & quocumque alio, qui nomine clerici comprehendatur, in beneficio, ad cuius titulum fuit ille promotus, vel vt decentius viueret, de illo prouiſus; volui illa annectere dictis de maioratu in antecedenti, §. quia quæ de iſto dicuntur, vel deciduntur, iuxta ea, quæ ſunt recepta in fideicommiſſis, vt inquit, *Molin. de iure primogen. lib. 1. cap. 1. nu. 7. 16. & ſeq. & cap. 7. num. 1. & ſeq.* vel in feudo, & emphiteuſi pronũtiantur, vt refert idem *Molin. dicto lib. 1. cap. 3. & cap. 7. n. 9. & ſeq.*

1 & ſeq. cum iſta duo † nomine beneficij, quia gratis ab origine, vel ſaltem ſub modica recognitione conceduntur, *vt dixi de laudem,lib.1.quæſt.21.* beneficia enim eccleſiaſtica, ſola qualitate eccleſiaſtica differunt à feudo, *c.fœlicis,§.ſi qua vero, de pœnis in ſext. clem. 1. eodem tit. Petr. Gregor. de beneſ.cap.6.num.2.*

2 Clericum,& quemuis alium † qui nomine illius comprehendatur, poſſe repetere ſi melioramenta fecerit in rebus beneficij ab illo poſſeſſi, probatur, *cap. quicumque 12. q.4. per quem textum, ita firmant in cap. de multa,28.de præbend.Ioan. Andr.num.19.verſ.idem in eo, Abb.nu.14. Butr.num.31. verſ. alius eſt caſus, Henric. Boic.nu.12.in princ.verſ.idem in eo, Imol. num.19.verſ.fallit ſexto,Io. de Anan.nu.5. verſ.ſexto fallit. Anchar.num.12.in princ. verſ.idem in eo. Boer.deciſ.44.nu.14. verſ. & idem in eo. Afflict.in cap.1. §.ſi vaſſallus hic finit lex nu.7.Bero conſ.79. lib.2.n.61. in fin.Peregrin.de fideicom. art.50. nu.43. Iaſ.in l. ſi non ſortem. §.ſi centum .ff.de condit.indeb.in fin. Menoc.de recuper.poſſeſſ.remed.11.num.16.Archid.Gemin.Turrecremat.& Bellam. in dict.cap.quicumque 12.q.4.*

3 Contrarium, ſeu quod † cedant eccleſiæ,tenet *Zabarel.in cap.fin.de pecul.cleric. num. 12.* eam afferens rationem,quia magna eſt coniunctio clerici, *cum eccleſia.*

4 Affirmans hæc opinio † comprobatur ex his,*quæ dixi ſupra,§.17. & ſeq.* de vaſſallo,& vſufructuario,qui proprietatem, vel feudum meliorauit, clericus enim
5 † beneficiatus æquiparatur donec viuit vſufructuario,*gloſ. cap. præſenti, verb. reſeruari. de offic. ordin. Couar. in cap.cum in officijs, de teſtam. num.1. Clar.§.teſtamentum.quæſt.27.num. 8. verſ. quarta. Socin. conſ. 32. lib. 1. num. 2. & 5. & lingua*
6 *Longobarda † beneficium idem eſt, quod feudum.*

7 Nec non ex his, quæ ſunt † recepta à Doctoribus,quod prælatus repetat ab eccleſia expenſas factas pro defenſione prælaturæ,ſeu dignitatis ſuæ, *Federic.de Senis. conſ.119. Nulli,num.1.* concludens ſi mutuo accepit pecunias, quas errogauit in proſecutione ſuæ electionis, & confirmationis, quod eccleſia, & ſucceſſores debent illas mutuanti reſtituere, quia conſumptæ in vtilitatem eccleſiæ, ſubden-
8 do † quod genus probationis requiratur, vt dicantur pecuniæ verſæ in vtilitatem eccleſiæ,*Socin.conſ 15.num.28.& conſ.29. num. 2. lib. 2.* concludens alienationem
9 † bonorum eccleſiæ fuiſſe Canonicam pro extinctione æris alieni contracti pro motione, & defenſione prælati. Sequitur *Phanuc.tract.de inuent.pars 5.num.45.* addendo ab iſta opinione non eſſe recedendum. Nec non ex hijs, quæ dicuntur
10 de ſucceſſore in beneficio, † vt poſſit cōueniri, & obligetur ad ſolutionem debiti contracti à prędeceſſore pro eccleſiæ neceſſitate, *cap.1.de ſolution.vbi Abb. num.1.*
11 *& 2.* concludit ſucceſſorē, † in beneficio in pluribus æquiparari hæredi, & quod eccleſia, etiam defuncto prælato, eſt obligatā ex debito contracto ob neceſſitatē eccleſiæ, *ex late Phœnuc. de inuentar. §.an inuentarium efficiat, nu. 45. & ſeq.*

12 Ampl. præſentia † ſi talia melioramenta, vel expenſas fecit ex pecunijs patrimonialibus, *Abb.in cap.cum pro cauſa, 6.de procur.num.2.in fin.& in cap. de multa. de præbend. num.14. cap. quicumque. 12.q.4. vbi Gemin. notat in prin. & eſt textus in cap. Sacerdotes, 12. q. 4. Sarnen. late hoc comprobās. tract. de redd.eccl.par.3.c.1.n.7. Abb.cap.fin.de pecul.cleric. num.2. Peregr. de fideicom.artic.50.nu.43.Serad.de feud. 2.part.9.pact.ſect.2. num.21. verſ. huc accedit. Affl.§.ſi vaſſallus.hic fin.lex.n.7.in fi.*

13 Ampl. præſertim probata † vtilitate, & neceſſitate faciendi expenſas, & melioramenta, *argum.textus in l. tutor rerum: l.quoties,§.non tantum,l.non exiſtimo.ff.de admin.tut. per quæ iura, Oldrad. conſ. 182. num. 1. in fin.* concludit non dici aliena-
14 tum, † quod neceſſitate cogente fuit diſtractum, vel donatum, vel vnitum.

15 Ampl. vt clericus poſſit † de talibus melioramentis,& expenſis,teſtari, *c.quod cum,12. q. 2. per quem textum, ita firmat Abb.in cap.de cauſa 6.de procur. n.1.in fin.* & hoc perſuadet, concludens ratio, quod ſi prælatus committendo, vel omittendo, intulit damnum aliquod eccleſiæ, fundo
16 illius † hæredes obligati illud reſarcire eccleſiæ, *gloſ. in auth.idē eſt Neſtorianis, C.de hæret.Io.de Plat.in l.vnic.C.de colon.*

Digitized by Google

Illiric. lib.11. in fi.Hoſt.cap.cum in eccleſijs,7.de teſtam.num.9.in fin.Molin.de iur: primogen.lib.1.cap.27.num.2.ſubdens nu.3. in regno Caſtellæ ſeruari, vt mortuo prælato, inſtante ſucceſſore electo relaxetur à regio conſilio præceptum, vt correctot ciuitatis dignioris, & vicinioris curet, vt hæredes prælati defuncti ſimul cum ſucceſſore illius nominent peritos ad æſtimanda damna data à defuncto bonis prelaturæ, & iuxta illorum æſtimationem, ſi concordes fuerint, alias quid tertius peritus iudicet, æſtimetque, reficiant, & ita vidiſſe ſæpe factum. Ita hæredi cle-

17 rici † & prælati reficienda ſunt melioramenta, ſi quæ fecit in bonis eccleſiæ, cum contrariorum eadem ſit doctrina, vt arguit *Gratianus in cap. 1. §. ſi quis vero, 12. quæſt.* 4. inquiens ſi quis pro compendio ſuarum rerum, eccleſiæ rebus detrimentum intulerit, vel ſi occaſione rerum eccleſiaſticarum, in rebus proprijs detrimẽtum paſſus fuerit, viciſſim qui lucrum ſentiunt, detrimentum patientibus reſarciãt. *Henric.Boich.cap.fin. num.1. à princ. de pecul. cleric.*

Contrarium tenent *in cap. fin.de pecul. cleric. Butr. num.* 3. *in princ. & Io.Anania, num. 2. concorda ex dictis inf. de melioramentis induſtrialibus clerici.*

18 Amp. quod ſi beneficiũ melioratũ† vacet per aſſecutionẽ ſecundi incõpatibilis, detur ipſi melioranti, & prouiſo, retentio beneficij meliorati, donec fuerit de melioramentis ſatisfactus, *cap. Quicumque,* 12. *q.* 4. *per quem textum, ita firmant in cap. de multa, de præben. Io. Andr Abb. But. & reliqui, quos retuli ſupra. verſ. clericum, & eſt textus in cap. fin. de pecul. cleric.* niſi tamen melioramenta ſint facta poſt receptionem ſecundi incompatibilis, *Ioan. Andr. dict. cap. de multa, num.19. verſ. ſecus, in his, & Henr.Boich.num.15. Io.de Anan. num.4. Butr. num. 31. verſ. alius eſt caſus. Anchar. num.12. verſ. idem in eo.* addendo hunc eſſe caſum mirandum, quare cõcludit æquius, & honeſtius eſſe, vt agatur ad repetitionem, cum idem dicatur in dote, commodato, re pupilli, & alijs non æque priuilegiatis. Multum contra eius dicta vrget, *cap. quicunque,* 12. *q.* 4. & regula, vt facilius detur retentio quam actio.

19 Ampl. etiam in expenſis factis † in lite pro recuperatione, vel defenſione bonorum eccleſiæ, *Ludouiſ. deciſ.* 116. *fuit, in fin. verſ. Non obſtat.* vbi refert fuiſſe à Rota denegatam retentionem bonorum eccleſiæ, quia non probabatur ab hæredibus rectoris, quod expenſas litis recuperationis bonorum feciſſet ex pecunijs patrimonialibus, tacite admittens ſi fuiſſet id probatum, quod admiſſa fuiſſet retentio. &

20 ratio eſt, quia talis † impenſa, licet non ſit facta in re ipſa, ſed cauſa ipſius rei, dicitur melioramentum neceſſarium, quia vel res non fuiſſet recuperata, vel eccleſię ablata, *Io. de Anan. conſ.* 32. *in fin.* qui loquitur de expẽſis in recuperatione caſtri, cum alijs cumulatis à *Peregrin. de fideicommiſſis, artic.* 50. *num.9. Phœnuc. de inuent. §. An inuentarium afficiat, num.*46.

21 Ampl. præſertim † ſi nullos fructus ex prædio meliorato percepit, dum poſt modum beneficium vacat, *argum dictorum à Surd. conſ.* 333. *num.29. circa med. & voluit Io. de Anan. in cap. de multa,* 28. *de preben. num.5. in fin.* dum vult dari retentionem primi incompatibilis, ratione melioramentorum, ſi tantos non percepit fructus, qui æquent expenſas.

22 Ampl. quod ſi melioramenta † vtilia, vel neceſſaria facta in bonis eccleſiæ fuerint, ex bonis, ſeu pecunijs patrimonialibus clerici beneficiati, non tantum concedatur retentio ipſi clerico, ſed etiam illius heredi, ex teſtamento, vel ab inteſtato. *Abb. cap. de multa, de prebend. num.* 14. *& in cap. fin. de pecul. cleric. num.2. Iaſ. ſequendo, Abb. in l. ſi non ſortem, §. ſi centum, ff. de condict. indeb. num. 10. verſic. & ideo. Henric. Boich. cap fin. de pecul. cleric. nu.1. verſ. & ſi talis clericus.*

23 Ampl. quod ſi clericus † meliorauit bona eccleſiæ ex pecunijs proprijs, & eccleſiæ, pro rata detur clerico retentio, & diuiditur inter eccleſiam, & hæredem clerici. *Turrecremat. in cap. ſacerdotes,* 12 *q.* 4. *in prin. & fin.* exemplum referens ſi clericus quid emerit, idem firmat *Archid. ibidem, num.*3.

24 Ampl. vt vbi vacat † beneficium per adeptionem incompatibilis, vel alio modo, ſuperſtite eo, qui fuerat de illo prouiſus, non ſit mittendus prouiſus ſecundus, niſi

Digitized by Google

niſi vocato primo, quia illi fortè competit retentio, ratione melioramentorum, vel expenſarum, *Io. de Anania, in cap. de multa, 28. de præbend. num. 6. verſ. ſed vide. Abb. num. 14.*

25 Ampl. præſertim † ſi melioramenta ſint facta in prædio empto ab ipſo clerico nomine eccleſiæ, & ex pecunijs eccleſiæ, *Imol. in cap. fin. de pecul. cleric. num. 6. in fin. verſ. vel in terra.*

26 Ampl. vt clerico melioranti † res eccleſiæ, detur rerum melioratarum retentio, etiam quod ob crimen remoueatur ab eccleſia, ſeu beneficio, *Innoc. in c. fin. de pecul. cleric. in fin.* addendo licet aliqui contradicant, admittere tamen retentionem, ſi melioramenta ſint facta de conſenſu Epiſcopi, *argum. l. fin. C. de alluion & cap. ad aures, de reb. eccleſ. non alienan. idem repetunt Io. Andr. ibidem, num. 1. Io. de Anan. nu. 4.* comprobans exemplo eius, qui pri-
27 uatur dignitate, vt † nõ careat commodis illius, *Abb. d. cap. fin. num. 4. ſubdens in fin. opinionem Innoc.* eſſe ſatis humanam, & rationabilem, vbi res inculta fuit facta culta, & fructifera, induſtria, vel laboribus, vel expenſis clerici, *Imol. ibid. num. 5.*
28 *verſ. ſecundus.* Ampliat † non ſolum ſi ob crimen cogatur dimittere beneficium, ſed etiam ſi illud ſponte dimittat, vt detur illi retentio rei, quam meliorauit, ſubdendo *num. 6.* hunc eſſe caſum ſingularẽ,
29 in quo clericus, etiam ſi renuntiat † beneficium, vel illo priuetur, non relaxat omnia bona beneficij, quia retinet illa, in quibus fecit melioramenta, & hoc per-
30 mitti, vt alliciantur beneficiati † ad meliorandum res eccleſiæ, referens in aliquibus eccleſijs extare ſtatutum, quod ſi quis ex corpore eccleſiæ recuperet aliqua bona eccleſiæ occupata à laycis, quod illa poſſideat donec vixerit, etiam quod non ſpectent ad præbendas, vel beneficium recuperantis, idem repetit *Anchar. dict. cap. fin. de pecul. cleric. num. 5. & 6.* & ratio eſt, quia priuatio beneficij non eſt priuatio melioramentorũ in illo factorum, vt volunt *Abb. & reliqui ſupra relati*, ſeu vt
31 ego addo in † pœnalibus ſtricta ſit interpretatio, & tantum in illis continetur, quod verba ſonant, nec extenduntur ad acceſſoria. *Rot. deciſ. 10. vt lite pendent. in nou. n. 1. Dec. conſil. 452. num. 26.*

32 Ampl. præſertim † vbi ex melioramẽtis factis à clerico, eccleſia eſt facta locupletior, *Bellam. in cap. quicumque, 12. q. 4. in fin.* addendo hoc eſſe de naturali æquitate, *l. nam hoc natura, ff. de cond. indeb. Archid. d. cap. Quicumque, num. 4. in fin. dum*
33 *prius, num. 1. & 2.* firmaſſet clericum † obligari, reſarcire damnum datum eccleſiæ ſua negligentia, vel dolo, deinde diſtinguit an damnum ſit datum in lucro captando, vel omittendo, concludens prælatum teneri pro lucro captando, & fortius pro damno euitando ſuſtinere, id eſt, vt ego interpretor reficere damnum pro ſua eccleſia, tanquam deliquerit in commiſſa ſibi adminiſtratione. Damnum vero quod ſequitur omittendo, ſi tractetur de lucro captando non obligari, prælatum ſuſtinere, id eſt, vt ego intelligo euitare, ſeu procurare ſuis expenſis, & ſi procurat eccleſia obligatur illi ad intereſſe.

Ampl. etiam vbi meliorauit † bona eccleſiæ cum incommodo, ſeu damno terum propriarum, *cap. quicumque, 12. q. 4.*
34 *vbi* † *Archidiac. num. 3. Gemin. id notant in princip.* veluti ſi dum procurat, & quærit vtilitatem eccleſiæ lædantur illius bona, quæ tamen non ſunt vilia & repetit *Gemin. ibidem in fin.* ſed iſte caſus eſt, de raro contingentibus noſtris temporibus præcipue.

35 Ampl. vt prælatus † vel clericus, qui bona eccleſiæ meliorauit, poſſit dato eccleſiæ ſuæ curatore in lite, agere ad liquidationem melioramentorum, quæ fecit in rebus eccleſiæ, & obtinere ſententiam ſuper canonizatione iuris ſui ex melioramentis factis *Gem. in cap. quæcumque, 12. quæſt. 2. poſt med. verſ. & tunc ſtatim. Roſental. de feud. cap. 10. concl. 43. num. 171.*

36 Melioramenta autem iſto caſu † probantur euidentia rei, cum præſumptione. ſi probatur clericus diligens in ſuis. *Turrecrema, in cap. quicumque, 12. quæſt. 4. in fin. & Gemin. ibid. num. 1.* Latius tamẽ circa modum probandi melioramenta dixi *infra § ſequen. Hoſtien. in cap. cum in officijs de teſtam. num. 5. verſ. Attendat igitur.*

37 Ampl. præſertim, † vbi agellum, vel prædiolum incultum, clericus redegit ad culturam,

Digitized by Google

turam, *cap. final. de pecul. cleric. & compro-batur, ex cap. ſerrulas, 12. q. 2. Imol. d. c. fin. num. 5. in princ.*

38 Ampl. vt non tantum † concedatur clerico retentio bonorum melioratorum, ſed etiam illius hæredi ex teſtamento, vel ab inteſtato. vt in hærede teſtamentario *dixi ſupra.* Ampliat. 3. & in hærede ab inteſtato firmant, *Abb. cap. final. de pecul. cleric. num. 2. Henric. Boich. num. 1. verſ. & ſi talis clericus:*

39 Contrarium in † hærede ab inteſtato defendi poſſet, *ex Hoſtien. in cap. final. de pecul. cle cleric. numer. 4. in fin.* dum vult clericum beneficiatum poſſe teſtari de fructibus beneficiorum, & ſi decedat ab inteſtato in illis ſuccedere eccleſiam.

40 Ampl. quod ſi melioramenta † ſunt neceſſaria, & non fuerint perſoluta à clerico, qui illa facere curauit, cogi poſſit ſucceſſor ad illorum ſolutionem, *Peregrin. de fideicom. art. 50. num. 34.*

41 Ampl. multis caſibus, † qui colligi poſſunt ex dictis ex regula conſtituta *in prin. huius cap.* 8.

42 Ampl. vt ſi intruſus † fecit melioramẽta, non poſſit exequi ſententia, niſi illo citato, *Gabriel conſ. 52. lib. 2. nu. 13. & ſeq. & dixi §. 4. num. 25. & ſeq.*

43 Ampl. vt detur retentio † etiam hæredi clerici, ſi ex patrimonio ſuo, fecit clericus melioramenta, præſertim ſi clericus defunctus eſt proteſtatus, velle illa ſibi refici, *Abb. cap. de multa, de præben. num 14.*

44 Limit. quæ *dixi ſup. Ampl.* 4. † vbi melioramenta ſunt facta in beneficio vacante per aſſecutionem ſecundi, poſt quam clericus fuit prouiſus de ſecundo incompatibili: *Ioan. Imol. in cap. de multa. de præbend. num. 19. verſ. nam videtur.*

45 Limit. in clerico habente † tantum adminiſtrationem bonorum eccleſiæ, nec illa conferuntur illi in titulum, quales ſunt hoſpitalarij, & ſimiles, *Ioan. Imol. in cap. fin. de pecul. cleric. num. 9. verſ. ſi autem quaritur. & verſ. & not. quod non videtur, Io. de Anan. num. 7. poſt med. verſ.* & dicit quod quidem ſunt.

46 Limit. vbi melioramenta † ſunt facta ex fructibus bonorum eccleſiæ, *Turrecremat. in cap. ſacerdotes, 12. q. 4. in princ.* concludens quemuis habentem adminiſtrationem eccleſiaſticam, ſi aliquid emerit de rebus eccleſiæ tantum, debere conficere inſtrumenta nomine eccleſiæ. *addendo circa med.* hoc procedere, ſiue inſtrumentum, quo probantur melioramẽta ſit ſtipulatum nomine eccleſiæ, ſiue clerici beneficiati, eam afferens rationem, quia non eſt iuſtum, vt eccleſia patiatur fraudatorem in rebus ſuis, eum, quem de extraneo, & ignoto fecit domeſticum & amicum, diuitẽ, per electionem, *Archid. num. 1.* addendo inſtrumentum conficiẽdum nomine eccleſiæ, ſiue clericus poſſideat alia bona, ſiue non. *Hoſt. in cap. 4. de pecul. cleric. num. 1. verſ. ſecundus.* concludens empta ex pecunia eccleſiæ acquiri illi, & ab ea poſſe empta vendicari, etiam quod ſint empta nomine clerici, & hanc

47 eſſe vnam † ex limitationibus, quæ datur regulæ, quod empta ex pecunia aliena ſit ementis, non autem eius cuius eſt pecunia. & latè *Sarmien. de reddit. eccleſ. par. 3. cap. 2. num. 1. & ſeq.*

Quod tanto magis eſt dicendum, conſiderata bonorũm eccleſiaſticorum

48 origine † vel inſpecta cauſa retentionis, & diuiſionis illorum, vt referunt *Gratian: in ſuo decret. 12. q. 1. & ſeq. Abb. q. 4. col. final. verſ. ſecundum præpoſitum, Sotus de iuſt. & iur. lib. 10. q. 4. art. 3. in princ. & col. final. verſ. ſimiliter, Sarmient. de redditib. eccleſ. part. 1. cap. 1. & part. 3. cap. 3. Duran. de ſacr. miniſt. eccleſ. lib. 2. cap. 1. Petr. Gregor. de inſtit. benef. cap. 4. nu 2. 3. & 9.*

49 quod † operæ docuit Pius V. Sum. Pont. vt teſtantur, qui illius dicta, factave, nobis & poſteris ſcripto retulerunt, & concurrit

50 ratio, quod diuiſio, † non mutauit bonorum eccleſiaſticorum naturam, *Sarmien. de reddit. eccleſ. pact. 3. cap. 3. num. 3. & 7.*

Sequẽdo ergo, quę *Innoc. Sum. Pōt. ſcripſit in cap. indecorum, de ætat. & qualit. num. 3. & poſt illum tradidit Archid. in cap. ſtatutum, de reſcript. in ſexto, num. 13. verſ. ſed contra, & in c. 1. diſt. 44. num. 5. & in c. Epiſcopus, 12. q. 1. num. 2. & 4. Ioan. Andr. in cap. præſenti, de offic. ordin. in ſexto. num. 6. & 7.* concludentes etiam patrem clerici in bonis eccleſiaſticis nullam partem ha-

51 bere, † nec clericum aliter diſpenſare poſſe bona eccleſiæ quam in pauperes, & ſuos

ſuas,& eorum, qui ſibi ſeruiunt neceſſita-
tes, & redditus bonorum eccleſiæ, non eſſe
proprios clerici, ſed communes ſibi, &
cũ pauperibus, vel in vtilitatem eccleſiæ
erigandos: illorum habere proprietatem,
ſed cum fideli adminiſtratione, ſeu di-
ſpenſatione, & ſi aliter faciunt, ſiue ſint
ſimplices beneficiati, ſiue prælati, furtum
committunt, & hæreſim eſſet, admittere
diſtinctionem inter ſimplicem clericum,
& prælatum. addendo clericum, qui ſe-
cus fecerit furtum committere, cum ſacri-
legio, & obligatum eſſe ad reſtitutionem.
Acquiſita ex bonis eccleſiæ, non eſſe pro-
pria clericorum, ſed vendicari poſſe ab
eccleſia; clericos ſibi tantum ex illis poſſe
prouidere neceſſaria, & quod ſupereſt da-
re pauperibus, & illos vti bonis eccleſiæ
ad diſpenſandum.
Archidiaconum latè defendit *Aluar. Peag. illius diſcipulus in ſuo celebri tract. de planct. eccleſ. lib. 2. cap.* 28. concludens,
quod durus ſit ſui præceptoris ſermo, &
multos ſcandalizat, ſed tamen eſt verus:
eumdem cum *Innocent. ſequuntur Butr. in cap. fin. de cauſ. poſſ. num. 17. circa fin. verſ.*
52 *ſed tunc.* Concludens † clericum rerum
eccleſiæ eſſe nudum detentorem, & ve-
rum illarum poſſeſſorem eſſe Chriſtum,
aut eccleſia vniuerſalis, vel particularis,
53 & tantum habere † in illis adminiſtra-
tionem in diſtribuendo in neceſſarijs ſibi,
eccleſiæ, & pauperibus. & *Abbas in repet. cap. cum eſſes, 10. de teſtam. num. 21. circa fin. verſ. ſimile habetur. relato Io. de Lignan. in Clem. gratiæ, de reſcript.* concludit illo-
rum opinionem ſequi, & omne genus cle-
54 ricorum eſſe † tantum procuratorem in
rebus eccleſiæ, & iſtam opinionem eſſe
veriorem teſtantur. *in cap. final. de pecul. cleric. Io. de Anan. & Io. Imol. col. pen. verſ. quid igitur tenendum, licet idem Imol. ibid. num.* 9. pluribus comprobaſſet opinionem
Archidiac. & Innocen. & num. 10. tentaſſet
longa diſtinctione concordare, qui ab il-
lis diſſentiunt, vt reliquos omittam, quos
congerit *Sarmient. de reddit. eccleſ. par. 2. cap. 1. num.* 3. addendo iſtam eſſe cõmu-
nẽ, circumſcripta cõſuetudine contraria,
55 † quæ an excuſet, agit idem *Sarmient. eod. tract. part. 2. cap. 6. & ſeq. & part. 4. cap. 1. Nauarr. de reddit. eccleſ. quæſt.* 5.

56 Limit. vbi à prælato, † ſeu illius hærede
non probatur concludenter bona eccle-
ſiæ fuiſſe meliorata ex pecunijs proprijs
clerici, *Ludouiſ. deciſ. 116. in fin. verſ. non obſtat, Turrecrem. cap. quicumque, 12. q. 4. in fin.* eam afferens rationem, quod ſicuti,
ſi eccleſia velit agere ad damna illata bo-
nis, & iuribus eccleſiæ à prælato defuncto
debet illa concludenter probare: pariter
& hæres probare debet melioramenta
cum ſuis qualitatibus, ſi illa recuperare
vellit, nec ſufficere præſumptionem, quod
clericus fuerit diligens in proprijs. idem
repetit *Gemin. in d. cap. quicumque, ante num. 1. verſ. & hoc verum, & nu. 1. in princ. & verſ. ſed bene.*
57 Limit. vbi clericus pariter † deteriora-
uit iura eccleſiæ, vel alienando illicite,
vel non acquirendo, vbi acquirere pote-
rat; compenſando damna cum commo-
dis, & accepta cum neglectis, & omiſſis,
Archid. cap. 12. q. 4. num. 3. in fin. argum. l. ſi ambo ſocij. ff. de compenſat. & l. quidquid, C. arbitr. tutel.
58 Limit. in melioramentis † factis ſua
induſtria, nam licet clericus de quæſitis
hoc modo poſſit teſtari, & ab inteſtato
venientibus relinquere, ſi tamen induſtriã
ſuam occupet, & conſumet in rebus ec-
cleſiæ, cedit, quidquid ex illa cõſequitur,
eccleſiæ, *Io. de Anan. in cap. final. de pecul. cleric. num. 3. in fin. & Anchar. num. 2. & Imol. num. 3. Abb. num.* 2. & ratio eſt, quia
59 cum clericus de iure ex altari, † viuat
cap. ex his, 12. quæſt. 1. cap. ſecundum de prabend. Surdus conſil. 254. *num.* 1.
Si monet. de reſeruat. quæſt. 3. num. 3. & ſeq. eidem etiam operas ſuas, & dili-
gentiam præſtare debet, & non alteri.
iuxta congeſta à *Barbatia in tractat. de præſtan. Cardin. q. 3. num. 3. Surd. de alim. tit. 4. quæſt. 29. num. 45. & tit. 6. quæſt. 14. num.* 15. & hoc modo ſi intelligantur.
Butr. † *& Anan. in cap. fin. de pecul. cleric.*
concordant cum ijs, quos retuli ſupra
Ampliat. 3. Quare ſi talia induſtrialia me-
lioramenta faceret clericus beneficiatus
in re ſeparata à rebus eccleſiæ, vel vtilitas
ſola ſeparari poteſt à rebus eccleſiæ, ſecus
eſſet, *Io. Imol. in cap. fin. de pecul. cleric. num. 3. in fin.*
60 Quæ dixi ſupra de retentione † bono-
rum

rum eccleſiæ conceſſa hæredi clerici, qui
fecit melioramenta, intelligas ſi viuente
clerico ille eſſet in poſſeſſione, etiam ex
contractu nullo, & inualido, non autem
quod illi ſit conceſſum, mortuo clerico,
occupare bona meliorata, vt colligitur,
ex deciſ. Rota 87. coram Ludouiſio, licet
ille loquatur ſine auctore, & declarat *Hoſtienſ. in cap. cum in officijs, 7. de teſtamen. num. 8. Limitando in verſ. hæc vero*, in bonis de quibus dubitari potuit, an ſint eccleſiæ, vtputa, quia fuerant à clerico defuncto acquiſita.

61 Limit. in melioramentis factis † à clerico regulari, tacite, vel expreſſe profeſſo, regularem obſeruantiam, quia ſtatim atque talem fecit profeſſionem, ſe ipſum & quæcumque bona acquiſita, & acquirenda, tradidit eccleſiæ. *Henric. Boic. in cap. fin. de pecul. cleric. num. 10. & ſeq.* addendo, qui velint idem dicendum, ſi promotus ad Epiſcopatum aliquid acqui-
62 rat, † Limitando ſi acquiſita relinquat filijs ſuſceptis de legitimo matrimonio.

Limit. multis caſibus, qui colligi poſſunt, *ex dictis ſupra, ex regula conſtituta, hoc cap. 8.*

---

§. XXVIII.

SVMMARIVM.

Melioramenta repetuntur à bona, & malæ fidei poſſeſſore, ſiue habeat, ſiue non, titulum poſſidendi, ſi probentur facta ab excipiente, vel ab illius auctore, vel alio illius nomine. 1. ſunt difficilis probationis. 2. non poſſunt probari niſi probato antiquo ſtatu rei melioratæ. 3. qualiter concipiantur articuli ad probandum illa. 10. quomodo probentur teſtibus. 11. qui ſint citandi in examine horum teſtium, & qualiter. 11. in fin.

Articuli negatiui, quando admittantur.

Articuli quales eſſe debeant. 5. 6. vnde ſumendi, ſeu quid continere debent. 7. conficiendi ab aduocato. 8. caute concipiendi, & in illis ſtat victoria cauſæ. 9.

1 MElioramenta eſſe reficienda † tam bonæ, quam malæ fidei poſſeſſoribus, & ſiue habeant, vel non titulum poſſidendi, dixi in præcedentibus cum cautione tamen, ſi de illis excipiens, probet illa fuiſſe ab ipſo, vel eius nomine facta, vel ab illius legitimo auctore. *Caſtr. conſ. 270. lib. 2. num. 5. verſ. ad vnum.* Inquirendum eſt modo qualiter illa probentur,
2 cum ſint † difficilis probationis, vt inquit, *Roſental. de feud. cap. 10 concl. 43. num. 166. & ante illum, Rol. à Val. conſ. 28. quoniam, num. 31. & ſeq. lib. 1.* qui ideo hortatur viduam, qui illum conſuluerat, vt concordiam amplecteretur, cum aduerſario, cũ quo contendebat de refectione melioramentorum. præmiſſo quod melioramen-
3 ta † liquidari, ſeu probari nequeant, niſi probato antiquo ſtatu rei melioratæ. *Seraſin. deciſ. 898. num. 6. vbi Theodoſ. de Rub. in ſuis ſingul. ad eadem deciſ. alias deciſ. refert, & deciſ. 952. num. 3. & deciſ. 1453. n. 5.*
4 & quod † articuli negatiui, niſi fuerint, loco & tempore, coarctati, non admittantur, *Oldrad. conſ. 279. num. 2. verſ. ad ſecun-*
5 *dum*, non debent eſſe † impertinentes, id eſt ſi probati, vel confeſſat, non concludant intentionem articulantis, *cap. cum dilectus, circa med. de elect. Feder. de Sen. conſ. 148. verſ. item facit alia præſumptio. Bald. conſ. 62. alia vice. verſ. quarta concluſio,*
6 *lib. 2.* Nec † captioſi, vel impliciti, vel ge-
7 nerales, obſcuri, ſed deſumpti ex † narratiua libelli, factique, non autem ius narrantis contineant, vt latè proſequuntur, *Alciat. in prax. de poſition. §. forma poſitionum, verſ. formans enim. Io. Emeric. praxi titul. 54. de poſition. num. 3. 6. & ſeq.* addendo ex *Baldo in l. 1. C. vt in poſſeſ. legat. Myſing. obſeruat. 88. cent. 3.* articulos debere ſumi ex viſceribus libelli, & probatio aliter facta eſt nullius momenti. *Card. Tuſc. concl. 521. num. 4. & ſeq. & concl. 523. num. 1. & ſeq. & concl. 523. num. 11 & ſeq. & concluſ. 525. & ſeq. litter. A*, & ideo niſi ſciens, &
8 prudens aduocatus, ad quem † ſpectat illos conficere, vt vult *Alciat. in praxi. cap. de poſition. §. quis poſition. facere poſſit.* licet aliud velit *Specul. de poſition. §. 3. num 4. &*
9 *ſeq.* recte articulos † concipiat, facile ſit ſuccumbere, etiam quod quis foueat iuſtam cauſam. Hinc inter practicantes receptum verbum

Nelli articoli ſtanno li pericoli

& quod qui bene nouit articulare, bene vin-

Digitized by Google

vincere nouit. vt in caſu noſtro monent *Valaſc. & ab illo relati, de emphit. quæſt. 25. nu. 28. in prin.*

Qui vellit ſcire qualiter cōcipiantur ar-
10 ticulis† ad probandū melioramenta vi-
deat *Cagnol in l. 2. C. de pact. inter empt. nu. 175. Simon de prætis, de interpr. vltim. vol. interpret. 3. dub. 1. ſolut. 5. lib. 1. ſol. 358. & ſeq. num. 7. & ſeq. & lib. 5. interpret. 3. dub. 1. num. 167. & ſeq.* vbi refert probari per teſtes iudicem & peritos. & iſta tria capita examinat *Maſcard. de probat. concluſ. 1037. Petra de fideicom. quæſt. 15 nu. 213. & ſeq. vſque ad 313. Curt. iun. conſ. 165. nu. 20. Neguſant. de pignor. 4. memb. 5. part. nu. 11. Garſia de expenſ. cap. 24. num. 2. Cartar.*
11 *deciſ. 72. num. 13. vſque in fin.* † vbi refert
quomodo probentur teſtibus, *Guttier. prat. quæſt lib. 5. quæſt. 68. num. 18. Marcel. Cala. tract. de modo articulan. gloſ. vnic. §. 2. num. 134. & ſeq. Valaſc. de iur. emphit. quæſt. 25. num. 28.* Cardin. *Tuſcus concluſ. 176. num. 3. & ſeq. & concluſ. 183. num. 1. & ſeq. melioramēta. Caroc. de loca par. 4. §. melioramentorum, quæſt. 2. n. 20. & ſeq. Garzia, de expenſ. cap. 24. Petra de fideicom. quæſt. 15. num. 274. & ſeq. Peregrin. conſ. 3. lib. 3. nu. 38. & ſeq.* vbi refert qui ſint citandi in examine teſtium, & quod qui fecit melioramēta, poſſit præuenire, & examinare ad perpetuam rei memoriam. & qualiter debeant deponere teſtes, *Puteus deciſ. 464. part. 2. Scrader de feud. 2. part. 9. part. ſect. 2. nu. 60. vet. cæterum*, vbi præterea agit quibus peritis æſtimentur:

---

§. XXIX.

SVMMARIVM.

Melioramenta vbi ſoluuntur, ſi plus ſit expenſum quam melioratum, vel è contra ſoluitur quod eſt minus. 1. 19. & quare 2. 4. ampl. 3. 5. 7. 9. 12. 13. 14. 15. 17. 19. 22. 25. 26. 27. 28. 30. 36. Lim. 6. 8. 21. 31. 32. 36. 37. 38. 39. 40. 42. 43. 45.

Melioramenta facta ædificando, vel reficiendo, quo pretio æſtimanda. & an in abſtracto, vel concreto, 46. 48. 49. 50. 51. 52. 54.

Excipiens, vel is contra quem excipitur debet probare minus fuiſſe impenſum, quam melioratum. 55.

Optio an detur domino rei melioratæ, ſoluere pretium melioramentorum, vel pati abraſionem. 56.

Fructus ſi fuerint ſoluendi quo pretio æſtimentur. 57.

Arbores plantatæ quo pretio æſtimentur ſi fuerint ſoluendæ, 10. 11.

L. domos, ff. de legat. 1. Declaratur, 16. 34.

Verba & pacta ſunt intelligenda iuxta naturam ſubiectæ materiæ. 17. Ampl. ibidem 18. 19. 20.

Arbitrium datum alicui intelligitur, iuxta regulas iuſtitiæ. 23.

Alciatus. }
Curt. Iun. } *reprobatur, 33.*

L. in fundo, ff. de reivend. Declarat, 3. 41.

Mandatum tacitum, quomodo probetur. 44.

PRobatis melioramentis depoſitione teſtium, vel ſcripto, *Mago. deciſ. Lucanus, 33. n. 24.* vbi addentes, publico, vel priuato, *vt dixi infra. §. 53.* inſurgit difficultas quo pretio ſint illa æſtimanda videlicet, an habita ratione eius, quod fuit expēſum, vel potius, quantū fuit melioratū. & licet ex vario loquendi modo, quo vſi ſunt Doctores tractantes materiam ſolutionis, & æſtimationis melioramentorum reſolutio ſit facta difficilior. & natæ ſint ideo pugnantes opiniones, *amiſſo quid diſputando, & hic inde arguendo dici poſſet*, & quæ poſt hæc ſcripta reperi diſtinxiſſe, *Mangil. tract. de euiction. quæſt. 153. nu. 20.*
1 *& ſeq.* pro regula conſtituendum eſt † *vt in*
ſolutione melioramentorum, ſi plus ſit expenſum, quam melioratum, vel è contra, vt minor quantitas ſit melioranti ſoluenda, *l. in fundo.* vbi *gloſ. verb. plus pretij, ff. de rei vendicat. & Bart. ibidem num. 1. Cagn. in l. 2. C. de pact. inter empt. num. 175. Abb. in cap. 1. de reſtit. in integr. num. 4. Felin. cap. cum cauſa, de re iudic. num. 38. Crauet. conſ. 408. Coram. colum. 2. in fin. Tiraquel de retract. conuent. §. 7. gloſ. 1. num. 8. Boſſius, tract. de princip. num. 31. in princip. Garzia in tract. de expenſ. cap. 24. n. 1. verſ. itaque ſi expenſas. Ruin. conſ. 24. nu. 10. & conſ. 14. vol. 1. Menoc. de arb. Iudic. caſu 258 Celſ. num. 55. & 57. Seraſin. deciſ. 547. nu. 6. & deciſ. 898. num. 1. & deciſ. 1051. num. 1.*

Rota diuerſ. deciſ. in recent. part.2. 650.
num.2.Valaſ.de iur.emphit.quæſt.25.n.28.
Peregrin.de fideicom.art.50.nu.70 .Neguſ.
de pignorib.4. memb.5.part.num.11. Bar-
boſ. in l. diuortio , §. fin. ff.ſol. matrimon.
num.90.in fin.& num.92.Petra de fideicom.
quæſt.15.n.261.263. Mangil. tract. de eui-
ction.num.1. q.153.num. 18. Roſental. de
feud.cap.10.concluſ.43.n.87. & 168. & ſeq.
2 vbi præterea † rationem huius regulæ re-
fert. *relati à Pacific: de ſaluian .inſpect. 2.*
*cap.2.num.260.*vbi refert, ita fuiſſe iudica-
tum à Rota,& plures conſentientes refert
Ioſeph Ludouic.deciſ.Peruſ.58.num.14.in
fin.& num.15.Scrader.de feud.2.par.9.part.
ſection.2.num.100. in princip. Amatus,re-
ſolut.14.num.62.

3 Ampl. quod ſi errogata † fuerint quin-
genta , & melioratum tantum quantum
fert expenſa ducentorum , ſoluenda ſint
tantum ducenta.*Caſtr.conſ.270.lib 2.n.2.*
verſ. item quod dixi Capic. deciſ.93.nu. 9.
*Burſat.conſ.151.num.4.*vbi alios conſen-
tientes refert;*Peregrin.de fideicom. art.50.*
num.71.Roſental.de feud. cap. 10.concl.43.
num.168.& ſeq. Rolan.à Val.conſ.28.lib.1.
num.11. Valaſc. de iur. emphit. quæſt.25.
num.28.verſ.atque ita voluit Neguſ. eam
4 afferens † rationem, quia ad eum qui rem
melioratam recipit , nihil præterea deue-
nit , quam id quod æſtimatur de preſenti,
Scrader.de feud.2. part 9.part.ſect.2.n.100.
Amat. in finitis relatis, Reſol.14.num.62.
& ſeq.

5 Ampl.è contra , † vt ſi plus ſit meliora-
tum , quam expenſum , reficiantur tan-
tum expenſæ , *Garzias tractat. de expenſ.*
cap.24.num.1. verſ. atque multa , qui latè
proſequitur hanc extenſionem,*Scrader de*
feud.2.part.9.part.ſection. 2. nu.100. verſ.
quod abſque .

6 Contrarium tenet † *Roſental. de feud.*
cap.10.concluſ.43.nu.88, vide tamen , quæ
dicam infra , Limit.2. & relati *à Barboſ. l.*
diuortio,§ fin.ff.ſol.matr. num. 92, verſ. &
per contrarium., & Scrader. licet illos re-
probat,etiam quod genus aliquod domi-
nij haberent,*de feud.2.parc.9.part.ſect.2,*
num 100.circa fin.Fachin.controuerſ.lib.11.
cap.23.verſ.contrarium.

Ampl.etiam quod is,cui res meliorata
7 † reſtituitur,excipiat quod minori pretio
potuiſſet ipſe facere melioramenta , *l. ſi*
quis alicui . 27. §.penult. in fin.ff. mandat.
Tiraquel. per hunc text. de retract.conuẽt.
8 *§.7.gloſ.1.num.17.*declarando modo † non
ſint exceſſiuæ,Sequitur *Barboſ. in l.diuor-*
tio,§.fin.ff. ſol ut.matrim. num. 91. verſic.
ex qua.Scrader.de feud.2.part.9.par.ſect.2.
num.101.

Amplia præſertim ſi melioramenta
9 † ſint facta in plantandis arboribus, *Flo-*
rian.de S.Petro,conſil.1 num.8. cõcludens
10 ſalices vites † & ſimiles arborum trunci,
qui plantantur,tanti æſtimari,quanti æſti-
mabantur tẽpore plantationis , non autẽ
tanti quãti æſtimantur,poſtquã ſunt facti
grandes arbores *Marzar.conſ.11.num.6.*
colum.6.verſ.Paul.de Caſtr.Curt.Iun.*conſ.*
144.num.7. Cardin. Tuſc. concluſ.176.me-
lioramenta, nu.9.23.& ſeq. eam afferens
rationem , quod cum in æſtimandis me-
lioramentis conſideretur quod eſt mini-
mum , non opus eſt, inquirere aliam æſti-
mationem,quam quæ erat iuſta tempore
plantationis,*Vrſil.ad Afflict.deciſ.87. n. 3.*
aliam refert , quia incrementum proue-
nit à terra , & non ab hominis facto , ſeu
induſtria.

11 Contrarium firmat † *Ioſeph Ludouic.*
deciſ.Peruſ. 24.num.25. concludens refi-
ciendas eſſe expenſas conductori, qui plã-
tauerat arbores ad maritandas vites, iux-
ta pretium, quo æſtimari poſſunt tempo-
re ſolutionis, non autem plantationis. &
ita ſeruari intellexi à fide dignis in agro
Romano,in finibus ciuitatis Albæ , cuius
totum territorium eſt vitibus maritatis
vlmis,vel oppijs,conſitum.

12 Ampl.ſiue melioramenta † æſtimentur
pluris,ſiue minoris tempore quo ſolui de-
bent *Rot.à Val.conſ.28.quoniam,lib.1. n.14.*
in princip, Gutt. pract.quæſt. lib.5.quæſt.
68.nu.18. circa med. Ioan. Franciſc.à Pon-
te,deciſ.12.quæ,num.12.

13 Ampl.etiã vbi melioramenta † ſunt re-
ficienda ab eccleſia,minore, & ſimilibus;
Valaſ.de iure emphit. q.25.nu.28. in princip.
Card.Tuſc.concl.176.melioramento, nu.25.
addendo *Valaſc.d.num.28. verſ. item pro-*
cedit , habere locum hanc extenſionem,
etiam quod eccleſia , vel minor admitta-
tur ad recuperationem,beneficio reſtitu-
tionis in integrum.

Am-

14 Ampl. præſertim vbi † qualitas perſo-
næ, quæ reficere debet melioramenta,
ſuadet inſpiciendum eſſe, quod eſt mini-
mum, & res ipſa expoſcebat nihil vltra
errogari *Menoch. de arbitr. iudic. caſ.* 258.
Celſus num. 58. concludens iſto caſu me-
lioramenta taxari, vt quid minimum, &
ſeparatum à re meliorata.

15 Ampl. vt non ſint æſtimanda † prout
durarunt, & durare poterunt, ſed tantum
ad ratam temporis qua durare poſſunt,
*Bart. l. domos, 61. ff. de legat. 1. num. 1. Iaſ.
num. 4. Alberic. num. 1. Cuman. num. 2. in
repet. Caſtren. num. 5. in fin. & num. 6.*
exemplum, refert ſi quis fulſit vineam
pallis duraturis decennium, nam ſi reſti-
tuatur vinea, palli æſtimabuntur pro tem-
pore quo ſunt deinde duraturi, *Cardin.
Tuſc. concluſ. 176. melioramenta, num. 30.
Petra de fideicomm. quæſt. 15. num. 265. &
ſeq.* qui loquitur, vbi fuerat conuentum,
vt conductori reficiantur melioramenta
facienda in prædio cōducto, *Boer. loquens
de pallis vineæ, deciſ. 44. num. 13. verſ. in-
terdum,* & probatur expreſſo textu, *in*
16 *l. domos, 61. † verſ. & ædificiorum ætatibus
examinatis, ff. de legat. 1.* quæ eſt lectio
pandectarum Florentinarum, quam cō-
mendat, *Anton. Auguſtin. emendat. libr. 3.
cap. 1. Scrader. de feud. 2. part. 9. part. ſection.
2. num. 143. & ſeq.* arguendo ex illius di-
ctis à contrario ſenſu, *& num. 146. in fin.
relati a Simon. de Prætis, de interpr. vltim.
volunt. lib. 3. interpret. 3. dub. 1. ſolut. 5.
num. 13. & ſeq. verſ. alij, fol. 359. & nu. 20.
fol. 361.* teſtatur de veriori, & commu-
niori.

17 Ampl. etiam vbi dominus † rei melio-
ratæ promiſiſſet conductori, vel alteri ſi-
mili, reficere melioramenta, quæ feciſſet,
nam cum verba, & pacta ſint intelligenda
iuxta naturam, & regulas ſubiectæ mate-
riæ, quamuis verba contrahentium im-
proprie eſſent intelligenda, *l. ſi vno, verſ.
donationis. ff. locat. l. item veniunt, §. aptan-
da, ff. de pet. hæred. l. ſtipulatus, ff. de vſur.
Natta. conſ. 73. num. 1. in fin. & num. 2.
& ſequen. & conſil. 94. num. 1. Neuiz.
conſil. 92. num. 12. & ſequen. pluribus.
Surd. conſ. 150. num. 65. & ſeq. Gonzal. ad
regul. 8. gloſ. 48. num. 51. & ſeq.* quia intelli-
18 gentia † verborum deſumitur ex ſubie-
cta materia, & cauſis, *cap. intelligentia, de
verbor. ſignificat. Card. Mant. deciſ. 59. n. 4.*
19 † generalis illa promiſſio reficēdi melio-
ramenta reſtringi debet ad id, quod erit
minus tempore ſolutionis, quia verba
20 etiam generalia, vel vniuerſalia, † & qua-
litercumque prægnantia, reſtringūtur ad
ea, quæ ſunt de natura actus, & ſubiectæ
materiæ, *Alexand. conſ. 35. viſo proceſſu
lib. 4. num. 10 in fin. & nu. 11. lib. 4. & conſ.
21. viſo cōpromiſſo, lib. 5. num. 7. vbi Roue-
ſcal. late alios congerit. Neuiz. conſ. 92.
num. 27. Bald. conſ. 67. num. 1. in fin. vol. 3.
Cotta in ſuis memoral. §. quādocūque, Tira-
quel in l. ſi vmquam, §. reuertatur, nu. 38.
Dec. conſ. 281. in fin. Ruin. conſ. 8. num. 11.
vol. 3. Rolan. à Val. de lucro Dot. quæſt. 35.
num. 5 & conſ. 61. num. 56. vol. 2. conſ. 74.
volum. 1. num. 54. Crauet. conſ. 144. num. 7.
Natt. conſ. 475. num. 17. Oſaſc. deciſ. 169. n. 11.*
& iuxta hanc extenſionem, ita videtur
firmaſſe *Peregrin. de fideicomm. art. 50.
num. 85.*

21 Contrarium † voluit *Petra de fideicōm.
quæſt. 15. num. 264.* concludens conductori
eſſe refundendam omnem expenſam,
etiam minimam.

22 Ampl. etiam ſi dominus † rei meliora-
tæ ſe obligauerit reficere melioramenta
arbitrio N. periti communiter electi,
*Petra de fideicom. 15. n. 266. & ſeq. verſ. nec
per illud, & 270. & ſequen.* ea motus ra-
tione, quia arbitrium † quibuſcumque
23 verbis alicui conceſſum, non cenſetur ab-
ſolute datum, ſed ſecundum iuſtitiam,
l. creditor. §. Lutius. ff. mandat. ſeu vt ego ad-
do, cum omnis actus, & contractus redi-
24 gi † debeat ad terminos iuris communis
*l. quæro, §. inter locatorem. ff. locat. l. quidam
cum filium, ff. de verbor. obligat. Natta.
conſ. 103. tam docte, num. 2.* datum arbi-
trium perito intelligitur, modo is ſeruet
iuris regulam, vt in reficiendis meliora-
mentis conſideretur quod eſt minus.

25 Ampl. præſertim † ſi agatur de refectio-
ne melioramentorum, quæ ſint facta in
re vendita cum pacto de retrouendendo.
*Cagnol. in l. 2. C. de pact. inter. empt. n. 175.
in princ.*

26 Ampl. præſertim, † vbi quod eſt minus
verſatur circa melioramenta, ſeu vbi mi-
nus eſtelioratum, quam expenſum,

Dd 2 durum

durum eſt enim, vt inquit *Roſental de feud. cap. 10. concluſ. 43. num. 87.* vt quis det pœnas alterius imprudentiæ, dum proiecit, profudit pecunias inutiliter *Scrader. de feud. 2. part. 9. part. ſection. 2. num. 100. verſ. quod abſque.*

27 Ampl. præſertim † ſi agatur de melioramentis factis in feudo. *Hart. Piſt. quæſt. 42. lib. 2. num. 16. & ſeq. qui late hanc extenſionem examinat, Scrader. de feud. 2. part. 9. part. ſect. 2. † nu. 100.*

28 Ampl. etiam ſi melioramenta † ſint facta ab eo, qui aliquod genus dominij habebat in re meliorata, *Scrader de feud. 2. part. 9. part. ſection. 2. num. 100. relati ab Amat. reſol. 14. nu. 65. Fachineus. loquens de grauato fideicommiſſo, illuſtr. controuerſ. lib. 11. cap. 23.*

29 Contrarium volunt † relati *ab Amat. reſolut. 14. num. 63. & ſeq. & conatur deinde num. 65. verſ. ideo illos conciliare.*

30 Ampl. vt detur electio † domino ſoluendi, vel quantum fuit expenſum, vel in quantū fuit melioratum, *l. adeo, §. certe, ff. de acq. rer. domin. Molin. de contract. diſput. 463. nu. 15. relatis, Valaſc. de emphit. quæſt. 25. num. 28. & alijs,* monentibus aduocatos, vt ſint cauti in articulando melioramenta, & quantum ſit melioratum.

31 Limit. vbi dominus † rei melioratæ, illam ob melioramenta carius vendidit, nam tunc refici debet omnis expenſa, *Boſſius, tract. de princip. num. 31. verſ. nota. etiam, & probat text. in l. in fundo, ff. de rei vendic. ver. finge.*

32 Limit. vbi melioramenta † ſunt facta ab eo, qui erat dominus rei melioratæ, quamuis non perpetuus, ſed temporalis, vel reuocabilis, qualis eſt emptor cum pacto de retrouendendo, grauatus fideicōmiſſo, emphiteota ad tempus, vel generationem, *Maritus in re dotali, emptor, qui minoris dimidio iuſti pretij emit.* feudatarius, & ſimiles, nam illis reficienda ſunt melioramenta iuxta quantitatē, quo fundus reperitur factus melior tēpore reſtitutionis, etiam quod minus ſit impēſum, *Rain. 117. lib. 3. num. 1. verſ. ſed in hoc, Valaſc. de iure emphit. quæſt. 25. num. 28. cir-*
33 *ca fin. verſ. rurſus, reprobando, Alciat. & Curt. Iun. qui aliud ſentiunt, Rol. à Valle conſ. 28. quoniam, nu. 14. & conſ. 30. omiſſo, nu. 6 lib. 1. Menoch. de recup. poſſ. ſ. remed. 15. num. 557. & ſeq. Garzia de expenſ. cap. 24. num. 3. verſ. prædicta autem regula, Vincen. de Fran. deciſ. 109. ſi grauatus, nu. 5. Barboſ. in l. diuortio, §. fin. ff. ſolut. matrim. num. 91. in fin. verſ. cæterum, & num. 92.*
34 *aſſerens ita intelligendam,* † *l. domos, ff. de*
35 *legat. 1. & in l. fundo,* † *ff. de rei vendicat.* procedere in bonæ fidei poſſeſſore, qui non eſt dominus. *relati à Roſental. de feud. cap. 10. concluſ. 43. num. 89. aaaa. & à Scrader. de feud. 2. part. 9. part. ſection. 2. num. 100. verſ. ſin autem, relati à Petra, de fideicom. quæſt. 15. num. 271. & à Rim. Iun. conſ. 411. num. 38. & ſeq. Fachin. controuerſ. lib. 11. cap. 23. recte verſ. contrarium,* vbi late comprobat & reſpondet obiectis.

36 Contrarium, vt etiam † hoc caſu ſtanſit regulæ noſtræ, volūt *relati Fach. controu. lib. 11. c. 23. recte, verſ. etenim. Scrader. & ab illo relati de feud. 2. part. 9 par. ſect. 2. n 100. verſ. in hoc tamen, relati à Roſental. qui tamen nihil certo concludit, de feud. concl. 43. cap. 10. num. 9. bbbb. Peregrin. de fideicom. art. 50. num. 71. circa fin.* aſſerens contrariam opinionem ſibi non placere, nec vnquam in praxi receptam fuiſſe, opinionē *Ruin* auctoris contrariæ ſententiæ. relatis pluribus idem ſentientibus, & in ſpetie *Rolan. à Vall.* quem pro contraria opinione retuli, *& addo Boſſium in tract. de princip. num. 31. in princip. Petra de fideicomm. quæſt. 15. num. 263. 271. & ſeq. verſ. contrarium.* Concludens, vel reficiendum quid impenſum, vel quātum fuit melioratum, prout vtilius erit, opin. *Molin. de contract. diſput. 463. num. 17. verſ. in poſterior. & verſ. ſequen.* plures congerit. *Rimin. Iun. conſ. 411. num. 51.* latè defendit hanc recipienti rem melioratam.

Contrarietatem hanc decidi arbitrio iudicis aſſerit *Menoch. de recup. poſſeſſ. remed. 15. num. 565.* & poſt illum *Valaſ. de iur. emph. quæſt. 25. num. 28. in fin. Simon. de præt. de interpr. vltim. volunt. lib. 3. interpr. 3. dub. 5. ſol. 5. fol. 360. num. 16. & ſequen.*

Limita vbi is, qui fecit melioramenta
37 erat † rei melioratæ naturalis poſſeſſor, & non ſibi, ſed domino poſſidebat, & ſciente & patiente illo, rem meliorauit, nā recuperat quidquid erogauit, licet minus

ſit

ſitélioratum, *Rolan. à Vall. conſ. 28. quo-*
niam, lib. 1. num. 18. Menoch. de recuper.
poſſeſſ. remed. 15. num. 565. verſ. in ſecundo.
38 Limit. vbi melioramenta † ſunt facta à
procuratore, nam repetit quidquid ille
impedit, etiam quod melioramenta pe-
rierint, *l. & in totũ, ff. de impẽſ. in reb. dotal.*
fact. Peregrin. de fideicomm. art. 50. nu. 24.
in fin. & nu. 31. Valaſc. de iur. emphit. q. 25.
in fin. verſ. nec obſtat d. l. & in totũ, & dixi
etiam inf. num. 42.
39 Limit. vbi melioramẽta † minoris æſti-
mantur caſu, qui citra factum, & culpam
meliorantis acciderit, *Cuman. in repetit.*
l. domus, ff. de legat. 1. nu. 2. in fin.
Limit. vbi melioramenta ſunt facta
ab illo, qui poterat cogi ad illa faciendũ,
ſeu facere debebat, *Molin. de contract. di-*
ſput. 463. nu. 13. in fin. motus, text. in l. hæ-
reditatis, ff. de petit. hæredit.
40 Limit. in melioramentis † neceſſarijs,
Rol. à Vall. conſ. 28. quoniam, lib. 1. num. 12.
& ſeq. Peregrin. de fideicomm. art. 50. de
impenſ. part. 1. num. 32. & part. 3. nu. 74.
41 *concedens † l. in fundo, ff. de rei vend.* ceſ-
ſare in hoc genere melioramentorum,
Roſental. de feud. cap. 10. concluſ. 43. nu. 70.
in pr. n. 94. & ſeq. plurib. & n. 153. & 156.
42 Limit. in eo, qui ſuis ſumptibus † conue-
nit facere melioramenta, qualis eſt operũ
redemptor, qui opus aliquod extruere
conuenit, nam repetit quidquid conuenit
etiam quod excedãt pretium operis facti,
l. plane, ff. de petit. hæred. Ioan. Bræch. in
l. impenſa, 79. ff. de verb. ſignif. nu. 13.
43 Lim. vbi melioramenta † ſunt facta ab
habente mandatum expreſſum, vel taci-
tum ad illa faciendum. *Roſental. de feud.*
cap. 10. concluſ. 43. num. 98. & ſeq: vbi refert
44 quomodo probatur tacitum † mandatũ;
modo, vt idem ſubdit, ſi melioramenta
ſint moderata, nam ad immoderata opus
eſt ſpetiali mandato, vt idem ſubdit.
45 **Limit. vbi melioramenta † minoris æſti-**
mantur, quia vilius æſtimentur operæ eo-
rum, quibus quis ſit vſus ad faciendum
melioramenta.
An autem melioramenta facta ædi-
46 **ficando † ſint æſtimanda quanti valet**
ædificium in concreto, vel quanti valent
ruta & cæſa, quibus compacta fuere ædifi-
cata in abſtracto, vt loquitur *Bald. in l. ſi*
aquam, C. de ſeruit. & aqua, Duæ ſunt do-
ctorum pugnantes opiniones. Prima eſt,
vt melioramenta ſint æſtimanda in con-
creto, *Boſſius tract. de princip. num. 31. verſ.*
& quid de emphiteuta, *Clar. §. feudum*,
quæſt 88. pono, num. 2. vbi relato, Bald. au-
ctore ſuæ opinionis, teſtatur, ita ſeruari de
conſuetudine, & hanc opinionem eſſe
æquiorem, & quod illam ſequeretur in
iudicando, addentes *ad Clar. §. emphiteu*
ſis, quæſt. 45. in fin. Burſat. conſ. 85. nu. 35
Cardin. Tuſc. concluſ. 179. melioramenta
n. 26. teſtans de magis communi, addẽdo
ita ſeruari de cõſuetudine, *Carroc. de loca.*
part. 4. de expenſ. q. 2. n. 2. Molin. de contra-
ctib. diſput. 363. de melioramentis, num. 9.
verſ. neque argum. addendo ſecus eſſe con-
47 ſtitutum † à barbaris compilatoribus iu-
ris feudalis, *Relati à Petra de fidicommiſſ.*
quæſt. 15. n. 277. Valaſc. de iur. emphit. q. 25.
num. 16. verſ. ſed & illud. aſſerens contra-
riam opinionem eſſe nimis duram, & ini-
quam, *Balzaran. §. ſi vaſſallus. hic finit.*
lex num. 5. verſ. & ſoluit dominus, relati ab
Hart. Piſtor. quæſt. 42. lib. 2. num. 11. Ro-
ſental. de feud. cap. 10. concluſ. 43. nu. 147.
48 Secunda eſt, quod † æſtimentur tam-
quam ruta & cæſa, *Iaſ. l. 2. C. de iure*
emph. nu. 29. in fin. Bero. q. 96. illud, num. 4.
verſ. ſi vero, ſequendo Iac. de Beluiſ. in §. ſi
vaſſallus, hic finit. lex. deinde conſuetud. Rol.
à Vall. conſ. 28. quoniã, n. 30. lib. 1. Tiraquel.
de retract. conuent. §. 7. gloſ. 1. num. 6. relati
à Tuſc. concluſ. 179. melioramenta, nu. 25.
qui licet concluſ. 176. num. 34. & ſeq. relata
eadem contrarietate, non addat quam
credat veriorem, *& Ioſeph Ludouic. deciſ.*
24. num. 15. in fin. concludat cogitandum
eſſe, an Clari opinio ſit vera, & recte ſen-
ſerit. relati a *Petra de fideicomm. quæſt. 15.*
num. 276. relati à Valaſ. de iur. emph. q. 25.
num. 16. verſ. ſequitur late. relati ab Hart.
Piſtor. quæſt. 42. lib. 2. nu. 12. Ruin. conſ. 24.
lib. 1. num. 10. loquens de ædificio facto in
feudo Card. Tuſc. concl. 180. melioramenta
num. 50. Carroc. de locat. part. 4. de expenſ.
num. 25. vbi de communiori opin. Roſental.
de feud. cap. 10. concluſ. 43. nu. 146. vbi plu-
res refert:
Quamuis Card. Tuſcus in ſuis Practic. *con-*
cluſ. §. melioramenta, concluſ. 176. num. 34.
& ſequen. & concluſ. 179. num. 25. & ſeq.
&

& Io.Garzia; I.C: Hiſpanus in ſuo tra-
ctat. de expenſ. cap. fin. n.5. & ſeq. con-
iectis pluribus in *Bald. & Petram. de fidei-*
comm. non referant, quam ſequantur, vel
quomodo hæc concciliari poſſit doctorū
diſſenſio. perpenſis tamen dictis *Bald. &*
præceptoris mei Menoch. cenſeo ceſſare
49 omnem contrarietatem † facta diſtin-
ctione, quod aut ſumus in caſu, quo data
eſt domino rei electio, tollendi, & aufferē-
di melioramenta, vel ſoluendi illorum
pretium, vt priori caſu, illa æſtimentur tā-
quam ruta & cæſa, & in abſtractu, ſecun-
do autem caſu ſecus, vt videtur dixiſſe
Bald. in §. ſi Vaſſallus. hic finit lex, deinde
conſuet. nu.3. & 4. poſt hæc ſcripta reperi
Valaſc. late tentantem hanc conciliationem
illum videto, Roſental. de feud. cap. 10. *con-*
cluſ.43. num.154. in fin. idem innuit.
50 Vel quod diſtinguamus, an † qualitas
rei melioratæ patiatur commode fieri in
illa talia melioramenta, vel ſecus. vt priori
caſu vera ſit prima opinio, ſecūdo autē,
51 opinio illi contraria. Vel etiam conſide-
rando an perſona, quæ reficere debet
melioramenta ſit diues, vel pauper, &
quæ factura eſſet, vel non, eius generis
melioramenta, vt duobus primis caſibus,
vera ſit prima opinio, tertio autem caſu,
vera ſit ſecunda. ita colligo ex dictis *Me-*
noch. de arbitr. iudic. caſu 258. Celſus, n. 58.
teſtans ita ſancte iudicatum fuiſſe Vene-
tijs à quadraginta viris. & ita deciſum re-
fert *Vincent. de Franc. deciſ.* 110. *col. fi. verſ.*
52 *bis diſcuſſis.* Aliter † etiam conatus eſt con-
ciliare, *Petra poſt hac ſcripta à me viſus, in*
tract. de fideicomm. quæſt. 15. num. 278. &
ſeq. vbi præterea inuehit in *Garz. qui in*
53 *ſuo tract. de meliorament* † *de Baldo* vide-
batur oblocutus, & idem *Garzia in eod.*
tract. deinde iterum aucto & impreſſo, c.14.
num.5. ſe ab huiuſmodi conuicijs purgat,
ſēd hæc vetus eſt omnium fere ſcriben-
tium cantio indigna, *vt dixi de Lauden.*
54 *lib.1. quæſt.28.* Aliter † etiam conatus eſt
conciliare, *Peregrin. de fideicom. art.* 50.
num. 78. *& Hart. Piſtor. quæſt.* 42. *feudo.*
lib.2. num.14. & ſeq. pluribus, & nouiſſime
Amat. Reſolut.14. num.36. & ſeq. plurib.
Borgnin. deciſ.32. num.51. Magon. deciſ.
Florent.46. & Burſat. conſ.85. nu.32. vſque
*in fin. Roſental. de feud. cap.*10. *concluſ.*43.
num. 149. *& ſequen. pluribus.*
55 An autem excipiens † vel actor debeat
probare minus fuiſſe expenſum in melio-
ramentis, videndus *Crauet. conſ.*408. *Co-*
ram. col.2. verſ. & ſi dicas.
56 An detur optio † domini rei melioratæ
ſoluere pretium, vel pati abraſionem,
*Marcus, ad Guid. Pap. deciſ.*169. *Roſental. de*
*feud. cap.*10. *concluſ.*43. *num.*147. *& ſequen.*
pluribus.
57 Fructus autem † æſtimantur pretio tem-
poris quo fuere percepti, vel conſumpti.
Io. de Anag. conſ.38. num.3. Bald. in l.2. C. de
fruct. vt lit. expenſ. in fin. verſ. quæro, Me-
noch. de recuper. remed. 15. *&* 599.

§. XXX.

SVMMARIVM.

Melioramenta æſtimanda ſunt pretio, quo æſtimari poſſunt tempore ſolutionis, 1. 3. 12 *& quare,* 4. 6. *Contrarium quod ſint ſoluenda pretio, quo poterant æſtimari tempore confectionis,* 7. *& quare,* 8. *concorda.* 10. 11. *priorem opin. intellige,* 13. *Ampl.* 14. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. *Limit.* 23. 24. 25. 26. 27. 28. 30. 31. 32.

Ioſeph Ludouic. reprobatur, 29.

L. domos, ff. de legat. 1. *Declaratur,* 2.

Domini periculo res perit, 5.

Melioramentorum cauſa terminatur iudicio peritorum, 9.

Melioramentorū deterioratio ſpectat ad meliorantem, 15.

RETentis, quæ fuere firmata in proxi-
mo & antecedenti, §. vt cenſuit *Rota*
in recent deciſ. 650. *fuerat part.* 2. *num.* 3.
circa fin. Succedit difficultas, ſi is, in quem
1 exequutio ſententiæ procuratur † melio-
ramenta reficere vellit, an illa ſint æſtimā-
da, iuxta quantitatem, qua æſtimari pote-
rant tempore, quo fuere facta, vel potius
iuxta quantitatem, qua æſtimantur tem-
pore, quo quis illa ſoluere vellit, vel de-
bet, & reperio interpretes iuris noſtri in-
pugnantes fuiſſe ſententias. & vt aduer-
to hæc pugna oritur ex generico ſenſu,
2 & vera lectione, † *l. domos, ff. de legat.* 1.
cum

Digitized by Google

cum alijs illam emendandam eſſe vellint,
alij putent eſſe mancam, vt patet ex dictis.
*Anton. Auguſtin. emendat. lib. 3. cap. 1. Si-
mon. de Pratis, de interpret. vltim. volunt.
lib. 3. interpret. 3. dub. 5. ſolut. 5. num. 17.
verſ. ſecundo, Menoch. de recuper. poſſeß. re-
med. 15. num. 558. & ſeq.* qui omnes illam
in ſuam ſententiam trahunt.

3 Nam quod melioramenta ſint † æſti-
manda iuxta quantitatem pretij, quo æſti-
mari poſſunt tempore ſolutionis, ſeu quo
res meliorata reſtituitur, voluerunt in
*l. domos. 61. ff. de legat. 1. Bart. & Angel. n. 1.
& 2. Iaſ. num. 4. Cuman. num. 1. verſ. in tex-
tu,* Caſt. *num. 4. in fin. Boer. decis. 44. nu. 12.
13. verſ. ſin autem.* Ripa *in l. vbi pure, §. qui
in diſtrahendis, ff. ad trebel. num. 4. in fin.
Ruin. conſ. 135. lib. 3. num. 13. verſ. hanc ta-
men,* Cagnol. *in l. 2. C. de pact. inter emptor.
num. 175. in fin. Ceſal. conſ. 211. Scrader. de
feud. 2. part. 9. part. ſection. 2. num. 102. Boſ-
ſius tractat. de princip. nu. 31. in princ. Gail.
obſeruat. 121. lib. 2. num. 12. Simon de Pratis,
de interpret. vltim. volunt. lib. 3. interpr. 3.
dub. 1. ſolut. 5. num. 13. circa fin. verſ. alij &
quarto, & num. 20. vbi de communi, Surd.
de alimen. tit. 6. q. 8. num. 185. Menoch. con-
ſil. 64. num. 18. & ſeq. Natta. conſ. 13. num. 6.
in fin. & 256. num. 4. Magun. decis. Florent.
49. n. 27. Theſaur. deciſ. 251. num. 2. vbi plu-
res refert, & ponderat textum, d. l. domus. ad.
dentes ad Mazon. deciſ. 33. Lucenſ. num. 24.*
vbi de communi, *Roſental. de feud. cap. 10.
concluſ. 43. n. 90. & ſeq. Carroc. de locat. §.
melioramentorum, num. 22. Valaſc. de iure
emphit. quæſt. 25. num. 28. verſ. caeterum in
melioramentis*, vbi alios conſentientes,
refert *& teſtatur de commun. Molin. de
contract. lib. diſput. 463. num. 17. verſ. ita
Aluar. addendo ita ſeruari de conſuetudine
Luſitana, Menoch. & ab illo relati de arbitr.
iudic. caſu 258. Celſus, num. 51.* vbi refert
vigintiquinque Doctores, conſentientes
*Seraſin. deciſ. 898. num. 2. Cardin. Tuſcus
concluſ. 176. melioramenta, num. 12.* relati à
*Pacific. de Saluian. inſpect. 2. cap. 2. nu. 259.
relati ab Amato loquente de melioramen-
tis factis in fundo emphiteotico; reſolut. 14.
num. 63. vbi de veriori, & infinitos refert.
relati à Mareſc. reſolut. 113. lib. 2. num. 4
Guttier. teſtans de communi, lib. 5. practic.
quæſt. 68. num. 18.*

Rationes autem duæ † conſiderantur
4 à *Valaſ. de iure emphit. quæſt. 25. num. 28.
verſ. cæterum, & à Roſental. de feud. cap. 10.
concluſ. 43. num. 90. & ſeq.* videlicet, quia
ad eum ad quem res meliorata deuenit,
ſeu reſtituitur, nihil præterea deuenit,
quam quod tempore reſtitutionis rei ap-
paret ſoluendum, & ſi forte maior quanti-
tas fuit errogata, aſcribenda eſt infortu-
nio meliorantis, qui interim erat rei me-
lioratæ, vel melioramentorum, dominus,
5 † & cuius periculo decreuit, *l. quæ fortui-
tis, C. de pignor. action.* primam autem ra-
tionem cenſeo veriorem, & eſt generalis,
ſecunda autem eſt vera in illis, qui faciunt
melioramenta in rebus ſuis, & proprijs,
tempore quo fecerunt melioramenta,
quamuis deinde deſierint eſſe domini, nec
applicatur in melioramentis factis à con-
ductore, depoſitario, & alijs, qui non ſunt
6 rei melioratæ domini. Aliam † etiam ra-
tionem meditatur *Simon de Prætis, de in-
terpret. vltim. volunt. lib. 3. interp. 3. dub. 5.
ſolut. 5. num. 18. & ſeq. fol. 361. & ibi vide.*

7 Contrarium, ſeu † quod in æſtimandis
melioramētis, ſequi debeamus æſtimatio-
nem, quæ fieri poterat tempore confe-
ctionis, voluit *Caſtr. in l. domos, 45. num. 4.
cui videtur adhærere, Menoch. de recuper.
poſſeſſ. remed. 15. num. 559. & ſeq.* ponde-
rando verba, *d. l. domos, 61. ff. de legat. 1.*
& conſiderata impoſſibilitate faciendi ta-
lem æſtimationem tempore ſolutionis,
vbi perijt fundus melioratus incendio,
vel alio caſu, qui acciderit, ſine culpa, &
8 facto meliorātis, quo caſu † cum ſint refi-
cienda melioramēta, *vt dixi ſup. hoc cap. 8.
nu. 18.* nam, quæ non extant, cum nec vi-
deri poſſint, nec ſub peritorum iudicio
cadant, quia non entis nullæ ſunt qualita-
tes, *l. eius, qui in prouintia, ff. ſi cert. petat.*
nullatenus dicendum videtur, eſſe inſpi-
ciendum tempus ſolutionis, ſed potius
confectionis, cum probato quid & quan-
tum tunc fuerit expenſum, certum ferri
poſſit iudicium à peritis, quorum ſciētia
9 & iuditio, melioramentorum † cauſa eſt
terminanda, *Florian. de S. Petro loquens de
plantis, conſ. 1. num. 8. & dixi §. antecedcen-
ti. Ampl. 4. Felin. cap. cum cauſa. de re iudic.
nu. 28. relati à Theſaur. deciſ. 251. num. 1.
Petra de fideicommiſ. quæſt. 15. num. 293
& ſeq.*

& ſeq. pluribus, vbi refert praxim huius
materiæ. latius etiam idem præſtat *Me-
noch. remed.* 15. *num.* 560. *& ſeq.* conatus
etiam confutare argumenta, quibus de-
fenditur contraria opinio. & licet ſub-
10 dat † diſtinctionem, qua credit ſuſtuliſ-
ſe omnem contrarietatem, quia nõ quie-
ſcit animus, & facile eſt inuentis addere,
ſequendo præſentem ſcribendi methodũ,
conſtituam in hac hypotheſi regulam, &
deinde illam ampliationibus & limitatio-
nibus abſoluam, & ita facilius erit huic cõ-
trarietati ſatisfactum.

11 Contrarietatem eamdem conciliare
† conati ſunt, *Amat. reſolut.* 14. *num.* 65.
*ſubdens, in fin. id remitti arbitrio iudicis.
Theſauri* 251. *num.* 4. *Gama. deciſ.* 137.
Marta digeſto. tom. 4. *titul. meliorationes,
cap.* 6. *& ſeq. & cap.* 10.

Regula itaque ſit quod melioramenta
12 † ſint æſtimanda tanti quanti valent tẽ-
pore quo ſunt ſoluenda, vt probatur *l. do-
mos* 61. *ff. de legat.* 1. quam in hunc ſenſum
late inducit *Simon de Pratis, de interpret.
vltim. volunt. lib.* 3. *interpret.* 3. *dub.* 5. *ſolut.*
5. *num.* 17. *in princip. & verſ. tertio, vſque
in fin. fol.* 360, relati pro prima opinione,
ſupra *verſ. nam quod.* quibus addo. *Viuium,
& ab illo relatos opinion.* 85. *num.* 5. *Natta
conſ.* 256. *num.* 4. *Molin. de iure primogenit
lib.* 1. *cap.* 26. *num.* 13. *Barboſ. in l. diuortio, §
fin. ff. ſolut. matrim. num.* 90. *verſ. bis* 92.
Scrader. de feud. 2. *par.* 9. *part. ſect.* 2. *n.* 102.
Rolan. à Valle conſ. 28. *num.* 14. *& conſil.* 30.
num. 6. *lib.* 1. *Seraſin. deciſ.* 898. *num.* 2. rela-
ti à *Mareſcot. reſolut.* 113. *lib.* 2. *num.* 3.
Pant. de Crem. in l. 2. *C. de reſcind. vendit.
num.* 225.

13 Intelligas tamen faciendam † æſtima-
tionem pro rata temporis, quo veriſimili-
ter durare poſſunt, *Iaſ. l. domos, de legat.* 1.
num. 4. *Simon de Prat. de interpret. vltim.
vol. lib.* 3. *interp.* 3. *dub.* 5. *ſol.* 5. *fol.* 339. *verſ.
alij & ſecundo, & fol.* 361. *num.* 20. *& ſeq.
verſ. quoniam.*

14 Ampl. ſiue illa fuerint pretio † aucta,
ſiue diminuta, ſeu pluris, vel minoris æſti-
mentur, nunc, quam tempore quo fuere
facta, *Angel. in l. domos.* 61. *ff. de legat.* 1. *n.* 2.
Caſt. num. 7. *Alex. num.* 1. *verſ. nunc vero.
Rol. à Vall. conſ.* 28. *quoniam, num.* 14. *circa
med. & conſ.* 30. *omiſſo, n.* 6. *lib.* 1. exemplum
referens ſi agatur de ſolutione melio-
ramentorum tempore pacis, quæ fuere
facta tempore belli, *Ioſeph Ludouic. deciſ.
Peruſ.* 44. *num.* 25. *Ruin. conſ.* 117. *circa lib.* 3.
num. 1. *verſ. contrarium, Petra de fideicom.
quæſt.* 15. *nu.* 261. *&* 263. *Menoch. conſ.* 454.
& ſi docte num. 4. *& ſequen. & præſumpt.*
32. *Eſt. lib.* 3. *num.* 6. *&* 7. vbi late agit re-
15 probatis, *num.* 8. qui volunt † decrementũ
tantum eſſe inſpiciendum, ad incommo-
dum meliorantis, quos refert, & ſequitur
*Simon de Pratis, de interpræt. vltim. volun.
lib.* 3. *interpr.* 3. *dub.* 1. *ſolut.* 5. *fol.* 360. *verſ.
alij tertio, nu.* 13. 15. *&* 20. *Roſental. de feud.
cap.* 10. *concl.* 43. *num.* 92. *Scrader de feud.* 2.
part. 9. *part. ſection.* 2. *num.* 102. idem repe-
tit *Valaſc. loquens de emphiteota. tractat. de
emphit. quæſt.* 25. *num.* 28. *circa princ. verſ.
cæterum, Pacific. de Saluian. interdict. in-
ſpect.* 2. *cap.* 2. *nu.* 259. *Guttier. pract. quæſt.
lib.* 5. *quæſt.* 68. *num.* 18. *circa fin.*

16 Ampl. præſertim † vbi melioramenta
ſunt perpetua, vel duratura vltra tempus,
quo ſoluuntur, vel ſolui debent, *Boer. deciſ.*
44. *num.* 13. *verſ. ſin autem.*

17 Ampl. præſertim † vbi is, qui fecit me-
lioramenta erat rei melioratæ dominus,
quamuis reuocabilis, & minus ſit expen-
ſum, quam melioratum, *Barboſ. in l. diuor-
tio § fin. ff. ſolut. matrim. num.* 92. *verſ. quod
aperti ſſime, Valaſc. de iur. emph. quæſt.* 25.
num 28. *circa princ. verſ. cæterum, & circa
med. verſ. ſecus quando*, relato *Rol. à Vall.
conſ.* 28. *lib.* 1. *num.* 18. & dixi, §. antecedenti,
num. 32. *Rota diuerſ. in recentioribus deciſ.*
659. *part.* 2. *num.* 3. *in fin. Mareſc. reſolut.*
113. *lib.* 2. *num.* 10.

18 Ampl. etiam ſi præceſſiſſet pactum † de
ſoluendis melioramentis arbitrio N. *Nat-
ta. conſ.* 256. *in facto, num.* 4. *Cæſal. conſ.* 311.
num. 93. *Surd. conſ.* 324. *num.* 17. *Card. Tuſc.
concluſ.* 176. *melioramen. num.* 12. *&* 33. *Pe-
tra, de fideicomm. quæſt.* 15. *num.* 263. *& ſeq.
pluribus.*

19 Ampl. præſertim, ſi non † poteſt proba-
ri quantum fuerit impenſum, *Roſental. de
feud. cap.* 10. *concluſ.* 43. *num.* 170. *aſſerens in
fin.* ita vidiſſe obſeruari, ea ratione, quia
tantum præſumitur impenſum, quanti
nunc æſtimantur melioramenta, alias cõ-
cederetur iniquitas, quod is, cui fundus
reſtituitur locupletaretur cum alterius

iactu-

Digitized by Google

iactura, ſtante impoſſibilitate probandi, quantum fuerit impenſum, *Scrader.de feud.2.part.9.part ſect.2.num.103.*

20 Ampl.præſertim † ſi melioramenta fuerint neceſſaria, & facta ſint, tam à bonæ, quàm malæ fidei poſſeſſore, *Menoch.de arbitr.caſu 258.Celſus num.51.Boſſius, tract. de princip. nu.31. in princip.* addendo idem dicide vtilibus.

21 Ampl. præſertim † vbi quis admittitur ad reſtitutionem rei meliorataæ beneficio reſtitutionis in integrū, nam ſi vtilius erit minori, vel eccleſiæ, ſit quod eſt vtilius, alioquin cōſiderabitur ęſtimatio, quę fieri poterat tempore, quo res fuit meliorata; vt refert voluiſſe *Bero.in cap.1. de reſtitut. in integr.num. 4.* quem improbat *Scrader. de feud.2.part.9. part. ſection.2. num. 103. Mareſcot.reſol.113.lib.2.num.6.*

22 Ampl. quod ſi melioramenta † tanti æſtimentur, quantum fuit impenſum, integra quantitas ſit ſoluenda, non obſtante, quod dominus rei, ſeu is, cui res meliorata reſtituitur, excipiat minori quantitate potuiſſe facere melioramēta, *Barboſ. l. diuortio, §. fin.ff.ſolut. matrim. num. 91. verſ.ex quo.Tiraquel.de retract.cōuen §.7. gloſ.1. num.17.*

23 Limit. in melioramentis factis † per ferruminationem, *Vrſil.ad Afflict. deciſ.87. magnum, num.3.circa med.verſ.in iis, & dixi, §.præcedenti, num.9.*

24 Limit.vbi melioramenta † pluris æſtimantur, quam fuit expenſum, nam tunc pretium impenſarum tantum perſoluitur, *Scrader.de feud.2.part.9.part. ſection. 2. num.102.in fin. Roſental.de feud.cap.10.cōcluſ.43.num.92.*

Contrarium tenent, ſed male, vt inquit *Scrader dict.ſect.2. num.102. in fin.Ruin. conſ.117.nu.1.Bertrand.conſ.21.num.5.Rol. à Val.28.lib.1.*

25 Limit.vbi melioramenta † ſunt compenſanda cum fructibus, nam tunc conſideratur illorum pretium, de tempore quo ſunt facta, *Felin.conſ.42. num.9.* quem refert & ſequitur *Gabriel, de acquir. rer. domin.concluſ.1.num. 13.Rota diuerſ. in recent.deciſ.650.num. 3.in fin.part.2.*

26 Limit. in eo, qui ſuis ſumptibus † ſua ve induſtria conuenit facere melioramenta, nam illi reficiendum eſt, quidquid errogauit, *Io.Brach.in l.impenſæ 79.ff. de verb. ſignific.nu.13.* & dixi §. antecedenti *nu.42. Molin.de contract.diſput.463.nu.13. verſ. excipit.*

27 Limit. vbi melioramenta † ſunt facta à procuratore domini rei melioratæ. nam ei refundendū eſt, quidquid errogauit, nulla facta diſtinctione, quanti æſtimari poſſint melioramenta, *l. 4. ff. de impenſ.in rebus dotal.fact. Valaſ. de iur. emphit. quæſt. 25. num. 28.circa fin.verſ.Nec obſtat.l. & in totum*, qui loquitur de marito meliorante rem dotalem, *Mareſcot.reſolut. 113. lib.2.num.9.*

28 Limit. in melioramentis † factis à conductore, *Petra de fideicomm. quæſt. 15. nu. 264. circa med.* qui ideo admonet cauendum eſſe à *deciſ. Peruſ. Ioſeph. Ludouic.*

29 † 24.*num.25.* dum vult melioramenta eſſe æſtimanda iuxta pretiū quo æſtimari poſſunt tempore quo res conducta reſtituitur locatori, nō autem tempore quo fuere facta, addendo *num.265. & ſeq.* idem dicendum quamuis fuerit conuentum de reficiendis melioramentis, iuxta æſtimationem faciendam à peritis.

30 Limit.vbi res eſt atrita † ſeu in parte conſumpta. nam id, quod ſupereſt tantū ſoluitur, *Mareſcot.reſol.113.lib.2. num.7.*

31 Limit.in melioramentis † factis à bonæ fidei poſſeſſore, quæ facere erat obligatus dominus rei melioratæ. nam illi reficiendum eſt, quidquid errogauit, *l hereditas ff.de pet.hered. Molin. de contract. diſput. 463. num. 13.circa fin.Mareſcot.reſol.113. lib.2.num. 8.* concludens deberi, quod eſt minus.

32 Limit.vbi conſideratis temporibus † & qualitate melioramentorum, iudex aliud arbitrauit, *Amat.reſolut.14. num.65. in fin. relatis Menoch. de arbitr. iudic. caſu 258. de recuper. poſſeſſ.remed. 15. num. 565.Teſaur. deciſ. 251. melioram. num. 4.* addendo hac limitatione vere concordari opinionum contrarietatem.

§. XXXI.

SVMMARIVM.

Melioramenta ſi non fuerint liquida, an retardetur executio ſententiæ. Controuerſa

Ee eſt

eſt quæſtio 1.2.3.5.6. 8. Affirmatiua regula conſtituitur, 12.13. Ampliat. 14.15.16.17.20. 22.23. 24.25. 26. 27.30.31.33.34.37.38. 39.40.41. 42.45. Limit. 29.44. 45.47.48. 50.52.53.54.

Rei inhærere tutius eſt, quam actioni, 4.

Theodoſius Rubeus laudatur, 7.

Opiniones dictorum, quare diuerſæ, 9.

Iniuſtus, quis dicatur, 10.

Iudex qualiter dicatur iuſte iudicaſſe, vbi iniuſte iudicat, 11.

Probatio quando dicatur facta incontinenti, 18.19.

Appellatio eſt licita, vbi quis excluditur ab exceptione competenti, 21.

De facto quando dicatur contra aliquem procedi, 23.

L. ſtatuliber, ff. de ſtat. liber. declaratur, 28.

Euidentia facti ſuperat omnem probationẽ, 32

Oblatio pecuniæ in ſaculo, quando proſit debitori, 35.

Citari amplius non debet, qui citatus dixit nolle comparere, 36.

Exceptio quando dicatur requirere altiorem indaginem, 46.

Probatio generalis non releuat, 49.

Arbitrium datum iudici, eſt ſtricte interpretandum, 51.

QVæ hactenus dixi circa retenẽnem rei melioratæ, conceſſam facienti rem meliorem, an illa ſint etiam
1 vera, vbi melioramenta † non ſunt liquida, non leuis, eſt inter iuris noſtri interpretes, quæſtio. nã *Magon. deciſ. Lucenſ. 81. n. 7. in fin.* aſſerit illam eſſe perplexã, diſpu-
2 tabilẽ & dubiã. † Alij oppoſita exceptione poſt ſententiam negant cõcedi retentionẽ data cautione de illis reficiendis, vbi fuerint liquidata, ſecus ſi ante, *Vinc. de Franc. deciſ. 118. n. 17. Bero. cap. 8. de reſtit. in integr. n. 32. & ſeq.* quia iniquũ eſſe credatur, exceptione melioramentorum, quæ ſæpe ſunt minima, & tribus ſententijs liquidãda, cũ peritorum iudicio, concedi retentionem rei non ſuæ, & actori debitam, etiam ex rei conuenti confeſſione, & excludere dominum, etiam ſpoliatum poſſeſſione rei ſuæ, quæ centuplo excedit pretium, melioramentorum. *vt volunt Roſental. de feud. cap. 10. concluſ. 43. num. 120. & ſeq. & num. 134. & 139.* relati à *Menoc. de recuperand. remed. 15. num. 569. Scrader de feud. 2. part. 9 part. ſect. 2. num. 31. verſ. in hoc, & num. 32.* qui latè hanc opin. probat. relati à *Pacific. de ſaluian. inſpect. 2. cap. 2. n. 249. & ſeq.* vbi teſtatur de magis cõmuni relati à *Mauſon. de cauſ. execut. Ampl. 35 num. 18.* & à *Valaſc. de iure emphit. q. 25. in princip. verſ. an vero.* vbi etiam rationm & ſtylum Senatus Luſitani, refert & à *Fuſſar. de fideicom. q. 763. n. 21. & Caroc. de lo-*
3 *cat. de expenſis, n. 18. & 20.* † Alij retentionẽ cõcedant, tũ quia alia via nõ ſit conſultũ melioranti in recuperatione melioramẽtorum, quã beneficio retentionis; vt dicam latius infra, quia cum ſatius ſit in-
4 hærere rei, quam actioni, *§. fin. inſtit. quib. mod. tollit obligat.* facilius conceditur retentio, quam actio, *l. 1. ff. quib. mod. pignus, vel hypot. ſol. Crauet. conſ. 148. nobilis, nu. 2. Surd. conſ. 4. plura, num. 5. Auendan. de exequend. mandat. reg. part. 2. cap. 12. n. 13. circa fin.* relati à *Fuſſat. de fideicomm. quæſt. 672. n. 20. & à Caroc. de locat. pact. 4. de expenſ.*
5 *n. 21.* Alij † facta diſtinctione, an in ſententia de cuius exequutione agitur, adſint verba ſeu clauſula Refectis, vel ſolutis melioramentis, vel reſeruato iure melioramentorum, vt priori capite caſuum alternatiue relatorum retardetur exequutio, & concedatur retentio, ſecundo autẽ nequaquã, *Neguſ. de pignoribus 5. membr. 5. part. nu. 9.* relato *Caſtr. conſ. 270. lib. 2. nu. 3. verſ. bre-*
6 *uiter.* Alij † abſolute negant exequtionem ſententiæ, & concedunt retentionem modo ſaltem de melioramentis exceptis conſtet in genere, *l. ſi in area, §. de condit. indeb.* per quem textum ita cenſuit ſæpe *Rota teſte Penia relato in tract. de Saluian. deciſ. 75. num. 4. & 9. verſ. non obſtat, & deciſ. 82. n. 4.* Alijs contrarium ſentientibus *Benintend. deciſ. 77. num. 5. & ſequen.* Alijs modo vnum, modo aliud ſentientibus & iudicantibus, & ſingulariter ſingulari la-
7 bore, refert *Theod.* † *Rubeus prima part. ſuorum ſingular. ex Rota deciſ. ad Accoram-*
8 *bon. deciſ. 8.* Alij † retentionem negant, ſi iurante, qui meliorauit, quanti credat æſtimari poſſe meliorata, actor deponat eam ſummam *Valaſc. de iur. emphit. q. 25. num. 23. in fin. Molin. de contract. diſputat. 463. num. 17. verſ. quando. aſſerens*, ita ſeruari à Senatu Luſitano.

Verum

Verum, quia relatæ doctorum opiniones non ſunt omnino veræ, nec penitus falſæ, & varietas † ſententiarum aſcribenda ſit diuerſitati perſonarum ſucceſſiue in eodem conſeſſu iudicantium, quæ non compactæ eadem conſtitutione ſiut, facile fuit aliud tunc, aliud nunc iudicaſſe, vt latè *dixi de laudem. lib. 1. quæſt. 28. in princ.* nec tamen dici poteſt id factum læſa iuſtitia, quæ eſt conſtans, & perpetua voluntas, tribuendi vnicuique quod ſuū eſt, iuxta interpretationem *gloſ. in cap. maiores, verb. ad altitudinem. de baptiſm. & Sebaſt. Medic. de legib. part. 3. cap. 8. n. 7.* quia vt inquit, *Ariſt. 5. ethic. cap. 8. & interpretatur Sotus de iuſtit. & iur. lib. 3. q. 3. art. 2. in princ.* ad effectum † vt quis dicatur iniuſtus, non ſolum eſt neceſſe, vt iniuſte faciat, ſed quod iniuſtum eſt faciat ex ānimi morbo, & boni habitus corruptione. Quare ſi quis vel caſu, vel repentina affectione, vel corporis temperatura vrgente, virtutis aliquod præſtet opus, non ideo ſtatim virtuoſus eſt dicendus, quia vel caſu, vel natura quodam modo cogēte id facit, ita & è contra, ſi quid mali, vel iniqui fecerit, *arg. l. quod calore, ff. de regul. iuris.* Hinc dixit I.C. quod prætor iniuſte iudicando dicitur iuſtitiam miniſtraſſe conſiderato eo quod facere debebat, non
11 autem quod fecit † *l. pen. ff. de iuſtit. & iur.* & nata quæſtio, an detur iuſtitia, vt negatiue argumentatur. *Leonard. Coqueus, in ſcholijs ad D. Auguſtinum de ciuitate Dei, lib. 2. cap. 21. verſ. ſuſcepit enim pilus, & verſ purgam. & dixi late infra §. 41.*

Ideo vt in propoſito themate omnis ceſſet difficultas ſequendo inchoatam
12 methodum, conſtituam † affirmatiuam regulam, quam ampliationibus & limitationibus deinde proſequar, & ita apparebit veritas huius controuerſæ quæſtionis.

Regula itaque ſit, circumſcripto quidquid de ſtylo curiæ ſit alicubi receptum,
13 quod oppoſita † exceptione melioramētorum, quod quamuis illa non ſint liquida ſeu vbi de illis conſtat tantum in genere, retardetur exequtio ſententiæ, in excipiētem prolatæ, donec de melioramētis fuerit ille ſatisfactus. *l. ſi in area, ff. de condit. indeb. l. Paulus. ff. de doli except. l. qua ratione, §. habet, ff. de acquiren. rerum dominio.* per quæ iura, ita firmat *Capic. deciſ. 17. num. 7. & poſt Capic. idem voluit Ruin. conſ. 84. quoniam, lib. 1. num. 17. Affl. deciſ. 87. num. 6. Galleſ. de obligat. cameral. quæſt. 18. iuxta nonam impreſſ. num. 15.* teſtando, ita vidiſſe iudicatū à Rota in cauſa magni momenti, ſequendo *Capic. & Ruin. ſupra citatos.* quidquid in contrarium dictū fuiſſet, *ex Neguſ. de pignorib. 5. membr. 4. part. num. 10.* aliud ſentiente. *Burſat. rebus pluribus, Rota deciſ. conſ. 85. certum eſt num. 31. verſ. dummodo. Pacific. de ſaluian. interdict. inſpect. 2. cap. 2. num. 245. & 253. Scrader ſequēdo deciſ. Capic. de feud. 2. part. 9. part. ſection. 2. n. 31. 33. in fin. Mareſcot. reſolut. 112. illud part. 2. num. 20.* relatiō *Roſental. de feud. cap. 10. concluſ. 43. n. 116. & ſeq. Contard. de momentan. poſſeſſ. q. 24. nu. 16. Scaccia de appellat. quæſt. 17. Limit. 6. memb. 4. num. 65. Surd. de alimen. titul. 8. priuileg. 62. num. 8. Petra de fideicom. q. 15. num. 307. Tiraquel. de retract. conuent. §. 7. gloſ. 1. num. 13. Tuſc. concl. 182. melioramēta, num. 83. & 87.* relati à *Roſental. de feud. cap. 10. concluſ. 43. num. 138. & ſeq. Ioſeph Ludou. deciſ. Peruſ. 34. num. 17. in fin. Gratian. deciſ. 90. num. 20. Rebel. de oblig. iuſtit. lib. 7. quæſt. 7. nu. 3. in fin. Decian. conſ. 29. lib. 2. num. 18. verſ. non obſtat.*

14 Ampl. poteſt præſens regula † multis caſibus relatis in princip. huius Capitis Octaui.

15 Ampl. præſertim, vbi excipiens † de melioramentis, exhibet velle illa probare in continenti, *Menoch. de recup. benefic. 15. num. 572.* vbi notandum textui impreſſo
16 Francfurti deeſſe negatiuam † & legendū declaratur ſecundo, vbi incontinenti adeſſent probationes factorum melioramentorum. cum id dicat *Bald. conſil. 309. lib. 2. in fin.* quem *Menoch.* refert in ſuam ſententiam, quem ſequitur, & pluribus *Rotæ deciſ.* comprobat *Lancel. de attent. part. 3. cap. 24. quæſt. 29. nu. 8. & ſeq. Scrad. de feud. 2. part. 9. part. ſect. 2. num. 30. in fin. Roſental. de feud. cap. 10. concluſ. 43. nu. 128. & ſeq.* addendo hoc eſſe indubitatum
17 etiam † ſi ageretur de reoccupata cum vitio. *Burſat. conſ. 85. num. 31. verſ. nec non; Pacif. de ſaluian. inſpect. 2. cap. 2. num. 253. Contard. de moment. poſſeſſ. quæſt. 24. nu. 28.* Subdens *num. 29.* arbitrarium eſſe iudici

Digitized by Google

decernere quando probatio dicatur fieri
incontinenti, *Scrader. de feud. 2. par. 9. part.*
ſect. 2. num. 125. concludit probationem
dici factam incontinenti, ſi fiat intra ter-
minum datum à iudice, ad probandum,
18 quem terminum † eſſe arbitrarium iu-
dici vult *Roſental. de feud. cap. 10. concl. 43.*
num. 130. & confirmat Scrader. d. num. 25.
circa fin. addendo iuxta ſubiectam ma-
teriam, modo longiorem, modo breuiorẽ
concedi dilationem, *& num. 26.* ſubdit ſi
aliter fiat à iudice poſſe appellari ab illius
decreto, & cenſeri illum doloſe proce-
dere.

19. Probatio autem † quando dicatur fa-
cta incontinenti non conueniunt Docto-
res, teſte *Scrader de feud. 2. part. 9 part. ſect.*
2. num. 127. vbi refert tres opiniones.

20 Ampl. quod † ſi non admittatur exce-
ptio melioramentorum, liceat appellare
ad vtrumque effectum, etiam quod talis
exceptio opponatur, coram exequutore,
Alexan. conſ. 85. viſo themate lib. 5. num. 6.
eam afferens rationem, quia vbi quis de-
21 creto iudicis excluditur † ab exceptione
quæ de iure impediret ſentẽtiæ exequtio-
nem, licet appellare ad vtrumque effectũ
Alexan. ſequta eſt Rota. in Romana ſaluia-
ni interdicti, coram Penia, vt refert *Pacific.*
de ſaluian. interdict. deciſ. 74. num. 6. &
ſequen.

22 Ampl. vt non ſolum † liceat appellare,
ſed etiam agi poſſit ſpolio, niſi concedatur
retentio, vel ſaltem non ſit conſultum
melioranti cautione de ſoluendis melio-
ramentis. vt cenſuit *Rota coram Penia*,
teſte *Pacif. de ſaluiani deciſ. 47 in vna n. 8.*
& ratio eſt, quia quotieſcumque cum ali-
quo nõ proceditur iuris ordine ſeruato,
23 dicitur cum illo agi de facto † & ſpoliari,
cap. conquerente, de reſtitut. ſpoliat. Ruin.
conſ. 102. Viſo lib. 5. num. 11. Put. deciſ. 177.
lib. 1. Hondad. conſil. 82. lib. 1. num. 24. poſt
princip. Bec. conſ. 25. in cauſa, num. 9. cum
alijs relatis à Contard. *de moment. poſſeſ.*
quæſt. 24. num. 32.

Ampl. vt vbi non fuit admiſſa exce-
ptio melioramentorum, & facta ſit exe-
qutio, vt agi poſſit ad illius reuocationem
ex capite nullitatis, vt cenſuit *Rota teſte*
Pacific. de ſaluian. deciſ. 74. in vna num. 8.
ſequendo *Contard. de moment. poſſeſ. q. 24.*
num. 32. Luc. Pet. in prax. lib. 6. de cauſ. nul-
lit. num. 24. verſ. & ex rationibus. vbi teſta-
tur, ita fuiſſe in foro Capitolino illo pa-
trocinante iudicatum:

24 Ampl. præſertim † vbi in ſententia in
reum prolata adeſt clauſula refectis me-
lioramentis, vel alia æquipollens, quæ
oriatur ex ventre ſentẽtiæ. *Caſt. conſ. 270.*
viſo puncto, lib. 2. num. 3. verſ. breuiter. Ca-
pic. deciſ. 17. num 9. Benintend. deciſ. 77.
num. 11. Viuius deciſ. 192. deponens num. 3.
25 addendo procedere etiam † ſi offeratur
cautio, vel depoſitum pretij, quo æſtimari
poſſunt, *Contard. de moment. poſſeſ. q. 24.*
num. 21. 27. addendo hoc ſenſu veram eſſe
deciſ. *Capic. 17. vt dixerat Rota coram Ac-*
corombono, vt refert *Pacif. deciſ. 77. num. 1.*
in fin. ſui operis. de ſaluiano. Scrad. de feud.
2. part. 9. part. ſect. 2. num. 32. verſ. cæterum.
Pacific. de ſaluian. inſpect. 2. cap. 2. nu. 252.
& 257. relati à Valaſc. de iur. emphyt. q. 20.
num. 22. 23. in princ. conſ. 24. Fuſſar. de fidei-
com. quæſt. 672 num. 16 22. Tuſc. concl. 182.
melioramenta num. 31. & ſeq. 44. & ſequen.
vſque ad 46. vbi late comprobat hanc ex-
tenſionem *Roſental. de feud. cap. 10. con-*
cluſ. 43. num. 125 Amat. reſol. 14 num. 43.
vbi refert ita iudicatum.

Contrarium reprobato *Caſtr.* tenet *Fa-*
chin. controuerſ. lib 7. cap. 91. in fin. vbi etiã
refert concordes. *Piſtor. quæſt. 42. part. 2.*
num. 33.

26 Ampl. etiam quod agatur de † exequu-
tione ſententiæ latæ ad fauorem ſpoliati,
vt ille ſit redintegrandus ad ſuam poſſeſ-
ſionem *Capic. deciſ. 17. num. 1. & 10.* vbi re
fert ita fuiſſe iudicatum. & ſequitur *Me-*
noch. de recuper. poſſeſſ. remed. 15. num. 569.
verſ. contrarium. & coueniunt, quæ dixi ſu-
pra, in regula conſtituta hoc cap. 8. nu. 7.

27 Ampl. etiam quod offeratur † fideiuſſor
vel cautio bancaria de illis ſoluendis, vbi
fuerint liquidata. *Ruin. conſ. 84. quoniam.*
lib. 1. num. 16. & ſeq. vbi reſpondet, *l. ſtatu*
lib. ff. de ſtat. liber. quæ videbatur obſtare,
& quam *Capic. deciſ. 17. num. 2.* allegat in
oppoſitam ſententiam, & eſt notabilis de-
28 claratio † ad eum textum *Galleſ. de obli-*
gat. cameral. quæſt. 18. num. 13. aſſerens ita
fuiſſe deciſum à Rota in cauſa magna.
Burſat. conſ. 85. certum. num. 31. in fin. aſſe-
rens idem fuiſſe dictum à Rota in alijs

cauſis

cauſis. *Menoch. de rrcuper. poſſeſs remed.* 15. *num.* 570. *Lancell. de attent. part.* 3. *cap.* 24. *quæſt.* 29. *num.* 9. *teſtans ita à Rota deciſum. Tuſc. concluſ.* 182. *melioramenta, num.* 27. *Amat. reſolut.* 14. *num* 44. aſſerens ita iudicatum, ſi in ſententia adſit clauſula, refectis expenſis. Subdens in fin. hoc eſſe arbi-
29 trariũ † iudici, conſiderata qualitate perſonarum, & meliora mentorũ. *Rebell. de obl. iuſt. lib.* 7. *quæſt.* 7. *num.* 4. vbi refert diſſentientes & conciliat, & refert praxim Hiſpaniæ & Luſitaniæ. *Vincent. de Franc. deciſ.* 112. *num*: 1.

30 Ampl. præſertim vbi de † melioramentis fuit exceptum ante ſententiam, & de illis conſtat in genere. *Vincent. de Franch. deciſ.* 112. *dum pro num.* 16. *& ſeq.* vbi ita ſeruari à Senatu Neapolitano teſtatur, & ibi addentes late proſequuntur. *Pacific. de ſaluian. interdict. inſpect.* 2. *cap.* 2. *nu.* 243. vbi refert plures Rotæ deciſ. quas idem imprimi curauit in calce ſui operis, *deciſ.* 74. *&* 82. *num.* 4.

31 Ampl. præſertim ſi † de melioramentis conſtet per rei euidentiam, vt puta, quia ex inſpectione rei pateat rem fuiſſe de recenti melioratam, per refectionem, vel additamentum factum *Roſentat. de feud. cap.* 10. *concluſ.* 43. *num.* 131. addentes ad *Vincent. de Franch. deciſ.* 112. *verſ. quid ſi meliorationes.* relato *Burſat. conſ.* 60. *nu.* 13. qui hoc non dicit in meo Codice, cenſeo tamen extenſionem iſtam eſſe veram,
32 quia euidentia † facti ſuperat omne genus probationum. *Affl. deciſ.* 107: *in cauſa num.* 6. *Mantic. deciſ.* 79. *num.* 5. firmior eſt enim, nec in dubium reuocari poteſt probatio facta per rei præſentiam, ſicuti dubitari poteſt, an odio, vel amore ſint probata, quæ voce dicuntur. *Afflict. d. deciſ. num.* 7. *Gail. obſeruat.* 26. *lib.* 1. *num.* 9. *Gilchen. de præſcript. part.* 2. *memb.* 1. *cap.* 1. *num.* 62. *& ſeq.*

33 Ampl. præſertim ſi melioramenta † ſunt neceſſaria, vel vtilia, & facta à bonæ fidei poſſeſſore. *Lancellot.* ſequendo *Menoch. In tractat. de recuper. poſſeſſ.* & in ijs, quæ reſpondit in cauſa Finarienſi. *de attent par.* 3. *cap.* 24. *quæſt.* 29. *num,* 10. *circa med. verſ. præſertim.*

34 Ampl. præſertim vbi is, cui res meliorata eſt reſtituenda, profitetur, & aſſerit, nolle aliqua melioramenta ſoluere, *l. colonus,* 12. *ff. de vi & vi armat. l. intra vtile* 39. *§. vendentibus, ff. de minoribus. l. ſeruus ſi hæreditas* 28. *§. fin. ff. de ſtatu liber.* per quæ iura ita firmat. *Roſental de feud. cap.* 10. *concluſ.* 43. *num.* 120. *in fin. Bero, cap.* 1. *de reſtit. in integr. num.* 33 *Scrader. de feud.* 2, *part,* 9. *part. ſect.* 2, *num.* 32. *in fin. verſ. ſimiliter* comprobando hanc extenſionem, ex eo, quod licet oblatio pecuniæ in ſacculo,
35 † & folle, vel marſupio, non releuet offerentem, ſi tamen is, cui fit oblatio recuſet, recipere, ſecus eſt, *Caſt. & Alex. in l. ſi mora,* 9. *ff. ſol. matr. Tiraquel. de retract. conuent.* §. 4. *gloſ.* 6. *num.* 21. & ego addo comprobari poteſt hæc extẽſio exemplo eius, qui
36 citatus ad † iudicium, non eſt vlterius citandus, ſi proteſtatus fuit, nolle comparere. *Socin. conſ.* 195. *lib.* 1. *num.* 6. *verſ. accedit, Surd. conſ.* 371. *num.* 9.

Amplia etiam ſi ageretur de exequtio-
37 ne † ſententiæ latæ, tam ex aliquo ex remedijs acquirendæ, quàm recuperandæ poſſeſſionis. *Menoch. de recuper. poſſeſſ. remed.* 15. *num.* 569. *verſ. contrariam*, vbi relatis diſſentientibus concludit retardari exequtionem ſententiæ latæ in ſpolio, vbi conſtat in genere de melioramentis factis à ſpoliatore, *Pacific. de ſaluian. inſpec.* 2. *cap.* 2. *num.* 253. *& ſeq.* qui loquitur de ſententia lata ex remedio ſaluiani, *& dixi ſupra hoc cap.* 8. *num.* 19.

38 Ampl. præſertim † vbi is, cui res meliorata eſt reſtituenda, replicat non eſſe obligatum ad refectionem melioramentorum, *Roſental. de feud. cap.* 10. *concluſ.* 43. *num:* 120. *in fin.*

39 Ampl. præſertim † ſi agatur ex contractu reciproco, cuius adimplementum verſaretur etiam in ſolutione melioramentorum, *Gozadin. conſ.* 500. *num.* 22. *circa med. & num.* 23. *&* 25. addendo præſertim ſi contractus ſit iuratus, vel adimplementum eſſet conceptum ſub conditione.

40 Ampl. etiam vbi diſpoſitione † legis, vel hominis, res meliorata eſt melioranti hypothecata, etiam generaliter tantum. *Gozad. conſil.* 100. *nu,* 24. *& ſeq. Roſental. de feud. cap.* 10. *concluſ.* 43. *nu.* 133.

41 Ampl. etiam donec fuerint † perſoluta realiter, vſque ad obolum, etiam minimũ,

Roſen-

Roſental. de feud. cap. 10. concluſ. 43. nu. 118. Serader de feud. 2. part. 9. part. ſection. 2. num 128.

Ampl. præſertim ſi de melioramentis
41 † excipiatur factis in re, in qua quis fuit
immiſſus in contumaciam domini illius,
etiam quod requirerent actiorem inda-
ginem, *vt dixi infra, §. 45. Ampliat.* 3.

Limit. vbi melioramentorum liquida-
42 datio altiorem † requireret indaginem,
ſeu vbi difficile liquidari poſſunt, *Florian.*
de S. Petro, conſ. 1. num. 15. Menoch. loquens
in caſu quo de melioramentis excipitur
aduerſus ſententiam latam in remedio ca-
nonis redintegranda. *in tractat. de recu-*
per. remed. 15. num. 672. Pacific. de ſaluian.
interdict. inſpect. 1. cap. 2. num. 42. & 254.
addendo ex *Put. deciſ. 471. lib. 2. Benintend.*
deciſ. 77. num 10. iſto caſu non retardari
43 executionem ſententiæ, data cautione, &
idem prius dixerat latius, *num.* 245. idem
Pacific. Burſat. conſ. 85. num. 31. verſ. nec
non Rota coram Sacrato, teſte *Paciſ. d. tract.*
deciſ. 83. Rota, num. 4. Contard. de moment.
poſſeſſ. quæſt. 24. nu. 28. Fuſſar. de fideicom.
quæſt. 672. num. 18. 21. in fin. Scrader de
feud. 2. part. 9. part. ſect. 2. num. 131. & ſeq.
44 † quando autem exceptio dicatur requi-
rere altiorem indaginē, *Benintend. deciſ.*
77. num. 13. & 14.

45 Limit. vbi † melioramenta ſunt penitus
illiquida, nam non retardatur exequutio
ſententiæ, data cautione de ſoluendo, vbi
fuerint liquidata, *l. ſtatu liber, l. ſeruus, ſi*
hæred. §. fin. ff. de ſtat. liber. per quæ iura,
ita cenſuit *Rota* vt teſtantur *Acorambon.*
& Lancellott. relati *à Pacific. de Saluian.*
interdict. inſpect. 2. cap 2. num. 243. & de-
ciſ. 77. & ſeq. & latius idem *Pacific. eodem*
tract. inſpect. 2. cap. 2. num. 242. Put. deciſ.
461. Die vndecima lib. 2. Contard. de mo-
men. poſſeſſ. quæſt. 24. num. 18. & conue-
niunt dicta *Capie. deciſ. 17. num. 5. & ſeq.*
Galleſ. de oblig. cam. quæſt. 18. nu. 14. Burſat.
conſ. 85. num. 31. verſ. dummodo.

46 Limit. vbi excipienti de † melioramen-
tis præfixus fuit terminus ad illa liquidan-
da, & in termino dato, non eſt facta liqui-
datio, nam ſententia demandabitur exe-
qutioni, data cautione de illis ſoluendis,
vbi fuerint liquidata, *Put. deciſ. 461. Die*
part. 2. verſ. & tanto magis, quam latiſſimè
exornat *Theodoſ. Rubeus in ſuis ſingulari-*
bus, part. 1. ad deciſ. 8. Accorambon. Cōtard.
de moment. poſſeſſ. quæſt. 24. Addendo id
concedi in pœnam moræ excipientis,
num. 20. & ſeq. plurib. Paciſ. de ſaluian. in-
ſpect. 2. cap. 2. n. 246. & ſeq. Fuſſar. de fidei-
47 *com. quæſt. 672. nu.* 12. quia probatio † ge-
neralis non releuat *Crau conſ. 157. num. 8.*
& ſeq. plurib. Quare animaduertendo,
quod Rota numquā conceſſit exequtionē
ſententiæ, niſi lapſo termino ad liquidan-
dum melioramenta, *Rot. diuerſ. in recent.*
deciſ. 151. part. 2. nu. 5. Roſental. de feud.
cap. 10. concluſ. 43 num. 124. nullatenus
dici poteſt, illam modo vnum, modo aliud
iudicaſſe, ſeu negaſſe, & conceſſiſſe reten-
tionem, quia conſiderato effectu idem
48 ſemper iudicauit: nam eum † excipiens
ſit actor in ſua exceptione, *l. 1. ff. de ex-*
cept. Put. deciſ. 396. part. 2. num. 2. Rol. à Val.
conſ. 13. lib. 3 num. 65. Ceſal conſ. 455. n. 30.
non ſat eſt excepiſſe de melioramentis, &
illa probaſſe in genere, niſi deinde pro-
betur quantum ſit melioratum, & re-
tentis relatis tribus limitationibus, ceſſat
interpretum noſtrorum contrarietas,
dummodo negant, modo concedunt re-
tentionem excipienti de melioramentis,
& hanc conciliationem videtur indicaſſe,
Contard. de momentan. poſſeſ. quæſt 24. n. 28
& ſeq. licet addat hoc eſſe iudici arbitra-
rium, & tanquam de arbitrarijs, non mi-
rum ſi fuerit diuerſimode iudicatum. poſt
hæc ſcripta reperi relatam conciliationē
ex *Contard.* etiam aduertiſſe *Caroc. de lo-*
cat. part. 4. cap. de expenſ num 22. & 24.
Tuſc. concluſ. 182. melioramenta, num. 42.
Pacific. de ſaluian. interdict. inſpect 2. cap. 2.
num. 242. & ſeq. 45. & ſeq. Amat. reſol. 14.
num. 44. & ſeq. aſſerens terminum compe-
tentem, vel plures concedendos eſſe, &
ceſſare limitationem iſtam, ſi in ſententia
dictum fuit ſolutis prius melioramentis.

49 Limit. vbi aduerſus † excipientem
concurrerent cauſæ, quæ vrgerent iudicis
animum, ad exequendam ſententiam, da-
ta cautione, de reficiendis melioramētis,
vbi fuerint liquidata, veluti ſi condem-
natus ſit potens, diues, vel litigioſus, lis
fuit longa, victor vero eſſet pauper, vel
vidua, vel pupillus, & ſimilis alia perſona,
melioramenta ſint magni valoris, vt con-
ſiderat,

ſiderat *Peregrin. relatus à Fuſſar. de fidei-com. quaeſt. 672. num. 26. & ſeq.* cuius opinio licet multum habeat ſalis, quia tamen
50 coarctanda potius, quam † dilatanda eſt iudicum arbitraria facultas, & ſi fieri poſſet, nihil deberet eſſe iudici arbitrarium, *vt dixi de laudem. lib. 1.* cenſeo tutiorem eſſe praxim Rotæ Romanæ, vt præfigatur excipienti terminns ad liquidandum, & illo elapſo in pœnam contumaciæ, vel negligentiæ excipienntis, fiat executio, *vt retuli ſupra, num. 48.*

51 Limit. vbi melioramenta † ſunt illiquida de iure, vt puta, quia probabiliter dubitatur, an ſint reficienda, *l. 1. §. ſi in annos, l. in l. falcidia. in fin. ff. ad leg. falcid.* Card. *Tuſc. per hac iura concl. 182. melioramenta, num. 48.*

52 Limitari poteſt † præſens regula ijs omnibus caſibus qui colligi poſſunt, *ex dictis ſupra hoc, cap. 8;*

53 Limit. ijs omnibus † caſibus quibus nõ admittitur compenſatio illiquidi, ad liquidum, *Scrader. de feud. 2. part. 9. part. ſect. 2. num. 32. in fin.* vbi remiſſiue, refert qui ſint iſti caſus, & dixi in meis collectaneis, ad *l. final C. de compenſat. Roſental. idem repetit, de fend. cap. 10. concl. 43. num. 127. & num. 135. & ſeq.* quando dicatur res obligari à lege ratione melioramenterum.

---

§. XXXII.

SVMMARIVM.

Melioramenta quando petantur actione ſpolij, vbi dominus rei meliorata fuit immiſſus in poſſeſſionem oppoſita exceptione melioramentorum, 1. 2.

Melioratum fundum qui domino reſtituit abſque iudicis decreto, excluditur actione ſpolij. 8. & quare. 9. Limit. 11. 12. 13. 14. Qua actione illa petantur. 15. 16. 17. 18. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 28. 30, 31. 32. 33. 34. 35. 36. 38. 39. 40. 41. 42. 43.

ad Melioramenta repetendum nulla competit actio ei, qui rem melioratam errore, vel imperitia reſtituit domino ſuo. 45. Ampl. ibid. & 46. 47. 49. 50. 52. 53. 54. 55. 56 Limit. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69 70. 71.

Pactum de non petendo, ſi de illo non excipiatur nihil prodeſt. 4. Ampl. ibid.

Notorium releuat ab ouere probandi ſi tamen de illo excipiatur. 5.

Iudex ſupplere poteſt in ijs, quæ deſunt partibus. 6. Ampl. 7. 8.

Redintegratio non conceditur vbi quis facto ſuo cadit à poſſeſſione. 9. Exempla talis caſus. 10.

L. *ſi in area, ff. de condit. indebit. Declaratur. 19.*

L. *ſi me & Titium, ff. ſi cert. pet. declaratur. 27.*

Actio in factum generalis eſt, & quid exprimendum, vbi illa intentatur. 29.

Incerti condictio quid ſit, 37.

Actionis formulam indagare inane eſt. 44.

de Euictione non agit emptor qui litem ſibi motam non intimauit venditori. 48. 49. 50. 51.

SI contingat meliorantem fundum vrbanum, vel ruſticum, allodialem, vel feudalem, ſeu emphiteoticum, ei cui eſt debitum, reſtitui, non refectis melioramẽtis, & qui fecit melioramenta, vel illius heres vellit illorum æſtimationem cõſequi, non conueniunt Doctores, qua actione repetantur. ego tamen omiſſa omni vlteriori indagatione, difficultatem hanc duobus conſtitutis caſibus abſoluam.

Primus eſt, vbi is, qui fecit rem meliorem, iudicis ſententia immiſſus fuit in poſſeſſionem rei melioratæ, & tunc aduertendum erit, an immiſſus haberet, vel non, ſcientiam melioramentorum, nam ſi habuit, & de illis fuit exceptum aduerſus petentem rem melioratam, vt puta quia reus de illis faciẽdis cum actore, vel illius
1 auctore conuenerat † & tunc melioranti, ſi non appellauit, competit actio ſpolij, vt iudicaſſe Senatum Luſitanum, referunt addentes ad *Gammam deciſ. 4. in fin.* & idẽ *Gamma. deciſ. 333. num. 4. verſ. ſedbis non obſtat Tuſcus concluſ. 182. melioramenta num. 49. 56.* & qui Rota tenet ius dicendi de nullitate ſententiæ latæ ſuper immiſſione, & dixi proximo & antecedenti, §. 12. 20. 22. Si vero non habuit notitiam
2 non † reuocatur immiſſio, ſed tantum datur melioranti actio ad repetendnm melioramenta. *Pariſ. conſ. 33. exarato, lib. 1. num. 52. & ſeq.* quem ſequitur *Scrader: de*

feud.

*ſeud.2.part.9.part.ſect.2.num.*55.eam affe-
rens rationem, quia cum exceptio melio-
ramẽtorum non oriatur ex his, quæ fue-
rint inter actorem & reum facta, ſed ex-
trinſecus proueniat, iudex nullam de illa
poteſt, aut debet rationem habere, niſi
parte excipiente, & ideo ſuſtinetur ſen-
tentiæ exequtio, quæ fuiſſet retardata, ſi
de melioramentis fuiſſet oppoſitum. *Bart.
Alex. Iaſ. & reliqui in l. eum, qui ita.* 56. *§.
qui ita, ff. de verb. oblig.* cum alijs cumula-
tis à Pariſ. *d. num.* 52. *& ſeq.*

3 Ampl. etiam ſi ex confeſſione † actoris,
vel aliunde ex actis conſtaret iudici, rem
petitam fuiſſe melioratam, nam niſi reus
excipiat de melioramentis, ſuſtinetur im-
miſſio, non refectis expenſis. *argum. eorũ,*
4 *quæ dicuntur de pacto* † de non petendo, de
quo ſi non excipiatur, etiam quod reus il-
lud feciſſe confiteatur, iudex de illo ratio-
nem habere, non debet, vel poteſt, *Iaſ.
in l. ſi vnus, §. pactus ne peteret. ff. de
pact. nu.* 40. *& ſeq. & Bart. num.* 18. & quod
notorium releuat quidem ab onere pro-
5 bandi † non tamen releuat ab onere pro-
ponendi, *cap. euidentia, de accuſ. gloſ. clem
appellanti, de appellat. Paul. de Monte Pie. in
repet l. lecta, ff. ſi cert. pet. num.* 31. *Alexan.
conſ.* 67. *lib.* 7. *num.* 2.

Obſtant tamen dicta *Alex.* & aliorum
antiquorum quos ipſe refert *in l ſi vnus,
§. pactus, ff. de pact. num.* 6. *& ſeq. & Guid.
Pap. de compulſor. quæſt.* 7. *num.* 2. conclu-
6 dens iudicem † poſſe parti ſupplere in ijs,
quæ partes deficiunt, ſi de illis ſibi con-
7 ſtat, vt iudici, & præſertim † ſi illud con-
ſiſtat in excipiendo, etiam quod exceptio
non habeat originem ab initio cõtractus,
ſed quandocumque, præſertim ſi non † ſup
plendo, quæ reus deficit, actor lucrum
caperet, cum aliena iactura. Verum *Scra-
der* loquens in caſu noſtro de feudo reſti-
tuto cum melioramentis, relatis non ob-
ſtãtibus, & confutatis, tenet relatam am-
pliationem, *de feud. 2 part. 9. part. ſection.
2. num. 56. cum 4. ſequentib. verſ. non obſtat,*
& illius opinio ſuſtineri poteſt, ex dictis
à *Maſcard. de probat. concl.* 1104.

Secundus caſus eſt, vbi res meliorata,
fuit reſtituta ei, cui erat reſtituẽda, abſque
iudicis decreto, & tunc ceſſare actionem
8 ſpolij, † & nullitatis, non eſt dubium, quia
nullum factum iudicis interuenit, quod
reuocetur, vel de defectu ſolemnium re-
9 darguatur. & vbi quis ſuo facto † cadit à
ſua poſſeſſione, quia illa ſolo animo amit-
titur. *l. ſi quis vi, § differentia, ff. de acquir.
poſſeß. Rip. l.* 1. *ff. eod. num.* 51. non competit
ſibi aliquod recuperandæ poſſeſſionis re-
medium, *Lapus, allegat.* 51. *latatus, num.* 7.
*vbi Mandoſ. verſ. præter culpam teſtatur
de communi,* & ita ſæpe vidiſſe iudicatum,
Caſſad deciſ. 4. *de reſtit. ſpoliat. Bero. conſil.*
212. *lib.* 3. *num.* 14. *Alexan. conſ.* 6. *circa. lib.* 3.
num. 10. *Oſaſc. deciſ.* 47. *num.* 4. *Natta conſ.*
562. *agit, num.* 7. *Socin. conſ.* 266. *in cauſa.
lib.* 2. *num.* 19. *&* 21. *Ripa, l. ſi aliquam rem,
ff. de acquir. poſſeß. num.* 23. *in fin. Surd. conſ.*
28. *nu.* 10. *& ſeq. & conſ.* 49. *nu.* 2. *& ſeq.* vbi
10 præterea refert plura † exempla, quibus
quis dicitur cadere poſſeſſione ſua culpa.

11 Niſi tamen res meliorata fuerit † do-
mino illius reſtituta ab eccleſia minore,
& ſimilibus, nam beneficio reſtitutionis
in integrum agere poterunt ſpolio, non
obſtante quod ſuo facto, ſuaque culpa
ceciderint à poſſeſſione rei melioratæ,
Alexan. conſ. 95. *perſpectis, lib.* 1. *nu.* 5. *cir-
ca fin. relati à Surd. conſ.* 49. *num.* 17. *Veral.
deciſ.* 170. *part.* 3. *Put. deciſ.* 276. *part.* 3. *nu.* 5.
& num. ſeq. diſtinguit quoad minorem, &
eſt ſingularis diſtinctio, vbi non fuit pe-
tita reſtitutio in integrum.

12 Vel reſtitutio facta fuit † in contractu
inualido, *Crauet. conſil.* 248. *colum. fin.*
quem refert & ſequitur *Surd. conſil.* 28.
num. 93. *Alexand. conſ.* 1. *vol.* 4. *in fin. verſic.
circa tertium.*

13 Vel factum quo quis † reſtituit rem
melioratam fuit affectatum, ſeu procura-
tum ab eo, cui facta fuit reſtitutio, *Bart. in
l. de pupillo, §. meminiſſe, ff. de nou. oper. nunc
num.* 7. *Ruin. conſ.* 37. *num.* 9. *volum.* 4. *Me-
noch. de recup. poſſeß. remed.* 15. *nu.* 103. *Surd.
conſ.* 28. *num.* 94.

14 Vel reſtitutio fuit facta † ex contractu,
quem ex parte ſua non adimpleuit is, cui
facta fuit reſtitutio, *Socin. in l. rem, quæ no-
bis, ff. de acquir. poſſeſſ. num.* 8. *verſ. quinto
dubitatur. Alexan. conſ.* 90. *in cauſa, num.* 6.
volum. 5. *Veral. deciſ.* 6. *num.* 1. *& ſeq. part.* 3.
& latè *Pariſ. de reſign. lib.* 1. *q.* 3. *n.* 66. *& ſeq.
Gonz. ad reg. cancel. gloſ.* 26. *n.* 9. *Veral. dec.* 6.
par. 3.

Nega-

Negata itaque actione ſpolij ei, qui igno-
ranter, vel per errorem reſtituit rem me-
15 lioratam † non conueniunt Doctores,
quæ actio computat melioranti pro repe-
titione melioramentorum, vt teſtatur
Roſental. de feud. cap. 10. concluſ. 43. nu. 112.
& Theſaur. quæſt. 79. lib. 1. num. 1. Corn.
16 conſ. 80. lib. 4. num. 5. & nullam illi † com-
petere probatur, l. ſi in area, in fin. ff. de
condit. indeb. vbi Caſtren. Iaſ. & alij, ita
declarãt, quibus relatis clarius firmat per
eum textum Neguſ. de pignorib. 4. membr.
5. part. num. 9. concludens meliorantem
rem alienam bona fide, quam credebat
ſuam, nullum remedium habere ad repe-
tendas expenſas, quam retentionem rei
melioratæ, & ideo cauere debet ne illam
reſtituat, niſi ſibi refectis expenſis, quia ſi
reſtituit nullum habet remedium ad re-
petendum: quia nullum geſſit negotium
cum domino rei, credendo meliorare rẽ
ſuam, nec cogitauit ideo aliquem ſibi ob-
ligare, Neguſ. per eumdem textum ſecuuti
ſunt, Ioſeph Ludouic. decis. 34. num. 17. Don.
Fed. Scot. conſ. 8. num. 4. lib. 4. Peregrin. de
fideicom. quæſt. 50. num. 56. verſ. verum il-
lum. Vincent. de Franc. deciſ. 112. Dum. n. 10.
& non facta mentione Neguſ. per eumdẽ
textum, idem firmat Luc. Pet. in prax. Cur.
Capitolij, lib. 6. cap. 1. num. 20. circa med. &
Rota corum Penia, vt refert. Pacific. de
Saluian. deciſ. 74. num. 5. Caſtren. in l. do-
17 mos, 61. ff. de legat. 1. concludens † melio-
rantem rem alienam, ſiue ſciret, ſiue
ſiue ignoraret eſſe alienam, vel crederet
ſuam, ſi ignoranter tradidit domino, non
habere actionem repetitionis indebiti,
quia res fuit debite tradita, Theſaur. relato
Neguſ. & alijs, quæſt. 79. lib. 1. num. 1. re-
lati à Valaſ. de iur. emphit. quæſt. 25. nu. 25.
in princ. verſ. Caueant, addendo proce-
dere præſertim in bonæ fidei poſſeſſore,
& ita quandoque Senatum Luſitanum iu-
dicaſſe. relati à Garzia tract. de expenſis,
cap. 7. num. 7. Gomeſ. ad l. 46. Taur. num. 2.
verſic. vnum tamen. expreſſe reprobans
18 Caſtr. qui vult repeti † poſſe beneficio,
l. ſi me & Titium, ff. ſi cert. pet. vt dicam
infra. relati à Petra, de fideicom. quæſt. 15.
num. 308. concludentes melioranti, non
dari aliud remedium ad repetendas ex-
penſas, quam retentionis, Molin. relata
ratione Caſtr. & Neguſ. vt dixi, idem ſen-
tit de Contract. diſput. 463. num. 12. Ioan.
Brech. in l. impenſa, 79. ff. de verb. ſign. n. 10.
Tuſc. concluſ. 182. melioramenta, num. 7.
vbi plures concordes refert Balzaran. §. ſi
vaſſallus. Hic finit lex nu. 5. circa fin. verſ.
non detur actio, qui loquitur de meliora-
mentis factis in feudo. Petra de fideicomm.
q. 15. nu. 308. vbi refert diſentientes. relati
ab Amat. reſolut. 14. num. 54. Gratian. diſce-
ptat. 193 num. 22. & ſeq. & num. 61. addit
procedere, vbi emphiteuta cedit, vt ſe li-
beret à canone, & late hanc negatiuam
probat Anton. Fabr. in ſuis rationalibus
ad l. ſumptus, ff. de rei vend. verſic. quod ſi
19 retentione, addendo hoc ſenſu † emen-
daſſe, l. ſi in area, ff. de condict. indeb. Grat.
diſcept. 193. num. 22. aſſerens hoc procede-
re in bonæ fidei poſſeſſore rei alienæ, ſub-
dens num. 23. aliud dici in eo, qui poſſidet
rem, vt alienam.
20 Alijs cenſentibus ex æqui † bonique
ſententia dari melioranti vtilem negotio-
rum geſtorum actionem, gloſ. in l. ſi in
area, 23. ff. de condict. indeb. aſſerent Azo-
nem dixiſſe præcedentem opinionem eſſe ri-
goroſam, cui videtur aſſentire. Io. Brech.
in l. impenſa, 79. ff. de verb. ſignific. num. 10.
in fin. Roſental. de feud. cap. 10. concluſ. 43.
num. 114. concludens ſatius eſſe agere iſta
actione, quam condictione indebiti, vel
incerti, vel ſine cauſa, quia ſuam & domi-
ni cauſam, geſſit, Bald. & Præpoſit. relati à
Scrader. de feud. 2. part. 9. part. ſect. 2. n. 115.
21 Alij negando competere † condictio-
nem indebiti, volunt ignoranti, & per er-
rorem reſtituenti rem melioratam ſuo
domino, competere cõdictionem incer-
ti, & ſine cauſa, vt retractetur eadem res,
retinenda, quouſque fuerit ſolutum, quid-
quid fuit impenſum, Caſt. in l. domos, 61. ff.
de legat. 1. num. 2. circa med. relati à Roſen-
tal. de feud. cap. 10. concluſ. 43. num. 112. circa
med. & nu. 113. Simon de pretis, de interp.
vltim. volunt. Interpr. 3. dub. 5. ſol. 5. num. 18.
circ. med. fol. 361. Molignet. de retent. q. 350
in princ. Gratian. diſceptat. 193. num. 25.
& ſeq. vbi rationem refert, & late proſe-
quitur, vſque in fin. quibus competat
hæc actio.
Alijs dicẽtibus poſt habito rigore primæ
22 † opin. officio iudicis ex bono, & æquo

& ſeq. pluribus, vbi refert praxim huius
materiæ. latius etiam idem præſtat *Me-
nocb. remed.* 15. *num.* 560. *& ſeq.* conatus
etiam confutare argumenta, quibus de-
fenditur contraria opinio. & licet ſub-
10 dat † diſtinctionem, qua credit ſuſtuliſ-
ſe omnem contrarietatem, quia nõ quie-
ſcit animus, & facile eſt inuentis addere,
ſequendo præſentem ſcribendi methodũ,
conſtituam in hac hypotheſi regulam, &
deinde illam ampliationibus & limitatio-
nibus abſoluam, & ita faciliuserit huic cõ-
trarietati ſatisfactum.

11 Contrarietatem eamdem conciliare
† conati ſunt, *Amat. reſolut.* 14. *num.* 65.
*ſubdens, in fin. id remitti arbitrio iudicis.
Theſauri* 251. *num.* 4. *Gama. deciſ.* 137.
Marta digeſto. tom. 4. *titul. meliorationes*,
cap. 6. *& ſeq. & cap.* 10.

Regula itaque ſit quod melioramenta
12 † ſint æſtimanda tanti quanti valent tē-
pore quo ſunt ſoluenda, vt probatur *l. do-
mos* 61. *ff. de legat.* 1. quam in hunc ſenſum
late inducit *Simon de Prætis, de interpret.
vltim. volunt. lib.* 3. *interpret.* 3. *dub.* 5. *ſolut.*
5. *num.* 17. *in princip. & verſ. tertio, vſque
in fin. fol.* 360, relati pro prima opinione,
ſupra *verſ. nam quod*, quibus addo, *Viuium,
& ab illore latos opinion.* 85. *num.* 5. *Natta
conſ.* 256. *num.* 4. *Molin. de iure primogenit
lib.* 1. *cap.* 26. *num.* 13 *Barboſ. in l. diuortio*, §
fin. ff ſolut. matrim. num. 90. *verſ. bis* 92.
Scrader. de feud. 2. *par.* 9. *part. ſect.* 2. *n.* 102.
Rolan. à Valle conſ. 28. *num.* 14. *& conſil.* 30.
num. 6. *lib.* 1. *Seraſin. deciſ.* 898. *num.* 2. rela-
ti à *Mareſcot. reſolut.* 113. *lib.* 2. *num.* 3.
Pant. de Crem. in l. 2. *C. de reſcind. vendit.
num.* 225.

13 Intelligas tamen faciendam † æſtima-
tionem pro rata temporis, quo veriſimili-
ter durare poſſunt, *Iaſ. l. domos, de legat.* 1.
num. 4. *Simon de Præt. de interpret. vltim.
vol. lib.* 3. *interp.* 3. *dub.* 5. *ſol.* 5. *fol.* 339. *verſ.
alij & ſecundo, & fol.* 361. *num.* 20. *& ſeq.
verſ. quoniam.*

14 Ampl. ſiue illa fuerint pretio † aucta,
ſiue diminuta, ſeu pluris, vel minoris æſti-
mentur, nunc, quam tempore quo fuere
facta, *Angel. in l. domos.* 61. *ff. de legat.* 1. *n.* 2.
Caſt. num. 7. *Alex. num.* 1. *verſ. nunc vero.
Rol. à Vall. conſ.* 28. *quoniam, num.* 14. *circa
med. & conſ.* 30. *omiſſo, n.* 6. *lib.* 1. exemplum
referens ſi agatur de ſolutione melio-
ramentorum tempore pacis, quæ fuere
facta tempore belli, *Ioſeph Ludouic. deciſ.
Peruſ.* 44. *num.* 25. *Ruin. conſ.* 117. *circa lib.* 3.
num. 1. *verſ. controrium, Petra de fideicom.
quæſt.* 15. *nu.* 261. *&* 263. *Menoch. conſ.* 454.
& ſi docte num. 4. *& ſequen. & præſumpt.*
32. *Eſt. lib.* 3. *num.* 6. *&* 7. vbi late agit re-
15 probatis, *num.* 8. qui volunt † decrementũ
tantum eſſe inſpiciendum, ad incommo-
dum meliorantis, quos refert, & ſequitur
*Simon de Prætis, de interpræt. vltim. volun.
lib.* 3. *interpr.* 3. *dub.* 1. *ſolut.* 5. *fol.* 360. *verſ.
alÿ tertio, nu.* 13. 15. *&* 20. *Roſental. de feud.
cap.* 10. *concl.* 43. *num.* 92. *Scrader de feud.* 2.
part. 9. *part. ſection.* 2. *num.* 102. idem repe-
tit *Valaſc. loquens de emphiteota. tractat. de
emphit. quæſt.* 25. *num.* 28. *circa princ. verſ.
cæterum, Pacific. de Saluian. interdict. in-
ſpect.* 2. *cap.* 2. *nu.* 259. *Guttier. pract. quæſt.
lib.* 5. *quæſt.* 68. *num.* 18. *circa fin.*

16 Ampl. præſertim † vbi melioramenta
ſunt perpetua, vel duratura vltra tempus,
quo ſoluuntur, vel ſolui debent, *Boer. deciſ.*
44. *num.* 13. *verſ. ſin autem.*

17 Ampl. præſertim † vbi is, qui fecit me-
lioramenta erat rei melioratæ dominus,
quamuis reuocabilis, & minus ſit expen-
ſum, quam melioratum, *Barboſ. in l. diuor-
tio.* § *fin. ff. ſolut. matrim. num.* 92. *verſ. quod
apertiſſime, Valaſc. de iur. emph. quæſt.* 25.
num. 28. *circa princ. verſ. cæterum, & circa
med. verſ. ſecus quando*, relato *Rol. à Vall.
conſ.* 28. *lib.* 1. *num.* 18. & dixi, §. antecedenti,
num. 32. *Rota diuerſ. in recentioribus deciſ.*
659. *part.* 2. *num.* 3. *in fin. Mareſc. reſolut.*
113. *lib.* 2. *num.* 10.

18 Ampl. etiam ſi præceſſiſſet pactum † de
ſoluendis melioramentis arbitrio N. *Nat-
ta. conſ.* 256. *in facto, num.* 4. *Cæſal. conſ.* 311.
num. 93. *Surd. conſ.* 324. *num.* 17. *Card. Tuſc.
concluſ.* 176. *melioramen. num.* 12. *&* 33. *Pe-
tra, de fideicomm. quæſt.* 15. *num.* 263. *& ſeq.
pluribus.*

19 Ampl. præſertim, ſi non † poteſt proba-
ri quantum fuerit impenſum, *Roſental. de
feud. cap.* 10. *concluſ.* 43. *num.* 170. *aſſerens in
fin.* ita vidiſſe obſeruari, ea ratione, quia
tantum præſumitur impenſum, quanti
nunc æſtimantur melioramenta, alias cõ-
cederetur iniquitas, quod is, cui fundus
reſtituitur locupletaretur cum alterius
iactu-

iactura, ſtante impoſſibilitate probandi, quantum fuerit impenſum, *Scrader. de feud. 2. part. 9. part ſect. 2. num. 103.*

20 Ampl. præſertim † ſi melioramenta fuerint neceſſaria, & facta ſint, tam à bonæ, quàm malæ fidei poſſeſſore, *Menoch. de arbitr. caſu 258. Celſus num. 51. Boſſius, tract. de princip. nu. 31. in princip.* addendo idem dici de vtilibus.

21 Ampl. præſertim † vbi quis admittitur ad reſtitutionem rei meliorataæ beneficio reſtitutionis in integrũ, nam ſi vtilius erit minori, vel eccleſiæ, ſit quod eſt vtilius, alioquin cõſiderabitur ęſtimatio, quę fieri poterat tempoɹe, quo res fuit meliorata; vt refert voluiſſe *Bero. in cap. 1. de reſtitut. in integr. num.* 4. quem improbat *Scrader. de feud. 2. part. 9. part. ſection. 2. num. 103. Mareſcot. reſol.* 113. *lib. 2. num. 6.*

22 Ampl. quod ſi melioramenta † tanti æſtimentur, quantum fuit impenſum, integra quantitas ſit ſoluenda, non obſtante, quod dominus rei, ſeu is, cui res meliorata reſtituitur, excipiat minori quantitate potuiſſe facere melioramẽta, *Barboſ. l. diuortio, §. fin. ff. ſolut. matrim. num. 91. verſ. ex quo. Tiraquel. de retract. cõuen §. 7. gloſ. 1. num. 17.*

23 Limit. in melioramentis factis † per ferruminationem, *Vrſil. ad Afflict. deciſ. 87. magnum, num. 3. circa med. verſ. in is, & dixi, §. præcedenti, num. 9.*

24 Lımit. vbi melioramenta † pluris æſtimantur, quam fuit expenſum, nam tunc pretium impenſarum tantum perſoluitur, *Scrader. de feud. 2. part. 9. part. ſection. 2. num. 102. in fin. Roſental. de feud. cap. 10. cõcluſ. 43. num. 92.*

Contrarium tenent, ſed male, vt inquit *Scrader dict. ſect. 2. num. 102. in fin. Ruin. conſ. 117. nu. 1. Bertrand. conſ. 21. num. 5. Rol. à Val. 28. lib. 1.*

25 Limit. vbi melioramenta † ſunt compenſanda cum fructibus, nam tunc conſideratur illorum pretium, de tempore quo ſunt facta, *Felin. conſ. 42. num. 9.* quem refert & ſequitur *Gabriel, de acquir. rer. domin. concluſ. 1. num. 13. Rota diuerſ. in recent. deciſ. 650. num. 3. in fin. part. 2.*

26 Limit. in eo, qui ſuis ſumptibus † ſua ve induſtria conuenit facere melioramenta, nam illi reficiendum eſt, quidquid errogauit, *Io. Brach. in l. impenſæ 79. ff. de verb. ſignific. nu. 13.* & dixi §. antecedenti *nu. 42. Molin. de contract. diſput. 463. nu. 13. verſ. excipit.*

27 Limit. vbi melioramenta † ſunt facta à procuratore domini rei melioratæ. nam ei refundendũ eſt, quidquid errogauit, nulla facta diſtinctione, quanti æſtimari poſſint melioramenta, *l. 4. ff. de impenſ. in rebus dotal. fact. Valaſ. de iur. emphit. quæſt. 25. num. 28. circa fin. verſ. Nec obſtat. l. & in totum*, qui loquitur de marito meliorante rem dotalem, *Mareſcot. reſolut. 113. lib. 2. num. 9.*

28 Limit. in melioramentis † factis à conductore, *Petra de fideicomm. quæſt. 15. nu. 264. circa med.* qui ideo admonet cauendum eſſe à *deciſ. Peruſ. Ioſeph. Ludouic.*
29 † 24. *num. 25.* dum vult melioramenta eſſe æſtimanda iuxta pretiũ quo æſtimari poſſunt tempore quo res conducta reſtituitur locatori, nõ autem tempore quo fuere facta, addendo *num. 265. & ſeq.* idem dicendum quamuis fuerit conuentum de reficiendis melioramentis, iuxta æſtimationem faciendam à peritis.

30 Limit. vbi res eſt atrita † ſeu in parte conſumpta. nam id, quod ſupereſt tantũ ſoluitur, *Mareſcot. reſol. 113. lib. 2. num. 7.*

31 Limit. in melioramentis † factis à bonæ fidei poſſeſſore, quæ facere erat obligatus dominus rei melioratæ. nam illi reficiendum eſt, quidquid errogauit, *l hæreditas, ff. de pet. hæred. Molin. de contract. diſput.* 463. *num. 13. circa fin. Mareſcot. reſol. 113. lib. 2. num.* 8. concludens deberi, quod eſt minus.

32 Limit. vbi conſideratis temporibus † & qualitate melioramentorum, iudex aliud arbitraurt, *Amat. reſolut. 14. num. 65. in fin. relatis Menoch. de arbitr. iudic. caſu 258. de recuper. poſſeſſ. remed. 15. num. 565. Teſaur. deciſ. 251. melioram. num.* 4. addendo hac limitatione vere concordari opnionum contrarietatem.

---

§. XXXI.

SVMMARIVM.

Melioramenta ſi non fuerint liquida, an retardetur executio ſententiæ. Controuerſa

eſt quæſtio 1.2.3.5.6. 8. *Affirmatiua regula conſtituitur*, 12.13. *Ampliat.* 14.15.16.17. 20. 22.23. 24.25. 26. 27.30.31.33.34.37.38. 39.40.41. 42.45. *Limit.* 29.44. 45.47.48. 50.52.53.54.

Rei inhærere tutius eſt, quam actioni, 4.

Theodoſius Rubeus laudatur, 7.

Opiniones dictorum, quare diuerſæ, 9.

Iniuſtus, quis dicatur, 10.

Iudex qualiter dicatur iuſte iudicaſſe, vbi iniuſte iudicat, 11.

Probatio quando dicatur facta incontinenti, 18.19.

Appellatio eſt licita, vbi quis excluditur ab exceptione competenti, 21.

De facto quando dicatur contra aliquem procedi, 23.

L. ſtatu liber, ff. de ſtat. liber. declaratur, 28.

Euidentia facti ſuperat omnem probationē, 32

Oblatio pecuniæ in ſaculo, quando proſit debitori, 35.

Citari amplius non debet, qui citatus dixit nolle comparere, 36.

Exceptio quando dicatur requirere altiorem indaginem, 46.

Probatio generalis non releuat, 49.

Arbitrium datum iudici, eſt ſtricte interpretandum, 51.

QVæ hactenus dixi circa retenēnem
rei melioratæ, conceſſam facienti
rem meliorem, an illa ſint etiam
1 vera, vbi melioramenta † non ſunt liqui-
da, non leuis, eſt inter iuris noſtri inter-
pretes, quæſtio. nā *Magon. deciſ. Lucenſ.* 81.
n.7. in fin. aſſerit illam eſſe perplexā, diſpu-
2 tabilē & dubiā. † Alij oppoſita exceptione
poſt ſententiam negant cōcedi retentionē
data cautione de illis reficiendis, vbi fue-
rint liquidata, ſecus ſi ante, *Vinc. de Franc.*
deciſ. 118. *n.* 17. *Bero. cap.* 8. *de reſtit. in integr.*
n. 32. *& ſeq.* quia iniquū eſſe credatur, exce
ptione melioramentorum, quæ ſæpe ſunt
minima, & tribus ſententijs liquidāda, cū
peritorum iudicio, concedi retentionem
rei non ſuæ, & actori debitam, etiam ex
rei conuenti confeſſione, & excludere
dominum, etiam ſpoliatum poſſeſſione
rei ſuæ, quæ centuplo excedit pretium
melioramentorum. *vt volunt Roſental.*
de feud. cap. 10. *concluſ.* 43. *num.* 120. *& ſeq.*
& num. 134. *&* 139. relati à *Menoc. de re-*
cuperand. remed. 15. *num.* 569. *Scrader de*
feud. 2. *part.* 9 *part. ſect.* 2. *num.* 31. *verſ. in*
hoc, & num. 32. qui latè hanc opin. probat.
relati à *Pacific. de ſaluian. inſpect.* 2. *cap.* 2.
n. 249. *& ſeq.* vbi teſtatur de magis cōmu-
ni relati à *Mauſon. de cauſ. execut. Ampl.* 35
num. 18. & à *Valaſc. de iure emphit. q.* 25. *in*
princip. verſ. an vero. vbi etiam rationem
& ſtylum Senatus Luſitani, refert & à *Fuſ-*
ſar. de fideicom. q. 763. *n.* 21. *& Caroc. de lo-*
3 *cat. de expenſis, n.* 18. *&* 20. † Alij retentionē
cōcedant, tū quia alia via nō ſit conſultū
melioranti in recuperatione melioramē-
torum, quā beneficio retentionis; vt di-
cam latius infra, quia cum ſatius ſit in-
4 hærere rei, quam actioni, *§. fin. inſtit. quib.*
mod. tollit obligat. facilius conceditur. re-
tentio, quam actio, *l.* 1. *ff. quib. mod. pignus,*
vel hypot. ſol. Crauet. conſ. 148. *mobilis, nu.* 2.
Surd. conſ. 4. *plura, num.* 5. *Auendan. de exe-*
quend. mandat. reg. part. 2. *cap.* 12. *n.* 13. *circa*
fin. relati à *Fuſſat. de fideicomm. quæſt.* 672.
n. 00. *& à Caroc. de locat. pact.* 4. *de expenſ.*
5 *n.* 21. Alij † facta diſtinctione, an in ſententia
de cuius exequutione agitur, adſint verba
ſeu clauſula Refectis, vel ſolutis meliora-
mentis, vel reſeruato iure melioramento-
rum, vt priori capite caſuum alternatiue
relatorum retardetur exequutio, & con-
cedatur retentio, ſecundo autē nequaquā,
Neguſ. de pignoribus 5. *membr.* 5. *part. nu.* 9.
relato *Caſtr. conſ* 270. *lib.* 2. *nu.* 3. *verſ. bre-*
6 *uiter.* Alij † abſolute negant exequtionem
ſententiæ, & concedunt retentionem
modo ſaltem de melioramentis exceptis
conſtet in genere, *l. ſi in area, §. de condit.*
indeb. per quem textum ita cenſuit ſæpe
Rota teſte Peniarclato in tract. de Saluian.
deciſ. 75. *num.* 4. *&* 9. *verſ. non obſtat, & de-*
ciſ. 82. *n.* 4. Alijs contrarium ſentientibus
Benintend. deciſ. 77. *num.* 5. *& ſequen.* Alijs
modo vnum, modo aliud ſentientibus &
iudicantibus, & ſingulariter ſingulari la-
7 bore, refert *Theod.* † *Rubeus prima part.*
ſuorum ſingular. ex Rota deciſ. ad Accoram-
8 *bon. deciſ.* 8. Alij † retentionem negant, ſi
iurante, qui meliorauit, quanti credat
æſtimari poſſe meliorata, actor deponat
eam ſummam *Valaſc. de iur. emphit. q.* 25.
num. 23. *in fin. Molin. de contract. diſputat.*
463. *num.* 17. *verſ. quando, aſſerens*, ita ſer-
uari à Senatu Luſitano.

Verum

Verum, quia relatæ doctorum opinio-
nes non ſunt omnino veræ, nec penitus
9 falſæ, & varietas † ſententiarum aſcriben-
da ſit diuerſitati perſonarum ſucceſſiue in
eodem conſeſſu iudicantium, quæ non
compactæ eadem conſtitutione ſint, facile
fuit aliud tunc, aliud nunc iudicaſſe,
vt latè *dixi de laudem. lib. 1. quæſt. 28. in
princ.* nec tamen dici poteſt id factum læ-
ſa iuſtitia, quæ eſt conſtans, & perpetua
voluntas, tribuendi vnicuique quod ſuũ
eſt. iuxta interpretationem *gloſ. in cap.
maiores. verb. ad altitudinem. de baptiſm.
& Sebaſt. Medic. de legib. part. 3. cap. 8. n. 7.*
quia vt inquit, *Ariſt. 5. ethic. cap. 8. & in-
terpretatur Sotus de iuſtit. & iur. lib. 3. q. 3.
art. 2. in princ.* ad effectum † vt quis dica-
10 tur iniuſtus, non ſolum eſt neceſſe, vt in-
iuſte faciat, ſed quod iniuſtum eſt faciat
ex ãnimi morbo, & boni habitus corru-
ptione. Quare ſi quis vel caſu, vel repenti-
na affectione, vel corporis temperatura
vrgente, virtutis aliquod præſtet opus, non
ideo ſtatim virtuoſus eſt dicendus, quia
vel caſu, vel natura quodam modo cogẽ-
te id facit, ita & è contra, ſi quid mali, vel
iniqui fecerit, *arg. l. quod calore, ff. de regul.
iuris.* Hinc dixit I.C. quod prætor iniuſte
iudicando dicitur iuſtitiam miniſtraſſe
conſiderato eo quod facere debebat, non
11 autem quod fecit † *l. pen. ff. de iuſtit. & iur.*
& nata quæſtio, an detur iuſtitia, vt nega-
tiue argumentatur. *Leonard. Coquæus, in
ſcholijs ad D. Auguſtinum de ciuitate Dei,
lib. 2. cap. 21. verſ. ſuſcepit enim pilus, &
verſ. purgan. & dixi late infra §. 41.*

Ideo vt in propoſito themate omnis
ceſſet difficultas ſequendo inchoatam
12 methodum, conſtituam † affirmatiuam
regulam, quam ampliationibus & limita-
tionibus deinde proſequar, & ita appare-
bit veritas huius controuerſæ quæſtionis,

Regula itaque ſit, circumſcripto quid-
quid de ſtylo curiæ ſit alicubi receptum,
13 quod oppoſita † exceptione melioramẽ-
torum, quod quamuis illa non ſint liquida
ſeu vbi de illis conſtat tantum in genere,
retardetur exequtio ſententiæ, in excipiẽ-
tem prolatæ, donec de melioramẽtis fue-
rit ille ſatisfactus. *l. ſi in area, ff. de condit.
indeb. l. Paulus. ff. de doli except. l. qua ratio-
tione, §. habet, ff. de acquiren. rerum do-
minio.* per quæ iura, ita firmat *Capic. de-
ciſ. 17. num. 7. & poſt Capic.* idem voluit
*Ruin. conſ. 84. quoniam, lib. 4. num. 17. Affl.
deciſ. 87. num. 6. Galleſ. de obligat. cameral.
quæſt. 18. iuxta nonam impreſſ. num. 13. te-
ſtando*, ita vidiſſe iudicatũ à Rota in cauſa
magni momenti, ſequendo *Capic. & Ruin.
ſupra citatos.* quidquid in contrarium di-
ctũ fuiſſet, *ex Neguſ. de pignorib. 5. membr.
4. part. num. 10.* aliud ſentiente. *Burſat. re-
bus pluribus, Rotæ deciſ. conſ. 85. certum eſt
num. 31. verſ. dummodo. Pacific. de ſaluian.
interdict. inſpect. 2. cap. 2. num. 245. & 253.
Scrader ſequẽdo deciſ. Capic. de feud. 2. part.
9. part. ſection. 2. n. 31. 33. in fin. Mareſcot.
reſolut. 112. illud part. 2. num. 20.* relatiâ
*Roſental. de feud. cap. 10. concluſ. 43. n. 116.
& ſeq. Contard. de momentan. poſſeſſ. q. 24.
nu. 16. Scaccia de appellat. quæſt. 17. Limit. 6.
memb. 4. num. 65. Surd. de alimen. titul. 8.
priuileg. 62. num. 8. Petra de fideicom. q. 15.
num. 307. Tiraquel. de retract. conuent. §. 7.
gloſ. 1. num. 13. Tuſc. concl. 182. melioramẽ-
ta, num. 83. & 87. relati à Roſental. de feud.
cap. 10. concluſ. 43. num. 138. & ſeq. Ioſeph
Ludou. deciſ. Peruſ. 34. num. 17. in fin. Gra-
tian. deciſ. 90. num. 20. Rebel. de oblig. iuſtit.
lib. 7. quæſt. 7. nu. 3. in fin. Decian. conſ. 29.
lib. 2. num. 18. verſ. non obſtat.*

14 Ampl. poteſt præſens regula † multis
caſibus relatis in princip. huius Capitis
Octaui.

15 Ampl. præſertim, vbi excipiens † de me-
lioramentis, exhibet velle illa probare in
continenti, *Menoch. de recup. benefic. 15.
num. 572.* vbi notandum textui impreſſo
16 Francfurti deeſſe negatiuam † & legendũ
declaratur ſecundo, vbi incontinenti
adeſſent probationes factorum meliora-
mentorum. cum id dicat *Bald conſil. 309.
lib. 2. in fin.* quem *Menoch*, refert in ſuam
ſententiam. quem ſequitur, & pluribus
Rota deciſ. comprobat *Lancel. de attent.
part. 3. cap. 24. quæſt. 29. nu. 8. & ſeq. Scrad.
de feud. 2. part. 9. part. ſect. 2. num. 30. in fin.
Roſental. de feud. cap. 10. concluſ. 43. nu. 128.
& ſeq.* addendo hoc eſſe indubitatum
17 etiam † ſi ageretur de reoccupata cum
vitio. *Burſat. conſ. 85. num. 31. verſ. nec non.
Pacif. de ſaluian. inſpect. 2. cap. 2. num. 253.
Contard. de moment. poſſeſſ. quæſt. 24. nu. 28.*
Subdens *num. 29.* arbitrarium eſſe iudici

decernere quando probatio dicatur fieri
incontinenti, *Scrader. de feud. 2. par. 9 part. ſect. 2. num.* 125. concludit probationem
dici factam incontinenti, ſi fiat intra terminum datum à iudice, ad probandum,
18 quem terminum † eſſe arbitrarium iudici vult *Roſental. de feud. cap.* 10. *concl.* 43.
num. 130. *& confirmat Scrader. d. num.* 25.
circa fin. addendo iuxta ſubiectam materiam, modo longiorem, modo breuiorē
concedi dilationem, *& num.* 26. ſubdit ſi
aliter fiat à iudice poſſe appellari ab illius
decreto, & cenſeri illum doloſe procedere.

19. Probatio autem † quando dicatur facta incontinenti non conueniunt Doctores, teſte *Scrader. de feud. 2. part. 9 part. ſect. 2. num.* 127. *vbi refert tres opiniones.*

20 Ampl. quod † ſi non admittatur exceptio melioramentorum, liceat appellare
ad vtrumque effectum, etiam quod talis
exceptio opponatur, coram exequutore,
Alexan. conſ. 85. *viſo themate lib.* 5. *num.* 6.
eam afferens rationem, quia vbi quis de-
21 creto iudicis excluditur † ab exceptione
quæ de iure impediret ſententiæ exequutionem, licet appellare ad vtrumque effectū
Alexan. ſequuta eſt Rota. in Romana ſaluiani interdicti, coram Penia, vt refert *Pacific. de ſaluian. interdict. deciſ.* 74. *num.* 6. *& ſequen.*

22 Ampl. vt non ſolum † liceat appellare,
ſed etiam agi poſſit ſpolio, niſi concedatur
retentio, vel ſaltem non ſit conſultum
melioranti cautione de ſoluendis melioramentis. vt cenſuit *Rota coram Penia*,
teſte *Pacif. de ſaluiani deciſ.* 47 *in vna n.* 8.
& ratio eſt, quia quotieſcumque cum aliquo nō proceditur iuris ordine ſeruato,
23 dicitur cum illo agi de facto † & ſpoliari,
cap. conquerente, de reſtitut. ſpoliat. Ruin. conſ. 102. *Viſo lib.* 5. *num.* 11. *Put. deciſ.* 177.
lib. 1. *Hondad. conſil.* 82. *lib.* 1. *num.* 24. *poſt princip. Bec. conſ.* 25. *in cauſa, num.* 9. *cum alijs relatis à Contard. de moment. poſſeſ. quæſt.* 24. *num.* 32.

Ampl. vt vbi non fuit admiſſa exceptio melioramentorum, & facta ſit exequtio, vt agi poſſit ad illius reuocationem
ex capite nullitatis, vt cenſuit *Rota teſte Pacific. de ſaluian. deciſ.* 74. *in vna num.* 8.
ſequendo *Contard. de moment. poſſeſ. q.* 24.
num. 32. *Luc. Pet. in prax. lib.* 6. *de cauſ. nullit. num.* 24. *verſ. & ex rationibus.* vbi teſtatur, ita fuiſſe in foro Capitolino illo patrocinante iudicatum:

24 Ampl. præſertim † vbi in ſententia in
reum prolata adeſt clauſula refectis melioramentis, vel alia æquipollens, quæ
oriatur ex ventre ſentētiæ. *Caſt. conſ.* 270.
viſo puncto, lib. 2. *num.* 3. *verſ breuiter. Capic. deciſ.* 17. *num* 9. *Benintend. deciſ.* 77.
num. 11. *Viuius deciſ.* 192. *deponens num.* 3.
25 addendo procedere etiam † ſi offeratur
cautio, vel depoſitum pretij, quo æſtimari
poſſunt, *Contard. de moment. poſſeſ. q.* 24.
num. 21. 27. addendo hoc ſenſu veram eſſe
deciſ. *Capic.* 17. *vt dixerat Rota coram Accorombono,* vt refert *Pacif. deciſ.* 77. *num.* 1.
in fin. ſui operis. de ſaluiano. Scrad. de feud. 2. part. 9. part. ſect. 2. num. 32. *verſ. cæterum. Pacific. de ſaluian. inſpect.* 2. *cap.* 2. *nu.* 252.
& 257. *relati à Valaſc. de iur. emphyt. q.* 20.
num. 22. 23. *in princ. conſ.* 24. *Fuſſar. de fideicom. quæſt.* 672 *num.* 16 22. *Tuſc. concl.* 182.
melioramenta num. 31. *& ſeq.* 44. *& ſequen. vſque ad* 46. vbi late comprobat hanc extenſionem *Roſental. de feud. cap.* 10. *concluſ.* 43. *num.* 125 *Amat. reſol.* 14 *num.* 43.
vbi refert ita iudicatum.

Contrarium reprobato *Caſtr.* tenet *Fachin. controuerſ. lib* 7. *cap.* 91. *in fin.* vbi etiā
refert concordes. *Piſtor. quæſt.* 42. *part.* 2.
num. 33.

26 Ampl. etiam quod agatur de † exequutione ſententiæ latæ ad fauorem ſpoliati,
vt ille ſit redintegrandus ad ſuam poſſeſſionem *Capic. deciſ.* 17. *num.* 1. *&* 10. vbi refert ita fuiſſe iudicatum. & ſequitur *Menoch. de recuper. poſſeſſ. remed.* 15. *num.* 569.
verſ. contrarium. & conueniunt, quæ dixi ſupra, in regula conſtituta hoc cap. 8. *nu.* 7.

27 Ampl. etiam quod offeratur † fideiuſſor
vel cautio bancaria de illis ſoluendis, vbi
fuerint liquidata. *Ruin. conſ.* 84. *quoniam. lib.* 1. *num.* 16. *& ſeq.* vbi reſpondet, *l. ſtatu lib. ff. de ſtat liber.* quæ videbatur obſtare,
& quam *Capic. deciſ.* 17. *num.* 2. allegat in
oppoſitam ſententiam, & eſt notabilis de-
28 claratio † ad eum textum *Galleſ. de obligat. cameral. quæſt.* 18. *num.* 13. aſſerens ita
fuiſſe deciſum à Rota in cauſa magna.
Burſat. conſ. 85. *certum. num.* 31. *in fin.* aſſerens idem fuiſſe dictum à Rota in alijs

cauſis

cauſis. Menoch. de rrecuper. poſſeß remed. 15.
num. 570. Lancell. de attent. part. 3. cap. 24.
quæſt. 29. num. 9. teſtans ita à Rota deciſum.
Tuſc. concluſ. 182. melioramenta, num. 27.
Amat. reſolut. 14. num 44. aſſerens ita iudi-
catum, ſi in ſententia adſit clauſula, refe-
ctis expenſis. Subdens in fin. hoc eſſe arbi-
29 trariũ † iudici, conſiderata qualitate per-
ſonarum, & melioramentorũ. Rebell. de obl.
iuſt. lib. 7. quæſt. 7. num. 4. vbi refert diſen-
tientes & conciliat, & refert praxim Hi-
ſpaniæ & Luſitaniæ. Vincent. de Franc. de-
ciſ. 112. num: 1.

30 Ampl. præſertim vbi de † melioramen-
tis fuit exceptum ante ſententiam, & de
illis conſtat in genere. Vincent. de Franch.
deciſ. 112. dum pro num. 16. & ſeq. vbi ita
ſeruari à Senatu Neapolitano teſtatur, &
ibi addentes late proſequuntur. Pacific. de
ſaluian. interdict. inſpect. 2. cap. 2. nu. 243.
vbi refert plures Rotæ deciſ. quas idem
imprimi curauit in calce ſui operis, deciſ.
74. & 82. num. 4.

31 Ampl. præſertim ſi † de melioramentis
conſtet per rei euidentiam, vt puta, quia
ex inſpectione rei pateat rem fuiſſe de
recenti melioratam, per refectionem, vel
additamentum factum Roſentat. de feud.
cap. 10. concluſ. 43. num. 131. addentes ad
Vincent. de Franch. deciſ. 112. verſ. quid ſi
meliorationes. relato Burſat. conſ. 60. nu. 13.
qui hoc non dicit in meo Codice, cenſeo
tamen extenſionem iſtam eſſe veram,
32 quia euidentia † facti ſuperat omne ge-
nus probationum. Affl. deciſ. 107: in cauſa
num. 6. Mantic. deciſ. 79. num. 5. firmior
eſt enim, nec in dubium reuocari poteſt
probatio facta per rei præſentiam, ſicuti
dubitari poteſt, an odio, vel amore ſint
probata, quæ voce dicuntur. Afflict. d. de-
ciſ. num. 7. Gail. obſeruat. 26. lib. 1. num. 9.
Gilchen. de præſcript. part. 2. memb. 1. cap. 1.
num. 62. & ſeq.

33 Ampl. præſertim ſi melioramenta † ſunt
neceſſaria, vel vtilia, & facta à bonæ fidei
poſſeſſore. Lancellot. ſequendo Menoch.
in tractat. de recuper. poſſeſſ. & in ijs, quæ re-
ſpondit in cauſa Finarienſi. de attent par.
3. cap. 24. quæſt. 29. num. 10. circa med. verſ.
præſertim.

34 Ampl. præſertim vbi is, cui res meliora-
ta eſt reſtituenda, profitetur, & aſſerit,
nolle aliqua melioramenta ſoluere, l. colo-
nus, 12. ff. de vi & vi armat. l. intra vtile
39. §. vendentibus, ff. de minoribus. l. ſeruus
ſi hæreditas 28. §. fin. ff. de ſtatu liber. per
quæ iura ita firmat. Roſental de feud. cap.
10. concluſ. 43. num. 129. in fin. Bero, cap. 1. de
reſtit. in integr. num. 33 Scrader. de feud. 2.
part. 9. part. ſect. 2. num. 32. in fin. verſ. ſimi-
liter comprobando hanc extenſionem, ex
eo, quod licet oblatio pecuniæ in ſacculo,
35 † & folle, vel marſupio, non releuet offerẽ-
tem, ſi tamen is, cui fit oblatio recuſet, re-
cipere, ſecus eſt, Caſt. & Alex. in l. ſi mora.
9. ff. ſol. matr. Tiraquel de retract. conuent.
§. 4. gloſ. 6. num. 21. & ego addo compro-
bari poteſt hæc extẽſio exemplo eius, qui
36 citatus ad † iudicium, non eſt vlterius ci-
tandus, ſi proteſtatus fuit, nolle compare-
re. Socin. conſ. 195. lib. 1. num. 6. verſ. accedit,
Surd. conſ. 371. num. 9.

Amplia etiam ſi ageretur de exequtio-
37 ne † ſententiæ latæ, tam ex aliquo ex re-
medijs acquirendæ, quàm recuperandæ
poſſeſſionis. Menoch. de recuper. poſſeß. re-
med. 15. num. 569. verſ. contrariam, vbi re-
latis diſentientibus concludit retardari
exequtionem ſententiæ latæ in ſpolio, vbi
conſtat in genere de melioramentis factis
à ſpoliatore, Pacific. de ſaluian. inſpec. 2.
cap. 2. num. 253. & ſeq. qui loquitur de ſen-
tentia lata ex remedio ſaluiani, & dixi ſu-
pra hoc cap. 8. num. 19.

38 Ampl. præſertim † vbi is, cui res melio-
rata eſt reſtituenda, replicat non eſſe ob-
ligatum ad refectionem melioramento-
rum, Roſental. de feud. cap. 10. concluſ. 43.
num: 120. in fin.

39 Ampl. præſertim † ſi agatur ex contra-
ctu reciproco, cuius adimplementum
verſaretur etiam in ſolutione meliora-
mentorum, Gozadin. conſ. 500. num. 22.
circa med. & num. 23. & 25. addendo præ-
ſertim ſi contractus ſit iuratus, vel adim-
plementum eſſet conceptum ſub condi-
tione.

40 Ampl. etiam vbi diſpoſitione † legis,
vel hominis, res meliorata eſt melioranti
hypothecata, etiam generaliter tantum.
Gozad. conſil. 100. nu. 24. & ſeq. Roſental. de
feud. cap. 10. concluſ. 43. nu. 133.

41 Ampl. etiam donec fuerint † perſoluta
realiter, vſque ad obolum, etiam minimũ,
Roſen-

Roſental.de feud.cap.10.concluſ.43.nu.118.
Scrader de feud.2. part. 9. part.ſection.2.
num 128.

Ampl. præſertim ſi de melioramentis
41 † excipiatur factis in re,in qua quis fuit
immiſſus in contumaciam domini illius,
etiam quod requirerent actiorem inda-
ginem,vt dixi infra,§.45. Ampliat.3.

Limit. vbi melioramentorum liquida-
42 datio altiorem † requireret indaginem,
ſeu vbi difficile liquidari poſſunt, Florian.
de S.Petro,conſ.1.num.15.Menoch.loquens
in caſu quo de melioramentis excipitur
aduerſus ſententiam latam in remedio ca-
nonis redintegranda. in tractat. de recu-
per.remed.15.num.672.Pacific. de ſaluian.
interdict. inſpect. 1.cap. 2.num.42.& 254.
addendo ex Put.deciſ.471.lib.2.Benintend.
deciſ.77.num.10. iſto caſu non retardari
43 executionem ſententiæ,data cautione, &
idem ptius dixerat latius,num. 245. idem
Pacific. Burſat. conſ.85. num. 31. verſ. nec
non Rota coram Sacrato,teſte Pacif.d.tract.
deciſ.83.Rota,num.4.Contard. de moment.
poſſeſſ.quæſt.24.nu.28. Fuſſar. de fideicom.
quæſt.672.num. 18. 21. in fin. Scrader de
feud.2.part.9.part.ſect.2. num.131. & ſeq.
44 † quando autem exceptio dicatur requi-
rere altiorem indaginē, Benintend. deciſ.
77.num.13.&14.

45 Limit.vbi † melioramenta ſunt penitus
illiquida, nam non retardatur exequutio
ſententiæ,data cautione de ſoluendo, vbi
fuerint liquidata,l. ſtatu liber, l. ſeruus, ſi
hæred.§.fin.ff.de ſtat.liber. per quæ iura,
ita cenſuit Rota vt teſtantur Acorambon.
& Lancellott. relati à Pacific. de Saluian.
interdict. inſpect.2. cap. 2.num. 243.& de-
ciſ.77.& ſeq.& latius idem Pacific.eodem
tract.inſpect.2. cap.2. num.242. Put. deciſ.
461. Die vndecima lib. 2. Contard. de mo-
men . poſſeſſ.quæſt. 24.num. 18. & conue-
niunt dicta Capie. deciſ. 17. num. 5.& ſeq.
Galleſ.de oblig.cam.quæſt.18. nu.14.Burſat.
conſ.85.num.31. verſ.dummodo.

46 Limit.vbi excipienti de † melioramen-
tis præfixus fuit terminus ad illa liquidan-
da,& in termino dato, non eſt facta liqui-
datio, nam ſententia demandabitur exe-
qutioni ,data cautione de illis ſoluendis,
vbi fuerint liquidata , Put. deciſ. 461. Die
part.2.verſ.& tanto magis,quam latiſſimè
exornat Theodoſ. Rubeus in ſuis ſingulari-
bus,part.1.ad deciſ.8. Acorambon. Cōtard.
de moment.poſſeſſ.quæſt. 24. Addendo id
concedi in pœnam moræ excipientis,
num.20. & ſeq.plurib. Pacif.de ſaluian.in-
ſpect 2.cap.2.n.246.& ſeq. Fuſſar.de fidei-
47 com.quæſt.672.nu. 12. quia probatio † ge-
neralis non releuat Crau conſ.157.num.8.
& ſeq. plurib. Quare animaduertendo,
quod Rota numquā conceſſit exequtionē
ſententiæ,niſi lapſo termino ad liquidan-
dum melioramenta,Rot.diuerſ. in recent.
deciſ.151.part.2.nu.5. Roſental. de feud.
cap. 10. concluſ. 43 num. 124. nullatenus
dici poteſt,illam modo vnum,modo aliud
iudicaſſe,ſeu negaſſe, & conceſſiſſe reten-
tionem , quia conſiderato effectu idem
48 ſemper iudicauit: nam cum † excipiens
ſit actor in ſua exceptione, l. 1. ff.de ex-
cept.Put.deciſ.396.part.2.num.2.Rol.à Val.
conſ.13.lib.3 num.65.Ceſal conſ.455.n.30.
non ſat eſt excepiſſe de melioramentis,&
illa probaſſe in genere , niſi deinde pro-
betur quantum ſitelioratum , & re-
tentis relatis tribus limitaiionibus, ceſſat
interpretum noſtrorum contrarietas,
dummodo negant, modo concedunt re-
tentionem excipienti de melioramentis,
& hanc conciliationem videtur indicaſſe,
Contard.de momentan.poſſeſ.quæſt 24.n.28
& ſeq. licet addat hoc eſſe iudici arbitra-
rium, & tanquam de arbitrarijs, non mi-
rum ſi fuerit diuerſimode iudicatum.poſt
hæc ſcripta reperi relatam conciliationē
ex Contard. etiam aduertiſſe Caroc. de lo-
cat.part.4. cap. de expenſ num 22. & 24.
Tuſc.concluſ.182. melioramenta,num.42.
Pacific.de ſaluian.interdict.inſpect 2. cap.2.
num.242.& ſeq.45.& ſeq. Amat. reſol. 14.
num.44.& ſeq.aſſerens terminum compe-
tentem, vel plures concedendos eſſe , &
ceſſare limitationem iſtam, ſi in ſententia
dictum fuit ſolutis prius melioramentis.

49 Limit. vbi aduerſus † excipientem
concurrerent cauſæ,quæ vrgerent iudicis
animum, ad exequendam ſententiam,da-
ta cautione, de reficiendis melioramētis,
vbi fuerint liquidata , veluti ſi condem-
natus ſit potens, diues, vel litigioſus, lis
fuit longa , victor vero eſſet pauper, vel
vidua,vel pupillus,& ſimilis alia perſona,
melioramenta ſint magni valoris,vt con-
ſiderat,

ſiderat *Peregrin. relatus à Fuſſar. de fidei-com.quaſt.672..num. 26.& ſeq.* cuius opinio licet multum habeat ſalis, quia tamen
50 coarctanda potius, quam † dilatanda eſt iudicum arbitraria facultas,& ſi fieri poſſet,nihil deberet eſſe iudici arbitrarium, *vt dixi de laudem. lib.* 1. cenſeo tutiorem eſſe praxim Rotæ Romanæ,vt præfigatur excipienti terminns ad liquidandum, & illo elapſo in pœnam contumaciæ,vel negligentiæ excipienntis, fiat executio, *vt retuli ſupra, num.*48.

51 Limit. vbi melioramenta † ſunt illiquida de iure, vt puta, quia probabiliter dubitatur,an ſint reficienda,*l.1.§. ſi in annos, l.in l. falcidia.in fin. ff.ad leg. falcid.* Card. *Tuſc.per hac iura concl.* 182.*melioramenta,num.*48.

52 Limitari poteſt †præſens regula ijs omnibus caſibus qui colligi poſſunt,*ex dictis ſupra hoc,cap.8:*

53 Limit. ijs omnibus † caſibus quibus nõ admittitur compenſatio illiquidi,ad liquidum,*Scrader. de feud.2.part.9.part .ſect.2. num. 32. in fin.* vbi remiſſiue, refert qui ſint iſti caſus,& dixi in meis collectaneis, ad *l. final C.de compenſat.Roſental. idem repetit,de fend. cap.*10 *.concl.*43*. num.* 127. *& num:*135.*& ſeq.*quando dicatur res obligari à lege ratione melioramenterum.

§. XXXII.

SVMMARIVM.

*Melioramenta quando petantur actione ſpolij,vbi dominus rei melioratæ fuit immiſſus in poſſeſſionem oppoſita exceptione meliorame ntorum,*1. 2.

*Melioratum ſundum qui domino reſtituit abſque iudicis decreto, excluditur actione ſpolij.*8.*& quare.* 9. *Limit.* 11. 12. 13. 14. *Qua actione illa petantur.* 15.16.17.18.20. 21.22.23.24.25.26.28.30,31.32.33.34.35. 36.38.39.40.41.42.43.

ad Melioramenta repetendum nulla competit actio ei, qui rem melioratam errore, vel imperitia reſtituit domino ſuo. 45. *Ampl. ibid. &* 46. 47.49. 50. 52. 53. 54. 55. 56 *Limit.*59.60.61.62.63.64.65.66.67.68.69 70.71.

*Pactum de non petendo,ſi de illo non excipiatur nihil prodeſt.*4.*Ampl.ibid.*

Notorium releuat ab ouere probandi ſi tamen de illo excipiatur. 5.

*Iudex ſupplere poteſt in ijs,quæ deſunt partibus.*6.*Ampl.*7.8.

*Redintegratio non conceditur vbi quis facto ſuo cadit à poſſeſſione.*9.*Exempla talis caſus.*10.

L. *ſi in area,ff. de condit. indebit. Declaratur.*19.

L. *ſi me & Titium, ff. ſi cert. pet. declaratur.* 27.

*Actio in factum generalis eſt,& quid exprimendum,vbi illa intentatur.*29.

*Incerti condictio quid ſit,*37.

*Actionis formulam indagare inane eſt.*44.

de Euictione non agit emptor qui litem ſibi motam non intimauit venditori .48.49.50.51.

SI contingat meliorantem fundum vrbanum, vel ruſticum, allodialem, vel feudalem, ſeu emphiteoticum, ei cui eſt debitum,reſtitui,non refectis melioramẽtis,& qui fecit melioramenta,vel illius heres vellit illorum æſtimationem cõſequi, non conueniunt Doctores, qua actione repetantur. ego tamen omiſſa omni vlteriori indagatione, difficultatem hanc duobus conſtitutis caſibus abſoluam.

Primus eſt, vbi is, qui fecit rem meliorem, iudicis ſententia immiſſus fuit in
poſſeſſionem rei melioratæ, & tunc aduertendum erit,an immiſſus haberet, vel
non,ſcientiam melioramentorum,nam ſi
habuit, & de illis fuit exceptum aduerſus
petentem rem melioratam, vt puta quia
reus de illis faciẽdis cum actore, vel illius
1 auctore conuenerat † & tunc melioranti,
ſi non appellauit,competit actio ſpolij, vt
iudicaſſe Senatum Luſitanum, referunt
addentes ad *Gammam deciſ.4.in fin.* & idẽ
Gamma. deciſ. 333. *num.4.verſ.ſed his non
obſtat Tuſcus eoncluſ.*182. *melioramenta
num.*49. 56. & qui Rota tener iusdicendi
de nullitate ſententiæ latæ ſuper immiſſione, & dixi proximo & antecedenti,
§.12.20.22. Si vero non habuit notitiam
2 non † reuocatur immiſſio, ſed tantum
datur melioranti actio ad repetendnm
melioramenta.*Pariſ.conſ.*33.*exarato, lib.*1.
*num.*52.*& ſeq.*quem ſequitur *Scrader de
feud.*

Negata itaque actione ſpolij ei, qui igno-
ranter, vel per errorem reſtituit rem me-
15 lioratam † non conueniunt Doctores,
quæ actio computat melioranti pro repe-
titione melioramentorum, vt teſtatur
*Roſental. de feud. cap. 10. concluſ. 43. nu. 112.
& Theſaur. quæſt. 79. lib. 1. num. 1. Corn.*
16 *conſ. 80. lib. 4. num. 5.* & nullam illi † com-
petere probatur, *l. ſi in area, in fin. ff. de
condit. indeb. vbi Caſtren. Iaſ. & alij*, ita
declarãt, quibus relatis clarius firmat per
eum textum *Neguſ. de pignorib. 4. membr.
5. part. num. 9.* concludens meliorantem
rem alienam bona fide, quam credebat
ſuam, nullum remedium habere ad repe-
tendas expenſas, quam retentionem rei
melioratæ, & ideo cauere debet ne illam
reſtituat, niſi ſibi refectis expenſis, quia ſi
reſtituit nullum habet remedium ad re-
petendum. quia nullum geſſit negotium
cum domino rei, credendo meliorare rẽ
ſuam, nec cogitauit ideo aliquem ſibi ob-
ligare, *Neguſ. per eumdem textum ſecuuti
ſunt, Ioſeph Ludouic. deciſ. 34. num. 17. Don.
Fed. Scot. conſ. 8. num. 4. lib. 4. Peregrin. de
fideicom. quæſt. 50. num. 56. verſ. verum il-
lum. Vincent. de Frauc. deciſ. 112. Dum. n. 10.*
& non facta mentione *Neguſ.* per eumdẽ
textum, idem firmat *Luc. Pet. in prax. Cur.
Capitolij, lib. 6. cap. 1. num. 20. circa med.* &
Rota corum Penia, vt refert. *Pacific. de
Saluian. deciſ. 74. num. 5. Caſtren. in l. do-*
17 *mos, 61. ff. de legat. 1.* concludens † melio-
rantem rem alienam, ſiue ſciret, ſiue
ſiue ignoraret eſſe alienam, vel crederet
ſuam, ſi ignoranter tradidit domino, non
habere actionem repetitionis indebiti,
quia res fuit debite tradita, *Theſaur. relatò
Neguſ. & alijs, quæſt. 79. lib. 1. num. 1.* re-
lati à *Valaſ. de iur. emphit. quæſt. 25. nu. 25.
in princ. verſ. Caueant*, addendo proce-
dere præſertim in bonæ fidei poſſeſſore,
& ita quandoque Senatum Luſitanum iu-
dicaſſe. relati à *Garzia tract. de expenſis,
cap. 7. num. 7. Gomeſ. ad l. 46. Taur. num. 2.
verſic. vnum tamen.* expreſſe reprobans
18 *Caſtr.* qui vult repeti † poſſe beneficio,
l. ſi me & Titium, ff. ſi cert. pet. vt dicam
infra. *relati à Petra, de fideicom. quæſt. 15.
num. 308.* concludentes melioranti, non
dari aliud remedium ad repetendas ex-
penſas, quam retentionis, *Molin.* relata
ratione *Caſtr. & Neguſ.* vt dixi, idem ſen-
tit de *Contract. diſput. 463. num. 12. Ioan.
Brech. in l. impenſæ, 79. ff. de verb. ſign. n. 10.
Tuſc. concluſ. 182. melioramenta, num. 7.*
vbi plures concordes refert *Balzaran. §. ſi
voſſallus. Hic finit lex nu. 5. circa fin. verſ.
non detur actio, qui loquitur de meliora-
mentis factis in feudo. Petra de fideicomm.
q. 15. nu 308.* vbi refert diſentientes. relati
ab *Amat. reſolut. 14. num. 54. Gratian. diſce-
ptat. 193. num. 22. & ſeq. & num. 61.* addit
procedere, vbi emphiteuta cedit, vt ſe li-
beret à canone, & late hanc negatiuam
probat *Anton. Fabr. in ſuis rationalibus
ad l. ſumptus, ff. de rei vend. verſic. quod ſi*
19 *retentione*, addendo hoc ſenſu † emen-
daſſe, *l. ſi in area, ff. de condict. indeb. Grat.
diſcept. 193. num. 22.* aſſerens hoc procede-
re in bonæ fidei poſſeſſore rei alienæ, *ſub-
dens num. 23.* aliud dici in eo, qui poſſidet
rem, vt alienam.
20 Alijs cenſentibus ex æqui † bonique
ſententia dari melioranti vtilem negotio-
rum geſtorum actionem, *gloſ. in l. ſi in
area, 23. ff. de condict. indeb.* aſſerens *Azo-
nem dixiſſe præcedentem opinionem eſſe ri-
goroſam*, cui videtur aſſentire. *Io. Brech.
in l. impenſæ, 79. ff. de verb. ſignific. num. 10.
in fin. Roſental. de feud. cap. 10. concluſ. 43.
num. 114.* concludens ſatius eſſe agere iſta
actione, quam condictione indebiti, vel
incerti, vel ſine cauſa, quia ſuam & domi-
ni cauſam geſſit, *Bald. & Præpoſit. relati à
Scrader. de feud. 2. part. 9. part. ſect. 2. n. 115.*
21 Alij negando competere † condictio-
nem indebiti, volunt ignoranti, & per er-
rorem reſtituenti rem melioratam ſuo
domino, competere cõdictionem incer-
ti, & ſine cauſa, vt retractetur eadem res,
retinenda, quouſque fuerit ſolutum, quid-
quid fuit impenſum, *Caſt. in l. domos, 61. ff.
de legat. 1. num. 2. circa med.* relati à *Roſen-
tal. de feud. cap. 10. concluſ. 43. num. 112. circa
med. & nu. 113. Simon de pretis, de interp.
vltim. volunt. Interpr. 3. dub. 5. ſol. 5. num. 18.
circ. med. fol. 361. Molignet. de retent. q. 350
in princ. Gratian. diſceptat. 193. num. 25.
& ſeq.* vbi rationem refert, & late proſe-
quitur, vſque in fin. quibus competat
hæc actio.
Alijs dicẽtibus poſt habito rigore primæ
22 † opin. officio iudicis ex bono, & æquo

ſuccurri melioranti, vt repetat expenſas, conditione indebiti, *Caſtren.* & reliqui relati à *Theſaur.quæſt.79.num. 2.in princ. & verſ.non obſtat.* addendo hanc opinionem ſemper iudicaſſe bonã, & tenendã. prout illam tenuiſſe, idem addit *Amad. à Pont.* dum caſus in Senatu decidendus, vbi ille ſedebat præſes, eueniſſet, licet in diſcordia Senatorum, nihil fuerit deciſum *Tuſc. concl.* 182. *melioramenta, num.* 14. *Molin.de contract.diſput.* 463.*nu.*13.*verſ: ego autem*, addendo procedere ſiue melioramenta ſint vtilia, ſiue neceſſaria, & facta à bonæ, vel malæ fidei poſſeſſore, cõtrarium tamen tenet *Gratian.diſcept.*193. *n.*25.*vſque in fin.*

21 Alijs volentibus dari ei, qui † rem melioratum reſtituit, non oppoſita melioramentoram exceptione, actionem in quãtum factus, eſt ex ære alieno, locupletior, quia æquitas nõ patitur, vt quis cum aliena iactura locupletetur, *l.qui exceptionẽ*, *§.1. ff.de condition.indebit.l.quod ſi nulla,6. ff.de legat.1.relati à Theſaur.q.79.n.2.circa princ.* addendo præſertim procedere, ſi melioramenta ſint neceſſaria, quæ dominus eſſet facturus.

24 Alij conſiderando an † melioramẽta ſint neceſſaria, concludunt eo caſu dari repetitionem, re meliorata reſtituta, actione, *l.domum, C. de rei vendic.* vt refert *Molin.de contract.diſput.*463; *nu.*13. *verſ.addit etiam.Garzia de expenſ.cap.*12. *num.*85.

25 Alij conſiderantes ſpetiem † contractus, qua mediante res meliorata deuenit ad eum, qui illum fecit meliorem, concludunt, quod ſi ignorantia iuris, non excipiendo de melioramentis, illam reſtituit, quod ſi reſtitutio facta fuit ab emphiteota, detur illi actio ad repetendum melioramenta, *ex lege Zenonis, C.de iur.emphit.* ſi conductor, actio ex conducto, & ſic de ſingulis, ac etiam actione deſcendente ex contractu, qui fuerat cum reſtituente, vel illius auctore initus, & poſtremo reſciſus, relati à *Valaſ.de iur.emphit.quæſt.*25.*n.*25. *in princip. Mareſc.var.reſol. lib.* 2.*cap:*13. *num.*3.*Tuſcus concluſ.*182.*melioramenta num.* 16. *Sal.in l.domum, C. de rei vendit. num.* 10. *verſ.tertio caſu.Peregrin.de fideicomm.* loquens de reſtituente rem emptã, cum pacto de retrouendendo, *Artic.*50. *num.*26.*in fin.Scrader.de feud.*2.*part.*9.*par. ſection.*2.*num.*114.*circa med.* qui loquitur de vaſſallo repetente melioramenta feudi *Amat.de præfatis omnibus & alijs loquens reſolut.*14.*num.*55. *& ſeq.*

26 Alij improbantes † primam opinionẽ,
tamquam multum iniquam, volunt me-
lioramenta repeti ab eo, qui illa fecit, & de
illis non excepit, ex æquitate, *l.res ſi me*
27 *& Titium † ff. ſi cert. pet.* quo textu
tantum conſuli ijs, qui aliud iuris benefi-
cium non habent, ſi culpa ſua omiſerunt
excipere, id quod ſibi fuiſſet vtile excipe-
re, concludit *Valaſc. de iur. emphit: quæſt.*
25.*num.*25.*circa med.verſ.ſed quia,* & poſt
illum *Molin.de contract.diſput.*463.*nu.*13:
aſſerit hanc eſſe opinionem *Caſtren.* &
eam receptam apud tribunalia Luſita-
na, ſed illum te reprobat *Fed. Scot. conſ.* 8.
*num.*4.*lib.*1.*tom.*2. aſſerens hanc æquitatẽ,
procedere ex capite. *Caſtren.* quem ſequi-
tur *Tuſc.concl.*182.*melioramenta, num.*13.
& 38.*Peregrin.de fideicom.art.*50.*num.*56.
verſ. verum communis. præſertim proce-
dere in bonæ fidei poſſeſſore, & contrariã
opinionem non eſſe amplectendam, *Surde
de aliment.tit.*6.*quæſt.*11.*num.*11.& relatis
diſſentientibus, *opin. Caſtr. eſſe in iudicio
receptam,* teſtatur *Amat.reſolut.*14.*nu.*57.
& ſequen:

28 Alij aſſerentes barbarum eſſe † negare
repetitionem melioramentorũ, ei, qui ſin-
cera facilique ſimplicitate, quod alienum
erat domino aduenienti reſtituit, non re-
uocando in dubium fidem illius, quin
ex pari promptitudine, & alacritate eſſet
reſtituturus, quæ pro illo vtiliter fue-
rant geſta, volunt actione in factum
concedi melioranti repetitionem melio-
ramentorum, *Balduin.in §.cert.inſtit. de
rer.diuiſ.num.*3.late vlterius proſequendo
æquitatem huius opinionis, quod prius
fuerat factum à *Caſtren.in l.ſi in area, ff.
de condit. indebit.in fin.quantum alij*, re-
fert *Card.Tuſc.concluſ.*182. *melioramenta,*
29 *num.*8.*&*15. Actio enim † in factum cum
generalis ſit, & qui ea experitur ſat ſit,
quo factum narret, nullumque medium
concludendi habeat, quam factum ipſum,
ſufficit petere ex narrato facto, quod, quid
conſequi prætendit, *Zaſ.§.item ſi quis po-
ſtulante*

ſtulante. inſtit. de action. Foccatul. dialog. 97. num. 4. in Neoyom. Gratian. diſcept. 193. num. 18.

30 Alij diſtinguentes an † melioramenta ſint facta faciendo de nouo, vel reficiendo, concludunt primo capite repeti ex æquitate, *l. ſi me & Titium, ff. ſi cert. petat.* ſecundo autem dari actionem, quia ſunt neceſſaria, *Rodoan. de reb. eccleſ. non alienand. queſt. 72. cap. 5. num. 4. in fin.*

31 Alij facientes differentiam † an agatur de melioramentis vtilibus, vel neceſſarijs, vel voluptarijs, & an facta fuerint à bonæ, vel malæ fidei poſſeſſore, & an gratia fructuum quærendorum, vel rei conſeruandæ cauſa, concedunt, & negant illorum repetitionem, vt patet ex dictis *Loriot. de fructibus, axiomat. 8. & ſeq. plurib. Peregr. de fideicom. art. 50. nu. 48. & 56. verſ. Petr. Placent.* relati, *ab Amat. reſol. 14. num. 59.* vbi preterea refert qui iſtam opin. improbent *Gratian. diſcept. 193. num. 40.*

32 Alij referunt aliquos † velle melioramenta repeti condictione ſine cauſa, *Aſſi ct. §. ſi vaſſallus. Hic finit lex, num. 5. in fin.*

33 Alij non expreſſa ſpetie † condictionis, generaliter volũt, reſtituta re meliorata, poſſe melioramenta condici, *Surd. conſil. 155. num. 14. in fin. l. qui exceptionem, §. penult. ff. de rei vendicat.*

34 Alij volunt ſi agatur † de melioramentis neceſſarijs, repeti remedio, *l. domum, C. de rei vendic. Gratian. diſceptat. 193. num. 4.* addendo tamen vtilius eſſe agere incerti condictione.

35 Alij inueſtigando † an is, qui fecit melioramenta, voluerit ſuum, vel alienum ſimul, vel alienum ſimpliciter gerere negotium, concludunt priori capite, ſi non oppoſita melioramentorum exceptione, facta fuerit rei melioratæ reſtitutio, quod nullam ille habeat ad repetendum actionem, ſecundo autem, ex tertio ſecus, *Gomeſ. ad l. 46. Taur. num. 2.* & alij, quos refert *Garzia de expenſ. cap. 7. num. 3. in prin. & num. 5. & 20. & ſeq.* aſſerens id probari, *l. ſi in area. ff. de condit. indeb. l. ſi pupilli, §. ſed ſi quis, ff. de neg. geſt.*

36 Alij moti, *l. domos, l. ſi modo, nulla, l. quod ſi nulla, ff. de legat. 1.* † cõcludunt reſtituẽti rem melioratam, incerti condictionem concedi, ad repetendam æſtimationem melioramentorum, *Garzia de expenſ. cap. 7. num. 6. & ſeq. plurib.* latè declarando,

37 quæ ſit iſta † incerti condictio, relati *à Mareſc. reſolut. 113. contingit, num. 9. & ſeq.* declarando, quæ veniant in tali actione, relati ab *Afflict. in §. ſi vaſſallus,* hic finit lex *num. 5: circa med. Garzia de expenſ. cap. 12. §. 85 Simon de Prat. de interpret. vltim. vol. lib. 3. fol. 361. num. 28 circa med.*

38 Alij aſſerentes † non eſſe neceſſarium de actione inquirere, quia illius nomen non oportet exprimere in libello, *Gloſ. & Doct. in l. 1. ff. de edend. & in l. edita, C. eod.* cõcludunt ſatis eſt factum narrare, *Corn. cõſ. 86. lib. 4. n. 7.* & agere ad melioramẽta *Caſtr. l. domos 61. ff. de legat. 1. in princ.*

39 Alij conſiderantes quod vtiliter † geſtum eſt in re aliena, volunt melioramenta, ſeu illorum æſtimationem peti actione mandati, vel negotiorum geſtorum, *gloſ. fin. in l. diuortio, §. impendia, ff. ſol. matrim.* quam ibidem ſequitur, *Bart in fin.* relati *à Scrader.* licet illos reprob et, *de feud. 2. part. 9. part. ſection. 2. num. 115.*

40 Alij licet non † exprimant nomen, volunt tamen dari melioranti actionem, ad conſequendum melioramenta, *Ripa in l. vbi pure. §. final. ff. ad trebel. num. 2. in fin. Affl.* relato *Dyn. in §. ſi vaſſallus, hic finit lex, num. 7. in fin.*

41 Alij qui in infinitis iuris articulis † cuicumque ad ſatietatem vſque ſatisfecerũt, animaduerſa ampla & lata interpretum varietate, aſſerentes poſſe condici melioramenta ab eo, qui auctoritate iudicis fuit expulſus à re meliorata, non expreſſa qualitate condictionis, an indebiti, vel incerti, vel ſine cauſa remiſſiue difficultatem in deciſam, relinquerunt. *Tiraquel. de retrac. conuent. §. 7. gloſ. 1. num. 7. & de retract. lign. §. 15. gloſ. .. num. 31.*

42 Alij volunt † quod non poſſit petere ſumptus, ſed poſſeſſionem meliorationis per condictionem ſine cauſa, vel incerti, *Affl. in §. ſi vaſſallus, hic finit lex, num. 5, verſ. ſed. ponamus.* addendo hanc opin. improbari *à Dyn.*

43 Contrarietatem † hanc concordare ſunt conati antiqui & moderni iuris noſtri interpretes, videlicet *Cyn. in l. domum, C. de rei vendicat. num. 2. & 3. Caſtr. in l. domos,*

mos.61.ff.de legat. 1. num.2.Afflict.§.ſi vaſſallus, hic finit lex. *de ind. conſuet. num.5. verſ. ſed ponamus. Peregrin. de fideicomm. art.50.num.48. Io.Braeb. in l.impenſæ. 79. ff.de verb.ſignific.num.10.Roſental.de feud. cap 10. concluſ.43. num. 110. vſque ad 117. Peregrin.de fideicomm.art.50.part.3.n.56. verſ.verum communis. Molignat. tract: de retention. quaeſt. 150. Amatus reſolut. 14. nu.59.& ſequen.Mangil. de euiction.q.154. eſt num.15.& ſeq.*

Sed,quia quæ quiſque excogitauit, non
penitus tollit relatam contrarietatem, &
plures illorum nihil certi concludunt,
quæſtioque ſit potius de verbis, quam de
rebus, vt refert *dixiſſe Dyn.Afflict.§.ſi vaſ-
ſallus.hic finit lex, nu. 5. in fin.* licet inanis
44 ſit labor † inſiſtere in indaganda formula
actionis, qua quis de iure ſuo experiatur
vt *dixi ex Corn.conſ.86. lib 4.num.7.* præ-
ſertim ex ſuperuenientia Iuris Canonici,
quo ſat eſt, iudici nudam agentis inten-
tionem exponi. *cap. dilecto. 6. de iud.* at-
tamen, quia citra vitium nullitatis ſen-
tentiæ non licet inepta actione ius ſuum
in iudicio proſequi,vt *dixi laudemio, q.7.*
vt omnis ceſſet difficultas,& contrarietas,
ſequendo propoſitam mihi methodum,
conſtituam regulã, deinde illa ampliatio-
nibus, & limitationibus relatis,cuicumq;
erit ſatisfactum.

45 Regula ſit quod reſtituenti † rem me-
lioratam ſuo domino, non oppoſita per
imperitiam, vel errorem, melioramen-
torum exceptione, nulla ſibi competat
actio, ad repetendam rem melioratam,
vel melioramenta ipſa. vt volunt *relati
ſupra in verſ.negata itaque.*

46 Ampl. præſertim † in malæ fidei poſſeſ-
ſore, etiam quod melioramenta ſint ne-
ceſſaria. *Peregrin. & ab illo relati de fidei-
com.art.50.num.26.& ſeq.*

47 Ampl. præſertim † aduerſus auctorem
reſtituentis, veluti ſi quis emptam rem,
poſtquam fecit illam meliorem, reſtituit
ei, qui aſſerebat,eſſe ſuam,per ſententiam
iudicis, nam ſi litem ſibi motam non de-
nunciauit venditori, & non excepit de
48 melioramentis, non † poteſt agere con-
tra venditorem de euictione, nec ratione
rei euictæ, *l. emptor fundi, C. de euiction.*
nec ratione melioramentorum, *l. idemq;
§.1.ff.de act.empt.Caſt.l.venditores ff.de
verb.oblig.num.2.verſ.aut emptor, Alexan.
num.3.verſ.item retenta Iaſ.num.4.Valaſ.
de iur.emphit.quaeſt.25.num.25.in fin. aſſe-
rens frequenti*. Senatu Luſitano, ita fuiſ-
ſet iudicatum,& late proſequtus eſt,dein-
de *Garzia de expenſ.cap.7.num.14. & ſeq.*
49 † & idem eſſet dicendum ſi amice, non
expectata lite, aſſerenti rem melioratam
eſſe ſuam, reſtituit, *l.hoc iure.ff.de euiction.
Surd.deciſ. 22. num.1. & ſequen.* addendo
50 idem † dici, ſi idem vincatur ſententia
arbitri, vel oblato iuramento litis deciſi-
uo, vel non adhibito in lite procuratore,
vel aduocato diligenti, & intelligenti.
vel reſponſione facta poſitionibus euin-
centis, & omni caſu quo de euictione
51 minime agi poteſt. Qui autem † ſint iſti
caſus, dixi in meis Collectaneis ad *l.ex em-
pto, verſ. tamen euictionis nomine, ff. de
action.empt.*

52 Ampl. idem † dicendum in ſocio, qui
rem communem fecit meliorem, & vellit
facta diuiſione repetere melioramenta,
nam deſtitutus eſt omni actione, *l. ſi diui-
ſione, C.famil. hercis.*

53 Ampl. præſertim † vbi is, qui rem me-
lioratam reſtituit, ſciebat eſſe eius,cui re-
ſtituit,ſeu erat malæ fidei poſſeſſor; nam
cum meliorando, & reſtituendo cenſea
tur donaſſe, ſicuti non habet facultatem
retinendi, pariter non habet actionem
repetendi, *Caſtren.in l.domos,61. ff.de lega.
1.num.2.in princ.Peregrin. de fideicommiſſ
art.50.num.20.& dixi ſupra, §.16.nu.22.*

Ampl. etiam,vbi quis meliorauit rem
54 alienam † quam credebat ſuam irreuo-
cabiliter. nam cum in illo non adfuerit
animus ſibi aliquem obligandi, facta reſti-
tutione rei melioratæ, illius domino, non
oppoſita melioramentorum exceptione,
caret actione repetendi melioramenta,
*Caſtren. in l.domos,61. ff.de legat. 1. num. 2.
in princip. verſic. ſi autem credebat*. &
hoc ſenſu vera eſt opinio illorum, quos
retuli ſupra, *verſ.Alij inueſtigando*, *Card.
Tuſc.concluſ.182.melioramenta, num.9.in
princ.& fin.Barboſ.l.diuortio,§.fin.ff.ſolut.
matr.num.70.verſ.iuxta.*

55 Ampl. præcipue † vbi res meliorata fuit
ſuo domino reſtituta à malæ fidei poſſeſ-
ſore, ſiue reſtitutio fuit facta mandante
iudi-

iudice, vel non expectata lite, vel ius dicentis decreto, non accedente, *vt dixi ſup.* §. 16. *num.* 45. & hoc ſenſu verum dixere relati ſupra, *verſ. Alij facientes*, vbi præterea dixi, an hoc ſit verum in foro poli.

Ampl. vbi quis fecit rem meliorem
56 † quam iure proprij dominij poſſidebat, credens non poſſe de iure ab ipſo auocari, nam cum neminem ſibi obligari voluerit, & conuictus ad illius dimiſſionem, eſſet tutus ſola melioramentorum exceptione, *l. ſi in area, in fi. ff. de cond. indeb.* illa nō oppoſita, tanquā renuntiaſſet beneficio ſibi competenti, nihil petere poteſt ratione melioramentorum, niſi extraordinario, ſeu ſubſidiario remedio, *l. ſi me & Titium, ff. ſi cert. pet.* ſuccuratur, vt concludit *Mareſcot. var. reſolut. lib. 2. cap. 13. nu. 1.* & hoc ſenſu verum dixere relati ſupra, *verſ. Alij improbantes. Peregrin. de fideicom. art. 50. num. 50.* addendo non faciendam *differentiam*, an habeat titulum, vel non ſui dominij, & an ſit bonæ vel malæ fidei poſſeſſor, & infinitos conſentientes, refert.

57 Ampl. præſertim in eo, † qui nullam cauſam habuit à domino, ſed bona fide poſſidet, & fecit melioramenta, nam cum in eo abſit animus repetendi ab aliquo, credens rem ſuam meliorare, ſi reſtituat, & non excipit de meliorantis, compenſatis fructibus cum expenſis, nihil vlterius repetit *Corn. conſ. 86. Circa lib. 4. n. 8. verſ. nec obſt. relati à Petra, de fideicomm. quæſt. 15. num. 309. in fin. & num. 310.* quod tamen limitabis, vt infra dicetur *Molin. de contract. diſput. 463. num. 14. Rimin. iun. conſ. 411. num. 13. Peregrin. de fideicom. art. 50. part. 3. num. 56.* Ampliando
58 † etiam in malæ fidei poſſeſſore, & ſiue habeat ille titulum, ſiue non, & plures huius opinionis eſſe, refer teſtando de communi.

59 Limit. vbi † reſtitutio rei melioratæ facta fuit ab eo, qui erat dominus reuocabilis, ſed incertū quando reuocaretur, & an reuocaretur, quales ſunt emptor cum pacto de retrouendendo in perpetuum, vel ad tempus, grauatus fideicōmiſſo in caſu mortis ſimpliciter, vel non relictis filijs, & ſimilibus, & tūc quia emptor, vel eius heres reſtituit vltra id, quod nō erat reſtituendum, recipiensque factus fuit locupletior cum aliena iactura, propoſita in factum actione, repetet, quæ indebite reſtituit. *Roſental. de feud. cap. 10. concl. 43. nu. 13. in prin.* & hoc ſenſu verū dixere relati ſupra, *verſ. Alijs volētibus, & verſ. Alijs aſſerētes. Mareſc. var. reſolut. lib. 2. cap. 13. & ſequen. num. 6.* qui loquitur de marito meliorante rem dotalem, de grauato fideicommiſſo, retrahēte ex pacto, vel iure congrui. *Peregrin. de fideicom. art. 50. part. 3. num. 59. & ſeq. pluribus.* vbi relata exempla, comprobat *Card. Tuſc. concluſ. 182. melioramenta, nu. 9. in fin.*

60 Limit. vbi res meliorata fuit † reſtituta ab eo, qui in ea nullum dominij genus habebat, quales ſunt conductor, depoſitarius, commodatarius, pignus recipiens, nauta, caupones, ſtabularij, & ſimiles, nam illi, poſt reſtitutionem rei melioratæ agere poſſunt vtili negotiorum geſtorum actione, vel ex cōtractu, actione directa, vel contraria, vt ſibi ſoluantur, quæ vtiliter, vel neceſſario geſſerunt in re aliena. & in his terminis verum dixere relati ſupra, *verſ. Alijs conſentibus. & Alij conſiderantes*, vt voluit *Mareſc. var. reſolut. lib. 2. cap. 113. contingit, num. 2. & 5. Peregrin. de fideicom. art. 50. part. 3. num. 58*, vbi alia exempla refert, ſicuti & *Tuſc. concluſ. 182. melioramenta, num. 9. in fin.* vbi etiam agit ſi res conducta fuit cum melioramentis vendita, quomodo ſit conſultum melioranti, *num. 10. & ſeq.*

61 Limit. vbi melioramenta † ſunt facta ab eo, qui ſciebat ſe dominum, vtilem tantum, ſed reuocabilem, & tunc actione deſcendente ex contractu, quo factus fuerat dominus, veluti ſi fuerit emphiteuta, vel vaſſallus, & alius ſimilis, repetit, quod vtiliter, vel neceſſario impēdit in re, quā purificata cōditione, vel ceſſione diei, reſtituit *Roſental. de feud. cap. 10. concl. 43. num. 111.* & hoc ſenſu vera eſt opinio eorum quos retuli ſupra *verſ. Alij conſiderantes*.

62 Limit. in quocumque meliorante † qui genus aliquod dominij temporalis, vel perpetui habebat, tempore quo faciebat melioramenta. *Gratian. diſcept. 193. nu. 24.* exemplum referens mariti in fundo do-

tali

tali, emphiteota, emptore, cum pacto de retrouendendo, grauato fideicommiſſo, & ſimilibus.

63 Limito ego, ſi perſonæ † qualitas, quæ rem melioratam reſtituit, non oppoſita meliorament orum exceptione, ſuaderet, conſeruandum eſſe illum indemnem, vt puta, quia eſſet imperitus, ruſticus, inferioris conditionis illo, cui facta fuit reſtitutio. Nam tunc vel condictione incerti, vel ſine cauſa, vel officio iudicis ex bono & æquo, *ex l. ſi me & Titium, ff. ſi cert. pet.* fiet melioramentorum repetio. & hoc ſenſu ſunt intelligendi relati ſupra *verſic. Alij negando, & verſ. Alijs dicentibus. & verſ. Alij improbantes. & verſ. Alij moti. & verſ. Alij volunt.*

64 Limit. in bonæ fidei † poſſeſſore, qui cauſam habuit à vero domino rei melioratæ, qui faciendo rem meliorem, cum non præſumatur voluiſſe melioramenta donare, non oppoſita exceptione melioramentorum, ſiue iudicis decreto, ſiue amice, & extraiudicialiter agendo, repetit, quæ vtiliter, vel neceſſario geſſit in re aliena. relati *à Petra, de fideicom. quæſt. 15. num. 309. in princ.*

65 Limit. vbi bonæ fidei poſſeſſor † fecit melioramenta, de quibus non excepit ex decreto iudicis, vel animo obligandi dominum, eiuſque negotium gerendo. *l. hæreditas, ff. de petit. hæred. l. ſi pupilli, §. ſed & ſi quis, ff. de negot. geſt.* per quæ iura ita firmat *Molin. de contract. diſput. 463. n. 13. in fin. Peregrin. de fideicom. art. 50. part. 3. num. 57.*

66 Limit. vbi melioramenta facta † obligatus erat facere is, qui rem melioratam vendicauit, ex iuſſione publica, vel priuata, *l. hæreditas, §. 1. ff de petit. hæred l. at ſi quis, §. ſi quis, l. ſi poſſeſſor, ff. de relig. & ſup. ſun: Ang in l. in fundo, §. de rei vend. Peregr. de fideicom. art. 50. num. 57. in prin. Molin. de contract. diſput. 463 nu. 13. in fin. verſ. excepit tamen.*

67 Limit. vbi melioramenta facta † ſunt, liberando rem, quæ vendicatur, ab onere aliquo, vt puta ſoluendo creditori, qui de præſenti vrgere poterat ad ſolutionem, & habebat in genere, vel in ſpecie eamdem rem obligatam. nam cum duret eadem actio, datur ſoluenti repetitio, *l. plane, ff. de pet. hæred. l. fin. C. eod. Peregrin. per hac iura de fideicom. art. 50. part. 3. num. 57. in fin.*

68 Limit. vbi oppoſita melioramentorũ † exceptione, is qui melioramẽta fecit, fuit nihilominus re meliorata eiectus, *Feder. Scot. conſ. 8. tom. 2. lib. 1. num. 5. & ſeq.* addendo præſertim procedere ſi excipiens erat minor, quem ſequitur. *Peregrin. de fideicom. art. 50. part. 3. num 56. in fin.*

69 Limit. vbi res meliorata reſtituitur † à poſſeſſore, vt fiat liber ab onere, quo ideo erat aſtrictus, vt puta ſi emphiteuta, vel vaſſallus cedat domino feudum, vel emphiteuſim, vt ſe liberet à canone, vel ſeruitio, *Anton. Fab. in ſuo C. lib. 4. tit. 43. deſi-*

70 *nit. 13. & 37.*

Limit. vbi melioramenta † erant neceſſaria, *Menoc. de recuper. poſſeſſ. remed. 15. nu. 512.* reprobato *Bart* qui diſtinguit an agatur iudicio vniuerſali, vel particulari.

71 Limit. in marito † reſtituente fundum dotalem melioratum, nam repetit melioramenta condictione indebiti, quia reſtituit quod non debebat, ſeu vltra debitũ. *Bart. l. quod dicitur, 5, §. ſi dos ff. de impenſ. in reb. dotal. fact. in princ. Grat. diſcept. 193. num. 24.*

§. XXXIII.

SVMMARIVM.

Debitoris eſt electio in alternatiuis. 1.
Electio ſemper eſt eius, cui ſit gratia. 2.
In Alternatiua legis electio eſt iudicis. 3. Ampl. 4. & 5.
Exempla faciunt controuerſiam faciliorem. 6.
Feudo aperto domino ſine culpa vaſſalli qui illud meliorauit, dominus habet optionem, vel ſoluendi melioramenta, vel pati illa abradi. Ampl 7. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. Limit. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 29.
Electione facta à domino ſoluendi melioramen ta facta in feudo, vel pati illorum abraſionem non, licet domino pænitere. 30. Ampl. 31. Limit. 33.
Melioramenta quo pretio æſtimentur. 32.
Ratihabitio retrotrahitur. 28. Ampl. ibid.
Emphiteuſi aperta domino ſine facto & culpa emphiteota dominus elegit, an vellit ſoluere melio-

melioramennta, vel pati illorum abraſio-
nem.34.Ampl.35.36.37.38.
Maritus qui fecit melioramenta in fundo do-
tali habet electionem illa abradendi, vel cõ-
ſequi illorum pretium.39.42. Conſtante
matrimonio eſt dominus rei dotalis.40.Poteſt
fundum dotalem meliorare.40: Eſt procura-
tor vxoris.41.

HActenus quando melioranti ſint, vel
non, perſoluenda melioramenta, an-
tequã ſententia iudicis exuatur poſſeſſio-
ne rei melioratæ, non inutile erit inquire-
re, an domino rei concedatur optio, an
vellit potius melioramentorum pati ab-
raſionem à re ſua, quam illorum pretium
ſoluere, vel potius optio detur melioran-
ti, pretium melioramentorum conſequi,
quam melioramenta abradere, vel potius
abraſione electa, recuſare expenſarum re-
fectionem.

Difficultatem aliquam faciunt iuris
noſtri regulæ, vna quod in alternatiuis
1 electio † ſit debitoris, *l. plerumque, §. fin. ff.*
de iur. dotium. Cap. in alternatiuis, de reg.
iur. ex qua regula dicẽdum videtur, quod
optio ſit domini rei, qui melioramenta
debet reficere, vel pāti abraſionem. Se-
cunda regula eſt, quod ſiue vellimus me-
lioramentorum repetitionem, vel illorũ
abraſionẽ concedi melioranti, ex gratia,
2 ſiue legis prouidentia, ſemper electio † eſt
gratiati *Bald. in l. fi. C. de pet. hered. num. 5.*
in fin. vbi Sicard. num. 7. Put. deciſ. 202. par.
2. circa med. Tertia, quod in alternatiua
3 legis † electio eſt iudicis, *gloſ. fin. in cap. à*
crapula. de vita & honeſt. cleric. præſertim
ſi expreſſe nõ ſit à lege, vel hominis diſpo-
ſitione dictũ, an reo, vel actori, ſit conceſ-
ſa optio, *Abb. d. cap. à crapula. & in cap. per*
veſtras. de donat. inter vir: & vxor. col. fin.
Aſinius in pcaxi. part. 1. §. 19. cap. 5. Limit.
4 *ſecunda, num. 5.* Quod procedit † præſer-
tim in pœnalibus. *Iacob. de S. Georg. in l. ſi*
fugitiui. C. de ſeru. fugitiui, num. 3. Dec. cõſ.
5 *440. ſuperioribus, num. 3.* vel agatur † de fa-
uore publico, ſeu fiſci, vt dixit *Dec. dict.*
conſ. 440. nu. 2. in fin.

Reſolutionem pæſentis difficultatis,
licet difficilem eſſe affirmauerit *Peregrin.*
tract. de fideicom. art. 50. part. 2. nu. 47. Spe-
ro tamen illam me facturũ facilem adhi-
bita diſtinctione perſonarũ, quæ fecerũt,
vel reficere debent melioramenta, & re-
rum quæ ſunt melioratæ, ideo proceden-
6 do per exempla † quæ controuerſam cau-
ſam reddunt faciliorem, *l. 1. ff. de præſcrip.*
verb. l. bona fides. ff. depoſit. dicente *Socrate*
apud *Platonem de Regno in fin.* Arduum
eſt res magnas clare enucleare non adhi-
bitis exemplis.

7 Primum exemplum erit vaſſalli † qui [illegible]
feudum meliorauit, nam ſi illud abſque
facto vaſſalli domino aperiatur, habet ille
electionem, vel ſoluendi melioramenta
hæredi vaſſalli, vel pati, quod illa è feudo
abradãtur, textus eſt expreſſus, *in §. ſi vaſ-*
ſallus. hic finit lex. l. ſin autem. §: in re peti-
ta 28. l. in fundo. 39. ff. de rei vendicat. per
quæ iura ita firmant in d. §. ſi vaſſallus. Ia-
cob. de Beluiſ. reprobando volentes con-
trarium ſi melioramenta ſunt facta ædi-
8 ficando, quia vaſſallus † eſt ſimilis vſufru-
ctuario. *Aluarot. §. 1. in fin. Afflict. in princ.*
verſ. ſtante. Clar. §. feudum: quæſt. 88. nu. 1. [illegible]
Guid. Pap. deciſ. 168. num. 1. Roland. à Vall.
conſ. 28. lib. 1. num. 28: Bruni. cõſ. 106. nu. 2.
Alciat. cõſ. 176. n. 8. Balzaran. d. §. ſi vaſſal-
lus, num. 4. vbi relatis, quæ obijci poſſunt,
nõ tamen, quæ ſabdam ex *Garzia, dicit ita*
ſeruari, ſuadente equitate ne quis locuple-
tatur cum aliena iactura, quæ ratio vrget
præcipue in feudo empto, vel alia cauſa
oneroſa. *Roſental. de feud. cap. 10. concl. 43.*
num. 183. & ſequen. plurib. vbi defendit
hunc textum & illius diſpoſitionem. *Pere-*
grin. de fideicom. art. 50. num. 46. Molin. de
contr. act. diſput. 463. num. 9. Amatus re-
ſolut: 14. num. 36.

Contrarium probari ex *d. §. ſi vaſſallus* [illegible]
affirmat conſideratis poſtremis verbis
eiuſdem §. & regula quod pluribus relatis
opinionibus poſtrema cenſetur recepta.
Garzia de expenſ. cap. 12. nu. 85. verſ: quia
& in legibus, vbi plura congerit ab firmã-
dam ſuam opin.

9 Ampl. etiam vbi feudum † fuit melio-
ratum nouis ædificijs. *Iacob. de Beluiſ. §. ſi*
vaſſallus. Hic finit lex. vbi Aluarot. nu. 2.

Ampliari poteſt alijs modis, qui colligi
poſſunt ex dictis ſupra hoc, *cap. 8. & §. 1. &*
2. & 17.

10 Ampl. vt facta electione † abraſionis
poſſit dominus illum impedire, ſolutis
melio-

Digitized by Google

melioramen. s, vt æſtimari poſſunt in abſtracto, ſeu tamquam ruta & cæſa, *Scrader de feud. 2. par. 9. part. ſect. 2. nu. 93.* vbi etiã refert diſſentientes.

11 Ampl. quod ſi dominus † diruit ædificata, poſſint hæredes vaſſalli, vel ipſe vaſſallus, vendicare ruta & cæſa, *Aluarot. §. ſi vaſſallus: hic finit lex. num. 2. verſ. quaro ſubſequenter.*

12 Ampl. præſertim ſi melioramenta † ſint voluptuaria. *gloſ. & Doctores in l. in fundo, ff. de rei vendicat. Hart. Piſtor. quæſt. 42. Feudo, lib. 2. part. 2. num. 9. in fin. & nu. 26. Roſental. de feud. cap. 10. concluſ. 43. nu. 157. circa princ* vbi exempla plura refert, quæ intelligas ſi abraſa non ſint futura penitus inutilia, quia illa vaſſallus amittit, *vt dixi infra in Limit.*

13 Ampl. præſertim ſi talis † vigeat conſuetudo in prouintia, vbi ſitum eſt feudum. *Fulgoſ. conſ 9. Abbat num. 2. verſic. ſi itaque.*

14 Ampl. præſertim contra † vaſſallum poſſidentem feudum mala fide. *Salic. l. domum, in fin. C. de rei vend.* concludens illi tantum concedi abraſionem, quæ fiat ſine deterioratione prioris ſtatus rei melioratæ, & domino concedi electionem ſoluẽdi ruta & cæſa.

15 Ampl. etiam ſi dominus † ſit diues *Barboſ. l. diuortio, §. fin. ff. ſolut. matr. num. 109. in fin.*

16 Limit. vbi dominus feudi † veriſimiliter eadem melioramenta feciſſet, nam tunc ceſſat abraſio, & pretium eſt ſoluendum. veluti ſi melioramenta ſunt talia, quæ quiſque diligens paterfamilias eſſet facturus, vt puta ſi exſtructum ſit molendinum deſeruiens hominibus vaſſalli, & alijs vicinis ad illud confluentibus. cum lucro. *Roſental. de feud. cap. 10. concluſ. 43 num. 154. ſubdens in fin.* neminem niſi ineptum, iniquum, & malitioſum iudicaturum, qnod talia melioramenta non ſoluantur, & quod dominus poſſit eligere; vt illa abradantur, vel ſoluantur, tanquam ruta & cæſa. *Hart. Piſtor. quæſt. 42, lib. 2. num. 7. Scrad. de feud. 2. part. 9. part. ſect. 2. num. 95. verſ. quinto.*

17 Limit. vbi publice intereſt † melioramenta non abradi, deſtruendo quæ ſunt ædificata, vel plantata. *Roſental. de feud. cap. 10. concluſ 43. num. 159. Scrader de feud. 2. part. 9. part. ſection. 2. num. 97.*

18 Limit. vbi dominus vellit † partem melioramen tantum torũ ſoluere & reliquum abradi, nam vel in totum ſoluere, vel pati abraſionẽ debet *Strader. de feud. 2. part. 9. part. ſection. 2. num. 98.*

19 Limit vbi iudex † conſiderata vaſſalli, domini, & rei melioratæ conditione, potius vnum, quam aliud domino concedẽdum arbitratur. *Roſental de feud. cap. 10. concluſ 43. num. 151. verſ. quibuſdam.* addendo hanc limitationem ſi recte intelligatur, non eſſe reijciendam, & late probat *Hart. Piſtor. quæſt. 42. lib. 2. nu. 10.*

20 Limit. in melioramentis † neceſſarijs, nam cum illa vaſſallus fecerit ex debito, ſui officij, non debet pati vllum genus damni, relati à *Roſental. de feud. cap. 10. concl. 43 num 152.* & comprobatur hæc limitatio ex his, quæ ſingulari iure ſunt cõceſſa facienti melioramenta neceſſaria, *vt dixi ſupra §. 10. Hart. Piſtor. quæſt. 42. num. 7. in fin. Strader. de feud. 2. part. 9. par. ſection. 2. num. 95. verſ. tertio.*

21 Limit. in melioramentis modicis † nam ſunt illa reficienda vaſſallo eo pretio, quo æſtimantur ſiue plus, ſiue minus ſit melioratum. *Roſental. de feud. cap. 12. concl. 43. num 154. in prin.*

22 Limit. vbi feudum † eſt venale, & ratione melioramentorum plus venditur. *Salic. l. domum, C. de rei vend nu. 10. in fin. Strader. de feud. 2. part. 9. part. ſection. 2. num. 95. verſ ſexto concludens reficiendum illud plus.*

23 Limit. in omni genere † melioramentorum vtilium, vbi dominus eſſet mox feudum venditurus, aut vendere cogitur, modo ſi propter talia melioramenta pluris vendatur. relati à *Roſental. de feud. cap. 10. concluſ. 43. num. 155. & ſeq. Hart. Piſtor. quæſt. 42. lib. 2. num. 8.*

24 Limit. vbi melioramenta † non ſunt ſeparabilia à feudo ſua natura, vel ſublata fiunt penitus inutilia. veluti ſi euellatur vinea plantata in fundo feudali, & ſimilia fiant. *Roſental. de feud. cap. 10. concluſ. 43. num. 157.* diſputando deinde *num. 158.* an idem dicendum de melioramentis factis in ædificijs, quorum ruta & cæſa fiunt vilis pretij. *Hart. Piſtor. quæſt. 42. lib. 2. n. 7. & 9.*

& 9. eam aſſerens rationem, quia eadem æquitas ſeruatur in perſona domini impotentis ad ſoluendum, & plura exempla refert *Tuſc. concluſ.* 180. *melioramenta num.* 53.

25 Limit. vbi ratione melioramentorum factorũ à vaſſallo deturpatur facies ciuitatis, vel oppidi vbi illa ſunt facta, *Iaſon l.* 2. *C. de iur. emph. num.* 30. *circa med. l. ſenatus, ff. de cont. empt. l.* 1. *ff. de tign. in* 1 *part. cum alijs cumulatis à Peregr. de fideicom. artic.* 50. *num.* 47. *circa princ. aſſerens* idem dicendum in emphiteota. *Scrader. de feud.* 2. *part.* 9. *part. ſect.* 2. *nu* 96.

26 Limit. vbi melioramenta † ſunt facta à vaſſallo, de expreſſa, vel tacita voluntate domini. *Roſental. de feud. cap.* 10. *concl.* 43. *num.* 160. *Scrad. de feud.* 2. *part.* 9. *part. ſect.* 2. *verſ.* 95. *verſ: quarto, & verſ. quinto.*

27 Limit. vbi dominus ratum † habuit fuiſſe facta melioramenta à vaſſallo, quia cum ratihabitio mandato compareturʼ,
28 *cap. ratihabitionem. de reg. iur.* etiam † in ijs, quæ ſpeciale requirunt mandatum; *l. quod ſi ſpeciale, ff. de minoribus,* vbi *Bald.* notat. *Rimin. iun. conſ.* 813. *de anno, num.* 9. *& ſeq.* quideinde *num.* 73. relatis quidiſſentiant illos concordat. idem eſt dicendum, quod dixi in antecedenti limitatione.

29 Limitari poteſt alijs modis qui colligi poſſunt ex dictis ſupra, *hoc cap.* 8.

30 Notandum tamen quod electione † à domino facta, vel ſoluendi melioramenta, vel pati illorum abraſionem, & illa à vaſſallo, vel illius hærede acceptata, non poſſe dominum pœnitere. *Roſental. de feud. cap.* 10. *concl.* 43. *num.* 163. *Scrader. de feud.* 2. *part.* 9. *part. ſect.* 2. *num.* 99. licet videatur dubitare de veritate huius concluſionis.

31 Notandum ſecundo, ſi melioramenta † ſint vtilia, vel neceſſaria quod non poteſt dominus eligere, vt pars abradatur, & reliquum ſoluere, ſecus ſi cum vtilibus, & neceſſarijs ſint facta voluptuaria. nam volente domino ſoluere neceſſaria, abradi poſſunt voluptuaria, ſi ſint ſeparabilia, & non futura pœnitus inutilia, vbi fuerint ſeparata. *Roſental. de feud. cap.* 10. *concluſ.* 43. *n.* 157. *& num.* 161. *& ſeq.*

32 Quomodo autem ſint æſtimanda † melioramenta, vbi dominus eligit, vel debet illa ſoluere, vltra ea, quæ *dixi §.* 29. videndi ſunt, *Hart. Piſt. quæſt.* 42. *Feudo, num.* 11. *& ſeq. plurib. Roſental. de feud. cap.* 10. *concluſ.* 43. *num.* 146. *& ſeq. Peregr de fideicom. art.* 50. *num.* 46. *Barboſ. l. diuortio. § fin. ff. ſol. matr. num.* 109. *& ſeq. Rebel. de obligat. iuſt. lib.* 7. *quæſt.* 6. *num.* 8. *Amat. reſolut.* 14. *num.* 38.

Notandum tertio, quod eligente domi-
33 no † vt melioramenta abradantur, & vaſſallus vellit illa abradere, ſi dominus offerat ruderum æſtimationem ceſſet abraſio *Peregrin. de fideicom. art.* 50. *num.* 49.

34 Secundum exemplum erit † in emphiteota, qui ſi rẽ meliorauit, & emphiteuſis, fiat caduca, abſque facto & culpa emphiteotæ, licet illi cõcedatur rei emphiteoticæ retentio, donec ſibi fuerint ſoluta melioramenta, *vt dixi ſupra §.* 1. *&* 2. data tamen eſt domino optio, an vellit illa abradi, vel ſoluere. *Iaſ. in l.* 2. *C. de iur. emph. num.* 30. *Præpoſit. in §. ſi vaſſallus, Hic finit lex col.* 2. *in fin. Molin. de contract. diſput.* 463. *num.* 9. *Amatus plures congerens. Ac ſolut.* 14. *nu.* 36.

35 Ampl. etiam in emphiteuſi conceſſa † ab eccleſia. *Bald. §. ſi vaſſallus, in finit lex num.* 4. *verſ. vel dic.* addendo ita ſeruari de conſuetudine. & ſuadent hanc extenſionem, *quæ dixi ſupra, §.* 2. *num.* 12. *&* 43. *Amat. reſolut.* 14 *num:* 36. *in princ.*

36 Ampl. etiam vbi fuiſſet conuentum † quod finita emphiteuſi, emphiteota poſſit melioramenta abradere, & aſportare, nã ſi dominus offerat ſoluere quanti valẽt abradenda, non poſſet illa abradere, & auferre. *Iaſ. l.* 2. *C. de iur. emphit. n.* 31. *Amatus reſolut,* 14. *num.* 37. *vbi alios conſentientes refert.*

37 Amplia, ſiue ſint † melioramenta per aplumbationem ſiue ferruminationem facta. *Caroc. de locat. part.* 3. *de expenſis. quæſt.* 2. *num.* 14.

38 Quæcumque ſunt dicta † de vaſſallo meliorante feudum in proximo & antecedenti primo exemplo, repeti poſſunt in emphiteota. Ideo ſat ſit præfata dixiſſe, properando ad alia.

39 Tertium exemplum erit in † marito, qui fundũ dotalem fecit meliorẽ; & licet plura de illo ſint *dicta*, §. 19. ſequendo argumentum electionis, vbi facta ſunt

melioramēta in fundo, qui alteri reſtituitur, omiſſa omni diſputatione, quia caſus eſt de raro contingentibus, maritus
40 † eſt dominus conſtante matrimonio rei dotalis. *l. doce ancillam, C. de furt.* & à lege ſibi eſt data facultas faciendi fundum dotalem meliorem. *l. quod dicitur, ff. de im-*
41 *penſ. in reb. dotal. fact.* & eſt vxoris † procurator. *l. maritus, C. de procurat. cap. conſtitutus. extra eod. cum alijs cumulatis à Tiraquel. de retract. lignag. §. 10 gloſ. 1. num. 1. Trentacinque var. reſol lib. 2. de procurat.* reſolutiue dicas, electionem
42 eſſe mariti, vt ſequēdo *Dyn. concludit Bart. in l. quod dicitur. 5. ff. de impenſ. in reb. dotal. fact. num 5. in fin.*
43 Quartum exemplum erit cōductoris † & coloni, quibus cum detur repetitio meliorámentorum factorum in re cōducta, vel quā coluit, *vt dixi supra, §. 14.* ſi ignoranter rem conductam, & melioratam domino reſtituant, repetunt illi melioramentorum expenſas, actione conducti; & hoc ſenſu, verum dixere, quos retuli *supra §. 32. verſ. Alij conſiderantes.* & eadem ratione idem dicendum cenſeo, in commodatario, depoſitario, pignus recipiente, qui rem commodatam, pignoratam, depoſitam, de bono, & æquo, ſeu verius ius ignorantes, de boue & aſino, non oppoſita melioramentorum exceptione rē melioratam conſtituerunt.

§. XXXIV.

SVMMARIVM.

Fructus ſuos facit qui fundum meliorauit, donec ſibi ſoluantur melioramenta. 1. & quare. 2. Ampl. 3. 6. 7. Limit. 9. Intellige. 8. An tuta conſcientia percipiat. 10.

Poſſeſſor bona fidei facit fructus ſuos. 2. Ampl. ibid.

COncedi retentionem rei melioratæ donec fuerit melioramentorum æſtimatio ſoluta melioranti dictum eſt ſu-
1 pra † an autem retinens rem melioratam interim faciat fructus ſuos: breuiter agēdo dicas illos ſuos facere, duplici ratione. Primo, quia quilibet obligatus dare ſub cōditione, facit fructus ſuos, donec adimpleta fuerit conditio. *gloſ. l. emptor, verb. ſuperfluum in fin. ff. de rei vend.* quam ſingularem dicit *Bald. in l. domos, ff. de leg. 1. & in l. ſi inſulam. §. 1. ff. ſol. matrimon.* ideo cum is, qui rē fecit meliorē ſit obligatus ad reſtitutionē, refectis ſibi melioramentis donec illa ſibi nō ſint refecta, facit rei meliorata fruitur ſuos. Secūdo, quia quilibet
2 bonæ fidei † poſſeſſor, qualis eſt, qui retinet rem ab ipſo melioratam, facit fructus ſuos. *l. bona fidei. ff. de acquir. rer. domin. Natta plures referens. conſ. 14. num. 8.* præſertim in iudicijs particularibus, *iuxta congeſta à Tuſc. concluſ. 490. n. 7. fructus.*
3 Ampl. præſertim † vbi is, qui reficere debet melioramenta eſt in mora illa reficiendi, nam ratione ſolius moræ, qui fecit rem meliorem lucratur illius fructus. *arg. l. in quantitate. in princ. ff. ad leg. falcid. l. quod his verbis. ff. de legat. 3. l. item veniunt. §. non ſolum. vbi Caſt. ff. de pet. hæred. Surd. deciſ. 45. Quod n. 5. & ſeq.* concludēs
4 quod poſſidens virtute † ſententiæ nullæ non eſt obligatus reſtituere fructus perceptos, ſi illos conſumpſit. referens *Neuſ-*
5 *nan. conſ. 77. nu. 22.* idem firmantem † in eo, cui fuit aliquid datum in ſolutum vltra ſummam debitam. idem late probat *Franc. Bec. conſ. 75.* & quæ de proprietario tradi *Bald. conſ. 342. Statuto lib. 3. verſ. ſed his non obſtat.* concludens illum nō teneri ad aliquos fructus proprietario antequā ille petierit legatum vſusfructus.
6 Ampl. ſiue res retenta † ſit reſtituenda ex contractu, ſiue ex vltima voluntate. *l. Licinius locuſta. in princ.* & ibi *Bart. ff. de legat. 2 l. filium. ff. de opt. legat.* & ibidem *Bart. & in l. cū filius. §. Lucio Titio. ff. de leg. 2.*
7 Ampl. præſertim in fructibus † melioramentorum. *Cardin. Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 7. num. 26.* teſtans de communi & vſu Rotæ, relato *Gabriel. conſ. 80. lib. 2. n. 8. Tuſc. concl. 490. fructus, n. 83. & 89.*
8 Intelligas tamen pro rata temporis † quo quis retinet. nam ſi illis pendentibus fiat reſtitutio erunt retinentis pro rata anni, quo fit reſtitutio. *argum. eorum,* quæ dicuntur de retrouendente vigore pacti de retrouendendo. de habendo fructus pignoris loco intereſſe. *Iaſ. in l. qui Roma ff. de*

Digitized by Google

ff. de verb.oblig. nu.35. & ſeq. Molin.& ab illo relati.de contract. diſput.474.nu.5.

9 Limit.vbi retinens † fuit conſtitutus in mora ad liquidandum melioramenta, vel illorum æſtimationem recipiendam. Iaſ. l.qui Romæ, ff.de verb.obligat. nu.37.

10 An autem tuta † conſcientia quis retinere poſſit bona meliorata, quia ſibi minime fuerint melioramenta perſoluta, latè id examinat. Rebel. de obligat. iuſt. lib. 7. quæſt.7.

30.31.32.33.34.35.36.37. Limit. 38. 39 40.41.42.43.

Melioramenta neceſſaria & vtilia ſimul repetuntur à meliorante, ſi genus aliquod dominij habet iure meliorata, licet deinde perierint de facto, & culpa meliorantis. 44. Ampl. ibid.

Boues deſtinati culturæ alicuius fundi cuius periculo pereant. 45.

Affectata non proſunt. 40.

in Neceſſitate ſe conſtituenti, non ſuccurritur. 49.

§. XXXV.

SVMMARIVM.

Non entis nullæ ſunt qualitates. 1. Limit. 10.

Qualitas non poteſt ſtare ſine ſubiecto cui inhæreat. 2.

Cauſa deficiente, deficit omnis effectus. 3. Ampl. ibid.

Facta ſemel, non poteſt dici, non fuiſſe facta. 4. Ampl. 5.

Emptione perfecta debitum eſt pretium, licet res empta perierit. 6.

Hæres qui ſemel eſt, perpetuo eſt hæres. 7. Ampl. ibid.

Ius intellectuale ſemel in ſubiecto radicatum, non poteſt ab illo euelli. 8.

Sacerdotis damnati ad triremes, non deletur clericalis character. 9.

Melioramenta ſunt ſoluenda illa facienti gerendo negotium alienum quamuis perierint. 11. Ampl. 12. 15. 16. 18. 19. 20. Limit. 21. 23.

Soluens pro alio vt euitet pœnam, repetit ſoluta. 14. Ampl. ibidem.

Medico debita eſt merces licet infirmus moriatur, vel recuſet curari. 13.

Boues empti vt colatur ager cuius periculo pereant. 22. infirmi curandi expenſis locatoris. ibid.

Periculum interitus rei ſpectat ad dominum illius. 24.

Melioramenta vtilia tantum repetuntur à meliorante habente aliquod genus dominij in re meliorata. 25. Ampl. 26. 27. 28. 29.

Melioramenta neceſſaria nõ facta ab habente aliquod dominij genus in re meliorata repetuntur à meliorante, licet perierint. Ampl.

SVpra hoc capite num. 18. promiſi me
latius examinaturum, quando concedatur rei melioratæ retentio, quamuis
melioramenta in eadem re facta perierint, durus eſt hic ſermo, vt quis cogatur
ſoluere, quod non extat, vel non recipit,
in tantumque extendantur melioramẽtorum priuilegia, & ſingularia, vt eumdẽ
effectum operentur, etiam poſtquam perierunt, quem operarentur, ſi extarent,
1 obſtante naturæ ordine † & iuris regula
quod non entis nullæ ſunt qualitates:
l. eius, qui in prouincia, ff. ſi cert. petat. l. nec
vllam, §. ſi quis abſentis, ff. de pet. hæred. vbi
Angel. Bal. in l.2. ff. de bon. poſſeſſ. ſecund. tabul. Veral. deciſ. 151. part. 1. num. 2. & ſeq.
Gonzal. ad regul. 8. gloſ. 5. §. 7. num. 69 &
2 ſeq. Qualitas enim cum non poſſit † ſtare
ſine ſubiecto, cui inhæreat. l. 2. ff. de vſufr.
l. ſi ſeruus, §. ſi modus, ff. de act. empt. vbi
Caſt. num. 3. omnino dicendum videtur
ſublatis melioramentis perimi omnem
actionem ad conſequendum illorum
æſtimationem, §. eſt enim. inſtit. de verbor.
3 obligat. l. 1. C. ne ex delict. defunct. † cauſa
enim deficiente deficit omnis effectus,
qui ab illa conſequi poteſt, l. adigere, §.
quamuis, ff. de iur. pat. cap. cum ceſſante. de
appellat. re perempta liberatur debitor,
l. ſi ſeruitutes, §. ſublatum, ff. de ſeruit. vrban. præd. §. fin. inſt. de vſufruct. perempta
re emphiteotica liberatur emphiteota à
ſolutione canonis, l. 2. C. de iur. emphit. vt
cætera omittam congeſta à Sebaſt. Medic.
de regul. iur. regul. 6. verſ. abſolutio, num. 1.
vſque in fin.
Attamen quia negari non poteſt, vt
4 quæ † ſemel fuere facta, non ſint facta,
l. in bello, §. facta, ff. de captiu. & poſtlimin.

5 de verſ. & quo ad effectum iuris, † ſat eſt, licet deinde, quod factū eſt, extinguatur. ideo dicimus quod emptione perfecta,
6 debetur pretium, quamuis deinde † res empta perierit, *l. cum cōuenit, C. de pericul. & commod. rei vend. Dec. conſ.* 179. *viſo num.* 2. *Galganet. tract. de condition. part.* 2. *cap.* 1. *quæſt.* 94. *num.* 7. *& ſeq.* qui ſemel eſt
7 † hæres, numquam deſinit eſſe heres, quãuis alteri hæreditatem reſtituat, vel fuerit illa penitus conſumpta, *l. ei qui ſoluendo, ff. de hæred. inſtit. §. reſtituta. inſtit. de fideicomm. hæred. l. cum prætor, ff. de reg. iur. l.* 4.
8 *C. de acq. hæred.* & vbi intellectuale † ius fuit ſemel radicatum, non poteſt ab illo auelli, cui cœpit inhærere. *l. & ſi ſine, §. ſed quod Papinian. ff. de minorib. Bald. auth. ingreſſi, C. de Sacroſ. eccleſ. num.* 51. ideo cle-
9 rico & ſacerdoti † non auffertur ſacerdotalis, & clericalis character, quamuis damnatus fuerit ad triremes.

Ideo nec durum vel iniquum erit, vt duret actio conſequendi pretium melioramentorum, quamuis illa perierint, cum
10 per accidens, & non † entis aliquæ illius continuent qualitates. *Ariſt.* 1. *phyſ. tex.* 43. *&* 75. *l. patre furioſo, ff. de his qui ſunt ſui, vel alien. iuris.* Verum, quia in iure conſtituere certam regulam, & generalem, eſt periculoſū, ſeu vt interpretor eſt difficile, *l. omnis diffinitio, ff. de regul. iur. vt omnis*, in propoſito themate ceſſet difficultas, duo caſus principales ſunt conſtituendi.

Primus eſt, vbi melioramenta ſunt facta ab eo, qui nullum dominii genus habet, nec habere prætendit, in re meliorata
11 † ſed alienum gerendo negotium, rem alienam fecit meliorem, & tunc quamuis melioramenta perierint, habet ille actionem repetēdi, & cōſequendi illorum æſtimationem, ſiue illa fuerint vtilia, ſiue neceſſaria *l. ſed an vltro* 10. *§.* 1. *l. ſiue hæreditaria.* 22. *ff. de negot. geſt. l. neceſſarias.* 8. *ff. de pign. action. l. plane. in fin. ff. de petit. hæredit. l.* 3. *§. ſed & ſi ſeruum, ff. de in rem. verſ. Peregrin. de fideicom. art.* 50. *n.* 31.
12 exemplum referens † ſi melioramenta fiant à commodatario, depoſitario, creditore, tutore, conductore, colono, officiū pietatis exercente, veluti ſi quis redimat ab hoſtibus filium fam. addendo ex *Caſt. conſ.* 433. *vol.* 1. iſto caſu repeti expenſas à patre. *Garzia, de expenſ. cap.* 20. *nu.* 20. *& ſeq.* qui loquitur de tutore, curatore, & adminiſtratore. *Roſental de feud. cap.* 10. *concluſ.* 43. *num.* 99. loquens de procuratore, negotiorum geſtore, qui cum ſpeciali mandato fecit exceſſiua melioramenta. *Ioſeph. Ludou. loquens de conductore. deciſ. Peruſ.* 58. *num.* 11. quæ dixit *Peregrin. ex Caſt.* comprobari poſſunt ex his, quæ di-
13 cuntur de medico † & chirurgo miniſtrante medicinas, & curãte vulneratum, cui perſoluuntur medicinæ, & opus præſtitum, quamuis vulneratus, vel infirmus moriatur, vel recuſet mederi. *Franc. in cap. fin. de foro compet. in ſexto, nu* 6. *verſ. ſicut alias. Gomez ad regul. de infirm. reſignant. quæſt.* 9. *verſ. decimum ſextum. Dec. l. inuito, ff. de reg. iur. num.* 2. *verſ. & impenſa. vbi Cagnol. nu.* 6. *& ſeq.* idem concludēs
14 de ſoluente pœnam † pecuniariam pro pro aliquo, vt euitet pœnam amputationis manus, vel pedis, licet idem prius *n.* 4. contrarium dixiſſet in ſoluente debitum, pro alio nolente ſolui, excepto caſu quo quis ſoluat pro emphiteota, ne amittat emphiteuſim, *vt ſubdit num.* 10. ex quibus colligo, vt ad euitandam pœnam corporalem, vel partis bonorum, quis poteſt pro inuito ſoluere, cum repetitione ſolutorum. *Decian. conſ.* 29 *lib.* 2. *num* 20 qui loquitur de melioramentis factis in caſtro oppignorato.

15 Ampl. præſertim † ſi perierint caſu fortuito, vel vi hoſtium, vel vitio temporis. *l. ex mille, ff. de euictiõ. Bran. de augment. §. vigeſima ſecunda quæſtio. poſt num.* 3. *Card. Tuſc. concl* 180. *melioramenta, num.* 9. *& ſequen. l. ſiue hæreditaria, ff. de negot. geſt.*

16 Ampli. etiam quod † cum melioramētis pereat fundus, qui fuerat factus melior. *vt dixi §. ſeq. verſ. prima concluſio.*

17 Ampl. etiã in eo † qui melioramētis neceſſariis, vel vtilibus non factis conueniri poteſt ad intereſſe. *l. & in totū, ff. de impēſ. in reb. dotal. fact.* vbi ſi maritus non fulſit inſulam dotalem, obligatus eſt reſarcire damna, ſi illa labatur, & ſi fulſit & ſit exuſta repetit impenſas.

18 Ampl. præſertim ſi † melioramenta erãt neceſſaria pro conſeruatione ipſius rei,

l. ſiue

l. ſiue hæreditaria, ff. de negot. geſt.

19 Ampl. etiam quod † melioramenta
ſint tantum vtilia. *Carroc. de locat. par. 4.*
de expenſis, num. 35. Ioſeph. Ludouic. deciſ.
Peruſ. 58. num. 11. Petra de fideicom. quæſt.
15. *num.* 260. qui loquuntur de vitibus, &
arboribus exſicatis, quæ plantatæ fuerant
à colono, & conductore.

20 Ampl. præſertim † ad effectum retentio
nis. *Molignat. tract. de retent quæſt.* 313.
poſſeſſori.

21 Limit. concurrente † mora eius, qui
fecit melioramenta in reſtituenda re me-
liorata. *Menoc. de recuper. poſſeſſ. remed.* 15.
num. 521.

22 Quid ſi pereant † boues empti cauſa
colēdi agrum. *Tiraquel. de retract. lignag.*
§. 15. *gloſ.* 1. *num.* 15. infirmi expenſis loca-
toris curandi. *Borgnin. deciſ.* 3. *num.* 10.
part. 2.

23 Limit. ijs omnibus † caſibus quibus li-
mitatur regula firmata in ſequenti §. *verſ.*
prima concluſio ſit.

Secundus caſus eſt præcedenti contra-
rius, quoties melioramenta ſunt facta ab
eo, qui genus aliquod dominij, etiam re-
uocabilis habet in re meliorata, vt puta ſi
vaſſallus faciat melioramenta in feudo,
emphiteota in amphiteoticis, emptor cū
pacto de retrouendendo, in re quā retro-
uēdere debet, vſufructuarius in re qua frui
tur, & alij quos ſup. §. 11. *& ſeq.* dixi poſſi-
dere cum titulo. & tunc licet regulariter
24 periculū † interitus rei ſpectent ad domi-
num. *l. pignus. l. quæ fortuitis.* C. *de pignor.*
act. l. neceſſario, ff. de peric. & com. rei vend.
Attamē excluſa omni culpa eius, qui fecit
melioramenta, propter quā illa amiſiſſet,
diſtinguendum eſt, An melioramenta
25 ſint † vtilia tantum vel neceſſaria tantū,
vel vtilia & neceſſaria ſimul: ſi de melio-
ramētis primi generis agatur, illis perem-
ptis caſu, vel quouis alio modo, non extā-
tibus, nullatenus agendum de illorum re-
petitione, vel eorum cauſa concedenda
retentione. *l. domos. verſ. extantibus, ff. de*
legat. 1. vbi *Caſt. in fin.* dicit hoc verbum
extantibus, debere eſſe in *d. l. de cuius va-*
ria lectione dixi ſupra §. 30. *nu.* 2. & com-
probatur ex communi reſolutione Do-
ctorum in eadem lege. *domos.* quod ſi me-
6 lioramenta ſint † vſu, vel tempore im-
minuta, & parum duratura, etiam minimi
æſtimantur, licet grandis quantitas fuerit
errogata. & ſi aliqua perierunt, etiam ab-
ſque culpa meliorantis, quod illa non refi-
ciuntur.

27 Ampl. etiam vbi vitio temporis † vel
ipſorummet melioramentorum, illa pe-
rierunt, vt puta, quia materia, quibus illa
erant compacta, non erat duratura, ſeu
non durauit vltra tempus, quo res melio-
rata reſtituitur, *l. mulier, §. ſed enim, ff. ad*
trebel. vbi grauatus fideicommiſſo, non
reſtituit, quæ abſque illius facto & culpa,
perierunt, & comprobatur ex dictis *ſupra*
§. 29. *num.* 15. 30. *num.* 13. aut melioramenta
ſunt æſtimanda non habita ratione tem-
poris, quo durarunt, ſeu quo durare poſ-
ſunt poſt reſtitutionem & illorum ſolu-
tionem. Et in ſpetie voluit *Scrader. de*
feud. 2. part. 9. part. ſect. 2. nu. 27. verſ. Quod
tamen: & relati ſupra §. 11: *nu.* 66.

28 Ampl. idem dicendum † in eo, qui bo-
na fide poſſidebat remelioratam, tam-
quam ſuam, nam quia meliorando non
intendebat aliquē ſibi obligare, ſed ſuum
gerere negotium, ſuo & non alieno peri-
culo pereunt melioramenta, *Gomeſ. ad*
l. 46. Taur. num. 2. ſequitur Molin. de con-
tract. diſput. 463. num. 13. in princ.

Ampl. etiam ſi facta † fuerint in feudo,
29 *vt dixi* §. 17. Ampliando regulam ibi con-
ſtitutam.

Si autem agatur de melioramentis ſe-
30 cūdi generis nēpe † neceſſerijs, pro regula
conſtituēdum eſt, quamuis illa perierint,
eſſe reficienda, *l. qua ratione ff. de acq. rer.*
domin. §. ex diuerſo. inſtit. de rer. diuiſ. &
dixi. §. 9. & ſeq. Menoch. de recup. poſſeſſ.
remed. 15. *nu.* 511.

31 Ampl. præſertim vt ſint † reficienda ei
qui niſi illa feciſſet, conueniri poterat ad
intereſſe, ſi res aliter perijſſet, quam caſu
l. 3. ff. de impenſ. in reb. dotal. factis, quæ
loquitur de marito faciente hoc genus
melioramentorum in domo dotali mi-
nante ruinam.

32 Ampl. vt multo magis ſint † reficienda
ei, qui illa fecit de mandato domini rei
melioratæ, *l. ſed an vltro 10. §. 1. l. ſiue hære-*
ditaria, ff. de negot. geſt Rebel. de oblig. iuſt.
quæſt. 2. lib. 7. nu. 5. verſ. ſi enim.

33 Ampl. in quocumque † qui ratione
officij

officij,& curæ ſibi demandatæ, debet eſſet
diligens in rebus ſibi commiſſis, vt ſunt
tutores, curatores, cõmodatarij, depoſi-
tarij, recipientes pignus, coloni, clerici
beneficiati, *Vaſſallus, emphiteota*, condu-
ctores, *vt dixi ſupra*, §.11.*n*.40.§. 11.*nn*.20.
& §.14.*num*. 12.*&* §.16.*nu*. 12.*&* §§.*tribus*
ſeq.§*Peragr. de fideicom. art*.50. *num*. 31.*l*.
plane, in fin.ff. de petit.hæredit.

34 Ampl. præſertim † ſi perierint ſine fa-
cto,& culpa eius, qui talia melioramenta
fecit. *Cuman. & Alexan. in l.domos, ff. de*
neg. geſt. num.1. *verſ. ſed bene, Rol.à Val.*
conſ.28.*lib*.1.*num*.18.

35 Ampl. etiam † vbi facta ſunt à bonæ fi-
dei poſſeſſore, *vt dixi ſupr* §.9.

36 Ampl. etiam vbi melioramẽta † ſunt fa-
cta à malæ fidei poſſeſſore, *vt dixi ſupra*,
§.10.

An autem qui fecit talia melioramen-
37 ta † gaudeat beneficio, iſto caſu, *l. interdũ,*
ff. in quib.cauſ.Pign.tacit cont. dixi cap. 7.
num.3.*& inf*.§.38.*Ampl*.1.

36 Limit. vbi melioramenta † excedunt
caſum neceſſitatis, ſeu ſunt facta vltra ne-
ceſſitatem. *Peregrin. de fideicom. art*. 50.
num.34.*in fin*.

Limit. vbi neceſſitas faciendi meliora-
36 menta † fuit cauſata à meliorante, *l.ſi mo-*
do 62. *ff. de legat*. 1. quæ ſucceſſiue eſt ſcri-
pta à Tribuniano ad limitationem, *l. do-*
mos, qua diſponitur melioramenta neceſ-
ſaria eſſe reficienda, vt aduertit *Simon. de*
Pratis, de ipterpret. vltim. volunt. lib.3. *in-*
terpr.3.*dub*.5.*ſol*.5.*num*.27.*fol*.361. & iuſta
eſt limitatio, quia regulariter affectata
40 † non proſunt, nec conſtituenti ſe in ne-
ceſſitate ſuccurritur aliquo legis benefi-
cio, *l. ſpadonem*, §.*fin.ff de excuſ. tut. l. ſi fi-*
deiuſſor, §.*ſi neceſſaria. ff. qui ſatisdar. coga.*
Fel. cap. fin. de teſtib. n.3.*verſ. & hinc Marſ.*
de fideiuſſ. num.153.*& ſequen. Oſaſc. deciſ.*
167.*alia, num*.29.

40 Limit. vbi is, qui fecit melioramenta †
neceſſaria, in re, vel corpore meliorato,
illud pariter deteriorauit, nam in totum
ſi par ſit conditio melioramentorum, &
deterioramentorum, vel pro rata, ſi inui-
cem non ſint paria, compenſantur, *Simon.*
de Pratis, de interpret. vltim. volunt. lib.3.
interp.3.*dub*.5.*ſol*.5.*fol*.361.*num*.27.

Limit. vbi hæc melioramenta ſunt fa-
41 cta ab eo † qui nullum dominij genus
habebat, ſed erat tantum bonæ fidei poſ-
ſeſſor.

42 Limit. vbi res perijt culpa † poſſeſſoris,
l. ſiue hæreditaria, ff. de negot. geſtor. Menoc.
de recup. poſſeſſ. remed 15 *num*.512.*in fin.*
Rebel. de obligat. iuſt. lib.7.*quæſt*.2 *num*.2.
verſ. rectius, & num.5.*verſ. ſi enim*.

43 Limit. concurrente mora † eius qui fe-
cit melioramenta, in reſtitutione rei me-
lioratæ. *Menoc, de recup. poſſeſſ. remed*.15.
num. 521.

44 Si autem agatur de melioramẽtis † ter-
tij generis, id eſt, quæ ſint vtilia, & neceſſa-
ria ſimul, tanto magis illa ſunt reficienda,
licet perierint, ſiue facta fuerint ab ijs, qui
nullum genus dominij habent, vel habere
prætendunt in re meliorata, *vt dixi ſupra*
hoc §.*verſ. primus caſus*. ſiue facta fuerint
ab ijs, qui genus aliquod dominij habẽt,
vt proxime dixi, vt de domo constructa in
fundo ruſtico colonorum cauſa, deſtructa
à militibus, vt ſit perſoluenda à fideicom-
miſſario, reſpondit *Roland. à Val. conſil*. 28.
lib.1.*num*.18. *Menoc. de recuper poſſeſſ. re-*
med.15.*num*.511.& quod eadem meliora-
menta ſint reficienda emptori, qui vigore
pacti de retro, venditori retrouendit, vo-
lunt *Tiraquel. & ab illo relati de retract.*
inuent.§.7.*gloſ*. 1. *num*.10.

45 Quid ſi pereant † boues empti ad aran-
dum fundum. *Tiraquel de retract. lignag.*
§.15.*gloſ*.1.*num*.26.

---

§. XXXVI.

SVMMARIVM.

Melioramentorum repetitio ſola retentione rei melioratæ conceditur. 1. *ceſſat vbi res meliorata tota perijt. & quare*, 2.5.8.10.

L. vtique ff de rei vendicat. declaratur. 3.

Menoc. reprobatur. 4.

Accidens non poteſt ſtare ſine ſubiecto cui inhæreat. 6.

Acceſſorium non poteſt ſtare ſine ſuo principali .7. *Limit*. 11.

Intereſſe peti non poteſt à recipiente debitum cuius cauſa illud eſt debitum. 8. *Ampl*. 9. *Limit*. 12.

L. cu-

L. curabit. C. de act. empt Limit 9.

*Melloramenta non repetuntur perempta re melloratа.*10.13.*Contrarium*.14.

Tiraquellus omnia iuris volumiua euoluit & rimauit. 15.

Melioramenta facta nomine & mandato domini rei melioratæ repetuutur actione negotiorum geſtorum, licet res meliorata perierit.16.*& Quare* 17.*Ampl.* 18.19.20.21. 22.23.24.25.26.27.28 *Limit*.29.30.31.32. 33.35 36.*Sublimit*.36.

Mandato ſpetiali eſt opus ad faciendum exceſſiua melloramenta.34.

Meliorumẽtorũ cauſa datur retẽtio rei melioratæ quãuis perierit, ei, qui iudicio vniuerſali cõuenitur.47.48.49.51.*Lim*.52.54.55.

Melioramentorum exceptio ceſſat, vbi iudicio particulari petitur res particularis, quæ peryt.55.57.*Contrarium*.58. *Ampl. primã opin*.59.*Limit* 60.61.

Menoc. reprobatur.58.*Defenditur*,62.

MElioramenta eſſe quandoque reficienda melioranti, quamuis perierint, dixi in antecedenti. §. an idem dicendum, ſi res meliorata tota perierit, nega-
1 tiuam ſuadet ratio, quia cum † melioramentorum repetitio, obſtaute domino rei melioratæ, non concedatur, niſi per retentionem rei melioratæ, oppoſita doli exceptione *l. ſi in are*. *a. ff. de condict. indeb.* cum alijs cumulatis *ſupra* §. 32. *verſ. negata*. perempta re meliorata neceſſario dicen-
2 dum videtur † peremptam quoque eſſe meliotamentorum repetitionem, quia defecit res, quæ retineatur, donec illa fuerint ſoluta. *l. neceſſarias*. 8. *ff. de pignor. act.* *l. vtique*.16 *ff. de rei vend.* per quem textũ ita concludit *Bart. in l. infundo*. 39. *ff. eod. num*. 8. cuius opinionem communiter receptam eſſe teſtatur *Barboſ. iu l. diuortio*, §. *fin. ff. ſolut. matr. num*. 65. *in priuc. dum num*. 64. *circa fin.* late egiſſet circa indu-
3 ctionem † *d. l vtique*. qua *Bart*. aſſerit firmari ſuam opin. & eam inductionẽ ignotã
4 fuiſſe *Menocb*. † & reijciendam illius opinionem, dum de *Reeuper poſſeſſ. remed*. 15. *num*. 512. voluit perempta re meliorata poſſe repeti melioramenta à bonæ fidei poſſeſſore.

Comprobatur hæc negans opinio ex
5 communi aſſumpto, quod perepto † principali, perimatur etiam acceſſorium, *gloſ. l. ſi patronus*, §. *patrouum*, *verb. fauiana*, *ff. ff. ſi quid in fraud. patron. l. cum principalis*, *de regul. iur.* vbi *Dec. & Cagnol. Strac.* plures congerent. *tract. de mercatur. cap. de*
6 *adiect. par. 2. num*. 21 ſicut enim † accidens non poteſt ſtare ſine ſubiecto, *l. qui per colluſionem*. §. *fin. ff de action. empt*. §. *fin. inſt. d iur. natural. gent. & ciuil. Ariſt. 1. phiſ. text*. 62. Ita acceſſoriam † niſi adſit principale corruit, & deficit, *Iaſ. l. non ſolũ*, §. *morte*, *ff. de noui operis nunciat. num*. 48. *verſ. de iſta proteſtatione. Dec in l. vinum*, *ff. ſi cert. pet. nũ*. 4. *in fin. & num* 5. propterea ea ratione, qua dicitur perimi actionẽ
8 † ad petendum quanti intereſt, recipienti ſortem principalem ſibi debitam, *l. qui per colluſionem*, §. 1. *ff. de act. empt. Peregrin. cõſ*. 86. *officium*, *lib*. 3. *num*. 3. *& ſeq. Bero. conſil*. 200. *lib*. 1. *num*. 4. & 18. qui loquuntur etiã
9 quod debitum eſſet intereſſe † *ex l. curabit*, *C. de act. empt.* & ſolutio fuiſſet recepta cum reſernatione intereſſe, eadem ra-
10 tione † perempta re meliorata, perimi debet & actio conſequendi melioramenta, vt voluit *Gomeſ. ad l*. 46. *Taur. uum*. 2. teſte *Molin. de contract. lib. diſput*. 463. *num*. 12. *in princ. Sim. de Pret. de interpr. vltim. volunt*, *lib*. 3 *interpr* 3. *dub*. 5. *ſol*. 5. *num*. 22. *& ſeq.*

Verum, quia *vt dixi ſupra*, §. 32. melioranti eſt etiam conſultum alia via, quam
21 ſubſidiario remedio retentionis, † nec eſt perpetuo verum, vt extincto principali extinguatur acceſſoriũ, nec ſemper, rece-
12 pta ſorte principali debita † ceſſet actio conſequendi intereſſe, vt patet ex his, quæ late diſtinguendo tradunt, *Surd. deciſ*. 69. *vigore*, *num* 2. *& conſ*. 293. *Quia*, *num*. 25. *Ruginel. pract. quæſt. cap*. 14. *num*. 1. *& ſeq. & cap*. 15 *multum. uum*. 1. *& ſeq. Bero. conſ*. 200. *an per. lib*. 1. *num*. 1. *vſque in fin. Trentacinque var. reſolut. lib*. 3. *de ſolution. reſolution*: 9. *concluſio. n*. 1. *& ſeq.* & hinc nata ſit Doctorum pugna, aliquibus adhærenti-
13 bus opinioni, *Bart*. quem ſupra retuli † negare repetitionem melioramentorum perempta re meliorata, vt refert *Barboſ. in l. diuortio*, §. *fin. ff. ſolut. mat.* quibus addo *Peregrin. de fideicom. art*. 50. *num*. 37. & 77. *Gomeſ. ad l*. 46. *Taur. num*. 2. *Molin. de contract.*

tract. diſput. 463. *num*. 12. *verſ. vnde*,
14 *& num*. 13. Alijs aliud † volentibus, vt re-
ferunt *Barboſ. dict. §. fin. num*. 64. *& ſequen.*
Caroc. *de locat. part*. 4. *de expenſis num*. 36.
15 ideo non mirum ſi *Tiraquel.* † qui omnia
iuris volumina rimauit, in harum opi-
nionũ anfractu cum incidiſſet, nihil certi
determinauerit, ſed remiſſiue indicaue-
rit, quomodo difficultas iſta tolli poſſit
de Retract. conuent. §. 7. gloſ. 1. *nu*. 10. *in fin.*
ex cuius & aliorum dictis, ſequentes con-
cluſiones conſtituendo, credo ceſſare om-
nem difficultatem.

Prima concluſio ſit, quod vbi meliora-
16 menta † ſunt facta nomine, & mandato
domini rei, quãuis res meliorata perierit,
vt illa actione negotiorũ geſtorum repeti
poſſint, *l. ſed an vltro*, 11. *§*. 1. *ff. de negot.
geſt. Peregrin. de fideicom. art*. 50. *num*. 31.
Caſt. in l. domum. C. de rei vend num. 2 *in
fin. Tiraquel. de retract. conuent. §*. 7. *gloſ*. 1.
num. 10. *in fin. Barboſ. l. diuortio. §. fin. ff. ſol.
mat num*. 65. *Rebel. de oblig. iuſt. lib*. 7. *q*. 2.
17 *num*. 2. *verſ. rectius*; & † ratio eſt, quia ad
effectum conſequendi quod aliena in
cauſa eſt errogatum, ſufficit vtiliter fuiſſe
expenſum à principio, licet non ſubſe-
quatur euetus, *l. an vltro*, *§*. 1. *d. l. ſed in fin.*

Ampl. præſertim ſi melioramenta
18 † erant neceſſaria, *gloſ. l. ſed an vltro*. 11.
§. 1. *verb. inſulam fulſit*: *ff. de negot. geſt.
l. ſiue hæreditaria, ff. eod.* vbi *gloſ. verb. con-
ſequi*, addit procedere ad quamcumque
ſummam aſcendant, niſi culpa melioran-
tis, plus ſit expenſum, quam par erat.

19 Ampl. etiam vbi melioramenta erãt
vtilia tãtum, vel vtilia, & neceſſaria ſimul.
l. ſed an vltro, *§*. 1. *verſ. ſed iſtam ff. de negot.
geſt. Tiraquel. de retract. conuent. §*. 7. *glo*. 1.
num. 10.

20 Ampl. etiam in eo, qui meliorauit rẽ †
in qua cuſtodienda obligatus erat, ſaltem
de dolo, & culpa, *iuxta l. contractus*, *ff. de
reg. iur.* Ideo ſi commodatarius, depoſita-
rius, præcario, vel pignore recipiens, fe-
cerit melioramenta vtilia, vel neceſſaria
in re ſibi commodata, vel depoſitata, vel
pignori, vel præcatio recepta, quamuis
res meliorata deinde perierit, repetit quæ
in melioramentis errogauit, *Peregrin. de
fideicomm. art*. 50. *num*. 31. qui hoc firmat
in commodatario, depoſitario, colono,
creditore, ſocio, cohærede, tutore; *per
text. in l. ſed an vltro, §*. 1. *l*. 1. *ſiue hæreditaria,
ff. de negot. geſt. l. ſi ſeruus, ff. famil. herciſ.
l. in ſumma, ff. commun. diuid. l. ſi neceſſarias
in prin. ff. de pignor. act. l*. 3. *§. ſufficit, ff. de
cont. & vtil. action. tutel.*

21 Ampl. præſertim in eo, qui ſi non † fe-
ciſſet melioramenta, poterat conueniri à
domino rei, ad intereſſe, quia ille minime
feciſſet, *l*. 4. *ff. de impenſ. dotal.* quæ loquitur
de marito, qui fulſerat inſulam dotalem,
quæ fulta deinde fuit combuſta, & quæ
ſi non fuiſſet fulta corruiſſet, *Caſtrenſ.
conſ*. 425. *ſuper lib*. 1 *num*. 1. *&* 2. qui loqui-
tur de vſufructuario meliorante rem qua
fruitur.

22 Ampl. in quocumque † qui errogando
de ſuo in alicuius vtilitatem, officium
pietatis dicitur exercere, cũ publico bo-
no, veluti ſi quis redimat filiumfam. ab ho-
ſtibus, vel ægrotum, vel vulneratum cu-
rat ſanari, & illi medicinas exhibet, nam
quamuis filius fam. redemptus pereat, an-
tequã ad lares redeat patrios, & ægrotus,
vel vulneratus poſt expenſas medicinarũ,
& curæ moriatur, petere & conſequi po-
teſt medicus, vel chyrurgus mercedem, &
pretium medicinarum, *l. at ſi quis*, *§*. *vlt.
labeo. ff. de relig. & ſumpt. funer. l. ſed an vl-
tro, §*. 1. *verſ. iuxta hoc eſt, ff. de negot. geſt.
Cagnol. l. inuito nu*. 6. *& ſeq plurib. & Dec.
num*. 2. *& ſequen ff. de regul. iur. Peregrin.
de fideicomm. art*. 50. *num*. 31. *in fin. l. liber
homo, ff. de captiuis, & poſt liminio re-
uerſis.*

23 Ampl. etiam vbi melioramenta † ſunt
facta à curatore dato hæreditati iacenti,
l. ſucceſſori, 13. *verſ ſicut*, *l. debitor*. 14 *ff. de
negot. geſt.*

24 Ampl. etiam in tutore † & curatore, qui
rem pupilli, vel minoris fecit meliorem,
l. plane, in fin. ff. de petit. hæredit.

25 Ampl. præſertim ſi quis compulſus † à
iudice fecit talia melioramenta, pro do-
mino rei, veluti ſi conductor fundi vrba-
ni, vel ruſtici, ex decreto iudicis reficiat
viam prope fundum conductum, qui caſ-
mate, vel incendio, vel alio caſu perijt,
Molin. de contract. diſput. 463. *num*, 13. *verſ.
excipit.*

26 Ampl. præſertim ſi agatur † de melio-
ramentis, ſeu expenſis quas dominus rei
face-

facere poterat cogi Molin. de contract. diſput. 463. §. 13. in fin.

27 Ampl. etiam in melioramentis † paruis ſeu modicis. Caſtrenſ. conſ. 425. lib. 1. col. 2. verſ. & ſi dicatur.

28 Ampl. etiam ſi melioramenta † ſunt facta à bonæ fidei poſſeſſore. Molin. de contract. diſput. 463. num. 13. Bart. in l. in fundo, ff. de rei vendic. num 6.

29 Limit. vbi res meliorata † perijt culpa meliorantis, l. ſiue hæreditaria, 23. in fin. ff. de negot. geſt. Menoc. de recup. poſſeſſ. remed. 15. num. 512. in fin. gloſ. l. ſed an vltro, §. 1. verb. exuſta, ff. de negot geſt. l. debitor. 14. ff. eod. Rol à Val. conſ. 28. lib. 1. num. 18. verſ. Quo vero. Caſtr. conſ. 425. lib. 1. colum. 2. verſ. prima.

30 Limit. vbi is, qui † melioramenta fecit fuit conſtitutus in mora, in reſtitutione rei melioratæ, Menoc. de recuper. poſſeſſ. remed. 15. num 521. & ſeq.

31 Limit. vbi melioramenta † facta aliquo modo, non erant vtilia domino rei, & illum potius onerabant, quam honorabant, ſeu vbi ex melioramentis factis, res non fit pretioſior, l. ſed an vltro 11. §. 1. verſic. non autem, ff. de negot. geſt. l. & in totum, ff. de impenſ. in rebus dotal. & dixi, §. 2. Limit. 11. Caſt. conſ. 425. lib. 1. colum fin. verſ. præterea monaſterium.

32 Limit. vbi melioramenta † ſunt facta in fundo, quæ à diligenti parte familias facta non fuiſſet, Caſt. conſ. 425. ſuper primo, lib. 1. colum. 2. verſ. præterea, vbi relato illud Catonis.

Quæ nocitura tenes, quãuis ſint cara relinque:

Concludit vſufructuarium, qui eſt procurator rei, qua fruitur, non repetere melioramenta facta in molendino, quod perierat, quia illud meliorare fuit inutile, nec minus obligari illud reficere, ſi perijt, quamuis ſit obligatus cauere, quod finito vſufructu rem reſtituet non deterioratam.

33 Limit. vbi melioramenta † ſunt eius generis, quæ dominus rei non ſolebat facere, vel ille ingrata habebat, vel illius conditioni non conueniebant, & qui illa fecit, habebat generale mandatum tantum ad meliorandum, l. ſi negotia, 12. ff. de neg. geſt. l. ſi quis aliena, vbi gloſ. fin. ff. eod. Caſt. conſ. 425. col. 2. verſ. præterea ſi dicti fructuarij Roſental. de feud. cap. 10. concl. 43.
4 num. 99. † concludens ad facienda exceſ-
3 ſiua melioramenta requiri ſpeciale mandatum.

35 Limit. vt negetur melioranti † prælatio in concurſu creditorum, Peregrin. de fideicom art. 50. num. 34. in fin. & dixi. ſup. cap. 7. verſ. intelligas, circa med.

36 Quid autem dicendum ſi res pereat † pendente iuditio, Tiraq. de retract. conuẽt. § 7. gloſ. 1. num. 18.

37 Secunda concluſio eſt in eo † qui genus aliquod dominij habebat, vel habere credebat in re meliorata, ſed quia differt an melioramenta re perempta petantur ab eo, in quem agatur iudicio vniuerſali, vel particulari.

38 Dicendum primo, ſi de melioramẽtis † factis in re, quę perijt, excipiatur ab eo, qui iudicio vniuerſali conuenitur ad reſtitutionẽ multarum rerũ ſimul, vt illi liceat excipere de melioramentis factis in re perempta, & retinere quæ ab illo petuntur, donec fuerint ſibi reſtitutæ melioramentorum expenſæ, l. plane. §. plane. ff. de petit. hæred. l. ſiue hæreditaria, ff de neg. geſt. Roland. à Valle conſ. 28. num. 18. lib. 1. Bart. in l. in fundo, 39. ff. de rei vend. num. 6. & 8. Rebel. de oblig. iuſt. lib. 7. quæſt. 2. num 2 verſ. oſtendit etiam, & verſ non obſt. & n. 5 Barboſ. l. diuortio, §. fin. ff. de ſol. matr n. 65: verſ. & retenta.

39 Ampl. præſertim vbi melioramenta † erant neceſſaria, l. ſiue hæreditaria, ff. de neg. geſt. l. & in totum, ff. de impenſ. in rebus dotal. fact. Menoch. de recup poſſeſ. remed. 15. num 512. aſſerens Bart. aliud ſentientem communiter reprobari, Simon. de Prætis, de interpret. vltim. volunt. lib. 3. interpr. 3. dub. 5. fol. 5. num. 25. Rolan, à Val. conſil. 28. num. 18. lib. 1. Rebell. de obligat. iuſt. lib. 7. quæſt. 2. num. 2. & num. 7. verſ. quamuis. Surd. de aliment. tit. 6. quæſt. 6. num. 14. in prin.

Ampl. etiam in marito † meliorante
40 fundum dotalem, l. & in totum, ff. de impenſ. in reb. dotal, fact. Simon de Præt. de interpr. vlt. volunt. lib. 3. interpret. 3. dub. 5. fol. 5. num. 26. circa med. & ratio eſt, quia dos † eſt ius vniuerſale, recipiens augu-
41 mentum, & decrementum. Surd. conſ. 393. num. 45. & ſeq. idem poſt Simon de Præt.

voluit *Rebel. de obligat. iuſt. lib.7. quaſt.2. n.2. verſ. rectius*, extendẽdo in quocumq; habente dominium reuocabile.

Ampl. etiam vbi ſunt facta à bonæ fidei
42 poſſeſſore quamuis res meliorata perierit. *Bart. l. in fundo, ff. de rei vendicat. nu.6. Molin. de contract. diſput. at* 463. *num.* 13. *Aret §. certe. inſtit. de rer. diuiſ. num.* 2. *&* 3.

43 Ampl. etiam quod conuentus † vniuerſali iudicio ſit malæ fidei poſſeſſor, ſi modo melioramenta ſint neceſſaria, *Rebel. de oblig. iuſt. lib.* 7. *quaſt.*2. *num.*7. *in princ. & circa med. verſic. tertio extenditur*, quod prius fuerat dictum à *Caſtr. in l. domum, C. de rei vend. num.*2. *in fin.* & ab *Aretin. in l. Cætera. §. Marcellus, ff. de leg.*1. *in fin.*

Contrarium † tenet *Barboſ. in l. diuortio. §. fin. ff. ſol. matr. num.*66. eam afferens rationem, quia poſſeſſor malæ fidei non aliter repetit expenſas, quam ſi res ſuperſit, & domino reſtituta fuerit, ne fiat locupletior ille cum aliena iactura, *l. ſi pupilli. §. ſed & ſi quis, in fin. ff. de negot. geſtor.* reprobato *Natta* † qui voluit procedere in vtilibus, ſi res facta eſt melior, & extet, cũ idem ſit dicendum tam inutilibus, quàm neceſſarijs, ſi res deueniat ad dominum, & fiat ille locupletior † *Alciat. l. impenſæ, ff. de verb. ſignif. num.* 6. concludens prædonem & malæ fidei poſſeſſorem non repetere melioramẽta vtilia, nec neceſſaria, vbi res perijt.

44 Limit. in melioramẽtis vtilibus factis à grauato fideicommiſſo, *Simon de Prætis de interpret. vltim. volunt. lib.*3. *interpr.* 3. *dub.*5. *ſolut.*5. *num* 26. *verſ. tertio.* eam afferens rationem, quia interim ille eſt dominus rei cum melioramentis, & illius periculo debent illa perire.

45 Limit. vbi res meliorata † perijt culpa meliorantis. *Rebel. de oblig. iuſt. lib.*7. *q.*2. *n.*2. *verſ. extendit etiam, & dixi etiam ſupra in limitationibus primæ concluſionis huius cap.*8.

46 Limit. vbi melioramenta † fuerunt facta ab eo, qui ius poſſeſſionis tantũ habebat cũ bona fide, & res cum melioramẽtis perit, antequam domino ſuo traderetur. *Rebel. de oblig. iuſt. lib.*7. *q.*2. *nu.*2. *verſ. ex Bart. in l. ſi fundo.* Sed idem videtur ſibi non conſtaſſe, ex his, quæ deinde ſcribit *num.*7. *verſ. extenditur vero in fin.*

47 Limit. vbi melioramenta † ſunt facta à malæ fidei poſſeſſore, *Peregrin. de fideicommiſſ. art.* 50. *num.*29. *in fin.* addendo etiam quod agatur iudicio vniuerſale, *Rebel. de oblig. iuſt. lib.*7. *quaſt.*2. *num* 7.

48 Dicendum ſecundo ſi de melioramentis excipiatur, quæ dicuntur facta à conuento iudicio particulari, vt puta rei vendicatione vnius ex rebus, quas quis titulo vniuerſali, vel particulari detinet, nullate-
49 nus † licet excipere de melioramentis factis, *Bart. l. in fundo*, 39. *ff. de rei vend. nu.*8. *Peregrin. de fideicomm. art.* 50. *num.* 30. qui refert rationem, quam diſſimulato Auctore repetit, *Rebel. de oblig. iuſt. lib.*7. *q.*2. *num.*7. *verſ. quamuis.* vbi ſequendo *Bart. in d. l. in fundo*, eam affert diuerſitatis rationem inter actorem iudicio vniuerſali, & particulari, quia in illo conſideratur ipſa bonorum vniuerſitas, tanquam verum corpus, quare perẽpta aliqua re, ſeu parte illius, quæ fuerat facta melior, adhuc
50 corpus vniuerſale durat, nam genus † nũquam perit, *gloſ. l. incẽdium, verb. ære alieno, C. ſi cert. petat.* & conſequẽter fieri poſſit retentio rei ex vniuerſitate, quamuis res meliorata perierit, ſuperſunt adhuc reliquiæ petendi id, quod fuit expenſum in vno ex corporibus, quibus cõſtat vniuerſitas. Quando autem petitur res particularis, quia conſideratur tantum res petita, & non aliud, & illa perempta non remanſit, quod retineatur, ex defectu ſubiecti, in quod actor aga , deficit etiam actio
51 † *Gomeſ. ad l.* 40. *Taur. num.*2. *in prin. verſ. ex quo Barboſ. l. diuortio, §. fin. ff. ſol. matr. num.*65. *verſ. aliud autem*, vbi eamdem rationem refert, & aſſerit fuiſſe *Fulgoſ. in d. l. in fundo*.

52 Contrarium voluit *Menoc. de recuper. poſſ. ſ. remed.* 15. *num.*512. reprobato *Bart. in d. l. in fundo.* ſed à *Bart.* non eſſe recedẽdum firmat *Peregrin. de fideicom artic.* 50. *nu.*30. qui tamen concordatur, vt dicam. Limit. 2.

53 Ampl. etiam † quod is, qui fecit melioramenta vtilia, vel neceſſaria erat tantum poſſeſſor bonæ fidei, *Rebel. de oblig. iuſt. lib.* 7. *quaſt.*2. *num.*2. *in prin.* concludens, ſi qui fecit expenſas in equo, vel ſeruo, quos falſo putabat ſuos, & ille pereat, antequam

re quam domino reſtituatur nihil conſe-
qui poſſe. *& num. 5. circa med. Peregrin. de*
fideicom. art. 50. num. 30. & 37. Aret. §. cer-
te. inſt. de rer. diuiſ. num. 2. & 3. Surd. de ale-
ment. tit. 6. quæſt. 6. num. 14. in prin.
54 Limit. vbi quis facit † melioramenta
in re, quam cuſtodire debebat, & illa pe-
rijt, citra illius dolum & culpam. *Rebel. de*
obligat. iuſt. lib. 7. quæſt. 2. num. 2. in princ.
vbi exemplum, refert vſufructuarij, &
eius qui recepit pignus, qui repetunt ex-
penſas, ſi res pereat abſque dolo, & culpa
eius, qui ea vti, & debebat cuſtodire.
55 Limit. vbi quis detinebat rem † melio-
ratam nomini domini, *Peregrin. de fidei-*
commiſ. art. 50. num. 31. exempla referens
commodatarij, depoſitarij, coloni, credi-
toris, ſocij, mādatarij, cōſortis, cohæredis
tutoris, negotiorum geſtoris, & ſimilium.
Barboſ. in l. diuortio, §. fin. ff. ſol. matr. nu. 65.
in fin. addendo hoc ſenſu poſſe ſaluari opi-
nionem *Menoc. qui vt dixi diſſentit à*
à Bart. in d. l. in fundo.

§. XXXVII.

SVMMARIVM.

Melioramentorum exceptio, & rei melioratæ
retentio conceditur ſingulari ſucceſſori. 1.
Ampl. 3. 4. *Ampl. vt tale ius excipiendi,*
tranſeat ſine ceſſione. 6. *Contrarium.* 5.
Concorda 7.

1 Singulari ſucceſſori dicere excipere de
melioramentis factis in re † quam
quis damnatus fuit, reſtituere, vel ab illo
euincitur, *dixi ſup. §. 8. num. 17.* & pluri-
bus firmarunt. *Socin. conſ. 158. lib. 2. n. 28.*
Crauet. con. 148. num. 6. Ceſal. conſ. 259.
num. 35. relati à *Surd. de aliment. tit. 8. pri-*
uileg. 62. num. 11. Galleſ. de obligat. cameral.
quæſt. 18. num. 15. circa fin. Scander. de feud.
2. par. 9. part. ſection. 2. & num. 114. Surd.
conſil. 4. num. 8. Gabriel conſil. 80. lib. 2.
num. 33. Pacific. de ſaluian. inſpect. 2. cap. 2.
num. 229. Caroc. de locat. par. 4. de expenſ.
num. 13. in fin. Rom. ſing. 177. Tuſcis.
Dubitatur tamen, an ſicuti ſingulari ſuc-
ceſſori cōceditur retētio, pariter cōceda-
tur illi actio, ad petendū melioramenta fa-
cta in re, quam ille iudicis decreto, non
oppoſita melioramentorum exceptione,
ignarus, & imprudens reſtituit, & quam-
uis, *Caſal. conſ. 199. magnific. nu. 34. & ſeq.*
2 negauerit concedi † illius tamen opinio
patitur diſtinctionem, quam ex *Boer. de-*
ciſ. 44. num. 14. & alijs *retuli ſupra §. 32.*
& tradit *Tuſc. concl. 182. melioramenta,*
num. 10. & ſeq.
3 Ampl. vt detur † actiue & paſſiue ſin-
gulari ſucceſſori, vt pluribus probat *Surd.*
de alimen. tit. 8. priuileg. 62. num. 10.
4 Ampl. vt retentio concedatur † etiam
cōtra ſingularem ſucceſſorem debitoris.
gloſ. Cyn. Alberic. Salic. & reliqui, *in l. 1. C.*
etiam ob Chirograph. caut. cum alijs cumu-
latis à *Surd. de alimen. tit. 8. priuileg. 62.*
num. 11. Roſental. de feud. cap. 10. concl. 43.
num. 140. Galeſ. de obligat. cameral. quæſt. 18.
num. 15. circa fin. Surd. conſ. 4. num. 8. Rip.
l. vbi pure. §. fin. ff. ad trebel. num. 3. in fin.
Hond. conſ. 16. lib. 1. num. 23.
5 Sed an tale ius retentionis † conceda-
tur, ſine ceſſione, ſingulari ſucceſſori, qui
agat, vel conueniatur; non conueniunt
Doctores, nam quod non cōcedatur ſine
ceſſione, tacite dixit *Roſental. de feud. c. 10.*
concluſ. 43. num. 140. & expreſſe dixerunt
Hondad. conſ. 85. ſententia lib. 1. num. 41.
Surd. conſ. 183. propoſita, num. 16. & expreſ-
ſe voluit *Trentacinque. Var. reſolut. lib. 3.*
reſol. 1 col. antepenul. verſ. ius iſtud.
6 Contrarium quod tranſeat † ſine ceſ-
ſione, *l. in hoc iudicium, §. impendia, ff. com.*
diuid. per quem textum, ita firmant Roman.
ſingul. 177. Tuſcis. ſubdens in fin. id eſſe per-
petuo notandum Neguſ. de pignorib. 4. mem-
br. 5. part. num. 23. referens idem dici ab
Alex. in l. qui exceptionem, §. ſi pars. ff. de
cond. indeb. cum alijs cumulatis a *Boer. de-*
ciſ. 44. num. 19. circa med. eam afferens ra-
tionem, quia tale ius eſt ſpeties defenſio-
nis, *Tuſc. concl. 182. melioramenta, num. 53.*
& 57. relati à *Caroc. de locat. part. 4. de ex-*
penſ. nu. 13. Gratian. diſceptat. 193. num. 2.
7 Contrarietatem hanc concordare † co-
natus eſt *Scrader. de feudis 2. part. 9. part.*
ſection. 2 num. 114. & ſeq. quod aut agatur
de iure excipiendi, de iure melioramen-
torum, aut de actione ad illa repetenda,
vt priori caſu vera ſit illorum opinio qui

affirman. tranſire ſine ceſſione, ſecundo autem dixerint verum qui negant repeti melioramenta ſine ceſſione, eam afferens rationem, quia actio petendi melioramēta ſit perſonalis, *vide tamen quæ dixi ſupra, §. 32. verſ. ſecundus caſus*, addendo eodem *Scrader num. 117.* actionem repetendi melioramenta cedi poſſe ſingulari ſucceſſori.

5 Ampl. etiam quod melioramenta † ſint facta in bonis maioratus, vel fideicōmiſſi, *Peregrin. de fideicommiſſ. art. 50. num. 34. circa fin.*

6 Limit. vbi melioramenta † ſunt exceſſiua caſum neceſſitatis, *Peregrin. de fideicom. art. 50. num. 34. in fin.*

7 Limit. iis omnibus † caſibus quibus dixi limitari poſſe, *l. interdum, ff. in quibus cauſ. pign. tacit. ſent. ſup. cap. 6. & 7.*

8 Limit. vbi res meliorata, † vel melioramenta ipſa, perierunt *Peregrin. de fideicom. art. 50. num. 34. in fin.*

§. XXXVIII.

SVMMARIVM.

Creditor cauſa melioramentorum præfertur cæteris in pretio rei melioratæ, & re melioratæ, 1. Ampl. 2. 3. 4. 5. Limit. 6. 7. 8.

INter reliqua melioramentorum priuilegia, & ſingularia à iureconceſſa, illud eſt præcipuum, vt in concurſu creditorū

1 præferatur † is, qui rem inter illos diſtrahendam fecit meliorem, *l. ex iis. ff. qui potior. in pign. hab. l. interdum, ff. in quib. cauſ. pign. tacit. cont. Ripa in l. vbi pure, §. fin. ff. ad trebel. num. 2. Vinc. à Franc. deciſ. 506. Franciſcus, num. 8. & ſeq. & num. 19. & ſequen. Carroc. de locat. par. 4. de expenſ. num. 31. verſ. ampl. nono. Peregrin. de fideicom. art. 50. num. 34. circa fin.*

2 Ampl. præſertim † ſi melioramēta, vel expenſæ ſint neceſſariæ, pro conſeruatione ipſius rei. *Neguſ. de pignorib. part. 7. memb. 3. vbi ex Bart.* refert præferri qui præbuit alimenta equo, & ſeruo, qui illū cuſtodiebat, & idem dici de creditore penſionis ſtabuli.

3 Ampl. etiam in concurſu creditoris, † qui habeat hypothecam anteriorem in re meliorata, *Tuſcus concl. 182. melioramēta, num. 84.* & idem prius *concl. 178. nu. 17.* dixerat ementi rem alteri obligatam, reficienda eſſe melioramenta, nec compenſari cum fructibus, *Theſaur. quæſt. 71. meliorationum, lib. 1. num. 14. & ſeq. verſ. ego* vbi loquitur de meliorante, & vxore anteriore creditrice.

4 Ampl. etiam quod melioramenta † ſint facta in beneficio eccleſiaſtico, *Peregrin. de fideicom. art. 50. num. 34. in prin.*

§. XXXIX.

SVMMARIVM.

Melioramentorum exceptio eſt dilatoria, 1. Et opponi debet ante litem conteſtatam. 2. Contrarium, etiam ſi opponatur in executione ſententiæ. 4. 5. 7. 11. Contrarium. 8. Ampl. primam opin. 12. 13. 16.

L. Exceptionem, C. de probat. Limit. 3.

L. peremptorias, C. ſent. reſcind. non poſ. declaratur. 7.

Melioramentorum exceptio an retardet executionem ſententiæ, data cautione de illis reficiendis. 9.

Cautionis fragile eſt remedium indemnitatis. 10.

Probatio in continenti facta quando dicatur, eſt arbitrarium iudic. 14.

1 QVamuis melioramentorum † exceptio ſit relata inter dilatorias, quia differt & remoratur exitū actionis intentatæ, nec ad merita cauſæ obijcitur, *Specul. de dilation. §. 3. num. 32. Aſinius in prax. §. 13. cap. 1. num. 11. Scrader. de feudis, 2. part. 9. part. ſection 2. num. 111.* & ideo videatur dicēdum quod

2 niſi fuerit illa oppoſita ante † litem conteſtatam, nullatenus liceat illam deinde obijcere, *l. exceptionem, C. de probat. Specul. de dilation. §. 1. num. 3. verſ. ſed nec omittēs,* & late proſequitur *Aſinius in prax. part. 1. §. 13. cap. 1. num. 17. & ſeq. & cap. 2.* Attamen, quia per iſtam exceptionem ligantur manus iudicis, ne ad vlteriora procedere

3 dere poſſit, ceſſat diſpoſitio † *d. l. exceptio-*
4 *nem* & poſt litem † conteſtatam, ac etiam
in exequutione ſententiæ, de melioramen-
tis excipi poteſt, & idem dicendum de
quacumque alia exceptione, eundem ef-
fectum operante, vt late probat *Afflictus*
in praxi. §. 13. cap. 2. Limit. 14. Negus. de
pignor. 4. memb. 2. part. num. 10. addentes
ad Bart. in l. ex diuerſo. §. in iudicio. ff. ſolut.
matr. num. 8. Tiraquel. de retract. conuent.
§. 7. gloſ. 1. num. 14. Rolan. à Val. conſ. 8. n. 3.
lib. 1. Menoc. de recuper. poſſeſſ. remed. 11.
num. 8. & ſeq.

Poſito ergo pro cõſtãti, quod de melio-
5 ramentis excipi poſſit in exequtione ſen-
tentiæ, vt volunt *Bald. conſ. 309. Quæritur.*
lib. 2. num. 4. in prin. Ripa in l. 1. ubi pure,
§. fin. ff. ad trebel. num. 3. & in l. 2. ff. de re
iud. num. 10. Rol. à Val. conſ. 28. quoniam
lib. 1. num. 3. Boer. deciſ. 43. num. 9. & 15.
Decian. conſ. 29. Circa. lib. 2. num. 18. eam
6 afferens rationem, † quia iſta exceptione
non impugnatur ſententia, ſed tantùm il-
lius exequutio retardatur, & excipiens po-
tius dicitur pignori incũbere, quam iudi-
cata infringere, & ideo non obſtat, *l. pe-*
remptorias. C. de ſenten. reſcind. non poſſe.
7 & idem † dixere *Contard. de momentan.*
poſſ. ff. quæſt. 24. num. 16. Menoc. conſ. 454.
& ſi dicte, num. 3. Tiraquel. de retract con-
uent. §. 7. gl. ſ. 1. num. 15. relati *à Fuſſar. de*
fideicomm. quæſt. 672. num. 29. Rimin. Iun.
conſ. 411. Cum D. num. 6. Carroc. de locat.
part. 4. de expenſis, num. 14. Peregrin. de fi-
deicom. art. 50. num. 80. & ſeq. Roſental. de
feud. cap. 10. concl. 43. nu. 129. Scrad. de feud.
2. part. 9. part. num. 33. Rip. l. vbi pure. §. fin.
ff. ad trebel. num. 31. Surd. de aliment. tit. 8.
priuileg. 62. num. 9. Boer. deciſ. 43. num. 9.
15. & ſeq. Decian. conſ. 29. lib. 2. num. 18.
Benintend. deciſ. 77. num. 1.

8 Contrarium tenent, vt non † impedia-
tur exequtio ſententiæ, relati *à Fuſſar. de*
fideicomm. quæſt. 672. & ita ſeruari à Se-
natu Neapolitano, data tamen cautione
de illis ſoluendis, vbi fuerint liquidata,
teſtatur *Vincent. de Franc. deciſ.* 112. *nu.* 17.
& Peregrin. de fideicomm. art. 50. num. 82.
relata Doctorum pugna, an ideo retar-
detur exequutio ſententiæ in qua actor
fuit condemnatus ad reficiendum melio-
ramenta, ſed ſine expreſſione temporis.

9 Concludit † eſſe *arbitrarium iudici* retar-
dare, vel exequi ſententiam data cautio-
ne de illis ſoluendis vbi fuerint liquidata.
& refert plura quibus moueri poteſt iu-
dex ad ita arbitrandum.

10 Sed cum fragile ſit † cautionis remediũ
ad conſeruandum aliquem indemnem,
l. qui ita. §. 1. ff. ad trebel. & potius cogitan-
dum eſſet noſtro vrbano tempore de cõ-
primendo, vel tollendo iudicis arbitrio
quam extendendo, vt dixi *de ſubhaſtat.*
cap. 2. num. 19. & 20. & ſupra §. 31. num. 27
plures ſentiunt retardari ſententiæ execu-
11 tionem † ſequendo illorum opinio. pro
regula.

12 Ampl. etiam ſi in ſententia † non eſſet
reſeruatum ius melioramentorum, *vt di-*
xi ſupra hoc cap. 8. nu. 39. & §. 31. num. 27.

13 Ampl. præſertim † ſi illa incontinenti
probari poſſunt. *Scrader. de feud. cap. 10.*
concl. 43. num 129. & licet non conueniunt
Doctores intra quantum tempus dicatur
14 facta † probatio incontinenti, communis
tamen eſt, id remiſſum eſſe iudicis arbi-
trio, *Pacific. de ſaluian. interd. inſpect. 2.*
cap. 2. num. 124. & ſeq.

15 Ampliari & limitari poteſt multis mo-
dis qui colligi poſſunt, *ex regula firmata*
ſupra in cap. 8.

16 Limit. vbi non conſtat de meliora-
mentis. *Rota diuerſ. in recent. deciſ. 161. nu. 1.*
& deciſ. 610. part. 1. num. 3.

---

§. XXXX.

SVMMARIVM.

Parum modicum & nihil æquiparantur.
Ampl. 2. 3. 4. 5. 6.
Succeſſor in modico, non dicitur ſucceſſiue. 2.
Scire parum, & nihil ſcire ſunt paria. 3.
Pretium quod momento durauit, non eſt rei iu-
ſtum pretium. 4.
Simonia, non committitur in modico. 5.
Alienatio ſi fuerit prohibita, non extenditur
ad modica. 6.
Melioramentorum exceptio, non retardat ſen-
tentiæ executionem ſi fuerint modica. 7.
Ampl. 9. 10. 12. 12. 13. 14. 15. 16. 18. & quar. 17. 1.
Limit. 19. 20. 21. 22. 23.
Melioramenta modica quæ dicantur. 8.

Parum

1 PArum, modicum † & nihil æquiparari in iure noſtro certum eſt. *cap. licet, cauſam. §. quamquam, vbi gloſ. verb. nulla, vel modica. de probat. §. 1. inſtit. de leg. Falcid. verb pro nullo modico, l. decurio, C. de decur. lib. 10. l. 2. C. ad Tertul. l. quæſitum ff. de re iud. l. ſolent. ff. de offic. proconſul. Ariſt. 1. Phyſic. text. 56. l. 2. ff. quod cum eo*, vbi qui
2 in minimo † ſucceſſit, non dicitur ſucceſſiſſe, *§. penul. auth. de inſt. caut. & fid.* vbi
3 *gl.* concludit, quod parū † ſcire, & nihil ſcire æquiparatur, & quod nihil ſcientis, & parum ſcientis, eadem eſt conditio: ſic
4 pretium † quod momento durauit, non conſideratur, & pro non pretio iudicatur *l. pretia rerum, §. fin. ff. ad leg. Falcid.* nec in
5 minimo committitur † ſimonia, *cap. & ſi quæſtionem, de ſimon.* & ſtatutum prohi-
6 bens † alienari domum, non extenditur ad domunculam, *Roman. 344. hodie*, cum alijs pluribus ſimilibus cumulatis, *à Caſ. in l. ſciendum, ff. qui ſatisdar. cogant. nu. 7. & ſeq. Rodoan. de reb. eccleſ. non alien. quæſt. 9. nu. 57. & ſequen. Prim. Zoannet. rerum quotidian. cap. 16. num. 4. & ſeq.*
7 Ideo generaliter dicendum † exceptionem melioramentorum, quæ ſint modica, non concedi excipienti retentionem, nec retardari executionem ſententiæ. *Rolan. à Val. conſ. 28. Quoniam, lib. 1. n. 25. Peregrin. de fideicomm. art. 50. num. 12. & ſeq. & num. 45. Rimin. iunior conſ. 411. Cum D. num. 32. Molin. de contract. diſput. 463. nu. 7. Ruin conſ. 14. lib. 1. num. 3. Sebaſt. Medic. regul. 5. relatus, lib. 5. regul. iur. §. expenſæ modica, Fuſar. de fideicomm. quæſt. 672. num. 32. Scrader de feud. 2. part. 9. par. ſection. 2. num. 69. Carroc. de locat. lib. 4. de expenſis, num. 41. Duran. deciſ. 338. fuit, num. 20. & ſeq.* vbi late probat.
8 Melioramenta modica, † quæ dicantur videndi ſunt. *Bart. in l. omnino, 12. ff. de impenſ. in reb. dotal. fact. num. 36. Pinel. in l. 2. C. de bon. matern. num. 72. in prin. Molin. de primogen. lib. 1. cap. 27. num. 5. & ſeq. Ruin. conſ. 14. lib. 1. num. 3. Menoc. de arbitr. iudic. caſu 215. Rolan. à Val. conſ. 28. lib. 1. nu. 25. in prin. Rimin. iun. conſ. 411. Cum D. nu. 32. & ſeq. pluribus. Ruin. conſ. 135. lib. 3. nu. 15. & conſ. 83. viſis, lib. 4. num. 10. & ſeq. Molin. de contract. diſput. 463. num. 8. Peregr. de fidei com. art. 50. num. 15. Pacific. de ſal*

uian. inſpect. 2. cap. 2. num. 177. Boſſius de princip. num. 36. in fin. Vallaſ. de iur. emph. quæſt. 25. num. 12. & 13. Petra de fideicom. quæſt. 15. num. 259. qui cum loquatur de plantatione ſalicum, opiorum, & ſimilium, credo aliud dicendum, vbi plantatio eſſet notabilis, & fieret factis foueis, vt fit in patria mea, vt facilius mittant radices, nec areſcant ſub ſole ardente cane, ſeu Auguſtino: vt deinde reperi dixiſſe *Carroc. de locat. part. 4. de expenſ. num. 46. Vallaſ. de iure emphit. quæſt. 25. num. 13. Scrader de feud. 2. part. 9. part. ſect. 2. num. 69. in prin. verſ.* & licet *Menoc. de arbitr. iudic. caſu 215. num. 7.* melioramenta non eſſet modica.
9 Ampl. præſertim † ſi factæ fuerint ab emphiteota, *vt dixi hoc c. 3. Limit. 2.*
10 Ampl. etiam † in marito meliorante fundum dotalem, *vt dixi ſupra §. 19. nu. 40.*
11 Ampl. etiam † in expenſis factis ab hærede grauato fideicommiſſo, *vt dixi ſup. §. 11. num. 43.*
12 Ampl. etiam † in melioramentis factis à vaſſallo in feudo, *vt dixi ſup. §. 17. n. 57.*
13 Ampl. etiam † in colono, ſeu conductore, *vt dixi, §. 14. num. 36.*
14 Ampl. etiam † in melioramētis factis ab vſufructuario, *vt dixi ſupra. §. 18. num. 25.*
15 Ampl. omni caſu † quo quis debet meliorare, ſeu expenſas facere, *vt dixi ſupra, §. 2. n. 52.* ideo vbi conductor domus qui non eſt obligatus de ſuo erogare, ſi tamē promiſit finita conductione relinquere domum potius melioratam quam deterioratam, non repetet modicas expenſas factas in domo conducta.
16 Ampl. etiā quod illa † ſint perpetua, *Molin. de contract. diſput. 463. num. 7. Scrader. de feud. 2. part. 9. part. ſect. 2. nu. 69.*
17 Nec aliqua cadit conſideratio † minutiæ, quia teſte *Platon. in politic.* neceſſe eſt in paruis à iuſtitia abire, qui ſaluam vult rempub. in magnis, cui concordat *Io. de Amic. conſ. 98. num. 9. & ſequen.* vbi relatis ſimilibus exemplis, concludit *n. 14.* habentes domus ſuper muris ciuitatis obligatos eſſe reficere eoſdem muros, ſi parua ſit expenſa ſecus ſi magna.
18 Ampl. præſertim † ſi facta fuiſſet in fundo dotali, *l. omnino, ff. de impenſ. in reb. dotal. Rebel. de oblig. iuſt. lib. 7. quæſt. 1. n. 11.*

Con-

Contrarium tamen tenent in ſequent, Limit.

19 Limit. vbi melioramenta† ſunt facta in fundo dotali, *vt dixi ſupra §. 19. num.14. & 40.* & Limitatione ſecunda, ampliaui etiamſi illa fuiſſent neceſſaria, & contrarium voluit *Rebell. vt dixi in proxima, & antecedenti ampl.*

20 Limit. in melioramentis † factis à negotiorum geſtore *Bart. in l. omnino, 12. ff. de negot. geſt. num.1.* eam aſſerens rationem, vt ſicuti ille nihil lucratur, ita pati non debet aliquod damnum, & hac ratione idem dicendum in curatore, tutore, depoſitario, recipiente pignus, & ſimilibus.

21 Limit. vbi melioramenta ſunt † facta ab eo, qui eſt obligatus retrouendere, ſi perpetuo ſint vtilia, *Tiraquel. de retract. conuent. §. 7. gloſ.1. num.4. in fin* cum alijs cumulatis à *Mangil de euiction. quaeſt.153. nu.11. & ſeq.* addendo idem dici de fideicommiſſario, feudatario, emphiteota, & ſimilib. declarando *Boer.* aliud ſentientem.

22 Limit. vbi melioramenta † modica ſunt facta ab inquilino, *vt dixi §. 36. n.27.*

23 Limit. vbi melioramenta modica† futura ſunt perpetuo vtilia fundo *Roland. à Vall. conſ.28. lib.1. num.26. & ſeq.* quem refert, & ſequitur *Petra de fideicom. quaeſt.15. num. 257. & ſeq.* vbi refert diſſentientes, quos reprobat ex æquitate regulæ. *cap. locupletari. de reg. iur. idem latius repetens, num.272. & 338.*

Contrarium tenent *Corn. conſ.86. lib.4. num.4. Pinell. in l.1. part. 2. C. de bon. matern. nu: 70. in fin.* ſequitur & refert *Scrader. de feud. 2. part. 9 part. ſection: 12. n. 69. circa med. verſ. ego tamen.*

---

§. XXXXI.

SVMMARIVM.

Melioramentorum oppoſita exceptione retardatur executio ſententiæ latæ in poſſeſſorio, vel petitorio. 1. Limit.3.

Regulam conſtituere in iure eſt difficile, & Quare. 2.

Melioramentorum exceptio ceſſat vbi melioramenta facta ſunt in re pauperis. 3. & quare 11. & 12. Contrarium. 4. & quare. 4. & 5. Ampl. primam opin. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. Limit. 13. 25. 26. 27. 30. 31. 32. 33. 34. 36. 37. 38. 39. 42.

Iuſtitiæ diffinitio examinatur. 5. an detur. 6. 7. & quare ibid. an ſine ea poſſit gubernari reſpub. 7. 8.

Poetæ verſus. Habent & ſtellas iurgia quaque ſuas. reprobatur. 8.

Carneades aſſerens mundum non poſſe regi ſine aliqua iniuſtitia reprobatur. 8.

Cicero notatur. 9.

Pauperi non miſerendum in iudicio. 10.

Retentio rei melioratæ ſi fuerit pauperis non conceditur melioranti. vid. Melioramentorum exceptio ceſſat vbi facta

Bald. declaratur 21.
Natta

Maritus pauper ſua culpa, non gaudet priuigio, vt non tenentur, niſi in quantum facere poteſt, 28. & Quare, 29.

Culpa lata dolus eſt. 28.

Deceptis & non decipientibus iura fauent. 29.

Meliorumentorum abraſio vbi negatur, quo modo conſulatur melioranti rem pauperis. 40. 43. 44. 45. 48. 51.

Paupertas nõ extinguit naturalẽ obligatiõnẽ. 41

Maritus conuenitur vltra quam facere poteſt, ſi tempore dotis reſtituenda fiat diues. 47. Item ſi habet damum magnam, cogitur habitare paruam. 50.

Saluiatus Cardinalis laudatur. 52.

R. P. D. Franciſcus Bilia, auctor operis. 52.

R. P. D. Rapatiolus laudatur. 53.

Reſcriptum Papæ ad fauorem oratoris pauperis, vbi exceptione melioramentorum retardabatur immiſſio ex ſaluiauo comprobatur. 54. 55.

Cæleſtia corpora mouentur ſolo moto locali. 56

Cælum ſi à motu ceſſaret omnia eſſent immobilia. 57.

Cauſa eſt duplex. 58.

Actus humani qui ſint. 59. dupliciter conſiderantur. 60. 61.

Subſtantia duplex in homine. 62.

Cælum influit in corpus humanum 63. qualiter influat in vires animæ. 64. qualiter attingat intellectum. 69. non attingit voluntatem humanam. 66. Declaratur. 68.

Volũtatem hominis ſolus Deus mutare poteſt

Cæleſtia corpora non ſunt cauſa humanorum actuum. 69. 70.

Sapiens dominatur aſtris & qualiter. 71.

Fir-

FIrmaui ſupra, hoc Capite Octauo,
1 *num.* 109. quod oppoſita † meliora-
mentorum exceptione, retardetur ſen-
tentiæ executio, quæ fuit lata in poſſeſſo-
rio, vel petitorio, occaſione rei meliora-
tæ. Sed quia in iure noſtro eſt periculo-
2 ſum conſtituere † diffinitionem, quæ per-
petuo ſit vera, vt inquit I. C. Iabolenus
in l. omnis diffinitio, ff. de regul. iur. & vnde
id fiat, *dixi de laudemio lib.* 1. *quæſtio* 2.
num. 12. *& ſeq.* propterea eodem *cap.* 8.
retuli plures, eiuſdem regulæ, caſus, qui-
bus, vt inquit idem I. C. illa ſubuertatur,
3 inter quos illũ eſſe præcipuũ dixi, † quo-
ties ſententia, eſt lata ad fauorẽ pauperis.

Limitatio iſta, quæ in ſua fronte mul-
4 tum habet æquitatis † vera minime vide-
tur, nec recipienda, quia contradictorie,
vt loquuntur Dialectici aduerſatur ijs,
quæ leguntur *Deuter. cap.* 23. *num.* 3. vbi
iuxta vulgatam editionem, translationem
& Caldaicam paraphraſim, prohibitiuè
præcipitur, pauperis quoque non miſere-
beris in iudicio, ſeu vt ex tex. *Hebræo* ver-
tit Pagninus, & pauperem non honorabis
5 in cauſa ſua. Iuſtitia enim † cum ſit con-
ſtans, & perpetua voluntas ſuum cuique
tribuendi, *§.* 1. *inſt. de iuſtit. & iur.* quo-
tieſcumque quid in proprietate, vel fru-
ctu, alicui aufertur, & alteri datur, non
ſolum offenditur Ius Ciuile, vel humanũ,
ſed etiam naturale, gentium, & diuinum,
l. nam hoc natura, vbi *gloſ. ff. de cond. indeb.*
l. iure naturæ, ff. de reg. iur. cum alijs cu-
mulatis *à Pinel. in rubr. C. de reſcind. vend.*
cap. 2. *num.* 26.

6 Propterea cum † plura admittantur, &
negentur ſpeciali iure, vel ſexus, vel æta-
tis, vel perſonæ, vel loci, vel temporis, vel
incidentis caſus, quæ alias ſunt negata.
l. 1. *ff. ad Velleianum, auth. ſed hodie, C. de*
offic. diuerſ. iudic. l. minorib. ff. de minor. l. ſi
quis id quod, ff. de iuriſd. omn. iud. l. 1. *§. fin.*
ff. de ſer. l. de pupillo, §. ſi quis riuos, ff. de nou.
oper. l. 3. *ff. eo quod cert. loc. l. ad beſtias, ff. de*
pœn. Tiraquel. in l. ſi vmquam verb. liber-
tis, num 91. *& ſeq. plurib.*

Inde à Poetis dictũ *Stellas, haberẽt iurgia*
quæque ſuas. & nata diſceptatio inter anti-
7 quos ſapiẽtes, an † detur iuſtitia, & an re-
ſpub. ſine iniuſtitia adminiſtrari poſſit, vt
differit *Plat. lib.* 1. *&* 2. *de Repub.* & cenſe-
bant *Carneades & alij relati à D. Auguſtin.*
de ciuit. Dei, lib. 2. *cap.* 21. quorum ſenten-
tiam non improbabat quidam protho-
politicus conſcius ſuæ malæ mentis, &
frequentis ſceleris, in iudicando, admiſſi,
dum mihi de iſtis cum illo contigiſſet ſer-
mo, & memor dogmatis Pij V. quod fiat
ius, ne pereat mundus: monui hunc pro-
thopoliticum, vt mutaret ſententiam,
8 quia † ſubtilia & acuminata, ſed venenata,
& atheis grata Carneadis & cõſentientiũ
argumẽta optime diluit *Lactant. Firmian.*
diuin. inſtitut. lib. 5 *cap.* 15 *cum trib ſeqq.*
9 *aſſerens illa à Cic.* † *in ſuis lib. de repub.* non
fuiſſe ſublata, quia ille ignorauit fontes
veros iuſtitiæ, ſcilicet verum Dei cultum,
ſeu pietatem, vt ego addo Chriſtianam,
& modificando, quæ iuris ſunt, admitti
poteſt in iudicijs acceptio perſonarum, ex
mente conſilioque legiſlatoris, qui om-
nia non potuit lege exprimere, ſeu ſeueri-
tate legis corrigere, vt colligo ex *Sot. de*
iuſt. & iur. lib. 3. *q.* 6. *art.* 5. *verſ. ad primum*
& latius *Tarquin. Gallut. lib.* 5. *moral. Ariſt.*
cap. 10. *quæſt.* 2. 3. *colum.* 4, *&* 5. quare meri-
to dicebat *Petron.* in ſuis fragmentis.
10 *Quiſquis inops † peccat, minor eſt reus.*

Tuto & cum religione concludendum,
11 ſi melioramenta † ſint facta in re, quæ de
præſẽti ſit pauperis, vel pauperi reſtituẽ-
da, quod nullatenus concedatur rei me-
lioratæ retentio, *l. ſin autem* 27. *§. fin. l. in*
fundo 38. *ff. de rei vend. l.* 3. *§. perinde, ff. de*
in rem. verſ. Bald. conſ. 116. *&* 303. *lib.* 1. *&*
conſ. 372. *lib.* 3. *Benincaſ. tract. de paup. q.* 4.
num. 19. *Molin. de contract. diſput.* 463. *n.* 16.
Tiraq. de retract. conuent §. 7. *gloſ.* 1. *num.* 5.
12 vbi concludẽtes † rationes, refert *ex Bald.*
& alijs, & conferunt *dicta ſupra §.* 2. *lim.* 11.
& §. 12. *limit.* 1. *Barboſ. l. diuortio, §. fin. ff. ſo-*
lut. matrim. num. 75. 100. *& ſeq. Scrader. de*
feud. 2. *part.* 9. *part. ſect.* 2. *num.* 86. qui lo-
quitur de melioramentis factis in feudo
Peregrin. de fideicomm. art. 50. *num.* 33. vbi
13 relatis tribus † caſibus, quibus ceſſat hæc
regula, addit falli grauiter, qui ſub prætex-
tu melioramentorum, credunt auuertere
Dominos à rei melioratæ vendicatione.

Ampl. eadem relata limitatio, etiam ſi
14 melioramenta † fuerint vtilia tantum
Rebell. de obligat. iuſtit. lib. 7. *quæſt.* 2.
lib. 5.

Digitized by Google

15 Ampl. præſertim vbi † facta fuerunt in fraudem pauperis Domini *Boer. deciſ.* 47. *num.* 10. *Roſentall. de feud. cap.* 10. *concl.* 43. *num.* 96. *in fin.*

16 Ampl. præſertim † vbi fuerunt facta ab eo, qui ſciebat Dominũ rei eſſe impotentẽ ad reficiendum melioramenta, *Valaſc. de Iur. emphit. quæſt.* 25. *num.* 10. *verſ. nos vero, dixi ſup.* §. 2. *Limit.* 11.

17 Ampl. præſertim † vbi facta ſunt à marito in fundo dotali, relati à *Graues. conſ.* 3. *num.* 19. *Alex. conſ.* 162. viſis narratis *lib.* 3. *num.* 4. vbi diſtinguit, an mulier tempore melioramentorum, vel ſolutionis illorũ, vel aliunde eſſet ſoluendo, *Caroc. de locat. part.* 4. *de expenſis, num.* 43.

18 Ampl. vt res meliorata ſit vendenda † ſi melioramenta ſint neceſſeria, *dixi ſupr.* §. 17. *n.* 13.

19 Ampl. præſertim vbi is, † qui fecit melioramenta affectauit illa facere, ſeu dedit cauſam, vt illa fierent *Valaſc. de iure emph. quæſt.* 25. *num.* 10. *verſ. nam ſi ipſe*, & comprobatur, ex regula *l. ſpadonem*, §. *fin. ff. de excuſat. tut.* vt dixi in meis collectaneis, ad eum *text.* & conferunt *dict. ſupr.* §. 10. *Lim.* 2. & §. 35. *verſ. ſi autẽ agatur. Lim.* 2.

20 Ampl. præſertim † vbi is, qui fecit melioramenta erat obligatus, retrouendere, modo melioramenta non ſint neceſſaria, vt ex *Caſtr. conſ.* 426. *ſuper primo quæſito, lib.* 1. & notatis in *l. ſed an vltro*, §. 1. *de neg. geſt.* concludit *Aug. Morla in empor. iur. de contr. emp. nu.* 109. in principio ita intelli-

21 gendos † eſſe, *Bald. conſ.* 167. *in fin. lib.* 1. & *conſ.* 303. ad euidentiam, & *Natt. conſ.* 256. & *conſil.* 602. addendo idem dici ſi talia melioramenta facta ſint in bonis fideicommiſſi.

22 Ampl. præertim † vbi Dominus rei melioratæ, aliunde non poteſt ſoluere melioramenta, quam ex venditione rei melioratæ, vt colligitur *ex l. in fundo* 39. *ff. de rei vẽd. vt per eum text. notat Barboſ. in l. diuortio*, §. *fin. ff. ſol. matr. num.* 101.

23 Ampl. præſertim ſi ad † effectum perſoluẽdi melioramẽta dominus deberet, etiã cum re meliorata vendere auitas domus, vel alia bona, quæ fuerint maiorum ſuorum, *l. in fundo* 39. vbi *gloſ. verb. carendũ, ff. de re vend. Barboſ. l. diuortio*, §. *fin. ff. ſol. matrim. num.* 101. *verſ. quod ſi domos.*

24 Ampl. etiam † quod melioramenta ſint facta à bonæ fidei poſſeſſore, *Barboſ. in l. diuortio* § *fin. ff. ſolut. matr. num.* 105 *Peregrin. de fid. art.* 50. *num.* 33.

25 Limit. vbi melioramenta † fuerunt neceſſaria, *Bald. l. in fundo*, 39. *ff. de rei vendic. num.* 5. *in fin. Boer. deciſ.* 47. *num.* 10. *in fin.* addendo quod iſto caſu debent eſſe valde neceſſaria, *Roſental.* vbi præterea declarat quæ dicantur melioramenta neceſſaria *de feud. cap.* 10. *concl.* 43. *num.* 47. 94. & 59. & 153. *Scrad. de feud.* 2 *part.* 9 *part. ſect.* 2. *num.* 86. *verſ. hæc fallentia.*

26 Limit. vbi Dominus † pauper ſtatim reſtituta ſibi re meliorata, illam eſt venditurus *Molin. de contract. diſput.* 463. *n.* 16. *Boſſ. tract. de princ. num* 3 *in princip. verſ. item ſcias*, addendo hoc verum, ſi ratione melioramentorum, pluris vendiderit, *Barboſ. in l. diuortio*, §. *fin. ff. ſolut. matrim. n.* 101. *verſ. declaratio ſecunda. Scrader. de feud.* 2. *par.* 9. *par. ſect.* 2. *num.* 88. *verſ. quarto. Peregrin. de fid. art.* 50. *num.* 31. *circa fi. verſ. tertio.*

27 Limit. vbi † quis factus eſt pauper ſuo facto, ſuaque culpa, argument. *l. penult. ff. de iur. dot. l. etiam* 19. §. 1. *ff. ſol. matr. l. fin.* §. *fin ff. quæ in fraud.* & vbique gloſ. & eorum, quæ communiter ſunt recepta in

28 marito & alijs, qui cõueniri non poſſunt, niſi in quantum facere poſſint, vt excludantur illo iuris beneficio ſi lata culpa, quæ dolus ſit, *l.* 1 §. *hæc actio, ff. ſi menſor. falſ. mod. dixer. l. quod Nerua ff. de poſit. l. quæſitum.* §. *culpam, ff. de precar.* fiat pauper *Alexan. l. etiam*, 19. §. 1. *ff. ſol. matr. Felin. c. quia in eccleſiarum de conſtit. n.* 67. *Couar. var. reſol. lib.* 2. *cap.* 16. *nu.* 9. *Tiraq. l. ſi vnquam* §. *bona, C. de reuoc. donat. nu.* 5. cum alijs cumulatis à me in meis collectaneis, *ad l. maritum, ff. ſol. matrim.* vbi præterea retuli, quibus ſit conceſſum beneficiũ ne conueniantur vltra quam facere poſſũt, ex bonis illorũ ſemper perſona excepta, etiã quod aliud fuiſſet conuẽtũ,

29 Et ratio eſt euidens, † quia iura fauent deceptis, & non decipientibus, *l. ſi rem*, §. *omnis, ff. de pignorib. act. l.* 2. *C. ſi minor ſe maior. l.* 2. §. *hoc enim, ff. ad Velleian.* nemoque ex dolo, vel culpa ſua commodum reportare debet, *l. nemo ex dolo, ff. de dolo, non fraudantur*, §. 1. *ff. de regul iur.*

Tiraq. de retract. lignag. §. 1. gloſ. 9. num. 68. & ſeq. Imo, qui male agunt digni ſunt, qui paupertate ſordeſcant, *l. bona fides, ff. de poſit. l. quisquis, C. ad l. Iuliam maieſt. Bald. c. quæ in eccleſiarum, de conſt. nu. 33. verſ. accipio ſecund. gloſ.* & aliquo Iuris vel Principis non gaudeant beneficio, *Ripa in l. 1. ff. ſi cert. pet. num. 98.*

30 Limit. vbi ex pretio † aliorum bonorũ, non melioratorum, quæ non ſunt auita, ſeu maiorum, poſſunt illa ſolui. *Alexand. conſ. 162. lib. 7. num. 4.* quem ſequitur, & ex illius dictis, firmat *Barboſ. in l. diuortio, §. fin. ff. ſol. matr. num. 110. verſ. hæc, tamen* addendo, tunc eſſe vẽdendam rem melioratam, & probari Dominum eſſe facturum iſta melioramenta ſi illi facere cœperat, *Vincen. de Franc. deciſ. 110. remanſit, num 5. circa med.*

31 Limit. vbi pauper † erat eadem melioramenta facturus *Peregrin. de fideicomm. art. 50. num. 31. & num. 44. Barboſ. in l. diuortio, §. fin. & ſol. matrim. num. 101. verſic. hæc tamen addendo* tunc eſſe vendendam rem melioratam, & probari Dominum eſſe facturum iſta melioramenta, ſi illa facere cœperat *Vincen. de Franch. deciſ. 110. remanſit, num. 5. circa medium.*

32 Limit. vbi melioramenta † ſunt facta de tacita voluntate Domini, cuius conditio non fuit mutata, vel coniecturis, non colligitur aliud deinde voluiſſe *Scrader. de feud. 2. part. 9. part. ſect. 2. num. 88. verſ. tertio.*

33 Limitatio, vbi poſt facta melioramenta, ſeu tempore, quo illa ſolui debent Dominus rei factus eſt potens ad ſoluen. *Alexan.* loquens de marito qui conſtante matrimonio meliorauerat fundum dotalem, nihil aliud præterea habent, ſed tempore, quæ ſoluenda ſunt melioramenta, ex ſucceſſione parẽtum, vel aliter ex cauſa honeſta factus eſt diues, ſeu potens ad ſoluen. *conſ. 362. viſis narratis, lib. 7 nu. 4.*

34 Limit. vbi facta fuere melioramẽta tacito, vel expreſſo pauperis cõſenſu, vel ex cõuentione facta in limine cõceſſionis cũ domino rei, *Roſental de feud. cap. 10. ex concluſ. 43. num. 98. & ſeq.* exemplum referens ſi tempore contractus erant cœpta,
35 ſublimitendo † ſi Dominus deinde factus ſit pauperior, vel alijs coniecturis concurrentibus, quibus probetur mutata Domini voluntas, vel reuocatum mandatum. *Scrader. de feud. 2. part. 9. part. ſect. 2. nu. 87.* vbi refert quale requiratur mandatum.

36 Limit. in foro † conſcientiæ, ſiue melioramẽta ſint vtilia ſiue neceſſaria, ſi fuerit facta à bonæ fidei poſſeſſore, prout pauper poterit & quando poterit ſoluere, *Rebel. de obligat. iuſt. lib. 7. de expenſ. q. 2. num. 4.*

37 Limit. ſi illa fieri † publice vtile erat, *Roſental. de feud. cap. 10. concl. 43. num. 101. & ſeq.* exemplum referens ſi in limitropho fundo conſtituta ſit arx, vel aliud ad arcendos hoſtes, & idem dicerem, ſi conſtructi ſint aggeres ad repellen. aquas, & ſimilia *Scrader. de feud. 2. par. 9. part. ſect. 2. num. 88. in fin. verſ. quinto.*

38 Limit. vt eatenus † repetantur quamtenus conditio pauperis ferre poteſt, *gloſ. l. ſed an vltro, §. 1. verbo geſſit, ff. de negot. geſt. l. ſancimus, §. ſi quis autem, C. de donat.* cum alijs cumulatis *à Scrader. de feud. 2. par. 9 par. ſect. 2. nu. 91. verſ. octauo.*

39 Limit. vt concedatur † melioranti abraſio melioramentorum, *Ruin. conſ. 165. lib. 4. num. 6. in fin. Molin. de iure primogen. lib. 1. cap. penult. num. 16. verſ. illud. Barboſ. l. diuortio, §. fin. el 1. tit. ſolut matr. num. 102. verſ. tertia.*

40 Difficultas remanet, an in caſibus quibus facienti melioramenta negatur abraſio, & Dominus rei melioratæ non offert pretium ruderum, an ſit aliquo modo cõſulendum indemnitati eius qui conditionẽ pauperis fecit meliorem, non enim tantum eſt paupertati vnius tribuendum vt conijciamus alium in neceſſitatem, nec eſt, vt in prouerbio diſcoperiendum vnũ
41 altare, vt cooperiatur alterum, nec † paupertas quemquam ſoluit naturali obligatione, qua eſt alteri abſtrictus, *l. ſi non ſortem, §. libertus, ff. de condit. indebit.* Ideo in
42 in foro interiori pauper & impotens † debet prout poterit, & quando poterit, ſoluere melioramenta, non ſolum neceſſaria, ſed etiam vtilia, quæ ſunt facta à bonæ fidei poſſeſſore, *Rebell. de oblig. iuſt. lib. 7 quæſt. 2. num. 4.* etſi abſolute negaretur melioranti repetitio melioramentorum, conceſſa optione pauperi, vt melioramẽta abradantur, vel ſoluantur tamquam

ruta

ruta & cæſa videtur offendi natura con-
ſtantis iuſtitiæ cum euidēti damno vnius
& certo lucro alterius.

Diuerſis modis reperi deciſam relatam
difficultatem, nam vltra ea, quæ *dixi ſup.*
§.6. teſte *Valaſ. de iure emph. quæſt. 25. verſ.*
licet audiuerim.

43 Quandoque † fuit iudicatum, vt ex fru-
ctibus rei melioratæ, quotannis Dominus
ſoluat partem aliquam, quouſque integre
ſit ſatisfactus, qui fecit melioramenta, ad-
dendo iudices fuiſſe motos ad ita iudicā-
dum, *l. fin. C. qui bon. ceder. poſſ. & ſtatuto*
44 *Regni Luſitani* † approbando eam ſen-
tentiam, ſi abſit dolus meliorantis, ſequi-
tur *Rebell. de onligat. iuſt. lib. 7. quæſt. 2.*
n. 3. circa fin. addendo præſertim procede-
re in caſu, quo emphiteuſis aperitur Do-
mino, ſine facto, & culpa emphiteotæ *Va-*
laſc. ſequitur *Garz. de expenſ. cap. 7. nu.* 11.
45 *in princ.* Contrarium † quod non detur
retentio fructuum, ſed quod abſolute
amittantur melioramenta, firmat *Bar-*
boſ. reprobatis *Valaſc. & alijs in l. diuor-*
tio, §. fin. ſolut. matr. num. 105.

46 Alij volunt, ſi Dominus † impotens
ſit ad ſoluendum melioramenta, differen-
dam ſolutionem in tempus, quo ille deue-
niat ad pinguiorem fortunam, vt volunt
relati à *Rebel. de oblig. iuſt. lib. 7. quæſt. 2.*
nu. 3. verſ. etenim paupertas, & eorum opi-
nio comprobatur ex his, quæ de morato-
rijs præſcriptionibus, quinquennalibus
dilationibus, ſunt in iure ſcripta, *l. 4. C. de*
pracib. Imper. offer. cap. Odoardus, de ſolut.
47 & interpretatione prudentum † recepta
opinio, vt maritus conueniatur, vltra quā
facere poterat tempore dotis reſtituen-
dæ, ſi deinde factus fuit diues, *Vincent. de*
Franc. deciſ. 164. contra num. 10.

48 Alij locum eſſe † arbitrio iudicis, qui
iuxta circumſtantias perſonarum, & re-
rum indicet *Vincent. de Franc. deciſ.* 110.
rem an ſit *in fin.*

49 Alij volunt † vendendam, aut obligan-
dam partem rei melioratæ, *Roſenthal. de*
frud. cap. 10. concl. 43. num. 95. in fin. & illius
opinio videtur vera, exemplo eorum, quæ
50 dicuntur de marito † qui cum non tenea-
tur, niſi in quantum facere poteſt, ſi nihil
præterea habeat, quam domum egregiā,
vel commodam, cogatur pro reſtitutione
dotis vendere illam, & habitare minus
pulcram, & commodam *Baetta tract.*
de inope debitor cap. 17. num. 76.

51 Alij facientes differentiam † an melio-
ramenta ſint vtilia, vel neceſſaria, & an
facta ſint per aplombationem, vel fer-
ruminationē, diuerſimode diſtinguunt
vt dixi ſup. §. 4. Limit. 2. & §. 6. & §. 8. Am-
pliat. 5.

Referam quid mihi in contingentia
facti acciderit, antequam manum appo-
52 ſuiſſem operi † Auctore R. P. D. Comite
Franciſco Bilio Patritio Mediolanenſi
vtriuſque Signaturæ Reſendario, ex nu-
mero eorum, quos votantes in vtraque
Signatura vocamus. Alexander Iacobellus
Soranus Sacerdos octuagenarius, qui ctea
to Roberto Bellarmino Cardinali ab eo,
receptus fuit in ſeruitio Cappellani, & do-
nec vixerat eidē operas ſuas præſtiterat,
defuncto eodem Cardinali Ieſuitis ex aſ-
ſe hæredibus inſtitutis, pauper, & ſenex
coactus ſeruire Hoſpitali Sancti Iacobi
Incurabilium Vrbis in celebratione Diui-
norum mercede menſtrua conſtituta, ex
relictis opibus eidem Hoſpitali ab Anto-
nio Maria Cardinali Saluiato, nunquam
ſatis laudato viro, cum eſſet creditor fru-
ctuum annui cenſus ſcutorum ſeptem cū
dimidio N. impoſiti ſuper ipſius domo, &
egiſſet Saluiano contra N. tertium poſſeſ-
ſorem eiuſdem domus cenſuatæ, & exce-
ptione melioramētorum retardaſſet eiu-
ſdem Iacobelli immiſſionem, deinde eā-
dem domum ceſſiſſet miniſtris Hoſpitalis
Sancti Iacobi Hiſpanorum, qui alia me-
lioramenta fecerant, deſperans poſſe vn-
quam conſequi aliquid ex dicto cenſu, tā
ſortis principalis, quam fructuum, dedit
commiſſionē proponen. in Signatura quā
53 gratiæ nuncupamus & † R. P. D. Rapac-
ciolo tunc vtriuſque Signaturæ Referen-
dario, nunc S. R. E. Cardinali, referente
ſtatum cauſæ, & perſonæ pauperis, & ſenis
oratoris petentis, quod ſibi ex gratia nul-
latenus negaretur immiſſio, quamuis do-
mus fuiſſet meliorata ante litem cœptā,
& poſt, vel quod illa venderetur, & pro ra-
54 ta vnicui que ſatisfieret, Papa cauſa late
diſcuſſa annuit precibus pauperis orato-
rijs, niſi miniſtri d. Hoſpitalis detentores
domus cenſuatæ ſatisfacerent eidem Ora-

tori de ſuo credito, & mandauit Reuerendiſſimo D. Datario, vt referret dictis miniſtris, vel quod acceptarent conditionem ſatisfaciendi dicto ſeni Sacerdoti de ſuo credito, vel venderetur ſub haſta domus cenſuata & vnicuique eſſet ſatisfactum, vel quod relaxaretur commiſſio directa A.C. coram quo iudicium ſaluiani pendebat, non obſtante melioramentorum exceptione.

55 Nec relatum reſcriptum † durum, vel contra ius fuit, nam quoad melioramenta facta à miniſtris Hoſpitalis poſt litem motam à Iacobello, aliter de iure non erat reſcribendū, vt dixi *ſup, hoc cap. 8. Limit. 8 & §.7. Ampl.* 3. & latius *§.42. & 47.* quo vero ad melioramenta facta ante motum iudiciū ex ſaluiano interdicto, fuit illud æquiſſimum, non tantum ex priuilegio pauperis Sacerdotis, quàm quia cum ille venditione rei cenſuatæ preferendus fuiſſet, vnicuique ex diſpoſitione Bullæ Pij V. de forma creandi cenſus, & conſequenter aliquid remiſiſſet de iure ſuo, non vtendo prælatione, ſed etiam quia reſpectu pretij domus cenſuatæ, & venditæ creditum Iacobelli erat minimum, & pars rei venditæ, & ita iudicaſſet quilibet bonus Iudex. *Vincentius de Franchis deciſ.* 110. *remanſit in fin.* & vrgent plura ex narratis ſupra, & princeps reſcribēdo aduerſus regulam firmatam, *ſupr. cap. iſto*, memini facit iniuriam, vt ibidem, *dixi Limit.* 52.

Quia ſupra ex *Ouid.* aliquibus videbor dixiſſe, quod corpora cæleſtia agant in ijs, quæ ſunt iuſtitiæ, & fateor nouiſſe aliquos, quibus iſtā placebat opinio, & fuere decepti vbi contigit facere periculum de lite, quam tuebantur, arguendo etiam victoriam ex ſignis vnguium eorum, quos tuebantur, monui illos deſipere, & ineptire, communicata re cū Fratre Michaele Pecorello Pij V. Sūm. Pont. trinepote Ordinis S. Dominici S. Th. Mag. mihi in hæc quæ ſequuntur verba reſpondit.

Sunt ne corpora cæleſtia cauſa humanorum actuum?

Perfecta notitia iſtius quæſiti exigit notitiam principalioris partis Philoſophiæ naturalis & veræ Sacræ Theologiæ: nihilominus cum Dei auxilio, & D. Thomæ ſuffragio eam explicare conabor, maiori qua potero breuitate & claritate. Pro cuius vera intelligentia neceſſe eſt ſupponere aliqua præcognoſcenda, ex quibus apparebit veritas, & ſoluentur oppoſitiones contrariæ.

56 Primo præcognoſcendum eſt, quod corpora cæleſtia † mouentur ſolo motu locali, etenim cum ſint incorruptibilia, longe ſunt à motu augmenti, & alterationis, & à generatione, & corruptione, & per motum localem cauſant omnia generabilia, & corruptibilia, vnde ſi cœ-
57 lum à motu † ceſſaret, omnia immota remanerent.

Secundum prænotandum eſt, circa illū terminum cauſa, cuius perfecta notitia ſupponit doctrinam, quam tradit Ariſtoteles 2. *Phyſicorum*, & pro nunc ſufficiat di-
58 cere, quod duplex † eſt cauſa (de cauſa effectiua eſt ſermo) ſcilicet per ſe, quæ immediate, & per ſe operatur; & per accidens, id eſt, quæ operatur circa effectum per aliud; v. g. ſi manu moui librum de hoc loco ad illum locum, mouetur liber per ſe. Si autem ſuper libro ſit annulus, ad motum libri mouetur annulus, non per ſe, ſed per alium, id eſt per librum.

Tertium prænotandum eſt, notitia actus humani, quid intelligatur per actū
59 humanum, nam actus † humani ſunt illi, quibus homo à brutis diſtinguitur: per actum videndi & audiendi, non diſcernitur homo ab equo; quia etiam equus videt, & audit. Vnde dicimus: quod actus humani sūt actus intellectus, & volūtatis; qui nulli alteri animali cōuenire poſsūt.

Quartum conſiderandū eſt, quod actus
60 humani dupliciter ſumi poſſunt, ſeu duplici de cauſa actus hominis dicūtur humani: etenim actus aliquis dicitur humanus, quia eſt productus ab intellectu, vel à voluntate, & hoc modo ſolum actus elicitus ab intellectu, vel voluntate, vt velle, vel intelligere, poſſunt dici actus humani: dicitur quoque actus humanus actus videre, & audire, inquantum ſunt imperati à voluntate.

Quintum obſeruandum eſt, quod actus
61 humanus † præcipue voluntatis, dupliciter ſumi poſſit. Primo, quo ad ſpecificationem actus; Secundo, quod ad exercitiū

actus

Digitized by Google

actus. Primo modo reſpicit obiectum, & non mouetur niſi à bono. Secundo modo ſolum à Deo moueri poteſt, & ſemper eſt in libertate volendi & non volendi.

Sextum denique maxime attendendũ
63 eſt, in homine eſſe † duplicem ſubſtantiã,
nempe corporalem, & ſpiritualem, cum ſit quoddam compoſitum ex corpore, & anima, & conſequenter ſunt in homine operationes corporales, & iſtas habere non poteſt ſine organo corporeo, cui affixæ ſunt vires animæ ſenſitiuæ, etenim, videre eſt actio corporalis, & exerceri nõ poteſt ſine oculo, cui affixa eſt potentia viſiua, & ſic de alijs ſenſibus. Sunt quoque in homine operationes ſpirituales, quæ ſunt intelligere, & velle: ſunt enim actiones intellectus, & voluntatis, quæ ſunt vires animæ intellectiuæ, non affixæ organo corporali, & ſuſtentantur in anima intellectiua, quæ per ſe ſubſiſtit, & non dependet a corpore quo ad eſſe, ſed ſolũ quo ad operari, in quantum mendicat obiectum a phantaſia, ſine qua intelligere non poteſt: quia oportet intelligentem phantaſmata ſpeculari.

His taliter ſuppoſitis, apparet reſponſio ad quæſitum.

63 Prima propoſitio. Cælum per ſe, † & directe influit in corpus humanum tãquàm ſubiecto ſuo motiuo. Iſta eſt clara, & non eget alia probatione, vt dictum eſt in primo ſuppoſito.

64 Secunda propoſitio. Cælum influit in † vires animæ ſenſitiuæ per accidens, id eſt per aliud & indirecte, quia ſunt affixæ organo corporeo, nam alterato oculo, per accidens impeditur viſio, & ſic de alijs potentijs ſenſitiuis, & cælum poteſt alterare omnia corpora inferiora.

65 Tertia propoſitio. Cælum † ſuo motu non attingit intellectum humanum, neq; per ſe, neque per accidens, ſed tantum indirecte, & occaſionaliter; & hoc ſic explicatur, vt dictum eſt in primo notando, intellectus humanus non poteſt ſine obiecto exercere ſuam operationem quæ eſt intelligere, & ſine actu phantaſiæ (vt dictum eſt) non poteſt habere obiectum præſens, & hac occaſione recipit neceſſario aliquid ab inferioribus viribus, ſcilicet phantaſia, & cogitatiua, quæ per motum cæli alterari poſſunt, & alterata phantaſia; impeditur actio intellectus; & hoc eſt quod dicitur, cælum nempe occaſionaliter attingere intellectum.

66 Quarta. propoſitio. Cælum ſuo motu † nõ attingit voluntatem humanam neque per ſe, neque per accidens, neque directe, ſed occaſionaliter non neceſſitando, ſed ſolum inclinando: & in hoc conſiſtit differentia inter intellectum & voluntatem, quia intellectus neceſſario accipit à viribus inferioribus occaſionaliter: voluntas autem occaſionaliter inclinatur ſine neceſſitate, ſed ſemper remanet in ſua libertate ſequẽdi vires inferiores, vel refutãdi. Et quia in hoc cõſiſtit tota difficultas, diffuſius cenſui debere explicari iuxta eam, quæ *tradit* Caiet. 1. 2. *quæſt.* 9. *art.* 2. vbi oſtendit quomodo appetitus ſenſitiuus moueat appetitum intellectiuum occaſionaliter: & dicit: Corpori frigeſcẽti cõueniens fit calefactiuum eius, & ex hoc occaſionatur in tali homine apprehenſio calefactiui, vt conuenientis, & præſentatũ voluntati deſideratur, & mouet voluntatem, ad appetendum ignem calefacientem quem non appeteret tempore magni caloris. Similiter, iracundia percitus ob aliquam offenſam ſibi illatam, ſtante hac paſſione iræ, iudicat conuenientem eſſe vindictam, & percutere inimicum: quod non appeteret, ſi liber eſſet à paſſione iracundiæ: & hoc modo appetitus ſenſitiuus inclinat; voluntatem ad vindictam, remanet tamen voluntas in ſua poteſtate ſequi paſſionem, vel refutare. Attende huic doctrinæ, quia, vt dictum eſt notabili ſexto, nempe voluntatem poſſe moueri ab appetitu ſenſitiuo, intelligitur quo ad ſpecificationem actus, vt ſcilicet velit hoc, vel illud; quia quo ad exercitium ſo-
67 lus † Deus poteſt mouere voluntatem
hominis.

Totam hanc pulcherrimam doctrinã,
68 breuiter, † & ſuccincte S. Thomas explicat his verbis. Sciendum eſt quod indirecte, & per accidẽs impreſſiones corporum cæleſtium ad intellectum, & voluntatem pertingere poſſunt; inquantum ſcilicet, tam intellectus quàm voluntas aliquo modo ab inferioribus viribus accipiunt, quæ organis corporeis alligantur.

Sed

Sed circa no. diuerſimode, ſe habent intellectus & voluntas: nam intellectus ex neceſſitate accipit ab inferioribus viribus appreheuſi. Vnde turbata vi imaginatiua, vel cogitatiua, vel memoratiua ex neceſſitate turbatur actio intellectus, ſed voluntas non ex neceſſitate, ſequitur inclinationem appetitus inferioris. Licet enim paſſiones, quæ ſunt in iraſcibili, & concupiſcibili, habeant quandam vim ad inclinandum voluntatem: tamen in poteſtate voluntatis remanet ſequi paſſiones, vel refutare. Et ideo impreſſio cœleſtium corporum ſecundum quam immutari poſſunt inferiores vires, minus pertingit ad voluntatem. quæ eſt proxima cauſa humanorum actuum, quàm ad intellectum, (& tandem concludit dicendo;) Quia ergo conſtat intellectum & voluntatem nō eſſe actus organorum corporeorum, im-
69 poſſibile † eſt, quod corpora cæleſtia ſint cauſa humanorum actuum. *Hac D. Thom. 1. par. quæſt. 115. art. 4.*

Sed dicet aliquis: Non videtur vera iſta
70 doctrina † Aſtrologi namque frequenter vera enunciant de euentibus bellorum, & alijs humanis actibus, quorum principia ſunt intellectus & voluntas, quod facere non poſſunt niſi cæleſtia corpora eſſent humanorum actuum cauſa.

Nō eſt difficilis ſolutio iſtius argumenti ſi attente conſiderentur, quæ ſupradicta ſunt, videlicet quod appetitus ſenſitiuus eſt actus corporalis organi, quod poteſt moueri, & mutari ex impreſſione corporum cæleſtium, inde oritur quod aliqui ſunt habiles ad iraſcendum, vel concupiſcendum, vel ad ſequendam aliquam paſſionem, ex naturali complexione, & quia vt plurimum homines ducuntur paſſio-
71 ne, cui ſoli ſapientes reſiſtunt † quia ſapiens dominabitur aſtris, cum per voluntatem liberam reſiſtit paſſionibus, quæ cæleſti corpori ſubiecta non eſt, modo explicato. Hinc oritur, quod in pluribus verificantur, quæ pronunciant de humanis actibus. & iſta eſt mens *D. Thom. 1. par. quæſt. 115. art. 4. & 1. 2. quæſt. 10. art. 3.* & etiam *Caietani, ibidem.*

§. XXXXII.

SVMMARIVM.

Proteſtatione conſeruatur ius proteſtantis. 1. *Ampl.* 2.

Melioramenta non repetit, qui illa fecit poſt proteſtationem domini rei melioratæ: ne illa fierent. 3. 7. *Ampl.* 8. 9. 11. 12. 13. 14. 15. *Limit.* 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25.

Remunerandus non eſt qui prohibitus confert beneficium. 4.

Procurator expendens vltra mandatum ſibi datum, non repetit erogata. 6. *Prohibitus emere certo pretio, non repetit, quæ erogauit vltra mandatum.* 5.

Alberic. reprobatur. 10.

1 PRoteſtatione conſeruari † ius & omnē actionem, exceptionemque proteſtātis, indubitati iuris eſt, *l. ſi debitor, §. 1. ff. quib. mod. pign. vel hypot. ſoluit. Dec. per hunc textum in l. vinum, ff. ſi cert. pet. nu.* 5 *Rota deciſ. 3. de fid. inſtr. in nouis. Iaſ. in l. nō ſolum. §. morte. ff. de nou. oper. nunc. num.* 46.
2 *verſ. de iſta* † etiam quod receptum ſit à noſtris quod proteſtatio non ſit actio, nec exceptio, vt inquit *Card. Mantic. deciſ. 204. num. 10.* & conferunt *dicta infra* §. 47.

Dicendum itaque quod ſi melioramēta facta fuerint in fundo alieno, tam reſpectu directi dominij, quàm vtilis, & directi ſimul, poſt proteſtationem & declarationem domini ne fierent, quod exone-
3 retur † dominus ab illorum refectione, quoties contingat rem cum melioramētis reſtitui ſuo domino, vt dixere *Florian. de Sancto Petr. conſ. 1. num. 12. Salic. in l. domum. C. de rei vendic num. 10. verſ. ſecunda caſu, Cyn. in l. fin. C. de negot. geſt. num.* 1.
4 concludens † non remunerandum qui prohibitus facit, etiam ſi bene faciat, & ali-
5 quando potius puniendum, ſubdens † procuratorem prohibitum pluris emere, carere contraria mandati actione ad petendum, ſi pluris emit, *Caſtren. conſ. 248. ſuper*
6 *lib. 1. num.* 1. concludens facientem expenſas vltra promiſſionem, non repetere, quæ erogauit vltra ſibi datam licentiam erogandi, ſed cedere in vtilitatem eius, qui

7 † qui prohibuerat. *Natt. conſ.* 303. *nu.* 4.
Corſet. in ſuis ſingul. §. expenſag l 1. *num.* 1.
Tuſc. concl. 180. *melioramenta, num.* 12. *&*
49. *Pacific. de ſaluian. interdict. inſpect.* 2.
cap. 2. *num.* 234. *Scrader de feud.* 2 *part.* 9.
part. ſection. 2. *nu.* 65. *Card. Tuſc. concl.* 180.
melioramenta num. 49. *Rebel. de oblig. iuſt.*
lib. 7. *quæſt.* 7. *num.* 8. *Gratian.* late *diſcept.*
193. *num.* 11. *& ſeq. Amatus reſol.* 44. *nu.* 3.
circa med. relato *Alberic. & aliis.*
8 Ampl. idem dicendum † ſi melioramẽ-
menta fiant poſt ceptum iudicium rei vẽ-
dicationis, vel alia formula, qua re melio-
rata ſit exuendus, qui fecit melioramẽta.
Alberic. loquens de meliorante fundum
ruſticum, vel vrbanum, pendente iudicio,
vel termino retractus gentilitijs *in l. intra*
vtile §. vendentibus, ff. de minoribus. Boer.
9 *deciſ.* 44. *nu.* 8. addendo † ſiue prohibitio,
vel denuntiatio ſit iudicialis, ſiue extraiu-
cialis, & ſiue melioramenta ſint vtilia,
10 ſiue neceſſaria, cui † tamen non adhæreo
quoad neceſſaria, cum illa reficiantur ma-
læ fidei poſſeſſori, *vt dixi ſupr §.* 11. *Valaſ.*
de iur. emph. quæſt. 25. *num.* 10. quem ſequi-
tur *Molin. de contract. diſput.* 463. *num.* 5.
verſ. licet. Rebel. de oblig. iuſt. lib. 7. *quæſt.* 7.
num. 8.
11 Ampl. præſertim † ſi veriſimiliter con-
ſtet fuiſſe facta ad æmulationem, ſeu cum
euidenti incommodo domini rei melio-
ratæ, veluti ſi melioretur fundus emphi-
teoticus, vel ad tempus conductus, qui
breui aperietur ſuo domino, & deſinet lo-
catio. *Valaſc. de iur. emphit quæſt.* 25. *nu* 10.
in princ. ſequitur *Molin. de contract. quæſt.*
25. *nu.* 5. *circa fin.* exemplum referens, ſi
emphiteuta ſit ſenex, vel valetudinarius,
& illo mortuo emphiteuſis aperietur do-
mino, & idem exemplum repetit, *Molin.*
ibid. Amat. reſolut. 14. *nu.* 7.
12 Ampl. præſertim † vbi erat poſitum in
voluntate proteſtantis ne fierent, *l. fin.* C.
de negot. geſt. per quem textum ita in em-
phiteota firmat *Molin. de contract. diſp.* 463
num. 5. *verſ. licet. Bart. l. non ſolum §. morte.*
ff. de nou. oper. nunc. num. 42. vbi *Ant. Rub.*
num. 402. *Valaſc. de iur. emphit. quæſt.* 25.
num. 9. *in princ.*
13 Ampl. præſertim † vbi proteſtatio facta
fuit poſtquam feudum, vel emphiteuſis,
vel locatio, vel vſufructus expirauerat,
vel fideicommiſſi dies aduenerat, *Scrader*
de feud. 2. *part.* 9. *part. ſect.* 2. *num.* 81. *verſ.*
hæc tamen. Gratian. diſcept. 193. *num.* 13.
14 Ampl. præſertim † ſi dolo malo fiant, vt
puta, quia directus ſit pauper, & meliora-
menta ſunt magna, *l. in fundo, ff. de rei*
vendic. Amat. reſolut. 14. *num.* 8. vbi relatis
pluribus concludit, iſto caſu concedi tan-
tũ melioranti abraſionem, ſi fieri poſſit,
ſiue deterioratione rei, in qua ſunt facta
melioramenta, ſi dominus nollit illorum
æſtimationem ſoluere tamquam ruta &
cæſa.
15 Ampl. præſertim † ſi vltra proteſtatio-
nem fuit præterea interdictum ne fierent.
l. ex duobus, 27 *ff. de negot. geſt. l. ſi pro te.*
ff. mandat. l. fin. vbi *Cyn. & reliquis. C. de*
negot. geſt. Socin. conſ. 26. *num.* 13. *lib.* 1. *&*
conſ. 186. *num.* 3. *lib.* 2. ſequitur & refert
Scrader. de feud. 2. *part.* 9. *part. ſection.* 2.
num. 63.
16 Limit. vbi proteſtatio † non eſt facta
à legitima perſona, veluti à non domino,
vel à procuratore, non habente ſpetiale
mandatum. *Gratian. diſcept.* 193. *nu.* 16.
17 Limit. vbi melioramenta † fiunt à do-
mino rei, quamuis reuocabili, vt puta ab
emptore cum pacto de retrouẽndendo.
Gratian, diſcept. 193. *num.* 9. *& ſeq.*
18 Limit. vbi quis iure † contractus facere
poteſt melioramenta, & fiant in limine
illius, vel quandocũque, ita vt abſit ſuſpi-
tio, quod fiant ad æmulationem, ſeu vt il-
lorum refectione grauetur dominus rei
melioratæ. *Valaſc. de iur. emphit. quæſt.* 25.
num. 9. quem ſequitur *Molin. de contract.*
diſput. 463. *nu.* 5. *eſto, & verſ. licet Roſen-*
tal. exemplum referens ſi poſt factã con-
ceſſionem feudi, vel emphiteuſis, domi-
nus proteſtetur, ne fiant melioramen-
ta. *tract. de feud. cap.* 10. *concluſ.* 43. *nu.* 83.
addendo non differre an melioramenta
ſint vtilia, vel neceſſaria. *Scrader. de feud.*
2. *part.* 9. *part. ſection.* 2. *num.* 64. *Amat. re-*
ſol. 14. *num.* 6. *ver. ſecus ſi iure contractus.*
19 Limit. vbi proteſtatio † vel denuntiatio
fit à domino, poſtquam emphiteota, qui
poteſt in re aliena facere melioramenta,
& illa repetere, manum appoſuerat ad fa-
ciendum illa, vel quia illa cæpiſſet facere,
vel præparaſſet materiam ad illa facien-
da, *l. ſi pecuniam, §. ſi quis, ff. de condict. ob*
cauſ.

*cauſ.Bartol.in l.ait prætor, §. ſi quis parti-
ceps.ff.quæ in fraud. credit. Valaſ. de iure
emphit.quæſt.25. num. 10. circa fin. verſic.
adde vero. Amatus reſolut. 14. nu.5. & ſeq.
Gratian.diſcept.193.num.5.*

20 Limit. vbi is, cui † fit denunciatio cer-
tat de damno euitando, & denuncians de
lucro captando, *l. 2. ff. quod falſ. tut. aut.
Bart in l.ait prætor, §. ſi quis particeps, ff.
quæ in fraud. credit. Valaſc. de iur. emphit.
quæſt.25.num.10.circa fin.verſ.item adde.
Gratian.diſcept.193.num.15.in fine.*

21 Limit. in expenſis † funerum, *Caſtr. in
l.domum, C.de rei vindicat.num.10.verſic.
ſecunda.*

22 Limit. vbi illa fieri † publice intere-
ret. *vt dixi §.antecedenti.*

23 Limit. in expenſis neceſſarijs, † *Scrader
de feud.2. part. 9.part.ſection.2.num. 81.
verſ. hoc tamen reſtringitur.* etiam quod
fiant lite pendente ſuper dimiſſione rei
melioratæ, *vt dixi infra. Gratian. diſcept.
193.num.14.Amat.reſolut.44.num.3.verſ.
tamen.*

24 Limit. ſi in melioramentis † factis pen-
dente lite ſuper dimiſſione rei melioratæ,
ſi fuerint neceſſaria, *l.aut ſi ante, 31. ff.de
rei vend.Boer.deciſ.44.num.8. Gratian.di-
ſcept.193.num.14.& ſeq.Amatus reſol.14.
num.7.& reſol.44.num.3. & 16. & dixi in
antecedenti §.*

25 Limit. iis † omnibus caſibus quibus pro
inuito fieri poteſt ſolutio, quos congeſſi in
meis Collectaneis *ad l.ſoluere, ff.de ſolut.*

---

§. XXXXIII.

SVMMARIVM.

Melioramenta voluptuaria, quæ domino rei non vtilia, vel neceſſaria non ſunt, reficienda non ſunt. 1. Ampl. 3. 4. 5. 9. 10. 11. 12. 13. 14. Limit. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 28. Sublimit. 27. 29.

L. Vtiles, ff. de pet. hæred. emendatur. 26.

Alciat. defenditur. 7.

Theodoſius Rubeus laudatur. 18.

VOluptuaria, ſeu voluntaria meliora-
menta, quæ citra rei vtilitatem, vel
neceſſitatem fiunt, non eſſe reficienda à
domino rei, *dixi ſupra hoc cap. 8. nu. 154.*
& ibidem promiſi, me latius examinatu-
1 rum hanc hypotheſim. † huius opinionis
negatiuæ reperio fuiſſe. *Caſtrenſ.conſ.270.
lib.2, col.2. verſ.de expenſis, & in l.domum,
C.de rei vendic. num.2. circa med.*

2 Exempla voluptuariorum † meliora-
mentorum erunt, ſi in fundo ruſtico, vel
vrbano fiant viridaria, incruſtationes, lo-
ricationes, picturæ, ducantur aquæ ſalien-
tes, deambulationes conſitis arboribus,
apocæ, picturæ, ſtatuæ gypſiæ pariete pẽ-
dentes, & ſimilia, quæ vtilitatem nullam,
vel ſaltem modicam ferunt, potiuſque or-
natum, quam fructum pariunt. idem etiam
dicendum ſi augeatur domus, quæ erat
commoda domino, *Peregrin. de fideicom.
art.50.n.54.in prin. & verſ. idem ſi. Rebel.
de oblig.iuſt.lib.7.quæſt.1. num.4.*

3 Ampl. præſertim † ſi fiant in fundo do-
tali, *l.pro voluptuarijs, ff.de impenſ.in rebus
dotal.fact. Peregrin.de fideicom.art.50.n.54
verſ.bona fidei. Barboſ.l.diuortio. § fin.ff.ſol.
matrim.num.*90. etiam ſi fiant conſentien-
te vxore.

4 Ampl. etiam † ſi dominus fundi ſit di-
ues, *Bart.l.in fundo, ff. de rei vend. num.9.
Capra conſ.90.num.10. Siluan.conſ.49.n.73.
in fin.* refert & ſequitur *Barboſ. l. diuortio.
§.fin.ff.ſol.matrim.nu.104. circa fin*

5 Ampl. vt ſi facta fuerint † à malæ fidei
poſſeſſore, ſine diſtinctione, ſeu limita-
tione aliqua, etiam per illorum abraſionẽ,
amittantur, quia præſumuntur donata; vt
aduerſus *Aleiat. in l. impenſa. ff. de verbor.
ſignif.* & *Myſinger. in §. certe. inſtit. de rer.
diuiſ voluit Io. Gaddæus in d. l. impenſæ. §.
6 voluptuaria, num.3.* addendo textum † in
l.vtiles, verſ.vt tamen. ff. de petit. hæred. non
coniungendum cum præcedentibus, ſed
verſ. ſed ſi bonæ fidei poſſeſſore ſimus. idem
voluit reprobato *Alciat. Barboſ. l. diuortio,
§. fin. ff. ſol. matr. num. 89. verſ. ſed quid.*
Verum potius adhærendum cenſeo, di-
7 ſtinctioni. † *Alciat.* an talia melioramenta
ſint ſeparabilia, vel ſecus, vt priori caſu cõ-
cedatur commoda abraſio, ſecundo autẽ
ſecus, ſubtilis tamen & ingenioſa eſt con-
ſideratio *Gadai.* excluſiua donationis,
quæ in dubio non præſumitur, non facta
mentione *Alciat.* idem voluit, *Peregr. exce-*

pta

pro caſu,quo agatur vniuerſali iudicio petitionis hæreditatis,*de fideicommiſſ.art.*50.*num.*54.*verſ. malæ fidei* , idem voluit *Valaſ.alijs relatis,de iur.emphit.quaeſt.*25.*n.*4.*verſ.ſin autem voluptarias*, *Rebel. de oblig. iuſt.lib:*7.*quaeſt.*2. *num.*16.concludit iſtas
8 expenſas † non refici malæ fidei poſſeſſori,ſed concedi abraſionem ſine deterioratione rei, niſi dominus illas eſſet facturus , vel pluris; illam venditurus , nam reficiet expenſas,vel augmentum pretij excreſcẽtis ex melioramentis .

9 Ampl.etiam ſi facta † fuerint à bonæ fidei poſſeſſore, modo illa non ſint ſeparabilia ,& abraſio futura,non ſit vtilis, *l. pro voluptuarijs, ff. de impenſ.in reb.dot. Peregrin. de fideicommiſ.art.*50.*num.* 54. *verſ. bonæ fidei . Molin.de contract. diſput.*463.*num.*17. *verſ. voluptuarias. Roſental. de feud.cap.*10.*concl.*43.*uum.*104. concludens ſi fiant in feudo etiam deuoluto ſine culpa vaſſalli,non repeti , nec iure actionis , nec retentionis,nec exceptionis, ſed prorſus amitti . *Barboſ.l. diuortio.§.fin.ff. ſolut. matrim.num.*104.*Rebel.de oblig.iuſt.lib.*7.*quaeſt.*2.*num.*6.

10 Ampl.etiam ſi facta † fuerint à colono, vel inquilino, *Menoc.de recuperan. poſſeſſ. remed.*15.*num.*556. relato *Caſtr. conſ.*268.*colum.*3.*verſ. expenſæ vero .Peregrin. de fideicomm.art.*50.*num.*54.*verſ.has etiam.*

11 Ampl. etiam ſi ſunt † facta à negotiorum geſtore.*l.ex duobus.*28.*de neg.geſt.*

12 Ampl.præſertim † ſi fructus percepit is , qui talia fecit melioramẽta.*l.ſũptus.l.emp.* vbi *Bart.ff. de rei vend.Valaſ. de iur. emph. quaeſt.*25.*nu.*4.*verſ.quibus autem .*

13 Ampl. præſertim † vbi à fundo meliorato ſeparari non poſſunt , *l.pro voluptuarijs,ff.de impenſ.in reb.dotal. Caſt.conſ.*270 *lib.*2.*uum.*3.

14 Ampl. etiam ſi ſeparari † poſſunt , ſed non abſque læſione prioris ſtatus rei melioratæ, *l.in fundo,ff.de rei vendicat. l. domum*,C.*eod.Curt.Iun.conſ:*165.*nu.*11.

15 Limit. vbi melioramenta ſunt facta etiam à malæ fidei poſſeſſore , poſtquam interpellauit dominum rei melioratæ, vt illam redimeret , ſi illam putaret ſuam , *Neguſ.de pignorib.*4 *memb.*5.*part.num.*20. *circa med.*

16 Limit. vbi melioramenta † ſunt facta à malę fidei poſſeſſore poſtquam interpellauit dominum rei melioratæ,vt illam redimeret,ſi illam putaret ſuam,*Neguſ. de pignorib.*4.*memb.*5.*part.*20.*circa med.*

Limit. vbi melioramenta voluptuaria ſunt facta ab eo, qui in contumaciam rei,miſſus fuit in poſſeſſionem rei ſeruandæ cauſa , vel ex primo decreto , *vt dixi §.ſequen.*

17 Limit. vbi dominus † fundi meliorati non vult pati abraſionẽ , quæ fiat ſine detrimẽto rei,& ab raſio eſt futura vtilis abradẽti,*l. pro voluptuarijs ,ff.de impenſ.in rebus dot.Barboſ.in l.diuortio,§.fi.ff. ſol.matr. nu.*88.*verſ.bis explicatis .*

18 Limit. vbi ſunt facta † in fundo voluptario,& tacite dixit *Rota* teſte *Seraſin. deciſ.*986.*fuit concluſum*, & expreſſe declarauit *Theodoſius Rubeus* , addendo ad eãdem *deciſ.* & optima ratione , quia ſunt eiuſdem generis,cum fundo , & vrget paritas rationis, qua dicitur reficienda eſſe vtilia,quæ fiant in fundo nõ voluptuario .

19 Limit. in bonæ fidei poſſeſſore † qui conſequi poteſt, id quod eius interſit feciſſe , & non repetere integra melioramenta,vt iudicatum fuiſſe à Senatu Pariſienſi,refert *Ioan.Bracb in l.impenſæ* 79.*ff. de verb.ſignific.num.*14.*Rebel.de oblig. iuſt lib.*7.*quaeſt.*3.*num.*5.*in fin.*

20 Limit. vbi dominus fundi † facturus erat eadem melioramenta . *Peregrin. de fideicomm.art.*50.*num.*54.*verſ.huiuſmodi . Scrader de feud.* 2.*part.*9.*part.ſection.*2.*num.*75.*verſ.vel niſi dominus.Rebel. de oblig.iuſt.lib.*7 *q.*3.*num.*5.*in fin. & quaeſt.*4.*num.*2.*in fin.Boer.deciſ.*44.*num.*10. *Roſendal.de feud.cap.*10. *concl.*43. *num.*105.*Barboſ.in l.diuortio, §.fin.ff.ſolu.matrim.n.*104 *in fin.*

21 Limit. vbi † dominus fundi; hoc genere melioramentorum,meliorati,erat illum paratus vendere, vel ſtatim illo reſtituto expoſuit illum venalem , & carius ideo vendidit,*l.in fundo,l.aut niſi venales,l.aut ſi ff.de rei vendic.l.quod ſi hæres,ff.de impenſ.in rei dotal. Peregrin.per hæc iura,de fideicomm.art.*50.*num.*54.*verſ.huiuſmodi . Scrader. de feud.* 2. *part.* 9.*part. ſection.* 2. *num.* 75. *verſ. vel niſi dominus feudi.Boer. deciſ.*44 .*num.*10. *Rebel.de oblig. iuſt: lib.*7. *de expenſ. quaeſt.* 4. *num.* 2. *in fin. Neguſ.*

Digitized by Google

de pignorib.4.part.memb.5.num.20.circa
22 *med.* ampliando † etiam quod facta fue-
rint à malæ fidei poſſeſſore, *Roſemtal.de*
*feud.cap.*10.*concl* 43. *num.*106. *Barboſ.l.di-*
*uortio,§.fin.ff.ſol.matr.nu.*104.*in fin.*
23 Limit. vbi huiuſmodi † melioramentis
fundus fit fertilior, & vberiores fert fru-
ctus *Alexan conſ.*100. *dub.*4. *volum.*2.*Ber-*
*tazol.conſ.*79. *nu.*22. quos refert & ſequi-
tur *Peregr.de fideic.art.*50.*n.*54.*verſ. idē ſi.*
24 Limit.in foro conſcientiæ † etiam quod
facta fuerint à malæ fidei poſſeſſore, ſi nol-
lit dominus pati illa abradi. *Rebel.de obl.iu-*
*ſtit.lib.*7.*q.*2.*n.*16.addendo procedere præ-
ſertim, ſi dominus rei erat illa facturus,
vel rem melioratam carius venditurus.
Limit.vbi ex huiuſmodi melioramen-
25 tis fundus pluris æſtimatur. *Peregrin. de*
*fideicomm.art.*50.*num* 54.*verſ.idem ſi.*
26 Limit.vbi ſunt facta † de expreſſa vo-
luntate domini, *argumen. l.* 3.*§. ſed ſi mu-*
tuatus. ff. de in rem, verſ.l.af.§. per reten-
tionem.inſt.de act.num 8.*Caſtren.conſ.*270.
*lib.*2.*num.*4.refert & ſequitur *Scrader. de*
*feud.*2 *part.*9.*part.ſection.*2.*num.*75.*verſ.*
niſi illa fuerint facta. Roſental. de feud.
*cap.*10.*concl.*43.*num.*105.*Barboſ. l.diuortio,*
*§.fin.ff.ſolut.matrim.num.*89.*in fin.*
27 Sublimitando † *num.*90. ſi fiant in fun-
do dotali, & rationem refert ſublimita-
tionis, idē repetit *Rebel.de oblig.iuſt.lib.*7.
quæſt. 2. *num.* 6. *& quæſt.*1.*num.* 10.
28 Limit, vbi ſine læſione ſtatus † rei me-
lioratæ abradi poſſunt quomodocūque,
& qualitercumque, illa fuerint facta.
*Scrad.de feud.*2.*part.*9.*part.ſection.*2.*n.*75.
verſ. ſi vero impenſæ. addendo, ſi res me-
liorata fuerit reſtituta, poſſe meliorantē,
& illius hæredem agere, vt ſibi permitta-
tur abraſio, vel illorum æſtimationem
ſolui; *Molin.de contract.diſput.*463 *num.*17.
in princ.Roſental.de feud.cap 10. *concl.* 43.
*num.*107.vbi id late probat.

Intelligas tamen omnia, quæ dicta ſunt
ſunt de abraſione, ſi dominus nollet ſol-
uere pretium melioramentorum, tanti
quanti valent in abſtracto, ſeu tanquam
ruta, & cæſa. Secus ſi contrarium vellit.
Barboſ. l. diuortio. §. fin. ff. de ſol. matrim.
*num.*102.*verſ. vnde infertur. Rebel.de ob-*
*lig.iuſt.lib.*7.*quæſt.*2.*nu.*6.*verſ. in euentu.*

§. XXXXIIII.

SVMMARIVM.

Iactare ſuum nemo præſumitur. 1. *Ampl.*2.
in Probationibus non quod poſſibile, ſed quod verisſimile eſt, ſequi debemus. 3.
Melioramenta facta gratis in fundo alieno, non repetuntur, vbi dominus deſtinarat illa facere, vel alius pariter gratis. 1. *Ampl.* 3.4.5. *Limit.*6.7.8.9.
*L.*2.*C.de negot.geſt. declaratur.* 2.

OCcupabor in examine caſus de raro
contingenti, cum enim nemo præ-
1 ſumatur † iactare ſuum. *l.cum de indebito,*
ff de probat. naturale enim eſt vt inquit,
Ariſt. 1.*ethic.cap.*1. quod nemo fortunas
ſuas, abſque aliquo emolumēto, proijciat,
2 & tactum aſſumptū, † quod potius error,
quam donatio præſumatur. vt late dedu-
cit *Surd.conſ.* 349. *num.*19. vel ſaltem ca-
pienda præſumptio, qua minorem perdi-
tionem ſuarum fortunarum dicatur quis
feciſſe. *Anton.de Butr.conſ.*66. *primo aſpe-*
*ctu.*ſequitur *Crauet.conſ.* 106. *Honoratus*
3 *n.*11.in probationibus † enim, nō quod poſ-
ſibile, ſed quod veroſimile eſt, ſequi debe-
mus. *l.nō eſt veriſimile, ff quod metus cauſ.*
cum alijs congeſtis à Dec. in cap. in præſen-
*tia.de probat. Notab.*12.*Detian.conſ.*1.*col.*5.
num 18.

Attamen eſto, quod quis vellit gratis
facere in fundo alieno melioramēta, quæ
poſſeſſor, & dominus reuocabilis facere
4 deſtinauit, non repetitur † illorum æſti-
matio, ſi fiant à poſſeſſore, probatur *l.*2.*&*
dictis doctorum ibidem, C. de negot. geſtor.
per quem textum hoc firmat contra vaſ-
ſallum volentem meliorare feudum *Scra-*
*der.de feud.*2.*parte.* 9.*par. ſect.*2.*num* 83.
5 reſpondendo obiecto, quod *d. l.*2. loqua-
tur de pupillo, & re penitus aliena. & con-
ſequenter illam non extendendam ad res
maiorum, nec quæ non ſunt abſolute poſ-
ſeſsoris, quia vtrobique militat eadem
ratio volentis meliorare gratis rem pupil-
li, & quæ vtilis ſit dominij, tantum poſ-
ſeſſoris, cum voluntate meliorare rem
maioris, quæ abſolute ſit illius: plura con-
gerens circa effectus identitatis rationis.

Roſen-

Roſental. idem repetit de feud. cap. 10. *concluſ.* 43. *num.* 108. *& ſeq.*

6 Ampl. præſertim ſi is, qui gratis facturus erat melioramenta, erat amicus, vel conſanguineus, vel benemeritus domini rei melioratæ. *Barbat. conſ* 62. *nu.* 16. *lib.* 4. *Scrader. de feud.* 2. *part.* 9. *part. ſect.* 2. *nu.* 85. *verſ. ſecundo in fin.*

7 Ampl. præſertim † vbi is tertius erat paratus eadem melioramenta facere. *Scrader. de feud.* 2. *part.* 9. *part. ſect.* 2. *nu.* 35. *verſ. tertio.*

5 Ampl. idem dicendum † ſi paratus erat ſubminiſtrare pecunias, cuicumq; volenti facere melioramenta, quæ deinde fuere facta, *arg. l. diuus Pius.* 16. *ff. de ſeruit. ruſt. præd. l. iniuriarum.* 13. *§. penult. ff. de iniur.* per quæ iura, ita firmat *Scrad. de feud.* 2. *part.* 9. *part. ſect.* 2. *nu.* 85. *verſ. quinto. Roſental. de feud. cap.* 10. *concluſ.* 43. *num.* 109.

6 Limit. vbi is, qui melioramenta † fecit, neſciebat tertium illa facturum gratis, *arg. l.* 3. *§. ſufficit, ff. de contrar. & vtil. actio. tutel.* per quem textum *Scrader de feud.* 2. *part.* 9. *part. ſection.* 2. *num.* 85. *verſ. ſecundo. circa med.* aſſerit ita firmaſſe *Fulgoſ. & Alexan. in l.* 2. *C. de negot. geſtor.* addendo propterea dominum rei melioratæ, vbi ab illo petũtur melioramẽta, vt illorũ exceptione, retardetur exequtio ſentẽtiæ, ad illius fauorẽ latæ, debere replicare & probare, quod qui fecit melioramenta ſciebat alium facturum gratis melioramenta eadem, & paratum eſſe facere.

7 Limit. vbi is tertius † non erat paratus facere melioramenta eiſdem modo forma, & figura, quibus ſunt facta, *argumen l. fin. ff. de vſu & habit.* per quem textum ita firmat *Scrader de feud,* 2. *part.* 9. *part. ſection.* 2. *n.* 85. *ver. quarto.*

8 Limit. vbi is tertius † volebat quidem eadem melioramenta facere, ſed per deputatos ab illo artifice, vel aſſiſtente aliquo ab eo nominato, vel etiam ipſo aſtante, vel ingrediente fundum meliorandum *argum: l. diuus Pius,* 16. *ff. de ſeruit. ruſtic. præd. Scrader. de feud.* 2. *part.* 9. *part. ſect.* 2. *num.* 85. *verſ. quinto.* addendo præſertim ſi agatur de meliorando feudo, vel arce, vel domo, quam quis habitat, ne pandãtur arcana domus. ſecus ſi is tertius velit dare pecunias deputatis ab ipſo domino & poſſeſſore. *Roſental. de feud. cap.* 10. *concluſ.* 43. *n.* 109.

12 Limit. ad effectum † retentionis, vbi res meliorata ſit illius domino reſtituenda. *Molignat. tract. de retent. quæſt.* 113. ampliãdo etiam ſi melioramta perierint.

§. XXXXV.

SVMMARIVM.

Melioramentorum exceptio ceſſat vbi contra melioramenta prætendentem ſemel eſt iudicatum de melioramentis. 1. *Ampl.* 2. 3. 5. 7. 8. 9. *Limit.* 10. 11. 13.

In exceptione ſuccumbens quando ſuccumbat in actione. 3. 12.

Agere ad eundem finem quando quis dicatur. 6.

REi iudicatæ plures eſſe effectus, illiuſque cauſa multa eſſe in iure noſtro ſcripta ſingularia dixi in meis Collectaneis *ad l. res iudicata. ff. de reg. iur.* addẽ hic, ibi non relatum effectum, & ſingularem, quod lata ſententia † contra † melioramenta prætendentem, vt non ſit amplius in melioramentorum prætenſione audiendus. *vt dixi in regula conſtituta hoc cap. octauo, num.* 158.

2 Ampl. vt multo minus † ſint audiendi illius hæredes. *Scrader. de feud.* 2. *par.* 9. *part. ſect.* 2. *num.* 107. *&* 158.

3 Ampl. nec etiam † excipiendo. *Innocen. in cap. fin. de ordin. cognit. num.* 2. concludens ſuccumbentem in actione, debere ſuccumbere in exceptione, procedente ab eadem cauſa tanquam in minori, *l. & an eadem, ff. de except. rei iudicat.* ſequitur *Caſtren. in l. Iulianus,* 60. *ff. de condit. in-*

4 *deb.* † Limitando tamen ſi poſt ſentẽtiam interceſſit nouatio, vel noua cauſa, vt inquit *Caſtren. in l. Iulianus, ff. de condit. indebit. num.* 17. *in fin.*

5 Ampl. præſertim † vbi ſecundo iudicio impugnaretur primum, ſeu vbi ſecundo iudicio impugnatur prima ſententia; ſeu vbi ſecundum iudicium, tendit ad eumdẽ finem, *Caſtr. l. Iulianus,* 60. *ff. de condit.*

indebit.num.17.verſ.aut non venitur. Ripa in l.qui Roma, §.duo fratres,ff.de verb.ob-
6 ligat. num. 25. vbi declarat quando † quis dicatur agere ad eumdem finem.

7 Ampl. præſertim † vbi non ſuperuenit noua agendi cauſa, *Caſt.in l. Iulianus*, 60. *ff.de condict.indebit.num.*17 *in fin.l.ſi mater,*11.§ *ſi quis autem fuudum, ff.de except. rei iudicat.* per quem textum ita firmat *Scrader.de feud.2.part.9.part.ſect.2.n.*107. *verſ.quod tamen.*

8 Ampl. præſertim † vbi ſecundum iudicium procedit ex eadem cauſa, qua prius fuerat actum, vel exceptum de melioramentis, *l.ſi autem §.fin.* vbi *Bart. & Caſtr. ff.de neg.geſt. Bart. l.qui Roma, §. duo fratres,ff.de verb oblig. num* 7. *& Ripa num.*25. quos refert & ſequitur & ex illorum dictis,ita firmat *Scrader.de feud.2.par.9.par. ſect.2.num.*109.*in fin.*

9 Ampl.præſertim † vbi in primo iudicio fuit reiecta melioramentorum exceptio. *l.ſiue autem,§ fin.ff. de negot.geſtor. Bart. l.qui Roma,§.duo fratres,ff.de verb.obligat. num.7.& Ripa,num.*25.

10 Limit. vbi melioramenta † petuntur, ſeu de illis excipitur,ex alio capite diuerſo,ab eo quo fuit actum, vel exceptum, *l.ſi mater,*11.§.*ſi quis autem fundum,ff.de except.rei iudicat.*

11 Limit. vbi ſententia † lata fuit contra excipientem de melioramentis, quia non eſt illi ſublata actio, quo minus illa petat agendo, *Innocen.in cap.fin.de ordin.cognit. num.2.in princ.* eam afferens rationem,

12 quia excipiens nihil petit, & ideo † abſolutio lata ſuper exceptione, non parit exceptionem rei iudicatæ, & in terminis noſtris firmat *Scrader.*relato *Boer. dec.*44. *tractat.de feud. 2.part. 9.part.ſection. 2. num.*107.*verſ.ſecus autem,* addendo hoc præſertim procedere, quando de exceptione melioramentorum fuit tantum ſummarie cognitum.

13 Limit.vbi oppoſita melioramentorum exceptione, iudex in ſententia pronuntiauit rem eſſe reſtituendam,nulla de melioramentis facta mentione, *Scrader de feud.2.part. 9.part.ſection.2.num.* 109.*& dixi ſupra hoc cap.*8. *num.*11. & ratio eſt, quia agendo deduci poteſt id, quod in alio iudicio deductum fuit excipiendo, ſi exceptio de directo non contradicit ſententiæ latæ,vel expreſſe non fuit reiecta, *Ripa,l.qui Roma,§. duo fratres,ff. de verb. obligat.num.*26.

14 Limit. vbi exceptio † melioramentorum fuit reiecta ex cauſa,quæ nihil commune habet cum actione, quæ deinde mouetur in alio iudicio ad petendum melioramenta, *Bart. l. qui Roma, §. duo fratres,ff.de verb.obligat.num.*7.& *Ripa,n.*27. ſequitur *Scader de feud.* 2. *part.* 9. *part. ſect.2.num.*109.*verſ.idem eſt.*

15 Limit. vbi ſecundo † iudicio non impugnatur ſententia lata in primo, & actio tendit ad alium finem, *l. vendicantem in fin.& l.ſequen.ff. de rei vendicat.* per quæ iura ita firmat *Caſtr in l.Iulianus,*60.*ff. de condict. indeb,num.*17. *verſ. aut non venitur.Ripa in l.qui Roma,§ duo fratres.ff. de verb.obligat.num.*25.

§. XXXXVI.

SVMMARIVM.

In contumaces, quæ pœna conſtituta. 1.

Melioramenta omnis generis ſunt reficienda miſſo in poſſeſſionem rei deinde meliorata in contumaciam. 1. *Ampl.* 2. 5. 7. 8. 9. 11. *Limit.*10.

*Contumax non auditur niſi refectis expenſis vſque ad obulum.*3.

Libellum emendare volens non auditur niſi refectis expenſis. 4.

Incontinenti quando dicatur facta probatio. 6.

Quantum temporis detur ad faciendam liquidationem incontinenti. ibid.

Contumatia ſæpe prodeſt. 12.

IN contumaces multas, & plures fuiſſe à iure conſtitutas pœnas,nemo eſt qui neſciat, vnde vulgatum,contra contuma-
1 ces omnia iura clamant, dictis tamen † *Marant. in prax. part. 6. §.& aduertatur citra contumatiam,num. 9. vſque in fine,* qui vigintiquatuor pœnas cōtumacis refert,addam ego hic vigeſimam quintam, vt promiſi *ſup.cap.8. n.* 80.vt miſſo in poſſeſſionem in contumaciam rei conuenti reſi-

Digitized by Google

reficienda ſint melioramenta cuiuſuis
generis, nulla facta diſtinctione perſona-
rum, quæ illa reficere debent, an ſint diui-
tes, vel pauperes.
2 Ampl. vt paſſus miſſionem † non au-
diatur antequam refunderit melioramē-
ta liquida, etiam quod offeratur cautio
de illis ſoluendis, *l. ſtatu liber 5 in princ.*
& §. fin. ff. de ſtat liber l. cum ſeruus, 82. ff.
de condit. & demonſtr. per quæ iura, ita
firmat *Scrader de feud. 2. part. 9. part. ſect. 2.*
3 *num. 119. & ſeq.* eam afferens rationem, †
quia contumax non auditur niſi refectis
expenſis iudicij, in quo ille fuit cõtumax,
4 nec licet actori † emendare libellum, vel
errorem ſuum, niſi refectis expenſis, quas
fecit reus cõuentus, *l. ſancimus, C. de iudic.*
vbi Iaſ. num. 13. & firmant *Bart. Bald. & re-*
liqui in l. edita, C. de edend.
5 Ampl. idem dicendum † ſi meliora-
menta ſint illiquida, ſed incontinenti li-
quidari poſſunt, quia paria ſunt aliquid
eſſe liquidum, & incontinenti liquidari
poſſe, vt late examinaui *ſupra, §. 31.* & in
terminis noſtris voluit *Scrader de feud.*
2. part. 9. part. ſection. 2. num. 123 & ſeq.
6 *pluribus*, vbi declarat, quando dicantur †
liquidari incontinenti, & quantum tem-
poris, ſeu qualis dilatio ſit concedenda ad
liquidandũ. Sublimitando *n. 131.* vbi liqui-
datio, non poteſt fieri incontinenti, ſeu
liquidatio eget altiori indagine, *vt dixi*
d. §. 31. Limit. num. 44.
7 Ampl. vt in tantum † ſint melioramen-
ta reſtituenda melioranti, vt contumax
paſſus miſſionem, non audiatur, etiam ſi
tantum deficiat obolus, pro completa,
& perfecta ſatisfactione meliorantis, *vt*
dixi ſupra hoc cap. 8. num. 67. Scrader de
de feud. 2. par. 9 par. ſect. 2. nu. 128. & ſeq.
comprobans hoc exemplo ſpoliatoris,
emendantis libellum.
8 Ampl. quod ſi melioramentorum † li-
quidatio altiorem requirat indaginem,
non audiatur paſſus miſſionem, quamuis
ſit diues, niſi præſtita cautione, ſeu fideiuſ-
ſione de illis ſoluendis, vbi fuerin liquida-
ta, *Ripa in l. ſi inſulam, ff. de verb. obligat.*
num. 67. Tiraquel. de retract. lignag. §. 1.
gloſ. 19. num. 3. ſequitur in terminis no-
ſtris, *Scrader. de feud. 2. part. 9. part. ſect. 2.*
num. 133.

9 Amplia etiam ſi paſſus † miſſio-
nem replicet melioramenta fuiſſe facta
dolo malo, vel aliam afferat cauſam,
quare ſit excuſandus à ſolutione meliora-
mentorum, *Scrader de feud. 2. part. 9. part.*
ſect. 2. nu. 135. & ſeq. ibi late proba. hanc
extenſionem.
10 Limit. de iure canonico *Hoſtien. & Io.*
Andr. in cap. 3. de eo qui miſſit in poſſeſſ. rei
ſeruand. quos refert & ſequitur, *Roman.*
ſingul. 413. tu habes.
11 Contrarium † voluit *Abb. in d. cap 3.*
num. 11. eam afferens rationem, quia non
eſt iure Canonico aliter cautum, quam
eſt cautum de iure ciuili, & quia contumax
non debet eſſe paris, vel melioris condi-
tionis, quam ſit non contumax, *l. non ſolum*
ff. de noxal. Alexan. l. 2. C. de edend. num. 6. &
Iaſ. num. 13.
Magna tamen eſt *Hoſt. & Andr.* & reli-
quorum conſentientium auctoritas. *in d.*
cap. 3. & illorum opinioni adhæreo, cum
12 ſit mitior, nec ſit nouum, contumaciam †
ſæpe prodeſſe, vt referunt *Roland. à Vall.*
conſ. 29. quia lib. 3. num. 22. & ſequen. p lu-
rib. Cardin. Tuſc. 124. ſententia.

§. XXXXVII.

SVMMARIVM.

Melioramenta non ſunt reficienda ei, qui lite pendente illa fecit. 1. *Quare.* 2. *Ampl.* 3. 4. 5. 6. 7. 8. *Limit.* 9. 10.

Sicuti regulariter non fit deterior con-
ditio eorum, qui litem ſunt conteſta-
ti. ita in reum litemota, illius ſit peior
conditio, *l. non ſolet. ff. de regul. iur.* & ibi
Dec. & reliqui, hinc plures litis motæ effe-
ctus, de quibus pet *Lancell. de attentat. lite*
penden. referam hic vnum noſtro melio-
ramentorum argumento, non omitten-
1 dum † vt ſi fiant poſt cœptam litem ſu-
per re meliorata, vt illã non ſint reficienda
à victore, *Valaſ. de iur. emphit. quæſt. 25.*
num. 4. verſ. verius videtur, eam afferens
2 rationem qui lite conteſtata, reus † con-
ſtituitur in mala fide, & ſit prædo. relatis,
qui reprobãt hanc rationem, quibus addo
Gar-

Digitized by Google

Garzia de expenſ. cap. 6. num. 2. & ſequen. Mazon. deciſ. Lucenſ. 81. num. 25. verſ. comprobatur, quas concordat *Amat. reſolut. 14. num. 15. verſ. ſecundum, Valaſ. de iur. emph. quæſt. 25. num. 4.* & conferunt *dicta ſupra*, §. 42.

3 Ampl. quod ſi fuerint vtilia † tantum, concedatur melioranti abraſio, modo fiat ſine læſione prioris ſtatus rei, *l. domum in fin.* vbi *Caſtren. C. de rei vendic. num. 3. Valaſ. de iur. emphit. quæſt. 25. nu. 4. verſ. quod ſi fuerint impenſæ. Garzia de expenſ. cap. 5. & dixi ſup. §. 7. num. 23.* conceſſa tamen optione domino an vellit pati abraſionem, vel ſoluere melioramenta, *vt dixi ſupra §. 33. num. 16.*

4 Amplia quod ſi melioramẽta † vtilia quis cœpit tantum, & non perfecit, neque cõcedatur illi abraſio, etiam ſi fieri poſſit ſine detrimento rei. *Vallaſ. de iur. emphit. quæſt. 25. num 4. verſ. ſi vero ædificauit.*

5 Ampl. præſertim ſi fuerint † voluptuaria, *Valaſc. de iur. emphit. quæſt. 25. num. 4 verſ. ſi autem* voluptuaria, & *verſic. ſi vero ædific.* addendo neque concedi abraſionem, licet *Amat. reſol. 14. nu. 20.* referat diſſentientes.

6 Ampl. præſertim † ſi fuerint magna, & exceſſiua; *Valaſ. de iur. emphit. quæſt. 25. num. 4. verſ. nec enim.*

7 Ampl. præſertim † ſi lis fuit mota, quia emphiteuſis ſit finita, vel ad dominum deuoluta, facto, & culpa emphiteotæ, *Valaſ. de iur. emphit. quæſt. 25. num. 4. in prin.*

8 Ampl. præſertim † ſi facta fuerint poſt ſententiam latam ad fauorem domini rei, *Valaſ. de iur emphit. quæſt. 25. num. 5.*

9 Limit. in melioramentis † neceſſarijs, *vt dixi ſupra, §. 42. in Limit. §. 10.* examinaui. *Amat. reſolut. 14. num. 16. & reſol. 44. num. 3. circa med.*

10 *Garzias* tamen † *tract. de expinſ. cap. 6. num. 2. & ſeq.* refert diuerſimode fuiſſe iudicatum à Senatu Luſitano, addendo arbitrarium eſſe iudici, conſiderata qualitate perſonarum, litigantium, & meliorarnentorum.

§. XXXXVIII.

SVMMARIVM.

§. *Quibus in proœm. Cod. redarguitur, 1.*
Tribonianus redarguitur de mendacio quod contrarium nihil ſit in iure. 2.
Melioramenta, an reficienda vbi illa ſunt cõpenſanda cum fructibus anceps eſt quæſtio & multis modis refertur conciliari. 3. 4. 5.
Melioramenta facta à bonæ fidei poſſeſſore ſine titulo compenſanda cum fructibus perceptis, non retardant executionem ſententiæ, 6. & quare, ibid. in fin. 35. Ampl. 9. 11. 12. 13. 14. 16. 17. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 36. 37. 38. 39. 40. Limit. 18. 41. 43. 44. 45. 46. 47. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 59. 60. 64. Sublimit. 10.
An compenſatio iſta fiat ipſo iure. 8.
Poſſeſſor bonæ fidei ſine titulo quis dicatur. 7.
Titulatus à domino rei non compenſat, 42.
Dubitans, ignorans & errans, in re, vel perſona ſua, procedunt à pari, 48. 49. 50. & 51.
Abbas declaratur, 58.
Gloſſa declaratur, 66.
l. ſumptus / *l. emptor* *ff. de rei vendic. Declaratur. 70*
Fructuum quantitas quomodo probetur. 71.

INter cæteras limitationes quas retuli *ſupra hoc cap. 8.* dari à doctoribus regulæ, vt ſententiæ exequtio retardetur, oppoſita melioramentorum exceptione, ab eo, cui res in poſſeſſorio, vel petitorio prætenditur euinci, illa eſt præcipua, quoties melioramẽta ſunt compenſanda cum fructibus perceptis, & conſequenter omni caſu quo quis irreuocabiliter non facit fructus ſuos ex re, quam poſſidet bona vel mala, vel nec bona, vel mala fide.

Antequam tamen examen relatæ limitationis aggrediar, notandum eſt Doctores miſere ſe torquere in concilianda repugnantia circa relatam compenſationẽ, quæ potius videtur abſolute neganda, quam caſu aliquo concedenda, cum bonæ fidei poſſeſſor ſuos faciat fructus rei, quam poſſidet, cenſentibus aliquibus in hoc articulo ſcriptam fuiſſe in corpore iuris non concordabilem antinomiam, & Iuſtinianum conuinci de mendacio

dum

1 dum *in proœm. ſui Cod. in §. Quibus.* † glo-
riatur, nihil in iure ſuo eſſe contrarium.
addendo Tribonianum immemorem re-
2 tuliſſe † contraria prudentum reſponſa in
pandectis, quas nobis cum Theophilo,
Dorotheo, & reliquis ſocijs conſarcinauit.
*Couar. var. reſolut. lib. 1. cap. 3. ſcribit Paulus
num. 6. & in cap. poſſeſſor. de regul. iur. par. 2.*
3 *§. 7.* Alij aſſerant difficultatem † nunc de-
cidendam iuxta ſtylum fori & praxim
Curiæ, vbi motu lis ſuper fructibus perce-
ptis à bonæ fidei poſſeſſore agitatur, *Pinel.
in l. 2. part. 2. cap. 4 num 46. & ſequen.*
4 † Alij in plures partes; & caſus ſecantes dif-
ficultatem, addunt tot & tales ſubdiſtin-
ctiones, vt illarũ veritatem, & vbi ſit con-
ſiſtendum, vt inquit; *Garzia de expenſ.
cap. 23. in fin* difficile ſit, aſſequi. *Menoch.
de recup. poſſeſſ. 15. num. 576. & ſeq.* & demũ
alij, alia tradiderint: quę alijs reiectis, quis-
5 que credidit eſſe tantum vera, quia à ſe-
ipſis fuere excogitata. *Anton. Fab. cõiectur.
lib. 4. cap 17. illuſtris, & in ſuo Codic. de
fruct. & lit. expenſ. definit. 64.* cum petitio.
*Vaſquius controu. ſubſequent. lib. 3. cap.
70. Bonæ fidei. Gouen. var. lection. lib. 2.
cap. 15. Pomponius. Hug. Donel. de fructib.
cap. 23. & ſeq. & lib. 4. commemt. cap. 24.
Lorot de fructib. axiomat. 67. & ſeq. Hart.
Piſtor quæſt. 25 cum trib' ſeq. lib. 4. And. Kol.
exercitat. final. lib. 1. Io. Goeddæ in l. bonæ
fidei, ff. de verb. ſignif. num. 12. vſque in fin.
Iacob. Scultes quæſt. 28. nu. 10. & ſeq. Bar-
boſ. in l. diuortio, § fin ff. ſolut. matr. num. 1.
& ſeq. Card. Tuſc. concl. 490. fructus. Rebel.
de obligat. iuſt. lib. 7. quæſt. 5.*

Ego tamen *hoc §. & ſeq.* reſtringendo
difficultatem ad caſus faciendæ, vel ne-
gandæ compenſationis fructuum cum
melioramentis, propoſita affirmatiua re-
gula, addã ampliationes, & limitationes,
ex quibus colligere licebit, quãdo firmius
ſit dicendum, vel negandum fructus cum
melioramentis eſſe compenſandos.

Prima ergo regula ſit, vt bonæ fidei
poſſeſſor, qui melioramenta fecit in re,
quam poſſidet, fructus perceptos, cum
melioramentis compenſet, nec gaudeat
beneficio retentionis, ideo nec retardet
exequtionem ſententiæ in eum latæ ſu-
per auocatione rei melioratæ, *l. ſumptus,
l. emptor, ff. de rei vendic. l. ſuper. C. de eui-
ction. gloſ. in l. certum, verb bonæ, C. de re-
vend. Bartol. l. quod dicitur, 58. § fin. ff. de le-
gat. 3. in fin Iaſ. l. domus, ff. de legat. 1. nu. 3.
& Caſtr. num. 5. Rebel. de oblig. iuſt. lib. 7
quæſt. 5. num. 1.* aſſerens, ita practicari in
Hiſpania, & Luſitania. *Valaſc. de iur. em-
ph. quæſt. 25. nu. 29. in princ. verſ.* & eſt ra-
tio. *Cruuet. conſ. 408. Corin. num. 12. Bald.
conſ. 309. quæritur lib. 2. fin. Gail. obſer-
uat. 121. filius, lib. 2. num. 14. Neguſ. de pi-
gnorib. 4. membr. 5 part. num. 12. in princip.
Gabriel de acq. rerum domin. concl. 1. num. 1.
Rebel. de oblig. iuſt. lib. 7. quæſt. 3. in princ.
& num. 6.* vbi late comprobat *Petr. de fi-
deicomm quæſt. 15. num. 314. & 321. Tuſcus
concluſ. 180. melioramenta, num. 41. & ſeq.
Ruin conſ. 165. lib. 4 num. 1. Barboſ. l. diuor-
tio, § fin. ff. ſol. matr. num. 41.* vbi etiam ra-
tionem aſſignat *Bald. l. in fundo, 39. ff. de rei
vend. num. 3.* addendo notandum eſſe,
quod fiat compenſatio per modum repli-
cationis, non autem exceptionis, *Corn.
conſ. 86. lib. 4. num. 2. Felin cap. cum cauſa,
de re iudic. nu. 28. Garzia de expenſ. cap. 23.
num. 52. circa med. & num. 55.* vbi rationẽ
7 † huius compenſationis, refert *Rota diuerſ.
in recent. deciſ. 150. part. 2. num. 6. Cardin.
Tuſc. concluſ. 178. melioramenta, num. 16.
& 19. & concl. 490. Fructus nu. 82. Peregrin.
de fideicom. art. 50. nu. 66. Viuius opin. 622.
poſſeſſor n. 1.*

7 Poſſeſſor † bonæ fidei, quis dicatur iſto
caſu, *Petra de fideicomm. quæſt. 15. num.
342. & ſeq. Tuſc concl. 179. melioramenta,
num. 11. & concl. 490. fructus nu. 34. & ſeq.*
pluribus *Garzia de expenſ. cap. 23. num. 11.
Viuius opin. 622. num. 3.*

8 An autem iſta † compenſatio fiat ipſo
iure [viden: *Bart. l. quod dicitur, ff. de
impenſ. in reb. dotal. fact. num. 10.*

9 Ampl. etiam † in iudicio petitionis hæ-
reditatis, *Alberic. in l. ſumptus, ff. de rei ven-
dic.* quem refert & ſequitur *Socin. iun. conſ.
150.* pro reſolutione, *lib. 1. num. 33.*

10 Intelligas tamen concluſionem † cum
ſuis extenſionibus, deductis expenſis fru-
ctuum cauſa factis, *Boer. deciſ. 44. num. 23.
verſ. & ideo.* quia fructus dicuntur qui ſu-
perſunt deductis expenſis, *l. fructus, ff. ſol.
matrim.* ad quem textum plura dixi in
in meis Collectaneis, *Rebell. de oblig. iuſt.
lib. 6. de expenſ. quæſt. 3. num. 1. Tiraquel. de
retract.*

Digitized by Google

retract.lignag.§.1.gloſ.15.num.1. & ſequen.
11 Ampl.etiam ſi melioramenta ſit neceſ-
ſaria, *vt dixi ſupra hoc cap. 8. §. 9. num.38.*
Pinel in l.2.C.de reſcind.vend.part.2.cap.4.
num.62.Gama deciſ.310.num.6.Io.Igneus
in l.dudum,C.de cont.empt.num.48.Molin.
de contract.diſput.463.num.14.Petra de
fideicomm.quæſt.15. num.314.in fin.Corn.
conſ.86.lib.4.num. 2. circa fin. Rebel. de ob-
lig.iuſt.lib.7.quæſt.3.in princ.Tuſc.concluſ.
178.melioramenta,num.14.in fin.
12 Ampl. etiam † in melioramentis vtili-
bus tantum, *Pinel.in l. 2. C. de reſcinden.*
vend.part.2.cap.4. num.62.Alex.conſ.154.
conſideratis,lib.6.num.5.Gama deciſ. 310.
num.6.Molin.de contract.diſput.463.n.14.
15.Rebel.de oblig.iuſt.lib.7.quæſt.3.in prin.
13 Ampl. præſertim † vbi fructus percepti
ſpectabant ad eum, qui rem melioratam
vendicauit, *Neguſ.de pignoribus 4. memb.*
5.part. num. 13.verſ. & ex hoc Alexand.
conſ.154. lib. 6. num.5. Tuſcus concl.490.
fructus num.27.circa med. & num.82.cir-
ca fin.
14 Ampl. præſertim † vbi fructus fuerunt
percepti ſolo reſpectu, ſeu beneficio poſ-
ſeſſionis, *& bona fidei, Caſtr l.domus 61.ff.de*
leg.1.n.3.verſ.lex illa.Neguſ.de pignorib.4.
memb. 5.part. nu.14. in princip. Pinel.in l.2.
C.de reſcind.vendit. part.2. cap 4.n.62 in
prin verſ. d. l. procedat. Garzia de expenſ.
cap.23.n.52.circa med. vſque in fin. vbi in-
finitos conſentientes, refert *Amat.reſolut.*
15 14.*n.68.* aſſerens ita iutelligi, *l. ſumptus.ff.*
de rei vend. & ita regulam noſtram, *Valaſ.*
de emphit.quæſt.25.nu.29. Curt. iun.cõſ.6.
num.27.Garzia de expenſ.cap.24. num.52.
circa med. & num.53.in fin. Boer. deciſ.44.
n.20.Caſt.l. domos.61.ff. de legat.1. num.3.
& 4.
16 Ampl. præſertim † vbi fructus, tempo-
re quo percipiebantur, ſpectabant ad eũ,
cui res meliorata eſt ex iudicis ſententia
reſtituẽda. *Alex. conſ.154.lib.6.& conſ.162.*
lib.7.nu.3.Neguſ.de pignor.4.memb.5.part.
nu.13.& ſeq. cum alijs cumulatis ab *Ama-*
to reſolut.14. nu.69.in fin.
17 Ampl. præſertim in melioramentis fa-
ctis gratia colligendorum fructuum *Caſt.*
in l.domos,61.ff.de legat.1.num.5. Limitan-
do *num.6.* ſi vltra ſint duratura. *Carroc.de*
18 *locat. cap. de expenſis, quæſt.2. num.15.*
addendo procedere ſiue quis bona, ſiue
mala fide poſſideat, *Rebel.de oblig.iuſt.lib.*
7.quæſt.3.num. 1. in fin. verſ.ſit ergo.Boer.
deciſ.44.num.11. Couar. var. reſolut. lib.1.
cap.3.num.3. circa med.
19 Ampl. etiam † ſi qui fecit melioramen-
ta, illa alteri cedat, *Garzia, de expenſ.cap.*
24.num.52.in fin.
20 Ampl. præſertim † vbi tempore quo fie-
bant melioramẽta, poterant peti fructus,
vel vendicari res meliorata ab eo, pro quo
deinde fuit iudicatum, & inſtat pro exe-
cutione ſententiæ, *Petra de fideicomm.*
quæſt.15.num.320.
21 Ampl. etiam in melioramento † factis
gratia conſeruandorum fructuum, *Boer.*
deciſ.44.num.11. Rebell. de oblig. iuſt.lib.7.
quæſt.3. num.9.
22 Ampl. præſertim ſi titulum † non ha-
beat, *Alex conſ.44.lib.3.num.10.* quem re-
fert *Petra de fideicomm.quæſt.15. num.323*
& ſeq. aſſerens de hoc eſſe textum, *in l.cer*
tum,C.de rei vendicat.Boer.deciſ.44.n.10
Bartol.l.ex diuerſo 35.ff de rei vend. nu. 5.
23 Ampl. etiam † ſi ex fructibus perceptis
non ſit factus locupletior, *Barboſ.in l.di-*
uortio,§.fin.ff.ſolut.matrim.num.42. & 51.
in fin. relato *Caſtr.in l. domos.ff.de legat. 1.*
num.3.
24 Ampl. præſertim † ſi fuerint meliora-
menta gratia quærendorum fructuum,
Peregrin.de fideicomm.art.50.num.64.in
prin.Rebel.de oblig.iuſt.lib.7. quæſt.1.nu.19.
& quæſt. 3.nu.2.verſ.ſit ergo ſubdens ſi fru-
ctus non naſcãtur nihil repeti. *Couar.var.*
reſolut.lib.1.cap.3.num.3.circa med.Tuſcus
concl.178. melioramenta num.2. exempla
referens ſi aretur terra, ſi euellãtur vepres
25 Ampl. etiam ſi bonæ fidei poſſeſſor † fue-
rit condemnatus ad reſtitutionem rei, &
fructuum illius, nam compenſari debent
cum melioramentis, *Tuſc.concuſ.178. u.6.*
& *couclus. 180. melioramenta, n.46.& ſeq.*
relato *Alex.conſ.154.* conſideratis, *lib.6.&*
conſ.162.viſis narratis,lib.7.Couar.var.re-
ſolut.lib.1 cap.3.n.3.
26 Ampl. etiam † cum fructibus perceptis
ex melioramẽtis, ſi illi extent, vel illis con-
ſumptis ſit factus locupletior: *Barboſ.l di-*
uortio,§.fin.ff.ſol.matrim.in princ.
Contrarium tenet *Put.deciſ. 275. lib. 3.*
in fin.

27 Am-

Ampl. in eo, qui tantum † habet retentionem, ratione melioramentorum. *Puteus deciſ. 275. lib. 3.*

28 Ampl. præſertim in fructibus † naturalibus, *Tuſc. concluſ. 180. melioramenta, n. 29. & 58. & dixi infra. num. 34.*

29 Ampl. etiam in melioramentis † neceſſarijs, non perpetuis; ſed impendentis neceſſitatis, vel caſus cauſa tantum factis, *l. 3. & ſeq. ff. de impenſ. in reb. dotal. fact.* per quæ iura, ita firmat *Alciat. in l. impenſa, 79. ff. de verb. ſignif. n. 2.*

30 Ampl. ſiue melioramenta † ſint facta per applumbationem, ideſt ædificando, ſiue per ferruminationem, ideſt plantationem, *Vrſil. ad Affiict. deciſ. 87. num. 3.* addendo tamen aliter æſtimari meliora menta prioris generis, aliter, quæ ſunt poſterioris, *vt dixi ſupra, §. 29. num. 9. & tribus ſeq.*

31 Ampl. etiam † quod ſint conſumpti ab ipſo bonæ fidei poſſeſſore. *Papien. in libell. in action. reali, § ſimul. cum fructibus, nu. 4. verſ. aut ſunt conſumpti.*

32 Ampl. præſertim † in melioramentis, quæ non durarunt vltra tempus quo quis fructus percepit, *Peregrin. de fideicomm. art. 50. num. 4.*

33 Ampl. etiam in eo † qui ex pignore percepit fructus, ſi in illo fecit melioramenta, veluti ſi alicui ſit oppignoratũ caſtrum cum territorio, nam pro rata fructuum, fiet compenſatio melioramentorum. *Bald. conſ. 303. ad euidentiam. lib. 1. num. 2. circa fin. verſ. fructus tamen, Rom. l. diuortio, §. interdum ff. ſol. matrim. num. 4. Petra de fideicommiſſ. quæſt. 15. num. 228. in princ.*

34 Ampl. præſertim in fructibus † naturalibus, ideſt qui operante principaliter natura, licet modica accedat hominis induſtria, proueniunt ex re meliorata, veluti poma, pira, ligna, fœnum, lac, lana, & ſimilia, *Bart. l. ex diuerſo, 35. §. de rei vendicat. nu. 2. 5. & 6. l. qui ſcit, 25. §. in alieno, verſ. ad bonæ fidei, & §. porro, ff. de vſuris, l. quæſitum, 40. vbi gloſ. verb. conſumptos, ff. de actio. rerum domin.* & ratio † eſt, quia illos

35 non facit ſuos, niſi habeat titulum validũ, & non reuocabilem, ſaltem pro tempore quo illos percipit *Angel. in l. ex diuerſ. ff. de rei vendic. num. 5. verſ fructus*, aliam refert, quia illi nunquam fuerunt poſſeſſoris bonæ fidei. & in prin. dixerat compenſandos, licet fuerint conſumpti *gloſ. fin. in l. fructus, 45. ff de vſuris, & dixi §. ſequen. Garzia de expenſ. cap. 24. num. 55. verſ. clarius*, eam afferens rationem, quia iſti ſunt domino cum re reſtituendi, vt concludiit etiam *Tuſcus concl. 490. rurſus num. 74. & 75. Hoſt. cap. grauis, de reſtitut.*

36 *ſpoliat. num. 2. in fin.* ſi fructus ſint conſumpti, & ipſe poſſeſſor bonæ fidei non eſſet factus locupletior. *Rebell. de obligat. iuſt. lib. 7. quæſt. 3. num. 6. verſ. quæ tamen communis.* relato *Barboſ. in l. diuortio, § fin. ff. ſolut. matr. num. 41. & ſeq.*

37 Quid autem ſit dicendum † de eo, qui tantum detinet ſeu, vt dicunt noſtri de tenutario, ſeu nudo detentore. *Tuſcus, concl. 178. melioramenta, num. 5.* concludens ex *Florian. de S. Petro in l. fundus, ff. famil. hercis.* vt deductis fructibus àd rationem quinque pro centenario compenſet melioramenta facta pro conſeruatiode rei cum fructibus qui ſuperſunt, *Rebel. de oblig. iuſt. lib. 7. quæſt. 2. num. 14.*

38 Ampl. etiam in eo † qui emit bona obnoxia fideicommiſſo, quoad fructus poſt purificatum fideicommiſſum, & moram commiſſam in reſtitutione rei *Boer. deciſ. 44. num. 10. in fin. Tuſcus concluſ. 178.* melioramenta, *num. 7. & 16.*

39 Ampl. etiam in conductore bonorum eccleſiæ quoad fructus perceptos poſt finitam locationem, *Tuſcus concl, 178. melioramenta, n. 9.*

39 Ampl. etiam in poſſeſſore, qui iuſto errore habet titulum poſſidendi, *Rebell. de oblig. iuſt. lib. 7. de expenſ. quæſt. 4. n. 4. verſ. hanc regulam.*

40 Limita vbi bona fide, † quis præterea habet titulum poſſidendi, *vt dicam §. ſequenti:*

41 Limit. vbi fructus † percipiuntur à bonæ fidei poſſeſſore, qui eſt rei melioratæ dominus ad tempus, ſeu reuocabilis, certo vel ſub conditione, vel caſu, ſeu facto aliquo, qualis eſt emphiteota, in rebus emphiteoticis, ſibi ad tẽpus certũ, vel in perpetuũ cõceſſis, vaſſallus in re feudali, legatarius ſub cõditione, maritus in rebus dotalibus, fideicõmiſſo grauatus, fructuarius ex legis, vel ex hominis diſpoſitione, em-

Ll ptor

ptor cum pacto de retrouendendo, vel cui auffertur res empta ex remedio, l. 2. C. de reſcind. vend. & dixi ſupra §. 2. n. 29. & §. 11. num. 12. & §. 19. num. 15. & §. 24. num. 14. §. 12. Ampl. 4. §. 17. Ampl. 22. §. 18. Ampl. 6. & ex Bald. Angel. Imol. & alijs, voluit Neguſ. de pignor. memb. 4. part 5. nu. 12. verſ. & illud. & num. 14. Affl. deciſ. 87. nu. 6. in fin. Cagnol. l. 2. C. de pact. int. empt. n. 211. Gratian. diſceptat. 193. num. 4. Alex. conſ. 123. lib. 1. n. 11. Pinel. in l. 2. C. de reſcinden. vend. part. 2. cap. 4. n. 62. verſ. ſecus autem in eo. & n. 63. Gama. deciſ. 310. n. 1. & 4. in fin. & n. 5. & ſeq. Peregrin. de fideicommiſſ. art. 50. n. 64. verſ. aut vero, vbi alia exemplo refert, concludendo quemcumque

42 poſſeſſorem † titulatum à domino rei, nõ compenſare fructus perceptos, cum melioramẽtis, Gabriel. de acquir. rerum domin. concluſ. 1. num. 4. Card. Tuſc. concluſ. 178. num. 13. 17. 12. 20. & concluſ. 179. melioramenta, num. 7. modo melioramenta ſint perpetua, vel ſaltem duratura extincto iure meliorantis. vt ſubdit idem Tuſc. Barboſ. l. diuortio, §. fin. ff. ſolut. matr. nu. 44. verſ. infertur quarto, vbi alia exempla refert. vide infra, Limit. 6. & 8. Petra de fideicomm. quæſt. 15. nu. 314. Garzia de expenſ. cap. 23. num. 53. vbi plures refert. addendo id fuiſſe dictum à gloſ. in l. emptor. verb. ſuperſtitem, ff. de rei venditat. quæ à nemine imploretur. idem repetens, num 57. Mangil. de euictoon. quæſt. 153. num. 4. & ſeq. vbi plura.

43 Limit. vbi quis † bona fide poſſidet, & cum iuſta cauſa poſſidendi, Caſt. in l. domus, 61. ff. de legat. 1. num. 4. & hic referri poſſent, quæ dixi de vſufructuario, habẽte cauſam à marito poſſidẽdi fundũ dotalẽ, emphiteota, fideicommiſſario vaſſallo, emptore cum pacto de retrouendendo, patre fruente fundo aduentitij peculij filij & ſimilibus. Valaſc. de iur. emph. quæſt. 25. num. 29. & late agit, an idem dicendum in poſſeſſore bonorum maioratus, licet non dubitet de grauato fideicommiſſo.

44 Limit. vbi melioramenta, † fiunt cauſa cuſtodiæ ipſius rei, Bart. in l. cum quæreretur. 58. §. prædijs, ff. de legat. 3. in fin. & cõueninnt, quæ dixi ſupra, §. 20. & ſeq.

Contrarium voluit Caſtr. in l. domos 61. ff. de legat. 1. num. 3.

45 Limit. vbi agitur de † executione ſententiæ, quæ habeat in ventre clauſulã refectis melioramentis, nam etiam quod fructus eſſent compenſandi, retardabitur illius exequtio. Caſtr. conſ. 270. nu. 3. verſ. breuiter lib. 2. Barboſ. l. diuortio, §. fin. ff. ſol. matr. num. 42. verſ. infertur ſecundo.

46 Limit. vbi bonæ fidei † poſſeſſor habet genus aliquod dominij in re, quam poſſidet, & fructus ex illa percepit. gloſ. in l. emptor. verb. ſuperfluum. ff. de rei vend. Garzia de expenſ. cap. 23. num. 53. Peregrin. de fideicomm. art. 50. num. 6[illegible] in princ. Amatus reſolut. 14. num. 67. & ſeq. qui infinitos congerit. Surd. conſ. 155. num. 16. Carroc. de locat. cap. de expenſ. quæſt. 2. num. 17. & ſeq. Garzia de expenſ. cap. 23. num. 53. in fin. & nu. 57. in princ. Scrader. de feud. 2. part. 9. part. ſection. 2. unm. 29. etiam quod tale dominium ſit reuocabile. Cagnol. in l. 2. C. de pact. int. emptor. num. 210. & ſeq. & conueniunt dicta ſupra. Limit. 2.

47 Limit. in bonæ † fidei poſſeſſore habente cauſam poſſidendi a domino rei poſſeſſæ, ſeu ab eo ad quem ſpectaſſent fructus, ſi illos percepiſſet. Bald. l. ſumptus, ff. de rei vend. Corn. conſ. 86. vol. 4. cum alijs relatis à Gabriel de acquir. rer. domin. concl. 1. n. 11. & ſeq. Alex. conſ. 151. lib. 6. num. 5. & conſil. 162. lib. 7. Theodoſ. de Rubeis amicus meus in ſuis ſingul. ex Rota deciſ. ad Card. Lancellot. Senior. deciſ. 95. num. 2. & 4. exemplũ referens, ſi quis fundum dotalem à marito emptum, vel cuius vſusfructus creditori erat legatus, faciat meliorem, Rebel. de oblig. iuſt. lib. 7. quæſt. 3. in princ. verſ. pro explicatione, & num. 5. vbi plura exempla refert. Ampliando etiam ſi melioramenta fuerint voluptuaria, quo caſu repeti poſſunt, quæ dixi ſup. §. 20. & 23. idẽ Rebel. dict. lib. 7. quæſt. 5. vbi cõſentientes, & exempla refert. Petra de fideicomm. quæſt. 15. nu. 315. & 318. & ſequen. addit hoc caſu relatis Cuman. conſ. 19. & Alex. conſ. 121. nu. 6. lib. 4. requiri, vt poſſeſſor bonæ fidei habeat iuſtam cauſam lucrandi fructus, & credat ſe dominum, quia vt ego addo ſi

48 ignorans † ratione defectus conſenſus, l. ſi per errorem, ff. de iuriſd. omn. iudic. l. matre decedens, ff. de inoff. teſtamen. Bald. l. vinum, ff. ſi cert. pet. num. 17. Surd. conſ. 7. n. 36. in fin. & num. 38. nihil dicitur agere,

vel

vel pati, *cap.2. de confeſ. in ſexto, Bal. d. l. vinum, num.17. Crauet. conſ.10. num. 18. in fin.* tanto minus, quid agere, vel pati dici-
49 tur, qui † dubitat de ſtatu perſonæ, vel rei ſuæ, *Bald. in cap. 1. § perſonam*, per quos ſiat inueſt. *Put. deciſ. 355 par. 2. num. 12.* eam afferens rationem, quia à pari procedit
50 cum † ignorante, ſeu vt ego addo cum errante, *l. manifeſtiſſimi, §. fin autem neſcias,*
51 *C. de furt.* Quæ tamen dixi ex † Rubeo de emptore fundi dotalis, intellige ſi non fuit dictum eſſe dotalem, ſed eſſe proprium mariti, *Card Tuſc. concl. 490 fructus, n. 25. & ſeq. & concl. 177. melioramenta, num. 6.* loquens de conductore, inquilino, & ſimilibus.

52 Limit. vbi æquitas † ſuadet contrariũ, *l. ſumptus, ff. de rei vend.* per quem textum ita firmat *Neguſan. de pignorib. 4. memb. 5. par. n. 13. & 15.* vbi exẽpla plura refert. vt prius retulerat, *Alexand. conſ 154. conſideratis, lib. 6. in princ. & num. 5. circa med. Petra de fideicom. quæſt 15. nu. 318.* exemplum referens in quocumque habente iuſtam cauſam percipiendi fructus, *Card Tuſc. concluſ. 490. fructus, num. 27. & ſeq. Peregrin. de fideicom art 50 num. 64. verſ. nam maritus, & verſ. & in emptore, Amat. reſolut. 14. num. 69. & 71.* & eſſectu hæc eſt eadem limitatio cum ſecunda relata ſupra, & videe iam ſequentem limitionem, *Card. Tuſc. concluſ. 180.* melioramenta, *num. 48.*

53 Limit. vbi fructus percepti † nullo iure ſpectare poterant ad vendicantem rem melioratam, tempore quo percipiebantur, *Garzia de de expenſ. cap. 23. num. 57.* inferens ideò vaſſallum, vel emphiteotam non compenſare fructus feudi, vel emphiteuſis, cum melioramentis factis in feudo, vel emphiteuſi, ſubdens idem dici de ſimilibus, *Card. Tuſc. concluſ. 490. fructus, num. 82. circa fin. Mart. digeſt. to. 4. titul. meliorationes, cap. 15.*

54 Limit. vbi † ſunt percepti bona fide, & ex iuſtis creditis, *Tuſc. concl. 178. melioramenta, num. 18. relato Neguſ. de pignor 5. memb. 5. par. num. 185.*

55 Limit. vbi fructus † tempore quo percipiebantur à bonæ fidei poſſeſſore, non ſpectabant ad eum, pro quo lata eſt ſententia, de cuius executione agitur, nam tunc ceſſat compenſatio, & retardatur executio, *Alex. conſ. 154. conſideratis, lib. 6. num. 5. in princip. Petr. de fideicom. quæſt. 15. num. 320. Barboſ. l diuortio, § fin. ff ſol. matrim. num. 43.* referens eadem exempla quæ retuli, *limit. 2. Card. Tuſc concl 490. fructus, num. 27. & 82. in fin. Amat. reſolut. 14. num. 69. & 71.* & hæc pariter limitatio multum habet ſymboli, cum ſecunda & octaua; volui tamen illam referre, ne ex vario modo loquendi, quo vtũtur Doctores, aliquis imperitus, vel aliud agens decipiatur, *Garzias de expenſ cap. 23. nu 56.*

56 Limit. vbi concurrit tempus † ad illos vſucapiendos, *Garzia de expenſ. cap. 23. num. 51. in princ.* eam afferens rationem, quia facti ſunt meliorantis irreuocabiliter, *Abb. cap. grauis 11. de reſtit ſpol nu. 11.*

57 Lim. vbi res cuincitur † beneficio gratioſæ reſtitutionis in integrum, veluti ſi bannitus, & priuatus patria, & paternis, ac proprijs bonis, ex indulgentia Princ. pis reſtituatur ad ſuos. & ad bona Fiſco, addicta, *Ruin. conſ. 165. lib. 4.* quem refert & ſequitur *Peregr. in. de fideicom. art. 50. nu. 64. verſ. & in reſtituto de gratia*, taciti innuens aliud diceodum, ſi quis reſtitutus fuit de iure ſpetiali ipſi reſtituto conceſſo, &
58 hoc ſenſu † verum dixit *Abb in c. 1. de reſtitut. in integrum, num. 4.* dum voluit ab Eccleſia, vel minore reſtitutis in integrũ aduerſus contractum de illorum rebus à Prælato, vel Tutore Auctore factum, quod fructus ſint compenſandi cum melioramentis, vt concludunt *Curt. Iunior. conſ. 6. num. 27 Boer. deciſ. 47. nu 7. Menoc. de recup poſſeſ. remed. 15. num. 512. in fin. Fel. loquens de Eccleſia, in cap. cum cauſa, de ſent. & re iudic num. 28. in fin. Recel. de obligat iuſt. lib. 7. quæſt. 4 num. 6.*

59 Limit. in poſſeſſore † bonæ fidei, cum titulo ex iuſtis creditis, *Neguſ. de pignor. 4 memb. 5. par. num. 18. & ſeq. & num. 182.*

60 Limitatur vbi fundus † ſterilis, & non ferens fructus, factus eſt ad ferẽdas ſegetes aptus ſeu, vt inquit *Ouid.* ingenioſus, *Affl. dec. 87 in fin. n. 7.* quem refert, & ſequitur, *Card. Tuſc. concl. 178. melioramenta, n. 11.*

61 Limit. in fructibus † induſtrialibus conſumptis, *Angel. in l. ex diuerſo, de rei vendic. num. 5. in princ.*

62 Contrarium † tenet idem *Ang. in d. l. ex*

diuerſo, num. 3. *verſ. ego ſemper*, modo ſit lex illis factus locupletior, vt ſubdit idem *Angel.* & reſpondet obiecto, quod induſtriales ſpectent ad induſtrium, & diligentem culorem, *& Bart. num.* 5. *in fin. Tuſc. concl.* 180. *melioramenta, num.* 61.

62 Limit. vbi melioramenta † excedunt pretium fructuum, nam pro reſiduo ſunt reficienda melioranti, & retardatur, ideo ſententiæ executio, *l. ſumptus, ff. de rei vẽd. Soc. Iun. conſ.* 182. *lib.* 2. *num.* 34. *Barboſ. l. diuortio, §. fin. ff. ſol. matr num.* 42. *verſ. quod ſi pretium*, *Corn. conſ.* 86. *lib.* 4. *num.* 2. *Curt. Iun. conſ.* 6. *num.* 27 *circa med.*

63 Lim. quoad fructus perceptos † ex melioramentis ab illo factis, *Bart. in l. diuort. §. fin. ff. ſol matr. n.* 52. Sublimitando, ſi extent, vel ſint conſumpti, & poſſeſſor ſit factus locupletior, *dicta Putei deciſ.* 275. *lib.* 3.

65 Limit. vbi fructus percepti † ſunt ab eo, à quo non poterat res poſſeſſa vendicari, dum fructus percipiebat, *Socin. Iun. conſ.* 182. *lib.* 2. *nu* 36. ita declarando, *gloſ.*
66 † *magnam, in l emptor, ff. de rei vend. Gail. obſeruat.* 127. *lib.* 2. *num.* 14. *Barboſ l. diuortio, §. fin. ff ſol. matr. num.* 43. *& ſeq.* & hæc limitatio multum habet ſymbol cum antecedenti, *Garzia de expenſ. cap.* 24 *nu.* 56. *& ſeq.*

67 Limit. in melioramentis, † quæ fiunt redigendo fundum ad culturam, vt puta ſi auulſo nemore, fiat aratorius, nam repetuntur expenſæ, ſi fundus ſit perpetuo futurus vtilior, ſecus ſi ad tempus, *Rebel. de obligat. iuſt lib.* 7. *quæſt.* 3. *num.* 6. *& ſequen. verſ. circa primam, Card Tuſc. concluſ.* 178. *melioramenta, n.* 11. Sed quia plures aliud ſentiunt, *vide quæ dixi §.* 3.

68 Limit. quoad fructus, † qui percipiuntur ex vſu ſolito, & conſueto rei melioratæ, veluti ſi quis bona fide habitet domũ, non conſuetam locari, & illam faciat meliora, nam penſiones, non compenſantur cum melioramentis, ſi excipiatur, quod poterat locari, & penſio eſt fructus fundi Vrbani, *Corn. conſ.* 237. *col. fin lib.* 2. addendo, *num.* 13. præſertim procedere, ſi quis habitet cauſa cuſtodiæ, *Card. Tuſc. concluſ.* 490. *fructus, num.* 32.

69 Limit. quoad fructus † perceptos ante litem conteſtatam ſuper reſtitutione rei melioratæ, *Papon. Areſt.* 14. *lib.* 18. vbi teſtatur, ita iudicatum, & emendandum eſſe *textum in l. ſumptus, & l. emptor, ff. de rei vend.* & legendum à lite conteſtata, non autem ante litem conteſtatam, ſequitur, *Tepat. var ſentent. de melioramentis, cap.* 6. teſtans, ita deciſum à Senatu Pariſienſi, & tacitè idem dixit *Garzia de expẽſis cap.* 24 *n.* 54. *in prin. Ant. Fab. in ſuis rationalib. ad l. ſumptus, ff. de rei vend. verſ Contra perſuaſi*, improbat emendationem Paponis.

07 Fructuum autem quantitas † quomodo probetur videndi, *Surd conſ.* 293. *num.* 31. *Maſcard. de probat. concl.* 817. & ibi addentes de Nigris.

---

§. XLIX.

SVMMARIVM.

Melioramenta facta à bonæ fidei poſſeſſore, niſi fuerint refecta, retardant executionem ſententiæ 1. *Ampl.* 2. *Ampl. etiam titulus ſit inualidus* 3. *& Quare* 4. Contrarium 6. *per quare* 7. *& ſeq.* Concord. 11. 12. 13. 25. *Limit.* 32.

Poſſeſſor bonæ fidei cum titulo quis dicatur 5.

Pignus recipiens non facit fructus ſuos 8:

Eccleſiæ bona acquirens ſine ſolemnibus compenſat fructus cum melioramentis 9. 15. *Limit.* 16. 17. 18.

Fructus facere ſuos impedit titulus inualidus 10.

Maritus facit fructus fundi dotalis ſuos, ſi matrimonium ſit validum 14.

Eccleſiæ bona præſumuntur ſolẽniter alienata lapſu annorum triginta 16. *Ampl.* 17. *& quare* 18.

Rota Romana *eſt magiſtra Doctorum omnium* 19.

Reſciſſa venditione beneficio, l. 2. C *de reſcind. vend. fructus percepti ob emptore ſunt compenſandi cum melioramentis.* 20.

Contrarium ibid. 21. 23. *&* 24.

Fructus pendentes ſunt pars fundi. 22. *Ampl. ibid.*

Emptor non reſtituit fructus perceptos ſi actori cedat rem emptam agenti, ex l. 2. *C. de reſcind. vend.* 23.

Dona-

Donatione inter viuos, reuocata ex cauſa non reſtituuntur fructus à donatario percepti 26
Secus in donatione cauſa mortis 37.
Venditio in diem facta ſi reuocetur, reſtituuntur fructus 28.
Venditione pura reuocata ex legitima cauſa fructus reſtitutus à die litis motæ 29.

1 Secunda regula eſt, vt poſſeſſor bonæ fidei † ſi titulum poſſidendi habeat, vt lata illũ in ſententia non mittatur exequutioni, niſi ſibi reficiantur melioramẽta, nulla facta compenſatione fructuum, quos interim ſine lite percepit, *vt dixi ſupra §. 5 in prin. & §§. pluribus ſeq. & tradunt Peregrin. de fideicom. art. 50. num. 64. in fin. & numer. 66. Card. Tuſc. concl. 490. fructus, num. 25. & ſeq. Fel. cap. cum cauſa de re iudic. num. 29. Bart. l. ex diuerſo 35. ff. de rei vendicat.*

2 Ampl. ſiue ſit titulus † onerosus, ſiue lucratiuus, *Petra de fideicom. quæſt. 15. nu. 314. in fin. Barboſ. l. diuortio, §. fin ff ſolut. matr. num. 42. verſ. infertur tertio, Rebel. de oblig. iuſt. lib. 7 quæſt. 3. num. 6. circa fin: Boer. deciſ. 44. num. 20. & ſeq.*

3 Ampl. etiam, ſi titulus † ſit nullus, & inualidus, *l. bonæ fidei, ff. de acq rer. dom. in princ. Alex. pluracumulans conſ. 154. conſiderat is, lib. 6. n. 2.* eam afferens rationem,
4 quia ad acquiſitionem fructuum ſufficit † bona fides abſque titulo, *& ex Cyn. idem tradit Petra de fideicom quæſt. 15. num. 324. in fin.* & in caſu moleſtiarum poſſeſſor habet regreſſum contra auctorem ſuum, *vt ſubdit idem Alex. num. 4. & 5. in fin. idem voluit Neguſ. de pignorib. 4. memb. 5. part. num. 12. & 15. Afflict. deciſ 87. num. 7. in fin. & num. 8. Tuſcus concluſ. 490. fructus,*
5 *num. 32.* ambo declarantes quis dicatur † iſto caſu bonæ fidei poſſeſſor, exemplum referentes, ſi quis emat rem pupilli, vel Eccleſiæ, credens eſſe vendentis, *Theodoſius Rubeus ad deciſ. Lancel. Sen. deciſ. 95.* refert à Rota fuiſſe improbatum relatum exemplum, ſi ematur à Prælato ſine ſolẽnibus, & eſſe verum in marito patre, vſufructuario, emphiteuta, & ſimilibus, *Card. Tuſc. plures referens, concl. 490. fructus, n. 40. Felin. cap. cum cauſa de re iud. nu. 29. Seraf.* loquens ſi melioramenta ſunt facta in re Eccleſiæ minus ſolemniter locata, *deciſ. 1490. num. 11.*

6 Contrarium volunt, † ſi concurrat nullitas tituli, *Curt Iun conſ 165. nu. 15. in fin. Peregrin. de fideicom. art. 50. num. 66 verſ. idem quoque, Amatus reſolut. 14 num. 72. Petra de fideicom. quæſt 15. num. 314. relato, Caſtr. 270. viſo punčto in fin verſ illud autem, par. 2.* addit bona fidei poſſeſſo-
7 rem, cum titulo debere † compenſare fructus cum melioramẽtis vtilibus, & neceſſarijs, nec ſufficere quod idem poſſeſſor habeat cauſam à domino rei, niſi etiam habeat cauſam lucrandi fructus, ideò re-
8 cipiens † pignus, quamuis illud bona fide detineat, non facit fructus illius ſuos. *Tuſcus concl. 178. num. 9 melioramenta,* concludens conductorem remanentem in prædio Eccleſiæ, finita cõductione, debere reſtituere omnes fructus, & compenſandos cum melioramentis vtilibus, & neceſſarijs, ſi quę fecit, *et concl. 180. melioramenta, num. 44. et ſeq.* concludit emen-
9 tem † bona Eccleſiæ ſine ſolemnibus debere compenſare fructus perceptos ante litem cum melioramentis, & idem dicendum de quocumque poſſeſſore, cum iniuſto titulo, *et concl. 490. fructus, num 31.* loquens de emẽte nulliter bona Eccleſiæ, *et n. 41.* concludit pluribus relatis titulum
10 † inualidum impedire lucrum fructuum, & addi poteſt ratio, quia melius eſt non habere titulũ, quam habere, ſed inualidũ, vel infectum vitio aliquo, *Caſſad. dec. 3. de cauſ. poſſeſ. n. 7. Put. dec. 239. lib. 3. n. 2. Crau. conſ. 134. n 44. verſ pro hoc,* vbi plura congerit ſicuti, *et Treuiſan. deciſ 55. lib. 2. n. 69. et ſeq. Gul. Benedict. c. Raynutius, § et vxorem, deciſ. 5. num. 442. et ſeq.*

11 Contrarietatem hanc diuerſimode ſunt conati conciliare Doctores noſtri, diſtinguẽtibus aliquibus † an bonæ fidei poſſeſſori ius reſiſtat, & tunc vera ſit opinio *Curtij, et ſociorum,* aut verò ius illi tantùm non aſſiſtat, & vera ſit opinio, *Alexand.* & eorum qui illum ſequuntur, ita Colligo *ex Card Tuſc concl. 490 fructus, num. 42. et 51.* non relato, *Felin. in cap. cum cauſa, de re iudic. numer. 27. et verſ. et in hac ma-*
12 *teria,* qui aliam addit conciliationem, † an quis iuſto errore poſſideat, credens poſſidere iuſto titulo, vt procedat prima opinio. Aut verò abfuit talis credulitas,

& procedat ſecunda, *vt dixi hoc, cap. 8.*
num. 27. & ſeq. & *voluit Peregrin. de fidei-*
com. art. 50. num. 66. verſ. niſi exemplum,
referens huius iuſti erroris, ſi contractus
ſit firmatus cautellis iudicialibus, adden-
do iſto caſu poſſeſſorem fieri indemnem,
agendo de euictione contra auctorem ſuũ
quod eſt optimum refugium, ſi ille fuerit
ſoluendo, ideò cauti ſint facientes melio-
ramenta, vt canonice emant.
Ferdinandus Rebellus Ieſuita in ſuo tract.
de obligat. iuſt. lib. 7. de expenſ. quæſt. 4. nu. 3
diſſimulato Auctore, *Garz. de expenſ. c. 24.*
n. 58. ſeu verius Bart. in l. ex diuerſo, 35. ff.
13 *de rei vẽd. n. 5. verſ. ſi vero*, aliter † conatus
eſt conciliare, diſtinguẽdo an titulus fuerit
à principio nullus, & iniuſtus, & tamquã
talis pronuntietur, & tunc melioramen-
ta eſſe compenſanda cum fructibus, ſi
quos poſſeſſor bonæ fidei percepit. Aut
verò titulus fuit à principio iuſtus, ſed
ex alia cauſa inficitur, ſeu deſinit; & tunc
aliud aliud dicendum, exemplum reſt-
14 rens mariti, † qui fundum dotalem me-
liorauit, qui ſi validum eſt matrimonium,
non compenſat fructus fundi dotalis, cum
melioramentis, ſecus ſi matrimonium
deinde fuerit pronuntiatum non valere,
& idem ſubdit dicendum, *num. 5.* de em-
phiteota, cui nulliter fuit conceſſa emphi-
15 teuſis, quod eſt notandum † ab eccleſia-
ſticis, vt excuſentur à refectione meliora-
mentorum, quæ ſint facta in bonis em-
phiteoticis nulliter ab illorum prædeceſ-
16 ſoribus conceſſis, quæ tamen nullitas †
ceſſat lapſu triginta annorum, *Gloſ. c. per-*
uenit, verb. fatigari, de empt. & vendit. Ale-
xand conſ. 92 perſpectis, lib. 6. num. 8. Dec.
in l. 1. C. qui admit. n. 8. & conſ 409. viſo cõ-
ſilio, col. 1. & num. 12. Alexan. conſ. 79. circa
primum, lib. 1. num. 4. vbi Roueſcal. alios
conſentientes refert, Surd. conſ. 245. quam-
uis, num. 27. & conſ. 249. num. 11. vbi pluri-
bus comprobat, *Card. Mantic. deciſ. 264.*
num. 8. Ludouiſ. deciſ. 343. Reſolutum, nu. 1.
17 etiam quod † ſolemnitas ex qua præten-
ditur cauſari nullitatem, non ſit enuntia-
ta in conceſſione, veluti ſi abſque reſerua-
tione conſeſſus apoſt. ſit facta conceſſio
emphiteotica, vel alia alienatio bonorum
Eccleſiæ, Dec. conſ. 341. viſo puncto, nu. 13.
verſ. non obſt. ſi dicatur, Affl. deciſ. 368. in
cauſa, num. 8. Dec. conſ. 409 viſo conſilio,
num. 1. vſque ad 13. Put. deciſ. 355. pact. 2.
num. 7. Surd. conſ. 249. nu. 25. in princ. Gon-
zal ad regul. 8. cancel. gloſ. 12. nu. 77. & ſeq.
Seraſin. deciſ. 1042. cauſa, num. 3. & deciſ.
1228 *conceſſa, num. 1. vbi Theod. Rubeus,*
alias Rotæ deciſ. cumulat, eam afferens ra-
18 tionem, † quia talis ſolemnitas potuit
procedere, vel ſubſequi, vt latius eſt pro-
ſecutus, *Mareſcot. var. reſol. lib. 1. cap. 13.*
num. 11. Borgnin. deciſ. 46. par. 1. num. 202.
& ſeq. Surd. conſ. 28. num. 22. & ſeq. & vſq.
in fin. conſ. 249. num. 24 & ſeq. ſed non
deſunt diſſentientes, quos retuli *in meis*
Collectaneis ad gloſ. in cap. peruenit, verb.
19 *fatig. de empt. & vend.* ſed ſtandum † *Ro-*
tæ deciſ. quæ omnium Doctorum eſt ma-
giſtra, in iis præcipue, quæ tangunt iura
Eccleſiæ.

Notandum tamen, quod licet idem
Rebel. d. quæſt. 4. num. 3. de oblig. iuſt. lib. 7:
videatur concludere quod reſciſſa vendi-
tione beneficio, *l. 2. C. de reſcind. vendit.*
20 Fructus † percepti ab emptore ante mo-
tum reſciſſionis iudicium ſint compen-
ſandi cum melioramentis, ſi quæ fuerint
ab illo facta, *num. 9. verſ. maior*, refert con-
ſentientes, & deinde ſubdat, qui aliud vo-
lunt, eſt prior opinio reiicienda, tum
quia in foro etiam interiori, in quo ſtri-
ctiori iure agitur, quam in exteriori, *cap.*
nouit. de iudic. idem emptor facit fructus
rei emptæ, cum leſione venditoris, ſuos,
Dec. cap. Canonum ſtatuta, de conſt num. 67.
verſ. ſimiliter, cũ relatis à Michael. Calon.
de iuſt. & iur. tom. 2. quæſt. 77. art. 1. contro-
uerſ. 17. col. 1. verſ. docent, quamuis non
deſint diſſentientes, quos retuli in meis
collectaneis, *ad l. 2. de reſcind. vend.* Tum
etiam, quia in foro exteriori condemna-
21 tus ad reſtitutionem † rei, non cogitur
reſtituere fructus, quos ante cæptam litẽ
percepit, ſecus ſi poſt litem, vel ſint pen-
dentes, vt pluribus relatis concludit, *Card.*
Tuſc. concl. 490. fructus, num. 34. in fin. vel
22 vt ego addo ſint † pendentes, quia ſunt
pars fundi reſtituendi, *l. fructus, ff. de rei*
vendic. Tiraquel. de retract lign. §. 1. gloſ. 7.
num. 47. circa med. & de illorum pretio,
non aliter, ac de fundo ſoluitur gabella, &
laudemium, *Franc. Stefan. deciſ. 20. nu. 15.*
quia de illis idẽ iudicatur, quod de fundo
ipſo

ipſo vendito, & fiunt emptoris cui vendi-
tur fundus, *Oſaſc.deciſ.82.num.2.Dec.l.vi-
num.ff.ſi cert.pet.nu.16. l. Iulianus.§.ſi fru-
ctibus,ff.de act.empt.* vbi in meis Collecta-
neis dixi de parte Colonica, an illa fiat etiã
emptoris, & quid dicendum de fructibus
locorum montium, cenſuum; penſionum
domorum, ſi vendantur domus, vel loca
montium, vel cenſus.

Ac etiam, quia eligente emptore mota
ſibi lite ſuper reſciſſione venditionis ex
remedio, *l. 2. C. de reſcind. vendit.* potius
rem emptam reſtituere, quam ſupplere
23 iuſtum pretium, † non cogitur fructus
reſtituere, *Afflict.in cap.1.de feud.dat.in
vim legis,commiſ.num.47.& ſeq.& nu.61.*
& ita deciſum reiectis diſſentientibus, te-
ſtantur *Vinc. de Franc. dec.495.* apud nos,
*num.3.& ſeq. Maſtril.deciſ.33.Donna,n.4.
& ſeq.& num.15.& ſeq. Fachin. controuerſ.
lib.2.cap.24. Merla,in ſuo emporio iur.par.1,
de empt.& vend.quæſt.21.Cardin.Tuſc.con-
cluſ.490.fructus, num: 34.in fin.* qui loqui-
tur, vbi quis condemnatur ad reſtitutio-
nem rei. & in terminis quod reſciſſa ven-
24 ditione, ex remedio, *l.2.C.de reſcin.vẽd.* †
non compenſentur melioramenta, cum
fructibus perceptis, nec illi cum re vendi-
ta reſtituantur, probant, *Pinel.in d.l.2.par.
2.cap.4.num.63. Gama.deciſ.94.* vbi refert
diſſentientes & illorum concordiam, *Bar-
boſ.in l.diuortio, §.fin.ff.ſolut.matrim.n.45
verſ.ſimiliter,* & relati à *Rebel. de obligat.
iuſt.lib.7.de expenſ.quæſt.4.num. 9.verſic.
contrariam, teſtando de communi*, & ita ſæ-
pe iudicatum in ſupremis curijs, Italiæ,
Hiſpania, & Luſitaniæ. addendo idem di-
ci, ſiue venditio reſcindatur, quia læſus ſit
venditor, ſiue emptor: reprobando eos
qui volunt ſaltem reſtitui pro rata pretij
non ſoluti, & non iuſti, & qui aliter volunt
concordari, niſi tamen concurrat dam-
num emergens, vel lucrum ceſſans: quo
ad forum internum, vel enormis læſio in
foro externo.

Conciliationem vero in relata docto-
25 rum pugna cenſeo veriorem, facta † di-
ſtinctione, an titulus poſſeſſoris bonæ fi-
dei declaretur nullus, & inualidus ex tũc,
id eſt de tẽpore quo quis cæpit poſſidere,
& à principio, ſeu reducitur ad nõ titulũ.
An vero pronuncietur inualidus ex nunc,
ſeu ex tempore latæ ſententiæ, vt priori
caſu fiat compenſatio, ſecundo ſecus *Ne-
guſ.de pignorib.4.membr.5.par.nu.13.& 15.
Pinel.in l.2.part.2.cap.4. C. de reſcin. vend.
num.63.Garzia de expenſ.cap.24.num.58.*
vbi exempla plura congerit, *Barboſ. in
l.diuortio,§.fin ff.ſolut.matrim.nu.45. verſ.
non obſtat. Cardin.Tuſc.concl.490.fructus,
num.84. Amatus reſolut.14.num.72.* ſingu-
lare exemplum eſt in donatione inter vi-
26 uos, quæ ſi reuocetur ex cauſa ingatitudi-
nis, non reſtituantur fructus, ante litem
25 motam percepti, ſecus ſi reuocetur † do-
natio cauſa mortis mutata voluntate do-
nantis, vel alia cauſa, *Gomeſ. var. reſolut.
tom.2.cap. de donat, num.21. Molin. de con-
tract. diſputat.281.num. 2. in fin. Rebel. de
obligat.iuſt.lib.7.de expenſ.quæſt. 4. nu. 7.*
28 ſubdendo, *n.8.& 9.* idem dici de † vendi-
tione in diem, vel alia ex cauſa imperfe-
29 cta, ſecus ſi perfecta, & de venditione † pu-
ra, quæ iuſta eſt cauſa inficiatur, vt in pri-
ma, venditori reſtituatur res vendita cum
fructibus à die venditionis, in ſecunda à
30 die litis tantum, nec compenſandos † cum
melioramentis, in primo caſu, ſed ſecus
31 † in ſecundo, idem repetens in venditio-
ne, quæ ex antecedenti cauſa, vt puta ex
redhibitoria inficiatur.

32 Limit. quoad fructus perceptos † poſt
litem conteſtatam, *Boer. deciſ.44.num.2.
Io.Papon.Arreſt.13.lib.18. tit.3.* aſſerens ita
fuiſſe ſeruatum in Curia Pariſienſi, vt re-
fert *Tepat.de impenſ.concl.271.cap.6.verſ.
emptor.*

---

§. L.

SVMMARIVM

Melioramentorum fructus ſunt meliorantis, nec compenſantur cum melioramentis, 1. 12. *& Quare,* 5.6.7. *Cõtrarium* 2.11. *& quare.* 8. *& ſeq. Priorem opinionem ſequendo illam. Ampl.* 24.26.27.28.29.30.31. *Limit.* 32.33.

L.Sumptus,ff.de rei vendic.declaratur, 3.13.

Melioramenta ſunt melirantis. 5.

Fructus ſũt domini rei illos ferentis, 6. *Ampl.* 7 *§.præterea,inſtit. de rerũ diuiſ. Declarantur.* 9.16.

Actio-

Actiones ſunt ſuppoſitorum, 10.
Opinio communis eſt lex, 14.
Meum dicitur meum dupliciter, 15.
§. Inſula inſt. de rer. diuiſ. declaratur, 16.
Ariſtotel. declaratur, 17. 21.
Philoſophorum dicta ſunt vice legis, 17. 18.
Dicta Sanctorum Patrum ſunt vice legis, 19.
Poetarum dicta, non contemnuntur in iure, 20.
Effectus tribuitur ſuæ immediatæ cauſæ, 22.
l. fin. §. fin. ff. de fund. dotali. Declaratur, 25.

1 TErtia regula eſt, quod fructus † me-
lioramentorum ſunt proprij ipſius
meliorantis, nec reſtituta re meliorata
cõpenſantur cum melioramentis, *Afflict.*
deciſ.87. magnum, num. 6. in fin. & num. 7.
vbi reprobat rationem tenentium con-
trarium, quod ratione pecuniarum erro-
gatarum fructus ſint indebiti, quia pecu-
nia tamquam ſterilis, non pariat fructus.
& ibidem *Vrſil. nu. 3.* alios conſentientes
refert, *Capic. deciſ. 93. in fin. Peregrin. de fi-
deicomm. art. 50. nu. 67.* aſſerens hanc opi-
nionem multum æquam & veram ſubdẽs
num. 68. in fine. ita obtinuiſſe, ſequendo
Neguſ. de pignor. 4. memb. 5. part. num. 20.
licet deinde videatur aliud ſentire, in
fine tamen dicit hanc eſſe veram opinio-
nem, & ita vidiſſe ſeruari Florentiæ, *Mo-
lin. de contract. diſput. 463. num. 15.* aſſerens
æquitatem aliud non pati, & *Couar.* qui
aliud, *vt infra* referam ſenſit, mutaſſe opi-
nionem, vt teſtatur etiam *Rebell. de oblig.
iuſt. lib. 7. de expenſ. quæſt. 5. in princ. Valaſ.
de iur. emphit. quæſt. 25. num. 26.* ſequendo
Neguſan. mox relatum addit hanc opin.
ſeruari in Luſitania, & praxim Caſtellæ
in parte illi contrariam, non bene funda-
tam in iure. relati à *Gabriel. conſil. 151.
lib. 1. num. 9. Card. Tuſc. concl 490. num. 83.
89. & 105 & concl.* 178. melioramenta,
*num. 10. & concl. ſeq. nu. 16. Gama. deciſ. 230
in fin. deciſ. 394. vidi. in princ. & nu. 2. vſque
in fin.* improbat opinionem ſui collegæ
aliud ſentientis. *Vincent. de Franch. deciſ.*
191. *num.* 11. vbi addentes alios conſen-
tientes referunt. *Guttier. pract. quæſt.
lib. 5. quæſt. 68. n. 17.* vbi de communiori, &
æquiori opin. *Surd. deciſ. 282. nu. 29. in fin.
Rota diuerſ. 294.* quoniam, *part. 1. Peregr.
de fideicom. art. 50. num. 68. in fin. Rota di-
uerſ. in recent. deciſ. 359. part. 2. num. 5. in
fin.* & *deciſ. 435. part. 1. num. 15.* ſequendo
deciſ. Afflict. addendo idem fuiſſe dictum
coram *Puteo, deciſ. 275. lib. 3. Garzia de
expenſ. cap. 24. num. 54. verſ. contrarium
tenent*, aſſerens vidiſſe ſæpius, ita iudica-
tum, & contrariam opin. carere ratione,
& lege, & in hoc *Accurſ.* erraſſe, & ſibi non
conſtaſſe, *& num. 55. in fin.* rationem re-
fert concludentem, & *nu. 56. verſ. ex quo*
addit iniquum eſſe aliud cenſere, *Ioſeph
Lud deciſ. Lucan. 7. num* 12.

2 Contrarium † tenent *Couar. var. reſol.
lib. 1. cap. 8. qui, num. 4.* addendo *in fin. Affl.*
non certe intellexiſſe, *gloſ. & Angel.* au-
ctores ſuæ opinionis, & deciſionis. dum
prius retuliſſet, quid ſeruetur in Curijs
Hiſpaniarum, & quoſdam dixiſſe peiorem
eſſe conditionem poſſeſſoris bonæ fidei,
qui rem poſſeſſam meliorauit, quam
ſit is, qui ſe ab eo munere abſtinuit, con-
tra, *l. ſed ſi quis, ex ſignatoribus, ff. quem-
adm. teſtam. aper.* vt late tradit *Anton. Fa-
br. in ſuis rational. ad l. ſumptus, ff. de rei
vend. verſ. ſcilicet ſi fructuum. Borgnin. in
repet deciſ. par. 1. verbo melioramenta, in
fin.* aſſerens *Gabriel* tenentem contrarium
male loqui, *Cardin. Tuſc. concl. 178. melio-
ramenta, num. 10. & 11. & 14. & concl. 49.
fructus, num. 83.* idem cenſuit *Gabriel
conſ. 151. clariſſimum, lib. 1. num. 9. verſ. ta-
men puto contrarium.* nouum aſſerens in-
tellectum iuribus quibus præcedens fir-
matur opinio: concludendo ſtandum eſ-
ſe regulæ, *l. ſumptus, ff. de rei vendic.* quæ in
ſingulari caſu dictorum iurium limita-
tur, quæ fuit conſideratio, *Couar. loco re-
lato. Barboſ. in l. diuortio, §. fin. ff ſol. matr.
num. 49. verſ. ſed his, & num. 52. verſ. ſe-
cundo, vſque ad num* 55. late defendit opi-
nio; *Couar.* improbatis, qui ab illo diſſen-
4 tiunt. declarando textum † in *l. cæterum,
ff. de rei vend.* in quo fundatur contraria
opinio. concludendo illum loqui de ma-
læ fidei poſſeſſore, *Rebel. de obligat. iuſtit.
lib. 7. de expenſ. quæſt. 5. num. 1. Valaſc. de
iur. emphit. quæſt. 25. num. 26. & 27.*

Qui vtramuis ex relatis opinionibus
ſequuntur, non leuibus mouentur argu-
5 mentis. nam qui primam † tenent, ne-
gando fructus melioramentorum com-
penſandos cum melioramentis, & eſſe
propria meliorantis, ea nituntur ratio-
na,

ne, quia cum melioramenta ſint propria
meliorantis, *l fin. verſ. meliorationes ſuas,*
C. de iure emphit. Garzia de expenſ cap. 23.
num. 52. in princ. ideò cum bonæ fidei poſ-
ſeſſor non reſtituat fructus, quos iure do-
minij percepit, nec illos cum melioramē-
tis compenſet præſertim ſi adſit æquitas
negandæ compenſationis, vt dixi §. 48.
num. 41. 46. *&* 53. nullatenus dicendum
fructus melioramentorum non eſſe me-
liorantis, vel accedere fundo meliorato
ex Iudicis ſententia euicto, quia fructus
6 † ſpectant ad dominum rei illos ferentis,
l. ſi dominium, C. de pignor. Tiraquel. de re-
tract. conuent. §. 2. gloſ. 1. num. 34. in fin. Ce-
phal. conſ. 3. num. 74. & conſ. 49. numer. 13.
& conſ. 50. num. 3. & conſ. 63. num. 19. & in
7 † vtroque foro, quamuis illius dominium
ſit reuocabile ex pacto, vel alio modo,
Tiraquel. de retract. Conuent. §. 5. gloſ. 2. nu-
mer. 1. & ſeq. Ioan. Stefan. Duran. quæſt. 35.
num. 2. & grande eſſet abſurdum, velle
quod ſi quis vliginoſum, vel ſaxoſum
agrum, vel aliter ad fruges ineptum, exſi-
caret, purgaret, & ad fruges faceret, aptū,
vt illius impenſa, cura, & induſtria com-
penſaretur fructibus quæſitis ſuo ſumptu,
ſua cura, & labore, quia per indirectum
ſibi de ſuo ſatisfaceret, quod iniquum eſt
aſſerere.

Secundam qui tenent opinionem illam
8 volunt probari generali regula, † *l. ſum-*
ptus, ff. de rei vendicat. negando meliora-
menta eſſe in dominio meliorantis, ſed
in dominio rei melioratę, tamquam
acceſſiones, & incrementa non ſubſiſten-
tia ex ſe ipſis, ſpectare ad dominum fun-
di, cui accedunt, & inhærent, exemplo
eius quod iure alluuionis accedit fundo
alterius, *§. præterea, inſt. de rer. diuiſ. l. fin.*
9 *C. de alluion.* † & quidquid ædificatur, ſeri-
tur, vel plantatur in ſolo alieno, illi cedit,
§. cum in ſuo ſolo, §. ſi Titius, inſt. de rerum
diuiſ. Ideò dicendum videtur, quod fru-
ctus melioramentorum ſpectent ad do-
minum fundi meliorati, non autem ad
meliorantem, ſicuti ad eumdem ſpecta-
ret interitus illius, ſi caſmate, vel alio ca-
ſu periret, cum ratione melioramento-
rum non mutentur dominij iura, tam
actiua, quam paſſiua. Addatur quod ef-
fectus ille conſequens ex melioramentis,
non debet iuxta regulas Philoſophorum
attribui foueis, aquæductibus, ædificatis,
vel plantatis, ac ſatis, & conſequenter
melioramentis ipſis, ſed fundo ipſi, quia
10 actiones † ſunt ſuppoſitorum, non autem
inſtrumentorum, quibus res operantur,
Ariſt. in Meth. cap. 1. quare etiamſi melio-
ramenta tamquam inſtrumenta fructuū
pertinerent ad bonæ fidei poſſeſſorem fū-
di meliorati, attamen operatio ſeu effe-
ctus rei melioratæ, qui ſunt fructus dein-
de percepti, ſpectare debent ad dominū
rei, non ſecus ac ſpectat ſuppoſitum ipſum
operans, & cuius ſunt ſequentes effectus,
l. ſi fundus hypothecæ, ff. de pignorib. l. cum
poſtulaſſem, §. fin. ff. de damn. infert. l. pau-
11 *lus, §. penul. ff. de pign.* per quæ iura, † *Co-*
uar. var reſol. lib. 1. cap. 8. n. 2. & ſeq. nō pro-
bat opin. Bart. & illi conſentientium,
in l. 2. C. de prad. & omn. reb. nauic. lib. 11. nō
eſſe veram, quod conuentus hypotheca-
ria, ſi rem poſſeſſam meliorauit, poſſit
actorem excludere ab immiſſione, ſi illi
offerat ſoluere pretium rei hypothecatæ,
detractis melioramentis, quia illa iura
probant acceſſiones rei hypothecatæ nō
alterare illius paſſiuam naturam, & illo
caſu, reum conuentum à die litis conte-
ſtatæ compenſare debere fructus cum
melioramentis.

Sequendo tamen primam opinionem,
quam non iuſtam nemo niſi iniuſtus, aut
rigoroſus Iudex, negabit, & illam mul-
tum æquam & veram aſſerit, *Peregr. de*
12 *fideicom. art. 50. nu. 67.* & illam † ſunt am-
plexi doctores pondere numero & men-
ſura maiores, & ita fuerit iudicatum *in*
Hiſpania Luſitania, & demum in Italia
à Rota Romana iuris ciuilis, & Canonici
fida interprete, & qua duce in iure dicun-
do nemo errare poteſt. Non obſtant, quæ
pro ſecunda opinione conſiderantur, nā
13 generalis regula, † *l. ſumptus, ff. de rei*
vend. Limitatur benigna & æqua pruden-
tum interpretatione communi, *Sarmient.*
ſelect. interpret. lib 2. cap. 10. nu. 3. Franciſc.
Bec. conſ. 2. num. 11. Gomeſ. §. æqua, inſt. de
act. num. 14. circa princ. Sebaſt. Medic. de le-
gib. par. 2. quæſt. 12. & ſtante communi
14 † opinione idem eſt, ac ſi de limitatione
eiuſdem legis haberemus textum expreſ-
ſum, *l. athletas, ff. de his qui nat. infam. Abb.*

Digitized by Google

cap. prudentiam 21. de offic. delegat. num. 4. Carol à Kirebergh. tract. de feud. ex pact. & prouid. cap 4. num. 25. & ſeq. & malè negatur melioramenta non eſſe meliorantis,
15 quia † meum dicitur, non ſolùm quod à me auocari non poteſt, nec iterum fieri meum, l. & an eadem, §. actiones, ff de except. rei iudic. §. ſic itaq. inſtit. de action. ſed etiam quod ab alio vendicare poſſum, l. quintus, §. argento, ff. de aur & arg. legat. l. in rem, §. 1 ff de rei vendic. Quod autem etiam ſint reficienda melioramēta ei, qui illa fecit, etiam quod non oppoſita melioramentorum exceptione à Iudice damnatus fuerit rem melioratam reſtituere, vel non pulſus iudicio illā reſtituerit, dixi late ſupra §. 32. Nec vrgent quæ de ædificatis, ſatis, plantatis in alieno fundo, & de incremento alluuionis ſunt dicta, quia quæ in poſteriori exemplo afferuntur, admittuntur, vt tollatur incertitudo dominij rei, quæ latenter creuit, nec deſignari poteſt vnde ſit ablatum, quare ceſſante tali incertitudine contrarium ſtatuitur, ideò ſi fluuius relicto naturali alueo, alienos irrumpat fundos, & relinquat aliquos innoxios, remanent illi in dominio prioris domini, nec fiunt alterius, licèt deinde coniungantur alienis, §. præterea
16 per. † §. inſula, inſt. de rerum diuiſ. & quæ prius de ædificatis & reliquis afferebantur, nō excludunt ædificantem, ſerentem, & plantantem à repetitione pretij, & æſtimationis ædificatorum ſatorum, & plantatorum, vt ex Alex & alijs, reſpondit Nicol. Bellon. conſ. 65. num. 12. in fin. Peregrin. de fideicom. art. 50. nu. 49. in fin. Vinc. de Franc. deciſ. 506. num. 8. & latius dixi in meis Collectaneis ad §. ex diuerſo, inſtit. de rerum diuiſ.

Non obſtant quæ afferebantur ex Ari-
17 ſtot. cuius dicta † vbi legem non habemus expreſſam, ſunt inſtar conſtitutionis Principum l. ſi pater, ff. de ſolut. l. ſalſinius, §. 1. ff. ex quib. cauſ. in poſſeſſ. l. ſi vxor. ff. de adulter. Bart. in l. 1. ff. de reb. cred. numer. 19. concludens validum eſſe argumentum ab auctoritate Philoſophorum, ſicuti idē
18 dicitur de placitis, & reſponſis † ſummorum virorum, & excellentium, in quauis arte, vel ſcientia, iuxta congeſta à Burſat. conſ. 124. num. 49. Fel. in cap. ex parte de reſcript. num. 52. vſque iu fin. & de ijs,
19 quæ ſancti † Patres ſcripſere, quæ ſi fuerint munita auctoritate nouæ vel veteris legis, præferuntur conſtitutione Papali & Imperiali, Alex. in l. 1. ff. ſi cert. pet. nu. 31. Iaſ. num 38. & 39. verſ. nam auctoritas, &
20 Poetarum ſententię, † quamuis Poetæ nulla litteratorum immunitate gaudeant, l. Poetæ, C. de profeſſ lib. 10. non ſunt in iure dicundo contemnendæ, §. item pretiū, inſtit. de empt. & vend l. legata, in fin ff. de ſuppel. legat l. in tantum, §. cœnotaphium, ff. de rer. diuiſ.

21 Quia axioma † Ariſt. vt interpretatur Frater Conſtantius Monfortius Capucinus in declarationibus ſuis ad Ariſt. Axio. §. actiones, intelligitur quod denominatiue actiones ſint ſuppoſitorum; originaliter verò ſint etiam partium, quæ ſuppoſitum componunt, hinc in Chriſto propter duas naturas, duæ ſunt actiones, diuina nempe, & humana, licèt illius vna tantùm ſit perſona, vel hypoſtaſis. Ideò trahendo interpretationem dicti axiomatis ad caſum noſtrum, cum in fundo meliorato duæ ſint naturæ, nempe ſimplicis fundi, & meliorati fundi, & illæ quoad effectum æque principales, non enim fundus ſine melioramentis, nec melioramenta ſine fundo, tales & tantos ferunt fructus, dicendum potius dicto axiomate probari primam, quam ſecundam opinionem, & inſpecta origine, ſeu productiua, vel effectiua cauſa, fructus fundi meliorati, dicendi ſunt originaliter potius eſſe actiones melioramentorum, quam ipſius fundi meliorati, quia effectus
22 † attribuitur ſuæ immediatæ cauſæ, non autem mediatæ, Natt. conſ. 108. quoniam, num. 6. Crauet. conſ. 158. viſiſ, num. 13. &
23 quæ contra Bart. conſiderat Couar. † reprobari poſſunt ex dictis, Neguſ. de pign. 5. par. memb. 4. num. 21.

Vera itaque exiſtente prima opinione,
24 † illam ampliabis. Primò, etiam in fructibus perceptis lite pendente ſuper reſtitutione rei melioratæ, & donec actor eſt in mora reſtituendi melioramenta, l. fin.
25 §. fin ff. † de fund. dotal. vbi gloſ. refert tres intellectus ad eum textum, quos omnes probat Bald. ibidem, & iuxta primum deciditur caſus noſter, Neguſ. de pign. 5. par. memb.

memb.4. num.20. in fin. aſſerendo etiam vidiſſe ſic iudicari Florentiæ, *Garz. de expenſ.cap.24.nu.54.in fin.verſ.Contrarium*, addendo hoc eſſe notandum, quia eſt caſus quotidianus, & non bene expreſſus ab ijs qui generaliter agunt de refectione meliorament orum, *Garzia de expenſ.cap.23.num.54. circa fin. verſ. contrarium eſt ſine ratione.*

26 Amplia ſecundò etiam † in fructibus perceptis poſt latam ſententiam ſuper reſtitutione rei, & toto tempore, quo non ſunt refecta melioramenta, *Ioſeph. Ludouic.deciſ.Lucan.8.num.6. & ſeq.* eam afferens rationem, quia ob moram ſui aduerſarij, quiſque lucratur fructus rei poſſeſſæ.

27 Amplia præſertim, † ſi in ſententia lata ſuper euictione, vel reſtitutione rei melioratæ, adſit conditio refectis expenſis, ſeu melioramentis, *Ioſeph.Ludouic. deciſ. Lucana 7.num.5.*

28 Amplia præſertim, † ſi à Iudice, vel aliter ſit datus, vel præfixus terminus ad reficiendum melioramenta, nam fructus interim percepti ſunt meliorantis, *Ioſeph. Ludouic.deciſ.Lucan.7. num 8. & ſeq:* eam afferens rationem, quia vbi tempus eſt adiectum alicui diſpoſitioni, ſi quod interim ſequitur commodum, eſt illius, cui obeſt dilatio, & non eius cuius cauſa data eſt dilatio.

29 Amplia ſiue fructus † fuerint percepti ex melioramentis vtilibus, ſiue neceſſarijs, *Card.Tuſc. concluſ.178. melioramenta, num.14.*

30 Ampl.etiam, † quod melioramenta ſint facta à malæ fidei poſſeſſore, *l. cæterum, in fin. ff. de rei vendic. Neguſ.de pign. 4.memb.5.par.num.20. verſ. decima concl. & num.21. Card.Tuſc.concluſ.490.fructus, num.89. Valaſ.conſult.83.num.20. circa fin. & num.21. ſubdit quid dicendum de emente fundum dotalem.*

31 Amplia præſertim, † ſi melioramenta ſint facta ab eo, qui erat dominus tempore, quo illa faciebat, *Rebel.de obligat.iuſt. lib.7.quæſt.7.num.11. in fin. & num.12.*

32 Limit. vbi res non † fuit tota, ſed in parte tantùm meliorata, nam fructus erũt meliorantis pro parte tantùm meliorata, *Ioſeph. Ludouicus deciſ.Lucan.8. numer.12. & 13.*

33 Limit. vbi melioramenta † ſunt facta ab eo, qui dominus non erat, ſed tantùm erat bonæ fidei poſſeſſor, *Rebel. de oblig. iuſt.lib.7.quæſt.7. num.12.* concludens ex dictis hic, & ampl. final. ſupra concordari poſſe relatas doctorum opin.

§. L I.

SVMMARIVM.

Poſſeſſor malæ fidei compenſat melioramenta cum fructibus perceptis. 1. Ampl.2.3.4. Limita 5.

Poſſeſſor malæ fidei quis dicatur 6.

1 QVarta regula ſit, † quod malæ fidei poſſeſſor compenſat melioramenta cum fructibus perceptis, *Peregrin. de fideicom.artic.50.num.67. in fin. relati ab Amato reſol.14.num.75.*

Contrarium tenent Luſitani, teſte *Valaſ. de iur:empbit.quæſt.25.num.26.in fin. aſſerens ita vidiſſe iudicatum ſæpius.*

2 Amplia in melioramentis † factis cauſa quærendorum, vel colligendorum, vel conſeruandorum fructuum cauſa, *l. ſi à domino, §.fin.ff.de petit.hæred l.fundus qui, ff.famil.hercíſ.per quæ iura ita firmat Boer deciſ.44.num.11.Card.Tuſc. concl.178. melioramenta,num.1.& concluſ.490.fructus, num.91.*

3 Amplia vt ſint compenſanda † etiam cum fructibus percipiendis, ſeu qui ab eodem malæ fidei poſſeſſore, percipi poterant, vt dicam *infra §. ſeq.*

4 Ampl. vt ſint compenſanda † cum fructibus tam extantibus, quam conſumptis, *l.malæ fidei, C.de condict.ex lege, cap. grauis, de reſtit.ſpol Sal.in l.domum, C. de rei vend. & per relata iura ſequendo Slic: firmat Tuſc:concluſ.490.fructus, numer.86. & 94. Caſt.conſ.388.ad primum. lib. 2. in ſecundo dubio, Corn. conſ.301.numer. 16. & ſeq.*

5 Limit. quoad † percipiendos, ſeu qui ex eiſdem melioramentis percipi poterant, *Peregrin.de fideicom.art.50.num.67. in fin. & dixi §.ſeq:limit.1.cum alijs pluribus relatis ab Amato, reſol.14. num.75. & ſeq.*

ſeq. improbatis ijs, qui diſtinguunt, an is ſit factus locupletior, vel non, *Surdus conſ.*293.*num.*6.

6 Poſſeſſor malæ fidei † quis dicatur, *Tuſc.concluſ.* 490.*fructus, numer.* 96.*& ſeq plurib.*

---

§. LII.

SVMMARIVM:

Poſſeſſor malæ fidei eſt obligatus compenſare meliorament a cum fructibus, qui à meliorante percipi poterant 1.*ampl.*2.3.4.5.6.7.8 9.10.11.12.13.14.15.16.17.*Limit.*18.19.20. 21.23.27.28.30.31.32.33 *Sublimit.* 14.22. 24.

Poſſeſſor malæ fidei excuſatur à percipiendis, niſi habeat titulum reprobatum 34.

Poſſeſſor malæ fidei fictus, ſeu præſumptus, etiamſi titulum non habeat, excuſatur à percipiendis fructibus 35.*Limit.in vero* 36.

Poſſeſſor malæ fidei verus quis dicatur 36.

Fructus fuiſſe perceptos, quomodo probetur 25. *quando ſunt reſtituendi, an reficienda expenſa* 26.

Fama, & dignitas ſemper intelligitur excepta 29.

L. certum, C.de rei vendic.declaratur 37.

Poſſeſſor malæ fidei compenſat cum melioramentis fructus, quos ipſe percepit 38. *Alia eſt opin. quid compenſet cum percipiendis, & percipi poterant à dominio rei non poſſidente, & ab ipſo reo poſſeſſore, & à quocumque alio* 39.*& quare* 40. *Alia eſt opin. quod compenſet cum fructibus, quos actor potuiſſet percipere* 41.*& quare* 42. *Alia eſt opin. vt reſtituat illos, qui communiter percipi poterant* 43. *Contrarietas iſta conciliatur* 44.45.56.47.48.49.50.

L. ſi nauis, ff de rei vendic.declaratur 51.

L. fructus, ff de rei vendicat.declaratur 51.

L. ex diuerſo, ff. de rei vendic.declaratur 51.

Poſſeſſor bonæ fidei, ſi fiat malæ fidei, vel è contra, vel dubitetur an ſit talis, an compenſet fructus cum melioramentis 52.

INter cæteras extenſiones, quas congeſſi ad regulam firmatam in proximo, & antecedenti §. *illa fuit*, vt malæ
1 fidei † poſſeſſor ſit obligatus, compenſare
melioramenta ab illo facta, cum fructibus etiam percipiendis, ſeu qui ab eodem percipi potuerunt, & ſua culpa non percepit, vt probatur *l.cæterum, ff. de rei vēdicat. & voluit gloſ.final.ibid. quam ibi ſequuntur Doctores communiter, vt teſtatur Barboſ. in l.diuortio, §.fin. ff. ſolut.matrim. numer.*51.*in princ.* Roman. *ſingul.* 337.*per textum in l.fructus, & l.ex diuerſo, ff.de rei vend.cap.grauis, de reſtit.ſpol. Tuſc. concl.* 490.*fructus, num.*86.*& ſeq.&* 104.*& concluſ.*178.*melioramenta, num.* 12. *Matheſil.ſingul.*159. *Nota quod.relati à Tiraq.de retract.lignag.*§ 15.*gloſ.*1.*num.* 28. *Rebel. de oblig iuſt.lib.*7 *quæſt.*4. *num.*2. *in princ.*
2 addendo obligatum † eſſe ad reſtitutionē
lucri ceſſantis, & damni emergentis, ſiue lucrum ſit intrinſecum, ſiue extrinſecum, & ſimiliter ad damnum intrinſecum, & extrinſecum, *Surd.deciſ.*179.*de mala, numer.*2. *& deciſ.*270.*creditorem, numer.*11. *& dixi ſupra* §.10.*num.*29. *Petra de fideic. quæſt.*15.*num.*344. *Valaſ.de iur. emphiteot. quæſt.*25.*num.*26. *verſ. ſed quid, Alex.* loquens de eo ad quem deuenit malè hęreditas alterius, *in l.*1 *C.de ijs quib. vt indignis, num.*2.*Surd.conſ.*293.*num.*8.12.

3 Ampl. præſertim † in fructibus naturalibus, vt dixi de bonæ fidei poſſeſſore ſupra §.48.*num.*34. *& voluit Rebel.de oblig. iuſt. lib.*7.*de expenſis, quæſt.*4.*num.*2.*Angel.l.ex diuerſo, ff.de rei vend.num.*5.*verſ. fructus, ea ratione, quia numquam fuere ſui.*

4 Ampl. etiam † cum fructibus induſtrialibus, *Rebel. de oblig.iuſt.de expenſ.quæſt.*4. *num.*2. *Garzia de expenſ.cap* 23. *num.* 42. addendo ex lege Luſitana procedere, etiā ſi fuerint cōſumpti, ſiue poſſeſſor habeat titulum, ſiue non, *Angel.in l.ex diuerſo, ff.de rei vend.numer.*5. *verſic. in induſtrialibus.*

5 Ampl. etiam † in melioramentis factis gratia quærendorum, vel colligendorum, vel conſeruandorum fructuum gratia, *Couar.var.reſol.lib.*3.*cap.*3. *num.*3. *in fin. Rebel.de oblig.iuſt. lib.*7. *de expenſ. quæſt.*4. *num.*2.

6 Quid autem ſit dicendum, † ſi quis fiat malæ fidei poſſeſſor ob reſtitutionem in integrum conceſſam domino rei, viden. *Couar.*

Couar. var. reſolut. lib. 1. cap. 3. num. 5. & 15.

7 Ampl. etiam † cum fructibus ciuilibus quales ſunt penſiones, Rebel. de oblig. iuſt. lib. 7. quæſt. 4. num. 2. Cyn. in l. domum, C. de rei vendic. in princ.

8 Amplia etiam † cum fructibus perceptis ex melioramentis ab ipſo factis, Peregrin. de fideicommiſ. art. 50. num. 67. in fin.

9 limitando, † quoad fructus percipiendos, quos ſi non percepit, ſicuti illos non reſtituit, ita nec compenſare debet, Valaſ. de iur. emphit. quæſt. 25. num. 26. verſ. ſed quid, addendo plures concordantes, & hanc eſſe optimam opinionem, & ita vidiſſe iudicatum, Surd. deciſ. 294. inchoato, num. 11. Barboſ. in l. diuortio, §. fin. ff. ſol. mat. num. 51 in princ. & verſ. ex quo.

10 Contrarium † firmat Garzia de expenſ. cap. 23. num. 54. circa fin. verſ. contrarium.

11 Ampl. præſertim, † vbi numquam habuit titulum poſſidendi, nam compenſat, & reſtituit perceptos, & percipiendos, & extantes, & conſumptos, Papienſ. in libel. in act. real. §. ſimul cum fructibus, nu. 4. verſ. aut habuit, ſubdens, verſ. aut habuit minus idem dici, ſi habuit, ſed minus ſolemnem.

12 Ampl. etiam, quod † habeat titulum, l. mala fide, C. de condict. ex lege, l. 2. C. de fruct. & lib. expenſ. Alberic. in l. fructus, ff. de rei vendic. num. 6. verſ. ipſe tamen, licèt deinde num. 11. circa med. verſ. ſi vero agitur, concludat non teneri, niſi titulus non reducatur ad non titulum, quod quando accidat, dixi infra verſ. quoad primum, ſed vide quę dixi infra, limit. quarta, quæ videntur obſtare, Angel. in l. fructus, ff. de rei vend. num. 1. in fin. addendo hanc opinionem eſſe veriorem.

13 Ampl. etiamſi actum † fuerit rei vendicatione, & non fuerint in libello petiti expreſsè, vt pleno conſ. reſpondit Surdus conſ. 293. num. 1. & 8. & ſeq. addendo numer. 11. debitos eſſe etiam à die moræ, & num. 15. limitat quoad fructus perce-
14 ptos † ante motam litē arbitrio Iudicis, ſecus iure actionis, num. 17.

15 Ampl. etiam cum † fructibus inhoneſte perceptis, Bart. in l. fructus 34. ff. de rei vendic. verſ. opp. quod exemplum erit, ſi locetur domus meretrici, & exacta fuerit penſio, Ang. d. l. fructus, num. 1. in princ.

16 Ampl. etiam, vbi quid ſoluit, quod ratione rei erat dubium, veluti ſi fundus poſſeſſus erat emphiteoticus, et ſoluit canones, vel onera Cameralia, vel aliud, Cyn. in l. ſi à patre, C. de condict. indebit. num. 2. & 3.

17 Ampl. etiam, † quod fuerint conſumpti, Surdus conſ. 293. num. 10. addendo n. 12. etiam quod is non ſit factus locupletior.

Limit: quoad fructus percipiendos,
18 † ſeu qui percipi poterant ex melioramētis factis ab ipſo malæ fidei poſſeſſore, iuxta textum, & gloſ. ibidem in l. cæterum, ff. de rei vendicat. vbi Angel. Fulgoſ. & Salic. Angel. in l. ex diuerſo, ff. eod. num. 5. verſic. fallit, Roman. ſingul. 337. per textum, in l. cæterum, §. improbe, ff. de rei vend. addendo eſſe notandum, & ita iudicaſſe, Cardin. Tuſc. concluſ. 490. nu. 105. & concl. 178. Fructus, num. 12. Barboſ. l. diuortio, §. fin. ff. ſol. mat. num. 51. verſ. tamen minime, & in fin. verſ. ex quo, eam afferens rationem, ne illius induſtria proſit alteri, & ſibi noceat, Capic. deciſ. 93. num. 10. Valaſ. de iur. emphit. quæſt. 25. num. 26. verſ. ſed quid, Petra de fideicom. quæſt. 15. num. 347. in princ. verſic. intelligendo tamen, & dixi præcedenti §. limit. 1.

19 Lim. in fructibus † induſtrialibus ipſius malæ fidei poſſeſſoris, l. 1. §. cum prædium, vbi gloſ. verb numquam, ff. de pignor. Socin. conſ. 93. circa primum, col. 8. verſ. confirmatur dicta concluſ. lib. 1. Tuſc. concluſ. 490. fructus, num. 92. eam afferens rationem, quia illi, numquam fuerunt in dominio rei melioratæ, Tiraquel. de retract. lignag. §. 15. gloſ. 1. num. 29.

20 Limit. vbi ſemel fuit † iudicatum ad fauorem poſſeſſoris malæ fidei, nam cum illius mala fides ſit purgata, fructus fiunt ipſius, nec compenſat cum melioramentis, Alex. conſ. 24. ponderatis ijs, col. 6. vol. 5. quem refert Cardin. Tuſcus concluſ. 490. fructus, num. 101.

21 Limit. vbi habet iuſtum † titulum percipiendi fructus, l. ſi fundum, C. de rei vendic. l. ſi & partus, ff. quod met. cauſ. per quæ iura ita firmat Roman. ſing. 343. Tuſc. addendo an idem ſit dicendum, ſi poſſeſſori ſuperueniat is titulus, & illum non habuit à principio, Matheſil. ſingul. 159. Not. quod Papienſ. in libel. act. real. §. ſimul cum fructibus,

ctibus, num.4.verſ. aut habuit titulum,
22 † vbi ſublimitat in caſibus de quibus in-
fra, *verſ. quoad primum*.

Quia tamen obſtant dicta ſupra *num.11.*
pro concordia vid. *Petra. de fideicommiſ.
quæſt.15.num.345. Hoſt. in cap. grauis de
reſt. ſpol.num.3:*

23 Limit. in foro conſcientiæ, † *Tiraquel.
de retract. lignag. §.15. gloſ.1.num.2. circa
fin. relato Ricard.4.ſent. diſt.15. art.5. q.6.
Rebel. de obligat iuſt.lib.7.quæſt.2.de expenſ.*
24 *nu.15.* declarando tamen † modo res me-
liorata extet, ſeu non perierit, & ſi res
meliorata non extet, malæ fidei poſſeſſor
obligatus eſt ad æſtimationem rei tan-
tùm, prout æſtimabatur, antequam fuiſ-
ſet meliorata, niſi fortè apud dominum
veriſimiliter res erat duratura, nam obli-
gatur etiam ad ſolutionem melioramen-
torum, in quibus lædatur dominus, dem-
ptis tamen ſemper expenſis melioramen-
torum, quas dominus erat facturus.

25 Quomodo autem probetur fructus
† fuiſſe perceptos, vel percipi potuiſſe,
viden. *Angel. in l. ex diuerſo, ff. de rei vend.*
26 *num.8.* vbi præterea ſubdit † an reficien-
dæ ſint expenſæ, quoties reſtituendi ſunt
fructus, *Hoſt. in cap. grauis de reſtit. ſpol.
num.3.*

27 Limit. in melioramentis neceſſarijs,
nam illa ſunt reficienda, ſi fructus non
ſufficiant, & res meliorata extet, *Rebel.
de oblig. iuſt. lib.7. quæſt.4. de expenſ. num.2
poſt med. & in fin.*

28 Limit. vbi honeſtè, vel iuſtè minimè
percipi poterant à poſſeſſore malæ fidei,
*Angel. in l. fructus, ff. de rei vendic. num.1.
& in l. ex diuerſo, ff. eod. num.5. Bart. d. leg.
fructus in fin. vbi exemplum refert, Petra
de fideicom. quæſt.15. num.344.* & ratio eſt,
quia in omni diſpoſitione, etiã legis, ſem-
29 per eſt excepta † cauſa dignitatis, &
famæ.

30 Limit. quoad † fructus, qui percipi po-
terant re perempta, *Angel. in leg. fructus,
ff. de rei vendicat. num.1.*

31 Limit. in pupillo, & infante, † *Angel.
in l. ex diuerſo, ff. de rei vend. num.5. verſ.
fructus, per textum in l. quod infans, ff. eod.
& §. inſt. de offic. iudic.*

32 Limit. quoad fructus † perceptos ex iu-
re incorporali, *Angel. in l. ex diuerſo, ff. de
rei vend. num.5. in fin.* exemplum referẽs,
ſi quis præſentauit, vel exercuit notaria-
33 tum, ſublimitando, † ſi quid commodè
poſſeſſor malæ fidei percepit, quod exi-
ſtat, vt puta merces rogitus, & ſimilia.

Quia in principio huius §. dixi, malæ
fidei poſſeſſorem debere compẽſare me-
lioramenta, cum fructibus percipiendis
ex re ipſa, ſicuti debet eoſdem fructus
percipiendos reſtituere, ſi melioramenta
non fecit, inſurgit difficultas, an id pro-
cedat in malæ fidei poſſeſſore cum titulo,
& in malæ fidei poſſeſſore ficto non au-
tem vero.

34 Quoad primum † abſolutè dicas excu-
ſari à percipiendis, niſi titulus, vt inquit,
Ioan. Fab. in l. de rei vendicat. ſit reproba-
tus, qualis eſt, vt inquit, *gloſ. final. quam
ibidem ſequitur Bellapertic. in l. ſi fundum,
C. de rei vendic.* ſi quis emerit in fraudem
creditorum; vel ſcienter contra legis in-
terdictum, vel à Fiſco abſque neceſſarijs
ſolemnitatibus, vel vi & metu coegerit
venditorem ſibi vendere, & generaliter
vbicumque titulus eſt contra iuris com-
munis diſpoſitionem, vt voluit *Abb. in
cap. cum cauſa 22. ff. de offic. deleg. num.5. in
fin. & dixi Bellapertic. d. l. ſi fundum in fin.
Abb. in cap. grauis 11. de reſtit. ſpoliat. n.7.
circa med.*

Contrarium defendit *Petra de fideicom,
quæſt.15. num.345. & ſeq.*

35 Quoad ſecundum, reſolutiuè † dicas
fictum, ſeu præſumptum malæ fidei poſ-
ſeſſorem, etiam ſi titulum non habeat, ex-
cuſari à percipiendis, nec agendum cum
illo de compenſatione melioramentorũ,
vbi illa ſunt à domino rei reficienda, *Petr.
de Bellapertic. in l. ſi fundum, C. de rei ven-
dicat. poſt med. verſ. lex iſta, & Caſt. nu.2.
in fin. & num.3. circa med. Garzia de ex-
penſ. cap.23. num.44. & ſeq.* addendo aliud
36 dicendum in malę fidei † poſſeſſore verò,
vt puta per ſolemnem litis conteſtationẽ,
37 & ita intelligendum textum † *in l. certum,
C. de rei vend.* vt latius dixerunt alij rela-
ti in meis Collectaneis ad eumdem tex-
tum.

38 Alia inſurgit difficultas, an † poſſeſſor
malæ fidei, qui de percipiendis eſt obli-
gatus, an talis obligatio intelligatur de
fructibus percipiendis à poſſeſſore, vel à

domi-

domino rei, ita vt ſi iſte maiores percipere poſſit, quam ille, reſtituendi, & compenſandi ſint fructus, quos percipere potuiſſet dominus, vel quiuis alius, non autem poſſeſſor, ſi minores illi fuerint, & in hac difficultate, ex latenti iurium antynomia, reperio Doctorum non conuenientes opiniones quatuor.

38 Prima eſt, vt fructuum † ea quantitas à malæ fidei poſſeſſore reſtituatur, & conſequenter cum melioramentis compenſetur, non quæ petitor, ſeu actor percepiſſet, ſed quam ipſe reus percepit, & volunt ſuam opinionem probari, *l. domũ, C. de rei vendicat.* vbi Imperator Gordianus, inquit, *Occupata domus præſes prouintiæ cum penſionibus, quas occupator percepit, aut percipere poterat, & omni cauſa damni dati reſtitui iubebit, l. fructus 28. §. quod autem ff. de pet hæred.* vbi Vlpian. inquit, *eum qui nullam cauſam poſſidendi habet, ſi inuaſit bona quæ ſciebat ad ſe non pertinere, debere reſtituere fructus perceptos, & quos percipere debuiſſet.*

39 Secunda opinio † eſt, vt malæ fidei poſſeſſor debeat reſtituere, & conſequenter compenſare melioramẽta cum fructibus percipiendis, ſeu quæ percipi poterant, nedum ab actore non poſſidente, vel reo poſſeſſore, ſed etiam à quolibet alio, qui poſſediſſet, quare ſi reus, nec actor fuerit olitor, & agatur de fundo oleribus, vel alio fructuum ingenioſo agro, poſſeſſor debet reſtituere fructus, quos olitor colendo eumdem fundum percipere potuiſſet, *Bald. in l. 2. C. de fruct. & litium expenſ. nu*

40 *mer. 3. in fin.* † ea ratione, quia poſſeſſor malæ fidei, qui voluit illos percipere, fingitur, vt ego addo vberiores percepiſſe in ſuum incommodum, *Cyn. in l. domum, C. de rei vendicat. & ibidem, Gul. de Cun.* & ideò remanet obligatus, ac ſi percepiſſet, quare non eſt conſiderandum intereſſe petitoris, ſed ficta perceptio.

41 Tertia opinio eſt, † vt malæ fidei poſſeſſor ſit obligatus ad fructus, quos petitor potuiſſet percipere, *Alberic. in l. fructus, ff. de rei vendicat. numer. 6. in princ. per textum in l. ſi nauis, §. 2. ff. de rei vend.* vbi Papinianus regulam conſtituit, quod in æſtimandis fructibus aduertendum nõ eſt, an quis ſit poſſeſſor malæ fidei, ſed an petitor frui potuerit, ſi ei poſſidere licuiſſet, & huius opinionis videtur eſſe, *Alberic. in l. fructus, ff. de rei vend num. 6. circa med. Hoſt per eumdem textum*, loquens de violento poſſeſſore ſine titulo, *in cap. grauis, de reſt ſpol num. 3. circa med* & ratio eſt, quam *Bal. in l. 2. C. de fruct & litium expenſ num. 3. in fin. ex gloſ. refert*,

42 † quia plus illius non intereſt, *gloſ. 2. in l. ex diuerſo 35. ff de rei vend. num* 4.

43 Quarta fuit opinio, † vt ſint reſtituendi, qui communiter percipi potuerant, negando, reſtituendos eſſe, quos petitor potuiſſet percipere, quia illi non proueniunt ratione rei, ſed potius negotiationis cauſa, & ſic diligentia perſonæ, non ingenio rei, *Bart. in l. domũ, C. de rei vend. & probat Garzia de expenſ. cap 23. nu. 50. in fin. relati à Surd. teſtan e de communi, conſ. 29. num. 7.* & videtur æqua, ex his, quæ dicuntur de pretio, quod inſpiciatur commune, *l. pretia, ff. ad leg. falcid* cum cumulatis ad eum textum in meis Collectaneis.

Contrarietatem hanc conciliare conati

44 ſunt † antiqui & moderni Doctores, & inchoando ab antiquioribus, *Gul. de Cun. in l domum, C. de rei vendicat. circa prin. verſ. quæro ergo*, concludit conſiderandum eſſe, quod eſt grauius, ſeu magis præiuditiale poſſeſſori malæ fidei, ita vt ſi vberiores reus percepit fructus, quã percepiſſet actor, illi ſint reſtituendi, & idem dicendum, ſi vberiores percepiſſet petitor, & notandum litteram textus mei lecturæ, *Gul. impreſſæ Lugduni* 1513. à Iacobo Myt. dum in eodem verſ. ſcriptum legitur in præiuditium poſſeſſoris malæ fidei, conſiderandum, quod eſt minus, quia ſubſequuntur contrariæ illationes, & cõcluſiones, & legendum eſt, inſpici, quod eſt maius, & facile potuit is error committi ab ipſo Gul. dum currente calamo illa ſcribebat, *ſequitur Angel. in l. fructus circa fin ff. de rei vendicat.* dum dixit conſiderandum eſſe, quod eſt vtilius actori. Verum concordiam iſtã improbat, *Butr. in cap. grauis 11. de reſt ſp l. n m 13. in fin.*

45 Petrus de Bellapertica † *in d. l. certum, C. de rei vendicat. in fin.* aliter conciliabat, ſequendo gloſ. Martini, diſtinguendo, an quis ſit malæ fidei poſſeſſor per litis conteſta-

teſtationem, ſciendo bonam non habere fidem, nec cauſam, & tunc ille ſit obligatus de percipiendis, ſeu quos percipere potuit, non ipſe reus, & poſſeſſor, ſed quos actor, & petitor; An verò poſſeſſor incipiat habere malam fidem poſt litem conteſtatam, perſeuerando tamen in ſua bona fide, ſit obligatus reſtituere, & cõpenſare fructus, quos percepit reus poſſeſſor; eam afferens rationem, quia ante litis conteſtationem nulla aderat mora, ſed lite conteſtata tantùm, incipit vacillare, ſeu vt ego addo turbari illius bona fides, & cum litis euentus ſint dubij, ſat eſt haberi rationem eorum fructuũ, quos malæ fidei poſſeſſor percepit, & percipere potuit.

46 Idem Petrus † *in d. certum, col. fin. verſ. in iſto articulo*, breuiorem aliam ſuam poſuit concordiam, diſtinguendo, an quis ſit factus malæ fidei poſſeſſor in vera mora, per litis conteſtationem, & tunc compenſandi, & reſtituendi ſunt fructus, quos percipere potuit, & percepit actor ex fundo poſſeſſo, aut verò quis erat malæ fidei poſſeſſor, ſed non iudicio, & lite conteſtata pulſus, & in mora conſtitutus, & tunc reſtituendi, & compenſandi, quos reus percepit, & eſt fere eadem conciliatio cum præcedenti, eo tantùm excepto, quod contra malæ fidei poſſeſſorem non ſequimur, quod illi plus nocet.

Verum poſtremam hanc concordiam improbat, *Petra de fideicomm. quæſt. 15. num. 347. in fin.* eam afferens rationem, quia malæ fidei poſſeſſor ſemper eſt in mora, & obſtant, *l. ſinauis, §. 2. ff. de rei vend. & l. 2. C. de fruct. & litium expenſ.* ſeu vt ego addo lite cõteſtata bonæ fidei poſſeſſor eſt par ei, qui à principio eſt in mala fide:

47 *Bartol. in l. ex diuerſo 35.* † *ff. de rei vendicat. num. 4. verſ. Quid dicemus*, relata diſtinctione Vltramontanorum, id eſt *Gul. de Cun. & Bellapertic. aliter conciliare contendit*, videlicet an poſſeſſor conueniatur ab eo, qui non aſſerit ſe dominum, & tũc habenda eſt ratio fructuum, quos percipere potuit poſſeſſor. An verò conueniatur ab eo, qui aſſerit ſe dominum, & ideò ſibi deberi fructus, & tunc de iure Digeſtorum reſtituendi ſunt fructus, quos percipere potuiſſet petitor; de iure autem, C. ſecus eſſe, et ſat eſſe reſtituere, quos petitor percepiſſet, *Bart. ſequitur Butr. & illius dicta de verbo ad verbum reſcripſit in cap. grauis 11. de reſtit. ſpoliat. num. 13. & Ancar. num. 3.*

48 Subdendo aliam ex Bart. † conciliationem, & data electione actori, an vellit potius ſibi reſtitui fructus, qui percipi poterant à poſſeſſore, vel petitore, vel à quouis alio communiter, concludit, ſi petantur, qui communiter percipi poterant à poſſeſſore, vel petitore; ſi autem petantur, qui à poſſeſſore, vel petitore percipi poterant, illi erunt reficiendi, ex ſingularitate perſonæ, quæ fructus percipere poterat, quare, vt inquit, *Ancar. in cap grauis 11. de reſt ſpol. num. 3.* cautus eſſe debet actor, petere quod ſibi vtilius erit, petere, ex perſona, enim & diligentia vnius perſonæ vberiores capiuntur fructus, quam ex alia, vt dicebat *Petrus de Bellapert. in l. certum, C. de rei vend. col. penul. verſ ponamus.*

49 Alij conſiderantes, an fructus † fuerint ab actore petiti tamquam fructus, vel tãquam intereſſe, concludunt, ſi petantur tamquam intereſſe, reſtituendos, & compenſandos tantùm eſſe iuxta quantitatẽ, quam percepiſſet actor, quia pluris non intereſt eius, ſi verò petantur tamquam fructus reſtituendi, & compenſandi ſunt, quos percepit reus, & poſſeſſor, etiam ſi actor tot & tantos non fuiſſet percepturus, *Bart. in l. ratio, §. 1. in fin. ff. de act. empt. & in l. videamus, §. ſi actione, ff. de vſur. & in l. ſi filiusfam §. 1. num. 3. ff. de verb. oblig. Bald. in l. traditio, C. de act. empt. num. 10. Sal. in l poſt perfectam, C. eod. num. 3. Tiraquel. de retract. lignag. §. 15. gloſ. 1. n. 29.* exempla referentes, ſi reus ſit ruſticus, qui colendo agrum plures percepit fructus, quam percepiſſet actor nobilis, qui aliena manu coluiſſet.

Quid autem dicendum, ſi quis à prin-
52 cipio † erat bonæ fidei, & deinde in illo ſuperuenit mala fides, vel è contra ſuperuenit bona, vbi à principio aderat mala, videndi ſunt, *Cyn. in l. domum, C. de rei vend. in fin num. 5. & 8. & ſeq. Alberic. in l. fructus, ff. de rei vend. num. 7. & 10. Bart. in l. ex diuerſo 35. ff. eod. numer. 4. in fin. & num. 9.*

num.9.Abb.cap.grauis 11 *.de reſt.ſpol.num.*9
*.Molin.de contract.diſput.*463*.num.*17. *Re-*
*bel.de obligat.iuſt.lib.*7 *.de expenſ. quæſt.* 2.
*num.*10*.ſubdens num.* 11. quid dicendum,
ſi dubitetur, an ſit bonæ, vel malæ fidei,
*Alex. in l.clam, ff.de acq.poſſeſ.num.*7*.&* 8.
*Surd.conſ.*293*.num.*13.

50 Cynus quem † prius referre debebam
antequam retuliſſem dicta Bart. illius di-
ſcipuli, facta diſtinctione, an in reo con-
uento adſit, vel non adſit mora, conclu-
dit, quod poſt moram reus ſit obligatus
de fructibus, qui percipi potuerant ab
actore, ſi res petita fuiſſet illi reſtituta,
51 & ita intelligendum eſſe textum † *in l. ſi*
nauis, l.fructus, l.ex diuerſo, ff.de rei ven-
ſi verò abſit mora, quod ſit obligatus ad
fructus, quos poſſeſſor percipere potuit,
ita diſtinguit *Cyn.in l.domum,C.de rei vēd.*
quem ſequuntur Dyn. & Alberic. vt teſta-
*tur Surd.conſ.*263*.num.*29. *& Papienſ.in*
in forma libel.in action.real.§.& qui percipi
potuerunt.

*Rub.*1*. num.*171*. & ſeq. pluribus.*

2 Quo verò ad pretium † fructuum de-
ſumi poteſt reſolutio ex his, quæ ſunt re-
cepta circa probationem valoris facien-
dam ab eo, qui prouiſus eſt à Papa de be-
neficio, vt recenſent *Felin. cap.ad aures,*
*de reſcript. num.*17*. verſ. limita ſecundo,*
*Caſſad.decif.*19*. ſuper regul.cancel.num.*3.
*Put.deciſ.*8*.lib.*1*.Cardin.Mantic.deciſ.* 81.
*num.*2*. & deciſ.*138*.num.*1*. & ſeq.verſ.&*
*hæc, & deciſ.*120*.num.*4*. verſic. verum, &*
*num.*6*. & deciſ.*178*.num.*1*. & deciſ.*228.
*num.*1*. & deciſ.*290*.num.*1*. & deciſ.*293*.nu-*
*mer.*1*. & ſeq. Ferret.conſ.*3*.num.*20*. Sera-*
*phin.deciſ.*1317*.num.* 1*. & deciſ.*1393*. n.*1.
*& deciſ.*102*.num.*5*. & deciſ.* 974*. num.* 1.
3 & in ſpetie † an locatione † *Cardin. Man-*
*tic.deciſ.*39*.num.*4*. & deciſ.* 290*. numer.*4.
*Seraſin.deciſ.*102*.num.*1*. & deciſ.*1009*.n.*2.
*Rot.diuerſ. in recent.par.*2*.deciſ.*679*.nu.*2.
*& deciſ.*742*.num.*4*. & deciſ.* 86*. & par.* 1.
*deciſ.*158*.num.*17*. & ſeq & dixi etiam de*
*Laudemio, lib.*3*.quæſt.*17*.§.*3*. Cartar. deci-*
ſio 72*.num.*16*. & ſeq.*

§. LIII.

SVMMARIVM.

Melioramenta qualiter æſtimentur à peritis,
& teſtibus. 1.
Fructus qualiter æſtimentur 2*. an ex locatio-*
nis penſione 3.

POſtquam tam à bonæ, quam malæ
1 fidei poſſeſſore † dixi compenſandos
eſſe fructus perceptos ex re meliorata
cum melioramentis ipſis, agendum hic
eſſet, quo modo illa ſint æſtimanda, vltra
dicta ſupra §. 29. ſufficiat dicere, quod
qualiter teſtibus, vel in arte peritis, vel
Iudicis officio æſtimatio iſta fiat, præſtite-
runt id, *Petra de fideicom.quæſt.*15*.nu.*250.
*& ſeq.plurib. Roſental.de feud.cap.*10*.con-*
*cluſ.*43*.num.*164*. vſque in fin. Garzia tra-*
*ctat.de expenſ.cap.*2*.nu.*22*. & ſeq. & c.*24.
*Carroc.de locat.par.*4*. de expenſ. quæſt.* 2.
*num.*22*. & ſeq. &* 32*. & ſeq. Put.dec.*464.
*par.*2*. & dixi de Laudem. lib.*3*. quæſt.* 22.
*artic.*2*. & ſeq. & art.*15*. Simon de Pratis*
*de interpret.vltim.volunt. lib.*5*.interpr.*3.

§. LIV.

SVMMARIVM.

Retentio rei melioratæ, vel abraſio melioramē-
torum, quando concedatur, & negetur 1.

QVia in præcedentibus ſæpè dixi
1 melioranti † negari rei melioratæ
retentionem, & melioramentorum æſti-
mationem in concreto, vel abſtracto, cō-
cedi, & quandoque negari ipſorum me-
lioramentorum abraſionem, quando id
contingat, videndi ſunt *Cyn. in l. domum,*
*C.de rei vendic.num.*2*. & Caſt. num.* 3*. &*
*Salic.num.*10*.in fin.Cardin.Tuſc.concl.*180.
melioramenta, num. 51*. & ſeq. Ruin.con-*
*ſil.*165*.lib.*4 *num.*2*. &* 5*.Barboſ.in l.diuor-*
*tio, §.fin.ff.ſolut.mat.num.*88*. verſ. ſed his,*
*& num.*102*. & ſeq. vſque ad* 121*. & dixi*
*ſupra §.*4*. ampliat* 8*. & §.*33*. verſ ſublimit.*
*§.*43*.l.in fin.Peregrin.de fideicom.artic.*50.
*num.*54*. verſ.voluptuariæ, Alciat.l.impenſ.*
*ff.de verb.ſignif.num.*10*.Aretin.§.certe, in-*
ſtit. de rer.diuiſ. num. 4*. Rebel. de obligat.*

iuſt.lib.7.de expenſ.quæſt.2.num.3.verſic. Tertius, *& num.* 6. 13. *&* 16. *in princ. & fin.& quæſt.7. num.6. &* dixi §.7.*limit.4. Hartman.Piſtor.quæſt 42.lib.2.par.2.n.26.* vbi etiam agit, quid dicendum, ſi abradi non poſſunt ſine deturpatione rei, *Scrad. de feud.2.par prin.ſect.2.nu.91.in fin: Molin.de contract.diſput.463. nu.17.in princ. verſic.voluptuaria*, *& dixi etiam ſupra §.43. Menoc. de recup.remed.15.num.555. Petra de fideicom.quæſt.15.num.276.*

§. LV.

SVMMARIVM.

Baldus frater Petri Vbaldi 1.
Societas non contrahitur inter fratres vno illorum ſeorſum negotiante 2.
Fratres meliorantes rem communem repetunt mercedem, vel expenſas factas à fratre, qui ſeorſum ab illis negotiatur 3.

CОntinuando argumentum melioramentorum, interrogatus fui, quid dicendum, ſi tres fratres poſſidentes bona paterna, vnus illorum ſeorſum negotiando multum eſt ſuperlucratus, & alij duo meliorarunt corpus aliquod bonorũ communium, an inter dictos fratres dicatur inita ſocietas, & an fratres, qui fecerunt melioramenta poſſint illa repetere, rimato toto tractatu Petri Vbaldi de ſocietate, reperi caſum iſtum fuiſſe deci-
1 ſũm à Bald. fratre † ſuo, qui vt ipſe refert *d.tract.par.4. quæſt.16.* cenſuit, ſocietatẽ
2 inter dictos fratres non fuiſſe † initam, & qui diligenti cultura communia prædia ampliarant, non fuiſſe lucratos fructus
3 perceptos, nec perdidiſſe labores ſuos *l.ſi quis putans*, *§.ſi autem*, *ff. commun. diuid.* & ideò reſtituendos illi eſſe ſumptus, quos de proprio fecerunt, & ſi quas operas poſuerunt perſonaliter illis ſoluendam eſſe mercedem *l.his conſequenter*, *§.ſumptus.ff.famil.herciſ.& l.ſi quis petens*, *§.ſiue autem*, *ff.commun.diuid. Baldum ſequutus eſt idem Petrus ibid.* quorum cum magna ſit auctoritas ſubſcribo illorum ſententiam.

§. LVI.

SVMMARIVM.

Melioramenta facta in re prohibita alienari repetuntur à meliorante, & datur melioratæ rei retentio 1. *Ampl.ibid.*
Vinea quibus modis dicatur meliorata 2.
Iacobus Franciſcus Vinea amicus meus mortuus 3.

DVm extremam manum imponerẽ ijs, quæ hoc Capite Octauo dixi, aduerti me in regula conſtituta in principiò eiuſdem capituli, *num.92.* promiſiſſe examinare, quod melioramenta facta in re prohibita alienari, & quæ fuit alienata, repetantur, & illorum priuilegio detur retentio, melioranti, donec fuerit illorũ pretio ſibi ſoluto ſatisfactus, ſed conſiderando, quod quæ hic dicerem, eſſent eadem, quæ dixi ſupra §.11.de melioramẽtis factis in bonis ex fideicommiſſo alteri reſtituendis, quæ ſunt prohibita alienari, moui manum de tabula; & remittendo me ad ea, quæ ibidem ſcripſi, addam ſo-
1 lùm affirmatiuam † quam firmaſſem procedere, etiamſi qui emit rem prohibitam alienari, & illam meliorem fecit, notam haberet prohibitionem, iuxta ea, quæ latè tradit *Caſtrenſ.conſ.247. in cauſa quæ vertitur*, *lib.1.num.7.* vbi præterea refert
2 quibus operibus † vinea, de qua ille loquitur, diceretur melior facta, quæ retuliſſẽ, niſi mihi manum, calamumq. cohibuiſſet, & animũ grauiter turbaſſet nuncius, qui mihi retulit, hac die XVIII. Februarij 1644. qui mihi natalitius fuit ann.1568. ex
3 humanis † deceſſiſſe Iacobum Franciſcũ Vineam I.C. Aſtenſem amicum mihi cariſſimum, poſtquem verſatus fuit annis triginta in Romana Curia, inſigne ſpecimen integritatis dando, in cauſis tractatis coram quibuſcũque Iudicibus, gratis ſæpius, quam mercede donatus, qua ſorte fœlici, vel infelici non pœnitet me quoque fuiſſe donatum.

CAPVT IX.

SVMMARIVM.

Exceptio adimplementi eſt efficaciſſima, & fauorabiliſſima 1.

Nouatio perimit ipſo iure præcedentem obligationem 2.

Solutio ipſo iure perimit obligationem 2.

Exceptio adimplementi ſuſpendit, non autem extinguit obligationem 3. *potius inter dilatorias, quum peremptorias referenda* 3. *dũ impedit actorem in ſua actione vlterius progredi, ſed etiam actionem perimi* 4. *niſi fuerit adimpletum* 4. *eſt peremptoria, & litis finita* 5.

Exceptione adimplementi retardatur proceſſus ad vlteriora 6. *& quare* 7. *ampl.* 9. 10. 11. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 37. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 59. 60. 61. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. *Limit.* 38. 77. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. *Bald. decclaratur* 12.

L. Iulianus, §. ſi quis colludente, ff. de actionĩ emoti, declaratur 36.

Non facere, & perperam facere, ſunt paria 58.

Ad agendum, quæ ſunt temporalia, perpetua ſunt ad excipiendum 62.

Gratian. ſibi contrarius concordatur 78.

EXceptionem adimplementi eſſe
1 omnium † efficaciſſimã, & fauorabiliſſimam affirmat, *Ioan. Griuel. deciſ. D. Rolan.* 111. *facti, nu.* 28. qui licèt ſui aſſumpti, rationem minimè referat, & videatur in ſuo dicto allucinatum fuiſſe; cum id potius eſſet dicendum de
2 ſolutione, † vel acceptilatione, vel nouatione, quæ ſingulæ ipſo iure perimunt omnem actionem, & obligationem, *§.* 1. *& ſeq. inſt. quibus mod. tollit oblig.* exceptio
3 adimplementi autem potius † ſuſpendat, & impediat exercitium actionis, quam extinguat natiuitatem illius, *l. Iulianus, §. offerri, ff. de act. empt. Crauet. conſ.* 151. *nominem, numero, circa med.* & ideò referenda inter dilatorias impedientes litis ingreſſum, *Caſt. d. §. offerri*, quem refert, & ſequitur *Crauet. conſ.* 248. *iniuſtitia, nu.* 6. *verſ non obſt. cum aliis congeſtis à Menoc. conſ.* 1. *num.* 365. *& ſeq. ab Intriol. Caſ. conſcient.* 14. *num.* 112. *Centur.* 1. *& à Gonzal. ad reg.* 8. *gloſ* 27 *num.* 10. *Rol. à Val. conſil:* 68. *lib.* 4. Attamen verum dixit idem Griuel. quia adimplementi exceptio, nedum im-
4 pedit † actorẽ in ſua actione vlterius progredi, *Rota in recentior. deciſ.* 162. *par.* 1. *num.* 3. *& deciſ.* 469. *num.* 4. *par.* 2. *& deciſio* 520. *num.* 4. *Menoc. conſ.* 55. *n.* 2. ſed perimit etiam & illius actionem, niſi in termino aſſignato ad adimplendum, quis adimpleat, quare eamdem exceptionem
5 etiam peremtoriã, † & litis finitæ eſſe infra §. 11. ſubdam, & firmant *Menoch. & alij ſupra relati, quibus addo Franc. Becc. conſ.* 45. *num.* 12. *Crauet. conſ.* 127. *num.* 14. *Mareſcot. reſolut.* 88. *num.* 2. *lib.* 1. *Intriol. Caſu conſcient. centur.* 1. *caſu* 14. *num.* 112. *Milanenſ. deciſ.* 4. *par.* 2. *num.* 14. *Franc. Bec. conſ.* 106. *num.* 5. *& dicam infra §.* 13. Quia materia iſta lata eſt, & practicabilis, vt Methodo illam excutiamus, propoſita generali regula, illaq. per ampliationes, & limitationes examinata, ſubdam deinde ſeparatis §§. tamquam eiuſdem regulæ membris, & partibus, quæ ad perfectam excuſſionem eiuſdem exceptionis, credam neceſſe dicenda, & poſtremò addam Miſcellanea aliqua cõmunia dictis in præcedentibus.

Regula itaquè ſit, quod exceptione
6 † adimplementi oppoſita retardetur proceſſus ad vlteriora, *gl. Iulianus* 83 *§. offerre, ff. de act. empt. l. cum proponas* 2. *C. de pact. Cephal. conſ.* 609 *magnific. num.* 2. *Franc. Becc. conſ.* 45. *num.* 6. vbi latè comprobat, *& conſ.* 106. *videretur, num.* 3. *Surd. conſil.* 101. *num.* 1. *Rol. à Val. conſ.* 69. *lib.* 4. *nu.* 9. concludens volentem agere, debere prius docere adimpleuiſſe, cum effectu totum contractum; *relati ab Intriol. tract. Caſ. Conſcient. centur.* 1. *caſũ* 14. *num.* 102. *Magon. deciſ. Lucenſ.* 21. *num.* 16. *Burſ. conſ.* 72. *num.* 5. *Cephal. conſ.* 48. *num.* 41. *Mantic. de tacit. lib.* 3. *titul.* 16. *num.* 15. *verſ. quicumque, relati à Maſcard. de probat. concluſ.* 1387. *num.* 7. *& ſeq. & num.* 12. *& ſeq.* rationem
7 † refert, *relati à Giurb. deciſ.* 100. *l. Antonia*

num.21.in fin. Menoch.conſ.1.num.367.& ſeq. vbi latè comprobat Gonzal.ad regul. gloſ.27.num.5.Crau.conſ.151. Neminem, num.10. vbi latè comprobat Gabriel.conſil.5.lib.1. concludens niſi opponatur non retardari executionem ſententiæ.

8 Contrarium voluit† Roman. conſil.76. num.6.& ſeq.plur vbi latè comprobat, & reprobat rationem, quod illa admittatur, quia oriatur ex eodemmet contractu, ſed illius dicta ſunt vera in caſu ſtatuti Florẽtini, vt colligo ex Magon.deciſ.Lucenſ.11. num.21.

9 Ampl. etiam, ſi ageretur † de adimplemento faciendo à Magnate, Aret.loquens de Duce Burgaria conſ.14.viſo, nu.18. verſ. prima cõcluſ.Gozadin. conſ.9. in hac cauſa, num.20. vbi loquitur de Duce Sabaudiæ, & de adimplemẽto præſtãdo ſuo vaſſallo, & de eodem Duce, Soccin.Iun.conſil.77. licèt, num.141.in fin. & num.144. lib.1. Menoc.eiſdem relatis, conſ.1.n.364. Rol.à Val.conſ.69.lib.4.num.14.& ſequen. verſ.ſed in caſu præſenti, vbi loquitur de locatione facta à Principe, & latè verſatur circa obligationes Principum, quoad cõtractus, Franc.Bec.conſ.45. num.26. circa med. dum prius firmaſſet Principem iſto caſu obligari non aliter, ac obligatur priuatus.

10 Ampl. etiam, † ſi excipiens de adimplemento iuraſſet præſtare, quæ petuntur ab eo, contra quẽ excipitur de adimplemento, vt dicam infra § 1.

11 Ampl. etiamſi contractui † reciproco addita eſſet pœna, & qui non adimpleuit, vellit illam ſoluere, nam minimè ceſſat exceptio adimplementi, Aretin.conſ.14. viſo, & num.18.verſ prima concluſio, vbi

12 declarat Bal. † aliud ſentientem, ea ratione, quod ſoluens pœnam conuentam dicatur contractum obſeruaſſe, Rolan. à Val.conſ.69.pro, numer.10. lib.4. vbi addit etiam, quod appoſita eſſet clauſula, quod pœna commiſſa, vel ſoluta, contractus firmus remaneat. & dicam etiam infra §.40. vbi agam, an ex non adimplemento inficiatur contractus, Aretin.ſequitur Menoc. conſ.1.num.364. in fin. Intriol. Caſ. Conſc. centur.1. caſu 14. num. 97. & 109. Rolan. à Val.conſ.57.viſo, lib.1.num.22.idem repetit Maſcard.latè de probat.concluſ.1387. num.49. & ſeq. Franc. Becc.conſ.106.nu.4. in fin. Carroc.de locat cap.de euictione.n.37. Mantic.de tacit.lib.3.titul.16.num.16.Rot. diuerſ.deciſ.221.par.1.num.4. Felin. cap.3. de iur.iur.num.5.verſ.quintus caſus.

Ampl. vt poſſit opponi etiam ſtante iuramento, Carroc.de locat par.4.§.de euict. num.32. & ſeq. tam excipientis, quam agentis,

13 Ampl. etiam, ſi à ſtatuto † reiectę eſſent omnes exceptiones, Cyn. & Bald. in l. ex prædijs, C. de euiction. Rol. à Val. conſ.68. lib.4.num.13 Intriol.tract.caſu conſcient. centur.1.caſu 14.num.117.Carol deGraſ.except.13.num.38. Crauet.conſ.151.neminem, num.10. in princ. vbi plures refert, & conſil.127.num.14.Corn.conſ.297. in conſilijs. nu.1. verſ. & regula lib.3.Franc. Bec. conſil.45.reuocatur, num.13. Caſal. conſ.407. num.19.Ioſeph.Lud.deciſ Lucenſ.2. num.3. Rolan.à Val.conſ.53 lib.1.num.32.& conſil.69.lib.4.num.14. Crauet. conſ.127.n.14. & conſ.151.num.10. Mareſcot. Reſolut. 88. Communis, lib.1.num.3.Surd.conſ.369.numer.32.Iacob.Laurent.de Iud.ſuſpect.c.15. num.129. circa fin. Dec.conſ.298.numer.2. & conſ.421.num.2.Surd.conſ.101. nnmer 4. Bero. conſ.144.lib.1 num.3. Ioſeph. Ludou. deciſ. Peruſ.50.num.3. Viuius opin. 2.n.6. Maſcard.de probat.concluſ.1387. num. 21. & ſeq. concludens idem dicendum de quacũque alia exceptione oriente ex ventre contractus, Menoc.conſ.55.num.3.Eugenius conſ.29. num.26.et ſeq. Barzia deciſ.17.num.1. circa med. vbi rationem refert, quia oritur ex eodem cõtractu, Carroc.de locat.cap.de euictione. num. 31. Graſſ.diſſeptat.45.num.3. Rimin.iun. conſil.51. num.13. Decian conſ.60.lib.2. num.45. Aldouin.conſ.19.num.46. et conſ.10. num.69.

Contrarium tenent Roman.conſ.76.numer.8. vbi reprobat rationem ſupra conſideratam, & relati à Taſc.concluſ.381.exceptiones, num.69.

14 Ampl. etiam, † ſi in modico ſit adimplendum, vt dixi infra §. 6.

Ampl. vt ſententia lata non facto adimplemento oppoſito, ſit nulla, Veral. deciſ. 127.par.3.

Ampl. vt impediat moræ purgationẽ, Surd.conſ.157.num.30.

15 Amplia quibuſcumque † verbis, ſeu clau-

clauſulis cōcipiatur cōtractus, quia omnes intelliguntur appoſitæ ad fauorem obſeruantis & adimplentis, *Rot. diuerſor. deciſ. 212. par. 1. num. 3. & ſeq.* addendo aliter non intelligi, niſi fuerit expreſſè dictū, *Gonzal. ad regul. 8. Cancell. gloſ. 27. num. 8. in fin.*

16 Ampl. etiam, † ſi ageretur de exequutione obligationis Cameralis, vel cum Guarantigia, vel alio pacto habente paratam exequutionem, ex pacto vel diſpoſitione ſtatuti, vel conſuetudins, vel legis prouintiæ, *Card. Mantic. deciſ. 221. nu. 1. verſ. non obſt. Turrec. conſ. 74. num. 38. & conſ. 78. num 15. lib 1. Gratian. diſcept. 273. num. 19. Intriol. Caſ. Conſc. centur. 1. caſu 14. num. 116. Zacbias referens plures Rota deciſ. de obligat. Cameral. quæſt. 17. num 46. Viuius opin. 802. ſtatutum, num. 3. Rota diuerſ. recent. deciſ. 428. num. 7. par. 1. Barzia deciſ. 36. num. 24. Carroc. de locat. cap. de euiction. num 40. 42. Gratian. diſcept. 45 num. 4. addentes ad Magon deciſ. Lucenſ. 21. num. 16. Corn. conſ 256. lib. 4. n. 10. limitan. ſi factum ſit præſtandum ex alio contractu, Maſcard. de probat. concluſ. 1387. num. 46. et ſeq.* vbi refert diſentientes, *Mangil. de euiction. quæſt. 98. num. 7. et ſeq.*

17 Ampl. etiam, † ſi opponatur aduerſus exequutionem ſententiæ, vt dixi infra, §. 2.

18 Ampl. ex quocumque † contractu agatur, qui ſit vltro, citroq. obligatorius, ſeu in quo ſit viciſſim aliquid dandum, vel præſtandum; *Bart. in l. quæro, §. inter, ff. locat. Rol. à Val conſ. 69. lib. 4. nu. 1. Gonzal. ad regul. 8. Cancel gloſ. 27. num. 5. Iaſ. conſil. 216. col. 2. num. 1. Barzia deciſ. 17. nu. 1. in princ. et fin. Franc. Bec. conſ. 45. num. 6. Mantic. deciſ. 1. num. 8. Intriol. Caſu conſc. 14. num 99.*

19 Ampl. etiam ſi † in tali contractu appoſita eſſet ſtipulatio, quæ licèt fortius promittentem obliget, non tamen liberat ab impl[e]m[e]nto, ſi ex ſtipulatione agatur, *Magon. deciſ. Lucenſ. 21. num. 19.*

20 Ampl. vt probatio † præſtiti adimplementi debeant eſſe concludens, ita vt non detur iuramentum in ſupplementum, *vt dixi §. 14. ampl. 111.*

21 Ampl. etiam, † ſi quis impediatur adimplere, *vt dixi §. 3.*

22 Ampl. vt is, cui † eſt implendum, numquam conſtituatur in mora, antequā illi ſit adimpletum, *vt dixi §. 4.*

23 Ampl. etiam † parte non opponente, *vt dixi §. 5.*

24 Ampl. etiam vbi excipitur † de adimplemento contra ſucceſſorem eius, qui debebat viciſſim aliquid adimplere, *Cravet. conſ. 127. num. 14.* qui loquitur de ceſſionario, *Mareſcot. reſolut. 88. lib. 1. nu. 9. et ſeq. Ludouiſ. deciſ. 261. num. 4. Dec. conſil. 421. num. 14. Surd. conſ. 101. num. 2. Mantic. de tacit. lib. 3. titul. 16. num. 18. et deciſ. 76 num. 2. Mandel. loquens de ceſſionario, conſ 377. num. 19. et conſ. 591. num. 3.*

25 Amplia ſiue quis † agat ex contractu nominato, ſiue innominato, *Bald. in l. 1. C. de pact. num. 14. Franc. Bec conſ. 45. nu. 6 et 12. et conſ. 106. num. 5. circa fin. Rota diuerſ. deciſ. 212. par. 1. num. 2. Carroc. de loc. par. 4. de euiction. num. 48. Mantic. de tacit. lib. 3. titul. 16. num. 13. et ſeq.* eam afferens rationem, quia non obſeruans contractū, dicitur illi contrauenire, & eum impugnare, *Alex. conſ 323. lib. 2. num. 2. verſ. Nam numquam, Dec. l. filiæ licèt, C. de collat. nu. 3. Iaſ. l. iuriſgentium, ff. de pact.*

26 *num. 2. vbi in fin.* Limitat † ad effectum agendi, *Natt. con. 133. num. 4.* qui loquitur de tranſactione, cui eſt appoſita ſtipulatio, *Intriol. caſ. conſc. 14 centur. 1. num. 99. et ſeq.* vbi latè comprobat, *Rota diuerſ. in recent. par. 1. deciſ 493. n. 2. loquens de ſocietate, et locatione, Viuius opin. 402. nu. 5.*

37 Ampl. ſiue adimplementum † verſetur circa accidentalia, ſiue ſubſtantialia, ſiue naturalia cōtractus, *Bart. in l. item quæroo, §. inter locatorem, verſ. et generaliter, ff. locat. Franc. Bec conſ. 45. num. 6. in prin. Maſcard. de probat. concluſ. 1387. numer. 10. Franc. Bec. conſ. 106. num. 3.* addit etiam, ſi adimplementum verſetur circa naturalia contractus, *Carroc. de locat. cap. de euict. num. 51. Intriol. caſ. conſc. centur. 1. caſ. 14. num. 120. Bald. l. iuriſgentium. §. pacta conuenta, ff. de pact. n. 1. Graſ. de except. cap. 13. num. 43.*

28 Ampl. non ſolùm † vbi eſt certum non fuiſſe adimpletum, ſed etiam vbi dubitatur de adimplemento, *Mandel. conſ. 591. num. 6. relato, Corn. conſ. 345. col. 2. lib. 1.*

29 Ampl. etiam, ſi fuerit † adimpletum in

parte

parte etiam maiori, *Veral.deciſ.316.par.3. num.2. Gratian.diſcept.307.num.9.& ſeq. Intriol. caſ. conſcient.14.num.107. & ſeq. Cagnol. in l.2.C.de pact. int.empt.nu.162. & ſeq. pluribus*, vbi loquitur de eo, qui partem pretii ſoluit, durante tempore ad retrouendendum, vt non audiatur, ſi illo elapſo vellit redimere, ſoluto reſiduo.

30 Ampl. vt adimplementum † debeat eſſe reale, ita ut non ſufficiat verbale, vel fictum à iure, *Maſcard.de prob.concl.1387. num.52.& ſeq & dixi §.7.*

31 Ampl. præſertim, † ſi quis agat ad pœnam, vel loco pœnæ, vt puta ad intereſſe, *l.Iulianus, §.offerri, ff. de act.empt.* vt per eum textum firmat *Rol.à Val.conſ.53.viſo, num.28.& conſ.57.viſo lib.1.num.17. & ſeq.* addendo, quod natura pœnarum tam legalium, quam conuentionalium eſt, quod petens pœnam, niſi probet ex parte ſua adimpleuiſſe, vt repellatur à petitione, quia liquida debet eſſe cauſa, qua petatur pœna, admonendo actorem, vt iſto caſu ſit cautus, probando liquidiſſimè adimplementum ex parte ſua, nec admitti iuramentum in ſupplementum, *relati à Maſcard.de probat. concluſ.1387.num.11. 49.& 55. Alex.conſ.212.nu.3. verſ. & dicit, & conſ.222. viſa facti, num.18.lib.2. Menoc.conſ.55.num.11. Franc.Bec.conſ.45. num.6.circa med. Alex.conſ.212.numer.3. verſ. & dicit, & conſ.222.viſa facti, lib.2. Burſat.conſ.292.num.15.* qui loquitur, ſiue agatur de pœna legali, ſiue conuentionali, *Mantic.de tacit.lib.3.tit.16 num.15.Intriol.caſ.conſ.14.centur.1.num.97.Vrſil ad Afflict.deciſ.220.num.3. in fin. Barzia deciſ.17.num.2.*

32 Ampl. etiam, † ſi ceſſaret cauſa, propter quam fieri debet implemẽtum, *Dec. in l.cum proponas 2. C.de pact.num.4.verſ. ampl. ſecundo*, eam aſſerens rationem, quia ceſſante cauſa ad cautellam ordinata, non ceſſat prouidentia ſimpliciter, & formaliter ordinata, *l.fin.§.fin.ff. de reſc. vend.Dec.ſequuti ſunt Maſcard. de probat. concluſ.1387.numer.57.Graſ.de exception. cap.13.num.*

33 Ampl. præſertim, † ſi agatur de adimplemento præſtando ex teſtamento, & alia vltima voluntate, *l.cum pater, §.libertis, ff.de legat.2.Peregrin.conſ.64.ex.lib.3. numer.12.Barzia deciſ.17.col.2.verſic.& quod.*

34 Ampl. præſertim, † ſi agatur de adimplemento præſtando ex contractu locationis, *l.quaero, §.inter locatorem, ff.locat. Oſaſc.deciſ.51. Georgius, num.10.& 12. Franc.Bec.conſ.45.num.6. Surd.conſ.400. Bona, num.6.& ſeq.*

35 Ampl. etiam, † ſi de adimplemento ex-
cipiatur aduerſus eum, qui de nullitate
contractus agere, vel excipere poteſt;
veluti ſi ab Eccleſia, pupillo, vel mino-
re, petatur aliquid ex contractu minus
ſolemni, *l.Iulianus, §. ſi quis colludente,*
ff.de action.empt. Pinel. in l.1 par.3.C. de
bonis matern.num.34.& ſeq. vbi latè agit,
36 præterea de intellectu dicti §. addentes
ad *Alex.in l.cum lex, verſ.officium, ff.de*
fideiuſ. Peregrin.conſil.86.officium, lib.3.
num.18.

37 Ampl. præſertim, † ſi non fuit adimple-
tum intra tempus conuentum, *Natta*
conſ.50.materia, num.25. & ſeq.Surd. con-
ſil.52.num.23. & 28.Gratian.diſcept.307.
Et num.9. & ſeq. n.16. & ſeq. addendo,
38 non † poſſe lapſo tempore adimpleri, *Lã-*
cel.de attent.par.2.cap.4.limit.11.num.24.

39 Ampl. etiam, † ſi actor agat ex quaſi contractu, *Peregrin. conſ.64.ex cauſa, lib.3.num.12.circa med.*

40 Ampl. vt poſſit opponi † etiam in exequtione ſententiæ, *Viuius opin. 802.ſtatutum, num.11. & dixi infra §.11.*

41 Ampl. etiam, ſi ab excipiente † de adimplemento fuiſſet quid promiſſum, quod à iure reprobatur, *Alex. conſ.113. perſpectis, lib.6.nu.19.* exemplum referens eius, cui facta erat promiſſio de certo modo diuidenda hæreditate viuentis.

42 Ampl. præſertim, † ſi adimplementum eſt conditionale. *Card.Mantic.deciſ.257. num.1. & ſeq. Peregrin.conſ.77.lib.3.n.12. Graſ.de except.cap.13. num.39. in fin.*

43 Ampl. etiam, † quod lapſa ſit dies data reo, ad dandum actori, quod petit, *Maſcard.de probat. concluſ.1387.num.36. 39. & ſeq. Intriol.caſ.conſcient.14.num.110. & dixi infra §.4.*

44 Ampl. etiam, † ſi fuerit adimpletum, ſed non eo modo, vel forma, quo erat adimplendum, *Cardin. Mantic. deciſ.1. num.5. & ſeq. Barzia deciſ.17.nu.1. circa princ.*

princ. Grat. loquens, vbi non fuit adimpletum tempore conuento, *diſcept.* 307. *numer.* 10. *&* 28. *& ſeq. Milanenſ. deciſ.* 4. *lib.* 2. *num.* 100.

45 Ampl. vt † excuſet à mora, nec labatur tempus reo conuento adimplendi ex parte ſua, *Corn. conſ.* 245. *lib.* 4. *numer.* 6. *Franc. Becc. conſ.* 45 *num.* 38. *circa med. & dixi* §. 4. *Viuius opin.* 802 *num.* 9.

46 Ampl. ſiue † contractus ſit bonæ fidei, ſiue ſtricti iuris, *Barzia deciſ.* 17. *vulgati, col.* 2. *verſ. & in tantum*, *Franc. Bec. conſ.* 45. *num.* 27.

47 Ampl. præſertim, † ſi agatur de adimplemento præſtando ex litteris cambij, *Card. Mantic. deciſ.* 76. *num.* 3.

48 Ampl. etiamſi actor agat ex † generali ſtipulatione Notarij pro omnibus quorũ intereſt, *gloſ. l. qui fidem*, *ff. de tranſact. Rot. diuerſ. deciſ.* 212. *par.* 1. *num.* 6.

49 Ampl. præſertim, † ſi agatur de donatione, in qua à donatario quid ſit præſtandum, *Crauet. conſ.* 151. *num.* 8. concludens, ſi donatarius non adimpleat, amittere commodum donationis, dubitando an idem ſit dicendum, ſi donator petat adimplementum.

50 Ampl. etiam, † ſi quis neceſſitate coactus non adimpleat, *vt dixi* §. 3.

51 Ampl. in contractu † ſocietatis, *Grat. diſcept.* 725. *num.* 1. *& ſeq. Rot. recent. deciſ.* 493. *par.* 1. *num.* 2.

52 Ampl. etiam, † ſi opponatur à ſingulari ſucceſſore, *Aretin. conſ.* 70. *col.* 1. *quem refert*, *& ſequitur* Carroc. *de locat. cap. de euiction. num.* 56.

53 Ampl. in quacumque inſtantia † excipiatur de adimplemento, *Crauet. conſil.* 151. *numer.* 10. Menoc. *conſ.* 367. *& conſil.* 65. *num.* 4. *Mareſcot. reſol.* 88. *lib.* 1. *numer.* 12. *&* 13.

54 Ampl. præſertim, ſi † adimplementũ verſetur circa *connexa*, ſeu obligationem correſpectiuam, vt dicam infra §. 13.

55 Ampl. præſertim, † ſi Principi ſit adimplendum, nam ſi illi non fuit adimpletũ, poteſt ſine iniuria reſilire à contractu, *Alex. conſ.* 54. *viſo*, *lib.* 4. *num.* 14.

56 Ampl. præſertim † in contractu emptionis, *l. Iulianus*, §. *offerri*, *ff. de action. empt. Tiraquel. de retract. lignag* §. 1. *gloſ.* 17. *num.* 3. *vbi in princ.* refert diſcutientes, niſi facta ſit interpellatio, & dixi infra §. 6. etiam ſi in minimo non ſit ſolutum pretium.

57 Ampl. etiam, † ſi adimplementum ſtaret in facto alieno, vt dicam infra §. 8.

58 Ampl. etiam, † ſi fuit adimpletum, ſed malè, *Barzia deciſ.* 17. *num.* 1. *circa*
59 *princ.* & facit ratio, quia † non facere, &
perperam facere procedunt à pari, *cap.* 1.
vbi Abb. num. 27. *de ſent. & re iud. cap.* 2.
de tranſ Epiſ. cap. tuæ, *de Cleric. non reſid.*

60 Ampl. præſertim, † ſi adimplementum ſtet in facto proprio agentis, *vt dixi* §. 9.

61 Ampl. vt exceptio † non adimplementi impediat litis ingreſſum, & ſit litis finitæ, *vt dixi infra* §. 13.

62 Ampl. non obſtante † quouis tempo-
ris curſu, *Burſat. conſ.* 101. *num.* 15. *Carroc.*
de locat par. 4. *cap. de euiction. num.* 31. &
ratio eſt, quia quæ temporalia ſunt ad
63 agendum, perpetua † ſunt ad excipien-
dum, cum non ſit poſitum in facultate
rei, quando conueniatur.

64 Ampl. etiam, ſi probetur † fuiſſe adimpletum, ſed in aliam cauſam, ob quam non erat adimplendũ, *Crau. conſ.* 171. *n.* 15. ſubdens in dubio præſumi fuiſſe adimpletum in cauſam debitam, ſeu conuentam.

Ampl. vt de adimplemento debeat
65 † Iudici conſtare, quamuis re vera fue-
rit adimpletum, *Mãgil. de euict. quæſt.* 97.
num. 4. *& ſeq.*

66 Ampl. etiam, † quod quis non fuerit, ante oppoſitam exceptionem adimplementi, interpellatus ad implendum, *Crauet. conſ.* 192. *Caſus*, *num.* 17. *verſ. Nec requiritur*, vbi relatis diſſentientibus cõcordat Doctorum contrarietatem in hoc articulo, *Gratian. relato Menoc. aliud ſentiente*, *diſcept.* 307. *ex num.* 15.

67 Ampl. vt ex non † facto adimplemento, arguatur dolus debentis adimplere, *Crauet. con.* 192. *Caſus*, *num.* 15. *circa med. ſubdens num.* 16. *ideò fieri infamem*, *Dec. conſ.* 60. *num.* 46. *lib.* 2. *& conſ.* 11. *lib.* 3. *n.* 4. *Gratian. diſceptat.* 748. *num.* 10. addendo non adimplentem conſtitui in culpa, *vt dixerat diſcept.* 307. *num.* 2.

68 Ampl. vt contra † agentem ex contractu, quem non adimpleuit, competat actio

Digitized by Google

actio doli, *l.2.§.circa, ff.de doli excep. Cor. conſil.291. in fin.lib.3. Franc. Becc. conſil. 45. num.40. Carroc.de locat.par.4. de euiction.num.49.*

69 Amplia, vt proceſſus † ſubſequens ſit nullus, niſi ſubſequatur adimplementũ, *Seraph.deciſ.577. Tres, num.3. & ſeq. Lancel.de attentat.par.2.cap.4.de attent.lite pend.limit.11. & 18.*

70 Ampl. vt poſſit agi ad damna, & intereſſe ob non adimplementum, nec replicari de nullitate contractus, *Ruginel practic.quæſt.cap.41 num.17.*

71 Ampl. vt adimplementum † præſtitũ in vna cauſa non excuſet, quin poſſit excipi de adimplemento ex alia, *Burſat. conſ.191.num.5. Intriol.Caſ. conſcient.14 num.103.*

72 Ampl. præſertim † ad effectum conſequendi lucrum ex contractu reciproco, *Gratian.diſceptat.725.num.1.*

73 Amplia etiam, † ſi excipiatur mutatũ eſſe rei ſtatum, *Puteus deciſ.258. in cauſa, lib.3. num 4.*

74 Ampl. etiam in ſententia lata ad fauorem minoris; *Peregrin.conſ.86. officium, lib.3.num.13.*

75 Ampl. quod † ſi à pluribus ſit faciendũ adimplementum, vno adimplente, & cæteris nolentibus, vel negligentibus adimplere, ille ſolus habet commodum, quod ex adimplemento ſequitur, *l.penul.C.de cond.inſert.*

76 Ampl. etiam, † ſi adimpletum fuerit in parte, nam ſi excipiatur de adimplemẽto reſidui, omnis actio excluditur, *Bald. l.ſi ſoluturus, ff.de ſolut. Alex.conſ.49.lib.2. num.4. Rom.conſ.244.num.4. Neuiz. conſil.5.num.10. & ſeq. Gratian. diſcept. 546. Non.num.32. & ſeq.*

77 Ampl. etiam, † ſi talis exceptio non fuerit oppoſita apud acta, ſed in allegationibus iuris, *Bart.in l.eum qui ita, el.1. ff.de verb.oblig.num.4. Iaſ. num.*12. qui la-
78 tè agunt, quando † exceptio ſit apud acta opponenda, vel ſufficiat illam allegare in iure, *Fel.cap.cum ordinem, de reſcript.numer.16. Pariſ.conſ.33.lib.1.num.57. Magon.deciſ.Lucenſ.11.nu.12. Graſ. excep.13. num.54.*

79 Ampl. non obſtante quauis excuſatione ſui, vel alieni facti, *Ruginel.pract.quæſt. cap.41.num.15. Crau. conſ.125. num.3. & ſeq. Neuiz.conſ.21. ſcripſit, num. 1. & dixi infra §.8.*

80 Limit. vbi excipiens † de adimplemẽto nullum habet intereſſe, nec pati poteſt damnum, ex non facto adimplemẽto, ſeu illi non intereſt adimpleri, *Bald. conſ.121.lib.1. Crauet.conſ.59.num.2. circa med. & conſ.246. Iacobus, num.5. verſic. Itaq. Surd.conſ.101.num.24. Menoc. conſil.1.nu.370. quos refert Ludouiſ.dec 347. Actum, num.11.* vbi addentes cumulant alias Rotæ deciſiones, M*enoc. conſ.1. numer.370. Maſcard.de probat.concluſ.1387. num.63. Intriol.caſ.conſc.centur.1.caſ.14. nu.* 119. concludens hanc exceptionem competere tantùm ei, cui eſt adimplendum, & idem repetit *Graſ. de exception. cap.13.num.48. & 50. in fin.* Menoc. *conſil.1.num.370. licèt* Gratian.*diſcept.301. re non.num.14.* aliud ſentiat, cum tamen
81 † *diſcept.302. Per.numer.29.* aliud dicat, ſicut & ex dictis *diſcept. 725. num. 20. & ſeq. verſ.non obſt. conciliari poteſt, & ex Fel.cap.3.de iur.iur.num.4.in fin.*

82 Quando autem † fideiuſſor poſſit excipere de adimplemento, *Franc.Bec.conſil.45.num.5. Gratian.diſcept.302. Socin. conſ.173.lib.2.num.2.*

83 Limit. vbi † implementum petitur ex alio, ſeu diuerſo contractu, in quo non legitur obligatio adimplendi, ſeu adimplementum peteretur ex his, quæ ſunt extra contractum, ſeu illi non connexa, *vt dicam infra, §.16.*

85 Limit. vbi † excipiens † de adimplemento prius contrauenit actui, ſeu diſpoſitioni, cuius cauſa eſt adimplendũ, *Dec.conſ.452. viſa, num. 10. circa fin. & idem prius dixerat, conſ.106.nu.31. & 38.* vide dicta infra, §.14. vbi agam à quo ſit probandum implementum, *Zachias poſt. tract.de oblig.Cameral. deciſ.70. num.17. & deciſ.81.num.5. & deciſ.139.num.4.*

85 Limit. vbi † adimplementi commodũ eſt commune, tam excipienti, quam ei, qui debet adimplere, *Dec.conſ.452. viſa, num.10.in princ.*

86 Limit. vbi excipitur de compenſatione, nam illa admittitur, quamuis actor non adimpleuerit, *Neuiz conſ.66. videtur 57.in fin. Schenard.conſ.62.num.150.*

adden-

Digitized by Google

addentes procedere, ſi de credito ſuperuenienti excipiatur.

87 Limit. vbi exceptione † adimplementi excipiens indebitè ſentit commodum, & is, qui debet adimplere, ſine iure læditur, vt dicam infra §.18.

88 Lim. vt adimplementum † fuit factum per æquipollens, *vt dixi* §.15.

89 Limit. ad effectum † impediendi manutentionem, *Gratian. diſceptat.* 113.*numer.*38.

90 Limit. vbi † de adimplemento excipitur ab eo, cui non eſt adimplendum, ſeu à tertio, *Alex.conſ.*127-*lib.*7.*numer.*5.*Dec. conſ.*452.*num.*10.*verſ.ſolam ſupereſt,Menoc.conſ.*1.*num.*370. *Caroc. de locat.par.*4. *de euictiion.num.*70.*& ſeq.*Roman.*conſ.*76 *in cauſa, num.*6. *Crauet. conſ.*246. *num.*5. *verſ.itaque, Surd.conſ.*101.*nu.*24.*Laurent. tract.de Iud.ſuſpect.cap.*15.*num.*129. *in fin. Graſ.except.*13.*num.*48. *Maſcard. de prob: con l.*1387.*num.*63. *Intriol. caſ. conſcient.* 14.*Centur.*1.*num.*119.

*Obſtat deciſ.Rot.diuerſ.*210.*par.*1.*num.*2

91 Limit. vbi non ſtat † per actorem, quominus fiat adimplementum, *Simon. de Prat.conſ.*28.*num.*7. *& conſ.*159.*numer.*2. *Merlin.deciſ.Lucenſ.*14.*num.*4. Dubito tamen de veritate huius limitationis ex his, quæ dicam infra, §.3.

92 Lim. vbi implementum † actoris poſtponitur implemento rei, veluti ſi quis agat ad quamtitatem, quam debet inueſtire poſt ſolutionem, *And. ab Exa. de pact.num.*424.*verſ.ſecundus caſus, Burſat. conſ.*184.*Articuli, num.*49.*& ſeq.Gratian. diſceptat.*748. *num.*10. *Mareſcot. reſol.* 89. *lib.*1. *num.*9. concludens ceſſare regulam noſtram, vbi conſtat quis prius debeat adimplere.

93 Limit. vbi actor † offert adimplere, & reusr ecuſat recipere, vel adimpleri, etiã verbo tenus, tacitè, vel expreſsè, *l.*2. *in fin.C.de inſt.& ſubaſt.per quem textum ita firmat Burſat.conſ.*207.*num.*3.

94 Limit. vbi quis ex gratia, vel ex generali clauſula, ſi qua mihi, fuit in integrum reſtitutus ad adimplendum, quamuis illi ſæpius præſtitus fuerit terminus ad implendum, *Alex. conſil.*45 *in cauſa, & lib.*5.*num.*4.

Limit. vbi id, quod † eſt adimplendũ, deficit caſu fortuito, *Rota* [illegible] *in recent. deciſ.*493.*par.*1. *num.*2. *in fin.*

96 Limit. vbi adimplementum † eſt impoſſibile, vt dixi §.3.

97 Limit. vbi quis impeditur † adimplere facto Principis, nã cum illud ſit excluſum in quacumque diſpoſitione, excuſat ab adimplemento, *Ioſeph. Ludouic. deciſ. Peruſ.*50.*Ieronymus*, *num.*11.

98 Limit. vbi quis acquieuit † contractui, *Crauet.conſ.*106.*num.*2.*&* 3.*Ludouiſ dec.*75 *num.*2. *vbi addentes numer.* 5. eam volunt eſſe rationem, quia tacitè cenſetur remiſſum adimplementum, *Fel in cap.*3.*de iur. iur.num.*5.*verſ.quartus*, exemplum referens, ſi adimplementum ſit promiſſum ſub pœna, quam actor deinde ſoluit, idem tradit *Aret.conſ.*14. *num.*18. *in fin. & dixi cap.ſeq.*§.7.

99 Adimplementum † à quo ſit probandum, dixi §.14.

100 An autem reſcindatur † contractus ex non adimplemento, dixi infra §.11.

101 Lim. vbi excipienti non intereſt adimpleri, vel excipiens non læditur, ex non adimplemento, *Crauet.conſ.*59.*Petrus, numer.*3. addẽdo dici, ſi dubitatur, an adimplementum poſſit afferre damnum, vel commodum.

102 Lim. vbi ordine naturæ † debet præcedere factum, ſeu adimplementum excipientis, *Bal l.*1.*C.de vſur.& fruct.legat. nu.*22. *Socin.conſ.fin:lib.*3.*ſequitur Mandel.conſil.*591. *num.*7.

103 Limit: vbi ſemel fuit adimpletum, licèt non durat, *Surd.conſ* 36. *num.*77.*Rota relata à Zachia de obligat. Camerali* 64. *num.*3.

104 Limit. vbi exceptioni † adimplementi tacitè, vel expræſsè fuit renuntiatum, vt dicam infra *cap.ſeq. limit.final. &* s. 6. *& ſeq.*

104 Limit. vbi implementum † prouenit extra contractum, M*aſcard.de probat.concluſ.*1387.*num.*64:

105 Limit. vbi durat † terminus ad implendum, *lege* 1. *ff. de pœna legat. Bald. conſil.*434.*verſ.item quoniam*, *vſque in fin.lib.*2.

106 Limit. vbi adimplementum † eſt turbidum, *Rota recent. deciſ.*686 *numer.* 2. *par.*2. *Mangil. de euiction. quæſt.*57.*n.*16.

in fin. Roman. conſ.76. num.6. in fin.

107 Limit. vbi quis in caſu † non adimplementi obligauit ſe ad damna, nam illis ſolutis ceſsat exceptio adimplementi, *Dec. conſ.2 num 4. Pariſ. conſ* 110. *num.24. lib.1. Rota coram Bubalo in Romana Palatij relata à Marcheſ. de commiſ. par.1. fol.747. nu.3.*

108 Limit. vbi petitur exequutio ſententiæ latæ ſuper fructibus compẽſatiuis debitis venditori, *Cæſal. conſ.609. numer.6. & ſeq. Surd. conſ* 101. *declarauit, num. 23. & ſeq. Paſcal. de pat. poteſt. cap.8. periurus, num.8. Gabriel de empt. concl.4. num.9.*

109 Limit. vbi † ex conuentione, vel aliter factum excipientis debet præcedere factum, ſeu adimplementum agentis, *Bald. in l.1. C. de vſur. & fruct. legat. nu.22. Socin. conſ. final. lib.3. verſ. non obſt. Bero: conſ.200. in fin. lib.1. & conſ.136. numer.7. lib.2. Aquenſ. l. ſi quis maior, C. de tranſact. num.46. circa fin. Theodoſ. de Rubeis in ſuis ſingul. obſeruat. ad Oranum, deciſ.276. lib.1.* addendo ſæpius Rotam cenſuiſſe, & exornaſſe *dicta Matheſil. ſingul.50. in ſuis ſingularibus par.3. Serafin deciſ.1059. nu.9.* concludens iſto caſu licere contrauenire, & petere adimplementum, *Mareſcot. reſolut.89. lib.1. num.9.* concludens, vt dixerat Rubeus regulam noſtram procedere in dubio, vbi non conſtat, quis prius debeat adimplere, quia tunc conſideratur tãtùm, quis prius agat, vt ille debeat prius docere de adimplemento, *Mantic. dec.1. num.8. Surd conſ.* 101. *declarauit, numer.1. circa med. Crauet. conſ* 151. *num.10.*

110 Limit. vbi non opponitur † iſta exceptio, *Dec. conſ.361. & 421. Iaſ. conſ.16. vol.1. Cane. var. reſol. cap.17. de ſent. excc. nu.258. Menoch conſ.1. num* 371. vbi ait, vtile eſſe generaliter offerre implementum.

111 Limit. vbi exceptio † iſta non eſt clara, *Roman. conſ.76. num.6. in fin. verſ. poſito tamen, & num.8.*

112 Limit. vbi aliquid releuans † replicaretur, vel exceptio adimplementi altiori egeret indagine, *Caſt. conſ* 166. *viſis actis, lib.2. num.3. verſ. ſed bone, vſque in fin. Tuſcus* addendo id remitti arbitrio Iudicis, *concluſ.138. exceptiones num 70.*

113 Limit. vbi agitur de ſoluendis vſuris, *iuxta l. curabit, C. de act. empt Gabriel. de emption. concluſ.4 num.9.*

114 Limit. vbi quid eſt adimplendum ſub modo, & non fuit petitum adimpleri, *Gabriel. conſ.5. Statutum, lib.1. numer.12. & ſeq. & 17.*

---

§. I.

SVMMARIVM:

Exceptio adimplementi competit ei, qui aliquid dare, praſtareue promiſſit cum iuramento 8. Ampl.9.10.11.13.14.17.18.19. Limit.12.20.21.22.

Impoſſibilitas, quando excuſet promittentem factum 21.

Iuramentum obligat præcisè 1. & quare 6.7.

Auth. hoc ſi debitor, C. de ſolut. Limitatur 4. & quare 5.

Promiſſio facti alieni, quando reſoluatur in promiſſionem faciendi diligentiam, vt fiat 23.

Hæres iurantis obligatur iuramento ſui Auctoris 24.

Rota in eodem articulo variauit 24.

1 QVamuis iuramẽtum precisè † obli-
get iurantem ad præſtandum factũ,
quod quis præſtare iurauit, *cap. ad noſtrã*
de iur. iur. Bart. in l. amplius non peti, ff. rem
rat. hab. num. 8. Alex. in l. ſi conuenerit,
ff. de iuriſd. omn. Iud num 2. Iaſ. §. actio-
num, inſtit. de action. nu.47. Anton. Trigon.
ſingul.18. num.4. Natta. conſ.110. num.15.
circa fin. Surd. conſ.13. num.27. & conſ.331.
2 *nu.9.* adeò quod iurans † non excuſetur à
præſtatione facti iurati, ſi vellit ſoluere in-
tereſſe, *cap. fin. ne prælat. vic. ſuas, vbi Bu-*
tr. Bald. in proem. Surd. num.16. circa med.
Iaſ. conſ.128 lib 4. num.28 & conſ.9. lib.
nu.19. vbi plura congerit, Mateſi. ſing.50.
Quare qui promiſſit ſoluere in pecunia
3 numerata † non poteſt aliter ſatisfacere
ſuo creditori, quam numeratione pecu-
niarum, ita vt obligatus ſoluere ſit exclu-
4 ſus beneficio exceptionis † *auth. hoc niſi*
debitor, C. de ſolut. & compenſationis, quę
vice ſoluttionis habetur, *Serafin. de iura-*
ment. priuileg.74. num:33. & 36. qui præ-
terea id latè comprobat *Matheſil. ſing.54.*
Nota quod, Gozad. conſ.32. num.15. Anton.

de Tre-

Digitized by Google

de Tremul. ad practic. Bonacurſ. cap. quib. mod. ciuil. agend. verb. pecuniarijs, verſ. & adde, quod in caſibus, fol. 22. *Natt. conſ.* 54. *egregius, num.* 1. *& nu.* 2. *& ſeb.* latè cum-
5 probat, & † rationem refert *Surdus conſil.* 82. *nu.* 25. *vbi de communi, & conſ.* 246. *Non. num.* 15. qui relatis diſſentientibus illos concordat, vt prius dixerat, *conſ.* 166.
6 *alia, num.* 28. & ratio eſt, quia † iuramentum habet vim ſpecifici conſenſus, & expreſſionis, vbi illa eſſet neceſſaria, *l. cum pater, §. filijs ff. de legat.* 2. *Alex. in l. ſeniū, C. qui teſtam. fac. poſ. num.* 9. *& in rub. ff. de verb. oblig. num.* 15. *Neuiz. conſ.* 66. *nu.* 25. *Natta conſ.* 54. *num.* 1. *Gabriel. conſ.* 66. *lib.* 1 *num.* 11. *Surdus conſ.* 331. *num.* 12. *& ſeq. Brun. à Sole, quæſt.* 22 & iurans dicatur in
7 genere † cogitaſſe de omni iure ſibi competenti, *Natt. conſ.* 145 *num.* 5. *circa med.*
8 Attamen qui cū iuramento † quid alicui dare, præſtareuè promiſit, ſi ad dandum, præſtandumuè conueniatur, excipere poteſt, vt ſibi prius detur, præſtetur ve, quod eſt promiſſum, *cap. peruenit* 2. *de iur. iur. l. cum proponas* 2. *C. de pact. vbi Dec. num.* 5. *Bero. conſ.* 144. *lib.* 1. *numer.* 4. qui loquitur de vniuerſitate agente, *Franc. Bec. conſ.* 45. *num.* 6. *& conſ.* 106. *num.* 4. *Rol. à Val. conſil.* 6. *num.* 19. *& conſ.* 53. *num.* 30. *lib.* 1. *& conſ.* 69. *num.* 11. *vol.* 4. *Menoc. conſ.* 55. *n.* 8. *& ſeq. Gozad. conſ.* 94. *num.* 45. *Maſcard. de probat. concl.* 1387. *num.* 20. vbi plures refert, *Caroc. de locat. cap. de euict. numer.* 32. 53. *Gratian. diſcept.* 411. *num.* 12. *& diſcept.* 740. *num.* 43. *addentes ad Magon. deciſ.* 21. *num.* 16. *Carol. de Graſ. de except. cap.* 13. *num.* 40. *Mantic. de Tacit. lib.* 3. *tit.* 16. *n.* 19. *de locat. par.* 4. *de euiction. num.* 32. *Rolan. à Val. conſ.* 69. *lib.* 4. *num.* 11. *&* 33. *Menoc. conſ.* 55. *num.* 10. *relati à Giurba deciſ.* 100. *D. Antonia, num.* 21. *verſ. ſecunda, Rolan. à Val. conſ.* 53. *lib.* 1. *num.* 30. *Galeſ. de obligat. Camer. quæſt.* 17. *num.* 7.
9 Ampl. etiamſi actor † ſit vniuerſale corpus, vt pura Vniuerſitas, Ciuitas, & ſimile, *Bero. conſ.* 144. *lib.* 1. *numer.* 4. *Menoc. conſ.* 55: *Credo, num.* 8.
10 Ampl. etiam, quod † offeratur, vel fiat adimplementum per æquipollens, *Natta conſ.* 32. *viſo, num.* 2. *& conſ.* 54. *numer.* 1. *apoſtil. ad Matheſil. ſingul.* 54. *Nota quod, Rolan. à Val. conſ.* 6. *lib.* 1. *num.* 32. *Gratian.*
12 *diſcept.* 725. *num.* 17. *&* 20. † extendendo etiam ad hæredem iurantis, *Socin.* 16. *numer.* 67. *& conſ.* 90. *lib.* 4. *num.* 10. *Natta conſ.* 426 *num.* 16. *& ſeq.* vbi rationem refert *Mantic. de Tacit. lib.* 14. *tit.* 32. *num.* 4. *&* 11. *Rota tamen in Romana Palatij coram Vbaldo, relata à Marcheſ. de commiſ. par.* 1. *fol.* 746. declarauit procedere, vbi factum
82 eſt † poſſibile, & qui promiſit, poteſt facere, aliàs liberatur præſtando intereſſe, *idem tradit Mareſcot. reſol.* 88. *lib.* 1. *nu.* 18. *& ſeq.*
13 Ampl. ſiue ambæ partes † curauerint obſeruantiam contractus, ſiue excipiens tantùm, *Carroc. de locat. par.* 4. *de euiction. num.* 33.
14 Ampl. etiam, ſi is qui debet † adimplere, offerat ſoluere intereſſe, quia non adimpleat, *Natta conſ.* 426. *num.* 16. *& ſeq.* vbi rationem refert, quia aliàs liceret iuranti propria auctoritate, ſibi mutare iuramentum, *addentes ad Ludouiſ. dec.* 241. *num.* 7. teſtando de magis comuni, ſi pro-
15 miſſum † factum eſt poſſibile, referens
16 Rotam ſibi minime conſtaſſe, an idem
17 † dicendum in hærede promittentis, *Rol. à Val. conſ.* 68. *lib.* 4 *num.* 33.
18 Ampl. etiamſi † cum iuramento adſit obligatio Cameralis, *Gratian. diſcept.* 740. *num.* 43 *Ceſ. Barz. deciſ.* 36. *num.* 24.
19 Ampl. præſertim, † vbi adeſt ſtatutum, vt Romæ, *lib.* 1. *cap.* 164. vt promittens præciſè ſit obligatus præſtare factum, nam nec promittens, nec illius hæres excuſatur præſtando intereſſe, addentes ad *Ludouiſ. deciſ.* 241. *num.* 7. *in fin. Seraſin. deciſ.* 805. *num.* 7.
20 Lim. vbi excipienti † non intereſſit adimpleri, *Creſen. deciſ.* 17. *de prob. Intriol. caſ. conſcient.* 14. *Centur* 1. *numer* 119. concludens non poſſe excipi de adimplemento ab eo, cui non eſt adimplendum.
21 Limit. vbi implementum † eſt impoſſibile, *Gratian. diſcept.* 725. *num.* 19. *l. ita poſſibilium, ff. de reg. iur.* etiam quod culpa ſequuta ſit impoſſibilitatem, ſecus ſi præcedat, *Crauet. conſ.* 233. *numer.* 3. *circa med. Mareſcot. var. reſol. lib.* 1. *cap.* 88. *communis, num.* 20. *Rot. diuerſ. in recentior. deciſ.* 493. *par.* 1. *num.* 2. *circa med. & num.* 3. addit iſto caſu impoſſibilitatem excuſare à pœna, & damno, & non adimplentem admitti

ad lucrum reciproci contractus, *Gratian. diſcept.725.num.2. & 3.* declarat, quando non admittatur ad lucrum, *Mantic. de Tacit. lib 14. tit.32. nu.8. Seraſin. dec.1275. num.2.*

22 Lim. vbi implementum † procedit extra contractum, ſeu aliunde, quam à contractu, ex quo eſt adimplendum, *Alex. in l. filiæ licet, C. de collat. num.3. Pariſ. conſil.33. num.64. vol.1. Maſcard. de probat. concluſ.1387 num.64. Intriol. caſ. conſcient.13. centur.1. num.123. & allegat.28. vol.3.*

23 Quando autem promiſſio facti † alieni reſoluatur in ſimplicem promiſſionem, adhibendi omnem diligentiam, & conatū, & ſe facturum, & curaturum, dicam infra §. 8.

24 Quid autem dicendum † de hærede iurantis, variauit *Rota, nam coram Seraſino, deciſ.805. num.4.* tenuit affirmatiuam, & alias ſæpè, vt referunt *addentes ad Ludouiſ. deciſ.241. num 7.* vbi addit aliud, quandoque iudicaſſe, *latè Mant de Tacit. lib.14. tit.33. num.8. & ſeq.*

§. II.

SVMMARIVM.

Res iudicata plura operatur 1.2.3.
Exceptio adimplementi retardat executionem ſententiæ 4. *& quare* 5. *Ampl.* 6.7. *Contrarium* 8. *Concorda* 9. *Limit.* 10.

1 QVi ſint effectus ſententiæ, † quæ paratam habeat exequutionem, ex diſpoſitione legis, vt puta, quia lata in poſſeſſorio, vel alio caſu, quo negatur appellatio ad effectum ſuſpenſiuum, ex Statuto, vel pacto, vel quia duas habeat præcedentes conformes, vel quia infra legitimum tempus, non fuerit appellatum, vel appellatio deſerta, lapſis fatalibus ad illam proſequendam, *vt dixi in meis ſingularibus, §. appellatio non conceditur, cum duobus ſeq. & §. ſententia tranſit in iudicatum.*

2 Longum eſſet † referre, vt colligi poteſt ex dictis Doctorum *in l. res iudicata, ff. de regul. iur.* vbi ego etiam in meis Collectaneis aliqua congeſſi, dicam tamen, *cum Natta conſ.524. num.3. & ſeq. Bero conſ.156 num.2. vol.3. Rolan. à Val. conſil.6. viſis, lib.3. num.16. & ſeq. & conſ.100. lib.4. num.28. & ſeq. Surd. conſ.61. num.2. & ſeq. & conſ.134. num.9. & ſeq. Giurba deciſ.55. num.21. Rimin. Iun. conſ.194. num.1. & ſeq. lib.2. Crauet. conſ.79. Maſcard. de probat. 1296. num.14. & ſeq pluribus.*

3 Quod licèt faciat † ius non reuocabile, etiam cōtra fiſcum, quod faciat præſumptionem iuris, & de iure, ita vt non admittatur probatio in cōtrarium, inducat notorium, ſententia illi contraria ſit nulla, & tamquam altera natura, faciat ius inter omnes, & originē creat, naturalia vincula ſoluit, vel mutat, falſa in vera quoad effectū iuris vertat, de albo faciat nigrum, de indebito debitū, ac ſimiles alias naturales transmutationes operetur, quia ſententia pro cauſa generatiua habetur.

4 Attamen exceptio non adimplementi, † ſi opponatur aduerſus eum, qui pro exequutione ſententiæ inſtat, tantæ eſt potētiæ, ratione æquitatis, qua illa redolet, vt retardetur exequutio, *Corn. conſil. 79. col.3. in fin. lib.1. & conſ.297. lib.3 Gemin. conſ.149. Dec. conſil.119. quos refert Crauet. conſ.151. Neminem, num 10. verſ. alibi,* addendo idem firmari *à Curt. conſ.166. viſis actis col.3. lib.2.* eam afferens rationem,
5 † quia hæc exceptio non impugnat ſententiam, ſed tantùm differt illius exequutionem, donec impleatur, *Menoc. conſil.1. num.367. et conſ.55 Credo, num.4. Marc. ſcot. var. reſolut. lib.1. cap.88 num.12. et ſeq. Graſ. de except. cap.13. num.43. circa med. et num 55.* addendo poſſe opponi etiam
6 poſt ſententiam, *num. 54. et 59. Mandel.591. licet, num. 3. & ſeq. relati à Maſcard. de probat. concluſ.1387. num.46. et Carroc. de de locat. par.4. de euctione nu.42. verſ. ampl. octauo, Rimin. Iun. conſ.52. n 13. Decian. conſ.60 lib.2. num.35. Menoc. conſil.55. num.4. Zacchias de oblig. Camerali; quæſt.17. nu.51.* referens plures Rotæ deciſ. quibus dicitur excipi poſſe poſt rela-
7 x tum † mandatum, *ſubdens numer. 52.* dari appellationem, ſi non admittatur.

8 Contrarium tenent relati à *Maſcard. de probat.*

*probat.concluſ.*1387. *num.* 47. *Crauet.conſil.*151.*num.*10.*verſ.alibi*, *et à Carroc.de locat.par.*4 *de euiction. num* 42. *verſ. licet contrarium*, *Roman.conſ.*176. *num.* 7. *et à Tuſc. concluſ.*381 *exceptiones num.*69.

9 Concorda †*per Mareſcot. reſolut.* 121.
*lib.*2. *num.*9. *et ſeq.Tuſc.concluſ.* 381. *ex-*
ceptiones, *num.*70.

Ampl. etiam in ſententia lata in poſſeſſeſſorio, *Veral.deciſ.*349.*par.*2. *Gonzal.ad regul.gloſ.*27 *num.*7.

10 Limit. vbi ante † ſententiam ſemel fuit
oppoſita, & fuit reiecta, *Iaſ.l.*1.*C.de iur.*
*et fact.ignor.num.*19.*verſ.ſecundo*, *Alex.*
l.rei iudicatæ, *§ fin.num.*4.*ff.ſol mat.Caſt.*
*conſ.*100.*num.*4.*in fin. et num.*5.*lib.*1.*relati*
*à Tuſc. concluſ.*381. *exceptiones*, *num* 96.
dum prius retuliſſet diſſentientes, qui cõ-
cordari poſſunt ex dictis eiuſdem *ibidem*
*num.*94.

---

§. III.

SVMMARIVM.

Impedimentum excuſat impeditum à periurio 1.

Impedito non ſua culpa nullum tempus currit 2. *Ampl.ibid. et* 3.

Diſpoſitio omnis habet in ventre conditionem, ſi potero, ſi Deus voluerit, vel Principi placuerit 4.

Exceptio implementi opponi poteſt contra impeditum 5. *et quare ibid.Ampl.*6.7.8.9.10.11.12.*Limit.*13.14.15.16.

1 SIcuti iuſtum impedimentum † excu-
ſat impeditum à periurio, *Bart. in*
l.amplius non peti.ff.rem rat.haere, *num.*8.
& impedito non ſua culpa nullum tem-
pus currat, ceſſetquè contra i lum omnis
2 præſcriptio, *l. et atilicinus*, *ff. de ſeruit.*
ruſt.præd. præſertim inſpecta æquitate iu-
ris Canonici, *Gomeſ. ad regul. de Annal.*
3 *quæſt.*14.*num* 8. *verſ.tertio* † ampliando
etiam, quod quis impediátur ſua culpa;
Ita videatur dicendum impeditum excu-
ſari ab adimplemento, quod eſt minus,
4 quia in † omni diſpoſitione etiam iurata
ineſt conditio, ſi potero, ſi reus voluerit,
& Principi placuerit, vt pluribus probat
Ripa in *l. quod te*, *ff.ſi cert petat*, *num.* 39
et ſeq.& conueniunt, quæ de difficultate
adimplendi refert, *Couar.in cap.quamuis*,
*de pact.par.*2.*§.*5.*num.*3.*et ſeq.*

Pro regula tamen conſtituam, ad-
uerſus agentem ex contractu reciproco
5 poſſe opponi † de adimplemento, quam-
uis ille impediatur adimplere, *Dec.in l.cũ*
proponas 2.*C.de pact. num.*4. concludens,
quod licèt neceſſitas, & impedimentum
excuſet à pœna, & mora, non tamen ape-
rit viam actori ad agendum, qui ex par-
te ſua non adimplenit, ſequitur *Menoc.*
*conſ.*55. *Credo*, *num.* 5. *et Menoc. et Bec.*
*ſequitur Rol.à Val.conſ.*69 *pro.lib.*4. *nu.*12.
Butr. et Abb.in cap ſicut 3. *de iur. iur.quos*
*ſequitur Natt.conſ.*50. *materiam*, *num.*7.
relato Hoſt. aliud ſentiente, *Surd.conſ.*186.
conſului, *num.*21.*Caſal.conſ.*407.*num.*20.
*in fin. Maſcard.de probat. concluſ.*1387.*nu-*
*mer.*43. *Crauet.conſ.*151.*nu.*10 *in fin.Gra-*
*tian.diſcept.*301.*re non.num* 10.*Graſ.de ex-*
*cept.cap.*13.*num.*44.*Barzia deciſ.*17.*col.*1.
*in princ.Surd.conſ.*254.*num.*24.
6 Ampliaetiam † quod quis impediatur
caſu fortuito, *vt ex Dec et Crauet. firmat*
*Mantic.deciſ.*270.*num.*11.*verſ.neque obſt.*
*Maſcard.de probat.concluſ.*1387.*num.*44.
Contrarium tenuit *Rota diuerſ. in rec.*
*deciſ.*493.*par.*1.*num.*2.*in fin.Aldouin. con-*
*ſil.*19.*num.*47.
7 Ampl.præſertim, † ſi impedimentum
fuit cauſatum culpa debentis adimplere,
*Rot.diuerſ.recent.deciſ.*493.*par.*1.*num.* 4.
8 Ampl. præſertim † ad effectum conſe-
quendi lucrum ab eo, qui non adimpleuit
impeditus, *Rot.recent. deciſ.* 493. *par.* 1.
num 3.
Ampl.etiã ſi quis impediatur facto tertij,
*Surd.conſ.*186 *conſului*, *num.*12.
9 Ampl.etiam, † quod quis impediatur
ſuo facto, *Cæſ. Barzia deciſ.*17.*circa princ.*
10 Ampl. etiam, quod implementum ſit
præſtandum ſub modo, *Surd.latè conſ.*437
*num.*38.*et ſeq.verſ.quarto.*
11 Ampl. etiam, quod impedimentum
proueniat à neceſſitate, vel aliàs ſit legiti-
mum, *Dec.l.cum proponas* 2.*C.de pact.n.*4.
*Carroc.de locat.par.*4.*cap.de euiction.n* 38.
*et ſeq.Grat.diſc.*301.*n.*10.*Mantic.de Tac.*
*lib.*3.*cap.*16.*num.*21.*Natta conſ.*50.*num.*7.

12 Am-

Digitized by Google

12 Ampl. etiam, † quod impedimentum ſit modicum, *Alex. conſ. 127. viſo lib. 5. n. 7. Barzia deciſ. 17.*

13 Lim. vbi implementum † prouenit ab impoſſibilitate, etiã quod quis eſſet obligatus cum iuramento, *Crauet. conſ. 12. n. 1. verſ. ſed poſito, Mareſcot. reſolut. 90. lib. 1. num. 8. et ſeq.* addendo tunc agendum tantùm ad intereſſe, & damna, vt dixit *Gratian. diſcept. 725. num. 2. Rota recent. deciſ. 493. par 1. num. 2. in fin.*

14 Limit. vbi † per adimplementum conſeruatur, non autem actori datur actio, *Mantic. deciſ. 270. num. 13. in fin.*

15 Limit. vbi quis † impeditur facto excipientis de adimplemento, *Menoc. conſ. 55. Credo, num. 11. et ſeq. Fel. cap peruenit, el 2. de iur. iur. num. 3. et ſeq.* vbi pluribus exornat, *Maſcard. de probat concluſ. 1387. num. 65. Graſ. de except. cap. 13. n. 49. Grat. diſcept. 201. re, nu. 9. in fin. Crau. conſ. 246. num. 4. Gratian. diſcept. 748. num. 17. circa med et num. 19.*

16 Limit. vbi † impedimentum modico tempore durauit, & agatur, poſtquam illud ceſſauit, *Alex. conſ. 127. viſo inſtrumento, lib 5. num. 7.* qui loquitur de conductore, qui modico tempore fuit impeditus frui re conducta, *per l. ſi in lege. §. colonus, ff. locat. ſequitur Barzia deciſ. 17. num. 25.*

§. IV.

SVMMARIVM.

Mora eſt delictum 1. *procedit à pari cum pœna* 2. *iuſta cauſa excuſatur* 3.

A pœna, et mora excuſat iuſta cauſa 3.

Excipere qui poteſt de adimplemento, niſi interpelletur, numquam eſt in mora, niſi poſtquam fuit illi adimpletum 4. *et quare* 7. *Ampl.* 5. 6.

1 MOra cum † ſit delictum, *l. quod te, ff. de cert pet. Bart. l. gerit, ff. de acquir. hæred. Natta conſ. 74. puto, num.* 10.

2 à pariquè procedat † cum pœna, *Dec. in l. vinum, ff. ſi cert. pet. num. 14. verſ. ſecunda concluſio*, & tam à delicto, quàm à pœ-

3 na excuſet quælibet iuſta † cauſa, *Crauet. conſ 233. in propoſito, num.* 4. tamen, qui ex contractu reciproco eſt obligatus, quid dare, facere, præſtareuè, ſi ab actore viciſſim, quod dare, facere, præſtare reo debet, non præſtiterit prius, numquam dicitur ille cõſtitutus in mora, adeò quod

4 is cui licet de † implemento excipere, nũquam dicitur conſtitutus in mora, niſi poſtquam fuit illi adimpletum, *Cæſal. conſil. 407 num. 16. & ſeq. Rub. Alex. in l. virum, ff ſi cert. pet num. 222. Bero. conſ. 144. num. 2. et conſ. 176. num. 82. vol. 1. Decian. conſ. 103. lib. 3. num. 9. Anchar. conſil. 352. Burſat. conſ. 101. num. 16. Maſcar. de probat. concluſ. 1387. nu. 30. et 36. Corn. conſ. 245. in præſenti, num. 1. Mohed. deciſ. 1. de pact. Verál deciſ. 108. num. 6. & 7. par. 1. cap. non eſt in mora, de regul. iur. Roman. conſ. 244. pro. num. 5. Maſcard. de probat. concluſ. 1387 num. 30. et ſeq. relati ab Intriol. caſ conſc. 14. num. 113. Viuius opin. 802. num. 8.*

5 Ampl. etiam, quod reo † conuento præſtituta ſit dies ad viciſſim adimplendum, ſeu dandum actori, quod petit *Maſcard. de probat. concluſ. 1387. num. 36. et ſeq. plurib. Intriol caſ conſc. 14. nu. 110. Corne. conſil. 245 lib. 4. num. 6.*

6 Ampl. etiam, † quod quis interpelletur ad præſtandum, & dandum, quæ dare, vel præſtare debet, *Cæſal. conſ. 407. magnific. num. 17.* eam afferens rationem.

7 Quia † non interpellatio, ſed adimplementum præſtitum reo, illum in mora conſtituit, *Maſcard. de probat concl. 1387. num. 34.*

§. V.

SVMMARIVM.

Beneficium à lege conceſſum non impartitur, niſi volenti 1. 2.

Iudex non impartitur officium ſuum, niſi petenti 3. *Ampl.* 4. 5.

Exceptio adimplementi obſtat agenti, licèt non fuerit oppoſita 7. *et quare* 9. 10. *Contrarium* 8. 11. *diſtingue* 6. *priorem opinionẽ, Ampl. et quare* 12. 13. 14. *Ampl.* 15. 16. 18. *Limit.* 9.

Exce-

Exceptio, quando opponenda apud acta 17.
Roman. declaratur 20.

1 OMne proueniens à iure † beneficium cum nemini coucedatur, niſi petatur, & volenti tantùm conferatur, *l. 2. verſ. volenti, C. de iure emphit. Alex. per hunc textum, conſ. 96. lib. 4. nu. 1. et ſeq. Ripa in l. de pupillo, §. meminiſſe, ff. de non. oper. nunc. nu. 18. Tiraquel. in l. ſi vmquam, §. reuertatur, C. de reuoc. donat. num* 10. *et ſeq. plurib. Mantic. deciſ. 145. num. 2. et ſeq.* con-
2 cludens beneficium † à lege alicui cōceſſum, niſi volenti concedi, vt poſt illum pluribus probat, *Gonzal. ad regul. 8. gloſ. 56 num. 70. et ſeq. et gloſ. 58. num. 2 et ſeq. plu-*
3 *rib.* Nec Iudex † officium ſuum non petenti impertiatur, *l. 4. §. hoc autem officiū, ff. de damn. infert. l. ſi ſuper poſſeſſione, C. de tranſact. vbi Dec. num. 10. l. 1. §. Magiſtratibus, ff. de magiſt. conueniend.* præſertim
4 in iis, † quæ priuatum tangunt commodum, *Gomeſ. ad regul. de Annal. quæſt. 3. num. 5. verſ. Nec iſto, Mantic. deciſ. 1. n. 8. circa fin. et deciſ. 272. num. 8. Ripa l. de pupillo, § meminiſſe, ff. de nou. oper. nunc. n. 18.*
5 addendo procedere † etiam in iis, quæ cauſæ cognitionem non requirunt, *Mantic. de Tacit. lib. 3. tit. 16. num. 12.* qui loquitur, vbi actus eſt nullus fauore alicuius, & in terminis noſtris ita cenſent relati à *Dec. l. filiæ licet, C. de collat. num. 2. et ſeq.* & de exceptione nullitatis, *Lancel. de attent par. 2. cap. 17 num. 164. Viuius opin. 802 num. 7.*

Et licèt *Rol. à Val. conſ. 53. viſo, lib. 1. numer 33. in fin.* indeciſum reliquerit, an parte non opponente poſſit, vel debeat Iudex repellere agentem ex cōtractu reciproco, vbi nouit illum pro parte ſua
6 non adimpleuiſſe viciſſim promiſſa, † & *And. ab exa. de pactis, num. 425. et ſeq. latè diſtinguat:*
7 Vera tamen eſt extenſio † regulæ firmatæ ſupra, *cap. 9. num* 23. vt exceptio adimplementi obſtet agenti, quamuis à reo non fuerit oppoſita, *Bal. Fulg. et Dec. in l filiæ licet, C. de collat. Rub. Alex. conſ. 30 col fin. Rimin. Iun. conſ. 52. num. 12. in prin. relati à Tiraquel. de retract. lignag. §. 1. gloſ. 17 num. 3. in princ. et num. 6. Dec d. l. filiæ,*
8 *num. 2.* vbi † reprobat diſſentientes, *Iaſ. l. iuriſgentium, ff. de pact. num. 2. in princ. Gratian diſcept. 246. num. 13.* eam referens
9 rationem, † quia inſurgit ex ventre eiuſdem conuentionis, qua agitur, *Crauet. conſ. 151. num. 10. Mantic. deciſ. 1. nu. 8. Graſ. de except. cap. 13. num. 37. in fin. et nu. 44. et 52. et ſeq. vbi la è.*
10 Rationem aſſignant † *Tuſcus conel. 381. exceptiones, num. 24. et ſeq. Mangil. de euiction. quæſt. 98. num 10. et ſeq.*
11 Contrarium † tenent relati à *Rimin. Iun. conſ. 52. nu. 12. verſ. contra, vbi refert Bal. ſibi non conſtaſſe, et à Magon. deciſ. Lucenſ. 21. Laurentius, num. 20. et ſeq. relati à Tiraquel. de retract. lignag. §. 1. gloſ. 17. num. 3. verſ. at ſunt, Burſat. conſ. 184. num 53. relati à Iaſ. in l. iuriſgentium, ff. de pact. num. 2.* nec clarè illos concordat.
12 Ampl. † vt adeò ſit fauorabilis exceptio adimplementi, vt Iudex etiam parte non opponente, ex officio poſſit de illa excipere, & excludere aſtorem ab actione intentata, *Anear. conſ. 331. col. 1. Dec. c. nſ. 441. col 2. Iaſ. conſ. 9. lib 1. num. 13. in fin. relati à Rolan à Val. conſ. 53. viſo, lib. 1. num. 33. Magon. deciſ. Florent 66. habe. num. 6. et deciſ. 143. vendiderat, num 5. et deciſ. Lucenſ. 61. ageqat, num. 2. Intriol. caſ 14. nu. 11. Crauet. conſ. 151. num. 10. Mangil. de euict. q. 98. num. 10. et ſeq. Rimin. Iun conſ. 52. num. 13. Maſcard. de probat. concluſ. 1387. num. 13. et*
13 *ſeq.* eam † afferens rationem, quia oritur ex eodem fonte, quo naſcitur petitio, *Gratian. diſcept. 301. num. 9. Mantic. dec. 1. num. 8. in fin. Iac. Laurent. de Iud ſuſpect. cap. 15. num. 129. circa fin. Carroc. de locat. par. 4. de euiction. num. 45. & ſeq.* vbi ra-
14 tionem refert, † quia ſimul cum actione naſcitur.
15 Ampl. vt Iudex † non ſolùm poſſit, ſed etiam debeat hanc implementi exceptionem ex officio obijcere actori, ſupplendo quæ deſunt parti, *Roman. conſ. 244. pro, num. 5. verſ. breuiter, Cæſal. conſ. 407. cum certiſſimi, num 20. Crauet. conſ. 151 Neminem, num. 10. in princ. Carol. de Graſ. de exception. cap. 13. num. 53.*
16 Amplia etiam, quod † non fuerit oppoſita apud acta, ſed in allegationibus iuris, *Bart. in l. eum qui ita, el 2. ff. de verb. oblig. num. 4. et Iaſ. num. 12. et ſeq.* qui præ-
17 terea agunt, quando exceptio † ſit apud acta

acta obyciẽda, *Magon. deciſ. Lucenſ.*11. *num.*12. *vbi alios refert.*

18 Ampl. præſertim, quando adimplemẽtum eſt onus intrinſecum, ſiue ad natiuitatem actionis, ſiue ad illius exercitium, *Iaſ. in l. iuris gentium, ff. de pact. num.* 2. *circa med.* declarando dici onus intrinſecũ, quando venit ex eadem cauſa.

19 Limit. vbi extaret † ſtatutum quod aduerſus inſtrumentum nulla poſſet opponi exceptio, vel defenſio, *Pariſ. conſ.*107. *lib.* 3. *num.* 118. *circa fin.* & hoc ſenſu, ſi intel-

20 ligatur † *Rom. conſ.* 76. *num.* 6. *& ſeq.* non impugnatur regula firmata ſupra cap. 10. ita colligo *ex Magon. deciſ. Lucenſ.* 11. *in cauſa, num.* 21. concludens iſto caſu ceſſare officium Iudicis.

21 Limit. vbi adimplementum ſtat in modo, *Gabriel. conſ.* 5. *ſtatutum, lib.* 1. *num.* 12. *vſque in fin.*

---

§. VI.

SVMMARIVM.

Modica an ſint attendenda 1.

Exceptio modici adimplementi obſtat agenti, & retardat proceſſum ad vlteriora 2. *Ampl.* 3. 4. 5. 6. 7. 8. 10. 11. 12. *Limit.* 9. 13. 14.

Modicum impedimentum, quod dicatur 15. *&* 16.

1 QVamuis dici ſoleat, quod modica, † ſeu minima non curet prætor, *l. ſcio, ff. de reſt. in integr.* ad quem textum plura cumulaui in meis Collectaneis, tot tamen, & tantæ dantur à Doctoribus eidem regulæ limitationes, vt commodè conſtitui poſſet regula, quod modica, & minima ſunt conſideratione digna, vt patet ex dictis, *Tiraquel. in tract. de reb. exiguis, Fornut. tract. de moment. tempor. c.* 31. *& dixi aliqua in Collectan. ad d. l. ſcio, Menoc. conſil.* 1. *num.* 368.

2 Ideò pro limitatione regulæ † eiuſdem textus dicendum, quod ſi agatur de contractu reciproco, etiam quod adimplementum ſtet in modico, ſeu minimo, quod retardetur actoris proceſſus ad vlteriora, *Bald. l. fin. C. commod. Alex. & reliqui, in l. filiæ licet, C. de collat. Iaſ. conſ.* 216. *col.* 2. *num.* 1. *in princ. lib.* 2. *Menoch. conſ.* 1. *num.* 368. *&* 55. *num.* 6. *Cagnol. in l.* 2. *C. de pact. int. empt. nu.* 164. *Put. deciſ.* 357. *lib* 3. *Tiraq. de reb. exiguis, num.* 141. *Rot. diuerſ. deciſ.* 236. *&* 238. *par.* 2. *Surd. conſ.* 101. *numer.* 2. *& conſ.* 400. *nu* 8. *&* 28. *& conſ.* 369. *num.* 36. *Gratian. diſcept.* 307. *num.* 2. *Mareſcot. reſol.* 88. *lib.* 1. *num.* 4. *Intriol. caſ conſcient. caſ.* 14. *num.* 107. *& ſeq. Graſ. de excep. cap.* 13. *num.* 39. *&* 45. *Gratian diſcept.* 301. *re non. num.* 15. *Rol. à Val. conſ.* 53 *lib.* 1. *n.* 29 *& conſ.* 69. *lib.* 4. *num.* 6. 8. *Magon. deciſ. Lucenſ.* 21. *num.* 17. *Maſcard. de probat. concluſio* 1387. *num.* 25. *& ſeq.* vbi comprobat *Mantic. de Tacit. lib.* 3. *titul.* 17. *nu.* 18 *Carroc. de locat. par.* 4. *de euiction. nu.* 34 *Gonz. ad regul.* 8. *gloſ.* 27. *num.* 5. *circa med. Neuizan. conſ.* 50. *num.* 9. *& ſeq.* vbi latè agit *Ludouiſ. deciſ.* 261. *num* 3. *Surd. conſ.* 101. *num.* 2 *Graſ. except.* 13. *num.* 39. *Crauet. conſ* 327. *quamquam, num.* 22. concludens implementum debere eſſe integrum, *Mancin. de iurament. par.* 5. *effect.* 11. *n.* 4 5. *Ruginel. pract. quæſt. cap.* 41. *num.* 16. *verſ. propterea,* vbi etiam rationem refert.

3 Ampl. præſertim, † vbi tale implementum reſpicit cauſam finalem, *Carroc. de locat. par.* 4. *de euiction. num.* 36 *circa med.*

4 Ampl. præſertim, † ſi tale implementum reſpiciat formam, *Neuizan. conſ.* 50. *num.* 10. *circa fin. verſ. & maxime.*

5 Ampl. etiam, ſi tale † modicum impedimentum non reſpiceret ſubſtantiam contractus, *Carroc. de locat par.* 4. *de euict. num.* 36. *in fin. Mantic. de Tacit. lib.* 3. *tit.* 16 *num.* 18. *Tiraquel. de Iud. in reb. exiguis, numer.* 143. *verſ* 37.

6 Ampl. præſertim, † ſi illud modicum ſit præſtandum ex conuentione facta in eodem, vel connexo capitulo, quo actor agit, ſecus ſi in ſeparato, & diuerſo, *Nat. conſ.* 133. *quidam, num.* 5. *Cæſal. conſ.* 48. *in cauſa, num.* 42. *Surd. conſ.* 101. *num.* 25. *et dicam infra* §. 15.

7 Ampl. etiam, ſi tale † modicum lædat ius rei conuenti, arg. eorum, quæ tradit, *Tiraquel. de Iudic. in rebus exiguis, n.* 146. *et ſeq. verſ. quadrageſimo.*

8 Ampl. vt reſcindatur emptio ob non ſolutum pretium in minima parte, *Gonzal. ad regul. gloſ.* 27. *num.* 6. *Alex. conſ.* 105. *num.* 19.

Digitized by Google

numer. 19. *& 20. lib. 3. & dixi infra §. 11. num.* 36.

9 Ampl. etiam, † ſi agêretur de pęna,
vel mora committenda, *Decian conſ.* 102.
lib. 3. vbi loquitur in caſu, quo omnes ob-
10 ſides erant dati, *& num.* 17. Limitat, † ſi
ad implendum non erat præfixus termi-
nus.

11 Ampl. præſertim, † ſi tale adimplemē-
tum eſt conditionale, *Alex. conſ.* 105. *ma-
gnific. lib:* 3. *num.* 20.

12 Ampl. præſertim † in contractu emptio-
nis, *Gratian. diſcept.* 307. *nnm.* 9. *& ſeq.* lo-
quens de emptore cum pacto de retrouē-
dendo, cui durante termino ſoluta fuit
pars pretii debiti ex retrouenditione, vt
non ſit obligatus retrouēdere, ſi lapſo to-
to termino, venditor vellit reſiduum
ſoluere.

12 Ampl. præſertim, † vbi numquam ha-
buit titulum poſſidendi, nam compenſat,
& reſtituit perceptos, & percipiendos, &
extantes, & conſumptos fructus, *Papien. in
libel. in act. real. §: ſimul cum fructibus, n.* 4:
*verſ. aut babuit, ſubdens, verſ. aut babuit
minus*, idem dici ſi habuit, ſed minus ſo-
lemnem.

13 Ampl. etiam, † quod maior pars eorū,
quæ erant adimplenda, fuerit ipſi excipiē-
ti præſtita, *Maſcard. de probat. concl.* 1387.
num. 27. *& ſeq. & loquitur de tranſactio-
ne, Intriol. caſ. conſcientiæ* 14. *numer.* 107.
& ſeq.

14 Limit. vbi defectus † implementi non
læderet in ſubſtantla ius excipientis, quod
illi eſt conceſſum de iure communi, ſecus
ſi ex alio capite, *Cardin. Mantic. de Tacit.
lib.* 3. *titul.* 16. *num.* 23. *circa med. quem ſe-
quantur addentes, & exornantes deiſ. Lu-
douiſ.* 261. *num.* 6. *in fin.* non tamen relata
hac declaratione, quæ ſingularis, & no-
tanda ad regulam noſtram.

15 Limit. in modico † impedimento con-
ductori præſtito, ne vtatur re conducta,
etiam ſi id acciderit facto locatoris, nam
nec obligatur ad mercedis remiſſionem,
Bero. conſ. 140. *in caſu, lib.* 1. *num.* 7. *& n.* 8.
16 declarat, † quod dicatur iſto caſu modi-
cum impedimentum, vel tempus.

17 Modicum autem, † quod iſto caſu di-
catur declarant, *l. habitatores, ff. locat. Be-
ro. conſ.* 140. *lib.* 1. *num.* 8.

§. VII.

SVMMARIVM.

Adimplementum debet eſſe verum, & reale, nec ſufficit oblatio, quoad ceſſet exceptio nō adimplementi 6. *Ampl.* 12. 13: 14. 15. 16. 17. 18. 19 20. 21.

Adimplementum non præſumitur 19. *Amplia ibidem, &* 21.

Verba non ſufficiunt, vbi facto eſt opus 1.

Emphiteota, quando excuſetur à caducitate per oblationem Canonis 2. 10.

Verba inducunt circumuentionem potiùs, quā rei veritatem 3.

Fictio induci non poteſt ab homine 4. *& quare* 5.

Soluere qui promittit, non ſatisfacit promiſſioni offerendo, vel deponendo 7. *Ampl.* 8. 9. *Limit.* 11.

Deponere non eſt ſoluere 9. *Limit.* 11.

1 QVia vbi facto † eſt opus verba non
ſufficiunt, *Gloſ. in cap. paſtoralis,
de offic. ordin. Natt.* loquens de
emphiteota offerente canonem, *conſ.* 3.
num. 4. concludens, ſi fuerit realis, & ve-
2 ra oblatio excuſare † emphiteotā, quam-
uis illum non conſignet, vel deponat; &
3 verba † inducant potius circumuentio-
nem, quam rei veritatem, niſi proferan-
tur ab eo, qui realiter de actu diſponere
poteſt, *Bald. in proem. feud. num.* 43. *circa
4 fin.* nec fictio † induci poteſt ab homine,
l. ſi forte, ff. de caſt pecul. Rip. *in rub. ff. de
verb. oblig. num.* 9. *Crau. conſ.* 134. *num.* 32.
Alciat. regul. 1. *præſumpt.* 1. *num.* 2. eam re-
5 ferens rationem, quia † effectus iuris eſt
in poteſtate legis, non autem hominis.

Ideò cum ſupra hoc *cap. nono, num.* 30.
6 dixerim implementum † debere eſſe ve-
rum, & reale, hinc ad plura infertur, pri-
7 mò, vt qui promiſſit † ſoluere, non ſat eſt,
vt offerat, vel deponat, *Iaſ. conſ.* 216. *vol.* 2.
8 *num.* 2. addendo præſertim, † ſi promiſſio
de ſoluendo ſit iurata, quia iuramentum
obligat præciſe ad factum, & deponere
8 † vel offerre non ſit ſoluere niſi accedat
contumacia eius, cui ſit oblatio, & ſolu-

tio dicitur facta, vbi illa ſit in numerata
pecunia, *vt idem Iaſ. ſubdit, num. 3. & ſeq.*
concordat, Natt. conſ. 3. num. 4. vbi docet
10 cautelam, vt euitetur realis † oblatio Ca-
nonum ad effugiendam caducitatem, *&*
conſ. 131. num. 6. & dixi ſupra cap. 2. §. 3. &
ſeq. Maſcard de probat. concluſ. 1387. n. 52.
& ſeq. & num. 56. addendo non ſufficere
11 depoſitum, vbi eſt ſoluendum, † ſi fuit
factum abſque auctoritate Iudicis.

12 Ampl. præſertim, † ſi is cui ſit oblatio,
excipiat, quod ſit paratus recipere, *Bart.*
in l. creditor, ff. de diſt. pign. in fin. Alex. l. ſi
mora, ff. ſol. mat. nam tunc verba verbis
compenſantur, & pro verbis verba repor-
tantur, *Maſcard. de probat. concluſ. 1387.*
num. 54. in fin.

13 Ampl. etiam, † ſi pecunia offeratur in
marſupio, vel non numeretur coram teſti
bus, & deinde repoſita in marſupio, *Bart.*
l. cum ſeruus, ff. de cond. & dement. ſequun-
tur Alex. in l. ſi mora, ff. ſol. mat. col. 3. & alij
relati à Rolan. à Val. conſ. 53. viſo, lib. 1. nu-
14 *mer. 36. & ſeq.* † addendo procedere, etiã
quod creditor præſens oblationi non cõ-
tradixerit, ſed tacuerit, *& dixi ſupra cap. 2.*
§. 3. & ſeq. Maſcard. de probat. concl. 1387.
15 *nu. 52. et 56.* addendo † procedere etiam
ſi deinde fiat depoſitum ſine prætoris au-
ctoritate.

16 Ampl. præſertim † ad effectum actio-
nis acquirendæ, *Alex. conſ. 21. viſo, lib. 1.*
nu. 7. exemplum referens eius, qui eſt obli-
gatus ſatiſdare, & dicat ſe paratum dare
fideiuſſorem, ſequitur *Maſcard. de prob.*
concluſ. 1387. num. 54. addendo idem dici,
ſi quis offerat, vt pœnam euitet, vel mo-
ram purget.

Contrarium tenent *Milanenſ. deciſ. 4.*
lib. 2. num. 102. relatis Bald. in l. acccepiam,
C. de vſur. et Lup de vſur. cõment. 2. l. 2. C.
de pact. int. empt. §. 4. n. 107. diſſentientibus.

17 Ampl. præſertim, † ſi talis oblatio non
ſit facta de tota ſumma debita, ſeu integra
Surd. conſ. 101. num. 5. et conferunt dicta ſu-
pra §. proximo, et præcedenti, et dicam
§. ſeq. illatione.

18 Ampl. vt nec ſufficiat † confeſſio eius,
qui fatetur recepiſſe adimplementum no-
mine eius, cui erat adimplendum, *Lupus*
in l. 2. C. de pact. int. empt. Com. 2. §. 4. n. 108.
et ſeq. & comprobatur ex his, quæ dixi in
meis Collect. ad §. venditæ, verſ. ſed ſi is, inſt.
de rer. diuiſ. de ijs qui non poſſunt ſequi fi-
dem emptoris circa pretium rei venditæ,
vt dicam *cap. ſeq. §. 1. et comprobatur ex di-*
ctis eodem cap. §. ſeq.

19 Ampl. vt adimplementum † non præ-
ſumatur etiam concurrente actu contra-
rio in eo, qui debet adimplere, niſi con-
currat immemorabilis, *arg. dictorum Tuſc.*
concluſ. 354. pignus, num. 38.

20 Ampl. vt non † ſufficiat cautio de adim-
plendo, quia opus eſt vero, & reali imple-
mento, *Tuſc. concluſ. 50. implere, num. 24.*

21 Ampl. vt non ſufficiat † præſumptio
adimplementi, ſeu tacitum adimplemen-
tum, *arg. dictorum Bal. l. ſi vxorem, C. de*
reſcind. inſert. nu. 3. Iaſ. l. licet, C. de procur.
num. 10. verſ. nemo, Bal. Id. l. 2. §. voluntate,
ff ſol. mat. vbi Rip. *numer. 3. Guid. Papa de-*
ciſ. 40.

---

§. VIII.

SVMMARIVM.

Factum alienum qui promiſſit, ſi agat, repelli-
tur exceptione non adimplementi 2. Ampl. 3.
5. 8 9. 10. 11. 12. Limit. 13. 15.

Maritus promittens vxorem renuntiaturam
bonis maternis, ſi petat dotem, repellitur
exceptione non adimplementi, ſi non docet
vxorem renunciaſſe 4. Ampl. ibid.

Princeps in contractu promittens ſuum ſubdi-
tum ratificaturum, repellitur agendo ex cõ-
tractu, niſi doceat de ratificatione 6.

Dominus promittens factum ſui ſerui, repelli-
tur, ſi agat ex reciproco contractu, niſi do-
ceat ſeruum feciſſe 7.

Factum alienum promittens ſub pœna, vel in-
tereſſe, quando excuſetur 14. 15.

1 FActi alieni promiſſionem † non eſſe
promittentis obligatoriam, etiam
in modico, notiſsimi iuris eſt, *l. ſtipulatio*
iſta, verſ. nemo autem, ff. de verb. obligat. §.
verſa vice, inſtit. de inutil. ſtipul. Mantic.
de Tacit. lib. 14. titul. 33. num. 1. et ſeq. latè
refert rationem, ſicuti *et Ruin. conſil. 67.*
lib. 4. num 5. et 6. Gabriel. de pactis, concl. 2.
Si quis tamen agat ex contractu, in quo fa-
ctum

ctũ alienũ promiſſit, excluditur ab agẽdo, niſi probat fuiſſe facta, quæ promiſſit aliũ facturum, *Dec. in l. cum proponas 2. C. de pact. num. 4. ſequuntur Rol. à Val. conſ. 69. lib. 4. num. 6. Rota in Romana pallatij coram Vbaldo relata per Marcheſ. de commiſ. par. 1 fol. 746. num. 5. Mareſcot. reſolut. 88. lib. 1. num. 14. et 15. Gomeſ. var. reſol. tom. 2. c. 10. num. 23. Barzia* loquens de conductore, qui ſublocauit, & malè eſt verſatus in re ſubconducta, *deciſ. 17. numer. 11. et ſeq. pluribus*.

3 Ampl. vt non audiatur † etiam quod actor adhibuerit omnem diligentiam, vt cuius factum eſt promiſſum, adimpleat, ſi concurrat veriſimilitudo, vel coniectura aliqua, qud viciſſim contrahens uon ſe obligaſſet, niſi ſibi eſſet adimpletum, vt in exemplo dotis promiſſæ mox dicam, *arg. l. cum te, C. de pact. inter empt. vbi Sal. Socin. conſ. 26. lib. 3. Alciat. in §. Cato, n. 135.* quos refert, & ſequitur *Couar. in c. quamuis de pact. par. 2. §. 5. numer. 7. verſ. vndecimo*, Rota *coram Caualerio deciſ. 64. num. 2.* vbi firmat maritum, qui promiſſerat vxo-
4 rem † renuntiaturam bonis paternis, non poſſe agere ad dotem, quamuis, curaſſet omni diligentia, vt illa renuntiaret, niſi ſoluat reo intereſſe, qnod ob non præſtitum adimplementum, pati poſſet, *Gabr. de pact. concluſ. 2. num. 15. Aldobrandin. conſil. 44. num. 9. & ſeq. lib. 1. Mantic. de Tacit. lib. 14. titul. 33. num. 3. in fin. Vinc. de Franc. deciſ. 624. num. 14. & ſeq.* qui loquitur de promiſſione dotis cum obligatione, quod mulier renuntiabit.

5 Ampl. præſertim, † ſi quis promiſſit factum eius, quem poteſt cogere ad faciendum, vel prohibere ne faciat, *l. fluminũ, §. quamquam, ff. de damn. infect.* per quem textum ita firmat, *Alex. in l. ſtipulatio iſta 38. ff. de verb. oblig. num. 6. in fin. & num. 10. & ſeq. Ruin. conſ. 67. caſus, lib. 4. nu. 5.* propterea ſi Princeps promitteret factum ſui
6 ſubditi † nõ poſſet agere ex reciproco cõtractu, niſi doceret ſuum ſubditum feciſſe, vt ſubdit idem *Ruin. ibid. iuxta opinionem vtriuſque Imol.* an autem idem dicẽ-
7 dum de † Abbate promittente factum ſui Monaci, cogitabis, de ſeruo autem non eſt dubium, *Gomeſ. var. reſolut. tom. 2. cap. 10. num. 23.* vbi loquitur de promittente factum ſui filij, vel ſerui.

8 Ampl. † vbi præceſſiſſet contractus, de cuius natura eſt, vt quis teneatur ex facto alterius, *l. emptorem, §. qui autem, ff. de act. empt. l. inter ſtipulantẽ, in princ. ff. de verb. oblig. Alex. in l. ſtipulatio iſta 38. ff. de verb. oblig. num. 3. verſ. tertio.*

9 Ampl. etiam, † vbi quis promiſſit factũ alienum, non vt perſonæ alienæ, ſed vt caſum rei in contractum deductæ, *l. ſi ita quis, ff. de euiction. Alex. in l. ſtipulatio 38. ff. de verb. oblig. num. 3. in fin.*

10 Ampl. vbi alienum † factum tendit ad conſeruationem eius, quod ipſe promittens eſt obligatus præſtare, *l. qui autem, ff. de conſtit. pecun. vbi Bart. notat. Alex. in l. ſtipulatio 38. ff. de verb. oblig.*

11 Ampl. vbi factum † alienum reſpicit obſeruantiam eius, quod quis eſt obligatus præſtare, quia eſt promiſſio facti proprij, effectu, *Mantic. de Tacit. lib. 14. tit. 33. num. 7.*

12 Ampl. vbi factum alienum † promittitur, non provt eſt in fieri, ſed provt eſt factum, veluti tradere librum ſcriptũ ab N. *l. continuus, §. ſi ab eo, ff. de verb. oblig. Bar. in l. nèmo eſt, qui neſciat, ff. de duob. reis, nu. 2. & 6. Mantic. de Tacit. lib. 14. titul. 33. num. 6.*

13 Limit. vbi cum † promiſſione facti alieni, promittens, ſe obligauit ad omnia dãna, & intereſſe, nam facta diligentia poſſibili, agere poteſt præſtando intereſſe, *Affliɛt. deciſ. 295. num. 3.* Ruin. *conſ. 967. in fin. lib. 4.* & illos ſequendo cenſuit, *Rota in Rom. palatij coram Bubalo, relata à Marcheſ. de commiſ. appel. in cauſ. Cam. obligat. fol. 746. num. 1. & 3.* vbi aderat clauſula, ita quod faciendo omnem diligentiam, & promittendo factum alienum ſe excuſare non poſſet.

Vincentius tamen *de Franc. deciſ. 224. Ex. num. 1.* affirmat aliud regium conſiliũ cenſuiſſe, verum ſi conſiderentur dicta Afflict. non poteſt redargui de mendacio, vel contrarietate, quia in diſcurſu eiuſdẽ deciſ. teſtatur aliquos conſiliarios contrarium cenſuiſſe, ſed relata cauſa Regi, mandaſſe ne moleſtaretur, qui alienum factũ promiſſerat.

Quando autem promittens factum alie-
14 num † ſub pœna, vel interſſe, excuſetur

à pęna, vel intereſſe, ſi adhibuit diligen-
tiam, vt fieret, *latè examinant Gabriel. de
Pactis concluſ. 2. ſi aliquis, num. 1. vſque
in fin. Ruin conſ. 67. lib. 4. Vincent. de Franc.
deciſ. 624. Vrſil. ad Afflict. deciſ. 295. Capie.
deciſ 93. numer. 6. & ſeq. addentes ad Ludo-
uiſ. deciſ. 241. num. 8. Purpurat. conſ. 561. n. 2.
Ripa l. quod te, ff. ſi cert. pet. num. 44. & ſeq.
Couar. cap. quamuis. de pact. par 2. §. 5. nu. 1.
& ſeq.* vbi agit, ſi præterea promiſſio fuit
iurata, *Mantic. de Tacit. lib. 14. tit. 33.*

15 Limit. vbi promittens factum † alienũ,
ſi illud nõ fuerit præſtitum, ſe obligauit ad
damna & intereſſe, nam ſalutis damnis, &
intereſſe agere poteſt, *Dec. conſ. 2. numer. 8.
Pariſ. conſ. 110. numer. 24. & ſeb. lib. 1. Pur-
pur. conſ. 561. num. 2. Ripa in l. quod te, ff. ſi
cert. pet a, num. 46. in fin. Mareſcot. reſol. 88.
lib. 1. num. 17.* & ratio eſt, quia non ſolùm
diſpoſitione iuris, ſed etiam ex forma con-
tractus, ſolutio, intereſſe ſuccedit in iure
facti alieni nõ præſtiti, & intereſſe reputa-
tur idem cum ipſo facto, *l. ſi quis ab alio,
ff. de re iud. Dec. conſil. 2. nu. 7. in fin. & n. 8.*

---

§. IX.

SVMMARIVM:

*Adimplementi exceptio obſtat agenti ex con-
tractu reciproco, in quo actor quid facere
promiſſit 1. Ampl. 2. 5. 7. 8. 9. 15. 16. 17. 18. 19.
20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. Limita 27.*

*Factum proprium præſtare obligatus, quando
illi obſtet exceptio adimplementi 3. non ex-
cuſatur, ſi vellit ſoluere intereſſe 12. Li-
mita 13.*

*L. ſi quis ab alio, §. final. ff. de re iudicata, Limi-
tatur 4.*

Rota Rotauit. 6.

*Venditor eſt obligatus tradere rem venditam
10. Ampl. ibid. & 11.*

*Retrouendere qui promiſſit, an excuſetur, vo-
lens ſoluere intereſſe 14.*

*Maritus, qui promiſſit vxori habitare Romæ,
ſi inde recedat, an poſſit petere dotem 28.*

*Vaſſallum, qui promiſſit inueſtire, an domino
obſtet exceptio adimplementi 29.*

*Promittens facere ſub pœna, an obſtet exceptio
adimplementi 30.*

*Factum proprium promittēti cum obligatione
camerali, an obſtet exceptio implemen-
ti 2.*

POſt ea, quæ dixi de facto alieno, agen-
dum eſt de facto proprio, quod quis
præſtare promiſſit in contractu recipro-
co, & dicendum niſi probetur ab actore
1 præſtitum † repelli actorẽ in ſua petitio-
ne, *Socin. conſ. 90. lib. 4. num. 9. & conſ. 17.
lib. 3. num 13. Rolan. à Val. conſ. 6. lib. 1. n. 6.
Mantic. de Tacit. lib. 14. titul. 32. numer. 26.*
concludentes excipiendo poſſe cogi præ-
cisè ad factum promiſſum præſtandum,
*Soccin. conſ. 17. lib. 3. num 13. Franc. Bec. con-
ſil 45. num. 38.*

2 Ampl. præſertim, † vbi actor iurauit
factum præſtare, *Gloſ. l. ſi pecuniam, verb.
neceſſe habeas, ff. de cond. cauſ. dat. Matheſil.
ſing. 54. Nota quod, & ibi addentes, Ant.
Trigon. ſingul. 18. ſi aliquis, nu. 2. & ſeq. Iaſ.
in l. ſi conuenerit, ff. de iuriſd. omn. Iud nu. 3.
et in l. ſtipulationes non diuiduntur, ff. de
verb. oblig. num. 33. Rol. à Val. conſil. 6. quo-
niam, lib. 1. num. 32. et conſ. 68. nu. 33. lib. 4.
Enriquez. conſ. 16. Ioannes, num. 12.* cum
alijs infinitis congeſtis *à Gabriel de iuram-
conel. 8. Serafin. de iuram. priuil. 74. nu. 166.
et ſeq. Mancin. eod. tract. par. 4. effect. 12.* qui
præterea addunt rationem, quia iuramẽ-
tum obligat iurantem præcisè ad præſtã-
dum factum iuratum, & extenſionem
3 iſtam ampliant, † & limitant, *Mantic. de
Tacit. lib. 14. tit 32. num. 4. et ſeq.* vbi refert
rationem quare, ratione iuramenti rece-
4 datur à regula, *l. ſi quis ab alio,* † *§. fin. ff. de
re iud. Gomeſ. var. reſol. tom. 2. cap. 10. n. 22.
verſ. quartus caſus,* vbi pluribus probat,
*Iaſ. §. actionum, inſtit. de action. num. 47. in
fin. Pet Prat. reg. 438. Lim. 1. relatus, lib. 9.
regul. iur. §. intereſſe ſoluendo, Mantic. de
Tacit. lib. 14. tit. 32. nu. 4. et ſeq.* vbi reſpon-
det obiectis.

5 Ampl. etiam, ſi actor † ſit hæres iuran-
tis, & de hærede non ſit facta mentio in
promiſſione, *l. 2. vbi gloſ. verb. hæredes,* C.
*de pact. int. empt. et vend. Tiraquel. de re-
tract. conuention. §. 1. gloſ. 6 num. 1. Serafin.
in terminis* vbi quis promiſſerat alteri nõ
vendere niſi N. *deciſ. 805. num. 1 circa fin.
lat. Mantic. de Tacit. lib. 14. tit. 33. num 8.
et ſeq.* vbi refert diſſentientes, & in hoc
arti-

articulo, vt loquitur Creſcent. deciſ.8. de ap-
6 pellat. num.1. Rota † rotauit vt dixi ſupra
hoc capit. §.1.

7 Ampl. præſertim, † vbi promiſſor ha-
bet facultatem, factum præſtandi, Seraſin.
deciſ.805. num.7.

8 Ampl. præſertim † ſtante ſtatuto, vt in
Vrbe, lib.1. cap.164. vt promittens factum,
ſi illud præſtare poſsit cogatur Iudicis im-
perio factum præſtare, Seraſin. deciſ.805.
num.7.

9 Ampl. præſertim, † vbi factum conſiſtit
in dando, vel tradendo, nam ſi promiſſor
habet facultatem dandi, vel rei tradendæ,
debet præcisè dare, vel tradere, l. vbi au-
tem, §. fin. ff. de verb. oblig. Bart. l. ſtipulatio-
nes non diuiduntur, ff. eod. num.14. vbi Iaſ.
nu.35. ampliat, & limitat, ſi quis eſt obli-
gatus tradere, et in prælud. feud. numer.37.
Iſer. loquens de promittente tradere feu-
dum, in cap.1. qui ſucceſ. teneant, num.2. in
fin. Menoc. loquēs de eo, qui promiſſit do-
nare, conſ.92. nu.61. et ſeq. Burſat. loquens
de eo, qui promiſſit vendere, conſ.100. nu-
mer.36. et ſeq. Tiraquel. de retract. lignag.
§.1. gloſ.2 num.56 in fin. Seraſin. deciſ.805.
num.8. et ſeq. qui loquitur de eo, qui pro-
miſſerat non vendere, niſi N. etiam ſi al-
teri vendiderit, ſed non tradidit, vel alias
venditio ſit integra, vt cogatur vēdere N.
nec liberetur, ſi vellit ſoluere intereſſe,
quod ſufficeret ſi res nō eſſet integra, vt idē
dixerat, ibid. num.2. & generaliter de quo-
10 cumque venditore, † vt obligetur ad tra-
ditionem rei venditæ, nec excuſetur ſol-
uendo intereſſe, Mantic. de Tacit. lib.14.
tit.32. num.24. et ſeq. Bald. in l. Aemilius, in
repet.39. ff. de minorib. nu.54. et ſeq. vbi re-
11 fert omnes caſus, † quibus quis eſt obli-
gatus præcisè tradere, Gomeſ. var. reſolut.
tom.2. cap.10. num.22. verſ. ſeptimus caſus,
qui loquitur de venditore, qui permiſſit
tradere, vbi refert caſus, in quibus quis co-
12 gitur factum præſtare, † nec excuſetur
ſoluendo intereſſe, Vaſq. illuſt. controuerſ.
cap.25. num.36. Bero. conſ.15. lib.3. num.63.
13 vbi limitat, ſi agatur ex contractu † inno-
minato, quia ſufficit ſoluere intereſſe,
Mantic. de Tacit. lib.14. tit.32. num.24. et
ſeq. Iaſ. in prælud. feud. num.37. qui loqui-
tur, vbi quis dare promiſſit.

14 Quid autem de eo, qui ſe obligauit † re-
trouendere, Crauet. conſ.12. numer.1. Socin.
conſ.253. lib.2. num.6. et ſeq. Pinel in rubr.
C. de reſcind. vend. par.2. cap.2. num.25. &
in l.2. par.2. cap.3. n.22. C. eod. Franc. Zoan.
ibid. num.81. & de empt. et vend. num.71.73.
75.78. Corn. conſ.256. repetito, lib.4. num.12.
et ſeq. latè agit, ſi talis obligatio ſit iurata,
Gabriel. conſ.66. quæſt lib.1. num.20. Surdus
conſ.52. num.78. Mathia Berlic. practic. con-
cluſ. par.2. concluſ.2. num.36. et ſeq. Domin.
Arumæ, deciſ.13. lib.1. num.8. et ſeq. et 42. et
ſeq. Fachin. illuſt. controuerſ. lib.2. c.8. Bero.
conſ.15 lib.3. num.59. 62 et ſeq. 67. et ſeq.
Crau. conſ.12. num.1. Surd. conſ.52. num.78.
Socin. conſ.253. lib.2. num.6. et ſeq. addentes.
ad Alex. conſ.10. lib.1. numer.1. verſ. pro hac
opinione.

15 Ampl. præſertim, † vbi obligatio facti
procedit ex teſtamento, l. fideicommiſſa,
§. ſi quis opus, ff. de legat.3 Bart. l. vxorem,
§. agri plagam, ff de legat.3. numer.1. in fin.
Euerard. in Topic. cap. à lege ad teſtam. n.3.
Iaſ. in l. ſtipulationes non diuiduntur, ff. de
verb. oblig. num.32. verſ. ſecundo, Gomeſ.
var. reſol. tom.2. cap.10. nu.22. verſ. tertius,
Iaſ. §. actionum, inſtit. de action. nu.49. Iaſ.
l. ſtipulationes non diuidūtur ff. de verb. obli-
gat. num.32. verſ. ſecundo. Bero. conſ.15. lib.3
num.57. et num.64. et ſeq. limitat. Mantic.
de Tacit. lib.14. tit.32 num.15.

16 Ampl. etiam, † vbi agitur de facto pro-
miſſo Reipublicæ, vel Vniuerſitati, l. fi-
deicommiſſa, §. fin. ff. de legat.3. Roman ſin-
gul.635. in fin. vbi per eum textum idem
dicit, ſi promittatur factum ſuum piæ cau-
ſæ, Mantua. ſingul. 88. num.4. Petr. Prat.
regul.438. relatus, lib.9. reg. iur. intereſſe
ſoluendo, exemplum referens, ſi de pub.
vtilitate agatur, Iaſ. l. ſtipulationes non di-
uiduntur. ff. de verb. oblig. numer.32. in fin.
Bero. conſ.15. lib.3. num.66.

17 Ampl. præſertim, † ſi factum promiſ-
ſum facile præſtari poteſt, Io. And. ad Spec.
de reb. eccleſ. non alien. §.1. verſ. non fuerunt,
Iaſ. l. ſtipulationes nō diuiduntur, ff. de verb.
oblig. nu.33. verſ. quarto, vbi refert diſſen-
tientes, quos non probat.

18 Ampl. idem dicendum, † ſi quis ſit
obligatus ad factum ex legis diſpoſitione,
Iaſ. in l. ſtipulationes non diuiduntur, ff. de
verb. obligat. num.12. vbi pluribus probat,
Euerard. in ſuis locis legal. cap. à lege ad te-
ſtam.

Digitized by Google

ſtam.deciſ.3.Gomeſ.var.reſol.tom.2.cap.10. num.22.verſ.ſecundus caſus, Vaſq. illuſtr. controuerſ.cap.25.num.34.Bald.l.nec patronis,ff.de oper.libert.Iaſ.l.ſtipulationes non diuiduntur, ff.de verb.obligat.num.32.in princ. vbi rationē refert, & pluribus exornat, *Mantic.de Tacit.lib.14.tit.32.num.12.* vbi ampl.etiā quod quis ſit obligatus præter illius propoſitum.

19 Ampl. præſertim † fauore dotis, *l.final. C.ad Velleian.Bald. Nouel. tract. de dote, par.7.priuileg.4.Franc.à Pont.conſ.10.n.24. Pet.Prat.regul 438.relatus lib.9. regul. iur. §. intereſſe ſoluendo,* vbi idem ait dici de quocumque opere pio, vel Republica vtile, faciendo, *Mantic.de Tacit.lib.14.titul.32.num.20.Roman.ſingul.635.in fine, Bald.Nouel.de dote, par.7. priuil.4.Franc. à Pont. conſtit.10.num 24.*

20 Ampl. præſertim † ſi factum ſit præſtādum in iudicio, vel iudicij occaſione, ab eo qui ſit condemnatus à Iudice, *l.ſed & hæc, §.præter, ff de procur.l.certum, ff. de confeſ. Gomeſ.var.reſol.tom. 2.cap.10.nu.22. verſ. primus eſt,* Mantua.*ſingul.88.numer.3. & ſing.90.dixi, Iaſ.§.actionum, inſtit.de act. num.48.Bal.l.qui reſtituere, ff. de rei vendicat.Mantic.de Tacit.lib.14.tit.32.nu.13. Iaſ.l.ſi inſulam, ff de verb.obligat.num.35. verſ.quid tenendum, Afflic. de exequut. §.6. cap.32.num.27.Corn conſ 256.lib.4.n.5.*

21 Ampl. præſertim, † ſi factum promiſſum non verſatur in commodo pecuniario, ſed in facto, quod æque per alium præſtari non poteſt, vel non confidit quis poſſe præſtari, vt puta publicè, vel priuatim adoleſcentes docere, *Gomeſ. var. reſol.tom.2.cap. 10.verſ.ſextus.*

22 Ampl. præſertim, † vbi de puro puto facto præſtando agitur, *l.ſtipulationes non diuiduntur, ff.de verb.obligat Petr.Prat.regul.438.relat.libr.9. regul.iur. §.intereſſe ſoluendo,* exempla referens, ſi quis promittat foſſam facere, rem tradere, dare, rem reſtitui, & ſimilia.

23 Ampl. præſertim, † vbi ſtipulanti intereſt etiam ſecundario, præſtari factū promiſſum, *Petr.Prat.d.reg. 438.* exemplum referens, ſi quis promittat manumittere filium, *Mantic. de Tacit.lib.14. titul. 32. num.19.*

24 Ampl. præſertim, † vbi ad faciendum eſt electa induſtria perſonæ, *Iaſ. l.ſtipulationes non diuiduntur, ff. de verb. obligat. numer.32. in fin.* vbi refert diſſentientes, *Mantic.de Tacit.lib.14.tit.32.num.22.*

25 Ampl.præſertim † de iure Canonico, & ſi agatur inter Eccleſiaſticos, vel foro eccleſiaſtico, *Iaſ. l.ſtipulationes non diuiduntur, ff.de verb oblig.num.33. verſ.quatuor, Mantic. de Tacit. lib. 14.titul. 32. num.1.*

26 Ampl. præſertim, † quando factum poteſt momento, & facilè explicari, Bero. loquens de eo, qui promiſſit retrouendedere, vel aliter contrahere, & diſtrahere, *conſ.15.lib.3.num.59. & nu.67. contrarium tenet,* Mantic.*de Tacit.lib.14.tit.32.n.23. vbi refert diſſentientes, Surdus conſil. 201. num.15.*

27 Limit. vbi factum † præſtare eſt impoſſibile, vt dixi ſupra §.1.*Limit.2.*

28 Quid autem dicendum de marito, cui promiſſa eſt dos, & ille viciſſim promiſſit habitare aſſiduò in Vrbe, & inde receſſit, habitando in Villa, an excludatur à petitione dotis, *Gomeſ.var.reſolut.tom.2.c.10. num.24.*

29 Quid dicendum † de Domino, qui promiſſit inueſtire vaſſallum, *Iaſ. in l.præm. feud.opus eſt, nu.37. Math.Berlic.concl.54. nu.54 & ſeq.lib.4.Iſern.in cap.1. qui ſucus tenet, num.2. in fin.*

30 Quid ſi quis † promiſſit facere ſub pœna, *Marſil.ſingul.341. ille qui.*

31 Quid ſi quis promiſſit † factum propriū, & de illo præſtando ſe obligauit in forma Cameræ, *Corn. conſil.256.lib.4. numer.5. & 10.*

§. X.

SVMMARIVM.

Adimplementi exceptio obſtat locatori, vbi agit ad penſionem 1. *Amplia* 2.3.5.6. *Limita* 8.9.

Princeps ligatur contractu, ſicuti quilibet ſuus ſubditus 2.

Conductori obſtat exceptio adimplementi 4.

Locator quid probare debeat agendo ad penſionem 6.

Con-

Conductori impedito frui re conducta facto extranei, an ſit ſatis illi ſolui intereſſe 7.

QVæ hic dicam de adimplemento
præſtando à locatore, dicent aliqui
comprehendi ſub extenſione decima, quã
dedi regulæ conſtitutæ ſupra *hoc cap. n.* 34.
verum quia aliqua latius referam, dicas,
1 ſi conductor † conueniatur ad penſionis
ſolutionem, vel alia promiſſa, vel præſtã-
da ex natura locationis, quod excipiendo
de adimplemento præſtando, vel nõ præ-
ſtito à locatore, repellatur ille ab agendo,
donec adimpleuerit, *l. quæro, §. inter lo-
catorem, ff. locat.* Menoc. *conſ.* 55. *num.* 1. *&
ſeq. Corn. conſ.* 106. *num.* 5. *lib.* 1. *& conſ.* 208.
lib. 2. *num.* 33. *Cæſal. conſ.* 407. *num.* 18. *Soc.
Iun. conſ.* 77. *num* 142. *lib.* 1. *Gozad. conſil.* 9.
num. 26. *Aret. conſ.* 14. *num.* 18. *Bero. conſ.* 15.
num. 14. *lib.* 1. *Franc. Bec. conſ* 45. *n* 6. *Burſat.
conſ.* 101. *num.* 14. *in fin. Rol. à Val. conſ.* 69.
lib. 4. *num.* 1. *& ſeq. num.* 9. *Carroc. de locat.
par.* 4. §. *de euictione. num.* 29.
2 Ampl. etiam, ſi locatio facta † ſit à Prin-
cipe, *Rolan. à Val. conſ.* 68. *pro. nu.* 15. *& ſeq.
lib.* 4. vbi latè probat quoad obſeruantiam
contractus, non fieri differentiam inter
Principem, & ſubditum, & idem repetit
Decian. conſ. 11. *lib.* 3. *num.* 2.
3 Ampl. præſertim, † ſi à conductore
excipiatur rem locatam non fuiſſe tradi-
tam, ſi locatio ſit facta extra rem locatã,
vel illius conſpectum, nam donec locator
probauerit tradidiſſe, & præſtaſſe patien-
tiam vtendi ſucceſſiuè, non poteſt agere
ad penſionem, *l. ex conducto, ff. locat. vbi
Bart. in l. ſi quis domũ. ff. eod. ſequitur Natt.
3 conſ.* 360. *num.* 1. *& ſeq.* † ampliando etiam
ſi inſtrumento dictum fuerit, quod præ-
dium quatenus opus ſit locator conducto-
ri tradidit, quia iſta verba important tan-
tùm datam fuiſſe licentiam intrandi rem
conductam, non autem, quod illa ſit tra-
dita, *Magon. deciſ. Lucenſ.* 11. *num.* 4. *in
princ. & num.* 5. vbi refert omnia dicta,
Nat. & numer. 7. *& ſeq.* & rationes huius
extenſionis, *Oſaſc. deciſ.* 51. *num.* 10. eam
afferens rationem, quia idem dicitur in
venditione, cui aſſimilatur locatio, *& di-
xi cap. ſeq.* §. 2.
4 Ampl. idem è contra † conductorem
agentem contra locatorem, ſi ipſe non
adimpleuit, quæ promiſit, vel debet;
Burſat. conſ. 101. *num.* 14.
5 Ampl. vt non ſit † ſatis ſoluere intereſ-
ſe, quod ex non ſeruata locatione eſt de-
bitum, *Enriquez conſ.* 16. *numer.* 9. *& ſeq.
verſ. per quæ verba, & num.* 12. addit præ-
ſertim procedere, ſi interuenit in inſtru-
mento locationis ſtipulatio, vel iuramen-
tum, *& num* 15. *verſ. item*.
6 Ampl. præſertim, ſi tale † adimplemẽ-
tum verſetur circa facultatem vtendi re
conducta, & percipiendi illius fructus, pa-
tiente ipſo locatore, *Bart. l. ſi quis domum,
ff. locat. Oſaſc. deciſ.* 51. *Georgius, nu.* 12. con-
cludens locatorem agentem ad penſionẽ,
debere ponere in Libello, quod præſtitit
patientiam, vt conductor vteretur re lo-
cata, & probari vnico actu vſum rei locatæ
ſine interruptione ſubſequuta, vt idem
ſubdit *nu.* 14. *& ſeq.* an autem locator de-
beat probare præſtitiſſe talem patiẽtiam;
dicam infra §. 2. vbi agam quis debeat pro-
bare adimplementum, *Rol. à Val. conſ.* 68.
lib. 4. *num.* 22.
7 Quid autem dicendum, † vbi condu-
ctor impeditur facto extranei, vel tertij,
vel hæredis, vbi de ſuo tantùm locator
voluit obligari videndus, *Alex. in l. ſtipu-
latio* 38. *ff. de verb. obligat. num.* 10. *& ſeq.
Barzia deciſ* 17. *nu.* 30. *Franc. Bec. conſ.* 45.
num. 20. *& ſeq.*
8 Limit. vbi conductor rem † conductam
vendidit, *Magon. deciſ. Lucenſ.* 11. *numer.* 6.
Carroc. de locat. cap. de euictio n. num. 84. *re-
lato ab vtroque Plot de in litem iurand.* §. 4.
nu 57. *ſeu iuxta Nouarienſ. impreſſionem,
nu.* 174. *relato Papienſ. in Libel. ad ficti præ-
ſtationem,* §. *recuſauit, num.* 3. *verſ. quæri-
tur, Cornezan. deciſ.* 60. *num.* 2. *Plot. de in
litem iurand. num.* 174. *in princ.*
9 Limit. vbi adeſſet Statutum, † quo di-
ſponatur præſumi rem fuiſſe traditam à
die locationis, *vt Lucæ, teſte, Magon. deciſ.
Lucenſ.* 11. *num.* 14. *& ſeq.* 21. *& ſeq.*

§. XI.

SVMMARIVM.

Contractus nominatus non reſcinditur ex non adim-

Digitized by Google

adimplemento 1. *& quare* 2. *Contrarium* 2. *Amplia primam opin*.3.4.6.7.8.9.10.11.12. 13.14.16.17.20. *Limit*.21. 23.24.25.28.29. 30.31.33.34.35.36.37.38.41. *Sublimita* 42 *Sublimita* 43.

Venditio an reſcindatur, ſi fuit vendita res tamquam libera, & deinde detegitur non eſſe talem 19.

Cauſa quando dicatur finalis contractus 22. 44. *ea deficiente reſcinditur contractus, etiã facto Principis*.

Locatio reſcinditur, ſi facto, & culpa locatoris conductor nõ poteſt frui re conducta 25. *Amplia ibid.*

Conductor qua cautella liberetur à ſolutione penſionis 26. *Et quando à conductione* 27.

Exceptione reſcinditur omnis contractus nominatus 30.

Pacti roſolutiui, contractus concepti verbis directis, vel conditionalibus, quæ ſit vis 32.

Venditio reſcinditur non ſoluta minima parte pretij 36. *Contrarium* 37.

Locatio reſcinditur ob non adimplementum promiſſorum 37. *Contrarium* 38.

Deciſ. Pirouani, & Ludouiſ. contrariæ concordantur 38. 39.

Conductio an reſcindatur, ſi conductor non poteſt frui re conducta facto tertij, vel hæredis locatoris 40.

DIfficultas eſt & non leuis, an minimè ab actore præſtito, quod præſtare debebat, reſcindatur contractus, vel concedatur tantùm actio, ad petendum ſibi adimpleri promiſſa, & quia adimplementum eſt debitum, vel ex cõtractu nominato, vel innominato, dicam de nominatis prius, & deinde de innominatis, & licèt ſupra in regula cõſtituta hoc *cap*.9. *num*.25. generaliter dixerim exceptione adimplementi repelli actorem, ſiue agat ex contractu nominato, ſiue innominato, agendo prius quid dicendum de contractibus nominatis, quia plures numero sũt, quam innominati, & iſtis frequentiores,
1 conſtituam generalem regulam, † quod in illis non ſit locus reſolutioni, ſub prætextu non adimplementi, ſed agendum ſit, vel ad illorum adimplementum, vel ad intereſſe *l*.1. *C. quando liceat ab empt. diſced. l. ſicut. C. de act. & obligat. l. in commodato, § ſicut, ff. commod. l*.1. *vbi Caſt. præcipue, C. de act. empt. Rol. à Val. conſ*.69. *pro, lib*.4. *num*.31. *l. in ciuili, C. de rei vendicat. & ibi Bald. Bart. l. ſi pecuniam, locat. n*.17. *& ſeq. Ruin. conſ*.128. *num*.9. *lib*.5. *Afflict. deciſ*.180. *num*.6. *Natt. conſ*.171. *nu*.1. *& ſeq. Ludouiſ. deciſ*.130. *num*.2. *Franc. Bec. conſil*.45. *num*.1. *Mandel. conſ*.626. *nu*.4. *Surd. conſ*.52. *numer*.36. *Mareſcot. reſol*.90. *lib*.1. *num*.3. *Gabiel. conſ*.51. *Camilla, lib*.1. *nu*.11. *Fed. Scot. conſ*.21. *tom*.2. *lib*.4. *num*.12. *Surd. conſ*.52. *num*.36. *Seraſin. deciſ*.1275. *num*.1. *l. ab emptione, C. de pact. Iaſ. l. ſi pecunia, num*.12. *ff. de cond. cauſ. dat. Curt. Iun. conſil*. 337. *num*.20. *Rota in Romana domus ſeu nullitatis* 5. *Iunij* 1595. *coram Seraſino, & in Romana non adimplementi de Iuſtinis* 17. *Nouemb*. 1597. *coram eodem*, præſertim quando contractus cęptus eſt exequi, *Bal. l. inciuile in princ.* vbi limit. regulam frãgenti fidem, C. *de rei vend. Alex. l. cum propooas, la* 2. *num*.4. *vbi Rimin. num*.3. *C. de pact. Rota in Imolen. bonorũ* 5. *Iunij* 1592
2 *Orani*, & ratio † eſt euidens, quia cum adimplementum ſit quid facti, agendum eſt ad factum promiſſum, & conuentum, & in contumatiam obligati, ad præſtandum factum, ſuccedit obligatio ad intereſſe, *l. ſi quis ab alio, § fin. ff. de re iud Bart. l. ſtipulatio, §. ſiue, ff. de nou. oper. nunc. Tiraquel. de retract. lignag. §*.1. *gloſ*.2. *num*.56. *in fin.*

2 Contrarium tenent † relati à *Giurba loquente de venditione, deciſ*. 100. *D. Antonia, num*.23. *Magon. deciſ. Lucenſ*.61. *agebat, num*.10. *& ſeq. Gratian. diſcept*. 307. *num*.3.

3 Ampl. præſertim, vbi is cui † eſt debitum adimplementum perſeuerauit in cõtractu, ſeu non eſt proteſtatus nolle illi ſtare, *Bero. conſ*.140. *in caſu, lib*.1. *num*.30. *& ſeq. &* 39. & illius dictis addenda eſt cautella tradita *à Boſſ. de remiſſion. merced. num*.51. *& ſeq. Bero. conſ*.143. *lib*.1. *num*.13. *&* 23. *Franc. Bec. conſ*.45. *num*.2. *circa fin. & num*.4. *Ludouiſ. deciſ*.88. *num*.2. *in fine, & num*.3.

Ampl. etiam, vbi adimplementum eſt
4 † debitum, ſeu conuentum ex alia cauſa, quam finali, quia tunc agi poteſt tantùm ad adimplendum, vel ad intereſſe, *Crauet. conſ*.192. *num*.22. *in fin.* ſecus ſi adim-
5 plementum † eſſet cauſa finalis, *Franc. Bec.*

Bec.conſ.45.num.29. & dixi num.21.

6 Ampl.etiam, quod contractus † ſit cõditionalis, & pendeat conditio; ſi modò ille ſit validus, *l.hæc venditio, ff.de cont.emption.l.3.vbi gloſ.ff.de ſeruit.ex part. Alex. conſ.40.lib.5.num.2.Ludouiſ.deciſ.420. numer.3. & 4.*

Contrarium tenet *Gratian.diſcept.307. num.3.*

7 Ampl. etiam, † quod adimplementum verſetur circa ſubſtantialia, *Franc Bec.cõſil.45.reuocatur, num.1. ſeu eſſentialia, vt loquitur Rol à Val.conſ.68.pro.lib.4.nu.31. Gratian.diſcept.307.num.23.*

8 Ampl.præſertim, † vbi à non implente ſoluitur pœna conuenta, *Fel. in cap. 3. de iur.iur.num.5.verſ.quartus caſus.*

9 Ampl. præſertim, † ſi inſtrumento inſit Clauſula, quod etiã non ſequuto adimplemento, contractus reciprocus firmus remaneat, *Fel.in cap.3. de iur. iur. num.5. verſ. quintus caſus.*

10 Ampl. præſertim, † ſi non fuit adimpletum in modico per errorem, *Alex. in conſ 105.magnific.lib 3.n.19.in fin.Crauet conſ.151.num.10.Bal.l.pacta conuenta, §.iuriſgent.ff de pact.num.1. Menoc. conſ.1.numer.163.& conſ 55.num.6.*

11 Ampl. vt neque agi † poſſit condictione ob cauſam, ſed agendum ad intereſſe, *Gabriel.conſ.51.Camilla, lib.1.num.11.*

12 Ampl. vt neque detur † remedium aliquod poſſeſſorium, niſi prius reſoluto cõtractu, nam tunc datur condictio poſſeſſionis, *Gabriel.conſ.51.Camilla, lib.1. numer.13. & ſeq. vbi rationem refert.*

13 Ampl. vt neque agi † poſſit de nullitate contractus, ex quo adimplementum eſt debitum, *Oldrad.conſ.165. Innoc. Hoſt. & Compertel.in cap.Dudum 2. verb.inualidã, de elect.*cum alijs cumulatis à *Creſent. deciſ.18. clauſula de præbend. num. 2.* Limi-
14 tando † ſi adſit clauſula annullatiua contractus, non ſequuto adimplemento.

15 Ampl vt non adimplens † non cadat à beneficio contractus, ſed conuenitur ad implendum, *Fed.Scot.conſ.21.tom.2.lib.4. num.11. & ſeq.*

16 Ampl.etiam, † ſi reus cum iuramento promiſiſſet, nam actori obſtat exceptio, ſi non adimpleuit, *Menoc. con.55. Credo, num.10.*

17 Ampl.etiam, vbi † contractus fuit conceptus ſub modo, ſi tamen modus non fuit finalis cauſa, *Surd. conſ 369.num.22.*
18 *& 27.* vbi declarat quando modus † dicatur reſpicere finalem cauſam, *Mareſc. obſeruat.90.lib.1.num.7.*

19 Quid dicendum, † ſi vendantur bona tamquam libera, & deinde detegantur obnoxia fideicommiſſo, vel alteri oneri, *Mareſcot.reſol.90. lib.1. numer.5. & 6.* vel actor non poteſt adimplere, *Ceſal. conſil. 589.in cauſa, num.4 & tribus ſeq. Mareſc. reſol.90. ſed, num.9. Menoc.conſ.55.Credo, num.5. & 6.Iaſ.conſ.216.lib.2.col.2.*

20 Ampl. præſertim, † vbi ab vno ex contrahentibus fuit exequutus contractus, *Franc.Bec.conſ.45.num.35. & ſeq.*

21 Ampl. ſiue adimplementum ſit circa ſubſtantialia, ſiue accidentalia contractus, *Becc. conſ.45.num.6. Magon.dec. Lucenſ.11.num.8.Oſaſc.deciſ.50.nu.10. Alex. conſ.49 num.4.vol.2.*

21 Limit. vbi adimplementum † non præſtitum fuit finalis cauſa contractus, ſiue vbi quis, ſine tali adimplemento præſtando, non erat contracturus, vt notatur in *l.cum te, C.de pact.int.empt. & vend. l.fin. ff.de condict.cauſ.data, l.ea condit. C de rei vendicat. Rol.à Val.conſ.69.pro, num.31. & ſeq. & 38. & ſeq* declarando, quæ dica-
22 tur † cauſa fiualis, *lib. 4. & ſeq.* vbi ampliat, etiam ſi ageretur de locatione facta à Principe, ſeu illius miniſtris Cameralibus, & fuiſſet iuramento firmata, *Franc. Bec.in eiſdem terminis conſ. 45.num. 2. in in princ Crauet.conſ.246.Iacobus, num.2. & ſeq.* vbi loquitur, ſi emantur plures res vno pretio, & vna ſine alia non fuiſſet empta, *& conſ. 192.num.22. et conſ.299. Antonius, num.1.* vbi conſentientes refert, ſicuti, *et Surd.conſ.68.quia D. nu.21. et conſil.381.Dam.num.6.* addendo procedere etiam, quod tale finale adimplementum impediatur præſtari facto Principis, illud interdicentis, & qui aliud ſentiunt, intelligi debere de contractu, qui per ſe conſtat, nec ab alio habet dependentiam, *Ludouiſ.deciſ.130.num.4.vbi addentes n. 7.* alios referunt *Crauet.conſ.192.nu.22. Mareſcot.reſolut.90.lib.1.nu.7 .Surd. conſ.369. num.27.* concludens idem dici, ſi adimplementum ſit præſtandum ſub modo,

23 idem † repetit *Mareſcot. reſolut.* 90. *lib* 1. *num.* 7. addendo aliud dici, ſi modus non fuit finalis cauſa, *Grat. diſcept.* 307. *nu.* 24. addendo *num.* 27. *et ſeq.* non eſſe opus aliqua ſententia ſuper reſciſſione, ſed ſat eſſe excipere de inobſeruantia contractus etiam circa tempus præſtandi adimplementi:

23 Limit. concurrente † mora, vel culpa debentis adimplementum præſertim conditionale, *Gratian. diſcept.* 307. *num.* 31. *et ſeq. Crau. conſ.* 233. *in propoſito, numer.* 3. *circa fin. verſ. quarto.*;

24 Limit. vbi non † adimplementum reſpicit totam rem deductam in contractũ, vel contractum ipſum, vel ipſius contractus, vel rei de qua eſt contractum maiorem illius partem, *l. domum* 57. *ff. de cont. empt. l. habitatores* 30. *ff. locat.*

25 Limit. vbi exceptio adimplementi obijcitur ab alio, quam ab eo; cui eſt adimplendum, *Alex. conſ.* 127. *lib.* 5. *num.* 7. *Dec. conſ.* 452. *num.* 10. *verſ. ſolum ſupereſt.*

26 Lim. vbi facto, & culpa † debents adimplere, impeditur adimplementum, veluti ſi quis ab inimicis locatoris impediatur frui reconducta, etiam ſi inimicitia fuerit cauſata abſque facto, & culpa domini rei conductæ, *Ruin. conſ* 65. *circa, lib.* 1. *num.* 2. *in fin. et nu.* 3. *et ſeq.* ſecus autem, ſi alio caſu impediretur, in quo nullam cauſam habeat, quia tunc agit tantùm ad mercedis remiſſionem, quæ compenſatur cum ſequenti vbertate, vt firmat idem *Ruin. ibid. num.* 1. 2. *et num.* 4. *et ſeq. verſ. nec obſt. Bero. conſ.* 140. *in caſu, lib.* 1. *num.* 1. 2. 3. 9. *et num.* 32. *et ſeq.* declarat, quæ dixi ex Ruin. de ſequenti vbertate, docet tamen *Boſſius tract. de remiſſ. merced. num.* 51. *&*

26 *ſeq.* cautellam † qua conductor liberetur perpetuò à penſione domus, ſi illa non poteſt frui inſolentia militum, quæ erat maxima in Ciuitate, & Statu Mediolani tempore, quo ille ſcribebat, & nunc quo eadem repeto, facta eſt plus quam maxima, & idem quod Ruin. latè proſequitur, *Bero. conſ.* 140. *in caſu, lib.* 1. *num.* 15. *& ſeq.*

27 quando † conductor liberetur à contracta locationis.

28 Limit. vbi adimplementum † non præſtitum alterat totam ſubſtantiam contractus, *Bald. conſ.* 375. *lib.* 1. *Franc. Bec. conſ.* 45. *reuocatur, num.* 2. *circa med. verſ. vel alteratur.*

29 Limit. vbi res † aliena fuit vendita, & tradita, *Surd. deciſ.* 253. *quem refert Grat. diſcept.* 113. *num.* 46. *& ſeq.*

30 Limit. excipiendo † nam indiſtinctè reſcinditur quiuis nominatus contractus ex capite non adimplementi, *Corn. conſ.* 121. *in fin. lib.* 1. *& conſ.* 291. *in fin. lib.* 2. quem refert, & ſequitur *Crauet. conſ.* 192. *caſus, numer.* 22. *& conſ.* 246. *num.* 1. *in fin. Rol. à Val. conſ.* 69. *lib.* 4. *numer.* 18. *Franc. Bec. conſ.* 45. *num:* 38. *&* 39. vbi addit non requiri ſententiam reſciſſoriam, ſed ſatis eſſe excipere de adimplemento, idem ſentit *Crauet. conſ.* 127. *num.* 14. *Cardin. Mantic. de Tacit. lib.* 3. *tit.* 12. *num.* 53. *Surd. conſ.* 52. *num.* 36. *& conſ.* 563. *num.* 4. *Neuiz. conſ.* 49. *num.* 1. aſſerens excipientem reſtitui ad primam actionem, ſequitur *Burſat. conſ.* 72. *num.* 3. *circa princ. & conſ.* 101. *num.* 16. *Gratian. diſcept.* 307. *num.* 25. *& ſeq.*

31 Lim. vbi contractui † nominato appoſitum fuit pactum reſolutiuum in caſu nõ adimplementi, *Alex in l. ſi inſulam, ff. de verb. oblig. num.* 43. *& Ripa num.* 16. *Grat. conſ.* 93. *num.* 61. *lib.* 1. *Cæſul. conſ* 25. *nu.* 26. *cum alijs cumulatis à Mareſcot. reſol.* 90. *ſed lib.* 1. *num.* 1. *addendo num.* 2. ſi tale pactum

32 † fuit conceptum verbis directis, & ſub conditione, ipſo iure reſolui, purificata conditione, *Gratian. diſcept.* 307. *num* 3. *in fin. &* 4. *&* 5. addendo iſto caſu rem reduci ad primum ſtatum, & liberare partem, cui erat adimplendum ab obſeruatione contractus, *Gratian. diſcept.* 307. *num.* 3. *& ſeq.* addendo, cui debitum eſt implementum liberari ab obſeruatione contractus, addẽdo, *num* 34. non admitti purgationem moræ, *Peregrin.* loquens de donatione cũ pacto, vt donatarius daret viciſſim certam quantitatem, *conſ.* 77. *lib.* 3. *num.* 7. *& ſeq.* addendo etiamſi donatio facta fuiſſet patri & filijs, & pater non obſeruaſſet promiſſa, vt reuocetur etiam quoad filios, qui non contrauenerunt, & latè id probat, & conueniunt, quæ dixi *in meis ſingularibus, §. acquirens primus.*

33 Limit. vbi adimplementum † eſt præſtandum per modum contractus, ſeu vt dixi adimplementum eſt cauſa finalis contractus, *Mareſcot. reſolut.* 90. *lib.* 1. *num.* 7.

34 Li-

34 Limit. vbi exceptio non † adimplemēti opponitur ad effectum recedendi à contractu, præſertim ſi agatur de contractu innominato, vt pluribus probat *Magon. deciſ. Lucenſ. 61. agebat, num. 10. & ſeq. Burſat. conſ* 101. *num.* 16.

35 Limit. vbi adimplementum † eſt conditionale, nam illo deficiente contractus ipſo iure reſoluitur, *l. ſi hominem, ff. de vſucap. Menoc. conſ. 26. num. 33. Gratian. diſceptat.* 307 *num.* 3.

36 Limit. vbi præceſſit monitio ad adimplendum, & non adimpletur, vel interceſſit culpa eius, qui debet adimplere, *Crauet. conſ. 204. circa fin. quem refert, & ſequitur Cæſal. conſ. 48. in cauſa num. 43.*

37 Limit. in venditione, † quæ ob minimam partem pretij non ſolutam reſcinditur, *Alex. conſ. 105. lib. 3. num. 19. in fin. Gonzal. ad regul: 8. gloſ. 27. nu. 6. Rol. à Val. conſil. 48. lib. 4. num. 8. Marcſcot. reſol. 90. lib. 1. num. 5.* Mancin. *de iuramẽt. par. 5. effect.* 11. *num.* 10. *vbi refert Dec. &* Ruin. *ita conſuluiſſe, & addit ita deciſum à* Rota.

38 Contrarium tenent *Gabriel. conſ. 51. Camilla, lib. 1. num. 12. Surd. conſ. 52. num. 35. circa med.*

39 Limit. in contractu † locationis, nam ob adimplementum in illa promiſſum, & non præſtitum, agi poteſt ad illius reſciſſionem, *Gabriel. conſ. 75. lib. 1. Bart. in l. ſi quis ad. C. de agricol. & cenſit. lib.* 11. & ita cenſuit *Rota coram R.P.D. Pirouano in Romana penſionis domus* 16. *Nouembris* 1611. *Franc. Bec. conſ. 45. num. 8. 10. 20.*

40 Contrarium tamen † tenuit *Rota coram Ludouiſ.* reprobando, & declarando, *Gabriel. deciſ. 130. num. 3.* cuius dicta credo vera, quia ibi aderat pactum de præſtando intereſſe, vbi conductor impediretur frui re conducta, quare ceſſante pacto, adhærerem *deciſ. Pirouani* volente conductore recedere à contractu, non aliter ac receditur, vbi adimplementum eſt finalis cauſa contractus, vt dixi ſupra *limit.* 1. & coligo *ex Rol. à Val. conſ 68. lib. 4. num.* 31. Conci-
41 liari † præterea poſſunt, an conductor impediatur frui re conducta facto locatoris, vel ipſius conductoris, vt priori caſu reſcindatur locatio, & liberetur conductor à ſolutione penſionis, ſecundo autem ſecus, *Roland. d. conſ. 68. num.* 22. Si autem
42 conductor † impediatur facto tertij, vel hæredis, vbi quis de ſuo tantùm promiſſit, videndus, *Alex. in ſtipulatio 38, ff. de verb. num. 10. & ſeq. & Barzia deciſ. 17. num. 38.* Aliter conciliari poteſt *ex Becio conſil. 45. num. 2. 29. & ſeq. & 35. & ſeq. & 40. & ſeq.*

43 Limit. vbi adimplementũ † promiſſum fuit in ceſſione, nam illo non præſtito reſoluitur ceſſio, *Bart. in l. ſi pecuniam, ff. de condict. ob cauſ. & in l. ſi pecuniam, C. eod. Bald. conſ. 219. pepreſ. col. 2. lib. 2. Corn. cõſ. 121. in fin. lib. 1. & conſ. 102 col. 4. lib. 2. quos refert Crauet. conſ. 127. in contractu, num. 13.*

44 Limitationes tamen † omnes intelligas, cum temperamento, ſi ab eo, qui de reſcione contractus agitur, reſtituantur, quę accepit, quia non debet gaudere duplici ſpetiali, nempè reſciſſionis contractus, & commodo retentionis acceptorum, *Cagnol. in l. 2. C. de pact. int. empt. & vend. numer. 164. verſ. obijciens. ſequitur Gratian. diſcept. 307. num. 11. & ſeq.* Limitando in pacto legis commiſſoriæ, & datione arræ non ſoluto pretio die conuenta, ſecus ſi de die ſolutionis faciendæ non fuiſſet pactum.

45 Quid ſi conſtitutus † ſit terminus adimplendum, & illo lapſo non fuit adimpletũ, *Cæphal conſ. 48. num. 46. & ſeq.*

46 Finalis cauſa † contractus dicitur, de cuius radice manat obligatio, *Mantic. de Tacit. lib. 3. tit. 12. num. 11.* vel ſine qua quis non erat aliàs contracturus, *Mantic. ibid. num. 17. & 22.* vel quæ agentem præcipuè mouit *Mantic. ibid. num.* 20. vel quæ in conſequentiam imponit quaſi neceſſitatem ita contrahendi, *Mantic. ibid. num.* 24. vel quæ reſpicit totum contractum, & influit in omnem effectum, *Mantic. ibid. num.* 25. vel quæ remouet agentem ad contrahendum, ita vt ſine illa, non eſſet contracturus, vel ſaltem non eo modo, *Mantic. ibidem, num. 26. & 55.* vel quæ ita cohæret diſpoſitioni, vt ea ceſſante, ceſſet diſpoſitio, *Mantic. ibidem num. 27. cum alijs cumulatis in meis Collectaneis ad cap. cum ceſſante de appellat.*

§. XII.

SVMMARIVM.

Contractus innominatus reſcinditur ex non adimplemento 1. 3. *& quare* 2. *Ampl.*4.7.
Tranſactio reſcinditur ex non adimplemento conuento 5.8. *Ampl.ibid.Contrarium* 10.
L. ſi quis maior, C. *de tranſact. limitatur* 6.9.

INter reliquas differentias, quæ referũtur à Doctoribus inter contractus nominatos, & innominatos, ea eſt præcipua,
1 vt ex † non adimplemento non præſtito in contractu innominato reſcindatur cõtractus, vbi aliud dixi de contractu nominato, in præcedenti §. *Iaſ.in l.iuris gentium*, *ff.de pact.num.*1. *Pinel.in rub.* C. *de reſcind. vend.par* 2.*cap.*2 *num.*1.*&* 24. qui ambo re-
2 ferunt rationem † differentiæ, quare innominati reſcindantur, nominati autem nequaquam; ſicuti & *Dec in l.filiæ licèt*, §. *de collat.num.*3. loquens de tranſactione, *Maſcard.de probat. concluſ.* 1387. *num.*1. *& ſeq. & num.* 18. *et ſeq.* rationem refert, *Surd. deciſ.*173. *Cum num.*16. generaliter conclu-
3 dens reſcindi ob non † adimplementum omnes contractus innominatos, *Cæſal.conſil.*48.*num.*45. *Natta conſ.*17.*num.*2. *Rol. à Val.conſ.*8. *num.*39. *lib.*1. *Magon. deciſ. Lucenſ.*61.*num.*12.
4 Ampl.etiam ſi †, qui debebat adimplere, probet adimpleuiſſe pro maiori parte, *Bal. l.fin.C.commod. Iaſ. conſ.*3. *col. penul.* quos loquens de tranſactione refert, *Veral.deciſ.* 316 *par.*3.*num.*2. *et ſeq. addendo deciſ.ſeq.*
5 agentem † ad reſciſſionem tranſactionis, non obligari ad reſtitutionem acceptorũ, niſi lite finita, etiam quod eſſet iurata, ſequitur *Maſcard.de probat, concl.*1387.*n.*3. *et ſeq. et* 27. *et ſeq.Gratian.diſcept.*246.*nu-*
6 *mer.* 14. concludens † ceſſare pœnas, *l. ſi quis maior*, C. *de tranſact.* vbi volens gaudere beneficio illius legis, non adimpleuit ex parte ſua, *Veral deciſ.*316.
7 Ampl.etiam, vbi adimplementum † nõ durat, quia paria ſunt, non fuiſſe adimpletum, & adimplementum non durare, *l.non quocumq.in princ.ff de legat.*1. *Alciat.l.ſi pro fundo*, C. *de tranſact.n.*5. *Franc.Bec.conſ.*83. *num.*5.*et* 9. qui loquitur de permutatione & diſtinguit an detur res expoſita venalis, vel non.
8 Ampl. præſertim † in tranſactione, *Nat. conſ.*133.*num* 4. Limitando, ſi interpoſita ſit ſtipulatio, *Veral.de.iſ.*,17.*par.*3. addendo contra non adimplentem tranſactionẽ
9 agi etiam non reſtitutis ab illo datis † *iuxta l. ſi quis maior*, C. *de tranſact.* nec excipientem de tranſactione iuuari prætextu adimplementi maioris partis, ſequuntur, & ab illo relati, *Maſcard.de probat. concluſ.* 1387.*num.*1.*et ſeq:*
10 Contrarium firmat † *Cæſal conſ.*48. *in cauſ*, *num* 45. concludens fauore tranſactionis illam ſuſtineri, quamuis reus ſit in mora adimplendi, quid quid ſecus ſit in cæteris contractibus innominatis.
11 Limit. in tranſactione, *Cæſal.conſ.*48.*in cauſa*, *num.*45.

§. XIII.

SVMMARIVM.

Exceptio adimplementi impedit proceſſum ad vlteriora 1. *et quare* 2. 4. 6. *Contrarium* 3. *Concord.* 7. *Ampliaprimam opin.*8.9.10.11. 14. 14. *Limit.*12. 15. 16.
Mora an purgari poſſit poſt oppoſitam exceptionem adimplementi 12.
Exceptio non adimplementi eſt litis finita 6.
Promiſſio qualibet etiam iurata habet annexã conditionem, ſi fides ſeruetur promittenti 5.

1 EXceptione adimplementi impediri litis ingreſſum, † ſeu vlteriorem proceſſum, dixi ſupra in principio huius capitis noni, & firmarunt *Franc. Bec. et ab illo*
2 *relati*, *conſ.*45.*num.*12. *et* 51. *in fin.* † eam afferens rationem, quia qui non adimplet pro parte ſua, videtur contractui renuntiare, *et ab Aſinio in praxi*, §.13.*cap.*9.*num.*20. *et* 21. *et à Carroc. de locat. par.*4. *de euictione*, *num.*42. *in fin. Maſcard. de probat.concl.* 1387.*num.*42. *Rolan. à Val. conſ.* 68. *lib.*4. *n.*13. *Burſat.conſ.*196.*n.*13. *Crau. conſ.*192. *num.*16. *Introl. caſ.conſc.*14.*nu.*112. *vbi plures congerit Menoc.conſ.*1.*num.*365. *in fin.et conſ.*55.*n.*2. *Viu.opin.*802.*num.*10.

Con-

3 Contrarium † *ex Alciat.conſ.*394.*nu.*9. *voluit Aſinius in praxi*, §.13.*cap*.9. *num*.21. *verſ.verum*, *& poſt illum Carroc.teſtans de com. obſeruantia, de loc.par*.4.*de euict.n*.44. Sequendo tamen priorem opinionem,
4 dicas illam probari, quia † exceptio adimplementi eſt exceptio litis finitæ, nam cũ nemo ſine actione agere poſſit, *l.ſi pupilli*, §.*videamus*, *ff.de negot.geſt.Surd.conſ*.214. *Contentio*, *num*.9. *& ſeq*. & quælibet pro-
5 miſſio etiam iurata, tacitam † habeat annexam conditionem, ſi fides promittenti ſeruetur, *cap.peruenit de iur.iur.* ſi quis agat ex contractu, quem non obſeruauit, dicitur carere actione, *Franc. Bec. conſil.* 45. *num*.12.*in fin.* vbi plures refert teſtantes
6 † exceptionem non implementi eſſe litis finitæ, ſicuti eſt exceptio carentiæ actio-
7 nis † concordat, *Maſcard. de probat. concluſ.*1387.*num*.42.*Rol.à Val.conſ*.68. *lib*.4. *num*.13. *Cæſal.conſ*.586: *num*.5 *&* 9. *Crauet.conſ*.127.*nu*.14.*Intriol.caſ conſcient*. 14. *num*.112. *Gonzal.ad reg*.8.*gloſ*.27.*num*.10. *Mareſcot.reſol*.88.*lib*.1.*num*.1. *Tuſcus concluſ*.394.*exceptiones num*.20.
8 Ampl. quod ſi reus † oppoſita adimplementi exceptione inſtet abſolui, non poſſit ad vlteriora procedi, niſi abſoluto reo, *Caſt.in l.Iulianus*, § *offerri*, *ff.de act.empt.* *quem ſequuntur Socin.conſ*.108. *viſis actis*, *lib*.2.*col.penul.in fin. Cartar. deciſ. Ianuen.* 98.*in inſtrumento*, *num*.10: *& ſeq.*
9 Ampl. vt oppoſita † adimplementi exceptione, condemnandus ſit agens non adimplemns adimplenda, *Caſt. in l.Iulian.* §.*offerri*, *ff.de act.empt.quem ſequũtur relati in proxima*, *& antecedenti extenſione*.
10 Ampl. vt oppoſita † adimplementi exceptione, non poſſit inuito excipiente adimpleri ſed abſoluendus excipiens, ſaluo actori iure melius agendi, *arg.tex.in l.fin. ff.ſi cert pet. per quem ita firmat Caſt conſil.* 70. *quia fruſtra*, *lib*. 1. *col*.5. *in fine*, *verſ.nec ſufficit* Regi Poloniæ, *& conſilio* 337.*ſi prima*, *col*: 2. *circa med. verſ. ſed aduertendum eſt*, *lib*.2.*ſequitur Crauet.relatis Alex. Corn. & Io.Bolog. conſ*. 192. *caſus*, *num*.16. *addo Magon. deciſ.Lucenſ*.61. *agebat*, *num*.10. *Franc. Bec. & ab illo relati*, *conſ*.45 *num*.50. *Maſcard.de probat. concl.* 1387.*num*.60. *& ſeq.* vbi rationem refert, quia iudicium fuit cœptum ſine actione, *relati ab Intriol.caſ.conſc. centur*.1.*caſu* 14. *num*.122. *Marſil ſingul*.489.*Milanenſ.deciſ*.4.*par*.2 *num*.11., *&* 14. *& ſeq.* vbi dein-
11 de limitat † *cum alijs cumulatis à Carol.de Graſ.de exception cap*.13. *num*.56. *Crauet. conſ*.192.*nu*.16.*relati à Caroc.de loc.par*. 4. *de euiction.num*.50. *& de mora*, *numer*.28. adimplementum retrotrahitur, *Lancel. de attent.par*.2.*cap*.4.*limit*.11.*num*.24.
12 An autem in caſibus trium † præcedentium Ampliationũ admittatur moræ purgatio, videndi ſunt, *Seraphin.deciſ*.591. *Domini*, *num*.1.*& ſeq.Crauet.conſ*.246.*nu*.5. *Burſat.conſ*.196.*num*.13 *Natta conſ*. 133. *quidam*, *num*.2.*& ſeqq. Milanenſ. deciſ*.4. *par*.2.*num*.10. *And.ab exea.de pact.nu*. 437. *vſque ad* 442.*verſ.vlterius*, *Cæſal.conſ*.112. *num*.20.*& ſeq.& conſ*.586.*num*.1.
13 Ampl præſertim, † vbi reus negat præſtare, quæ ab illo petuntur, & viciſſim non inſtat ſibi adimpleri, ſed non vult ſtare contractui, *Cæſal. conſ*. 586. *conductores*, *num*.22.
14 Ampl. præſertim † ad conſequendam actionem, & implementum conſiſtit in dando, vel faciendo, id quod factu non eſt dificile facere, *Card. Mantic.dec*.270. *num*.12.
15 Limit. vt concedatur † reſtitutiò in integrum adimplendum ex generali clauſula, ſi qua mihi, *Rota rec. deciſ*.403.*par*.1. *num*.6.
16 Limit. vbi adimplementum † conſiſtit in facto ſucceſſiuo, & difficile ad præſtandum, ſeu perficiendum; accedente præſertim impedimento, nam mora purgari poteſt adimplendo poſt cœptum iudicium etiam ad effectum actionis aquirendæ, vt poſt *Bened.de Plombin.Roman. Alex.in l.ſi inſulam*, *ff.de verb.obligat.num*.44.*quos refert*, *& ſequitur Mantic.deciſ*.270.*num*.12. *& ſeq.* addendo procedere, etiam ſi adimplementum conſiſtat in dando, vel faciendo, quod dare, & facere, eſt facile, & agatur de conſeruanda actione.

§. XIV.

SVMMARIVM.

Negatiua eſt probanda à negante, ſi fuerit fundamen-

damentum intentionis illius 1. *Ampl.*2. *Li-*
mit.in excipiente de adimplemento 3.4.5. *&*
quare 4. *Ampl.limitationem* 6.7.8.9. 10.11.
12.13.14. *Limit.*15.16.17.18.19.

NEgatiuam eſſe probandam à ne-
1 gante,† communiter eſt receptũ,
ſi in illa ſit poſitum fundamentum negan-
tis, *l.optimam, C.de cont.& commit.ſtipul.*
*l.*1.*C.de repud.hæred.Bald. in l.*1. *C. qui ad-*
*mit.num.*40.*Alex.conſ.*37.*lib.*2. *numer.*13.
*Natta conſ.*569.*num.* 1. *Vinc. de Franc.de-*
*ciſ.*241.*frater.num.*2.*Peregrin.conſ.*98.*ſen-*
*tio,lib.*3.*num.*12.*Puteus deciſ.*380.*par.*2.*n* 1.
*Card.Mantic. deciſ.*230. *num.* 6.*Oſaſc. de-*
2 *ciſ.*51 *num* 18. & ſiue † negans agat, ſiue
excipiat, *Peregrin.conſ.*64.*lib.*3. *numer.*20.
Bal.in l.penul.§.docere, ff.ne quis in ius vo-
*cat.num.*2. *Franc.Bec.conſ.*45.*num.*18.*Cra-*
*uet.conſ.*248.*num.*6.*verſ non obſt. Surd. de-*
*ciſ.*64.*num.*29.

Si quis tamen aduerſus actorem agen-
tem ex contractu reciproco excipiat de
non adimplemento, non ipſe excipiens,
3 ſed actor † docere debet fuiſſe adimple-
tum, *Ripa l.in illa, ff.de verb.oblig.num.*15.
*Corn.conſ.*11.*lib.*2.*nu.*8.*verſ. & hoc niſi al-*
*legetur, Crauet.conſ.*1.*num.*10.*in princ. &*
*conſ.*192. *num.* 15. *Rota recent. deciſ.* 362.
*num.*2.*par.*1. *& deciſ.*361. *par.* 4. *& fuit di-*
ctum coram Gipſio in Calaguritana capellæ
*relata à Marcheſ.de commiſ.tom.*1.*fol.*122.
*Magon.deciſ.Lucenſ.*11. *num.*10. *& ſeq.* vbi
4 rationem refert, quia † hæc exceptio re-
ſultat ex natura contractus, ſed illam prius
conſiderauerat, *Oſaſc.deciſ.*51. *num.*18. *&*
*ſeq. Burſat. conſ.*72. *num.*3. *Maſcard. de*
*probat.concluſ.*1387. *num.* 45. *Rimin. Iun.*
*conſ.*52.*num.*11. *Decian.conſ.*60.*lib.*2. *n.*45.
*Neuiz.conſ.*37.*num.*1.*Surd.deciſ.*64.*nu.*29.
*vbi plures refert Crauet.conſ.*248.*numer.*6.
*verſ.non obſtat, & conſ.*151.*num.*8. *Neuiz.*
*conſ.*37.*num.*1. *Mantic.deciſ.*1.*nu.*8. *Corn.*
*conſ.*110.*lib.*1.*num.*4. *& conſ.*25.*vol.*2.*n.*18.
*Graſ.de except cap.*13. *num.* 51. *Gratian. di-*
*ſcept.*307.*num.*2. *Barzia loquens de condu-*
*ctore, deciſ.*17. *num.*5. *&* 6. *Surd. conſ.*101.
*num.*1. *Zachias de obligat.Camer.quæſt.*17.
5 *num.*49. addendo excipientem † non gra-
uari genere aliquo probationis, *Franciſcus*
*Bec.conſ.*45.*num.*18.*Menoc. conſ.*1. *nu.*369.
*Gonzal.ad reg.gloſ.*27.*n.*5.*Decian. conſ.*60.
*vol.*2.*num.*45.*Crauet.conſ.*192. *caſus ita,*
*num.*15.

6 Ampl.etiam † ſi negans implementum,
habeat tantùm intereſſe, quod illud fiat,
licèt ipſi principaliter non ſit adimplen-
dum, *Ripa in l.in illa, ff.de verb.oblig.n.*15.
verſ.& iſta fallentia.

7 Ampl.præſertim, † ſi actor contractui
reciproco innitatur, *l.Iulianus, §.offerri,*
*ff.de act.empt.Crauet.conſ.*248.*num.*6.*cir-*
*ca med.verſ.vnus autem, Ludouiſ.deciſ.*261.
*num.*5.

8 Ampl.vt probatio † adimplementi de-
beat eſſe concludens, adeò quod non ſit
locus iuramento ſuppletorio, *Borgnin.de-*
*ciſ.*43.*par.*1.*num.*40. *Intriol.caſ. conſc.*14.
*num.*98.

9 Ampl.etiam ſi excipiens † de adimple-
mento, aſſumpſerit onus probandi, non
fuiſſe adimpletum, & in probatione ſuc-
cubuerit, *Carroc.de locat.par.*4.*de euiction.*
*nu.*67.*verſ.ampl.*22. dubito tamen de ve-
ritate huius extenſionis præſertim cum
Alex. & alij ab illo citati id non dicant.

10 Ampl.vt neque † ſufficiat probare adim-
plementum fuiſſe ab alio præſtitum ſine
conſenſu eius, qui debebat adimplere,
ſecus ſi illo conſentiente, *l.*2. *ff.de condit.*
& demonſt.Bald. l.acceptam, C. de vſuris,
*quæſt.*25.*Parſeman.quæſt.*19.*nu.*56.*& ſeq,*
*par.*1.

11 Ampl. præſertim, † vbi dubitari poteſt,
an fuerit adimpletum, *Mandel. conſ.*591.
*nu.*6.*relato Corn.conſ.*345.*col.*2.*lib.*1.*Graſ.*
*de except.cap.*13.*num.*41.

12 Ampl.vt debeat † eſſe factum in causã,
ob quam erat faciendum, *Crauet.conſ.*171.
*num.*15. ſubdens quid dicendum, ſi dubi-
tetur an fuerit factum in eam cauſam, qua
fieri debebat.

13 Ampl. præſertim † ad effectum, vt ex-
cipienti concedatur retentio, *Bero. conſ.*
144.*lib.*1.*num.*2. *& ſeq. Surd.conſ.*101. *nu.*6.
*Rol.à Val.conſ.*69.*lib.*4 *num.*9. *circa med.*

14 Ampl. præſertim, † ſi agatur de adim-
plemnto conditionis, *Seraſin. deciſ.* 952.
*num.*8. *Gozadin. conſ.*31.*num.*4. *Graſ.de*
*except.cap.*13.*num.*39.*in fin.*

An cenſeatur remiſſum adimplemen-
tum, vbi actor petit ſibi adimpleri, *Cra-*
*uet.conſ.*151.*neminem, nu.*8.*Ruginel.pract.*
*quæſt.cap.*41.*num.*15.*in fin.*

15 Li-

15 Limit. vbi agitur † contra conductorem, vt relaxet rem conductam, quia penſionem conuentam non ſolucrit, nam negatiua probanda non eſt ab actore, ſed à reo, *l. quæro, §. inter locatorem, ff. locat.*

16 Limit. vbi implementum † non eſt debitum neganti, ſed tertio, *Crauet. conſ. 1. num. 10. Corn. conſ. 11. lib. 2. num. 8.*

17 Limit. vbi adimplentum † non eſt debitum ex conuentione partium, ſed extra, *Maſcard. de probat. concl. 1387. num. 64.* vbi exempla refert, ſi facta fuerint melioramenta in fundo debito ex tranſactione.

18 Limit. vbi conſtat excipientem † debere prius adimplere, nam regula noſtra procedit in dubio, quo caſu non conſideratur, quis primo non adimpleat, ſed qui prius agat, *Alex. conſ. 49. num. 4. lib. 2. Crauet. conſ. 151. num. 10. in fin. Neuiz. conſ. 37. num. 1. Mareſcot. reſol. 89. lib. 1. nu. 8. Mantic. deciſ. 1. num. 8. Seraſin. deciſ. 1059. nu. 9. Crauet. conſ. 246. nu. 5. Marſil. ſing. 50. Rub. ad Oran. deciſ. 276.*

19 Limit. in conductore excipiente † locatorem non fuiſſe paſſum, vt frueretur re conducta, *Oſaſc. deciſ. 51. num. 17. Barzia. deciſ. 17. num. 27.*

§. XV.

SVMMARIVM.

Exceptio adimplementi ceſſat, ſi fuit adimpletum per æquipollens conuentis 1. & quare 2. Contrarium 3. Ampl. priorem opin. 4. 5. Limit. 7.

Ex æquipollentibus non refert quid fiat 4. fieri quæ poſſint per æquipollens 6.

INter cœteras limitationes, quæ dantur regulæ conſtitutæ ſupra hoc capite nono, illa eſt, vt ceſſet adimplementi
1 exceptio, † ſi non in modo, vel re præſtanda, de qua fuerat conuentum, fuit adimpletum, ſed per æquipollens, vt ſæpe cẽſuit, *Rota teſte Seraſin. deciſ. 1243. fuit reſolutum, num. 1.* Mantic. *deciſ. 270. num. 3. Afflict. deciſ. 295. numer. 3. Eugen. conſ. 12. Ruin. conſ. 67. num. 10. in fin. lib. 4. Gratian. diſcept. 113. num. 33. & ſeq.*

2 Et ratio † eſt, tum quia non refert quid ex æquipolentibus fiat, *Gloſ. in l. ſi mater, verb. ſua cauſa, C. de inſtit. & ſubſtit. cap. licet ex quadam, de teſtib. Gail. obſeruat. 2. lib. 1. num. 3.* ac etiam, quia non curamus de modo, ſi ſequatur effectus, qui præſertim fuit conuentus, vel cogitatus, *l. iam ſeruus, ff. de verb. oblig. l. ſi mater, C. de inſt. & ſubſt. l. natura liter. ff. de vſucap.*

3 Contrarium † tenet *Milanenſ. deciſ. 4. lib. 2. num. 100.*

4 Ampl. præſertim, † vbi ex non implemento non agitur ad reſolutionem contractus, ſed tantùm, vt excipiens ſit tutus à moleſtijs illi impendentibus, *Gratian. diſcept. 113. vnica, num 38. in fin. & n. 39. & ſeq.* vbi agit præterea an ſufficiat cautio pro moleſtijs, vel ſuſceptio litis, *Seraſin. deciſ. 1243. num. 2.*

5 Ampl. etiam, † ſi agatur de adimplemento præſtando ex contractu emptionis, *Afflict. deciſ. 171. Alex. conſ. 65. num. 5. lib. 5.* refert, et ſequitur *Mareſcot. reſol. 90. lib. 1. num. 4.*

6 Multa per æquipollens † adimpleri refert, *Aſin. de exequut. §. 7. cap. 193. & ſeq.*

7 Limit. vbi id quod † eſt implendum, conſiſtit in facto poſſibili, & quis cum iuramento ſe obligauit facere, *Couar. cap. quamuis de pact. par. 1. § 4. num. 6. Crauet. conſ. 12. num. 1. Gabriel de iur. iur. concluſ. 8. in fin. Rota in Romana pallatij coram Bubalo, relata à Marcheſ. de commiſ. in cauſ. oblig. Cameral. par. 1. §. 1. fol. 747.*

§. XVI.

SVMMARIVM.

Adimplementi exceptio ceſſat, vbi quis agit ex ſeparato, ſeu non connexo capitulo, ſeu contractu 1. Ampl. 4. & 5.

Contractus, quando dicatur connexus, vel ſeparatus 2. 3.

Capitulum, quando dicatur connexum, vel ſeparatum 2. 3.

REgulam conſtitutam ſupra hoc capite nono dixi limitari, vbi excipi-
1 tur de adimplemento † præſtando ex ſepara-

parato, ſeu non connexo contractu, ſeu capitulo, quo actor agit, *vt volunt Felin. in cap. 2. de iur.iur.num.5. in princ. Natta conſ.133.num.5. Ceſal.conſ.48.n.42. Mantic.deciſ.238 nu.2. et de Tacit.lib.3.tit.26. num.22. Graſ.de except.cap.13.nu.50. Barz. deciſ.17.num.4.circa fin. Mantic.deciſ.238 num.2. Surd.conſ.101.nu.25. Caſal.conſ.48. in cauſa, num.42. Rota Ianuenſ. deciſ.15. Thomas, num.18.*

2 Connexus autem † contractus, ſeu Capitulum, quando dicatur videndi ſunt, *Felin.in cap.3.de iur.iur.numer.5. in princ. verſ.ſed iſta, Rol.à Val.conſ.69.lib.4.n.44. & ſeq. Franc.Bec.conſ.45. num.31. Surdus conſ.101.num.25. Graſ.de except.cap.13.numer.43. in fin. Barzia deciſ.17.num.4. circa med.*

3 Separatus contractus, ſeu Capitulum diuerſum quomodo cognoſcatur, videndi ſunt, *Felin.in cap.de iur.iur.num.5. circà princ. verſ. quomodo autem cognoſcantur, Natta conſ.133.num.6. Surd.conſ.101. num.31. verſ.& ratio, & num.33. Graſ. de except.cap.13.num.50. Barzia deciſ.17.n 4. circa med.*

4 Ampl. etiamſi idem † capitulum ſeparatum contineretur eodem inſtrumento, quo quis agit, *Natta conſ.133.num.5. Surdus conſ.101.numer.25. Mantic. deciſ.238. num.2. Rota diuerſ.recent.deciſ.389. par.2. num 3. & deciſ.286.num.1. apud Pacific.de Saluiano, & coram Buratto in Roman. de Cangijs 25.Iunij 1621. Mantic. deciſ. 238. num.2.*

5 Ampl. idem, ſi adimplementum † petatur circa ea, quæ veniunt extra contractum, licèt illa accedant contractui, veluti ſi ex tranſactione debeas mihi fundum, & conuentus ad dandum, excipias de melioramentis factis poſt tranſactionem, *Alex.in l.filiæ licèt, C de collat. n.3. Pariſ.conſ.33.nu.64.vol.1. Maſcard. de probat.concluſ.1387.num.64. Intriol.caſ.conſc. centur.1.num.123.*

Ampl. è contra, *Surd.conſ.107.num.13.* concludens quod qui in alio ſeparato capitulo non adiuit, non impediri petere adimplementum ſibi debitum ex alio capitulo.

§. XVII.

SVMMARIVM.

Adimplementi exceptio eſt introducta fauore eius, cui eſt adimplendum 1.

Fauori ſuo quilibet poteſt renuntiare 2. Amp.3 Limit.4.

Adimplementi exceptione quis renuntiare poteſt 5. Ampl.6.

Renuntiatio adimplementi tacita qualiter fiat 7.

1 CVm exceptio † adimplementi ſit à iure introducta fauore eius, cui eſt adimplendum, *l. Iulianus, §. offerri, ff. de action. empt.* dubium non eſt, poſſe illi renuntiari ab eo, cui eſt adimplendum, quia vnuſquiſque poteſt renuntiare fauo-

2 ri † pro ſe introducto, *l.penul.C.de pact. l. poteſt, ff.ad leg.falcid. Tiraquel.de retract. lignag.§.36.gloſ.2.num.59.* ratione † con-

3 tractus præſertim, *Vinc.de Franc.deciſ.164. contra, num.14.* niſi ſit conceſſa pro for-

4 ma actus, vel lex † concedens non habeat clauſulam decreti annulatini actus ſecus facti, *Chriſtoph. Anguian.de legib.lib.3.controuerſ.4. generalis, num.1. & ſeq. & controuerſ.6.quæſtionem, num. 1. & ſeq.*

Ideò ceſſare beneficium exceptionis

5 adimplementi non eſt dubium, ſi illi fuerit renuntiatum minimè dubitandum eſt *l.de lege, ff.de leg.commiſſ.l.commiſſoria, C. de pact.int.empt.& vend.Rom.conſ.27.n.3 verſ.quarto, Aret.conſ.150.num.11. verſ. ſed quæritur, Ruin.conſ.155.num.5.& ſeq. lib.5.*

6 Ampl. non ſolùm, ſi renuntiatio ſit † expreſſa, ſed etiam ſi ſit tacita, argum. eorum, quæ tradit, *Crauet.conſ.106. n.2. & 3. Rota recent.par.1.deciſ.577. num.10. & deciſ.68 par.1.num.2. Ludouiſ.deciſ.75. num.2. ſequendo dicta Crauet. Mantic.deciſ.270.num.14. circa med. Caroc. de locat. par.4.de euictione.num.67. verſ.limita primo, Franc. Bec.conſ.45.num.4. vbi plurib. probat, Gratian.plures referens diſcept.302 num.20. & ſeq.*

7 Tacitæ autem renunciationis † exemplum

plum eſt, ſi donator cui à donatario quid erat viciſſim præſtandum, petat quod ſibi dandum erat, *Crauet. conſ. 151. num. 8. in fin. relatis Corn. & Alex. idem ſentientibus, & dixi ſupra in regula conſtituta hoc cap. 11. in finalib. limit.*

Contrarium tenuit *Bald. conſ. 250. lib. 3.*

§. XVIII.

SVMMARIVM.

Pace facta ſub pœna, ſi vnus deinde offendat alium, offenſus poteſt alium offendere, & petere pœnam 2.

Exceptio adimplementi, quando obſtet ei, qui prius contractui reciproco contrauenit, ſi conueniatur adimplendum 1. 3. 4.

Interitus rei debitæ ex reciproco contractu, ad quem ſpectet 6.

Adimpleri an poſſit lite pendente 7. *Amplia* 8. *Lim.* 9. & 10.

PRomiſi in principio huius noni Capitis, hoc finali §. addere plura præcedentibus communia, ex quibus, cum aliqua prædixerim, veluti an non præſtito adimplemento ſit locus reſciſſioni contractus reciproci, vel potius agendum ad implementum, vel ad quantum interſit non fuiſſe adimpletum, ſiue contractus ſit nominatus, ſiue innominatus, *vt dixi ſupra* §. 11. *& ſeq.* & an negatiua non præſtiti adimplementi ſit probanda ab excipiente de illo non præſtito, *vt dixi ſupra* §. 14.

Addo hic probabiliter poſſe dubitari an
1 ſit † adimplendum reo, qui contractui reciproco contrauenit, ſeu illum minime obſeruauit, & quamuis affirmatiuam probet commune illud aſſumptum, vt facta
2 † pace ſub pœna, liceat ſecundo illam frangenti, ſeu offendenti eum, qui prius illam fregerat, & offenderat, pœnam petere, *l. cum pater, §. libertis, ff. de legat. 2. vbi Bald. verſ. & facit, Bart. num. 7. Imol. num. 14. Alex. conſ. 32. num. 9 verſ. Immo pœna, lib. 2.* & ratio ſit, quia ſtante inobſeruantia primi, ſecundus non dicatur contrauenire, vt conſiderat *Alex. in l. cum proponas 2. C. de pact. num. 6. vbi Curt. n. 3.* dubitat an idem poſſit prætendere pœnam conuentam in caſu inobſeruantiæ.

Diſtinguendum tamen eſt, an agatur
3 ex contractu † reciproco iurato, & tunc ſecundus adimplens, poteſt agere contra primum, non adimplentem adimplendū, *Mattheſil. ſing. 50.* An verò agatur de contractu reciproco non iurato, & tunc ſecus, *Socin. conſ. 273. lib. 2. num. 2. Mareſcot. reſolut. 89. lib. 1. num. 5. & ſeq.*

4 Limit. quæ dixi in primo capite † relatæ diſtinctionis quoties pro obſeruantia contractus appoſita fuit pœna, & contrauenjens illam ſoluit, *Curt. in l. cum proponas, C. de pact. num 3. in princ.* eam afferens rationem, quia ſolutio pœnæ habetur loco obſeruantiæ contractus.

5 An autem emptor excuſetur † ab vſuris, ſeu fructibus compenſatiuis, *iuxta l. curabit, C. de action. empt.* pro rata pretij non ſoluti, ſi tota res vendita non fuit tradita, dicam exceptione ſequenti, §. 8.

Exceptio adimplementi non ſecuti reſpectu vnius contractus non excludit petentem adimplementum alterius contractus, *Caſal conſ. 48. num. 42.*

6 Cuius periculo † pereat id quod eſt ex reciproco contractu dandum, diſtinguit *Gratian. diſcept. 307. ex inſtrumento, numer. 36. & ſeq.*

8 An lite pendente † ſuper reciproco contractu liceat tam reo, quàm actori adimplere, negatiua videtur vera, quia affirmatiuæ obſtat regula, nè quid lite pendente fiat, & in medio litis non fieri ſacras iuſſiones, & ita firmant *relati à Milanenſ. deciſ. 4. lib. 2. num. 11. 14. 15.* Contrarium tamen firmauit, *Lancel. de attentat. 2 part cap. 4. de attent. lite pend. limit. 11. num. 18. 19. 20.* concludens, quod licet qui non adimpleuit, agere minime poſſit, ſi tamen pendente iudicio fiat implementum, iudicium fieri validum latè, *Crau. conſ. 327. quamquam, numer. 22. poſt med. Milanenſ. deciſ. 4. opponebatur, lib. 2. num. 10.* qui plures conſentientes referunt.

8 Ampl. vt quis agere poſſit ad præſtandū, quæ lite pendente ſunt debita, veluti ſi agatur contra emphiteotem ſuper deuolutione ob canonem non ſolutum, qui debet ſoluere decurſum tempore durantis litis, *Lanc. de attēt. p. 2. cap. 4. lim. 11. n. 22.*

Ampl. vbi quod adimpletum dicitur lite pendente, eſſet deductum in iudicium tamquam adimpletũ, & ſuperuenit adimplementum, *Milanenſ. deciſ.4. opponebatur, num.12.*

9 Lim. vbi fuit exceptum in iudicio de non adimplemento, & qui debet adimplere conſtitutus fuit in mora, *Crau. conſil.192. caſus, num. 16. verſ. nec audiretur, relato Caſt. conſ.70. Quia fruſtra, col.5. verſic. nã ſufficit Regi Poloniæ, lib.1. & conſ.337 ſi prima, lib.2. verſ. ſed aduertendum, idem repetens conſ. conſ.327. quanquam, num.22. circa fin. Lancel. de attentat. par.2. cap.4. limit.11. num.24. & 25. Franc. Bec. conſ.45. reuocatur, num.50.* vbi alios, & rationem refert.

10 Lim. vbi ſtatutus † fuiſſet terminus ad implendum, *Crauet. conſ.192. caſus, n.16. verſ. nec audiretur, & conſ.327. quamquã, num.22. circa fin. Lancel. de attentat. par.2. cap.4. limit.11. num.24.*

Limit. vbi quid eſt adimplendum ſtat in modo, *Gabriel. conſ.5. ſtatutum, lib.1. num. 12. & ſeq. & 17.*

Adimplementum, ſi fuerit præſtandũ à pluribus, vno adimplente cęteris videntibus, vel negligentibus adimplere, ille ſolus conſequetur commodum ſubſequens ex adimplemento, *l. penul. C. de condict.* inſert.

CAPVT X.

SVMMARIVM.

Venditor eſt obligatus rem venditam tradere 1. Ampl.2.

Retractus ius re non tradita ceſſat 3.

Emphiteota non cadit, ſi rem vendidit, ſed illam non tradidit 4.

Gabella ſoluitur, vbi res vendita traditur in loco non exempto, licèt venditio ſit facta in loco ab illa exempto 5.

Dominium rei non transfertur ſine traditione, & quare 6 & 7.

Executio ſuſpenditur per exceptionem, quod res ob quam relaxata eſt executio, non fuerit tradita 8. Contrarium 12. & quare ibid. Amplia priorem opin. 14.15.16.17.19.20.21. 22.23.24.25.26.28.29.30.31. 32.33. 34. 35.36.37.38.39. Limit. 27. 40.41.42.43. 46.

Exceptio omnis non impugnans ſententiam, poteſt quandocumque opponi 9.

Exceptio oriens ex ventre contractus, quo agitur, poteſt quandocumque opponi 9.

Exceptio, quando dicatur non impugnare ſententiam 11.

Exceptio oriens ex natura actus geſti numquã cenſetur excluſa 10.

Bart. reprobatur 13.

Renuntiatio exceptionis rei nõ traditæ an debeat eſſe generalis 45.

EXceptionem adimplementi, ſequitur exceptio rei non traditæ;
adimplementi enim quędam ſpecies eſt, vbi quid ratione præcedentis cõ-
tractus eſt tradendum, veluti in emptio-
1 ne, in qua inter alia venditor † eſt obliga-
tus rem venditam tradere, ſeu illius do-
minium in emptorem transferre, *l. ex em-
pto, ff. de act. empt. Surd. conſ.19. nulla, n.1.
& conſ.36. num 4. circa med. & nu.19. Ti-
raquel. de retract. lignag. §.1. gloſ.2. nu.46.*
2 *& ſeq.* concludens rem † non dici perfe-
ctè venditam, niſi fuerit libera emptori
3 tradita, inferens ideò interim ceſſare † ius
4 retractus gentilitium, pęnam † emphi-
teotæ, & aliam perſonam impoſitam
vendenti rem emphiteoticam, vel aliter
vendi interdictam, & ſi fiat venditio † in
5 † loco exceptp à gabella, traditio verò fiat
in non exempto, illam eſſe debitam, quia
venditio, & quiuis alius contractus tam
bonæ fidei, quàm ſtricti iuris, & tam no-
minatus, quàm innominatus, ex quo res
6 ſit debita, dominium † illius ſine traditio-
7 ne non transferri, quia traditio † eſt titu-
lus, ſeu proxima, & immediata cauſa trãſ-
ferendi dominij, *l. traditionibus, vbi Bald.
C. de pact. §. per traditionem, inſtit. de rer.
diuiſ.* & de venditione eſt, *Textus in l. ſi
ager, ff. de rei vendic, l. ſeruum, C. eod. leg.
quintus, ff. de act. empt. de drnatione, l. quo-
ties, C. de rei vend. de permutatione, l. ex
placita, C. de eer. permut.*
8 Exceptione itaque rei non † traditæ re-
tardari vlteriorem rei iudicatæ ſententiã
volunt, *Canar. de exequution. inſtrument.
quaſt.27. num.60. vbi id latè probat, Gra-
tian.*

*tian.diſcept.*411.*num.*10.*Surd.conſ.*36.*n.*9. *in princ.verſ.& ideò, & conſ.*38.*Reuerend. num.*17.*Vrſil.ad Affiict.deciſ.*283.*numer.*4. *Guid.de Suzar. de inſt.guarantig.numer.*10. *Dec.teſtans de communi, conſ.* 119. *num.*1. *& ante iſtos, Caſt. in l.*1.*C.de iur. & fact. ignor.num.*5.*in fin. relati à Viuio opin.*802. *ſtatutum, numer.*4. *Caldaſ.quæſt.*48. *lib.*2. *num.*1.

9 Et ratio † eſt, quia omnis exceptio non impugnans ſententiam, vel oriens ex ventre contractus, ex quo quis conuenitur, poteſt quandocumque opponi, *Bart. l.in fundo, ff.de rei vend.num.*16.*Alex.conſ.*85. *lib* 5 *Rip.l.qui tribunali, ff.de re iud.num.*9. *verſ.ſexto, Tuſcus concluſ.* 381. *exceptiones, nu.*14.18 *& ſeq.*21.*& ſeq. plurib. Canar. de exequut. inſt.quæſt.*27.*num* 60.*Mandoſ. ad Roman.conſ.*244.*nu.*5.*Surdus conſ.* 246. *num.*25. Ac etiam, quia hæc exceptio ori-

10 tur † ex natura actus geſti, & tamquam illi inhærens, & cohærens non cenſetur vllo modo excluſa, *Bal.l.ex placito, C. de rerum permut.in fin.& in auth.præſente, C.de fideiuſ.num* 4.*Alex.conſ.*95.*num.*2.*& conſ.*119.*num.*2.*lib.*1.

Quando autem exceptio non dicatur

11 † impugnae ſententiam, *Signorol.con.*146. *in fin. Tuſcus concluſ.* 381. *exceptiones, num.*75.

12 Contrarium, quod exceptione † non ſoluti pretij, vel rei non traditæ, minimè retardetur exequutio, voluit, *Spec. de exeq.ſent.*§.*fin. num.*8. *in fin. & poſt Spec. Bart.in l.ſi duo patroni,* § *ſi quis iurauerit, ff.de iur.iur. n.*3. *relato Spec. & illius opin. comprobatur ratione*, quod cum ſententia ſit pura, exceptioque oppoſita ſit facti, & ideò non præſumatur, *l in bello*, §. *facta, ff de captiu & poſtlim. reuerſ.* videtur relata probatione in aliud tempus exequenda ſententia, *Caſt.in l.*1. *C. de iur. & fact. ignor. num.*5. *verſ.ſed in exceptione*, Verùm prima opinio eſt verior, & illam latè comprobat; *Alex.in d.*§.*ſi quis iurauerit,*

13 *num.*4. *& Bart.* † *reprobat Coler. de proceſ. par.*4.*cap* .*num.*83. *& ſeq.*

14 Ampl. præſertim, † ſi de re non tradita opponatur ab emptore, *l.qui pendentem, vbi gloſ.de act.empt.l.ex empto, ff. eod. & dixi* §.1.

Contrarium tenent relati *à Canar.de exequut. inſtrum.num.*59.

15 Ampl. præſertim, † ſi de re non tradita excipiatur à conductore conuento ad ſoluendum penſionem, *l. ex conducto, in princ ff.locat.vbi Bald.* inquit, Nota quod exceptio rei non traditæ obſtat locatori petenti mercedem, *& dicam latius infra* §.2.

16 Ampl. etiam, † quod opponatur poſt ſententiam, ſeu illius exequutioni, *& dixi infra* §.2.

17 Ampl. etiam, quod † Statuto generaliter diſponatur, nullā admitti exceptionem contra inſtrumentū, aduerſus quod excipitur de re non tradita, vbi quid ab actore erat tradēdum, *Alex.conſ.*119.*vol.*1. *num.*2. *Natta conſ.*305.*nu.*1 *Surd.conſ.*19. *num.*3. *& conſ.* 101 *numer* 4.*Magon.deciſ. Lucenſ.* 11.*num.*3.*Bald.l.traditio, C. de act. empt.quæſt.*3. *& in l.ex prædijs, C. de euiction.Caldaſ.quæſt.*48.*col.fin.verſ.Statutū,* vbi rationem refert, *Bald.l.ex bis, C.de euiction. nu.*1.*Canar. de exequut.inſtrum. quæſt.*27. *Dec.conſ.*119.*numer.*1. *& ſeq.& conſ.*190.*num.*2. *Gratian. diſcept.*411.*num.*10. *& ſeq.Graſ.de except.cap.*13. *nu.*8. *Ioſeph. Ludouic.deciſ.Lucenſ.*2.*num.*3. *& deciſ.Peruſ.*50.*num.*3.*Dec.conſ.*421.*num.*2. *& conſil.*119.*num.*1.*circa fin.Surd conſ.*19.*num.*3. *Caldaſ.quæſt.*48. *col* 2. *verſ. tunc quemadmodum, & col.*3.*verſ.ſtatutum, vbi rationem refert Cornazan.deciſ.*168.*num.*3:

18 Quæ autem exceptiones † non ſint reiectæ à Statuto tali generali reiectione, recenſet, *Carpan.ad Statut. Mediolani cap.* 42.*num.*164. *& ſeq. Tuſc. concl.* 525.*Statutum*.

19 Ampl. vt agens ante † traditionem rei, quam tradere debebat, dicatur eſſe in dolo, & doli exceptione repelli, *l.ſi quis mancipijs,* §.*fin.*17.*ff.de inſt. action. Natt. per hunc text.conſ.*305.*nu.*2.*Surd.conſ.*101. *num.*3.*&* 4. *l.ex his, C.de euict.num.*1.

20 Ampl. vt traditio † debeat eſſe realis, & non ficta, *vt dixi* §.4.

21 Ampl. etiam, quod † quis confiteatur recepiſſe, *Natta conſ.*360.*num.* 8.*& ſeq. quem ſequitur Gratian.diſcept.*41 1.*num.*7. *et* 8.exemplum referens Cenſuarij, & emphiteotæ, qui non longo tempore ſoluit Cenſus, vel Canones, vt poſſit denegare ſolutionem, excipiendo ſibi non fuiſſe

traditam rem, qua debeat ſoluere cenſũ, vel canonem.

22 Ampl. etiam ſi † excipiens adimpleuiſſet in parte id, cuius cauſa res debebat tradi, *Natta conſ.* 360. *num.* 10. *quem ſequitur Gratian. diſcept.* 411. *num.* 8. *in fin. Caldaſ. quæſt.* 48. *verſ. nec ſufficit*.

23 Ampl. etiam, ſi agatur † de exequutione obligationis Cameralis, *Grat. diſcept.* 411. *num.* 11. *relatis Crauet. conſ.* 151. *n.* 10. *verſ alibi ſcribit, Canar. de exequut. inſtr. quæſt.* 27. *Corn. conſ.* 297. *lib.* 3. *Gemin. conſil.* 149. *Zachia diſſimulato Gratiano, à quo relatos, et alios deſcripſit. de obligat Cam. quæſt.* 17. *numer.* 58. *Mangil. de euictiõn. quæſt.* 98. *num.* 6.

24 Ampl. etiam, vbi res fuit † tradita, ſed non libera, *vt dixi* §. 5.

25 Ampl. etiam ſi † excipiens, cum iuramento promiſiſſet dare, vel ſoluere, quæ ab illo petuntur, *l. eum qui*, §. *fin. l. ſed et ſi poſſeſſori*, §. *item ſi iurauero in fin ff. de iur. iur.* per quæ iura ita firmat *Iaſ in l ſi duo*, §. *ſi quis iurauerit, col.* 1. *verſ. tu adde, n.* 4. *ff. eod.* eam afferens rationem, quia prouenit hæc exceptio à natura contractus, & ideò non excluditur per iuramentum, *et dixi cap. antecedenti*, §. 1. *Graſ. de except. cap.* 13. *num.* 9. *Magon. deciſ. Lucenſ.* 11. *nu.* 4. *vbi de communi Barzia deciſ.* 17. *numer.* 1. *circa med.*

26 Ampl. vt excipiens † non grauetur onere probandi exceptionem; ſed actor debet docere de traditione, *l. actor. C. de probat. num.* 6. *Magon. deciſ.* 1. *Lucenſ.* 11. *num.* 9. *et ſeq. Graſ. de except cap.* 13. *nu.* 17. *et ſeq.*

27 Limitando, † ſi excipiens fateretur rem fuiſſe ſibi traditã, ſed deinde ſibi ab actore ablatam, nam excipiens grauaretur onere probandi ablationem, *et dixi cap. antecedẽti*, §. 14. *Caldaſ. quæſt.* 48. *col.* 2. *verſ. quam ob rem, Coler. de proceſ. par.* 4. *cap.* 1. *num.* 74. *verſ.* 10. *et num* 7. Ampliando è contra, ſi petatur rem tradi.

28 Ampl. etiam, quod excipiens † ſit confeſſus habuiſſe, & recepiſſe, quod dictum fuiſſe datum, & traditum, modo aſſumat onus probandi negatiuam, non obſtante quouis temporis lapſu, ob dolum non tradentis, ſeu tradidiſſe aſſerentis, *Natta conſ.* 105. *nu.* 2. *Graſ. de except. cap.* 13. *n.* 23. præſertim procedere inquit, ſi dictum fuit recepiſſe à Banco, ſeu N. agentario, non conſtat de ſolutione, *et nu.* 24. *et ſeq. latè probat*.

29 Ampl. vt ſententia lata † non adimpleta exceptione, ſeu de illa non cognito, ſit nulla, *Caldaſ. quæſt.* 48 *col.* 1. *verſ. aduerto*, ea ratione, quia actum, & iudicatum fuit ſine actione.

30 Ampl. è contra emptore petente rem ſibi tradi, vt excipi poſſit de pretio non ſoluto, *vt dixi* §. 1. *Ampl.* 4.

31 Ampl. etiam, † quod non in actis, ſed in allegationibus iuris opponeretur, *Bart. l. eum qui ita*, §. *qui ita, vbi Iaſ num.* 2. *ff. de verb. oblig Felin. cap. cum ordinem, de reſcript. num.* 16. *Pariſ. conſ.* 33. *nu.* 57. *lib.* 1. *Iaſ.* §. *omnium, inſtit. de action. num.* 128. *Magon. deciſ Lucenſ* 11. *num.* 12. *Graſ. de except. cap.* 1. *nu.* 13. *et dixi cap. antecedenti, Ampl. finali*.

32 Ampl. vt emptor numquam † dicatur moroſus in ſolutione pretij, antequam res ſibi tradatur, *Tiraquel. de retract. lignag.* §. 2. *gloſ.* 1. *num.* 16. vbi plures citat, & ad multa infert ob non factam traditionem.

33 Ampl. vt Iudex † poſſit ſupplere parte non opponente, *Caſal. conſ.* 407. *num.* 20. *Ioſeph. Ludouic. deciſ. Lucenſ.* 2. *num.* 5. *et dixi cap antecedenti*, §. 5. *Graſ. de except. cap.* 13. *num.* 22. *Galeſ. de oblig. Cam. quæſt.* 17. *num.* 11. *Io. de Amic. conſ.* 112. *num.* 4.

34 Ampl. etiam, † ſi tradiderit in parte etiam maiori, *Caldaſ quæſt.* 48. *exceptio, lib.* 2. *verſ. nec ſufficit, Surd. conſ.* 101. *nu.* 6. *addendo num.* 7. *et* 8. an emptor lucretur fructus pro parte pretij, quod ſoluit, *et num.* 23. *et ſeq. pluribus*.

35 Ampl. etiam, † ſi lapſa ſit dilatio data ad ſoluendum pretium, *Surd. conſ.* 78. *Reuerend. num.* 14. *in princ.*

36 Ampl. etiam, quod inſtrumento ſit appoſita Clauſula dat, tradit, & dedit, & tradidit, *dicam infra* §. 1.

37 Ampl. etiam, † quod inſtrumento vẽditionis appoſita fuerit clauſula *Conſtituti, vt dicam* §. 4.

37 Ampl. vt interim † reus conuentus habeat retentionem totius pretij, etiã quod in parte fuerit res tradita, *Surdus conſ.* 101. *num.* 6.

39 Ampl. etiam, quod quis † ratione rei ſibi traditæ conſtituat ſe debitorem pretij

tij illius, *Nat.conſ 360.n.5.Surd.deciſ.265. Rot.Genuenſ. deciſ.190. num. 6. Graſ. de exception.cap.13.num.11.*

40 Ampl: præſertim, † ſi agatur de venditione, *Alex.conſ.27.viſo libello, lib.1. in princ.*

41 Ampl etiam, quod quis ſit condemnatus ad ſolutionem Laudemij, *vt dixi de Laudem.lib.2.quæſt.2:*

42 Limit. vbi illa fuit † oppoſita, & reiecta, *Canar.de exequut.inſt.num.61. in fin. Fel.cap.cum Ioannes de fid.inſt.nu.34.verſ. ſubdunt.*

43 Limit. vbi excipiens prius † conduxerat rem, de cuius traditione excipit, & illa fruendo interim emit, *vt dixi cap.antecedenti, §.10.limit.1.*

44 Limit. vbi traditio fieri † deberet ex alio contractu ſeparato ab eo, cuius virtute agitur, *Surdus conſil.101. numer.36. & 38.*

45 Lim. vbi tacitè † renuntiatum fuit exceptioni rei non traditæ, *Vrſil.ad afflict. deciſ.283.num.4. quem ſequitur Graſ. de except.cap.13.num.14.& dixi cap.anteced. §.7. & dicam cap.ſeq. §.6. & ſeq.* & ratio eſt, quia cum taciti, & expreſſi par ſit virtus, *l.cum quid, ff.ſi cert.petet,* non differt an fuerit expreſsè, vel tacitè, renuntiatū exceptioni rei traditæ, *Maſuer. in praxi de ſucceſ & vltim. volunt. num.51. in fin.* cum à pari potentia procedat vterque actus, *Bald. in l.cum hi, §.ſi in annos, ff.*
47 *de tranſact.circa fin. verſ. addunt.* † Exēpla autem tacitæ renunciationis refert. *Dalner. tract.de renunciat. cap.3. num.11. vſq. in fin.*

48 An autem renunciatio † debeat eſſe generalis, vel ſpetialis, vel ſufficiat tacita, *dixi infra §.6. & ſeq.*

49 Limit. vbi pendente iudicio traditur, nam conualidatur, & ſequi poteſt valida ſententia, *Caldaſ. quæſt. 48. col. 1. verſic. aduerto.*

50 An autem ſit locus reſciſſioni, *dixi cap. antecedenti, §.11.*

§. I.

SVMMARIVM.

Exequutio ſententiæ retardatur oppoſita exceptione, quod res ob quam illa eſt relaxata non fuerit reo tradita 1. Ampl. 2.7.8.9.11. 12.14.16.17.18.19.20.21. 22. 23. Limit. 24. 25.

Clauſula dat, tradit, quid operetur 3.

Notarius non poteſt rogari de ijs, quæ geri non poſſunt tempore confecti iſtrumenti 4. illius aſſertio non probat ea, quæ tempore rogitus non poteſt videre 5.

Emptor an conſequatur fructus rei traditæ 25:

Adimplementum petens, debet prius adimplere 15.

EMptorem conuentum ad pretij ſolutionem, poſſe repellere vendito-
1 rem † exceptione rei non traditæ, *dixi ſupra hoc cap.Ampl.1.* & id voluerūt, *Surd. conſ.101.num.3. Natta conſ.305.numer.1. Galleſ.de oblig.Camer.quæſt.17.num.10.vbi Zacchias alios refert, Caldaſ. teſtans de approbata omnium calculo ſententia, q.48. verſ.nec ſufficit, Ioſeph.Lud.deciſ.Lucenſ.2. num.2. Fab. de Montde emption. quæſt. 5. num.42. Mangil.de euictione.quæſt.98.n.1. & 5. Gail. & ab illo relati obſeruat. 17.n.12 lib.2.Coler. de proceſſib par.4. cap.1.n.83. & ſeq. vbi reprobat diſſentientes, Dec.conſil.119. pro tenui, num.1.& 2.Fel.cap.cum Ioannes de fid.inſt.num.34. Alex.conſ.119: lib.1.num.2.Canar.de execut.inſt.num.60. & ſeq.*

2 Ampl. etiam, ſi in inſtrumento † venditionis dixerit venditor, quod emptori rem venditam tradidit, & tradere, & dare, *Corn.conſ.245.lib.4.num.2.Natta conſil.360.Iſtis, num.2.& ſeq.* quem ſequuntur *Gratian.diſcept.411.num.4. Maſcard. de probat. concluſ 1387.nu.34. & ſeq.* Eam
3 afferens rationem, quia clauſula † dat, tradit, operatur tantùm licentiam intrādi poſſeſſionē rei emptæ propria auctoritate, & ob diſtantiam rei venditæ non
4 potuit illa transferri, & eſſe verba † Notarij,

tarij, qui non potuit rogari de eo, quod geri minimè potuit tempore, quo fuit rogatus de inſtrumento venditionis, nec
5 Notarij † aſſertio probat ea, quæ tempore rogitus non potuit videre, vel audire, Alex.conſ.119.lib.1.num.4. idem firmarunt Magon.deciſ.Lucenſ.11.num.4.in fin.& n.5 Graſ.de except.cap.13 num.10. & 47. Cornazan.deciſ.60 nu.7. Intriol.caſ.conſcient. 14.numer.104: & ſeq. Marta clauſul.189. Caldaſ.de emption.cap.25.num.18. adden-
6 do iſtam clauſulam † apponi de conſuetudine Notariorum, & per illam dari licentiam emptori intrandi poſſeſſionem ſine vitio ſpolii, Bertazol.clauſul.16.gloſ.3 num:2. vbi infinitos conſentientes refert.

7 Ampl. ſiue agatur de re mobili, † ſiue immobili, Corn.caſ.245.lib.4. quem refert, & ſequitur Maſcard.de prob concluſ.1387. num.35. cum declaratione tamen an venditio ſit facta in præſentia, vel abſentia rei, vt dixit Marta clauſ.189. num. 4. vt priori caſu importet traditionem, ſecundo autem ſecus.

8 Ampl. vt emptori detur † retentio totius pretii, etiam quod pars maior rei venditæ ſit tradita, Surd.conſ.101.num.6.& 7. qui loquitur, vbi plures res fuerant ſimul venditæ, & vna non fuerat tradita, Neuiz. conſ.37.num.41. Si tamen plures res
9 † vendantur ſimul cōſtituto ſingulis pretio, quia plures ſunt factæ venditiones, recederem à dictis Surd. l. cum eiuſdem, ff.de ædil.edict.l.ſi plura, ff eod.l.quod ſæpe, §.in his ff. de cont.empt. Crauet. conſ.221. emptores, num.16. circa med. Mantic. de Tacit.lib.2.tit.3.num.12.& latè proſequitur idem Surd.conſ.101.declarauit, num.38. & ſeq.& conſ.107.num.8.& latius Tiraq. de retract.lignag.§.23 gloſ.1. nu.20. & ſeq. Dec.conſ.119. pro tenui, num.1. Ampliando etiam, ſi fuit tradita maior pars.

10 Ampl. è contra, vt † condemnato venditore ad rei venditæ traditionem, retardetur ſententiæ exequutio, ſi excipiatur de ſolutione pretij non facta, vt dicam infra §.8.

11 Ampliari poteſt multis † caſibus, qui colligi poſſunt ex capite proximo, & antecedenti.

12 Ampl. etiam ſi in inſtrumento † venditionis eſſet appoſita clauſula conſtituti, ſeu vēditor cōſtituiſſet poſſidere pro emptore, vt dicam infra §.4.

13 Ampl. etiam, ſi emptor ſe † obligauerit ſoluere in forma Cameræ, vel alio pacto executiuo, Gratian.diſcept 411. poſſet, num.3. & ſeq. cum alijs cumulatis ſupra num.1. Caldaſ. quæſt.48. exceptio, col.2. verſ.cæterum.

14 Ampl. vt retardetur † ſententiæ exequutio, etiam ſi in proceſſu non fuerit exceptum de rei traditione, Butr.& Imol. in cap.cum Ioannes de fide inſtr. quos refert, & ſequitur, Felin.ibid.num.34.verſ. ſubdunt etiam, relati à Spec. de exequut. ſent.§.fin.num.8.verſ. ſudpone, vbi refert diſſentientes, quibus ille adhæret, & illum ſequitur, Bart.in l.ſi duo 13. ff. de iur. iurand. num.3. eam afferens rationem, quia exceptio peremptoria nō poteſt opponi poſt ſententiam, Dec.conſ 421.nu.7. quem ſequitur Surd.conſ.101.declarauit, numer.5.in fin.

15 Ampl. vt ſi de iſta exceptione † fuit cognitum, & nihil pronuntiatum, ſalua ſint iura condemnati agendi ad traditionem, Spec.de exequut ſent.§.fin. verſ pone.

16 Ampl. idem dicendum † in locatione conuento, vel condemnato conductore ad ſoluendum penſionem, vt dixi §.ſeq.

17 Ampl. etiam, ſi adſit † ſtatutum, quod contra inſtrumentum venditionis, vel venditionem ipſam, vel venditorem petentem pretium rei venditæ, nulla poſſit opponi exceptio, Bal.l.ſi traditio, C. de action.empt.num.3.quæſt.3 Simon. de præteſt de interpr.vltim.volunt.lib.5.interp.2. dub 3.num.120. Dec conſ.119. nu.1. verſ. ita ergo, Caldaſ.quæſt.48. col.2. verſic. & in ſtatuto:

18 Ampl. vt emptori † detur retentio totius pretii, etiam quod tradita ſit pars aliqua rei venditæ, l qui pendentem, ff. de act. empt. l. ex prædijs in fin. C. de euict! Surd.conſ.101.num. 6. Neuizan.conſ.37.n.1. Dec. conſ.119. numer. 1. Caldaſ. quæſt.48. in princ.

19 Ampl. etiam, vbi fuit tradita, ſed non liberè, l.qui rem in fin.C.de euiction. Alex. conſ.119.viſo proceſſu, lib:1. num.2. circa med.Dec.conſ.119.num.1. Galleſ.de oblig.Camer.quæſt.17.num.10. vbi Zachias limitat, ſi emptor aliquo modo fiat tutus, & n.68.

late

latè comprobat exemplis, *Caldaſ. queſt. 48. in princ. Oſaſc. deciſ. 24.* qui loquitur ſi res erat grauata fideicommiſſo.

21 Ampl. ſiue actum fuit via ordinaria, ſiue executiua, *Dec. conſ. 119. pro tenui, num. 2.*

22 Ampl. etiamſi excipiens non probet oppoſitam exceptionem, *Caldaſ. queſt. 48 exceptio, col. 3. in princ.* eam afferens rationem, quia oritur ex eodem inſtrumento, quo actum fuit ad pretij ſolutionem.

23 Ampl. etiam, ſi venditor eſſet excommunicatus, *Bald. in cap. cum inter, de exception. num. 8. in fin.* eam afferens rationē, quia excommunicatus iſto caſu non agit, ſed excipit, & traditio eſt onus contractus, ſeu vt ego addo excommunicatus excipiendo dicitur ſe defendere, *cap. cum inter, verſ. legitima defenſio de except. Maſtril. deciſ 57. n. 11. 13. & ſeq. Surd. conſ. 166. alia, num. 16. circa med.*

23 Limita, vbi res fuit vendita † in præſentia rei, vel inſtrumentum venditionis fuit, cum clauſula dat, tradit, confectū in re ipſa vendita, vt puta in fundo vendito, *Natta conſ. 360. Iſtis, num. 2. in fine, Cornazan deciſ. 60. n. 7. Gratian diſcept. 411 num. 3. in fin. Marta Clau. Sal. 189 num. 4.* addendo præſertim, ſi addita ſit Clauſula Conſtit. *Bertazol. clauſul. 16. gloſ. 3. num. 1. in fin. & num. 2. Tiraquel. de iur. Conſtit. par. 2 num. 2.*

24 Limit. vbi res fuit † ſemel tradita, nam venditor nō eſt obligatus defendere emptorem in poſſeſſione, *Gloſ. in l. factum cuique, ff de reg. iur. l. penul. §. fin. & l. fin. ff. de action. emp. Mangil. de euict. queſt. 33 num. 25.*

25 Limit. vbi in proceſſu † fuit exceptum de traditione non facta, & tamen contra excipientem fuit lata ſententia, *Fel. cap. cum Ioannes, de fid. inſt. num. 34. Trentacinq. lib. 2. reſol. 1. de except. nu. 18* addendo idem de alia ſimili exceptione dicendū.

26 Limit. vbi venditor conſtituit nomine emptoris præcario ſe poſſidere, *Alex. conſil. 27. viſ. libello, lib. 1. num. 2.*

27 Limit. vbi emptor † ſciente, & patiente venditore ingreſſus eſt poſſeſſionem, & fructus percepit, *Alex. conſ. 27. viſo libello, lib. 1. num. 2.* ſuadet tamen, vt venditor offerat tradere.

28 An emptor conſequatur fructus partis traditæ, *Dec. conſ. 119. pro tenui, numer. 2. verſ. vltimo, Surd. conſ. 101. declarauit, n. 7. circa med. & num. 12. & ſeq. & 19.*

29 An fiat validum iuditium, ſi illo pendēte ſuper ſolutione pretij, venditor tradat rem venditam, affirmatiuam tenet, *Alex. conſ. 27. col. 1. vol. 1. quem refert, & comprobat Caldaſ. queſt. 48. exceptio, verſ. attamen ſi contingat.*

---

§. II.

SVMMARIVM.

Locatio ſimilis eſt venditioni 1. *Ampl. ibidem* & 2.

Venditionis nomine etiam in Statutis continetur locatio.

Venditor debet exprimere omnes qualitates etiam malas rei venditæ 4.

Locator debet exprimere omnes qualitates rei locatæ 5.

Conductor conuentus ad ſolutionem penſionis, repellit à iudicio locatorem exceptione rei locatæ non traditæ 6. 8. *Ampl.* 9. 11. 12 13. 14. 18. 19. 20. 21. 22. *Limit.* 23.

Trado quandoque ſignificat naturalem poſſeſſionem concedere 7.

Facto vbi eſt opus verba non ſufficiunt 10.

Conductor excipiens locatorem non fuiſſe paſſum, vt vtatur re conductor, an ipſe grauetur onere probandi oppoſitam exceptionem 15. 16. 17.

Locator agens ad penſionem, quid debeat probare 20.

Conductor oppoſita exceptione rei non traditæ, an excuſetur à decurſis 24.

1 LOcationem ſimilem eſſe † venditioni, & eiſdem iuris regulis regi, inquit Imperator *in §. 1. inſt. locat.* eadēenim ſubſtantialia in ambabus ſunt neceſſaria,
2 vt ſubſiſtant; nempè rem † conſenſum, & pretium, ſeu mercedem, *Mozzius de Contract. de loc. & conduct. cap. de ſubſtantialibus, §. Venio;* & ſicuti nemo rem propriam emit, ita nec conducit, *l. neque pignus, ff. de reg. iur.* & nomine venditio-
3 nis † etiam in Statutis continetur locatio,

Tiraq.

Tiraq. de retract. lignag. §. 1. gloſ. 14. nu. 83. in fin. & ſicuti venditor debet exprimere
4 omnes qualitates † præſertim malas rei venditæ, *l. quæro ſi quis fundum, ff. de act. empt. Alex. conſ. 14. lib. 5. nu. 10. Surd. con-*
5 *ſil. 145. num. 8.* Ita & locator recenſere debet ea omnia, quæ deterrere poſſunt conductorem, ne conducat, *Bero. quæſt. 61. cum alijs cumulatis à Surd. conſ. 150. n. 126. & ſeq.* addendo debere explicitè, & non per ambages, & quæ ſint intra, ſed etiam extra rem.

Ideò quæ mox dixi de venditione, videntur eſſe generaliter dicenda de locatione. Attamen quia gratæ ſunt cunctis ſpeciales deciſiones, & habere auctorem, qui in indiuiduo loquatur de caſu, de quo contingit dubitari, dicas conductorem
6 † conuentum ad penſionis ſolutionem, repellere locatorem, ſi in illum excipiatur de re locata non tradita, ideſt illius poſſeſſione non conceſſa frui, cum & ver-
7 bum † tradere deſignet, quandoque rei naturalem poſſeſſionem concedere, *l. ſi*
8 *non traditam, ff. pro legat.* antecedens † aſſumptum probat *Textus in l. ex conducto, in princ. vbi Bald. notat, ff. locat. & per illum textum notat, Natta conſ. 360. Iſtis, num. 1. relato Bart. in l. ſi quis domum, ff. eod.* dicente, quod locator nõ ſolùm eſt obligatus rem tradere, ſed etiam ſucceſſiuè pati, vt conductor re conducta vtatur, fructuſque percipiat, idem repetit *Magon. dec. Lucenſ. 11. n. 7. & ſeq. Ioſeph. Ludou. deciſ. Lucenſ. 2. num. 6. Mareſcot. reſol. 88. lib. 1. num. 5. Oſaſc. deciſ. 51. num. 10. Plot. de in litem iuran. num. 174. Mangil. de euiction. quæſt. 149. num. 6. & ſeq.*

9 Ampl. etiam ſi locator † in inſtrumento locationis dicat dare, tradere, *Natta conſ. 360. Iſtis, num. 1. in fin ſubdens num. 2.* rationem, quia cum poſſeſſio ſit quid facti, *l. denique, ff. ex quib. cauſ. maior. l. 1. §. 1. & §. ſi vir, ff. de acquir. poſſeſ.* & vt ego ad-
10 do † ſine facto non acquiratur, *Natta conſ. 518. num. 3.* non ſufficit verbo illam tradidiſſe, niſi facto probetur tradita, quia vbi facto eſt opus verba non ſufficiunt, *l. Iulianus, §. offerri, ff. de action. empt. Bald. in proem. fœudi num. 43. circa med. Natt. conſ. 3. num. 4. vbi not.* per hanc rationem decidunt, *& dixi §. antecedenti,*
11 *Ampl. 1.* † *Magon. deciſ. Lucenſ. 11. num. 4. in princ. & num. 5.* vbi refert omnia dicta, *Natt. Mareſcot. reſol. 8. lib. 1. num. 7.*

12 Ampl. vt conductori excipienti † ſatis ſit excipere de re locata non tradita, *Magon. deciſ. Lucenſ. 11. num. 9. & ſeq. Graſ. de except. cap. 13. num. 11.*

Ampl. vt ſemper & quandocumque
13 † opponi poſſit; etiam in exequutione ſententiæ, *Ioſeph. Ludouic. deciſ. Lceuſ. 2. num. 1. & dixi infra §. 5.*

14 Ampl. vt cum traditione † debet etiam ſucceſſiuè pati, vt conductor vtatur re conducta, *Ioſeph. Lud. deciſ. Lucenſ. 2. n. 7.* ſi tamen conductor excipiat de patientia
15 non præſtita, † ipſe grauatur onere probandi, *Barzia deciſ. 17. numer. 27. Grat. conſ. 83. lib. 1. num. 1. & ſeq.* docens cautellam excuſetur tali onere, *Mangil. de euict. quæſt. 149. num. 10. & ſeq. plurib.* vbi addit quomodo probetur præſtita patientia.

16 Contrarium tamen circa onus probãdi, non fuiſſe præſtitam patientiam, tenet *Mareſcot. reſolut. 88. lib. 1. nu. 6. Oſaſc. deciſ. 51. num. 10. circa med.*

17 Concorda quod aut conductor ſemel nactus eſt rei conductæ poſſeſſionem, aut numquam eſt nactus. Primò caſu verum dixit, *Oſaſc.* Secundò verum dixit *Mareſcot.* vt ſubdit idem *Oſaſc. deciſ. 51 num. 17. Mangil. de euiction. quæſt. 149. numer. 11. & ſeq.*

18 Ampliari, & limitari † poteſt aſſumptum noſtri, *§. ijs omnibus modis, quibus dixi ampliari, & limitari aſſumptum, §. antecedentis.*

19 Ampl. etiam, quod † inſtrumento locationis appoſita eſſet Clauſula Conſtituti, *vt dicam §. ſeq.*

20 Ampl. vt locator † agens aduerſus cõductorem, debeat exprimere præſtitiſſe patientiam ſucceſſiuam, & conductorem vſum fuiſſe re locata liberè, *Bal. l. conductor, ff. locat. Iaſ. §. actionem, inſt. de action. num. 147. Franc. Bec. conſ. 45 n. 19. Mangil. de euict. quſt. 149. num. 18.*

21 Ampl. etiam ſi conductor † promiſiſſet cum iuramento ſoluere, *Carroc. de locat. §. euictio. num. 9. Mangil. de euiction. quæſt. 149. num. 20.*

22 An excuſetur à ſolutione penſionum decur-

decurſarum, *Maſtril.deciſ.*160. *numer.*15. *& ſeq.*

23 Limit. vbi conductor † ex parte ſua non adimpleuit adimplenda, *l.quæro,* §.*inter locatorem, ff.locat.l.filiæ licet, C.de coltat.Crauet.conſ.*151.*Gozad.conſ.*9.*num.*16. *Decian.conſ.*102.*num.*9.*&* 17. *lib.*3. *Franc. Bec.conſ.*144.*n.*11.*Ioſeph.Lud deciſ.Peruſ.*50 *Rol.à Val.conſ.*57.*num.*17.*lib.*1. *Natt. conſ.* 360.*num.*1. etiam quod adimplementum ſtet in modico, *Natt.conſ.*679.*numer.*19. *Cagnol.l.ſi quis maior, C.de tranſ.quæſt.*20. addendo hanc eſſe frequentem cautionē in pallatijs.

---

§. III.

SVMMARIVM.

Exceptio rei non traditæ poteſt opponi etiam in exequutione ſententiæ 1. *& quare* 2. *Cōtrarium* 3. *Concorda* 4. *Amplia priorem opinionem* 5.6.7.8.9. *Limit.*10.11.13.

Statutum reijciens omnes exceptiones, de quibus intelligatur 12.

Dixi ſupra hoc Capite Decimo, Ampliat. ſecunda, exceptionem rei non
traditæ poſſe opponi quandocumque, &
1 etiam in exequutione † ſententiæ, & eius
opinionis reperio fuiſſe, *Butr. in cap. cum
Ioannes de fid.inſt. vbi Fel. num.* 34. *Surd.
conſ.*101.*declarauis, nu.*5. *Corn conſ.*79.*col.
fin.lib.*1.*Alex.conſ.*114.*&* 119.*lib.*1. *Cartar.
deciſ.*3.*num* 2.*& ſeq.&* 82.*num.*2.*Caldaſ.
quæſt.*48.*col.*2. *verſ.quod venditor, & col.
fin.in princ lib.*2. reprobando tenentes cō-
trarium, *Canar.de exequut.inſt. num.*60.
*circa med.Gratian.diſcept.*411.*num.*11. *&*
16.*& ſeq.* vbi plures refert teſtantes de cō-
muni, *Graſ.de exception.cap.*13.*num.*19.*&
ſeq.Dec.conſ.*119.*num.*2. vbi de communi
2 ea ratione, quia iſta exceptio † non im-
pugnat ſententiam, ſed illius exequutio-
nem, *Caſt in l.*1.*C.de iur.& fact.ignor. nu-
mer.*5. *in fin.*

3 Contrarium tenent † relati à *Caldaſ. quæſt.*48.*col.fin.lib.*2. *verſ. Nec obſt. & à Cancer. de exequut.inſtrum.n.*60.*in princ. & à Fel in cap.cum Ioannes, de fid.inſtrum. num.*35.*verſ ſubdunt, Gratian.diſcept.*411. *numer.*13. *& ſeq. vbi refert teſtantes de veriori.*

4 Concorda, quod aut fuit † prius de illa exceptum, & cognitum, aut ſecus, priori caſu vera eſt negatiua opinio. Secundò autem tenenda eſt affirmatiua, vt liceat excipere, ita colligo ex *Felin.in cap. cum Ioannes de fide inſtrum. num.* 34. *in princ.verſic.ſecus aliter, concordat, Grat. diſcept.*411. *num.*18. quod ſi agatur de exequutione inſtrumenti, vera ſit prior opinio; ſi verò de exequutione ſententiæ, vera ſit ſeruanda *ante Gratian. idem dixerat Caldaſ.quæſt.*48 *lib.*2.*in fin. Dec. conſ.* 119. *num.*2.*circa med. Graſ. tamen de except. cap.*13.*num.*8.*in fin.* indeciſam reliquit.

5 Ampl. præſertim † per viam reconuentionis, *Cartar.deciſ.*3.*num.*7.

6 Ampl. è contra, † ſi actum fuit ad traditionem rei, & lata ſententia excipiatur de pretio non ſoluto, vel alia re viciſſim dāda, *Gratian.diſcept.*411.*num.*15.

7 Ampl. præſertim † implorato Iudicis officio, & ad effectum retentionis, *Grat. diſcept.*511.*num.*20. *& ſeq.*

8 Ampl. præſertim, † ſi in proceſſu cauſæ eadem exceptio nō fuit oppoſita, *Grat. diſcept.*411.*num.*22.

9 Ampl. etiam, † ſi de ea fuit exceptum, ſed non cognitum, an illa obſtaret proceſſui ad vlteriora, *Gratian.diſceprat.*411. *num.*22. *relatis Butr. in cap. cum Ioannes de fid.inſtrum.nu.*8.*verſ.quæro an emptor, & Felin.num.*34.*verſ.ſubdunt, Imol.Spec de exequut ſent.*§.*fin.verſ.item pone, Mangil.de euiction.quæſt.*33.*num.*28.*col.*3.*in princ.num.*12.*Caſt.conſ.*166.*in fin.lib.*2. *Canar.de exequut.inſtrum.num.*61. *Cardinal. Tuſc.concl.*381. *exceptiones, num.*29.

10 Limit. vbi de iſta † exceptione fuit exceptum in proceſſu cauſæ, & de illa cognitum, & excipiens fuit condemnatus, vt colligitur à contrario ſenſu Doctorum, quos citaui in proxima, & antecedenti Ampliat. *But. & Imol.in cap. cum Ioannes de fid.inſtrum.* quos refert; & ſequitur *Fel. ibid.numer.*34.*verſ.ſubdunt etiam*, remanent tamen iſto caſu ſalua iura agendi ad rei traditionem, *Spec.de execut.ſent.*§.*fin. verſ.item pone.*

11 Limit. vbi extaret † ſtatutum aliud di-

Digitized by Google

ſpouens, vel generaliter reijciens omnem exceptionem, *Cardin. Tuſc. concluſ. 381. exceptiones, num. 32. citato Roman. conſ. 76 numer. 7. & ſeq.*

12 Quas autem exceptiones † non cenſeãtur reiectæ ſtante dicto ſtatuto, *dixi ſupra hoc cap. 10. num. 17.*

13 Limit. vbi à Statuto † admittitur talis exceptio, ſi probetur infra certum tempus, & infra illud non fuerit probata; etiam quod teſtes iurauerint de veritate dicenda, illo durante, quia excipiens illi cenſetur renuntiare, & agitur de dilatione legali, cui eſt ſatisfaciendum illa durãte, licèt ſecus ſit in dilatione data à Iudice, *Ctauet. conſ. 179. in cauſa, num. 2. & 4. Cartar. deciſ. 4 num. 5. & ſeq. & deciſ.* 100. *num. 1. & deciſ. 101. num. 7. & ſeq. & deciſ.* 108. *num. 4. & ſeq.*

§. IV.

SVMMARIVM.

Tradere, qui eſt obligatus, ſufficit, ſi fictè tradat per clauſulam Conſtituti, vel aliam illi æquipollentem 1. Contrarium 2. Concorda 3. Amplia negatiuam opin. 4. 5. 6. Lim. 7.

Traditionis modi ciuilis, ſeu ficti 1. 8.

QVæ dicam hic addi poſſent dictis *cap. antecedenti, §. 7.* pugnantes tamen, an vbi res deducta in contractum eſt tradenda, ſufficiat ficta traditio, per Clauſulam Conſtituti, vel aliam, illi æquipolentem, ſunt apud interpretes iuris noſtri ſententiæ contrariæ.

1 Affirmatiuam † namque amplexa eſt, *Gloſ. in l. ab emptione, verb. conſtituantur, verſ. ſed quid, ff. de pact. quam commendat Iaſ. in §. omn-um, inſt. de action. num. 158. ſequuntur Rol. à Val. conſ. 51. & ſi iure, lib. 2. n. 12. Put. teſtans de communi deciſ. 49 lib. 3. relati à Dionyſ. Pontan. ad Conſuet. Bleſenſ. artic. 81. §. 6. verſ. quaroduodecimo, & à Giurb. deciſ. 80. nu. 20. poſt princ. vſq. in fin. & ab Oſaſc. deciſ. 36. in cauſa, num. 1. Tiraquel. de iur. Conſtit: par. 1. num. 7. Neuiz. conſ. 37. num. 19. Cagnol. in l. 2. C. de pact. inter empt. num. 153. in princ. & in fin. vbi de veriori Caldaſ. quæſt. 48. lib. 2. col. 1. in princ. verſ. qua concluſio.*

2 Negatiuam tenent † ralati à *Rol. à Val. conſ. 51. & ſi iure, lib. 2. nu. 15. & ab Oſaſc. deciſ. 36. numer. 4. & ſeq. verſ. contraria*, vbi de frequentiori, & veriori teſtatur, *& à Surd. conſ. 13 num. 15. à Put. deciſ. 49 lib. 3. à Tiraquel. de conſtit. par. 1. num. 10. Alex. conſ. 28. lib. 2. num. 7. vbi addentes alios referunt, relati à Cagnol. in l. 2. C. de pact. int. empt. num. 153. circa med. relati à Mangil. de euiction. quæſt. 149. n. 9. Caldaſ. quæſt. 48 exceptio, in princ.*

3 Concordatur tamen, † quod aut agitur de traditione Iuris, & procedat affirmatiua, aut de traditione facti, & procedat neaatiua, vt diſtinguit, & iudicatum refert *Cartar. deciſ. Ianuenſ. 82. Cum quidã, num. 6* relatis pluribus ita ſentientibus, *Tiraquel. de iur. cōſtit. par. 1. num. 10. Guid. Pap. deciſ* 101: *num. 3. & deciſ. 501. Oſaſc. deciſ. 36. num. 4. & 5. Alex. conſ. 28. lib. 2. n. 7. verſ. Nec obſt. vbi addentes Cornazan. deciſ. 168. num. 8. Marta clauſul. 189. num. 5.*

4 Ampl. idem † dici, ſi appoſita fuerit Clauſula præcario, *Cartar. deciſ. Ianueuſ. 82. num. 5. Oſaſc. deciſ. 36. num. 4. Tiraquel. de iur. conſtit. par. 1. num.* 10. dum prius retuliſſet in eodem caſu pugnantes opiniones, vt dixerat de clauſula Cōſtituti, prout retulerat etiam, *Cartar. dicta deciſ. num. 4.* ſubit tamen, *Tiraquel. ibid. num. 14. & ſeq.* quando pinguius conſulatur Clauſula Præcarij, quam Conſtituti.

5 Ampl. relata negatiua † præſertim ſi conſtituens, præterea ſe obligauit tradere rem liberam, & vacuam, *Tiraquel. relatis Corn. & Ruin. de iure conſtit. par. 1. num. 11.*

6 Ampl. præſertim † in caſu, quo lex, vel ſtatutum requirit veram, & realem traditionem, *Bart. l. Titia 134. ff. de verb. oblig. num. 9. verſ quid ſi do tibi, cum alijs cumulatis à Gratian deciſ. 138. num. 6. & ſeq.*

7 Limit. ijs omnibus caſibus, † quibus Clauſula Conſtituti, nihil operatur, quos refert, *Tiraquel. de iur. Conſtit. par. 3.*

8 Ciuiles alii modi rei † tradendæ ſunt, araditio clauium in præſentia rei, *l. clauibus, ff. de cont. empt. Retentio vuſus fructus tantùm, l. quiſquis, C. de donat. ingreſſus rei de licentia domini, l. 2 C. de acq. poſſeſ.* Traditio

ditio

ditio inſtrumentorum, *l.1.C.de donat.cum alijs relatis à Gloſ.& Doct. in l.poſſideri, ff.de aequir. poſſeſ.l. traditionibus*, C. *de pact.*

---

§. V.

SVMMARIVM.

Traditio eſt modus acquirendi de iure naturæ, & gentium 1.

Trad tum nou dicitur perfectè, quod alteri eſt obligatum, vel caſu aliquo poteſt euinci 2.

Factum non dicitur, quod non durat factum 3.

In obligatione rem tradi eſt mixta obligatio rem dari, ideſt dominium transferre 4.

Venditor vendens rem alteri hypothecatam, ſeu quæ detegitur non libera, ſi petat pretium repellitur exceptione, quod res vendita non fuit tradita 5. *exempla talis venditionis* 6.7.8.9.10.11.12.13. *Ampl.*14.15.16.17.18.20.21.22.23.27.*Limit.*28.29.30.31.33.34.35.

à Satiſdatione excuſatur. qui eſt dines 3.

Creditor conditionalis, vel in diem non eſt propriè creditor 32.

Cautionis vicem habet litis ſuſceptio 24.

Serafin.deciſ declaratur 25.

Theodoſius Rubeus declaratur 26.

1 TRaditionem eſſe † modum dominij
acquirendi iure naturæ, & gentiũ,
nemo eſt, qui neſciat, *l.traditionibus,C.de*
pact.§.per traditionem, inſtit. de rerum di-
*uiſ.*Caldaſ.*quæſt.48.lib.2.uum.1. verſic. &*
idem, cum res alteri obligata, vel aliquo
2 caſu ad aliquem relatura, † non poſſit di-
ci perfectè tradita, quia ab alio quando-
cumque auocari poteſt, *Dec.conſ.177:n.3*
2 nam factum minimè dicitur, † quod non
durat factum. *Surd.380.num.46.& conſ.*
3 436.*num*.13.& quia in obligatione,† rem
tradi,eſt admixta obligatio rem dari,ideſt
dominium transferre, *§.ſic itaq. inſt. de*
act.Serafin.deciſ.321.num.9:
Ideò, ſi res fuit tradita, & ea compe-
riatur non libera, excipi poteſt aduerſus
5 venditorem petentem pretium,quod res
non fuit tradita,*Alex conſ.65.omiſſis,lib.5*
num.3.verſ.et ſi diceretetur,Galeſ.*de oblig*
*Cam.quæſt.17.num.*10. *Serafin. deciſ.*321.
numer.9.Alex conſ.119.lib.1. nu.2. in prin.
Dec.conſ.119.n.1.in princ.Caldaſ.quæſt.48.
col.1.verſ.& idem; exemplum erit, ſi res
6 † detegatur obnoxia canone emphiteoti-
co, vt cenſuit *Rota teſte Zachia de obligat.*
Cam.deciſ.77.n.2.circa med. Grat.diſcept.
411.*num.12:circa med.* & de libertate rei
dixi plura *de Laudem lib.3 quæſt.22.artic.*
Neuiz.conſ.37.nu.2. Mangil. de euiction.
quæſt.98:num.5.Surd.conſ.30. num.9. Vel
7 grauata † cenſu conſignatiuo, *Ludouiſ.de-*
ciſ.295.ante num.1.
8 Vel † fideicommiſſo, *Oſaſc. deciſ.24.*
numer.2.& ſeq. verſ in contrarium, Grat.
diſcept.411.num.12.circa med.Zachias de
9 *oblig.Cam.quæſt.17.num.70.* Vel alteri † lo-
cata, *Angel:conſ.311.numer.3.*Rimin.*Iun.*
conſ.94.num.25. & conſ.366. num. 30. &
conſ.411.num.49. in fin.& num.97.
10 Ampl idem dici, † ſi non fuit tradita
vacua, *Bart l.ratio,§.1. ff.de action. empt.*
*Cornazan.deciſ.168.num.5.*notandum ta-
men, quod ſi tradatur res à nemine oc-
cupata, quamuis illa alicuius debeat pati
11 † ſeruitutem, quod nihilominus dicitur
tradita vacua, *l.mæuius, §.in fundo, ff.de*
leg.2.vbi Bart.num.5.notat.l.2.& 3. ff. de
act.empt.Fab.de Mōt.tract.de empt.quæſt.
6.num.64.
12 Ampl. idem, † ſi non fuit tradita tota,
Dec.conſ.119.num:1. in princ. & conferunt
dicta ſupra hoc cap.in princ.Ampli.19.Cal-
daſ.quæſt.48.lib.2.col.1. verſ.Nec ſuffieit,
Surd.conſ.36.num.9.verſ.Ita ſi venditor.
13 Ampl.quod ſi † res tradita ſit purè hy-
pothecata, non ſolùm detur pretij reten-
tio, ſed etiam ſi ſolutum fuit, agi poſſit ad
hypothecæ extinctionem,*l.ex his prædijs*
C.de euict.l.creditor,§.prædium,vbi Caſt.ff.
de act.empt.ripb in l.1.§.ſi hæres, ff. ad treb.
num.31. vbi refert, quomodo conſulatur
emptori, ſi pretium ſoluit, & detecta fuit
hypotheca,*Serafin.deciſ.321.num.8.*
14 Ampl.idem † ſi comperiatur obnoxia
alicui ſeruituti, *Capic.deciſ.187.num.15.*
15 Ampl.etiam † ſi venditor dederit fi-
deiuſſores pro euictione, ſi tamen appa-
ret rem non eſſe liberam, Cuman *l.cum*
quis,§.qui hominem, ff.de ſolution.ſequitur
Alex.in l.Iulianus,§.qui fundum,ff.de verb.
oblig.num.2.in fin,Serafin. deciſ.321. n.10.

16 Ampl. vt probato † rem venditam eſſe
alteri hypothecatam, vel non liberam
alio modo agente venditore ad pretium
poſſit illi opponi exceptio doli, *Alex.conſil.65.comiſſis,lib.5.nu.3. circa med.Oſaſc.
deciſ.24.num.4.in princ.& num.6.*

16 Ampl. vt interim † excuſetur emptor
à ſolutione pretij, vel alio reciproco adimplemento, *Bald.in l.ex his prædijs*, C.*de
euiction.num.*1.*Seraſin.deciſ.*1243. *num.*5.
in princ.

18 Ampl. præſertim, † vbi venditor ſciebat rem non eſſe liberam, & tacuit, *Oſaſc.
deciſ.24.num.2.verſ.prima.*

19 Ampl. etiã † niſi tradatur res eius qualitatis de qua fuit conuentum, *Alex.conſ.*
119.*col.penul.lib.*1.*Cartar. deciſ.*3.*num.*5.

20 An donec † res facta ſit libera, peti poſſint fructus compenſatiui, *dixi cap. ſeq.*
§.1.

21 Limit. quæ dixi de fideicommiſſo, † ſi
ad illud vocati conſentiant alienationi,
*Ludouiſ deciſ.*295. *num.*3. *verſ.prout*, *Zacbias de oblig.cam.quæſt.*17 *num.*70. *Alex.
conſ* 65 *lib.*5.*num.*3.*verſ.pone.*

22 Limit. vbi pretium † eſt inueſtiendũ,
vt ſit cautum emptori, *Zacbias de obligat.
camer.quæſt.*17.*nu.*70.*Seraſin. deciſ.*1243.
*num.*2.*in fin.*

23 Limit. vbi non † intereſt emptoris rem
non eſſe liberam ab omni cenſu, & tamen
erat alio grauata, ſi illa eſt capax vtriuſque,
addentes *ad Ludouiſ.deciſ.*295.*num.*5. vbi
refert pluries Rotam cenſuiſſe, addendo
idem dicendum, ſi dictum fuiſſet prædiũ
cenſuatum eſſe liberum omni obligatione, *Seraſin.deciſ.*1243.*num.*5.*& ſeq Grat.
alios referens diſcept.*113. *num.*44. *& dixi
cap.antecedenti, limit.*1.*num.*77.

24 Limit. vbi pretium † remanet penes
ementem mutatum in titulum cenſus, *Seraſin.deciſ* 1243.*num.*2.*in fin.*

25 Limit. vbi cautione † venditoris diuitis eſt emptori conſultum, *Seraſin. deciſ.*
1243.*num.*3.*relato Bald.in l.quicumque*,
C.*de fund.rei priu.lib.*11. *& in l.ex his, in
fin.*C.*de euict.addendo,nu.*4 ſuſceptionem
26 litis habere vim cautionis, *Oſaſc.deciſ.*
24.*num.*8.*verſ.non etiam*, *Gratian.diſcep.*
113.*num.*40.*& ſeq.* declarando, ſi lis ſit ex
iure de futuro, ſecus ſi de præſenti, *& di-
27 cta deciſ.Seraſin.* † 1243. declarari eiuſdẽ
28 Seraſin.*deciſ.*321.*annotauit Theodoſ.* † *Rubeus in ſuis ſingul.ad eaſdẽ deciſ.* quas alijs
comprobat, tantùm profuit eius viri vigilis diligentia in aduertendis Rotæ placitis, quam cum iniuria notarunt aliqui ſæpè vel pugnantia, vel ad placitum, vel ſeruiendo tempori, & dominantium votis,
plura dixiſſe, iudicaſſequè.

29 Ampl. antecedentes limitationes † etiã
ſi iuramento ſit affirmatum rem eſſe liberam, & nulli obligatam, *Gratian.diſc.*113.
*num.*43.*& ſeq.*

30 Limit. vbi res † quæ petitur tradi, eſt
aliena, & petens ſcit illam eſſe talem, *Bal.
l.ſi familiæ,C.fam.herciſ.num.8.Papienſ.
in libel.in cauſ.vend.§.promittens, in prin.*
R*aphael.& Caſt.in auth qui res*, C. *de ſacroſ. Eccleſ. vbi Salic. de communi opin. &
practica*, *Dec.conſ.*411.*num.*4.*Roman. conſil.*396.*num.*3.*Gozad.conſ* 24.*num.*7.*verſ.
quarto*, *Crauet.conſ.*64.*num* 4. *& conſ.*211.
*num.*6.*Natta conſ* 181.*num.*8.*Franc.Bec.
conſ.*24 *nu.*39.*Tiraquel.de retract.lignag.*
§.12 *gloſ.*1.*num.* 11. addendo neque repeti
pretium, niſi illud fuerit ſtipulatum reſtitui, re non tradita, vel euicta, *Menoc.conſil.*87.*num.*79. & ratio eſſe poteſt, quia
in pari cauſa turpitudinis deterior eſt petentis conditio, *l* 4.*ff.de cond.ob turp.cauſ.*

31 Limit. vbi res † eſt obligata pro quantitate incerta, veluti euictione alterius rei,
vel pro damnis, & intereſſe liquidandis, nã
tunc ſufficit cautio, præſertim ſi debitor
principalis non ſit is, qui rem tradidit,
*addentes ad Alex.conſ.*65.*omiſſis, lib.*5.*n.*3.
verſ.liberam.

32 Limit. vbi res † eſt obligata pro ſumma
certa debita ab alio, quam à venditore,
*addentes ad Alex.conſ.*65.*omiſſis,lib.*5.*n.*3.
verſ liberam circa med.

33 Limit. vbi res eſt † obligata pro debito
conditionali, vel in diem remotam, vel
incertam, *addentes ad Alex conſ* 65.*omiſſis, lib.*5.*num.*3.*verſ.liberam, circa fin. Afflict.deciſ.*241.*num.*5. & ratio eſt, quia
34 conditionalis creditor † vel in diem non
eſt propriè creditor, *Alex. conſ.*105.*lib.*5.
*Mangil de euiction.quæſt.*9.*num.*61. latius
tamen examinant *Neguſ. de pignor.par.*5.
*memb.*1.*num.*24.*& ſequent.Oſaſc.deciſ.*24.
*num.*1. *& ſeq. & num.*7. *& ſeq.*

35 Limit. vbi emptor † ſciebat rem eſſe

alteri

alteri obligatam, *Bald.l.ſi fundum, C.de euiction.& in l.ſi domus, vbi etiam Bart. Angel.Imol.& Alex.ff.de legat.1.Bero.conſil.2.num.12.15.& 17.lib 1.Surd.deciſ.265. num.26. Caſt. in l.ſi in emptione 2.§.vacua,ff.de act.empt.in fin. Mangil. de euict. quæſt.27.num.1. et ſeq.* addendo, ſi ſcie-
36 bat † rem eſſe alteri locatam, cogi ſtare conductori, nec agere poſſe contra venditorem ad aliquod genus intereſſe, licèt talis ſcientia fuerit in genere.
37 Limit. vbi emptor † non moleſtatur in re empta, *Bald.in l.ex his prædijs in fin.C. de euiction.in fin.* cuius tamen dicta declara, vt per *Alex.conſ.65.omiſſis,lib.5.num.3 poſt med.*
38 Limit. vbi emptor † eſt tutus cautione bonorum venditoris, vel dedit fideiuſſorem de euictione, *Alex.conſ.65.omiſſis, lib.5.num.5.et 6.vbi Natta verſ.adimpleuiſſe*, addit omni caſu, quo ex diſpoſitione legis, vel hominis, quis debet ſatiſdare
39 † excuſari à ſatiſdatione, ſi ille ſit locuplex ;& idoneus facultatibus, *Afflict. deciſ.241. quidam, num.5.* qui loquitur de marito, qui vendiderat fundum generaliter obligatum pro dote.

---

§. VI.

SVMMARIVM.

Exceptioni rei non tradita, vt ſit renuntiatum, ſufficit generalis renuntiatio omni legum auxilio 13. 8.17. et quare 9. 11. Contrarium 18.36.et quare 19. et ſeq. vſque ad 40.Ampl.hanc opin.41.42.43.45.Limita 48.49.50.

Generalis oratio continet omnia contenta ſub regula 2.Ampl.3.4 Intellige 5.6.

Geueralia verba reduci debent ad caſum boneſtatis,et veriſimilitudinis 7.cautè illis vtēdum 10.

Renuntiatio genesalis, et ſpetialis differt 8: tantùm operatur in ſuo genere quantum ſpetialis in ſua ſpetie 9

Renuntians generaliter, intelligitur voluiſſe remittere omnia, quæ ſciuit, et potuit cogitare 11. Ampl.12.

L.de ijs,ff.de tranſact.declaratur 14.

Renuntiatio generalis ad qua extendatur 14. 15. Ampl.16.

Generalia verba tamquam obſcura faciūt diſpoſitionem dubiam 19.20.ſunt captioſa 25 Ampl.26.

Generaliter quod eſt dictum, nulli cenſetur dictum 21.

Libellus generalis reijcitur 22.

Teſtes ſpetialiter deponentes præferuntur deponentibus generaliter 23. Ampl. 24.

Renunciatio eſt ſtricti iuris 27.

Generalitas periculum generat, et ſæpè eſt cauſa fraudis 28.

Renunciatio generalis non valet 29. 30. 31. 32: Limit.33.apponitur potius ex conficto ſtylo Notarij, quam conſenſu partium 34. 35: 36.

Clauſula codicilaris apponitur potius ex ficto ſtylo Notarij, quam conſenſu partium 37. idem dicitur de clauſula non vi metu 35.

Notariorum clauſularum congeries 39.

Ignorans non conſentit 43.

Renuntiare ius ſuum, qui non poſſint 44.

Iuramentum non obligat extenſiuè, ſed intēſiuè 46. Reſtringitur ad naturam actus, cui apponitur 47.

Benuntiationis generalis maxima eſt vis 51. Ampl. 52.

Emptionis naturalia quæ ſint 53.

Soluere promittens, non cenſetur renuntiaſſe beneficium datum fideiuſſoribus 54.

Verba reſtringuntur ad ea, quæ ſunt de natura actus 55.

Renuntiatio generalis non excludit, quæ ſunt de natura actus 56.

Difficultas non leuis eſt, an ſufficiat generalis renuntiatio omni iuris, & legum auxilio, vel potius requiratur ſpetialis, & indiuiduo facta renuntiatio
1 exceptioni rei non traditæ, nam † affirmatiuam probat generalis regula, quod
2 generalis † oratio capit omnia contenta ſub genere, *l.1.§.generaliter,ff. de legat. præſtand.l.pluribus, ff de acceptilat.* etiam
3 † quod adſit maior ratio in vno, quam in alio, *l.1.ff.de alea luſ.et aleat. l.in fraudem in fin.ff.de teſtam.milit.* per quæ iura ita firmat *Veral. deciſ.148.par.2. num.2.*
4 *Surd.conſ.270.vt malis, num. 8.* † & in quacumque materia, *Natta conſil. 102. veriſſima, num.1.poſt princ.* quamuis ſtricta,

cta, & odioſa fuerit, *Crauet.conſ.*447.*n.*1. *Tiraquel.in præfat.l.ſi vmquam*, *C. de re-uoc.donat.num.*119. *& de retract.lignag.§.*1.
5 *gloſ.*14.*num.*102. *&* 107. modo † cadere poſſint ſub genere expreſſo, *Surd.conſ.*131. *tractatum, num.*20.*in fin. & numer.*21.*& conſ.*267.*num* 1.*circa med.* & ſub illo ciui-
6 liter † comprehendi, quia verba genera-
7 lia debent † reduci ad caſum honeſtatis, & veriſimiliter cogitatum, *Seraphin. de iurament.priuileg.*148. *num.*7. *Surd. conſ.* 267.*num.*2.*in fin.* Ideò generalis renũtia-
8 tio † non differt à ſpetiali, ad effectum, vt renuntianti ſit præiudicatum, *Bart. l. ſed & ſi quis, §.quæſitum, vbi Alberic.n.*20 *ff. ſi quis caut.Crauet.conſ.*407.*nu.*17.*Surd conſ.*431.*num.*4. *Decian.conſ.*39.*numer.*53. *lib.*2. *& conſ.*44.*num.*139.*lib.*4. *Brun. conſil.*38.*nu* 4. & ratio eſt, quia tantùm ope-
9 ratur † generalis renunciatio in genere renuntiato, quantum operatur ſpetialis, *Grat.conſ.*29.*nu.*10.*lib.*2. *Cæſal conſ.*309. *num.*41.*Crauet.conſ.*357.*num.*27. *Decian. conſ.*39.*lib.*2. *num.*51. *& ſeq.* propterea Doctores admonent cauendum eſſe à generali renunciatione, & quod quiſque ſe
10 temperet, † ſeu ſe abſtineat à verbis generalibus, *Crauet.conſ.*447.*num.*1. *Burſat. conſ.*286.*num.*13. *Decian. conſ.*39. *nu.*55.
11 *lib.*2. Nam renuntians † generaliter intelligitur voluiſſe generaliter remittere omnia, quæ implicitè ſcire, & cogitare potuit, *l.qui iure militari, ff.de milit.teſtament. l.ſub prætextu, C.de tranſ.vbi Bart. notat.Crauet.conſ.*875.*num.*11. *Riminald. conſ.*595.*num.*9.*Menoc.conſ.*401.*num.*120. *cum alijs cumulatis à Gabriel. de reg. iur. regul.*4.*n.*1. *& ſeq.* præſertim ad tollendũ
12 † beneficium iuris renuntianti datum, *l.fin.C.quand.mul.tutel. offic. Curt. Iun. in in l.*1.*ff.ſi quis in ius vocat. non ierit,n.*12. *& ibi Angel. in fin. & Iacob. à S. Giorg. num.*7.
13 Ideò tutò dicendum videtur, † ne excipi poſſit de re minimè tradita, vt ſufficiat, renuntiaſſe generaliter omni legum auxilio, ſicuti eodem caſu cenſeri renun-
14 tiatum † beneficio, *l.de his, ff.de tranſact.* purgationis moræ, remiſſionis penſionis, ex ſuperuenienti bello, ne quis conueniatur, vltra quam facere poſſit; in uentarij, iuris municipalis, cedendarum, excuſſionis, ordinis, diuiſionis, reuocandi donationem, ſimulationis, & ſimilium, vt cõcludit *Rol.à Val.conſ.*13.*viſa tranſactione, num.*6.*& ſeq.plurib. Tiraquel. in præfat. l. ſi vmquam, numer.* 121. *ex quibus Dec. conſ.*452.*num.* 18.*& ſeq. Bertazol.clauſ.*41 *gloſ.*6.*num.*1.*& ſeq.* & reaſſumpſit *Marta clauſula* 136. ea moti ratione, quia ea
15 clauſula † tantæ eſt potẽtiæ, vt faciat ceſſare omnem exceptionem renũtianti cõpetentem, vbi illa non fuiſſet contractui appoſita, *Bald.in l.*1. *C.de conueniend. fiſ. debit.lib.*10.*col.*4. *Marſil.de fideiuſ.nu.*35.
16 præſertim † vbi aliquæ exceptiones fuerunt à renuntiante expreſsæ, *Alex.conſ.*11. *lib.*2 *.col.*5.*verſ.pondero illa verba, Natta*
17 *conſ.*145. *num.* 4. † *& in terminis noſtris, Gratian. diſcept.*411.*num* 2.
18 Negatiua autem probari † poteſt, quia quæ ſpetialiter alicui ſunt conceſſa, non comprehenduntur ſub generali expreſſione, & de illis non cenſetur diſpoſitum, vel cogitatum, niſi ſpecifica facta fuerit mentio, *l.*1. *in fin. verſ. niſi ſuo priuilegio ſpetialiter, ff.ſi quis in ius vocat. non ierit, l.ſed & ſi quis, §. quæſitum, ff. ſi quis caut. l.non ſolùm in fin.l.qui duos, ff.de procur.l. illud, §.talis, ff.de minor. l. negotium gerentes, C.de neg.geſt.§.ſoluto, auth.de nupt.*
Et ratio poteſt eſſe, quia generalia
19 † verba tamquam obſcura, *l.ita fiddei, §.*1. *vbi gloſ.notat. verb rerum, ff. de iur. fiſci, l.in tradendis, vbi Bald. ff. commun. præd. gloſ.cap.fin.de teſtam.Gozad.conſ.*34.*nu.*9. *Crauet.conſ.*33.*nu.*3.*Cæſal.conſ.*524.*nu.*8.
20 faciunt diſpoſitionem † ambiguam, & obſcuram, *Gloſ. in l quoties in ſtipulationibus, ff.de verb.obligat. Crauet. conſil.*70. *num.*20. *vbi plura congerit, & conſ.*86. *numer.*6.*in fin. & conſ.* 162. *nu.*2. hinc quod
21 generaliter † eſt dictum, nulli cẽſetur dictum, *Gloſ.cap.ex multa de voto*, quare generalis ſermo reprehenditur, & non releuat, *Gloſ l. ſi vehenda, §. ſi conduxiſti, vbi Alberic. ff. ad leg. Rhod.de fact. l.vbi autem, §.qui illud, ff.de verb.oblig. l.cum incertis, ff.de legat.*1.*cum alijs cumulatis à Tiraquel.l.ſi vmquam, §.donatione, C. de reuoc.donat.nu.*93. *Galarat. de renunc.lib.*4. *cap.*2. *num.*17. *verſ. renunciatio*. Ideò li-
22 bellus † generalis reijcitur, *Gloſ.in l.*1.*§.ſi quis argentum, verbo iuranti, ff. depoſit. & exa-*

Digitized by Google

examinat. Iaſ. in §. curare, inſtit. de action.
23 *num.* 8. *& ſeq.* & teſtium depoſitio † ſpe-
tialis præfertur depoſitioni generali, *Be-
ro. conſ.* 94. *lib.* 3. *num.* 7. *Dec. conſ.* 448. *n.* 37
Mantic. deciſ. 366. *nu.* 5. ampliando etiam
24 ſi eſſent † pauciores numero, & vt inquit,
Boer. deciſ. 23. *nu.* 45. duo teſtes deponen-
tes in ſpetie, præferuntur mille teſtibus
deponentibus in genere.

Addi poteſt, quod verba generalia
25 tamquam captioſa, minimè prodeſſe de-
bent ei, qui non curauit ſpetiali exprimi,
l. ſi in emptione, ff. de cont. empt. l. 1. *ff. de
act. empt. Bald. conſ.* 4. *lib.* 1. *in fin. Barbat.
conſ.* 16. *lib.* 2. *nu.* 10. propterea dicitur eſſe
26 in dolo, † qui verbis generalibus vtitur,
Pariſ. conſ. 42. *quantum, lib.* 4. *num.* 22. Ideò
captionis euitandæ, & quia renunciatio
27 eſt ſtricti † iuris, *Dec. conſ.* 551. *num.* 1. *Nat-
ta. conſ.* 78. *num.* 5. nullatenus dicendum
videtur ſufficere generalem renunciatio-
nem, quia per illam renuntians, captus
diceretur, non aliter, ac capiuntur piſces
hamo, *l. cum Aquiliana, ff. de transact. Bald.*
28 *conſ.* 4. *lib.* 1. generalitas † enim periculum
generat, & ſæpe eſt fraudis cauſa, *l. fin. C.
de dot. promiſ. l.* 1. *l. quaero, ff. de act. empt. Bal.
conſ.* 187. *in princ. lib.* 4. *Alberic. l. ſed & ſi
quis, §. quæſitum, ff. ſi quis caut. num.* 3.

Ideò vera videtur opinio Accurſij, *qui
in l.* 1. *gloſ. fin. ff. ſi quis in ius vocat. non ie-*
29 *rit,* cenſuit † generalem renunciationem
non valere, quia vt inquit, *Bald. in cap.* 1.
num. 2. *de controuerſ. feud. apud par.* in ea
deficit renuntiantis conſenſus, quo defi-
ciente nihil dicitur renunciatum, vel ma-
le renunciatum, *Roncagal. l.* 3. *ff. de duob.
reis, num.* 113. *verſ. nec quempiam,* poſt Ac-
30 curſium idem † cenſuit, *Maſuer. in pra-
xi de obligat. & renunciat. num.* 20. & iſtam
opinionem dicit æquiorem, *Bald. conſ.* 4.
quæritur, lib. 1. *num* 2. *in fin.* dum prius in
ibidem, *num.* 2. *in princ. retuliſſet Specul.
de renunc. & concluſ. col* 1. poſt multa fir-
31 maſſe generalem † renunciationem non
valere, & ſi non validam ſaltem parum
valere, affirmant *Curt. Iun. in l. & hæredi,
§. in iis, ff. de pact. num.* 23. *Roncagal. in l.* 3.
§. vbi duo, ff. de duob. reis, num. 113. qua
ratione inoleuit praxis, vt renuntietur le-
32 gi dicenti † generalem renunciationem
non valere, *Butrigar. de renunciat. in fin.*

33 Vel quod enũtiatis aliquibus † exceptio-
nibus ſubdatur deinde generalis renũcia-
tio, *Dyn. in cap. contractus, de regul. iur. n.* 7.
Guid. Papa aſſerens ita practicaſſe dũ eſ-
ſet aduocatus, *deciſ.* 367. *in aliquo; Natta
conſ.* 145. *num* 8. *in fin.*

Conſiderandũ eſt præterea, quod iſtæ
34 generales † renunciationes apponuntur
communiter ex conficto Notariorum
ſtylo, & Inſtrumentorum formulis, ſibi
conſarcinatis, non autem de conſenſu,
ſeu rogitu renuntiantium; vt in terminis
35 clauſularum † renuntiuarum tradunt,
Butr. & Abb. in cap. Quintaualle 23. *de iur.
iur. Barbat. conſ.* 48. *num.* 8. *& conſ.* 48. *n.* 8.
& conſ. 58. *num.* 7. *verſ. & licèt, lib.* 1. *& cõ-
ſil.* 43. *num.* 7. *& conſ.* 52. *num.* 5. *& conſ.* 60.
num. 1. *lib.* 2. *Dec. conſ.* 180. *numer.* 7. *circa
fin. verſ. & primo,* Curt. *Iun. conſ.* 101. *præſu-
ponitur, numer.* 10. *& ſeq. Crauet. conſ.* 880.
num. 17. *Dec. conſ.* 350. *num.* 7. *&* 399. *n.* 8.
*circa med. verſ. vbi loquitur de renunctio-
nibus, Cornazan. deciſ.* 168. *num.* 17. in ter-
36 minis noſtris † de renuntiatione gene-
rali, quod non extendatur ad exceptio-
nem rei non traditæ, & idem dicitur de
37 † clauſula codicillari, *Bart. in l.* 1 *ff. de iur.
codicis, Curt. Iun. conſ.* 101. *numer.* 11. *Dec.
conſ.* 394. *num.* 9. *Curt. iun. conſ.* 101. *num.* 10.
& ſeq. Corn. conſ. 150. *lib.* 3 *num.* 6. *Barbat.
conſ.* 48. *num.* 8. *lib.* 1. *& conſ.* 68. *lib.* 2. *nu.* 1.
Iuramenti, Scraſin. de Iurament. priuileg.
49. *num.* 3. *& ſeq.* Conſtituti, *Tiraquel. de
iur. conſtit. par.* 4. *limit.* 31. *circa fin. Flau.
Amendol. ad Vinc. de Franc. deciſ.* 5. *num.* 3.
38 de clauſula † non vi metu, *Graſ. de except.
cap.* 11. *num.* 53. *& ſeq.* Ideò plura conij-
39 ciuntur in † Notarios, & illorum incon-
culcationes verborum, *Natta conſ.* 582.
nu. 23. *circa med. Dec. in l.* 2. *§. fin. ff. ſi cert.
petat, num.* 19. *& in.* 2. *lectur. num.* 39. *in
fin. Ioan. Fab. in §. adeo, numer.* 15. *Iaſ. l.
Centurio, ff. de vulgar. num.* 83. *Surd. conſ.*
116. *num.* 60. *Gail. obſeruat.* 77. *lib.* 2. *n.* 6.

40 Aplectendo itaque negatiuam, † vt nõ
cenſeatur generali renunciatione renun-
tiatum exceptioni rei non traditæ, tam
ex relatis, quam quia oritur ex ventre
eiuſdem contractus, & natura actus de
quo agitur, *Alex. conſ.* 119 *lib.* 1. *numer.* 3.
41 *Dec. conſ.* 119. *n.* 2. *circa med.* & ideò † nec
ab homine, nec à lege, vel ſtatuto, cen-
ſetur

Digitized by Google

ſetur ſublata, *Canar. de exequut. inſt. q.26. Galeſ. de oblig. Cam. quæſt.17. numer.8. vbi Zachias, num. 59.* refert pluries ita deciſum à Rota, quamuis talis exceptio altiori egeat indagine, & in terminis noſtris ita ſeruari vidiſſe referat, *Vrſil. ad Afflict. deciſ.283. num.4. circa fin. & voluit Alex. conſ.119. viſo proceſſu, lib.1. num.2. Cornazan. deciſ.168. num.13. & ſeq. Gratian. diſcept.411. num 9.*

42 Ampl præſertim, ſi talis † generalis renuntiatio facta fuerit à muliere, ruſtico, vel aliàs imperito, & neſcienti vim eius
43 renunciationis, quia † ignorans non conſentit, nec quidquam de ſuo remittit, *l. mater 19. §. cæterum, l. eum qui 21. ff. de inof. teſtam. l. fin. §. ſin autem neſcius, C. de furt. Bald. l. vinum, ff. ſi cert. pet. num.17. l. ſi per errorem, ff. de iuriſd. omn. Iud. Surd. conſ.7. num.36. in fin. & num.38. & conſ.150. numer.42. & ſeq. & conſ.349. num.14. Gail. obſeruat.41. num.2. & obſeruat.71. num.8. Menoc. conſ.27. num 40. & conſ.237.31. & conſ.381. num.30. & conſ.422. num. 50. & conſ.731. num.10. Maſuer. in prax. de oblig. & renunciat. num.25.*

43 Ampl. idem in quacumque † perſona, quæ actui conſentire non poteſt, quia, cum fundamentum renuntiationis ſit renuntiantis conſenſus, *l. ſi quis ius iurandum, C. de iur. iur. cap. quam periculoſum 7. quæſt.1. Decian. conſ.39. num.45. lib.2.* qui non poteſt conſentire, in neceſſariam cōſequentiam, neque poteſt renuntiare;
44 *Boer. deciſ.147. nu.7.* † renuntiare autem, vt refert *Dalner. in ſuo tract. de renunciat. cap.5. numer.5. et ſequen.* Impubes, niſi fuerit pubertati proximus, & iuret; Furioſus, Prodigus, Ebrius, Ignorans, Dubitans, Errans, Dolo deceptus, Metu coactus, Mente captus, Iracundus, non poſſunt validè.

45 Ampl. quæ dicta ſunt † in præcedentibus duabus extenſionibus, etiam ſi renunciatio eſſet iurata, *Barbat. conſil. 16. lib.2. num.9. Capol. cautel. 196. num.1. Menoc. conſ.1. num.218. et conſ.80. num.70. et conſ.401. num.39. et conſ. 731. num. 11. et conſ.990. num.20. Gail. obſeruat.41. num.3. et obſeruat.41. num.3. et obſeruat.48. n.12.*
49 *lib.2.* & ratio eſt, quia iuramentum † nō extenſiuè, ſed intenſiuè obligat, *arg. l. Titius, ff. ad trebel. firmat Oldrad. conſ. Gail. obſeruat.98. lib.2. num.13.* ſeu quia renunciatio iurata non capit caſus, quos non iurata minimè caperet, *Roman. conſ.472. in fin. Marſil. de fideiuſ. num.33. Oſaſc. deciſ.112. num.11. Gail. obſer.22. lib.1. numer.6.*
47 & iuramentum † reſtringitur ad naturā actus, cui adijcitur, *l. fin. C. de non. num. pecun. Seraſin. de iurament. priuileg.49. numer.30. & ſeq. Rol. à Val. conſ.6. num.37. et ſeq. lib.1.*

48 Limit. vbi excipienti † præfixus, & lapſus eſſet terminus ad opponendam omnes exceptiones peremptorias, dilatorias, & anomalas, *Iaſ. in l. 1. C. de iur. et fact. ignor. num.19. verſ. licèt, Alex. l. rei iudicatæ, §. fin. ff. ſol. mat. num.4.*

49 Limit. vbi † renuntians generaliter, eodem tempore emit rem, quam prius conduxerat, & illius penſionem ſucceſſiuè ſoluerat, *Cornazanzan. deciſ.60. n.23*

50 Limit. vbi de illa in proceſſu † cauſæ fuit cognitum, & tacite, vel expreſſe fuit illa reiecta, *l. ex diuerſo, §. fin. ff. ſolut. mat. vbi Alex. ita declarat,* Canar de *exequut. inſtrum. quæſt.27. n.61. Tuſcus concl. 381. num.89. et ſeq. et 95. Fel. cap. cum Ioannes de fid. inſt. num.34. circa princ.*

51 Quia negari non poteſt maximam † eſſe vim generalis renuntiationis, vt patet ex dictis, *Tiraquel. in præfat. l. ſi vmquā, C. de reuoc. donat. num.116. et ſeq. pluribus, Gallarat. de renunciat. lib.4. cap.2. num. 15. vſque in fin. Crauet. conſ.447. et conſ.407. num.17. et conſ.875. num. 11. et conſ.964. num.10.* cum alijs cumulatis *in meis Collect. ad l.1. §. generaliter, ff. de legat. præ-*
52 *ſtand.* præſertim, † vbi eſt ſpetialis, *Bacuer. de Iurament. num.8. et ſeq.* addendum præterea cenſeo, pro confirmatione regulæ ſupra firmatæ, quod cum inter cœ-
53 tera naturalia contractus emptionis, † & cuiuſuis alterius contractus, vbi quid viciſſim eſt dandum, ſit ipſius rei dandæ traditio, *l. ex empto, ff. de action. empt.* generali renunciatione, illam non comprehēdi, quia ex natura emptionis eſt faciēda, *l. ſi vno, ff. locat. l. ſi inſulam, ff. de præſcript. verbis, l. inter ſtipulantem in princ, ff. de verb. obligat.* Canar. *de exequut. inſtrum. num.60. in princ.* Caldaſ. *quæſt. 48. col.3. verſ. ſtatutum,* Ideò promittens ſol-

uere

54 uere liberè † non cenſetur renunciaſſe beneficio dato fideiuſſoribus, *Marſil.ſingul.332. Credo, cum alijs cumulatis à Tiraquel.in præfat.l.ſi vnquam, n.121. verſ. quamquam*, addendo idem dici de beneficio reuocandæ donationis, ob non factam illius inſinuationem, conueniendi vltra quam quis facere poteſt, & cuiuſuis ſimilis exceptionis, quæ continetur ſub natura actus, cui apponitur renunciatio, *Menoc.conſ.256. num.24.* nam ab illa vires tam extenſiuas, quàm reſtrictiuas ſumit, *Bald.l.ſed & ſi quis, §.quæſitũ, col.2.verſ.ſeptimo fallit, vbi Rom.num.3. ff.ſi quis cautiõ. Cæſal.conſ.76. num.87. Crauet.conſ.964.num.39.* & eſt generale, vt etiam verba ipſa, quæ ſunt notæ eorũ, quæ dicuntur, *l.labeo, §.idem Tubero.ff.*
55 *de ſuppel legat.* reſtringantur † ad ea, quæ ſunt de natura actus, cui appnuntur, *l.l.qui habebat, ff.de legat.3.* & generalis re-
56 nunciatio quamuis ampla, & enixa, numquam excludit ea, quæ ſunt præſtanda de natura actus, *Bar.l.1.§.& parui, ff.quod vi aut clam. Mendel. conſ.328. numer.58. Crauet.conſ.263.num.6.Neuizan conſ.91. num.21.*

§ VII.

SVMMARIVM.

Exceptioni rei non traditæ dicitur renuntiatum per actum illi contrarium 1. *Ampl.*2.3 4.5.6 7. *Limit.*8.9.

Exceptioni adimplementi dicitur renuntiatũ per actum illi contrarium 1. *Ampl.*2.3.4.5. 6.7. *Limit.*8.9.

AGendum eſt hic quomodo probetur fuiſſe renuntiatum exceptioni rei non traditæ, ſeu etiam non adimplementi, plurimum enim habent ſymboli iſtæ duæ exceptiones.

1 Dicas itaq. renuntiatum fuiſſe, † vel renuntiari per actum, adimplemento, vel exceptioni rei non traditæ, contrarium, *l.1.de lege, ff.de lege commiſ. l. commiſſoriæ, C.de pact.int.empt. Roman.conſ.27.num.3 verſ.quarto, Corn.conſ.110.lib.1. num.5.in fin. Ruin.conſ.15 5.n.5.& ſeq.lib.5. Mantic.in terminis noſtris deciſ.270.n.14.circa fin.& dixi ſup.num.92.*

2 Ampl. vt hæc tacita † renunciatio, reſultans ex actu contrario ſit efficacior, & proſit plus, ei, cui erat adimplendum, quã expreſſa, *Tiraquel. de retract.conuent.§.1. gloſ.2.num.52.in fin.*

3 Ampl. ſiue ex eo actu † contrario expreſſa, ſiue tacita reſultet renunciatio; veluti ſi poſt lapſum temporis, is cui erat adimplendum in parte, vel in totum, recipiat adimplementum, *Crauet.conſ.106. Honaratus, num. 2. & ſeq.* vbi pluribus exemplis comprobat, *ſequitur Rot. rec. deciſ.577.num.10.par.1.*

4 Ampl. etiam, vbi † verbis contrarijs colligitur fuiſſe renuntiatum adimplemento, veluti ſi lapſo termino ad implendum, fiat proteſtatio, quod quis non vult obſeruare promiſſa, niſi ſibi viciſſim fuerit adimpletum, *Crauet. conſ.106. Honoratus, num.3 Gratian.diſcept.302. nu.26.* concludens ſufficere ſolam petitionem eius, per quam inducitur renunciatio adimplementi, *Carroc. de locat par.4. de euiction. num.67.verſ.limit.primo*, exemplum referens, ſi poſt contrauentionem petat ſibi adimpleri.

5 Ampl. etiam, vbi quis † contractui reciproco quieſcit, ſeu non excipit de adimplemento, *l.ſi domus, ff locat. Caſt.in l.ſi merces, §.ſi vicino, ff. eod. l.ſi fundus, § eleganter. ff.de leg. commiſ. Franc. Bec. conſ.45.num.4.* vbi latè, cum alijs cumulatis à *Gratian.diſcept.303.num.13.& ſeq. & 20. & ſeq.*

6 Ampl. etiam, vbi quis † cum iuramento ſe obligauerat de adimplendo, iuxta congeſta à *Gratian.diſcept.302. num.24.*

7 Ampl. vt recipiendo † partem adimplementi, quis cenſeatur quieſcere, vt adimpleatur in reſiduo, *Surd. conſ.104. num.8. vſque ad 17.& conſ.135.numer.42. & ſeq. cum alijs cumulatis à Gratian. diſcept.302.num.26. & ſeq.*

8 Limit. vbi actus † contrarius præſtationi adimplementi fuit factus, ſeu acceptatus ab eo, qui veriſimiliter ignorabat obligationem adimplementi ſibi debiti, vt cenſuiſſe Rotam teſtatur, *Gratian. diſc 302.n.22.* veluti ſi is actus fiat ab hærede, cuius ignorantia eſt probabilis, circa

ea, quæ erant præſtanda auctori ſuo defuncto, *l qui in alterius, ff. de reg. iur.*

9 Limit. vbi actus contrarius † præſtationi adimplementi eſt limitatus, *Grat. diſcept* 302. *num.* 12. exemplum referens ſi quis recipiat fructus ſocietatis officij, vel cenſus, cuius cauſa debitor promiſſerat dare fideiuſſorem, nam cenſetur tãtùm renuntiatum pro tempore præterito, non autem futuro dationi fideiuſſorum.

§. VIII.

SVMMARIVM.

Pretij nõ ſoluti exceptione retardatur executio ſententiæ prolatæ pro emptore, & quare 1. *Ampl.* 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. *Limit.* 24. 25. 26. 27.

Contrarium 11. *& quare ibid.*

Pretij non ſoluti exceptio eſt iuris, ineſt contractui, & in iure conſiſtit 10. 20. *non eſt exceptio peremptoria, & quare* 18.

Pretij non ſoluti, & rei non traditæ ſunt exceptiones peremptoriæ 11. *opponi non poſſunt in ſententia, vel executione illius, ſi non fuerint oppoſitæ in proceſſu* 12. *& quare* 14. 18. *Contrarium* 15. 21. *& quare* 17.

Exceptiones peremptorias opponere ante litis ingreſſum prouidum eſt conſilium 13. *diſtingue* 19. 23.

Bart. nuncupatur modernus Doctor à Bal. 16.

Specul. defenditur à contrarietate 22.

Dictis §. antecedenti, aptè annectuntur dicenda, ſi contra emptorem, qui obtinuit vẽditorem condemnari ad rei venditę traditionem, obijciatur quod pretium conuentum non ſoluerit, & ideò

1 † ſententiam non exequendam, vt volũt *Dec. conſ.* 119 *pro tenui, num* 1. *&* 2. *vbi plures refert*, addẽdo rationes huius aſſumpti, *Boer. deciſ.* 43. *num.* 16. *Galleſ. de oblig. Cam. quæſt.* 17. *numer.* 10. *Canar. de execut. inſtrum. num.* 60 *& ſeq. Surd. conſ.* 101. *declarauit, numer* 1. *Caldaſ quæſt.* 48. *exceptio, num* 1 *in princ & num.* 2. *verſic. quod venditor. Fab. de Monte Tractat. de emption. quæſt.* 5. *num.* 42. *Tiraquel. de retract. lignag.* §. 1 *gloſ.* 2. *num.* 43. *Gail. obſeruat.* 17. *lib.* 2. *num.* 1. 5. 8. *& ſeq. Mangil. de euiction. quæſt* 67. *num.* 2. *& ſeq. plurb. & quæſt.* 98 *nu.* 3. *& ſeq. Burſat. conſ.* 305. *tam patens, num.* 7. *Coler. de proceſ. par.* 4. *cap.* 1. *num.* 86. *Ioan. de Amic. conſ.* 112 *nu.* 4. *Alex. conſ.* 27. *viſo, lib.* 1. *in princ. Caldaſ. quæſt. Forenſ.* 48. *exceptio, num.* 1. *& col.* 2. *verſ. quod venditor.*

2 Ampl. etiam, † ſi adſit ſtatutum, quod contra inſtrumentum venditionis nulla poſſit opponi exceptio, *Dec conſ.* 119. *pro tenui, num.* 1. *&* 2. *verſ. idem tamen, Caldaſ. quæſt.* 48. *exceptio, col.* 2. *verſ Cæterũ, Mangil. de euict. quæſt.* 98. *num.* 3. *& ſeq. Iaſ. in l. ſi duo, §. ſi quis, el* 1. *ff de iur. iur. numer.* 5. *Caldaſ. quæſt.* 48. *exceptio, lib.* 2. *col.* 2. *verſ. & hæc.*

3 Ampl etiam ſi † emptor partem pretij ſoluerit, *l. Iulianus §. offerri, ff. de act. empt.* per quem textum ita firmat, *Dec. conſ.* 119. *pro tenui, num.* 2. *addendo in verſ. vltimo*, an faciat fructus ſuos pretio non ſoluto.

4 Ampl. vt ſi pars † ſibi fuit tradita, faciat fructus ſuos pro rata, & ſit obligatus ad intereſſe, ſi pars tradita excedat pretium ſolutum, *Dec. conſ.* 119. *pro tenui, numer.* 2. *verſ vltimo, Surd. conſ.* 38. *num.* 20. *& conſil.* 52. *num.* 63. *vſque ad* 66. *& conſil.* 101. *num* 7. *circa med.*

5 Ampl. vt emptor, qui † pretium non ſoluit, ſit obligatus reſtituere fructus perceptos, venditori, etiam quod non fuerit in mora ſoluendi, *relati à Surd. de aliment. tit.* 1. *quæſt.* 42 *numer.* 19.

6 Ampl. etiam † ſi deficiat vnicus nummus, *Gloſ l. res bona fide ff. de contrah. emption. Bal. in l. fin. C. com mod. Baetia tract. de inope debit cap.* 12. *num.* 4. *Surd. conſ.* 101. *declarauit, num* 7. *in princ.*

7 Ampl. vt emptor † ſit obligatus reſtituere fructus perceptos ex parte non ſoluta, vel ſoluere intereſſe pro rata pretij non ſoluti, *Surd. conſ.* 101. *declarauit, n.* 11. *in fin. & num.* 12. *& ſeq. latè comprobat, & num.* 19. *Dec. conſ.* 119. *pro tenui, numer.* 2. *in fin.*

8 Ampl. vt in emptorem † non ſit tranſlatum rei emptæ dominium, etiam pro ea parte, qua pretium ſoluit, *Surd. conſ.* 101. *declarauit, num.* 16. *verſ. tertio.*

9 Am-

9 Ampl. etiam ſi † venditor eſſet obligatus cum guarantigia, *Iaſ. l. ſi duo, §. ſi quis, el 1. ff. de iur. iur. num. 5.*

10 Ampl. vt excipiens † non grauetur, onere probandi oppoſitam exceptionem, pretij non ſoluti, *Caldaſ. quæſt 48. col 2. in fin.* eam afferens rationem, quia eſt exce-
11 ptio † iuris, quæ contractui ineſt, & in iure conſiſtit.

Ampl. etiam ſi venditor conſtituat poſſidere nomine emptoris, vt non teneatur tradere ante ſolutum pretium, *Rimin. §. 1. inſt. de donat. num. 67. & numer. 68.* docet cautelam, vbi emptor non poteſt conſequi rem empiam, *Alex. conſ. 27. ante, numer. 1. vol. 1. quos refert Caldaſ. quæſt. 48. lib. 2. num. 1.*

Dixi ſupra §. 1. & repeto hoc octauo pariter §. quod oppoſita exceptione rei non traditæ emptori, vel non ſoluto pretio venditori, retardetur ſententiæ executio reſpectiuè latæ contra emptorem, vel venditorem, & dubitando de aſſumpto iſto etiam apud antiquos controuerſo teſte, *Bald. in l. 2. C. ſenten reſcind. non poſ. nu. 12.* videbatur aliquibus dixiſſe monſtra; nam cũ
12 iſtæ † duæ exceptiones ſint peremptoriæ, *Spec. de execut. ſent. §. fin. num. 8.* ſi fuerint
13 omiſſæ in litis † conteſtatione, vel alia parte proceſſus, nullatenus dicendum videtur, quod opponi poſſint poſt ſententiam, vel in executione illius, *l. ſi quidem, C. de except. l. emptor, C. de præſcript. long. temp. l. peremptorias, C. ſent. reſcind. non poſſe, cap. inter monaſteriũ, cap. ſuborta de re iudicat. & firmauit Spec. d. § fin. num. 8. in fin. quem ſequutus eſt Bart. in l. ſi duo, §. ſi quis, el 1. ff. de iur. iur nu. 3. & 4. & Spec. cum Bart. ſequitur Caſt.* teſtando vlterius de veriori *in l. 1. C. de iur. & fact. ignor. num. 5. verſic. l. Iulianus, §. offerri,* quibus addo congeſtos *à Fel. in cap. cum Ioannes de fide inſtrum. num. 3. verſ. ſed videtur & à Canar. tract. de execut. inſt. num: 59. Duaren. de probat. cap. 4.* qui teſtatur de veriori, *ideò Io. de Deo. lib. 3 cautel. cap. 16. num. 17.* dicebat ſa-
14 num † eſſe conſilium apponere exceptionem peremptoriam ante litis conteſtationem, *Speculatori, & Bart. videtur adhærere Bal in cap. cum inter, de except. num. 8*
15 *verſ. vtrum exceptio pretij,* † & rationes plures refert, quibus defendatur, *Bartol. ibid. & in l. peremptorias, C. ſent. reſcind. non poſſe, num. 12. & in l. ſi duo 13. §. ſi quis ff. de iur. iurand. num. 7.* relatis quæ pro affirmatiua, & negatiua, *in verſ. conſueuit, quærit ſequendo Spec. & Bart. concludit opinionem Spec. eſſe veriorem.*

16 Contrarium voluit † idem *Spec. de except. & replicat. §. 3. dicto de dilatorijs, n. 6.* vbi relatis quæ pro negatiua conſiderari poſſunt, in fine concludit poſſe excipi poſt ſententiam, quod emptor pretium non ſoluerit, *poſt Spec. idem firmauit Archid. in cap. ſi quis Epiſcoporum 3. quæſt. 6. num. 8. quem ſequitur Bal.* addendo illum videndum, & reprobando Bartol. modernum
17 † Doctorem illum nuncupando, *in l. peremptorias, C. ſent. reſcind. non poſſe, n. 12.*
18 vbi plures † rationes refert, quibus opinionem ſuam contra Bart. firmat, licèt deinde ſubdat aliqua, quæ Bart. defende-
19 re poſſunt, & præcipuè † quod exceptio pretij non ſoluti, non ſit propriè peremptoria, ſed potius dilatoria, quia non eſt perpetua, nam quandocumque fiat ſolutio conuenti pretij, res vendita tradi debet, idem firmauit Bald. latè diſtinguen-
20 do † prius quando peremptoria exceptio opponi poſſit poſt ſententiam *in l. 1. C. de iur. fact. ignor. num. 4. verſ. vtrum exceptio pretij non ſoluti,* eam afferens rationem,
21 † quia eſt exceptio intrinſeca contractus, vel ſententiæ in qua fiat mentio venditionis, vel inſtrumenti rei venditæ, *Sal in l. ſi duo, §. ſi quis el 1. ff. de iur. iur. Alex. in l. ſi duo, §. ſi quis, ff. de iur. iur. num. 3. & 4.* relatis conſentientibus, & diſentientibus
22 in fin. † concludit communem eſſe cõtra Bart. ſequentem, *Spec. & idem poſtea dixit Dec. conſ. 119. pro tenui, num. 2. in princ. Aſinius in prax. cap. 2. §. 31. limit. 14. num. 2.* teſtando de veriori, & communiori, illã pluribus comprobat, *Caldaſ. quæſt. 48. exceptio, num. 2. in fin. relato Dec. d. conſ. 119* concludit hanc opinionem eſſe veriſſimã, & omnium ſuffragio approbatam, idem refert relatis quæ videntur obſtare, *tradit Coler. de proceſ. par. 4. cap. 1. num. 83. & ſeq.*
23 addendo Spec. † non tenuiſſe contrariũ, ſed recitando Doctorum contrarias opin. in fine referat, quæ aſſerit Bart. illum dixiſſe, *Trentacinq. vbi aliàs refert exceptiones,* † *quæ opponi poſſunt poſt ſententiam,*

Variar.reſolut.lib.2. de exceptio. reſolut. 1. num.11.

25 Limit. vbi emptor † excipit imminere euictionem rei emptæ, vt examinaui ſupra *cap. 11.§.1.*

26 Lim. vbi venditor † vendidit rem alienam, *Caldaſ.ad Tipum inſt.vendit.cap.31. num.105. & ſeq.*

27 Limit. vbi Iudex † conſtituit terminum excipienti, ad opponendum omnes exceptiones peremptorias, dilatorias, & anomolas, & non fuiſſet exceptum de pretio non ſoluto, *Trentacinq.reſol.1.de except. num.17.lib.2. relatis Bal.in l. ab executione, C.quorum appel.non recip.& Alex.l.ex diuerſo, §.fin.ff.ſol mat.*

28 Limit. vbi iſta † exceptio, & alia quæ opponi poteſt poſt ſententiam, fuit oppoſita, & reiecta à Iudice, *Gloſ.l.Neſennius, §.fin.vbi Bart.& Bal.ff.de negot.geſt.Bal.l. ex diuerſo, §.fin.ff.ſol.mat. Caſt.conſil.100. lib.1.num.5.quos refert Trentacinq.reſol.1. de except.lib.2.num.18.*

CAPVT XI.

SVMMARIVM.

Emptor non cogitur ſoluere conuentum pretium euicta re vendita ſine dolo, & culpa illius 1.

Venditor re vendita euicta debet pretium reſtitere, & reficere damna emptori, & ad reliqua, quæ euictionis nomine continentur 2. 3.

Euictio quando dicatur imminere 5. 6. Quando dicatur imminere in limine contractus 7.

Exceptio quod immineat euictio, effectu, & re ipſa eſt exceptio, licèt ſolùm impediat venditorem, ne pretium conſequatur 8.

QVia res tradita quandoq. euincitur, vel euinci probabiliter dubitatur, poſtea quæ antecedenti Capite dixi de exceptione rei non traditæ, quia indubitatum eſt em-
1 ptorem † nō poſſe conueniri ad pretij ſolutionem, ſi abſque dolo, & facto ſuo fuerit euicta res vendita, *l.hoc iure, ff.de euict. Cremenſ.ſingul.110.Tuſcis, Rom.ſingul.468 emptor, Alex. l.ſi patroni, ff.ad Trebel. numer.15. Alb.conſ.69.par.1.num.1. Mangil. de euict.quæſt.9.n.47.& ſeq.& quæſt. 13.*
2 Immo re euicta † venditori tenetur emptori ad pretij recepti reſtitutionem, refectionem damnorum, & intereſſe, & reliqua, quæ euictionis nomine continen-
3 tur, quæ qualia & quanta ſint, referunt *Peregrin.conſ.91.venditor, lib.3.num.3.& ſeq. 8.& ſeq.Surd.conſ.36.num.25. & conſil.359.ſententiam, nu.37. in fin.Theſaur. quæſt.3.euicta, Mareſcot.reſolut.79 Doctores, num.5. & ſeq. lib.2. Mangil. de euict. quæſt. . .num.21.& ſeq.Tuſcus concl.355. euictione, num.1. & ſeq.*

Reſtringendo difficultatem an vbi im-
4 mineat † euictio retardetur ſententię exequutio, quæ parabatur fieri in bonis emptoris, ſi excipiat, & probet, imminere rei venditæ euictionem, præmiſſo quod
5 tunc dicitur illa † imminere, vbi quæſtio ſuper re vendita mouetur in toto, vel in parte, etiam ratione ſolius hypothecæ, & ſi quid iudicialiter vel extra, ſuſcitetur ad euictionem ordinatum, quia non differt
6 † an res ſit euicta, vel euinci paretur ex cauſa etiã incerta, quæ tamen apta ſit certificari, vt puta ex fideicõmiſſo, ſiue ex natura, quo poſteriori caſu, licèt venditor nõ ſit obligatus de euictione, non tamen poteſt agere ad pretij ſolutionem, vt plurib. probat *Giurba deciſ. 100. D. Antonia 24. & ſeq pluri b.* & latè tradunt *Caballin. de euiction.§.2.num.8. Caſt 4.6.ſuper eo, lib.1. n.1.verſ Tertio, Hartman.Piſtor.quæſt.6. num.3. & 6.lib.3.Surd.conſ.32.quod, nu.2. & conſ.36.num.14.poſt princ.Gondiſal.Villa Dieg.tract.de legat.quæſt.14.numer.105 Tuſcus concluſ.360.Euictio. num.1.& ſeq. Ancar.Regienſ.quæſt.34.lib.3.num.1.circa princ.Rot.diuerſ.deciſ.281.par.2.nu.1.& 6.*
7 concludens tunc dici † imminere euictionem in limine contractus, quotieſcumq. abſque dolo mota eſt lis, cuiuſcumque generis ſuper tota, vel parte rei, cuius cauſa eſt præſtanda euictio, modo pretium non ſit verè, & realiter integrè ſolutum, *Tuſcus concluſ. 360. euictio, num. 1. & ſeq.*
8 Quamuis *Fulgoſ.in l.ſi poſt, C. de euict.*

quem

quem ſequitur *Muda in l.cui res, ff.de act. empt.cap.Quand.de euict.cauend.ſit, teſte Hartman. Piſtor.quæſt.6.lib.3. num.2.in*
8 *princ.* vellit exceptionem, quia illa non opitulatur emptorem ad repetitionem pretij iam ſoluti, ſed tantùm impedit venditorem ne pretium conſequatur; tamen quia oppoſita imminentia euictionis, ſi non perpetuò, ſaltem ad tempus excluditur venditoris petentis pretium actio, retardaturq. finis, in quem ille collimabat, *§.1. inſt.de de except.l.2.ff.eod.Bart.l.ex hoc iure, ff.de iuſt.& iur.num.19:* re ipſa & effectu exceptio eſt; vt tacitè dixit *Petrus Heirg. quæſt.36. nu.8.* quam pro cautella pauperis, aut reſcuſantis emptoris ſoluere pretium notant, *Ripa in l.1.§.ſi hæres, ff.ad Trebel.num.32:* vt dicam in ſequentibus.

---

§. I.

SVMMARIVM.

*Exceptione litis motæ oppoſita ſuper euictione retardatur ſententiæ executio 9. & quare 10. Ampl.*12.13.15.16.17.18.19.20. 22.24. 25.29.30.31.32.33:35.36.37.38.39.41.42 43.44.45.46.47.48. *Limit.*34.50.51.52.53 54.56.57.58.59.62.63.64. *Sublim.*60.

Fructus compenſatiui non ſoluuntur ab emptore, donec illi fuerit cautum de euictione imminente 65. & quare 66. Limit.68. Contrarium, & quare 69. 72. 73. Amplia 71. 74.76.

Euictam eſſe rem, & poſſe euinci, ſunt paria 6.

L. ſi poſt perfectam, C.de euiction.eſt cauſa fraudis 11.

Emphiteota excuſatur à ſolutione Canonis, ſi illi ſit mota lis ſuper fundo emphiteotico 13. Ampl.22.23.

Statutum reijciens omnes exceptiones qualiter intelligatur 21.

Suſpicio mali euentus, idẽ operatur, quod malus euentus 26. diſtingue 28.

L. ex iis prædijs, C.de euict. limitatur 34.

L. ſi poſt perfectam, C.de euict.limitatur 34.

Emptor rei alienæ, ſi ſoluat pretiũ vero domino nõ cogitur illud iterum ſoluere venditori 36 Deciſ.Robuſterij ſine auctore, & textu firmata, comprobatur 40.

Bald. reprobatus 55.75.

Euictio ſi immineat ex iure congrui, an ſit emptori cauendum 59.60.61.

Venditor, qui non tradidit fundum venditum totum, tendendo reliquum, debet etiam fructus pro rata tradere 70.

IN hoc §. primo huius vndecimi Ca-
1 pitis conſtituenda eſt regula, † quod
oppoſita exceptione imminentis euictionis rei venditæ, retardetur executio ſententiæ latæ contra emptorem ſuper pretij ſolutione, *l. ſi poſt perfectam, C.de euict. l.penul §.fin. ff. de pericul. & commod. rei vendit. Rot.diuerſ.deciſ.281:par.2.num.12. Ancar.Regienſ.quæſt.34.lib.3.num.1.verſic. alius caſus, Surd.conſ.32.num.2.& conſ.36. num.11.circa med.& deciſ.183 num.1.& deciſ 295. Iacobo, nu.6. Hart. Piſtor.quæſt.6. lib 3.num.13.verſ.certè, Odofred.Cyn.& reliqui in l. ſi poſt perfectam, C. de euiction. Bart.in l. à diuo pio, §. ſi poſt addictum, ff. de re iud.num.2.cum alijs cumulatis à* Gra*tian.conſil.135. Magnific.lib.2. nu.5. Surd. conſil.36. n.14. in princ.* vbi alios refert, *Socin.conſ.208.viſis actis, lib.2.num 5. circa princ. verſ. ſecunda, Neuizan. conſil. 37. quod poſſit, nu.3. circa fin.* ea motus ratione, quod ſi emptori conceditur iſto caſu pretij repetitio multò facilius concedenda eſt retentio, *& num.12.Rota diuerſ.deciſ.281.par.2.n.12.cum alijs cumul.à Giurba deciſ.100.num.24.*

2 Et ratio eſt, † quia cum per iſtam exce-
ptionem nõ impugnetur ſententia ex capite nullitatis, vel iniuſtitiæ, ſed potiùs excipiens fateatur illam validam, & iuſtã, licèt ſuadente æquitate, *Oſaſc deciſ.24.n.7* nè quis careat re, & pretio, ſententia dicatur potiùs modificari, quàm impugnari, ſuperſedendum eſt in exequutione illius, ſicuti ſuperſedendum eſt oppoſita quacũque alia exceptione, ſe compatiente cum ſententia, *l.Nerennius in fin.ff.de negot.geſt l.penul.ff.de ceſſion.bonor.l.fideiuſſores §.idẽ reſpondit, ff.de fideiuſ per quæ iura ita firmat Alex. in l.rei iudicatæ 17.§.ſi iuditio, ff. ſolut.num.4.verſ.ego dixi,*

3 Supra firmata Regula quamuis iuri, &
æquitati ſit conſona, per illam tamen mille frau-

le fraudes committi excogitatis litibus ſubornat s quę ementis perætenſionibus, agant in rem vendi am, dixerunt, *Bart. in l.1.§.2.ff de prætor. ſtipul. num.2. in fin. Ancar. Regienſ. quæſt. 34. lib.3. num.4. circa med. Surd. conſ.36 num.14. in princ. & circa med. verſ. fortius, & retuli infra §.3. in princ.*

3 Ampl. etiam ſi is † in quem obijcitur de imminentia euictionis eſſet diues, ſeu facultatibus idoneus, & facilitate conueniendi, ad præſtandam euictionem, *vt dixi infra §.11.*

4 Ampl. etiam ſi euictio † immineat tantùm ratione poſſeſſionis; quia non differt, quo genere iudicij, in petitorio, vel poſſeſſorio, poſſit res euinci, *Alberic. l. habitationum, § final ff. de peric. & commod. rei vend. Grat. conſ 135. lib.2. num.7. Seraſin. dec. 671. num.7. Vrſil. ad Affl. d. deciſ. 241. num.6. in fin. Rota diuerſ. deciſ. 281. par.2. num.1. in fin. Surd. deciſ.22. Deduxit, n.7: Abb. conſ.94 in quæſtione, lib.2. num.4. in fin.* qui loqui-
5 tur de emphiteota † cui mouetur quæſtio de poſſeſſione, vt interim excuſetur à ſolutione Canonis.

6 Ampl. etiam ſi is, † qui litem mouit in petitorio, vel poſſeſſorio deſiſtat à lite, vel ſcepto iuditio renuntiauit, *Grat. conſ. 46. n.2. lib.1. Gram. conſ. 106. Borgnin. deciſ.4. lib.1. num 3. Tuſc. concluſ. 360. euictio n.17. ſubdens n.51.* idem dicendum ſi lis ſit concordata, ſeu ſuper illa tranſactum.

7 Ampl. vt fieri † non debeat differentia, quo genere litis, vel iudicij immineat euictio, *Rota diuerſ. deciſ. 281. par.2. in princ. & num.2. & in fin. relato Alberic. in l. habitationum, §. fin. in fin. ff. de pericul. & commod. rei vendit.*

8 Ampl. etiam, ſi euictio † immineat occaſione ſeruitutis, quæ prætendatur debibita à re vendita, *Rota diuerſ. deciſ. 281. n.2 Surd. deciſ. 183. Bona. num.1. circa med.*

9 Ampl. etiam vbi certum eſt † euictionem poſſe imminere, vt puta quia compertum fuerit rem venditam eſſe alicui hypothecatam in genere, vel ſpetie, vel obnoxiam fideicommiſſo, *vt dixi infra num.32. & §.3.*

10 Ampl. præſertim, † ſi euictio rei venditæ immineat, *vt dixi infra §.1.*

11 Ampl. etiam ſi adeſſet † Statutum, contra latam ſententiam nullam poſſe obijci exceptionem, *Angel. conſ. 121. Nicolaus, n.1.* & dixi in omnibus antecedentibus exceptionibus, & ratio eſt, quia tale ſtatutum
12 † intelligitur de exceptione leui, ſeu friuola, ſecus ſi fuerit efficax, & releuans, *Bart. in l. 1. §. & parui, ff. quod vi aut clam, num.3. & 4.*

13 Ampl. etiam, ſi ſententia † lata fuerit contra emphiteotam, pro ſolutione directorum iuriũ, vt puta laudemij, *Bertrand. Argent. ad conſuetud. Briton. artic 71. venditor, in princ. verſ. neque enim, Cornazan. deciſ. 168. ad petitum, num. 12.* & ante illos idem dixerat *Abb. cõſ. 94. in quæſt. lib.2 num.4. in fin.* loquens de ſolutione Canonis, dum moleſtatur quis iu poſſeſſione rei emphiteoticæ, *Giurba deciſ. 100. num.26.*
14 addendo † non ideò caducari emphiteuſim non ſoluto Canone.

15 Ampl. etiam, ſi lis † ſit per calumniam mota, niſi petito iuramento calumniæ, actor iurare recuſauerit, quod per calumniam litem minimè mouerit, *Surd. deciſ. 183. Bona, num.1. circa fin Caballin. de euict. §.2. num.9. Menoc. de arbitr. Iud. caſ. 224. num.5.*

16 Ampl. etiam, vbi † ſubeſt timor litis futuræ, *l. 1. verſ. ſi ſuſpitio, l. pedius in princ. ff. de incend. ruin. & naufrag. l.3. §. armis, ff. de vi & vi armat.* per quæ iura ita in caſu noſtro firmat *Surd. deciſ. 183. Bona, num.1. in fin. & num. 2.* motus eo ſimili, quod
17 † ſuſpitio mali euentus, idem operetur, ac ſi caſus accidiſſet, cumulans plura ſimilia, in quibus ſuſpitio, ſeu timor, idem operatur, quod actus de quo ſuſpicatur, contigiſſet.

Contrarium tenent, ſeu quod neceſſe
18 † ſit, vt lis ſit mota, quoad ſit locus exceptioni imminentiæ euictionis, *Alex. conſil. 65. lib.5. num.2. Natta conſ. 267. electus ſum. num.2.* addendo id probari, *l. ſi poſt perfectam, C. de euict. l. habitationum, §. fin. ff. de pericul. & commod. rei vend. Surd. deciſ. 183. Bona, n.4.* aſſerens Senatum Mantuanum ita cenſuiſſe, *Caballin. de euiction. §.2. num.8.*

19 Concordari tamen poſſunt, quod aut timor futuræ litis eſt probabilis, claraquè de illo afferuntur iuditia, vel probationes, aut is timor eſt vanus, nec de lite imminente

nente afferũtur inditia, vt priori caſu procedat prima opinio, ſecundo autem procedat contraria, *l. vani timoris, ff. de reg. iur. Bart. & Angel. in l. quaſitum, ff. de pign. Petr. Peeb. tract. de iure ſiſtend. cap. 4. Caſt. l in omnibus 41. ff. de iudic. Gomeſ. ad l. 66. Taur. num. 2. & ſeq.*

20 Ampl. etiam ſi pretium † petatur à ceſſionario, *Caſt. conſ. 46. ſuper, lib. 1. in prin. Tuſc. cõcl. 360. euict. n. 15.* & idem dicendũ cenſeo in quocumque habente ad illud actionem veluti creditor, qui agat contra debitorem debitoris:

21 Ampl. etiam ſi in contractu † venditionis datus fuiſſet fideiuſſor de euictione, nam ſi detegatur cauſa euictionis non expreſſa, & nota venditori, cogi poteſt, vt caueat, *Seraſin. deciſ 321. num. 10.*

22 Ampl. etiam ſi pretium † ſit pro maiori parte ſolutum, *Maſtril. deciſ. 160. conciſtorium, num. 11. relato Alberic. in l ſi poſt perfectam, C. de euiction. vbi Odofred. notat, Grat. conſ. 135. magnif. lib. 2. num. 5.* addendo cauendum eſſe non ſolùm de pretio ſoluendo, ſed etiam de ſoluto, *Aretin. §. nouiſſime, inſt. de inſpect. num. 3. circa fin.*

23 Ampl. etiam † vbi certũ eſt litem poſſe imminere, *l. ex his prædictis, C. de euiction. & dixi infra §. 3. Seraſin. deciſ 321. num 8.*

24 Ampl. quod ſi † notorium ſit ius agentis ad euictionem, non admittatur cautio venditoris, ſed debet omnino pretium cum intereſſe reſtituere, *Neuizan. conſ. 37 quod poſſit, num. 8. in fin. dum prius num. 7.* declaraſſet talem notorietatem probari ex confeſſione eius, qui eſt obligatus de euictione, *et num. 12. et 13.* addendo iſto

25 caſu ceſſare diſpoſitionem, † *l ſi poſt perfectam, et l. ex his prædictis, C de euict.* quæ intelliguntur in caſu dubio, *vt dixi §. 4.*

26 Ampl. etiam † ſi euictio immineat, vel ſequatur ex iure ipſius met emptoris, *Neuizan. conſ. 37. quod poſſit, num. 11. in fin. et num. 14. circa med.* concludens ſi emptor

27 † rei alienę ſoluat pretium vero domino, non cogitur illud ſoluere venditori probato rem fuiſſe illius, cui ſoluit pretium, & repetere ſi quid venditori ſoluit, *Seraſ. deciſ. 671 num. 10.*

Obſtant tamen dicta, *Surd. deciſ. 183. Bona, num. 10. verſ. tertio.*

28 Ampl. ſiue iudicialiter, † ſiue extraiudicialiter quid exſuſcitetur ad euictionem ordinatum, *Gloſ. l penul. § fin ff. de pericul. et commod. rei vend. cum alijs cumulatis à Giurba deciſ. 100. D. Anton. n 24 in fin.*

29 Ampl. etiam † ſi euictio immineat ex natura rei, nam quamuis iſto caſu, non ſit illa præſtanda cautio, datur tamen interim pretij retentio, *Giurba deciſ. 100. num 28.*

30 Ampl. etiam † ſi lis fuerit mota ſuper parte rei, *Rota diuerſ. deciſ. 281. plures, par. 2. numer. 1.* quam nihil addito de ſi o ſequitur *Surd. deciſ. 183. Bona, n. 1.* & licèt Robuſt. dictę Rotalis deciſ. cõpilator nihil

31 † referat pro fundamento eius reſolutionis probari tamen poteſt, quod ſicuti ſi immineret euictio totius rei venditæ, retardaretur pretij non ſoluti ſolutio, ita ſi imminet euictio pro parte, iuxta regulam, *l. qua de tota, ff. de rei vend.* quam in meis Collectaneis pluribus exornaui, *Surd. deciſ. 295. Iacobo, num. 16. et ſeq. plurib.* vbi latè comprobat, *ſed num. 19. et ſeq.* refert Senatum iudicaſſe cauendũ eſſe pro omnibus litibus motis & mouendis pro parte tantùm, cuius euictio imminebat, *Maſtril. et ab illo relati deciſ. 160. num 21.*

32 Ampl. etiam † vbi pretium eſt depoſitatum, & poſt depoſitum ſuperuenit lis, *Rota diuerſ. deciſ. 281 par. 2. n 7. et ſeq plurib.* vbi latè id probatur, *Hert. Piſtor quæſt. 6. lib. 3. nu. 4 ſequendo Caſtrenſ conſ. 49. lib. 1.* vbi concludit, ſi quis emat fundum habita fide de pretio, & is ducat in vxorem filiam venditoris, qui remittat pretium fundi venditi pro dote, ſi eueniente caſu reſtitutionis dotis, immineat fundi euictio poſſe excipi de imminentia euictionis, & retinere pretium, quod aliàs habuit in dotem, *Maſtril. deciſ. 160. numer. 8. et ſeq. Tuſcus concl. 360. euict. num 4. et 5.*

33 Ampl. etiam, ſi euictio † immineat ex hypothecaria, *Alberic. l. habitationem, §. fin. ff. de pericul. et commod. rei vend.* eam afferens rationem, quia non differt quo iudicio agatur, *et dixi infra §. 3. Grat. conſ. 135. lib. 2. num. 7. Giurba et ab illo relati deciſ. 100. num. 24. circa fin. relati à Tuſc. concluſ. 360. num. 10.* addendo non ſolùm cauendum à venditore pro tal. lite in hypothecaria, ſed & pro quacumque alia, quæ moueri poſſit.

34. Am-

34 Ampl. etiam vbi notorium eſt † euictionem imminere poſſe, *Aretin.§.nouiſſime, inſtit.de ſuſpect.tut. num.3.in princ. et dixi §.3.*

35 Ampl. vt emptor ſit ab impetitis † abſoluendus, ſi petat abſolui, ſecus ſi ſolùm excipiat de imminentia euictionis, quia tunc poteſt emptor condemnari ſub cõditione, data ab emptore cautione de cõſeruando emptorem indemnem, ſeu de euictione, *vt ex Caſt in l. iulianus, §. offerri, ff.de act.empt.Burgoſ cap.fin.de empt. et vend.n.15.in fin.verſ. quod autem idem voluit, Surd.conſ.36.quamuis, num.14.circa med.verſ poſſit tamẽ Iudex, Socin.conſ.208 viſis actis, num.5.circa fin. lib. 2. Tuſcus concluſ.360.euictio, num.43.*

36 Ampl. vt non ſolùm † retardetur exequutio ſententiæ ratione pretij, ſed etiam fructuum compenſatiuorum, *Hondad. conſ.30.lib.1.num.34.verſ.et quamuis, et latè probat Giurba deciſ.100.num.21.et ſeq. verſ.ſecunda, dumprius num.15. et ſeq.* retuliſſet, qui contrarium tenent.

37 Ampl. etiam ſi emptor † rem poſſideat, *l.fin.§.ex quadrante, ff.de dol.except.Mandel.conſ.347.pendente, num.2.* vbi addentes alios congerunt, *Giurba dec.100.n.24. in fin.*

38 Ampl. etiam ſi cum emptore † pactus ſit venditor, quod in caſu euictionis non ſit obligatus, nec de euictioe, nec pretij reſtitutione, nam ſi illud non ſoluit integrè, vel pro parte, poteſt emptor illud retinere, *vt ex Alex.conſ.235.num.10.lib.6. tradit Tuſc.concl.360.num.7.*

39 Ampl. etiam ſi mota ſit † lis, ſed conſtet notoriè rem venditam eſſe alienam, *vt ex Aret.§.fin Inſt.de ſuſpect.tut. num.9. concludit Tuſc.concluſ.360.euictio, nu.44. & ſeq.*

40 Limit. vbi quis emit rem † alienam ſcienter, *Natta conſ.267.electus, num. 2. in princ. l ſi fundum, C.de euict.Tuſc.concluſ.460.num.25. euictio,*

41 Lim. vbi euictio imminet † ex ipſomet contractu, vt puta iure prothomiſeos, vt vt dixi infra, vel ex cauſa nata poſt cõtractum, præſertim, quæ de iure non poterat præuideri, *Tiraquel de retract.lignag.§.1. gloſ.9.num 36.Ierónym.Laurent.deciſ.133. num.22:* quia idem iudicandum, quod de caſu fortuito, qui accidit periculo domini, *l. quæ fortuitis, C.de pignoribus.*

42 Limit. vbi is in quem † obijcitur exceptio imminentis euictionis, fideiuſſione de euictione, vel aliter cautum facit excipientem, *vt dixi infra §.4.*

43 Lim. vbi venditor † conuenit cum emptore nolle teneri de euictione, nec pretij reſtitutione, quamuis illi moueatur lis aliqua, vt ex *Bald. in l.non idcirco, C. de cont.empt. Fab. de Mont.de empt.vend.q.6. in 7.memb.n.52. Tuſc.concl.360.euict.n.9.*

44 Limit. vt tamen † poſſit emptor condẽnari ad pretij ſolutionem datis fideiuſſoribus de euictione, ſi excipiens de euictione imminenti non præterea inſtetit abſolui ab impetitis, *Surd.conſ.36.num.14 circa princ.verſ. & vult quod etiam, relatis Caſt.in l.Iulianus, §.offerri, ff.de act.empt. Burgoſ.cap.fin.de empt.& vend. num. 15. in fin.verſ.quod autem,* licèt deinde *ex Socin.* circa abſolutionem aliud referat.

45 Limit vbi lis eſt mota † iudicialiter, vel extraiudicialiter, *gloſ.l penul.§ fin. ff. de pericul. & commod.rei vend.* nam ſi non adſit lis, debet emptor pretium ſoluere, *Cſaſc.deciſ.24.num.1. & declarat Morla in empor.iur.de cont.empt. num.108. verſ.ſed tamen, Bald. in §. ſi poſt perfectam, C.de euict.* qui etiam ſine lite voluit eſſe locũ, *d.legi, auctore Caſt.conſ.46.lib.1.numer.2.* qui tamen ſaluari poteſt, ſi notorium ſit ſit ius alicuius, qui litem mouere poſſit, *Aret.§.fin inſt.de ſuſpect. tut. num.2.ſequitur Surd.deciſ.295.Iacob.num.8.*

46 Limit. vbi in proceſſu † cauſæ fuit exceptum de imminentia euictionis, & de illa fuit plenè cognitum, *l.quod in diem, §.1.ff. de pet.hæred.l.fin.C.de fid. inſt.l. 1. C.ſi ex falſ.inſt.Tuſc.concl.490. exequutio, n.32.* concludens idem dicendum de quacumque exceptione remorante exequutionẽ.

47 Limit. ijs omnibus † caſibus quos retuli *infra §.4.*

48 Lim. ijs omnibus caſibus, quibus † venditor non eſt obligatus de euictione, quos congeſſi *ad l.ex empto, verſ.tamen, ff. de act. empt.* niſi ſpetialiter ſtipulatus ſit euictionem, *Surd.conſ.15.num.19.verſ.tamen.*

49 Limit. vbi euictio imminet † ex iure prothomiſeos, *Ruginel.quæſt.31.num.21. & 28. circa fin.* eam afferens rationem,

quia

quia iſto caſu euictio prouenit ex natura
contractus, & latè probat Tiraquel. de re-
tract. lignag. ad finem titul. 98. † ſublimitã-
do num. 99. ſi venditor emptori ignoranti
conſuetudinem, ſeu Statutum iuris pro-
thomiſeos aſſerat vendita non ſubeſſe iuri
retractus gentilitio, dum prius eod. tract.
5.1. gloſ. 9. num. 34. & ſeq. plurib. & num. 56.
& ſeq. late probaſſet euictionem non præ-
ſtandam, ſi ſequatur ex iure prothomiſeos
50 vbi tamen † aliquibus modis ampliat, &
limitat, ſicuti & Ruginel. d. quæſt. 31. n. 21.
& ſeq: ſubdens num. 29. idem dicendum
de ſolutione fructuum, Gomeſ. var. reſol.
de empt. & vend num. 41. Mangil. latè de
euiction. quæſt. 134. cum quatuor ſeq. Con-
51 trarium tamen † tenet Tuſc. concluſ. 360.
num. 20. ſequend: Mandel. conſ. 107. nu. 5.
& ſeq. qui id non dicit, & contra illum
vrget ratio, l. curabit, quam conſiderat Go-
meſ. d. num. 41.

52 Limit. vbi vendita fuit † hæreditas, &
lis pendeat, non ſuper tota hæreditate, vel
illius parte, ſed ſuper certo corpore bo-
norum, nam iſto caſu non eſt debita
euictio, Gloſ. in l. 1: C. de euiction. & in l. 1.
& 2. ff. eod. Nicol. Reuſner. deciſ. 12. lib. 1. n.
16. & ſeq.

53 Limit. vbi venditor † vendidit tantùm
iura quæ habebat, nam cum lata fuerit
emptoris culpa, non inquirendo, quæ eſ-
ſet talia iura, l. qui cum alio, ff. de reg. iur.
non eſt debita euictio, & ſoluendum pre-
tium non aliter, ac ſoluendũ eſſet, ſi em-
ptus fuiſſet iactus retis, Mantic. deciſ. 109.
num. 8. Menoc. conſ. 178. num. 23. Mangil. de
euiction. quæſt. 162: Caldaſ. ad Typum, inſt.
vendit. cap. 31. num. 116. Natt. conſ. 38. quo-
niam, num. 1. & ſeq.

54 Limit. vbi tempore † contractus immi-
nebat euictio euidenter, Tuſc. coucl. 360.
euictio, num 27. ſequendo Io. Fab. in §. nouiſ-
ſime, inſt de ſuſpect. tut. Iaſ. l. à diuo pio, §. ſi
poſt, de re iud. num. 2. in fin. addit etiam
dato fideiuſſore.

55 An autem donec emptori cauetur de
euictione, faciat ille fructus rei emptę ſuos
ita vt data cautione, neque ſit obligatus
ſoluere compenſatiuos, iuxta l. curabit, C.
de act. empt. non conueniunt Doctores,
56 nam † quod faciat fructus ſuos, & ceſſet
iſto caſu diſpoſitio, d. l. curabit, tenent Bal.
in l. 1. C. de bonis matern. num. 7. verſ. modo;
quem ſequuntur Afflict. deciſ. 20. quidam,
num. 5. Myſing. obſeruat. 56. quæſtio, verſ.
ſi tamen, Franc. Zoanet. rerum quotidian.
lib. 1. cap. 9. perpulcra, num. 11 cum alijs re-
latis à Mat. Berlic. concl. 39. par. 2. num. 15.
& in hanc ſententiam inclinat, Socin. con-
ſil 88. abunde, lib. 4. nu. 17. & Dec. conſ. 119.
pro tenui, num. 8: relati à Tuſc: concluſ. 360.
num. 11.

Nituntur qui relatam opinionem te-
57 nent † quia ſicuti venditor, qui nõ adim-
pleuit præmiſſa, non poteſt petere pretiũ,
l. Iulianus, §. offerri, ff. de action. empt. l. ædi-
les, §. ordinem, ff. de ædil. edict. ita nec po-
teſt petere fructus rei, cuius cauſa debe-
tur pretium, ſi non præſtat, quæ præſtare
debet, l. lecta, verſ. ſed cum, ff. ſi cert. pet.
58 addatur aliud ſimile, vt ſicuti † conceſſa
emptori dilatione ad ſoluendum pretium
rei emptæ, non debet interim aliquod in-
tereſſe ſoluere, quia durante dilatione non
eſt in aliqua mora, Gloſ. in cap. conqueſtus
de vſur. Alex. conſ. 121. viſis, & lib. 5. nu. 5.
verſ. quod licet, Socin. conſ. 176. præſent. lib.
2. in princ. & num. 1. Dec. conſ. 3. num. 13.
Crauet. conſ. 189. quando, num. 7. verſ. ſed
iſta opinio, vbi re probat tenentes contra-
rium, ita excuſari debet, vbi ſibi non præ-
59 ſtatur debita cautio, † niſi iniquitate tem-
porum, vel impotentia, ſeu paupertate
cogente impediatur venditor talem dare
cautionem, & interim emptor lucrum fa-
cit ex pretio, vt tradit Franc. Zoanet. rer.
quotidian. lib. 1. cap. 9. num. 13.

60 Contrarium, ſeu quod interim † ſint
debiti compenſatiui fructûs voluit, Bald.
in l. 2. C: de vſuris, num. 7. vbi relata con-
traria opinione, iſtam amplectitur, ea
ratione, quia interim non minuuntur fru-
ctus rei venditæ, & interuſurium eſt de-
bitum non ratione moræ, ſed ex æquita-
te, quia emptor non debet frui re, & pre-
61 tio, ſicuti & ex eadem æquitate † vendi-
tor qui fundum vendidit, ſed non tradi-
dit illum, debet recipiendo reliquum tra-
dere fundum cum rata fructuũ percepto-
rum, vt voluit Bald. in l. 4. C. de action. emp.
n. 19. Bald. in d. l. 2. ſequuntur alex. conſ. 147.
perſpectis, lib. 5. num. 3. Socin. conſ. 176. præ-
62 ſens, lib. 2. num. 1. † ampliando etiam, ſi
res vendita eſſet ſterilis, & nullos ferens

Digitized by Google

fructus, quia ſufficit venditorem tradidiſ-
ſe, & emptor ſat dicitur percepiſſe, conſe-
quendo quæ volebat, latius dicta *Bald. cõ-
probando, nu.4. Ioan. de Anania in cap. con-
quæſtus 8. de vſuris, n.2. verſ. quærit etiam,
vbi Bald. idem ſenſit, Corn. conſ. 59 num. 5.
in princ. & fin. lib. 3.* ea motus ratione,
63 † quia interuſurium eſt debitum ratione
fructuum, non autem ex implemento cõ-
tractus, & ſufficere, quod emptor habeat
facultatem illos percipiendi, licèt non
perceperit, idem cenſuit *Pariſ. conſ. 60. lib. 1
num. 38. Caſal. conſ. 48. nu. 42. qui ſequitur
Bald. in d. l. 2. & Io de Anan. in d. cap. cõque-
ſtus, relati à Borgnin. deciſ. 4. num. 6. verſ. 11.
Cagnol. in l. curabit, C. de action. empt. n. 32.
vbi de communi Dec. conſ. 119. num. 5. verſ.
64 ſexto*, ea motus ratione, † quia per immi-
nentiam litis, & non præſtitam cautionẽ,
non impeditur, nec minuitur vſus rei, &
fructus, ſeu interuſurium debitum eſt ex
æquitate, non ratione moræ, idem repe-
tit *Hondad. conſ. 30. lib. 1. n. 34. vbi alios re-
fert, & latius conſ. 44 eod. lib. Vrſil. ad Afflic
deciſ. 20. n. 8. relati à Borgnin deciſ. 4. par. 1.
num. 3. in fin. & num. 4. Cæſal. conſ. 48. n. 42.
& conſ. 609. magiſic. n. 7. & ſeq. Surd. conſ.*
101. *num. 20. in fin. & 23. vbi alios refert,
Paſcal. de pat. poteſt. lib. 1. cap. 8. num. 7. in
65 fin. & num. 8.* ampliando † etiam ſi con-
uentum fuerit, nè emptor ſit obligatus
ſoluere pretium, antequam idoneę caueа-
tur de euictione, addendo non eſſe rece-
dendum ab iſta veriſſima concluſione,
etiam quod fundus venditus ſit ſterilis,
Hartman. Piſtor. quæſt. 6. lib. 3. num. 14. aſſe-
66 rendo *Bald.* † rectius ſenſiſſe *in l. 2. C. de
vſur.* quam ſenſit *in l. 1. C. de bon. matern.
Maſtril. & ab illo relati, deciſ. 160. num. 12.
67 & ſeq. plurib.* ampliando † etiam ſi lata
fuit ſententia ſuper euictione, & pendeat
appellatio, idem ſtatuendo de vaſſallo, qui
pendente cauſa euictionis debet præſtare
ſeruitium, *Hondad. conſ. 30. lib. 1. num. 34.*
vbi plures congerit, *Fuſcus ſingul. §. em-
ptor.*

§. II.

SVMMARIVM.

*Diues non iuratur ſuſpectus de fuga, nec cogi-
tur ſatiſdare 1. non excuſatur à ſatiſdatione,
ſi immineat euictio rei quam vendidit 2.
Contrarium 4. 7. 8. Ampl. 5. 6. Concorda 9.
10. 11.
Alexander conſ. 65. lib. 5. declaratur 12.*

1 QVamuis diuitiæ excuſent † à ſatiſ-
datione, & nè quis de fuga ſuſpe-
ctus iurari poſſit, *Gloſ. §. ſuſcepto, verb. per-
ſonali, auth. de exhib. reis, Marſil. de fideiuſ.
num. 245. & ſeq. Clar. §. fin. quæſt. 46. n. 12.
verſ. dicitur Curtius, tractat. de ſequeſtris,
2 num. 33. & ſeq.* non excuſant tamen † ven-
ditorem quominus conſequatur pretium
rei venditæ, niſi idonee caueat de euictio-
ne, ſi illa immineat, *vt dixi ſupra hoc cap.
ampliat.* 1. & voluerunt relati à *Surd. conſ.
36. nu. 14. circa med. verſ. poſt Alberic. Grat.
conſ. 135. lib. 2 num. 13. in fin. Borgnin. dec. 4.
3 par. 1. num. 3. in fin.* ampliando præſertim
ſi lis ſit mota, vel ſequeſtratum pretium,
vel venditor ſciebat rem eſſe alteri hypo-
thecatam, vel alienam, *relati à Surd. de-
ciſ. 183. numer. 1. & ſeq. & ab Hart. Piſtor.
quæſt. 6. lib. 3. num. 9. vbi de communi, &
latè Surd. deciſ. 295. Iacobo, num. 13. & ſeq.
relati à Rota diuerſ. deciſ. 281 par. 2. nu. 40.
verſ in contrarium, à Iaſ. l. 1. ff. qui ſatiſd.
cogant, num. 17.*
4 Contrariũ † voluit *Alex. conſ. 65. Omiſ-
ſis, lib. 5. num. 6.* vbi de magis communi te-
ſtatur, non differre an fideiuſſoribus, vel
hypotheca bonorum caueatur, *Nat. conſ.
267. electus, num. 4.* concludens omni ca-
ſu, quo à lege, vel ſtatuto danda eſt fide-
iuſſio, illam non præſtandam ab eo, qui
manifeſtè eſt diues, & ſoluendo, & paria
eſſe cauere fideiuſſoribus, & hypotheca
bonorum, idem firmat *Afflict. deciſ. 171.
quidam, num. 3.* qui ambo plura referunt
ad comprobandam hanc opinionem, *Vr-
ſil. ad Afflict. deciſ. 241. numer. 5.* ampliando
5 † ſiue res poſſit pure, vel ſub conditione
euinci, *Mandoſ. ad Rom. conſ. 67. verb. poſ-
ſidere,*

Digitized by Google

ſidere, *Marſil.de fideiuſ. num.*179. *&* 228. *Hart.Piſt.quæſt.*6.*lib.*3 *num.*9.*in fin.* concludentes, ſi ex legis, vel ſtatuti diſpoſitione dandus ſit fideiuſſor, quod excuſetur, qui poſſidet immobilia, *Franc.Bec.* loquens de officiali obligato dare fideiuſſorem, *conſ.*1.*num.*19. *Ancar.Regienſ.* *ſequendo Nat.quæſt.*34.*lib.*3.*num.*4.*addendo num.*8.*verſ.cæterum*, excuſari à datione
6 fideiuſſoris non ſolum pro lite mota, ſed & pro quacumque alia mouenda; præſertim ſi proceſſura ſit ex obligatione conditionali, vt ſubdit *num.*9. *Hart.Piſtor.q.*5. *lib.*3.*num.*21.*&* *quæſt.*6.*num.*9. *verſ.Non tamen*, & latè hanc opin. defendit *Petrus Heig.quæſt.*36.*par.*1.*num.*25.*&ſeq.relatis Afflict.deciſ.*171. *circa fin. Menoc.de arbit. Iud.caſ.*224 *num.*4.*Caballin.de euict.* §. 5. *num.*49.*verſ.verum*, *&* §.2. *num.*18.*Nat. conſ.*267.*num.*4.*Scrad.de feud.par.*10. *ſect. fin.num.*335. *Surd.deciſ.*295.*num.*3.*&ſeq.* *&* *deciſ.*183.*num.*10. *&ſeq.* qui loquitur,
7 vbi quid fuit † venditũ à Principe, ſeu Fiſco, relata *Rota diuerſ. deciſ.*281.*par.*2.*n.*4. *Marin.Frec.de præſent.inſtrum.par.*7.*q.*7. *num.*7.*Hondad.conſ.conſ.*30.*lib.*1.*numer.*33 *Iaſ.latè probans in l.*1.*ff.qui ſatiſd. cogant num.*18. *&* *ſeq.verſ.ſed iſtis*, *relati à Tuſc. concluſ.*360.*euictio*, *numer.* 14. *&* 29. *&* *ſeq.*

8 Concordari poſſunt, vt † prior opinio ſit vera, vbi venditor diues non cauit hypotheca bonorum, neque cautionem obtulit, poſterior verò vbi is cauit, & obtulit, vt conſiderant *Hart.Piſtor.quæſt.*6. *lib.*3.*num.*10.*Petr.Heig.quæſt.*36.*num.*51.
9 Item an venditor habeat alia bona, vel nõ quibus ſit cautum emptori, vt priori caſu vera ſit ſecunda opinio, ſecundo verò adherendum primæ, *Oſaſc.deciſ.*24.*nu.*13. *Vrſil.ad afflict.deciſ.*241.*num.*5.

10 Item quod prima opinio procedat, † ſi quis ſit diues, ſeu poſſideat ſtabilia extra locum iudicij, ſecunda ſi in loco iudicij, vt colligo *ex Surd.deciſ.*295.*numer.*11. *&ſeq.* vel vt idem, *num.*14.*&ſeq.* ſubdit an lis ſit mota ex iure puro, vel conditionali; vt priori caſu vera ſit ſecunda opinio, & ita
11 loqui † *Alex.d.conſ.*65.*lib.*5. ſi verò ex puro iure, vera ſit prima opinio, idem dixit *Ancar Reg.quæſt.*34.*lib.*3.*num.*10.*Vrſil.ad Afflict.deciſ.*241. *num.*5. *Rota diuerſor.deciſ.*281.*par.*2. *nu.*40. *in fin.* concludit hoc eſſe arbitrarium Iudici.

---

§. III.

SVMMARIVM.

Potẽtia proxima actui habetur pro actu 1. *Amplia* 2.

Vendens rem alteri hypothecatam petendo pretium illius, repellitur exceptione doli 3. *Ampl.*4.5,

Executio ſententiæ latæ ad fauorem venditoris retardatur, ſi probetur rem venditam eſſe alteri hypothecatam 4. *&* *quare* 5.6.7. *Amp.*11.12.12.15.17.18.19.20.21.26.27.29 *Limit.*31.

Conſiderandum eſt, quod caſu, vel natura accidere poteſt 6.

Venditor vt conſequatur pretium, debet tradere rem liberam 7.8.*Ampl.*10.

Libera non dicitur res, quæ alteri ſeruit, vel euinci poteſt 9.13.21.

Scientia generalis, quando ſufficiat 12.

Obligatio rem tradi, habet annexam obligationem rem dari 10.

Emptor poteſt conuenire venditorem, vt res vendita ſibi tradatur libera, etiam quod nõ ſit illi mota lis, & agere ad damna, & intereſſe ideò paſſa 13.14. *Ampl.*15.26. *Quomodo illi conſulatur, ſi venditor non habet fideiuſſorem* 16.

Pignus purum, & conditionale differt 22.

Cenſus cõſignatiuus impoſitus ſuper fundo hypothecato, qui aſſeritur liber, an reſcindatur 28.

L. ſi poſt perfectam, *C. de euiction.* *&* *L. ex his*, *C.de euiction. differunt* 30. *&* 31.

1 QVia de potentia † ad actum breui reducibili, idem iudicatur, quod de ipſo actu, *l.penu.ff.de milit.teſtam.* quare de proximo liquidando, ad liquidum admittitur cõpenſatio, & breui bannien-
2 dum habetur † pro bannito, *Barboſ. l.diuortio* §.9. *ob donationes*, *ff.ſol. mat. n.*271 *Hondad.conſ.*111.*lib.*1.*num.*42 *cum alijs cumulatis in meis Collectan.ad d.l.penul.* Ideò cũ Imperator Antoninus *in l.ex his præ-*

Digitized by Google

3 *diſs, C. de euiction.* † ſanxerit exceptione
doli, repelli venditorem petentem pretiū,
ſi probetur vendidiſſe rem alteri hypothe-
4 catam. Tantò magis retardabitur † exe-
quutio ſententiæ latæ ſuper pretio ſoluen-
do ſi excipiatur, & probetur de eiuſdem
rei venditæ hypotheca, quia cui datur a-
5 ctio, † multò magis conceditur exceptio,
*l. nemo, §. cui damus, vbi Dec. & Cagnol. ff.
de reg. iur.* vt expreſsè voluit *Ripa in l. 1. §.
ſi hæres, ff. ad Trebel. num. 32.* vbi notat pro
cautella impotentis ad ſoluendum pretiū,
vt excipiat fundum venditum eſſe hyppo-
thecatum pro dote vxoris venditoris, ſe-
quitur, *Surd. conſ. 36. quamuis, num. 11. &
ſeq. & num. 14. circa med. verſ. & vult poſt
Guid. n. 3. Hart. Piſtor. quæſt. 5. lib. 3. nu. 20.
verſ. & hæc, Morla de empt. & vendit. nu-
mer. 108. Surd. deciſ. 295 num. 7. Neuizan.
conſ. 37. nu. 1. et 3 circa fin. ante Rip. idem
dixerat Alberic. in l. habitationem, §. fin. ff.
de pericul. et commod rei vendit. Grat. con-
ſil 135. lib. 2. num. 7. Burſat. conſ 194. viſis,
num. 13. Angel. in l. 3. C. de euiction.* adden-
do hāc eſſe cautellam ad fauorem empto-
ris ſtudentis diferre pretij ſolutionem,
aduerſus quam datur remedium, data
cautione, & alia ſecuritate *relata infra
§. 4. in fin. Oſaſc. deciſ. 24. numero 6.* qui
loquitur vbi res eſſet obnoxia reſtitu-
6 tioni, eam *n.* 8. afferens rationem, † quia
magnifaciendum eſt, quod caſu, vel na-
tura accidere poteſt, *Surd. deciſ. 183. Bo-
na, num. 1. circa fin.*

7 Ratio relati aſſumpti † addi poteſt, quod
cum ad effectum, vt venditor conſequa-
tur conuentum pretium, debeat tamquā
agens ex contractu reciproco, tradere
8 rem liberam, *l. cum † venderes, ff. de cont.
empt. Bald. in l. fin. C. de pact. inter empt.* ad-
dendo venditorem debere tradere non
ſolùm rem liberam, ſed etiam quæ liberè,
& tutè poſſideri poſſit; non enim dicitur
9 res libera † quæ alteri, vel ſeruit, vel à cre-
ditoribus euinci poteſt, *Neuiz. cōſ. 37. n. 2.
in princ.* addendo poſſe, donec liberetur
retineri pretium. Quam quia obligatio
10 † rem tradi, mixtam habet obligationem
rem dari, *Bart. l. certi condictio, ff. ſi cert.
pet. num. 22. vbi Dec. nu. 11.* non dicitur res
data, niſi libera fuerit tradita, ita vt do-
minium ab alio auocari non poſſit, *l. Iu-
lianus, §. qui fundum, vbi Iaſ. num. 3. ff. de
verb. oblig. et aduertit Serafin. deciſ. 321. in
cauſa num. 9.*

11 Ampl. quod ſi † venditor ſciat rem ven-
ditam alteri eſſe obligatam, poſſit emptor
ante motum euictionis iuditium, agere
contra illum ad intereſſe, *l. ſeruus quem,
§. fin. ff. de act. empt. l. ſi hominem, ff. de ſolut.
et tradunt Doctores, et præcipuè Butrigar.
in l. qui rem, C. de euiction. et cenſuit Rota
teſte Serafin. deciſ. 321. nu. 4. idem repetens
coram Card. Pamphilio in Roman. pecunia-
ria, 25. Iunij* 1601. & ſufficit ſcientia † in
genere, *Rot. diuerſ. deciſ. 281. par. 1. nu. 23.
Surd. deciſ. 22. deduxit, num. 6.* ampliando
etiam ſi nulla ſit mota lis.

13 Ampl. idem dicendum, † ſi res vendita
ſit ſubiecta fideicommiſſo purificato, vel
purificando, ſub conditione, nam cum
iſto caſu ante motam litem poſſit emptor
ignorans fideicommiſſum agere cū em-
ptore, vt res libera ſibi tradatur, *Gloſ fin.
l. qui rem, C. de euiction l. 2. C. de euiction.
l. quod ſi in diem, ff de pet. hæred. Dec. conſ.
483. pro reſolutione, num. 18. l. Iulianus, ff.
qui fundum, ff. de verb oblig. numer. 6. Alex.
conſ. 63. diligenter, lib. 6. num. 11.* addendo
14 in tali † actione comprehendi damna, &
& intereſſe, quem ſequuta eſt *Rota teſte
Serafin. deciſ. 671. num. 7.* & in terminis ita
cenſuit *Senatus Pedemontanus teſte Oſaſc.
deciſ. 24. propoſitum, num. 2. verſ. in contra-
rium*, ea motus ratione, quod ſi tali caſu
15 datur actio ad pretium, † multò magis
concedenda eſt retentio, idem latè com-
probans, *num. 6. & ſeq. & num. 13. & ſeq.*
16 † docet quomodo caueatur emptori, ſi
venditor non habet fideiuſſorem, *Surd.
conſ. 13. num. 16.*

17 Ampl. præſertim † ad effectum dedu-
cendi quanti minoris ipſe emptor emiſſet
rem hypothecatam, *§. fin. inſtit. de empt.
& vend. l. ſeruus quem, §. fin ff. de act. empt.
vbi Fulgoſ. & Sal. cum alijs cumulatis à Ne-
uizan conſ. 37. quod poſſit, num. 5.*

18 Ampl. quod ſi venditor † ſciebat rem
eſſe hypothecatam, vel alio vinculo ob-
noxiam, repellatur à petitione pretij, niſi
rem liberet, quamuis conuenerit cū em-
ptore, quod obligatus eſſet de euictione,
niſi pro dato, & facto ſuo, *l. 1. in fin. ff. de
act. empt. l. tenetur, §. fin. l. emptorem, ff. eod.*

Oſaſc.

Oſaſc deciſ.24.num.2.Surd.deciſ.165.nu.1.
& num.2.8. & ſeq. latè comprobat,*& cō-*
*ſil.36.num.*10.11.13.16.
19 Ampl. etiam, † nulla ſit mota lis, *Alex.*
*conſ.65.omiſſis,lib.5.num.4.*exemplum re-
ſerens, ſi res vendita erat pro dote vxoris
venditoris obligata purè, non autem ſub
conditione, vt deinde latè eſt perſequu-
tus, *Ancar.Reg.quæſt.24.lib.3. num.8. in*
fin.& num.9 Surd.deciſ.22.deduxit,num.6.
& deciſ.165.num.5. in fin.& conſ.36.n.22.
*in fin.Paſchal.de pat.poteſt.par.1.cap.8.n.*10:
in princ.Surd.conſ.13.nu.16.Morla de empt.
*& vend.num.*108. *verſ.etenim.*
20 Ampl. etiam, ſi venditor † ignoret rem
eſſe alteri hypothecatam, *l.1.§ ſi cauſa*,
ff.de ædil.edict.Surd.deciſ.165.num.8.in fin.
*ſubdens n.*10. quid operetur iſto caſu igno-
rantia, & latiùs *conſil.* 15. *numer* 16. *et*
ſeq.
21 Ampl. etiam, ſi hypotheca, † vel aliud
vinculum ſit conditionale, *l.1.§.ſi hæres,*
ff.ad Trebel.l ſi ſeruus in princ.ff.de condit.
furtiu.Alex.conſ.63. Diligenter,lib.6.n.11.
circa princ. Neuiz.conſ.37.quod poſſit,nu.2.
circa fin. Surd.conſ.36. num.14. circa med.
verſ.Soc.allegat.Vrſil ad Afflict. deciſ.241.
reprobando,Alex.ſibi nonconſentiente,Vinc.
de Franc.deciſ 200.citatus, num. 14. et ſeq.
22 vbi ponit differentiam inter † pignus pu-
rum, & conditionale in re vendita, *Oſaſc.*
deciſ.24.nu.2. circa med. 6. & 7. rationem
refert Menoch.conſ.89.non leuis, num.141.
in fin. & num.142. & ſeq. latè probat re-
lati *ab Hart.Piſtor quæſt.5 .lib.3.num.20.*
circa fin.Tuſcus concl.360.euictio num.37.
& ſeq.
23 Contrarium † voluit, *Alex.conſ.65.omiſ-*
ſis,lib.5.num.4.& latè Ancar.Regienſ.q.34.
lib.3.num.8.in fin.& 9. & ſeq.relatià Surd.
conſ.36.nu.14.verſ.ſecundo, & Menoc. con-
ſil.89.non.num.141.in princ.
24 Concordari tamen poſſunt, † vt per
Anzel,conſ.121.num.2. verſ.quædam, Vinc.
de Franc.deciſ.200.num.15.& ſeq. Guttier.
practic.quæſt. lib.2.quæſt. 169. numer. 5.
Oſaſc.deciſ.24.num.13.Petr.Heig.quæſt.36
num.20.Tuſc.concl.360.euictio, numer.37.
& ſeq.
26 Ampl. vt iſto caſu † ſit in facultate em-
ptoris contractum reſcindere, *Surd.cōſ.13.*
*num.*18.19 2.6.*Paſchal.de patr.poteſt.par.1.*
cap.8.numer.10.in princ. & an reſcindatur
venditio plurium rerum, ſi detegatur vna
tantùm hypothecata, *Gabriel. conſ.49. &*
ſeq.lib.2. & Cæſar Barzia deciſ.52.
27 Ampl. vt nec audiatur † venditor volēs
fideiuſſoribus cautum facere emptorem,
Fab.Turret.conſ.67.numer.8. lib.3.Paſcal.
de patr poteſt.par.1.cap.8.num.10.circa fin.
ſubdens, quando idem dicendum, ſi ven-
ditus fuit conſignatiuus cenſus ſuper fun-
28 do, qui detegitur alteri obligatus † an re-
ſcindatur cenſus, *Gratian. deciſ.13. Surd.*
conſ.36.num.14.verſ.fortius.
29 Ampl. etiam, ſi emptor † totum pretiū
ſoluerit, *Gloſ.l.ex bis prædijs*, C *de euiction.*
Rip.in l.1.§.ſi tuus, ff.ad Trebel. numer.31.
& 32. Oſaſc.deciſ fin. numer. 4. & 5. Mor-
*la in empor.iur.cap.de cont.empt. num.*108.
verſ.at quando, in fin. notans ideò diffe-
30 rentiam † diſpoſitionis inter *l poſt perfe-*
ctam, & d.l.ex bis, vt illi non ſit locus, ſi
ſolutum fuit totum pretium iſti ſecus.
31 Limit. vbi hypotheca, † vel aliud vin-
culū non eſt omninò certum, vel diſputa-
bile, ſeu altiori egens indagine, *Surd.con-*
ſil.36.num.14.circa fin.verſ.tamen verior,
32 *ſubdens l.ex ijs prædijs, C.de euiction.* † in-
telligi vbi ius eius, qui de euictione agit,
eſt omninò certum, *Hart.Piſtor.quæſt.6.*
lib.3.num.13.in fin.

---

§. IV.

SVMMARIVM.

Euictione imminente rei emptæ, emptori con-
ſulitur fideiuſſore dato 1. *ampl.*2.5.9.10.11.
12. *Limit.*16.17.19.20.21.22.27.
Emptori ſi immineat, euictio danda eſt cautio
euictionis 2. *Ampl.*3.5.6.7.13.*reſtituendum*
eſt illi pretium, vbi ius euincentis eſt cer-
tum, ſeu notorium 16.
Clauſula pro dato, & facto ſuo tantùm teneri
voluit 7.
Fideiuſſor dandus in caſu euictionis, debet ha-
bitare, vbi eſt ſita res, cuius cauſa ille obli-
gatur, licèt non ſit eiuſdem fori 13.
Inueſtimentum faciendum eſt in loco contra-
ctus, ſi de illo faciendo ſit conuentum 14.
Fideiuſſio danda ex voluntate, & danda
ex

ex neceſſitate, differt 15.
Præſumptiones, & coniecturæ ſunt Iudici ar-
bitrariæ 18.
Io. Andreas reprobatur 24.
Depoſitatum pretium retinet emptor, ſi poſtquã
fuit factum, mota ſit lis ſuper re vendita
25. & quare 26.
Bartol. interrogatus de mane, reſpondebat die
ſequenti 3.

SIuè per mendicata ſuffragia, vel difu-
gia, ſiuè verè, & realiter immineat
euictio rei venditæ, qua de cauſa retarda-
tur conuenti pretij ſolutio, conſultum
dixi ſupra in regula conſtituta hoc cap. n. 51.
1 ſi à venditore † fideiuſſoribus caueatur
emptori, iuxta l. ſi poſt perfectam, C. de
euict. l. habitationem, §. fin ff. de pericul. &
& commod. rei vend. Grat. & ab illo relati,
conſ. 135. num. 5. Neuiz. conſ. 37. num. 15. &
ſeq. Marin. Frec. de præſent. inſtrum. par. 7.
quæſt. 6 num. 2. Hondad. conſ. 30. lib. 1. n. 32.
ſed quia hoc non eſt perpetuò verum, &
latiùs patet, ideò iuxta præſcriptam mihi
methodum, per ampliationes, & limita-
tiones, relatum aſſumptum examinabo.
Cautio autem idonea, quæ dicatur iſto
caſu, tradidit Caſt. conſ. 46. lib. 1. in fin. verſ.
Breuiter.
2 Ampl vt non ſolùm ſit † præſtanda cau-
tio pro imminente lite, ſed & pro quacũ-
que alia, quæ imminere poſſet, l. fin. §. fin.
ff. de reſcind. vendit. Caſt. conſil. 46. ſuper eo
quod, lib. 1. num. 1. & ſeq. ea ratione, vt
ego addo, quia imminente euictione ex
vna cauſa, probabiliter dubitari poteſt,
poſſe inſurgere aliam, ex regula l. pater, §.
quindecim, ff. de legat. 3. ante Caſt. idem
dixerant, Bart. Bald. Alberic. & reliqui poſt
illos, in l. ſi poſt perfectam, C. de euict. An-
gel. conſ. 121. Caſt. conſ 46. lib. 1. Grat. conſ. 135
lib. 2. numer. 15. in fin. & 18. Caballin. de eui
ction. §. 6. num. 12. Surd. conſ. 36. num 14. poſt
med. & deciſ. 183. Bona, num. 1. addendo
3 etiam, quod † venditor ſit ditiſſimus, &
deciſ. 295. Iacobo, num. 9. vbi plures con-
cordantes refert, teſtando de communi
antiquorum, & modernorũ opin. & n. 19.
& ſeq. refert fuiſſe iudicatum, cauendum
eſſe pro omni lite mota, vel mouenda in
parte, ſi pro parte fuit mota, Rota diuerſ.
deciſ. 281. par. 2. num. 1. Hart. Piſtor. quæſt. 6
lib 3. num. 5. in princ. & verſ. ſed cum,
vbi de communi, & æquiori teſtatur, &
num. 6. latè comprobat, Ancar. Reg. q. 34.
lib. 3. num. 1. circa fin. relati ab Alberic. in
l. habitationem, ff. de pericul. & commod rei
vend. licèt ipſe nihil decidat, Aretin §. no-
uiſſime, inſt. de ſuſpect. tut. numer. 3 in fin.
Paſcal. de pat. poteſt. par. 1. cap. 8. n 7. Giurba
deciſ 100. B. Anton. nu. 31. Tuſcus concl. 360
euictio, numer. 5. & ſeq. vbi plures conge-
rit teſtantes de communi conſuetudine,
idem latè repetens, num. 46. & num. 47. 50.
4 Contrarium, † quod ſufficiat cauere
pro lite mota, voluit Fulgoſ. in l. habitatio-
nem, §. fin. ff. de pericul. & commod. rei vẽd.
quem defendunt Rub-Alex. in l. non ſolùm,
§. morte, ff. de nou. oper. nunc. n. 80. & Made.
relatus ab Hart. Piſtor. quæſt. 6. lib. 3. nu. 5.
circa med. & num. 6. in fin. teſtans opinio-
nem Fulgoſij eſſe veriorem, & in hanc ſen-
tentiam inclinat Bart. in l. 1. §. ſtipulationũ,
ff. de prætor. ſtipul. Petr. Heig. quæſt. 36. n. 60
in fin. teſtans de veriori, cum prius, n. 58.
& ſeq. aſſeruiſſet præcedentem eſſe com-
muniorem, relati à Tuſc. concluſ. 360. eui-
ctio, num. 47. & ſeq.
5 Ampl. etiam ſi † conuentum fuiſſet, nè
venditor de euictione ſit obligatus, quia
ſatiſdandum eſt ratione pretij reſtituendi,
Surd. conſ. 36. quamuis, num. 25. Celſ. Vgo.
conſil. 111. in fin. ſequitur eos Hart. Piſtor.
quæſt. 6. nu. 7. & dixi de Laudem. lib. 2. q. 48.
verſ. etiam quod emptor, Tuſcus 360. eui-
6 ctio, num. 7. addendo † procedere, etiam
quod dictum fuerit, neque teneri ad pre-
tij reſtitutionem, Surd. conſ. 36. num. 25. vel
7 pro dato, † & facto ſuo tantùm, vt ſubdit
Tuſc. d. concl. 360. num. 18. & 44. & ſeq.
8 Contrarium videtur † tenere, Hondad.
conſ. 30. lib. 1. num. 31. dum voluit ceſſare
fideiuſſionem, vbi cogitatum fuit de eui-
ctione, per dationem in ſolutum alterius
rei, vice eius, cui imminet euictio, ſequen-
do Nat. conſ. 267. num. 2.
6 Quid autem dicendum, † ſi euictio im-
mineat ex iure conditionali, dixi ſupra
§. 3.
10 Ampl. etiam, ſi res † vendita eſſet alie-
na, Barbat. conſ 6. lib. 4. col. 2. Socin. conſil.
208. vol. 2. col. fin. verſ ſecũda defenſio, quos
refert, & ſequitur Neuizan. conſil. 37.
num. 17.

11 Am-

11 Ampl. etiam, † vbi periculum euictio-
nis natum eſt poſt contractum, facto ven-
ditoris, qui deinde vult vendere omnia
bona ſua, & aliò ſecedere, *Petr. Heig. q. 36.*
addendo iſto caſu cauendum eſſe fideiuſ-
ſoribus, vel pignoribus in loco rei vendi-
tæ, relatis *Petr. Peeb. de iur. ſiſtend. cap. 45.
num. 14. & ſeq. Pariſ. conſ 99. lib. 3. nu. 38.
Gomeſ. ad leg. Taur. 66. num. 1.*

12 Ampl. quod ſi venditor † non caueat
emptori pro lite mota, emptor non ſit
obligatus ſoluere fructus compenſatiuos,
*vt ex Bald. in l. 1. C. de bon. mat. num. 5. fir-
mat Tuſc. concl. 360. num. 11.*

Contrarium tenet *Cagnol. in l. curabit,
C. de act. empt. num. 31 & ſeq. & dixi ſupra
§. 1.*

13 Fideiuſſor dandus † iſto caſu nō refert,
quod non ſit eiuſdem fori, cuius eſt ven-
ditor, modo habitet in loco, vbi res eſt
ſita, & ibidem conueniri poſſit, licèt in
diuerſo foro, *Iaſ. in l. ſi fideiuſſor, §. ſi ne-
ceſſaria, ff. qui ſatiſdat. cogant num. 2. 3. et 8.*
74 addendo † idem dicendum de inueſtimē-
to faciendo ex conuentione, vt fiat in lo-
co contractus, latè *Marſil. de fideiuſ. n. 262
et in l. de minorum, § plurimum, ff. de quæſt.
num. 35. Hart. Piſtor. quæſt. 5. lib. 3. num. 8.
et ſeq.* faciens differentiam, an fideiuſſio
15 ſit danda † ex voluntate, vel neceſſitate,
*vt dixi de differentijs, verb. iur. §. fideiuſ-
ſio neceſſaria, et voluntaria, Marſil. ſequi-
tur Rol. à Val. conſ. 58. lib. 1. num. 16. Boer. de-
ciſ. 99. num. 3. et 4.*

16 Limit. vbi ius † euincentis eſt notoriū,
ſeu certum eſt rem poſſe euinci, nā tunc
venditor tenetur pretium reſtituere, nec
venditor cogitur fidere cautioni, quæ ſę-
pè aparet bona, & eſt mala, *l. ex his præ-
dijs, C. de euict. Io. Fab. in § nouiſſime, inſt.
de ſuſpect. tut. quem refert et ſequitur Surd.
conſ. 36. num. 14. verſ. fortius, Maſtril. de-
ciſ. 160 num. 6. Hart. Piſtor. quæſt. 6. lib. 3. n.
13. Neuizan. conſ. 37. num. 8. in fin. et nu. 9.
et ſeq. Seraſin. deciſ. 321. num. 10. et ſeq. Petr.
Heig. quæſt. 36 num. 55. et ſeq. Giurba de-
ciſ. 100. D. Anton. num. 27. in fin. et num. 30.
circa fin. Tuſc. concl. 360. euictio, num. 40.
et ſequen.* vbi refert diſentientes, & con-
cordat.

17 Limit. vbi venditor † allegat emptorē
dolo, & fraude differendæ ſolutionis, cu-
raſſe ſibi moueri litem, & genere aliquo
probationis iuſtificaret intentionem ſuā,
*Neuizan. conſ. 37. numer. 9. Vrſil. ad Afflict.
deciſ. 171. quidam, num. 2. Menoch. de arbit.
Iud. caſ. 224. Debitores, num. 7. et ſeq.* ad-
dendo ſufficere coniecturas, & bonum eſ-
ſe iſto caſu habere Iudicem amicum, quia
18 coniecturæ, † & præſumptiones ſunt ge-
nus probationis Iudici arbitrarium.

1 Limit. vbi venditor † denuntiata lite
auctori ſuo diuiti, ille ſuſcipit in ſe litem,
*Afflict. deciſ. 171. quidam, num. 3. vbi Vrſil.
plures conſenſientes refert, nu. 1. Rub. Alex.
l. non ſolùm, §. morte, ff. de nou. oper. nunc.
Hart. Piſtor quæſt. 6. lib. 3. num. 11.* eam affe-
rens rationem, quia is auctor, ſeu defen-
ſor eſt inſtar fideiuſſoris, *Marin. Frec. de
præſent. inſtrum. quæſt. 7. par. 7. num. 7. Tu-
ſcus concl. 360 euictio, num. 29. et ſeq.* ad-
dendo idem fortius dicendum, ſi ille ſuſce-
pit litem.

20 Limit. vbi euidenter † patet, non ſu-
beſſe periculum euictionis, ſed per calum-
niam lis fuit mota, cauſa differendi ſolu-
tionem pretij, *l. non idcircò in fin. C. de
cont. empt. Surd. conſ. 36. num. 14. circa med.
et fin. Ancar. Regienſ. quæſt. 34. lib. 3. num. 7.
Rot. diuerſ. deciſ. 281. par. 2. num. 4. Neuiz.
conſ. 37. num. 9. Hart. Piſtor. quæſt. 6. lib. 3.
num. 12. Petr. Heig. quæſt. 36. num. 13. et 14.*
exemplum referens, ſi ſubornetur aliquis
ad litem mouendam.

21 Limit. vbi lis † fuit à venditore affecta-
ta, *Surd conſ. 32. quod dominus, num. 3. et
ſeq. et conſ. 36. nu. 14. circa med. et fin. Hart.
Piſtor. quæſt. 6. lib. 3. num. 12. Paſcal. de pat.
potev. par. 1. cap. 8. num. 9. Mangil. de euict.
num. 47. et ſeq.*

22 Limit. vbi pretium † integrè, ac verè,
& realiter fuit creditori ſolutum, *Gloſ. in
l. ſi poſt perfectam, verb. ante pretium,
C. de euiction. Caſt. conſ. 46. lib. 1. et in l. 1. §.
ſtipulatio duplæ, ff. de prætor. ſtipul. Surdus
conſ. 36. num. 14. in princ.* addendo, quod
ſoluto pretio, alio remedio eſt agendum,
quam beneficio, *l. ſi poſt perfectam, C. de
euiction. Hartman. Piſtor. quæſt. 6. lib. 3. n. 3.*
eam afferens rationem, quia ſoluto pre-
tio, & re tradita, euictio non dicitur im-
minere in limine contractus, qui eſt abſo-
lutus, ac etiam, quia fideiuſſioni eſt locus,
nè emptor retineat pretium, quo ſoluto
ceſſat

Digitized by Google

ceſſat retentio, *Morla in empor.iur.de con-
tr.empt.numer.*108.*verſ.Colligitur etiam,*
*Maſtril.deciſ.*160.*num.* 11. *Mudæ.de act.*
*empt.cap.quomod.de euict.caueat,num.*1.6.
*& ſeq.Petr.Heig.quæſt.*36.*num.*9.*& ſeq.*
23 Contrarium † voluit *Io. Andr. ad Spec.*
*de empt. & vendit.vt refert Hart.Piſt.q.*6.
*lib.*3.*num.*3 *in fin.Marin.Frec.de præſent.*
*inſtrum.par.*7.*quæſt.*7.*num.*2.*&* 5. *ſed Io.*
24 *And.* expreſsè † reprobat *Mudæ.in l. cui*
res, ff de act.empt. capite quomodo de euict.
*cauendum ſit, num.*6. *relati à Tuſc.concluſ.*
360.*euictio, num.*24.

Notandum tamen me non ſine cauſa
25 dixiſſe ceſſare diſpoſitionem, † *l. ſi poſt*
perfectam, C.de euiction. vbi verè, & rea-
liter eſſet creditori ſolutum pretium, quia
ſi illud eſſet depoſitatum, & poſt depoſi-
tum mota eſſet lis, dicetur imminere eui-
ctionem, poſſet emptor depoſiti retentio-
nem obtinere, *Rot.diuerſ.deciſ.*281.*par.*2.
*num.*7. *& ſeq.* vel idem pretium conuer-
ſum eſſet in aliam cauſam, veluti ſi em-
ptori datum ſit ad computum dotis, pre-
tium rei ſibi venditæ, nam ſi in caſu reſti-
tutionis dotis immineret fundi vẽditi eui-
ctio, daretur illi retentio, *Caſt. conſ.*46.
*lib.*1. quem refert & ſequitur *Hart. Piſtor.*
*quæſt.*6.*lib.*3.*num.*4.*Surd.deciſ.*183.*Bona,*
*numer.*1.*circa fin.* concludens depoſitato
26 † pretio contractum non eſſe vſque per-
fectum, donec emptori fuerit conſignatũ,
*Tuſc.concluſ.*360.*num.*4. *&* 5.
27 Limit. vbi indubitatis † probationibus
appareret, rem non potuiſſe liberè tradi,
ſeu vendi, nam tunc non ſufficit fideiuſ-
ſiſse, *Serafin.deciſ.*321.*num.*10. *& ſeq. &*
*conferunt dicta ſupra limit.*1.
28 Si venditor, † vel alius, qui ſit obliga-
tus de euictione, non poteſt dare fideiuſ-
ſorem, quomodo ſuccurratur emptori,
& venditori, videndi ſunt *Oſaſc. deciſ.*24.
*num.*14. *Caualcan.deciſ.*4.*num.*6. *Barboſ.l.*
*diuortio, ff.ſol.mat. num.*69. *Paſcal. de pat.*
*poteſt par.*1.*cap.*8.*num.*7.*verſ.& ſi forte,*
*Ancar. Regienſ.quæſt.*34.*lib.*3.*num.*8.*Rip.*
*l.*1.*§.ſi hæres, ff.ad Trebel.num.*31. *& ſeq.*
29 Quomodo autem † probetur per calũ-
niam debitoris imminere euictionem, vel
litem ab illo fuiſse affectatam, vel dolo, &
fraude eiuſdem motam vidẽdi ſunt, *Surd.*
*conſ.*36.*nu.*14 *poſt princ. verſ.quod affecta-*
ta, & in fin. Ancar.Regienſ.quæſt. 34. *lib.*3.
*num.*7.*Hart.Piſtor.quæſt.*6.*lib.*3.*numer.*12.
*in fin.Surd.conſ.*32.*num.*5 *vſq. in fin.* con-
30 cludens *num.*17. id eſse † arbitrarium Iu-
dici, vt prius dixerat, *Menoch de arb.Iud.*
caſ 224. *in fin.Rota diuerſ.deciſ.*281.*par.*2.
*num.*4.
31 Quomodo autem occurratur † malitiæ
excipientis de imminentia euictionis,
quamuis *Bart.in l.*1.*§.ſtipulationum, §.*2.
*num.*2. *in fin ff.de prætor. ſtipul.* id indeci-
32 ſum reliquerit, inquiens † cras determi-
nabit interim tamen videbo, *Menoch.*
*de arbitr.Iud.caſ.*224.*debitores, numer.* 1.
*& ſeq. Borgnin.deciſ.*4. *par.*1. *num.*1. *&* 6.
*Paſchal.de pat poteſt.par.*1.*cap.*8.*numer.*7.
*circa med.Hart.Piſtor.quæſt.*6.*lib.*3. *nu.*12.
*in princ.Sord.conſ.*36.*num.*14.*circa med. &*
*in fin.Tuſc.concl.*360.*euictio,num.*53.*Ma-*
*rin.Frec.de præſent.inſt.par.*7.*quæſt.*7.*n.*3.
*& ſeq.Petr.Heig.quæſt.*36.*num.*15.*& ſeq.*
plurib.Alberic.in l.habitationum, ff. de pe-
ricul. & commod. rei vendit.Morla in em-
*por.iur.de contrah.empt.num.*108. *in princ.*
*verſ.quare, Oſaſc.deciſ.*24. *num.*13. *&* 14.

CAPVT XII.

SVMMARIVM.

Litigantium iniqua ſors 19. *Ampl.*1.
Nullitas an propriè ſit exceptio 2.*Efficacior eſt iniuſtitiæ exceptione ad reuocandum iudicata* 3.
de Nullitate agere, & excipere differt 20.
Debet ſignat neceſſitatem 16.*in princ.*
Bannitum nulliter occidens, punitur pœna homicidij, pendente iudicio nullitatis banni 17.
Sententia iniuſta tranſit in iudicatum, & dicitur ſententia; niſi iniuſtitia ſit euidens 4. *& quare ibid. quando dicatur notoriè iniuſta* 5.
de Nullitate incidenter agere, & excipere eſt idem 21.
Sententia nulla non meretur nomen ſententiæ 6. *effectus plures parit* 11.12.
Iudex nulliter iudicando, ad quæ obligetur 7. *fingens ſententiam inualidam, eſſe validam punitur pœna falſi, & alijs pœnis* 8. *ſpoliat*

vbi

vbi nulliter iudicat 9. illius mundatis ſæpè reſiſti poteſt 10.
Sẽtẽtia nulla maior iniuſtitia nõ reperitur 12.
Exequutor merus poteſt de nullitate, ſed non de iniuſtitia ſententiæ cognoſcere 13. excedit modum, ſi exequitur ſententiam nullam 14.
Nullitatis exceptione oppoſita retardatur ſententiæ exequutio 15.16.18. *Contrarium* 19. *Concorda ibid. Ampl. priorem opin.* 22. 23. 24.25.26.27.28. 26.30. 31.32. 33. 34. 35. 36.37.38.39.40.41.42.44.45.46.47.48.50 51.52.53.54.55.56.57.58.59.60.61.62.63 64.65.66.67.68.69.70.71.72.73.74.75.76 77.79.80.81.82.*Limit.*83.84.85.86.87.88. 89.91.92.93.84.95.96.97.98.99. 100. 101. 102.104.105.106.107.108.109. 110. *Sublimit.* 103.
Nullitas notoria, vel euidens quæ dicatur 43.
Bart. declaratur 49.
Socin. declaratur 76.
Carceratio facit præiudicium irreparabile 78. *iniuſta qualiter puniatur* 78.
Nullitatis cauſa oppoſita an retardetur executio ſententiæ 8.
Renuntiare iuri ſuo an dicatur, qui non facit actum intra tempus conuentum 90.
Bannitus, vel excommunicatus prætendẽs bãnum, vel excommunicationem eſſe nullam, an interim impune poſſit occidi, vel vitari 93.
Nullitas vellata quæ dicatur 96.
Inſtrumenti exequutio quãdo impediatur exceptione nullitatis illius 26. in fin.

QVia ſæpè ex intorto, infido, irato, incerto, retortoq. litigantium æquore, vaſto ſimul atque duro, aſpero, & truculento,
1 emergunt procelloſæ, & naufragæ † ſirtes, quas vigil, & diligens nauta, vel non euadit, vel ab illis cogitur redire, vnde diſceſſerat, ita volentibus aſtris, ſi credamus Ouid. de Ponto dum cecinit.

Et habent ſtellas iurgia quæque ſuas.

Cum *in Tract. de exequut. rei iud. cap.* 4. admonuerim victorem, qui vellit ex bonis ſui debitoris condemnati, ſatisfieri, vt caueat, an ſententia, cuius virtute capienda, & diſtrahenda ſunt bona debitoris, ſit
2 valida † nullitatis enim vitium, licèt non ſit exceptio propriè, *teſte Bald. in l. 1. C. de iuris, & fact. ignor. num. 6.* efficacius eſt,
3 ad deſtruendum, † vel reuocandum iudicata, exceptione iniuſtitiæ, *Neuiz conſ. 2. num. 28. in fin.* namquè ſententia iniuſta
4 † ſententia eſt, tranſitq. in iudicatum, niſi iniuſtitia ſit euidens, quia æquiparatur nullitati, *Iaſ. l. 1. ff. de nou. oper. nunc. nu. 15. verſ. item adde, & not. Surd. conſ. 61. nu. 50. & ſeq.* vbi præterea declarat, quando ſen-
5 tentia † dicatur notoriè iniuſta, & prætor quoque ius reddere dicitur, etiam cum iniquè decernit, *l. penul. ff. de iuſt. & iur.*
6 Sententia autem † nulla, nec nomen ſententiæ habere meretur, *l. 4. §. eodẽ natum, ff. de re iud. vbi Caſt. num. 2 in princ.* Iudex proferens ſententiam euidenter nullam,
7 obligatur refundere damna, & intereſſe paſſum ab eo, contra quem lata fuit Sententia, *Neuizan. relatis, Bal. & Afflict. conſ. 70. num. 9. circa med. Burſat. conſ. 74. num. 158.* & ſi idem fingat Sententiam in-
8 ualidam † eſſe validam, punitur pœna falſi, *Vant. de nullit. cap. 1. numer. 20. et ſeq.*
9 & nulliter, † ſeu non ritè procedendo, dicitur potius iudicatos ſpoliare, quàm illis ius reddidiſſe, ſeu illos iudicaſſe, *cap. conquerente, de reſtit. ſpol. Fel. cap. dilectus, el 1. de reſcript. numer. 1. verſ. fallit primo, Put. deciſ. 177. lib. 1. Honded. conſ. 82. nu. 24. poſt princ. lib. 1. Dec. conſ. 125. in cauſa, nu. 9.*
10 ideò ſæpe † illius mandatis reſiſti poteſt, *Gul. Mayner. in l. non videtur, & in l. qui iuſſu, ff. de regul. iur. numer. 6. et ſeq. Marſil. in prax. §. Attingam, numer. 38. & ſeq. plurib. Franc. Marc. deciſ. 666. num. 3. Marant. diſput. 1. num. 24. 27. & ſeq. Lancel. de Attentat. par. 2. cap. 17. num. 53.* & inter ef-
11 fectus, qui ſequuntur † ex nullitate ſententiæ, quos congeſſi *in meis Collect. ad l. non putauit, §. non quæuis, verſ. ſed quæ recté, ff. de bonor. poſſeſ.* ille eſt ſingularis, &
12 notadignus, quod nulla maior, † ſeu grauior iniuſtitia reperitur, quam quoties Iudex profert ſententiam nullam, *Vant. de nullit. cap. 3. num. 5. Contard. de mcment. poſſeſ. limit. 7. nu. 13. & ſeq.* vbi plura con-
13 gerit in Iudices nulliter iudicantes, † & merus exequutor poteſt de nullitate, ſed non de iniuſtitia ſententiæ cognoſcere, *Spec. de exequut. ſenten. §. 2. num. 5. verſ. ſi vero, & num. 6. in fin.* & oppoſita nullita-
14 te ſententiæ, † ſi illam exequatur, dici-

tur modum excedere, *Hoſt. in cap quoad conſultationem, de re iud. num.8. in princ. Bart. Blaret. in rep. l. diffamari, cap.11. n.58.*

Ideò licèt controuerſa ſit quæſtio, an
15 nullitas † propoſita retardet exequutionem rei iudicatæ, vt patet ex relatis à *Lancel. de attent par.2. cap.17. num.1. & Bal in l.1. C. de iur & fact. ignor. latè diſtinguat num.4.* tamen facilis, & plana fiet, ſi ſequendo propoſitam mihi methodum; conſtituam affirmatiuam regulam, & illam ampliationibus, & limitationibus, quæ vice declarationis erunt, propoſitæ difficultatis, examinem.

16 Regula itaquè ſit, quod oppoſita † exceptione nullitatis ſententiæ, retardetur illius executio, *l. ſi prætor 75. §. Marcellus, ff. de iudic.* ponderando verbum debet, quod importat, ſeu ſignat neceſſitatem, vt aduertit *Alex. in l. qui Romæ, §. duo fratres, ff. de verb. oblig. nu.42. circa princ. Innoc. in cap. cum. cum in iure, de offic. deleg. num.3. in princ.* concludens nulla lege caueri, quod oppoſita nullitatis exceptione, non ſit ſuperſedendum in executione ſententiæ, *& Bald. in auth. quæ ſupplicatio, C. de precib. Imper. offer. num.7.* voluit
17 occidentem † bannitum nulliter, pendente iudicio nullitatis banni, puniri tãquam homicidam, quod tamen latiùs proſequitur, *Iaſ. in l.4. § condemnatum, ff. de re iud. num.34. & ſeq.* concluſionem
18 noſtram † firmant, *Ieſ. in l.2. ff. de re iud. num.19. Ripa ibid. num.9. & in d. §. condemnatum, num.10. Ferret. conſ 302. in cauſa, num.8. & ſeq. Gabriel. conſ.43. lib.1. num.38. circa princ. Dec. conſ.8. viſo puncto num.9 Caldaſ. quæſt.36. num.1. verſ. quoniam, Papienſ. in form. libel. exequut. ſent. §. ſapiens, num.5.* licèt ſubdat cauiloſus procuratores, vt plurimum vti iſta exceptione, *Gemin. conſ.57. num.7. verſ. quia exceptio, Rol. à Val. conſ.37. omiſſo, lib.1. numer.15. Bero conſ.104. lib.3. num.5. Coler. de proceſ. par 4. cap.1. num.67. Afflict. deciſ.39. per binas, num.6. Præpoſit. in cap. dilecto, de appel. num.74.* dum firmata concluſione, quod pendentia nullitatis non impediat executionem ſententiæ, ſubdit, fallit primo iſta concluſio, niſi eadem nullitas cõtra executionem deduceretur in viã exceptionis.

19 Contrarium tenent † relati à *Caſt. q.36 num.7. verſ. vnde colligo, & à Bellag. in Specul. princip. Rub.41. §. leges, num.17. poſt princ. verſ. ſi non offertur, Afflict. deciſ.39. num.7. Calcan. & ab illo relati conſ.86. n.5 Maſcard. de probat. concl.686. numer.9. & num.15. & ſeq. conciliat.*

20 Notandum eſt, quod dixi oppoſita exceptione nullitatis, quia aliud eſt dicendum intentata actione, *vt dixi infra, §.19.* & quod idem eſt dicere excipere de nul-
21 litate, † & incidenter agere de nullitate, *Vantius de nullit. cap.6. nu.20. & dixi §.20. verſ. cum autem:*

22 Ampl. præſertim, † vbi nullitas probatur ex eiſdem actis, ſeu proceſſu, quo cõtinentur hinc inde deducta, probata, & actitata, cum ſententia poſtremò prolata, *vt dixi infra §.1.*

23 Ampl. præſertim, † vbi nullitas incontinenti poteſt probari, *vt dixi infra §.2.*

24 Ampl. præſertim, † ſi nullitas deducatur, ſeu opponatur, quæ cauſetur ex defectu iuriſdictionis, *vt dixi infra §.3.*

25 Ampl. præſertim, ſi de nullitate excipiatur, quia condemnatus in ſententia ad illam audiendam, ſeu proferri videndũ, non fuerit citatus, *vt dixi infra §.4.*

26 Ampl. præſertim, † ſi excipiatur ſententiam eſſe nullam, quia lata inſtante eo, vel contra eum, qui non habebat mãdatum in cauſa, de qua fuit iudicatum, *vt dixi infra §.5.*

Quando autem exceptione nullitatis impediatur executio inſtrumenti, *viden. Ruginel pract. quæſt. cap.19.*

27 Ampl. quod † ſi interim fiat exequutio illa reuocetur ex priuilegio attentatorũ, *vt dixi §.6.*

28 Ampl. etiam, vbi de † nullitate ſententiæ excipitur coram executore, *vt dixi infra §.7.*

29 Ampl. præſertim, † ſi excipiatur de nullitate ſententiæ, quæ ſit euidens, & notoria, ſiue manifeſta, *vt dixi infra §.1.*

30 Ampl. etiam, † ſi ageretur de exequutione obligationis Cameralis; *vt dixi §.9.*

31 Ampl. præſertim, † vbi exequutio eſt irretractabilis, ſeu quoties facta non poteſt·

poteſt reuocari, *vt dixi infra* §. 9.
32 Ampl. vt cuicumque † liceat de nulli-
tate ſententiæ excipere, *vt dixi infra* §. 10.
33 Ampl etiam, † vbi ſententia eſt nulla,
quia incerta, *vt dixi infra* §. 11.
34 Ampl. etiam, † vbi ſententia eſt nulla,
quia euidenter iniuſta, *vt dixi infra* §. 12.
35 Ampl. etiam, † vbi ſententia eſt nul-
la, quia lata contra caſum legis, *vt dixi
infra* §. 13.
36 Ampl. etiam, † vbi ſententia eſt nulla,
quia prolata per errorem, *vt dixi infra*
§. 14.
37 Ampl. etiam, vbi eſt nulla, † quia pro-
lata ex falſa, ſeu non vera cauſa, *vt dixi
infra* §. 15.
38 Ampl. vt exceptio † dicendi de nulli-
tate ſit perpetua, *vt dxi* §. 16.
39 Ampl. præſertim, † vbi probatio nul-
litatis eſt in promptu, *Rom. conſ. 323. in
fin. verſ. ſecundo, & conueniunt dicta rnfra*
§. *ſecundo*.
40 Ampl. vt nec † pacto partium poſſit ra-
tificari, *Socin. conſ. 40 lib. 1. num. 4*:
41 Ampl. etiam † in ſententia lata in iudi-
tio poſſeſſorio, *Contard. de moment. poſſeſ.
limit. 7. nu. 30. et ſeq.* addendo modo nul-
litas ſaltem incontinenti probari poſſit,
vel ſit euidens, *vt idem ſubdit num. 56. &
42 ſeq.* declarando, quæ nullitas † dicatur
notoria, ſeu euidens, *ſubdens num. 38. &
ſeq.* idem dicendum, ſi ſententia fuerit
43 † exequutioni demandata, *Vantius de
nullit. cap 4. num. 34. Lancel. de attent. par. 2
cap. 17. num. 60.*
44 Ampl. præſertim, † ſi ſententia ſit ali-
cuius condemnatoria, *l. 4. §. condemnatũ,
ff. de re iud. Dec. conſ. 8. viſo puncto, num. 9.*
45 Ampl. etiam parte † non opponente,
& ſtante Statuto, quod de nullitate dici
poſſit, ſi Iudici videbitur, *Alex. conſ. 77.
lib. 3. nu. 20.* Contrarium ſed quod ſit op-
ponendum, *tenet Creſent. deciſ. 4. de
reſcript.*
46 Ampl. etiam, † vbi excipitur de nulli-
tate iurium, quorum probatione lata
fuit ſententia, licèt in reliquis quoad ſub-
ſtantialia iudicij ſit valida, *vt dixi de exec.
rei iudic. cap. 8: num. 15. & ſeq.*
47 Ampl. præſertim contra † petentem
exequutionem ſententiæ non antiquæ, &
cum ſententia non exhibentur acta iudi-
cij, *Gabriel. conſ. 43. lib. 1 nu. 37.* & iſto mo-
48 do inſelligendus † eſt, *Bart. in l. 4. §. con-
demnatum, ff. de re iud. num. 1.* dum gene-
raliter voluit propoſita nullitatis exceptio
ne retardari exequutionem ſententiæ.
49 Ampl. præſertim, † ſi nullitas proue-
niat ex defectu perſonæ contrahentium,
*Ripa l. ait prætor, §. condemnatum, ff. de
re iud. num. 4. Menoc. præſumpt. 48. lib. 2.
num. 6*:
50 Ampl. quod ſi Iudex † ſententiam nul-
lam exequatur, oppoſita nullitatis exce-
ptione, poſſit dici de nullitate exequutio-
nis, & appellari à tali exequutione, *Bald.
in conſ. 225. in cauſa vertente, lib. 5. in
princ. refert, & ſequitur Tuſcus concl. 490.
exequutio, num. 1.*
51 Ampl. præſertim, † vbi nullitas ſenten-
tiæ aſſeritur cauſari ex falſis probationi-
bus, *Caſt. conſ. 381. in præſenti conſulta-
tione, lib. 2. motus, l. ſi prætor, §. Marcellus,
ff. de iudic.* addendo præſertim, ſi lata
fuerit in abſentem, *Angel. l. à diuo Pio, ff de
re iud. num. 4. in fin.* vbi addit, quid face-
re debeat Iudex, ſi talis ſententia fuit pro-
lata cõtra abſentem ex cauſa neceſſaria,
& dixi etiam infra §. 15:
52 Ampl. etiam, † ſi de nullitate excipia-
tur aduerſus ſetentiam arbitri, habentem
ex ſtatuto paratam exequutionem, *Caſt.
conſ. 260. viſis compromiſſo, num. 5. verſic.
Hoc præmiſſo, lib. 1. Io. Bap. de S. Blaſ. de
arbitr. lib. 7. cap. 11. circa med.*
53 Ampl. etiam, † quod exceptio eſſet du-
bia, ſi non ſuſpenſa exequutione paratur
præiuditium non reparabile, *Bald. in l. ab
exequutione*, C. *quor. appel. non recip. nu. 8.
in fin. & dixi infra* §. 9. aliàs ſecus, *Cæſal.
conſ. 201. exiſtimo, num. 10.*
54 Ampl. præſertim, † ſi nullitas ſit gemi-
nata, *Milanenſ. deciſ. 2. par. 2. num. 142.*
55 Ampl. vt non ſit † facienda differentia,
vndecumque proueniat nullitas; *Caſſar.
de exequut. inſt. quæſt. 11. num. 22: & 23.*
56 Ampl. quod ſi excipiens † de nullitate
ſuccumbat, non impediatur iterùm dice-
re de nullitate, agendo principaliter, *Alex.
in l. 4. §. condemnatum, ff. de re iudicat. n. 16.
in fin. Contard. de Moment. poſſeſ. limit. 7.
num. 22. & dixi infra* §. 28. *verſ. 5.*
Ampl. etiam, ſi extaret Statutum, quo
57 generaliter † aduerſus ſententiam reijce-

rentur omnes exceptiones, ſed Iudex alio non diſcuſſo debeat exequi laudi ſententiam, vel inſtrumenta guarantigiæ, vt inquit *Angel. in l. non erit, ff. de iur. iur. num. 2* & *dixi infra §. 22.*

58 Ampl. in quacumque ſpetie nullitatis, quę altiorem non requirit indaginem, ſed in promptu probari poteſt, *Viuius deciſ. 220. Statutum, num. 1 circa fin.*

59 Ampl. quòd ſi à Iudice† non admittatur exceptio nullitatis, liceat excipienti appellare ad vtrumq. effectum, quia Iudex dicitur tunc excedere modũ in exequendo, *l. 1. C. ſi ſæpius in integr. reſt. fruſt. poſtul. l. ab exequutione, C. quor. appel. non recip. per quæ iura ita firmat Iaſ. in l. 2. ff. de re iud. num. 19. in princ. Contard. de moment. penes limit. 7. num. 7:*

Contrarium tenet *Surd. conſ. 405. n. 26. verſ. Quinto, vbi declarat dicta Iaſ.*

60 Ampl. etiam, quod† excipiens fuerit excluſus à reſtitutione in integrũ aduerſus ſententiam, de cuius exequutione agitur, *Spec. de reſtit. in integrum, §. 1. num. 12. quem ſequitur Alberic. in l ſi vlterius, C. ſi maior dixer. num. 1. in fin. Caſt. conſ. 73 viſi actis lib. 2. num. 3. verſ. nunc enim*, addendo ſiue nullitas fuerit inducta à iure communi, ſiue ſtatuto, *Rom. conſ. 12. n. 4.* qui loquitur, vbi minor in contractu requirente certam ſolemnitatem iurauit ſe maiorem, & contrhaxit ſine ſolemnitate, vt non ſit excluſus à iure dicendi de nullitate, quamuis ſit excluſus beneficio reſtitutionis in integrum, & *ibidem Mandoſ.* plures conſentientes refert, quibus addo relatos *à Sfort. Odd. de reſtit. in integrum par. 1. quæſt. 24 nu. 26. verſ. in contrarium*, vbi teſtatur de communi in caſu, *l. ſi vlterius, C. ſi minor ſe maior. dixer.* quem ſequuta eſt *Rota in Rom. donationis, 5. Iunij 1602. corã Ieronimo Cardinali Pamphilio, vt refert* Marcheſ. *de Cõmiſ. par. 2. fol. 543.* addendo talem nullitatis exceptionem non ceſſare, etiam ſi minor, maior factus, per multos annos tacuerit, quia talis exceptio temporis lapſu non extinguitur.

61 Ampl. vt de facto† reſiſti poſſit Iudici, vel parti, manu armata, ſi procuret exequi ſententiam nullam, vt volunt relati *à Lancel. de attent. par. 2. cap. 17. numer. 53.* cuius dicta comprobari poſſunt ex congeſtis ſupra hoc capite in principio, & *ex Neuiz. conſ. 52. num. 11.* & *Marant. diſp. 1. n. 22. in fin.* & rationem colliges ex eodem, *num. 24. et ſeq.* conſulerem tamen potiùs abſtinendum ab omni vi, & pati exequutionem in bonis, quia periculo plena res eſt, vim Curiæ inferre, vel reſiſtere, *Afin. in prax par. 1. §. 31. cap. 2. lim. 1. princ. num. 4.*

62 Ampl. etiam, † ſi ageretur de exequutione ſententiæ Principis, *Bal. l ſin. C. de legib. Angel. in l. Princeps,* C. *eod.* quos refert, & ſequitur *Lancel. de attentat par. 2: cap. 17. num 61.*

63 Ampl. etiam, † ſi agnitum fuiſſet debitum pro parte, nam conuentus ad ſoluẽdum reſiduum, poteſt excipere de nullitate ſententiæ, *Tuſcus concl. 136. nullitas, num. 44. relato Io. de Imol. conſ. 130.*

64 Ampl. etiam, † vbi probatio nullitatis eſt in promptu, *Iſern. in cap. 1. de contro. inter. vaſſal. & alium, num. 17.*

64 Ampl. præſertim, vbi opponitur nullitas, quæ oritur, ſeu probatur ex ipſamet ſententia, *vt dixi infra §. 6.*

66 Ampl. vbi ſententia † eſt nulla, quia Iudex tam in procedendo, quàm in iudicando, nõ ſeruauit formam reſcripti, quo ille factus fuit Iudex, *cap. cum dilecta, de reſcript. cap. cum venerabili, de offic. deleg. vbi Abb. & Dec. Oſaſc. deciſ. 142. num. 24.*

67 Ampl. quod ſi Iudex † ſententiam nullam confirmauerit, oppoſita nullitatis exceptione, & quod ſuper illa ante omnia pronuntietur, ſententia confirmatoria ſit nulla, & notoriè iniuſta, *Rota diuerſ. Recent. deciſ. 486. par. 2. nu. 9. & deciſ. 572.* addendo vlterius eſſe appellandum, cum dicta exceptione, aliàs ſi fuerit confirmata, ſubſiſtere, & tranſire in iudicatum, *ſubdens num. 2.* excipiendum de nullitate in ſpetie, nec ſufficere generalem exceptionem nullitatis, & ita ſeruari *à Rota, ſubdendo, nu. 4.* rationes plures huius vſus Rotalis.

68 Ampl. præſertim, vbi ſpecies† nullitatis obijcitur Iudici, nè deueniret ad confirmationem præcedentis ſententiæ, ſed vt priùs pronuntiaret ſuper nullitate, *Rot. recent. deciſ. 572. par. 2. num. 3. & ſeq.*

69 Ampl. etiam, † quod eſſet prohibita, vel negata appellatio, *Menoc. loquens de ſen-*

ſentētia lata in criminali, conſ.100 n.297. & ſeq. addendo audiendum eſſe condē- natum per procuratorem.

70 Ampl. vt quandocumque † probata nullitate exequutionis, illa ſit reuocanda, Iſern. in cap. 1. de contr. inter vaſſal. & aliū, num. 17. circa fin.

71 Ampl præſertim, † vbi nullitas oritur ex ventre ſententiæ, Bart. in l. 1. §. & paria, ff. quod vi, aut clam, nu. 3. Alex. conſ. 20. lib. 6. num. 2. & 3. Fel. in rub. de except. num. 2. Socin. conſ. 27. lib 4. num. 3. verſ. 2.

72 Ampl. etiam, † vbi eſt nulla, quia perplexa, vel contraria continet, Crau. conſil. 840. num. 3. addendo poſſe de tali nullitate excipi, licèt à Statuto prohibeatur excipi de nullitate, Natta idem repetens, conſ. 120. magnific. num. 4.

73 Ampl. etiam, vbi † ſententia eſt nulla ex defectu ſolemnium, quamuis extaret ſtatutum, quod ſententia ſit exequenda, non obſtante ſtatuto, vel omni exceptione, Brun. de conſtit. §. nullitas, col. 3. in fin. vt dixi infra §. 22.

74 Ampl. vt omni caſu, † quo de nullitate ſententiæ excipitur, & non ſimus in caſu, quo illius exequutio ſit retardanda, ſit ſaltem cauendum de reſtituendo, vbi declaratum fuerit illam eſſe nullam, Alex. in l. 4. §. condemnatum, ff. de re iud. numer. 23. in fin.

75 Ampl. præſertim, † ſi fuerit nulla, ratione exceſſus, vt dixi de exequut. rei iudic. cap. 3.

76 Ampl. etiam, † ſi agatur de exequutione ſententiæ ſuperioris exeeuutori, Socin. conſ. 83. lib. 4. num. 16. quod tamen intellige per Maſcard. de probat. concluſ. 686. num. 22.

77 Ampl. præſertim, ſi exequuta † ſententia ſequatur præiuditium irreparabile, vt dixi infra §. 9. & voluis Bart. in l. 1. C qui accuſ. non poſ. col. fin. Rom. ſing. 291. Clem. vt calumnijs, verſ. tertio, Ripa in l. 4. §. condemnatum, ff. de re iud. num. 21. & ibidem Alex. num. 10. & 29. & Caſtr. num. 3. in fin. Menoc. de arbit iud. lib. 1. quæſt. 98. n. 7 Alex. conſ. 17. requiſitus, numer. 6. vol. 1. vt puta, ſi ageretur de captura perſonæ, cu-
78 ius † cauſa licèt detur actio iniuriarum, & ad damna, ſi pronuntietur iniqua, Angel. in l. nemo carcerem, C. de exact. tribut. lib. 10. attamen, quia is actus carcerationis non poteſt fieri infectus, dicitur ex illo conſequi irreparabile præiuditium, Syluan. conſ. 17 num. 2. Contard. de moment. poſſeſ. limit. 7. num. 29. Giurb. deciſ. 4. n. 18. 20. 23. Maſcard. de probat. concluſ. 686. n. 5. Caldaſ. quæſt. 36. vbi pluribus comprobat, & exornat, num. 15. et ſeq.

79 Ampl. etiam, ſi prohibita † eſſet appellatio, vt dixi infra §. 17.

80 Ampl. vt Iudex † laycus poſſit liberè denegare auxilium brachij ſecularis, ſi ab eccleſiaſtico requiratur pro exequutione inualidæ ſententiæ, Neuizan. conſ. 70. n. 1. in fin. Corſil. ad Afflict. deciſ. 24. num 13. & ſeq. Cagnol. l. cum quæda, ff. de iuriſd. omn. iud. num. 33. verſ. 5.

81 Ampl. etiam, † ſi ſententia eſſet nulla, quia non fuerit ſeruata ſolemnitas aliqua à ſtatuto, etiam quod alio ſtatuto caueretur ſententiam exequendam, non obſtāte quocumque alio ſtatuto, Rip. in l. 4. §. condemnatum, ff. de re iud. num. 13. & Caſt. n. 3. circa med. Canar. de exequut. inſtrum. quæſt. 11. num. 23.

82 Ampl. vt quandocumq. poſſit opponi, ſi fuerit ex defectu proceſſus, Bal. l. 1. C. de iur. & fact. ignor. num. 4. verſ. aut enim per exceptionem.

83 Ampl. quod ſi nullitas † ſit liquida ſtatim perimatur ſententia, Contard. de moment. poſſeſ. limit. 7 num. 28.

84 Quid autem ſi quid excipiatur, † propter quod ſententia eſſet anuullanda, viden. Hoſt. in cap. quoad conſultationem 15. de ſent. & re iud. col. penul. verſ. & idem eſt, vbicumque proponitur, Alex. in l. qui Romæ, §. duo fratres, ff. de verb. oblig. n. 42. in princ. Spec. de equut. ſent. §. 2. numer. 5. circa med.

85 Limit. vbi † ageretur de exequutione trium conformium, vt dixi §. 18.

86 Limit. vbi agitur † de exequutione ſententiæ, quæ tranſiuit in iudicatum, Calcan. conſ. 86. n. 3. circa med Rom. conſ. 334. nu. 1. rationem collige ex Cagnol. in l. res iudicata in princ. præſertim ſi extet ſtatutum, vt exequutioni illa mandetur, Tuſc. concluſ. 136. nullitas, nu. 56. & ſeq. diſtingue per Rot. deciſ. 3. Licet. de exception. in nouis.

87 Limit. vbi de nullitate ſententiæ excipitur

pitur coram Iudice inferiore eius, qui il-
lam protulit, *Angel.in l.4.§.condemnatũ,*
ff.de re iud.Contard.de momentan.poſſeſ.li-
*mit.7.num.*36,referens Afflictum teſtan-
tem ſibi feciſſe honorem de iſta limita-
tione *in praxi. Spec.de ſent. exequut.§.2.*
num.5.in fin. Socin.conſ.83 pro.lib.4. nu.4.
concluden, ſi delegatus principis mandet
ordinario, vt ſententiam ſuam exequa-
tur, non debet de nullitate cognoſcere,
ſed exequi, vel ſi dubitet de nullitate,
debere conſulere delegantem, *Marant.*
num.58.circa med.diſput.1.num.2.vt prius
dixerat Alex.d.§.condemnatum, num.25.
Lancel.de attent.par.2.cap.17. num. 146. &
ſeq. vbi declarant non procedere ad effe-
ctum conſulendi ſuperiorem, *vt dixi in-*
fra §.7. in fin.

88 Limit.vbi de nullitate excipitur † cau-
ſa differendæ exequutionis, *Contard.de*
*momentan.poſſeſ.limit.7 num.41.& ſeq.*ad-
dendo tali caſu Iudicem poſſe lacerare li-
bellum ideò datum,negligere appellatio-
nem interpoſitam, & bonum eſſe, quod
Iudex redigat apud acta cauſas ſuſpitionis
calumniæ, *ſubdent num. 46. & ſeq.* an ta-
lis ſuſpitio purgetur oblata probatione in-
continenti, ſuper nullitate, *& dixi §.2. li-*
mit.final.Vaſq. concludens purgari,*Con-*
*trouerſ.lib.1.cap.32. num. 2.*licèt aliquos
referat diſentientes, *Neuiz.conſ.70. n.36.*
Felin.cap.de cætero, de ſent. & re iud.n.12.
circa med. verſ. voluiſſem, vbi agunt,an li-
ceat appellare, ſi Iudex non reijciat talẽ
exceptionem; Ideò iſto caſu prudens Iu-
dex, abſque aliqua interloquutoria,quod
ſententia ſit exequenda,illam exequutio-
ni demandabit, & ita amputabit cauiloſo
patrono cauſam appellandi, vt admonet
Contard.de moment. poſſeſ.limit.7.num.41.
& dixi §.2.limit.fin.

89 Limit.vbi † excipientis de nullitate ni-
hil intereſt, an ſententia ſit valida,vel in-
ualida, *vt dixi infra §.10. limit.prima.*

90 Limit. vbi à lege, † vel ſtatuto eſt præ-
fixus terminus ad excipiendum de nulli-
tate, *vt dixi §.16. 23.*

91 Limit. vbi tacitè, † vel expreſsè fuit re-
nunriatum exceptioni nullitatis ſenten-
tiæ, veluti ſi condemnatus, transfigendo
cum victore promiſiſſet ſtare ſententiæ,
vbi non ſtaret pactis, *Bald.l.tale pactum,*
§. qui prouocauit, ff.de pact. quem refert,
& ſequitur Ripa in l.4.§.condemnatum, ff.
de re iud. num.18. & ſeq. licèt nonnulla
addat contraria diſputationis cauſa,& idẽ
ibidem firmauerat non relato, *Bald.Alex.*
num.11. teſtan. de communi, Maſcard. &
ab illo relati de probat.concluſ.686. num.7.
Surd.conſ.358.num.10. concludens non
92 † faciens actum intra tempus conuentũ,
tacitè renunciare iuri ſuo, *Lanc.de attent.*
*par.2.cap.17.num.137.& ſeq.*vbi ſublimi-
tat aliquibus modis, *& dixi infra §.24.*

93 Lim. vbi de † nullitate excipitur corã
eo, qui debet exequi, vt ſunt lictores,ap-
paritores, & ſimiles, *Bolog. ad conſ. Io.de*
Amic.50.num.11.verſ.præterea.

94 Lim. vbi condemnatus † deinde pro-
miſſit ſoluere infra certum tempus, nam
illo elapſo non poteſt ille excipere de nul-
litate ſententiæ, *Maſcard.de probat.concl.*
686.nu.7. & hinc iuſtificatur ſtylus Rom.
Cur. vt poſt ſuſceptionem termini ad ſol-
uendum, vlterius quis non audiatur, &
ſoluendum eſt, *Alex. l. 4. §. condemna-*
tum, ff. de re iud.numer.11.Maſcard. de
probat.concl.686.num.7. Præpoſit.cap.dile-
cto, de oppoſ.numer.71.verſ. adde quod con-
demnatus.

95 Lim. vbi volens † reuocare exequutio-
nem ex capite nullitatis, non offert, quæ
debet, *Neuiz.conſ.77.num.12.& vide.*

96 Quid autem, ſi exequutio † pendet à
facto hominis, vt puta ſi bannitus, vel
excommunicatus prætendat ſententiam
banni, vel excommunicationis eſſe nul-
lam, an interim poſſit impunè occidi,vel
citandus, *Caſt.l.4.§.condemnatum, ff. de*
re iud.num.4. & 5. & dixi §. 9. verſ. an
autem.

97 Lim. vbi exceptio † nullitatis eſt dubia,
ſeu controuertitur à Doctoribus, an ſit
admittenda, *Burſat.conſ.74.nu.22. verſ.*
nec dubitandum, & num.93. ſeu velata, &
non euidens, *idem Burſat.ibidem, nu.108.*
in princ. & numer. 109. & ſeq. vbi plura
98 argumenta † velatæ nullitatis affert, *Con-*
tard: de momentan.poſſeſ.lim.7.num.61.

99 Lim. vbi † ratione perſonæ excipiens,
vel cauſæ in qua excipitur, non licèt exci-
pere de nullitate, *vt dixi infra §.*

100 Limit.vbi ſententia eſt † exequutioni
demandata, *Bero. conſ.119. vol.3. in prin.*
quem

Digitized by Google

quem refert, & ſequitur *Burſat.conſ.74. n.25.additis Barbat.conſ.18.lib.1. in princ. Franc.Marc.deciſ.315.*

101 Limit. vbi admiſſa vna, vel pluribus nullitatibus, cœteræ prohibentur opponi, vt latè probat *Coler. de proceſ. par. 4. cap.1 numer.42.* ſequendo diſtinctionem, *Io.de Imol. in l.quæſitum, ff. à quib. appel. non licet num.5.*

102 Limit. vbi nullitas † non exprimitur ſcripto in actis,ſeu ex quo capite, *Caſtil. deciſ.7.num 35.*

103 Lim. in ſummarijs cauſis, *Rot.deciſ.3. de except. in nou.Veral. deciſ.317. & 342. par.2. Gonzal.ad regul.§.7.proem. num.79.*

104 Lim.ad excluden.attentata, vel manutentionem, *Lancel.de attent.3.par.cap. 24.num.10. & ſeq: Menoc.de retinend. remed.final.num.36. & 41.* & deinde diſtinguit *Couar.pract.9.cap.17. num.4. Gonzal. d.§.7.num.8.*

105 Lim. in ſententia † lata contra decoctum, *Burſat.conſ.74.num.139.*

106 Lim. vbi reuocata † exequutione iterum eſſet illa facienda ex ſuperabundantia boni iuris illius, pro quo fuit iudicatum, *Burſat.conſ.74.num.166.& ſeq.* vbi latè comprobat, *& dixi de exequut. rei iud.cap.22.*

107 Lim. vbi lege, vel ſtatuto, † vel reſcripto Principis diſponitur procedendũ eſſe ad exequutionem, nullitate non obſtante, *vt dixi §.22.*

108 Intellige omnes limitationes † huius capitis parte opponente, *Lancel.de attent. par.2.cap.17.num.164.* excepto caſu, quo nullitas ſit euidens, & notoria, *Vant. de nullit.cap.4. num.52. Gabriel. de citation. concluſ.1. nu.510.* & præſcriptione triginta annorum non obſtante, *Put.deciſ.188. par.2.Surd conſ.360.poſitiones, num. 43.*

109 Limit. vbi exceptio † nullitatis obijcitur per calumniam, *vt dixi §.21.*

110 Lim. vbi † ſententia fuit à Superiori confirmata, *Iaſ.l.4.§.condemnatum, ff.de re iud.num 16. & ſeq.*

111 Lim. vbi appellatione † interpoſita, & poſtquam dictum fuit de nullitate, eadem ſententia eſt confirmanta, & confirmatoria ſententia tranſiuit in iudicatum, nam tunc fiet exequutio ex ſententia cõfirmante valida, *Grat.conſ.72.pro. num.6.*

112 Lim. vbi nullitas † opponitur agendo, *vt dixi infra § 19.*

113 Lim. vbi nullitatis † exceptio altiori egeret indagine, *vt dixi infra §.20.*

114 Limit. vbi de exceptione † nullitatis oppoſitæ cõtra ſententiam, vel iura producta, fuit ante decretam exequutionem cognitum, *Calcan.conſ.86.factum tale, in princ. & num.1. & 3.* addendo, etiam ſi fuit iniuſtè reiecta, & à reiectione non appellatum, *Scaccia de appel.quæſt.19.Remed.1.concl.5.num.19. Surd.conſ.305.n.15. Lancel.de attentat.par.2.cap.17.numer.160. Burſat.conſ 74. num.111. & 112.* ſublimitando niſi ſit appelatum.

§. I.

SVMMARIVM.

Notorium ſit ex actis iudicij 1.
Acta iudicij faciunt notorium manifeſtum, & euident 1.2. Ampl.3.4.
Executio ſententiæ retardatur exceptione nullitatis notoriæ, ideſt ſi ex actis colligatur defeciſſe aliquod ſolemne ad illam proferendam neceſſarium 5. & quare 6. Ampl.10.11. 13.14.15.16.17.18.19.20.21.22.23.24.25. 26.27.28.29.30.31.32.33.34.35.36.35. Limit.39.41.42.44.45.46.47. Sublim.40.43.
Nullitas, quæ colligitur ex actis, numquam cenſetur reiecta 6. Contrarium 7. prævalet ſententia lata ſuper exequutione illius 9.
Notorium licèt releuet ab onere probandi, non releuat tamen ab onere excipiendi 12. Limit.37.
de Nullitate excipiens in fine litis, condemnatur in expenſis prius factis. 38.
Nullitas euidens quæ dicatur 44. in fin.
Notorium quando quid dicatur 44. in fin.

1 CVm acta † iudicij faciant notorium, *Gloſ.fin. verb.notorium, de cohabit. Cleric.& mulier.Alex.conſ.145. viſis narratis, lib.6.num.52. Natta conſ. 563. iſta, num.29. circa fin. Neuiz.conſ.80. Benedictus, num.38 circa fin. & conſ. 81. Deum, numer.31 vbi plures conſentientes refert, Gomeſ.ad regul.de Annal. quæſt.3. num.6. verſ.vel ſecundo, Franc Bec.conſ.40.nu.3:* & quod

&quod ex illis † extrinſeca, vel intrinſe-
ca probatione, iudicialiter concluditur,
ſeu probatur, dicatur euidens, & mani-
feſtum, cap. cum olim, de verb. ſignif. cap.
ſuper quibuſdam, eod. tit. Capra tract. de
Notor. poſt. regul. 65. memb. 1 num. 47. ad-
dentes ad Socin. conſ. 3. in fin. lib. 1. Neuizan.
conſ. 70. num. 3. Gabriel. conſ. 43. lib. 1. n. 37.
circa med. Alex. conſ. 59. nu. 17. lib. 4. Aſin.
infinitos congerens in prax par. 1. cap. 31. li-
mit. 1. principal. Caldaſ. quæſt. 36. num. 2.
3 verſ. intelligo, addendo procedere † etiã
ſi ageretur de probanda negatiua, vt latè
firmant Natta conſ. 45. nu. 3. Dec. conſ. 483.
numer. 4. Vant. de nullit. ex defect. mandat.
num. 62. & de nullit. ex defect. citat. nu. 14.
& ſeq. Immo quod quæ ex actorum † re-
4 uolutione directè, vel indirectè proban-
tur, dicantur probari probatione proba-
ta, vellit, Capra d. tract. de Notor. num. 21.
Notoriæ autem nullitatis ſpeties tres re-
fert, Scac. de appel. quæſt. 19. remed. 1. con-
cluſ. 4. num. 29. & ſeq. & 71. & ſeq. adden-
do, quæ requirantur, vt nullitas dicatur
notoria, ſicuti & Contard. de moment. poſ-
ſeſ. limit. 7. num. 70. in fin. Cancer. de litter.
requiſit. num. 48. concludens nullitatem
eſſe notoriam, quæ ex actis probatur.
5 Ideò meritò voluerunt Doctores, vt
exequutio ſententiæ retardetur, ſi ex actis
quibus, illa fuit prolata, demonſtretur
eſſe nullam, ex defectu alicuius ex ſolem-
nibus, quod erat adhibendum pro illius
validitate, l. 4. §. condemnatum, ff. de re iud.
vbi Cuman. num. 2. l. licèt, C. de procur. per
quem textum ita firmant, Bart. d. §. condẽ-
natum, num. 2. & Iaſ. num 8. in fin. Ripa
6 num. 17. eam afferens rationem, † quia
nullitas, quæ ex actis probatur, numquã
cenſetur reiecta, Decian. conſ. 45: viden-
tur, lib. 1. num. 5. Rol. à Val. conſ. 29. n. 44.
& conſ. 37. num. 14. lib. 1. Franc. Bec. & ab
illo relati, conſ. 12. Cum. num. 55. Bal. l. ab
exequutione, C. quorum appellat. non. n. 8.
Rom. conſ. 42. viſis, numer. 3. circa fin. vbi
Mandoſ. verſ. in aperto, & num. 4. in fin.
& conſ. 51. verſ. excuſationem, vbi teſta-
7 tur ita fuiſſe deciſum à Rota, & refert di-
ſentientes, Neuizan. conſ. 70. num. 1. circa
fin. & num. 3. Mareſcot. reſolut. 121. lib 2.
num. 38. Caldaſ. quæſt. 36. num. 1. verſ. quo-
niam, & numer. 6. Rol. à Val. conſ. 37. lib. 1.
num. 14. in fin. Rom. conſ. 51. attentis, n. 2.
vbi Mandoſ infinitos congerit, Galeſ. de
oblig. Cam. quæſt. 111. num. 3. & 4. Veral. de-
ciſ. 266. par. 2. Coler. de proceſ. exequut. par.
4. cap. 1. num. 70. Bald. in l. ſi feriatis, ff. de
ferijs, num. 3. Caſt. l 4. §. condemnatum, ff.
de re iud. numer. 2. in princ. Lanfranc. de
Orian. in prax. §. exceptiones, nu. 8. Iſern.
in cap. 1. de controuerſ. inter vaſſal. & aliũ,
num. 17. in princ. Camil. Borellus ad Bellug.
in Spec. princip. rub. 11. §. tractandum, verſ.
euidentiſ. vbi plures congerit.
8 Ratio eſt, quia nulla lege, † conſuetu-
dine, vel ſtatuto, cenſetur reiecta proba-
tio, vel exceptio, quæ ſit notoria, vt plu-
ribus exemplis probat, Scrader. de feud.
2. par. 9. par. ſect. 11 num. 33. & ſeq. plurib.
ſeu vt in inquit, Caldaſ. quæſt. 36. num. 12.
9 circa fin. † notoria nullitas præualet ſen-
tentiæ ſuper exequutione illius, vt inquit,
idem Caldaſ. Alex. l. 4. §. condemnatum,
ff. de re iud. num. 7. & ſeq. Cancer. var. re-
ſol. par. 2. de litter. requiſit. num. 41. & ſeq.
Ampl. etiam ſi extaret ſtatutum, vt
10 contra † ſententiam nulla poſſit opponi
exceptio etiam nullitatis, Cuman. l. 4. §.
condemnatum, ff. de re iud. num. 2. Rom.
conſ. 42. viſis, num. 3. circa fin. & num. 4.
in fin. & num. 5. in fin. vbi Mandoſ. verb.
inſpectione, Dec. conſ. 8. numer. 7. Vrſil. ad
Afflict. deciſ. 283. nu. 2. Alex. conſ. 225. lib. 6.
Socin. conſ. 3. circa, lib. 1. num 32. & ibi ad-
dentes, Alex. conſ. 77. in cauſa, lib. 2. nu. 11.
in fin. Socin. conſ. 83. lib. 4. num. 26. & ſeq.
vbi latè comprobat, Ruin. conſ. 138. lib. 5.
num. 23. & ſeq. Tuſcus concluſ. 136. nulli-
tas, numer. 41. & ſeq. vbi latè Iaſ. conſ. 44.
lib. 3. num. 1. Barbat. conſ. 18. lib. 1. numer. 1.
latè probat Dec. conſ. 8 num. 7. verſ. ſecundo,
concludens ſtatutum prohibens dici de
nullitate non extendi, vbi de illa patet ex
facie ſententiæ, vt latè pluribus relatis
probat, Vant tract. de nullit. cap. 4. num. 51.
57. Oſaſc. deciſ. 142. num. 33. eam afferens
rationem, quia talis prohibitio non ex-
tenditur ad euidentem notoriam, vel ma-
nifeſtam nullitatem, ſubdens, numer. 58.
& ſeq. alias rationes, Milanenſ. deciſ. 2.
par. 2. num. 134. & ſeq. & num. 141. & ſeq.
Alex. conſ. 105. ponderatis, lib. 5. num. 9. in
princ. verſ. aliud, quem ſequitur Iaſ. conſ.
44. lib. 3. num. 1. Bald. l. ſi vnus, §. pactus,
ff. de

ff. de pact. Alex. l. 4. §. condemnatum, ff. de re iud numer. 7. verſ. ad idem benefacit, & Rip. num. 15. verſ. tu clarius, & numer. 17. Caldaſ. plures referens, quæſt. 36. num. 2. & 3. Mandel. conſ. 609. num. 2. & ſeq. addendo etiam, ſi ſtatutum haberet clauſulam vniuerſalem, *Oſaſc. deciſ. 142. num. 33. Franc. Bec conſ. 12. num. 56. & conſ. 40. n. 4. 5. & 7.* vbi limitat, & ſublimitat, *vt dixi §. 16. Scacia de appellat. quæſt. 19. Remed. 1. concluſ. 4. num. 44. & ſeq. vbi limit. vt dixi §. 25.*

11 Ampl. etiam, † quod à condemnato non opponatur, *Angel. l. fin. ff. de pet. hared. Alex. in l. 1. C. vt quæ deſunt, part. Vant. de nullit. cap. 4. num. 52. & ſeq.* addendo iſto caſu ceſſare regulam, quod licèt notoriũ
12 † releuet ab onere probandi, non tamen excuſat ab onere excipiendi, quia intelligitur de alia notorij ſpecie, quam de illa quæ reſultat ex actis iudicij, *Caldaſ. q. 36. num. 3. verſ. talis.*

13 Ampl. vt non ſit † opus, quod Iudex interloquatur, quod oppoſita nullitas ex actis, ſit notoria, *Vant. de nullit. cap. 4. nu. 53. in fin. Fel. cap. poſtulaſſe de foro compet. num. 11. in fin.* addendo tali caſu non opus eſſe remiſſione ad Iudicem, qui requiſiuit pro exequutione ſententiæ, ſed exequutionem denegandam.

14 Ampl. etiam, quod † lapſus ſit terminus, ſeu inſtantia excipiendi de nullitate ſententiæ, data à ſtatuto, *Alex. conſ. 225. Conſideratis à Vant. de nullitat. cap. 4. n. 54. Contard. de moment. poſſeſ. limit. 7. num. 68. Socin. conſ. 83. lib. 4. num. 29. in fin. relati à Gazad. conſ. 72. num. 6. & 12. Cagnol. l. 2. C. de pact. int. empt. num. 279. verſ. quando in fin. & dixi infra §. 23. Cancer. de liter. requiſit. num. 44.* dum prius retuliſſet diſſentientes.

Contrarium latè probat *Franc. Bec. conſ. 40. num. 5.* addendo modo lapſo termino non excipiatur de nullitate ex defectu iuriſdictionis, *num. 7. verſ. terminus non eſſet nimis breuis, Milanenſ. deciſ. 2. par. 2. num. 140. relati à Gozad. conſ. 72. num. 12.* Concorda *ex dictis infra §. 22. & 23. & dixi infra num. 47.*

15 Ampl. etiam, † quod ageretur de exequutione trium conformium, *Bald. in l. 2. C. nè liceat in vna, eademque cauſ. num. 2. Alex. conſ. 106. lib. 3. nu. 28. & in l. 4. §. condemnatum, ff. de re iud. nu. 7. Socin. conſ. 4. lib. 3. num 15 Foller. de cenſib §. vt vides, num. 4. et ſeq. Oſaſc. deciſ. 142. numer. 33. & ſe. Menoc. præſumpt. 47. cum probationes, lib. 2. num. 2. & ſeq. & de adipiſcend. poſſeſ. Remed. 4. n. 892. Gabriel. conſ. 49. ſi ſententia, lib. 1. nu. 8. Soc. Iun. conſ. 45. in præſenti, lib. 1. num. 20. verſ. & primo, Surd. conſil 173. cauſa, nu. 9. circa med. Rol. à Val. conſ. 29. lib. 1. num. 44. Mandoſ. ad Roman. conſ. 51. attentatis, num. 1. verſ. excuſationem, Milanenſ deciſ. 2. par. 2. num. 133. & ſeq. Bellug. in Spec. princip. rubric. 41. §. leges, num. 17. in fin. & num. 18. & ſeq. Couar. & ab illo relati practic. quæſt. cap. 25. nu. 2. & dixi etiam infra, §. 13. Decian. conſ. 45. videntur, lib. 1. numer. 6. Peregrin. conſ. 73. lib. 1. num. 13. Oſaſc. deciſ. 142. numer. 34. Maſcard. de probat. concluſ. 686. exceptio, num. 4. verſ. ſecundo, Contard. de moment. poſſeſ. limit. 7. num. 63.*

16 Ampl. etiam, † quod à ſtatuto reijciatur nullitatis exceptio, *Cuman. l. 4. §. condemn. ff. de re iud. n. 2. & 4. Rol. à Val. conſ. 29. n. 43. Dec conſ. 8. n. 7. Bald. conſ. 110. n. 3. lib. 2. Ruin. conſ. 62. num. 30. & conſ. 87. n. 4. & conſ. 31. num. 6. lib. 5. & conſ. 144. num. 5. vol. 4. Celſ. Vgo conſ 48. num. 8.* & ſtatutum intelligitur de nullitate vellata & diſputabili, *Cæſal. conſ. 201. num. 10. Rom. conſ. 42. num. 3. verſ. attamen, Neuiz. conſ. 70. n. 34. Burſat. conſ. 73. num. 3. & conſ. 74. num. 21. & ſeq. Alex. conſ. 223. lib. 6. verſ. Tertio,* concludens admitti exceptionẽ ex actis reſultantem, & debere Iudicem ſupplere, quia non poteſt ſe fundare in actu nullo euidenter, *Contard. de moment. poſſeſ. limit. 7. num. 64. Tuſcus concluſ. 136. nullitas, num. 42. Vant. de nullit. cap. 4. num. 51. & ſeq. plurib.* vbi latè probat *Oſaſc. deciſ. 142. num. 33.*

17 Ampl. etiam, † ſi ex actis detegatur nullitas ſententiæ, quia continet in ſe iuris errorem, vt puta, quia ſit lata contra caſum legis, *Grat. conſ. 72. pro reſolutione, lib. 2. num. 1.* vel incertitudinem, quæ ex actis, vel aliunde, non poſſet certificari, *vt dixi infra §. 11. & 13.*

18 Ampl. etiam, † vbi ſententia eſt nulla reſpectu perſonæ, quæ non poterat eſſe Iudex, *Franc. Bec. conſ. 40. numer. 7. Tu-*

ſcus concluſ. 136. *nullitas, num.* 11.

19 Ampl. vt iſto caſu † etiam merus exequutor ſententiæ alterius Iudicis poſſit ex offitio reijcere exequutionem ſententiæ euidenter nullæ, *Roman. conſ.* 51. *attentis, num.* 2. *in fin: Vant. de nullit. cap.* 4. *num.* 57 *Lancel. de attentat: par.* 2. *cap.* 17. *num.* 125. *Cancer. de litter. requiſ. num.* 33.

An autem ſit neceſſe, vt Iudex ſe referat ad acta, quoad cauſetur nullitas ſententiæ, videndus, *Gabriel. de ſent. concl.* 10. *num.* 6. *vſque in fin. & dixi infra* §. 12. *Crauet. conſ.* 373. *de eo, num.* 41.

20 Ampl. etiam, vbi delegatus † Principis requirit ordinarium Iudicem, vt exequatur illius ſententiam, nam ſi ſuſpicatur illam nullam, conſulere debet delegantẽ, & expectare ſecundam iuſſionem, *Socin. conſ.* 83. *pro. lib.* 4. *num.* 4. *ſubdens, num.* 16. poſſe denegare exequutionem, *vt latè probat Rom. conſ.* 51. *num.* 1. *& ſeq.*

Ampl. etiamſi à ſtatuto prohibitus eſſet
21 † omnis recurſus, *Brun. de conſtit.* §. *nullitas, col. penul. in fin. verſ. & eadem ratione.*

22 Ampl. non ſolùm † excipiendo, ſed etiã agendo, *Ferret. conſ.* 302. *in cauſa, num.* 8. *&* 12. teſtans à ſignatura dari in caſu nullitatis notoriæ commiſſionem ſine clauſula ſine præiuditio rei iudicatæ, *& dixi* §. 16. *Oſaſc. deciſ.* 142. *num.* 33. vbi rationem concludentem refert.

23 Ampl. etiam, † ſi ageretur de ſententia Superioris eius, coram quo obijcitur nullitas euidens ex actis, *Socin. conſ.* 83. *lib.* 4. *num.* 23. *Marant. diſput.* 1. *num.* 24. *Roman. conſ.* 51. *num.* 1.

24 Ampl. præſertim, † ſi per ſubſidiales quis requiratur pro exequutione, *Rom. conſ.* 51. *attentis, num.* 1. *& ſeq.*

25 Ampl. vt ius agendi † de nullitate notoria, ſeu quæ apparet ex actis, numquã præſcribatur, ſed perpetuò de illa dici poſſit, *Cagnol. in l.* 2. *C. de pact. inter empt. num.* 279. *circa med. verſ. quando, in fin. relatis Balb. de præſcript. in* 4. *par. prin. q.* 32 *& Peruſ. in cap: dilecto, de appel. col. final.*

26 Ampl. etiam, † ſi excipiens conueniſſet cum iuramento, & pęna de nullitate ſententiæ, *Roman: conſ.* 42. *& ibi Mandoſ. Curt. Iun. in l. vbi pactum, C. de tranſact. num.* 83.

27 Ampl. etiam, † quod Iudex ſuſpicaretur, exceptionem nullitatis obijci per calumniam, vel adeſſet calumniæ ſuſpicio, *Lancellot. de attentat. part.* 2. *cap.* 17. *numer.* 136.

28 Ampl. vt de facto reſiſti † poſſit Iudici volenti exequi ſententiam euidenter nullam, etiam quod non fuerit appellatum, *Claud. Scyſel. in repet. l. vt vim, ff. de iuſt. & iur. nu.* 52. *in fin. Lancel. de attent. par.* 2. *cap.* 17. *num.* 53.

29 Ampl. etiam, † quod ageretur de ſententia ſub nomine Principis de voto conſiliariorum, & auditorum illius, *Afflict. deciſ.* 283. *diueſt, num.* 1. *& ſeq.*

30 Ampl vbi talis † nullitas admittitur à iure communi, licèt poſſit ſubeſſe cauſa, per quã oppoſita exceptio nullitatis notoriæ poſſit reddi falſa, *Aret. in l. in illa, ff. de verb. oblig. col. verſ. tertio, Tiraquel. de pœnis in præfat. num.* 61.

31 Ampl. etiam, † vbi nullitas reſultat ex notoria iniuſtitia, *Alex. conſ.* 33. *lib.* 1. *n.* 9. *in fin. & dixi infra* §. 12. *Crat. conſ.* 72. *pro reſolutione, num.* 2.

32 Ampl. etiam † ſi prohibitum eſſet dici de nullitate, & recurſu, *Brun. de conſtit.* §. *nullitas, col. penul. in fin.*

33 Ampl. vt ſtatim † perimat ſententiam, *Bald. l. ab exequutione, C: quorum. appellat. non recipiant, nu.* 8. *ſequitur Rom. conſ.* 51. *Attentis in princ. verſ. ſed etiam, Caldaſ. quæſt.* 36. *num.* 1. *verſ. Immo.*

34 Ampl. etiam, ſi lapſus ſit terminus datus à ſtatuto ad dicendum de nullitate, *Viuius deciſ.* 220. *ſtatutum, num.* 3.

35 Ampl. vt iſto † caſu exequutor poſſit expreſsè exequutionem denegare, *Rol. à Val. conſ.* 37. *omiſſo, lib.* 1. *num.* 15. *circa med. Cagnol. l. cum quidam, ff. de iuriſdict. omn. Iud. numer.* 33. *verſ. quinto, Surd. conſ.* 405. *longa, num.* 16. *verſ. quarto, & numer.* 30. *verſ. nec dicatur, Roman. conſ.* 51. *numer.* 1. *& ſeq.*

36 Ampl. etiam, † vbi de nullitate per publicum inſtrumentum, etiam non factum de actis, docetur, *Contard. de moment. poſſeſ. limit.* 7. *num.* 65.

37 Ampl. etiam, † ſi agatur de exequutione ſententiæ, quæ tranſiuit in iudicatum, *Marſil. in rub. C. de probat. num.* 180.

38 Ampl. etiam, quod nullitas ex actis reſultans non allegetur, ſeu de illa excipiatur,

tur, *Vant. de nullit. cap.4. num.52.* addendo iſto caſu limitari regulam, quod notorium, releuet ab onere proponendi, ſeu allegandi, nec Iudicem debere interloqui exceptionem oppoſitam eſſe notoriam.

Singulare vnum notandum, quod dif-
39 ferens † excipere de nullitate vſque in finem litis condemnatur in expẽſis, quia in eo præſumitur calumnia, *Neuiz. conſil.108. num.20. ſubdens num.19.* idem dicendum, ſi culpa rei labatur inſtantia, vt ſit condemnandus in expenſis.

40 Limit. vbi nullitas, † quæ dicitur ex actis reſultare, reuocaretur in dubium aliqua probabili dubitatione, vel exceptione, nam reſeruata illius diſcuſſione fiet ſententiæ exequutio, & deinde cognoſcetur de releuantia exceptionis, *Neuizan. conſ.70. num.31. Scacia de appellat. quæſt.19. Remed.1. concl.4. num.72.* Limit. vbi agendo proponit nullitatem, *Soc. Iun. conſ.45. lib.1. num.20. verſ. vel ſecundo, & dixi infra §.19. Ripa in l.4. §. condemnatum, ff. de re iud. num.17. in fin.* & faciunt, quæ dixi de exceptione requirente altiorem indaginem infra, §. *Contard. de momentan. poſſeſ. limit.7. num.50. & ſeq. Bal. in l. ab exequutione, C. quor. appel non recip.*
41 *num.8.* † ſublimitando, ſi non ſuſpenſa exequutione ſequitur præiuditium irreparabile, vel quando talis notorietas impugnatur collorate ſaltem, ſed ſine calũnia, *Surd. conſ.405. num.21. in fin. & n.22. & ſeq. plurib.* vbi latè comprobat, & exornat.

42 Limit. vbi à ſtatuto † non admittitur nullitatis exceptio, niſi quæ ſit vera, & directa, *Contard. de moment. poſſeſ. lim.19. num.48. ita declarando deciſ. Afflict.28.*

43 Lim. vbi fuit † renuntiatum exceptioni nullitatis tacitè, vel expreſſè, *Lancellot. de attent. par.2. cap.17. num.141. & ſeq.*
44 vbi aliquibus modis † ſublimitat, *& dixi infra §.24.*

45 Lim. vbi aliud † ſeruatur de ſtylo, ſeu conſuetudine, *Neutz. conſ.70. numer.31.* Euidens autem nullitas, quæ dicatur colligi poteſt ex dictis *infra §.12.* & notorium quando quid dicatur videndus, *Marſil. ſing.473.*

46 Limit. vbi nullitas † non eſt euidens, ſed velata, & altiori egens indagine, *Cuman. conſ.141. num.3. verſ. ad ſecundum, cum alijs relatis à Surd conſ 405. numer.17. Scat. de appel. quæſt.19. Remed.1. concl. 4. num.12.*

47 Limit. vbi Iudex † aliud arbitratur, *Surd. conſ.405. num.26. in fin. & 27. & ſeq. plurib.* addendo nõ licere appellare à tali arbitrio, *vide quæ dixi infra §. 12. limit.5.*

48 Limit. vbi de † tali nullitate excipitur poſt terminum datum ad excipiendum de nullitate, *Franc. Bec. conſ.40. num.5.* vbi plures, & plura congerit, *& num.8.* ſub-
49 limitat † in nullitate ex defectu iuriſdictionis, *vt dixi infra §.16. & conſ.99. n.10. & 32.* vbi eadem repetit reprobatis, *Alciat. & alijs*, qui relatam ſublimitationẽ non ſequuntur, *Grat. deciſ.151. De, nu.20. Ioſeph. de Seſſe tract. de inhibition. cap.1. §.2. num.24.* ampliando tam agendo, quàm excipiendo.

Contrarium tenent relati *à Gabriel. de ſtatut. concl.3. nu.16. & à Scaccia de appel. quæſt.19. Remed.1. concl.4.* & deinde concordat.

Si à ſtatuto, vel lege ſit ſublata facultas excipiendi de nullitate de qua intelligatur, *Brun. de conſtit. §. nullitas, col.5. verſ. lex, & dixi ſupra num.14.*

§. II.

SVMMARIVM.

In continenti quantum tempus ſignat 1.

Executio ſententiæ retardatur, vbi excipitur de nullitate illius incontinenti probanda 3. 4. *Contrarium* 5. *& ibidem concorda rationes primæ opin.* 7. 8. *& ſeq. Ampl.* 11. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19 20. 23. 24. *Sublim* 21. 22.

Exceptio nullitatis ſententiæ, vt dicatur incontinenti probata quantum tempus requirat 2.

Spec. declaratur 4.

Exceptionis incontinenti probatæ exempla 6.

Incontinenti quæ fiunt, dicuntur ineſſe actui, qui fiat 8. *& quare* 10.

Probatio incontinenti facta æquiparatur probationi liquidæ 12.

Exceptio nullitatis ſententiæ, quando dicatur oppoſita per calumniam 25.
Calumniæ ratione quæ negentur 26.

QVantum temporis deſignat vox iſta
1 † incontinenti dixi latè *de laude-
mio lib.4 quæſt.4.art.1. & latiùs Argil.poſt
ea ſcripta editus in ſuo tract.de acquir. poſ.
quæſt.2.artic.2. vſque in fin. & Præpoſitus
in cap.dilecto 63.de appel.nu.70.* Sed quan-
do in caſu noſtro dicatur probata nulli-
tas ſententiæ incontinenti, *Bartol. in l.4.
§.condemnatum, ff. de re iud.num.* 4. con-
2 cludit dici exceptionem † incontinenti
probatam, ſi probetur intra tantundem
temporis, quo ſummariè cognoſci pote-
rat de exequutione ſentētiæ, *& latè Alex.
ibid.num.30. & Iaſ.num.30. & 31. Caſt.
num.2.circca med. Franc.Bec.& ab illo re-
lati conſ.89.proponitur, num.19.* concludit
id remitti Iudicis arbitrio, vel ſaltem do-
nec duret inſtantia ad exequendam, *Tuſc.
concl. 136. nullitas, nu.5. & latè exrminat
Scaccia de appellat.quæſt.19.Remed.1.con-
cluſ 4 num.65. & ſeq.* ita vt non ſit opus
illam prorrogare; Ego tamen habita ra-
tione cauſæ, & ſententiæ, vt dixi *dicto
art.1.* cenſec arbitrarium eſſe Iudici, qui
poſſit longius, & breuius tempus, exci-
pienti præſtituere, iuxta qualitates perſo-
narum excipientium, & negotij, de quo
obijcitur exeptio, *Myſinger. obſeruat. 4.
centur.6.num.4.& 5. argil.d.quæſt.2.art.8
Bellug.in Specul.princ.Rub.41.§.leges, n.17.
circa med.verſ.& de iure,* declarat dici in-
continenti, quod fit infra triduum, *& la-
tè Coler. de proceſ.par.4.cap.2.num.1.vſq.
in fin. Galleſ.de oblig.Camer.quæſt.3.nu.4.
in fin.*

His præmiſſis dicendum eſt generali-
3 ter, quod retardetur † ſententiæ exequu-
tio, vbi excipiens offert velle ſententiæ
nullitatem incontinenti probare, ſeu of-
fert probationes promptuorias, vt loqui-
tur *Grauat.ad Veſt.lib.8.cap.1. numer. 28.
circa fin. Alex. in l. qui Romæ, §. duo fra-
tres, ff.de verb.oblig.num.42.l.iudicati, C.
ſi ex falſ inſt.l.ſi prætor, §. Marcellus, ff.
de iudic.* per quæ iura ita firmat *Bart.in
l.4. §.condemnatum, ff.de re iud.n.3. verſ.
4 ſi vero incontinenti,* addendo ita † intelli-
geèdnm, *Spec.de ſent.§.qualiter autem,
& Caſt num.3.circa med.verſ.ſecundus ca-
ſus, & Iaſ.num.5.Oldrad.conſ 106.num.4.
& 5. Rom.conſ.323.num.7. verſ.ſecundo,
num.4.verſ ſi autem non requiret,* vbi præ-
terea ponderat, quomodo in hunc ſensū
inducatur, *d.§.Marcellus, idem repetens,
num.5. Franc.capit.dilecto, de appel.nn.41.
& præpoſit.num.74. Alba.conſ.44. num.3.
vol.1.Gabriel.alios congerens, conſ.43.eiuſ-
dem, lib.1.num.38. in princ. Menoc. & ab
illo relati præſumpt.47.lib.2.num 2. in fin.
Couar.pract.quæſt.cap.25. ante, numer.1.*
vbi hinc refert intellectum, *l.4.§.condem-
natum, ff. de re iud.* Capic.*deciſ.167.nu.3.
Bellug. in Specul.princip.Rubr.41.§. leges,
nu.17. in princ.verſ.& hoc, & verſ.ſi vero
continenti, Papienſ.in libel. exequut. ſent.
§.ſapiens, nu.5.in fin.* Contard. *plures con-
gerens de Moment.poſſeſ. limit.7.num.25.
& 27. & ſeq. Caldaſ.quæſt.36.num.1. vbi
dicuntur Rol.à Val.conſ.37.lib.1. num.14.
circa med.* qui loquitur, vbi quis habet
probationes in promptu, ſeu paratas,
*Roman.conſ.323.num.7.in fin. Maſcard.de
de probat.concluſ.686. nn.1.* plures refert,
& probat *Soc.regul.182. num.1.Lancel. de
de attent.par.2.cap.17.num.49.98.& 123.
Galeſ.de oblig. Cam.quæſt.3.num.4.*
5 Contrarium tenent † *Alex.conſ.74.lib.4.
num.3. & ſeq & relati à Iaſ.in l.4 § con-
demnatum, ff. de re iud. num. 15. Caldaſ.
quæſt.36.num.10. & à Grauat.ad Veſtr.in
prax.l b.8.cap 1.num.28.* qui tamen con-
cordari poſſunt, *ex Corn.conſ.204. lib.2.
num.2. in priuc. & à Iaſ.in d. §.condemna-
tum, num.15.in fin.*
6 Exempla exceptionum, quæ inconti-
nenti probatæ impediunt exequutionē
ſententiæ, *refert Myſinger. obſeruat.4.
diximus, num.5.Cent.6.*
Incontinenti, quando dicatur fieri pro-
bationem, *Capic.dec.ſ.167. num.2. & 3.
Tiraquel. de retract. lignag. §. 3. gloſ. 3.
num.11.*
7 Rationes plures † ſupra firmati aſſum-
pti afferuntur, prima eſt, quia cum in
exequutione ſententiæ ſummaria cogni-
tio ſit adhibenda, *l.à Diuo Pio, §.ſi ſuper,
ff.de re iud.* non eſt inconueniens, quod
admittatur exceptio, quàm condemna-
tus offert ſe incontinenti probaturum,
vt conſiderant *Bart. in l.4. §.condemnatū,*

ff. de

*ff.de re iud.num.3.circa fin. Alex.alijs plu-
ribus conſentientibus relatis, ibid.num.5.*
8 Aliam ego conſidero † rationem, quod
cum quæ incontinenti fiunt dicantur in-
eſſe actui facto, *l.lecta, ff.ſi cert.pet. cap.
officij de leg.Bal.conſ.250.lib.1.num.7. &
in l.1.C.qui admit.num.61.* quare dicimus,
quod factum incontinenti poſt litem cō-
9 teſtatam † cenſetur factum ante litis con-
teſtationem, *ut voluit Paul.Bellon. tract.
de poteſt.eorum quæ fiant incontinent. cap.*
113.*Qui ita, num.5.* quia in factis in con.
10 tinenti, † nec prius, nec poſterius ſpe-
ctatur, nec minus in illis datur, quia ſi-
mul facta, & inuicem ineſſe cenſentur,
*Galuan.conſ.23.num.19. Mantic. de tacit.
lib.11.tit.22.numer.*3.quos refert, & ſequi-
tur *Bellon d.tract.cap.*188. *Non poteſt, n.4.
in fin.* Ideò fieri non debet differentia,
an de nullitate conſtet ex eiſdem actis,
11 † vel de illa doceatur incontinenti, quia
probatio nullitatis incontinēti facta æque
12 perimit, ſicuti † perimit liquida, *Contard.
de moment.poſſeſ.limit.6.numer.28.*
13 Ampl. etiam ſi adeſſet † ſtatutum, quo
caueatur aduerſus ſententiam, nullam
obijci poſſe exceptionem, *cap. litteras de
reſt.ſpol gloſ.in l.1.§.hoc interdictum, verb
ſed & ſi falſum, ff.de tabul.exhib.Abb.cap.
ſciſitata, ſuper gloſ.verb.effectum, de integ.
reſtit.quam gloſ.Abb.* aſſerit conſueuiſſe
allegare conſulendo, & interpretādo ſta-
tuta excludētia omnes exceptiones, *Fer-
din Vaſq.illuſt.controuerſ.lib.1.cap 32.n.2
in fin.* eam afferens rationem, quia aliàs
ſtatutum conditum ad vtilitatem populi
noceret, ſi ſubditis ſublata eſſet legitima
hæc probatio facienda incōtinenti, *Mā-
del.conſ.609.nu.2. & ſeq.* addendo etiam
ſi ſtatutum omnino prohiberet dici de
nullitate, *Menoc. & ab illo relati præſump.
47.lib.2.num.2.Caldaſ.quæſt.36.n.7.verſ.
quod ſi cum,* cōcludens iſto caſu fieri exe-
quutionem, ſed ſi antequam illa fuerit
perfecta, probetur nullitas, illam reuo-
cari, *Dec.l.fin.C.de edict.Diu.Adrian.n.43.
verſ. & idem, Corſet.ſingul.§ exceptio 2.
Oſaſc.deciſ.142.ſupraſcriptæ, num.* 33.
14 Ampl. etiam † ſi ageretur de exequu-
tione trium conformium, *ut dixi infra
§.18.in limit.*
15 Ampl. etiam, † vbi per inſtrumentum
publicum, etiam non productum doce-
tur de nullitate, *Contard de moment.poſſeſ.
limit.7.numer.65.Scaccia latè alijs relatis
comprobans, de appellat.quæſt.19.Remed.1.
concluſ.4.num.61. & quatuor ſeq.* addendo
procedere, etiam ſi contra inſtrumentū
opponatur valida exceptio.
16 Ampl. præſertim, † vbi exequutio ſen-
tentiæ trahit ſecum irreparabile præiudi-
tium, ſeu vbi exequutio eſſet irreuocabi-
lis, *Bald.l.ab exequutione, C.quor.appellat.
non. & in l.2.ff.de ferijs, & in l.1. C. reſtit.
in integr. poſtul. & in l.eum qui duas, C.de
adulter. & in l.ſi feriatis, ff de ferijs, & in
l.1.C.ne liceat tert.prouoc.Ripa l. 4.§.con-
demnatum, ff.de re iud. numer.* 21. *& ſeq.*
exemplum referens, ſi agatur de exequu-
tione ſententiæ capitalis, vel carceratio-
nis, vel amputationis membri, *idem dixe-
rat ibid.Iaſ.num. 21. & ſeq. Caldaſ. plures
referens, quæſt.36.nu.15. & ſeq.* compro-
bans exemplo eorum, quæ dicuntur de
ſententia interlocutoria, vel lata in poſ-
ſeſſorio, à qua licèt de iure non liceat ad
effectum ſuſpenſiuum appellare, tamen
ſi contineat præiuditium, quod in diffini-
tiua, vel in petitorio, non poſſit repa-
rari, admittitur appellatio, *Scaccia de
appellat. quæſt.19.Remed.1.concl.4.nu.70.
verſ.primus.*
17 Ampl. etiam, † quod lata ſit in poſſeſ-
ſorio, *Contard de momentan. poſſeſ.lim.7.
num.30. & ſeq. latè comprobat.*
18 Ampl. vt probata † ſtatim perimat ſē-
tentiam, *Bald.l.ab exequutione, C. appel-
lat.non recipiant, num.8. Caldaſ.quæſt.36.
num.1.col.2.verſ. immo.*
19 Ampl. vt ſi Iudex † procedat ad vlte-
riora, detur appellatio ad vtrumque ef-
fectum, *Contard.de moment.poſſeſ.lim.19.
num. 6. & 23.* eam afferens rationem,
quia reijciēdo legitimas exceptiones Iu-
dex excedit facultates ſuas.
20 Limit. vbi exceptio † nullitatis incon-
tinenti probandæ obijcitur aduerſus tres
conformes, *Caſt.in l.4.§.condemnatum,
ff de re Iudic.num.3. verſ. ſecundus caſus,*
21 ſublimitando, † ſi talis nullitas ſit ex de-
fectu iuriſdictionis, *Iaſ.l.4.§.condemnatū,
ff.de re iud.num.19.Peregrin.conſ.73.lib.1.
num.15. & ſeq. Scaccia latè proſequendo de
appellat.quæſt.19.Remed.1.concluſ.num 6.*
ſubli-

22 ſublimitando,† ſi talis nullitas ſit euidens ex actis, & quod probabili dubitatione, ſeu exceptione in dubium non poſſit reuocari, *& dixi §.anteced.Iaſ.l.4. §.condẽnatum ff.de re iud.num.15.& ſeq.*

23 Limit. vbi † nullitas † non obijceretur in modum exceptionis, *Camil.Borel. ad Bellug.in Specul.princip. §.tractandum, verſ.euidentiſ.in in princip.*

24 Limit. vbi † nullitas eſt dubia, ſeu velata, nam ſit exequutio, data cautione de reſtituendo in caſu ſuccumbentiæ, *Caſal. conſ.201.exiſtimo, num.10. & 11.*

25 Limit. vbi † ſententia eſt confirmata à ſuperiori, *Iaſ.l.4.§.condemnatum, ff.de re iud.num.16.*

23 Limit. vbi adeſt ſtatutum, †quo reijciantur cuiuſcumque generis exceptiones aduerſus ſententiæ exequutionem, nam tunc fiet exequutio, & ſi donec pendet terminus ad perficiendam exequutionem, probetur nullitas, tunc ſuſpendetur exequutio, *l.fin.C.ſi ex falſ.inſt.per quem textum ita firmat* Caldaſ. *quæſt.36. num.7 .verſ.quod ſi cum, & num.9.*

24 Limit. vbi † apparet, vel Iudex ſuſpicatur, quod cauſa differendæ exequutionis, ſeu per calumniam, excipitur de nullitate incontinẽti probanda, *l.ſatis apertè, C.ad leg.Corn.de falſ.per quem textum ita firmat Alex.in l.4.§.condemnatum, ff. de re iud.numer.20. Maſcard.de probat.concl: 676.exceptio, num.20. Menoc.præſumpt. 47.lib.2.numer.3.Rip.l.4.§.condemnatum, ff.de re iud.num.14.* addendo debere concurrere coniecturas calumniæ, *& Menoc.* reſpondet obiecto, quod ſit arbitrarium Iudici, & facilè admitti exceptionem nullitatis aduerſus rem iudicatam, vel negari, *Iaſ.d.§.condemnatum, num.8. in fin. & num.9. & ſeq.* latè comprobat, *licèt n.12. & ſeq.* referat aliqua quæ videntur hanc limitationem deſtruere, *ſed num.14.* concordat ſi ſuſpitio calumniæ ſit vrgens, & non leuis, *Rip.d.§.condemnatum, num.14. Calcan conſ.86.num.3. verſ & quis,* con-

25 cludens dici per † calumniam opponi de nullitate ſententiæ, ſi de illa ante decretam exequutionem fuit cognitum, *Lancel.de attent.par.2.cap:17.num.130.& ſeq.* vbi latè comprobat relatis multis, quæ

26 ratione † calumniæ negantur, *Lancel. de attent.par.2.cap.17.nu.133. & ſeq.* addendo niſi ex actis conſtet præſumi calumniam.

---

§. III.

SVMMARIVM.

Sententia lata à Iudice non habente iuriſdictionem eſt nulla, & retardatur illius executio 1.11.*& quare* 12.13.*Amp.*14.16,17.18 21.23.24.23.24.25.26.27.32.34.35.36.38 39.40.41.42.43.44.45.46.47.48.49.50.51. 52.53.54.56.57.58.60. *Limit.* 28.28.33. 55.59.61.63.64.66.67.68.69.70.71.73. 75.77.79.80.81.*Sublimit.*74.

Iudex eſt vna ex partibus integrantibus iudicium, ſeu baſis, & dux iudicij 2.3.

Iuriſdictio omnis eſt penes Papam, & Imperatorem 4. *qui illam exercere vult, debet docere ſibi fuiſſe datam* 7.

Papa, & Imperator ſunt luminaria inferiorum 4. *ab ipſis fluit, & refluit omnis iuriſdictio* 5. *exercens iuriſdictionem ſine mandato illorum generali, vel ſpetiali cõmittit crimen læſæ maieſtatis* 6.

Delegato Iudici non paretur, niſi ſcripto doceat de ſua delegatione 8. *Ampl.*9.

Sententia ex quibus dicatur nulla ex defectu iuriſdictionis 10.

Statutũ quod nulla exceptio poſſit opponi, qualiter intelligatur 19.22.

Iuramentum nihil addit, vel detrahit naturalibus, vel ſubſtantialibus actus iurati, & non obligat, ſi actus non ſit obligatorius 30. *non facit, non reuocabile, & probatum, quod eſt reuocabile, & non probatum* 31.

Cap.ex parte 2. *de appel.declaratur* 60. *in fine.*

Superior competẽs in caſu iuriſdictionis, quis dicatur 61.

Gloſ.1.in Clem.1.de except. declaratur 72.

Ancar. improbatur 76.

Fori competentia quando ceſſet 78.

1 SEntentiam latam † à Iudice, qui nõ habet iuriſdictionem, ſeu facultatem de cauſa cognoſcendi eſſe nullam, & inualidam, notum eſt cuicumque in iure parum verſato, *l.1. & toto titulo, C.ſi à*

nou

Digitized by Google

non compet. iudic. cum alijs cumulatis à
*Mantic.deciſ.267.num.2.Maſtril.deciſ.*83
2 *in regno, num.*2. Iudex † namquè cum ſit
vna ex perſonis integrantibus iuditium,
iuxta notata à Doctoribus in rub. ext. de
iudic. ideò Bald. in rub.C.ſi à non comp.iud.
3 *num.*2. inquit, quod Iudex † eſt baſis, &
iudicij fundamentum, quia eſt Dux, &
Imperator, vt ego addo, in illo inchoan-
do, peragendo, & perficiendo, non ali-
ter ac poſita eſt victoria, & virtus mili-
tum in manu Ducis iuxta illud Mimi
Publian.

Ducis in conſilio poſita eſt virtus militũ.

4 Nam cum omnis iuriſdictio † ſit penes
Papam, & imperatorem, ipſi enim ſunt
duo luminaria ſuperiora, quibus inferio-
ra omnia illuſtrantur, & fontes, vnde
5 fluit, & refluit omnis † ſubditorum po-
teſtas, *Bald.conſ.*300.*ad euidentiam,lib.*5.
*num.*1. *& ſeq. Celſ.Vgo. conſ.*60.*quamuis,*
*num.*7. *Alex.in l.*1. *in fin. verſ. vnde dicit,*
*Bald ff.de iuriſdict.omn.Iud. & conſ.*24.*lib.*
1.*num.*5. *Gramat.deciſ.*46.*num.*1.*Menoc.*
*præſum.*14.*lib.*2 *num.*1. *& ſeq.* Si quis ſine
6 illorum † mandato ſpetiali, vel generali
iuriſdictionem exerceat, committit cri-
men læſæ Maieſtatis humanæ, *l.* 3. *in fin.*
ff.ad leg.Iul.Maieſt.Capic. deciſ. 130. *pri-*
*mum, num.*28. *&* 32. *circà med.* quia fa-
ceret ſe ſimilem Altiſſimo. Ideò prouin-
7 tiarum † Præſides, & Rectores, Ingre-
dientes Prouintiam, vel Magiſtratum,
volentes exercere iuriſdictionem, debẽt
prouincialibus notum facere, ſibi à Prin-
cipe conceſſam auctoritatem, *Vant. de*
*nullit. ex defect. iuriſdict. num.*19. nec de-
8 legato † Iudici præſtatur fides, nec illi ob-
temperatur, niſi ſcripto doceat de ſua
delegatione, *cap. cum in iure, de offic. deleg.*
*l.*1. *C.de mand.Princip.Nat.conſ.*96.*ſcripſi,*
*num.*6.*Puteus deciſ.*240.*lib.*3. *Alber.Brun.*
9 *conſ.*141.*lib.*2. addendo poſſe † illi reſiſti,
ſi requiſitus non doceat de delegatione,
& puniatur, ſi inde ſequatur tumultus in
populo.

Omiſſo itaquè ex quibus cauſis oria-
10 tur, † ſeu cauſetur nullitas ſententiæ ex
defectu iuriſdictionis, quia id excedit ar-
gumentum operis noſtri, & nimis in lon-
gum abiret oratio noſtra, vt fatetur, *Vãt.*
*de nullit. ex defect. iuriſdict. num.*7. & quis
dicatur Iudex incompetens, cum id præ-
ſtiterit, *Coler. de proceſ. par.*4.*cap.*1.*nu.*52.
*& ſeq. Guazin. tract. de defenſ. cap.*1. *Mar-*
ſil. de Bannit. §. ſentent. Firmando, quod
oppoſita exceptione, quod ſententia fue-
11 rit prolata à non habente † iuriſdictio-
nem, retardetur illius exequutio, *Gloſ.*
fin. verſ. puto tamen, in Clem. vnic. de cauſ.
*poſſeſſion. Alex. in l.*4.*§. condemnatum. ff. de*
*re iud. num.*22. *& conſ.*77. *in cauſa, lib.* 2.
*num.*8. *& ibi addentes alios referunt, Rom.*
*conſ.*42.*num.*2. *in fin. Gozadin. conſ.*72. *n.*11
*in fin. Ruin. conſ.*14.*lib.*2 *num.*17.*Gabriel.*
*de ſtatut. concl.*3. *regulare, num.*1. vbi infi-
nitos congerit, *Caldaſ. quæſt.*36. *num.*10.
*verſ. limitatur, & num.*11 *in fin. & nu.*12.
12 *verſ. & huiuſmodi,* † vbi rationem aſſi-
gnat, *Dec. conſ.*8.*num.*7. *Ripa d. §. condem-*
*natum, num.*23. *Fel. in cap.* 4. *de except.*
*numer.*11. *Myſinger. obſeruat.* 4. *Centur.*6.
*num.*6. *Neuiz. conſ.*70.*nu.*2. *Mandel.*609.
*de primo, num.*4. *Coler. de proceſ. exequut.*
*par.*4.*cap.*1.*nu.*48.*Io.Bapt.de S. Blaſ. tract.*
*de arbitr. lib.*7.*cap.*11 *verſ prima regula,*
*Marſil. ſing.*10. *Tuſcis, Soccin. regul.* 1:2.
*num.*3.*Lancel. de attentat. par.* 2. *cap.* 17.
13 *num.*106. *& ſeq.* latè † comprobat, *Bur-*
*ſat. conſ.*74.*num.*29. *& ſeq. Brun de Con-*
*ſtit. § nullitas, col.*6. *verſ. quinto,* vbi plu-
ra congerit, & comprobat, *verſ. ſexto.*
14 Ampl. etiam ſi diſcuſſio † nullitatis ex
hoc capite, altiori egeret indagine, *An-*
*gel. l. fin. C. ſi ex falſ. inſt. Alex. in l.*4.*§. con-*
*demnatum, ff. de re iud. num.*22. vbi refert
15 diſſentientes, † & remiſſiuè concordat,
& latius concordiam tentat, *Fel. in*
*cap.*4. *de except. num.*22. *in princ. verſic.*
obſta, Angel. ſequuntur Iaſ. in dicto §. con-
*demnatum, num.*19. *& comprobat, nu.*20.
*& Ripa num.*23. *Myſinger obſeruat.*4.*Cen-*
*tur.*6.*num.*7 *Vant. de nullit. cap.*6.*num.*33.
Mareſcot. reſolut 121.*lib.*2.*num.*40. *Tuſcus*
*concluſ.*136. *nullitas, num.* 9. *Scaccia de*
*appellat. quæſt.*19. *Remed.*1.*concluſ.*4.*n.*75.
verſ. ampl. ſecundo.

Contrarium tenet *Coler. de proceſ. par.*
4.*cap.*1.*num.*49. *& ſeq. relato Alex.* vt dixi
aliud ſentiente, *Veral. deciſ.* 156. *par.* 3.
*num.*3.
16 Ampl. etiam, † ſi ageretur de exequu-
tione trium conformium, *vt dixi in-*
*fra §.*18.

17 Am-

17 Ampl. etiam, † ſi à lege diſponatur, de
nullitate non licere dicere, vel experiri,
vt dixi infra vbi examinaui, *Clem. vt ca-
lumnÿs, de re iud.*
18 Ampl. etiam, † ſi à ſtatuto caueatur,
non poſſe, vel minimè licere excipi de
nullitate ſententiæ, *Gloſ. fin. in Clem. vnic.
de ſequeſt. poſſeſ. & fruct.* quam ſingularē,
& litteris aureis ſcribendam aſſerit, *Fe-
lin. in Rub. de foro compet. num. 2.* addendo
ex Ancar. conſ. 271. de titulis, procedere
19 etiam ſi dicatur, † quod nulla ſpeties nul-
litatis obijci poſſit, vt deinde latè pro-
bat *in cap. 3. de except. nu. 11. & ſeq. Aret.
conſ. 75. num. 10. verſ. primo, Vantius de
nullit. cap. 4. num. 37. & ſeq.* vbi latè com-
probat *Alex. conſ. 77. in cauſa, lib. 2. n. 9.
Rom. conſ. 42. num. 3. Gramat. deciſ. 61. in
fin. & dix. infra §. 22. num. 6. Franc. Bec.
conſ. 40. viſo, num. 7. Dec. conſ. 434. pla-
cet, num. 8.* eam afferens rationem, quia
ſtatuentes non cenſentur de iſta nullitate
cogitaſſe, *Pariſ. infinitis cumulatis, con-
ſil. 24. lib. 2. num. 102. Caldaſ. quaeſt. 36. n. 11.
Gul. Mayner. latè comprobans in l. nemo
qui condemnare, num. 1. & in l. qui iuſſu,
ff. de reg. iur. num. 16. & ſeq. Soccin. con-
ſil. 83. lib. 4. num. 27. Gabriel. de ſtatut. con-
cluſ. 3. num. 1. & 6.* vbi latè probat, idem
repetens, *conſ. 99. num. 32. Gozadin. con-
ſil. 72. num. 12. Brunus de conſtit. § nullitas,
verſ. nullitatis appellatione,* non contine-
tur nullitas ex defectu iuriſdictionis.
Contrarium tenent relati à *Franc. Bec.
conſ. 40. num. 5. circa fin. & num. 8. in fin.*
20 *& conſ. 99. num. 33.* † declarat qualiter
intelligendum ſit tale ſtatutum, *ſicuti &
Lancellot. de attent. par. 2. cap. 17. num. 110.
& Felin. in rub. de foro compet. num. 2. & in
cap. 4. de except. num. 12. Caldaſ. quaeſt. 36.
num. 12. verſ. vnde, Soccin. conſ. 83. nu. 30.
lib. 4. Tuſc. concluſ. 136. nullitas, num. 42.
Lancel. de attent. par. 2. cap. 17. nu. 113.* dum
21 *prius num. 108. & ſeq.* † declaraſſet quali-
ter ſit intelligendum tale ſtatutum, *Pa-
riſ. conſ. 109. omiſſo lib. 4. num. 4. Concorda,
vt dixi infra §. 23. ampl. 1. Pariſ. conſ. 109.
omiſſo, num. 4. & 5.*
23 Ampl. etiam, † ſi à ſtatuto vniuerſali-
ter diſponatur ſententiam exequendam,
non obſtante quacumque nullitate, *Rip.
in l. 4. §. condemnatum, ff. de re iud. nu. 24.
verſ. ampl. ſecundo,* addendo idem dici, ſi
diſponatur, quod nullo modo dici poſ-
ſit de nullitate, vel aliqua ſpeties nullita-
tis opponi.
24 Ampl. etiam, † ſi in reliquis ſolemni-
bus ſententia eſſet valida, *Ancar. conſ. 271.
Gabriel. de ſtatut. concluſ. 111. num. 6.*
25 Ampl. vt hæc exceptio † non cenſea-
tur reiecta per proceſſum ad vlteriora,
ſed vt dicatur reiecta expreſſa requiritur
declaratio, *Gloſ. cap. diſpendia, verb. pro-
ceſſus in fin. de reſcript. in ſext. Marſil. l. ſi
quis ne, ff. de quaeſt. num. 82. vbi plures con-
gerit, & num. 8.*
26 Ampl. etiam, † vbi nullitas cumula-
tur cum cauſa appellationis, *Vant. de nul-
lit. cap. 6. num. 34.*
27 Ampl. vt de tali nullitate † excipi, &
cognoſci poſſit, etiam quod Princeps in-
hibuerit Iudici, ne de validitate, vel in-
terpretatione ſe intromittat, *Soccin. conſ.
83. lib. 4. num. 17.*
28 Ampl. etiam, ſi partes † iuraſſent non
dicere, ſeu excipere de nullitate ſenten-
tiæ, vel laudi, *Angel. conſ. 218. viſa nar-
ratione in fin.* quem refert, & ſequitur
*Felin. in rub. de foro compet. num. 2. verſ. ſe-
cundo ampl. & in cap. 4. de except. num. 12.
Gozadin. conſ. 72. num. 6. & 11. in fin. Pa-
riſ. conſ. 24. lib. 2. num. 105. Gabriel. de ſta-
tutis, concluſ. 3. num. 7. Becius conſ. 40. n. 8.*
latè comprobans idem dici in laudo, vt
29 dicam infra, vbi limitat, † ſi ſpetialiter
eſſet renuntiatum, & iuratum, *Lancel. de
attent. par. 2. cap. 17. num. 121. Scaccia de
appel. quaeſt. 19. Remed. 1. concl. 5. num. 47.*
30 *& ſeq.* † *vbi examinat Contard. de momēt.
poſſeſ. limitat. num. 10. Grattian. dec. 6. ſen-
tentia, nu. 42. & ſeq.* referens rationem,
quod cum iuramentum ſit ſtricti iuris,
non operatur vltra iurantis conſenſum,
quem non eſt veriſimile cogitaſſe de ob-
ſeruantia ſententiæ inualidæ, ſeu vt ego
addo, carentis lapide angulari, ſupra
quem fundatur iudicium, ſeu veriùs po-
teſt excipi de nullitate ſententiæ ex defe-
ctu iuriſdictionis, quamuis fuerit iuratū
generaliter de obſeruantia ſententiæ fe-
31 rendæ, quia † iuramentum non alterat,
ſeu nihil addit, vel detrahit ex naturali-
bus, vel ſubſtantialibus actus iurati, &
non obligat, ſi actus non ſit obligatorius,

l. fin.

l.fin.C.de non. nun.pecun. gloſ.fin. in cap.ſi diligenti, de foro compet.gloſ.l.emptione, 31 *C.plus valor.* quod agit, nec facit † irreuocabile, vel probatum, quod eſt reuocabile, & non probantur, *Iaſ. in l. ſi conuenerit, ff. de iuriſd.omn.iud. numer.6. & ſeq. relati à Surd. conſ.264. diligenter, numer.39. in fin. & 40. Veral. deciſ. 190. par.1.nu.4. Ruin.conſ.14. de pluribus, lib.2. num.16.17.* & 18 concludens poſſe excipi de nullitate ſententiæ, ex defectu iuriſdictionis, quamuis partes iurauerint illi ſtare, & de nullitate non dicere, vel ſtatutum reijciat exceptionem nullitatis, nec

32 requiri† abſolutionem à iuramento, quãuis ſit iuratum obſeruare præfata omnia.

33 Contrarium tenet † *Ripa in l.4. §.condemnatum, ff. de re iud. num. 24. in princ. verſ. ſed iſtud mibi.*

34 Ampl. etiam, † vbi Iudex eſt incompetens, quia non poterat eſſe Iudex, *Fãc. Bec.conſ.40.numer.7. Tuſcus concluſ.136. nullitas, num.10.*

35 Ampl. vt hæc † exceptio ſit perpetua, & quandocumque illa opponi poſſit, *vt dixi infra §.16.ampl.1.*

36 Ampl. etiam, † vbi Iudex non penitus erat incompetens, veluti ſi iudicauit de ſumma centum librarum, vbi de quinquaginta tantùm poterat iudicare, *Dec. conſ.8.num.7. circa med.verſ. & ita eſt in caſu noſtro, Fel.in cap.4.de probat. num.12. verſ. ſolue.*

Vel illius iuriſdictio erat ſuſpenſa, *Franc. Bec.conſ.40. viſo, num. 7. circa med.verſ.hoc etiam, & conſ.99.numer.32 poſt med. Gabriel.de ſtatut.concl.3.num.4. vbi refert diſſentientes, & concordet. n.11. Gratian.deciſ.6.num.39.*

Vel proceſſit tamquam delegatus, vbi erat ordinarius, vel è contra, *Franc.Bec. conſ.40.num.7.circa fin. Gratian. deciſ. 6. num.40.*

Vel latrunculator iudicauit de cauſa ciuili, *vt dixi ſupra de exequut.rei iudic.1. cap.3 verſ.quarto.*

Vel non poſſet eſſe Iudex, niſi aliquid præſtito, vel habito, *Ruin.conſ. 14.lib.2. num: 15.* qui loquitur de monacho, qui non poteſt eſſe arbiter ſine conſenſu ſui ſuperioris.

Vel factus Iudex fiat cæcus, nam cum ille retineat iuriſdictionem ſibi prius demandatam, licèt aliam non poſſit habere valida eſt ſententia, quam profert in cæcitate corporali, *l.1.§.quamuis, ff.de poſtul.Vant. de nullit. ex defect. iuriſd. delegat.num.42. & ſeq. vbi latè comprobat.*

37 Contrarium tenet, † *Ripa in l.4.§.condemnatum, ff.de re iud.num.25. verſ.limita primo, Pariſ.conſ.109.num.3. verſ.non obſt.lib.4. relatus à Gabriel. de ſtatut. concluſ.3.num.27.*

38 Ampl. idem in ſententia † arbitri, qui iudicauit vltra facultatem ſibi datam, *Dec.conſ.434. placet, num. 7. & ſeq.* addendo procedere, etiamſi ſtatutum toleret exceptionem nullitatis, quia ſtatuentes non cenſentur de illa cogitaſſe, *Gabriel.de ſtatut.concluſ.3. regulare, nu.2. Franc. Bec.conſ.40.nu.8. & conſ.99.n.32. in fin.* vbi latè hoc comprobat, & loquitur in laudo lato à regulari, qui non poterat eſſe arbiter, *Felin. de except. n.72.*

39 Ampl. etiam, ſi partes † conueniſſent, de non excipiendo de nullitate ſententiæ, vt latè probat, *Pariſ.conſ.24.nu.103: & ſeq. Ruin.conſ.14.lib.2.num.16.* & ſuadetur ex his quæ dixi ſupra, ſi partes iurarant de non excipere de nullitate.

40 Ampl. etiam, ſi à † ſtatuto prohibitus eſſet omnis recurſus, *Brun.de conſt.§.nullitas, col.penul. verſ.item quæritur pone.*

41 Ampl. etiam, vbi Iudex † non habebat facultatem procedendi eo modo, veluti ſi exequutiuè, vel ſummariè proceſſit, vbi ordinariè, & ſeruatis ſolemnibus ordinarij iudicij procedere debebat, *Felin.in Rubr.de foro compet. verſ.ſecundum fundamentum, Abb.cap.4.de ſent.& re iud. num.1.* concludens non ſufficere partem fouere bonum ius, quoad ſententia ad illius fauorem lata ſit valida, ſed requiri etiam, vt ad illam deueniatur iuris ordine ſeruato, *& latè Vant. de nullit. cap.penul.num.1. & ſeq.*

42 Ampl. etiam, vbi † ſententia eſt nulla ex defectu iuriſdictionis, quia Iudex erat incapax ad iudicandum, *Franc. Bec.* loquens de laudo lato à regulari, qui electus fuerat arbiter, *conſ.40.num.8. & conſil 99.num.32.*

43 Ampl. etiam, ſi non † poſſit probari incontinenti, *Angel, in l: fin: C.ſi ex falſ. inſtr.*

inſtr.num.4. quem refert, & ſequitur *Caldaſ.queſt.36.num.10. verſ.limitatur, & conferunt dicta ſupra ampliat.1.*

Contrarium tenet *Caſt. in l.4.§.condemnatum, ff.de re iud. num.3. in fin.*

44 Ampl. etiam, ſi † talis defectus opponatur exequutori, vel coram exequutore, *vt dixi infra* §.7. *verſ.dicendum ſecũdo, ampliat.fin.verſ.aliter, Socein.conſ.83. lib.4.num.18. & ſeq.*

45 Ampl. vt poſſit opponi † poſt executionem, *Marſil.ſingul.10. Gabr.de ſtat.concluſ.3.num.8.*

46 Ampl. præſertim, ſi agatur † de captura, & carceratione, *Neuizan. conſil.52. num.14. & ſeq.*

47 Ampl. vt Iudici volenti † exequi ſententiam latam à non habente iuriſdictionem liceat vi reſiſtere, *Marant. diſput.1. num.35.*

48 Ampl. vt nulla † maior ſit nullitas ſententiæ, quam ex defectu iuriſdictionis, *Neuizan conſ.52.num.15, Claud.Sayſel. in l.vt vim, ff.de iuſt. & iur.num.57. in fin. in 2.lectur.*

49 Ampl. etiam aduerſus tres † conformes, *Iaſ.l.4.§.condemnatum, ff. de re iud. num.20.*

50 Ampl. præſertim vbi nullitas † opponitur coram exequutore, qui eſt incompetens ad cognoſcendum, an nullitas verè adſit, nam debet interim ſuperſedere, & conſulere Iudicem prolatæ ſententiæ, *Socin.conſ.83.lib.4.num.89. & dixi infra* §.7.

51 Ampl. etiam in cauſis † criminalibus, ſeu vbi agitur de captura perſonæ, *Neuiz conſ.52.num.15.* exemplum referens ſi de mandato eccleſiaſtici Iudicis capiatur laycus in cauſa, vt ego addo layca in dominio layco, *Fel.in Rub.de foro compet. num.1 circa fin.*

52 Ampl. præſertim, † ſi agatur de ſententia delegati, qui fines mandatæ iuriſdictionis exceſſit, *Neuizan.conſ.52.n.15. circa med.*

53 Ampl. etiam, † vbi talis nullitas cauſatur per abuſum iuriſdictionis, vt puta, ſi ordinarius pronuntiat tamquam delegatus, vel è contra, *Bart. in l.1.C.qui pro ſua iuriſdict. Franc.Bec.conſ.40.viſo, n.7. in fin.*

54 Ampl. vt hæc nullitas ſit † inſanabilis, nec valeret Principis reſcriptum, vt Iudex procederet non obſtante defectu iuriſdictionis, *teſte Rebuf.de ſent.exequut. §.3.gloſ.2.hic ponitur, num.8. Gomeſ. in compend.ſignatur. num.74. Caldaſ. quaſt. 36.num.13.in fin. Marſil.ſing.10. numer.4.*

55 Limitat † quoties Papa de abſoluta poteſtate illam ratificat.

Ampl. vt fatalia numquam currant,
56 vbi † ſententia eſt nulla ex defectu iuriſdictionis, *Vantius de nullit.cap.quoties, & intra quod tem. num.8.in fin.*

57 Ampl. etiam † agendo, *vt dixi infra* §.19.*in limit.*

58 Ampl. vt de facto † reſiſti poſſit impune, *vt dixi de exequut.cap.6.§.1.*

59 Limit. vbi oppoſita † declinatoria, Iudex proceſſit ad vlteriora vſque ad ſententiam incluſiuè, *cap. ex parte 2. de appel.Dec.conſ.107.in cauſa, in princ. verſ. nec obſt.* & dicam in ſequenti limitatione, *Burſat conſ.74. num.39.* declarando modo is Iudex non penitus careret iuriſdictione, *& num.49.* idem repetens *n.140. & ſeq. vt dixerat Ripa in l. 4. §. condemn. ff.de re iud.num.25.verſ.vltra.*

60 Contrarium † tenet *Gloſ.in cap.2. & in cap.diſpendia, verb.proceſſus, in fin.de reſcript.in ſext. Innoc. in cap.2.de dilation. quem ſequitur Abbas in cap. paſtoralis, de except.col.4.* cõcordat Ripa *in l.4.§. condemnatum, ff. de re iudic. numer.25.* hoc modo videlicet, quod aut Iudex penitus carebat iuriſdictione, & procedat *opin. gloſ. & Innoc.* vt non ſufficiat talis tacita pronuntiatio ſuper reiectione exceptionis, aut verò non carebat, & procedat *opin. Dec.* & ita intelligatur textus *in d.cap ex parte.*

61 Limit. vbi oppoſita exceptione † defectus iuriſdictionis, ſeu incompetentiæ, Iudex pronuntiauit ſe competentem, & non eſſet certum de incompetentia, & non ab excipiente appellatum, quia tunc acquieſcens, videtur tacitè conſenſiſſe in Iudicem, *Felin.cap.paſtoralis, de except. num.12.in fin.verſ.limit.tertio*, declaran-
62 do † hanc limitationem veram, ſi incõpetentia cauſetur ex defectu remiſibili à parte, ſecus ſi contra, veluti ſi Iudex eſſet pupillus, vel furioſus, vel laycus in

cauſa

Digitized by Google

cauſa ſpirituali, vel alias quomodolibet iuriſdictio non eſſet prorogabilis,& idē dixerat *in Rub. de foro compet. in fin. Fel. in Rub. de foro compet. num. 3. in fin. Gabriel. de ſtatut. concl. 2. num. 21. Fel. in cap. 4. de except. numer. 12. in fin. verſ. limita tertio, Burſat. conſ. 74. & ſeq.* declarando modo Iudex non eſſet penitus incompetens, *idem repetens, numer.* 140. *& ſeq.*

63 Limit. vbi Iudex † habebat iuriſdictionem, ſed tantùm erat incompetens, nā non oppoſita exceptione, ſi ferat ſententiam, erit illa valida, *Butr. & cæteri, c. cū dilecta, de reſcript. Marſil. de Bannit. §. ſententia 3. nu. 8. addendo q; Bart. & alios* cenſuiſſe, ſi non fuit oppoſita declinatoria incompetentiæ à principio non poſſe deinde opponi.

64 Limit. vbi ſententia † fuit confirmata à ſuperiore competenti, *Felin. in Rubr. de foro compet. num. 3. relati à Gabriel. de ſtatut. concluſ. 3. nu. 25. Grat. conſ. 82. lib. 2. num. 6. Fel. cap. 4. de except. num. 12. verſ. retenta, Iaſ. l. 4. §. condemnatum, ff. de re iud. num. 16. & ſeq.*

Superior autem competens iſto caſu
65 eſt † ſuoremus Princeps, qui poteſt de plenitudine poteſtatis ſupplere, ſeu ſanare defectum iuris poſitiui, *Abb. cap. 4. de ſent. & re iud. num. 9.* addendo præſertim procedere in ijs, quæ ſunt de abſoluta poteſtate Principis, qualis eſt Papæ in beneficialibus, *Marſil. ſing. 10. nu. 4.* concludens Papam de abſoluta poteſtate poſſe ratificare ſententiam latam à Iudice, qui non habebat iuriſdictionem, poteſt etiam eſſe inferior à Principe, vt puta is, cui fuit commiſſa cauſa appellationis, & nullitatis ſententiæ, & tunc qualiter poſſit confirmari, agit latè *Abb. in cap. 4 de ſent. & re iud. num. 3. & ſeq. & Iaſ. d. §. condemnatum, num. 17.* limitando
66 † niſi à tali confirmante ſententia ſit appellatum.

67 Limit. vbi excipitur † de defectu iuriſdictionis poſt terminum datum ei, qui prius eamdem oppoſuerat exceptionem, *Felin. in Rub. de foro compet. num. 3. verſ. tertio fallit, Gabriel. de ſtatut. concl. 3. n. 14. verſ. ſed immo, & num. 17. Socin. conſ. 83. lib. 4. num. 28.*

68 Contrarium † tenent relati à *Gabriel. de ſtatut. concluſ. 3. num. 18. verſ. contrarium*, vbi refert, qui concordent hanc contrarietatem, & concordari etiam poteſt ex dictis, *Lancel. de attent. par. 2. cap. 17 num. 52.*

69 Limit. vbi à ſtatuto † reijcitur facultas dicendi de nullitate, ſed etiam tollitur defenſio, *Gabriel. de ſtatut. concluſ. 3. num. 22.*

70 Limit. vbi à ſtatuto † requiritur in Iudice certa qualitas, & omnes aliæ reijcerentur, nam cenſetur etiam reiecta nullitas ex defectu iuriſdictionis, *Gabriel. de ſtatut. concluſ. 3. num. 24.*

71 Lim. vbi à ſtatuto † eſt præfixus terminus ad dicendum de nullitate ex capite incompetentiæ, & Iudex erat incompetens, *Fel. in rub. de foro compet. nu. 3. verſ. tertio, & in cap. 4. de except. num. 12. verſ. limita ſecundo*, latè hoc probans etiam, quod tantùm præfixus eſſet terminus ad opponendum dilatorias, & declinatorias
72 † *declarando gloſ. 1. in Clem. 1. de except.* & ratio eſt, quia patiendo labi dilationē datam, cenſetur in Iudicem conſenſiſſe, ſi illius iuriſdictio erat prorogabilis, vt deinde reperi notaſſe, *Fel. in cap. 4. de except. num. 12. in fin.* ex cuius dictis addas eam prorrogabilitatem conſiderandam tam reſpectu perſonæ Iudicis, quam rei, de qua eſt iudicandum, quam perſonæ in quam ferenda eſt ſententia, relatam
73 † limitationem tenent congeſti à *Gabr. de ſtatut. concl. 3. num. 14. 15. & 18. & à Brun. de conſtit. §. nullitas, col. 10. verſ. item quæritur, Lancel. de attent. par. 2. cap. 17. n. 114.*
74 † vbi ſublimitat, ſi non fuit ſeruata forma eiuſdem ſtatuti, *vt dixerat num. 50. & ſeq.*

Contrarium tenent, *Fulgoſ. Bald. Aret. Calcan. Gaz. ad. relati à Gabriel. de ſtatut. concluſ. 3. num. 17. Franc. Bec. con. 40. n. 6. & ſeq. & conſ. 99. num. 32. & ſeq.*

Concorda per *Brun. de conſtit. §. nullitas, col. 5. verſ. lex, & ſtatutum, & col. 10. verſ pro iuridica.*

75 Limit. vbi exequutio † fit à Iudice incompetenti contra debitorem ſuſpectū de fuga, *Petr. de Ancar. conſ. 192. in auxilium, nu. 3. quem ſequitur Alex. conſ. 205. ponderatis, lib. 6. numer. 7. & 8.* addendo

Zz 2 pro-

procedere ſiue cauſa ſit ciuilis, ſiue criminalis, & agatur etiam contra clericũ, modo fiat captura ad effectum illum cõſignandi Iudici eccleſiaſtico, & ibidem addentes alios referunt, *Alciat. cap. cum non ab homine, de Iudic. num. 73. Ancar. ſequuntur relati à Dec. in l. 2. ff. de iuriſdict.*
76 *omn. Iudic. num. 17.* qui † licèt improbetur *à Franc. Aret. conſ. 95. reſpondeo, nu. 3.* aſſerens illius ſententiam eſſe falſiſſimam, nec illam firmari iuridicè ſuper firmam petram, & fortè fuiſſe deceptum, pecunia, & auro. Concedendo illum verum dixiſſe, ſi captus nullibi habet bona ſufficientia, ſecus ſi habet alicubi bona, quæ ſufficiant pro ſatisfactione crediti; addẽdo, quod licèt capiatur ab incompetenti Iudice, illum tamen non poſſe cognoſcere de cauſa debiti, *Ancaran: opin. probatur ex dictis Angel. in l. nemo carcerem, C. de exactor. tribut.* dum firmat malè fuiſſe condemnatum peruſinum, qui perſequendo debitorem ſuum fugientem, illũ Senis propria auctoritate repererat, *Angel. refert & ſequitur, Caccial. tract. de debitor. ſuſpect. quæſt. 7. n. 3.* Nec non ex iis quæ voluit, *Iaſ. in l. 2. ff. de offic. eius, n. 71. & ſeq.* vbi refert plura, quæ fieri poſſunt aduerſus regulas iuris, vbi mora eſt periculum allatura, *Marſil; in praxi, §. conſtante, num. 7. & ſeq. pluribus.*

Quid ſi non fuit exceptum de defectu iuriſdictionis, vel exceptio fuit tacitè, vel expreſſè reiecta, *Pariſ. conſ. 109. omiſſo, lib. 4. num. 5. & 6.*

77 Limit. vbi à ſtatuto † permittitur facultas dicendi de nullitate infra certum tempus, *Lancel de attentat. par. 2; cap. 17. n. 52.* concludens iſto caſu includi etiam nullitatem ex defectu iuriſdictionis.

78 Quibus caſibus ceſſet † exceptio competentiæ fori, videndi ſunt, *Barbat. in Rub. de foro compet. col. 3. & ſeq. Corſet. in repert. ad Abbat. §. fori inconmpetentia.*

79 Limit. vbi per † calumniam opponitur hæc exceptio, & de illa ſummariè ſaltem non docetur, *Vantius de nullitat. cap. 8. num. 16. Peregrin. conſ. 73. lib. 1. n. 18.*

80 Limit. vbi defectus † iuriſdictionis poterat conſenſu partium purgari, veluti ſi citatus conſentiat in non ſuum Iudicem, qui tamen poterat eſſe illius Iudex, *Bart. Bald. in l. 1. C. de iuriſd. omn. Iud. Caldaſ. quæſt. 36. num. 14.*

81 Limit. vbi Iudex † non erat penitus incompetens, *Lancel. de attent. par. 2. cap. 17 num. 109. & ſeq. qui præterea vſque ad numer* 120. alias refert limitationes cum *num. 113.* retuliſſet, qui latè hanc regulam examinant, ad quos erit confugiendum, ſi dicta à me non ſufficiant.

---

§. IV.

SVMMARIVM.

Citatio eſt iuris naturalis, & diuini 1. eſt defenſio 8.

Statutum diſponens, quem condemnari poſſe ſine citatione an validum 24. in fin.

Iudex punitur, ſi ferat ſententiam contra non citatum 2. ampl. ibid.

Nullitas ex defectu citationis maior eſt, quã quæ ex defectu iuriſdictionis 3. ampl. 4.

Sententia nulla ex defectu iuriſdictionis poteſt à Principe confirmari, ſecus ex defectu citationis 4. ampl. 5.

Princeps ſine citatione nihil validi pronuntiat contra ſuos ſubditos 6. ampl. 7. an poſſit ex cauſa tollere citationem 10: non eſt tutus in conſcientia vtendo plenitudine poteſtatis 17.

Defendere ſe quiſque debet, & peccat, ſi non ſe defendat, vbi ſe defendere poteſt 9.

Clem. 1. *de probat. lim.* 11.

Principis ſententia ſine citatione eſt nulla 12. ampl. 13. ampl. 14. 15. lim. 16.

Philippus II. Rex Hiſpaniarum nunquam reſcripſit de plenitudine poteſtatis 18.

Princeps vbi reſcribit cum clauſula de plenitudine poteſtatis quid obſeruandum.

Sententia qualiter probetur lata ſine citatione 19.

Executio ſententiæ retardatur, vbi excipitur illam eſſe nullam ex defectu citationis 20. ampl. 21. 22. 25. 26. 27. 28. 30. 31. 32. 33. 36. 37. Limit. 139. 140. 141. 142. 143. 144.

Citatio non eſt legitima, ſi fiat cum nimis breui termino, & non arctat citatum ad comparendum 28. 29. 35. 40. 42. quando dicatur generalis 44.

Sententia lata in termino nimis breui ad comparen-

parendum eſt nulla 36. *an ſit potiùs appellandum à breuitate termini dati* 36. *Item lata in vim citationis generalis* 41.

Citatio generalis non eſt legitima, nec arctat citatum ad comparendum 40. *Lim.* 42. *quãdo validè ſi ſiat ad totam cauſam* 43.

Citatio dicitur malè executa, quando non fuit obſeruata forma data à Statuto 45. *itẽ facta die feriata, vel collato illius effectu in diem feriatam, & quando, & an arctet citatum ad comparendum* 45. 46. 47. *Item.*

Citatio non eſt legitima, ſi ſiat ad locum non tutum 48. *& quare* 50. *ampl.* 49. 51. 64. 66. 67. *an citatus debeat mittere procuratorẽ* 60. *ex pluribus locus dicitur non tutus citato* 68.

Locus non tutùs qui dicatur 52. 66. 67.

Henricus VIII. Rex Angliæ citatus ad comparendum Romæ, excuſauit ſe à comparendo, quia citabatur ad locum non tutum, & qua ratione Roma dicebatur locus non tutus 53.

Saluus conuictus fragilis cautio 54.

Rotæ decis. declaratur 55.

Procuratorem conſtituere in cauſis arduis non cogitur Princeps 56

Principum cauſæ ſpirituales delegandæ extra Vrbem, præſertim vbi ad illam non patet tutus acceſſus 57.

Ieronymus præuides aduocatus Regis Anglorum 58.

Exceptio loci non tuti an opponi ſine mandato 59.

Subditus Regis eſt audiendus ad illius defenſam ſine mandato 61. *& quare* 62.

Amicus magnus defendere poteſt amicum ſine mandato 63.

Citatio non eſt legitima, ſi fuerit incerta ratione loci, vel temporis 65. 69.

Sententia eſt nulla, ſi feratur ſub citatione incerta ratione temporis 70. *Item ſi feratur non expreſſa die, qua eſſet ferenda ſententia* 70. *Item quando lata cum citatione ad primam, & deinde ſingulis diebus, & horis* 71.

Citatio ad ſententiam ſine die, intelligitur de prima die 72. *an ſit valida* 73.

Citatio non eſt legitima non expreſſo nomine Iudicis 74. *ampl. ibid. ſi fuit erratum in nomine Iudicis* 77. *an ſi non fuit expreſſum nomen, & cognomen inſtantis citari* 78.

Delegatus debet in citatione inſerere reſcriptum ſuæ delegationis 75. *Limit.* 76.

Citatio non eſt legitima non expreſſo loco, vbi quis debeat comparere, & diſtingue 79. *ampl.* 80.

Citatio non eſt legitima non expreſſo nomine citati, vel non deſignata perſona citanda vbi citantur plures eiuſdem nominis 81. *Quid ſi dicatur citari Titium, & quidam alij, an ſit legitima, & quomodo practicetur* 82. *praxis A.C. Rotæ Cur. Capitolij Vicarij* 83.

Citatio non eſt legitimè exequuta, ſi nuncius in illius exequutione non obſeruauit formã mandati ſibi dati 84. *multis modis probatur, non obſeruata à forma mandati* 88.

Citatio ad valuas Eccleſiæ non eſt valida, niſi præcedat diligentia de reperiendo citatum perſonaliter, & domi illo citato 85. 87. *qualiter excuſetur talis nullitas* 91.

Citatio per affixionem non relicta ibidem copia non valet 86.

Citatio malè exequuta à nuncio, eſt reficienda expenſis nuncij 89.

Citatio vt dicatur benè exequuta, quæ requirantur 90.

Citatio non eſt legitima, ſi in illa non exprimatur ad quem actum quis citetur 92.

Citatio ad ſententiam non eſt legitima, ſi non exprimatur, quod quis citetur ad ſententiam 92. *ampl.* 93.

Citatio eſt legitima, vbi per eum quis admonetur de actu faciendo 94.

Citatio non eſt legitima, vbi continet impoſſibile iuris, vel facti 95. *Item concepta cum clauſula inſolita* 96.

Citatio domi facta, vt ſit legitima, quæ requirantur 97. *quomodo ſanetur, ſi fuerit inualida* 99.

Citatio per edictum vt ſit valida, quæ requirantur 100. *qui citari, & citare non poſſint & poſſint per edictum* 101. 102. *contra condemnatum ex tali ſententia non currit tẽpus ad appellandum* 103. *quæ requirantur, vt ſit valida talis citatio* 104.

Citatio præconia vt ſit valida, quæ requirantur & qualiter præco faciat relationẽ exequutionis illius 105. *effectus huius citationis* 106.

Nullitas exequutionis citationis præconiæ qualiter excuſetur 107.

Citatio ad ſententiam non eſt legitima, vbi nõ præceſſit citatio peremptora 108. *Lim.* 110

Perem-

Peremptory effectus 109.
Citatio non eſt legitima, ſi citetur impeditus comparere 3. *exempla huius aſſumpti* 111. 112. 113 114.
Citatio per contradictas, ſeu ad valuas non eſt legitima, vbi aderat procurator citati 115.
Citatio non eſt legitima, vbi quis citatur extra territorium Iudicis citantis, vel alias eſt incompetens, vel careat iuriſdictione 116. *qualiter fiat, vbi illa fieri poteſt* 117. *Item vbi non exprimitur nomen, & cognomen inſtantis fieri citationem* 118.
Vniuerſitas, & aliud corpus qualiter citetur 119.
Citatio per contradictas vt ſit legitima, quæ requiruntur 120.
Citatio executa à Notario niſi adhibeat duos teſtes, non eſt legitima, niſi aliud ſeruetur de ſtylo 121.
Citatio per affixionem ſi ſtatim fuit ablata copia non eſt legitima 122. *Item exequuta ſede Apoſt. vacante* 123. *Item exequuta in partibus ſine teſtibus* 124. *Item quando quæ fit ad valuas* 126. *Item quando in illius exequutione non fuit obſeruata forma data à lege, vel ſtatuto* 127. *Item vbi fit ad diem non iuridicũ* 130. *Item vbi quis citatur coram vno Iudice, vbi erant plures* 131.
Citatio vnica an plures requirantur, vbi ſunt plures cauſæ coram eodem Iudice 128.
Nuncius qualiter faciat relationem exequutionis citationis ab eo executæ 129.
Citatio non eſt legitima, ſi non eſt clara in indiuiduo, ſed confuſa 132.
Sententia nulla ex defectu citationis qualiter ſaluetur 133.
Citatio poteſt eſſe nulla vel facto Iudicis, vel exequutoris, vel citati 134.
Nullitas omnis citationis ſilet comparente citato 135.
Nullitas citationis quando ſanetur 135. 136. 137. 138.

QVamuis grande ſit vitium nullitatis ſententiæ ex defectu iuriſdictionis in eo, qui illam protulit, vt dixi in proximo, & antecedenti §. non minus tamen eſt illud, quod obijcitur adeſſe, ex defectu citationis ad illam au-
1 diendam, immo cum † citatio ſit iuris naturalis, & diuini, *Clem. Paſtoralis*, §. *cæterum, de re iud. cap. Deus omnipotens* 2. *quæſt.* 1. *cap. qualiter & quando de accuſ. vbi Grat.* inquit Deum, cui omnia ſunt nota, vſum fuiſſe citatione antequã Adamum & peccata Sodomæ iudicaret, vt admoneret Iudices ſeculi qualiter procedere debeant in ferendis ſententijs,
2 quos † ſi dixi §. præcedenti, in principio puniendos, pœna læſæ maieſtatis, abſtineo referre, quibus mẽreantur affici pœnis, ſi abſque citatione, vel minus legitime aliquem condemnent, vel etiam ab-
3 ſoluant, cum maius ſit vitium † nullitatis ex citatione proueniens, quam ex defectu iuriſdictionis; cum iſtud à Principe, vel ſtatuto, expreſsè vel tacitè tolli poſ-
4 ſit. Sententia † autem nulla ex citatione nequaquam, *Clem. Paſtoralis*, §. *cæterũ, de re iud. Soccin. conſ.* 121. *memini, lib.* 3. *num.* 3. & 13. *verſ. ſed præmiſſis*, adden-
5 do † Principem de plenitudine poteſtatis, non poſſe ſupplere defectum citationis, *nu.* 24. & *ſeq.* vbi limitat, dum prius, *num.* 13. & *ſeq.* retuliſſet diſſentientes, & illos declaraſſet, vt deinde idem præſtitit, *nu* 34. *Nelluſ. de Bann't. prima parte* 1. *temp. num.* 8. *circa medium*, *Caſſan. in Catalog. glor. mund. par.* 5. *Conſid.* 24. *numer.* 158. *Vant. plures congerens de nullit. ex defect. citat. num.* 9. *Marant. in prax. par.* 6. *memb.* 2. *num.* 10. *Franc. Marc. dec.*
6 456. *num.* 46. Nec quidquam † validi decernere parte nõ concitata poteſt Papa, vel Imperator contra ſuos ſubditos, *Aretin. conſ.* 163. *ſicut, nu.* 14. *Neuiz. inter conſil. Bruni conſ.* 12. *num.* 151. addendo pro-
7 cedere etiam, † quod Princeps vtatur clauſulis ſupplentes ex certa ſcientia, de plenitudine poteſtatis, & hanc eſſe opinionem antiquorum, & modernorum, omnium, *cum alijs congeſtis à Gabriel. de citat. concl.* 1. *num.* 9. *Abb. cap.* 4. *de re iudic.*
8 *num.* 10, quia citatio † eſt defenſio, quæ iure naturali, & diuino nemini debet auferri, & peccaret, qui patitur offendi,
9 † vbi ſe defendere poſſet, & carceratum iniuſtè poſſe ſine pœna frãgere fores carceris, & fugere, & capite puniendum ſi id non faciat, & latè *Iac. de Leo. ab eodem Brun. relatus*, *conſ.* 114. *numer.* 355. & *ſeq.* addendo, quod licet Princeps ex cauſa
10 † poſſit tollere citationem, tamen de

tali

tali cauſa, debere apparere, nec ſtandum
illius aſſertioni, quod ſubiit cauſa, & ſic
11 ſingulariter limitatur, Clem. 1. † de pro-
bat. & quod ſententia Principis ſine par-
12 tis citatione ſit † nulla, probant latè, Syl-
uan. conſ. 63. Condomini, nu. 21. Plot. conſ.
88. in cauſa, numer. 15. & ſeq. Curt. ſen.
conſ. 49. memoria, num. 92. Aemil. conſ. 111.
num. 24. Mar. Anguſ. conſ. 42. in controuer-
ſia, num. 8. & conſ. 135. num. 7. vol. 1. Pa-
cian. de probat. cap. 35. num. 32. verſ. infer-
tur, lib. 1. Clar. § fin quæſt. 31. vbi locus,
13 num. 1. in fin. & num. 2. & præcipuè † in
criminalibus, Marſil. l. vnius, §. cognitu-
rum, ff. de quæſtion. num. 58. verſ. & iſta,
14 Brun conſ. 114. nu. 155. etiam quod † aga-
tur de delicto notorio, Peregrin. de iure
fiſc. lib. 1 tit. 3. num. 61. ſubdens Principes
de facto aliud ſeruare in grauioribus de-
lictis, quæ tangant illorum maieſtatem,
vel ſtatus perturbationem, ſeu quietem.
15 Quæ tamen dixi de notorio † eſt contro-
uerſum à Doctoribus, vt refert Gabriel.
de citation. concluſ. 1. num. 2. & ſeq. plur.
ſubdens num. 9. & ſeq. quando Principis
16 ſententia † ſit valida, vbi illam protulit
de plenitudine poteſtatis, qua vtendo
17 † non eſſe tutũ in conſcientia vult, The-
ſaur. quæſt. 100. adoptionem, num. 17. & la-
tius Intriol. caſ. 30. in ſuis Centur. conſc. &
18 illa numquam vſum fuiſſe † Philippũ II.
Hiſpaniarum Regem teſtatur, Foncanel.
de pact. nuptial. cap. 1. num. 104. quia odio-
ſa, & ſine vrgenti cauſa non adhibendã
à ſupremo Principe, vt dixi in meo clau-
ſulario cap. de plenitudine poteſtatis.

Cum itaquè adeò efficax ſit actus cita-
tionis, vt actus ſit nullus, ſi deficiat,
19 † quod probatur ex reuolutione acto-
rum, Natt. conſ. 45. requiſitus, numer. 3.
Dec conſ. 483. pro num. 4. Surd. conſ. 88. n. 1.
& conſ. 129. num. 17. & conſ. 303. numer. 7.
Vant. de nullit. ex defect. citat. num. 14. &
ſeq. Neuizan. conſ. 70. num. 3. Rip. l. 4. §.
condemnatum, ff. de re iud. num. 12. adden-
do quando excipiens debeat talem defe-
ctum probare, concluſiuè dicendum eſt
20 oppoſita † nullitatis exceptione, ex capi-
te defectus citationis, retardari ſenten-
tiæ exequutionem, vt voluerunt Bart. in
l. 4. § condemnatum, ff. de re iud. num. 5. in
fin. Rip. a num. 11. & Iaſ. num. 6. & ſeq. re-
fert contradicentes, & concordat, ſi ex
actis conſtet talis defectus, Neuiz. conſ. 70
num. 2. Ancar. conſ. 259. in princ. Rol. à Val.
conſ. 29. lib. 1. num. 46. Mareſcot. de reſol.
121. lib. 2. num. 39. & 40. Mandel. conſ. 605
num. 4. Caſt. in l. 4. §. condemnatum, ff. de
re iud. num. 2. in princ relati à Brun. de con-
ſtit. §. nullitas, col. 4. & col 6. vbiq. in prin.
Scaccia de appel. quæſt. 19. Remed. 1. concl. 4.
num. 33.

21 Ampl. etiam in ſententia † lata ſub no-
mine Principis, de conſilio ſui Auditoris,
vel conſiliariorum, niſi præceſſit citatio
ad ſe defendendum, Afflict. deciſ. 283. dici
eſt, num. 5. in fin. & num. 7. & ibidem Vr-
ſil. num. 15. comprobat, ſi non præceſſit
citatio ad dicendum in iure, & in facto,
quæ poteſt, ſeu ad ſe defendendum, vt
inquit, Gabriel. de citat. concl. 1. num. 34. &
ſeq.

22 Ampl. etiam, ſi † excuſſio nullitatis
ex iſto capite, altiori egeret indagine,
Mareſcot. reſolut. 121. num. 40. lib. 2. cum
alijs relatis, § antecedenti, num. 14. & §. 2.
num. 21.

23 Ampl. vt abſque † alia probatione ſit
ſuperſedendum, ſi talis exceptio oppo-
natur coram Iudice, qui ſententiauit, ſe-
cus ſi coram ſucceſſore, vel alio Iudice,
quia eſt probanda ſtatim, ab excipiente,
alias non ſuperſedetur, Rip. d. §. condẽ-
natum, num. 12. in fin.

24 Ampl. etiam, † ſi ſtatutum prohibeat
excipi de nullitate aduerſus ſententiam,
Mareſcot. Reſol. 121. lib. 2. num. 41. relati à
Vant. de nullit. cap. 4. num. 49. Brun. de con-
ſtit. §. nullitas, verſ. exceptio nullit. Scaccia
de appel. quæſt. 19. remed. 1. concluſ. 4. n. 34.
Marſil. de vno quoque, & de re iudic. nu-
mer. 32. Veſt. in prax. lib. 7. cap. final. n. 38.
in princ. concludens ſtatutum diſponens
25 ſententiam † valere parte non citata nõ
eſſe validum, Marſil. tract. Bannitor. verb.
ſententia, §. 5. num. 56. addendo idem
26 † dici de conſuetudine contraria, Ga-
briel. de citat. concluſ. 1. num. 37. & 62. ſub-
dens num. 197. quid dicendum, ſi ſtatuto
diſponatur, quod quis condemnari poſ-
ſit ſine citatione, Alex. conſ. 225. lib. 6. n. 1.
vbi plures congerit, & num. 6.

27 Ampl. etiam, † ſi partes paciſcantur,
quod Iudex poſſit iudicare ſine citatio-
ne,

Digitized by Google

ne, *Spec.de citat.§.3. num.15. Gabriel. de*
citat.concluſ.1.num.46. & ſeq.plurib.
28 Ampl. vt ſtatim † reuocanda ſit ſentē-
tia, in qua non interuenit citatio partis,
Bald.l.ab exequutione, C.quorum appelat.
non recip.num.7.
29 Ampl. etiam, † quod à ſtatuto reiecta
eſſet omnis exceptio, *Gabriel. de citat.*
concl.1.num.62.
30 Ampl. etiam, † vbi ſententia eſt lata
per edictum non expectata competenti
dilatione, vt potuerit citatio deuenire
ad notitiam citati, *Veral.deciſ.263.par.2.*
num.8. & 10.
31 Ampl. etiam, vbi citatio non eſt legi-
timè facta, ſeu exequuta, *Neuiz. conſil.*
70.num 4. & ſeq. vbi exemplum refert; ſi
nuncius non ſeruauit mandatum ſibi da-
tum ad citandum, *vbi deinde num. 9. &*
ſeq. refert plura ad excuſandum talem
nullitatem, *Clar.§.fin.quæſt.31.nu.1.Socc.*
tract.de dilation.artic.20. num 99.Mar-
ſil.tract.Bannitor.verb.ſententia,§.5.n.40
Scaccia de appellat.quæſt.19. remed. 1. con-
cluſ 4.num.35. Marſil.in l.de vnoquo.ff.de
re iud.num.47.& ſeq.Vant.de nullit.ex de-
fect.citat. num.22. & ſeq. Rol.à Val.conſ.
41.lib.1.num.5. & ſeq. vel fuit citatus cu-
32 rator infantis, † qui habebat tutorem,
Maſtril.deciſ.73.num.1.
33 Ampl. etiam, † ſi ſententia fuerit pro-
lata in conciſtorio Principis, *Vrſil.ad Af-*
flict.deciſ.283.num.12.
34 Ampl. præſertim, † ſi agatur de priuã-
do aliquem poſſeſſione à mero exequu-
tore, *Oldrad.conſ. conſ.227.num.3. verſ.*
alia eſt, Abb.cap.conquerente 7.de reſt.ſpo-
liat.num.9.circa med.
35 Ampl. præſertim, † ſi quis ſit proteſta-
tus velle citari, *Veral. deciſ. 263.par. 2.*
num.1.
36 Ampl. vt † hæc nullitas ſit inſanabilis,
Gomeſ.in compend.ſignat. num.74. etiam
ex reſcripto Imper. *Natta conſ.502.n.23.*
& ſeq. vbi latè probat.
37 Limit. vbi ex confeſſione † partis con-
ſtet de iuſtitia ſententiæ, *l.fin.§.fin ff.quod*
met.cauſ. Iaſ.l.à diuo pio, §. in venditione,
ff.de re iud.num.12.
37 Sed quia multis modis citatio poteſt
eſſe minus legitima, vel minus legitime
exequuta, & talis nullitas poteſt etiam
facto citati ſanari, ſubdam aliqua circa
præfata, de quibus alijs relatis agit, *Spec.*
de citat.§.1.
38 Citatio igitur † erit minus legitima,
nec obligat citatum ad comparendum, ſi
facta fuerit cum nimis breui termino ad
comparendum, vel audiendam ſenten-
tiam, vel fieri alium actum, ad quem pe-
ragendum, quis citatur, *Bald.in l.2.C.de*
epiſcopal.aud.num.8. vbi etiam agit, an
liceat appellare, *Vant.de nullit.ex def.cit.*
26. & ſeq. & cap.fin num.106. & ſeq.Bur-
ſat.conſ.74.nu.72.& ſeq. Creſcent.deciſ.6.
de dolo & contum. addendo facta in vim
39 † talis citationis eſſe inualida, *Put. de-*
ciſ.150 lib.3.num.1.& ſeq. vbi etiam de-
clarat opin. eorum, qui volunt iſto caſu
eſſe appellandum, *Mantic.deciſ.13. n 2.*
40 addendo citatum † neque eſſe obligatũ
comparere lapſo tali termino, vt dixerat
Gloſ.in cap ſi epiſcopus 3.quæſt.2.verb.con-
uocare, Vantius de nullit.ex defect.citation
41 *nu. 67.* An autem valida † ſit citatio non
expreſſo certo tempore viden. *So . Rub.*
de dilation.art.19.num.17.& ſeq Marſil.
tract. Bannit.verb.ſententia,§.5 num.45.
42 *& ſeq.* terminus autem, † quando dica-
tur nimis breuis, *Gail.obſer.53.lib.2.n.20.*
Spec de citat §.1.num.10.in princ. & nu.12.
Burſat.conſ.74. num.14. & 71. declarans
procedere, ſi citatus non poteſt intra eũ
terminum comparere, addendo *n. 133.*
arbitrarium eſt Iudici arctare dilationes
ex cauſis relatis *à Menoc.de arbit.Iud.caſ.*
52. de quo ille non meminit.
43 Item vbi eſt generalis, † *l. aut qui ali-*
ter, §. ſi quis denuntiauerit, ff.quod vi, aut
clam.Rom.conſ.369 num.8.Veral dec.274.
par.3.num.2.Put.deciſ.291.n.2.lib.1. quod
tamen multis modis, *lim. vt dixi in meis*
Collect. ad d. §. ſi quis denuntiauerit, &
44 præcipuè quod † ſententia lata in termi-
no citationis generalis ſit nulla, *Vant. de*
nullit.ex defect.citation. num. 5. Marian.
Soccin.de dilation. art.22. vbi examinat,
45 † quando talis citatio ſit valida, *Surdus*
conſ.173.num.97. addendo talem citatio-
nem non arctare citatum ad comparen-
46 dum, & quando ſit valida † citatio ad to-
tam cauſam, *Soccin. tract. de dilation. ar-*
tic.20. num. 39. & ſeq. pluribus, Vantius
de nullit.ex defect.citat.num.30.36.98.57
& 107.

*& 107.109. & ſeq. & cap.fin. nu.*111. latius
47 declarat, quando citatio † dicatur ge-
neralis.

48 Item vbi in illius † exequutione non
obſeruatur forma data à ſtatuto, vtputa
quod fiat perſonaliter, vel domi citati di-
miſſa copia in manibus domeſticorum,
vel in aliquibus actibus ſimul cum prin-
cipali citetur illius procurator, vt caue-
tur ſtatuto Vrbis, *lib.1.cap.51.& 53.*

49 Item vbi fit die feriata, † vel illius exe-
quutio confertur in diem feriatam, *l.fin.
C.de ferijs, Alex.in l.1.§.nunciatio,ff.de
nou.oper.nunc.num.28.verſ.quærit etiam,
vbi Io.Imol.num.29. Fed.de Senis conſ.11.
num.11. Rot.deciſ.1.de ferijs in nou.*latè ta-
men hoc examinat, *Soccin. tract.de dila-
tionib.art.*19.ſed an arctet citatum ad cō-
parendum, viden. *Vantius de nullit.ex de-
fect.citat. num.66. & 119. Soccin. in Rub.
de dilation.art.19.num.6.& ſeq.plurib.ſub-
dens nu.*16.an citatus debeat die ſequenti
non feriata comparere, *Gail.obſeruat.53.
lib.2.num.7.& ſeq. Spec.de citat.§.1.n 13.
& ſeq.*

50 Item ſi fiat ad locum † non tutum ci-
tato, *Gloſ. Clem.Paſtoralis, §.notorium,
verb.notorio, de re iud.gloſ.in cap.fin.3.q.5
Afflict.deciſ.289.num.* 20.& 24. conclu-
dens citationem eſſe nullam, & citatum
51 non † arctari ad comparendum, *Aretin.
conſ.16 præſupponitur, num.2.Fel. in cap.
Cum.R.35.de offic.deleg.num.1. Vant. de
nullit.ex defect.iuriſd.numer.165. Gail.ob-
ſeruat.52.lib.2.num.3.& ſeq.Spec.de citat.
§.1.num.10. in princ. Gail.plures congerens
obſeruat.52. quintò, lib.2. num.3.Marſil.
in l.de vnoquoque, ff.de re iud.nu.*179. con-
cludens omnia banna, in contumaciam
non comparentis in loco non tuto, eſſe
ipſo iure nulla, nullamquè mereri exe-
52 quutionem, † quia nemo debet, nec
obligatur ſe exponere periculo vitæ, *cap.1
de Cleric.non reſid.in ſext.gloſ.in cap.cum
perſonæ, verb.ſecuro, de priuileg. in ſext.*
& iudicium exerceri debet in loco tuto,
ſecuro, & idoneo, *cap. venerabilibus, §.
& hoc ipſum de ſent excom.in ſex Gail.ob-
ſer.52.lib.2.num.8.dum prius, num.7.* do-
cuiſſet cautelam citato ad locum non
tutum, vt excuſetur ad comparendum, &
53 quod † bannitus citatus ad locum à quo
exulat, non arctetur comparere, firmat
Soccin.in Rubric.de dilation.art.18.num.7.

54 Locus autem minime † tutus omiſſis
dictis, *Card. Tuſc. concl.28. Impedimen-
tum,* vbi plura refert, ex quibus locus mi-
nimè dicitur tutus, citato, dicitur, ſi ille
in loco iudicij capitales habeat inimicos,
vel ſi vt perueniat ille ad locum iudicij
cogitur tranſire per hoſtiles ditiones, &
com magno diſcrimine peruenire ad Iu-
dicem, *cap.accedens, vt lite non conteſt.
cap.ex parte de appellat.cap. accedens de
procur.gloſ.cap.cum locum, de ſponſ.Clem.
Paſtoralis de re iud. gloſ. & Felin. in cap.
Cum.R.Canonicus de offic.delegat.*conclu-
dens iſto caſu, vel ab eo, quo inſtāte ema-
nauit citatio; vel à Iudice ex officio, eli-
gendum eſſe locum idoneum & tutum,
55 & hac ratione † Henricus VIII. eius no-
minis Angliæ Rex, introducta cauſa ap-
pellationis ſolutionis matrimonij in Ro-
mana Curia per vxorem, quam duxerat,
& prætendebat nulliter, ex cauſa publi-
cæ honeſtatis, per copulam, quam ille aſ-
ſerebat carnalem ſequutam, cum Arctu-
ro Rege, citatus, vt cōpareret, ſe excu-
ſabat non arctari ad comparendum, quia
illi tranſeūdum erat per ditiones Princi-
pū, qui parti aduerſæ erāt amici confidē-
tes, & ſibi ſuſpecti, nec debere adhibere ſi
56 dē litteris illorum † Salui Cōductus, quia
illarum fragilis eſt cautio, *Bald. cap. ex
tranſmiſſa, in fin. de reſt ſpol. & in cap con-
ſtitutus de reſcript.in fin.Gail.obſeruat.52
lib.2.num.6.Vantius de nullit.ex defect.iu-
riſdict.ordin. num.165. circa med. Afflict.
deciſ.289. Sereniſſimus, num.22.in fin. &
num.23. Aretin.conſ.16.præſuponitur, n.3.*
57 *verſ.& licet, declarat † deciſ. Rotæ,* quæ
aliud videtur innuere circa ea, quæ dixi
de ſaluo conductu, nec debuiſſe † mitte-
58 re † procuratorem, quia cauſa erat ar-
dua, *Aretin.d conſ.16.num.5. verſ.ſecun-
do, Fel. in cap.Cum.R.35. de offic.delegat.*
59 *num.2. verſ.tertio,* & cauſam † extra Cu-
riam delegandam, ſicuti delegantur ge-
neraliter cauſæ Principum ſpirituales,
matrimoniales, & peccati, *cap.non eſt no-
bis, de ſponſal.cap.nouit, de offic.legat.cap.
conſtitutis, de teſtib. cap. ex parte de foro
compet.cap.ſed eſt neceſſe, de donat.cap.no-
uit, de iudic.cap.conſultationibus, de appel.*

cap. ſiue de coniugij 33. quaſt. 2. & exem-
60 plis pluribus hoc proba..it le ron. † Præ-
uides Bononiæ legum profeſſor. in ſuis
tribus diſceptationibus, quas coram Cle-
mente Papa VII, habuit Romæ an. 1532.
pro dicto Rege, de quo volui meminiſſe
nè tanti viri in ſingulari caſu periret me-
61 moria; An autem † audiatur excipiens
de loco non tuto, ſine mandato, vidẽdus,
Gabriel. de except. concluſ. 3. ideo ſubijcio
aliud eiuſdem notabile dictũ, quod licet
controuertatur, an citatus ad locum non
62 tutum † ſit obligatus mittere excuſatorẽ,
vt tradit Menoc. conſ. 100. *qua nunc, n.* 200.
Attamẽ quod ſubditus Regis ſine aliquo
63 mandato erat audiendus † ad excuſandũ
ſuum Regem, *iuxta gloſ. & dicta DD. in
l. neminem, C. de iis, qui notat. infam. Bal.
de pac. Conſt. verſ. qui nec contra ciuitatẽ,
& verſ. debitam fidem*. Quo ſimili dice-
bam ego *in vna Corduben. decimarum co-
ram R. P. D. Pirouano Ciue Mediolanen.*
qui longa artauorum ſerie, & animi bo-
nis egregiè cumulatus, munus potius de-
coraret, quã decoraretur, quauis illi col-
lata dignitate, dum Regem Catholi-
cum ſine mandato in ſcriptis defende-
rem, quod tamquam illius ſubditus eram
64 audiendus, quia mutua † eſt domini, &
ſubditi, etiam in iudicialibus, defenſio, *In-
noc. cai. dilectis de appel, cap conſuluit, de
appel.* vbi Rex Franciæ appellanit pro ſuo
ſubdito, quem textum dixit notandum,
Spec. de appellat. §. 1. *in fin.* & faciunt quæ
65 de magno † amico, *ex Gul. de Can. refert
Caſt. in l. ſed & ha perſona, ff. de procur.*

Quæ dixi de perſona, cui non ſit tu-
65 tum accedere † ad locum citationis, ſunt
repetenda, vbi ſubeſſet periculum ad eũ-
dem locum mittere ſcripturas, iura, pro-
curatorem, aduocatum, quamcumque
perſonam habentem intereſſe, & teſtes
examinandos, *c. accepimus de fide inſtru-
menti, vbi Hoſt. per illum concludit*, quod
nihil difficile, vel periculoſum debet im-
perari à Iudice litigantibus, *Gail. obſeruat.*
52. *Quinto, num.* 9. *lib.* 1. *Marian. Soccin.
de dilation. artic.* 18. *numer.* 6. *verſ. & ad-
uerte.*

67 Item incerta ratione † loci, vel tem-
poris, *Marſil. l. de vnoquoque, ff. de re iud.
num.* 162. *& ſeq.*

68 Item locus minimè dicitur tutus † ci-
tato, ſi in loco iudicij, vel vbi tranſeun-
dum eſt, quoad illum perueniatur, graſſa-
tur peſtis, *cap. 1, de Cleric. non reſid. gloſ.
Clem. 1. §. caterum, verb. rationabili, de
ſtat. Monac. Gail. obſeruat.* 52. *lib.* 2. *num.* 9.
& ſeq, ampliando debere eſſe tutum etiã
quoad Aduocatos citati, & procedere
etiam in ciuilibus, & in contractibus,
*Vantius de nullit. ex defect. iuriſdict. ordin.
nu.* 165 *verſ. & quod de bello*, idem dicen-
dum de bello, & ſimilibus, *Alex. in l.* 2.
§. *ſiquis in iudicio, ff. ſi quis caut. numer.* 2
Afflict. deciſ. 289. *Sereniſſimus, num.* 26. *&
ſeq pluribus*, vbi refert plures cauſas, qua-
re locus iudicij non ſit tutus, & quare
69 quis † non cogatur comparere, & inter
cæteras, ſi quis ſe excuſet ob aeris graui-
tatem, vel mutationem, vt in contingẽ-
tia facti practicaui, dum ex Caſtris Iaco-
bi Ducis Mutij in Sabinis de menſe Au-
guſti citati fuiſſent aliqui illius vaſſalli ad
comparendum in Vrbe, quia non paruiſ-
ſent inhibitioni Aud. Cam. obtinui illos
excuſari durante ſole ſub Cane, & cum
tres, vel quatuor comparuiſſent, ſed la-
titaſſent, redeundo deinde ad ſuos, ſtatim
perierunt, adeò periculi plena res eſt æſti-
uis diebus à Montanis in Vrbem venire,
quæ dixi de cœlo Romano, idem dixit
Gregorius XII. dum vocaretur ad conci-
linm Piſanum, *vt ex Felin. & alijs refert
Afflict. d. deciſ.* 289. *num.* 27. *Soccin. tract.
de dilation. art.* 18. *num.* 5. *& ſeq.* refert plu-
70 ra accidentia, † quibus locus iudicij non
eſt tutus citato, ſicuti *& Marſil. tractat.
Bannitor. § expulſi, num.* 1. *Vant. de nullit.
ex defect. citat. num.* 165;

Item citatio dicitur minus legitima,
70 vbi eſt incerta, † quæ incertitudo cauſa-
tur primo, vel ratione temporis certi
in eadem citatione non expreſſi, vel ni-
mis vago, veluti ad primam diem, &
ſequentes, nam ſi feratur ſententia
poſt primam diem † illa eſt nulla, *Put.
deciſ.* 148. *par.* 2. & idem dicitur, ſi ci-
tatio facta fuerit ſine die, *Mantic. dec.* 155.
nu. 2. *Seraſ. deciſ.* 765. *niſi ſtylus ſit in con-
trarium, idem deciſ.* 597. *num* 6, vel ad ef-
fectum mulctandi contumacem, *idem
deciſ.* 597. *nu:* 8. vel facta ad primam diem
71 & deinde † ſingulis diebus, & horis. Nã
ſenten-

ſententia lata non prima die eſt nulla, quia illa ſola dies eſt certa, *Mantic.deciſ.* 243.*num.*1. *Rota diuerſ.deciſ*311.*part.*1: *num.*3. & latè *Socin.Tract. de dilation art.* 19.*num.*17.*& art.*20.*num.*17.*& ſeq. Ludouiſ.deciſ.*71. *num.*3.*&* 6. vbi declarat, &
72 latè *Gail.obſer.*53. *lib.*2. Si autem † non ſit expreſſa dies, intelligitur de prima die iuridica immediatè ſequenti. *Put. deciſ.* 207.*part.*2. *Mantic.deciſ.*155.*num.*2:*Ca-*
73 *ualerius deciſ.* 376. *num.* 5. & an valida † ſit citatio ſine termino viden. *Marſil.tractat Bannit. verb.ſententia q.* 5. *num.* 45. *& ſeq.*

Secundò per non factam expreſsio-
74 nem † nominis iudicis, qui cum poſsit eſſe ordinarius, vel delegatus, certiorandus eſt citatus de qualitate perſonę iudicantis, nam ſi fuerit ordinarius, ſat eſt in citatione exprimere illius nomen, vt puta in Vrbe, ſi quis citetur coram Auditore Camerę vel Vicario S.D.N. vel Senatore, & illius Collateralibus. Si verò fuerit delegatus extra Vrbē debet iudex vltra expreſsionem nominis proprij, cū dignitate, ſi quam habet, ad exercendam iuriſdictionem neceſſariam, preterea ad-
75 dere copiam † reſcripti Papæ ſuper cō-
76 miſſione cauſæ tranſmiſſi, ſi verò ſit † delegatus in Vrbe, ſufficit in citatione exprimere nomen iudicis relatione facta ad acta notarij, vbi cauſa eſt introducta: *Cap.cum in iure de offic.de leg. vbi Innoc.n. n.* 4.*Abb.& Felin. num.*5.*Guid: Pap.deciſ.* 445.*num.*5.*& deciſ.*450.*num.*2. *Veſt.in prep.libr.*7.*cap.fin.n.*39.*Marant.in prax. part.*4. §. *Quinta principalis, n.*60.*& ſeq. Sociu.tractat. de dilation. art.*10.*n.*10.*verſ. Quo verò ad ſecundùm,& n.*11:*&* 14.*Gail. obſer.*48.*lib.*1.*nu* 20. vbi teſtatur de communi praxi, licet aliud eſſe de iure pro-
77 bet, & vitiari citationem, ſi fuerit † erratum in nomine iudicis firmat, *Gail.obſer.* 48.*lib.*1.*num.*23. & quod ſit exprimendū
78 nomen, † & cognomen citantis examinat *Gail.obſeru.*50. *Tertio lib.*2.
79 Tertio nō expreſſo † loco vbi quis debet cōparere, ſi iudex ſit delegatus, ſecus ſi ordinarius, qui non exprimendo locū cenſetur citaſſe ad locum ſolitum. Ideo ad validitatem proceſsus remiſſorialium extra Rom.Curiam requiritur, vt Iudex eligat locum vbi ius dicet *Sociu. tract. de dilation. art.*19.*num.*13. *& art.*20. *n.*14. *verſ.* Item debet. addendo citationem
80 † non valere, ſi expreſſus ſit locus alternatiuè, vel locus æquiuocus, vt ſubdit *art.*18.*num.* 14. Natta loquens de citatione cum alternatiua loci, vbi comparendnm *conſ.*18.*riſ.num.*2. vel extra territoria citantis, vt dixi infra latè *Gail.obſer.*52.*lib.*2 & quod à Iudice delegato ſit exprimendus locus vbi ius dicet, ſecus in ordinario *Gail.obſeru.*52.*lib.*2.*nu.*12.
81 Quartò ratione † nominis citati, vbi plures ſunt eiuſdem nominis; *Socin.tractat. Art.*20.*nu.*14. Exemplum referens, ſi citetur Titius Martini, vbi in eodem loco plures ſunt eiuſdem nominis, addendo ſi compareat is Titius, de quo actor non ſenſit, teneri parti reficere expenſas, ſubdens *num.*16. *& ſeq.* quid dicendum in criminalibus. Si autem in litteris ci-
82 tatorijs adſit † clauſula, quod citetur Titius, & quidam alij, vel ſimilis alia clauſula, notandum eſt, quod præter expreſſos poſſunt citari tres, vel quatuor, quorum nomina ſunt exprimenda in prima citatione. *Cap.*2.*de reſcript.in ſext.* cuius materiam examinat *Socin. tract. de dilation. art:* 5. *num.* 63. *& ſeq. &* 65. *in fin.*
83 hinc nata praxis † A.C. apponendi in ſimilibus citationibus clauſulam. *Etiam*
84 *quod vltra tres*, & quod nomen † citandi ſit exprimendum in citatione latè agit *Gail.obſeru.*49.*ſecundum lib.*1.
85 Notandum quod ſi ſententia † feratur alia die, quam ea, qua quis fuit citatus ad illam audiendam, quod illa eſt inualida, *Marſil. in l. de vnoquoque ff.de re iudic.n.* 58. addendo idem dici, ſi quis citatus fuerit ad certam horam; & feratur alia hora citato etiam procuratore, qni ad audiendam ſententiam priori hora fuerat conſtitutus, & idem dici de loco, ſi in illo varietur. De ſtylo tamen Rotæ Roman. A.C.Cur.Capitolij obſeruatur, vt die qua quis citatur ad audiendam ſententiam, iudex differat illius prolationem, hac formula antiqua diffūdi, *Teſte Gel.Noct. Atic. lib. cap.* & ſequenti die illa profertur, Rota autem, & A. C: ea vtuntur formula. Seruato, cuius vigore Rota quandoque capit terminum menſis, etiā

poſt indictas ferias in vltimis audientijs,
& quandoque decē dieram vltra quam.
A.C. non ſolet ſentētiare niſi iterum par-
te citata, & ſententia ſemper publicatur,
& dicitur prolata ea die ad quam audiē-
dam fuerat citatus, & ita obſeruatum vi-
di, & ante reformationem Pauli V. in
cauſis commiſſis prælatis annalis erat di-
latio ad ferendam ſententiam, quam me-
ritò Pont. ille Opt. Max. cohibuit, cum
plura ſequerētur incommoda, quæ non
refero *Gabriel. de citat. concluſ. 1. num* 111.
ampl. 23. vbi addit idem dici de hora, &
num. 437. & ſeq. Limitat.
86 Item citatio dicitur illegitima † ſi nun-
cius in illius exequutione nō obſeruauit
formam mandati ſibi dati *Vant. de nullit.*
ex defect citat. nu. 132. *&* 152. *Socin tract.*
de dilation. art. 13. *nu.* 1. *& ſeq. & art.* 20.
87 *n.* 96. concludēs non valere citationem, †
ſi nuncius non exprimat terminum aſſi-
gnatum citato ad comparendum, ſed tā-
tum dixit, quòd compareat *Neuizan. cōſ.*
70. *num.* 3. *&* 4. concludens non valere
citationem per affixionem copiæ ad
valuas Eccleſiæ, non præcedente diligen-
tia de reperiendo citatum perſonaliter,
& citatione ad domū facta idem repetit,
Put. deciſ. 207. *lib.* 1. *Veral. deciſ* 109. *part.*
88 1. *num.* 1. concludens † citationem per
affixionem, vbi non fuit relicta copia, nō
valere, *Vātius de nullit. ex defect. citation.*
nu. 95. *& ſeq. &* 123. concludens, ſi judex
mandet, quem citari perſonaliter, ſeu do-
89 mi inualidam eſſe † citationem exequu-
tam domui, niſi nuncius aſſerat præce-
dente diligentia de reperiendo perſonā
citaſſe domi, quia illa admittitur in ſubſi-
dium, vt dixerat idem ibidem *num.* 90.
Burſat. conſ. 74. *& ſeq.* idem repetit ad-
dendo quid dicendū, ſi ſimpliciter māde-
90 tur, vt quis citetur, & plures † modos re-
fert, quibus dicitur non ſeruata forma
citationis, & *num.* 62. Omni caſu, quo ci-
tatio malè demandatur exequutioni à
91 nuncio, eſt illa legitimè exequenda † il-
lius ſumptibus. *Gail. obſeru.* 55. *nuncius*
lib. 2. *num.* 8. & latè refert ſolemnia ſer-
uanda à nuncio in relatione, vt dicatur
92 legitimè † citaſſe *Burſat. conſ.* 74. *num.* 10
& ſeq. plurib nu. 60. *& ſeq. plurib. & nu.*
93 125. *& ſeq.* refert plura ad excuſandam †
nullitatem exequutionis citationis, non
ſeruata forma mandati. idem repetens
nu. 144. *vſque ad* 156.
94 Item vbi in citatione † nō exprimitur
cauſa, ſeu actus ad quem quis citetur ad
ſententiam. *Gloſſ. cap. eum contumacia,*
verb. reſpondeat de ſentent. & re iud. in 6.
Alex. conſ. 109. *pauperatis lib.* 5. *nu.* 5. *Man-*
tic. deciſ 5. *&* 84. *num* 1 Ita vt non ſuffi-
95 ceret clauſula † æquipolēs verbis ad ſen-
tentiam, *Marſil. tract. Banuit. verb. ſen-*
tentia §. *num.* 42. *Caualerius deciſ.* 376. *nu.*
1 *& ſeq.* & idem dicitur, ſi producantur
articuli, vel alia iura, ſi teſtes debent iu-
rare, *Vant. de nullit. ex defect. citation. n.*
96 54. *dum. num.* 30. firmaſſet citationem †
talem eſſe debere, vt per illā citatus cer-
tioretur de actu fiendo, & latè *Gail. ob-*
ſeruat. 51. *lib.* 2. *Ludou. conſ.* 93. *Bulitarunt.*
num. 6. addendo exprimendam eſſe cau-
ſam cauſæ, *Vant. d. n.* 55. *prius dixerat.*
97 Item vbi citatio † continet impoſſibi-
le facti, vel iuris, *Vantius de nullit ex de-*
fect. citation. num. 68. *& ſeu. vbi plura*
exempla refert Burſat. conſ. 74. *num.* 14.
& 77.
98 Item ſi fuerit concepta cum clauſulis,
& forma inſolita, & Curiæ non conſue-
ta; nam non arctat citatum, vel ſaltem
excuſatur, ſi citatus, non compareat
Vant. de nullit. ex defect. citation. numer.
67.
99 Item vbi exequuta † domi citati, non
præcedente diligentia de reperiendo ci-
tatum perſonaliter in ciuitate, villa, &
ſuburbijs, vbi citatus habitat, *Seraphin.*
deciſ. 972. *num.* 6 *&* 1123. *Vantius de Nul-*
lit. ex defect. citation. num. 63. 88. *&* 90.
94. 96. 123. addendo talem citationem
domi fieri in ſubſidium, & faciendam
publicè, alta voce, & affixa copia in
oſtio domus citati, vel data copia fami-
liaribus licet *num.* 121. ſubdat non requi-
ri affixionē, latiùs tamen examinaui quā-
do ſit valida talis citatio in meis Colle-
ctaneis, *Ad l. aut qui aliter* §. *ſi quis denū-*
tiauerit verſ. vel ad domum ff. quod vi, aut
clam, Marſil. tract. Bannitor. verb. ſenten-
tia §. 5. *num.* 71. vbi agit, an valida ſit ſen-
100 tentia citata parte domi † ſi autem nū-
cius referat citaſſe, & feciſſe bene quæ
habuit in mandatis; an præſumatur rela-

ta

ta diligentia, *Marſil.tract. Bannit.verb.*
ſententia §.5.n.73.effectus huius citatio-
nis eſt, vt non currat tempus ad appel-
landum, niſi ſententia intimetur, *Marſil.*
101 *Tract.Bannit.verb ſenteutia* §.5.n.84. †
Quomodo autem ſanetur defectus cita-
tionis ſupra relatus refert *Seraphin. deciſ.*
858 *num.*1.
102 Item vbi quis citatur per† edictum
non præcedente citatione primo perſo-
nali, ſecundo domi, vel in Eccleſia, niſi
facto citati impediatur nuncius, nè per-
ſonaliter, vel domi citetur. *Vantius de*
*Nullit.ex defectu citat.num.*123. *vſque ad*
143. addendo, quod extra caſus, *Clemēt.*
103 *cauſam.de electiōn.* iudicem † non poſſe
aliquem per edictum citare ſine manda-
to Principis, quia is modus citandi eſt ri-
goroſus, & à iure multum exorbitans,
*Seraphin.deciſ.*1094.*num.*3. Qui autem
104 † poſſint citari, vel citare per edictum,
& qualiter exequutor talis citationis at-
teſtetur de exequutione illius, & alia ſin-
gularia circa modum hunc citandi, dixi
in meis Collectaneis, *ad Clem.*§. *quia ve-*
105 *rò de iudic.*& condemnato † tali ſenten-
tia non currit tempus ad appellandum,
niſi ſibi intimatur ſententia, *Marſil. tra-*
ctat. Bannit. verb. ſententia §. 5. *num.*84.
106 Quæ autem † requirantur, vt ſit valida
talis citatio *Gail.obſer.*57.*lib.* 2.
107 Item citatio non eſt † legitima, ſi fiat
à præcono non ſeruata forma mandati
ſibi dati à iudice, vel non fiat in locis pu-
blicis *Socin.in Rubr. de dilation. art.*25 *n.*
4. *& ſeq. addendo num.*6. qualiter præco
debeat referre feciſſe exequutionem, qui
108 ſint effectus† præconiæ citationis, &
an potius credatur præconi, quàm no-
tario, ſi non conueniant in relatione.
Burſat.conſ. 74.*n.*125. *& ſeq.plurib.&* 130
109 *& ſeq.* refert plura † ad excuſandam
nullitatem exequutionis citationis ex in-
obſeruantia mandati.
Item citatio ad ſententiam non eſt
110 legitima vbi non præceſſit † perem-
ptoria citatio *Socin.in Rubr. de dilation.*
*artic.*27. *numer.*6. *vſque ad* 28. vbi enu-
merat caſus, quibus talis citatio eſt de
neceſſitate ſubdens *num.*61. an omiſſio
illius vitiet ſententiam *& num.* 62. *& ſe-*
111 *quen.* addit effectus † peremptorij latè,

Marſil.tract. Bannitor.verb. ſentent. §.5.
*num.*41. *& ſeq.*71.77.79. Niſi citatas di-
112 xerit nolle † comparere *Spec.de litat.*§.
3.*nu*-4.*ſubdens num.*14. ſententiam ſine
peremptoria citatione non valere. *Afflic.*
*deciſ.*346.*num.*17.
113 Item citatio non eſt legitima † ſi cite-
tur qui eſt impeditus cōparere, ſed quia
exemplis res ſit clarior. Primum exem-
plum erit carcerati, & cuius vis alterius,
qui loco recedere non poteſt impunis, &
& diſtinguēdum eſt iuxta tradita à *Socin.*
*in Rub.de dilation.art.*5 *n.*57.*& à Marſil.*
tract. Banuiuor verb. Carcerati num. 31.
114 Secundum exemplum † erit, ſi citetur
exul ad locum à quo exulat, *Socin in Rub.*
de dilation. art. 5. *numer.*48. *qui loquitur*
de bannitis deportatis, & ſimilibus.
115 Tertium exemplum † erit in infir-
mo, & tunc ſi infirmitas eſt nota Iudici
non valet ſententia, vel alius actus ad
quem fuit quis citatus, *Spec. de citat.*§.1.
num. 10.*princip.& fin.*
116 Quartum exemplum † eſſe poteſt eius
qui aliquo genere impedimenti non po-
teſt eſſe in iudicio, & quia longus eſſet in
hoc ſermo, & hoc examinare ſpectat ad
eum, qui conficeret tract. de citatione
perſonali, interim ſufficiat videre, *Socin.*
in Rub.de dilation.§.5.*num.*5. *& ſeq.* ve-
luti, ſi citatus eſt occupatus circa rem
ruſticam, & eſſet peritura, ſi illam deſe-
reret: *Spec. de citat.* §.1. *n.*10. *in princip.*
vbi alia exempla refert.
117 Item facta per † contradictas, ſeu ad
valuas vbi aderat procurator citati, qui
mandatum acceptauerat. *Rota Recent.*
*deciſ.*486.*part.*2. *nu.*2. niſi ille receſſerit à
loco iudicij, vel ſubſtitutus ab illo addē-
tes ad *Ludouiſ deciſ.*110.*&* 430.
118 Item ſi quis citetur † extra territo-
rium iudicantis, ſeu citantis, *L. extra*
territorium ff. de iuriſd.omn. Iud. Marſil.
tract. Bannitor. verb. ſententia §.5. *num.*
49. ſeu alias iudex careat iuriſdictione,
*Seraphin. deciſ.*1018. *num.*5. *& ſit incom-*
petens Gail. obſeru. 48. *lib.*2.*num.*7. ſi ſu-
119 mus in caſu † quo citatio fieri poteſt ex-
tra territorium, quomodo fiat. *Gail ob-*
*ſer.*56 *lib.*2.
120 Item citatio non eſt legitima † ſi in
illa non fuerit expreſſum nomen, & co-
gno-

gnom:n inſtantis cum titulo, ſeu cauſa citationis, quoad citatus certioratus poſſit deliberare, an debeat cedere, vel contendere, *Vantius de nullit. ex defect. citation. num.*49. *Gail. latè obſeruat.*49. *lib.*2. *Spe. de citat.*§.1. *num.*6.

121 Si citanda ſit ciuitas, † vniuerſitas, collegium, Capitulum Monaſterium, vel aliud corpus, qui ex vniuerſitate, vel corpore ſint citandi, *Guid. Pap. deciſ.*321. cõcludit ſufficere citaſſe Oeconomum Eccleſiæ, Guardianum Fratrum Minorum, Procuratorem Fratrum Prædicatorum, Conſules Vniuerſitatis, vel primiori vniuerſitatis, vel Collegij, *Rom. Singul.* 763. *An citatio*, & ita ſeruari de ſtylo Delphinatus, latiùs tamen id examinant *Socin in Rub. de dilation. art.*20. *nu.*52. *Vantius remiſſiuè de nullitate ex defect. citat. num.* 144. *Nicol. Loſæus, tract. de iur. vniuerſit. part.*2. *num.*63. *& ſeq. Marſil. tract. Bannit. verb. Ciuitate, num.* 103. *& Tuſcus nouiſſimè Concluſ.* 251. *Citatio. latè Marant. in praxi part.*6. §. *Rectè concipiatur citatio num.*94. Quæ autem dixit *Guid. Pap.* ſunt vera de ſtylo illius prouinciæ, nam de iure iſta corpora, qualia ſunt Capitulum, Monaſterium, & alia vniuerſitas, debet citari capitulariter, & vniuerſaliter congregata, quatenus non recuſat congregari, ſi autem recuſat, valet citatio executa contra aliquos ex vniuerſitate, vt pluribus *Deciſ. Rotæ probant Addentes ad deciſ. final. Ludouiſ. Serafin deciſion.* 1027. *num.*2. *& deciſ.* 1046. *nu.* 5. *& deciſ.* 857. *num.*7. *&* 24. *Gail. obſeruat.* 49. *lib.*2 *num.*6. *& ſeq. Bald. L. etiam C. de execut. rei Iud. n.* 14. *Luca Petus in Prax. Capit. lib.*1. *cap fin. num.*16.

122 Item citatio non eſt legitima † ſi fuerit facta per contradictas, id eſt tanquam contra contumacem, vbi quis prius non fuerat citatus perſonaliter, *Addentes ad Ludouiſ. deciſ.* 430 *num.*5. *Seraphin. deciſ.* 1130. *num.*5. *& deciſ.*1352. *num.* 40. afferens idem dicendum, ſi pars ſit præſens, vel non fuit doctum de abſentia citati, *Creſent. deciſ.*1. *de ſent. & re iud. numer.*1. vbi ſubdit ſuſtineri, ſi non conſtat de bono iure citati, qui verè erat abſens.

123 Item illa, quem aſſerit notarius feciſſe, niſi adſint duo teſtes, vel agatur de citatione executa in loco, vbi notarij funguntur etiam officio nuncii, *Ludouiſ. deciſ.*71. *num.*2. *& deciſ.*426. *nu.*4. *& ſeq. & deciſ.*453. *num.*4.

124 Item quo † fuit affixa oſtio citati, & ſtatim ablata. *Marſil. in l. de vnoquoque, ff de re iud. nu.* 53.

125 Item quæ fuit † executa ſede vacante, *Seraph. deciſ.*1276. *num.*5. quæ deciſio intelligenda quoad iudices à Papa delegatos, quia illo mortuo expirauerat delegati iuriſdictio, ſeu ſaltem dormiebat. Ideo in Romana Curia Sede vacante quieſcunt omnia tribunalia in ciuilibus, excepto A.C.

126 Item executio † citationis in partibus, ſine teſtibus non eſt legitima, ſed nulla, *Seraph. deciſ.*187. *num.*1.

127 Item vbi fit contra perſonas capituli † vbi cauſa eſt cum capitulo, & non facta Capitulo congregato capitulariter. *Seraph. deciſ* 847. *num.*7.

128 Item vbi citatio fit † ad valuas, ſi quis prius non fuit citatus perſonaliter. *Seraphin. deciſ.* 1276. *num.* 4. & præſertim, ſi is aberat ex cauſa neceſſaria, vtputa litis. *idem deciſ.*1446. *n.*6.

129 Item vbi in illius † executione non fuit ſeruata forma præſcripta à lege, vel ſtatuto. *Menoch. conſ.*746. *n.*25. *& ſeq.*

130 Quid autem dicendum ſi plures ſunt cauſæ vno proceſſu, & coram eodem iudice, an vnica, vel multiplex requiratur citatio, viden. *Laderch conſ.* 93. *dubitarũt num.*3. *&* 5. *relati, Tiraquell. de retract. lignag.* §.8. *numer.*5. *Rom. conſ.*240. *verſ.*3. *Alex. in l. edita C. de edend. nu.*17. *& ſeq. Dec. num.*71. *Cagnol num.*252.

131 Nuncius autem qualiter † debeat referre, vt dicatur legitimè citaſſe, dixi ſupra *num.*90.

132 Item vbi fit ad † diem non iuridicam *Gabriel. de citation. Concluſ.*1. *num.*229. *reuide.*

133 Item vbi quis citatur coram vno ex iudicibus pluribus deputatis, *Gabr. d. concluſ.* 1. *num.*230.

134 Item non eſt legitima, vbi non eſt clara † in indiuiduo, ſed confuſa, & in genere. *Barbat. conſ.*8. *col. penult. num.* 17. *in princip. Laderc. conſ.*93. *Dubitarunt num.*6.

135 Qui-

Digitized by Google

Quibus autem modis ſententia nulla
135 † ex defectu citationis excuſatur à nullitate, videndus. *Vant. de nullitate c. fin. n. 106. & ſequen. pluribus Burſat. conſil. 74. nu. 72. & ſeq.* concludit ſuſtineri ſi citatio deuenit ad notitiã citati, relatis pluribus, quibus probetur talis notitia, idem repetens, *num. 134. & ſeq. pluribus, & 144. & ſeq. plurib. ad 156. & 164. & ſeq.*

Notandum eſt ſingulare vnum, quod
136 † citatio poteſt eſſe nulla, vel facto iudicis, vel executoris, vel citati nõ legitimè, vt proſequitur *Vant. de nullit. ex defectu citat. nu. 26. & ſeq. & cap. fin. num. 106. & ſeq. plurib. Marſil. in l. de vnoquoque, ff. de re iud. nu. 55. Spec. de citat. §. 1.* & omnibus caſibus fieri legitimam, & tolli om-
137 nem illius defectum, ſi citatus † compareat *l. 1. ff. de ferijs Seraſin. deciſ. 654. num. 1. Socin. latè in Rub. de dilation. art. 5. n. 23. Gail. obſer. 58. lib. 7.* & ſic limitatur commune aſſumptũ, quòd is defectus ſit inſanabilis, vt tradunt, *Gomes in Compend. ſignatur. num. 68. & ſeq. verſ. poſtremo*, ſicuti etiam limitatur quibuſcumq.
138 caſibus, quibus non eſt neceſſaria † citatio, qualis eſt, ſi quis ſit præſens actui, qui geritur in iudicio, vel ſi citato nulla competat defenſio. *Vant. de nullitat. ex defect. citation. num. 17. 20 82.* vt latius dixi *in meis Collectaneis ad l. de vnoquoque, ff. de re iudic. & ad cap. Tenor. de re iudic. Vant. de nullit. cap. fin. numer. 107. 109. & 13. & cap. de nullit. ex defectu ci-*
139 *tat. num. 21.* vel ſit ex perſonis, † quæ citari non debent, quales ſunt, quas refert *Socin. in Rubric. de dilation. art. 5. num. 24 & ſeq.*

140 Sanatur, & alio modo † nullitas exequutionis citationis, ſi citatus impediuit quo minus citaretur. *Gail. obſeruat. 55. lib. 2.*

141 Limit. vbi quis habuit † notitiam citationis perperam exequutę, vt latè probat *Burſat. conſ. 74. num. 125. & ſeq. pluribus, & 143. vſque ad 157.*

142 Limit. vbi fuit lata † parte præſente, vel legitimo procuratore, *Seraphin. deciſ. 388. num. 4.*

143 Limit. ijs omnibus caſibus, quibus ferri poteſt ſententia ſine partis citatione, vt dixi *in meis Collectaneis ad cap. tenor. verſ. muliere abſente de re Iud. Burſat. conſil. 74 num. 66. & ſeq. Marſil. in l. de vnoquoque ff. de re iud. n. 54.*

144 Limit. vbi † præceſſit concluſio in cauſa, nam cum ſit præcluſa via quidquam deducere in ſui defenſionem, valida eſt ſententia abſque alia citatione. *Afflic. deciſ. 283. Diu eſt. num. 6. & ſeq.*

145 Limit. vbi exequutio † ſententiæ fieret coram iudice, qui illam non protulit; *Rip. in l. 45. condemnatum, ff. de re Iud. num. 12. in fin.* nam niſi probetur ab excipiente, nõ retardatur exequutio, *Ripam ſequitur Coler. de proceſſib. part. 4. c. 1. num. 70. circa med.*

146 Limit. vbi à ſtatuto præfixus eſt terminus ad docendũ de nullitate *Alex. cõſ. 225. lib. 6. nu. 6 & ſeq.* vbi latè id probat.

§. V.

SVMMARIVM.

Sententiæ executio retardatur, ſi fuerit prolata, agente, vel defendente eo, qui non habebat mandatum 1. & quare 2. ampl. 7. 8. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. Limit. 23. 24. 25. 26. 27. 28.

Sententia lata agente, vel defendente eo qui non habebat mandatum eſt nulla. 2. ampl. 3. 4. 5. 6.

Perſona legitimatio primò quæritur in quouis iudicio. 9.

Procuratoris reuocatio, vt faciat nullitatem ſententiæ, illo citato, cui intimanda 17.

Sententia lata inſtante eo qui non erat procurator, an ſuſtineatur ſi ratificetur ab eo pro quo eſt prolata. 29.

Procurator conuentus tamquam procurator, an ab illo exigi poſſit mandatum 30.

Sententia an valida ſit interueniente procuratore, de euius mandato non fuit exceptum. 31.

Mandati defectus qualiter probetur, & à quo ſit probandus. 32.

Procurator, qui egit ſine mandato quibus pœnis afficiatur, & ad quæ ſit obligatus: 33.

Mandatum quomodo probetur. 34.

Mandatum quando præſumatur. 35.

Procuratoris reuocatio quibus intimanda. 36

1 Re-

RETardari exequutionem ſententiæ,
1 † ſi fuerit prolata agente, vel defē-
dente eo, qui mandatum ad agendum
non habebat indubitatum eſt, & dixere,
*in l. 4. §. condemnatum de re Iudic. Bart. n.
2. Ripa num. 11. Bellug. in Specul. princip.
Rub. 4. 1. §. leges Regni num. 17. in princip.
quem refert Tuſcus concluſ. 490. exequu-
tio num. 30. Bero conſ. 104. illud. lib. 3. nu.
3. 5. & ſeq. Milanenſ. deciſ. 2. part. 2. num.
144. Io de Anan: conſ. 96. & 104. vbi Bolo-
gnet. Scaccia de appellat. quæſt. 19. Remed. 1.
concluſ. 4. num. 36. & dixi de execut. rei
iud. cap. 6. §. 4. cum duobus ſeq.*

2 Ratio eſt, † quia talis ſententia eſt nul-
la, *l. licèt C. de procur. cap. in noſtra de pro-
cur.* quæ nullitas cauſatur ex defectu cō-
ſenſus, tam actoris, quàm rei, & propte-
3 rea talis defectus † non poteſt ſanari à
Principe, quia non poteſt ſupplere defe-
ctum conſenſus, ſeu facere, vt is dica-
tur conſenſiſſe, qui non conſenſit. *Go-
meſ. in Compend: ſignat. num. 72. & ſeq.* ad-
4 dendo procedere † etiam refectis expen-
ſis. *Vantius de nullit. ex defect. mandat.
num. 60. & ſeq:* addendo defectum man-
5 dati † prouenire à iure naturali, & in-
6 uentre habere † defectum citationis.

7 Ampl. etiam † quod princeps reijciat
omnem exceptionem, & in reſcripto ad-
dat clauſulam ſupplentes, *Rol. à Val. conſ.
71. Viſo nu. 5. lib. 1. Vant. de Nullit. cap. 1 t.
nu.*

8 Ampl. etiam † vbi agitur de executio-
ne ſententiæ latæ in iudicio ſummario,
*Rol. à Vall. conſ. 71. viſa lib. 1. n. 6. Vant de
nullit. ex defect. mand. nu. 3.* eam aſſerens
rationem *ibidem, & num. 1.* quia in omni
9 iudicio, primum quæritur de habilitate †
perſonarum, cuius defectus, ſuperat de-
fectum iuris in agente.

10 Ampl. etiam † quod egeret maiori in-
dagine *Mareſcot. Reſol. 21. lib. 2. num. 40.*
Obſtant tamen dicta, *Creſcent. deciſ. 1. de
re Iud.*

11 Ampl. vt hæc † exceptio ſit perpetua,
ſiue excipiens dubitet, ſiue ignoret, ſiue
ſciat carentiam mandati, *Iaſ. in l. licet,
C. de procurat. num. 7. & num. 8. verſ. Re-
gula, Vantius de Nullit. ex defect. mand. n.
29. Caſſad. deciſ. 3. de procur. Marſil. l. ſi
quis ve 5. de quæſt. n. 84.* addendo etiam ſi
aliquando nihil ſit exceptum.

12 Ampl. etiam † ſi à ſtatuto reijciantur
omnes exceptiones aduerſus ſententiæ
exequutionem, *Rol à Val. conſ. 71. riſol.
lib. 1. num. 5.* & idem dixi in antecedenti-
bus de exceptione defectus iuriſdictio-
nis, & citationis, *Vant. de nullit. cap. 4. nu.
41. & ſeq.* vbi latè comprobat præſertim
concurrente inhabilitate perſonę, *& cap.
11. num. 2.*

13 Ampl. etiam † vbi quis eſt procurator
conſtitutus cum clauſula Ratihabitionis
quidquid per ipſum procuratorem legi-
timè actum fuerit, nā ſi de defectu māda-
ti non ſit exceptum, ſi quid ille faciat in
præiudicium domini nihil obeſt, *Vant.
Vant. de nullit cap. 11. num. 112.*

14 Ampl. etiam † ſi procurator habeat ge-
nerale mandatum, & agatur de ſententia
in qua requirebatur ſpetiale, nam cum
idem ſit; ac ſi nullum habuiſſet, & dica-
tur procurator æquè falſus. *Vantius de
nullit. ex defect. mandat. num. 91.* pariter
retardabitur exequutio ſententiæ.

15 Ampl. etiam † vbi is, qui interuenit
cauſæ non poterat eſſe procurator *Vant.
de Nullit. ex defectu inhabilit. nu. 132. &
ſeq.*

16 Ampl. præſertim † ſi fuit proteſtatum
de legitimatione perſonæ, cum clauſula.
Ita quod nō ſufficiat ſubſequens ratifica-
tio, vt dixi ſupra de *exequut. rei iudic. c.
6. §. 4. verſ. difficultas.*

17 Ampl. præſertim, † ſi ſententia lata fuit
citato procuratore, qui fuerat reuocatus,
quamuis reuocatio non eſſet nota ei, qui
ſententiam obtinuit, *Cap. ex inſinuatione
de procur. Rot. deciſ. 2. de procur. in nou. n. 1.*
Quod tamen intellige ſi aliàs non fuerat
mandatū intimatū parti, ſecus ſi intima-
tum *Vantius de nullit. ex defect. mandat.
num. 159. addendo num. 162.* Idem dicen-
dum, ſi procurator reuocatus contendat
de validitate reuocationis.

18 Ampl. vt hæc † nullitas ſit inſanabilis.
Gomeſ. in compend. ſignat. nu. 74.

19 Ampl. vt exceptio defectus † mandati
ſit perpetua, tā ex parte rei, quàm acto-
ris, ac etiam ipſius procuratoris, quia
non potuerit eſſe procurator. *Vantius de
nullit. ex defect. mandat. num. 59. & ſeq:
& num. 135.* eam aſſerens rationem, quia
defi-

deficit cenſenſus, & nemo ex facto alieno eſt grauandus *Natta conſ.142. ante nu.1.*

20 & talem defectum † eſſe inſanabilem, habereq. annexum defectum citationis, *Bero.conſ.104 illud, lib.3. num.6.in fin.*

21 Limit. vbi fuit appellatum † à ſententia lata inſtante eo, de cuius mandato dicitur non conſtare, nam tunc de nullitate minime excipi poteſt, *Bero.conſ.104.illud, lib.3.num.10. in fin. Natta conſ.142. num.19. Caldaſ.conſ.11.num.17.*

22 Limit. vbi excipiens, † ſemel acceptauit procuratorem pro legitimo procuratore, *Iaſ.in l.licet, C.de procur. numer.8. verſ.fallit niſi.*

23 Lim. vbi oppoſita † mandati exceptione de illa fuit cognitum, & interlocutum eſſe legitimum procuratorem, *Bero.conſil.104. illud, lib.3. num.12. & ſeq. Iaſ. in l.licet, C.de procur. num.8. verſ.ſecundo, Marſil. in l. ſi quis ne, ff. de quaeſtionibus, num.84.*

24 Limit. vbi ageretur de exequutione ſententiæ † decem ante annos latæ, *Bero. conſ.104. illud, lib. 3. num. 9.* concludens ex diuturnitate temporis præſumi mandatum eius, qui ſententiã obtinuit, idem repetens, *num.14.*

25 Limit. ijs omnibus † caſibus, quibus mandatum præſumitur, vel actus ſuſtinetur ſine mandato, quos referunt, *Boleg. ad Io.de Anan.conſ.104.*

26 Limit. vbi re vera † erat procurator, & poſt ſententiam docetur de mandato, *Creſent.deciſ.1. de ſent. & re iud. num. 3.* niſi tamen fuiſſet exceptum neminẽ audiri, niſi docto de mandato, ita quod nõ ſufficeret, deinde docere.

27 Quid autem ſit dicendum, † ſi is pro quo lata eſt ſententia, vellit acta ratificare videndus, *Fel. in cap.1.de re iud.num.17 & dixi ſupra de exequut.rei iud.cap.6. §.4. num. 3. & §.5.num. 1. & ſeq.*

28 Quid ſi quis conuentus fuit † tamquam procurator, an ab illo exigi poſſit mandatum, controuerſa eſt quæſtio, ſed affirmatiua communior, *Teſte Canc. Var. reſol.tom.1.cap.16.de tertijs oppoſit. nu.56. & ſeq.*

29 Quid ſi non fuit † exceptum de mandato, an valida ſit ſententia, *Marſil.l.ſi quis ne, ff de quaeſt.num.87. & ſeq.*

30 Mandati defectus † quomodo probetur, & an ab excipiente ſit probandus, *videndi Vantius de nullit.ex defect. Mand. num.62. & ſeq. & 74. & ſeq. & 115. & ſeq.* referendo omnes cauſas, quibus mandatum dicitur nullum, *num. 121. & ſeq. & 155. & ſeq. Nat. conſ.142. num.8.*

31 Procurator falſus, † ſeu qui egit tamquam procurator, & non erat, quibus pœnis, & ad quæ obligetur, videndi ſunt, *Vant. de nullit. ex defect. mandat. num. 67. & ſeq. & 72. Trentacinq. Var. Reſol. lib.2. de procur. reſolut.2. num.19. in fin.*

32 Mandatum probatur † inſtrumento publico, vel litteris, *§. litteris, inſt. mandat. Marſil. l. ſi quis ne, ff. de quaeſtion. n.138 & plurib. ſeq.* vbi refert quomodo recognoſcatur, & quando probet.

33 Mandatum, quando † pręſumatur, *Marſil. l. ſi quis ne, ff. de quaeſt num.142. & ſeq.*

34 Procuratoris reuocatio, † quando ſoli procuratori, quando etiam aduerſario, & Iudici intimanda, Amator, *Rodriquez tract. de modo videndi proceſ. cap.3. de procurat. num.39. & ſeq.*

§. VI.

SVMMARIVM.

Exequutio ſententiæ retardatur exceptione nullitatis, quæ oritur ex ventre ſententiæ; 1. & quare 3.4.5. Ampl.6.7.8.9.10.11.12. 13.14.15.

Teſtamenti exequutio retardatur, ſi illius ſcriptura ſit raſa, vel caſſa, vel aliter vitioſa 16.

Littera Apoſt. non mittuntur exequutioni, ſi fuerint raſæ, vel aliter vitioſæ 17.

Exceptio quæ oritur ab eo fonte, vnde prouenit actio, ſeu petitio nunquam cenſetur excluſa 3.

Inſtrumentum cum guarantia nõ habet paratam exequutionem, vbi opponitur exceptio ex illius ventre oriens 5.

1 Exceptione nullitatis, quæ oriatur ex ventre ſententiæ, quod ſit retardanda eiuſdem exequutio, dixere, *Roman.*

man.conſ.51.Attentis, num.3.in fin. verſ. non enim, Ruin.conſ.7.viſis, lib.4.num.3.
2 concludentes, ſi ex facie ſententiæ † Iudex requiſitus detegat illam nullam, poſſe pronuntiare illam tamquam inualidam, non exequendam; *& dixi infra §.24. limit.1.*

3 Rationes autem † huius aſſumpti plures referuntur, vel quia generalis eſt regula, quod numquam cenſetur excluſa exceptio, quæ oritur ex illo fonte, vnde prouenit actio, ſeu petitio, *Roman.conſ.244. pro euidentia, num.5. circa fin. vbi addentes, & conſ.472. in eo quod, num.2. circa princ. Graſ.de except.cap.13. nu.1. & 2. vbi infinitos cumulat.*

4 Vel quia dum † actor proponit ſuam actionem ex ſententia, vel alia diſpoſitione, cenſetur etiam proponere exceptionem ex illa proficiſcentem, ſeu quæ petitioni, & propoſitæ diſpoſitioni ineſt, *Bart.l.lecta, ff.ſi cert.pet.nu.21 Iaſ.§.actionum, inſt.de action.num.* 128. & ibidem legitur exceptio, vbi ſcripta eſt actio, *Felin.cap.ex parte 2. de offic.delegat.nu.16. verſ.decimonono*, & tacitè dicitur per eã exceptionem fauendo iuribus rei, ſe ipsũ excludere, *Bart.l.lecta, ff.ſi cert. pet.n.21 Bart.l.eum qui ita 56, §.qui ita, ff. de verb. oblig.num.5.*

5 Comprobatur ex his, quæ † dicuntur de inſtrumento cum guarantigia, cuius exequutio retardatur, per exceptionem ex eodem orientem, ſeu quam idem habet in ventre, vt loquuntur Romanæ Curiæ practici, *Rom.conſ.472. in eo quod, relato Bald.in auth.præſente, C.de fideiuſ. Milanenſ.deciſ.9.par.2. num.1. & ſequen.* qui loquitur de inſtrumento cenſus habente ex forma Ritus exequutiuam viã, *Foller.de Cenſibus, §. quæ quidem exequutio, num.13. dixi infra ampl.*

6 Ampl. etiam parte † non excipiente, *Rom.conſ.244.pro euidentia, num.5. circa fin.verſ.quoniam tunc*, concludens exceptionem orientem ex ventre diſpoſitionis, qua quis experitur, admittendam à Iudice ex officio, & ſupplere defectum partis, *Iaſ.§. actionum, inſt.de action.n.128. Bart.l.lecta, ff.ſi cert.pet. num.21. Decian. conſ.1.lib.3.num.69.Io.de Amicis, conſ.112. num.*

7 Ampl. etiam ſi in ſententia, † vel inſtrumento, de cuius exequutione agitur, non ſit ſcripta, ſed tamen ex illa colligi poteſt, adeſſe, veluti ſi inſtrumentum careat neceſſarijs ſolemnitatibus, & requiſitis, vt dici poſſit eſſe in forma probanti, quæ retuli *de execut.rei iud.c.8.§.1.& ſeq.* vel ſit ſtipulatum cũ minus legitima perſona, vel neceſſarijs ſolemnibus, vt puta cum minore ſine curatore, procuratore, abſque legitimo mandato, vel agatur de cenſu vẽdito nõ ſeruata forma Bullæ Pij V. vel ſentẽtia fuerit lata ſine citatione, vel abſq. alio requiſito, vt ſit exequibilis, *vt dixi de execut.rei iud.cap.6.§.3.& ſeq.* & in terminis cenſuit *Milanenſ. deciſ. 9. par.2.num.2.* Item ſi agatur ex inſtrumento, cui obſtat præſcriptio, *Tuſc.concl.381. exceptiones, num.16. & 19.*

8 Ampl. etiam ſi à lege, † vel ſtatuto ſit reiecta omnis exceptio, *Decian. conſ.1. vol.3.num.8.Canar.de exequut.inſt.queſt. 26.num.57. & ſeq relati à Tuſc.concl.381. exceptiones, num.14. & 19. Brun.de Conſt. §.nullitas, verſ.octauo in princ. verſ.non enim, Barbat.late, conſ.18. mihi, lib.1. num.1.*

9 Ampl. etiam, ſi talis † exceptio eſſet conditionalis, nam ſi non probetur purificata conditio, retardabitur actionis intentatæ exequutio, *Socin.ſen.conſ.51.lib.1. num.7. Turret conſ.91.num.14. vol.1. Ruginel.de appel.§.2.cap.3. num.144. Zacchia de oblig.Cam.deciſ.33. num.4. vel non veniſſe diem, vt idem tradit, deciſ.31.n.10.*

10 Ampl. præſertim, † ſi talis exceptio cõtinet liquidationem faciendam, veluti ſi quis condemnetur ad damna, vel fructus, vel expenſas, & ſimilia, nam ante factam liquidationem, non poteſt agi de exequutione, *Socin.conſ.51.lib.1. num. 5.* qui loquitur de exequutione inſtrumenti guarantigiati, *vt idem ſubdit num.7.*

11 Ampl. etiam, vbi exceptio † oritur ex natura ſententiæ exequendæ, *Nat. conſ. 25. præſupono, num.2.* exemplum referens ſi damnetur fideiuſſor ad ſoluendum, nam poterit opponere exceptionem excuſſionis, vel cedendarum, vel quis damnetur, ne moleſtiam inferat, quod non intelligitur de moleſtia iuridica, & permiſſa à lege, *idem Nat.conſ.123. numer.6.*

Digitized by Google

eireamed.Tuſcus loquens de exceptione eedendarum, eoncl. 381. exeeptiones, nu.15. Dec.loquens de exceptione eedendarum, in eap.ex parte 2. de offic.deleg.num.58.

12 Ampl quod ſententia † ſit nulla, ſi fuerit prolata, nulla habita ratione talis exceptionis, *Ancar.couſ.259.num.3. & ſeq. verſ.quinto*, refert & ſequitur *Tuſc. concluſ.381.exeeptiones, uum.16.*

13 Ampl. etiam, vbi agitur de † exeqnutione obligationis Cameralis, *Galeſ de oblig.Cam quæſt.17. numer.8. vbi Zaehias plures congerit, & dixi ſupra verſ.comprobatur, Tuſcus concluſ. 381. exceptiones, num.18. Mareſeot.Var.Reſol.lib.2.cap.121. Regulariter, numer.33. vbi infinitos congerit.*

14 Ampl. etiam ſi altiori † egeret indagine, *Caſſador.deciſ.10. de reſcript. num.2. Gomeſ.in Compend.ſignat.num.34. & cenſuit Rota in Reeanaten.tranſactionis relata à Zachia, de obligatione Camer.deeiſ.8. Mareſcot.Reſolut.121.regulariter, lib.2. num.36.*

15 Ampl. etiam, ſi fuerit † renuntiatum facultati dicendi de nullitate ſententiæ, *Felin. in eap.de cauſis, de offic.delegat.n.7. verſ.fallit primo, & dixi infra §.23. nu.8. Bart.l.1.§.& parui, ff. quod vi, aut clam, num.5. Alex.conſ.95.numer.2. & conſ.119. lib.1.num.2. Bal.conſ.397. lib 4. numer.2. Marſil.deciſ.63.num.5.Surd.conſ.246.nu.25. Pariſ.conſ.81.lib 3.num.32.*

16 Ampl etiam, † ſi lata fuerit in poſſeſſorio, *Gul. Bened.cap.Raynutius, & vxorem, num.443.*

17 Hinc infertur, † primo quod ſi ſcriptura teſtamenti ſit raſa, vel caſſa, vel vitioſa, quod retardanda ſit illius exequutio, *l. fin. C. de edict. Diu. Adrian. tollend.*

18 Quæ dixi de teſtamento † ſunt repetẽda, ſi agatur de exequutione litterarum Apoſt.in quorum exequutione cum procedatur iuxta diſpoſitionem, *l. fin. C. de edict. Diu.Adrian.* retardabitur illarum exequutia, ſi fuerint raſæ.

§. VII.

SVMMARIVM.

Executor mixtus habet cauſæ cognitionem 7. coram illo oppoſita nullitate ſententiæ retardatur illius exequutio 7. & quare 8. appellatur ad vtrumq. effectum ab illius ſententia 9. debet admittere omnem exceptionem releuntem 10. Ampl.12.13.14.15. 16.

Iudex laycus poteſt denegare brachium Eccleſiaſtieo, ſi requiratur ad exequendam ſententiam aliquo modo nullam 22.

Executor iure ciuili propriè quis dicatur 1.2.3 Iure Canonieo quis dicatur 4. illius ſpeties 5. Mixtus quis dieatur 6.

Appellare licet ad vtrumque effectum à ſententia mixti exequutoris 9.

Exeeutor quomodo quis cognoſcatur eſſe mixtus 11.

Exequutor iuris merus nõ habet cauſæ eognitionem 17. Si coram illo opponatur de nullitate ſententiæ exequendæ, debet ſuperſedere 18. & quare 19.20. an de illa poſſit cognoſcere 18.21.23. Ampl.24. 25.26.27.28. 29.30.31.32.33.34.35.36.37.39.41.44.45. 47.53.57. Limit.32.51.52.53.54.55.56.58 59.60.61.

Hoſtienſ.reprobatur 20.

Nullitas euidens poteſt cognoſci à mero exequutore 38. Ampl.39.

Natta reprobatur 40.

Iniuſtitia euidens æquiparatur nullitati 42.

Iudex ſæcularis requiſitus ab Eecleſiaſtico ad exequendum ſententiam ſuam cognoſcit taliter qualiter an iuſtum ſit id, quod petitur 43. diſtingue per Vrſil. ad Afflict.eitatum, num.45. in fin.

Iudex requiſitus ad exequendum alterius Iudicis ſententiam quam cognitionem habeat 48.49.50. qua pœna puniatur, ſi nollit exequi 62.

Exequutorum tres ſpeties 63: quando habeant cauſæ cognitionem.

Exequutor merus quis ſit 65.

Stylus Rom.Cur.in petitione brachij ſæcularis 66. & ſeq.

Iudex exequens ſententiam Iudicis incompetentis punitur 67.

QVamuis nomen exequutoris non videatur conuenire Iudici, qui de partium iuribus, ratione vniuerſalis, vel ſpetialis demandatæ ſibi iu-
1 riſdictionis cognoſcit, ſed is propriè † executor ſit, qui à prætore datur cauſa exequendi iudicata, ſeu ſit, qui ad exitum perducit rem iudicatam, *vt volunt Briſ. & Prat.æ. in lexico verb. exequutor*, quare
2 † exequutorum munus eſt, mandata, & iudicum ſententias, ad effectum perducere, *l. exequutorem, C. de exequut. rei iud. l. exequutores, C. quæ res pignor. oblig.*
3 *poſſunt*, iure noſtro † executores negotiorum dicuntur viatores, apparitores, qui iuſſu magiſtratus, reos in ius vocant, & reliqua, quæ ad iudicinm conſtituen. dum, exercendum, & perficiendum ſunt neceſſaria, vel opportuna peragebant, *l. fin ff. de teſtib. l. fin. ff. de iudic. l. cum Clericis 25. C. de Epiſcop. & Cleric. §. tripli. inſt. de act.* Iure tamen Canonico promul-
4 gato, receptum † eſt, vt nomine executoris comprehendatur etiam Iudex, qui ſuis apparitoribus, ſeu armata familia, ſuperiorum ſuorum mandata, vel pariũ, ac etiam inferiorum ſententias, requiſitus, exequutioni mandat, quare non eſſet abſurdum aſſerere omiſſa diſtinctione, *Hoſt. in cap. quoad conſultatiouem 15. de re iudic. col. penul. verſ. ſciendum eſt itaque*, quod † exequutorum, nunc quo di-
5 gnitas latini ſermonis euanuit, ſi non cõtemnitur, quod alij ſint exequutores iuris, alij facti, & horum vnica tantùm ſit ſpeties, illorum autem duæ ſint, ratione qualitatis annexæ iuriſdictioni ſibi demã-
6 datæ, nam † ſi alicui demandetur exequutio ſub conditione aliqua, quæ cognitionem cauſæ admittat, dicetur is mixtus exequutor, ſi verò committatur ſimplex exequutio, erit merus exequutor, de ſingulis ergo agendo in hoc §.

Dicendum primò, quod cum mixtus
6 † exequutor habeat cauſæ cognitionem, *Bald. conſ. 359. lib. 1. num. 1. verſ. item non eſt merus, Bart. l. à Diuo Pio, ff. de re iud. num. 4. & 9. Veral. deciſ. 286. par. 2. num. 4.* quod oppoſita nullitatis exceptione corã illo retardetur ſententiæ exequutio, quia
8 ille eſt Iudex † actorum & agendorum, &
9 in exequendo debet partes Iudicis aſſumere, & datur appellatio † ad vtrumque effectum ab illius ſententia, *Mantic. deciſ. 424. num. 3. Staſil. de litter. gratia, c. de nona form. mandat. de prouid. num. 3. Surd. conſ. 334 num. 1. Hoſt. cap. quoad conſultationem 15. de re iud. col. fin verſ. quod ſi ſit exequutor mixtus. Guid. Papa deciſ. 70. n. 4.*
10 concludens exequutorem mixtum † debere admittere exceptionem quamcumque releuantem, *Bellam cap. quoad conſultationem 15. de re iud. numer. 10. verſ. de mixto.*

Quomodo cognoſcatur, quod quis
11 † ſit conſtitutus mixtus exequutor, videndi ſunt *Felin. in cap. de cætero, de re iud. num. 1. & ſeq. pluri b. & in cap. fin. de præſumpt. num. 23. Rota deciſ. 30. de reſcript. in nou. Calcan conſ. 86. n. v. Seraſin. dec. 1031. num. 4. & deciſ. 1045. num. 1l & dec. 1056. num. 2. & deciſ. 817. num. 1. & deciſ. 1383. num. 2.*
12 Ampl. quod ſi oppoſitam † nullitatis exceptionem non admittat, liceat ad vtrumque effectum appellare, *Hoſt. in cap. quoad conſultationem, de ſentent. & re iud. col. penul. in fin. verſ. de his igitur quæro*, addendo procedere, etiamſi eidem reſcribatur, quod exceptiones reijciat, vel exequatur.
13 Ampl. etiam, vbi Papa, ſeu Princeps cõſtituit mixtum exequutorem ad exequendã ſententiam alterius Iudicis, *Hoſt. in cap. quoad conſultationem 15. de re iud. col. penul. verſ. Quod ſi ſententia lata ſit*, exemplum referens, ſi Papa mandet A. vt exequatur ſententiam B. ſi iuſta ſit.
14 Ampl. etiamſi illi præciſe † reſcribatur, vt exequatur, *Hoſt. cap. quad conſultationem, de re iud. col. final. verſ. quod ſi ſit exequutor mixtus.*
15 Ampl. præſertim, vbi nullitas † opponitur ex capite, quod an ſit releuans, exequutor, non poteſt cognoſcere, veluti ſi coram layco exequutore opponatur de nullitate ſententiæ latæ in ſpiritualibus, nam exequutor debet ſuperſedere, & cõſulere Iudicem, qui ſententiam protulit, *Socin. conſ. 83 lib. 4. num. 29.*
16 Ampl. etiam, ſi Papa † mandet exequi ſentẽtiam ab alio Iudice latam tamquam iuſtam, *Bellamer. cap. ad conſultationem*,

Digitized by Google

nem 15. de re Iudic. num. 7. circa finem.
Intellige, vt poſſit cognoſcere ad effe-
ctum non vt pronuntiet ſententiam exe-
quendam ratione nullitatis, ſed vt remit-
tat ad iudicem, qui illum requiſiuit, *Bart.*
l. à D. Pio ff. de re iudicat.
17 Dicendum ſecundò, quòd coram †
executore facti nullatenùs excipi poteſt
de nullitate, quia illius munus eſt tantum
executioni mãdare iudicum iuſſa, & ca-
ret penitus iuriſdictione, *Rebuf. de ſent.*
execut. art. 7. gloſ. 11. num. 19. verſ. Quero
ſi mandatur. & de iſto dixi *de execut. rei*
rei iudic. cap. 16. §. 7. & ſeq. & cap. 26. §. 1.
vbi præterea dixi, qui ſit legitimus exe-
cutor, an poſſit exequi mandata non ſui
iudicis, & quibus pœnis plectatur, ſi de-
linquat in ſuo munere; & quid præterea
fuerit conſtitutum à Paulo V. in ſua Bul-
la reformationis tribunalium Vrbis, ad
comprimendam horum apparitorum,
ſeu lictorum ſordes ſæpè conueniendo
cum debitoribus de dilatione faciendi
executionem realem, vel perſonalem
auariſſimum, & vile eſt genus horum ho-
minum.
17 Dicendum tertiò, quod quamuis me-
rus † iuris exequutor non habeat cauſæ
cognitionem, *L. ſi vt proponis. C. quomod.*
& quando Iudex Spec. de exequut ſentent.
§. 2. num. 5. & ſeq. Bart. l. ſi prætor. ff. de
iudic. num. 1 tamen quia, idem non de-
bet tanquam bos, vel equus, de bono,
& æquo, ſeu velo leuato currere ad me-
tam, vt inquit *Cagnol. in l cum quædam*
puella, ff. de iuriſdict. cum Iud nu. 33. verſ.
19 *Quinto colligitur*, ſi coram † illo exci-
piatur de nullitate ſententiæ exequendæ,
& Bellamer. num. 7. 8. 11. & 16. ſuperſedere
debet in exequutione, & remittere cau-
ſam ad ſuperiorem, *Bartol l. à D. Pio, ff.*
de re iudic. num. 9. Gail. obſeru. 113. *poſt*
quam num. 7. addit, ſi modo ille videat
non malitioſè excipi de nullitate, *& nu.*
8. ſubdit ſi non tangat merita, & non
impugnent ſententiam, *Hoſt. in c. Quoad*
conſultationem 15. de re iudic. col. fin. verſ.
Conſilium, concludentes ſummariè exa-
minandam eſſe oppoſitam doli, falſi, aut
quamcumque aliam ſimilem exceptio-
nem, qua demonſtretur iudicium retro
actum fuiſſe nullum, vel condemnato,
aliud non dari remedium, grandi præiu-
dicio illi illato, & ſi examinatione facta,
iudicet malitioſè fuiſſe oppoſitam exce-
ptionem, procedat ad executionem, ſin
ſecùs, ſuſpendat illam, & partes ad ſupe-
riorẽ remittat, dũ prius *n. 8. in princi.* eam
ſuæ opinionis rationem reddidiſſet, quia
20 † non admittendo quamcumq. legitimã
exceptionem, per quam ſententia demõ-
ſtratur nulla, dicitur excedere modũ, *Ale.*
l. qui Romæ, §. duo Fratres, ff. de verb. obli-
gat. num. 42 in princ. verſ. ſed ſecundum,
21 *Io de Imol.* vbi † reprobat Hoſt. qui vult
eſſe arbitrarium exequutori audire exci-
pientem de nullitate, *Bart. in l. à D. Pio,*
ff. de re iud. num. 9. concludens poſſe co-
22 gnoſcere de † oppoſita nullitate, non ad
effectum pronuntiandi, ſed exequendi
vbi cognoſcit non releuãtem, vel remit-
rendi cauſam ad iudicem ſuum, ſi nulli-
tas adſit, idem dixerat, *Spec. de execut.*
ſentent. §. 2. num. 5. in princ. & nu. 6. Bart:
ſequitur Angel. ibidem num. 4. circa med.
Bero conſ. 104. lib. 3. num. 5. & nu. 14. verſ.
Non obſt. Ancar. conſ. 357. Retento, vbi
loquitur de ſententia Epiſcopi, quam
prætor non exequitur, ſi detegit illam
nullam, vel iniuſtam, *Surd. conſ. 405. Lõ-*
ga. num. 1. Natta conſ. 529. num. 4. vſque
23 *ad* 20 concludens iudicem † laicum
poſſe denegare brachium ſæculare pro
exequtione ſententiæ Epiſcopi, quæ ſit
aliquo modo nulla, quia plus grauat exe-
cutor ſententiæ inualidæ, quem iudex,
qui illam protulit, quia ille facto, iſte
verbis nocet, & æquè facit litem ſuam,
Vantius de nullit. cap. 3. Hac eſt nu. 22.
24 Contrariũ tenet † *Angel. in l. à D. Pio,*
ff. de re iudic. num. 4. in fin. concludens,
quòd coram mero executore nulla ex-
ceptio ſit opponenda, quia caret iuriſ-
dictione, ſubdens *num. 5.* quòd executor
Papæ, vel Cæſaris non poteſt exequi ſen-
tentiam cum violentia, niſi ſpecialiter ſit
illi data talis facultas, & comprobatur *ex*
Marant. diſp. 1. n. 2. & ſeq.
25 Ampl. etiam † vbi dubitari poteſt de
malitia exeipientis, *Hoſt. cap. quoad con-*
ſultationem 15. de ſentent. & re iud. col.
final. verſ. idem faciet ſemper, admonen-
do executorem ne in litteris, ſeu decre-
to remiſsiuo, exprimet cauſam, quia
vt

dubitet; quia vt ego addo argueret ſe fatuum exprimẽdo cauſam ſuæ ſententię, *Cap. ſicut de re Iudic. Iaſ. in l. vinum, ff. ſi cert. pet n.34.*

26 Ampl ſi cum nullitate concurrat † violentia executoris, etiam quod ſit executor Papæ, vel Cæſaris, quia ſine eorum ſpeciali mandato non poteſt exequi, faciẽdo violentiam, *Angel. in l. à D. Pio ff. de re*
27 *iud. num.* 5. & hinc iuſtificatur praxis † Rom. Cur. dum in mandatis executorum illis concedit facultatem aperiandi portã per vim, ne impediatur realis executio.

28 Ampl. præſertim † ſi quis ſit conſtitutus exequutor ab alio, quàm à Principe, *Hoſt. in cap. Quoad conſultationem* 15. *de ſent. & re iudic. col. penult. verſ. Attamẽ dixit, quod ſi ſit exequutor.*

29 Ampl. præſertim † ſi excipiens non habeat copiam iudicis, ſeu ſuperioris, coram quo nullitatem deducat, *Alex. in l. qui Romæ, §. duo fratres. ff. de verb. oblig. n.42. circa med. verſ. & ideo.*

30 Ampl. etiam ſi ageretur † de executione ſententiæ ſuperioris executori, ſi nullitas pateat ex actis, & princeps præcepiſſet non aliter fieri, vel interpretari, *Socin. conſ. 83. lib. 4. n. 17. & 23.*

31 Ampl. etiam vbi executor † eſt ſubditus mandanti exequutionem, nam ſi ille veriſimiliter credit ſententiam nullam ex defectu iuriſdictionis, poteſt ſuperſedere, & conſulere mandantem, ac expectare ſecundum mandatum, *Innoc. in cap. cum in iure de offic. deleg. n. 3. circa med.*

32 Ampl. præſertim † ſi de nullitate ab excipiente doceatur incontinenti, *Alex. in l. qui Romæ, §. duo fratres, ff. de verb. obligat. num 42. circa med. verſ. & ideo dicit Io. de Imol. Gabriel. conſ. 43. eiuſdem lib. 1. num. 38.* Contard. tamen *de moment poſſeſſ.*
33 *limit. 19. num. 25.* vult ſecus † eſſe ſi offeratur probatio facienda incontinenti.

34 Ampl. præſertim † ſi de nullitate conſtet ex confeſſione partis *Io. And. & Hoſt. relati ab Alex. in l. qui Romæ §. duo fratres ff. de verb. oblig. n° 42. in princip.*

35 Ampl. vt iudex † requiſitus recuſans exequi ſententiam nullam, non ſit obligatus reſcribere requirẽti, quare nollit exequi. *Rom. conſ. 51. vbi apoſtil. verb.* Florentinum vbi rationẽ, & plura ſimilia refert.

36 Ampl. etiam ſi teſtibus † doceatur de nullitate ſententiæ, *Gloſſ. l. prætor §. Marlus, ff. de Iudic.* quam ſequuntur relati ab *Alexand. reprobato Hoſt. in l. qui Romæ, §. duo fratres, ff. de verb. obligat. num. 42. in princip.*

37 Ampl. etiam † ſi ageretur de ſententia lata ſub nomine principis, ſi nullitas ſit euidens *Afflic. deciſ. 283. Diu. n. 1. & ſeq.*

38 Ampl. præſertim vbi nullitas eſt euidens, nam quamuis exequutor poſſit de nullitate cognoſcere, non vt pronuntiet ſententiam exequendam non eſſe, quia ſit nulla, ſed vt remittat cauſam ad iudicem, qui pronuntiauit, *l. ſi prætor in princip. & §. Marcellus ff. de iudic.* & per eum textum firmat *Bartol. in l. à D. Pio, ff. de re iud. num. 9. Lancellot. de attent. part. 2. cap. 17. num. 125. & ſeq. & n. 146. & ſeq. Gabriel conſ. 43. eiuſdem lib. 1. num. 37. & ſeq. Ripol. reſolut. 1. num. 39.* Tanta tamen
39 eſt vis † nullitatis accidentis, vt poſſit executor de illa cognoſcere, & pronuntiare ſententiam non eſſe exequendam, & *num. 2. in fin. Rom. conſ. 51. Imol. conſ. 127 n. Fel. cap. de cætero de re iud. num. 4.* concludens merum exequutorem non obligari parere mandatis ſuperioris, viſa notoria nullitate ſententiæ, quia nullitas, ſi ſit notoria præualet ſententiæ, etiam latæ ſuper exequutione, *Surd. conſ. 405. nu. 16. verſ. 4. & nu. 30. verſ. nec dicatur,* vbi concludit veram eſſe, *Rol. à Val.* loquens de exequutione iudicis eccleſiaſtici delegata laico *conſil. 37. num. 14.* concludens illi nõ parendum iſto caſu, quia ex lectura proceſſus exhibiti à condemnato patebat
40 nullitas ſententiæ, & hæc eſt optima † cautela, vt euitetur executio, exhibendo acta, ex quibus detegatur nullitas ſententiæ latæ, tradit *Natta conſ. 529. iudex concludens num. 4.* iudicem ſecularem cognoſcere poſſe de nullitate ſententiæ iu-
41 dicis Eccleſiaſtici, à Natta diſsẽtit † Marta Relatus à *Ripol. var. Reſol. lib. 1. cap. 1. num. 39.* ſed vterque declarari poteſt ex *Surd. conſ. 405. Longa n. 29. & ſeq.*

42 Ampl. idem dicendum † vbi excipitur de euidenti iniuſtitia, *cap. paſtoralis §. quia vero de offic. delegat. Abbas conſ. 100. ad claram. num. 4. num. 1.* vbi loquitur de iudice laico requiſito ab Eccleſiaſtico, &

ratio

Digitized by Google

43 primo eſt, quia euidens iniuſtitia † æqui-
paratur nullitati, & ſententia euidẽter iniu-
ſta eſt nulla, *Gloſ. in. inter cæteras, verb. ma-
nifeſtè, de re iud. Mant. dec. 211. n. 6. Crau.
conſ. 474. n. 41. & 44.* ante Abb. idem di-
xerat *Angel. in l. à Diuo Pio ff. de re Iud. n.
4. in princip. repetit Surd. conſ. 358. num. 14.*
44 concludens iudicem ſecularem † à quo
Eccleſiaſticus implorat brachium, poſſe
admittere qualem, qualem cognitionem,
an iuſtum ſit id, quod ab illo petitur; *Ca-
gnol. in l. cum quadam puella, ff. de iuriſd.
omn. iud. num. 33. verſ. 5.* vbi refert Sena-
tum Pedemontanum denegare exequu-
tionem trium conformium alibi prola-
tarum, quia nullæ, & iniuſtæ; vt dixi in-
fra §. 12.
45 Ampl. præſertim † vbi exequutor ha-
bet in genere ſuo parem iuriſdictionem.
Natta conſ. 529. Epiſcopus num. 34. & ſeq.
46 Ampl. etiam ſi executor ſit deputatus †
à iudice Eccleſiaſtico, qui imploret bra-
chium ſeculare, *Rol. à Val. conſ. 37. omiſſo
lib. 1. nu. 14.* eam afferens rationem, quia
obediendum non eſt Eccleſiaſtico iudici
contra iuris diſpoſitionem, & ante *Rolan.*
idem dixerat, *Abb. conſ. 100. lib. 1. num. 4.
& Verſil. de Afflict. deciſ. 24. quidam nu. 10.*
47 *& ſeq.* vbi † alia addit aduertenda à laico
iudice requiſito ab Eccleſiaſtico iudice
pro exequutione *Angel. in l. ſi vt proponis
C. quomod. & quando Iud. Felin. in cap. po-
ſtulaſti de for. compet. col. penult. verſ. ſi
iudex coram quo Cagnol. in l. cum quadam
ff. de iuriſdict. omn. iud nu. 33. verſ. 5. circa
med. & verſ. limitant,* Et hic addendi eſ-
ſent caſus, & cauſæ negandi Eccleſiaſticis
brachium ſeculare, ſed hæc non eſt ma-
teria noſtra, & difficile eſſet omnibus pla-
cere, & latentes ſyrtes euitare. *Vide ta-
men Natta conſ. 529. num. 1. & ſeq. Ma-
rant. diſput. 1. Cancer. variar. reſol. part. 1.
de litter. requiſitor.*
48 Ampl. præſertim † vbi iudex in ſubſi-
dium, ſeu auxilium iuriſdictionis alterius
iudicis, requiritur pro exequutione, nam
is poteſt cognoſcere circa res, & exce-
ptiones, quæ opponi poſſunt poſt ſenten-
tiam, nõ vt de illis iudicet, ſed vt exequa-
tur, ſi videatur ab illo peti iuſta, vel remittat
ad ſuum iudicem, ſi credat iniuſta, *L. à Di-
uo Pio §. in venditione §. ſi ſuper rebus, &*
*§. ſeq. ff. de re Iud. Rot. 1. 3. verſ. deciſ. 33. cõ-
cluſ. ſum. part. 2. num. 1. Surd. conſ. 358. La-
ta num. 25. ſubdens num. 17.* poſſe, ſi vult
cognoſcere de exceptionibus oppoſitis,
& conſ. 405. Longa num. 1. referens tenen-
tes hunc iudicem ſubſidiarium non de-
bere, nec obligari exequi ſententiam nul-
lam, vel iniuſtam; plures referens idem
ſentientes; *Bero. conſ. 104. illud. lib. 3. n. 5.
Peguer. deciſ. 206. n. 3. Caldaſ. quæſt. 36. nu.*
49 *12. verſ. Vnde prædicta,* declarã do † mo-
do nullitas ſit euidens, & notoria, vel in-
continenti poteſt probari talis, non tamẽ
vt exequutor cognoſcat, ſed vt differat.
50 Contrarium tenent *Surd. & ab illo re-
lati conſ. 405. Longa num. 6. & ſeq.* conclu-
dens iudicem ſubſidiariũ debere exequi
abſque inquiſitione, an ſententia ſit iuſta,
& cogi poſſit à ſuo ſuperiore, vt exequa-
tur, obligatuſque ſit ad damna paſſa à re-
quirente; idem dixerat *Cagnol. in l. cum
quadam ff. de iuriſdict. omn. iud. num. 33.
verſ. 5.* Subdens, ſi viderit acta pro Infor-
matione ſuæ conſcientiæ, ſententiam eſſe
nullam, vel iniuſtam poſſe pronuntiare
non eſſe exequendam, & cõprobari poſ-
ſet ex dictis *Marant. diſp. 1. n. 1. & ſeq.* qui
loquitur vbi ordinarius laicus requiritur
à delegato Papæ, *Zabarel. tamen in Clem. 1
de re iud. tenet contrarium,* ſi agatur de ſen-
tentia iudicis eccleſiaſtici, requirentis lai-
cum, ſecùs ſi eccleſiaſticus requiratur à 52
laico.
Cõcorda, vt ſit arbitrariũ iudici requi-
ſito, exequi, vel non, ſententiam nullam,
vel iniuſtam; *Surd. conſ. 405. Longa n. 28.
& ſeq* vt quod prior opinio ſit vera, ſi
dicamus iudicem poſſe, ſi velit ignoſcere
de nullitate, & iniuſtitia, ſecunda verò ſi
dicatur iudicẽ debere cognoſcere. *Surd.
num. 30. & ſequ.* latius tamen examinat
Menoch. de arbitr. iud. quæſt. 38.
Aliter cõcordat *Myſinger. obſeruat. 69.
inſignis Centur. 3.* conſtituendo quatuor
caſus, quorum primus eſt, ſi talis cogni-
51 tio verſetur † circa res capiendas in exe-
quutione, & procedat prima opinio, *Pe-
guer. deciſ. 206. num. 6. Rota diuerſ. deciſ. 33
concluſ. ſum. part. 2. num. 1.* Secundus eſt,
ſi exceptio ſit ex his, quæ opponũtur poſt
ſententiam, & ſi ſit ex illis, quæ reſpiciunt
merita cauſæ, & vera eſt ſecunda opinio.

l. pe-

l. penult. ff. de confeſſ. ſi verò tangat executionem, nec impugnet ſententiam, veluti, quod ſententia lata ſit ab incompetenti iudice, vel agatur contra fideiuſſorem, qui excipiat, vel de diuiſione, vel de epiſtola D. Adriani, & de iſtis executor cognoſcere, & pronuntiare poteſt. An verò exceptio oppoſita directè ſententiã impugnet, veluti, ſi dicatur ſententiam nullam, vel latam ex falſis inſtrumentis, & tunc exequutor audire excipientem poteſt, & exceptiones admittere, ſed non ſuper illis pronutiare, etſi cognouerit illas veras, remittit cauſam ad iudicem ſuum. *cap. de cætero de re iud. l. ſi prætor: §. Marcellus ff de iud. Peguer. deciſ.* 206. *n.* 7. *in princip.* vbi refert tenentes poſſe exequutorem cognoſcere, ſed illos reprobat, & tenet præcedentem opin. aliter conciliat *Scaccia de appellat. quæſt.* 17. *limit.* 10. *n.* 37. *& ſequ. plurib. & quæſt.* 19. *Remed.* 1. *cõconcluſ.* 5. *num.* 13. ſi eas falſas, vel non releuantes detegat exequetor, *l. ſatis, C. ad leg. Corn. de falſ.* & iſtam diſtinctionem deſumpſit ex *Guid. PaPa deciſ.* 419. *&* 574 *Lancel. de Attent. part.* 2. *cap.* 17. *num.* 127. *& ſeq. &* 146 *& ſeq.*

Ampl. etiam vbi tertius excipit de nullitate. *Spec. de execut. ſentent. §. fin. num.* 11. quem refert, & ſequitur *Lud. Peguer. deciſ.* 206. *ſuper num.* 1.

52 Limit. vbi de oppoſita † nullitatis exceptione fuit cognitum, antequam decerneretur exequutio, *Calcan. conſ.* 86. *n.* 1. *addendo talem exequutorẽ,* nec in citationibus, nec in alijs debere ſeruare ordinem iudiciarium, ſed vno, & eodem cõtextu facere ſententias, & proceſſus, & *num.* 3. ſubdit tales exequutores eſſe quodammodo compulſores, & ideo reijciendam exceptionem falſitatis inſtrumenti, & nullitatis, ſi de illa fuit prius cognitum, vel reiecta, etiam iniuſtè, ſi non fuit appellatum. *Surd conſ.* 405. *num.* 14. *& ſequ. verſ.* 3. vbi latè id probat *& nu.* 30. *circa fin. Natt. conſ.* 329. *nu.* 33.

53 Limit. in exequutore † deputato à delegato principis, nam de nullitate ſententiæ exequendæ cognoſcere non poteſt, ſi amen ſuſpicatur illam eſſe nullam, debet conſulere delegatum principis, & expectare ſecundum mandatum. *Cap. de cætero de re iud. Alex. relato Iunoc. & aliȷs in l. à D. Pio de re iud. num.* 22. *& Angel. ibidem, nu.* 4. *verſ. ſed tu adde*, relati à *Socin. conſ.* 83. *pro clariori lib.* 4. *nu.* 4. *& ſeq. Maſcard. de probat. concluſ.* 686. *num.* 22. *Lancel. de Attent. part.* 2. *cap.* 17. *nu.* 127.

Contrarium tenet *Socin. conſ.* 83. *lib.* 4.
54 *num.* 13. *& ſeq plurib.* & ampliat † quod poſſit cognoſcere etiam, quod princeps inhibuiſſet; ne inferior de mandato cognoſcat, præſertim ſi excipiatur delegatum exceſſiſſe fines ſui reſcipti, ſubdens *numer.* 23. idem dici ſi nullitas ſit patens, & ageretur de ſententia delegati Papæ.

55 Limit. in exequutore facti † videlicet, vbi iudex lata ſententia committit illam exequendam ſuo apparitori *Bart. in l. à D. Pio ff. de re iud. num.* 10. *Hoſt. in cap. quoad conſultationem de re iud. col fin. verſ. vbi vera ſimplex*, addendo talem exequutorem eſſe tamquam picam, *Natta cõſ.* 329. *num.* 33. *Camban. de clauſul. Si ita tibi nu.* 8. *in fin. Natt. conſ.* 529. *nu.* 33. *Bellamera cap. quoad conſultationem de re iudicat. n.* 11.

56 Limit. vbi † princeps in præſentia partium cauſa examinata protulit ſententiã, quam alicui committit exequendam, *Hoſtien. in cap. quoad conſultationem* 15. *de re iudic. col. penult verſ. vbi autem princeps, Bellamer. ibidem num.* 7. *verſ. Aro*.

57 Limit. vbi iudex † non ſolum cognouit de cauſa, ſed etiam de illius exequutione, & alteri per litteras committit executionem ſuæ ſententiæ, quia cum is ſit merus exequutor, non poteſt de nullitate cognoſcere, *Surd. conſ.* 405. *Longa nu.* 15. *in fin. & num.* 16. *Cagnol. in l. cum quedam, ff. de iuriſd. omn. iud. num* 33. *verſ.* 5

58 Contrarium † tenet *Natta* in laico requiſito de brachio ab Eccleſiaſtico, *conſ.* 529. *n.* 33. *& ſeq. plurib.*

59 Limit. vbi ageretur † de exequutione ſententiæ in cauſa hæreſis, nam laicus iudex non debet, nec poteſt de cauſa, vel condemnatione cognoſcere, vel quidquã in ea facere, vt puta commutando pœnam, vt pluribus probat *Cagnol. in l. cum quadam, ff. de iuriſd. omn. Iud. nu.* 33. *verſ. magiſtratus, ſublimitando in crimine mixti fori*.

Limit.

59 Limit. vbi exequutor † merus eſt ſubditus, ſeu inferior mandanti exequutionem, nam ſi ſententia ſit nulla ex alio capite, quam defectus iuriſdictionis, vel ſit iniuſta, debet ille exequi ſententiam, *Innoc. in cap. cum in iure, de offic. delegat. n. 3 circa med.* Declarat tamen *Soccin. conſ. 83 lib. 4. num. 21.* hoc eſſe verum, ſi principaliter ſecus ſi incidenter, *Nat. conſ. 529. num. 34. Marant. diſput. 1. num. 2.* qui loquitur de ordinario, quem Iudex delegatus Principis requirit pro exequutione.

60 Limit. vbi ſtatuto diſponitur, quod coram Iudice exequente non poſſit de nullitate excipi, vel dici, ſed coram Iudice appellationum, *Soccin. conſ. 83. lib. 4. num. 8. in fin. & num. 9. & 12.*

61 Limit. vbi ſententia † non eſt notoriè, & euidenter nulla, *Angel. in l. à Diuo Pio, ff. de re iud. col. 2. verſ. in hoc tamen, Fed. de Sen. conſ. 163. ſuper inuocatione in fin.*

62 Pœna Iudicis † requiſiti, & nolentis exequi ſententiam alterius Iudicis, refert *Couar. pract. quæſt. cap. 10. num. 2. verſ. ſed & apud,* vbi refert præterea praxim Hiſpaniæ, & *Gail. praxim Germaniæ obſer. 113. poſtq. lib. 1. num. 14.*

63 *Hoſtienſ. in cap. quoad † conſultationẽ 15. de re iud. col. final. verſ. ſi verò ſit,* tertiam ſpeciem exequutorum refert, quos conſeruatorios vocat, vide illum qui præterea refert, quando poſſint, & debeant exceptiones oppoſitas admittere, & retardare exequutionem ſententiæ, *Hoſt. ſequitur Bellam. ibid. n. 9.* alias excutorum ſpecies referens.

64 Executor autem, † quando habeat cauſæ cognitionem, *latè Menoc. de arbitr. Iudic. quæſt. 38. Natt. conſ. 529. Iudex n. 1. & ſeq.*

65 Exequtor quomodo † cognoſcatur merus, *Surd. conſ. 334. num. 3. & ſeq. verſ. nam.*

66 Stylus Rom. Cur. † circa inuocationẽ brachij ſecularis, *Calcan. conſ. 119. ſanctiſſimus, num. 2. 3. vſq. in fin.*

67 Iudex exequens † ſententiam Iudicis incompetentis punitur, *Calcan. conſ. 119. Sanctiſſ. num. 6.*

§. VIII.

SVMMARIVM.

Inſtrumenta publica paratam nõ habent exequtionem 1.

Reus conuentus actione reali, vel perſonali vincendus eſt tribus conformibus ſentẽtijs antequam ab illo exigi poſſint, quæ debet 2.

Appellare tertio, & quarto quando liceat:

Appellare vbi non licet, ſuplicare licet Principi 4. Item reſtitutionem in integrum petere 5. Item dicere de nullitate.

Appellatio iuſte introducta 7.

Executiua actio quare introducta 8. 9. 10. 11. 14. 20. & 22.

Membrorum ſuorum nemo eſt dominus 12. Ampl. 13.

Contractus ex conuentione legem accipiunt 15. Ampl. ibid. non ſunt ſub poteſtate Principis 16.

Guarantigia obligatio Cam. & ſimilia ſunt decipula, quibus incauti capiuntur 17.

Debitorum corpora deficientibus bonis ſcindebantur in fruſta inter creditores 18.

Obligationis Cam. rigor, in quibus molliendus 19.

Ius poſitiuum eſt ad libitum vtentium 21.

Nullitatis exceptione oppoſita aduerſus inſtrumentum cum obligatione Camerali retardatur illius exequutio 23. & quare 24. Ampl. 25. 27. 28. 29. 30. 31.

Subſtantialia inſtrumenti quæ ſint 32.

Obligatio Cameralis quando nõ habeat paratam exequutionem 26.

1 Certi iuris eſt inſtrumenta † publica paratam non habere exequutionẽ *l. minor annis 41. ff. de minorib. Theſaur. deciſ. 26. num 1. Franc. Bec. conſ. 17. num. 1 Seraſin. de iurament priuil. 77. n. 1. Cæſal. conſ. 507. lib. 4. nu. 4. Surd. conſ. 173. n. 114. & conſ. 263. num. 14. Ruginel. pract. quæſt. cap. 1. nu. 1.* qui omnes plures concordantes congerunt:

Nec dubitatur quin conuentus actio-
2 ne † reali, vel perſonali cogi minime poſſit, magiſtratus imperio, ad dandum, faciendum, præſtandum, vel dimittendũ,

quæ ab initio petuntur, antequam victus
fuerit tribus conformibus, ſi credat liti-
gando iuſtam fouere cauſam, vel per ca-
lumniam vellit actorem; diutius fatiga-
re, *l.1. C. ne liceat in vna*, eademq. cauſ.
tertio prouocar, poſſitq. condemnatus
eiſdem conformibus tertio, & quarto
3 appellare, ſi ex poſteriori ſententia nouũ
illi inferatur grauamen, *Crauet.conſ.*183.
*num.*4.*Rota diuerſ.decis.*100.*ex nouem*,
4 *par.*1.*num.*8. & poſtremo † liceat eidem
Principi ſupplicare, *Surd.conſ.*277.*nu.*8.
5 in † integrum ex generali Clauſula ſi qua
mihi aduerſus rem iudicatam reſtitui, *l.*1.
C. *in integrum, reſtitut.poſtul. ne quid no-*
6 *ui*, & demum † millies de nullitate dicere
eorum, quæ fuere iudicata, *Vant.de nul-*
*lit.cap.*8.*num.*3. aſſerens hanc eſſe cau-
tellam faciendi lites immortales, quæ
7 omnia videntur iuſtè ſancita, † nè victus
vnica ſententia, tamquam arbor ſemel
exciſa, pereat penitus, vt latè demoſtrã-
do iuſtam cauſam introducendi appella-
tionem, *dixi de Laudem.lib.*1.*quæſt.final.*

Vnde autem factum ſit, vt centenis
aliquot annis, poſt publicatum ius Iuſti-
8 nianeum, & Decretalium libros, quos ius
Pontificium, ſeu Canonicum, nuncupa-
mus, in quolibet Regno, Prouintia Ciui-
tate, condita ſint Statuta, promulgati
Ritus, Pragmaticæ, nouæ Conſtitutio-
nes, vt publica inſtrumenta paratam ha-
beant exequutionem, adinuenta, & re-
cepta fuerint pacta, quibus ſublato bene-
ficio dilationis fatalium trium cõformiũ,
cogitur reus ſatisfacere petitis à credito-
re, veniente ad iuditium cum ſacco pa-
rato ad recipiendum, ſemel horrida præ-
conis voce vocato reo, ad ſoluendum,
præſtandumuè promiſſa: ſæpe indebita,
& quandoque repetita non eadem facili-
tate, ſed antiquo iure trium ſententia-
rum, quæ ſint concordes.

9 Alij alia dixere cẽſentibus † aliquibus
id factum ex publica cauſa, quia Reipub.
vtile ſit lites, & litium anfractus ampu-
tare, *Surdus conſ.*271.*nu.*15.*Hondad.conſ.*
10 20.*lib.*1.*num.*34. alijs † volentibus exco-
gitatum fuiſſe modum procedẽdi ex ab-
rupto, ad ſedandam ingeniorum ſcabiẽ,
quæ talis, & tanta eſt facta, vt non ſuffi-
ciat viciſſe ordinario iure, litigãtes, *Maur.*
Burg. tract. de modo proceden. ex abrupt.
11 *quæſt.*7. *& ſeq.* Alijs cenſentibus † poſt-
quàm in ingratitudinem contumatium
debitorum, nulla fuit à Legiſlatoribus
conſtituta pœna, nec prodita actio ali-
qua, ſed vindices Deos habeat tantũ, qui
immemor datæ fidei, & promiſſorum
paria non refert, vel referre differt, *vt*
*dixi de Laudem.lib.*4. *quæſt.* 8. *art.*8. §.13.
Ideò excogitatam viam, qua creditores
aſſequantur breuius fugientes debitores,
popterrea quamuis membrorum ſuorũ
12 † nemo ſit dominus, *l. liber homo, ff. ad*
leg.Aquil cap.contingit el 1 de ſent.excom.
nulluſq. detur caſus, quo liceat citra di-
13 uinam † iuſſionem ſibi violentas manus
inſerre, *D. Auguſt.de ciuit.Dei lib.*1.*cap.*19
23. *& latè tradit Gomez.de Amueſea.tra-*
*ctat.de poteſt. in ſe ipſum, lib.*1.*cap.*8. exco-
14 gitata fuerunt pacta, quibus † per obli-
gationem cum Guarantigia, vel in forma
Cameræ Apoſtol. vel facultate capiendi,
vel arreſtandi, licet quodam modo cre-
ditoribus ſæuire in bona, corpus, & ani-
mam debitoris, *Cæſ. Barzia tract. de*
*Guarantig.par.*2.*quæſt.*1. *& ſeq. Galleſ. de*
oblig·*Cam.quæſt.*12. *& ibid.Zachias, Mau.*
*ſon. tract.de Cauſ.execut.quæſt.*2.*num.*28.
& ſeq.

Verùm cum contractus ex partium
15 † conuentione, legem accipiant, *l.*1.§.*ſi*
conuenerit, ff.depoſit. præſertim in natu-
ralibus, vel accidentalibus illorum,
*Mantic de Tacit.lib.*1.*tit.*13.*numer.*30. *&*
*tit.*14.*num.*5 *Franc.Bec.conſ.*94. *num.* 28.
16 Nec ſint: † ſub poteſtate Principis, vel
Imperatoris, *cap.*1 *de probat. Brun.conſ.*1.
num 24.*Crauet.conſ.*291.*numer.*12.*Cæſal.*
*conſ.*302. *num.*18 *Surd.decis.*43.*numer.*12.
Ideò quis contrahendo poteſt nolle paci-
ſci cum Guarantigia, vel obligatione Ca-
merali, vel apud acta in iudicio, vel ex-
17 tra, taleſq. † obligationum formulæ ſint
potius neſcientium laquei, & decipulæ,
quibus incauti capiantur, quare ſicuti
18 Iuſtiniani † legibus ſublata fuit crudeli-
tas legũ 12.tab. quibus licebat corpora de-
bitorum deficiẽtibus bonis in fruſta ſcin-
dere, *vt dixi de Laudem.quæſt.*1. ita nunc
18 † cogitandum eſſet, vt mitius ageretur
cum eiſdem, ſaltem ſublata praxi inter-
dicendi à diuinis eum, qui quandoque
non

Digitized by Google

non perſoluit minimam pecuniarum ſūmam, cum antiquiſſima ſit cantio, quod raro ſua die præſtet quis libenti animo, quæ promiſit, vt legitur *Eccleſiaſtic. c. 29. & apud Plaut. in Trinum.*

Vt vt ſit poſtquam extra propoſitum nobis argumentum contigit ſermo, de cauſa pacti executiui, & proceſſuum ex abrupto, vt aliquid de noſtro adamus,

20 crediderim † præcipuam cauſam executiuorum proceſſuum fuiſſe, quod cum modus agendi ex tribus conformibus ſit

21 iuris poſitiui, quod † dominantium, & vtentium iure, poteſt fingi, & refingi, *cap. 1. de conſtit. in ſext. l. non eſt nouum, ff. de legib. Cagnol. in l. vbi repugnantia, ff. de regul. iur. num. 6. Franc à Pont. deciſ. 37.*

22 *num. 5. & ſeq.* quod imperantes † vtilius eſſe crediderint ſubditis, experiri de iure ſuo, potius vnica, quàm tribus ſententijs, cum in rebus nouis conſtituendis euidens vtilitas eſſe debeat, *l. in rebus, ff. de conſtit. princ. nam teſte Liuio, Decad. 4. lib. 3.* Nulla lex abrogari debet, niſi quam vſus coarguit, aut ſtatus Reipubl. inutilem facit.

Oppoſita itaque aduerſus actorem exceptione nullitatis inſtrumenti; vallati obligatione Camerali, vel alias habētis paratam executionem, quod retardetur il-

23 lius exequutio, ſi ab excipiente nihil ſit præterea probandum, voluerūt *Galleſ. de oblig. Cameral. quæſt. 3. num. 3. & ſeq. Canar. de inſtrum. execut. quæſt. 11. & 26 Gabriel. conſ. 142. in tractatu, lib 2. nu. 21.* addendo ita vſu eſſe receptum, *Crauet. conſ. 207. num. 7. Corn. conſ. 93. lib. 4. nu. 2.*

24 Ratio eſt, quia † cum actus nullus nihil operetur, *l. non putauit, §. non quauis, ff de b. in poſ. cent. tabul. Cotta in ſuis Memoral. §. actus nullus*, ſublata probatione, quæ ex inſtrumento nullo, & inualido emergere non poteſt, nullatenus agendum eſt de exequutione obligationis Cameralis, de qua non conſtat, *Galleſ. de obligat. Cameral. quæſt. 3. num. 5. & ibidem Zachias num. 9.*

25 Ampl. etiam, ſi eadem † obligatio non ſcripto, ſed probetur teſtibus, qui examinari poſſunt aliquibus caſibus lite non conteſtata, *Galleſ. de obligat. Cam. q. 27. num. 6. & ſeq. & ibi Zachias, num. 7.* qui exempla referunt, *Scaccia de appel. lib. 3. cap. 2. quæſt. 17. limit. 9. numer. 63. & ſeq. Caſtracan. de ſocietat. offic. cap. 11. num. 10. verſ. contrarium.*

26 Ampl. etiam, vbi nullitas † inſtrumenti cauſatur per inobſeruantiam ſolemnitatis inductæ à iure communi, vel à Statuto, *Ant. de Canar. de exequut. inſtrum. quæſt. 11. num. 23.*

27 Ampl. etiamſi ſtatuto † caueatur, nullam admitti exceptionem contra inſtrumentum Cam. obligatione vallatum, *Angel. in l. non erit 9 dato, ff. de iur. iur. nu. 3. Alex. conſ. 59. viſo titulo, lib. 4. num. 15. & 17. Abb cap. ſuper eo de offic. delegat. n. 5. & 6. Corſet. ſingul. 92. §. exceptio. Coler. de proceſſibus par. 4. cap. 1. num. 69.*

28 Ampl. † vbi nullitas inſtrumenti probari poteſt incontinenti, *Hondad. conſ. 17 Dubitatur, lib. 2. num. 5. Gabriel. conſ. 142.* In tractatu, *lib. 2. num. 21.* addendo ita vſu eſſe receptum, & comprobari poteſt ex his, quæ dixi ſupra §. 4. *Canar. de exequut. inſtrum. quæſt. 11. numer. 21. & ſeq. Galleſ. de obligat. Cam. quæſt. 3. nu. 4. verſ. ſi vero*, vbi plures conſentientes refert, *& Zachias num. 7.*

29 Ampl. etiam, ſi ageretur † de nullitate, quæ egeret altiori indagine, *Bal. l. ex prædijs, C. de euict. num. 1. Rom. conſ. 42. nu. 3. Dec. conſ. 8. num. 7. Caſſad. deciſ. 10. de reſcript. Gomeſ. in compend. ſignat. num. 85. & 89. quos refert, & ſequitur Mareſcot. Var. reſol. lig. 2. cap. 121. num. 36. & nouiſſimè Zachias ad Galleſ. de obligat. Camer. quæſt. 3. num. 6.*

30 Ampl. præſertim, vbi nullitas detegitur ex ventre inſtrumenti, vt pote quia in eo deficiat aliquod ſubſtantiale inductum à lege, vel ſtatuto, *Zachias ad Galleſ. de obligat. Cam. quæſt. 3. num 4. & ſeq.* vbi refert plura exempla, *Ruginel. quæſt. Forenſ. cap. 19. inſtrumenta, num. 5.*

31 Ampl. præſertim, ſi nullitas inſtrumēti ſit circa illius ſubſtantialia, *Canar. de exequut. inſtrum quæſt. 11. num. 21. 23. in fine, Galleſ. de obligat. Cam. quæſt. 3. num. 3. Io. Bapt. de S. Blaſ. tract. de arbitr. lib. 7. cap. 11. in fin.* concludentes, ſi inſtrumentum non ſit publicum, vel in eo non dicatur qua die, anno, menſe, loco, Indictione fuerit ſtipulatum, retardari illius executionem

tionem, quia vt ego addo obligatio Cam. ſicuti & iuramentum eſt acceſſoria principali actui, qui ſi corruit, vel non ſubſiſtat, corruit, & non ſubſiſtit, & obliga-
32 tio. Quæ autem ſint † ſubſtantialia inſtrumenti, quorum aliquod ſi in illo deficiat, corruat eius fides, *dixi ſupra de execut. rei iud. cap. 8. §. 1. & ſeq.*

33 Limit. vbi quis promiſſit, & ſe obligauit non opponere nullitatem ſententiæ, quæ contra illum ferri poſſit, modo promittens ſit habilis ad ſe obligandũ, nec dubitetur de illius habilitate, *vt ex Alex. conſ. 32. lib. 2. concludit Galleſ. de obligat. Cam. quaſt. 3 Tertio, num. 6.*

---

§. IX.

SVMMARIVM.

Nullitatis exceptione retardatur executio ſententiæ, ſi præiuditium irreparabile ſequeretur, ſeu illud non poſſet alia ſententia reuocari 1. Ampl 3.4.5.6.8.9.10.11.12.15. Limita 7.13.

Bannitus an pendente cognitione nullitatis banni poſſit impune occidi 9.

Præiudicij irreparabilis auertendi cauſa, quæ concedantur 1 2.

REgulam conſtitutam hoc duodecimo capite extenſiue eſſe veram, dixi vbi non retardata exequutione per oppoſitam nullitatis exceptionẽ inferetur excipienti irreparabile præiuditiũ,
1 ſeu vbi exequutio non poteſt per aliam ſententiam retractari, ſeu reuocari, *Bald, l. ab exequutione, C. quorum appellat. non recip. num. 8. in princ. Roman. ſingul. 291. verſ. ſecundo,* addendo hoc fuiſſe dictum, *Bald. in l. ſi feriatis in lectur. antiq. ff. de ferijs, cum alijs congeſtis ſupra hoc cap. num. 77.* vbi exempla retuli, *Caſt. in l. 4. §. condemnatum, ff. de re Iud. num. 2. Ripa num. 21. Menoc. de arbitr. Iudic. quaſt. 98. num. 7. Alex latè conſ. 17. Requiſitus, n. 6. & 7. & ibi addentes alios conſentientes cõ-
2 gerunt,* & plura refert, quæ ratione † irreparabilis præiudicij auertendi conceduntur, vt refert etiam *Caldaſ. quaſt. 36. num. 16. & ſeq. Tuſc. concl. 135. nullitas, num. 9.* qui loquitur de ſententia lata in criminali, *Soccin. regul. 182. num. 2. Lancel. de attent par. 2. cap. 17. num. 54. & ſeq. & 101. & ſeq. Giurba deciſ. 4. num. 25. 27. & 33.* vbi plura exempla refert exequutionis irreparabilis in ciuilibus, & dixerat *Lancel. de attent. par. 2. cap. 17. num. 81. Scaccia de appel. quæſt. 19* Remed. 1. *concluſ. 4. num. 71. circa fin. Iaſ l. 4. §. condemnatur, ff. de re iud. num. 21.* effectus plures præiudicij irreparabilis, *Fel. cap. ſi quando, de offic. deleg. num. 2. verſ. tertio facit.*

3 Ampl. etiam, ſi nullitas non † eſſet liquida, vel dubia, *Bal. l. ab exequutione,* C. *quorum appel. non recip. num. 8. circa fin. aſſerens idem dici à Bellapert. & Cyn.*

4 Ampl. etiam, ſi non † offeratur probatio in promptu, *Caſt. in l. 4. §. condemnatum, ff. de re iudic. nu. 3. in fin.* aſſerens id placuiſſe, *Bald. in l. vnic. C. reſtitut. in integrum poſtul. ne quid, Scaccia plures cumulans de appellat. quæſt. 19. Remed. 1. concluſ. 4. num. 84.*

5 Ampl etiam, ſi exceptio † nullitatis egeret altiori indagine, *Iaſ. in l. poſſideri, § ſi ſeruus quem, ff. de acquir. poſſeſ num. 9 Menoc. de arbitr. Iud. quaſt. 98. num. 7. Lancel. de attent. par. 2 cap. 17. num. 56. & 101. & ſeq. Scaccia de appellat. quaſt. 19. Rem. 1. concl. 4. num. 71. circa fin & num. 75. verſ. amplia ſecundo, Coler. de proceſ. par. 4. cap. 1. num. 129.*

6 Ampl. etiam, ſi contra † excipientem adeſſet ſuſpitio quæuis calumniæ, *Marſil. ſingul. 686. Calumnioſe, num. 1. & 3.* quod
7 tamen non haberet locũ, † ſi ageretur de exequutione ſentententiæ capitali, *idem Marſil. in prax. §. opportune, num. 76. & & ita ſeruari in Rom. Cur. dolet Scaccia de appellat. quaſt. 19. Remed. 1. concluſ. 4. num. 79. in fin.*

8 Ampl. etiamſi ageretur † de exequutione ſententiæ exequendæ in corpus alicuius, in pœnam delicti, modo exceptio oppoſita non habeat præſumptionem calumniæ, *Marſil. in prax. §. opportunæ, n. 31. & 76. Lancellot. de attent. par. 2. cap. 17. n. 79 & ſeq. Scaccia de appellat. quæſt. 19. Rem. 1. concluſ. 4. num. 75.*

9 An autem † bannitus excipiens de nullitate banni, donec cognoſcitur de allegata

gata nullitate, occidi poſſit, & excommunicatus, prætendens nulliter fuiſſe excommunicatum, ſit vitandus, *videndi ſunt Caſt. in l. 4. §. condemnatum, ff. de re iud. n. 2. Iaſ. in l. poſſideri, §. ſi ſeruus quem, ff. de acquir. poſſeſ. num. 8. & ſeq. Vant. de nullit. cap. quoties, & intra quodtemp. numer. 44. & 45. Scaccia de appellat. quæſt. 19. Remed. 1. concluſ. 4. num.* 83. concludens puniendum tamquam homicidam, qui occidit bannitum pendente actione, vel exceptione nullitatis banni, quamuis illa non ſit euidens, & latius agit *Lancel. de attent. par. 2 cap. 17. num 79. & ſeq. 83. & ſeq. & 57. & ſeq. & 101. & ſeq.*

10 Ampl. etiam agendo, iam, † ſi principaliter agatur de nullitate ſententiæ, ſi illius exequutio ſit irretractabilis, retardanda eſt illius exequutio, etiam quod oppoſita exceptio altiori egeret indagine, *Franc. cap. dilecto 63. de appel. num. 28. Card. num. 71. Alex. conſ. 17. requiſitus, n. 6 lib. 1. Lancellot. de attent. par. 2. c. 17. n. 79. & ſeq. & 105. Scaccia de appel. quæſt. 19. Remed. 1. concluſ. 4. num. 74. & ſeq.* vbi latè probat admonendo Iudices *num.* 82. vt ſint cauti in exequutione ſententiarum oppoſita illarum nullitate, quia illa comperta, poſſunt puniri iuxta caſus contingentiam, *Lancel. de attentat. par. 2. cap. 17. num. 54. & ſeq. & 79. & ſeq.*

11 Ampl. etiam, ſi † ageretur de executione trium conformium, *Lancellot. de attent. par. 2. cap. 17. num. 104. & ſeq. & dixi infra §. 18. in limit.*

12 Ampl. vt de facto †. reſiſti poſſit Iudici volenti exequi ſententiam nullam inferentem irreparabile præiudicium, præſertim ſi fuit appellatum, *Claud. Scyſel. in repet. l. vt vim, ff. de iuſt. & iur. numer. 58. & dixi de execut. rei iud. cap. 6. §. 1.*

13 Ampl. etiam, † ſi ageretur de execut. ſententiæ Principis, *Coler. de proceſ. par. 4. c. 1. num. 131. & ſeq. vbi relato Io. de Imol.* dat conſilium quomodo ſe gerat Iudex, ſi fuerit oppoſitum de innocentia condẽnati, & quod Iudex debeat ſe abſtinere ab executione; etiam ſi Princeps certior factus de oppoſita exceptione, iterum reſcribat, vt exequatur, alias peccat mortaliter, noui tamen Iudices, qui non expectata ſecunda Principis iuſſione ſer-uientes voluntati, ſeu genio illius, morte damnarunt reos, in quos nec etiam inquiri poterant de delicto. quo perierunt, non tamen diu illi fuere ſuper terram.

14 Limit. vbi quæſtio nullitatis † fuit per calumniam mota, *Innoc. in cap. poſt electionem de conceſ. præbend. num. 3. Bal. l. 2. C. ſent. reſcind. non poſſe, num. 42. Marſil. in prax. §. opportune, num. 82. in fin. & n. 88. Scaccia de appellat. quæſt. 19. Remed. 1. concluſ. 4. numer. 77. & ſeq.* vbi comprobat, addendo hanc opinionem eſſe ſanctam, *Marſil. ſingul. 686. num. 1.* concludens ratione calumniæ, multa negari, quæ alias ſunt conceſſa, *Lencel. de attent par. 2. c. 17.*
15 *num. 58. † addendo num. 59. idem dici ſi ignoratur pendere iuditium nullitatis.*

16 Contrarium volunt, † *Marſil. & ab illo relati, ſingul. 685. calumnioſe, numer. 3.* concludens, ſi agatur de præiuditio irreparabili, non repelli excipientem ex præſumpta calumnia; præſertim vbi ſpecies, ſeu caput nullitatis ab agente, vel excipiente exprimitur, vt aduerto, *ex Scaccia de appel. quæſt. 19. Remed. 1. concluſ. 4. num. 81. circa med.*

---

§. X.

SVMMARIVM.

De exceptionibus edictum eſt generale prohibitorium, & continetur ſub edicto de actionibus 1.

Ab excipiendo, & agendo nemo eſt excluſus 2.

De nullitate ſententiæ quilibet poteſt excipere 3. *Ampl.* 4. 5. 6. 7. 8. 18 21. 23. 24. 25. 32. 33. 35. 37. 38. 40 42 44. 45. 46. *Limit.* 47. 50. 64 68. 69. 70. 71. 72. 75. *Sublimita* 64. 67. 73.

Sententia popularis, quæ dicatur, & illius effectus 8. *qui pro illa inſtare poſſit, & ſuper quibus ferenda* 9. *exemplum huius ſententiæ* 11.

In Religione peccatum ſi fuerit in omnium ſit iniuriam 12.

Prælatus, ſi concedat in perpetuam emphiteuſim, quæ conſueuit concedi ad tẽpus quilibet de populo, poteſt dicere de nullit. cõceſ. 13

Emphi-

Emphiteuſis ſolita cõcedi ad tẽpus, ſi cõcedatur in perpetuam, non ſuſtinetur conceſſio, in perpetuum, ſed an pro tempore ſolito 14.

Prælatus, ſi eſt negligens in defendendis iuribus Eccleſiæ, quilibet de populo poteſt aſſumere defenſiouem 15.

Legatnm relictum pauperibus quilibet de populo, poteſt vrgere hæredem, vt ſoluat, & quare 16.

Exilium eſſe nullum quilibet de populo excipere poteſt, & quare 17.

Clauſula appellatione remota non extenditur ad Tertium 19.

Clauſula omni nullitate remota non extenditur ad Tertium 19.

Princeps reſcribendo non intelligitur alÿs voluiſſe præiudicare, quam nominatis 20.

Hæres inſtitutus præterito filio non poteſt dicere de nullitate teſtamenti 21.

De ſimulatione non excipit cedens, nec ceſſionarius 2.

Defenſor litis, an poſſit cauſam trabere ad forum ſuum, affirmatiua 26. negatina 27. concorda 29.

Emphiteuta, Colonus, Clerici an coram Eccleſiaſtico, vel ſeculari Iudice defendendus 28.

Fiſcus defenſor litis an trahat cauſam coram Iudice ſuo 30.31.

Victoria vnius in ſententia nullitatis prodeſt alteri, ſecus in ſententia nullitatis contractus 34.

Dominus poteſt ponere cuſtodes Caſtri tempore belli inuito vaſſallo 36.

Cuſtos poteſt apponi à domino, ſi timeat decipi à Colono in collectione fructuum 35.

Citatus ſit legitimus contradictor, vbi alias non erat talis 39.

Sententia inter alios lata, quando alteri præiudicet. 42. Principis quando faciat ius 43.

Exceptio tua non intereſt, quando opponi, & illius effectus 48.

Intereſſe alicuius in lite, qualiter probetur 49.

De errore non excipit, qui fuit cauſa erroris 51.

De nullitate non excipit auctor nullitatis 51.

Attentata committit, qui nulliter citauit. 52

Corripere alium eo vitio quo quis laborat, male corripit 53.

De Mandati nullitate non excipit, qui ſimili vti vellit mandato 54.

De Simonia non excipit, qui fecit inſtrumentum ſimoniacum 55.

Cedens nulliter auditur excipiendo de nullitate ceſſionis 56.

Beneficia plura poſſidens, non poteſt excipere de pluralitate beneficiorum 57.

De Attentatis non excipit, qui dedit cauſam attentandi 53.

A Pœna quando nullitas excuſet 59.

De Nullitate non poteſt excipere ſucceſſor auctoris nullitatis 60. nec qui ſine ſolemnibus contrahit cum Eccleſia, & ſimilibus priuilegiatis 62.

Contrahens nulliter cum priuilegiato cogi poteſt ad declaran an vellit recedere, vel ſtare contractui 63.

Renunciatio beneficij facta in manibus Iudicis layci eſt valida 65.

Gloſ. reprobatur 66.

L. cum à matre, C. de rei vindic. Limitatur 77. in fin.

1 Generale edictum † de exceptionibus contentũ ſub edicto de Actionibus, *l.1. ff. de exception.* prohibitorium eſt, propterea ſicuti nemo excluditur ab
2 agendo, ita nemo eſt † excluſus ab excipiendo, cum onere probandi oppoſitam exceptionem, *l. in exceptionibus, ff. de probat.* ſi illa eſt affirmatiua, *Oſaſc. deciſ. 51. num 13. verſ. & ſi enim.*

Ideò conſtituendo generalem regulã,
3 † quod quilibet excipere poſſit de nullitate ſententiæ latæ, *Fel. in cap. 1. later. de iud. quem refert Seraſin. deciſ. 356 num. 16 Lancellot. de attent. par. 3. cap. 31. numer. 15* Quid autem ſit obſeruandum, vbi tertius excipit de nullitate, *Surdus conſ. 381. numer. 28.* & an interim retardetur executio ſententiæ, *Couar. pract. quaſt. cap. 25. num. 3.*

4 Ampl. præſertim, ſi excipiens fuerit principalis reus, vel actor in iuditio, in quo lata eſt ſententia, quæ aſſeritur nulla, *l. 1. C. de liberal. cauſ. l. ſi tibi, C. de euict. l. 2. C. ſi aduerſ. rem iudic. per quæ iura ita firmat Alex. conſ. 123. lib. 1. num. 6. lib. 2.*

5 Ampl. præſertim, ſi nullitas ſententiæ ſit inducta fauore, ſeu commodo eius, qui de nullitate excipit, *l. 1. & toto titul.*

C. de

C. de prædijs minor. l. iubemus 2. § ſanè, C. de Sacroſ. Eccleſ. cap. ſi quis præbyterorum, de reb. Eccleſ. non alien per quæ iura ita firmat *Alex. conſ. 103. lib. 2. nu. 14. Aretin. conſ. 77. num* 6 addendo idem dici de
6 facultate † dicendi contractum nullum, *vt poſt Aret. probat Teſtai. allegat. 2. n. 43. & Graſ. de except. cap. 20 num. 26. & Seraſin. deciſ. 256. num. 3. & 4. Crauet. conſ. 179. num. 5. Cancer. var. reſol. lib. 1. cap. 13. numer. 44. & ſeq.* vbi plura congerit, *Scaccia de Iud. lib. 2. cap. 2. num. 390.*

7 Ampl. etiam, vbi nullitas † reſpicit fauorem, vel commodum omnium contendentium in iudicio, quia quiuis ex illis excipere poteſt, de nullitate ſententiæ in quemuis ex ipſis latæ, *Scaccia de Iudic. lib. 2. cap. 2. num. 396. in fin. & ſeq.* exemplum referens, ſi feratur ſententia ad fauorem minoris ſine citatione, nã quamuis iudicium factum cum illo ſine curatoris conſenſu, ſi in cœteris eſt validum, ſit nullum illo volente, *l. non eo minus, C. de procur. vbi Cyn. Bartol. & reliqui.* Attamen ſi lata fuerit ſententia ſine citatione, ceſſat talis libertas, & condemnatus poteſt dicere de illius nullitate, quia illa cauſatur ex defectu ſolemnitatis, quæ à iure eſt conſtituta fauore vtriuſque partis conuentæ in iuditio.

8 Ampl. præſertim, † ſi ſententia lata fuerit in actione populari, nam cum illa afficiat omnes de populo, etiam nõ citatos, conſtituatq. ſtatum rei perpetuum, quoad omnes de populo, *l. 3. ff. de popular. action. l. eum qui, §. in popularibus, ff. de iur. iur. gloſ. per hac iura in l. 2. C. quib. res Iudic. Alex. in l. ſæpe, ff. de re Iud. n. 33. gloſ. in cap. cum dilecti, verb. iudicatum,*
9 *de electiion.* cuilibet † de populo, licet dicere de nullitate ſententiæ, per quam principaliter, vel ſecundario læditur ius populi, tam quoad ſacra, quàm quoad profana, modo is non ſit interdictus, & per ſe ipſum, non autem per procurato-
10 rem, † niſi plures ſimul excipiant, & ſeruata fori diſtinctione, vt ſacra coram Eccleſiaſtico Iudice, profana verò coram ſeculari tractentur, *Benincaſ. in §. ſupereſt, Inſtit. de action. num. 481. & ſeq. Hotom. in §. pœnales, Inſt. de action. num. 4. & Iounotom. num. 18. & ſeq. & Iaſ. numer. 12. & ſed. Galganet. de iure public. lib. 4. tit. 49. num. 1. vſque in fin. Azo Cuiac. & reliqui*
11 *in rubr. digeſt. de publicis action.* † exemplum referentes, ſi agatur de remouenda ſtatua, vel inſcriptione eius, qui ſit bene, vel male meritus de Patria, vel quod alicui liceat in loco, vel flumine publico, facere aliquid, vel viam publicam occupare, *l. 1. & 2. ff. de locis pub. l. 1. & 2. §. 1. ff. de interd.* vel quid fiat, vel non in loco ſacro, vel quod factum fuit non reſtituatur, aut in illa agatur de mortuo inferendo, vel ſepulcro edificando, de magiſtratibus, & illorum perpetuis edictis defendendis, de tutela Sacerdotum, vel bonorum Eccleſiæ, nam quod tales defendantur publici iuris eſt, *l. 1. §. 1. ff. de iuſt. & iur. l. 2. ff. de interdict.* Quod enim
12 † in religionem peccatur in omnium cõmittitur iniuriam, *teſte Lypſio Politic. lib. . cap.* Ideò ſi prælatus concederet bona in perpetuam emphiteuſim, quæ
13 erant ſolita † concedi ad tempus, quilibet de populo poſſet dicere de nullitate talis conceſſionis, & idem dicendum de infeudatione, *Afflict. & ibidem Vrſil. dec. 107. in cauſa, num. 2. & ſeq. verſ. maior,*
14 addendo nec † etiam ſuſtineri talem cõceſſionem pro tempore conſueto, *Rota diuerſ. deciſ. 160. par 2. num. 9.* licet in hoc vltimo diſentiant, *Surd. & ab illo relati, conſ. 249. nu. 19. Caldaſ. latè conſ. 33. n. 47. Marta. deciſ. 81. partes, num. 11. verſ. præterea affirmantes ſuſtineri pro tempore*
15 *ſolito.* Vel idem eſſet † negligens in defendendis iuribus Eccleſiæ, poteſt, quilibet de capitulo ſine mandato illa defendere, & quilibet de populo poteſt agere
16 ad ſolutionẽ legati † relicti pauperibus, quia tale legatũ videtur relictum ad ornatũ Ciuitatis & fauore publ. vt latè probat *Fel. in cap. cum olim 34. de teſtib.* Idem dicendum eſſet, ſi quis exciperet, vel
17 ageret de nullitate † exilij, quo aliquis etiam non affinis, vel conſanguineus eſſet mulctatus, nam quia publice intereſt Ciuitates repleri liberis hominibus, *l. 1. ff. ſolut. mat.* quilibet admittendus eſt ad agendum, vel excipiendum de nullitate exilij, *Bart l. vbi pactum 40. C. de tranſact. num. 10. vbi Alex. num. 7. & ſeq. Fel. in cap. cum ſuper 17. de ſent. & re iud. numer. 14.* vbi.

vbi alia ſimilia refer, *Vantius de nullitate*
cap.4 num.12.& ſeq.
18 Ampl. etiam, quod † cauſa fuiſſet cō-
miſſa nullitate omni reiecta, ſi tertius de
illa excipiat pro ſuo intereſſe, nam cum
talis Clauſula, ſicuti etiam, vbi cauſa
19 eſt commiſſa appellatione † remota, non
extendatur ad tertium, *Menoc. de adipiſc.*
poſſeſ. Remed.4 num.846. & ſeq. Marant.
in prax. par.6. §. & quandoque appellatur,
num.33. Hondad.conſ.25.dub.num.3. lib.1.
Couar.var.reſolut.cap.15.numer.5.Corſet.
ſingul.§:clauſula,cl 1. tertius excipiens de
nullitate auditur, *Gloſ.cap.ſuper eo, verb.*
intentionis, de offic. delegat. Quacumque
enim formula reſcribat Princeps, num-
20 quam † cenſetur voluiſſe alteri, quam
eis, inter quos reſcribit, præiudicare,
l. 3.§.ſi quis à Principe, ff. ne quid in
loco pub.l reſcripta, C.de precib.Imp.offer.
& probatur ex dictis ſupra cap.2.
21 Ampl. etiam vbi is, in quem † lata eſt
ſententia de iure, non poteſt dicere de
nullitate actus confirmati per ſententiā,
nā tertius pro ſuo intereſſe excipere po-
teſt de nullitate actus, & ſententiæ, veluti
ſi hæres inſtitutus præterito filio conue-
niatur ad ſolutionem legatorum, nam li-
cet ille non poſſit dicere de nullitate te-
ſtamenti, ſi tamen iuditio adueniat filius,
poteſt de illa excipere, *l ita tamen.§.quo-*
ties, vbi Bart.ff.ad Trebel. Afflict dec.235
An tertius, col fin.Vantius de nullit. cap. 4.
num. 18. & ſeq. addendo idem dici de ſi
22 mulatione oppoſita à tertio, † quam non
poteſt opponere, nec cedens, vel ceſſio-
narius, & de tribus conformibus, quæ à
tertio redargui poſſunt de nullitate, &
dicam de hoc poſtremo latius intra §.
23 Ampl. etiam, ſi cum † ſententia nulli-
ter lata concurreret confeſſio, vel renū-
ciatio condemnati, modo excipiens, non
ſit hæres confitentis, vel renunciantis,
Bald.auth nunc ſi hæres, C.de litigioſ.col.2.
num.4. verſ. quartum corrolarium, Alex.
conſ.188.viſo proceſſu, lib.2.num.9. Afflict.
deciſ.354. in cauſa, num.21.Vant.de nullit.
cap.4 num.20.
24 Ampl. vt excipienti † de nullitate ſen-
tentiæ, non obſtet exceptio attentatorū,
ſpolij, & alia ſimilis, modo excipiens non
ſit is, qui attentauit, vel ſpoliauit; vel ab
attentante, & ſpoliante non habeat cau-
ſam, *Vantius de nullit.cap.4.num.20. in*
princ. verſ prout etiam.
25 Ampl præſertim ſi excipiens † de nul-
litate ſit neceſſarius defenſor condemna-
ti in ſententia nulla, nam cum ſua inter-
ſit, æque principaliter ſententiæ exequu-
tionem ſuſpendi, audietur excipiendo de
nullitate ſententiæ, ex his quæ dixi, in
prima, & ſequenti Aampliatione, *Vant.*
de nullit.cap.4.num.20.verſ vel etiam, ad-
dendo numer.21. circa fin. quod ſi ille du-
bitaret de colluſione defenſi, quod poſſet
illum à cauſa remouere ex decreto Iu-
dicis.
26 Si autem is defenſor † ſit Clericus, ſeu
qui gaudeat fori aliquo priuilegio, & cō-
demnatus ſit laycus, an poſſit cauſam
defenſionis trahere ad forum Eccleſiaſti-
cum, controuerſa eſt quæſtio, nam affir-
matiuam ſequuntur relati à *Rimin. Iun.*
conſ.422.Dominus, num.6. & ſeq. plurib.
Io. Igneus, & ab illo relati in l.neceſſarios,
§. nec alium, ff. ad Sil[...]an.num.512.Bal.
in auth. nunc ſi hæres, C.de litigioſ.num 4.
in princ.realati a Vant de nullit.cap.4. nu-
mer.20 in fin.verſ.vel etiam, & à Gama
deciſ.332.citato, numer.1.relati à Couar.
pract quæſt cap.8.num.3.
27 Negatiuam † tenent, *Gul Bened.in cap.*
Raynutius, §. & vxorem d c.ſ.2. nu.125.
Corn.conſ 78 nu.12. vol.4. Gail obſeruat
37.Clericus, lib.1.nu.7.Couar pract. quæſt.
cap.8.num.3.relati ab Aretin.in rub.inſt.de
except.num.20. Peregrin deciſ. Patau.60.
ſtatutum, num.4.& ſeq. Gama. deciſ.332.
Citato, num.2 & ſeq. qui ambo loquun-
tur vbi Eccleſiaſticus aſſumit defenſionē
28 † ſui emphiteotæ, aliud volentes, ſi aſſu-
mat defenſam coloni, conductoris, &
alterius, qui nomine Eccleſiæ poſſidear,
Ionnes Stefan. Dunan. quæſt. 74. videtur
num.1.
29 Contrarietas iſta † concordari poteſt
ex dictis, *Aret.num.20.Boer.deciſ.69. nu-*
mer.27. & ſeq.Mangil. tract. de euiction.
quæſt.6. & ſeq. Carol.de Graſſis tract. de
effect.Clericat. effect.1. num.261. & ſeq.
Iaſ in l.fin.C.de ſacroſ. Eccleſ.num.40.
Quæ dixi controuerti in Clerico de-
30 fenſore † pariter controuertuntur in Fiſco,
an ille poſſit cauſam reaſſumere coram
ſuo

ſuo Iudice, vel potius, *iuxta l.venditor. ff.de rei vend.* debeat ſequi forũ emptoris cenſuit Senatus Pedemontanus *teste Theſaur.deciſ.*213.*priuatus,num.*3.*verſ.contrariam opin.* & *numer.* 4. *relati à* Couar. *pract.quaeſt.cap.*8 *num.*3.

31 Contrarium tenent † *Bart.ſiag.*127.*de bitor fiſci,num.*3. *Couar.pract. quaeſt.* c 8. *num.* 3. *Soccin.conſ.*91.*caſus,lib.*3.*num.*14. qui quinque argumentis hoc confirmat, *relati à Theſaur.deciſ.*213.*num.*3.

32 Ampl.vt iſte neceſſarius † deſeſor poſſit cum exceptione nullitatis cumulare exceptionem recuſationis Iudicis, qui ſententiam tulit, *Corſetus ſingul.§.recuſatio*, eam afferens rationem, quod cum illi denegari non poſſit audientia, eſt in omnibus ſuis defenſionibus audiendus, *Vantius de nullit.cap.*4.*num.*20.*verſ.* & *in ſumma*, addendo idem dicendũ de quacumque exceptione illi competenti ex perſona ſua:

33 Ampl.etiam quod † condemnatus ex ſententia inualida recuſaret, vel prohiberet excipi de nullitate, *l.principaliter* 2.*C. de liberal.cauſ.cap.*1. & 2. *vt lite pend.in ſexs.Bald.in l.vnic.C.ſi vnus ex pluribus*

34 *appel.num.*6. addendo victoriam † vnius in cauſa nullitatis ſententiæ prodeſſe alteri, ſecus in nullitate contractus.

35 Ampl. vbi aliquo † modo intereſt excipientis de nullitate ſententiam tanquã nullam reuocari, *Bal. conſ.*122.*lib.*3.*n.*5. addendo procedere etiamſi principalis non poſſet dicere de nullitate, & confirmatur argumento eorum, *quæ notat Bart.in auth. nunc ſi hæres, C.de litigioſ. num.*1.*in fin.* & *num.*2. concludens Clericum habentem ius decimandi, poſſe aſſiſtere collectioni fructuum inuito collectore, ſi vereatur decipi. Dominum

36 tempore † belli poſſe ponere Cuſtodes Caſtri, quod in feudum conceſſit, vt factum fuit à Carolo Emanuele Duce Sabaudiæ in obſidione Caſtri Verrucæ anno 1626. De intereſſe autem docetur ſũmarie, per iuramentum, vel vnico teſte, *Doct.in l.à Diuo Pio,§. ſi ſuper, ff. de re iud.Vant.de nullit.cap.*4.*num.*24.

37 Ampl.vt oppoſita nullitatis † exceptione à quouis, tam ratione ſui præiudidij, quàm publici, vel alterius, pro quo quis ſit audiendus, retardanda ut ſententiæ exequutio in condemnatum, ſi illa fieri non poſſit ſine prȩiuditio oppoſitæ exceptionis, *Bald.loquens de tertio appellante, auth. nunc ſi hæres, C.de litigioſ.numer.*5. *verſ.ſecundum.Innoc.exemplum erit, ſi exequutio ſit irreuocabilis,vt dixi in finalibus extenſionibus huius cap.*15.

38 Ampl.præſertim vbi excipiens † de nullitate fuit in lite nominatus, vel ad illam vocatus, *Bald.auth.nunc ſi hæres, C. de litigioſ. num.*4.*in princ.* addendo tali caſu nominatum, vel citatum excuſari onere legitimandi perſonam ſuam, vel docere de ſuo intereſſe, quia vt ego addo

39 † citatus, qui alias inhabilis erat ad iuditium, fit ex citatione habilis, & approbatus, *Fel.in cap.cum inter,de except.numer.*11.*Iaſ.l.fin. C.de edict. Diu.Adrianus num.*24.

40 Ampl.præſertim, † vbi excipiens ignorauit cauſam agi, *l.ſæpe, ff. de re iud.cap. quamuis ext. eod. Vantius de nullit. cap.*4. *num.*26.*verſ.* & *intellige,addenses ad Matheſil.ſingul.*26. concludens duo correla-

41 tiue requiri, vt ſententia † inter alios lata, alteri præiudicet, vt is ſciat cauſam agi & ius ſibi competere, excepto caſu, *l. ingenuum, ff.de ſtat.homin.* latius tamen de iſtis requiſitis agit, *Peguer. deciſ.* 205. *num.*10.*relato* Couar. *practic. quæſt.c.*13. *num.*7.& 8.

42 Amp.præſertim, † ſi excipiatur de nullitate ſententiæ latæ in contumacem, ſeu abſentem, vel non defenſum, *Matheſil. ſingul.*26. addendo quod licet alias ſen-

43 ſententia † Principis faciat ius, tamen ſecus eſt, ſi fuerit prolata in contumaciã, *Marſil. ſingul.* 4: *vbi plures conſentientes congerit.*

44 Ampl. præſertim, † ſi excipiatur de nullitate, quæ cauſetur ex defectu citationis, *Nellus tract de Bannit.in.*1.*par.* 1. *temp.num.*8. *circa med.* addendo poſſe excipi de tali nullitate, etiam quod à Statuto reijciatur.

45 Ampl.etiam, ſi excipiens † conſenſum præſtitiſſet actui nullo, veluti ſi quis conſentiat penſioni ad fauorem incapacis, *Caſſad. deciſ.*4. *de penſion. Seraphin. deciſ.* 356.*num.*21. addendo aliud dici in faciente actum nullum.

46 Ampl. etiam, ſi † reus conuentus non
poſſet dicere de nullitate, ſi tamen exci-
piens habeat aliquod intereſſe, *Bald.conſ.*
122.*lib.3.num.*5.

47 Ampl. præſertim † ad fauorem Eccle-
ſiæ, cuius bona fuerint nulliter alienata,
Afflict.deciſ 107. *in cauſa, num.*3.

An quis excipere, ſeu allegare nullita-
tem contractus minoris, *Surd.deciſ.* 108.
fratres, num. 10. *vſque in fin. verſ. ad ea,*
& ibi addentes.

47 Limit. vbi excipientis † nullo modo
intereſt, tam publicè, quàm priuatim, ſeu
in vniuerſum, vel vt ſingulis, *l* 1. *ff. de*
appel.recip.cap.non ſolet 2.*quæſt.*6.*cap.cum*
48 *inter, de election.* exceptio † enim tua nō
intereſt, cum impediat litis ingreſſum,
vt notat Bart in l.ſi pupil. §. videamus, ff.
de negot.geſt. opponi poteſt etiam poſt
litem conteſtatam, *Dec.conſ.*302. *num.*4.
*verſ.non obſt. Scaccia de Iudic.lib.*2.*cap.*2
num. 83. concludens de nullitate eum
tantùm excipere poſſe, qui habet intereſ-
ſe, *Crauet.conſ.*179.*num.*6. *Surd.conſ.*181.
*nu.*28. Ideò non docto ab excipiente de
iure ſuo, ſeu intereſſe repellendus eſt ille
à limine iudicij, quod ſine actione inchoa
ri non poteſt, & in culpa eſt, qui immi-
ſcet ſe rei ad ſe non pertinenti, *l. culpa*
eſt, ff.de regul.iur. Quomodo autem pro-
49 betur † ſua intereſſe videndus, *Maſcard.*
*de probat.concl.*929.

Sublimit. vbi agitur de validitate
teſtamenti, nam tertius pro tertio di-
cere poteſt, licet filius non dicat de illa,
*Put.deciſ.*16 *iterum, par.*2. *num.*7. *vbi de*
communi.

50 Limit. vbi excipiens † de nullitate eſt
auctor, ſeu particeps, vel cauſa efficiens
nullitatis, *l.*1.*§ ſi omnes, in fin. ff.de venti.*
inſpic per quem textum ita firmat Crauet.
in quæſt. quam poſuit poſt ſuum tract. de
*antiq.temp.num.*33. aſſerens idem dicen-
dum de illo, qui fuit cauſa erroris, vt nō
51 poſſit † excipere de errore, *&* Crauet.
dicta extendit ad acta iudicij, *Paſſettus*
*conſ.*66.*num.*5.*in fin.* quem refert, & ſe-
quitur *Lancellot.in præfat.de attent.lite*
*pend.num.*102. concludens committi at-
tentata poſt citationem inualidā in præ-
52 iuditium † eius, qui nulliter citauit, *&*
de Lancel. & Paſet: non facta mentione
laiè, *Menoc.conſ.*367. *num.*16. *& ſeq.* re-
ferens plures actus iudiciales, qui ideò
non poſſunt impugnari ex capite nullita-
tis, & in illum conijci poteſt illud Dauid,
*Pſalm.*7.*Incidit in foueam quam fecit, &*
*quod legitur Eccleſiaſtic. cap.*27. facienti
iniquiſſimum conſilium ſuper ipſum de-
uoluitur. Quod enim, quod quiſque fe-
cit illud expectet, *l.* 3. C. *de Epiſ. aud.* &
quæ ſeminauit, hæc & metet, inquit,
*Apoſtol.ad Galat.cap.*5. Neque poteſt quis
53 † alium Canonice corripere in ijs, quæ
ipſe commiſit, *cap.*1.*diſt.*21.*cap.iudicet* 3.
*quæſt.*7. propterea exemptione non gau-
det, qui fuit cauſa interdicti, *cap. licet* 11.
in fin. de priuileg. in ſext. Nec excipit de
54 † viribus mandati, qu ſimili vti vult, *Ve-*
*ral.deciſ.*182.*par.*2.*num.*4. Nec Notarius
55 conficiens inſtrumentum † ſimoniacum
ec cipit de nullitate inſtrumenti, ex ſimo-
nia, *Mohedan.deciſ.*2.*de ſimonia, Achil.de*
*Graſ deciſ.*2.*de procur. Rota deciſ.*4. *de re-*
nunc.num 19. *& Rota diuerſ.deciſ.*13.*lib.*2.
56 qui nulliter † ceſſit, nō auditur excipiēdo
de nullitate ceſſionis, *Lancel.de attentat.*
*par.*3.*cap.*31.*num.*17. Sicuti nec qui plura
57 † poſſidet beneficia, excipit de pluralita-
te, *cap.*3.*de except.* & qui dedit cauſam
attentandi, excipit de attentatis, *Lancel.*
*de attentat.par.*3.*cap.*25. *num.* 44. *& cap.*
*fin. num.*14. *&* 289.*verſ. vigeſima quinta*
ſit pœna, notum eſt enim illud commu-
ne prouerbium.

Nil Iudæus Iudæo, Nil Catelina
Catego, &
Paria delicta mutua compenſatio-
ne tolluntur.

58 Et quamuis nullitas † excuſet à pœna
actus non conceſſi, *Bald.l.*2. C. *de Epiſ.*
aud Ripa *l.*4.*§.condemnatum, ff. de re iud.*
*num.*5. Cotta in *Memorial.§.actus nullus,*
*& §.vidua, Menoc.conſ.*38. *num.*24. non
non tamen excuſat eum, cuius culpa, &
facto actus eſt nullus, *Bald l. ea quidem,*
*C.ſi mancip. ita fuere alienat. num.*3. *Fel.*
*cap.ex tenore, de reſcript.num.*9. *Molin.de*
*Iur primogen.lib.*2.*cap.*16. *nu.* 19. & idem
59 dicēdum † de Iudice, qui nullā ſententiā
tullit, & Procuratore, qui pro illa inter-
uenit, ſi vterque ſuccedat ei, qui de nulli-
tate dicere poterat, *Vantius de nullitate*
*cap.*4.*num.*32.

60 Sub-

61 Sublimita primo, † vbi exceptio nul-
litatis, vt conceſſa à lege, vel ſtatuto fa-
uore excipientis; ſi vellit ſtare actui, vel
ſententiæ nullæ, vt puta, ſi excipiens ſit
minor, vel Eccleſia, quia cum ijs iuditiū
claudicare poteſt, & ſuſtinetur, quamuis
nullum, ſi nollint illud impugnare, *Tiraq.
ad ſaturitatem in l. ſi vmquam, &c reuerta-
tur, num. 13. & ſeq. Surd. conſ. 1. num. 84.
& de aliment. tit. 8. quæſt. 56. num. 81. & ſeq
& deciſ. 70. num. 23. & ſeq. & deciſ. 108.
fratres, num. 3. & ſeq.* vbi ampliat etiamſi
nullitas cauſetur ex dolo, & exemplum
refert Eccleſiæ nulliter alienantis, & alia
ſimilia, & *nu.* 14. & de contrahente cum
62 Eccleſia † ſine ſolemnitatibus neceſſarijs
tradunt, *Gloſ. in cap. 1. verb. ſede vacante,
ne ſede vacent. quam ibidem probant Abb.
& Butr. Innoc. Hoſt. Io. And. Zab. & Abb.
num 6. in cap. 1. de his quæ fiunt à Prælat.
ſine cōſ. Guid Papa deciſ. 156. & 159. Surd.
deciſ. 108. fratres, num. 7. Cancer. var. reſol.
lib. 1. cap. 13. num. 44. & ſeq.* addendo idem
in muliere minore & ſimilibus, quorum
fauore inducta eſt nullitas, vt ſit in illorū
arbitrio talem actum approbare, ne quod
fauore illorum ſtatutū eſt in odium ver-
tatur, *addendo num. 49. & ſeq.* poſſe cogi
63 eum, † qui actum improbare, vel ap-
probare poteſt, ad alterutrum declaran-
dum, vellit ne, ſtare cum quo contraxit,
ne quaſi perpetuo ſit in ſuſpenſo, & ea
declaratio fiat cum neceſſarijs ſolem-
nitatibus, exemplo eius qui litigauit cū
minore ſine curatore, *Caſt. l. non eo minus,
C. de procur. in fin. Afflict. dec. 362. n. 8.* idem
repetit alijs conſentientibus relatis, *Graſ.
de except. cap. 20. num. 27. & ſeq.* aduerſus
quam declarationem ſolemniter factam
minor non reſtituitur, *Bart. Bald. Fulg.
in l. Iulianus, §. ſi quis, ff. de act. emptor.
Crauet. conſ. 325. col. 3. verſ. ſecundo,*
vbi exempla plura referunt ſingula-
ria.

64 Sublimit. ſecundo, ſi nullitas cauſetur
ex inhabilitate perſonæ, quæ tulit ſentē-
tiam, vel rei, de qua lata ſit ſententia, vt
puta, ſi laycus tulit ſententiam de re quæ
ſit Eccleſiaſtici fori, inſtante, vel conſen-
tiente, excipiente nunc de nullitate ſen-
65 tentiæ, vt in ſimili de renūciatione † be-
neficij Eccleſiaſtici in manibus Iudicis
layci, *Hoſt. cap. quod in dubijs de renunciat.
quem ſequuntur ibid. Butr. col. 2. numer 9.
Io. And. in cap. quanto, de tranſlat. prælat.
num. 11. & 12. Couar. var. reſolut. lib. 1. c. 5.
66 num. 6. in fin.* reprobando † *Gloſ. in d. cap.
quod in dubijs aliud ſentientem*, ſequitur
Ferret. conſ. 133. oritur, num. 5. vol. 1.

67 Sublimita tertio, † vbi nullitas fuit cau-
ſata per expreſſionem non factam ab ex-
cipiente, etiamſi concurreret dolus non
exprimentis, ſecus ſi illa cauſata fuiſſet
per falſam expreſſionem, *Seraſin. dec. 356
num. 22. Biſignet. deciſ. 11. de reſcript.*

68 Limit. vbi excipiens † de nullitate, ipſe
eamdem commiſit contra excipiētem,
ex regula Quod quiſque iuris, *Rota teſte
Farinac. deciſ. criminal. 205. num. 3.*

69 Limit. vbi excipiens † de nullitate ſen-
tentiæ ſciuit cauſam agi, & tempore ex-
ceptionis oppoſitæ lapſum eſſet tempus
datum à ſtatuto ad excipiendum, vt in
Vrbe poſt annum à die latæ ſententiæ, ad
dicendum de nullitate, *Vant. de nullitate
cap. 4. num. 25. & ſeq. & dicam infra §.*

70 Limit. vbi per calumniam † excipitur
de nullitate, ſeu vt excipiens faueat reo
condemnatō, non autem, vt ſuam tuea-
tur cauſam, & ſua iura principaliter, vel
ſecundario, *Bald. auth. nunc ſi hæres, C. de
litigioſ. num. 4 verſ. quartum Corrolarium
Vantius de nullit. cap. 4. numer. 27. & 28.*
addendo idem dicendum, ſi contra exci-
pientem ſubeſſet, ſuſpitio malitiæ, vel ca-
lumniæ, *vt dixi ſupra hoc cap.*

71 Limit. vbi excipiens †. eſt inhabilis ad
excipiendum, veluti ſi eſſet excommu-
nicatus ſeruus, Monachus, Filiusfam. &
reliqui, qui legitimam perſonam non
non habent per ſe ſtandi in iudicio, *Van-
tius de Nullit. cap. 4. num. 29. & ſeq.* & ra-
tio eſt, quia cum excipiens ſit actor, in
oppoſita exceptione *l. 1. ff. de except. Pere-
grin. conſ. 62. lib. 3. num. 22. & conſ. 98. nu-
mer. 10. eod. lib.* non auditur, niſi poſſet
ſtare in iuditio.

72 Limit. vbi nullitas † eſt inducta fauore
alicuius, nam nemo alius de illa excipere
poteſt, *Aret. conſ. 77. num. 6. Gratian. di-
ſcept. 175. nu. 15. Lancellot. de attent. par. 31.
cap. 31. num. 16. Surdus deciſ 70. num. 26.
Oſaſc. deciſ. 93. num. 24 Put. deciſ. 36. Gra-
tian. lib. 2. num. 2.*

73 Sublim. in hærede, † *l. hæredes, C. ad Velleian. Gabriel. conſ. 125. lib. 1. numer. 6.* addendo iſto caſu ceſſare, *l. cum à matre, C. de rei vend. Lambertenz. de Contract. § fin. num. 267.*

74 Sublimit. vbi excipitur de nullitate teſtamenti etiã filio de illa non excipiente, *Put. deciſ. 16 iterum, par. 2. num. 7.*

75 Limit. vbi quis † excipit de nullitate ad fauorem Fiſci, nam niſi excipiens doceat de mandato, non auditur, nec retardatur exequutio ſententiæ, *Soc. Iun. conſ. 130. lib. 3. num. 10.*

76 Limit. in eo qui ſententiam nullam, vel iniuſtam obtinuit, *Surd. deciſ. 108. fratres, numer. 10.* vbi ampl. etiamſi ſuccedat condemnato.

---

§. XI.

SVMMARIVM.

Incertitudinis effectus 1.
Sententia incerta eſt nulla 2.
Sententia incerta oppoſita illius nullitate, retardatur illius executio 3. Ampl. 4. 5. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. limit. 14.
Inſtrumentum non liquidum non habet paratam executionem 5. Ampl. ibid.
Sententia lata ſub conditione, an ſit valida 9. lata cum clauſula detractis detrahẽdis, vel ſaluo iure faciend. verum, & certum calculum 15.

1 QVos actus, quaſuè hominis diſpoſitiones vitiet incertitudo, longum eſſet referre, plures † tamen retulerunt, *Marſil. in rub. de prob. numer. 384. & ſeq. Aſinius de exequut. § 6. cap. 270. num. 8. vſque in fin. cum aliis cumulatis in meis Collectaneis ad l. ſed & ſi ita, vbi Gloſ. verb. inutilis, ff. de ſtipul. ſeruor. & ad l. duo ſunt Titij, ff. de teſtam. tutel.* incertitudinis tamen is eſt præcipuus effectus, vt faciat ſententiã † à quouis Iudice prolatam eſſe nullam, *§. curare, inſtit. de action. l. 1. & ſeq. C. de ſent. quæ ſine certa quantit. profer. l. in ſumma, ff. de re iud. Spec. de ſent. § qualiter, verſ. item debet eſſe certa, & de locat. § nunc aliqua, verſ. Quinquageſimo nono, Surd. conſ. 324. num. 22. in fin. Grauet. conſ. 819. n. 10.*

3 Ideò oppoſita nullitate ſententiæ ex capite † incertitudinis, quod retardetur illius executio volunt, *Crauet. conſ. 802. iuſſus, num. 14. & ſeq.* addendo ſi fiat † eſſe

4 reuocandam, *& conſ. 819. de annot. nu. 9.* addendo idem dici de ſententia, quod

5 dicitur de inſtrumento non liquido, † cuius exequutio retardatur, non obſtante pacto exequutiuo, vel obligatione Cam. vel ſtatuto, vt exequutioni demandetur, non obſtante qualis exceptione, *vt dixi ſupra de exequut. rei iud. cap. 5. idem repetit conſ. 840. vtrum, num. 5.*

6 Ampl. etiam ſi † ſententia lata fuiſſet ad fauorem ſpoliati, *Marſil. de probat. in Rubric. num. 364. quem refert & ſequitur Surd. conſ. 168. dubitat. num. 29. in fin.*

6 Ampl. etiam in caſu, † quo incerta proferri poteſt ſententia, vt puta in iuditiõ vniuerſali, petitionis hæreditatis, negotiorum geſtorum, reſtitutionis dotis, expenſarum, intereſſe, melioramentorũ, & ſimilium, *Gloſ. magna in l. 1. ff. de edend. poſt princ. Roman. conſ. 211. allegationes, num. 5.* in quibus lata generali ſententia ad fauorẽ actoris, ſuſpenditur illius executiõ, donec illa fuerit liquidata, & an quid ſit de hæreditate detrahendum ratione legitimæ, vel Trebellianicæ, *Bal. in l. filiũ quem habentem, C. famil. herciſc. num. 36. cum aliis cumulatis à Purpurat. conſ. 104. num. 8. Mozzar. de fideicom. q. 70. Simon. de Pratis de interpr. vltim. vol. lib. 5. interpret. tertia ſeu final. dub. 1. num. 114. & verſ. ſeq. Bald.* loquens de ſententia cõdemnatoria expenſarum, *in l. 1. C. de iur. & fact. ignor. nu. 4. verſ. quadam opponuntur, & ante Bald. Innoc. in cap. finem, § de dolo, & contum. num. 5. in fin. & latè Cancer. Var. reſol. de ſent. & re iud. num. 105. & ſeq. Iaſ.* loquens de ſententia condemnatoria ad intereſſe, *in l. 1. ff. de edend. n. 32. in fin. ſubdens num. 34.* idem dici in ſententia adminiſtrationis negotiorum, *Simon. de Pratis de interpr. vltim. vol. lib. 5. interpret. 3. dub. nu. 171.* qui loquitur de ſententia cõdemnatoria refectionis melioramentorum, & intereſſe, ac damnorum, *Surd.* loquens de ſententia condemnatoria reſtitutionis rei cum fructibus, & in-

& intereſſe, *conſ. 293. numer. 21. & ſeq. pluribus*.

7 Ampl. præſertim, ſi ſententia † ſit incerta, quia alternatiue fuerit contra condemnatum prolata, *Gloſ. in cap. latores, de Cleric. excom. miniſt.* attamen fieri non poteſt exequutio in vno ex alternatis, niſi vel electio poſt quadrimeſtre ſit deuoluta ad eum, qui obtinuit ſententiam, vel condemnatus interpellatus ad eligendũ, in illius contumatiam electio ſit ex Iudicis decreto eidem victori inſtanti conceſſa, *Alberic. in l. cum qui certarum 138. §. 1. ff. de verb. obligat. num. 6. & ſeq. limit. num.* 11. vbi deinde in vno ex alternatis fieri poteſt exequutio, vel electio à iure eſt data victori, *Ripa in cap. inter cæteras, de reſcript. num* 31.

8 Ampl. etiam, vbi ſententia † eſt incerta ratione verborum, quibus eſt concepta, & puta quia ſunt apta comprehendere plura, vel pauciora, vel habent plures ſenſus, & intellectus, nam ante declarationem Iudicis, non poteſt fieri executio, *Caſt. in l. ſi ex teſtamento, in fin. ff. de except. rei iud. Simon. de Præt. de interpr. vltim. volunt. lib. 5. interpret. fin. dub.* 14. *n.* 106. *in fin. & num* 107.

9 Ampl. præſertim, ſi ſententia † lata fuit ſub conditione, nam quamuis controuerſa ſit quæſtio, an ſit valida, vt patet ex dictis, *Alex. in l. à Diuo Pio, §. in venditione, ff. de re iud. num.* 16. *vſque ad* 21. *Demauder. tract. de ſubbaſt. cap. 2. n. 30. & ſeq.* Attamen ſi ſequamur opinionem illorum, qui volunt illam valere, ſiue condito ſit intrinſeca, ſiue extrinſeca, retardanda eſt illius exequutio, donec conditio fuerit purificata, vel probatum, illam fuiſſe adimpletam ex natura conditionis, quæ eſt ſuſpendere ea quibus apponitur, & formam deſignare, qua non ſeruata actus eſt nullus, *Alex. à Diuo Pio §. in venditione. ff. de re iud num. 17. verſ. ſed Bart. Bal. l. 1. C. de iur. & fact. ignor. n. 4.*
10 *verſ concludo ergo*, addendo † idem dici ſi lata fuit ſub modo, *ſequitur Soc. Iunior. conſ. 67. numer. 8. vol. 1. Surdus conſ. 186. num.* 18.

11 Ampl. etiam, vbi ſententia † eſt incerta ratione qualitatis rei de qua lata eſt, veluti ſi Iudex pronuntiet, quem reſtituendum ad poſſeſſionem, qualem habebat ante litem motam, vel de tali tempore, donec enim fuerit probata qualitas, ſuſpenditur ſententiæ exequutio, *Iaſ. l. ait prætor, §. ſi Iudex, ff. de re iud. nu. 24. & ſeq.*

12 Ampl. idem in ſententia, † quæ ex ſe ipſa eſt incerta, ſed certificari poteſt ex relatione ad alia, ad quæ Iudex ſe refert, nam donec non conſtat de relato, non poteſt fieri executio ſententiæ, *Iaſ. in l. ait prætor, §. ſi Iudex, ff. de re iud. num.* 3. exemplum referens, ſi teſtator grauet hæredem ad dãdum Titio quidquid ipſe teſtator ſcripſit in ſchedula ſua manu ſcripta, & ex iſtante penes guardianum fratrum Minorum, quod ſuperſedetur in executione legati, donec exhibeatur dicta ſchedula, ad quam teſtator ſe refert, & fuerit probatum eſſe ſcriptam manu teſtatoris, *Fel. loquens de ſententia lata à Iudice, prout in iuris reſponſo Ioannis Antonij Nigri in cap. cum venerabilis, de exception. num. 43. & ſeq.* vbi præterea refert, quod ſit attendendum, ſi plura ſint illius reſponſa conformia, vel contraria, & Iudex debeat illud legiſſe, vel ſi idem conſultor nondum dedit reſponſum, quomodo eſſet iudicandum, vel reſponſum eſſet iniuſtum, aliud exemplum eſt, ſi condemnetur aliquis ad dandam certam ſummam, niſi infra quindecim dies probet illam ſoluiſſe, *Iaſ. d. §. ſi Iudex num.* 31.

13 Ampl. etiam, quod ſtatuto † caueatur nullam contra ſententiæ executionẽ admitti exceptionem, *Angel. conſ. 200. Bald. & Angel. in l. tale pactum, §. qui procurauit, ff de pact.* quos refert, & ſequitur *Brun. de Conſtit. §. Nullitas, col. 2. verſ. nullitas ratione*.

14 Limit. vbi ex actis † certificari poteſt, *Serafin de iuram. priuileg. 77. n. 46. & ſeq.*

15 Quid de ſententia lata † cum Clauſula ſaluo iure faciendi verum, & certum calculum, vel detractis detrahendis, *Giurba deciſ. 60. num. 21. & ſeq. Peregrin. de fideicom. art. 50. num. 81. & ſeq. Cancer. var. reſol lib. 1. cap. 17. de ſent. exequnt. numer. 499. & ſeq.*

§. XII.

Digitized by Google

§. XII.

SVMMARIVM.

Sententia euidenter iniuſta eſt nulla 1. Amplia 2. 5.

Sententia quomodo probetur euidenter iniuſta 3.6.7.8.9.11.12.13.14.16.17.18.19.20.21. 22 72.

Sententia quando dicatur non manifeſtè iniuſta 23.

Acta iudicij qualiter dicantur facere notorium 10.

Iudex eſt fatuus, qui exprimit cauſam in ſententia 15. Limit. 16.

Executio ſententiæ retardatur, ſi euidenter, & notoriè eſt iniuſta 24. Contrarium 26. Ampl. priorem opinionem 30.31.32.33.34. 35.36.37.38.39.41.42. 44.45.46.47.48. 49.50.51.53.54.59.61. Limit. 63.64.65. 66.67.68.69.70.

Appellatio eſt licita omni caſu, quo eſt prohibita, ſi ſententia à qua appellatur ſit iniuſta 27.

Sententia eſt nulla, ſi continet manifeſtum errorem 25. & quare 28.

Iniuſtitiam ſententiæ allegans quid debeat probare 71.

Notoria nullis iuris regulis ſunt alligata 28. Amplia ibid.

pro Sententia præſumitur 29. limit. ibid.

Nunciatio noui operis impunè ſpernitur, vbi euidenter eſt iniuſta 32.

Qualitas notoria quæ dicatur 40.

Marcus Antonius Coratius *laudatur 43.*

Iudici quando reſiſti 51.53.73.

Carcerato iniuſtè quid liceat in cuſtodes.

Brachium ſeculare quando, negandum ſit Iudici eccleſiaſtico 55.58.

Principi quando non parendum 56.

Litem ſuam facit Iudex iniquè iudicans, vel exequens ſententiam iniuſtam 57.

Stylus Rotæ in exequutione ſententiarum aliorum tribunalium 60.

Praxis Rom. Curiæ circa vim inferendam condemnato probatur 62.

Exequtor quando cognoſcat de nullitate ſententiæ, quæ ab illo petitur exequi 58.

1 SEntentiam euidenter † iniuſtam eſſe
nullam, nulla dubitatio eſt, *Gloſ. c. inter cæteras, verb. manifeſtam, verſ. & ipſo iure, de re iud. Alex. conſ. 77. lib. 3. n. 3. Cæſal. conſ. 610 num. 10. Crauet. conſ. 474. num. 41. & 44. Card. Mantic. deciſ. 211 n. 6 Surd. conſ. 324. num. 10.* concludens non
2 † dari ſententiam iniuſtam, quæ non ſit
nulla, vt prius dixerat *Contard. in l. 1. C. ſi de moment. poſſeſ. Limit. 9. num. 41. & ſeq. pluribus* latè hoc comprobans, & ipſo iure teſte, *Marſil. ſingul. 473. numer. 1. circa med. Curt. Iun. conſ. 170. numer. 8.* ſed quomodo probetur talis euidentia, notandum eam probationem fieri multis modis, & diſcordare Doctores circa requiſita eius probationis. Dicunt enim aliqui ſententiam dici, & eſſe euidenter manifeſtè, ſeu notoriè iniquam, ſeu iniuſtam.

3 Primò vbi Iudex † in ſua ſententia abſolutoria, vel condemnatoria, refert ſe ad acta, ex quibus aſſerit, ideò abſoluere, vel condemnare, ſi ex eiſdem actis probatur abſoluendum eſſe eum, quem cõdemnauit, & condemnatum eſſe abſoluendum, *l. penul. C. de ſent. quæ ſine cert. quantit. l. ait prætor, §. 1. vbi gloſ. ff. de re iud. Afflict. deciſ. 39. per binas, num. 6. relati à Surd. conſ. 373. de eo. num 41. circa md. verſ. quibus in locis, Crau conſ. 373. de eo, num. 41. & ſeq. Villagut. deciſ 5. num. 51 in fine, Gabr. de ſent. concl. 10. numer. 6. & 11.*

Contrarium, quod ſententia ſit euiden-
4 ter † iniqua, etiam quod Iudex iudicando non referat ſe ad acta, ſed ſatis ſit, quod ex actorum lectione detegatur iniquitas, tenent *Innoc. Bald. Imol. Abb. Caſt. Rom. & alij relati à Surd. conſ. 324. in fauorem, num. 4. in fin. & num. 5. & n. 7.* vbi rationem refert addendo contrariã opinionem eſſe periculoſam, concludẽs Doctores indiſtinctè tenere, quod noto-
5 ria, & euidens iniuſtitia irritat ſententiã, ſiue illa ſit in ea expreſſa, ſiue relata generaliter, ſiue ſpecialiter, quia ſi inſpectis actis apparet iniuſtitia illius, æque eſt reuocanda ſententia, ac reuocaretur, ſi facta eſſet expreſſio, per quam demonſtratur illius iniuſtitia, *Gozadin. conſ. 2. num. 14.*

num.14.circa med relati à Gabriel.de ſent
concluſ.10.num.12.relati à Crauet.conſ.373
de eo, num.41. in princ. ſubdens circa fin.
6 poſſe concordari, † vt minime neceſſaria
ſit relatio ad acta ſubſtantialia, vt puta
ad libellum, litiſuè conteſtationem, ad
quæ citra expreſſionem neceſſariò habe-
tur relatio. Quo verò ad acta probato-
ria, ſufficere generalem relationem. Ali-
7 ter † conciliat *Caldaſ.quaſt.37.eſt in.n.5.*
8 Secundò ſententia dicitur † euidenter,
& manifeſtè iniuſta, quæ non iuſtificatur
ex actis, vt puta, ſi pronuntiatum fuerit
Titium eſſe creditorem, vel abſoluendū
fore à ſumma petita, vbi ex actis non iu-
ſtificatur creditum, vel non probatur ſo-
lutio, & ita de ſingulis dicendum, tam
in poſſeſſorio, quàm petitorio, *Cæſar. de*
Graſ.deciſ.17.ſententia, de ſent. & re
iudicat.num.9. Mantic.deciſ.211. numer 6.
Gabriel.de ſent. concl.10.num. 8. & refert
diſentientes, quos deinde concordat,
Contard.de momentan.poſſeſ. limit.9 n.59.
verſ.non puto.
9 Tertiò ſententia dicitur † euidenter
iniuſta, ſeu iniqua, vbi illius iniuſtitia,
ſeu iniquitas demonſtratur ex eiſdē actis,
Crauet.conſ.373.de eo, numer.41. in princ.
Burſat. conſ.305.tam patens, num. 1. & 2.
Contard.in l.vnica, C.ſi de moment.poſſeſ.
limit.9.19. & 22. & 34. vbi plures con-
ſentientes refert, *& num.23. & ſeq.* de-
clarat procedere poſtquam eſt concluſū
in cauſa, nam ante concluſionem, acta
10 † iudicij faciunt notorium commutabili-
ter *Veral.deciſ.120.par.3.Crau.conſ.474.*
num.41.Surd.conſ.324.num. 2. addendo
an talis iniqutias reſultet ex actis proba-
torijs, vel ordinatorijs ſequendo, *Gabr.*
conſ.28.lib.2.num.5 Gabriel. de ſent. con-
cluſ.10. num. 5. vbi refert diſentientes, &
deinde concordat, & examinat.
11 Quarto ſententia dicitur † euidenter
iniuſta, vbi ex inſtrumentis productis,
redarguitur de iniuſtitia, *Burſat.conſ.305.*
tam patens, num.2. addendo procedere
vbi nihil contra inſtrumenta producta
opponitur, vel ſi quod fuit oppoſitum
eſt incoloratum, limitando, ſi Iudex in
ſententia exprimat cauſam, quare aliter
iudicet, non obſtantibus inſtrumentis
idem repetens, *num. 8. in fin. Contard. in*
l.vnic.C.ſi de moment.poſſeſ.limit.9. n.29.
verſ.tamen.
12 Quinto, vbi non eſt conformis † li-
bello circa perſonam actoris, vel rei, vt
puta, ſi nomine Titij petantur à Caio, &
condemnetur Sempronius, inſtante Sti-
co, *Surd.conſ.324.num.3.in fin.& n. 4.*
13 Sexto, vbi lata fuit † præcedente ine-
pto libello, *Fel. cap. cum ordinarij de re-*
ſcript.num.12.Alex.conſ.77.col.penul.lib.2.
Menoc de req.poſſeſ.Remed.4.num.851.re-
fert & ſequitur Contard. in l.vnic.C.ſi de
moment.poſſeſ.limit.9.num.20. Surd. conſ.
324.n.4. in fin. vel libello iniuſto, Contard.
de moment.poſſeſ.limit.9.num.45.in fin.
Septimo ſententia dicitur euidenter
14 iniuſta, † quam Iudex protulit ex ijs, quæ
deinde probantur falſa, vt refert fuiſſe
deciſum *coram Veral. Contard.de momen.*
poſſeſ lim.9.nu.59.in princ. addendo idem
dici, ſi Iudex dicat, quia actor concludē-
ter probauit intentionem ſuam, vt patet
15 ex actis, ideò † fatuus eſt Iudex, qui
cauſam in ſententia exprimit, quia illa
non iuſtificata ex actis, nulla & euiden-
ter iniqua eſt illius ſententia, *cap.ex par-*
te, de conceſ.præbend.Bart.l. qui teſtamen-
to, §. item, ff. de excuſ. tut. niſi tamen
16 † talis cauſa fundetur in accidenti arbi-
trario Iudici, vt puta, ſi dixit, quia te-
ſtibus non eſt probatum, abſoluo, nam
cū teſtium fides ſit arbitraria Iudici, *l.3.ff.*
de teſtib. quamuis ex depoſitionibus te-
ſtium probetur aliud fuiſſe iudicandum,
non ideò ſententia dicenda eſt euidēter
iniuſta, ſi modo Iudex exprimat cauſam
quare ita iudicauerit, *Surd. conſ.324.n.7.*
in princ. Contard.de moment.poſſeſ.limit.9
num.60. ſubdens aliud dicendum, ſi reus
aduerſus actoris probationem concludē-
ter probaſſet teſtibus, vel inſtrumen-
tis.
17 Octauo ſententia dicitur † euidenter
iniuſta, ſi ex actis non conſtet de aliqua
probatione, quæ fuerit facta ab actore,
pro quo eſt prolata, *Soc.conſ.134. lib. 1.*
n.1. Contard.de moment.poſſeſ.limit.9.nu-
mer.60.circa med. quod tamen limita, ſi
ſententia lata fuiſſet pro reo, qui nihil
probauit, *l qui accuſare, C.de edend.Man-*
tic.deciſ.211.num.5.
18 Nono euidens eſt iniuſtitia † ſententiæ,
quæ

Digitized by Google

quæ fuit lata aduerſus confeſſionem partis, *vt dixi infra* §. 9.

19 Decimo vbi fuit prolata † contra legẽ, *Surd.conſ.324 num.8. in fin. & dixi* §. *ſeq.*

20 Vndecimo, vbi per illam † quis condemnatur ob non adimplemẽtum, quod erat poſitum in voluntate condemnati adimplere, *Seraſin.deciſ.*641 *num.*2.

21 Duodecimo, ſi fuerit prolata † contra opinionem receptam à Curia, licet ſit controuerſa, *Seraſin deciſ.*166. *num.*1.

22 Decimo tertio, † ſi feratur contra cõſtitutionem ſynodalem, *Seraph.deciſ.*712. *num.*3.

23 Sententia autem non dicitur † manifeſtè iniuſta, vbi concurrit dubietas facti, vel iuris, vel Doctores non conueniunt in eamdem opinionem, *Caſtil.deciſ.* 199.*num.*13.

His præmiſſis conſtituo generalem re-
24 gulam, † quod retardanda, & reuocanda ſit exequutio ſententiæ, quæ euidenter, ſeu notorie eſt iniuſta, *Innoc. Ancar. Felin. & reliqui relati à Couar. Var. reſol. lib.*1.*cap.*1,*num.*9.*in princ.* addendo idem
25 dici, ſi † illa contineat intollerabilem errorem, *Crauet. conſ.*373. *de eo, num.* 44. *& ſeq. Marſil. ſing.*473.*Alex.conſ* 33. *lib.*1.*num.*8. *& ſeq. Rom.conſ.*323.*nu.*7. *verſ. Ant.Grat.conſ* 80. *num.*11. *lib.*2.*Menoc.de acquir.poſſeſ remed.*3.*num.*853. *Surd.conſil.*324.*in princ.Contard.de momentan.poſſeſ.limit.*9. *num.*43. & conferunt quæ dixi ſupra §.1.& §.7.*verſ.dicendum ſecundo, ampliat.*9. *&* 10. *Surd. conſ.* 405. *longa, num.*17. vbi plures congeri, *Natta conſ* 529.*num* 7. *Barbat.conſ* 1.*vol.*2.*num* 4.*& ſeq.Gabriel.de ſent.concluſ.fin. num.* 1. vbi vbi plures refert.

26 Contrarium volunt Calcan. † & ab illo relati, *conſ* 86.*num.*5. ordinarium debere exequi ſententiam delegati Papæ, ſiue illa ſit valida, & iuſta, ſiue ſecus, *Caldaſ. & ab illo relati quæſt.*27. *eſt in.num.*3.*relati à Gabriel.de ſent.concluſ.fin: numer.* 2. *relati à Surd.conſ.*354.*peracut. numer.* 16. *&* 17.

Comprobatur hæc regula ex his quæ
27 dicuntur † de appellatione, quæ ratione euidentis iniquitatis admittitur ad vtrũque effectum, vbi illa vel reſcripto Principis, vel diſpoſitione ſtatuti, vel ratione iuditij, vel rei de quo lata eſt, erat prohibita, *Alex.in l.*4. §.*condemnatum, ff. de re iud.num.*8.*Contard.de momentan.poſſeſ. lim.*9.*num.*3. *& ſeq.plurib. Menoc. de adipiſcend.poſſeſ.Remed.*4. *num.* 850. *& ſeq.*
28 & ratio eſt, vel quia † notoria nullis iuris regulis ſunt alligata, *cap. ad noſtram* 3. *de iur.iur.* in omni materia, & præſertim vbi tractatur de exceptionibus, vel defẽſione rei, numquam eſt excluſa exceptio, vel defenſio, quæ ſit notoria, *Crauet.conſil.*3.*num.*18. concludens, quod generalis diſpoſitio non trahitur ad ea, in quibus adeſt euidens iniquitas; & licet pro iuſti-
29 tia † ſententiæ præſumatur, *l. ex. §. ſolet, ff. de hæred. vel action. vendit.* ceſſat talis præſumptio, vbi vitium eſt patens, *l. qui teſtamento, ff. de excuſ. tutor.* & notorium facti extinguit notorium iuris ex facto oriens.

30 Ampl. etiam, ſi cauſaliter, ſeu caſu aliquo poſſet eſſe iuſta; niſi is caſus ſit in ſententia expreſſus, & in eo prolata, *Fel. cap.*1.*de re iud. n.*7. *in princ. verſ. & adde.*

31 Ampl. etiam, ſi adeſſet † ſtatutum, quod ſententia mittatur exequutioni, etiam ſi deducatur iuſta cauſa impediendi exequutionem illius, *Ruin. conſ.* 138. *omiſſis, lib.*5.*num.*21. argumento eorum, quæ dicuntur de nunciatione noui ope-
32 ris, quæ † non ſpernitur, ſiue iuſtè, ſiue iniuſtè fuit facta, attamen vbi euidenter conſtat eſſe iniuſtam, impune ſpernitur, vt in contingentia facti defendi cauſam propriam, vbi ab incompetenti Iudice mihi fuerat facta, ne ſuperædificarem in pariete communi cum vicino laborante hæreditario vitio litigioſi.

23 Ampl. etiam, vbi exceptio † iniuſtitiæ opponitur corã Iudice requiſito ad exequendam ſententiam, nam ſi videt, vel vehementer ſuſpicatur de iniuſtitia ſententiæ, remittit partes ad Iudicem requirentem, *Angel.in l. à Diuo Pio, ff. de re iud.num.*4.*circa med.*

34 Ampl. etiam in caſu, † quo duæ conformes ex ſtatuti diſpoſitione eſſent exequendæ, *Ruin.conſ.*138.*omiſſis, lib.*5. *n.*22. addendo procedere, etiam quod ſtatutum diſponeret, quod mittatur executioni, ſiue fuerint iuſtæ, ſiue iniuſtæ, *Burſat.conſ.*305.*num.*1.

35 Am-

Digitized by Google

35 Ampl. ſi de iniuſtitia † excipiatur corã executore dato à lege in defectum iuriſdictionis eius, qui iudicauit, vt ſi agatur de ſententia arbitri, *Angel. l. à Diuo Pio, ff. de re Iud. num.4. in princ.*

36 Ampl. etiam in ſententia, † vel decreto Principis, *vt ex Innoc. Abb.* & alijs cõcludit *Contard. de momentan. poſſeſ. lim. 9. num. 64.*

37 Ampl. etiam, quod † executor deputatus, vel requiſitus ſit inferior deputantis, & requirentis, *Socin. conſ. 83. lib. 4. num. 16.*

38 Ampl. etiam, quod † eſſent tres conformes, *Surd. conſ. 324. in princ. & num. 5. in fin. & dixi ſupra §. 1. ampliat. 5.*

Ampl. vt ſufficiat prima facie apparere, † quod ius ſtet pro eo, qui excipit iniuſtitiam ſententiæ eſſe notoriam, licet aliquid replicari poſſit, *Fel. cap. ſignificauerunt, de teſtibus, num. 4. Dec. conſ. 423. num. 12. & in cap. inſinuatione, de appelat. num. 7. Contard. de moment. poſſeſ. limit. 9. num. 29.* addendo procedere etiam reſpectu eorum, quæ ex eo indirectè probantur, *Surd. conſ. 324. num. 7. in fin.* eam referens rationem, *ex Bart. in l. quoties, ff. ſi quis cautien.* quia illa † qualitas dicitur notoria, quæ ex aſpectu, & primo intuitu creditur talis, *Fel. cap. 1. de re iud. n. 7. circa fin. verſ. ex cuius dicto*, ſubdens in fine idem dici, ſi talis credatur iuxta regularem curſum.

39

40

41 Ampl. præſertim in ſententia lata † in criminali, *Alex. conſ. 77. viſis, nu. 3. verſ. item cum contineat, lib. 3. Tuſc. concl. 136. nullitas, num. 2.*

42 Ampl. vt non ſolùm † ſit retardanda executio ſententiæ manifeſtè iniquæ, ſed etiam ſi fuit facta executio, ſit reuocanda, nec vmquam tranſit in iudicatũ, quamuis ab illa non ſit appellatum, *Barbat. conſ. 1. vol. 2. num. 6. & duobus ſeq. cum alijs pluribus cumulatis à* † *Coratio* amico meo, & in Romana Curiæ cauſarum patrono inter primos, *Tract. de Commun. opinion. lib. 3. tit. 12. num. 19. & 20. Gabriel. teſtans de ſtylo Rota*, vbi ſententia eſt euidenter iniuſta, *conſ. 28. lib. 2. num. 6. & 7. Burſat. conſ. 505. num. 4.*

43

44 Ampl. etiam, vbi ſententia † lata eſt contra communem opinionem, nam non ſolùm non eſt exequenda, ſeu etiam illius facta exequutio reuocanda, *Coratius de commun. opin. lib. 3. cap. 13. num. 9. & dixi etiam §. ſeq. in ampliat* intelligas tamen, vt dixi *infra §. ſeq. verſ. ampliat.* idem dicendum.

45 Ampl. etiam vbi ſententia † eſſet notoriè iniuſta, quia lata contra caſum legis, *vt dicam infra §. ſeq.*

46 Ampl. etiam in ſententia † cenſurarũ, *Gabriel. de ſent. concl. fin. num. 3. vbi refert diſſentientes, & num. 7.*

47 Ampl. vt ei in quem † lata ſententia notoriè iniuſta, ſuccurratur remedio appellationis, & remedio, *l. ſi me & Titiũ, ff. ſi cert. pet. Contard. de moment. poſſeſ. limit. 9. num. 62.*

48 Ampl. etiam, ſi non fuerit † ab illa appellatum, *Marſil. plures congerens ſingul. 473. num. 1.*

49 Ampl. etiam, quod in ſententia † non exprimatur cauſa, ex qua probetur euidens, ſeu notoria iniuſtitia, modo illa colligatur ex actis, *Surd. conſ. 324. num. 4. in fin. & num. 5. refert diſſentientes.*

Ampl. etiam, ſi à ſtatuto diſponatur

50 † aduerſus ſententiam non poſſe dici de nullitate, *Brun. de conſtit. §. nullitas, col. 4. verſ. ſtatuto tollente, Oſaſc. deciſ. 142. n. 33. in fin.*

51 Ampl. quod vbi ſententia † eſt notoriè iniuſta poſſit de facto reſiſti, nè exequatur; & licèt condemnato reſiſtere de facto, *cap. non debet 11. quæſt. 3. vbi Archid. l. nec magiſtratibus, ff. de iniur.* præſertim ſi ſequatur damnum irreparabile; vel fuerit appellatum, *Felin. in c. ſi quando de offic. delegat. nu. 2. verſ. quarto fallit*, & comprobatur ex late deductis *à Marſil. in praxi, §. diligenter, num. 51. & ſeq. pluribus*, dum loquitur de iniuſtè carcerato, vel torto, *Maranta diſput. 1. nu. 35. & ſeq. plurib. vbi latè agit, & numer. 39.* addit procedere, ſiue agatur de ſententia Iudicis ordinarij, ſiue delegati, *Tuſcus concl. 587. eximens captum, num. 33. & ſeq. & concluſ. 413. Iudici, num. 10. & ſeq. plurib. Marſil. l. 1. ff. de quæſt. numer. 17.*

52 concludens † iniuſtè carceratum, ſi aliter non poteſt exire carcere, poſſe impunè occidere cuſtodem, & clericos poſſe eximere eomdem hatum iniuſtè ad mor-

ten., præſertim ſi exequutio trahat ſecū irreparabile præiudicium, *Marant. diſp.* 1. *num.* 35. *circa med.* addendo præſertim, ſi fuerit appellatum, quia nollit executor ſuperſedere.

53 Ampl. vt de iniuſtitia ſententiæ † liceat excipere coram executore, ſi de illa conſtet ex actis, & Iudex, etiam parte non opponente debet ſe abſtinere tali caſu, *Gabriel. conſ.* 43. *lib.* 1. *num.* 47. *& ſeq. Tuſc. concl.* 490. *exequutio, num.* 14. concludens exequutorem non debere parere mandato euidenter iniquo, nec iniuſta præcepta eccleſiaſtici exequenda à layco, & iniuſtum præceptum non excuſare capiendam poſſeſſionem à pœna.

54 Ampl. præſertim, quando † eſt iniuſta, quia lata contra legem expreſſam; nam cum ſimul ſit nulla, poteſt de facto reſiſti, etiam ſi præiudicium eſſet reparabile, *Marant diſp.* 1. *num.* 36.

55 Ampl. etiamſi † lapſus ſit terminus datus à ſtatuto ad excipiendum de nullitate, *Surdus conſ.* 354. *per acuta, numer.* 14. *in fin.*

Ampl. vt Iudex laycus requiſitus ab eccl-
56 de † brachio pro exequutione ſententiæ, ſi illam euidenter detegit iniuſtam, quod accidit, vbi condemnatus præueniendo, vel citatus ad videndum exequi ſententiam, exhibet proceſſum, ex quo detegitur iniquitas ſententiæ, vt admonet *Rol. à Val. conſ.* 37. *lib.* 1. *num.* 14. poſſit denegare ſuum auxilium, *vt dixi ſupra* §. 7. *verſ. dicendum ſecundo, ampl.* 10. quibus addo *Natt. conſ.* 529. *Iudex, num.* 4. *& ſeq.* eam
57 afferens rationem, † quia brachiū ſeculare eſt præſtandum ad exequēdum quæ Deo placent, & non ad ea quæ illi diſplicent, & ideò poſſe aliqualiter examinare iuſtitiam præcepti, cuius iniuſtitia ſi fuerit euidens, & non latens impune non parendum, *relato Oldrad. conſ.* 89. Epiſcopus, addit hoc procedere, ſi Iudex laycus ſciat, vel vehementer ſuſpicetur ſententiam eccleſiaſtici eſſe iniuſtam, & multo magis procedere, vbi iniquitas eſt eui-
58 dens, quo caſu, † nec Principi eſſe parendū firmat, iuxta illud, vt ego addo. *Quoniam iudex iniquitatum tu nos es*, concludente eodem, *Natt. ibidem, num.* 11.
59 non minus Iudicem facere † litem ſuam iniuſtè iudicando, quàm iniquè exequēdo, *Maranta latè proſequens diſp.* 1. *n.* 16. *& ſeq. plurib. dum prius num.* 1. *& ſeq.* retuliſſet, quæ ſuadent contrarium, *ſubdens numer.* 33. *& ſeq.* quomodo conciliari poſſit hæc contrarietas, *& latius Clar. in prax.* §. *fin. quæſt.* 95. *num.* 7. & quis autem
60 Iudex cognoſcet † de nullitate, *dixi ſupra hoc cap.* 11. *in fin. Rol. à Val. conſ.* 34. *n.* 11. concludens laycum Iudicem requiſitum non obligari exequi præceptum Iudicis Eccleſiaſtici, quod ſcit, vel ſuſpicatur iniuſtum, & reuidere proceſſum, quem ab illo iubetur exequi, aſſerens ita fuiſſe iudicatum, & poſſe reijcere abſolutionem conceſſam à iuramento, ſi legitimè non ſit conceſſa.

61 Ampl. præſertim ſi exequutio † petetur fieri auctoritate ſupremi tribunalis, nam ſi ex actis conſtet de iniuſtitia ſententiæ, potius illam reuocet, quam exequatur, *Guid. Papa deciſ.* 215. *numer.* 8. *& deciſ.* 368. *quem refert, & ſequitur Seraſin. deciſ.* 342. *num.* 1. Ideò Rota numquam
62 exequitur ſententias † extra illius tribunal latas, niſi deguſtato prius illarum bono iure, *Seraſin. deciſ.* 988. *num.* 4. *& deciſ.* 1098. *num.* 11. *& deciſ.* 1255. *num.* 3. *& deciſ.* 1259. *num.* 1. *& deciſ.* 620. *num.* 1. *& deciſ.* 383. *num.* 10.

Ampl. præſertim, ſi cum iniuſtitia
63 † ſententiæ concurrat violentia, quia etiam merus exequutor Cæſaris, ſine ſpetiali mandato non poteſt exequēdo vim inferre, *Angel. in l. à Diuo Pio, ff. de re iud. numer.* 5. & hinc iuſtificatur praxis Rom. Cur. vt alius immitatur, & fiat realis exequutio de aperiendo portam con-
64 demnati † per vim, & amouendi detentorem.

Limit. vbi talis euidentia reſultat ex
65 actis, † quæ arbitrio Iudicis poteſt fieri turbida, & offuſcari, *Fel. in cap. inter cæteras, de re iud. num.* 7. exemplum referēs, ſi ſententia lata ſit contra priuilegium, vel aliam ſententiam, vel etiam ſi lata fuiſſet in caſu relato ſupra verſ. ſeptimo.

Limit. vbi talis iniuſtitia non eſt eui-
66 dens, † ſeu notoria, *cap. Paſtoralis,* §. *quia verò, de offic. deleg. per quem textum Couar. var. reſol. lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 10. *verſ. ſed & ſi Iudex*, concludit, ſi exequutor viſo pro-

Digitized by Google

ceſſu videat ſententiam iniuſtam, non tamen notorie, nec euidenter debere illā exequi, *Rom.conſ.*323.*n.*7.*verſ.aut ipſa*

67 Limit. vbi talis iniuſtitia † eſt diſputabilis, vel dubia, ſeu quæ per aliquale impugnationem fit dubia, ſeu offuſcatur, & turbatur exceptione eius, pro quo lata eſt ſententia, *Contard. de momentan. poſſeſ.limit.*9.*num*.34. & ſimilia ſunt, quæ dixi ſupra de nullitate euidenti §.1. lim.1. & dicam infra §. de ſententia lata contra expreſſam iuris diſpoſitionem, *Gabr. conſ.*28. *quando, lib.*2. *nu.*7.*in princ.Surd. conſ*405.*num.*24.*& ſeq. plurib.* addendo tali caſu notorium amittere vim ſuam, *Marant.diſput.*1.*num.*37.*in fin.*

68 Limit. vbi talis iniuſtitia † eſt latens, ſeu occulta, *Natta conſ.*529. *epiſcopus, num.*8. *in fin.* concludens laycum Iudicē requiſitum ab eccleſiaſtico, debere exequi illius ſententiam, & è contra, ſi iniuſtitia ſit latens, *Surd conſ.*405.*numer.*17. *relato Couar.Var.reſol.lib.*1.*cap.*1. *num.*10. *verſ.ſed ſi Iudex*, concludens, ſi exequtor viſo proceſſu videat ſententiam eſſe iniuſtam, non obligari ad exequutionē, ſi iniuſtitia ſit notoria; & euidens, aliàs ſecus. Subdens in fin. excipientem de iniuſtitia ſententiæ, debere duo copulatiue probare, nempè iniuſtitiam, & illā eſſe euidentem.

69 Lim. vbi Iudex aliud arbitratur, † *Surd. conſ.*405.*num.*26.*verſ.quinto, & num.*27. *& ſeq.plurib.* addendo non dari appellationem, vbi procedit ad exequutionem, quia non dicitur grauare, & idem dicitur de nullitate, de qua ſtatutum prohibet excipi, *Alex.conſ.*77.*lib.*3.*num.*20.

Dubito tamen de veritate huius limitationis ex his quæ tradit *Fel in cap. de cætero, de re iud.num.*4. *Natta conſ.*529. *Epiſcopus, num* 11. quod Iudex æque faciat litem ſuam iniuſte iudicando, vel exequendo, & licet appellare ad vtrumque effectum, vbi Iudex exequitur ſententiam notoriè iniuſtam, *Gutierz.pract. quæſt.lib.*1.*quæſt.*120.*n.*3.*& ſeq. & idem Surd. eodem conſ.num.*30.*verſ.nec dicatur*, admitti veritatem regulæ noſtri, §. tacite confitens eius limitationem procedere, vbi iniuſtitia non eſt euidens, & notoria.

70 Limit. vbi is contra quem † eſt iudicatum, fuit citatus, & in illius contumatiam lata fuit ſententia, & non appellauit *relato Menoc.conſ.*100.*num.*15. *Surd.conſ.* 405. *num.*18. *in fin. & numer.* 19. *& ſeq.* Dubito tamē de hac limitatione, ſi ſimus extra caſum, quo ſententia non fuit prolata in pœnam contumatiæ.

71 Limit. vbi ſententia † eſt iniuſta, ſed non tali ſpetie iniuſtitiæ, quæ cauſet nullitatem ſententiæ, *Marant.diſp.*1.*num.*36. *circa fin.*

72 Limit. vbi iniuſtitia probatur † ex iuribus de nouo productis, *Rot.diuerſ.dec.* 479.*num.*1.*&* 2.*par.*4.*& in Auximana cenſus coram Ghislerio* 10. *Martij* 1626. *Caualer.deciſ.*597.*num.*3.

73 Limit. vbi ſententia non fuit parti intimata, *Surd.conſ.*354.*peracuta*, *num.* 17. *verſ.addo.*

74 Probanda quæ ſint ab allegante † notoriam iniquitatem, ſeu iniuſtitiam ſententiæ videndi, *Surd.conſ.* 405. *num.*17. *in fin.Scaccia de appel.quæſt.*19. *Remed.*1. *concluſ.*4. *num.*71. *circa med.*

75 Iniuſtitia euidens † dicitur, quę nullā admittit diſputationem, vt de euidenti nullitate dixi *ſupra* §.1.*in princ. Surd.conſil.*405.*num.*25.*in fin.*

76 An autem de facto † reſiſti poſſit exequtioni ſententiæ euidenter iniuſtę, *Roman.in l.*1.*ff.de re Iud.num.*16.

§. XIII.

SVMMARIVM.

Sententia lata contra caſum legis eſt nulla 1.

Executio ſententiæ retardatur, vbi excipitur illam eſſe nullam 2. *& quare* 3. *Ampl.* 4.6.7.9.10.11.13.14.16.21.22.23.24 25. 27.28.31.32.33.34.35.36.37.38. *Lim.*35. 37.39.40.41.42.43.45.45.46.47.48.49.50 51. 52. 53. 54. 55.

Sententia lata contra legem non habentem clauſulam annullatiuam quando nulla 5.

Iudex quando exprimere debeat cauſam quare ſic iudicet 12.

Legis ratio idem eſt, quod lex 14. *Ampl.*15.

Cōſuetudo quid, & quā iū poſſit 16. *Amp.*17 19

Iuri d uo an ii:eat Papa, vel Imperatori
derrogare 18.
Iudex facit litem ſuam iudicando contra con-
ſuetud nem rationabilem, & ſententia eſt
nulla.
L. præſes, ff. de re iud. declaratur 26.
Sententia lata contra communem, quando nul-
la & non exequenda 29.
Pœnæ Iudicum, aduocatorum, & Procura-
torum, qui reſpectiuè iudicant, vel patro-
cinantur contra communem 30. 31.
Lex habens plures intellectus, non poteſt alle-
gari ad deciſionem cauſarum 36. 38.
Regulæ Cancellariæ Apoſtolicæ an æquiparē-
tur ſtatutis 39.
Sententia lata contra deciſ. Rotæ, an nulla 44
an lata contra extrauagantem 46.

1 SEntentiam latam contra † caſum le-
gis eſſe nullam, & inualidam, *textus*
eſt expreſſus in l. 2. *C. quando prouoc. non*
eſt neceſ. cap. 1. *& ibidem gloſ. fin. de ſent.*
& re iud propterea oppoſita exceptione
2 quod illa † ſit lata contra legis diſpoſitio-
nem, neceſſario ſequitur ſuſpendi illius
exequutionem, vt tacitè diſponitur *in*
d. cap. 1 *Gabriel. de ſent. concluſ.* 7. *num.* 1.
vbi plures concordantes refert, *Tuſcus*
concl. 140. *ſententia, nu.* 26. *Mateſil. ſing.*
19: *Nota Vant. de nullit. ex defect. proceſ.*
num. 18. *& ſeq.* qui plura exempla refe-
runt, *Vant. de nullit. ex defect. proceſ. nu-*
mer. 118. *Butr. conſ.* 27. *in princ. vbi apo-*
ſtil. Verb. Caſum legis, Caſt. l. 4. *§. condem-*
natum, ff. de re iud. in princ. Oſaſc. loquens
de Conſtit. Regis Franciæ deciſ. 142. *nu.* 28.
3 *in fin. num.* 29. *&* 30. Ratio eſt, quia facta
contra legem pro infectis habentur, *l. non*
dubium, C. de legib. l. iubemus, §. ſane, et l.
C. de ſacroſanct. Eccleſ. idē ſi erratum in
iure, *Ancar. conſ.* 372. *pro declaratione in*
princ. addentes ad Matheſil. ſingul. 19. *n.* 6.
4 Ampl. ſi lata fuit contra † legem prohi-
bitiuam, vel quæ vlterius irritat factum
contrarium, *Dec. conſ.* 502. *ex nu.* 1. *Surd.*
conſ. 360. *poſitiones, num.* 46. *Cencius tra-*
ctat. de Cenſib. par. 2. *quæſt.* 1. *art.* 4. *num.* 9.
Alex conſ 24 *lib.* 4. *num.* 3. *Si* verò lex non
5 habeat clauſulam † annullatiuam, non
conueniunt Doctores, an ſententia ſit
nulla, vt patet *ex Puteo deciſ.* 330. *num.* 1.
& ſeq. quos idem concordat ibid. n. 6. *& ſeq*

6 Ampl. prætertim, vbi is error fuit ex-
preſſus in ſententia, *l.* 1. *§.* 1. *ff. quæ ſent.*
ſine appel. l. 2. *C. quand. prouoc. non eſt ne-*
ceſ. Aret. conſ. 75. *diligenter, num.* 1. *verſ.*
Quinta, & num. 2. declarat quando error
iuris dicatur expreſſus in ſententia, *addē-*
do num. 3. *&* 4. pariter eſſe nullam ſentē-
tiam, quæ confirmat primam nullam ob
expreſſum iuris errorem.
7 Ampl. etiam, vbi profertur † contra
ſtatutum, quo litigantes ligantur, ſiue il-
lud ſit ordinarium, ſiue deciſorium, *Bart.*
& Angel. in l. cum prolatis, ff. de re iud. Fe-
lin. in cap. 1. *de re iud. nu.* 2. limitando du-
8 pliciter, *num.* 3. nempè ſi ſtatutum † ſit
extrauagans, ideſt non regiſtratum in
volumine ſtatutorum, veluti ſi eſſet de-
claratorium, vel extenſiuum alterius ſta-
tuti ragiſtrati in volumine ſtatutorum,
Bart. l. cum prolatis 32. *ff. de re Iud. num.* 1.
Ioan. de Imol. conſ. 85. *circa fin. Tuſc. concl.*
140. *ſententia, num.* 13. ampliando etiam
9 ſi fuiſſet † renuntiatum ſtatuto, adden-
do procedere, vbi lata eſt contra formā
datam à ſtatuto, *& ibid. num.* 14. *& ſeq.*
plura exempla refert, *& num.* 22. *& ſeq.*
refert plures caſus, quibus ſententia lata
contra ſtatutum valet, *& num.* 46. ratio
autem primi aſſumpti eſt, quia debilior
eſt illius diſpoſitio, niſi reformantes de-
diſſent eidem reformationi parem vim.
Vel ſtatutum antiquum non vſitatum,
ideſt cuius caſus nūquam euenerit, quā
tamen ſecundam limitationem reprobat
Aret. in l. 1 *ff. de appel. ſed illam ſaluat Fel.*
ibid. num. 3. *in fin.*
10 Ampl. etiam in † ſententia cenſurarū
Gabr. de ſent. concluſ. 7. *numer.* 10. *Ancar.*
conſ. 372. *pro declarat. in princ.*
11 Ampl. etiam ſi ſententia † contra ca-
ſum legis, vel ſtatuti, poſſet aliquibus ca-
ſibus eſſe valida, nam ſi non fuerit prola-
ta in caſu validitatis, & cum expreſſione,
quod eo caſu ſic profertur ſententia, illa
eſt nulla, & retardanda illius exequutio.
Fel. in cap. 1. *de re ind num.* 7. eam afferens
rationem, quia faciens actum in caſu per-
miſſo, vbi generaliter erat prohibitus,
debet exprimere quod facit in caſu per-
12 miſſo, exemplo Iudicis, qui pronun-
tiare debet teſtamentum filij familias va-
lere, quia teſtatus eſt de peculio caſtrenſi
& cita-

&citationem pro die feriata non obliga-
re citatum ad comparendum, niſi in illa
exprimatur caſus, qui die feriata poſſet
expediri, veluti cauſa excarcerationis,
& ſimilium non patientium moram, *Gabriel. de ſentent. concl. Contard. de moment. poſſeſ. lim. 0. numer. 60. Mateſil. ſingul. 19. Soccin. regul. 254. Fel. in cap. ſicut de ſenten. & re iud. num. 11. & ſeq. Gail. de pace pub. lib. 2. cap. 8. quoniam, num. 13. in fin.*

13 Ampl. etiam in decreto † interpoſito
ex voluntaria iuriſdictione, nam ſi fuit interpoſitum ex cauſa à iure reprobata, vel non probata eſt ipſo iure nullum, *Felin. in cap. 1. de re iudic. num. 16.*

Ampl. idem ſi ſententia fuit prolata
14 contra rationem † legis loquentis in alijs
terminis, nam cum ratio legis idem ſit quod lex, *Gloſ. l. 2. verb. aut legem, C. quæ ſit longa conſuet. Scrader. de feud. 2. par. 9. par. ſection. 2. numer. 84.* quare ratio-
15 ne† legis, correcta dicitur correcta ipſa
lex, *Bart. in l. 1. ff. de leg. tut.* pariter nulla eſt ſententia lata contra rationem legis, ſicut quæ profertur contra legem, *Fel. in cap. 1. de re iud. num. 1.* quia contra legem facit, qui illius mentem offendit, licèt illius verba obſeruet, *l. contra legem, ff. de legib. Archid. cap. plerique 14. quæſt. 3. n. 2. Gabriel. de ſent. concl. 7. n. 22.* Contrarium tenet *Abb. in cap. cum ſpetiali 61. de appel. num. 10. & relati à Gabriel. de ſent. concl. 7. num. 22.*

Ampl. etiam, ſi prolata fuit contra
16 † conſuetudinem notoriam, nam cum
illa fingat, & refingat, quæ ſunt iuris poſitiui, *l. de quibus, ff. de legib. l. venditor, § ſi conſtat, ff. commun. præd. l. 3. § diuus, ff. de ſepul. violat. Bald. conſ. 318. in fin. lib. 2. Rimin. Iun. conſ. 51. dubitatur, num. 2. &*
17 *ſeq.* & concurrente † publica vtilitate,
derroget etiam iuri naturali, & diuino, vt voluit *Curt. in c. cum tanto de conſuet. cauſ. 1. num. 8. & ſection. 1. num. 8.* quem refert & ſequitur *Ioſeph. de Seſſe, tract. de inhibition. cap. 8. §. 3. numer. 148. & ſeq.*
18 ſubdens an idem liceat † Sum. Pont. &
Principi ſupremo, relato *Couar. practic. quæſt. cap. 31. num. 4. verſ. primum, & in epitam. de ſponſal. 2. par. cap. 6. §. 9. num. 4.* tenente negatiuam, *& Grat. conſ. 1. nu. 31. vol. 2.* teſtante de communi affirmatiua.
19 Conſuetudoq. † particularis præferatur
legi vniuerſali, *l. ſemper, §. legem, ff. de iur. immunit.* quare dato Iudice, vt cauſam decidat iuxta legem, & conſuetudinem, potius in iudicando ſequi debet ille, quæ ſunt conſuetudinis, omiſſo quid lege fuerit ſancitum, *Dec. in repet. cap. 1. de conſtit. num. 38. & ſeq. verſ. in gloſ. fin.*
20 & propterea ſententia lata contra † con-
ſuetudinem notoriam ſit nulla, & æque Iudex faciat litem ſuam, iudicando contra conſuetudinem rationabilem, ſicuti ſi iudicaret contra legem, vel ſtatutum, *Felin. in cap. 1. de re iud. numer. 4. & ſeq. & num. 15. verſ. limita 8.* pariter ſuſpendi,
21 & † reuocari debet facta exequutio ſen-
tentiæ, quæ ſit lata contra generalem, & conſuetudinem notoriam, ex his quæ fuere deciſa coram *Mantic. dec. 115. placuit, Gabriel. de ſent. concluſ. 7. n. 16. dum num. 15.* aliud dixiſſet, ſi non eſſet notoria, *Caſt. l. 4. § condemnatum, ff. de re iud. num. 3. & Ripa num. 11. & 13.*

Ampl. etiam, ſi agatur de exequutione
22 † ſententiæ arbitri, cum diſtinctione ta-
men, quod ſi quis ſimpliciter ſit electus arbiter, vera ſit extenſio noſtra, ſi error iuris fuerit in ſententia expreſſus; ſi verò ſit arbiter iuris, ideſt vt de iure arbitretur, corruit ſententia lata contra caſum legis, ſtatuti, vel conſuetudinis, quamuis error non ſit expreſſus, quia ille in iudicando exceſſit fines compromiſſi, *Felin. in cap. 1. de re iud. num. 6. Gabriel. de ſenten. concl. 7. num. 4.*

23 Ampl. etiam in ſententia † lata contra
ſtylum Curiæ, *Gabr. de ſentent. concluſ. 1. numer. 17. Tuſc. concl. 141. ſententia, n. 43.*

24 Ampl. etiam, vbi ſententia † fuit pro-
lata à Iudice, qui ad illam proferendam nitebatur lege, quæ re vera non conueniebat caſui deciſo, *Abbas. cap. cum ex off. ficij de præſcript. num. 29.* addendo limitationem, ſi alia lege ita erat is caſus decidendus.

25 Ampl. præſertim, ſi in ſententia † fuit
facta expreſſio eorum, quæ ſunt contra legem, veluti ſi feratur ſententia condẽnatoria vſuræ vſurarum, nam cum illæ ſint indebitæ, *l. ſi non ſortem, ff. de cond. indeb.*

indebit. l. præſeſ. 27. ff. de re iudicat. vbi
gloſ. 1. l. fin. C. de vſur. ratione nullitatis
ſententiæ retardari debet illius exacutio,
ſecus ſi error iuris eſſet tacitus, nec colli-
gibilis, niſi ex altiori diſcuſſione actorũ,
vt puta ſi cõdemnatio eſſet facta de cer-
ta ſumma, quæ excederet debitum com-
26 putatis vſuris vſurarum † *d. l. præſeſ.*
quam ita declaraſſe reperio, *Caldaſ. q.*
37. eſt in num. 2. & 3.

*A*mpl. etiam vbi ſententia lata fuit
27 contra † legem, vel conſtitutionem ex-
trauagantem, *Bart. in l. eum prolatis 32.*
ff. de re iudic. num. 1. & Imol. ibidem in
principio Gabriel de ſentent. concluſ. 7.
num. 11.

Contrarium voluit *Gomeſ. in proœm.*
Regul. Cancell. q. 2. n. 15.

Concorda per *Rom. conſ. 270. in propo-*
ſito num. 2. & ſeq. Abb. cap. paſtoralis 8. de
fide inſtrum. & Felin. nu. 6. & ſeq. Caldaſ.
queſt. 37, nu. 1. Felin. in cap. 1. de re iudicat.
num. 12. Gomeſ. in proœm. reg. Cancell. q. 2.
num. 15. & ſeq. Felin. in cap. 1. de re iud. n.
12. Gabriel de ſentent. concluſ. 7. num. 12.
& ſeq. Tuſcus concluſ. 140. ſententia. num.
25. & 141. nu. 47. & ſeq.

28 Ampl. idem dicendum ſi ſententia †
lata fuit contra communem opinionem,
quæ non habet contradictorem, *Qualis*
eſt Martini in l. dos à Patre C. ſolut. matr.
Bartoli, Baldi, & aliorum, quæ ab omnibus
reperiuntur receptæ, nam cum habeant
vim legis, *l. athletas, ff. de iis qui not. in-*
fam. Afflic. dec. 1. & ibidem Afflic. Caro-
lus à Kehirben tract. de feud. ex pact. &
prouid. cap. 4. num. 25. & ſeq. Abb. c. pruden-
tiam 21. de offic. deleg. num. 4. qui hoc aſ-
ſumptum latè comprobant quod ſentẽtia
29 lata contra communem † ipſo iure nul-
la ſit, ac etiam iniqua, & non ſolum non
exequenda, ſed facta exequutio reuocan-
da, *Coraſius tractat. de communi opi-*
nion. lib. 3. cap. 12. num. 18. Gabriel. concluſ.
7. nu. 20. Si autem communis ſit contro-
uerſa, ſecus eſt, vt latè tradunt idem *Co-*
raſ. eod. tract. cap. 9. & Contard. de momẽ-
tan. poſſeſſ. limit. 9. n. 50. & ſeq. plurib. Sard.
conſ. 405. num. 21. Notandum præterea
30 quod in iudices, aduocatos, † & procu-
ratores, ſunt ſuæ conſtitutæ pœnæ, vbi illi
iudicant, & iſti patrocinantur contra
communem opinionem, vt tradit idem
Corat. d. tract. lib. 3. cap. 10. & duobus ſeqq.
ſed heu quam inutiliter iſthęc ſcripſit bo-
nus ille vir, cum illa receſſerint ab aula, &
caula, ſicuti & alia prætorum edicta, qua-
le eſt illud de magiſtratibus conueniẽn-
dis, quod renouarẽtur ſi verendum non
eſſet, quòd tam frequentes non eſſent re-
uocationes trium conformium, ſæpe ex
eiſdem actis, vel ex defectu ſolemnium,
vel ratione exceſſus in iudicando, vel e-
xequendo, cohiberetur quæ fames auri
eorum iudicum, qui non deterriti quod
ſint prohibiti habere honoraria ex inter-
locutorijs, vel prouiſionalibus decretis,
inſtar galli, qui bene cantat, & male ru-
ſpat, pretio iudicant, quod gratis decer-
nere deberent, ſubdam tamen quæ refert
Leonclauius in ſuo Cod. Græci, & Roman.
Iur. Ciuil. & Canon. lib. 2. aduerſus Iudi-
ces, qui ſententias præter leges ferunt
Imper. Leo, & Alexander.

Equidem arbitror, neminem ex ijs,
qui Iudicum nacti ſunt officium, ad tã-
tam improbitatem vnquam exorbitatu-
rum, vt præter leges ſcriptas exiſtimet
ferundas ſententias. Si tamen aliquis ad
31 eam † temeritatem proruerit, depre-
henſus quidem ſtatutam legibus pœnam
luet; ſin autem clam nobis id fecerit, mi-
nimè oculum illum inſomnem latebit.
Nihilominus valde nos prudenter factu-
ros exiſtimauimus, ſi hanc rem execra-
tionibus etiam cohiberemus. Itaque
Deum hic ſibi aduerſantem inueniat, &
cæleſtes, ac incorporeas poteſtates infe-
ſtas. Ante diem de hac præſenti vita
migret, atque etiam futuræ iacturam fa-
ciet; Aedium ipſius fundamenta conſu-
mat ignis, & ſemen eius perpetuam igno-
miniam ſentiat, ac panem mendicet:
quandoquidem legum libertatem cor-
ruptis ſententijs ſeruire coegit.

32 Ampl. etiam ſi iudex in conſcientia †
crederet iudicare iuxta leges, vel legisla-
tor conſentiret ita iudicari, *Vantius de*
nullit. ex defect. proceſſ. num. 118.

33 Ampl. ſiue ſententia † ſit diffinitiua, ſi-
ue interlocutoria. *Mateſil. ſing. 19.*

34 Ampl. etiam in ſententia † lata contra
regu-

Digitized by Google

regulam iuris, etiam quod habeat plures exceptiones, & poſſit in vna illarum ſaluari, niſi exprimatur is caſus à Iudice, *Dec. conſ.8. in princip. Ruin. conſ.41. n. 16 lib.1. Mateſil. ſingul.20. Oldrad. conſ. 422. in fin. relati à Tuſc. concluſione 141. ſententia num. 34. & ſeq.* videndus tamen Gabriel *de ſentent. Concluſ.7. n.7. & ſeq. & 21.*

35 Ampl. vt in tantum ſit nulla † vt non ſit ab illa appellandum & ſi confirmetur à iudice, confirmatio ſit nulla, relati *à Tuſco concluſ.147. ſententia. num. 41. & ſeq. Felin. in cap. quoniam contra de probat. n. 25. & ſeq.*

36 Ampl. etiam vbi profertur contra † bonum ius partis, nam cum tertium ſit iuris præceptum, ſuum vnicuique tribuere, *§. iuris præcepta inſt. de iuſt. & iur.* lata ſententia contra bonum ius vnius dicitur illa tacitè lata contra ius, & legem, *Abb. cap. cum inter de re Iud. nu. 9. Ioſeph de Seſſe tract. de inhibition. cap.1.§.2.n.27 & ſeq.* vbi refert effectus prouenientes ex tacita, vel expreſſa ſententia lata contra ius, ſeu legem.

37 Ampl. etiam ſi fuerit † prolata contra formam datam à lege *Socin. Reg.182. n.6.*

38 Ampl. etiam ſi partes † conueniunt, quòd Iudex ferat ſententiam expreſſo errore iuris *Felin. in cap.1. de ſentent. & re iud. num.* 8. & ratio eſt, quia non poſſunt facere partes eſſe validum, quod eſt nullum, *Fel cap. cum cauſam* 36. *de teſtib. nu.* 19. *circa med.*

39 Ampl. vt liceat exequenti talem † ſententiam de facto reſiſti, *Marant. diſput. 1. num. 36.*

40 Ampl. etiam vbi fuit prolata per falſas allegationes iurium, & Doctorum *Maſcard. de probat. concluſ.686. exceptio n. 21. relatis Bart. Alex. in l.4. §. condemnatum, ff. de re iudic. Coler de proceſſ. part.4. cap.1. nu* 145. difficile ad praxim reduci poteſt hæc extenſio, ideo alia non addam.

41 Ampl. etiam ſi talis ſententia † ſit lata per errorem, *Barbat. conſ.1. vol.2. num. 9. & ſeq. addendo n.12. & 16.* idem dicendum ſi fuerit prolata per errorē facti ad quod iudex ſe referat, *Gabriel de ſentent. concluſ.7 nu.3.*

42 Ampl. etiam vbi lata † eſt ſuper ſimile legis *Imol. in l. cum prolatis, ff. de re iudic. ante nu. 1. Bald. in l. 2. C. quando prouoc. non eſt neceſſ.* quem ſequuntur, & referunt addentes *ad Abb. cap. cum ſpetiali 61. de appell.* n.10. *& ibidem Dec. col.2. verſ.2. num* 17. *& ſeq. Gabriel. de ſentent. con l. 7. num.21.* vbi refert diſſentientes. idem repetit latè *Tuſcus concluſ. 141. ſententia num.45. 54. & ſeq. & 59.*

43 Ampl. etiam vbi ſententia lata eſt † ad fauorem eius pro quo iura vetant pronuntiari, vt puta pro exule, vel excommunicato, excepto caſu quo per illum abſolueretur ad exilio, vel excommunicatione *Imol. in l. cum prolatis de re Iud. in fin.*

Contrarium tenet *Felin. in cap.1. de re iudic. n.15. limit.9.*

Limit. vbi ſententia lata fuit contra
44 legem † habentem plures intellectus, ſeu lecturas, *Bart. l. cum prolatis 32. ff. de re iud. n.2. exemplum referens l. dos à à patre C. ſolut. matr. & auth. ex cauſa C. de liber. præterit.* nam quidquid ſit de ea, quæſtio-
45 ne, an lex plures habens intellectus † poſſit ad deciſionem cauſarum allegari, & negatiuam firment *Soc. iun. in l 1. ff. ſol. mat. nu.126. Surd. conſ.9. num. 44. & conſ. 311. num.33. & conſ. 379. num. 13. & ſeq.* vbi pluribus exornat, & Affirmatiuam ſit amplexus *Caſſador. deciſ. 1. de acquir. rerum domin. num* 15. & vtramque opinionem concilient tradita à *Sebaſt. Medic. de legib. part.2. q.8.* ſentētia tamen lata contra legem perplexā, ſeu haben. multiplicem
46 intellectum † non eſt nulla, *Imol. l. cum prolatis 31. ff. de re Iud. in princip. & n. 1. circa fin. Gabriel de ſentent. concluſ.7. nu. 18.* vbi plures refert concordes *Tuſcus concluſ. 141. ſententia nu.58. 60. Addentes ad Marſil. ſingul. 19. num.9. & ſeq. Felin. in cap.1. de re Iud num.15.* Subdens ideo ignorantiā iuris obſcuri tollerati, & quod error iuris dubij æquiparatur errori facti & quod excuſet ſi agatur de apicibus iuris. *Abb. cap. cum ſpetiali 65. de appellat. n.* 10. concludens iura, quæ diſponunt ſententiam latam contra ius, intelligi de iure expreſſo, & claro, ſeu indubitabili, nec multipliciter intelligibili, vt addit idem *in cap. cum dilectus 8. de conſuet. num.13. Euerard. in ſuis locis legal. cap. à Rubeo n.8*

niſi

Digitized by Google

47 niſi conſuetudine † factus eſſet certus illius intellectus, vel ſententia eſſet lata iuxta intellectum minus dubitabilem, vt idẽ ſubdit ibidem, *Gomeſ. ad regul. de ſubrogandis quaſt. 7. in fin. Gabriel. de ſentent. concluſ. 7. n. 20. & ſeq.*

48 Limit. in ſententia lata † contra diſpoſitionem regulę Cancellariæ Apoſt. nam licet de illis idem dicendum videatur, quod de ſententia lata contra ſtatutum, vt dixi ſupra, attamen, quia tales regulæ figuntur, & refiguntur arbitrio Pontificum, & non conduntur, vt perpetuo ſeruentur, ſed ſtatim mortuo Papa expirat illarum virtus, & vinculum, aliud de illis, quod de ſtatuto eſt dicendum, vt volunt *Felin. in cap. 1. de re iud. num. 12. poſt med. verſ. idem de ſententijs Gomeſ. in proœm. regul.* Cancellar. *quaſt. 2. n. 4. 15. & ſeq.* vbi præterea refert requiſita, vt fidem faciant in iudicio in Curia Rom. vel extra *Gabriel de ſentent. concluſ. 7. n. 9.*

49 Limit. vbi ex ratiocinatione † tantum, ſeu oculo mentis detegitur ſententiam fuiſſe latam contra legem. *Innoc. in cap. 9. & G. in fin. de offic. delegat. Felin. in c. 1 de re iud. nu* 13. relato Alex. qui voluit ſententiam latam contra hæredem in ſolidum, pro debito hæreditario non eſſe ipſo iure nullam, quamuis non fuiſſet de iure condemnandus, niſi pro ſua rata, *Tuſcus concluſ. 140. ſententia num. 6.*

50 Limit. vbi in ſententia iudex † non expreſſit errorem iuris, vt quia dixerit præſentationem eſſe validam, non obſtante quod facta fuerit ab excommunicato, niſi in eadem ſententia idem iudex expreſſiſſet aliam cauſam in iure non erroneam, vel expreſſus error reſpiceret vnũ capitulum, ſeu partem ſententiæ tantum, vel non faciat ad cauſam, veluti ſi iudex dicat in his ſcriptis condemno quamuis ſententia non ſit ſcripto ferenda, *Felin in cap. 1. de re iud. nu. 9. 10. 11. & 14.* qui latè comprobat *Gabriel de ſentent. concluſ. 7. nu. 1. vbi infinitos congerit, & num. 23.*

51 vel expreſſio ſit facta † per relationem ad acta, *l. qui teſtamento ff. de excuſ. tut. l. 2. C. quando prouoc. non eſt neceſ. Tuſcus Concluſ. 145. ſententia num. 14. licet idem Tuſcus concluſ. 141 ſententia nu. 6.* videatur aliud ſentire, dum voluit talem expreſſionem debere eſſe explicitam, & non ſufficere, ſi oculo mentis arguatur, idem repetens *num. 65.* addendo non ſufficere relationem ad acta, relato *Vant. de nullit. ex defect. proceſſ. num. 122.* qui rationem referat, & exemplis probat, licet referat, *Alex. conſ. 81. Conſideratis 3. lib. 2. aliud ſentientem.*

52 Limit. vbi ſententia † fuit prolata in his, in quibus iudex habet arbitrium iucandi, prout vult *Felin. in cap. 1. de re iudic. num. 16. verſ. Limit. 16.*

53 Quid ſi feratur contra † deciſionem Rotæ *Gabriel de ſentent. concluſ. 7. nu. 18. & latè dixi de Laudem' lib. 1. quaſt. Tuſc. concluſ. 141. ſententia num. 44. 52.*

54 Limit. vbi ſententia eſt lata † contra legem dantem ordinem iudicij, ſi ab illa non ſit appellatum, vel exceptum de tali ordine. *Abb. conſ. 29. in quaſt. lib. 2. num. 2. Tuſc. concluſ. 141. ſententia num. 69.*

55 Quid de ſententia lata contra † extrauagantem. *Felin. cap. 1. de ſentent. & re iud. num. 12. Barbat. conſ. 1. volum. 2. num. 9. & ſeq.*

---

§. XIV.

SVMMARIVM.

Ius ex facto oritur 1.

Sententia lata per errorem facti expreſſi eſt nulla 2. *& quare* 3. *ampl.* 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. *Limit.* 13.

Error expreſſus quando dicatur. 14.

FAcile dicent aliqui quæ hoc §. dicam eſſe ſuperflua, & repetita ex his, quę dixi mox in duobus antecedentibus paragraphis, cum aliunde non proficiſcatur nullitas ſententię ob errorem, quam quia iudex errauerit in iure, prolata ſententia contra legem, & iuris diſpoſitionem, vel
1 deceptus in facto † à quo ius oritur, *L. ſi ex plagis §. in cliuo ff. ad leg. aquil.* iniquam tulerit ſententiam. Attamen quia placet cunctis habere dicta doctoris loquentis in terminis, ſine inductione aliqua, addã hic quid ſit dicendum circa exequutionem ſententiæ expreſſe continentis errorem

Digitized by Google

rem plura remiſſiuè cumulando.

2 Regula itaque ſit, quòd ſententia † in qua per expreſſionem factam à Iudice, probatur illum in iudicando erraſſe quod ſit nulla, & conſequenter, ex dictis ſupra, *de Execut. cap. 6. non exequendam l. 2. C. quãdo prouoc. non eſt neceſſ.* cum infinitis cumulatis *à Gabriel de ſentent concl. 7. n. 1.* quibus addo *Brun. de conflit. §. Nullitas verſ. Item quæritur quid ſi eſt. Bald. in l. 1. C: de error. Calcul. n. 5. in princip. & med.*

3 *verſ. tu die*, eam afferens rationem † quia iudex peccauit in forma, non autem in materia, ſubdens ſententiam, qua dictum fuit à iudice, quod aliquem condemnat, quia eſt probatum, non eſſe nullam, quamuis non ſit probatum: cuius opinio quamuis plures habeat ſequaces, multi tamen illam reprobant, quos conciliare tentauit *Gabriel. de ſentent. concluſ. final. num. 8. & ſeq. Socin. conſ. 283. lib. 2.* concludens ſententiam, qua admittitur compenſatio de ſpetie ad quantitatem, eſſe nullam, tamquam in iure erroneam.

Quid autem ſit dicendum ſi error non ſit ſpecificè expreſſus, ſed ſolum facta re-

4 latio † ad acta, diſpoſitiuè, vel enuntiatiuè videndus, *Gabriel de ſentent. concluſ. final. nu. 11. & ſeq. & poſt illum Surd. conſ. 324. n. 4. & ſeq. in Aret. relatus à Cald. q. 37 Eſt in n. 4. Tuſcus concluſ. 110. ſententia. num. 2. & ſeq. & n. 9. & 29. Brun de Conſl. §. Nullitas col. 7. verſ. 8. vſque in fin.* vbi diſtinguit *Intriol. deciſ. 10. nu. 6. & ſeqen. Surd. conſ. 223. num. 21. verſ. 2.*

5 Ampl. præſertim † ſi fuerit error iuris, vt dixi §. præcedenti.

6 Ampl. etiam vbi eſt error facti † veluti ſi feratur ſententia contra calculum datum in actis à calculatore electo, & ſimilibus, vel ſi iudex condemnet ad mille, iuxta calculum, vbi erat condemnandus niſi in quingentis, *Bald. l vnic. C. de error. calcul. nu. 2. Caldaſ. quæſt. 37. eſt in num. 4. relato Aretin. ſibi non conſtante Gabriel de ſentent. concluſ. 7. nu. 2. Tuſcus concluſ. 140. ſententia num. 1. & 28. Brun. de Conflit. §. Nullitas verſ. Item quæritur quid ſi eſt talis.*

7 Ampl. etiam ſi ſententia † contineat expreſſum errorem facti cui ſit admixtus error iuris, *L. ſi is ad quem ff. de acquir. hæred. vbi Bart. verſ. ſecundo caſu, & Imol. verſ. dicitur item, & Rom. verſ. ſecundo caſu Iaſ. verſ. Quinto fallit Gabriel de ſentent. concluſ. 7. nu. 3. & concluſ. fin. num. 8. Tuſcus concluſ. 140. ſententia n. 27 & 28.*

8 Ampl. etiam in ſententia † arbitri, quæ ſi contineat errorem iuris, vel facti, eſt nulla, & non exequenda, *Gabriel de ſentent. concluſ. 7. num. 4. Tuſcus concluſ. 140. ſentententia n. 6.* ampliando etiam ſi fuit laudum emologatum, ſi arbiter errauit in iure, idem repetens *nu. 22.* error ſi ſit expreſſus, *Felin. cap. 1. de ſentent. & re iud. num. 9. Limit. 1.*

9 Ampl. ſi iudex erret in cauſa † qua aſſerit ſe motum ad ita iudicandum, vt dixi §. ſeq.

10 Ampl. etiam in ſententia † interlocutoria, *Ancar. conſ. 372. pro declaratione, in princip.*

11 Ampl. etiam in ſententia † cenſurarum *Ancar. conſ. 372. pro declaratione in princ.*

12 Ampl. vt ſit in ipſo † iure nulla, ſi in ea ſit expreſſus error iuris, vel facti. *Tuſcus concluſ. 141. ſententia nu. 3. & 4.*

13 Limit. vbi error non exprimitur in † ſententia *Iaſ. in l. C. de eerrore calcul. n. 50. Alex. conſ. 79. nu. 9. vol. 2. conſ. 59. volum. 3. num. 11. & in d l. 1. nu. 5.* latè agit quærendo ſufficiat tacitus tacitus error, *Tuſcus concluſ. 140. ſententia nu. 14.* vbi ſublimitat in caſu quo à lege eſt data forma iuriſdictionis idem repetens, *num. 22. &*

14 *ſeq.* declarando quando error † dicatur expreſſus, *idem repetit Tuſcus concl. 141. ſententia n. 5. & ſeq.* addendo non ſufficere ſi error tacitè exprimatur, vel oculo mentis demonſtretur, *Felin cap. 1. de ſentent. & re iud. num 9.* limitando ſi cauſa expreſſa in ſententia cum errore iuris, habeat ſecum etiam cauſam non erroneam, & latè proſequitur.

---

§. XV.

SVMMARIVM.

Effectus regulatur à ſua cauſa, & eſt illi ſimilis. 1.

Ex malo principio malus prodit effectus. 2.
Ex principio bono, bonus prodit effectus. 3.
Sententia lata ex cauſa, quæ probatur falſa eſt nulla, & non exequenda, 4. *ampl.* 5. 6. 7. 9. 10.
Roman. declaratur, 8.

1 CVm omnis effectus regularetur † à
ſua cauſa, *l. cancellauerat, ff. de ijs,*
quæ in teſtam. del. ſitque ſuæ cauſæ tam-
quam principio, ſine quo non, in omni-
bus ſimilis *l. in ratione* §. *ſi filio ff. ad l. Iul.*
l. ex diuerſo §. 1. *ff. de rei vend.* Quare ex
2 principio † malo alius quàm malus non
poteſt naſci effectus, *cap. principatus* 1. *q.*
1. *Gul. Bened. cap. Raynutius* §. *& vxorem*
deciſ. 2. *n.* 89. *circa fin.* ſicuti & è contra ex
3 bono principio bonus naſcitur effectus.
Dec. l. 2. §. *mutui ff. ſi cert. pet. num.* 2. &
eſt commune Dialecticorum aſſumptũ,
vt ex puris veris, non ſequatur niſi verũ,
& quod ex puris falſis, non ſequatur niſi
fa ſum.

Ideo vera erit extenſio regulæ, quam
ſupra hoc capite conſtitui, vt ſententia
4 lata † à Iudice ex cauſa, quæ probatur
falſa, ſit nulla, & non exequenda *Bart. in*
l. ſi is ad quem ff. de acqu. hæred. l. ait præ-
tor §. *Marcellus ff. de iudic. Gabriel de ſen-*
tent. Concluſ. final. n. 15. *in fin. Gemin. cõſ.*
52. *num.* 2. *verſ. Tertio Brun de conſtit.* §.
nullitas, verſ. Item quæritur quid ſi eſt ta-
lis.

Ampl. etiam vbi talis ſententia poſſet ſu-
ſtineri ex cauſa † non expreſſa, cuius vir-
tute poterat ferri ſententia, quia iudex
ſe reſtrinxit ad cauſam expreſſam, & fal-
ſam, *Bart. in l. ſi non ſortem* § *ſi centum,*
ff. de de condict. indeb. Dec. conſ. 403. *Quã-*
uis num. 21. *Alciat præſumpt.* 10. *regul.* 3.
num. 11.

6 Ampl. etiam ſi talis falſitas † cauſæ tã-
geret probationes, ſuper quibus funda-
tur ſententia, veluti, ſi iudex condem-
net Titium ex cauſa mutui, quia ex teſti-
bus examinatis aſſerat illi factum mutuũ.
Innoc. in cap. cum Bertoldus in Gloſ. verb.
conceſſimus, de re iud. cum alijs cumulatis
à Gabriel. de ſentent. concluſ. fin. n. 8. *An-*
car. conſ. 270. *in quæſtione num.* 8. *verſ ſe-*
cundo ad idem Alex. conſ. 91. *in cauſa libr.* 6
num. 6. *verſ. quod ſi iudex Rip. l.* 4. §. *con-*
demnatum ff. de re iud. num. 26. amplian-
do præſertim ſi lata fuit ſententia contra
abſentem, & exceptio falſitatis egeret al-
tiori indagine, & dixi ſupra hoc *cap. in*
ampliat. Contrarium tenent relati à *Ga-*
briel. de ſentent. concluſ. final. num. 8. *verſ.*
contrarium, & à Tuſc. concluſ. 146. *ſentẽ-*
tia num. 24.

Concorda per *Gabriel. de ſentent. con-*
cluſ. fin. num. 9. *& ſeq & Tuſc. concluſ.* 149.
ſententia Rip. in l. 4. §. *condemnatum. ff. de*
re Iud. num. 26.

7 Ampl. etiam vbi ſententia † fuit lata ex
cauſa vera, & cauſa falſa cumulatiuè, non
autem diſtributiuè prolata, *Tiraquel. tra-*
ctat. Ceſſant. cauſ. Limit. 22. *num.* 12. *& ſe-*
8 *quen.* & ita † declarandus *Rom. conſ.* 343.
num. 8. *ac Tuſcus concluſ.* 145 *ſententia n.*
23. concludentes ſententiam latam ex
pluribus cauſis, quarum vna ſit vera, alia
falſa, quod valida ſit ſententia cauſa vna
exiſtente vera, *Brun. & ab illo relati de*
conſtit. §. *Nullitas verſ. itẽ quæritur quid ſi*

9 Ampl. etiam ſi talis † nullitas deduca-
tur principaliter, & agendo, non autem
excipiendo, vt dixi infra §. 19. *in limit.*

10 Ampl. etiam ſi egeret altiori indagine †
ſi agatur de ſententia lata contra abſen-
tem, *Alex. l.* 4. §. *condemnatum, ff. de re*
Iud. num. 21.

---

§. XVI.

SVMMARIVM.

Ad agendum, quæ ſunt temporalia perpetua ſunt ad excipiendum 1. *& quare* 3. 4.
Exceptio eſt fauorabilior actione 2.
Defenſio tolli non poteſt. 3.
Exceptio tolli non poteſt. 4.
Sententia lata ab incompetenti iudice potiùs eſt famoſus libellus, quàm ſententia. 5.
Nullitatis exceptio eſt perpetua. 4. *ampl.* 6. 7. 10. 11. 12. 13. *Limit.* 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20.
Nullitatis exceptio, & replicatio quanto tempore tollatur 19.
Exceptio nullitatis ex defectu iuriſdictionis potentior eſt quauis alia. 8. *ampl. & limit. ibid.*
Gloſ. Clem. vt calumnijs declaratur.

Inter

INter plura ſpetialia, quæ retuli concedi
excipienti, in mëis ſingularibus, *§. exce-
ptionis plura ſunt ſingularia*. Illud vnum
1 retuli, vt † quæ temporalia ſunt ad agen-
dum, perpetua ſint ad excipiendum, nec
ſine cauſa, nam cùm exceptio ſit, reorum
in iudicio conuẽtorum, propugnaculum,
ad defendendum ſe ab offenſiuis armis
actoris, *§. 1. inſt. de except. Aret. §. 1. inſt.
de action. num. 11. circa fin. Rota deciſ. 5. de*
2 *except. in nou. nu 2.* fauorabilior † eſt a-
ctione *Bald. l. pacta conuenta 72. §. Papi-
nianus ff. de cenſib. empt. num. 5.* & reo ſat
eſt, ad abſolutionem obtinendam facere
dubiam actoris intentionem, per oppoſi-
tam exceptionem, iuxta congeſta *à Pa-
cian. de probat. part. 1. cap. 50. num. 76.* &
ibi addentes.

Sicuti ergo defenſio, quæ iuris naturalis
3 eſt, † tolli non poteſt, *Clem. paſtoralis de
re iud. Marſil. l. vnius facinoris, §. cognitu-
rum, ff. de quaeſt. num. 55. & ſeq.* vbi plura
refert, quæ fauore defenſionis ſunt cõceſ-
ſa, & peccare qui ſe non defendit, ſi po-
teſt. ita dicendum videtur, vt nunquam
4 exceptio ſit † reo deneganda, quia per-
petua eſt, *l. pure §. fin. ff. de dol. except.* & li-
cere perpetuò excipere de nullitate ſen-
tentiæ, de cuius exequutione agitur *Re-
buf. plures congerens in comment. de ſent.
exequut. art. 3. gloſ. 2. Hic ponitur nu. 1. &
ſeq. verſ. tamen ſubdens n 5. ex Bald. conſ.
21. proceſſus col. 2. lib. 5.* ſententiam latam
ab incompetenti iudice, potius dici famo-
5 ſum libellum † quam ſententiam, *Franc.
Bec. conſ. 40. viſo compromiſſo num. 7. Ne-
uizan. conſ. 52 num. 15. Felin. in rub. de fo-
ro compet. nu 1. verſ. ſicundum fundamen-
tum T. uſc. concluſ. 135. Nullitas nu. 7. & 22
Scaccia de appellat. quaeſt. 19. Remed. 1. con-
cluſ. 4. nu. 52. & concluſ 7. n. 3.*

6 Ampl. præſertim ſi excipiatur † de nul-
litate ex defectu iuriſdictionis, *Gloſ fin in
Clem. 1. de ſequeſt. poſſeſſ. & fruct.* quam
*ſingularem dicunt Iaſ. in l. 4. § condemna-
tum ff de re iud. num. 20. & Marſil. cum
alijs ab illo relatis ſingul. 10. Tu ſcis, & in
praxi §. opportunè nu. 28. relati à Rebuf. in
comment. de ſentent execut. art. 3. gloſ. 2.
Hic ponitur nu. 1. in fin. & nu. 7.* cocludens
7 hanc exceptionem † poſſe opponi non
obſtante quocumq. lapſu temporis, quia
talis exceptio non impug[illegible] ſententiam
directè, ſed demonſtrat ſententiam non
extare, *Cranet. conſ. 246. in cauſa num. 7.*
8 *verſ. ex qua declaratione*, concludens †
hanc exceptionem eſſe potentiſſimam, &
omnem aliam nullitatem excedere, ideo
non labi fatalia ad proſequendam cauſam
appellationis à tali ſententia interpoſita,
*Bald in l. 1 C. ne liceat tertiò prouocare: &
dixi ſupra §. 3. Ripa l. 4. §. condemnatum, ff.
de re iud. nu. 25.* limitando vbi iudex non
erat penitus incompetens, vt puta quia
illius iuriſdictio eſſet ſuſpenſa, vel exce-
9 ptione elidibilis, & ita intelligendam †
*Gloſ. in clem. vt calumnijs verb. pendere de
re iud. Felin. in rub. de foro compet. num. 2.
& in cap. 4. de except. n. 12. verſ. ſolue.* repe-
petens, & declarãs dictam limitationem,
ſi iudex non erat penitus incompetens,
*Franc. Bec. conſ. 40. nu. 6. & ſeq. & conſ. 99.
num. 32.* addendo procedere etiam lapſo
termino dato à ſtatuto ad excipiendum
de nullitate *Gratian. & ab illo relati deciſ.
6. num. 38. & 41.* concludens excipi poſſe
quandocumque ſiue is qui iudicauit, erat
arbiter, ſiue iudex, *Vant. de nullit. cap. 8.
nu. 5. vt latius examinaui ſupra §. 3. Gra-
mat. deciſ. 61. in fin.*

10 Ampl. non obſtante lapſu † biennij, vel
alterius fatalis, quod non currit ſi ſentẽ-
tia eſt nulla ex defectu iuriſdictionis, *Vã-
tius de nullit cap. 8. nu 8. in fin.*

11 Ampl. præſertim † ſi nullitas probetur
ex eiſdem actis, *vt dixi ſupra §. 1.*

12 Ampl. præſertim † ſi exceptio continet
excipientis defenſionem, *Scaccia de ap-
pellat. q. 19. Remed. 1. concluſ. 4. nu. 53.*

13 Ampl. vt deſerta † appellatione non ſit
deſerta nullitas, nec reſpectu cauſæ, nec
reſpectu inſtantiæ, præſertim vbi nullitas
deducitur principaliter, vel incidenter,
reſpectu cauſæ *Crauet. conſ. 273. nobilis
col. 2.*

Contrarium tenent, vbi appellatio, &
nullitas cumulantur, *Inn. & Bal. quem re-
fert Crauet. conſ. 273. nobilis col* 2. conclu-
dentes reſpectu inſtantiæ, ſed illos re-
ptobat.

14 Limit. vbi lapſus eſt terminus † datus à
lege, ſeu ſtatuto ad experiendum de nul-
litate, *vt dixi §. 23.*

15 Limit. vbi à lege, vel ſtatuto eſt cautũ,

vt nullitate non obſtante fiat ſententiæ executio, *vt dixi* §.23.

16 Limit. vbi nullitatis exceptio † opponitur per modum agendi. *L. in contracti-bus. C. de non numer. pecun. Iacob Laurent: tract. de iud. ſuſpect. cap.* 15. *nu.* 69. *& ſeq.*

17 Limit. vbi exceptio oritur † propter actionem intentatam, nam ſi actio eſt tempore excluſa, pariter erit excluſa exceptio, *Gomes ad regul. de Annal. q.* 62. *num.* 3. *verſ. Quod annalis*: Exemplum in reſtitutione in integrum, nam ſicuti quadrẽnio expirat, agendi ex illa ius, pariter expirat ius de illa excipiendi, *Sfort. Odd. de reſtit. in integr. part.* 1. *q.* 35. *art.* 7. *num.* 41. *& ſeq. Iacob Laurent tract. de Iudic. ſuſpect. cap.* 15. *nu.* 70. *& ſeq.* vbi plura exempla refert, *Sequitur Maſtril. deciſ.* 102. *num.* 12. *Gratian. deciſ.* 151. *num.* 14. *& ſeq. pluri b.*

18 Limit. vbicumque † argui poteſt negligentia excipientis, quod intra debitũ tempus non exceperit de nullitate, veluti ſi inſtituta mutui reſtitutione intra biennium, vellit illo lapſo excipere de non numerata pecunia, *Gloſ. pen. in c. cum acceſſiſſent de conſtit. Fel. in cap. ſi autem, col.* 4. *verſ. temporalia de reſcript. Gratian. deciſ.* 151. *De num.* 19. *Maſtril. deciſ.* 102. *num.* 11.

19 Quanto tempore præſcribatur † actioni, & explicationi nullitatis: *Videndus Scaccia de appellat. q.* 19. *Remed.* 1. *concluſ.* 7. *Natt. conſ.* 524. *num.* 2.

20 Limit. in nullit. † quæ obijcitur poſſeſſori, nam tempore tollitur. *Contar. d. de moment. poſſeſ. Limit.* 7. *n.* 69. *in princip.*

---

§. XVII.

SVMMARIVM.

Ius ſuum quis conſequi poteſt multis remedijs. 1.

Appellare vbi non licet, licet dicere de nullitate. 2. *& quare* 3. *ampl.* 4. 5. 6. 7. 9. 10. 11. *Limit.* 7. 8. 13. 14. 15.

Appellans dicit ſententiam validam, ſed iniuſtam. 3.

De Nullitate, qui dicit fatetur ſententiam iuſtam, ſed inualidam ex defectu ſolemnium. 3.

Appellationis, & nullitatis remedia ſunt diſtincta, & diuerſa. 2.

Nullitas quando deſerta, ſi fuit deſerta appellatio 8.

Vbertus de Bobio declaratur. 9.

Appellationis cauſa deſerta, an ſit deſerta cauſa nullitatis coram eodem iudice. 16.

Omne ius, tribus præceptis, tacitè dixit Iuſtinianus, conſtare in §. *iuris precepta inſt. de iur. nat. gent. & ciuil.* propterea multum elaborarunt legumlatores, vt tertium præceptum iuris adimpleretur, conſtitutis pœnis in iudices, & quoſcumque aliena tractantes, niſi vnicuique ſuum tribuant, conceſſis

1 etiam † pluribus remedijs, quoties per iniquitatem, vel imperitiam iudicantiũ, fraudem, vel dolum contrahentium, quis in ſuo iure læditur, hinc actio *doli, vis, metus, remedium l.* 2 *C. de reſciud. vend. l. ſi me, & Titium, ff. ſi cert. pet. beneficium appellationis, reſtitutionis in integrum*, exceptio, & actio dicendi de nullitate, facultas implorandi officium iudicis, recurſus, ſupplicationis, reuiſionis, vt alia omittam, quæ plurima ſunt, & nota.

2 Ad rem tamen noſtram accedendo, notandum eſt quod † licet à ſententia prolata non liceat appellare, quod tamen licet dicere de nullitate, *l. ſi expreſſim. ff. de appell. cap. inter cæteras de re iud. cap. licet in fin. de ſent. excom. in* 6. *Guid. Pap. & ab illo relati deciſ.* 38. verum quia *nu.* 2. *Contard. de moment poſſeſſ. limit.* 7. *nu.* 1. *&* 63. *Vant. de Nullit. cap.* 4. *num.* 33. *in princip. & fin.*

3 *Ratio* eſt, † quia remedium appellationis, & nullitatis ſunt diſtincta, ex diuerſa cauſa proficiſcentia, nam qui ap-

4 pellat † fatetur ſententiam validam, ſed negat iuſtam. *l. eos C. de appell.* qui autem dicit illam nullam, fatetur eam eſſe iuſtam, ſed defectu ſolemnium reuocãdam *Contard. de moment. poſſeſſ. limit.* 7: *num.* 11. ideo cum ex diuerſis, non fiat illatio *l. Papinianus ff. de minor.* prohibita facultas dicendi ſeorſum de nullitate, *Bal. in l. eos §. ne temere. C. de appellat.*

5 Ampl.

5 Ampl. etiam vbi ex pacto † remota eſt appellatio, *Angel Aret. in l. 1. §. 1. ff à quib. appell. non licet Guid. Pap. deciſ. 38. verum num. 2.* addendo ita vidiſſe practicari, *Vantius de nullit. cap. 4. nu. 34. verſ. ſiue igitur.*

6 Ampl. etiam vbi à † ſtatuto eſt prohibita appellatio, *Guid. Pap. deciſ. 38. verum num. 2. Dec. conſ. 533. Iuridicus n. 2.* addendo idem dici de reliquis iuris remedijs *Vantius de Nullit. cap. 4. n. 34. verſic. ſiue igitur Afflict. deciſ. 283. n. 1.*

7 Ampl. etiam † vbi à lege eſt prohibita appellatio, *l. vnic. C. ſi de moment. poſſeß. Contard. limit. 7. n. 1. Afflic. deciſ. 283. num. 1. Vant. de nullit. cap. 4. n. 34.*

8 Ampl. etiam ſi perempta † ſeu lapſa
eſſet inſtantia proſequendi appellatio-
nem, *Vantius de Nullit cap. 4. nu. 33. in*
fin Contard. de moment. poſſeſſ. limit. 7. n. 8
Limitando ſi præfixus fuit terminus ad
9 docendum de nullitate, vel fuit † ſimul
cum appellatione incidenter deducta,
Cagnol. l. 2. C. de pact. inter empt. n. 279.
verſ. quando in fin. ſecùs ſi principaliter,
vt idem ſubdit *verſ. Quando verò nullitas*
Faſt. conſ. 288. lib. 1. nu. 2. circa fin.

10 Ampl. etiam in ſententia † lata in poſ-
ſeſſorio, & probatio nulliiatis ſit in prõ-
tu *Bald. l. fin. C. de oadin. cognit. n. 5. verſ.*
vnum ſcias Barbat. clem. vt calumniis de
re iud. n. 13. Contard. de moment. poſſeſſ. li-
mit. 7. num. 31. verſ. & in terminis, adden-
do num. 32. remitti arbitrio Iudicis, quã-
do probatio dicatur eſſe in promptu, *de-*
clarando nu. 39. & ſeq. cautellam Vber-
11 ti de Bobio, qui voluit, quod centies
poſſit dici de nullitate ſententiæ latæ in
poſſeſſorio *Veſtr. in prax. lib. 8. cap. 1. nu. 7*
circa med. verſ. & in propoſito, declarans
quando probatio dicatur eſſe in prom-
ptu, vel altiorem non requirere indagi-
nem.

12 Ampl. præſertim vbi nullitas † eſt euidens, & notoria, ſeu quæ probatur ex actis ſententiæ, de euius exequutione ſuſpendenda agitur, *Bald. in l. 1. C. ne liceat tertio prouoc. & in l. ab exequutione, C. quorum appell. non recip. n. 8.* concludens, quod ſi exceptio nullitatis liquida ſit, ſtatim dirimit, & idem fieri ſi incõtinenti probetur, ſeu liquidetur, ſed ſi eſt omnino dubia, nec ſuſpendit, nec perimit, niſi eſſet tale factum, quòd non poſſet poſt exequutionem reparari, *Roman. l. ſi feriatis, ff. de ferijs num. 2. verſ. Breuiter,* vbi exempla refert.

13 Ampl. præſertim † agendo principaliter, *Bald. in l. vnic. C. ſi de moment. poſſeß. num. 6. in fin. Franc. cap. dilecto de appell. nu. 110. cum alijs cumulatis à Contard. d. l. vnic. limit. 7. nu. 1.* ſed an inſtituta actione nullitatis, retardetur executio ſententiæ, dicam infra *Vantius de Nullit. cap. 4. n. 36.*

14 Limit. vbi ſimul † quis cumularet cauſam appellationis, & nullitatis, ſecùs ſi ſeorſum, & ita intelligenda eſt regula, *§. noſtri Bald. l. eos §. ne temere C. de appell. in princip.* ſequitur *Vant. de Nullit. cap. 4. num. 33.* eam aſſerens rationem, quia cum nullitas iſto caſu cumuletur acceſſoriè, prohibito principali, eſt etiam remotum acceſſorium, idem repetens *num. 36. circa med. Contard. de moment. poſſeſſ. limit. 7. n. 1.* concludens prohibitũ appellare, non prohibere confugere ad remedium nullitatis modo principaliter ex illa agat, non autem adhæſiuè, *Scaccia de appellat. q. 15. n. 101. & q. 17. limit. 2 num. 126. 128 131. & queſt. 19. Rem. 1. concluſ. 2, num 2.*

15 Limit. laplo termino † dato à lege, vel ſtatuto ad agendum, vel excipiendum de nullitate, vt dixi *§. proximo, & præcedenti limit. 1.*

16 An deſerta cauſa appellationis ſit etiã deſerta cauſa nullitatis eidem iudici demandata, dixi *infra §. 19. & diſtinguit Achil. de Graſ. deciſ. 15. de reſcript.*

§. XVIII.

SVMMARIVM.

Nullitatis exceptiò contra tres conformes nõ releuat, niſi prius fuerint exequutioni demandata. 1. ampl. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60 61. *ſublimita* 48. *&* 42. *circa med. Clem. 1. de ſent. & re iud. examinatur. 2. eſt odioſa, & exorbitans 3. non extenden-da*

da tuius diſpoſitio 4. & quare 5.
Sententiæ tres dicuntur cõformes multis mo-
dis. 6.7.8.9.12.13.14.15.18.19.20.22.24.
Sententiæ dicuntur diſformes multis modis.
31.32.33.34.35.36.37.38.
In quantitate maiori ineſt minor. 10.
Teſtes quando dicuntur conformes, ſi depo-
nunt diuerſo modo. 11.
Sententia lata ab obſeruatione iudicij an ſit
diffinitiua, vel interlocutoria 14. lata la-
pſis fatalibus eſt nulla 16. ampl. ibid. & 17
qua dictum fuit tranſiſſe in iudicatum an
ſit diffinitiua, vel interlocutoria. 22.
Rota deciſ. 2. de ſent. & re iud. in antiq. de-
fenditur. 21
Appellare an liceat à ſententia qua dictum
fuit tranſiſſe in iudicatum. 23.25.26.
Appellatio interpoſita ab interlocutoria qua-
liter concipienda. 27.
Appellatio à diffinitiua qualiter interpona-
tur. 28.
Appellatione deſerta exequutio ſententiæ fit
à iudice à quo, non autem ad quem. 29.
Appellatione deſerta appellans, condemnatur
in expenſas, etiam ſi iuſtam cauſam liti-
gandi habuerit 30
Gabriel defenſus aduerſus Laderch. 33.
Appellare in poſſeſſorio eſt conceſſum tertio.
50.

REferam hoc & ſequentibus, limi-
tationes, quæ dantur regulæ cõ-
ſtitutæ ſupra hoc capite, quarum prima
eſt, ſi aduerſus tres conformes excipia-
1 tur de illarum nullitate, nam † non au-
ditur excipiens niſi prius illæ fuerint e-
xequutioni demandatæ. *Clem. 1. de ſen-*
tent. & re iud. cum alijs cumulatis à *So-*
cin. iun. conſ 45. lib. 1. num. 20. Corn. conſ.
204. lib. 2. num 1. Aretin. conſ. 75. nu. 12.
Creſcent. deciſ. 1. & penul. de ſent. & re
iudic. relati à Tuſc. concluſ. 136. Nullitas
num. 1. & 4. & 20. & ſeq. Maſcard. de
probat. Concluſ 686. num. 3. Alex in l. 4.
§. condamnatum ff. de re iud. n. 6. Oldrad.
conſ. 106. num. 2. & ſeq. Scaccia de appell.
q. 19. Remed. 1. concluſ 5. nu. 16. & ſeq. Co-
uar. pract. quæſt. cap. 25. proximo nu. 1.

Quia materia *d. Clem. 1.* examinatur
communiter à Canoniſtis ibidem, & re-
ferre hic, quæ ibidem dicuntur, actum
agerem, & de carta in papirum tranſcri-
berem, quæ certam, & notam habent
ſedem, poſtquam dixero, qui diſpoſita
in eadem Clementina examinarunt, ſub-
dam aliqua non incongrua eidam argu-
mento, quæ interlegendo obſeruaui, &
2 eſſe vtilia cenſui, materiam dictæ † Cle-
mentinæ examinant, *Gabriel de execut.*
rei iud. concluſ. 1. Maſcard. de probat. con-
cluſ. 686. Couar pract. quæſt. cap. 25. pro-
ximo. Addentes ad Iaſ. in l. 4. §. condem-
natum ff. de re Iud. nu. 15. verſ. Clem. 1.
Vant. tract. de nullit. cap. quoties, & intra
quod tempus num. 3. & ſeq. Veſt. in prax.
lib 8. cap. 1. num. 7 & 24. Crauett. conſ.
183. num. 1. vſque in fin. Rip. d. §. condem-
natum. num. 15. & ſeq. plurib. Rom. ſing.
291. Clemen. 1. Tuſcus concluſ. 136. Nulli-
tas num. 1. vſque in fin. & ego dixi aliqua
in meis Collectaneis ad eumdem textũ,
Couar. pract. quæſt. cap. 25. Trentacinq.
Reſol. 1. de execut. rei Iud. lib. 2. num. 4. &
ſeq.

Notandum ergo primò quòd diſpoſi-
3 tio † dictæ *Clementinæ primæ de ſent. &*
re iud. eſt exorbitans, *teſte Iaſ. in l à diuo*
Pio §. ſi ſuper ff. de re iud. num. 16. verſ.
adqo primo Veſt. in prax. lib 8. cap. 1. nu. 7.
verſ. ſed circa prædicta, addit eſſe ius no-
4 uum ſingulare, & in conſequentiam †
minime extendendum, *Dec. conſ. 385.*
num. 2. col. 2. poſt med. verſ. Angelus, con-
5 cludens † quia iura prohibentia appella-
tionem ſtricte ſunt intelligenda: Ideo
in dubio conformitatem ſententiarum
non præſumi, *Crauet. conſ. 183. num. 4. in*
fin.

6 Notandum ſecundo quod tres † ſen-
tentiæ dicuntur conformes multis mo-
dis. Primò quando in qualitate, & ſub-
ſtantia in idem recidunt. *Alex. conſ. 77.*
In cauſa lib. 2. nu. 1. verſ. nam poſito ſequi-
tur Crauet. alijs relatis conſ. 183. Regula
num. 1. arguendo enim ab etymologia
vocabuli, *l. 1. ff. de acqu poſſeſ.* Confor-
7 mitas † dicitur adeſſe, quando concur-
rit, & adeſt eadem, aut omnino ſimilis
formalitas *Dec in l. lecta, ff. ſi cert. petat*
num. 10. Peregrin. conſ. 18. lib. 3. num. 12.
lib. 3. & deciſ. 60. nu. 2. in prin. & verſ.
vnde, addendo diſformitatem in acceſſo-
rijs, vt puta pactuum, vel expenſarum
non facere diſformitatem, ſicuti nec ra-
tione

tione perſonarum vt puta ſi emptore
condemnato, ad iudicium veniat vendi-
tor, qui condemnetur, quod tãto magis
dicendum eſt, vbi ageretur in ſupremo
tribunali, cui data eſſet facultas proce-
dendi, ſola veritate inſpecta, *Theſaur.
deciſ. 228. Tres nu. 1. in fin. & num. 2.*
vbi ideo concludit formalitatem ver-
borum non curandam, ſed ſpectandũ
effectum, & quid in ſubſtantia tribus
ſenteutijs concludatur, *Dec. conſ. 385.
col. 2. verſ. His tamen. Gabriel de execut.
rei iud. concluſ. 1. num. 34.* concludens di-
8 ci † conformes ſententias, quæ effectu
conueniunt, licet different in cauſa.
Quamuis non fuerint ſucceſſiuè, ſed in-
terpolatim prolatæ, ideſt, ſi ſecunda
fuerit pro reo, & prima tertia, & quar-
ta pro actore, *Dec. conſ. 385. num. 2. in
princip. Surd. conſ. 102. num. 16. Theſaur.
deciſ. 122. num. 16.* vbi latè comprobat,
addendo ita fuiſſe iudicatum, & com-
muniter reprobari, *Gloſ. Clem. 1. in ver-
bo Tres, & verbo fuerint,* aliud ſen-
tientem *Peregr. deciſ. 60. n. 2. verſ. vnde.*

Secundo ſententiæ dicuntur confor-
9 mes † vbi in vna quamtitate, vel re, con-
niunt, licet differant in reliquo, veluti
ſi latæ ſint duæ conformes, quibus Ti-
tius condemnatur ad ſoluẽdum centũ,
& ad dandum grani, & vini, vel pecu-
niarum quamtitatẽ, & feratur tertia,
quod ſoluat quinquaginta, vel granum
tantum, nam quoad quinquaginta,
10 quia in † maiori ſumma ineſt minor
quantitatiuè, & qualitatiuè, *l. ſi quis
cum totum ff. de except. rei iud. l. 1. §. ſi ſti-
pulanti, ff. de verb. oblig. l. in eo, ff. de re-
gul. iur. l. diem §. ſi plures, ff. de arbitris,*
& ter fuit condemnatus ad tradendum
granum, adſunt contra Titium tres cõ-
formes *Gloſ. Clem. 1. de re iud. verb. ali-
cuius ex eis,* quam approbant *Surd. &
ab illo relati conſ. 102. num. 14. Dec. conſ.
385. num. 2. Crauet. conſ. 183 nu. 2. in fin.
Peregrin. deciſ. 60. nu. 2.* vbi idem tradit
ſi ex ſtatuto ſufficiunt duæ conformes,
*Surd. conſ. 452. num. 70. Afflict. deciſ. 362
num. 1. vſque in fin.* teſtans ita fuiſſe deci-
ſum *relati à Ladech conſ. 173. col. 10. cir-
ca fin.* & conueniunt, quæ dicuntur de
11 teſtibus † deponentibus diuerſimodè
de quãtitate debitæ penſionis, & ſimi-
libus, vt illi ſint conteſtes in minori sũ-
ma, prout me patrocinante placuit Ro-
tæ, referente R.P.D. Io. Baptiſta Pam-
philio, nunc INNOCENTIO X. ad
ingruentia bella auertenda, & cogitatos
armorum ſtrepitus ſedãdos Sum. Pont.
12 diuinitùs nobis dato, *in Neocaſtren. Pen-
ſionis 1610.* † cum alijs cumulatis in
meis Collectaneis *ad l. 1. §. ſi ſtipulanti ff.
de verb. oblig.*

Contrarium tenent *Gabriel conſ. 56.
lib. 1. num. 5. & ſeq. plurib.* vbi de com-
muni, & relati à *Surd. conſ. 102. num. 18.*
quos ille eeprobat, ſicuti & reprobat in
ſpecie Gabrielem illum, nuncupando
audacem vellicantem *antiquorum di-
cta, Laderch conſ 173. col 1.* poſſunt ta-
men conciliari iuxta diſtinctionem,
*Couar pract. quæſt. cap. 25. num. 6. verſ. 11
& Bald. conſ. 307. Quatuor lib. 1.*

13 Tertio ſententiæ dicuntur † confor-
mes, etiam ſi vna illarum lata fuerit in
contumaciam condemnati, quia licet
illa dicatur interlocutoria, nam refe-
ctis expenſis à contumace, auditur ille
de nouo, tamen eſt inſtar diffinitiuæ,
& conſtituit numerum trium, vt cen-
ſuiſſe Senatum Pariſienſem refert *The-
ſaur deciſ. 122. num. 15.*

14 Quarto tres ſententiæ dicnntur † cõ-
formes, etiam ſi illarum vna ſit abſo-
lutoria ab obſeruatione iudicij, nam li-
cet controuertatur an iſta ſit potius in-
terlocutoria, quàm diffinitiua, vt patet
ex dictis Couar. *variarum reſolut. lib. 1.
cap. 1. num. 8.* addendo talem ſententiam
eſſe omnino diffinitiuam, etſi ab illa nõ
fuit appellatum, habere effectus rei iu-
dicatæ, ſubdendo quid ſit dicendum
in criminalibus, faciet iſto caſu ſenten-
tia lata ab obſeruatione iudicij, numerũ
trium, *Theſaur. deciſ. 122. num. 9. Hon-
dad. conſ. 21. in propoſito lib. 1. nu. 7.* adden-
do ſententiam latam ſuper obſeruatio-
ne judicij eſſe interlocutoriã mixtam,
quæ in dubio cenſetur prolata, quia ab
actore non ſit cocludenter probata il-
lius intentio, *Caſt. conſ. 65. nu. 1. & conſ.
169. num. 2. lib. 2. & Couar. d. cap. 1. circa
princ. verſ. Hyppol. ſing. Matheſil. ſingul.
29. num. 2. & 6.*

15 Quin-

*ſeru. 36.Centur.3.in fin.Gail.obſerua.*138.
lib.16. num 1. *Brederod. de appellat. part.*2.
titul. 38. *cap. De iudice verſ. Controuerti*
ſolet. Contrarium, quod talis ſententia
non faciat numerum trium, tenent *Corn.*
*conſ.*14. *lib.*4.*nu.*2. *in princ. Couar. pract.*
*Quæſt.cap.*25.*num.* 5:

Effectus relatæ diſtinctionis eſt, quia
licet *Bald. iuxta regulam cap. capellanus*
de ferijs, *& quæ tradit idem Baldus*
ex Accurſio, ex Innocentio in authent. ex
teſtamento. C. de collat. numer. 10. vi-
25 deatur potius † negaſſe, quam affirmaſ-
ſe, quod non liceat appellare à ſententia
lata ſuper deſertione apellationis, *dum*
in l. 2.*C.de epiſcopal.aud.nu.*20. primum
relatis iuribus, quæ affirmatiuam ſua-
dent, teſtatur ita ſeruari in palatio, ſub-
dat deinde, quæ negatiuam firment, re-
lato *Archid.* ita ſentiente, & ideo videan-
tur decepti, qui ſolo auctore *Bald. tenent*
affirmatiuam; vt fuere *Bernard. Vrum-*
*berz. practic. obſeruat.lib.*1.*tit.*24.*obſeru.*
*xvii. Brederod. de appel par.*1.*tit.*20. §. *à*
Deſertione:

26 Attamen quia plures numero † do-
ctores, & Baldo pares, tenent admitti
appellationē à præfata ſententia lata ſu-
per deſertione, nempe. *Innoc. relatus à*
*Brederod. vbi ſupra & eod. tract. par.*2.
*tit.*38.*cap.de iudic.verſ. item an a ſen-*
tentia Franc. in cap.ex ratione de appell.
nu. 80.*Gail. teſtans de communi & ita*
abſeruari in Camera Imperii. obſeruat.
138.*controuerti. lib.*1.*nu.*4.*Marant. in*
*praxi. par.*6. §. *& quandoque appellatur.*
*Actu.ſecund. n.*201. *Grauat.adprax Veſtr.*
*cap.fin.nu.*29.*& ſeq. ambo concordes.* ad-
dendo cautelam eſſe, vt iudex abſque
alia pronunciatione, ſententiam exe-
quatur, ne det cauſam adpellandi, pro-
nuntiando cauſam eſſe deſertam, *adden-*
*do nu.*23.*& ſeq.* quæ ſit moderna praxis
regni, & quod non ſit citanda pars, vbi
iudex pronuntiat cauſam deſertam. re-
latis, *Marant.Franc.& alijs, idem firmat*
*Scaccia.de appellat. quæſt.*17.*limitat.* 47.
Membr. 1.*n.*185. *verſ.& quod.* Quæ au-
tem ſit praxis Rom. Cur. tam ſeculariū,
quam eccleſiaſticorum tribunalium,
quoties quis prætendit exequtionem
ſententiæ, deſerta appellatione, videndi
ſunt. *Veſtr. in prax. cap.fin.nu* 8. *Statut.*
*Vrbis.lib.*1. *cap.*176. *& ibidem Leander*
Galganetus in ſuis doctiſſimis gloſſis. An
autem liceat appellare ſi idem iudex à
quo fuerat appellatum, & appellatio
fuit deſerta, iterum grauet. *Abb.cap.di-*
recte de appellat.

27 Primus inquam effectus relatæ diſtin-
ctionis eſt, quod ſi appellatur † a cauſa
deſertionis appellationis interpoſitæ ab
interlocutoria, quod ſcripto appellan-
dū eſt, & cū expreſſione cauſæ, & reliquis
ſolemnibus quæ adhibentur dum appel-
latur ab interlocutoria *Myſinger.obſeru.*
138. *Controuerti.lib.*1.*nu.*2. *verſ.effectus*
*Brederod. de appellat.part.*2.*titul.*38.*cap.*
de iudic.verſ.Controuerti.in prin.

28 Secundus effectus eſt quod ſi fuerat
appellatum † à diffinitiua, quod ſi ap-
pelletur *à* ſententia deſertionis appella-
tionis, quod ſufficit viua voce appellare,
abſque expreſſione cauſæ, vt concludunt
Gail. & Brederod. mox citati in eiſdem
*locis. addentes ad Matcſil.ſingul.*39. *n.*8.
& 11. *Myſinger. obſeruat.*36.*cent.*3.*in fin.*
addendo a Cam. Imperij non fuiſſe rece-
ptam opin. Rotæ Romanæ, quæ hoc
caſu vult exprimendam eſſe cauſſam
grauaminis.

29 Tertius effectus eſt, quia deſerta † ap-
pellatione, exequtio ſententiæ non ſpe-
ctat ad iudicem appellationis, ſeu ad
quem, ſed ad primum iudicem, ſeu à quo
fuit appellatum *. l. fin. & auth. ei qui. C.*
de temp. appell. Gail. obſeruat. 138.*lib.*1.
*num.*3.*in fin & n.*8. addendo hoc eſſe
obſeruandum in praxi. nam in contra-
rium eſt regula. vt dixerat. *Marant.in*
prax. part. 6. *cap.fin. n.* 6. *Brederod.de*
*appellat. par.*2.*tit.*38.*de Iudice in fine &*
verſ. appellatione diſerta. addendo iudi-
cem appellationis non poſſe cognoſcere
de cauſa deſerta appellatione, etiam de
cōnſenſu partium.

30 Quartus effectus eſt qoia † appellans
deſerta appellatione condemnandus eſt
in expenſis, ita vt nec ex iuſta cauſa ſit
excuſandus. *Franc.cap.ex ratione de ap-*
*pell.nu.*74.*Gail.obſeruat.*138.*lib.*1.*nu.*6.*ſe-*
*quitur Brederod. de appell.par.*2.*tit.*38. *de*
iudice in fine.

31 Octauo tres ſententiæ † dicuntur cō-

formes quam vis ſint inter polatæ, vel
non conueniant in tota quamtitate, ſed
in parte tantum. *Rom. ſing.290. Clemen. calumnijs. verſ. Quarto. Bal. conſ. 307. lib.1. Barzia deciſ.38. nu. 11. Couar. pract. queſt. cap. 35. verſ vndecimo.*

32 Viſo quando ſententiæ dicātur con-
formes, agendum eſt nunc quando † di-
cantur difformes, & licet paucis dici poſ-
ſet, ſententias eiſdem modis contrarijs,
dici diſformes, quibus dicuntur confor-
mes *Dec. conſ. 385. n. 2. verſ, Angelus* quia
diſſormitas, & conformitas ſunt contra-
ria, & vno illorum cognito cognoſcatur
aliud. *gloſ. fin in l. fin. tit. qui ſatiſd. co-
gant. Rip. in rub. tit. de acq. poſſ n. 3. & 4.
non piget hic addere exempla aliqua.*

33 Primo itaque ſententiæ non ſunt con-
formes † licet fuerint condemnatoriæ
eiuſdem ſummæ, ſi in tertia additum ſit
tempus faciendæ ſolutionis longius, quā
à iure communi eſt conſtitutum, quam-
uis ſit lata de eadem ſumma. *Alex. conſ.
77. in cauſa & lite lib. 2. n. 1. & ſeq. Surd.
conſ. 114. nu. 5.* quorum opinio compro-
bari poteſt ex his quæ dicuntur de ſtipu-
latione, quæ eſt valida, ſi interrogatio-
ni de maiori, promiſſor reſpondeat de
minori, ſecus ſi ille ſtipuletur ſub condi-
tione, & promiſſor reſpondeat pure.
§. præterea Inſt. de inutil. ſtipul. vbi Do-
ctores communiter *& in l. 1. §. ſi ſtipu-
34 lanti. tit de verb. obligat.* & hoc ſenſu de-
fendi poteſt, *Gabriel. conſ. 56. lib 1. n. 5. &
ſeq. plurib.* quem reprehendit, *Laderch.
conſ. 173. col. 1.*

35 Item ſententiæ non dicuntur † con-
formes, quoties non reſpiciunt eumdem
finem, nec deſcendunt ex eiſdem cauſis.
Corn. conſ 14. lib. 4. n. 2. 3. & 5. exemplum
referens, ſi prima, & ſecunda ſit lata ſu-
per meritis, & tertia ſuper negligentia
appellantis, pronuntiatione facta inſtan-
tiam eſſe deſertam. eius tamen opinio
habet contradictores, vt dixi ſupra *vrſ.
Septimo.*

36 Item vbi in vna ſententia † ſit condē-
natio, & in altera pronuntiatur ſenten-
tiam eſſe exequendam. *Corn. conſ 144. in
fin. lib. 1. quem refert. & ſequitur. Crau.
conſ. 183. Regulo nu 1. in fin.*

37 Item vbi ſententiæ non fundātur † ſu-
per eiſdem probationibus, vtputa ſi ter-
tia nitatur inſtrumentis de nouo reper-
tis, nam cum habeant diuerſam cauſam,
non idem, ſed diuerſus proficiſci debet
effectus, vt in terminis conſiderat *Theſaur. deciſ. 228. num. 1. circa fin.*

38 Item vbi prima vel ſecunda † eſt nul-
la, ſed fuit per tertiam confirmata. *The-
ſaur. deciſ. 228. tres n. 3 & late Gabriel.
conſ. 49 ſi ſententia lib. 1. nu. 1. & ſeq* vbi
agit, an iſto caſu ſit locus regulæ huius.
§. Fel. cap. ea quæ de ſent. & re iud. nu. 2.

39 Item vbi vna illarum † eſt reformato-
ria alterius. *Tuſcus. concluſ. 136. Nullitas
num. 28.*

40 Ampl. concluſionem noſtri §. vt idem
ſit dicendum † ſi à ſtatuto diſponatur,
quod duæ conformes faciant rem iudi-
catam, vt in *Vrbe. lib. 1. ſtatut. cap. 180.
Patauij teſtatur Peregrin. conſ. 60. lib. 3.
num. 2.* & alijs vrbibus, & prouintijs, quas
ſingulas referre longum eſſet. nam poſt
duas conformes non licet excipere de
nullitate: *Pariſ. conſ. 109. omiſſo. lib. 4.
num. 15. & ſeq. Surd. conſ. 102. num. 15 &
ſeq. & conſ. 277. num. 17. & 18. Couar.
pract. quæſt. cap. 25. verſ. decimo quarto
Tuſcus concluſ. 136. Nullitas n. 50.*

Contrarium tenent relatia. *Surd. cōſ.
277. num. 29. Gabriel. conſ. 49. lib. 1. n. 7.
Sal. in l. fin. C. de ſent. & inter ſolut. om. Iu-
dic. n. 12. relati a Galganet ad ſtatut. Vrb.
cap. 191. lib. 1. col. fin. in fin.*

Concordari poſſunt ex *Soc. Iun. conſ.
45. In præſenti lib. 1. n. 20.* Tutior tamen
erit concordia, conſiderare verba ſtatu-
ti, an prohibeant appellationem, vel ex-
ceptionem agendi, ſeu ius dicendi de
nullitate.

41 Ampl. tam excipiendo † quam agen-
do. *Tuſcus concluſ. 136. Nullitas. n. 31. &
ſeq. vbi refert. diſentientes. Ripa l. 4. §. cō-
demnatam. tit. de re Iud. nu. 15.* vbi re-
fert diſentientes, quos concordat *Scac-
cia de appell. quæſt. 19. Remed. 1. concluſ.
5. nu. 3.*

42 Ampl. etiam ſi incontinenti † offera-
tur probatio nullitatis, quam per acta
iudicij *Rom. l. ſi feriatis tit. de ferijs nu. 2.
verſ. Breuiter Ripa l. 4. §. condemnatum
tit. de re iud. nu. 15.* vbi cum iſto tempe-
ramento concordat diſſentientes ſi offe-

ratur

Google

ratur probatio incontinenti refert, *Menoch. præſumpt.47.lib.2.Couar. pract.qq. cap.25.ſequitur Ripa conciliationu.* Qnid ſi opponatur a tertio veniēte ad cauſam *Rom.l.ſi feriatis ff. de ferijs nnm.2.verſ. Item eſt etiam quarendum.*

43 Limit. vbi nullitas opponitur † ex defectu iuriſdictionis. *gloſ.fin.verſ. puto tamen in Clem.1 de ſequeſt. poſſeſ.& fruct.* quā ſequuntur *Alex. Bec. & alij relati à Gratian.deciſ.6.n.38.& ſeq. Franc.Bec. cōſ.40.n.7.Couar.pract.q.c.25.n.3.Gomeſ. in Compend. vtriuſque ſignat. nu.75.* vbi plutes concordantes citat. *Marſil.ſingul. 10.nu.1.* vbi infinitos cumulat. & dixi ſupra §.3. *Alex.conſ.77.lib.2.nu.8.& 11. Brun.de conſtit.§.Nullitas.col.6.verſ.ſexto. Iaſ.l.4 §.condemnatum tit.de re iud. num.20.& Alex.nu.22.Fel.in Rub.de foro compet.n.2.Vantius de Nullit.cap.4.n.37.* vbi plures congerit. *Gabriel.de Statutis, concluſ.3.nu.9.vbi refert diſentientes, & concordat*, vt dixi in meis Collectaneis, ad eamdem *gloſ. final. Rip. d §. condemnatum. num.24. in fin Roman. ſingul.291. Myſing.obſer.4.Centur.6.n.6.&7.Caldaſ. quæſt.36.nu.12.Alex.l.4.§.condemnatum. de re iud.num.7.& ſeq.* vbi late probat. *Bellug.in ſpecul.princip. Rub.41.§.1.leges num.19.* vbi late probat. *Lancell.de atten. par.2.cap.17.num.106.& ſeq.*

44 Limit. vbi nullitas † cauſatur ex defectu mandati. *Vant. de nullit.cap.quoties, & intra quod temp.num 8.& dixi ſupra §.4.*

45 Limit. vbi in tertia † ſententia nouum infertur grauamen condemnato. *Craue. conſ.183.nu.4.Tuſc.concluſ.136.Nullitas num.36.*

46 Limit. vbi exequtione † trium conformium animæ ſalus periclitatur; veluti ſi excipiatur matrimonium fuiſſe contractum inter conſanguineos, vbi ex alio capite fuerat tribus ſententijs controuerſum. *cap. de affinitate.35.q.2.& 3.*

47 Limit vbi nullitas † eſt euidens, ſeu notoria, videlicet, quæ ex eiſdem actis, primæ, vel ſecundæ, vel tertiæ ſententiæ, detegatur. *Cuman.in l.4.§.condemnatum.tit.de re iud. nu.2.& Rip. nu.23. Alex.conſ.77.n.11.lib.& conſ.77.nu.16.& ſeq.& conſ.106.num.28.lib.3. Rol. à Val. conſ.29.lib.1.num.44.Mandoſ.ad Roman. conſ.50. verſ.excuſationem in fin. & in l. ſi feriatis tit.de ferijs num.2. verſ.ſecundum* Oldr ad *Oſaſc.deciſ.142.num.33.& ſeq. Milanenſ.deciſ.2.par.2.num.133.& ſeq.Roman.ſing 281.verſ.ſed credo Foller. de Cenſib.§.vt vides nu.4.& ſeq. Bellug. in ſpec.princip.Rub.41.§.legis num.17.in fin.& num.18 & ſeq. Myſinger.obſeruat. 4.Centur.6.nu.2.Io.de S. Blaſ. de Arbit. lib.7.cap.11.circa fin.addentes ad Roman. ſing.291.in fin. Lancell.de Attentat.par.2. cap.17.num.224. Portius Imol. conſ.209. num.10.& ſeq. Maſcard de probat. concl. 686. num.4 verſ.ſecundo. Scacc.de appel. qq.19.Remed.1.concl.4.n.6- 21.& ſeq. & 25.in fin. & 27.& ſeq.plurib. & concl.5. num.4.& ſeq.* relatis pluribus effectibus & priuilegijs notorij, vt vera ſit iſta Limitatio. *Tuſc. concluſ.136.Nullitas n.4.*

Contrarium tenent *Cardin. Imol. &* alij relati *a Grauat.ad Veſtrium in prax. lib.8.cap.1.num.28.Roman.ſing.291.verſ: ſed credo & ibi addentes verſ primo*, quos conciliare tentat *Grauat. ibid. ex dictis Rip.in l.4.§. condemnatum ff. de re iudic. n.1.cui adde conciliationem Corn.in conſ. 204.lib.2.n.2.Gabriel.de re iud.concl.1.vbi plures refert .num.7.& ſeq.verſ.Quarto.*

48 Limit. vbi de nullitate † excipitur à tertio *Alex.conſ.83.lib.3.num.12.& ſeq.* idem aſſerens dicendum ſi agatur de exequtione inſtrumenti guarentigiati *Lancell.de Attent.par.2.cap.17.nu.117.& ſeq.& num.128.in fin.Rot.deciſ.13.* Nota *vtrum de ſent.& re Iud.in antiq.Fel.cap. veniens 38.de teſtib. num.17.not.3.& in cap.cum ſuper 17.de ſent.& re Iud nu.18. verſ.Item nota, Vant.de nullit. cap. Quis poſſit dicere num 19.verſ. Quinimo. Fel. in cap. qualiter & quando 17. de accuſat. num.13.limit.2. Scaccia de appellat.quæſt. 19. Remed. 1. concluſ.4.num.98.& ſeq.* ſublimitando vbi ſententia apta eſſet nocere tertio. *Cail. obſeru.72. Iaſ. l.à Diuo Pio §.ſi ſuper tit. de re Iud num.16.verſ. Adde primo.Contard de moment.poſſeſſ. Limit.7.num.63.* vbi alios refert, addita ratione, quia tunc ceſſat præſumptio Calumniæ, quanititur diſpoſitio. *Clem. 1. de re Iud.Roman.ſing.291.in fin. Zabarell.in d.Clem.1 nu.5.*vbi refert diſentien-

Digitized by Google

tes, & reprobat illorum argum. adden-
tes *ad Rom. ſing.* 291. circa fin. vbi ampl.
49 † etiam ſi tertius ſciuiſſet illas, ſed refert
diſcutientes in hoc. *Caldaſ. pluribus com-
probans & exornans quæſt.* 36. *num.* 18. *&
ſeq. plurib. Lancell. de Attentat. par.* 2. *c.* 18.
num. 128. vbi remiſſiue refert qui iſtam
limitationem ſublimitent, & compro-
bari poteſt ex his quæ dicuntur de tertio
50 appellante à † ſententia lata in poſſeſſo-
rio, vt late examinat *Contard. de momẽ-
tan. penes. quæſt.* 24. *Giurba infinitos con-
gerens deciſ.* 4. *n.* 23. *Menoc. late de adipiſc.
poſſeſſ. Remed.* 4. *n.* 846. & *ſeq.*

51 Limit. vbi nullitas detegitur † ex ipſa-
met tertia ſententia. *Alex. conſ.* 67. *lib.* 3.
num. 16. *lib.* 1. *num.* 4. *Creſcent. deciſ.* 1. *de
ſent. & re iud.* & confirmatur ex regula,
quod exceptio oriens ex ventre actus, de
cuius exequtione agitur, numquam cẽ-
ſetur ſublata, & late limitationem iſtam
proſequitur. *Brun. de* Conſtit. *§. Nullitas
col.* 7. *verſ. Octauo.* diſtinguendo præte-
rea an talis nullitas debeat ineſſe ſenten-
tiæ, ſeu in illa exprimi, vel ſufficiat re-
latio ad acta. *Tuſcus concluſ.* 136. *Nulli-
tas. num.* 1. *in fin. Bellug. in ſpec. prin. Rub.*
41. *Leges num.* 17. *in fin.*

52 Limit. vbi tertia ſententia eſt nulla.
† *Creſcent. deciſ.* 1. *de ſent. & re Iud. nu.* 1.

53 Limit. vbi nullitas cauſatur † ex repu-
gnantia, vel perplexitate tertiæ ſenten-
tiæ, vel ex ineptitudine libelli, ſeu mo-
do inepto agendi, vel ex defectu iuris na-
turalis, vel oriretur ex capite alterius le-
gis, vel ſtatuti dantis modum iudicandi,
vel cauſetur dolo partis, quæ eſſet
conſcia corruptionis iudicis. vt proſe-
quitur *Brunus de Conſtit. §. Nullitas. col.*
5. *verſ. Lex vel ſtatutum Myſinger. obſer-
uat.* 5. *Centur.* 6. *Scaccia. c appell. quæſt.* 19.
Remed. 1. *numero.* 12. *verſ. Secundus con-
cluſ.* 5.

54 Limit. vbi incontinenti probari † po-
teſt nullitas. *Rom. l. ſi feriatis tit. de ferijs
num.* 2. *verſ. Item non habet. Iaſ. l.* 4. *§. cõ-
demnatum. tit. de re Iud num.* 15. concluu-
dens ſi omnes ſint nullæ, vel earum al-
tera, vel vltima, ſi incontinenti offera-
tur probatio nullitatis, retardari illarum
exequtionem. *Lancell. de Attent. par.* 2.
cap. 17. *num.* 123. vbi refert qui ſublimitãt
Oldrad conſ. 106. *n.* 4. & 5. *Peregr. conſ.* 73.
num. 13. *lib.* 1. vbi alijs relatis deinde. *n.* 15.
*declarat procedere ſi actis conſtet de nullit.
Belug. in ſpecul. prin. Rub.* 41. *§. leges n.* 19.
in princ. Scacc. de appellat. quæſt. 19. *Re-
med. concl.* 4. *n.* 71. & 72. addendo modo
ſit indubitabilis.

55 Limit. in tribus ſententijs † interlocu-
torijs. *Roman. ſing.* 291. *in fin.* vbi refert
Rotam ita cenſuiſſe. ſeu non habentibus
vim diffinitiuæ. *Crauet. conſil.* 183. *nume-
ro ſecundo*, Tuſcus. *concluſ.* 136. Nullitas
nu. 37.

Contrarium tenent relati à *Scacc. de
appell. quæſt.* 19. *Remed.* 1. *concluſ.* 4. *nu.* 5.
Tuſc. concluſ. 136. *Nullitas nu.* 37.

56 Limit. in cauſis ſummarijs † *l. iudica-
ti C. ſi ex falſ.* per quem textum ita con-
cludunt addentes *ad Rom. ſing.* 291. *verſ.
Adde etiam.*

Limit. vbi latè ſunt duæ ſententiæ
conformes ſuper bono iure, & tertia ſu-
per deſertione appellationis. *Rom.* 1. *ſi fe-
riatis tit. de ferijs nu.* 2. *verſ. Tertium.*

57 Limit. in Camera imperij † ad quam
ſi recurratur, admittitur appellatio, non
obſtante exceptione trium cõformium.
teſte *Myſing. obſeruat.* 15. Cenſur. 1. eam
afferens rationem; quia alias à ſubditis,
fraudaretur iuriſdictio Cameræ Impe-
rialis.

58 Limit. vbi ſententia vna † ex tribus
eſt lata ab eo, qui non poterat de iure
eſſe iudex *Franc. Bec. conſ.* 40. *nu.* 7. *Tuſc.
concluſ.* 136. *Nullitas nu.* 10. *& ſeq.* Quæ
autem perſonæ non poſſint eſſe iudices
competentes. dixi de Laudemio. *lib.* 1.
quæſt. 17. *in princ. & late Coler. de proceſſ.
part:* 4. *cap.* 1. *nu.* 52. *& ſeq.*

59 Si autem ſit ex alio capite nulla † vi-
dendus. *Galganet. ad ſtrt. Vrb. lib.* 1. *c.* 191.
col. penul. verſ. ſed dubitatur.

60 Limit. vbi exequtione trium † cõfor-
mium ſequitur præiuditium irreparabi-
le. *Rom. l. ſi feriatis tit. de ferijs nu.* 2. *verſ.
Secund. limit. Ripa in l.* 4. *§. condemnatum
tit. de re Iud. nu.* 21. & late probat & exor-
nat ſimilibus *Caldaſ. quæſt.* 36. *num.* 15. *&
ſeq. Ripa l.* 4. *§. condemnatũ ff. de re Iud.
num.* 21. *Couar. pract. quæſt. cap.* 25. *nu.* 2.
in fin. Scacc. de appellat. quæſt. 19. *Remed.*
2. *concluſ.* 4. *nu.* 76. *Lancellot. de Attent.*
par. 2.

Digitized by Google

part. 2. cap. 17. nu. 104. *Maſcard. de prob concluſ. 686. n. 5. Giurba deciſ. 4. nu. 25. &* 27. exemplum referens ſi ſententia exequatur ad fauorem pauperis impotentis ad reſtituendum, reuocata ſententiæ exequtione, ſubdens *nu.* 109. vſque ad 123. alias delarationes, quarum aliquas retuli ſupra §. 111. *Burſat. conſ. 74. num. 32. Maſcard. de probat. concluſ. 686. nu.* 4. vbi plures refert, ſicut, *& Pe, egrin. conſ. 73. lib. 1 num.* 14. *addendo num.* 15. *& ſeq.* intelligi hanc Limitationem † ſi actis conſtet de defectu, ſeu incompetentia iuriſdictionis. *Lancel. d. cap. 17. num.* 108. & *ſeq.* ſublimitando ſi iudices penitus non carebant iuriſdictione, dum prius *nu.* 106. rationem huius limitationis retuliſſet. *Tuſc. concluſ.* 136. *Nullitas num.* 8. addendo ſi defectus iuriſdictionis ſit, quia qui iudicauit erat incapax ad iudicandum; vt *late dixit Franc. Becc. conſ.* 40. *nu.* 7. *& ſubdit idem Tuſc. nu.* 11. & latius *Scacc. de appell. quaſt.* 19. *Remed. 1. concluſ.* 5. *n.* 14. *&* pluribus ſequentibus.

Limit. vbi. vna illarum fuit lata ex reſcriptio impetrato ab excommunicato. *Rom. l. ſi feriatis tit. de ferijs numer.* 2. *in fin.*

Contrarium tenet, *Barbat. conſ.* 39. *capio. lib. 1. num.* 9. ea ratione quia papa funditus tollit exceptionem nullitatis.

61 Limit. vbi actor præuenit † agendo de nullitate contra petentem executionē. *Marſcott. Reſol.* 121. *lib.* 2. *num.* 45. *Tuſc. concluſ.* 136. *Nullitas nu.* 43.

62 Limit. parte non † excipiente de tribus conformibus. *Giurba deciſ.* 14. *nu.* 8. dum in præcedentibus, & ſequentibus retuliſſet plura ſimilia quæ admittuntur parte non excipiente.

§. XIX.

SVMMARIVM.

Exceptio fauorabilior eſt actione. 1.
Nullitatis actione principaliter intentata non retardatur executio ſententiæ 2. 5. *contrarium* 6. *concorda.* 7. 8. 9. *ampl.* 10. 11. 12. 14. 16. 17. 18. 19. 20. 22. 23. *Limit.* 24. 25. 26. 27. 28. 32. 33. 35. 37. 38. 39. 40. 41. *ſub Limit.* 15. 34.
l. prætor §. Marcellus tit. de Iudic. declaratur. 36.
Nullitas quando dicatur principaliter intentata 21.
Appellationis cauſa deſerta an ſit etiam deſerta cauſa nullitatis 28. *& ſeq.* 42.
Vſurarum cauſa an ſit fori eccleſiaſtici. 4. *& ſeq.*
Nullitas an proponatur principaliter, vel incidenter diſert. 30. *& quādo dicatur propoſita incidenter.* 31. *& qui effectus inde reſultent* 31. *in fin.*

1 EXceptionem fauorabiliorem † eſſe actione, patet ex multis, de quibus licet excipere, quæ tamen in iuditium deducere per modum actionis, ſeu principaliter non conceduntur. Ideo quamuis oppoſita incidenter nullitatis exceptione retardetur regulariter ſententiæ exequtio, vt dixi hoc *cap. n.* 70. ſecus tamē eſt ſi nullitatis actio † fuerit principaliter inſtituta. *c. cum in iure de offic. de. leg. l. 1. in fin. C. de ordin. cognit.* quem textum eſſe notandum dicit *Alex. in hunc ſenſum in conſ.* 225. *lib.* 6. *nu.* 11. vbi rationem refert & in *l.* 4. §. *condemnatum. tit. de re Iud. n.* 12. *inferens nu.* 13. 17. *& ſeq.* retardetur exequtio inſtrumenti Guarantigia † ſtante pendentia litis coram eccleſiaſtico, an illud ſit vſurarium, & an ecclrſiaſticus debeat layco inhibere, vt interim differat illius exequtionem. cum longe lateque diſputetur an cauſa vſurarum † ſit eccleſiaſtici, vel ſecularis fori, vt patet ex dictis *Bart. in l. Titia diuortium tit ſol. mat. num.* 7. *vbi Cardin. Alban. num.* 2. *& Alex. nu.* 6. 7. 13. *&* 16. *Borell. ad pragmat. Regni* §. 1. *gloſſ.* 2. *n.* 99. *verſ. Quarto Aret. in cap. cūm ſit generale de foro compet. n.* 9. *& ſeq. plurib. & Bart. num.* 13. *Bald. l.* 3. *C. de Iudic. nu.* 3. *Caſt. de* §. *condemnatum. nu.* 3. *& Ripa n.* 28.

2

3

4

5 Ante *Alex.* & poſt, quod intentata actione † nullitatis, non retardetur ſententiæ exequtio, dixerat. *Innoc. & alij relati a Rom. l. ſi feriatis tit. de ferijs in fin. & à Vanio de nullit. cap.* 6. *nu.* 29. 32. *Contard. de moment. poſſeſſ. Limit* 7. *nu.* 19. addendo hanc opin. præualuiſſe & late com-

comprobat Lancel.de attentat. par.2.cap.
27. num.17.& ſeq.Mareſcott.reſol.121.
lib.2.nu.43.vbi de veriori& communio-
ri plures conſentientes cumulans. Vant.
de Nullit.cap.6.num.29.relatia Maſcard.
de probat concluſ 686.num. 11.& ſeq. & à
Scacc. de appellat.quæſt.19.Remed.1.concl.
4.num.1.& rationes plures refert Ruin.
conſ.59.verſ.9.num.8.Burſat.conſ.74. nu.
85.& 94.& ſeq.& 108. Aret.conſ.79,nu.
12.Lancel.late de Attentatis par.2.cap.17.
nu.17 & ſeq.32.& 62.

6 Contrarium † tenent. Specul. vt re-
fert Caſt.in l.4.§.condemnatum. ff. de
re Iud.num.3,in fin.& nu.5. verſ.Vltimo.
Couar.teſtans de magis communi. pract.
quæſt.cap.24.nu.6.verſ.Quandoque Caſt.
auth. quæ ſupplicatio. C. de precib. Imp.
offer. aſſerens ita ſeruari Florentiæ,ſequi-
tur Dec conſ,103.in prin.relati à Maſcar.
de probat.concluſ.686.num.9 vbi plures
refert Præpoſit.cap. Dilecto. de appellat.
num.73.

7 Concordari tamen poſſunt † ſi dica-
camus,quod aut antequam petatur exe-
qutio, quis præuenit agendo de nullita-
te, & vera ſit opinio. Spec. Inn. & Caſt.
aut vero non præuenit, & vera ſit regu-
la noſtra,vt non retardetur. vt poſt Aret.
tradit Dec. in cap. in præſentia.de probat.
nu 5.verſ.ex quo, quem ſequuntur. Aym.
public.ad conſuetud.Aluern.tit. 18.art. 6.
in fin. Contard. de momentan.poſſeſſ.Limi.
7.num.24 & tacite idem dixit Caſt.in l.4.
§.condemnatum tit.de re Iud. nu.3. dum
excitat difficultatem, ſi quis præuenit,
8 aliter † conciliant. Ripa in l 4.§.condem-
natum, ff. de re iud.n.28.& ſeq.Contard.
de moment.poſſeſſ.Limit.7 n.25.Præpoſit.
in cap. Dilecto. de appell. num.7. verſ.Sed
capiendo, Maſcard.nuncupans hanc eſſe
ſolutionem nodi Gordiani. de probat.con-
cluſ.686.nu.15. Scaccia de appellat.quæſt.
19.remed.1.concluſ.4.num.2 & nu. 25.&
9 ſeq. plurib. cõcordat † relata diſtinctio-
ne ſpetierum nullitatis notòriæ. Giurba.
plures concordantes referens deciſ.4. n. 21.

10 Ampl. præſertim † ſi agatur de exe-
qutione ſentẽtiæ latæ in poſſeſſorio Bal.
in l fin C de ordin cognit.nu.5.verſ.vnum
ſcias. Contard.de moment.poſſeſſ.Limit.7.
n.31.verſ.& in terminis.licet prius n.17.
retuliſſet hanc eſſe controuerſam quæ-
ſtionem. vt dixi infra in Limit.Lancell
de attent.par.2.cap.17.n.95.

11 Ampl.præſertim ſi nullitas deducatur
† contra três ſententias clem.1.de ſent.&
re Iud. & dixi ſupra §. antecedenti.

12 Ampl. quod ſi pẽdente iuditio nullita-
tis principaliter intentatæ fiat exequtio,
vt illa non reuocetur remedio attenta-
torum regulariter, vt latè examinat Lã-
cell.de Attent.part.2.cap 17 nu.62.& ſeq.
† Limitando nu. 70. & ſeq vbi nullitas
fuit deducta per viam appellationis.

14 Ampl.etiam ſi nullitas deducatur † cõ-
tra vnicam ſententiam & appellabilem.
Scaccia de appell. quæſt.19 remed 1. concl.
4.num. 19. motus auctoritate Lancell.de
Attent.par.2.cap 17.nu.17. & declaran-
do † non procedere ſi durat tempus ad
appellandum, vel appellationem proſe-
quendam.

15 Ampl. etiam ſi nullitas † eſſet notoria
& euidens ex eiſdem actis. Bal.in l.1. C.
ne liceat in vna eademq. cauſ.nu.1. verſ.ſi
vero non agitur, quem ſequuntur. relati a
Scacc. de appallat quæſt.19.Remed.1. con-
cluſ.5.nu.27.verſ.Contrariam opin & cõ-
cluſ.4. num.21.& ſeq.

Contrarium tenet Scaccia de appellat.
quæſt.19 Remed 1 concluſ.4.25. & ſeque.
pluribus, late comprobans, addendo hãc
opinionem eſſe veram. & relata diſtin-
ctione inter ſpeties notorij,conciliat. Lã-
cell.de Attent. par.2.cap.17.n.141.& ſeq.
vbi ex limitationibus ab illo relatis peti
poteſt reſcindi, ſicuti et ex dictis Scacciæ
de appell.quæſt.19. remed.concluſ.4.nu. 21.
& ſeq.25.in fin & 27.& ſeq.& 71.& ſeq.
& concluſ.5.num.4.6.& ſeq.

12 Ampl. idem dicendum † ſi agatur de
exequtione alterius diſpoſitionis haben-
tis paratam exequtionem,nam ſi princi-
paliter fuerit intentata actio nullitatis
illius, non retardatur exequtio. l.eam
quidam. in fin.l. cum falſum l panthonius.
§. rei ff. de acq. hæred. per quæ iura ita
firmat Vant.de Nullit. cap.6.nu.29 Alex.
conſ 83.lib.3.num.12.& ſeq.

Contrarium in inſtrumento guaran-
tigiato tenet Lancell. de Attent part. c 17
num.48.& 94. Concord per Maſcard. de
probat.concluſ.686.num.17.

Ampl.

Digitized by Google

18 Ampl. tam de iure † ciuili, quam Canonico. *Iaſ. in l. 1. C. ne liceat tert. prouo. nu. 5. Lancell. de Attent par. 2. c. 17. nu. 28.*

19 Ampl. vt quis non impediatur † agere principaliter de nullitate ſentētiæ, vel alterius diſpoſitionis, etiam quod pro parte, quis illi paruerit; veluti ſi agatur de ſolutione facienda in pluribus partibus, nam ſi ſoluta vna, agatur de nullitate, & abſoluatur actor antequam adueniat ſecunda, impedietur exequtio. *Io. Imol. conſ. 130. quem refert. & ſequitur Tuſcus concluſ. 136. Nullitas n. 39.*

21 Nullitas quando dicatur † principaliter intentata *viden. Lan el. de Atten. p. 2. c. 17. n. 74. Contard. de moment. poſſeſſ. limi. 7. num. 2. & ſeq. plurib. Vant. de nullit. cap. Quot & quib. mod. n. 24. & ſeq.*

22 Ampl. etiam ſi iudex nullitatis † intētatæ principaliter inhibuiſſet exequtori, vel iudici de cuius ſententię exequtione agitur. *Contard. de moment. poſſeſſ. lim. 7. nu. 19. in prin. Vant. de Nullit. cap. 4. nu. 30. relati à Scaccia de appell quæſt. 19. remed. 1. concluſ. 4 n. 12. Veſt. in prax lib. 8. cap. 1. num. 7. in fin.*

Contrarium tenent *Caſt. & reliqui relati à Mareſcot. Reſolut. 121 lib. 2. nu. 45.* quos conciliare poteris *ex Vant. de Null. cap 4. num. 30. in fin & nu. 31. & ex Scaccia de appellat. quæſt. 19. Rem 1. concluſ. 4. nu. 12. & ſeq. & 87. & ſeq. verſ. Contrariam, quot ille ſequitur & probat. dixiſſe verum, Lancell. tit. de Attent. par. 2. cap. 18. n. 65. & ſeq. addendo Scacc. ibidem* ſi eccleſiaſticus inhibeat layco iudici pendēte actione, quod inſtrumentum ſit vſurarium, non poſſe illud exequi, diſtinguēdo an ſit inhibendum parte citatata vel non. *ſed Caſt. 14. §. condemnatum ff. de re Iud.* tenet inhibendum parte citata, licet iudices ſint timidi in inhibendo. *Lancell. d cap. 16. nu. 67. & ſeq.* late concludit eſſe ſuperſedendum ſtante inhibitione. *Ripa idem tenet in l. 4. ff. de re Iud. n. 23. in fin. & nu. 29. Carroc. ad Dec. conſ. 103. nu. 10. & ſeq.* relata hac contrarietate multis modis conciliat.

23 Ampl. etiam ſi actor † ſuccubuiſſet in iuditio exceptionis nullitatis. *Contard. de moment. poſſ. ff. Limit. 7. n. 22. in fin.*

24 Limit. vbi exequtio † eſt irretractabilis *Bald. l. ab exequtione. C. quo. appellat. non recip.* cum aliis cumulatis à *Caldaſ. Quæſt 36. nu. 3. in fin verſ. Quæ tamen. Vantius. de Nullit. cap. 6. n. 31. Tuſcus. concluſ. 136. Nullites nu. 53. & ſeq. Giurba* infinitos referens. *deciſ. 4. nu. 21. circa med.* & dixi ſupra §. 9. *Præpoſit. in cap. dilecto de appell. n. 71. verſ. Quinto fallit. & num. 74. verſ. Secundo.*

25 Limit. vbi cauſa nullitatis † committeretur à principe ſimpliciter, videlicet ſine præiuditio rei iudicatæ, vel trium conformium, vel legitimæ executionis, & alia ſimili clauſula. *Vant. de Nullit. c. 7. num. 6. & ſeq. Scaccia de appellat. Quæſt. 19. Remed. 1. concluſ. 4 n. 9. verſ. contra*, dum prius retuliſſet diſentientes, quibus ille aſſentitur addendo. *nu.* 10. idem dicendum, ſi commiſſio non eſſet reformata. verum vrgent quæ tradunt doctores relati in prima extenſione. *Lancel. de Attent. par. 2. cap. 17. nu. 97.*

26 Limita vbi de nullitate † agitur contra ſententiam latā in poſſeſſorio. *Scaccia de appellat. quæſt. 19. concluſ. 4. Remed. 1. num. 89. relato Contard. diſentiente.* vt dixi in prima ampliat. *Lancell. de Attent. par. 2. cap. 17. nu. 95.*

27 Limit. vbi aliud de conſuetudine † vel ſtylo Curiæ ſeruatur, vt Florentiæ teſte *Caſt. in l. 4. §. condemnatum ff. de re Iud. n. 3. & in auth. quæ ſupplicatio. C. de precib. Imp. offer. & teſtantur relati a Scaccia de appellat. Quæſt. 19. Remed. 1. concluſ. 4. nu. 2.* & de ſtylo Neapolitano, Florentino, & Curiæ Delfinatus, & Hiſpaniarum. teſtatur *Lancell. de Attentat. part. 2. cap. 17. nu. 87. & ſeq. 90. & ſeq. & num. 148. & ſeq. Contard de moment. poſſ. Limit. 7. num. 23. Tuſc. concluſ. 136. Nullitas nu. 52. Dec. conſ. 103. nu. 1.* qui relata *Caſt. in d. auth.* Quæ ſupplicatio videtur declarare, ſtante petitam executionem, feſtināter datus fuit libellus nullitatis.

28 Limit. vbi nullitas principaliter deducitur † cum appellatione. *cap. exhibita de iudic. vbi Inn. in fin. cap. ſuper inſtn. de de offic. deleg.* per quæ iure ita voluit. *Vāt. de Nullit. cap. 6. nu. 34. verſ. prout etiam* addendo ſi articulus appellationis eſſet deſertus, & remaneret ſola nullitatis

cogni

Digitized by Google

cognitio, quod nihilominus non impe-
diretur exequtio. ſecus eſſe ſi nullitas cũ
appellatione cumularetur incidenter, &
ita obſeruare cautos practicos. *idem re-
petens num.*38. & ita ſuadet fieri *Contar.
de mement.poſſeſſ.Limit.7.nu.*20. Latius
tamen prælata, & quæ mox dixi reperi
tradidiſſe & explicaſſe *Lancell. de Astent.
par.2.cap.17. num.70.vſque ad 79.* illum
videto. *Soccin.conſ.10. in ſignif. lib.4. nu.*
12. defendit, deſerta appellatione non eſ-
ſe deſertam cauſam nullitatis, ſpecifice
intentatæ.

Cum ergo vtilius ſit cumulare cauſam
nullitatis cũ appellatione, tã acceſſorie.
quam principaliter, ſi quis ſcire vellit,
29 quando cauſa nullitatis † dicatur prin-
cipaliter intentata, videu. *Couar. prar.
pract. Quaſt. cap.24.nu.7.& ſeq.verſ.Eſt
igitur,& Tiraq.tract.Res inter alios acta.
inprinc.Cagnol.in l.2.C.de pact:int.empt.
num.279.verſ.Quando vero appellans &
verſ.Quande vero nullitas*, & quæ ſit dif-
30 ferentia † inter nullitatem propoſitam
principaliter, & incidenter. *Vant.de nul-
lit.cap.6.nu.70.& ſeq.& 36.& ſeq.Lan-
cell.de Attent.par.2.cap.17.nu.* 2. & quan-
31 do dicatur appoſita † incideuter. *Con-
tard. de moment.poſſeſſ.limit.7.num.5. &
9. in fin. Afflict decis.* 283.*Diu. eſt n.* 2.
& dixi de differentijs. §.Nullitas, quos ef-
fectus pariat dixi ſeq. §. 27.

32 Limit. vbi is qui principaliter † egit
de nullitate deinde de illa excipit. *Soccin.
conſ.78. licet. nu*14.*lib.3. Lancel.de Atten.
part.2.cap..7.nu.92. Contard. de moment.
poſſeſſ.Limit.7.n*4. addendo hinc fieri in-
utilem cautellam Florentinam de qua te-
ſtatur *Caſt.in auth.quæ ſupplicatio de præ-
cib. Imp. offer.* vt ſtatim lata ſententia
intentaretur à victo, quæſtio nullitatis, vt
dixi Limit. quarta, quod eſt verum, ſi
coram eodem iudice excipiatur de nul-
litate, coram quo pendet principalis nul-
litatis quæſtio. vt aduertit. *Contrd. d.Li-
mit.7.n* 21 *& poſt illum Scaccia.de appell.
Quaſt.19:Remed.1.concluſ.4.num.94. ex
Corn.conſ.208. in hac nu. 3. verſ. Nec ob-
ſtat.lib.3.Lancell.de Attent.par.2. cap.17.
n.92.& 93. Præpoſit.in cap.Dilecto.de ap-
pell.num.*74

Contrarium quod non poſſit deinde
per modum exceptionis agi de nullitate
tenet *Burſat conſ.74.nu.27.*

33 Limit. vbi nullitas principaliter pro-
poſita † ſeu qua agitur, ſit ex capite de-
fectus iuriſdictionis. nam cum plures
ſint effectus defectus iuriſdictionis vt di-
xi *ſupra.§. 3. & dixit Vant.de nullit. ex
defect.iuriſd.* addi etiam poteſt & iſte, vt
agẽdo impediat ſententiæ exequtionem
vt voluit *Scacciæ. de appellat. Quaſt. 19.
Remed.1. concluſ.4. nu.96. Lancell.de At-
tent.par.2.cap.17. n.106. & ſeq. pluribus
Præpoſit.cap.Dilecto. de appell.n.71. circa
med.verſ Quod autem opponitur.*

Contrarium tenent relati à *Tuſc. con-
cluſ.136.Nullitas n.43.*

34 Sublimita ſi talis defectus non cõſtat
in actis, vel iudex non penitus carebat
iuriſdictione, vel lapſus eſſet terminus
datus a ſtatuto ad agendum, & proſe-
quendum cauſam nullitatis, vel ſenten-
tia eſſet lata in nõ contumacem. *Burſat
cõſ.74.n.30. & quatuor ſeq.Scaccia de ap-
pellat.Quaſt.19.remed.1.nu.3. in fin. con-
cluſ.5.Burſat.conſ.74.n.109.circa fin.* vel
ſuperueniſſet ex aliquo accidenti præ-
poſuit. *cap.Dilecto.de appell.nu. 71. verſ.
Aut opponitur exceptio defectas iuriſdi-
ctionis.*

35 Limit. vbi nullitatis actio † fuit mota,
eo quia ſententia fuit prolata ex falſis
inſtrumentis, dolo aduerſarij, dum con-
demnatus eſſet abſens. *l ſi prætor. 75.§.
Marcellus ff. de re iud.Soccin. Regul.* 122.
*nu.*4. relatis qui vellint Limitationem
veram tantum, ſi nullitas incontinenti
probari poteſt, qui tamen concordantur
ex dictis *Ripa in l.4. §.condemnatum. ff.
de re iud.nu.28. & ſeq. Lancell.de Attent.
par.2.cap.17.& 81.&ſeq.*& ex declaratio-
37 nibus quæ dantur *d.§.*† *Marcellus*, quæ
plures ſunt, vt referunt *Alex.in l.qui Ro-
ma § duo fratres. ff.de verb.oblig.nu.41.
Aret.§.appellantur Inſt.de except. nu. 15.
Maſcard.de probat.concluſ.686.nu.21.*

36 Limit. vbi cauſa † nullitatis intentatur
coram eodem iudice, qui tulit ſententiã,
vel agitur ex inſtrumento habente para-
tã exequtionem, *Maſcard. de probat.con-
cluſ.686.num.17.*

38 Limit. vbi ſequitur ex exceptione
† trium conformium irreparabile præ-

iudi-

iudicium. *Lancell.de Attent.par.2.cap.17 nu.104.& ſeq.* vbilate comprobat.*Giurba* plures cumulans *deciſ.4. nu.25.& 27.* vbi plura exempla affert. *& nu. 33. comprobat.*

39 Limit. parte non opponente † *Giurba. deciſ 4. n.8. & ſeq.* dum in præcedentibus & ſequentibus plura cumulaſſet, quę admittuntur, & fiunt Canonice parte non excipiente, quod tamen ceſſat ſi nullitas ſit euidens *vt dixi §. 1. Ampl. ſinal.*

40 Limit. vbi lapſus eſt terminus datus † a ſtatuto ad agēdum de nullitate, nam illo lapſo etiam quod nullitas eſſet notoria, & euidens, nullatenus, agi poſſet, *Scaccia de appellat. Quæſt. 19. Remed. 1. concluſ. 4. nu. 45.* vbi plures diſentientes refert, & amplectitur hāc Limitationem & ex ſubſequentibus colligi poteſt concordia.

41 Limit. vbi nullitas fuit cauſata † dolo aduerſarij, vel quia fuit prolata ſententia inualida, in abſentem ex rationabili cauſa. *Lancell.de Attent.par.2.cap.17. nu. 82.& ſeq.& 85.*

42 An cauſa nullitatis ſit deſerta † ſit deſerta cauſa appellationis. *Vrſ. ad Afflic. deciſ.278 num.6.*

Limit. vbi nullitas eſſet talis quæ ſine alia probatione conſtaret, ſeu pateret ex actis *Præpoſit. in cap. Dilecto filio, de appel. n.71.*

Quid ſi nullitas ſit notoria *Præpoſit. in in cap. Dilecti filio, de appell. num.71. in princ.*

43 Limit. vbi nullitas † incōtinenti probari poteſt. *Præpoſit. cap. Dilecto de appel. num.71. verſ. Quarto fallit*, quando autē probari poſſit incontinenti. *Præpoſit. ibidem, nu.70.*

44 Limit. vbi fuit lata † contra abſentem ex falſis inſtrumentis, vel minorem non defenſum, *Præpoſit. cap. Dilecto de appell. nu.71. verſ. Tertio fallit.*

45 Limit. vbi cauſa † nullitatis fuit mota coram ſuperiori, qui inhibuit, *Præpoſit. cap. Dilecto, de appell. nu.74. verſ. Tertio fallit.*

§. XX.

SVMMARIVM.

Generalia ſunt præmittenda. 1.
Exceptio nullitatis egere dicitur altiori indagine multis modis. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10.
Executio ſententiæ non retardatur exceptione nullitatis altiori egentis indagine. 11. *ampl.* 12. 13. 14. 15. *Limit.* 16. 18. 21. 22. 23 24. 25. *ſublimit.* 19. 20.
Carcerceratio nocet famæ carcerati, & reprehenditur facilitas carcerandi. 7.

1 NE procedamus per ignota contra monita Triboniani. *in † §. His igitur. Inſt. de iuſt. & iur.* præmitteneum eſt in examine Limitationis, quam referam ad regulam conſtitutam ſupra hoc capite, quod multis modis dicitur † exceptionem nullitatis egere altiori indagine.

2

3 Primo vbi nullitas eſt † vellata ſeu turbida, ſeu quæ ſit diſputabilis, & non caret dubitatione probabili *Hos cap. Dilecto de appell. nu. 153. in fin. verſ. & intellige & nu.168. in fin.* cum aliis cumulatis *a Cæphal. conſ.201. exiſtimo n.10. Contard. de moment. poſſeſſ. Limit. 7. nu. 61. Burſat. conſ.74. nu.108. & ſeq.* vbi plura ſigna vellatæ nullitatis refert *Lancellot. de Attent. par.2. cap.17. num.120. Surd. conſ.99. nu.9. Scaccia de appel. Quæſt.19. Remed. 1. concl.4 nu.72.*

4 Item vbi exceptio non eſt † adeo clara, vt incontinenti ſeu non prompte probari poſſit. *Io. Cæſal. conſ.201. exiſtimo nu.11.* addendo iſto caſu procedi ad exequtionem, data cautione de reſtituendo in caſu victoriæ, dicentis de nullitate. *& dixi ſupra. §. 2.* vbi declarat quantum temporis importet dictio. Incontienti. *Rom. conſ.323. nu. 7 verſ Secundo Scaccia de appell. Quæſt.19. Remed. 1. n.4. in prin. concluſ.5.*

5 Item quæ non poſſet † probari infra tempus faciendæ exequtionis. *Bart. l.4. §. condemnatum ff. de re Iud. quem refert & ſequitur Veſt. in prax lib.8. cap.1. nu.7.*

verſ. & in propoſit. Cuman. d. §. condemnatum nu.2. circa med. Aſin. in prax. §.18. cap.4. Papienſ. in form. libell. execut. ſent. §. 1. nu.6. ſubdens num.7. quod tale tempus eſt arbitrariũ iudici, quia in corpore iuris non eſt expreſſum & a gloſ. declarari eſſe duorum menſium.

6 Item quæ non apparet † ex actis, ſeu ex corpore inſtrumenti, vt ex Zabarell. Vant. Gabriel. & alij, concludit Scaccia de appellat Quæſt. 19. Remed. 1. numer.4. concluſ. 5.

7 Item quando contra oppoſitam † exceptionem obijcitur replicatio releuans, ſeu quæ continet iuris ſubtilitatem, ſeu recipit iuris diſputationem. Scaccia de appellat. Quæſt.19. Remed. 1. num.6. circa fin. concluſ 5. Lancell. de Attentat. par. 2. cap.17. num.100. & 120.

8 Item vbi a Doctoribus pluribus † controuertitur, an ſit admittenda. Bart. ſub conſ.74. num.22. verſ. Nec dubitandum. & num.93.

9 Item quando continet prolixitatem † vel ageretur de varijs, & diuerſis iuribus. Lancell. de Attent. par. cap.17. n. 121. & ſeq.

10 Item quando dubium † eſt in facto: Surd. conſ. 39. nu. 10. Contard. de moment. poſſeſ. Limit.7. n.28.

Item vbi teſtibus eſt probanda. Coler. de proceſ. par.4. cap.1. n.141. & 165.

11 His præmiſſis, dicendum eſt quod oppoſita † exceptione nullitatis, quæ eget altiori indagine, nõ retardetur ſẽtẽtiæ exequtio l. fin. C. de ordin. cogni. l.2. C. de falſ. per qua iura & alia ita firmat Ripa in l.5. §. condemnatum, ff. de re Iud. n.20 vbi rationem refert relatis a Lancell. de Attent. per.2. cap.17. nu.99. Alex. d. §. condemnatum n.22. Iacob. Laurent. de Iud ſupert. cap.7. nu 83. vbi pluribus ſimilibus comprobar. Contard. de moment. poſſeſ. Limit.7. nu.25. & nu.26. rationem refert. Iaſ. d. §. condemnatum nu.18. Tuſcus concluſ.136. Nullitas nu.10. & 33. Bellug. in ſpecul. princip. Rub. 41. §. leges. num.17. in prin. verſ. & iuſtum. Cuman. d. §. condemnatum n.2. in prin. vbi rationem refert. verſ. His premiſſis. Gail. obſer.113. poſtquã lib.1. num.11.

12 Ampl. præſertim ſi talis exceptio † opponatur corã mero exequtore. Contard. de moment. poſſeſ. Limit.19. n.24. & 25.

13 Ampl. præſertim ſi agatur de exequtione † ſententiæ confirmatæ à ſuperiore Iaſ. l.4. §. condemnatum ff. de re iud. nu. 16.

14 Ampl. etiam vbi cauſa nullitatis † fuit commiſſa, cum cauſa appellationis. Oſaſc. deciſ.25. n.22. verſ. fallit autem. Lancell. de Attent. par.2. cap.18. nu. 77.

15 Ampl. etiam ſi talis nullitas † aſſeratur reſultare ex actis Brun. de conſtit. §. Nullitas col.9. in fin. verſ. Ideo quando nullitas relato Bald. in l. data opera C. qui accuſar. non poſſ. col fin.

Ampl. vt quamuis exceptio † ſit legitima, nõ admittatur appellatio. Contard. de moment. poſſeſ. Limit.19. nu.23. & ſeq.

16 Limit. vbi exequtio eſt irreuocabilis, ſeu † paratur ex illa perpetuum præiuditium. Cyn. & Bald. in l. ab exequtione C. quorũ appell non. recip. quos refert, & ſequitur alijs additis, & comprobando rationibus. Rip. in l.4. §. condemnatum, ff. de re Iud nu.21 & ſeq. addendo nec tali caſu poſſe deueniri ad capturam perſonæ, quia per illam perpetua generatur † infamia, ſeu nota, quod male alicubi ſeruari dolendum eſt, & facilis eſt deſcẽſus Auerni, vbi ingreſſus, & regreſſus cũ ſuis incidentibus, & accidentibus eſt venalis, idem dixere relati a Lancellott. de Attent. par.2. cap.17. num.101. Iaſ. d. § condemnatum n. 31. & ſeq. vbi rationem refert, & exemplis comprobat & Caſt. n. 3. in fin. Scaccia de appell. Quæſt. 19. Remed. 1. concluſ. 4. num. 71. circa fin. & nu. 75. verſ. Ampl. Secundo, & dixi ſupra §.19.

18 Limit. vbi nullitas aſſeritur † prouenire ex defectu iuriſdictionis. Ripa in l. 4. §, condemnatum, ff. de re iud. num.23: addendo procedere, etiam quod a lege dicatur exequtionem faciendam non obſtante nullitate. Lancellott. de Attent. par.2. cap.17. nu. 106. & ſeq. vbi late cõprobat rationem reddendo, & declarãdo, ſi iudices vel illorum vnus, qui vnã ex tribus protulit, penitus carebat iuriſdictione, vt ſubdit nu. 109. & ſeq. Alex. d. §. condemnatum nu.22. & Iaſ. num. 17.
19 † declarando niſi minime fuiſſet appellatum a ſententia confirmante, idem repetens nu.19. & ſeq. vbi rationem refert.

Tuſc.

*Tuſc. concluſ.*136.*Nullitas n.*9. addendo
20 *num.*11. idem dici ſi defectus † procedat ex incapacitate iudicantis, vt quia Monachus, ſeruus, vel minor. vt dixerat. *Franc.Bec.conſ.*40.*nu.*7.*Cuman.d.§ condemnatum nu.* 3.*in fin. Scaccia de appell. Quaeſt.*19.*Remed.* 1. *concluſ.* 4. *num.*71. *in fin.*

21 Limit. vbi ſententia lata fuit † ex falſis allegationibus, ſeu iuribus. *Alex.in l.* 4.*§. condemnatum ff.de re iud.num.*21. *& Cuman.nu.*3. *in fin.* addendo præſertim ſi ſententia lata ſit contra abſentem ex cauſa neceſſaria, & probabili.

22 Limit. vbi intentata fuit actio iudicati † vel in factum, pro executione ſententiæ, *Alex.in l.* 4. *§. condemnatum ff. de re Iud.num.*23.*& Iaſ.num.* 18. *verſ.Limita.* qui deinde aliud ſentit. *& Ripa. n.* 27.*& ſeq.* vbi relatis diſentientibus conciliat contrarietatem circa hanc limitationẽ.

23 Limit. parte non replicante † de altiori indagine. *Giurba cumulans plura ſimilia,deciſ.*14.*nu.*4.*vſq.ad* 10. *& præcipuæ nu.*8.

24 Limit. vbi de nullitate opponitur à tertio.† *Lancel.de Attent.par.*2. *cap.*17. *nu.*117. *& ſeq.* vbi remiſſiue examinat. *Contard. de moment.poſſ.Limit.*19.*nu.*14. *& ſeq.*

25 Limit. vbi exceptio oritur † ex ipſamet ſententia. *vt dixi ſupra.* §.6.*ampl.*9.

§. XXI.

SVMMARIVM.

Malitijs hominum eſt obuiandum & quare 1.
Executio ſententiæ non retardatur exceptione nullitatis calumnioſa 2. *ampl.* 3.5.6.7.8.9.10.*Limit* 4.11.12.v3.14.

1 QVia malitijs hominum † obuiandum eſt. *gloſ.in l. cum hi §. ſi cum liſ.verb.Ne circumueniantur ff. de tranſact. cap.auaritia cæcitas.de elect.* ſtudendum eſt, ne inde naſcantur iniuriæ,vnde iura naſcuntur. *l. meminerint. C. vnde vi.gloſ. fin. in cap.fin.de confirm. vtil. vel inutil.* ideo quamuis legum cõditores conceſſerint victis, vt tam agendo quam excipiendo dicere poſſint de nullitate, & retardare ijs remedijs executionem ſententiæ in illos polatæ, eam tamen facultatem denegãt, vbi actio,
2 vel exceptio, detegitur † calumnioſa, ſeu differendæ executionis oppoſita, vel mota. *Cuman.in l.*4.*§.condemnatum ff de re Iud.nu.*4.*verſ.Tertium, & Alex.n.*20.

3 Ampl. præſertim vbi iudex † aliqua probabili cauſa ſuſpicatur de nullitate excipi, vel per calumniam, vel differendæ ſolutionis cauſa. *Scaccia de appellat. Quaeſt.*19.*Remed* 1. *concluſ.*5. *un.* 7. *Lancellott.de attent.part.*2.*cap.*17.*nu.*130. *&*
4 *ſeq.* vbi late probat † declarando *nu.*136 niſi ex actis Nullitas delegatur, quia alias pro iudice præſumitur. *Contard. de moment. poſſeſſ.limit.*7.*nu.* 51. admonendo iudicem, vt apud acta ſcribi faciat cauſã ſuæ ſuſpicionis, cum illa non debeat eſſe leuis vt idem dixerat ibid.*nu.*48.

5 Ampl. etiamſi ageretur † de executione irretractabili. *vt dixi ſupra* 19.

6 Ampl. etiam quod offeratur † probatio in promptu, ſeu incontinenti, quod ſententia ſit nulla. *vt dixi ſupra* §. 2 *Limit. final.*

7 Ampl præſertim ſi agatur † de executione trium conformium, *vt dixi ſupra* §. 18.

8 Ampl etiam ſi opponatur de nullitate † ex defectu iuriſdictionis, *vt dixi ſupra* §.3. *in Limit.*

9 Ampl præſertim ſi de nullitate † opponatur coram executore. *Lancellot. de Attent.par.* 2.*cap.*17.*nu.*131 *& ſeq.*

10 Ampl. vt ratione calumniæ non ſolum † eijcienda ſit nullitatis exceptio, ſed etiam quævis alia, quæ ceſſante calumnia eſſet admittenda. *Lancell. de Attent p.*2.*cap.*18.*nu.*133.*& ſeq.*

11 Limit. vbi ex actis conſtaret † non per calumniam proponi nullitatem. *Lancel. de Attent par.*2.*cap.*17.*num.*136. addendo procedere etiamſi iudex aliud ſuſpicaretur. & ſimilia ſunt quæ de euidentia refert. *Port.Imol.conſ.*209.*num.*10.*& ſeq.*

§. XXII.

SVMMARIVM

Iudiciorum ſolemnia ſunt iuris poſitiui. 1.
Executio ſententiæ fieri poteſt quamuis nulla, ſi lege vel ſtatuto vel principis reſcripto ita caueatur. 2. *ampl*. 3. 4. 5
Limit. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14.

1 CVm iudiciorum ſolemnia † ſint iu-
ris poſitiui *Vant. de Nullit. cap* 1. *in*
prin. & cap. 2. nu. 7. & ſeq. ideo non mi-
2 rum, ſi contraria lege † vel ſtatuto, vel
reſcripto principis ſit exequtioni deman
danda ſententia, nullitate illius non ob-
ſtante. *Lancell. de Attent. par. 2, cap*. 17.
num. 152. *& ſeq*. ſubdens non eſſe dubi-
tandum de iuribus huiuſmodi legis, vel
ſtatuti, & reſcripti, licet videatur ex il-
lis tolli excipienti defenſionem, quæ iu-
ris naturalis eſt. vt ante illum dixerat.
Brun. de Conſtit. §. Nullius col. 5. verſ. lex
& ſtatutum. Coler. de pracep. part. 4. cap. 1.
nu. 23. vbi plures congerit.

Contrarium voluit *Angel. in l. non erit ff. de re Iur. nu. 2.* quem ſequitur *Myſing. obſer. 6. Quamuis. Centur. 6. nu. 2. Afin. infinitis additis, in prax. part. 1. cap. 31. limit. 1. principal. cap. 2. & a Contard. de moment. poſſeſſ. Limit. 1. nu. 1. & à Viuio, deciſ. 220. ſtatutum no. 1. Roman. conſ. 32. viſis, num. 2.*

Contrarietatem iſtam conati ſunt cõcordare diſtinctionibus, & ſubidiſtinctionibus. *Papienſ. in form. libell. exequt. ſentent. diffinit. §. ſapienſ. nu. 8. & ſeq. Galleſ. de obligat. Cameral. Quæſt. 111. Tertio quæritur. Canar. de execut Inſtrum. Quæſtion. 11. num. 23. Trentacinq. variar. Reſol. lib. 2. cap. De execution. Reſol. 2 num. 1. & ſeq. Coler. de proceſ. par. 4. cap. 1, nu. 23. & ſeq. Roman. conſ. 42. Viſis quæ.*

Sed quia quę quiſq. dixit illorũ penitus nõ tollit excitatã contrarietatẽ, ideo cõſtituta affirmatiua regula ſubdã illi ampliationes & limitationes ex quibus ceſſabit omnis contrarias.

3 Ampl. præſertim ſi lex † diſponat, exequendam eſſe ſententiam concurrente aliqua qualitate, ſeu cauſa, vt puta ſi prolatæ fuerint tres conformes. *Clem. 1. de re Iudic. & dixi ſupra §.* 18.

Vel lapſum ſit tempus datum a lege vel ſtatuto ad dicendum de nullitate vt dixi §. *ſeq.*

4 Ampl. tam agendo quam † excipiendo *Ioſeph. de ſeſto tract. de inhibition. c. 1. §. 2. nu. 24. Caſt. conſ. 288 adprimum. lib. 1. num. 2. verſ. ſed poſtquam Crau conſ. 179. num. 4. Pariſ. conſ 95. lib. 1. nu. 36.* concludens non poſſe dici, nec principaliter nec incidenter *& dixi §. ſeq.*

5 Ampl. etiam ſi nullitas dicatur † cauſari ex manifeſta iniuſtitia. *l. ab eo C. quomod & quand Iud Brun. de Conſtit. §. Nullitas col. 9. in fin.*

Ampl. præſertim vbi allegatur nullitas quę cauſetur ex defectu ſolemnitatis cõſtitutæ a iure communi. *Papienſ. in form. libell. execut. ſent. §. ſapiens. num. 9. verſ. aut allegatur nullitás.*

Ampl. nec etiam dici de nullitate implorato iudicis officio. *Papienſ. in form. libel. execut. ſent. §. ſapiens nu.* 10.

Ampl. præſertim vbi vna nullitatis ſpeties tantum eſt à ſtatuto conceſſa exceptio. vt lata probat *Coler. de proceſ p. 4 cap. 1. num.* 38.

6 Limit. vbi nullitas † eſt euidens & notoria ſeu quæ reſultat ex facie ſeu inſpectione condemnatoriæ ſententiæ. *vt dixi ſupra §, 2. verſ. ampl etiam*, quod à ſtatuto quod tamen declaratur *ab Alex. in conſ. 105. ponderatis lib. 5. nu. 7* ſi nullitas pateat ex inſpectione ſententiæ, *Viuius deciſ. 220. ſtatutum nu. 2. Myſinger. obſeruat. 5. Centur. 6. n. 2. Coler. de proceſ. par 4. cap. 1. nu. 42.* vbi refert quæ faciunt notorium *& nu. 74. verſ. Decimo nu. 5. Oſaſc. deciſ. 142. ſupraſcript. nu. 33. & n 75. & ſeq.* pluribus refert plures exceptiones notorias, *Roman. conſ. 42. Viſis.*

7 Limit. vbi de nullitate † excipitur ex defectu iuriſdictionis, *vt dixi ſupra §. 3. ampliat 4 & ſeq. Scaccia de appel. Quæſt. 19. Remed. 1. concluſ. 4. nu. 59. à prin. & fin. Myſinger. obſer. 5. Quamuis Centur. 6. n. 8. Papienſ. in form. libel. execut. ſentent. §. ſapiens num 9. in prin. Coler. de proceſ par. 4. cap. 1. nu. 48. & ſeq.* vbi agit quid ſi defe-

ctus

ctus iuriſdictionis egeret altiori indagine Zabarel. Clem. 1. de ſent. & re iudic. n. 6.

8 Limit. vbi nullitas † arguitur ex capite defectus citationis, vt dixi ſupra §. 4. ampl. 4. Myſinger. obſer. 5. Quamuis Cent. 6. num. 4.

9 Limit. vbi nullitas deducitur † ex capite defectus mandati, tam eius in quem fuit prolata, quam pro eo, pro quo fuit pronuntiatum. vt dixi ſupra §. 5. ampl. 4.

10 Limit. in nullitate cauſata † ex repugnantia, ſeu perplexitate ipſius ſentētiæ Bald. & Angel. in l. tale pactum. §. qui prouocauit. ff. de pact. quos refert. & ſequitur Brun. de Conſtit. D. Nullitas. col. 3. verſ. Lex & ſtatutum. Limit. 1. Vant. de Nullit. cap. 4 nu. 56. Scaccia aliis relatis. de appel. Quæſt. 19. Remed. 1. concluſ. 4. nu. 57. Dec. cap. ex parte 2. de offic. delegat. n. 34. & ſeq. vbi comprobat. Myſinger. obſer. 5. Quamuis Centur. l. n. 5.

11 Limit. in nullitate † quæ cauſetur ex inobſeruantia alterius legis, vel ſtatuti. Brun. de Conſtit. §. Nullitas col. 6. verſ. 4. addendo procedere etiam ſi ſtatutum reiiciens nullitatem haberet clauſulam non obſtante quocumque alio ſtatuto, Vant. de Nullit. cap. 4. nu. 50. Scacc. de appellat. Quæſt. 19. Remed. concluſ. 4. nu. 59. verſ. ſub reſtringe ſeptimo. Puteus deciſ. 407. num 5. lib. 2. Papienſ. in form: libel. execut. ſent. §. ſapiens nu. 9. verſ. Aut allegatur defectus. Coler. de proceſ. par. 4. cap. 1. n. 45. & ſeq.

12 Limit. in nullitate cauſata † dolo partis forte corrumpentis, vel decipientis iudicem. Brun. de Conſtit. §. Nullitas, col. 7. verſ. ſeptimo. Scaccia de appellat. Quæſt. 19. Remed. 1. concluſ. 4. nu. 58.

13 Limit. in nullitate reſultante † ex ipſamet ſententia, vt puta per expreſſionem erroris in iure, vel in facto. Brun. de conſtit. §. Nullitas col. 7. verſ. Octauo. ſubdens col. 8. in prin. verſ. Aliquando, quid dicendum, ſi talis error arguatur ex relatione iudicis ad acta, idem repetens. col. 9. in fin. ſubdens col. 10. quid dicendum ſi in ſententia fuerint expreſſæ duæ cauſæ, quarum vna eſt vera, alia falſa. Scaccia non relato Brun. ſed aliis cumulatis. de appellat. Quæſt. 19. Remed. 1. concluſ. 4. n. 56. verſ. ſub reſtringe. Contard. de moment. poſſeſſ. Limit. 7. nu. 66. Alex. conſ. 105. pondedatis. lib. 5. num. 7. in fin. Rom. conſ. 42. Viſis nu. 3. verſ. Aliquando.

Limit. vbi executio eſt aliquo modo exceſſiua, quia ante tempus præfixum ſolutioni, vel vltra debitum ſit relaxata. Coler. de proceſſ. cap. 4. cap. 1. nu. 124.

14 Limit. in nullitate † quæ cauſatur ex inepto libello. Vant. de Nullit. cap. 4. n. 55. Brun. de Conſtit. §. Nullitas, verſ. Lex. & ſtatutum, Scaccia de appellat. Quæſt. 19. Remed. 1. concluſ. 4. nu. 56. in fin. Tuſc. 381. exceptionis. num. 20. Miſynger. obſeru. 5. Quamuis, Centur. 6. nu. 7.

Limit. vbi ſententia eſt nulla, quia non eſt cōformis libello: Ruin. conſ. 62. Diſcuſſo, lib. 5. n. 30.

Limit. in exceptione fundata in confeſſione partis. Myſinger. obſer. 5. Quamuis Centur. 6. nu. 6.

Limit. vbi nullitas cauſatur ex defectu perſonæ condemnati vel iudicis, qui condemnauit Rom. conſ. 42. Viſis n. 2. & nu. 3. relationes refert.

Limit. in exceptione deficientis ſolēnitatis inſtrumenti quo agitur, vt puta ſi excipiatur carere legitimo numero teſtium, vel non confectum à legittimo notario, vel non liquidum. Coler. de proceſſ. par. 4. cap. 1. num. 111. & ſeq. plurib. Galeſ. de obligat. Camer. Quæſt. 111. n. 4.

Limit. vbi tale ſtatutum fuit conditū, ab inferiore principis, quia cum contra legem ſuperioris non poſſit inferior ſtatuere, non impeditur reus vt exceptione ſibi lege ſuperioris conceſſa vtantur. Cap. per Venerabilem, qui fil. ſint legit. Coler. de proceſ. par. 4. c. 1. n. 122. relatis in c. ex parte 2. de offic. deleg. Fel. num. 6. Barbat. num. 20. & Dec. nu. 20. Alberic in l. quoties C. de precib. imp. offer. nu. 18. & Caſt. nu. 2. ſubdit tamen idem Coler. hanc limitationem non eſſe tutam, & mihi non diſplicet illius opinio arguendo a pacto ad ſtatutum.

Limit. in exceptione quæ probari poteſt incontinenti Coler. de proceſſ. par. 4. cap. 2. nu 1. & ſeq.

§. XX III.

§. XXIII.

SVMMMRIVM.

Deſenſio non poteſt penitus tolli. 1.

Excipiendi ius non poteſt penitus tolli, *& quare* 1. *&* 2.

Statutum præfigens tempus ad dicendum de nullitate eſt validum 4

de Nullitate agi non poteſt lapſo termino dato à ſtatuto ad agendum de illa. 2. *Contrarium ibid. ampl*.5.6.7.8.9.10.11.12.*Limit*. 13.14.15.16.17.22.

Lancellot.declaratur 11.

Nullitatis actione prohibita non eſt prohibita exceptio & è contra. 17.18.

1 SIcuti moderari non † autem pœnitus tolli deſenſio poteſt a lege *l. vt cum ff.de Iuſt.& iur*. ita & facultas excipiendi, quæ deſenſionis ſpecies eſt, non
2 poteſt penitus tolli, quia † mille iniquitates inde ſequerentur, vt conſiderat, *Vant de Nullit.cap.*4.*nu.*57.*verſ.& nempe*. Ideo ſi à ſtatuto conſtituatur dilatio infra quam Nullitas ſit deducenda, illa
3 elapſa † exequtioni mãdabitur ſententia nullitatis exceptione nõ obſtante. *Oſaſc. deciſ.*22.*num.*14. *Puteus deciſ.*407.*par.*2. *Alex. conſ.* 105.*ponderatis lib.*5.*nu.* 7.*& conſ.*225.*ponderatis lib.* 6.*nu.* 8.*relati à Scacc. de appellat.Quaeſt.*19.*Remed.*1. *concluſ.*4.*nu.*46.*& à Ruginel eod. tract.* §. 4. *cap.*2.*nu*. *& ſeq.& nu.*46.*Curt conſ.*288. *num.*2.*lib.*1. concludens tale ſtatutum
4 † eſſe validum, quamuis de iure communi non ſit præfixus aliquis terminus ad experiendum de nullitate, licet ſecus ſit ad appellandum. verum. *Natt.conſilio* 524. *num.*2. tenet ceſſare poſt triginta annos, addendo in Monte ferrato extare ſtatutum prefigens tempus dicẽdide nullitate. & idem teſtatur *Franc.Bec.cõſ.* 40.*num.*5.*& conſ.*99.*nu.*9. *& in Vrbe adeſt tale ſtatutum lib.*1. *cap.*191. *Brun. de Conſtit.* §. *Nullitas verſ. Item quaeritur. Gratian.deciſ.*151.*num.*6.*& ſeq.Theſaur. deciſ.*122.*nu.*2.*Caſal.* 163.*n.*36.*Lancel.de Attent.par.*2.*cap.*17.*n.*141.*Papien.in libel. exeeut:ſentent.* §. *ſapiens*.

Contrarium tenet ſi de nullitate excipiatur. *Oſaſc.deciſ.*142.*nu.*31. vbi declarat tale ſtatutum quomodo ſit intelligẽdum.

5 Ampl. etiam ſi nullitas eſſet euidens, patens, & manifeſta ex actorum lectura. † *Natta conſ.*120. *magnifice. nu.*15. eam afferẽs rationẽ, quia concurrit negligẽtia non vtentis beneficio ſtatuti. idem cenſuit *Rol. a Val. loquens de Mediolanẽſi ſtatuto*, præfigente terminum ad agendum vel excipiendum de nullitate. *conſ.* 83.*Videtur lib.*1 *n* 16. *verſ.Secundo. Contard.de moment.poſſeſſ Limit.*7.*nu.*67.*Pariſ.conſ.*95.*lib* 1 *num.*35.*Natt. conſ.*524. *nu.*2. *circa fin. Caſal.conſ.*263.*n.*36. *cum alijs relatis ſupra* §.1.*ampl.*4.*relati à Caſ. de Graſ.deciſ.*1.*de conſtit.nu.*8. *Lancel. de Attent.par.*2.*cap.*17.*nn.* 141.*Galganet. ad Stat.Vrb. lib.*1.*cap.*191.*col.*2*Surd.conſ.*247 *Cauetur.nu.*6.*& conſ.*354.*Peracuta nu.* 2. *Put deciſ.*378.*lib.*1. qui loquitur de Statuto Romano.

Contrarium tenet *Vant.de Nullit.c.*4 *num.*52. *&* 54. cum alijs relatis ſupra §. 1.*Ampl.*4.*& à Scaccia de appellat.q.*19. *Remed.*1 *concluſ.*4.*nu.*45.*verſ.Contrariũ à Caſ.de Graſ.deciſ.*1.*de Conſtit nu.*6. relati *à Galganet.ad Statut. Vrbis lib.*1.*cap.* 151 *col.*2.*in princ.*

Contrarietatem hanc indeciſam reliquit *Rota teſte Caſ.de Graſ.de conſtit.deciſ.*1.*n.*8.*in fin.*& conciliare late tentauit *Franc.cap.dilecto de appell nu* 146. *& ſeq. pluribus*, relatis pluribus nullitatum ſpeciebus, *Ruginel.do appellat.*§.4.*c.*2 *nu.*82 *verſ.Quid igitur & poſtremo Scaccia de appell.Quaeſt.*19.*Remed.*1.*concluſ* 4. *n.*45. *in fin.& *46.*& ſeq. Brun.de Conſt.* §.*Nullitas.col.*10.*in fin. verſ.& pro iuridica.Caſal.conſ* 263.*Dominus Marcus.nu.*371

Ego autem credo ceſſare omnem contrarietatem facta diſtinctione nullitatis euidentis, quæ nullam patiatur diſputationem, & quæ ſit diſputabilis, & ex quo capite objiciatur nullitas; vt colligo ex *Scaccia de appell. Quaeſt.* 19. *Remed.*1.*concluſ.*4.*num.*72. *& ex dictis ſup.* §. 1. 3. 4. *& ſeq.* Aliter etiam conciliari poteſt, diſtinguendo an ſtatutum ſimpliciter, vel penitus tollat nullitatem, vt priori

prioricaſu procedat contraria opinio, ſecundo autem, veraſit ampliatio. *Barbat.conſ.39.Cupio.lib.1.nu.9.*

6 Ampl. idem dicendum † vbi iudex ex cauſa præfigit terminum ad experiendum de nullitate. *Caſt. conſ. 298. nu. 2. in prin. lib. 1.*

7 Ampl. etiam vbi cæptum † eſt experiri de nullitate, & infra terminum cauſa nullitatis nõ fuit finita. *Caſt.conſ.288. lib. 1. nu.2. verſ. Sed poſtquam. & verſ. Cum enim. Scaccia. de appellat. quaſt.19. Remed.1. Concluſ.4.num.48. Galganet ad Stat.Vrbis.cap.191.lib.1.col.3.in prin.*

8 Ampl. vt tali caſu † nec egi nec excipi de nullitate poſſit. *Crauet.conſ.179 nu.4.* qui loquitur ſi à ſtatuto præfigatur terminus ad dicendum de nullitate, ſequitur. *Scaccia alijs additis. de appellat. quaſt. 19 Remed.1. Concluſ 4. nu. 46. vbi refert contradicentes. Brun. de Conſtit. §. Nullitas.col.10. verſ.Secundo. Contard. de moment. poſ. Limit. VII. nu. 67. circa prin. puteus deciſ. 407. part. 2.*

9 Ampl. præſertim vbi ſtatutum † prohibet lapſo termino præfixo dici de nullitate, tam agendo, quam excipiendo. *Scaccia. de appel. Quaſt.19. Remed.1. Concluſ.4.n 47.* vbi refert diſentientes. *Brun. de Conſtit. §. Nullitas. col.10. verſ.Primo.*

Ampl. etiam vbi à ſtatuto præfigitur terminus, & eo lapſo diſponit, quod lis & inſtan ia, pereat nam de nullitate excipi non poteſt Pu. *deciſ.407.part.2.*

Ampl. præſertim contra eum qui eſt auctor nullitatis. *Crauet. ad Statut. Ferrarienſ num 33. Ferret.conſ.155.num.6.in fin. & num.7. Lancel. de attentat. 2. part. cap. 4. in præfat. num. 102. Gonzal. ad Regul. VIII.* Cancel. *gloſ.27. num.36. & ſeq.* vbi refert plura ſimilia in quibus quis non vtitur beneficio ſibi conceſſo, ſi iſte ſuo facto fiat indignus.

Ampl. etiam ſi ſententia eſſet nulla ex defectu citationis. *Puteus loquens de Statuto Rom.deciſ.378 part.1.*

10 Ampl. etiam in ſententia † interlocutoria. *Alex conſ.50.col.1. & 2.lib.2. Caſ. de Graſ. deciſ. 9. de Conſtit. Galganet. ad Stat. Vrbis. l.b.1.cap.191. col. 3. verſ. An hoc ſtatutum.*

11 Ampl. etiam ſi excipiatur † de nullitate cauſata ex defectu iuriſdictionis *Lancel.de Attentat. part.2. cap. 17. num. 114.* cenſeo tamen hoc intelligendum, ſi iudex non penitus carebat iuriſdictione vt dixi. ſupra. §.20.*Limit.2.* vt colligitur ex *Scaccia de appellat Quaſt.19. Remed.1. Concluſ.5.num.50. & ſeq. & Ripa in l.4.5. condemnatum. ff. de re Iud. num.25. Galganet. ad Stat. Vrbis. lib.1. cap. 191. col. 3. Barbat. conſ.39. Capio. lib.1. num 9.* diſtinguendo an ſtatutum ſimpliciter, vel funditus tollat nullitatẽ, vt priori caſu ceſſet ampliatio, ſecundo autem ſecus.

Ampl. etiam ſi nullitas eſſet euidens, notoria & reſultaret ex actis *Surd. conſ. 260. Remedium. num.53 verſ Quantum.*

12 Ampl. etiam ſi nullitas † cauſata fuiſſet ex inobſeruantia formæ eiuſdem ſtatuti præfigentis terminum ad dicendum de nullitate. *Lancel. de Attent. part. 2 cap.17. num. 114. in prin. relati à Borgnin. deciſ.1. num.54. part.1. relati à Carl. de Graſ tract. de exception. cap.3. num.1. & ſeq.* vbi late agit. *addentes ad Rom. conſ. 244. num. 5. verſ. Contractus.*

13 Limita ijs omnibus caſibus † quibus limitaui dicta in antecedenti & proximo §.

14 Limit. vbi nullitas † cauſaretur quod ſententia ſit nulla, quia difformis petitioni: *Oſaſc. deciſ.142 num.32.*

15 Limit. vbi nullitas cauſatur † ex inobſeruantia formæ traditæ ab alio ſtatuto condito ab eiſdem ſtatuentibus, & regiſtrato in eodem volumine ſtatutorum. vt dixi ſupra præcedenti. §. *num. 11. Carol. de Graſ. Tract de except. cap. 3. num. 4. & ſeq. pluribus.* vbi latè probat. *Dec. cap. ex parte. 2. de offic. delegat. num. 41. addentes ad Rom. conſ. 244. pro num. 5. Foller. de Cenſib. §. Quæ quidem exequtio. num. 14. Tuſcus & ab illo relati* Concluſ. 381. *exceptionis. num. 17.* addendo talem exceptionem non cenſeri ſublatam à ſtatuto reijciente omnem exceptionem.

16 Limit. vbi nullitas † deducta poſt dilationem ſtatutariam, habet admixtum ſpolium. *Caſ. de Graſ. loquens de ſtatuto Vrbis. deciſ.1. de conſtit. addendo Rotam ſæpius ita iudicaſſe: Galganet. ad ſtat. Vrbis. lib.1. cap.191. col.2. in prin. verſ. Niſi forte.*

17 Limit.

Digitized by Google

17 Limit. vbi ſtatutum vtitur † verbis de-
notantibus prohiberi actionem, nam
tunc licebit de nullitate excipere, vt plu-
ribus cumulatis refert fuiſſe deciſum à
Rota *Contard.de Moment poſſeſ. Limit.7.*
18 *num.*68. addendo † idem dici ſi à ſtatuto
prohibeatur excipi de nullitate, quia non
eſt ſublata actio agendi de nullitate,
quod tamen *ex Franc.in cap.dilecto. de*
appel.num 151. late examinat & diſtinguit
Scaccia de appellat. Quæſt. 19. *Remed.* 1.
Concluſ. 4. *num.*54. & late pluribus rela-
tis concludit *Galganet.ad ſtat. Vrbis.lib.*1.
*cap.*191.*col.*2 *in fin.*
19 Et quia replicatio † ſequitur naturam
actionis, & replicatio fit ab eo à quo eſt
inſtituta actio. *l.*2. *§ replicationis. ff. de*
except. vbi Vlpianus inquit. *Replicatio-*
nes nihil aliud ſunt quam exceptiones, & à
parte actoris veniunt, Ideo neceſſariæ ſunt,
vt exceptiones excludant. Ideo quæ di-
cta ſunt de ſtatuto prohibente agi de
20 nullitate † ſunt repetēda in replicatione.
*Contard.de Momeno.poſſeſ. Limit.*7.*n.*69.
ſequitur Scaccia. *de appel. Quæſt.*19. *Re-*
*med.*1. *Concluſ* 4.*num* 55.*& ſeq.* addendo
21 replicationem † non ſequi naturam ex-
ceptionis quoad tempus. *& ideo ſtatuto*
*Vrbis lib.*1.*cap.*191. *in fin.* cauetur quod
poſt annum nec agi nec replicari poſſit
de nullitate.
22 Limit. vbi nullitas † eſſet euidens &
notoria. *Oſaſc.plures cumulans deciſ.*142.
*num.*33.

---

§. XXIIII.

SVMMMRIVM.

Renuntiare quiſque poteſt fauori. ſuo. 1.
Executio ſententiæ non retardatur ſi quis re-
nuntiat facultati diceudi de nullitate fa-
cto compromiſſo. 2. *ampl.*3. 7. *Limit.* 8. 9.
10. 11. 12. 13. 14. 15.
Renuntiatio ex interuallo eſt valida, vbi fa-
ctam continenti erat nulla. 15.
Renuntiatio tacita quando æqui polleat ex-
preſſæ. 4. 5.
Sententiæ executio fit vi pacti, vbi partes con-
ſenſerunt in eum qui non erat iudex. 7.

1 COmmune & indubitatum eſt aſ-
ſumptum, quod quiſque poteſt
† fauori ſuo renuntiare. *l. ſi quis in con-*
ſcribendo. C.de pact. l.poteſt. ff. ad leg.fal-
cid. ideo ſi quis moto iuditio, vel com-
promittendo renuntiet facultati agendi
vel excipiendi, de nullitate, nullatenus
2 retardabitur ſententiæ exequtio, † ſi re-
nuntians vellit deinde dicere ſententiam
nullam. *Ripa. alijs cumulatis. in l.* 4.
*§.condemnatum.ff.de re Iud num.*19.*Lan-*
cel.de Attentat. part. 2.*cap.*17.*num.*137.
*Felin.in cap.de cauſis. de offic. deleg.nu.*7.
Scaccia. de appellat. Quæſt 19. *Remed.*1.
*Concluſ.*4.*num.*8. *& ſeq. vbi idem dicit* ſi
agatur de obligatione Cam: *Zacbias ad*
*Galleſ.de obligat.*Camer.*Quæſt* 3.*num.*16.
3 Ampl. etiam vbi quis tacite † renun-
tiauit. *Caſt.*288. *lib.*1.*num.*2. *in fin.Lan-*
*cel.de Attent.part.*2.*cap.*17.*num.*138. *&*
ſeq. exemplum referens, ſi quis intra
terminum datum à ſtatuto ad dicendum
de nullitate, de illa non excipiat, vel
agat, quod cenſeatur illi renuntiaſſe.
*Scaccia. de appellat. Quæſt.*19. *Remed.* 1.
*Concluſ.*5.*num.*11. *Caſal. conſ.*201. *exiſti-*
*mo.num.*8.*circa med.& conſ.* 202. *monia-*
*les.num.*18.*& conſ.*263.*num.*36.
4 Intelligas tamen quæ dixi de tacita
† renunciatione, ſi actus geſtus, vel o-
miſſus eſt incompatibilis, nec ex eo alia
coniectura capi poteſt, quam renuntia-
tionis. *Alex.conſ* 33.*col.*3. *verſ.Quinimo*
ſi dicatur, lib. 5. *cum alijs cumulatis à*
*Veral.deciſ.*309.*nu.*4.*part.*1.*Surd.conſ.*35.
*num.*2: & renunciatio fuit facta ab eo
5 † qui poterat renuntiare, quare ſi tutor,
curator, procurator, ſine ſpetiali man-
dato, prælatus, & ſimiles gerentes me-
diate vel immediate aliena negotia, re-
nuntient tacite facultati dicendi de nul-
litate, inanis erit talis renunciatio. *Me-*
noc.præſumpt 41.*lib.*6.*num.*7.*& ſeq. Ber-*
trand loquens de eo qui coram iudice à quo
appellauerat, comparuit, & inſtetit, vt
reuocaret ſuſpenſionem. *conſ.*84.*Quam-*
*uis.lib.*1.*part.*1.*num* 1.*&* 2.addendo præ-
ſertim † procedere ſi idem iudex non
admiſit inſtantiam ſibi factam.
7 Ampl. præſertim † vbi renunciatio eſt
iurata. *Ripa. in l.*4 *§.condemnatum. ff.*
*de re Iud.num.*24.*circa fin.* ſubdens quod

licet

licet pacto priuatorum non detur iuriſdictio. *l priuatorum:C.de iuriſd.omn.Iud.* tamen ſententia mandabitur exequtioni ex vi pacti. *Ripam ſequitur Scaccia. de appellat. Quæſt 19. num.47. verſ.Contrarium. ampliat.* etiã ſi nullitas cauſata eſſet ex defectu iuriſdictionis, licet circa iſtud prius retuliſſet diſentientes.

8 Limit. vbi nullitas † apparet ex ipſamet ſententia. *vt dixi ſupra. §.6. & 9.22. Limit 8. & voluerunt Fel. cap. de cauſis. de offic. de leg. num. 7. verſ Fallit* primo quem ſequuntur. *Lancel.de Attent part.2. cap.17.nu.142.Scaccia de appellat. Quæſt. 19.Remed.1. Concluſ.5. num.12. verſ Primus.*

9 Limit. vbi nullitas † cauſaretur ex perplexitate, ſeu contrarietate eiuſdem ſententiæ. *vt dixi ſupra. §. 22. Limit. 5.* & ita in caſu noſtro voluit *Fel.in cap de cauſis. de offic.deleg.num.7.Verſ Secundo. quem ſequuntur Lancel.de Attent. part.2. cap.17.nu.143.Scaccia.de appel. Quæſt. 19. Remed 1.Concluſ.5.num.12. verſ Secundus.*

10 Limit. vbi nullitas † cauſatur dolo aduerſarij. *vt dixi. §.22. Limit.7. & voluit Fel.in cap.de cauſis. de offic.deleg. num.7. verſ.Tertio. quem ſequuntur Lancel. de Attent.part.2.cap.17. num. 144. Scac. de appellat. Quæſt.19. Remed. 1. Concluſ. 5. num.12.verſ.Tertius.*

11 Limit. vbi nullitas cauſatur † dolo iudicis, qui per ſordes tulit ſententiam *vt dixi.§.22.Limit.7. & dixit Scaccia. de appellat. Quæſt. 19. Remed. 1. Concluſ. 5. num.12.Verſ.Tertius.*

12 Limit. vbi nullitas cauſatur † ex incompetentia iudicis. *Fel. cap.de cauſis. de offic.deleg.num.7. verſ. Quarto. quem ſequitur Lancel.de Attent. part. 2. cap. 17. num.145. ſeu ex defectu iuriſdictionis vt inquit Scaccia. de appellat. Quæſt. 19. Remed.1.Concluſ.5.num.12 verſ.Quartus. & dixi ſupra. §.3.*

13 Limit. in quacunque alia † exceptione legitima. *Dec. cap. ex parte.2.de offic. delegat.* concludens promittentem nullam opponere exceptionem, intelligi de malitioſa exceptione, non autem de legitima.

14 Limit. vbi fuit renuntiatum per pactum. *Bal. & Angel. in* [illegible] *pactum. §.qui prouocauit. ff de pact.* quos refert & ſequitur Præpoſitus. *in cap. Dilecto. 63. de appel. num. 84. verſ.in contrarium, vbi præterea reſpondet obiectis.*

Limit. vbi quis renuntiauit in eodem inſtrumento vel in continenti poſt contractum, ſecus ſi ex interuallo. *Couar. var.Reſol.lib.2.cap.4. num.3. Fuenut. de moment.temp.cap.21.num.12.in fin.*

§. XXV.

SVMMARIVM:

Facta pendente excuſſione exceptionis nullitatis reuocantur tamquam attentata 1. & quare.2.ampl.3.4.5.6.8.9.10.11.

Inhibitio iudicis delegati conſideranda qualiter ſit concepta. 5.

Nullitatis quæſtio quando ſit deſerta, ſi fuerit deſerta cauſa appellationis.7.

1 CAeteris priuilegijs datis actioni, vel exequtioni nullitatis, illud addendum cenſeo, vt beneficio † attentatotum reuocentur quæcunque ſunt facta pendente excuſſione exceptionis, vel actionis quæ fuerit ex capita nullitatis oppoſita, vel intentata. *l.4. §.condemnatum.ff.de re Iud.l.ſi prætor.§.Marcellus. ff. de iudic. Didac. pract. Quæſt. cap. 24. num.6.Vtuius opin. 197. Nullitas verſ.Secundus.* qui teſtantur de communi. *Lancelot.de attent.part.2. cap.17. num.45. & ſeq.* 2 vbi eam affert rationem quia † dum de iuribus contendentium diſceptatur, non eſt à Collitigante inferendum præiuditium aliquod, & æquè offenditur, vt ego addo, iudicantis maieſtas, ſi fiat ſententiæ exequtio pendente cauſa nullitatis, ſicut offenditur pendente appellatione.

3 Ampl. etiam † ſi exequtio fuit facta tantum quoad poſſeſſionem *Afflic deciſ 131. Quidam num.1.& ſeq. & ibidem Verſil. refert pluries ita fuiſſe iudicatum.*

4 Ampliatur præſertim vbi Iudex † nullitatis inhibuiſſet *Natt.conſ.217. agrotaui*

*num.,.verſ.tertio Dec.conſ.*103. *in cauſa in prin. Lancel. de attent. part.* 2. *cap.* 17. *num.*66. *& ſeq. addendo num.* 68. proce-
5 dere † etiã vbi cauſa nullitatis fuit principaliter mota, & inhibitio fuiſſet conceſſa à ſuperiore eius, qui tulit ſententiam, quæ accuſatur de nullitate. & hæc ſint dicta ſi iudex nullitatis ſit ordinarius.

Nam ſi fuerit delegatus, conſiderandus erit tenor reſcripti, & quibus clauſulis ſit data illi iuriſdictio cognoſcendi de nullitate, an cum clauſula ſi quid exequendum, vel prout de iure, vel ſine retardatione vlterioris exequtionis, vel ſine præiudicio legitimæ exequtionis, vel trium conformium & ſimilibus. vt aduertit *Lancel. de Attentat.part.*2. *c.*17. *num.*65. *cum quinq.ſeq.&* 182. *& ſeq.*

6 Ampl. etiam vbi nullitas † fuit deducta principaliter, ſed per viam appellationis. *cap.exhibita. de Iudic. cap. ſuper quæſticnum. de offic. deleg. Lancel. de Attentat.part.*2.*cap.*17.*num.*70.*& ſeq.plurib. Contard.de moment.poſſeſ. Limit.*7. *nu.*2.
7 *& ſeq.* qui ambo examinant † quando deſerta inſtantia cauſæ appellationis, ſit etiam deſerta nullitatis quæſtio.

8 Ampl. ijs omnibus caſibus † quibus facta exequtio non poteſt retractari, quos congeſſi *ſupra*. §. 9. nam eiſdem caſibus dicuntur commiſſa attentata, & priuilegio attentatorum reuocanda, quæ fuere facta. *Lancel. de Attentat.part.*2. *cap.*174.79. ac etiam ijs omnibus caſibus quibus intentata actione nullitatis principaliter, retardatur exequtio, *quos congeſſi ſupra.* §.19.

9 Ampl. præſertim ſi de ſtylo † Curiæ vbi agitur de Nullitate, ſolet ſuperſederi; vt Florentiæ, teſte *Caſt. in l.*4 §.*condemnatum. ff. de re Iud & in auth. Quæ ſupplicatio. C.de pracib.Imp.offic. Lancellot.de Attentat.part.*2.*cap.*17. *num.*87.90. *&* 91. *&* 148. *& ſeq.*

10 Ampl. vbi cauſa nullitatis † fuit ſimpliciter commiſſa à principe. *Lancel. de Attentat.part.*2.*cap.*17.*num.*97.*vbi late probat.*

11 Ampl. præſertim vbi nullitas † fuit oppoſita à tertio. *Lancel.de Attentat.part.*2. *cap.*17.*num.*117.*& ſeq.*

12 Limit. vbi exequtio † fuit facta in vim trium conformium, nam cum non liceat dicere de nullitate, niſi poſt quã fuerint illæ exequiæ. *Clem.* 1. *de re Iud. & dixi ſupra*. §.18. nullatenus illarum exequtio reuocari poteſt remedio Attentatorum. *Lancel.de Attent.par.* 2. *cap.* 17. *num.*123.

13 Limit. vbi non fuit † in inſtantia nullitatis, ſimul iuſtificata appellatio. *Lancel. de Attentat.part.*2.*cap.*17.*num.*78.

14 Limit. vbi agitur de ijs quæ † fuere exequta vigore ſententię interlocutoriæ, nam cum per illam non cauſentur attentata, ita non eſt agendum, de illorum reuocatione. *Lancel.de Attentat. part.*2. *cap.*17.*num.*96.

15 Limit. vbi ſtatuto † vel reſcripto principis diſponitur, vt fiat ſententiæ exequtio, non obſtante nullitate. *Lancel. de Attent.part.*2. *cap.*17. *num.*114. *&* 152. *& ſeq.Burſat. conſ.*74. *num.* 109. *circa fin. & dixi.* §.22.

---

§. XXVI.

SVMMARIVM.

Nullitas quando dicatur incidenter oppoſita. 1.11.12.13.14.15.16.17.18. *an illa probata ſit ſuper ea pronunciandum.*2.5.6.7.10.

Exceptione non probata fertur ſententia contra excipientem, 3.

Actor & reus procedunt ad paria. 9.

Exceptione emergente pendente lite eſt ſuper illa pronuntiandum, alias ſententia lata in principali eſt nulla. 8.

Exceptio quando dicatur reiecta per proceſſum ad vlteriora. 9.

Replicatio ſequitur naturam actionis contra quam illa ſit. 19.*Limit.*21.

Nullitatis exceptione prohibita an ſit prohibita replicatio. 20.

MOnui hoc duodecimo Cap.*n.* 20. quod idem ſit excipere de nullitate, quod incidenter, non autem principaliter agere de nullitate. ſed quia ſermo iſte aliquam habet obſcuritatem, ne quid operi meo deſit, & obſcura fiant

clara

clara. Agam hoc §.quando nullitas di-
catur incidenter propoſita. Qui effectus
ex tali propoſitione ſequantur, & in-
quibus differat nullitas incidenter pro-
poſita, à nullitate principaliter in iudi-
cium deducta. & quando nullitas dica-
tur principaliter oppoſita; & quis ſit
competens iudex nullitatis.

1 Primo itaque nullitas † dicitur inci-
denter oppoſita, & de illa tamquam de
incidenti aliquo cognitum, ſi reus con-
uentus ex aliquo contractu, ſcriptis, vel
ſine ſcriptis celebrato, teſtamento, vel
codicillis, ſententia quæ aſſeratur tran-
ſiſſe in iudicatum, & quo vis alio titulo
ad aliquid dandum, præſtandum, tra-
dendum, faciendum, ſoluendumue, &
ille excipiat contractum, eſſe nullum, vel
ratione perſonarum, quæ dicuntur con-
traxiſſe, vel ratione rei de qua fuit con-
tractum, vel ratione ſolemnium adhi-
bendorum à contrahentibus, teſtamen-
tum vel codicillos fuiſſe pronuntiata, vel
pronuntianda non mereri executionem,
vel ratione perſonæ, quæ illud condidit,
vel quia in illis deficiunt neceſſariæ ſo-
lemnitates, & ſententiam de cuius exe-
cutione tractatur, corruere, vel ratio-
ne iudicantis, qui non poterat tunc eſſe
iudex, quia minor annorum decem &
ſeptem. *l.quidam conſulebant. ff. de re iu-
dicat.* cæcus, mutus, ſurdus, vel aliam
patiens infirmitatem, quæ illum à iudi-
cando arceat, vt late proſequitur *Capra
Regul. 20. congrue*, vel quia lata ab in-
competenti iudice, quod accidere poteſt
multis modis, vt tradunt Doctores. *in
Rub. de foro compet. & in Rub. ſi à non-
competent. iudice iudic. fueris.* & ideo con-
tractum, teſtamentum, codicillos, & ſen-
tentiam caſſandum, abolendum, & ſen-
tentiam reuocandam fore & eſſe, vel
idem reus inſtet à petitis abſolui non ob-
ſtante allegato contractu vel teſtamen-
to, codicillis, vel ſententia exhibita.

2 Probata itaque exceptione incidenter
oppoſita † an ſit ſuper illa pronuntian-
dum, an obſtet, vel non obſtet, ſicuti
enim actore non probante, reus abſol-
uitur, etiam ſi ad ſuam defenſionem ni-
hil præſtiterit, *l.qui accuſare. C.de edend.*
3 ita fertur † ſententia ad fauorem actoris,
vbi reus excipiens oppoſitam non pro-
bat exceptionem. *Mantic. decis. 3. ex
penſionibus num.7.Pacian. de probat. lib.1.
cap.7. proponentem. num.41. Feder. Pruc-
man.con.45 Quærebas.num.1. & ſeq.* non
enim conſtituenda eſt differentia inter
4 actorem † & reum in iuſtificanda ſua-
intentione. *l.1. ff. de except. Rol. à Val.
conſ.13. lib.3. num* 65. Non conueniunt
5 Doctores † tres enim *à Bart.in l. 1. C. de
ordin.iudic.num.5. & 6. & in l.4.* C.*de di-
lat. num.3. & 4.* longam affert diſtinctio-
nem, an ſententia ſit nulla, vbi iudex o-
miſſit pronuntiare ſuper incidenti. *Fel.
in cap ſuborta.21.de re Iud.n 5.Limit.2.ſe-
quendo Bart.quem ipſe non refert. in d.l.1:
num.5.verſ.Tertia.C.de ordin. cognit.* fa-
6 cta diſtinctione † an quod opponitur ſit
incidens habens cauſam vetuſtiorem, an-
te iudicium, & de illo non pronuntiatur
ſed procedendo ad vlteriora talis proceſ-
ſus habet vim pronunciationis exceptio-
nem non obſtare vt inquit *Bart. d. l. 4.*
7 *num.*4. Vel eſt emergens, † ideſt, quod
iudicio pendente emergit, & ſuper illo
pronuntiatur, alias ſententia ferenda-
8 † in negotio principali eſſet nulla. *Van-
tius autem, qui* examinando materiam
nullitatis actorum in iudicio, debebat
late hanc difficultatem explicare, non-
facta diſtinctione, an oppoſita exceptio
ſit clara, vel dubia, abſolute concludit,
per proceſſum, & non proceſſum ad vlte-
riora, apparere ſaltem tacite, factam eſſe
ſuper incidenti exceptione pronũtiatio.
Tract.de Nullit.ca.6.Nullitas altero.n.40.
9 *& ſeq.* Quando autem oppoſita † exce-
ptio, per proceſſum ad vlteriora videa-
tur reiecta examinat *Gabriel. De exce-
ption.Concluſ.1.& diſtinguunt Bal.in l. 4.
C.de dilat.num.3.& 4 & in cap.ex parte.
2.de appellat.num.12.& ſeq.Put.decis.388.
in vna. lib.3.num.5. & ſeq. Alex.in l.rei
iudicata.§ ſi in iudicio. ff ſol.mat.num.5.
verſ.Nec ſecundum.*

10 Si tamen reus qui incidenter † exce-
pit ad elidendam actoris intentionem-,
inſtaret pro abſolutione, & oppoſita ex-
ceptio tangeret negotium principale-,
non autem, quæ eſſent extra illud, rece-
dendum cenſeo ab opinione *Bart. Felin.
& Vantij*, & debere iudicem pronuntia-

re ſuper negotio principali, quia nihil aliud ſupereſt, ſuper quo procedatur, & ideo ferenda ſententia cum clauſula, ſtante oppoſita exceptione, & idem dicendum ad fauorem actoris, ſi oppoſita exceptio non eſſet releuans, ſeu non obſtaret. *Gabriel. de exception. Concluſ. 1. num.3.& 4. Papienſ. in form. libel. appel. à ſentent. diffinitiua. §. Fuiſſe & eſſe nullum num.8.*

11 Secundo exceptio nullitatis † dicitur incidenter oppoſita, ſi de illa nulla facta mentione expreſſa, tacite, & ex vi verborum, quibus vſus eſt reus, virtualiter comprehenditur in appellatione interpoſita, *Bart. in l. ſi expreſſim. 19. ff. de appellat. num.3. verſ. Nec obſt. Cagnol. in l. 2. C. de pact. inter. empt. & vend. num. 279. verſ. Item nullitas. Contard. in l. vnic. C. ſi de moment. poſſeſ. Limit. ſeptima. num. 5. Vantius de Nullitat. Cap. 6. Nullitas altero. num. 78.*

12 Tertio exceptio nullitatis † dicitur incidenter oppoſita, ſi opponatur per modum cauſæ, veluti ſi is in quem lata eſt ſententia, petat à iudice illam reformari, quia eſt nulla, *Prapoſitus. in cap. Dilecto. 63. de appellat. num. 63. verſ. Aut nullitas. Contard. de momentan. poſſeſ. quæſt. 15 num. 25 & ſeq. & Limit. 7. num. 9. in fin.*

13 Quarto nullitas dicitur † incidenter oppoſita, ſi illa opponatur via appellationis. *But. in cap. exhibita. 19. de iudic. num. 16.*

14 Quinto nullitas dicitur † incidenter oppoſita, quoties quis dicit ſententiam nullam eſſe, & ſi qua ſit appellat, *gloſ. final. in fin. in l. 1. C. quando prouocar. non eſt neces. & ibidem. Angel. & Sal. Lanfranc. in cap. Quoniam contra. de probat. cap. 10. De interlocutorijs Hic tractabimus num. 45. verſ. Aduertendum. Papienſ. in form. libel. appel. à Diffinit. §. fuiſſe & eſſe. nu. 3. verſ. ſecundum commun. opin.*

Contrarium, ſed quod ſit intentata nullitas principaliter. tenent *Bart. Imol. Ancar. Iaſ. & alij teſtantes de communi, relati à Couar. practic. Quæſt. cap. 24. Hactenus num. 6. verſ. eſt igitur.*

15 Sexto nullitas dicitur † in iudicio propoſita, ac de ea tamquam de incidenti, & ſecundario cognitum, ſi à iudice petitum fuerit, quod caſſata, ſeu declarato primam ſententiam eſſe nullam, iterum in negotio principali pronuntietur, & prolata ſententia reformetur, nam quia incidenter cognoſcendum eſt de nullitate, & principaliter de iuſtitia cauſæ, nullitas dicitur oppoſita incidenter. *l. 4. l. abſentem. C. de accuſat. l. ſi de proprietate. C. ſi à non compet iud. cap. ad probandum cap. cum. I. & A. de re iudicat. Vantius. de nullit. cap. 6 nullitas altero. num 17,*

16 Septimo nullitas dicitur incidenter † deducta, ſi ſimpliciter commiſſa cauſa appellationis, iudex examinando iuſtitiam cauſæ, cognouit etiam de nullitate ſententiæ latæ, & illam, tam quoad nullitatem, quam quoad iniuſtitiam reformauit. *l. Carmelia pia. ff. de iur. pat. l. quædam mulier ff. familiæ hereiſ. l. ſi is quem. C. de liberal cauſ. per qua iura, relato Bart. Alex. & alijs firmat Vantius de Nullit. cap. 6. nullitas altero num. 18.*

17 Octauo nullitas dicitur incidẽter † deducta, quando per viam exceptionis, ſeu replicationis deducitur in iudicio ad elidendam actoris intentionem *Vantius. de nullit. cap. 6. nullitas altero. n. 20.* exemplum referens ſi fide iuſſor mulieris excipiat de nullitate eius, pro qua ſe obligauit, beneficio Velleiani. Vel petente filio paternam hæreditatem ab inteſtato, excipiat contra ſcriptum hæredem de nullitate teſtamenti, quia fuit præteritus.

18 Nono nullitas dicitur † incidenter deducta, vbi excipitur de nullitate apparenti ex eiſdem actis, quibus ſententia dicitur prolata. *Affiic. deciſ. 283. Dia & c. num. 2. in prin. quem ſequitur Vantius. de nullit. cap. 6. Nullitas altero. num. 22. & cap. 3. Hac eſt. num. 13. verſ. Tali caſu.*

§. XXVII.

SVMMARIVM.

Nullitatis exceptione oppoſita incidẽter retardatur executio ſententiæ. 1. *poteſt de illa iterum cognoſci etiam quod ſummarie fuerit de illa cognitum.* 8. *Limit.* 9. *iudex in-*

in:ompetens poteſt de illa cognoſcere. 11.
Nullitatis exceptione principaliter oppoſita non retardatur executio ſententiæ & quare 2.3 *ampl.*4.*Limit.*5.6.
Iuriſdictio extenditur ratione incidentis. 12.
Clauſulæ refectis expenſis virtus. 7.
Res iudicata vt obſtet, quæ requirantur. 10.

EFfectus autem plures ſequuntur à
nullitate incidenter oppoſita, qui
non ſequuntur ſi illa fuerit principaliter
in iudicium deducta. nam quouis modo
nullitas incidenter opponatur, impeditur
ſententiæ executio. *Bal. loquens de nulli-*
tate liquida vel quæ incontinenti liquida-
ri poteſt. in l. ab executione. C. quorum ap-
pel. non recip. num. 8. *Alex. conſ.* 33. *Viſo*
themate. num. 9. concludens ſi nullitas
1 † incontinenti per inſpectionem actorũ
probatur, quia incidenter dicitur oppo-
ſita, vt dicebam §. *antecedenti. verſ. primo*
& verſ. Nono. retardari ſententiæ exe-
cutionem. *Lanfranc. in cap. quoniam con-*
tra. de probat. §. exceptiones. num. 8. *in*
prin. Iaſ. in l. ſi ſe non obtulit. §. condemnatũ.
ff. de re Iud. num. 15. *verſ. Tenet contra-*
rium. Rota deciſ. 5. *fuit dubitatum. vt lite*
conteſt. in nou. num. 2. *&* 3. *Vant. de nullit.*
cap. 6. *Nullitas altero. num.* 32. *vbi plures*
2 *refert.* Secus ſi nullitas † proponatur a-
gendo, nam non impeditur ſententiæ
executio. vt pluribus probat *Vant. dicto*
cap. 6. *num.* 29. *Intriol. deciſ.* 11. *Donna.*
num. 9. & latius ſum proſequtus. *ſupra.*
3 §. 19. & ratio † diuerſitatis eſt, quia cum
vbi nullitas principaliter opponitur, ſit
præmittendus libellus, & ſeruandæ ſo-
lemnitates, quæ in iudicio ordinario,
ſunt obſeruandæ de iure communi, vel
ex ſtatuto, vel ſtylo Curiæ, vbi illa pro-
ponitur, & ſit ferenda ſententia, an illa
adſit, vel non adſit, ſi iudex propoſita
nullitate impediret executionem, fieret
executio ſententiæ quæ adhuc non fuit
prolata, & nimis propere iudex proce-
deret. *l.* 1. *C. de execut. rer. iudic.* Quare
ſalua remanente cauſa nullitatis fiet ſen-
tentiæ executio. *auth. quæ ſupplicatio. C.*
de precib. imperat. offer.
4 Etiam quod iudex coram † quo pen-
det cauſa nullitatis principaliter oppoſi-
tæ, inhibuiſſet. *Vantius. de nullit. cap.* 6.
nullita altero. num. 30. cuius dicta cenſeo
vera, ſi is fuerit ordinarius, & cauſæ nul-
5 litatis oppoſitæ † eſſet competens iudex,
& nullitas egeret altiori indagine, ſecus
ſi probetur, vel probari poteſt in conti-
nẽti, nã poterit inhibere, *vt deciſum fuiſſe*
à Cam. Imperij refert Myſinger. Obſer. 64.
Sed circa. Centur. 4. Si vero fuerit dele-
gatus principis, qui eſt ſolutus legibus,
præſertim iuris poſitiui. *l. princeps. ff. de*
legib. & ad ſuum libitum illud tollere.
6 *cap.* 1. *de conſtit. in ſext.* Ideo poteſt † inſfla-
re ſpiritum vitæ, inſtantiæ deſertæ. *Rol.*
à Val. conſ. 94. *præſupoſita. num.* 31. *lib.* 1.
Capic. deciſ. 165. addendo talem inſuffla-
tionem fieri poſſe pluries, etiam parte
non citata. cauendum erit, qua formula
ſeu reſcripto ſit commiſſa cauſa nullita-
7 tis, † veluti, Refectis expenſis. nam quia
ſub conditione eſt data iuriſdictio, &
præſcripta iudici forma qualiter proce-
dat in cauſa. *Veral. deciſ.* 150. *commiſſio:*
num. 1. *& ſeq. part.* 1. non poterit delega-
tus iudex quidquam in cauſa decernere,
niſi refectis expenſis, ad quorum com-
putum, ſi is qui reſcriptum obtinuit, fa-
tendo ſe illarum debitorem, deponat iu-
lium vnum, cum oblatione, proteſta-
tione, & fideiuſſione ſoluendi reſiduum,
ſi de illo apparebit, poterit iudex de nul-
8 litate cognoſcere † ſi non agatur de ſpo-
lio, vel attentatis, in quibus ſi reſcriptum
fuerit, cum dicta clauſula, non auditur,
qui vellit ad vlteriora procedere, niſi re-
fectis expenſis liquidis, & illiquidis &
purgato ſpolio vſque ad obolum tàm
quoad fructus, quam quoad expenſas
Veral. deciſ. 27. *put. deciſ.* 193. *In vna Oue-*
ten. lib. 1. *Achil. deciſ.* 17. *&* 19. *de reſtit. ſpol.*
Surd. conſ. 28. *n.* 30. *Natta ad Alex. conſ.* 94
riſis. lib. 5. *num.* 15. *verſ. Conuentus.* cum
alijs congeſtis in meis Collectaneis. *ad*
Cap. redintegranda. 3. 9. 1.
9 Secundo ſi nullitas fuerit incidenter
oppoſita † etiam quod de ea fuerit ſum-
marie cognitum, non eſt excluſus exci-
piens, quin iterum ordinario iudicio, de
illa experiri poſſit. *l. à diuo pio. §. ſi ſuper*
rebus. ff. de re Iud. l. penul. ff. de his qui ſunt
ſui vel alien. iur. Bart. in l. qui Romæ.
§. duo fratres. ff de verb. obligat. in quinta
opp. cum alijs allegatis per Vant. de nullit.
cap. 6-

Digitized by Google

cap.6. nullitas altero. num.37. Intriol. de-
10 *ciſ.11. Donna num.10.* Quod tamen † Limita ſi ſententia lata in iudicio in quo de nullitate fuit incidenter oppoſitum, & cognitum, tranſiſſet in iudicatum, & obſtaret res iudicata *vel fuiſſet plene cognitum de nullitate, vel pronuntiatum ſuper exceptione ex cauſa quæ actionem tangat Fel cap. ſuborta. de appel. num.3. in fin. & num.2. in prin. Dec. conſ.96. Viſo puncto num.1. & 2. verſ. Sed poſtea.* ſub-
11 dens tria requiri, vt res iudicata † obſtet, nempe, quod idem petatur, quod eadem ſit cauſa petendi, & quod ſit eadem perſonarum conditio; plura enim operatur res iudicata, de quibus dixi in meis Collectaneis. *ad l. res iudicata. ff. de regul. iur.*

12 Tertius effectus ſequitur † ex propoſitione nullitatis incidenter oppoſitæ, vt inferior iudex, & qui alias erat incompetens, poſſit de illa cognoſcere, ſecus ſi de illa principaliter agatur. *Ruin. conſ. 61. in Lite. lib.5. nu.17. verſ. Non obſt.* concludens, Imperatorē potuiſſe mandare iudici layco vt cognoſceret incidenter de cauſa nullitatis ſententiæ iudicis eccleſiaſtici per modum facti, & non iuris, quia ratione incidentis augetur, ſeu ex-
13 tenditur † iuriſdictio. *l. nullum. verſ. Data cun. tit. C. de teſtib. l. ſed & loci. §. ſi dicatur. ff. fin. regund. Iaſ. l.1. § fin. ff. de offic. eius. num.7. verſ pro ea parte. Caſt. l.3. C. de iud. num.8. Surd. conſ. 266. num.18. circa fin.*

---

§. XXVIII.

SVMMMRIVM.

Nullitas propoſita incidenter differt à propoſita principaliter. 1.2.4.5.6.8.9.10.

Actus quando dicatur ipſo iure nullus, vel per ſententiam annullandus. 3.

Nullitas manifeſta ſtatim perimit agentis intentionem. 7.

Nullitas an ſimul deduci poſsit cum cauſa appellationis, & an eodem proceſſu terminari. 13.

1 Differt autem in pluribus nullitas † principaliter oppoſita, à nullitate incidenter in iudicium deducta. nam ſi principaliter, opus eſt iudicium inchoare, a libello in illo exprimere caput nullitatis petereque ſententiam pronuntiari nullam ex expreſſo capite. *Vant. de nullit cap.6. num 94. & ſeq. Intriol. deciſ.11. Donna num.7. Zabarel. Clem 1. de re iudic. num.14.* & in proceſſu obſeruare omnes ſolemnitates dilationes, quas ius commune vel ſtatutum loci iudicij, obſeruari mandat, vel de ſtylo eiuſdem Curiæ obſeruari ſolent, ferēda eſt ſententia, iuxta petitionem actoris, ſi probauit alegatam nullitatem, facta diſtinctione, an actus, vel ſententia de cuius nullitate agitur ſit nullus ipſo iure, vel ope exceptionis, & per ſententiam reſcindendus, fertur ſententia diuerſa formula, nam ſi actus, vel ſententia eſt ipſo iure nulla, iudex pronuntiabit iuxta petitionem actoris, quod caſſanda ſit ſententia, & illam, caſſat, non facta mentione nullitatis, ſi vero actus, vel ſententia ſit nulla, ope exceptionis, & per ſententiam annullanda, tunc facta mentione nullitatis, actus, vel ſententia pronuntiabitur nullus, & inualidus, & aliis verbis æquipollentibus, vt tradit *Vant. de nullit. cap.6. nullitas altero. num.46. & 47. & num.56 & ſeq. & num.84 & 86.*

2 Si autem incidenter † opponatur nullitas, non eſt opus libello, nec fertur ſententia, ſed tantum exprimere quod ſententia, vel actus de cuius executione agitur, ſit nullus, ex defectu citationis, vel alio defectu, etiam reſpectu contendentium, ac etiam iudicis. *vt dixi ſupra. §.26. verſ primo. num.1. Intriol. deciſ.11. Donna. n.7. Vant. d. c.6. n.40. & ſeq.* Quan-
3 do autem † actus ſit ipſo iure nullus, vel per ſententiam annullandus, late declarat *Vant. d. cap.6. num.48. & ſeq. plurib.*

4 Secundo ſententia lata † ſuper nullitate incidenter oppoſita, differt à ſententia lata ſuper nullitate principaliter oppoſita, quia iſta eſt diffinitiua, quia diffinit cauſam deductam in iudicio, illa vero eſt interlocutoria. *Bal in l ſi præſes. C. quomod. & quand. iudex. in prin.* vbi refert qui vellint eſſe interlocutoriam, ſed magni præiuditij. *Vant. de nullit. c.6. n.26. Intriol. qui dicta Vantij de verbo ad verbū*

tran-

Digitized by Google

*tranſcripſit.deciſ.*11.*Donna.num.*8.
5 Tertio differt, quia nullitas † inciden-
ter oppoſita impedit executionem, mo-
do non egeat altiori indagine, ſecus ſi
principaliter; vt late examinaui §. *ſupra*
27. *Vant. de nullit. cap.*6. *nullitas altero.*
*num.*29. *&* 32. *Intriol. deciſ.* 11. *Donna.*
num. 9. *Maſeard. de probat.* *Concluſ.*686.
exceptio.num 12 *dum prius.num.*9. *& ſeq.*
retuliſſet, qui diſſentiat quos deinde.
*num.*15. *& ſeq. concordat.*
6 Quarto nullitas oppoſita incidenter
† differt ab oppoſita principaliter, quia
in illa non eſt opus iudicis ſententia, nam
ſuper incidenti non fertur ſententia.
*cap. ex parte.*2. *de appel. Bart. l.*1. *C. de ordin.*
*iud num.*5. *&* 6. *diſtinguit.* ſed per proceſ-
ſum, & non proceſſum ad vlteriora, cen-
ſetur reiecta vel admiſſa oppoſita ex-
ceptio *cap. ex parte.*2. *de appel.* tum etiam
7 quia ſi nullitas fuerit † manifeſta, ſtatim
perimit agentis intentionem *Bal. in l. ab*
*executione. C. de re Iud. col.*2. Secus ſi nul-
litas fuerit principaliter oppoſita, quia
fertur ſententia, an obſtet nullitas vel
non obſtet. *Vant. de nullit. cap.*6. *nullitas.*
*num.*39. *& ſeq. Fel. in cap. ſuborta. de re iu-*
*dicat. num.*4: *verſ. ad idem*. ac etiam po-
teſt iudex ſuper iuſtitia & iniuſtitia cauſę
pronuntiare. *Vant. ibid. n.*11. *& ſeq.*
8 Quinto quia de nullitate incidenter
† oppoſita, ſi de illa non fuit plene cogni-
tum: poteſt iterum principaliter agi, in-
tentata nullitatis actione, ſecus ſi prin-
cipaliter fuit illa in iudicium deducta,
*Vant. de nullit. cap.*6. *nullitas. num.*36. *&*
*ſeq. Intriol deciſ.*11. *Donna. num.* 10. ra-
tionem differentiæ collige ex anteceden-
ti differentia.
9 Sexto differt quia nullitas † incidenter
oppoſita debet opponi aute ſententiam,
principaliter autem poſt ſententiam
oblato libello. *Caſtil. deciſ.*79. *in cauſa.*
*num.*5.
10 Septimo ſi de nullitate principaliter
† agitur, ex cauſa probabili, non currit
tempus ad appellandum, ſecus ſi de nul-
litate agatur incidenter, vna cum appel-
latione. *Auffur. ad* Capel. *Tholoſ. deciſ.*114.
11 *in ſin.* Quomodo autem nullitas † ſimul
deducatur cum appellatione, & an eo-
dem proceſſu terminari poſſit. viden.
Myſinger. Obſer. 63. *Diſponitur. Cen-*
*tur.*4.

---

§. XXIX.

SVMMARIVM.

Nullitas principaliter oppoſita vt dicatur quæ requirantur. 1. *Libelli formula opponendæ nullitatis exceptione principaliter.* 2.
Iudicum Mediolani ducatus inſignia. 3.
Clauſulæ nulliter & perperam decreta, virtus. 4.
Nullitatis vno capite expreſſo, poteſt aliud probari. 5.
De Nullitate agere non poteſt procurator ſine ſpetiali mandato. Et quare. 6. 7. *agit de illa tantum is ad cuius fauorem validitas requiritur.* 8. *Limit.* 10. 11. 12. 13.
Mandato ſpetiali eſt opus ad ratificandam ſententiam, vel citationem nullam. 9.
Iniuſtitia manifeſta æquiparatur nullitati. 14.
Sententia lata contra debitorem, qui ſolueret, quæ debebat, eſt nulla manifeſte. 14. *ampl.* 15.
De Nullitate agi poteſt perpetuo. 16.
Bal. reprobatus. 29.
Clauſulæ, legitimatis legitimandis ita quod tollit facultatem legitimandi in futurum, ſi opponatur in iudicio, comparente domino vel procuratore qui nec exhibuit mandatum. 16. 17. *ampl.* 18. 19. *Limit.* 19.
Filius ergo hæres. 21 *Intellige.* 22 24. 28.
Hæres quis eſſe probatur ſi agat contra debitores hæreditates. 23.
Filiatio qualiter probetur. 25.
Actor debet legitimare perſonam ſuam. 26. *ampl. ibid.*
Reus legitimandus eſt in iudicio. 27.
Filiatio quando probanda pro validitate iudicij. 24. 28.
Clauſula deducens omne ius, omnemque actionem, virtus. 30.
Nullitatis iudex, an poſſit inhibere iudici coram quo pendet cauſa principalis. 31.

1 PRincipaliter autem ſi nullitas † deducatur in iudicium, quia non eſt tatis, ſeu non ſufficit excipere, quod la-

ta

ta ſe.. .. ia contra excipientem ſit nulla, ſed opus eſt ordinario iudicio agere, præmiſſo libello, ideſt breui cartula, in qua exprimantur nomina actoris, & Rei, quid petatur, & cauſa petendi, iuxta illud Hoſtienſ.

Quis, quid, coram quo, quo iure petatur & a quo
Recte compoſitus, quiſque libellus habet.

Cuius formulam, licet *Vantius. de Nullit. cap. 6. Nullitas altero. num. 47. in fin.* aſſerat tradi à *Bal. in l. bi qui ad ciuilia. C. de appel.* attamen cum illam in meo codice non reperiam, & qui de libellis volumina confecerunt, non tradãt, quod illi omiſſerunt ſubdam. & libelli nullitatis hæc erit formula.

2 Coram vobis domino prætore †Hannoni ſedente in loco conſueto ad miniſtrandam iuſtitiam cum ſolitis inſignijs, N. procurator ſpetialiter conſtitutus vt patet pub inſtrumento in actis dimiſſo. Illuſtris & excellentis Bartolomei Nigri ar..ium medicinæ profeſſoris, exponens non in modum ſolem..is libelli, ſed qualis qualis petitionis, exponit quod defũcto Io. Baptiſta illius pat e & ſtudiorũ cauſa morãte in Vrbe. Ioannes Matheus Morzantus obtinuit à prædeceſſore veſtro illum condemnari in ſcutis ducentum pro reſiduo ſcutorum mille pretij ſtabilium dicto ſuo patri venditorum à Ioanne Petro ipſius patre, & id perperam & nulliter, & præſertim non legitimatis perſonis actoris, & rei, Ideo cum dicta condemnatio ſit euidenter nulla, & ipſe comparens eſt etiam paratus docere de iniuſtitia eiuſdem condemnatoriæ per publica inſtrumenta, ex quibus patet fuiſſe ſoluta integre dicta ſcuta mille, & nomen ſententiæ non meretur, quæ prædeceſſor veſter decreuit, petit eamdem condemnationem, ſeu ſententiam fuiſſe & eſſe nullam, & inualidam, declarari, & tamquam talem, caſſari & aboleri, cum omnibus inde ſequentis. cum condemnatione expenſarum, damnorũ, & intereſſe. Deducens omne ius, omnemque actionem ad fauorem ſui principalis, veſtro quatenus opus ſit humiliter implorato officio, petens ſibi ius, & iuſtitiam miniſtrari, non ſolummodo prædicto, ſed & alias omni meliori modo &c. non ſe aſtringens &c. ſaluo iure &c. & proteſtatur &c.

3 Examinando aliquas eiuſdem libelli clauſulas. Dixi † cum ſolitis inſignijs, quia particulari lege ſtatus Mediolani cauetur, ordinarios iudices ciuitatum, & oppidorum, qui immediate ſubſunt Duci Mediolani, ſeu non ſunt conceſſa in feudum, ius dicendo, ac etiam eundo & deambulando per vrbem, & caſtra, in quibus ius dicunt, geſtare manibus proprijs, vel famuli baſtile longitudinis palmorum decem, argumentum rectitudinis adminiſtrandæ iuſtitiæ. *vt dixi de Laudemio. Quæſt. 14. num. 8. & ſeq.*

4 Dixi & id perperam & nulliter, † quia actor agendo de nullitate debet in libello exprimere cauſam nullitatis parte excipiente, alias licet non fuerit expreſſa, ſi tamen in proceſſu exprimatur, & probetur, ſuſtinetur iudicium, & expreſſo vno
5 capite nullitatis, poteſt † aliud quodcũque deduci; vt ex *Phil. Franc. Abb. Alex. & pluribus Rotæ deciſ. firmant addentes ad Papienſ. in forma libelli appel. à diffinit. §. fuiſſe, & eſſe nullam. verſ. De nullitate.*

Dixi. Veſtro prædeceſſore, ſequendo opinionem eorum qui volunt de Nullitate agi poſſe coram eodem iudice, qui ſententiam nullam protulit, vt dicam *§. ſequent.* Dixi. procurator ſpetialiter
6 † conſtitutus. nam cum agere de nullitate ſententiæ, vel alterius actus, ſit poſitum in voluntate eius, qui ex ſententia, vel actu nullo læditur, ſpetiali opus eſt mandato, ad infringendum, quæ ſunt poſita in voluntate alicuius. *vt dixi. ſu-*
7 *pra cap 7. §. 5. num.* 13. ac etiam † quia cum is tantum de nullitate excipere, ſeu agere poſſit, in quem effectus actus nulli
8 confertur, ſeu cuius interſit † actum dici nullum *Creſent. deciſ. 3. de cauſ. poſſeſ. num. 2. Surd. conſ. 284. num. 6. & 305. alienationem. num. 51.* ſeu is tantum, ad cuius fauorem validitas actus requiritur. *Rota diuerſ. deciſ. 133. in cauſa. part. 2. num. 10. & ſeq. Surd. deciſ. 194. ampliſſimis. num. 8. verſ. Sic nullitas. & conſ. 1. num. 85. & ſeq. & 70. num. 24.* Simile eſt
9 quod dicitur † ad ratificandam ſententiam

tiam

tiam nullam, vel nulliter quem fuiſſe ci-
tatum, opus eſſe ſpetiali mandato vt dixi.
ſup.cap.7.§.6.num 122.
10 Licet dixerim eum tantum poſſe dice-
re de nullitate † ſententiæ, ad cuius fauo-
rem requiritur actus validitas, limitatur
tamen, ſi agatur de publico intereſſe,
quod pronuntietur ſententiam eſſe nul-
lam. *argum. dictorum Bart. in l. vbi pa-
ctum.40.C.de tranſact.num.*10. Vel cauſa
11 eſſet † popularis, vt puta, quia ſententia
ſit lata contra pupillum, vel eccleſiam,
vel per illam lædatur ius pub. *Vant. late
proſequens. Tract. de Nullitat. cap.4. De
nullit. num.8. & ſeq. plurib.* Vel compa-
12 reat † tertius qui doceat quod ſua inter-
ſit, non exequi ſententiam, etiam quod
cauſa eſſet commiſſa reiectis nullitatibus,
13 vel ageretur † de executione trium con-
formium, vel is in quem lata eſt † ſen-
tentia, nollit agi de nullitate, ac etiam
prohibeat, vel renuntiauerit actioni nul-
litatis *Vantius. dict. cap.4. De nullit. n.*15.
*& ſeq plurib. Caſtil. deciſ.78. Non eſt. n.*1.
& ſeq declarando modo iſte tertius im-
mediate lædatur ab exequtione ſenten-
tiæ non validæ.
14 Dixi fuiſſe ſoluta integre dicta ſcuta
mille, quia † probata integra ſolutione
ſequitur manifeſta iniuſtitia ſententiæ,
† quæ cum æquiparetur nullitati. vt di-
xi *ſupra. cap.6.§.13. & hoc cap.§.12. Caſtil.
deciſ.78. Non eſt. num.7. & ſeq.*
15 addendo nullitatem cauſatam † ex non
debito eſſe maiorem quauis alia nullita-
te, eſſe euidentem, vt nullo modo poſ-
ſit excuſari, nec quidquam in contrariũ
poſſe reſcribi à principe, retardanda
eſt executio manifeſte iniuſta *vt dixi ſu-
pra hoc cap.§.12. num.24. & ſeq.*
Dixi publico inſtrumento in actis di-
miſſo, ne ex capite defectus mandati, re-
uocari poſſit ſententia feronda contra
26 reum, nam cum perpetuo † excipi poſ-
ſit de nullitate ſententiæ ex defectu man-
dati, & ſi fuit exceptum de legitimatio-
ne perſonæ, cum Clauſula ita quod, non
17 † releuet ſubſequens ratificatio, non
ſanetur actus præcedens per ratificatio-
nem, vel conſtitutionem ſubſequentem
vt dixi ſupra hoc *cap.§.5. num.*11.15. & 21.
& *cap.*6. §.4. optimum conſilium erit in
initio litis ab actore doce. ı uc mandato
ſpetiali. *vt dixi. d.§.12. num.*14. Nec ſuf-
18 ficeret notarium † cauſæ teſtari procu-
ratorem habere mandatum, illudque
vidiſſe, Imo eſt neceſſe, quod inſtru-
mentum mandati in iudicio producatur,
19 † etiam quod notarius qui de mandato
teſtetur adeſſe, vt ego addo de illo ſit ro-
gatus, quia tale aſſertum mandatum po-
teſt eſſe non ſufficiens, vel carere aliqua
ſolemnitate iuris, vel ſtatuti: vt conclu-
dit *Amator, Rodriquez. in Tract. de mod.
viden. proceſ. cap.3. Circa. n. num.*21. & 22.
20 Limitat † ſi notarius fidem faciat ſcripto,
de mandato & toto illius tenore.
Dixi non legitimatis perſonis actoris
21 & rei. nam licet iuxta † illud *D. Pauli ad
Galat. cap.* 4 *num.* 7. & dixerat prius *Ca-
ius. in l. in ſuis. ff. de ſuis & legitim. fi-
lius ergo hæres.* modo tempore obitus
22 † paterni fuerit in illius ſacris, ſeu pote-
ſtate, vt reſcripſit *Gordianus Imperator.
l. ſi fratris. C. de iure deliberand.* Attamen
quia ille habet beneficium abſtenſionis,
& poſſit, ſi nollit, non eſſe hæres. *§. ſu-
autem. verſ. ſed hiı prætor. Inſtit. de hæredi
qualit. & differ.* ideo opus eſt, vt facto
declaret ſe hæredem, vt puta petendo
23 † quod patri erat debitum, vocato debi-
tore in iudicium. *Alex. conſ.34. Viſo pro-
ceſſu. lib.3. num.4. & conſ.72. Viſo proceſſu
lib.5. num.3. Iaſ. in l. pater filio ff. de legat.*1.
*num.*15. *& ſeq. Rol. à Val. conſ.20. in præ-
ſenti. lib.1. num.*37. quia filiatio, eſt cauſa
24 † quæ dat filio hæreditatem; & quiſque
probare debet, quod eſt fundamentum
ſuæ intentionis. *l.2. ff. de probat.* nihil pro-
25 deſt aſſertio filiationis, niſi illa, † vel no-
minatione patris, vel alio modo probe-
tur. *l.1. verſ. Qui ſe ingenuum. ff. de natal.
reſtit. cap. ab eo. de election.*
26 Et ratio eſt, quia in omni iudicio an-
te omnia videndum † an actor ſit perſo-
na legitima ad agendum. *Natta. conſ.*143.
*Ventitur. num.*1. & 7. etiam quod illud ſit
ſummarium, vel alias priuilegiatum,
veluti ſi agatur de ſpolio, Attentatis,
poſſeſſorio, acquirendæ, vel retinendæ,
vel in illo agatur de plano, & ſine figura
iudicij, etiam criminalis. *Lancel. de At-
tentat. part.3. cap.25. num.36. & ſeq. Maſ-
ſil. in l. ſi quis me. ff. de quæſt. num.* 87. &

Digitized by Google

ſeq. pluvib. & num. 130 *Reuſner. c. deciſ.* 14.
lib 3. *num.* 4. *& ſeq. Montalegr. Tract. de*
execution. pract. action. cap. 5. *& cap.* 7. *&*
ſeq. & quæ dixi de actore agente tam-
quam hærede, idem dicendum de reo
27 † qui conueniatur tamquam filius & hæ-
res *Rol. à Val. conſ.* 20 *in præſenti. lib.* 1.
28 *num.* 17. declarando † illud D. Pauli, Fi-
lius ergo hæres, procedere in filio actore,
non autem reo. *Gratian. Diſcept.* 150. *non*
recte. num. 17. *verſ. Item*. addendo, proce-
dere etiam ſi litem ſuſtineat, teſtando
29 de communi † reprobato *Bald. aliud*
ſentiente.
30 Dixi. deducens omne ius, † omnem-
que actionem. ſuper quibus omnibus
petit ius & iuſtitiam ſibi miniſtrari. Non
ſe aſtringens. ſaluo iure, & cætera, quæ
ſunt clauſulæ ſalutares actori, ſi minus
recte, vel in aliquo deficientem concepit
libellum, vel ſi ille non probat omnia
narrata in libello. de quibus clauſulis cũ
late ſcripſerit practicus *Papienſ. in ſua*
Praxi, & addentes ad praxim Huberti de
Bonacurſio, & ego in meo Tract. de
Clauſulis. Alphabetico ordine conſcri-
pto, cum alijs eiuſdem generis alio volu-
mine remiſſiue tantum conſcriptis!, &
legatis Illuſtriſſimo & Reuerendiſſimo
Comiti Franciſco Bilio vnà cum cæteris
meis ſcriptis non impreſſis, ad alia vti-
liora properabo.
31 Nullitatis iudex † an poſſit inhibere
iudicem coram quo cauſa principalis
pendet. *viden. Mandoſ. Tract. de inhibit.*
cap. 24.

---

§. XXX.

SVMMMRIVM.

Nullitatis cauſa incidenter ſi tractatur, tractanda eſt in quauis inſtantia coram iudice qui de cauſa principali cognouit. 1. *& quare.* 2. 3. *ampl.* 4. *Diſtingue.* 5. *Limit.* 12. 13.

Iudex delegatus non cognoſcit de nullitate principaliter mota. 5. *lata ſententia deſinit eſſe iudex.* 6. *Limit.* 7. 8. 9. 11. 17. *Si nulliter iudicauit quomodo cauſulatur litigantibus.* 16.

Bal reprobatur. 10.

Rotæ auditores non poſſunt ſuas ſententias renocare tamquam nullas, nec reformare. 15.

Iudex ordinarius poteſt de nullitate ſuæ ſententiæ, cognoſcere conſentiente eo in quem fuit iudicatum. 18. 19. 20. *diſtingue.* 21. *diſtinctionem reproba.* 24. *comproba.* 25. *diſtingue.* 26.

Sententia nulla non eſt ſententia. 19.

Iudex cognoſcere poteſt an ſua ſit iuriſdictio. 22. *non cognoſcit de exceptione quæ illius perſonam ſugillet, & ideo exuat illum iuriſdictione.* 23.

Iudex cauſæ nullitatis, an ex eiſdem actis, ſi nullitas reſpiciat vniformiter acta & ſententiam, ſine nouo proceſſu, ſed repetitis actis iudicat. 27. 28. *& ſeq.*

Sententia eſt nulla non iurato de calumnia ab actore vbi reus iurauerat & petierat iurari. 29.

Sententia eſt nulla ſi prolata fuit contra minorem non dato illi curatore, vel curator illum non defendit. 30.

Iudex ordinarius coram quo cauſa nullitatis principaliter fuit introducta an poſſit inhibere ne ſententia nulla executioni mandetur. 31.

Couar declaratur. 31.

Iudex requiſitus exequi alterius ſententiam, an de nullitate oppoſita cognoſcere poſſit. 32. *quid ſi ſententia eſt interlocutoria.* 33.

DIfficultas examinanda hoc §. mul-
tum habet ſymboli, cum ea, quã
examinaui. *de execut. Rei iudic. cap.* 27.
vbi egi an ſententia executioni ſit de-
mandanda à iudice à quo, vel à iudice
ad quem. Ideo dubitando coram quo iu-
dice agi poſſit de nullitate, præmiſſo quod
1 ſi de nullitate † incidenter agatur, quod
de illa eſt agendum coram eodem iudi-
ce, coram quo cauſa principaliter tra-
ctatur in quauis inſtantia, quia inciden-
2 tia, vel emergentia, non ſunt diuiden-
da à ſuo principali, à quo emergunt, vel
in quod incidunt. *gloſ.* 1. *verſ. nota ex hac*
lege. in l. quoties. C. de iudic. l. 1. *§. Si publi-*
co. ff. de adulter. l. nullum. C. de teſtib. Iaſ.
in l. 1. *§. fin. ff. de offic. eius num.* 7. *Abb. cap.*
fin.

Digitized by Google

fin. de reſtit. in integr. num. 3. vbi addeutes alios referunt. Capra. Regul. 26. Iudex.
3 *num. 20.* & hoc ex neceſſaria † quadam conſequentia. *Alex in Quaeſt. Rex. Aragonum. in Tertio Dub. col. 5. verſ. Vel tertio dic. Papienſ. inform. libel. appel. à ſent. diffinit. §. fuiſſe & eſſe nullum. num. 7. Auffir. ad Capel. Tholoſ. decif. 114. verſ. & in*
4 *ſumma* † *addendo* neque poſſe adiri ſuperiorem.

Dicendum quod cum duæ ſint iudicum ſpeties principales, nempe quod alij ſint delegati, alij ordinarij, quod ſi
5 nullitas principaliter † deducatur coram delegato iudice, quod nullatenus de illa cognoſcere, aut quidquam circa illam
6 decernere poſſit, † quia lata ſententia expirat illius iuriſdictio. *l. iudex poſtea quam. ff. de re iudic. Alex. in Quaeſt. Rex Aragonum. in 3. Dub. col. 1. verſ. Nono videtur. Menoch. de arbitr. Iud. Quaeſt. 67. num. 21. vbi plures refert. Auffrer. ad Capel. Tholoſ. decif. 114. verſ. Quod intellige. Bart. l. ſi expreſſim. 19. ff. de appel. n. 14.*
7 modo illius † ſententia fuerit diffinitiua. *Rota decif. 1. vt lit. pendent. in nou. num. 1.*
8 vel habeat † vim diffinitiuæ. *Rota. d. decif. 1 num. 1 Caple. decif. 1. num. 24.* & ob-
9 ſeruauerit delegationis † formam, nec per errorem facti iudicaſſet, vel non eſſet delegatus principis, iuxta opinionem
10 Bald. † quem reprobat poſt firmatas relatas limitationes. *Menoe. de arbitr. iudic. Quaeſt. 67. Quaero ſexageſimo ſeptimo. n. 26. 27. & ſeq. Capra. Regul. 26. Iudex. n. 13.*
11 *& ſeq.* vbi limitat † ſi cauſa fuerit matrimonialis, vel beneficialis. Si tamen is
12 contra quem † delegatus iudicauit, vellit ex eiſdem actis agere de nullitate, recurrere debet ad delegantem, qui alium deputet iudicem. *l. ſi vt proponis. 1. C. quomod. & quand. Iud. Capra d. Regul. 26. n. 12. circa med Vantius. de nullit. cap. 4. Haec eſt num. 14. & 21. Præpoſit. cap. Dilecto. de appel. num. 58.*
13 Limit. in delegato † ad vniuerſitatem cauſarum, quia ille æquiparatur ordinario, ideo eadem facultate poteſt tamquam ordinarius cognoſcere de nullitate ſententiæ, quæ aſſeritur ab ipſo prolata. *gloſ. cap. cum cauſam. verb. à principe. de appel. Bal. l. ſi vt proponis. n. 1. C. quomod. & quand. iud. & in l. à iudice. C. de Iudic. Alex. conſ. 12. Viſo proceſſu lib. 6. num. 5. & 7. Marant. in praxi. part. 4. §. Quinta principalis. num. 51. Vantius de Nullitat. cap. 3. Haec eſt. num. 17. Auffrer. ad Capel. Tholoſ. decif. 114 verſ. Si vero.*
14 Limit. in delegato † principis. vt ſequendo *Angel. in l. iudex. ff. de re Iud. teſtatur fuiſſe decifum Boert. decif. 6. num. 6. quem refert & ſequitur Menoe. alijs additis conſentientibus. de arbitr. Iud. Quaeſt. 67. num. 28.* vbi præterea refert diſſentientes, quos ille reprobat.

Vantius tamen qui caſum proximæ limitationis indeciſum reliquit, & remit-
15 tit ſe ad dicta *Boer. d. decif. 6.* teſtatur † Auditores Rotæ, quibus quotidie committuntur omnis generis cauſæ, exceptis criminalibus, non poſſe ipſorum ſententias tamquam nullas reuocare, vel reformare, & ita ab illis deciſum ſæpe. *de Nullit. cap. 3 Haec eſt antiqua. num. 15.*
16 Quia vbi delegatus non poteſt de † nullitate coram illo commiſſa cognoſcere, dixi recurrendum eſſe ad delegantem, qui alium deleget, notandum eſt, de iure non poſſe deputari eundem delegatum, contradicente eo, qui de nullitate agere vellit, & ſi fuerit deputatus, recuſari poteſt, antequam lis inchoetur, etiam ſi fuerit datus à principe. *l. apertiſsimi. C. de iudic. Franc. mar. decif. 727. Quaeritur redeundo. part. 1. num. 1.*
17 Limit. vbi pronuntiauit ſuper inſtantia. *Zabarel. Clem. 1. de ſent. & re Iud. n. 9. verſ. Si vero delegatus.*
18 Si vero iudex, coram quo fuit nulliter proceſſum † vel pronuntiatum, eſt ordinarius, & tunc, quia lata ſententia non expirauit illius iuriſdictio, quia actus nullus non eſt actus, nec ſententia
19 nulla † meretur nomen ſententiæ *l. 1. C. quomod. & quand. iud. l. 1. vbi gloſ. verb. profertur. C. de aduer. diuerſ. iub. l. non putauit. §. non quanii. ff de bon. poſſeſ. cont. tabul. l. 4. §. condemnatum. ff. de re Iud. Caldas. Quaeſt. 36. eſt & alia. num. 1. & conſ. 41. num. 11. nec tranſeat in iudicatum. l. ſi ex-*
20 *preſſim. de appel.* poteſt † ſi vellit is, in quem nulliter iudicatum fuit, coram eodem iudice, vel illius ſuperiori, agere de nullitate, & inſtare ſententiam con-

21 tra ipſam latam reuocari obſeruata † di-
ſtinctione *Præpoſit. in cap. Dilecto filio G.*
de appel. num 58. verſ. Aut loquimur in
ordinario. Videlicet quod aut nullitas
dicatur commiſſa dolo iudicis, vel per
ſordes eiuſdem, & tunc non ipſe iudex
qui iudicauit, ſed illius ſuperior eſt ad-
eundus, quia veriſimile non eſt quod ali-
ter iudicet, quam prius iudicauit, ne il-
lius turpitudinem, quam detegere cogi-
tur, *l. cum profitearis. C. de reuocand. do-*
nat. aliter iudicando, quam iudicauit,
detegat, comprobans optimo ſimili, quod
22 licet iudex † cognoſcere poſſit an ſua ſit
iuriſdictio, quæ negetur. *l. ſi quis ex alie-*
na. ff. de iud. l. quidam conſulebant. ff. de re
Iud. cap. ſuper litteris. de reſcript. non ta-
men poteſt cognoſcere, de exceptione
23 † quæ illius perſonam ſugillet. ita quod
illa verificata, non habet iuriſdictionem,
vt puta quod ſit excommunicatus, leno
ſuæ vxoris, vel ſororis, vel alterius mu-
lieris, quorum numerus magnus ibi eſt,
& cum omnis generis fœnore, ſeu vt di-
cebat *Plaut. in Aſin. Quærunt argentum*
cum fœnore, vbi deberet elucere caſtitas
in nuptis, & non nuptis. *Papienſ. in form.*
libel. appel. à diffinit. §. fuiſſe & eſſe nullam.
num. 7. verſ. ſi vero de nullitate principali-
24 *ter*, ſine † diſtinctione aliqua firmat agi
poſſe coram eodē iudice, vbi nullitas eſt
cōmiſſa vel corā illius ſuperiore. vt pro-
batur *l. 4. C. de accus. & ibi Iacob. Butr. l.*
carmelia pia. ff. de iur. pat. & ibi Bart. idem
cenſuit *Auffrer. ad Capel. Tholoſ. deciſ. 114.*
25 *verſ. ſi vero. tenet † diſtinctionem Præpo-*
ſiti. etiam in delegato ad vniuerſitatem
cauſarum. & verſ. Aut deducitur. loquitur
de ordinario. *Zabarel. in Clement. 1. de*
ſent. & re iud. num. 9. in fin. abſolute tenet
agi poſſe coram eodem ordinario per
viam querellæ. *Bart. in l. ſi expreſſim. 19.*
ff. de appel. num. 14. concludit poſſe agi
26 coram † eodem ordinario, ſi nullitas de-
ducatur incidenter, niſi mixta ſit turpi-
tudo, vel iniquitas iudicis, quia adeun-
dus eſt illius ſuperior. ſi vero principali-
ter quis vellit agere de nullitate, illi datur
electio, an agat coram eodem iudice, vel
illius ſuperiore. *Bart. diſtinctionem late*
proſequantur Io. de Imol. in l. ſi expreſſim.
ff. de appel. num. 13. & Alex. in l. à diuo pio.
ff. de re Iud. num. 9. & ſeq.

27 Dubium oritur an ordinarius † iudex
qui principaliter cognoſcit de cauſa nul-
litatis, debeat nouum proceſſum facere,
vel ſatis ſit repetere acta coram illo facta,
& ex eiſdem pronuntiare. *Papienſ. in*
form. libel. appel. à diffinitiua. §. fuiſſe &
28 *eſſe nullam num. 8.* Diſtinguit † quod ſi
nullitas reſpiciat vniformiter acta, & ſen-
tentiam, repetitis actis, ſuper eiſdem
pronuntiabit. & non relato Papienſi idē
in hoc capite cenſuit *Capel. Tholoſ. de-*
ciſ. 114. exemplum referens, ſi non fue-
29 rit præſtitum † iuramentum Calumniæ
à reo petitum, vbi actor illud præſtite-
rat, & ideo ſententia eſt nulla. *l. 1. C. de*
iure Iurand. propt. calam. dand. quem tex-
tum examinaui in meis Collectaneis, exē-
plum etiam eſſe poteſt, ſi actum fuit con-
30 tra † minorem, non dato illi curatore
vel qui illum non defendit, vel actum
fuit coram iudice incompetenti, vel alius
ſit commiſſus vel omiſſus actus, ex cuius
omiſſione vel commiſſione ſententia eſt
nulla, & tunc repetitis actis ex quibus
nullitas apparet, poterit iudex ex illis ite-
rum iudicare. Aut vero nullitas reſpicit
ſolam ſententiam, vt puta quia lata die
feriata, vel parte non citata, & alius ſi-
milis adeſt defectus, qui de præſenti ne-
ceſſario duret, poterit ex eiſdem actis
iudicare, vt concludunt, relata contra-
rietate *gloſſæ. Cyn. & Alberic. in l. ſi vt pro-*
ponis. C. quomod. & quand. iud. num. 1. in
fin. & num. 2. Si vero nullitas reſpicit ſen-
tentiam, & partem actorum tantum.
poterit repetitis actis nullis, iterum ex
eiſdem iudicare. aliter diſtinguit. *Zaba-*
rel. in Clem. 1. de re Iud. num. 13. aliter di-
ſtinguit *Gail. obſer. 113. poſtquam. num. 9.*
& ſeq. vbi præterea refert ſtylum *Cam.*
Imperialis. lib. 1.

31 Item dubitatur an ordinarius coram
† quo principaliter agitur de nullitate,
poſſit inhibere, ne fiat ſententiæ execu-
tio. & affirmatiuam tenet *Canar. de exe-*
cut. inſtrum. Quæſt. 51. & ſeq. Sed cum
obſcure loquatur, dicas id eſſe verum,
ſi ſimul, & ſemel coram eodem iudice
tractetur executio facienda, & nullitas
inſtrumenti, ex quo illa cauſatur, ſeu eſ-
ſet facienda, & reijcienda, quæ *ibid. n. 9.*
& ſeq.

& ſeq. tradit, dum voluit per exceptionem non retardari executionem ſententiæ, ſecus ſi principaliter agatur de nullitate; quia communis eſt in contrarium *vt dixi ſupra. §. 27. & Maſcardus de proaat. Concluſ. 686. exceptio. num. 9. & ſeq.* tanquam implicitus nodo *Gordiano*, *vt ille inquit, d. Concluſ. num. 14. verſ. equidem*, implicite ſatis loquitur in hac difficultate.

32 An autem coram iudice † requiſito vt alterius iudicis exequatur ſententiam poſſit obijci de illius nullitate, & idem iudex requiſitus poſſit de oppoſita nullitate cognoſcere, *dixi de execut. Rei Iudic. cap. 16. §. 4. num. 20. & ſeq.* ſi tamen excipiatur de nullitate ſententiæ, quia lata fuerit ex falſis inſtrumentis, vel teſtibus, an audiatur excipiens viden. *Archid. in cap. ſicut. 2 q. 1. num. 4.*

33 Si autem agatur de nullitate † interlocutoriæ, qui ſit competens iudex. *Crauet.* Loquens in caſu quo agebatur de delegato exequendi ſententiam *conſ. 273. Nobilis. col. 2. verſ. Nec præmiſſis.*

Cap. XIII.

Compenſatione retardatur executio ſententiæ latæ in excipientem in perſonali actione mota. 1. & quare. 2. 5. ampl. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 18. 21. 23. 24. 25. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 43. 44. 45. 46. 48. 49. & 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. Limita. 13. in fin. 16. 17. 42. 47. 65. 66. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83 84. 85. 86. 87. ſub Limit. 42. 47.

Qui Compenſat ſoluit. 3.

Compenſatio non admittitur niſi vbi cadere poteſt ſolutio. 4.

Rota variauit & concordatur. 19. 26.

Solutio qualificate facienda quos effectus pariat; 20.

Terminum ſuſcipere quid ſit. 27.

Reconuentio non eſt licita in ſummarijs. 53.

OMISSIS reliquis quæ de Compenſatione dici poſſent, agendo tantum de ijs, quæ ſine nota omnii non poſſunt, vt certo ſciatur quā-
do exceptione Compenſationis retar-
detur executio ſententiæ latæ in exci-
pientem, conſtituta generali regula, quod
1 reo condemnato † in perſonali actione,
liceat ad euitandam executionem faciē-
dam, vel factam, ſed non conſumptam,
remouendam, excipere de compenſa-
tione. *l. 2. C. de compenſ. vbi Bal. & Sal. no-
tant. Rol. à Val. conſ. 28. Quoniam. num. 4.
& ſeq. lib. 1. vbi pluribus. ſimilibus probat.
Graſ conſ. 13. Viſo proceſſu. lib. 2. relato
Bal. in d. l. 2. Iaſ in l. 1. C. de iur. & fact.
ignor. num. 16. Pariſ. conſ. 121. primo aduer-
tendum eſt. lib. 1. n. 18. Ludouiſ. deciſ. 342.
fuit reſolutum. n 2. Oſaſc. deciſ. 92. Fran-
ciſcus. num. 1. Afflic. deciſ. 121. fuit. num. 3.
pariſ. conſ. 121. primo num. 18. Fel. in cap.
ſuborta de re Iud. num. 2. Surd. deciſ. 191.
Quamuis. num. 7. Sicard in Rub. C. de com-
penſat. n. 16. Rip. l qui pro tribunali. ff de re
Iud. num. 9. verſ. Tertio. relati à Parlador.
Rerum Quotid lib. 2. cap. fin. 5. part. §. 11.
num. 30. ſi à Marla. in ſuo emporio Iuriſ.
part. 1. lib. 2. de iuriſdict. omn. Iud. Quæſt 19.
num. 8. Iaſ. l. 1. C. de iur. & fact. ignorant.
num 16.*

2 Ratio eſt, quia † cum executio, eò
tantum tendat, ſeu collimet, vt fiat à con-
demnato reo ſolutio, oppoſita compen-
ſationis exceptione, dicitur facta ſolutio,
3 nam qui † compenſat ſoluit. *l. vel permu-
tauit. ff. de liberal. cauſ. Bart. l. diuortio.
§. ob donationes. ff. ſol. mat. num. 2. Bal. conſ.
317. vd euidentiam lib. 3. Tiraquel. de Re-
tract. lignag. §. 1. gloſ. 1. num. 2.* propterea
non admittitur Compenſatio, niſi vbi
4 † conceditur ſolutio. *Bal. in l final. C. de
compenſ. num. 12. verſ. Sed hic dubitatur.
circa fin.* Comprobari poſſet hæc ratio,
ex generali aſſumpto firmato in proemio
noſtri operis. *num. 29.* quod admittatur
aduerſus executionem ſententiæ omnis
exceptio, quæ non impugnet iuſtitiam
5 ſententię, oppoſita exceptione † compen-
ſationis potius dicitur ab opponente ſen-
tentiam approbari, quam improbari, &
compenſando parere iudicatis *Afflic.
deciſ. 122. num. 3. aliam rationem refert
Sicard in Rub. C. de Compenſ num. 16. Gail.
obſer. 17. venditor. lib. 2. num. 10.*

Contrarium firmat. *Caſt. in l. 1. C. de iur. & fact. ignot. num. 5. circa fin.*

Ampl.

6 Ampl. etiam ſi ſententia † tranſijſſet in
iudicatum Abb. poſt alios.in cap.ſuborta.
de re Iud.& eſt textus in l.2.C de compenſ.
l ſicui militi.§.cum intra. ff. eod. Alex. l.ſi
duo patrari. §. ſi quis iurauerit. ff.de iur.
iur.Lud.Pequer.deciſ.173. Dubitationi. n 12
Surd.deciſ.191.Quamuis. num.5.verſ.His
autem. Ludouiſ. deciſ. 342. num.2. Afflic.
deciſ. 121.fuit dubitatum. num. 3. Bimius
conſ.209. Ad num.2.lib.3. Boer.ad Conſue-
tud.Bitur.tit.2.§.7.col.2. verſ.Hæc. Aloyſ.
de Leo.l.1.C.de compenſ-li.25.Imo etiam ſi
7 facta † eſſet executio & cæpta ſubhaſta-
tio. Rota coram Sacrato in Rom pecunia-
ria. vt refert Marcheſ.de Commiſ. appel.
part.1.§.1.fol.776. Qnod tamen limit. ſi
ageretur de executione ſententiæ latæ in
ſpolio, vel cauſa æque priuilegiata Coc.
cin. deciſ.118.ſecunda.lib.1.
8 Ampl.etiam † ſi ageretur de executio-
ne ſententiæ latæ ad fauorem Fiſci vel
Reipub. vt dixi infra.§.1.
9 Ampl. etiam † ſi excipiens de com-
penſatione, promiſiſſet cum iuramento
ſoluere vt dixi infra.§.11.
10 Ampl. in omnibus † actionibus tam
realibus, quam perſonalibus, vel mixtis.
Bal. l. fin. C. de compenſ. num. 3. & Cyn.
num.4.
11 Ampl. in omnibus † rebus quæ reci-
piant functionem in genere ſuo, ſeu non
intereſt fieri compenſationem Cyn. in l.
fin.C.de compenſ. num.12. vbi diſtinguit,
Abb.cap.2.de depoſit.n.12.
12 Ampl.ſiue quis ſit damnatus † mota
in illum actione in perſonam, vel in rem,
& ſiue actio mota fuerit bonæ fidei, ſiue
ſtricti iuris. l.fin.C.de compenſat.§.in bonæ
fidei. Inſt.de action.& dixi infra.§.4.
13 Ampl: vt oppoſita † compenſationis
exceptione, ſtatim, & non ante ſit extin-
ctum debitum, quo reus conueniebat-
tur, vel fuerat condemnatus. l.ſi ambo.ff.
de compenſ.Grat.conſ.13.viſo proceſſu. lib.
2.num.51.addendo ſi quid deinde fuerit
exactum eſſe reſtituendum. Surd. loques
de credito vſurario, vt vſuræ pro rata
compenſandi crediti, ſtatim ceſſent. de-
ciſ. 117.petebantur. num. 5. Intellige † ſi
par ſit conditio creditorum.Ladercb.conſ.
164. Quoniam. num.2.in fin.
14 Ampl.etiam, ſi executio † eſſet facien-
da contra obligatum in forma Cameræ
apoſt. vt dixi infra.§.3.
15 Ampl. in quacumque † inſtantia de
illa excipiatur. Aretin. in §. in bona fidei.
Inſt.de action.nu.16. Oſaſc.deciſ.92.Fran-
ciſcus. num.37. in fin. vbi refert ita iudi-
catum, ne partes litium expenſis diutius
vexarentur, relato Bald. qui aliud ſen-
tit, & probatur. l.1.C.quæ ſentent.ſine ap-
pel.reſcind.Vrſil.ad Afflic.deciſ.121. nu.6.
Capel.Tholoſ.deciſ.98.& deciſ.263. Boer.
ad Conſuet.Bituricenſ.Titul.2.§.7.col.3.
16 verſ.Quia compenſatio. dum † limitaſſet
vbi aliud eſt ſtatuto conſtitutum. Pariſ.
conſ.121.primo. lib.1. num.18. Oſaſc. deciſ.
92.Franciſ.in fin.Magon.deciſ.Florent.42.
17 num. 8. Quod tamen intellige † niſi fue-
rit reprobata.glo.cap.ſuborta verb.repro-
baſſe de re iud.
Contrarium tenent relati à Tuſco Con-
cluſ.489. Compenſatio. num.26. & 43. &
Concluſ. 499. Compenſare. num. 7. & 59.
& declarat.
18 Ampl.etiam ſi ageretur † de executio-
ne ſententiæ in vim reſcripti principis,
cum Clauſula parito iudicato, vt cenſuit
Rota teſte Ludouiſ.deciſ.342 Fuit.num.5.
vbi addentes referũt Rot.aliud quandoq.
19 † cenſuiſſe, & pro concordia diſtingue-
rem, ſi ſimus in caſu quo æquitas exu-
berat, vel compenſatione euitetur pœ-
na, quod ſit ſtandum deciſ. Ludouiſij, ſi
vero ſimus in caſu in quo ſolutioni ſit ad-
dita qualitas, ſeu forma ſoluendi, vt puta
in pecunia aurea, vel argentea, vel per ſo-
lutionem realem ius aliquod acquiratur
ſoluenti, ſtandum ſit ſecundo deciſis. ita
colligo ex d.deciſ.Ludouiſ.& additione illi
facta. Graſ.de except.cap.16.num 59.Gra-
tian. Diſcept.742 pro num 48. Concludẽ-
tes non acquiri quaſi poſſeſſionem exi-
20 gendi † nec ius prothomiſeos, per oppo-
ſitam compenſationem in eum, qui de-
beret ſoluere, vel qui debet vendere
ex iure congrui.
21 Ampl. etiam ſi opponatur † extra iu-
dicium. Bart.l.verum. ff de compenſ. Iaſ.
§.in bonæ fidei. Inſt.de action.num.77.
22 Compenſatio dicitur † oppoſita non
ſolum vbi illa ſpecifice obijcitur, ſed etiã
vbi narratur factum ex quo illa reſultat.
Ripa in cap. Cum Ferrarien. de conſtit.
num.20.

Digitized by Google

num. 20. *Vinc. de Franc. deciſ.* 527. *Iulia. num* 7.

23 Ampl. etiam † ſi renunciatum fuiſſet exceptioni Compenſationis, vt dicam infra §. 5.

24 Ampl. etiam † ſi debitum ſit litigioſum modo ſit liquidum, vel breui poteſt liquidari *Surd. conſ.* 249. *Non. num.* 4. *Peguera. deciſ.* 174. *Dubitatum.*

25 Ampl. etiam † ſi reus condemnatus, & in quem ſententiæ executio eſt facienda, ſuſcepiſſet terminum ad ſoluendum. vt cenſuit *Rota in Romana pecuniaria coram Sacrato.* 5. Ianuarij 1613. *vt refert Marcheſ. de cõmiſ. appel. part.* 1. §. 1. *fol.* 776. ea ratione quia compenſatio habet vim ſolutionis, quæ poteſt opponi in iudicio etiam rei iudicatæ. Addentes tamen ad

26 *Ludouiſ. dec.* 342. *n.* 7. referunt † contrariũ cenſuiſſe eodem anno de menſe Nouembris coram eodem Sacrato, non tamen exprimit, an eſſet eadem cauſa, & hanc poſteriorem opin. in alia cauſa tenuit, quia per ſuſceptionem termini cenſetur renuntiatum exceptioni compenſationis. Quia extra Rom. Curiam facile

27 ignorabitur, quid ſit ſuſceptio † termini, ſciant non verſati in eadem Curia, quod relaxata executione ſeu mandato de ſoluendo, debitor vt effugiat imminentem executionem, per acta Notarij cauſæ, vel etiam alterius, confitendo debitum, ad quod ſoluendum fuit condemnatus, promittit illud ſoluere infra triginta dies futuros, & hoc modo dicitur debitorem ſuſcipere terminum ad ſoluendum, ſolus tamen A.C. concedit hanc dilationem, reliqui vero iudices Rom. Cur. concedunt tantum terminũ decem dierum, termino ſuſcepto, notarius differt tradere ac etiam conficere mandatum de ſoluendo, & creditor intimatus de tali ſuſceptione termini ſe abſtinet ab executione, ſi forte mandatum ante eam ſuſceptionem à notario habuiſſet, & quandoque vidi criminaliter procedi contra creditores, qui ſpreta intimatione curarunt exequi mandata.

28 Ampl. vt admittatur † compenſatio in genere aduerſus creditum in ſpecie. *Bal. in l. fin. C. de compenſ. num.* 25.

29 Ampl. etiam † ſi de compenſatione excipiatur à Ceſſionario creditore cedentis, *vt dixi* . §. 6.

30 Ampl. vt non ſolum † liceat principali debitori excipere de compenſatione, ſed etiam illius fideiuſſori. *vt dixi infra.* §. 8.

31 Ampl. etiam in delictis † & maleficijs, ſeu criminalibus. *vt dixi infra.* §. 19.

32 Ampl. etiam contra cedentem. *Aloyſ. Leo. in l* 1. *C. de compenſat. n.* 23.

33 Ampl. vt aduerſus exceptionẽ † compenſationis non admittatur replicatio. *Rot. Genuenſ. deciſ.* 11 *in iſta. num.* 7. *Pedroc. conſ* 28. *Licet. num* 10. *relato Bal. in l.* 4. *C. de compenſ. num.* 6. quia non datur compenſatio compenſationis.

34 Ampl. vt poſſit opponi † etiam corã mixto executore ſententiæ. *Gail. obſer.* 113. *poſtquam lib.* 1. *num.* 8. examinando

35 quæ exceptiones † coram executore opponi poſſint. *Morla. in Empor. Iuris. part.* 1. *De iuriſdict. omn. iud. quæſt.* 19. *n.* 9. *in prin. Fulgoſ. conſ.* 140. *Nanuel: col. penul. verſ. Quarta.*

36 Ampl. vt † hi procedítur de æquitate, & ſola facti veritate inſpecta, admittatur compenſationis exceptio, licet quis præciſe ſe obligauerit ad ſoluendũ. *Oſaſc. deciſ.* 92. *Franciſcus. n.* 35.

37 Ampl. etiam quod † excipiatur creditum de quo excipitur fuiſſe nulliter cõtractum. *l. cum hi.* §. *ſi eidem. ff. de tranſact. Camil. Medic. per hunc textum. conſ.* 38. *Dum. n.* 17. *& ſeq.*

38 Ampl. etiam † ſi ab actore non ſit adimpletum *vt dixi ſup. cap.* 9 *num.* 81.

39 Ampl. etiam ſi quis promiſiſſet † ſoluere remota omni exceptione. *Surd. conſ.* 246. *non arbitror. n.* 24. *circa med.*

An autem ceſſionario obſtet exceptio compenſationis, ſi illa obſtaret cedenti. *dixi infra.* §. 7.

40 Ampl. præſertim ſi excipiatur † de compenſatione crediti recipientis functionem in ſuo genere, ſeu habente omnimodam ſimilitudinem cum credito petito, ſecus ſi aliqua cadat qualitas diſpar. *gloſ. in l. certum. ff. ſi cert. pet.* quod

41 tamen limita † niſi contraria extaret cõſuetudo, veluti quod pro debito in ſcutis auri ſoluatur in moneta argentea.

Bal.

Digitized by Google

Bal. final. C. de compenſ. num.24. Afflic.
deciſ.90.num.5. Henrici. Boc r. Tract. de
Regal. cap. 2. num. 229. Coler. de proceſ.
part.1. cap.10. num.4. & ſeq. plurib Brun.
Tract. de monetis. §. Secunda præpoſitio.
num.1. & ſeq. Vinc. de Fran . deciſ. 508.
42 Incuria † limitando niſi fuiſſet conuen-
tum de ſolutione facienda in certa ſpetie
monetæ, vt puta ſcutis ſtamparum, pro
vt hodie negotiantur mercatores. Bald.
l fin.n.23.in fin.
43 Ampl. etiam in actionibus † realibus,
ſi res fuerit perempta, vel non extaret,
dolo vel culpa aduerſarij, nam cum de-
ueniendum ſit ad rei æſtimationem, per-
inde eſſet ac ſi hinc inde eſſet debita
quamtitas. gloſ. in l. fin. verb. actionibus. C.
de compenſ. & ibi Sicard. n.3. Cyn. ibid. n.4
diſtinguit.
44 Ampl. vt vbi eſſet † directe prohibita
compenſatio, vt non ſit prohibita, quæ
fieret indirecte, exemplum refert Capic.
deciſ. 895. in cauſa excellente. num. 4. ſi
fuiſſet renunciatum exceptioni compen-
ſationis, vt non ſit ſublata retentio rei
hypothecatæ, volenti retinere. & dixi
ſupra Capite 8. numer 79. quod prohi-
bita à ſtatuto compenſatione non ſit
prohibita retentio occcaſione meliora-
mentorum, quæ eſt indirecta compen-
ſatio.
45 Ampl. in commodato † Abb. cap. 2. de
depoſito num. 12. poſt med. verſ. ſed con-
trarium. Abb. cap. 2. depoſit. num. 12.
46 Ampl. etiam ſi creditum † compen-
ſandum non æquaret quantitatem ſen-
tentiæ exequendæ. Iaſ. in l. quidam exi-
ſtimauerunt tit. ſi cert. pet. nu. 7. verſ. ſex-
to. aſſerens confirmari à Bart. in l. & ſi
47 etiam C. de compenſ. qui id non dicit in
meo codice, quod † intellige ſi offeratur
reſiduum. Laderch. conſ. 164. Quoniam. n.
10. vel ad interrumpendum curſum vſu-
rarum pro rata Ianuenſ. deciſ. 4. Dum.
num. 22. Cincius de cenſib. quæſt. 88. num.
6. verſ. nam fieri, & deciſ. 100. n. 8. ab eodē
Cincio relata.
48 Ampl. etiam ſi excipiens † de compē-
ſatione eſſet debitor ex cauſa alimento-
rum præteritorum, ſecus ſi fuerint debi-
ta in futurum, vt dixi in limitationibus.
49 Ampl. non ſolum aduentus ſētentiam
in qua agatur de ijs quæ pōdere numero,
& menſura conſtant, ſeu accipiunt fun-
ctionem in genere ſuo, ſed etiam ſi lata
fuerit occaſione cautionis, vel ſtipula-
tionis. Azo. in Sum. C. de compenſ. n. 17.
50 Ampl. etiam ſi extaret † ſtatutū quod
non poſſet opponi aliqua exceptio, niſi
ſolutionis. Angel. Alex. & alij plures con-
geſti à Tiraquel. de retract. lignag. §. 3.
gloſ. 3. nu. 4. poſt med. verſ. & facit. Surd
loquens de ſtatuto reijciente certas ex-
ceptiones, vt non extendatur ad ex-
ceptionem compenſationis deciſ. 191.
quamuis num. 10. & num. 17. firmat hanc
extenſionem Socin. Iun. conſ. 79. Viſo pun-
cto lib. 3. n. 9. Rota coram Sacrato in Ro-
mana pecuniaria 5. Iunij 1613.
51 Ampl. præſertim † ad euitandam pœ-
nam vt dixi infra §. 15. verſ. ſextus.
52 Ampl. vt aduerſus † excipientem de
compenſatione licita non ſit reconuen-
tio Parlador. rerum quotid. lib. 2. cap. fin.
quinta part. §. 11. num. 31. eam afferens
rationem, quia in ſummarijs, & executi-
53 uis cauſis, non eſt † licita reconuentio.
Menoc. de adipiſcend. poſſeſ. Remed. 4. nu.
644. & ſeq.
54 Ampl. etiam ſi † de compenſatione
excipiatur ab adminiſtratore, vt dixi
infra §. 17.
55 Ampl. etiam ſi opponatur † à ſocio, vt
dixi infra §. 18.
56 Ampl. etiam ſi ſententia † fuerit lata
occaſione ſolutionis pretij rei venditæ
Tiraquel. de retract. lignag. §. 3. Gloſ. 3. nu.
5. in fin.
57 Ampl. etiam ſi opponatur † extra iu-
dicium. Tiraquel. de retract. lignag. §. 3.
gloſ. 3. n. 10.
58 Ampl. etiam aduerſus † ſententiam
latā ſuper ſolutione reſidui pretij rei ven-
ditę ſiue excipiatur cōtra fiſcū Tiraquel.
de retract. lignag. §. 3. gloſ. 3. n. 5. in fin. l. ſi
expeditione C. de Conſenſ.
59 Ampl. ſiue ſententia † ſit lata mota
actione perſonali, vel reali, vel mixta l.
fin. C. eas Tiraquel. de retract. lignag. 3. 2
gloſ. 3. n. 5. in fin.
60 Ampl. vt qui excipere poteſt de com-
penſatione non dicatur eſſe in mora
Alex conſ. 12. lib 2. n. 15.
61 Ampl. vt iudex de compenſatione
facit

cit cauſam appellabilem, & litem ſuam, *l. inter vtile, ff. de minor. l. fin. ff. de var. & extraordin. cognit.*

61 An autem excõmunicatus poſſit excipere de compenſatione, *Bald. in cap. cũ inter de except. num. 5. & dixi cap. 14. ſ. 3.*

62 Ampl. etiam † contra Eccleſiam, vt dicam infra ſ. 10.

63 Ampl. etiam parte non † opponente vbi iudici conſtat de credito liquido cũ liquido, *Bart. l. maritus ff famil. hercis.* compenſando, *Io. Fab. ſ. in bonæ fidei inſt. de act. n° 13. Rota Ianuen. deciſ. 34. agilibus num. 6.*

64 Ampl. ſi excipiatur † de credito liquidando incontinenti, vel breuiter, *Capic. deciſ. 167. in cauſa Manfredini num. 1. & 2. Oſaſc. deciſ. 92. Franciſcus num. 36. Pacific. de Saluian. inſpect. 2. cap. 11. nu. 329* & quãdo dicatur facta liquidatio *dixi infra ſ. 16. verſ. quando, Tiraquel. de retract. lignag. ſ1. 3. gloſ. 3. nu. 11.* concludit eſſe arbitrarium iudici.

65 Ampl. etiam vbi agitur † de contractu gentilitio ſeu iure congrui, *Tiraquel de retract. lignag. ſ. 3. gloſ. 3 num. 2. & ſeq.*

66 Ampl. in omni genere † debitorum iuxta diſtinctionem, *Cin. in l. fin. C. de compenſ. nu. 10.*

67 Intellige antecedentia omnia † ſi debitum de quo excipitur eſt certum, quia confeſſione actoris probetur, vel ſententia iudicis, quæ iudicialiter non controuertatur, canonizatum, ſitque etiam purum, & in præſens debitum. Nam ſi de illo pendet lis, vel ſit incertum, tam ratione, ſeu natura crediti, quàm ex accidenti extrinſeco nullatenus licèt, de cõpenſatione excipere, vt puta quia ſit in diem, vel ſub conditione, vel alternatiuè debitũ à debitore, ſecùs à creditore nondum facta electio, *l. fin. C. de compenſ. l. quod in diem ff. eod. Surd. deciſ. 191. Quamuis num. 8. Sicard. in Rubr. C. de compenſ. num. 5. Theſaur. quæſt. 21. in cauſa lib. 4. num. 1. & ſeq.*

69 Limit. vbi creditum de quo excipitur † eget altiori indagine, *l fin. verſ. ampliorem indaginem,* C. *de compenſat. vbi Gloſ.*
70 *verb. conuicta.* dicit egere † altiori indagine, ſi infra duos menſes à die oppoſitæ exceptionis non poteſt liquidari, ſecùs ſi in continenti poteſt probari, *Azo. in ſum. C. de compenſ. num. 12. circa med.* Altiori indagine quando dicatur opus eſſe. *Benintend. deciſ. 77. num. 13. & Iaſ. ſ. in bonæ fidei inſt. de action. num. 72*

71 Limit. vbi ante ſententiam † fuit exceptum de compenſatione, & nihilominus excipiens fuit condemnatus, *Gloſ. fin. in l. Neſennius, ff. de re iud. Iaſ. in l. 1. C. de iure, & fact. ignor. nu. 19.*

72 Limit. vbi ab actore † petitur quantitas, & reus excipit compenſari ſpetiem ſibi debitam, & è contra, vt *dixi infra ſ. 11.*

73 Limit. vbi quis promiſit † ſoluere in pecunia, *l. ſolutam, ff. de ſolution. Bartol. in l. ſolutionis ff. eodem Bald. in l. fin. C. de compenſat. num. 12.* eam afferens rationem, quod vbi requiritur vera ſolutio, tunc ceſſat compenſationis, & ceſſio. *Natta conſ. 60. pro num. 4. Cored. Collect. 155. plura nu. 2.*

74 Limit. vbi excipitur a de credito tertij, ſeu quod alteri eſt debitum, vt *dixi infra ſ. 9.*

75 Limit. vbi quis promiſit ſoluere † in certa ſpetie monetæ, vt puta duplis Hiſpaniarum, plaſtris Florentinis, vel ſcutis octo ſtamparum, nam licet de generali conſuetudine poſſit vna ſpeties pecuniæ ſolui pro alia, ceſſat tamen talis facultas, cum conſuetudine, vbi contrahentes conuenerũt de ſolutione facienda in certa ſpetie pecuniæ, vt latè probat *Surd. conſ. 246. Hon. n. 21.* cui addo *deciſ. Vincent. de Franc. deciſ. 508. in Curia Guttier pract. quæſt. lib. 2. q. 179. quæſtio iucunda. Pacific. de Saluian. in part. 2. cap. 11 n. 13, & ſeq. Cartar. deciſ. Ianuenſ. 77. num. 15.*

76 Limit. omni caſu † quo non admittitur ſolutio *Bald. l. fin. C. de compenſ. n. 22. 23. & 24. Cartar. deciſ. Ianuen. deciſ. 93. num. 17.*

77 Limit. contra mulierem † agentem ad dotem, vt latè examinat. *Bald. Nouel. de Dote part. 8. priuil. 1.* vbi addit limitationes, quas non refero de carta in papirum, & poſt *Bald Pacific. de Saluian. interpict. ſuſpect. 2. cap. 11. num. 317. & ſeq. Tuſcus concluſ. 490. Depoſitum num. 6. & ſeq. plurib. Trentacinq. Reſolut. 1. de compenſ. nu. 14. & ſeq. Afflict. tamen. deciſ. 121*

Digitized by Google

num. 4. concludit fuiſſe admiſſam compenſationem aduerſus dotem, à conſilio Neapolitano.

78 Limit. ſi aduerſus debitum † voluntarium excipiatur de compenſatione, *l. vẽditorem ff. de legat.* 1. *Neuiz. cõſ.* 62. *n.* 22. *Mantic. de coniect. lib.* 10. *tit.* 2. *cum alÿs cumulatis à Pacific. de Saluian. inſpect.* 11. *cap.* 11. *uum.* 133. *& ſeq.* vbi exempla refert.

79 Limita omni caſu † quo ſolutio fieri non poteſt iuxta voluntatẽ volentis ſoluere, *Bald. in l. fin. C. de compenſat. num.* 12 *verſ. ſed dubitatur in fin. C. de compenſ. ſequitur Surd. conſ.* 246. N*on. n.* 13.

80 Limit. vbi qui de compẽſatione † excipit, eſt debitor cauſa alimentorum. *l.* 3 *C. de compenſat. & licet Gloſ. ibid.* intelligat ſi alimentarius ſeruiat publicæ cauſæ, Doctores tamẽ intelligũt generaliter, cũ ſine exceptione aliqua loquatur ibi Imperator, *Surd. de aliment. tit.* 8 *priuil.* 53. *compenſans nu* 5. quem ſequitur *Gratian Diſcepi.* 728. *ex num.* 3. *relatis Io. Fabr. & pract. Papien. quos Surd.* in ſuam ſententiam retulerat.

Limit. aduerſus creditorem legalem vtputa iure prothomiſeos, *Vrſil. ad Afflict. deciſ.* 181. *nu.* 3.

Limit. aduerſus ſententiam ſupræmæ curiæ, etiam ſi offeratur probatio in prõptu, teſtibus, & ſcripturis, *Capic. deciſ.* 167 *Vrſil. deciſ.* 331. *num.* 5. *Peguer. deciſ.* 173.

81 Sublimit. ſi excipiatur † de alimentis præteritis, *Franc. Monald. conſ.* 52. *num.* 9. *quem Gratian. refert, & ſequitur Diſcept.* 728. *ex num.* 33. & comprobari poteſt. *opin. Monald.* amici mei, ex ijs, quæ dicuntur de tranſactione, quæ eſt valida, ſi fiat de præteritis alimentis, ſecùs ſi de futuris.

81 Limit. vbi excipitur de compenſatione † debiti non liquidi, ſeu quod non poteſt liquadari intra tempus, quod eſt conceſſum ad faciendam executionem, ſi excipiens fuiſſet condemnatus, *Pariſ. conſ.* 121. *prin. lib.* 1. *nu.* 24. *dixi infra* §. 16.

82 Limit. vbi excipitur † de compenſatione crediti victus cauſa creati, *L. ob ingenium, vbi Gloſſ. & Bart ff. de comparat. Surd. de aliment. tit.* 8. *q.* 53. *ex n.* 5. *& ſeq.* exemplum referens, ſi agatur de ſubſidio charitatiuo ſoluendo Epiſcopo, & alteri prælato, vel tractatur de penſione, alimẽtorum cauſas impoſita ſuper fructibus beneficij eccleſiaſtici, alia exempla refert *Trentacinq. de compenſat. reſolut.* 1. *n.* 11. *lib.* 3.

83 Limit. vbi excipitur † de compenſatione aduersùs Doctorem petentem ſibi debitum ſalarium. *Ripa in l.* 1. *ff. ſolut. matr. num.* 142.

84 Limit. vbi quis promittit ſoluere † omni exceptione remota, vt latè probat *Pedroc. conſ.* 28. *licet n.* 16. *& ſeq plurib.*

85 Limit. vbi excipitur de † compenſatione à depoſitario, vt *dixi* §. 14.

86 Limit. vbi excipitur de † quantitate illiquida, aduerſus quantitatem liquidã, *vt dixi infra* §. 16.

87 Limit. vbi excipitur † de debito neceſſario aduerſus volũtarium, vt *dixi infra* §. 16. *limit fin.*

88 Limit. vbi de compenſatione † excipitur à prędone, ſeu qui perperam occupauit rem actoris, *Azo in Sum. de compenſ n.* 11. aſſerẽs id negari odio prædonis *l. fin. C. de compenſ.*

89 Limit. vbi à condemnato † in vna ſpetie excipitur de alia. *Sicard. in Rubr. C. de Compenſ. num.* 6.

90 Limit. vbi quis excipit † de compenſatione aduerſus ſententiam latam contra excipiẽtem, cũ clauſula ſoluto prius pretio, vel alia ſimili clauſula conditionem deſignante. *Vincent. de Franc. deciſ.* 527. *Iulian. num* 6.

91 Limit. vbi creditum † de quo excipitur probatur priuata ſcriptura, & ſententia fuit lata ex pub. inſtrumento, *Pedroch conſ.* 28. *licet num.* 12. *relatis Cæſal. conſ.* 47. *nu.* 46. *in fin. n.* 47. *Ioſepho Ludouiſ. deciſ. Peruſ.* 15. *n.* 6. *&* 16. *verſ.*

Limit. vbi de compenſatione fuit cognitum in proceſſu, *Bald. l. in executione C. quorum appell. monon. n.* 16.

92 Limit. in commodato † *Cyn. in l. fin. C. de compenſ num.* 6.

93 Limit. vbi ab Eccleſia, ſeu Sacerdote petuntur decimæ, vt *dixi infra* §. 10. *n.*

94 Limit. vbi excipitur in genere † quod eſt debitum in ſpecie, *Cyn. in l. fin. C. de compenſat n.* 16.

95 Limit. vbi de compenſatione † excipitur

pitur aduerſus ſpoliatum. *Bald.l fin.C.de compenſ.nu.5.*

96 Limit. omni caſu, quo interſit, ſeu læditur actor, *Abb:cap.2. de depoſit. nu. 12. in princip.*

97 Limit. vbi agitur de retractu † conuētionali, ſeu pacto de retrouendendo, *Tiraquel.de retract.lignag.§.3.gloſ.3.num.7. circa med.*

98 Limit. vbi quis cum iuramento promiſit ſoluere, *Surd. plures referens conſ. 94. Nonnulla num 8.*

99 Limit. in ſententia lata in ſpolio, vel cauſa æquè priuilegiata, *Put.deciſ.118.ſecunda lib.1.*

Limit. in excommunicato, & quocūque, qui illi æquiparetur, vt *dixi cap.ſeq. §.3. & ſeq.*

---

§. I.

SVMMARIVM.

Fiſcus regulariter actiuè, & paſſiue vtitur iure communi 1. quandoq. eſt deterioris conditionis quolibet ciue. 2.

Compenſationis exceptio admittitur contra fiſcum, ſi excipiens infra duos menſes doceat de ſuo credito. 3. ampl.4.9.11.12.13. limit. 10.14.15.17.18.19.21.22.23.24.25. 26.27.

Statio fiſci quid ſit. 4. 5.

Calendarium, quid ſit. 16.

Vectigalis nomine quid contineatur. 17.

Annonæ nomine quid contineatur. 20.

Compenſatio fit ipſo iure cum fiſco, etiam parte non opponente ad euitandam pœnam. 6. ampl.7.

FIſco plura licet ſint cōceſſa priuilegia
2 † regulariter tamē actiuè, & paſſiuè
vtitur iure quo vtūtur cæteri ciues *gloſ.*
in l.item veniunt §. in priuatorum verb.
publicet.ff.de pet. hared. Bart. l.iuſtum.C.
de eden.n.2.Veral.deciſ.223.par.1. & quā-
2 doque ſtricto iure cum illo agendo, † ſit
deterioris conditionis quolibet infimo
ciue, vt refert, *Surd.deciſ.18.procurator.*
num.12.in fin. & nu. 13. propterea con-
uentus à fiſco ad ſoluendum, quod ſibi
deberi aſſeritur, repellitur ab intentata
actione, ſi reus conuentus excipiat de
3 compenſatione † eius, quod ſibi à fiſco
eſt debitum, ſi intra duos menſes doceat
de allegato credito, *l.aufertur 46 §.fiſcus*
ff.de iure fiſci Roman.ſingul.551.An ſacer-
doti, Donel. comment.iur.lib.16.cap.15.Io.
Fab.in §.in bonæ fidei.inſt de action.n.13.
verſ.in gloſ.Azo in ſum C.de compenſ nu.
10.verſ.alias autem Abb. c.2. de depoſit n.
verſ Nam duo.
4 Ampl. præſertim ad retardandum †
pœnam, vel vſuram debitam fiſco, *l.idē.*
12.ff. de compenſat. vbi Gloſ. declarat, id
procedere ſi pęna, vel ſi vſurę ſint debita
ex eadem ſtatione, ideſt ex eadem man-
ſione, quæ nunc Romæ nuncupatur of-
ficio, in quo relatum eſt debitum rei
conuenti, *l.1.C.de compenſat. vbi Sicard.*
num.1. & tacitè dixit *Moneta tract. de*
decim quaſt.4.cap.9. nu.173.Peregrin.de
iure fiſci lib.6.tit.7 nu.15. verſ intellige,
ſubdendo, quæ ſunt dicta de eadem ſta-
tione, ſi fiſcus ſuccedat ei, qui ſit debi-
tor, & creditor diuerſarum ſtationum,
quod tunc liberentur fideiuſſores. *Io.*
Franc.à Pont.conſ.70 obſtupeſco, n 15. &
28.in fin. & n.29. & 30. declarat ſi regā-
5 tur à † diuerſis perſonis, ſecus ſi regātur
ab eadem perſona, *Pet. Barboſ.in l diuor-*
tio, §. ob donationes ff.ſolut.matrim.n.33.
addendo ad euitandam pœnam, vel il-
6 lam † ſoluendam ipſo iure, etiam parte
non opponente, fieri compenſationem,
& ſi quid fuerit ſolutum, non admiſſa
compenſatione, repeti tanquā indebitū,
ſi creditum compenſandum, vt ego ad-
do, æquabat quantitatem pœnæ ſoluen-
7 dæ, quia † compenſatio pro toto debito,
vel illius parte, ſi æquat debitum, *Surd.*
de aliment.tit.6.q.11.Vitricus nu.3 & iſte
eſt vnus ex caſibus, in quibus admittitur
particularis ſolutio, contra regulam,
8 † *l.quidam æſtimauerunt, ff ſi cert. petat*
Afflict.deciſ.192.Michael.nu.1. compen-
ſationem fieri vbi ab vno officiali regun-
tur duæ ſtationes.
9 Ampl. ſiue excipiatur contra † fiſcum
principis, qui ſolus dominetur, quales
ſunt Duces Mediolani, Florentiæ, Sa-
baudiæ, ſeu ciuitatis, & reipub. qualis eſt
Veneta, Iauuenſis, Lucenſis, & S. Marini,

in Italia, ſiue ciuitatis, quæ ſibi à Deo
libertatem conſeruauit, modo petens
10 † compenſationem nō ſit debitor fidei-
commiſſi, quo ſit illa grauata, *l 3. C. de compenſat. vbi gloſ. fin.* extendit ad quā-
uis ciuitatem, & eamdem extenſionem
firmat, *Sicard. in l. 1. C. de compenſat. n. 1. & 3.*

11 Ampl. præſertim vbi fiſcus † ſuccedit
alicui, ex delicto, vel tanquam ab indi-
gno, vel deficientibus legitimis hæredi-
bus, etiam quod quis non eſſet creditor
ex eadem ſtatione, *l. 2. C. de ſolut. per quem textum ita firmat Sicard. in l. 1. C. de compenſat nu. 3. in fin.*

12 Ampl. præſertim vbi fiſcus † ageret ad
exequutionem pœnæ, & excipere tur de
credito ex alia ſtatione, *l. ſi conſtat C. de compenſ. l. ob negotium, ff. eod. Sicard. per hæc iura in l. 1. de compenſ. n. 4. Caſt. l. final. C. de iure fiſci.*

13 Ampl. è contra, ſi compenſatio † fiat
ex eadem ſtatione, *Aloyſ. de Leo in l. 1. C. de compenſ. num. 6. & ſeq.*

14 Limit. vbi petitur fieri † compenſa-
tionem crediti, de quo apparet, ſeu quod
probatur ex alia ſtatione, & non ea, quo
fiſcus petit, *l. 1. C. de compenſat. vbi Sicar. n. 1. Afflic. deciſ. 19. quidam num.* 4. & la-
tius dixi ſupra ampliatione 1. *Magon. deciſ Lucenſ. 1. nu.* 14. vbi rationem refert
Aloyſ. Leo. in l. 1. C. de compenſ. n. 6. & ſeq.

15 Limit. vbi petitur fieri compenſatio-
nem † cum pecunia, quam fiſcus dedit
fœnori, ſeu, vt loquitur Imperator Alex.
in l. 3. C. de compenſat. quæ eſt deſcripta
in Calendario, *l. qui filium ff. de legat. 3. in ſummaric C. de compenſ. num* 10. Ca-
16 lendarium enim † erat codex, in quo
deſcriptæ pecuniæ fœneratitiæ ſingu-
lis calendis exigendæ, *l. qui filium, ff. de legat. 3. l 3. C. de compenſ.*

17 Limit. vbi petitur compenſatio † eius
quod fiſco eſt debitum occaſione vecti-
galium, *l. 3. C. de compenſat.* & notandum
quod vectigalis nomine continetur, non
ſolum, quod ſoluitur ex mercibus, quæ
inuehuntur, & euehūtur ex vrbe. *l. vniuerſi C. de vectigal.* ſed etiam portus ve-
nalium rerum, ſalinarum, fundorum,
vectigalium, & metallorum, *l. 1. ff. ſi ager. vectigal. vel emphit. l. cotem. §. 1. ff. de publican. l. inter, ff. de verb. ſignific.* & ratio
18 eſt, quia de priuato † ad publicum non
admittitur compenſatio, *Sicard. in l. 1. C. de compenſat. nu. 3. in princip. Azo. in ſum. C. de compenſ. nu. 20.*

Contrarium ſi petatur à conductore
ſancitum eſt lege Hiſpana teſte *Guttierz de gabel. quæſt 167. num. 1. & 4. in fin.*

19 Limit. vbi fiſcus eſt creditor † cauſa
annonæ, ideſt ex quauis re ad victum
neceſſaria, & non tantum de re præſtan-
da, quam de illius pretio. exemplum eſ-
ſe poteſt in Vrbe, vbi Camera Apoſt, an-
te collectum frumentum, & ſæpe etiam
antequam ſit ſatum, dat agricolis pecu-
nias ad computum pretij frumenti, vel
olei colligendi primis meſſibus, vel oli-
uis, *Ripa in tract. de remed. ad conſeruand. vbert. nu.* 33. vbi rationem aſſignat.
20 Annonæ † autē nomine contineri om-
nes fruges, quibus homo veſcitur, *l. 1. & fin. ff. ad leg. Iul de Annona Azo. in ſumar. C. de compenſ. n.* 10. *Bobadil. politic. lib. 3. cap. 3. num. 45. & 30.*

21 Limit. vbi fiſcus eſt creditor † excipiē-
tis, pretij rei venditæ, *l. aufertur* 46. §.
qui compenſationem, ff. de iure fiſci, l. ſi ex venditione 7. C. de cōpenſat. Trentacinq. Reſol. 1. n. 14. De compenſat. lib. 3. Bertazol. clauſul. 40. gloſ. 8. n. 1.

22 Limit. vbi excipiens de compenſatio-
ne eſt debitor tributorum, & ad illa ſol-
uenda conuenitur, *l. aufertur* 46. §. *qui compenſationem, ff. de iure fiſci l. 3. C. de compeſat.* ſiue tributum ſit perſonale, ſi-
ue reale, *l. ætatem, ff de cenſib. l. inter debitorem, ff. de pact. l. generali in fin ff. de vſufruct. legat. l. Iulian. §. idem Iulian. ff. de act. empt. Azo in ſumm. C. de compenſ n. 10.*

23 Limit. vbi excipiens † conuenitur ad
ſoluendum fiſco ſtipendia, *l. aufertur.* 46.
§. *Qui compenſationem, ff. de iure fiſci.*

24 Limit. ſi excipiens de compenſatione
eſt debitor pecuniæ, quæ à ciuitate erro-
gatur in alimenta Principis, Zenodochij
& alia cauſa pia, *l; 3. C. de compenſat. Azo. in ſumm. C. de compenſ. num.* 10. addendo
idem dici de pecunijs, deſtinatis in refe-
ctione, vel confectione murorum.

25 Limit. vbi excipiens † de compēſatio-
ne eſt debitor fiſci pecuniarum, quæ de-
ſtinatæ ſunt in ſumptum certum facien-

dum

dum in re, vel perſona vtilitatis publicę cauſa, vt puta in ſtipendia militum, refectionis, vel conſtructionis mœnium, ſalaria magiſtratuum, profeſſorum, & ſimilium, l. medicos in fin. C. de profeſſ. & medic. lib. 10. l. 3. C. de compenſ. Trentacinq. Reſol. 1. n. 12. De compenſat. lib. 3 n. 12. & 13. in refectione, vel conſtructione murorum, Azo. in ſum. C. de compenſ. n. 10. Ripa in tract. de remed. ad conſequend. vbert. nu. 34.

26 Limit. vbi excipiens † de compenſatione eſt debitor fiſci ciuitatis, cui debitum eſt fideicommiſſum, l. 3. vbi gloſ. fin. C. de compenſat. Azo. in Sum. C. de compenſ. nu. 12

27 Limit. vbi excipiens † de compenſatione eſt debitor fiſci cauſa alimentorũ, quæ præſtantur ſeruienti reipub. l. 3. vbi gloſ. verb. alimentorum C. de compenſ.

---

§. II.

SVMMARIVM:

Iuramentum obligat iurantem ad præſtandũ pracisè, quæ quis iurauit. 1. ampl. 2. 3.

Soluere qui promiſit cum iuramento, non poteſt excipere de compenſatione. 3. 6. 12. 13. & quare, 4. ampl. 6. Contrarium. 7. & quare. 8. 9. 10. 11. ampl. hanc ſecundam opin. 19. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. Limit 39. 40. 41. 42.

Emphiteota creditor directi ipſo iure compẽſat. 30. ampl. ibid.

Alciatus reprobatur 34. 42. in fin.

Creditum quando dicatur liquidum. 20. 22. 23. 24. 25.

Creditum non liquidum quod dicatur. 23.

Compenſatio fieri non poteſt vbi non poteſt fieri ſolutio 21.

Iuramentum quando verificari poſſit in caſu ficto. 5.

de Compenſatione excipiens dicitur dare, & ſoluere, vbi promiſit dare, vel ſoluere. 10. 11.

Compenſatio quantitatis liquidæ fit ipſo iure 14. 15. liberatur promiſſor 15.

Compenſatio, & ſolutio ſunt ſynonima 16. 17.

1 IVramentum obligare iurantem † vt
præſter nihil addito, vel diminuto,
ex iis, quæ præſtare iurauit, commune
eſt axioma, cap. ad noſtram de iur. iurand.
Alex. in l. ſi conuenerit, ff. de iuriſd. oran.
iud. num. 2. Iaſ. in §. actionum Inſt. de
action. nu. 47. adeo vt non poſſit præſta-
2 re † quod eſt melius, vel quod iuratis
æquipolleat. Natta conſ. 54. egregius nu.
1. & 4. propterea, qui cum iuramento
3 promiſit ſoluere, non auditur † excipiẽs
de compenſatione, gloſ. cap. ad veſtram.
7. verb. pecunia. verſ. ſed iſto caſu de iur.
iurand. quam ſequuntur ibid. Hoſt. Io.
And. Bus. & alij relati à Natta conſ. 54.
egregius nu. 1. in princip. ſubdens nu. 2.
4 vſque in fin. † concludentes rationes hu-
ius aſſumpti, & teſtatur de communi
contra Bart. aliud ſentientem, vt ſubdo
idem latiùs repetit. Gozad. conſ. 32. pri-
ma. num. 16. 17. addendo tunc iuramen-
5 tum † poſſe verificari in caſu ficto, quo-
ties non tractatur de præiudicio tertij.
Matheſil. ſing. 54. nota quod. vbi addentes
alios referunt, teſtando opin. Bart. commu-
6 niter damnari † nec euitari periurium,
quamuis iurans ſoluat intereſſe, Surd.
& ab illo relati conſ. 82. De anno num. 25
teſtatur de magis communi. & à Caual. in
ſpec. commun. quæſt. 131. promittens nu. 1.
Gabriel teſtans de magis communi. De
iurament. concluſ. 7. Guttier. de iuram.
confirmat part. 3. cap. 6. compenſans nu. 3.
& ſeq. latè comprobat. & nu. 6. verſ. ego.
teſtatur de veriori, & communiori, &
reſpondet obiectis contrariæ opin. rela-
ti à Trentacinq. de compenſation. Reſolut.
1. num. 7. verſ. ſecunda, & ab addentibus
ad prax. Bonacurſ. cap. 2 num. 167. & ab
Afflict. deciſ. 163. nu. 2. & 3. & deciſ. 181.
Quadam numer. 2. & 3. addendo ita
fuiſſe iudicatum à cõſilio Neapolitano,
& vbi consentientes refert num. 1. & 2.
Serafin. de iuramento priuil. 74. num. 3.
ſeq vbi latè examinat Tuſc. concluſ. 490
compenſatio nu. 38. vbi latè Ioſeph Lud.
deciſ. 15 nobiles nu. 7. & ſeq. vbi ampliat.
dic. num. 1. & ab Oſaſc. deciſ. 92. Franci-
ſcus nu. 18. vſque ad 33. verſ. in contrariũ
& à Surd. conſ. 82. De anno nu. 25. teſtãs de
magis, & cõmuni. relati à Corneo tract. de
Abſol. forenſ. p. 4. Caſu. 16. De compenſat.
num. 9. & ſeq. Con-

7 Contrarium firmat † *Bart. in l. am-
plius non peti. 15. ff. rem rat. haber. nu. 8.
verſ. ego puto*, quem ſequitur *Angel. ibid.
num. 5. aſſerens id probari l. Iulianus la
piccola, ff. de cond. & demonſt. Io Fab. in
§. bonæ fidei, inſt. de action. n. 12. verſ. &
eadem quæſtio.* Bart. mouetur ratione,
7 quia † excipiens de compenſatione, ſi
non ſoluit, id facit, quia impeditur fa-
cto actoris, qui viciſſim non ſoluit,
quod ſoluere promiſit, & ideo ex alie-
9 na culpa nemo eſt grauandus; deinde †
addit optimum ſimile, videlicet quod
quamuis conditio ſit implenda in for-
10 ma † ſpecifica, ſicuti adimplendum eſt
iuramentum, *l. Mæuius 33. de condit. &
demonſt.* attamen ſi iuſſus dare, vel ſolue-
re, excipit de compenſatione, dicitur
dare, & ſoluere *l. ſi pecuniam §. 1. ff. de
12 ſtat. liber.* nec promittens cum † iura-
mento, ſoluere, eſt periurus, ſi compē-
ſat, *Socin. conſ. 79. viſo lib. 3 num. 7. dicta
Bartoli reaſſumit Capic. deciſ. 167. in
cauſa Manfredini n. 4* & illa caſui ſuo
annectenda probat *Couar.* & ab illo re-
lati in *cap. quamuis de pact. part. 1. §. 4.
num. 9. verſ. cæterum*, aſſerens hanc opi
nionem eſſe cōmunem apud Legiſtas:
ſed à Canoniſtis magis eſſe receptam
contrariam latiſſimè illam comprobās
& reſpondet fundamentis Canoniſtarū,
ſed Bart. opin. eſſe veriorem, & ab ea
non eſſe recedendum, iudicando, & cō-
ſulendo, & ita quotidie practicari refert
*Caual. in ſpecul. quæſt. 231. promittens
in fin. relati à Trentacinq. variar. reſol.
lib. 3. reſolut. 1. nu. 7. verſ. primam opin.*
aſſerens in puncto iuris hanc eſſe verio-
rem, & ab addentibus *ad prax. Bonacurſ.
cap. 2. num. 167 & ab Afflict. deciſ. 163.
Dic. num. 1. & deciſ. 381. n. 1. & ab Oſaſc.
deciſ. 92. Franciſcus num. 2. vſque ad 18.
addendo num. 33. hanc opin. eſſe veriorē,
& ſuſtentabiliorem, Tiraquel. de retract.
lignag. §. 3. gloſ. 3 num. 3 relati à Berta-
zol. clauſ. 40. gloſ. 8. non eſt num. 6. circa
med. & à Tuſc. concluſ. 490. compenſatio
num. 39. Guid. Pap. tract. de compulſor.
quæſt. 5. num. 2. & 3. teſtando de veriori*

Difficilem, atque implicitam eſſe dif-
ficultatem propoſiti articuli, patet ex
relatis, & introſpectis, quæ in vtramq.
partem affirmātur à Doctoribus noſtris
relatis à *Cened. Collectan. 155. plura n. 12
& Couar. & Guttierz Doctores Hiſpani*
non conueniunt, & quiſque illorum re-
ſpondet obiectis ſententiæ cōtrariæ, ex
quibus fit difficilior reſolutio. Ego ve-
rò ſequendo quem mihi propoſui ſtylū
conſtituta regula, ſubdendo ampliatio-
nes, & limitationes credo omnem diffi-
cultatem tollere.

13 Regula itaque ſit † iuxta Bart. opinio-
nem quod promittenti cum iuramento
ſoluere, liceat aduerſus eum, qui illum
ad ſoluendum vrget, excipere de com-
penſatione, *l. ſi debitor. 4. ff. qui potior.
in pign. habeant vbi Pomponius concludit,
nihil intereſſe, an quis ſoluerit, vel pen-
ſauerit, l. dediſſe, ff. de verb. ſignif. vbi
Paulus reſpondit, eum dediſſe intelligi,
etiam qui compenſauit l. vel permutauit
19. ff. de liberat. cauſ. l. peculian. §. 1. verſ.
ſi velit ſeruus eam pecuniam compenſa-
re, ff. de ſtat. liber. vbi Paulus idem re-
ſpondit in caſu*, quo de ſolutione ſub cō-
ditione facienda agebatur, *l. 4. §. ſoluiſſe
ff. de re iudicat.* vbi eſt caſus deciſionis
noſtræ difficultatis, an exceptione com-
penſationis retardetur executio ſenten-
tiæ, nam præſuppoſito, quod oppona-
tur de compenſatione crediti liquidi,
14 vt puta de quantitate † ad quantitatem
quæ fit ipſo iure. *l. ſi conſtat C. de compēſ.*
15 & qui † compenſat liberatur ſua obliga-
tione, *l. ſi ambo, ff. de compenſat. & Vl-
pianus in d. § ſoluiſſe firmet eum ſoluiſſe,
qui ſua eſt obligatione liberatus*, qui cō-
penſet dicitur ſoluere, quia ſua obliga-
tione liberatur. Addatur, quod ſi vo-
16 lumus compenſationem † eſſe propriè
ſolutionem, vt colligitur, *ex l. ſi debitor.
& alijs iuribus ſupra allegatis*, ceſſat om-
nis difficultas, nec conſideranda nomi-
num diuerſitas, vbi idem ſequitur effe-
17 ctus, & dicendum ſolutionem † et com-
penſationem eſſe ſynonima, ſeu nomi-
num communionem. Si verò volumus
compenſationem eſſe fictam ſolutionē,
idem quoque eſt dicendum, quia fictio
18 in caſu ficto † idem operatur quod veri-
tas in caſu vero *l. 1. ff de adopt Alex. in l.
ſi pecuniam, C. de negot. geſt num. 6. &
& conſ. 12. lib. 2. num. 13. & 15. relati à*

Man-

à *Mancin. de iuram. part. 4. effect. 30. n. 2.*

19 Ampl. præſertim † ſi agatur de compēſanda quamtitate liquida aduerſùs aliam quantitatem liquidam, *l. ſi conſtat l fin. C. de compenſat. Anchar. Regienſ. lib. 1. quæſt. 2 Quidam num.* 1. vbi addit etiam ſi quantitates non eſſent pares, & *dixi infra* §. 12

20 Liquidam autem † quantitatem cenſeo eſſe, quando quantitates compenſandæ reciperent functionem in genere ſuo, hoc eſt quando inter illas caderet omnimoda ſimilitudo intrinſeca, & extrinſeca, veluti ſi debitor vini excipiat de credito vini eiuſdem bonitatis, & qualitatis, vt puta ſi hinc inde ſit debitum, & creditum vini phalermi, vel agatur de credito pecuniarum, quæ hinc inde fuerunt numeratæ in iulijs, teſtonibus, vel duplis Hiſpaniarum eiuſdem ponderis, & ligæ, *l. Paulus, ff. qe ſolution. Trentacinq. Reſol.* 1. *nūm.* 1. *de compenſat. lib.* 3. & ratio eſt quia

21 compenſatio ceſſat † vbi fieri non poteſt ſolutio, quæ non dicitur fieri, vbi aliud pro alio, quis velit ſoluere, *Trentacinq. ibidem*.

22 Item creditum dicitur † liquidum vbi de illo conſtat per ſententiam, ſuper illo prolatam, *Medic. de compenſ. part.* 1. *q.* 13. *num.* 4.

23 Item quantitas non † dicitur liquida vbi illa eſt debita ſub conditione, nā aduerſus credirum earum non admittitur. vel vbi creditor haberet electionē conſequendi ſuum creditum in alia ſpecie, vel re, quàm in illa re, & ſpecie quam debitor excipit compenſari. *Bart. in l. ſi ſeruut. communis* §. *idem dicēdum in fin. ff. de furt. Addentes ad praxim Bonacurſ. c. quib. mod. ſuo nomin. ciuiliter verſ. pecuniarijs n.* 165.

24 Item dicitur opponi † de credito liquido ſi aduerſus illud nulla poteſt releuans exceptio opponi, nam ſi de illo aliquo modo dubitari poſſet, etiam replicando, non dicitur eſſe liquidum, nec ex illo retardari executionem ſententiæ, *Angel. in l.* 1. *ff. de tranſact. n.* 1. *verſ. & ex prædictis ſequitur Seraſin. de iuramen. priuil.* 74. *nu.* 67. & 68.

25 Item creditum dicitur liquidum, vbi hinc inde de illo conſtat publico inſtrumento, *Trenta inq. Reſol.* 1. *Cūpenſatio n.* .. *verſ.* 3. *de compenſat. lib.* 3. *Medic. tract. de compenſat part.* 1. *q.* 13 *num.* 4.

26 Ampl. ſecundo † ſi excipiēs de compēſatione eſſet pauper, vel numero filiorum grauatus *Afflict. deciſ.* 163. *die* 7. *num. ſubdenſ. num.* 5. procedere etiam in ceſſionario paupere & vtroque caſu ita fuiſſe iudicatum, *Oſaſc. deciſ.* 92. *Franciſcus num.* 35. *circa princip. Pariſ. conſ* 121 *primo lib.* 1. *nu* 41. *verſ ad Afflict deciſ.* 381. *nu.* 1. *Ancar. Regienſ. quæſt.* 2. *quidam lib.* 1. *nu.* 5. *Seraſin de iuram. priuil.* 74. *n.* 142. *Guttier. de iument. confirmat. part.* 3 *cap.* 6. *num.* 8. *Trentacinq. reſolut.* 1 *de compenſ. lib.* 3. *n.* 7 *vurſ. ſecundo, & ſeq. Pacific. de Saluian. Inſpect.* 2. *c* 11. *nu.* 321. *Mancin. de iuram. part.* 4. *effect.* 30. *nu.* 30.

27 Ampl. vbi excipiens † de compēſatione probat ſuum creditum, pariter eſſe iuramento ab aduerſario firmatū, *Oſaſc. deciſ.* 92. *Franciſcus num.* 35 *poſt med. verſ aliā, Afflict deciſ.* 121. *fuit. n.* 1. addendo iſt o caſu fieri compenſationem ipſo iure, *Seraſin. de iuram. priuileg.* 74 *num.* 149. *Magon. deciſ. Florent.* 42. *Paulus num.* 6. *circa fin.*

28 Ampl. etiam † quòd quis iurauerit verè, & non per iuris fictionem ſoluere, *Tiraquel. & ab eo relati de retract. lignag.* §. 3. *gloſ* 3 *num.* 3. eam afferens rationem quia iſta fictio, idem eſt quod veritas, & eamdem parit creditori vtilitatem, & exorbitat ab omni regula fictionum relati *à Gabriel. de iur iur. num.* 1. *verſ. contrariu tenent belati à Gabriel. de iur. iur. concluſ.* 7 *num.* 1.

29 Ampl. vbi excipitur † de compenſatione coram iudice, qui poteſt procedere de bono, & æquo, & ſola veritate inſpecta *Oſaſc. deciſ.* 92. *Franciſcus nu.* 35. *Ioſeph Lud. deciſ. Peruſ.* 15. *num* 9. & 10. *Gratian. Diſcept.* 728. *num.* 15. *Seraſin. de iuramen. priuil.* 74. *nu* 178.

30 Ampl. præſertim † ad euitandam pœnam, & periurium *Pariſ. conſ* 121. *primo, lib.* 1. *n.* 39. hinc dicitur emphiteuſim non aperiri domino nō ſoluto Canone, ſi emphiteota erat creditor directi eiuſdem quantitatis, quia ipſo iure fit compenſatio, *Ioſeph. Lud. concl.* 12. *col.* 12. *verſ. & licet, Federic. Scot. conſ.* 11. *tom.* 2. *lib.* 3. *n.* 9. vbi ampl. etiamſi emphiteota non eſſet creditor paris quamtitatis, cum alijs cumulatis

mul... in meis Collectaneis *ad l.1. verſ.*
per totum trienniũ, C. de iur. empbit. Tren-
tacinq reſolut. 1. de compenſat. lib. 3. nu. 8.
verſ. Quinto, Seraſin. de iuram. priuileg. 74
num. 145.
31 Ampl. ad euitaudum † curſum vſura-
rum, vel fructuum cenſus *l. cum alter. ff.*
de compenſ. Azo. in ſum de compenſat. n. 13.
circa fin. l. etiam C. de compenſ.
32 Ampl. præſertim † ſi creditum, quod
excipitur compenſari, ſuperuenit, poſt-
quam quis iurauit ſoluere. *Oſaſch dec. 92.*
Franciſcus. n. 33 in fin. & n. 34. vbi plures
congerit. Afflict. alijs relatis deciſ. 381. Quæ
dam. nu. 3. in fin Capic. deciſ. 167. n. 4. circa
fin. & nu. 8. eam afferens rationem, quia
iuramentum intelligitur de debito præ-
terito, non de futuro. *Gabriel. de Iuram.*
concluſ. 7. nu. 5. Limitando ſi creditum
ſuperueniens ſit continuatiuum præce-
dentis dum prius *n. 6 & 7.* declaraſſet hãc
extenſionem. *Surd. conſ. 166. alias nu. 28.*
Ancar. Regienſ. ſ. lib. 1. q. 2. nu. 4. qui teſtatur
de communi. Surd. conſ. 346. nu. 15. circa
med. Trentaiinq. Reſol. 1 lib. 3. de compen-
ſat n. 7. verſ primo Bertaz clauſul. 40. gloſ.
8. non eſt nu. 6. in fin. Pacific. de Saluian.
inſpect. 2. cap. 11. nu. 316. relati à *Mancin.*
de Iuram. p. 4. effect. 30. nu. 2.
33 Ampl. etiam ſi † generaliter eſſet iura-
tum obſeruare contenta, ſeu promiſſa in
inſtrumento, in quo fuit promiſſa ſolu-
tio. *Oſaſc. deciſ. 92. Franciſcus num. 36. in*
34 *principio reprobando † Alciat. aliud ſentien-*
tem.
35 Ampl. præſertim ſi † promiſſioni addi-
tum ſit verbum ſatisfacere, nam quoquo
modo extinguatur debitum, quis dicitur
ſatisfeciſſe. *Surd. conſil. 166. alias nu. 29. &*
ſeq. Trentac. nq. lib. 3. Reſol. 1. De compenſ.
num. 8. verſ. ſexto.
Ampl. præſertim † vbi de compenſa-
tione excipitur ab hærede eius, qui cum
iuramento promiſſit ſoluere. *Morſat.*
conſ. 56. nu. 4. & ſeq. & nu. 18. & ſeq. Ioſeph.
Ludouiſ. deciſ. Peruſ. 15. n. 11. & 12. Seraſin.
de iurament. priuileg. 74. nu. 141. Tuſcus,
concluſ. 490. Compenſatio nu. 43. & ſeq. vbi
dum retuliſſe diſentientes, concordat, il-
lis intelligi quoad reatum periarij, iſtos
quoad obligationem.
37 Ampl. vt qui iam † iuramento promiſ-
ſit ſoluere, non ſit periurus excipiendo de
compenſatione, vt pluribus probat. *Iaſ.*
in §. in bonæ fidei Inſt. de actiou. nu. 85.
38 Ampl. præſertim † inter mercatores.
Seraſin. de iurament. priuileg. 74. nu. 148.
pacific. de Saluian. Iſpect. 2. cap. 12. n. 323.
39 Limit. vbi ex † formula qua quis eſt
obligatus cum iuramento, apparet iu-
rantem cogitaſſe de ſolutione, non oppo-
ſita compenſatione. *Gabriel. de iuramen.*
concluſ. 8. in fin. quem refert. & ſequitur.
Anton. Corn. in ſuo Tract. de abſol. form.
promiſſ iuram. part. 5. caſu 16. nu. 27. verſ.
ſecus. admonet iudicem, vt ad forma-
lem iuramenti aduertat, tam in admit-
tenda compenſatione, quam iuramenti
abſolutione. *Seraſin. de iurament. priui-*
leg. 74. nu. 125. Surd. conſ. 246. non arbi-
tror. n. 18. exemplum referens, ſi quis pro-
miſſit ſoluere in pecunia, vel in duplis Hi-
ſpaniarum *vt ſubdit n. 20. & rationem*
refert.
40 Limit. vbi petitur † compenſatio eius,
quõd erat exeipienti debitum ante iura-
tam promiſſionem de ſoluendo. *Surd. cõſ.*
246. non arbitror. num. 16. circa med. Af-
flict. deciſ. 381. Quædam nu. 3. in fin. Paciſ.
de Saluian. inſpect. 2. cap. 11. nu. 315. & nu.
317. ſublimitat. in dete.
41 Limit vbi quis † promiſſit, & iurauit
ſoluere *Trentacinque Reſol. 1. de compen-*
ſat nu. 7. in fin. lib 3.
42 Limit. vbi quis promiſit † ſoluere, &
obſeruare omnia contenta in inſtrumen-
to. *Alciat. conſ. 293. verſ. Tertio reſpondeo:*
Contrarium tenet. *Oſaſc. deciſ. 92. n. 36*
vbi reprobat *Alciat.* addend o eius diſtin-
ctionem eſſe verbalem.

---

§. III.

SVMMARIVM.

Obligationis Camerali virtus 1. ceſſat oppoſita
exceptione compenſationis. 2. & quare 4. &
ſeq. 11. 11 ampl 3. Limit. 13. Contrarium 15.
17. & quare 16 18. Limit. 19. 20. 21.
Statum reijciens omnes exceptiones, ſolutione
excepta, non excludit compenſationem. 5.
Compẽſatio ipſo iure extinguit ius actoris vbi
alia

Digitized by Google

aliæ exceptiones ſolum illud elidunt.6.
Solutione ſicuti extinguitur debitum ita & compenſatione.7.8.9.
Compēſatio,& ſolutio in nihilo differunt.8
Plus petit is, cui obijci poteſt compenſatio.11.
Adiudicatio eſt nulla, vbi obſtat compenſatio. 10.
Agere malè dicitur, qui agit contra tutum exceptione compenſationis.12.

QValis, & quanta ſit vis obligatio-
1 nis † Cameralis, patet, quia pro
illius executione capi, & vendi poſſunt
bona contumacis debitoris, necnon idem
carceri mancipari, & demum ad inferos
damnari, niſi publicè declaratus excom-
municatus in ſubſidium, moriens non
fuerit abſolutus.

2 Excepto caſu, quod de ſtylo Curiæ †
difficultas † ſit deciſa, quòd aduersùs a-
gentem ad ea, quæ ſibi ſunt debita cum
obligatione Camerali, obſtet compenſa-
tionis exceptio, firmauit. *Thom. Zerula in
ſua Praxi Epiſcopus §. compēſatio, verſ. ſe-
ptimo*, qui licet nec textum, nec conte-
ſtem ſuæ opinionis, referat, niſi in caſu,
3 quo obligatus in forma Cameræ eſſet
pauper, vel onuſtus numero filiorum, ſi
iudex ita arbitraretur, vt dixit *Galleſ.*
quem referam pro contraria opinione,
tamen ex *ijs*, quæ aſſerit eſſe conceſſa
4 in occulta † compenſatione, admit-
tendo etiam furtum ſine peccato, non
improbo illius opinionem æquitate ple-
nam, vt in caſu, quo ageretur de obliga-
tione iurata, vt dixi in proximo, & præ-
cedenti §. Conſiderando, vt idem inquit
& dixi etiam ſupra late, quod compen-
ſatio habet vim ſolutionis, quæ non cen-
ſetur excluſa à ſtatuto reijciente omnes
exceptiones aduersùs eum, qui agit ex
inſtrumento Guarentegiato, vel aliàs ha-
bente paratam exequutionem. Ideo, vt
aliquid de meo addam in tantum com-
penſatio habet vim ſolutionis, & qui cō-
5 penſat dicatur ſoluere, quod ſi à ſtatuto †
reijciatur omnis exceptio, ſolutione ex-
cepta, ſi quis ad ſoluendum conueniatur
poſſit de compenſatione excipere. *Angel.
conſ.132. Quidem nomine Nicolaus nu.3.
verſ. contrarium Alex. conſ.12. viſo thema-
te lib.2.n.15. Bertrand. conſ. 289. Tria, lib.
2. nu.1. Felin. in cap. ſuborta de re iudicat.
num.2. in princip. verſ. & hinc eſt, cum alijs
cumulatis à Surd. deciſ.191. Quamuis nu.
11. & ſeq.* & dicam infra §.5. & ratio eſſe
6 poteſt quia proprium eſt exceptionis †
compēſationis, ipſo iure extinguere acto-
ris actionem, vbi aliæ exceptiones, ſolum
illam elidunt, *l. ſi vnus §. pactus ne pete-
ret ff. de pact. Afflic. deciſ.121. fuit n.2. in
7 fin.* & ſicuti ſolutione † omne debitum
extinguitur, quocumque iure ſoluens ſit
obligatus, pariter extinguitur oppoſita
compenſatione, quia in † nihilo differt,
an quis ſoluat, vel compenſet, *l. ſi pecu-
lium §.1. ff. de ſtat. liber. Felin. in cap. ſubor-
ta de re iud. nu.2. in princip. l. ſi debitor, ff.
qui potior. in pignor. hab.* & plus petere
9 dicitur † cui reus obijcere poteſt compē-
ſationem, *Ruin. conſ.160. viſo, & perle-
cto lib.2. nu.26.* concludens adiudicatio-
10 nem † factam, cui obſtabat exceptio plus
petitionis, ſeu debito, vel compenſatio-
nis, non eſſe validam, etiamſi adeſſet ſta-
tutum, quòd reus poſt ſecundum decre-
tum non audiatur, ſed hoc latius proſe-
quitur, *Aſin. de execution. §.4. cap.12. plus
11 etiam, & cap.14.* & demum, quia rigor †
obligationis Cameralis tēperatur ex con-
ſtitutis à Iuſtiniano in *l. fin. l.* C. *de com-
penſat.* & malè agere, quis dicitur, qui a-
12 git † contra tutum exceptione compen-
ſationis, *L. verum 4. ff. de compenſat. Azo.
in Summ. de compenſ. nu.16. gloſ. in l.4. C.
eodem, verb. ipſo iure.*

Limit. vbi reus excipiens de compen-
13 ſatione † confitendo debitum, cum iura-
mento, pariter apud acta notarij cauſæ,
promittit ſoluere infra menſem, & hæc
eſt illa dilatio, quam Rom. Curiales nun-
cupat termini ſuſceptionem. in quo aſſū-
pto, vt referunt † addentes *ad Ludouiſ. de-
ciſ.342. num.7.* Rota variauit, addendo
conſtantiùs hærere in iſta opin. ea ratio-
ne, quia per termini ſuſceptionem quis
cenſetur renuntiaſſe exceptioni com-
pennſationis.

Contrarium ſcilicet quod regulariter
15 non admittatur † compenſatio contra
agentem ex obligatione Camerali, firma-
uit *Galleſ. de obligat. Camer. quæſt. 18. n.6.
16 & ſeq.* motus † auctoritate eorum, qui
reprobant, *Bart. in l. amplius non peti ff. rē*

rat. hab. quod ille voluit aduerſus eum,
qui promiſit cum iuramento ſoluere poſ-
ſe excipi de compenſatione, vt latè dixi,
in proximo, & præcedenti §. multos Gal-
leſio † aſſentientes refert *Zacbias in ſuis*
ſcholijs ad eumdem Galeſ. d. q 17. num. 8. &
ſeq. quibus addo Anton. Corn. tract. de abſo-
lutum forenſ. iuram. promiſſ. part. 4. caſu 16
17. *n.* 13. qui omnia dicta *Galleſ.* refert, dū
prius retuliſſet, *conſ. Neapol.* idem cenſuiſ-
ſe, *Pacific. de Saluian. inſpect. 2. cap. 11. n.* 312
18 *& ſeq.* ea ratione quia † exceptio com-
penſationis eget altiori indagine, ſubdens
n. 328. in fin. admitti, vbi compenſatio non
eget tali indagine, quia nullo iure caue-
tur, quin faciat ceſſare vim obligationis
Cameralis, limitando idem † aſſumptum
receptum in Rom. Cur. & Neapolitana,
vbi æquitas ſuaderet, quod admittenda
eſſet compenſatio debiti liquidi, veluti ſi
excipiens, eſſet pauper vel grauatus nu-
mero filiorum, quæ æquitas eſt remiſſa
arbitrio iudicis, conſiderata perſona, &
moribus eius, qui recuſat compenſatio-
20 nem, limitando † præterea vbi creditum
de quo excipitur ſuperuenit poſt obliga-
tionem Cameralem, de qua agitur. Item
21 vbi creditum quod petitur compenſari;
pariter eſt priuilegiatum, ſeu, vt ego ad-
do, pariter executiuè ex eo agere poſſet
excipiens, ſiue, quia pariter ſit vallatum
obligatione Camerali, vel alio pacto exe-
cutiuo, vel ſit de ſui natura executiuum,
ſeu vbi creditum compēſandum pariter
eſt clarum, & liquidum, vt puta quia ex-
cipientis creditum ſit canonizatum tri-
bus conformibus, vel vnica ſententia, quę
tranſierit in iudicatum, vt cenſuit *Rota*,
teſte Zacbia deciſ. 89. n. 7. & 8.

---

§. IV.

SVMMARIVM:

L. final. C. de compenſ. examinatur. 1. *Hiſto-*
rica narratio quomodo fuerit cōdita. 4. 6. 7.
Actus omnis humanus conſiſtit voluntate; &
potentia. 13. *exceptio peremptoria quando*
opponi poſſit poſt ſententiam. 21.
Ipſo iure quid ſignificat. 2.
Compenſatio quid ſit. 3. *in quibus admitteba-*
tur iure veteri. 4. *an fiat ipſo iure, vel ſit*
opus de illa excipere, ſi quæ hinc inde ſunt
debita, fuerint liquida de præſenti. 8. *affir-*
matiua probatur. 9. *Negatiua probatur.* 10.
11. *quaſtio eſt de apicibus iuris.* 14. *concor-*
da. 16. *ſpeciale eſt, vt oppoſita extinguant*
debitum. 19.
Compenſatio eſt expreſsè opponenda. 17. *ampl.*
18. 20. 22. 23. 24. 25. 27. 28. 29. 30. 31. 39.
limit. 34. 35. 36. 37. 38. 40. 46. 47. 48. 49.
50. 51. 52. 53. 54. 55. 56 57. 58. 59. 60. 61.
62. 63. 64. *ſublimita* 26. 40. 45.
Emphiteota non cadit ob non ſolutum Cano-
nem, ſi eſt creditor directi. 41. *ampl.* 42.
43.
Mora ibi non eſt, vbi eſt exceptio. 49.

QVia dicenda hoc §. *continent exa-*
1 *men l. final.* † *C. de compenſat. & §.*
in bona fidei inſtit. de action. in quibus
conſtituitur ius nouum, ampliando vete-
rem iuriſprudentiam, & aliorum Impe-
ratorum placita, non inutile erit referre
quid iure veteri, & nouo fuerit ſancitum,
cùm id breuius quam par erat fuerit à Iu-
ſtiniano, & Tribuniano relatum.
2 Quid importet clauſula † *ipſo iure, dixi*
in tract. clauſul. §. ipſo iure, ad rem no-
ſtram tamen idem eſt dicere, ipſo iure,
quod ſine exceptione, *Vincent. de Franc.*
deciſ. 527. Iulian. num. 5. ſubdens, an detur
replicatio, *Tuſc. concluſ. 495. Compenſa-*
tio n. 29.
3 Compenſatio itaque, (quod in limine
huius §. dicere debebam) cùm † ſit debi-
ti, & crediti mutua contributio, & quod
quis debet Caio, viciſſim compēſet, quod
à Caio eſt debitum, ſubijciendo in totum
communi calculo, quę hinc inde ſunt de-
bita ex pari, vel impari quantitate, ita ut
qui plus debet, ſoluat reliquum. Hæc
4 autem debiti, & crediti compēſatio † an-
tiquitus ipſo iure admittebatur in bonæ
fidei iudicijs, ex omni cauſa, data iudici
facultate arbitrandi, de bono, & æquo
pronuntiandi, quid, & quantū eſſet actori
ſoluēdum, vel illi viciſſim reo ſoluere de-
5 beret. In actionibus verò ſtricti iuris nul-
latenus licebat excipere de compēſatio-
ne, nec iudex poterat excipientem audi-
re: Marcus autem Antonius conſiderās,

quòd

quod ex adinuentis loquendi formalis,
contendentium iura non ſunt penſanda,
& equè dici creditorem, & debitorem
in bonæ fidei, & ſtricti iuris actionibus,
ſuſtulit hanc differentiam, conſtituendo
compenſationem admittendam in bonæ
fidei, & ſtricti iuris actionibus, *§. in bonæ*
6 *fidei, & §. penult. inſt. de action.* Alexan-
der Seuerus Imperator, qui fuit auctor,
l. 4. & 5. C. de compenſ. de quo meminit
Vlpianus *in l cum alter. 11. ff. de compẽ-
ſat.* confirmauit, quæ Marcus Antoninus
conſtituerat, vt debiti, & crediti liqui-
di fieret ipſo iure compenſatio, cuius
7 veſtigia in iure † conſtituendo, æmulatus
Iuſtinianus *in l. fin. C. de compenſat.* con-
firmauit, que prefati Imperatores ſanxe-
runt, addendo idem obſeruandum in
actione in rem, & in perſonam, & ex hoc
capite dicitur ius nouum conſtituiſſe.

Poſt Imperatorum placita, nata eſt in-
8 ter interpretes iuris noſtri contẽtio † an
compenſatio fiat ipſo iure, ſi quæ hinc
debentur ſunt liquida, & certa, de præ-
ſenti, an verò neceſſe ſit, quod de illa
à creditore excipiatur, & non requiri
hominis declarationem, ſed fieri ipſo iu-
9 re, probauit Martinus † antiquus gloſſa-
tor, vt refertur *in l. 4. C. de compẽſ.* aſſerẽs
ſuum aſſumptum probari eadem *l. 4. &
final. C. de compenſ. & §. in bonæ fidei inſt.
de action.* & ego addo probari, *l. poſtquam
ff. de compenſ. l. inter tutores, ff. de admin.
tut. l. verum, l. ſi ambo, l. cum alter ff. de
compenſat. l. eius quantitatis C. de ſolut.
Rota Ianuenſ. deciſ. 8. nu. 19.* opinionem
Martini eſſe ſuſtentabilem dicunt *Fab. &
Nicol. teſte Iaſ. in §. in bonæ fidei inſt. de
action. n. 77. circa med. Afflict. deciſ. 121.
n. 1. & 2.* teſtans de veriori; & eſſe priui-
legium exceptionis compenſationis, vt
ipſo iure extinguat actionem.

10 Contrarium † primus omnium firmauit
*Accurſ. in l. 4. verb. ipſo iure C. de compenſ.
& in §. bonæ fidei. inſt. de action.* vbi tres
rationes refert, *& in l. ſi quid verb. elige-
re in fin. ff. de compenſ. & poſt illum Azo.
in ſua Summa de compenſat. nu. 13. & 15.*
& ſeq. rationem refert, motus *§. compen-
ſationes inſt. de action. & Sicard. in l. 1. C.
de compenſ. num. 4.* dicit Martinum di-
xiſſe falſum, mouetur *Accurſ. l. 1. 2. l. quod*
11 *labeo, ff. de compenſ.* deinde † addit ratio-
nem, quia ſi ius ipſum compenſaret, non
eſſet in hominis poteſtate, cum quo de-
bitũ compenſetur, vbi à lege data eſt ta-
lis facultas, & quia compẽſatio eſt actio
*Accurſ. ſequuntur Dyn. Ray. de Forli.
Bart. Bal. Angel. Aret. vt refert Iaſ. in §. in
bonæ fidei inſt. de action. num. 77. 78. & 80.*
teſtando de communi, concludit ad effe-
ctum, vt compenſatio fiat, neceſſe eſſe,
de illa excipere, *Grat. conſ. 13. viſo pro-
ceſſu lib. 2. nu. 51.* addendo, ſi poſt oppoſi-
tam compenſationem, creditor quid e-
xigat, debere reſtituere, *Afflict. deciſ. 121.
fuit num. 1. Surd conſ. 246. Non. num. 27.*
concludens, quòd vt compenſatio ſuos
operetur effectus, eſſe neceſſe, vt de illa
ab homine excipiatur, idẽ latius repetẽs
*deciſ. 191. Quamuis nu. 15. plures conſen-
tientes cumulat Burſat. cõſ. 403. n. 10. Rol.
à Val. conſ. 81. & 51. lib. 3. num. 8.* conclu-
dens, quod licèt compenſatio fiat ipſo
iure, tamen neceſſe eſſe, vt de illa exci-
piatur, vt quis velit compenſare, *Vinc. de
Frãc. deciſ. 527. Iulia.* teſtatur de cõmuni
re probato, *Afflic. qui deciſ. 121.* refert a-
liud ſemel deciũ, *Tiraquel.* alia plura ſimi-
lia congerẽs *in l. ſi vnquam, §. reuertatur,*
12 *C. de reuoc. donat. num 15. & ſeq.* † & ratio
eſt, quia facultas compenſandi, antequã
opponatur, competit tantum in poten-
tia, quæ niſi deducatur ad actum, eſt illa
inanis, *cap. generalis §. quoniam de reſcript.
vbi Dec. in 2. not.* & cùm omnis huma-
13 nus actus conſtet voluntate, & potentia,
l. cum te, C. de donat. ante nupt. parum
prodeſſet, poſſe compenſare, niſi quis ve-
lit compenſationis beneficio vti, *Benin-
tend. deciſ. 37. in cauſa. num. 23.* concludẽs
compenſationem non cenſeri inductam
ante diem, qua de illa fuit exceptum.

14 Contrarietatem Martini † & Accurſij
eſſe de apicibus iuris affirmat *Caſt. veri-
tatis amator, teſte Socin. in conſ. 80. lib. 3.
num. 1. in fin.* & ſuper ea cogitandum *ſub-
dit in l. 4. in fin. C. de cõpenſat.* ego tamẽ cõ-
ciliari poſſe, cogitaui, hos iuris noſtri in-
terpretes anteſignanos, ſi cõſtituta gene-
rali regula, vt de compenſatione ſit ex-
15 preſsè excipiendum iuxta opinionem
Accurſij, & procedere in omnibus caſi-
bus in quibus regulã ampliabo, & ſubdẽ-

do [illegible] regulæ limitationes, in illis
vera ſit opinio Martini omiſſa concilia-
16 tione † relata *à Sebaſt. Medic tract. de cō-*
penſat. part.2. q.21. nu. 1. vt opinio Mar-
tini ſit vera conſiderato compenſationis
ortu, Accurſij verò inſpecta executione,
cū finis debeat reſpōdere principio, nec
eadem actio, vel exceptio diuerſo iure
cenſeri, aliter diſtinguit, *Aretin. in § in*
bonæ fidei inſt. de act. num. 8. *& 9. Tuſc.*
concluſ.493. compenſatio nu.25.

Regula itaque ſit, quod ad effectum,
vt compenſatio in totum, vel pro rata
extinguat debitum, quod ad ſoluendum
17 reus conuenitur, ſit neceſſe † de illa exci-
pere, vt voluit Accurſius, & poſt illum
alij quos retuli ſupra verſ. contrarium
alioquin illo tacente, vel nolente com-
penſare, fiet executio ſententiæ, *Menoch.*
conſ.46. Reſpondi. n 7. in fin. Surd. deciſ.
191. *Quamuis num. 17. Laderch. conſ.164.*
18 *Quoniam num.* 6. addendo omnia iura †
quæ d cerent cpmpenſationem fieri ipſo
iure, intelligi, ſi de illa in iudicio oppona-
tur, vel ſaltem deducatur ad notitiam iu-
dicis, quod quis velit compenſare, nam
tunc lex ipſa compenſat. Vel, vt inquit
Bal. in l.4. C. de compenſat. compenſatio
19 fit ipſo iure, extinguitur debitum, quod
eſt ſpetiale in compenſatione, *Aret. l. fin.*
ff. ſolut. matrim. num. 2. Surd. deciſ. 117.
num.4.

20 Ampl. in quacunque inſtantia † reus
velit illa ſe aduerſus actorem tueri, mo-
do non fuerit ſententiæ executio con-
ſumpta, *l.1. in fin. ff. quæ ſentent. ſine ap-*
pell. reſcind. vbi gloſ fin. Vrſil. de afflict. de-
ciſ.121. fuit nu.6. Capel. Tholoſ. deciſ.263
21 *vbi Aufferr.* latè diſtinguit, quando † ex-
ceptio peremptoria opponi poſſit poſt
ſententiam.

22 Ampl. vt talis exceptio † extinguat de-
bitum in totum, vel pro quantitate cō-
penſanda, ſiue de compenſatione exci-
piatur in iudicio, ſiue extra, *l. etiam in*
C. de compenſ. Iaſ. in §. in bonæ fidei inſt.
de action. n.77. poſt med. verſ. exiſtis Se-
baſt. Medic. tract de compenſ. part.1. q.21
num.6. circa fin. verſ. item intellige. Sed
intellige à die compenſationis, *Surd. de-*
ciſ.117. probatur num.5.

23 Ampl. ſiue expreſsè † ſiue tacitè exci-
piatur. Compenſatio autem fieri dici-
tur tacitè, ſi narretur factum ex quo per
neceſſe elicitur oppoſitum eſſe de com-
penſatione *Vincent. de Franc. deciſ. 527.*
Iulia. num.7. & ſeq.

Obſtant dicta *Laderch. conſ. 164. Quo-*
niam num.5.

24 Ampl. quòd ſi cedens non excepit de
compenſatione ante ceſſionem, non poſ-
ſit à debitore ceſſo opponi cōtra ceſſio-
narium, quia compenſatio non oppoſita
ſolum erat in potētia, & non in actu *An-*
gel. conſ.259. nu.1. quem refert Suad. de-
ciſ. 191. quamuis num.14. & deciſ.117. pe-
tebantur num. 5.

25 Ampl. etiam in caſu, quo fiat ipſo iure,
vt inter mercatores, attamē ſi quis ſcri-
pſerit alium mercatorem in pluribus
partitis ſuum creditorem, nec declaret
in quam partitam ſibi viciſſim eſſe debi-
tam, poteſt ille compenſare in quam par-
titam velit *Laderch. conſ. 164. Quoniam*
26 *num.4. & ſeq.* & inter mercatores † cō-
penſatio fiat ipſo iure latè probat *Seraf.*
de iuram priuileg. 74. n.148.

27 Ampl. præſertim vbi quis † eſt credi-
tor ex pluribus cauſis, nam vt fiat com-
penſatio, eſt neceſſe, vt fiat declaratio, in
quam cauſam quis velit compenſare,
Alex. conſ.85. lib.3. quem refert, & ſequi-
tur Trentacinq. Reſol.1. de compenſat. lib.
3. nu.14. verſ. hæc ſecunda. relato Tyndar.
tract. de compenſ. art.7. nu 32. & 33.

28 Ampl. præſertim vbi fit † ſolutio à fi-
deiuſſore, quia ſolutio cenſetur facta, vt
ille ſe liberet à ſua obligatione, nō autem
vt liberet principalem debitorem abſen-
tem, & non conſentientem ſolutioni, &
fideiuſſori aduerſus recipientem ſolutio-
nem, vt ego addo, nulla actio acquiritur,
ſed tantum exceptio, quia à quouis con-
ueniatur, ſit tutus exceptione ſolutionis
factæ, vt latè probat *Laderch. conſ.164.*
Quoniam nu.1.2. & 3.

29 Ampl. præſertim vbi ſolutio fit † à fi-
deiuſſore, quia ipſo iure non liberatur
principalis debitor, niſi excipiatur de cō-
pēſ. *l. Stichum. § ſi mādato, ff. de ſolut. gloſ.*
in l. cum alter C. de fideiuſ. per quem textū
& ſequendo d. gloſ firmat Laderch. conſ.164
Quoniam num.1. & 23.

30 Ampl. vt talis exceptio † debeat eſſe
ex-

Digitized by Google

expreſſa, nec ſufficeret tacita, *l. Labeo, ff.*
de compenſat. Alex. conſ. 85. *num.* 3. *lib.* 3.
quem refert, & ſequitur Laderchius conſ.
164. *Quoniam num* 5.

Contrarium probari poteſt ex *Magon.*
decis. Florent. 3. *Duæ num.* 32. dum vult
ex contrapoſitione partitæ in libro mer-
catoris operari compenſationem, & di-
ctis ſupra *num.* 23.

31 Ampl. vt ſaltem denuntiandum † ſit
iudici, quòd quis velit compenſare, nam
ſtatim atque facta eſt in iudicio talis de-
nuntiatio, ius ipſum compenſat, & com-
penſatio dicitur facta ipſo iure, *Bart. in*
l. verum, ff. de compenſat. Bal. Angel. &
Sal. in l. ſi conſtat C. eodem, quos refert
Laderch conſ. 164. *Quoniam num.* 6.

32 An depoſitarius contra deponentem,
Rota Ianuen. deciſ. 34. *agentibus num.* 9.

Intellige limitationes omnes, quas
33 ſubdam † ſi à iudice approbetur, & cre-
ditor velit compenſare, ſecus ſi nolit, vel
taceat, & creditum ſit liquidum, & com-
penſabile, *Bald. in l.* 4. *C. de compenſ. n.* 14.
& 15. *Menoch. conſ.* 460. *Reſpondi nu.* 7.
in fin. Surd. deciſ. 191. *Quamuis num.* 17.
Serafin. de iurament. priuileg. 74. *nu* 124.
Magon. deciſ. Florent. 5. *in cauſa num.* 2.
& 3. vbi rationem refert *Sebaſt. Medic.*
tract. de compenſ. part. 1. *q.* 21. *nu.* 6. *circa*
med.

34 Limit. vbi excipiens eſt † debitor ſub
vſuris, actor autem eſt creditor ſine vſu-
ris, *l. cum alter alteri ff. de compenſ. Rot.*
Ianuenſ. 34. *agentibus num.* 8.

Contrarium firmant *Peregrin. conſ.* 107
quamuis lib. 2. *num.* 2. 4. & 5. ampliando
ſiue vſuræ ſint debitæ iure actionis, ſiue
officio iudicis, vel minori, vel alteri pri-
uilegiato, ſiue ſumma ſit par, ſiue impar,
idem repetit *Munoz. de Eſcobar. de Ra-*
tiocinar. part. 2. *cap.* 14. *num.* 2. *& ſeq. Aret.*
l. fin. ff. ſolut. matr. num. 2. *latè Tuſc. con-*
cluſ. 493. *compenſatio num.* 3. & 4.

35 Limit. inter ſocios † qui pari negligen-
tia læſerunt ſocietatem, *L. ſi ambo ff. de*
compenſ.

36 Limit. ad euitandam † præſcriptionem
antiquioris crediti, quod eſſet præſcri-
ptum, ſi non fuiſſet facta compẽſatio, *An-*
car. conſ. 5 *nu.* 13. *verſ. hinc dicitur.*

37 Limit. vbi creditorum † conditio eſt
par, *Laderch. conſ.* 164. *Quoniam nu.* 2. *in*
fin.

38 Limit. ad remorandum † extinguen-
dumque vſuras, ſi quantitas compenſan-
da æquat illas, & creditum cuius cauſa
ſoluuntur, quod accidere poteſt in cen-
ſu conſignatiuo, & cambijs *l. cum alter. ff.*
de compenſat. gloſ. l. 4. *verſ. item ad C. de*
compenſat. Azo. in ſumm. C. eodem nu. 13.
in fin eam afferens rationem, quia non
adeſt mora in debitore compenſante, *Si-*
card. in l. 1. *C. de compenſ. num.* 7. *Tiraq.*
de Retract. lignag. §. 3. *gloſ.* 3. *num.* 8. *Vr-*
ſil. ad Afflict. deciſ. 121. *num.* 2. *Graſ. de ex-*
39 *cept. cap.* 16. *num.* 49. *circa med. & nu.* 51. †
ampliando etiamſi non fuerit oppoſita.
Iaſ. §. *in bonæ fidei inſt. de action. num.* 82.
gloſ. in l. ſi quid, ff. de compenſat. poſt med.
vbi rationem refert.

Limit. ad euitandam pœnam, *gloſ. l.* 4.
in fin. verſ. vel pœnã C. de compenſ. Surd.
& ab illo relati conſ. 82. *de anno. num.* 7.
& ab Vrſil. ad Afflict. deciſ. 121. *num.* 2.
Alex. conſ. 85. *ponderatis narratis lib.* 3.
40 *num.* 4. vbi † ſublimitat, ſi iam ante op-
poſitam compenſationem fuiſſet com-
miſſa pœna, quod aduerſatur ijs, quæ di-
41 cam de emphiteota † qui non cadit ob
non ſolutum Canonem, ſi erat creditor
directi domini eiuſdem quantitatis, vt
volunt relati *à Tiraquel. de retract. lignag.*
§. 3. *gloſ.* 3. *nu.* 4. aſſerens non legiſſe con-
tradicentem, niſi *Gul. de Cun. & Petr. Ia-*
cob. Fed. Scot. conſ. 11. *tom.* 2. *lib.* 3. *num.* 9.
42 vbi ampliat † etiam ſi facto calculo com-
periatur non eſſe debitorem paris quan-
titatis, quæ æquet canonem, *Licet Petr.*
Iacob. in praxi Rubr. 4. *de action. in rem*
pro re emphit. num. 10. *verſ.* & ideo, velit
quantitatem compenſandam debere eſſe
parem Canoni debito, addẽdo qui aliud
ſentiant. *Felin. in cap. dilecti filij de præ-*
ſcript. num. 9. *Menoch. conſ.* 460. *Reſpon-*
43 *di nu.* 3. ampliando † etiam ſi emphiteota
crederet eſſe creditorem, niſi fuerit in
dolo, *Iaſ.* §. *in bonæ fidei inſt. de action. n.*
83. & 84. plures congerit conſentientes,
ſi emphiteota ſit creditor eiuſdem quã-
titatis, *Aret. l. fin. ff. ſol. matr. n.* 2.

44 Sublimita vbi pœna eſſet iam † cõmiſ-
ſa *Alexand. conſ.* 196. *viſis ponderatis lib.* 7
num. 5. quem ſequitur *Laderch. conſ.* 164.

quo-

Digitized by Google

Quoniam num.6. circa med. vel quantitas compenſanda non eſſet purè debita, vt eſt creditum de quo lata eſt ſententia, *Roman. conſ.204. pro diſcutienda.*

45 Limit. in delictis † *l.ſi ambo, §. quoties, ff. de compenſ. gloſ. in l.4. verſ. fallit in delictis C. de compenſ. Azo in ſum. C. de compenſ. nu.5. & 13.* qui loquitur de negligentia ſociorum in rebus ſocialibus. *Sicard. in l.1. C. de compenſ. nu.5. & 6. Iaſ. in §. in bonæ fidei inſt. de action. num. 81.* vbi *pluribus exemplis probat, gloſ. l. ſi quid, verb. eligere, ff. de compenſ. verſ. Tu dicas.*

46 Limit. ad liberandum pignus, *gloſ. in l 4. in fin. C. de compenſ. Ancar. Regienſ. lib.1. q.2. Quidam nu.9. & 10.*

47 Limit. vt quis excuſetur † à mora *gl. l. 4. in fin. C. de compenſ.* eam afferens rationem, quia ibi nulla eſt mora, vbi eſt exceptio, *Tiraquel de retract. lignag. §. 3. gloſ. 3. num. 3. Bal. l. 4. de compenſ. num. 7. in fin.*

48 Limit. vbi quantitas † quæ petitur cõcompenſari, eſt illiquida, *Bald. l. maritus, ff. famil. hercij.*

49 Limit. in debito alimentorum † quod ipſo iure compenſatur cum alimentis, *Burſat. 83. Huius nu.9. Ruin. conſ. 94. circa num.7. lib. 5. Magon. deciſ. Lucenſ. 9. Bertinus num. 27.*

50 Limit. vbi hinc inde † debetur aliquid in genere, vt puta equus, vel ſeruus, *l.1. §. item ſicum me. ff. ſi pars hæred. petat l. qui non militabat, ff. de hæred. inſt. l. vnũ ex familia §. ſed ſi vno ff. de legat. 2. l. deducta, §. nummis, & §. cum autem, ff. ad Trebel. Azo per hæc iura in ſum C. de compenſ. num.1. in fin.*

51 Limit. vbi excipitur compenſari cum expenſis factis cauſa fructuum, qui petuntur, *l. fundus, §.1. ff. famil. hercij.*

52 Limit. in alimentis † præſtitis ei, qui mercedem operarum petit, *l. in rebus, §. poſſunt ff. commodat. l. item §. fin. ff. de ædil. edict. Bal. l.4. C. de compenſ. num 8.*

53 Limit. in expenſis factis † in dote, nã cùm illæ ipſo iure eam minuant, tanto magis illarum, cum dote, quæ petitur reſtitui, fit compenſatio, *l. quod dicitur, ff. de impenſ. in rebus dotal.*

Limit. vbi compenſatio ineſt contra-

54 ctui † cuius cauſa lata ſit ſententia, *Bart. in l. ſi vnus §. pactus, ff. de pact. num. 20. Rota Ianuen. deciſ. 34. agentibus n. 6.*

55 Limit. vbi de † compenſatione excipitur à depoſitorio, *vt dixi infra §. 14.*

56 Limit. in maleficijs, *l. ſi ambo ff. de compenſat Bald. & Sal. in l. ſi conſtat C. de compenſat. Laderch. conſ. 164. Quoniam n.6. circa med.*

58 Limit. ad excuſandum † debitorem à mora *gloſ. penult. in fin. in l. ſi conſtat, C. de compenſat.*

59 Limit. vbi compenſatio oritur † ex eodem cõtractu, ex quo agitur, & eſt hinc inde actio directa, *l. ſi ambo ff. de compẽſ. per quem textum ita firmat Bal. in l. 4. C. de compenſ. n.6. verſ. alij.*

60 Limit. in expenſis † pro habendis fructibus, vt loquitur *Bal. in l. 4. C. de compenſ. nu.8. verſ. item pro expenſis.*

61 Limit. in expenſis factis † in dote, *Bal. l. 4. C. de compenſ. num.8. verſ. item in expenſis factis in dote. imo in dote, Tuſc. concluſ. 493. compenſatio 27.*

62 Limit. vbi creditor † adminiſtrat bona ſui debitoris, *l. ſed ſi damnum, §. peculium, ff. pecul. vbi Angel.* quem ſequitur *Afflict. deciſ. 13. vertitur num. 16. Surd. conſ. 290. Quando num. 33. & ſeq.* vbi exempla plura refert, & addit adminiſtratorem ſibi non ſatisfacientem de ſuo credito, eſſe in culpa, *l. quoties. §. ſicut autem, ff. de admin. tut.*

63 Limitari poteſt præſens regula *ex dictis infra §. 15.*

---

§. V.

SVMMARIVM.

Beneficium non confertur in inuitum 1. *limit.* 2.

Renuntianti non conceditur regreſſus ad renuntiata. 3. *ampl.* 4. *limit.* 5.

Renuntians exceptioni compenſationis non prohibetur de illa excipere. 5. *& quare.* 6.7.8.9.

Compenſationis exceptio ipſo iure extinguit actoris actionem, vbi aliæ exceptiones illã ſolum elidunt. 8.

Exce-

Exceptionibus quibus poteſt renuntiari. 10.
Pactum ſine cauſa non obligat. 12
Afflict. defenditur. 13. *& ſeq.* 16. *decif. dua illius expendantur.* 16. 19. 21.
Contraria aſſerens non mereretur fidem. 14. *ampl.* 15.
Contrarietas eſt vitanda, & conciliãda 17. *ampl* 18.
Sine actione nemo contra alium agere poteſt. 20. *ampl. ibidem.*
Renuntiatio generalis ſolùm extenditur ad ius quod competit tempore renunciationis 22. 23. *& quare* 24. 26. *Limit.* 27. *ſublimit.* 29.
Aes alienum dura eſt ſeruitus. 25.
Debitorum iniqua conditio. 25.
L. de his ff. de tranſact. quomodo renuntietur 28.

COmmune quamuis ſit aſſumptũ, & generalis regula, quod cum
1 † inuito, vel nolenti non conferatur beneficium, *l. inuito ff. de reg. iur. l. fin. C. vnd. legitim. l. 3. §. inuito, ff. de acquir. poſſeſſ. auth. item ſine C. de natural. liber.*
2 niſi publica lædatur vtilitas† *Socin. cõſ. 26. lib. 1. n. 13 & dixi de Laudemio q. 40*
3 *num. 45. lib. 2.* Ideoque renuutianti † non concedatur regreſſus ad renũtiata, *l. quæritur, §. ſi venditor, ff. de ædil. edict. cap. quam periculoſum 7. quæſt. 1. l. quamuis C. de tranſact. Marſil. deciſ. 65 Michael. num. 7. Tiraquel. de retract. lignag. §. 1. gloſ. 9. num. 121.* quinimo re-
4 nuntiantem † excludi ab omni iure, quod renuntianti ratione renuntionis competeret, tradunt *Roman. conſ. 306 num. 2. & conſ. 369. num. 16. Ceſal. conſ. 137. num. 5. Menoc. conſ. 16. Quod iam num. 15.*

Attamen ſi quis contrahendo renũ-
5 tiauerit † exceptioni compenſationis, non prohibetur de illa excipere in caſu compenſabili *Afflict. deciſ. 21. fuit num. 5. & 6.* aſſerens à Conſilio, ſeu ſenatu Neapolitano fuiſſe deciſum, talem renuntiationem non conſide-
6 rabilem † quia in tali renuntiatione non continetur renuntiatio exceptionis ſolutionis, de qua, vt dixi ſupra *Cap. 1. §. 11.* licet excipere, etiamſi illi
7 fuiſſet renuntiatum. Nec quia † renuntiando exceptioni compenſationis fuit renunciatum exceptioni carentiæ actionis, agentis, quæ ſtatim oritur vbi de compenſatione excipitur, propria eſt enim compenſationis oppoſitæ vir-
8 tus † ipſo iure actoris extinguere actionem, vbi aliæ peremtporiæ ſolum illã elidunt, *l. ſi vnus §. pactus ne peteret, ff. de pact. Afflict. deciſ. 121. fuit num. 2.* Addit præterea idem *Afflict. ibidem n.*
9 *5.* quòd renunciatio † compenſationis non eſt valida, quia eſt coutra naturalem æquitatem, contra bonos mores, ſi eſt facta in caſu, quo Iudex ex officio ſupplere, & admittere debet ijs, quæ deſunt parti, & ſunt iuris. *Bened. Capra. Regul 17. An, & quando num. 5. & ſeq. Ripa in l. 4. §. hoc iudicium, ff. de damn. infect. Bertazol. clauſ. 41. gloſ. 8. num. 6.* aſſerens in praxi ita ſeruari ex priuilegio bonæ fidei, *Aloyſ. Leo. l. 1. C. de compenſ. nu. 27. Papienſ. in forma libel. Reſponſion. rei, §. ſtatuis n. 17.* vbi præ-
10 terea refert quibus † exceptionibus quis poſſit renuntiare.

Ancaranus Regienſis familiarium, *Quæſt. lib. 1. quæſt. 2. Quidam num. 11. ex Dec. conſ. 48. col. 3. circa med. & Cravett. conſ. 70. num. 29 ſequendo Afflict. in d. deciſ. 121. n. 2. & 5.* admonet, quòd
11 conſideranda † ſit mens contrahentiũ, an ſit veriſimile noluiſſe locum eſſe compenſationi, & verba potius nihil debere operare, quàm inducere iniquitatem, vel quod ſit illicitum, propterea, cùm non ſit veriſimile, quod quis velit ſoluere, & vt ego addo, per circuitum ſoluta repetere, vtique licebit de compenſatione excipere, licèt
12 illi ſit renuntiatum, iuxta † regulam, *Gloſ. in l. tale pactum, ff. de pact.* quæ habet locum in quacunque diſpoſitione. *Dec. conſ. 555. num. 7.* cum alijs congeſtis in meis Collectaneis ad eamdem gloſ.

Quia Ancaranus redarguit Afflict.
13 † ſeu Conſilium Neapolitanum de contrarietate, & non curandum de illius dictis, defendendo tãtùm virum, & conſeſſũm, non pigebit referre illius dicta, quoad defẽdatur à nota ſibi impicta

picta, multum enim detrahitur digni-
14 gnitate † I. C. vel dicaſterij in eadem
theſi ſibi non conſtantis, & modo af-
firmatiue, modo negatiue iudicantis.
Nam Doctor qui contraria reſpondit,
vel ſcripſit, nullam fidem meretur.
Surd. conſ. 173. Cauſa. nu. 90. Corac. de commun. opiu. tit. 6. inſpect. 2. numer. 21. verſ. nam doctor & nu. 31. & 34. & ſeq.
& iudex qui ſolus, vel cum alijs ſedens
15 in orbem, vel cubum † contraria
pronuntiat, Deum & homines offen-
dens, grauiter in vtroque foro peccan-
do, grauiſſime, niſi male iudicatorum
pœniteat, & damna paſſis non reficiat
apud inferos punitur.
16 Contrarietas autem † quæ in Afflic.
notatur, videtur colligi ex duabus de-
ciſionibus, quarum prima eſt 121. fuit
dubitatum, in qua dicitur, quod cum
hæredes mariti defuncti eſſent credi-
tores hæredum vxoris occaſione mu-
tui, de quo illi non excipiendo, fuiſſent
condemnati ad reſtitutionem dotis,
non obſtante ſtatuto Neapolitano,
quod contra inſtrumentum dotis nul-
la probatio admittatur, potuiſſe hæ-
redes mariti excipere de compẽſatio-
ne, retardata executione ſententię, quę
tranſierat in iudicatum, etiam quod in
inſtrumento dotali maritus renũtiaſ-
ſet exceptioni compenſationis, vbi
dos eſſet ſoluto matrimonio reſtituẽ-
da. Secunda deciſio eſt 381. Quædã
in qua legitur, quod iuxta opinionem
Canoniſtarum, aduerſus Bart. aliud
ſentientem, non poſſet excipi de com-
penſatione aduerſus inſtrumentum
mutui, quod recipiẽs promiſſerat cum
iuramento reſtituere, renuntiando
omnibus, & ſignãter, exceptioni com-
penſationis, addendo, ſiue creditum
de quo excipiebatur eſſet creatum
ante inſtrumentum iuratum, ſiue poſt,
niſi contraria concurrat præſumptio.
17 Verum cum omnis fieri † debeat in-
terpretatio, vt euitetur contrarietas.
Bart. in l. ſtichus §. item ff. de condict. indeb. num. 4. & ſeq. Crauet. conſ. 70. in contractu n. 5. & pro Genero conſ. 327. nu. 39. Rol. à Val. conſ. 61. quoniam n. 30. lib. 2. Surd. conſ. 145. notiſſimum nu. 34.
vbi ex Iaſ. Franc. Bec. vult procedere
18 in legibus † ſtatutis, pactis, teſtibus,
ſententijs, & in omni hominis diſpoſi-
tione, ſi aliqua non reprehendenda
interpretatione fieri poteſt cõciliatio.
Propterea nulla cadit in Afflic. con-
19 trarietas, quia † in caſu deciſ. 121. exci-
piebatur de credito pariter liquido,
in quo creditor excipiendo, ſtatim eſt
eliſa actoris actio, ſine qua nemo in
20 reum † agere poteſt, & agendo iudex
ex officio etiam parte non excipiente,
in qualibet parte iudicij, poſſit illum a
limine iudicij repellere, *l. ſi pupilli §. videamus ff. de negot. geſt. Alex. conſ. 136. in cauſa & lite lib. 2. num. 9. Aſinius in prax. part. 1. §. 13. cap. 2. num. 6.* In caſu
21 † autem deciſ. 381. excipiebatur de
credito illiquido, & creato poſt con-
tractum de nõ opponenda compenſa-
tione, quam Afflict. ibidem pro vera
admittit, quia renuntiatio etiam gene-
ralis ſolum capit ius, quod renuntianti
22 † competit tempore, renuntiationis.
Abb. cap. 2. de renunc. nu. 3. & 12. Morotius conſ. 83. inueſtitis numer. 3. & ſeq. plurib. & quod renunciatio compen-
ſationis crediti reſtringatur ad creditũ
23 quod † habebat renuntians ante re-
nunciationem, non autem ſi deinde
ſeu poſt renunciationem, quid renun-
tianti fiat debitum, firmat *Capic. deciſ. 167. in cauſa Manfredini num. 4. in fin. & num. 8. & dixerat Afflic. d. deciſ. 381. numer. 3. circa med. Surd. conſ. 246. non arbitror num. 15. circa med. Mareſcot. reſol. 171. Regulariter num. 54.* vbi ratio-
24 nem † diuerſitatis refert, quia ſi tempo-
re renunciationis quis erat creditor,
cenſetur obligatus ad nõ compenſan-
dum, ſi vero ſuperuenit creditum poſt
renunciationem, inſurgit præſumptio,
quod vellit cõpenſare, ideo cõpenſatio
25 fieri libet, † dura eſt enim ſeruitus ob-
ſtringi ære alieno: *Plutar. in moral. cap. de euitand. ære alien.* & muneribus pu-
blicis arcetur debitor perpetuo, ni ſol-
uat, *l. reſcripto §. debitores ff. de munner. & honor. l. ſciendum ff. de legat. 1. Alex. ab Alex. genial. Dier. lib. 1. cap. 7.* vbi
plura incomoda debitorum refert.
Ampl. principalem concluſionem ſi
exci-

26 excipiatur † de debito ſuperuento poſt
renunciationem. *Mancin. de iuramẽt.
pa.4. effect. 30. numer. 5. relatis Capic.
deciſ.167. num. 5. & Ancar. regiens q. 2.
lib.1. num. 11. & ſeq.* Rota tamen ieſte
Puteo deciſ. 442 part. 2. indeciſam reli-
quit hanc limitationem.

Limit. vbi quis pacto expreſſo con-
27 ueniſſet † non excipere de compen-
ſatione. *Mancin. de iuram. p 4. effect. 30.
num. 6. relato Seraph. de iurament. pri-
uileg. 74. num. 35. Puteus dec. 442. par. 2.
reprobato Afflict. qui aliud dixerat dec.
121. adden. melius ſentiſſe dec. 481. Sche-
nard. tamen conſ. 62. num. 147.* vult idem
dici, ſi generaliter ſit renuntiatum om-
nibus legibus pro promittẽte ſoluere
introductis, exemplo eius quod eadem
28 † clauſula ſit inducta renuntiatio, *l. de
bis ff. de tranſ. vt volunt Rol. a Val. conſ.
13. nu. 6. & conſ. 49. nu. 45. lib. 1. Siluan.
conſ. 49. num. 60.* ante Schenard. idem
firmauerat *Pedroch. conſ. 28. licet n. 17.*

29 Sublimita quoad debita † contra-
cta poſt renunciationem, nam limita-
tio intelligitur quoad debita præterita
Capic. deciſ. 167. num. 8. quem refert &
ſequitur *Paciſic. de Saluian. inſpect. 2.
cap. 11. numer. 324. & ſeq.* eam afferens
rationem, quia renuntiatio non extẽ-
ditur ad futura, & intelligitur, rebus
ſic ſtantibus *Aloyſ. Leo. in l. 1. C. de com-
penſ. nu. 28.*

---

§. VI.

SVMMARIVM:

*Ceſſionarius ſuccedit in locum cedentis &
eſt eadẽ perſona cum cedente 1. ampl. 2.*

*Ceſſionarius excipiens de compenſatione
retardat executionem ſententiæ 3. &
quare 4. ampl. 5. limit. 6. 8. 9. 10. 11.*

*Ceſſionarius an ſit excluſus beneficio exce-
ptionis compenſationis eius, quod ceden-
ti eſt debitum, vbi cedens non poterat
excipere de compenſatione. 7.*

1 CEſſionarium ſuccedere † in ius
cedentis, & fictione iuris eſſe
eamdem perſonam cum cedente, pro-
batur, *l. emptor C. de hæred. vel act. vẽd.
vbi Bald. not. l ſi donare §. 1 ff de donat.
inter vir, & vxor. Crot. conſ. 83. nu. 10.*
2 & ideo in ceſſionarium † transferun-
tur omnia iura, quæ cedenti compe-
tebant tempore ceſſionis, *Franc. Bec.
conſ. 102. Ioannes num. 17.* & latius, fir-
mant addites *ad Burgium de Laudem.
part. 3. inſpect. 2. rurſus, num. 6.* vtique
poterit, ille, excipiendo de ceſſione,
3 † retardare executionem ſententiæ in
eum prolatæ, quia ceſſionario com-
petit exceptio compenſationis *Dyn.
in cap. qui in ius de regul. iur. num. 16.*
quem ſequuntur *Bart. & alij ab eo re-
lati in l. eius 9. in lectur. antiq. num. 2.
& ſeq. & Bal. numer. 3. C de compenſat.*
4 eam afferens rationem, † quia compẽ-
ſatio reſpicit actionem, quare eſt ne-
ceſſe quod tranſeat ad alium cum ſuo
onere, & ſua cauſa inſeparabiliter.
*Nicol. Noal. tract. de tranſmiſſion. caſu
26. nu. 14. in fin. Franc. Vegius conſ. 56.
quæritur numer. 24. circa med. Rota Ia-
nuenſ. deciſ. 120 num. 3.*

Ampl. vt ſi debitor poteſt opponere
compenſationem contra cedentem,
poſſit opponi contra ceſſionarium,
quando reſpicit rem ceſſam. *Sotin. iun.
conſ. 74. licet num. 5. & ſeq. lib. 3. Caſt.
conſ. 45. ſuper eod. num. 2. lib. 2. Tuſcul.
concluſ. 213. Ceſſionarius numer. 33. &
num. 34. limit.* vbi non fuit oppoſita
exceptio compenſationis.

5 Ampl. vt debitor ceſſus † non poſſit
allegare compenſationem contra ce-
dentem, poſtquam denuntiata ſibi fuit
ceſſio a ceſſionario, niſi agatur de re-
6 tardando curſu vſurarum, † vel euitã-
da pœna, *relati à Surd. de aliment. tit. 1.
quæſ. 42. quandoque nu 87. in fin.*

7 An ceſſionarius † ſit excluſus bene-
ficio exceptionis compenſationis eius,
quod cedenti eſt debitum, vbi cedens
non poſſet excipere de facienda com-
penſatione *Franc. Vegius conſ. 56. quæ-
ritur nu. 24. circa med.*

8 Limit. vbi cedens † non exceperat
de compenſatione ante ceſſionem.
*Surd. deciſ. 191. quamuis num. 14. & 16.
relato Angel. conſ. 259.* motus ratione,

quia, cũm ſo erat tantum in potentia, nõ autem in actu, ſeu quia vt ego addo, de ceſſione eſt expreſſe excipiendum, *vt dixi ſupra §. 4.*

9 Limit. vbi exceptio † compenſationis non poterat opponi a cedente, ſeu cedenti non ſuffragabatur, *vt dixi ſequent. capit. §. 2.*

10 Limit. vbi ius excipiendi † cohęret perſonæ cedentis. *Dyn. cap. qui in ius ff. de reg. iur. nu. 10. Vegius conſ. 56. queritur nu. 24. circa med.*

11 Limit. vbi ceditur ius † vel res aliqua, quæ ſit infecta aliquo vitio, cuius cauſa cedens impediebatur agere. *Bar. & Imol. in l. doli ff. de nouat. quos refert & extẽdit ad ceſſionarium Veg. conſ. 56. queritur nu. 20.*

§. VII.

SVMMARIVM.

Actio quæ ceditur tranſit in cedentem cum ſuo vitio. 1. limit. 6.

Compenſationis exceptio ſi tempore ceſſionis obſtabat cedenti, pariter obſtabit ceſſionario volenti retardare executionem ſententiæ. 2. & quare 3. ampl. 4. limit. 5. 6. ſublimit. 7. 8. 9. & 10.

1 QVia vt inquit *Angel. in l. eius C. de compenſat. in fin.* actio † quæ ceditur, tranſit in ceſſionarium, affecta ſua cauſa, ſuoque vitio, propterea dicendum, quod ſi compenſationis excep-

2 tio tempore ceſſionis, obſtabat † cedenti, quod pariter obſtabit ceſſionario volenti retardare executionem ſẽtentiæ in eum prolatæ, beneficio exceptionis compenſationis. *Afflic. dec. 163. dic nu. 5. Auffrer. ad Capel. Tholoſ. deciſ. 94. numer. 3. Theſaur. deciſ. 221.* Compenſationis, qui aſſerunt ita fuiſſe iudicatum. *Bal. in l. eius 9. C. de cõpenſ.*

3 *num. 3. in fin.* & quod † omnia quæ obſtare poſſent cedenti, obſtent etiam ceſſionario *l. exceptiones ff. de except. per quem textum ita firmat Surd. conſ. 4. plura num. 7. & 9. Gabriel. conſ. 155.* *Iacobus lib. 1. num. 1. Seraphin. deciſ. 512. num. 1. Ludouiſ. deciſ. 151. fuit numer. 3. Portius Imol. conſ. 47. num. 4. Angel. in l. eius C. de compenſ. in fin.*

4 Ampl. etiam ſi cedenti † obſtaret exceptio aliqua perſonalis tantum, vt puta quia ille eſſet excommunicatus, quo caſu ille non poſſet, agendo eſſe in iudicio, & compenſatio an ſit actio, *dicam in cap. ſequenti §. 2.*

5 Limit. poſt litem conteſtatam † cum ipſo ceſſionario ſuper credito ceſſo. *Angel. conſ. 109. Bal. l. & hæredi §. non autem in fin. ff. de pact. quos refert & ſequitur. at comprobat Laderch. conſ. 99. veriſſima num. 1. & ſeq. & Ang. verſ. 3.*

Limit. vbi excipitur de compenſa-
6 tione † poſtquam extinctum eſt omne ius cedentis, & actio eſt facta propria ipſius ceſſionarij, quod accidit in tribus caſibus, de quibus *in l. 3. C. de nou.*
7 videlicet † ſi ceſſionarius ſit ſuper iure ceſſo litem conteſtatus, vel partem crediti exegit, vel denuntiauerit debitori, ne ſoluat cedenti. *Laderch. conſ. 109. nu. 1. verſ. non reſpondeo.*

8 Limit. vbi in actu ceſſionis † debitor interueniſſet, & promiſiſſet ſoluere ceſſionario, delegationem acceptanti, *l. doli exceptio in fin. ff. de nouat. Theſ. deciſ. 221. compenſationis num. 22. verſ vlterius.*

9 Limit. vbi compenſationis † exceptio, non poterat à cedente opponi tempore ceſſionis, vt puta, quia debitum ſit factum poſt ceſſionem, ſeu vbi compenſationis exceptio eſt nata poſt ceſſionem. *Fulgoſ. in l. quoniam C. de compenſ. & in l. in rem ff. cod. Theſaur nemine citato deciſ. 121. compenſationis num 2. Laderch. conſ. 164. quoniam num. 7. Portius Imol. conſ. 47. nu. 28.*

10 Limit. vbi ceſſionarius † non eſt ex ceſſione conſecutus paria iura, ideſt non ſit factus creditor eiuſdem quantitatis, niſi reſiduum offerat. *Imol. in l. 1. ff. de ſolut. Laderch. conſil. 164. quoniam 10.*

§. VIII.

§. VIII.

SVMMARIVM.

Fideiuſſor poteſt excipere de eo quod ſibi, vel ei pro quo fideiuſſit eſt debitum 3. & quare 4. ampl. 5. 6. 7. 9.
Fideiuſſorum dura conditio 1.
Fideiuſſor non poteſt excipere quod ſibi non eſt debitum ſed alteri. 2.
Decius reprobatur. 8.
Clauſula ſine aliqua exceptione, intelligitur de friuola 11. in fin.

1 COnditio fideiuſſoris † quantum
ſit amara, & miſera, patet ex ijs,
quæ dixi *de Laudemio lib. 3. quæſt. 27.*
vbi examinando, an fideiuſsionis cau-
ſa obligato ſando emphiteotico ſit de-
bitum laudemium, retuli incommo-
da, quæ conſequantur, vbi quis ſe ob-
ligat acceſſorie ſoluere pro alio.

Quamuis ergo plura legantur in iu-
re noſtro incommoda fideiuſſorum,
quia parum diſtant à principali debi-
tore, quem omnia iura clamant, vt
ſoluat promiſſa, nec quem in conuen-
tis decipiat, Aduerto tamen inter cæ-
tera ſingularia fideiuſſoribus conceſſa,
2 quod licet negetur † excipere, de ijs,
quæ actor, agendo ad promiſſa, alteri
debet, *l. eius C. de compenſat. l. in rem §. 1. ff. eod. Bellapertic. §. in bonæ fidei. Inſt. de action. nu. 3. Iaſ. nu. 76. Myſing. numer. 12. Azo. in ſum. C. de compenſat. num. 8. Bero. conſ. 46. nu. 7. vol. 2.* Atta-
men ſi fideiuſſor conueniatur ad ſol-
3 uendum † quæ pro alio ſoluere pro-
miſsit, excuſetur à ſolutione, ſi exci-
piat de debito compēſabili, quo actor
eſt obligatus ſoluere, principali de-
bitori, vel ſibi *gloſ. l. eius C. de cōpenſ.*
4 *l. verum, l. ſi quid ff. eod.* quia † exceptio
compenſationis eſt realis, vel mixta,
& ſuffragatur debitori principali, &
illius fideiuſſori. *l. 2 ff. quæ res pign. oblig. poſ. l. omnes ff. de except. l. defenſiones C. eod. l. tam mandatori C. de non numer. pecon. l. ex perſona ff. de fideiuſ. &*
firmant poſt gloſ. Iaſ. in §. in bonæ fidei. Inſtit. de action. nu. 76. Menoc. conſ. 119. non leui nu. 5. Pariſ. conſ. 121. primo lib. 1. num. 7. in fin. Bertazol. clauſul. 40. gloſ. 8. Non eſt num. 4. Marſil. in Rub. de fideiuſ. num. 271. Papienſ. in form. libel. reſponſ. rei §. ſaluis alijs nu. 16.

5 Ampl. præſertim † ſi fideiuſſor fiat
hæres debitoris principalis, & excipiat
de ſua rata, qua eſt hæres, ſi illa æquat
debitum, vel de rata cohæredum, ſi illi
conſentiant, quoad debitum totum
extinguatur. *Pariſ. conſ. 121. primo lib. 1. num. 6. & 7.*

6 Ampl. ſiue debitum † de quo exci-
pit fideiuſſor, eſſet natum ante ſiue poſt
fideiuſſionē factam ad fauorem acto-
ris, qui cōuenit debitorem ad ſoluendū
Pariſ. conſ. 121. primo lib. 1. num. 8. relatis. Accurſ. & Saticet. auctoribus ſuæ opin.

7 Ampl. vt fideiuſſori licitum † ſit ex-
cipere de compēſatione aduerſus cre-
ditorem, etiam inuito debitore, ſeu reo
principali, *l. exceptiones l. omnes ff. de except. l. ſtipulatur, & ibi gloſ. l. expenſarum ff. de fideiuſ. Bald. l. tam mandatori C. de non numer. pecun. num. 36. Pariſ. conſ. 121. primo lib. 1. num. 9 & 10.* teſtans
de communi canoniſtarum reproban-
8 do † Dec. aliud ſentientem & *num. 13.*
addit præſertim procedere ſi debitor
principalis, qui contradicit exceptio-
ni, non eſſet ſoluendo. *Bart. clauſ. 40. gloſ. 8. nu. 4.*

9 Ampl. vt fideiuſſori liceat † excipe-
re de quantitate ſibi debita, ſed etiam
de debita ei, pro quo fideiuſſit, etiamſi
ille non excipiat, *l. ex perſona ff. de fideiuſſ. Henring. de fideiuſ. cap. 20. § ſexto num. 4. l. verum & l. ſi quid ff. de compēſ. & dixi cap. ſeq. §. 3. limit. fin.*

10 Ampl. etiam ſi principalis † debitor
impeditur ſua culpa excipere, vt pu-
ta quia eſſet excommunicatus, *vt dixi cap. proximo & ſequen. ampl. ſecunda & §. 3. limit. final.* Vel eſſet
poſt factam fideiuſſionē bannitus *Alberic. de ſtatut. par. 2. quæſt. 92. Nellus tract. de bannit. part. 1. ſecund. temp. quæſt. 67. Io. Fab. in §. in bonæ fidei inſt. de action. num. 19.*

11 Ampl. etiam ſi promiſiſſet † ſolue-

re ſine aliqua exceptione. *Marſil.in rub. de fideiuſſ. num.* 272. eam afferens rationem, quia clauſula ſine aliqua exceptione, intelligitur de friuola, & non releuanti.

Quid ſi fideiuſſor excipiat de non numerata pecunia, & reus in iudicio fateatur *Bald. l. tam mandatori C. de non num. pecun. nu.* 26.

---

§. IX.

SVMMARIVM.

de Iure tertij quando liceat excipere. 1.
Emptor rei Eccleſiæ ſine neceſſarijs ſolemnibus, reÿcitur, ſi conueniat illius poſſeſſorem. 2. *ampl. ibid. &* 3.
Reo ſufficit vincere per non ius actoris. 3.
Compenſatio eius quod alteri eſt debitum retardat executionem ſententiæ. 4. *& quare* 5. *ampl* 6. 7. 8. 9. *ampl. etiam ſi tertius conſentiat contrarium, cõcorda.* 8. *limit.* 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18.
Socius non poteſt excipere de credito ſocij, quod non ſit ſocietatis. 7.
Correus non excipit de credito correi. 6.
Mercatores ſi exerceant mercaturam in pluribus locis, ſi vnus foro cedat an omnes teneantur. 9.
Gloſ. l. ſi quid à fideiuſſore verb. eligere ff. de compenſat. declaratur. 15.
Filius emancipatus eſt inſtar extranei.
Procurator eſt Dominus rei in qua eſt conſtitutus procurator. 18.
Seruus quidquid acquirit, Domino acquirit 17. *ampl. ibid.*

1 QVamuis de iure † tertij liceat excipere, vbi illud eſt excluſiuum
iuris agentis ipſo iure. *Caſtr. conſ.* 467. *ſuper eo quod part.* 1. *num,* 2. *Veral. deciſ.* 254. *part.* 3. *Bald. l. cum ſeruum C. de ſeru. fugitin. num.* 6. *verſ. ſalue aut ius tertij. Bart. in l.* 2. *ff. de except. verſ. primo caſu, & verſ. quandoq. Fulgoſ. in l.* 2. *C. de iur. emphit. numer.* 4. *verſ. ex qua*
2 *autoritate*, vbi concludit, emẽtem † bona Eccleſię ſine ſolemnibus neceſſarijs, excludi, ſi agat rei vindicatione, contra illorum poſſeſſorem, eo excipiente de nullitate emptionis factæ. *Roman. conſ.* 347. *Quoad articulum nu.* 4. *& ſeq.* concludens reum eſſe abſoluendum, etiamſi non cõſtet de iure ſuo, & actorem excludere docentem de iure ſuo, ſi doceat de potentiori iure tertij, quia
3 reo ſufficit † vincere per nõ ius actoris,
& eſt ſingularis textus *in l. Paulus § fin. ff. quib. mod. pign. vel hypot. ſol.* vbi debitor poſsidens excludit creditorem agentem hypothecaria, deducendo ius alienum, quo ille excludatur. Quare cum ſupra §. 4. dixerim compenſationis oppoſita exceptione ipſo iure extingui ius actoris, dicẽdum videtur,
4 oppoſita † exceptione eius, quod tertio eſt debitum, retardari ſententiæ executionem, virtute compenſationis, quæ iudici allegata, & probato credito cõpenſando, ipſo iure extinguit actionem, & repellet agentem à limine iudicij.

Contrarium tamen eſt verius, & quod creditum vnius, non compenſetur cum debito alterius, ſed cum eo, quod ipſe creditor debet, probatur. *l.* 1. *&* 2. *l. in rem ff. de compenſat. l. eius C. eod. Azo. in ſum. C. eod. num.* 8. *Socin. iun. conſ.* 147. *Inſpectu lib.* 3. *num.* 4. Ideo
5 dicitur, quod compenſatio † eſt debiti & crediti inter ſe contributio, ideſt inuicem, & inter eaſdem perſonas cõpenſatio, *l. ſi cum militi, in princ. vbi Caſtr. ff. de compenſ. Natta conſ.* 101 *videretur num.* 16. *Lanar. conſ.* 26. *in hac num.* 16. *Bero. conſ.* 46. *Sola. lib.* 2. *num.* 7. *Soc. iun. conſ.* 147. *Inſpecta. lib.* 3. *num.* 4. *Surd. deciſ.* 161. *non eſt num.* 13. *Menoch. conſ.* 195. *Reſpondendum num.* 15. *& conſ.* 781. *cum alijs num.* 83. *Rota Ianuenſ. deciſ.* 10. *Hieronymus num.* 3.

6 Ampl. vt ſi duo ſint † conſtituti rei debendi, non poſsit vnus excipere de compenſatione, quod alteri eſt debitũ. *l. ſi duo ff. de duob. reis vbi Bart. Azo. in ſum. C. de compenſ. num.* 8. *l. eius C. de compenſat.*

7 Ampl. vt nec liceat † excipere compenſari id, quod ſocio ſuo eſt debitum, ex alia cauſa quam ſocietatis. *l. ſi duo ff. de duob. reis. Bald. & Bart. in l. eius*

C. de

C.de compenſ. Socin.ſen.conſ.73.circa primum lib.1.num.10. Pedroch. conſ.28. agebat num.15, Rota Genuenſ. deciſ.26. in cauſa num. 30. Menoc. conſ. 746. de multis nu.45.

8 Ampl. etiam ſi tertius † conſentiat, ſi actor diſentiat, *l. in rem §. creditor ff. de compenſ! quia obſtat l.2. §.mutui ff ſi cert.pet. Natta conſ.101. videtur nu.16. Magon. deciſ. Florent. 44. agebat nu.9. Pedroch. conſ. 28. licet num.6. & 11.* vbi ampl.in pluribus perſonis tertij, *Decia-tamen conſ.73.circa num.44. verſ.quia,* vellit non admitti etiam ſi tertius conſentiat. Concordari tamen poſſunt, ſi compenſatio fiat per ceſsionem iuriũ *vt ex Natt.& alijs d. conſ. 181.num.16. concludit Rot.Genuenſ. deciſ.28.cauſa num.5.*

9 Quid ſi ijdem † mercatores exercẽt mercaturam in diuerſis locis, vel taber tis, & illi ſint, vel fiant non ſoluendo. *Magon.deciſ.Lucenſ.1.in cauſa numer.1. & ſeq.*

10 Ampl. vt nec inſtante † tertio fieri poſsit cõpenſatio. *Rota Ianuenſ. dec.8. in cauſa nu.16.*

Ampl. vt nec actiue nec paſsiue cohæres excipere poſsit, quod eſt debitũ cohæredi *l.ſi cum filio ff. de compenſat.*

11 Limit. vbi excipitur de iure † tertij ceſſo excipienti. *Natta conſ.101. videretur num. 16. Rota Genuenſ.deciſ. 28. cauſa num.5. & deciſ. 20. Hieronimus num 3. & deciſ.120.num.3. & dixi ſupra §.6. Tiraquel.de retract.lignag.§.3. gloſ.4.nu.13.*

12 Limit.in fideiuſſore † qui condemnatus poteſt excipere de credito eius pro quo fideiuſsit, *vt dixi ſupra §.8. & infra nu.14.*

13 Limit.vbi excipitur de credito † cecocti, quod per decoctionem factum fuit excipientis, *Rota Ianuen.deciſ.8. num.15.*

14 Limit. vbi quis excipit † de credito ſibi ceſſo, *Affict.deciſ.163. Die.num.5. Bald.l.eius C. de compenſ. nu.3. Papienſ. in form. libel reſponſ.rei §.ſaluis n. 16. Natta conſ.101. nu.16. dixi ſup. nu. 12.*

15 Limit. vbi ſententia eſt lata † contra patrem, nam excipiendo de credito filij retardatur ſententiæ executio, & è contra *gloſ.in l.ſi quid a fideiuſſore verb. eligere ff.de compenſat.* quæ cum nec textum, nec conteſtem referat ſuæ aſſertionis illam cenſeo veram, ſi filius ſit in poteſtate patris, & agatur de credito filij, quod patri in proprietate, & vſufructu acquiratur. *l.1 ff.ſi quis a parent fuer. manumiſ. l.cũ oportet. C.de bon.quæ liber. cum alijs,* cumulatis in meis Collectaneis ad d. l.1. ſecus ſi filius fuerit emancipatus,
16 quia cum eo caſu, filius † ſit inſtar extranei in ſibi acquiſitis. *l.nam nec emãcipatus ff.de legat.1. Alex l ſi filius ff. de vulgar num.3.* non poterit pater excipere de credito, in quo nullum ius habeat.

Limit. vbi agitur de ſententia lata
17 † contra Dominum, nam appoſita exceptione eius quod illius ſeruo eſt debitum, ſeu credito compenſabili, retardabitur ſententiæ executio latæ in Dominum *gloſ. l.ſi quid verb, eligere ff.de compenſat.* & ratio eſt, quia quod debetur ſeruo, eſt debitum Domin, & quidquid acquirit ſeruus, Domino acquirit, *l.acquiritur §. 1.ff. de acqur. rerum domino,* & quæ dixi de ſeruo repeti poſſunt in quocunque alio, qui nõ ſibi, ſed alteri acquirit, vt Monachus, & ſimiles ſi qui ſunt.

18 Limit. vbi quis eſt conſtitutus † procurator in rem ſuam, ab aliquo, qui ſit rei Dominus. *l.item in rem § creditor ff.de compenſat. l.ſi quid verb. eligere ff. eod.*

---

§. X.

SVMMARIVM,

Eccleſia gaudet pluribus priuilegijs.1.lim.3. eſt iuſtitiæ & æquitatis cultrix & mater.2. retardatur executio ſententiæ latæ ad illius fauorem oppoſita exceptione cõpenſationis.4. & quare 5 ampl.6,7.8. limit.6.10.12 ſublimita 11. æquiparatur fiſco 5.

Eccle-

1 ECcleſia quamuis gaudeat † pluribus priuilegijs, vt patet ex *l.1.* & *toto titulo Codicis Iuſtinianei de ſacroſ. Eccleſ.* & *ex ijs quæ congeſſit Lælius de Zanchis in ſuo celebri tractat. de priuil.*
2 *Eccleſ.* cum tamen † illa ſit cultrix, & mater æquitatis. & iuſtitiæ, *cap. 1. de alienat feud. Neuiz. conſ. 11. Conſilijs n.*
3 11. illiuſque cauſa non † ſit fauorabilis vbi alterius læſio ſequitur, *cap. ex tenore, de foro compet. Dec. conſ. 564. num. 1. Rebuſ. de præcon.* & *limitat. gloſ. final. nu. 19.* & *ſeq.* Ideo quamuis ad illius fa-
4 uorem ſit iudicatum † retardabitur ſententiæ executio oppoſita exceptione compenſationis, *Io. Fab. in §. in bonæ fidei inſt. de action. num. 13. in fin.* eam afferens rationem, quod ſicuti compenſatione retardatur exequutio ſententiæ latæ ad fauorem fiſci, *vt dixi ſu-*
5 *pra §. 1. cui Eccleſia † æquiparatur*, & pari gaudet priuilegio, *Gloſ. in l. ſi procurator §. final. verb ſoluto ff. de iure fiſci Demauder. in ſuis locis parium, §. fiſcus pupillus*, pariter retardabitur, ſi fuerit lata ad fauorem Eccleſiæ.
6 Ampl. etiam, vt retardetur † ex quacumque cauſa lata fuerit ſententia, *Io. Fab. in §. in bonæ fidei inſt. de action. num. 14. in fin.*
7 Ampl. præſertim aduerſus † prælatum, qui ſit creditor occaſione fructuum bonorum ſuæ Eccleſiæ, *Io. Fab. in §. in bonæ fidei de action. nu. 14. verſ. ſatis poteſt.*
Ampl. etiam ſi agatur de executio-
8 ne † ſententiæ latæ ad fauorem abbatis, vel alicuius ex monachis eiuſdem monaſterij, *Io. Fab. in §. in bonæ fidei inſt. de action. num. 15. circa fin. verſ. videtur quod ſic* eam afferẽs rationem, quia Monachus non habet proprium, & vtraque cauſa eſt monaſterij, limi-
9 tãdo † ſi monachus, vel abbas, qui obtinuerunt ſententiam exequendam, haberent diuerſa officia, ſeu adminiſtrationes diuerſorum bonorum, quæ ſint diſcreta, ſeu diuiſa, exemplo creditoris fiſci, qui excluditur beneficio compenſationis, ſi non ſit creditor ex eadem ſtatione, vt etiam dixi ſupra §. 1. *num.*

10 Limit. in ſententia lata † occaſione decimarum, *Io. Fab. in §. bonæ fidei inſt. de action. num. 14.* eam afferens rationem, quia ſunt tributa animarum egentium *Roman. ſingul. 551.* an ſacerdoti, aſſerens id firmari *à gloſ. in c. decimæ 16. q. 1.* vbi addentes alios referũt quibus addo *Monet. de Decim. quæſt. 4 cap. 9. num. 172. Peregrin. de iure fiſci lib. 6. tit. 7. num. 16.*
11 Sublimit. in decima Papali debita † Cameræ Apoſt. *Monet. d. cap. 9. n. 172.*
12 Limit. vbi compenſatio opponitur † de eo, quod Prælatus, ad cuius fauorẽ fuit iudicatum, debet non tamquam Prælatus, ſeu ratione Eccleſiæ, ſed ex ſuo contractu; vel patrimonio, *Io. Fab. in §. in bonæ fidei inſt. de action. nu. 15.* eam afferens rationem, quia debita, & credita, ſunt diuerſa, & in vno prælatus facere poteſt quidquid vult, in alio ſecus, & cùm diuerſæ ſint creditorum hinc inde ſpeties, non eſt admittenda compenſatio, *gloſ. 1. verſ. ſecus, ſi hinc inde in l final. C. de compenſat. Corn. conſ. 230. viſo lib. 4. num. 2.*

§. XI.

SVMMARIVM,

In ſimbolum habentibus facile ſit tranſitus. 1. ampl. 1.

Vaſſallus infeudare poteſt alium æquè idoneum citra pœnam, & conſenſum Domini. 2.

Extenſio facile fit de vno ſimili ad aliud ſimile 3.

Compenſatio quantitatis liquidæ fit ipſo iure cum qtantitate pariter liquida. 4. ampl. 5. 7. 8. 9. 10. 11. 14. 15. 16. 21. 22. 25. 26. 27. 28. 29. Limit. 6. 12. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38.

Legatum quãtitatis factum creditori quãtitatis præſumitur factum animo compenſandi 7.

De Compenſatione excipiens dicitur agere 13.

Monetæ ſpeties vna ſolui poteſt pro alia 18. ampl. 20. limit. 19.

Emphi-

Emphiteota non cadit ob Canonem non ſolutum, ſi fuerit creditor directi. 23. 24.

1 CVm in habentibus † ſymbolum
facilimè fiat tranſitus, *§. ſed ho-
die inſtit. de adoption. l. in rem, §. item
quacumque, ff. de rei vendicat.* etiam
aduerſus regulas iuris, *Rip. in l. 3. §. ex
contrario, ff de acq. poſſeſſ nu.* 70. con-
2 cludens † citra pœnam aliquam poſ-
ſe vaſſallum infeudare feudum æquè
idoneo, ſine conſenſuu domini, *Rip.
in l. Centurio, ff. de vulgar.* firmans
ſubſtitutionem directam potiùs tran-
ſire in directam, quàm in fideicōmiſ-
ſoriam, vt cætera omittam, quæ per
relatum aſſumptum congerunt *Iaſ. in
l. generaliter, §. cum autem C. de inſtit.
& ſubſtit. Surd. deciſ. 9. multa nu. 9. &
3 12. & conſ. 316. nu. 13.* Extenſioque. †
facilè etiam fiat de vno ſimili, ad aliud
ſimile, *l. non poſſunt ff. de legib. cap. inter
cæteras de reſcript. Clem. 1. de electione.*
Ideo non mirum ſi iuris noſtri condi-
tores ſtatuerunt, Compenſationem
4 † inter debitorem, & creditorem quã-
titatis liquidæ fieri ipſo iure *l. ſi conſtat.
C. de compenſat. Iaſ. in l. huiuſmodi. §.
cum pater tit. de legat. 1. n. 12. cum alijs
congeſtis per Seraſin. de iurament. pri-
uileg. 74. n. 35. vbi de communi gloſ. 1. in
fin. l. de compenſat.*
5 Ampl. etiam ſi † quantitates non eſ-
ſent pares *l. imperator §. ſi centum verſ.
Enimuero, ff de legat. 2. Iaſ. per hũc tex-
tum in l. huiuſmodi §. cum pater de legat.
1. num. 12. in fin. Anton. Regienſ. quæſt.
2. Quidam num. 1. lib. 1.* quod tamen
6 intellige † ſi offeratur reſiduum ab eo,
qui de quantitate impari excipit *La-
derch. conſ. 164. Quoniam nu. 10.*
7 Ampl. vt debitor quantitatis † ſi le-
gati titulo relinquat creditori quanti-
tatem, præſumatur legaſſe animo cō-
penſandi. *Iaſ. loquens de dote promiſſa
filiæ in quantitate, in l. huiuſmodi §.
cum pater, ff. de legat. 1. num. 3. vbi ra-
tionem refert, & n. 12. limitando n. 13.*
ſi in contrarium inſurgeret præſum-
ptio aliqua, & ibidem exempla refert
& dixi in meis Collectaneis *ad §. & con-
tra inſt. de legat.*
8 Ampl. etiam ſi quantitas † eſſet de-
bita tamquam ſpecies, *gloſ. in l. cum
fundus, §. ſeruum tuum, verb. vindi-
care verſ. ſed ſecundum, Loth ff. ſi cert.
pet.* exemplum eſt ſi relinquantur cen-
tum, quæ ſunt in arca, *gloſ. ſequuntur
ibid. Bart. Caſt. Alex. addentes ad prax.
Hubert. §. repellantur nu.* 164. aſſeren-
do hanc eſſe opinionem Citramonta-
norum.

Contrarium tenet *Iaſ. in l. cum fun-
dus §. ſeruum, ff. ſi cert. petat. num. 12.
& relati ab Addent. ad prax. Hubert. n.
164. Iaſ. in §. in bonæ, inſt. de action. n.*
68 vbi refert conſentientes, & diſſen-
tientes.

Concordari tamen poſſunt, *vt gloſ.
in d. l. cum fundus,* vera ſit ſi quantitas
extet, ſi verò non extet verum d xe-
rit *Iaſ.* quia quoties quantitas debita
non extat deuenitur ad æſtimationem
*l. propter fructus C. de compenſ. l. ſi non
ſortem, §. ſi certam ff. de condict. indeb.*
9 Ampl. etiam ſi excipiens † de com-
penſatione promiſiſſet cum iuramen-
tō ſoluere, vt dixi ſupra *hoc cap. §. 11.*
10 Ampl. præſertim ad impediendã †
diſtractionem pignorum in executio-
ne captorum, *Rota Ianuenſ. deciſ. 4.
Dum iudicauit num. 22.*
11 Ampl. præſertim, vbi quantitas, †
quæ hinc inde debetur, eſt purè debi-
ta, ſecus ſi ille, qui de compenſatio-
ne excipit eſſet creditor actoris ſub
conditione, quia, cum per conditio-
nem ſit ſuſpenſum illius creditum, &
extingui poſſit deficiente conditione
ſub qua conceptum eſt conditionale
creditum, *l. vnic. §. ſin autem, C. de ca-
12 duc. tollen. Peregrin. conſ. 63. Dominus,
lib. 3. num. 1.* non poteſt ille excipere
de compenſatione, quia per indirectũ
diceretur ante diem agere, *Surd. conſ.
186. conſului nu. 12.* quod autem exci-
13 piens † de compēſatione dicatur age-
re, *Natta conſ. 61. pro num. 6. Caſt. conſ.
328. Quod. num. 1. lib. 1.* & idem dicen-
dum ſi exciperetur de credito in diē,
vel aliam patientem dilationem, *l. quod
in diem ff. de compenſ.*

Ampl. etiam vbi quis eſt alternati-
uè

uè† quantitatis, & ſpeciei, debitor, nam ſi velit compenſare, compenſatio fit ipſo iure, ſicuti è contra, vbi quis eſſet alternatiuè creditor ſpetiei, & quantitatis, facta electione quantitatis poteſt excipi de compenſatione à reo debitore quantitatis, vel ſpetiei, ſi eſſemus in caſu, quo de ſpetie agi, & excipi poſſet, *l. ſi debitor, ff. de compenſat. Iaſ. in §. in bonæ fidei inſt. de action. nu. 63.*

15 Ampl. præſertim vbi creditum † quod excipitur compenſari, cum credito actoris, recipit functionem in genere ſuo, ideſt quod inter iſta credita cadat omnimoda ſimilitudo intrinſeca & extrinſeca, videlicet quod ſint eiuſdem bonitatis, vt aduerſus creditorē in ſcutis aureis, excipiatur de credito ſcutorum aureorum eiuſdem ligæ, & ponderis, ſi quis petat decem amphoras vini Albani, de vino Albano eſt excipiendum, & ſimile aliud creditum petatur, & excipiatur, & ratio eſt, quia

16 cum compenſatio † ſit ficta ſolutio, *l. ſi peculium, § 1. ff. de ſtat. liber.* ſicuti vbi verè eſt illa facienda, non admittitur compenſatio, quia aliud pro alio ſolui non poteſt. *l. 2. ff. ſi cert. pet. l. 4. §. 1. ff. de re iudic.* pariter, & multo fortius eſt neganda compenſatio, quæ eſt ficta ſolutio, *Iaſ. in §. in bonæ fidei inſt. de action. num. 62.* Quæ tamen dixi de

17 ſcutis † aureis, limitantur ſi extet conconſuetudo, vt vna ſpeties monetæ poſsit ſolui pro alia, nam ſi reus ſit creditor actoris agẽtis ad ſcuta aurea, in ſcutis vel moneta argentea, ex vi conſuetudinis, fiet compenſatio, *vt ſubdit Iaſ. ibid. ſicuti fieri poteſt ſolutio, Surd. teſtans de generali conſuetudine*

18 *Italiæ* † vt vna ſpeties monetæ ſolui poſſit pro alia, *Conſil. 335. num. 11. & ſeq. & conſ. 391. nu. 9. Natta conſ. 454. num. 1.* addendo etiam ſolui poſſe minutam monetam pro groſſa, & dixerat *Afflict. deciſ. 90. Hoc. num 5. & dixere, Bocer. tract. de Regalib. cap. 2. num. 229. Coler. de proceſſ. p. 1. cap. 10. nu. 4. & ſeq. Vincent. de Franc. deciſ. 508. relato Guttierſ pract. quæſt. lib. 2. quæſt. 176. quæſtio iucunda*, limitando vbi contraria

19 † adeſt conſuetudo, vel de certa ſpetie monetæ fuiſſet conuentum; aliàs, vt

20 ibidem ſubdit Riccius puniri poſſet † recuſans recipere monetam minutam pro groſſa, ſi illa ſit approbata à Principe, & illi, vt ègo addo fieret à recuſante iniuria, & dixi *in regula conſtituta hoc cap. n.*

21 Ampl. vt in caſu quo admittitur † compenſatio, vbi de illa in iudicio, vel extra excipitur à reo, ſtatim fiat ipſo iure, & abſque miniſterio iudicis, *gloſ. l. ſi quid. verb. eligere fideiuſſorem, verſ. item numquid, ff. de compẽſat.* & eſt expreſſus textus *in l 2. ff eod. idem voluit gloſ. in l. ſi conſtat, verb. ipſo iure, C. eod. Bart. Bald. & Salic. in l. ſi conſtat. C. eod.*

Contrarium ſcilicet quod requiratur declaratio iudicis firmat, *Seraph. de iurament. priuil. 74. n. 124.*

22 Ampl. etiam in cauſa criminali † quoad ipſos creditores delicti cauſa, ſed non reſpectu fiſci, exemplum erit ſi ſtatuto ſit cautum, vt vulnerans enſe ſoluat decem vulnerato, & duo deuenientes ad arma, ſe inuicem enſe vulnerent, pœnæ ſtatim, hinc inde fit compenſatio, quoad inuicem ſe vulnerantes ſecùs quoad fiſcum, *Bald. in l final C. de compenſat num. 16. & in l. vt vim ff. de iuſt. & iur. num. 32. circa med. gloſ. l. ſi ambo verb. ipſo iure ff. de compenſat.* ſecus tamen eſſet ſi vnus vulneraſſet enſe, alius ſclopeto, vel lancea, ſeu alia haſta ferro munita; nam ceſſaret pœna ſtatuti, & ſolus fiſcus ageret; vel quiſque petet pœnam, ſi illa fuerit à ſtatuto impoſita, *gloſ in l. ſi duo 36. verb. non egent, ff. de dolo. verſ. ſecus autem.*

23 Ampl. præſertim ad euitandam † pœnam à iure cominatam in excipiẽtem, exemplum erit, ſi emphiteota excipiat contra dominum agentem ad caducitatem, quia biennio, vel triennio non ſoluerit Cnononem, & ille excipiat eſſe creditorē illius quãtitatis, quæ æquet Canonem triennio, vel biennio debitum directo Domino laico, vel Eccleſiæ, *Spec. de locat. §. nuc aliqua, num. 101. idem repetens de oblig. & ſolut. §. nunc aliqua, num. 9. cum*

alijs

cum alijs cumulatis à Corbul. de cauſ. priuation. emphit. ob Can. non ſolut. li-
23 mit.5.num.1.& ſeq. † vbi limitat multis modis congeſtis à Corbul.addo relatos à Ioſeph.Ludouic.de emphit. concluſ. vnic.col.5.verſ.& licet. qui præterea declarat id eſſe verum, ſi emphiteota creditor ſit ex cauſa liquida,& deberet ille de præſenti ſoluere, ſecùs ſi creditum non eſſet liquidum,& ſolutio eſſet differenda, vt puta ſi emphiteota ſit creditor melioramentorum neceſſariorum, quæ ſunt reficienda, ſi facta fuerint poſtquā emphiteuſis eſt aperta Domino, vt dixi hoc cap.8.§.1.nu.64. Fed.Scot.conſ.11.tom.2.lib.3.num.9. vbi
24 ampliat † etiam ſi facto calculo,comperiatur,non eſſe debitorem quantitatis,quæ æquet canonem,Ripol.var.Reſol.cap.7.de iur. emphit. num.334. dum prius dixiſſet idem dicendum de ſolutione Laudemij, Aldobrandin. conſ.49. num.2.tom.

25 Ampl. etiam † vbi obijcitur ceſſionario cōtra debitorem cedentis, Theſaur.deciſ.221. compenſationis num.1. vbi refert alias deciſ. & dixi ſupra §. 6.& ſeq.

26 Ampl.etiam contra fiſcum,† modo excipiens ſit creditor ex eadem cauſa, ſeu ſtatione,l.1.C.de compenſat.Magon. deciſ.Lucenſ.1.in cauſa num.2.& nu.14. rationem refert.

27 Ampl.præſertim ad euitādam † moram, Gloſ.in l.ſi conſtat C.de compenſat. Gozadin.conſ.69.num.2. & 3. Rota Ianuenſ.deciſ.4.Dum,n.24.

28 Ampl. præſertim inter † mercatores, inter quos cum procedatur de bono, & æquo, & ſola facti veritate inſpecta, ipſo iure admittenda eſt compenſatio, ſi viciſſim ſint creditores,& debitores ex his quæ tradit Surd.conſ. 166.alia,num.28.

29 Ampl. etiam vbi † incontinenti liquidari poteſt,vt dixi infra §.16.limit. final.

30 An autem compēſatio admittatur † ſi agatur de debito naturali tantum,ſiue ciuili tantum, ſiue naturali & ciuili ſimul, ſit debita quantitas,Trentacinq. Reſol.1. de compenſat.lib.3. col.3. verſ. Habes.

31 An autem debitor quantitatis † qui pariter erat creditor quantitatis,ſi non oppoſita exceptione compenſationis ſoluit, poſſit petere ſuum creditum, Caſt. in l. ſi quidem. C. de tranſact.n.2. & Iaſ.nu.3.Pacian de probat.lib.1.cap. 25.ſexta.num.25.

32 Limit. vbi quantitas eſt debita † tanquam ſpeties, vt puta ſi quis fuit condemnatus ad reſtituendum pecuniam ſibi conſignatam in ſaculo ſignato aliquo caractere litterali, vel arithmetico, quia cum non agatur ad quantitatem, tamquam quantitate, ſed vt ad ſpetiem,ceſſabit exceptio compēſationis oppoſita à reo de quantitate ſibi ab actore debita, Iaſ.in l. cum fundus, §.ſeruum,ff.ſi cert. petat. num.11. vbi refert exemplum, ſi petanaur nummi peculiares.

Limit. omni caſu, quo non admitte-
33 retur † ſolutio Bal.in l.fin. C.de compēſat.num.14.Surd.conſ.246.non arbitror num.12.exemplum eſſe poteſt, ſi quis fuit condemnatus ad reſtituendum commodatum, vel præcario conceſſum, vel depoſitatum, vt dixerat Bald. ibid num.12.& ſeq.

34 Limit. in depoſitario † l.final. verſ. excepta, C. depoſit. & dixi infra §. 13.

35 Limit. vbi excipitur de † compenſatione diuerſi generis, ſeu quæ non recipit functionem,veluti ſi excipiatur de quātitate vini, vbi petitur frumentum mutuo datum, l. 2. §. mutui datio. ff.ſi cert: pet.Cyn.in l.final.C.de compēſat.nu.13. Trentacinq. Reſol.1. de compenſat.num.1.

36 Limit. vbi aduerſus † debitū voluntarium excipitur de debito neceſſario, l. venditorem, ff. de legat.2. exemplum ſi aduerſus legatarium excipiatur ab hærede de compenſatione, Bart.in l ſi cū dotem, §. ſi pater,ff.ſolut.mat.n.3.Rol.à Val.conſ.65.circa nu.19. lib.2. eam afferens rationem,quia præſumitur de iure de facta donatio.Pacific. de Saluian.Inſpect. 2.Cap.11.nu.333. & ſeq.

37 Limit. vbi excipitur de † compenſatione quantitatis non eiuſdem bonitatis,ſeu materiæ, veluti ſi petantur ſcuta aurea, & excipiatur de debito con-

picta, multum enim detrahitur de di-
14 gnitate † I. C. vel dicaſterij in eadem theſi ſibi non conſtantis, & modo affirmatiue, modo negatiue iudicantis. Nam Doctor qui contraria reſpondit, vel ſcripſit, nullam fidem meretur. *Surd.conſ.173. Cauſa.nu.90. Corac. de commun.opin.tit.6.inſpect.2. numer.21. verſ.nam doctor & nu.31. & 34. & ſeq.* & iudex qui ſolus, vel cum alijs ſedens
15 in orbem, vel cubum † contraria pronuntiat, Deum & homines offendens, grauiter in vtroque foro peccando, grauiſſime, niſi male iudicatorum pœniteat, & damna paſſis non reficiat apud inferos punitur.

16 Contrarietas autem † quæ in Afflic. notatur, videtur colligi ex duabus deciſionibus, quarum prima eſt 121. fuit dubitatum, in qua dicitur, quod cum hæredes mariti defuncti eſſent creditores hæredum vxoris occaſione mutui, de quo illi non excipiendo, fuiſſent condemnati ad reſtitutionem dotis, non obſtante ſtatuto Neapolitano, quod contra inſtrumentum dotis nulla probatio admittatur, potuiſſe hæredes mariti excipere de compẽſatione, retardata executione ſententię, quę tranſierat in iudicatum, etiam quod in inſtrumento dotali maritus renũtiaſſet exceptioni compenſationis, vbi dos eſſet ſoluto matrimonio reſtituẽda. Secunda deciſio eſt 381. Quædã in qua legitur, quod iuxta opinionem Canoniſtarum, aduerſus Bart. aliud ſentientem, non poſſet excipi de compenſatione aduerſus inſtrumentum mutui, quod recipiẽs promiſſerat cum iuramento reſtituere, renuntiando omnibus, & ſignãter, exceptioni compenſationis, addendo, ſiue creditum de quo excipiebatur eſſet creatum ante inſtrumentum iuratum, ſiue poſt, niſi contraria concurrat præſumptio.

17 Verum cum omnis fieri † debeat interpretatio, vt euitetur contrarietas. *Bart. in l. ſtichus §. item ff. de condict. indeb. num. 4. & ſeq. Crauet. conſ. 70. in contractu n.5. & pro Genero conſ.327. nu.39. Rol. à Val.conſ.61. quoniam n.30. lib.2. Surd.conſ.145. notiſſimum nu. 34. vbi ex Iaſ. Franc. Bec.* vult procedere
18 in legibus † ſtatutis, pactis, teſtibus, ſententijs, & in omni hominis diſpoſitione, ſi aliqua non reprehendenda interpretatione fieri poteſt cõciliatio. Propterea nulla cadit in Afflic. con-
19 trarietas, quia † in caſu deciſ. 121. excipiebatur de credito pariter liquido, in quo creditor excipiendo, ſtatim eſt eliſa actoris actio, ſine qua nemo in
20 reum † agere poteſt, & agendo iudex ex officio etiam parte non excipiente, in qualibet parte iudicij, poſſit illum a limine iudicij repellere, *l. ſi pupilli §. videamus ff. de negot.geſt. Alex.conſ.136. in cauſa & lite lib.2. num. 9. Aſinius in prax. part.1. §.13. cap.2. num.6.* In caſu
21 † autem deciſ. 381. excipiebatur de credito illiquido, & creato poſt contractum de nõ opponenda compenſatione, quam Afflict. ibidem pro vera admittit, quia renuntiatio etiam generalis ſolum capit ius, quod renuntianti
22 † competit tempore, renuntiationis. *Abb.cap.2.de renunc. nu.3. & 12. Morotius conſ. 83. inueſtitis numer.3. & ſeq. plurib.* & quod renunciatio compenſationis crediti reſtringatur ad creditũ
23 quod † habebat renuntians ante renunciationem, non autem ſi deinde ſeu poſt renunciationem, quid renuntianti fiat debitum, firmat *Capic. deciſ. 167. in cauſa Manfredini num.4. in fin. & num.8. & dixerat Afflic. d.deciſ.381. numer.3. circa med. Surd. conſ.246. non arbitror num. 15. circa med. Mareſcot. reſol.171 Regulariter num.54:* vbi ratio-
24 nem † diuerſitatis refert, quia ſi tempore renunciationis quis erat creditor, cenſetur obligatus ad nõ compenſandum, ſi vero ſuperuenit creditum poſt renunciationem, inſurgit præſumptio, quod vellit cõpenſare, ideo cõpenſatio
25 fieri libet, † dura eſt enim ſeruitus obſtringi ære alieno: *Plutar.in moral.cap. de euitand. ære alien.* & muneribus publicis arcetur debitor perpetuo, ni ſoluat, *l. reſcripto §. debitores ff. de munnr. & honor. l. ſciendum ff. de legat.1. Alex. ab Alex. genial. Dier. lib. 1. cap.7.* vbi plura incomoda debitorum refert.

Ampl. principalem concluſionem ſi exci-

26 excipiatur † de debito ſuperuento poſt renunciationem. *Mancin. de iuramẽt. pa.4. effect.* 30. *numer.* 5. *relatis Capic. deciſ.*167.*num.* 5. *& Ancar. regiens q.* 2. *lib.*1. *num.*11. *& ſeq.* Rota tamen teſte *Puteo deciſ.*442 *part.*2. indeciſam reliquit hanc limitationem.

Limit. vbi quis pacto expreſſo conueniſſet
27 † non excipere de compenſatione. *Mancin. de iuram. p* 4. *effect.* 30. *num.*6. *relato Seraph. de iurament. priuileg.* 74. *num.*35. *Puteus dec.*442. *par.*2. *reprobato Aſflict. qui aliud dixerat dec.* 121. *adden. melius ſentiſſe dec.*481. *Schenard. tamen conſ.*62. *num.*147. vult idem dici, ſi generaliter ſit renuntiatum omnibus legibus pro promittẽte ſoluere introductis, exemplo eius quod eadem
28 † clauſula ſit inducta renuntiatio, *l. de bis ff. de tranſ. vt volunt Rol. a Val. conſ.* 13. *nu.*6. *& conſ.* 49. *nu.*45. *lib.*1. *Siluan. conſ.*49. *num.* 60. ante Schenard. idem firmauerat *Pedroch. conſ.*28. *licet n.*17.

29 Sublimita quoad debita † contracta poſt renunciationem, nam limitatio intelligitur quoad debita præterita *Capic. deciſ.*167. *num.* 8. quem refert & ſequitur *Pacific. de Saluian. inſpect.* 2. *cap.*11. *numer.*324. *& ſeq.* eam afferens rationem, quia renuntiatio non extẽditur ad futura, & intelligitur, rebus ſic ſtantibus *Aloyſ. Leo. in l.* 1. *C. de compenſ. nu.*28.

---

§. VI.

SVMMARIVM.

Ceſſionarius ſuccedit in locum cedentis, & eſt eadẽ perſona cum cedente 1. *ampl.* 2.

Ceſſionarius excipiens de compenſatione retardat executionem ſententiæ 3. *& quare* 4. *ampl.*5. *limit.*6.8.9.10.11.

Ceſſionarius an ſit excluſus beneficio exceptionis compenſationis eius, quod cedenti eſt debitum, vbi cedens non poterat excipere de compenſatione. 7.

1 CEſſionarium ſuccedere † in ius cedentis, & fictione iuris eſſe eamdem perſonam cu... ...dente, probatur, *l. emptor C. de hæred. vel act. vẽd. vbi Bald not. l ſi donare* §.1 *ff de d. nat. inter vir, & vxor. Crot. conſ.*83 *nu.*10.

2 & ideo in ceſſionarium † transferuntur omnia iura, quæ cedenti competebant tempore ceſſionis, *Franc. Bec. conſ.*102. *Ioannes num.* 17. & latius, firmant addites *ad Burgium de Laudem. part.* 3. *inſpect.* 2. *rurſus, num.*6. vtique poterit, ille, excipiendo de ceſſione,

3 † retardare executionem ſententiæ in eum prolatæ, quia ceſſionario competit exceptio compenſationis: *Dyn. in cap. qui in ius de regul. iur. num.*16. quem ſequuntur *Bart. & alij ab eo relati in l. eius* 9. *in lectur. antiq. num.* 2. *& ſeq. & Bal. numer.* 3. *C de compenſat.*

4 eam afferens rationem, † quia compẽſatio reſpicit actionem, quare eſt neceſſe quod tranſeat ad alium cum ſuo onere, & ſua cauſa inſeparabiliter. *Nicol. Noal. tract. de tranſmiſſion. caſu* 26. *nu.*14. *in fin. Franc. Vegius conſ.* 56. *quæritur numer.*24. *circa med. Rota Ianuenſ. deciſ.*120 *num.* 3.

Ampl. vt ſi debitor poteſt opponere compenſationem contra cedentem, poſſit opponi contra ceſſionarium, quando reſpicit rem ceſſam. *Sotin. iun. conſ.*74. *licet num.* 5. *& ſeq. lib.* 3. *Caſt. conſ.*45. *ſuper eod. num.*2. *lib.*2. *Tuſcul. concluſ.* 213. *Ceſſionarius numer.* 33. *& num.* 34. *limit.* vbi non fuit oppoſita exceptio compenſationis.

5 Ampl. vt debitor ceſſus † non poſſit allegare compenſationem contra cedentem, poſtquam denuntiata ſibi fuit ceſſio a ceſſionario, niſi agatur de re-
6 tardando curſu vſurarum, † vel euitãda pœna, *relati à Surd. de allment. tit.* 1. *queſt.*42. *quandoque nu* 87. *in fin.*

7 An ceſſionarius † ſit excluſus beneficio exceptionis compenſationis eius, quod cedenti eſt debitum, vbi cedens non poſſet excipere de facienda compenſatione *Franc. Vegius conſ.* 56. *quæritur nu.*24. *circa med.*

8 Limit. vbi cedens † non exceperat de compenſatione ante ceſſionem, *Surd. deciſ.* 191. *quamuis num.*14. *&* 16. *relato Angel. conſ.* 259. motus ratione,

quia ... erat tantum in potentia, nõ autem in actu, ſeu quia vt ego addo, de ceſſione eſt expreſſe excipiendum, *vt dixi ſupra §. 4.*

9 Limit. vbi exceptio † compenſationis non poterat opponi a cedente, ſeu cedenti non ſuffragabatur, *vt dixi ſequent. capit. §. 2.*

10 Limit. vbi ius excipiendi † cohæret perſonæ cedentis. *Dyn. cap. qui in ius ff. de reg. iur. nu. 10. V. gius conſ. 56. quæritur nu. 24. circa med.*

11 Limit. vbi ceditur ius † vel res aliqua, quæ ſit infecta aliquo vitio, cuius cauſa cedens impediebatur agere. *Bar. & Imol. in l. doli ff. de nouat. quos refert & extẽdit ad ceſſionarium Veg. conſ. 56. quæritur nu. 20.*

§. VII.

SVMMARIVM.

Actio quæ ceditur tranſit in cedentem cum ſuo vitio. 13. limit. 6.

Compenſationis exceptio ſi tempore ceſſionis obſtabat cedenti, pariter obſtabit ceſſionario volenti retardare executionem ſententiæ. 2. & quare 3. ampl. 4. limit. 5. 6. ſublimit. 7. 8. 9. & 10.

1 QVia vt inquit *Angel. in l. eius C. de compenſat. in fin.* actio † quæ ceditur, tranſit in ceſſionarium, affecta ſua cauſa, ſuoque vitio, propterea, dicendum, quod ſi compenſationis exce-
2 ptio tempore ceſſionis, obſtabat † cedenti, quod pariter obſtabit ceſſionario volenti retardare executionem ſententiæ in eum prolatæ, beneficio exceptionis compenſationis. *Afflic. dec. 163. dic nu. 5. Auffrer. ad Capel. Tholoſ. deciſ. 94. numer. 3. Theſaur. deciſ. 221.* Compenſationis, qui aſſerunt ita fuiſſe iudicatum. *Bal. in l. eius 9. C. de cõpenſ.*
3 *num. 3. in fin.* & quod † omnia quæ obſtare poſſent cedenti, obſtent etiam ceſſionario *l. exceptiones ff. de except. per quem textum ita firmat Surd. conſ. 4. plura num. 7. & 9. Gabriel. conſ. 155. Iacobus lib. 1. num. 1. Seraphin. deciſ. 512. num. 1. Ludouiſ. deciſ. 151. fuit numer. 3. Portius Imol. conſ. 47. num. 4. Angel. in l. eius C. de compenſ. in fin.*

4 Ampl. etiam ſi cedenti † obſtaret exceptio aliqua perſonalis tantum, vt puta quia ille eſſet excommunicatus, quo caſu ille non poſſet, agendo eſſe in iudicio, & compenſatio an ſit actio, *dicam in cap. ſequenti §. 2.*

5 Limit. poſt litem conteſtatam † cum ipſo ceſſionario ſuper credito ceſſo. *Angel. conſ. 109. Bal. l. & hæredi §. non autem in fin. ff. de pact. quos refert & ſequitur . at comprobat Ladercb. conſ. 99. veriſſima num. 1. & ſeq. & Ang. verſ. 3.*

Limit. vbi excipitur de compenſa-
6 tione † poſtquam extinctum eſt omne ius cedentis, & actio eſt facta propria ipſius ceſſionarij, quod accidit in tribus caſibus, de quibus *in l. 3. C. de nou.*
7 videlicet † ſi ceſſionarius ſit ſuper iure ceſſo litem conteſtatus, vel partem crediti exegit, vel denuntiauerit debitori, ne ſoluat cedenti. *Ladereb. conſ. 109. nu. 1. verſ. non reſpondeo.*

8 Limit. vbi in actu ceſſionis † debitor interueniſſet, & promiſiſſet ſoluere ceſſionario, delegationem acceptanti, *l. doli exceptio in fin. ff. de nouat. Theſ. deciſ. 221. compenſationis num. 22. verſ vlterius.*

9 Limit. vbi compenſationis † exceptio, non poterat à cedente opponi tempore ceſsionis, vt puta, quia debitum ſit factum poſt ceſsionem, ſeu vbi compenſationis exceptio eſt nata poſt ceſsionem. *Fulgoſ. in l. quoniam C. de compenſ. & in l. in rem ff. eod. Theſaur nemine citato deciſ. 121. compenſationis num. 2. Ladereb. conſ. 164. quoniã num. 7. Portius Imol. conſ. 47. nu. 28.*

10 Limi. vbi ceſsionarius † non eſt ex ceſsione conſecutus paria iura, ideſt non ſit factus creditor eiuſdem quantitatis, niſi reſiduum offerat. *Imol. in l. 1. ff. de ſolut. Ladereb. conſil. 164. quoniam 10.*

§. VIII.

§. VIII.

SVMMARIVM.

Fideiuſſor poteſt excipere de eo quod ſibi, vel ei pro quo fideiuſſit eſt debitum 3. *& quare* 4. *ampl.* 5. 6. 7. 9.
Fideiuſſorum dura conditio 1.
Fideiuſſor non poteſt excipere quod ſibi non eſt debitum ſed alteri. 2.
Decius reprobatur. 8.
Clauſula ſine aliqua exceptione, intelligitur de friuola 11. *in fin.*

1 CONditio fideiuſſoris † quantum
ſit amara, & miſera, patet ex ijs,
quæ dixi *de Laudemio lib.* 3. *quæſt.* 27.
vbi examinando, an fideiuſsionis cau-
ſa obligato fundo emphiteotico ſit de-
bitum laudemium, retuli incommo-
da, quæ conſequantur, vbi quis ſe ob-
ligat acceſſorie ſoluere pro alio.

Quamuis ergo plura legantur in iu-
re noſtro incommoda fideiuſſorum,
quia parum diſtantà principali debi-
tore, quem omnia iura clamant, vt
ſoluat promiſſa, neç quem in conuen-
tis decipiat, Aduerto tamen inter cæ-
tera ſingularia fideiuſſoribus conceſſa,
2 quod licet negetur † excipere, de ijs,
quæ actor, agendo ad promiſſa, alteri
debet, *l, eius C. de compenſat. l. in rem*
§. 1. ff. eod. Bellapertic. §. in bonæ fidei.
Inſt. de action. nu. 3. *Iaſ. nu.* 76. *Myſing.*
numer. 12. *Azo. in ſum. C. de compenſat.*
num. 8. *Bero. conſ*, 46. *nu.* 7. *vol.* 2. Atta-
men ſi fideiuſſor conueniatur ad ſol-
3 uendum † quæ pro alio ſoluere pro-
miſsit, excuſetur à ſolutione, ſi exci-
piat de debito compēſabili, quo actor
eſt obligatus ſoluere, principali de-
bitori, vel ſibi *gloſ. l. eius C. de cōpenſ.*
4 *l. verum, l. ſi quid ff. eod.* quia † exceptio
compenſationis eſt realis, vel mixta,
& ſuffragatur debitori principali, &
illius fideiuſſori. *l.* 2 *ff. quæ res pign. ob-*
lig. poſ. l. omnes ff. de except. l. defenſio-
nes C. eod. l. tam mandatori C. *de non nu-*
mer. pecon. l. ex perſona ff. de fideiuſ. &
firmant poſt gloſ. Iaſ. in §. in bonæ fidei
Inſtit. de action. nu. 76. *Menoc. conſ.* 119.
non leui nu. 5. *Pariſ. conſ.* 121. *primo lib.* 1.
num. 7. *in fin. Bertazol. clauſul.* 40. *gloſ* 8.
Non eſt num. 4. *Marſil. in Rub. de fideiuſ.*
num. 271. *Papienſ. in form. libel. reſponſ.*
rei §. ſaluis alijs nu. 16.

5 Ampl. præſertim † ſi fideiuſſor fiat
hæres debitoris principalis, & excipiat
de ſua rata, qua eſt hæres, ſi illa æquat
debitum, vel de rata cohæredum, ſi illi
conſentiant, quoad debitum totum
extinguatur. *Pariſ. conſ.* 121. *primo lib.* 1.
num. 6. *&* 7.

6 Ampl. ſiue debitum † de quo exci-
pit fideiuſſor, eſſet natum ante ſiue poſt
fideiuſſionē factam ad fauorem acto-
ris, qui cōuenit debitorem ad ſoluendū
Pariſ. conſ. 121. *primo lib.* 1. *num.* 8. *relatis.*
Accurſ & Saticet. auctoribus ſuæ opin.

7 Ampl. vt fideiuſſori licitum † ſit ex-
cipere de compēſatione aduerſus cre-
ditorem, etiam inuito debitore, ſeu reo
principali, *l. exceptiones l. omnes ff. de*
except. l. ſtipulatur, & ibi gloſ. l. expen-
ſarum ff. de fideiuſ. Bald. l. tam mandato-
ri C. de non numer. pecun. num. 36. *Pariſ.*
conſ. 121. *primo lib.* 1. *num.* 9 *&* 10. teſtans
de communi canoniſtarum reproban-
8 do † Dec. aliud ſentientem *& num.* 13.
addit præſertim procedere ſi debitor
principalis, qui contradicit exceptio-
ni, non eſſet ſoluendo. *Bart. clauſ.* 40.
gloſ. 8. *nu.* 4.

9 Ampl. vt fideiuſſori liceat † excipe-
re de quantitate ſibi debita, ſed etiam
de debita ei, pro quo fideiuſſit, etiamſi
ille non excipiat, *l. ex perſona ff. de fi-*
deiuſſ. Henring. de fideiuſ. cap. 20. *§ ſexto*
num. 4. *l. verum & l. ſi quid ff. de compēſ.*
& dixi cap. ſeq. §. 3. *limit. fin.*

10 Ampl. etiam ſi principalis † debitor
impeditur ſua culpa excipere, vt pu-
ta quia eſſet excommunicatus, *vt*
dixi cap. proximo & ſequen. ampl. ſe-
cunda & §. 3. *limit. final.* Vel eſſet
poſt factam fideiuſſionē bannitus *Al-*
beric. de ſtatut. par. 2. *quæſt.* 92. *Nellus*
tract. de bannit. part. 1. *ſecund. temp.*
quæſt. 67. *Io. Fab. in §. in bonæ fidei inſt.*
de action. num. 19.

11 Ampl. etiam ſi promiſiſſet † ſolue-

re ſine aliqua exceptione. *Marſil.in rub. de fideiuſſ. num. 272.* eam afferens rationem, quia clauſula ſine aliqua exceptione, intelligitur de friuola, & non releuanti.

Quid ſi fideiuſſor excipiat de non numerata pecunia, & reus in iudicio fateatur *Bald.l.tam mandatori C.de non num.pecun.nu.26.*

---

§. IX.

SVMMARIVM.

de Iure tertij quando liceat excipere. 1.

Emptor rei Eccleſiæ ſine neceſſarijs ſolemnibus, reijcitur, ſi conueniat illius poſſeſſorem. 2. ampl.ibid. & 3.

Reo ſufficit vincere per non ius actoris. 3.

Compenſatio eius quod alteri eſt debitum retardat executionem ſententiæ. 4. & quare 5. ampl 6. 7. 8. 9. ampl.etiam ſi tertius conſentiat contrarium, cõcorda. 8. limit. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18.

Socius non poteſt excipere de credito ſocij, quod non ſit ſocietatis. 7.

Correus non excipit de credito correi. 6.

Mercatores ſi exerceant mercaturam in pluribus locis, ſi vnus foro cedat an omnes teneantur. 9.

Gloſ. l. ſi quid à fideiuſſore verb. eligere ff. de compenſat. declaratur. 15.

Filius emancipatus eſt inſtar extranei.

Procurator eſt Dominus rei in qua eſt conſtitutus procurator. 18.

Seruus quidquid acquirit, Domino acquirit 17. ampl.ibid.

1 QVamuis de iure † tertij liceat excipere, vbi illud eſt excluſiuum iuris agentis ipſo iure. *Caſtr. conſ.467. ſuper eo quod part.1.num.2. Veral. deciſ. 254. part. 3. Bald.l. cum ſeruum C. de ſeru. fugitiu. num. 6. verſ. ſalue aut ius tertij. Bart. in l.2 ff. de except. verſ. primo caſu, & verſ. quandoq. Fulgoſ. in l.2. C. de iur. empbit. numer. 4. verſ. ex qua*
2 *autoritate*, vbi concludit, emẽtem † bona Eccleſię ſine ſolemnibus neceſſarijs, excludi, ſi agat rei vindicatione, contra illorum poſſeſſorem, eo excipiente de nullitate emptionis factæ. *Roman. conſ.347. Quoad articulum nu.4. & ſeq.* concludens reum eſſe abſoluendum, etiamſi non cõſtet de iure ſuo, & actorem excludere docentem de iure ſuo, ſi doceat de potentiori iure tertij, quia
3 reo ſufficit † vincere per nõ ius actoris, & eſt ſingularis textus *in l. Paulus §. fin. ff. quib. mod. pign. vel hypot. ſol.* vbi debitor poſsidens excludit creditorem agentem hypothecaria, deducendo ius alienum, quo ille excludatur. Quare cum ſupra §. 4. dixerim compenſationis oppoſita exceptione ipſo iure extingui ius actoris, dicẽdum videtur,
4 oppoſita † exceptione eius, quod tertio eſt debitum, retardari ſententiæ executionem, virtute compenſationis, quæ iudici allegata, & probato credito cõpenſando, ipſo iure extinguit actionem, & repellet agentem à limine iudicij.

Contrarium tamen eſt verius, & quod creditum vnius, non compenſetur cum debito alterius, ſed cum eo, quod ipſe creditor debet, probatur. *l.1. & 2. l. in rem ff. de compenſat. l. eius C. eod. Azo. in ſum. C. eod. num. 8. Socin. iun. conſ. 147. Inſpectu lib. 3 num. 4.* Ideo
5 dicitur, quod compenſatio † eſt debiti & crediti inter ſe contributio, ideſt inuicem, & inter eaſdem perſonas cõpenſatio, *l. ſi cum militi, in princ. vbi Caſtr. ff. de compenſ. Natta conſ. 101 videretur num. 16. Lanar. cunſ. 26. in hac num. 16. Bero. conſ. 46. Sola. lib. 2. num. 7. Soc. iun. conſ. 147. Inſpecta. lib. 3. num. 4. Surd. deciſ. 161. non eſt num. 13. Menoch. conſ. 195. Reſpondendum num. 15. & conſ. 781. cum alijs num. 83. Rota Ianuenſ. deciſ. 10. Hieronymus num. 3.*

6 Ampl. vt ſi duo ſint † conſtituti rei debendi, non poſsit vnus excipere de compenſatione, quod alteri eſt debitũ. *l. ſi duo ff. de duob. reis vbi Bart. Azo. in ſum. C. de compenſ. num. 8. l. eius C. de compenſat.*

7 Ampl. vt nec liceat † excipere compenſari id, quod ſocio ſuo eſt debitum, ex alia cauſa quam ſocietatis. *l ſi duo ff. de duob. reis. Bald. & Bart. in l. eius*

C. de

C. de compenſ. Socin. ſen. conſ. 73. circa primum lib. 1. num. 10. Pedroch. conſ. 28. agebat num. 15, Rota Genuenſ. deciſ. 26. in cauſa num. 30. Menoc. conſ. 746. de multis nu. 45.

8 Ampl. etiam ſi tertius † conſentiat, ſi actor diſentiat, *l. in rem §. creditor ff. de compenſ. quia obſtat l. 2. §. mutui ff. ſi cert. pet. Natta conſ. 101. videtur nu. 16. Magon. deciſ. Florent. 44. agebat nu. 9. Pedroch. conſ. 28. licet num. 6. & 11.* vbi ampl. in pluribus perſonis tertij, *Decia tamen conſ. 73. circa num. 44. verſ. quia,* vellit non admitti etiam ſi tertius conſentiat. Concordari tamen poſſunt, ſi compenſatio fiat per ceſsionem iuriſ *vt ex Natt. & alijs d. conſ. 181. num. 16. concludit Rot. Genuenſ. deciſ. 28. cauſa num. 5.*

9 Quid ſi ijdem † mercatores exercēt merca turam in diuerſis locis, vel taber nis, & illi ſint, vel fiant non ſoluendo. *Magon. deciſ. Lucenſ. 1. in cauſa numer. 1. & ſeq.*

10 Ampl. vt nec inſtante † tertio fieri poſsit cōpenſatio. *Rota Ianuenſ. dec. 8. in cauſa nu. 16.*

Ampl. vt nec actiue nec paſsiue cohæres excipere poſsit, quod eſt debitū cohæredi *l. ſi cum filio ff. de compenſat.*

11 Limit. vbi excipitur de iure † tertij ceſſo excipienti. *Natta conſ. 101. videretur num. 16. Rota Genuenſ. deciſ. 28. cauſa num. 5. & deciſ. 20. Hieronimus num 3. & deciſ. 120. num. 3. & dixi ſupra §. 6. Tiraquel. de retract. lignag. §. 3. gloſ. 4. nu 13.*

12 Limit. in fideiuſſore † qui condemnatus poteſt excipere de credito eius pro quo fideiuſsit, *vt dixi ſupra §. 8. & infra nu. 14.*

13 Limit. vbi excipitur de credito † cecocti, quod per decoctionem factum fuit excipientis, *Rota Ianuen. deciſ. 8. num. 15.*

14 Limit. vbi quis excipit † de credito ſibi ceſſo, *Afflict. deciſ. 163. Dic. num. 5. Bald. l. eius C. de compenſ. nu. 3. Papienſ. in form. libel reſponſ. rei §. ſaluis n. 16. Natta conſ. 101. nu. 16. dixi ſup. nu. 12.*

15 Limit. vbi ſententia eſt lata † contra patrem, nam excipiendo de credito filij retardatur ſenteutiæ executio, & è contra *gloſ. in l. ſi quid a fideiuſſore verb. eligere ff. de compenſat.* quæ cum nec textum, nec conteſtem referat ſuæ aſſertionis illam cenſeo veram, ſi filius ſit in poteſtate patris, & agatur de credito filij, quod patri in proprietate, & vſufructu acquiratur. *l. 1 ff. ſi quis a parent. fuer. manumiſ. l. cū oportet. C. de bon. quæ liber. cum alijs,* cumulatis in meis Collectaneis ad d. l. 1. ſecus ſi filius fuerit emancipatus,
16 quia cum eo caſu, filius † ſit inſtar extranei in ſibi acquiſitis. *l. nam nec emācipatus ff. de legat. 1. Alex l. ſi filius ff. de vulgar. num. 3.* non poterit pater excipere de credito, in quo nullum ius habeat.

Limit. vbi agitur de ſententia lata
17 † contra Dominum, nam appoſita exceptione eius quod illius ſeruo eſt debitum, ſeu credito compenſabili, retardabitur ſententiæ executio latæ in Dominum *gloſ. l. ſi quid verb, eligere ff. de compenſat.* & ratio eſt, quia quod debetur ſeruo, eſt debitum Domin , & quidquid acquirit ſeruus, Domino acquirit, *l. acquiritur §. 1. ff. de acqur. rerum domino,* & quæ dixi de ſeruo repeti poſſunt in quocunque alio, qui nō ſibi, ſed alteri acquirit, vt Monachus, & ſimiles ſi qui ſunt.

18 Limit. vbi quis eſt conſtitutus † procurator in rem ſuam, ab aliquo, qui ſit rei Dominus. *l. item in rem § creditor ff. de compenſat. l. ſi quid verb. eligere ff. eod.*

§. X.

SVMMARIVM,

Eccleſia gaudet pluribus priuilegijs. 1. lim. 3. eſt iuſtitiæ & æquitatis cultrix & mater. 2. retardatur executio ſententiæ latæ ad illius fauorem oppoſita exceptione cōpenſationis. 4. & quare 5 ampl. 6, 7. 8. limit. 6. 10. 12 ſublimita 11. æquiparatur fiſco 5.

Eccle-

Digitized by Google

1 ECcleſia quamuis gaudeat † pluri-
bus priuilegijs, vt patet ex *l.1.& toto titulo Codicis Iuſtinianei de ſacroſ. Eccleſ. & ex ijs quæ congeſſit Lælius de Zanchis in ſuo celebri tractat.de priuil.*
2 *Eccleſ.* cum tamen † illa ſit cultrix, & mater æquitatis. & iuſtitiæ, *cap.1. de alienat.feud. Neuiz.conſ.11. Conſilijs n.*
3 11. illiuſque cauſa non † ſit fauorabilis vbi alterius læſio ſequitur, *cap.ex tenore, de foro compet.Dec.conſ.564.num.1. Rebuſ. de præcon. & limitat.gloſ.final. nu.19.& ſeq.* Ideo quamuis ad illius fa-
4 uorem ſit iudicatum † retardabitur ſententiæ executio oppoſita exceptione compenſationis, *Io.Fab.in §.in bonæ fidei inſt. de action.num.13.in fin.* eam afferens rationem, quod ſicuti compenſatione retardatur exequutio ſententiæ latæ ad fauorem fiſci, *vt dixi ſu-*
5 *pra §. 1. cui Eccleſia † æquiparatur*, & pari gaudet priuilegio, *Gloſ.in l.ſi procurator §.final.verb ſoluto ff.de iure fiſci Demauder. in ſuis locis parium, §. fiſcus pupillus*, pariter retardabitur, ſi fuerit lata ad fauorem Eccleſiæ.

6 Ampl. etiam, vt retardetur † ex quacumque cauſa lata fuerit ſententia, *Io. Fab.in §.in bonæ fidei inſt. de action. num.14. in fin.*

7 Ampl. præſertim aduerſus † prælatum, qui ſit creditor occaſione fructuum bonorum ſuæ Eccleſiæ, *Io.Fab. in §. in bonæ fidei de action.nu.14.verſ. ſatis poteſt.*

Ampl. etiam ſi agatur de executio-
8 ne † ſententiæ latæ ad fauorem abbatis, vel alicuius ex monachis eiuſdem monaſterij, *Io. Fab. in §. in bonæ fidei inſt. de action. num.15.circa fin. verſ. videtur quod ſic* eam afferẽs rationem, quia Monachus non habet proprium, & vtraque cauſa eſt monaſterij, limi-
9 tãdo † ſi monachus, vel abbas, qui obtinuerunt ſententiam exequendam, haberent diuerſa officia, ſeu adminiſtrationes diuerſorum bonorum, quæ ſint diſcreta, ſeu diuiſa, exemplo creditoris fiſci, qui excluditur beneficio compenſationis, ſi non ſit creditor ex eadem ſtatione, vt etiam dixi ſupra §. *1.num.*

10 Limit.in ſententia lata † occaſione decimarum, *Io.Fab. in §. bonæ fidei inſt.de action.num.14.* eam afferens rationem, quia ſunt tributa animarum egentium *Roman.ſingul.551.* an ſacerdoti, aſſerens id firmari *à gloſ. in c.decimæ 16.q.1.* vbi addentes alios referũt quibus addo *Monet.de Decim.quæſt.4 cap.9. num. 172. Peregrin.de iure fiſci lib.6.tit.7.num.16.*

11 Sublimit. in decima Papali debita † Cameræ Apoſt. *Monet.d.cap.9.n.172.*

12 Limit.vbi compenſatio opponitur † de eo, quod Prælatus, ad cuius fauorẽ fuit iudicatum, debet non tamquam Prælatus, ſeu ratione Eccleſiæ, ſed ex ſuo contractu; vel patrimonio, *Io.Fab. in §. in bonæ fidei inſt. de action.nu.15.* eam afferens rationem, quia debita, & credita, ſunt diuerſa, & in vno prælatus facere poteſt quidquid vult, in alio ſecus, & cùm diuerſæ ſint creditorum hinc inde ſpecies, non eſt admittenda compenſatio, *gloſ. 1.verſ.ſecus, ſi hinc inde in l final. C. de compenſat. Corn.conſ.230. viſo lib.4.num.2.*

---

§. XI.

SVMMARIVM,

In ſimbolum habentibus facile ſit tranſitus. 1. *ampl.*1.

Vaſſallus infeudare poteſt alium æquè idoneum citra pœnam, & conſenſum Domini. 2.

Extenſio facile fit de vno ſimili ad aliud ſimile 3.

Compenſatio quantitatis liquidæ fit ipſo iure cum quantitate pariter liquida. 4. *ampl.*5.7.8.9.10.11.14. 15.16.21.22. 25.26.27.28.29. *Limit.*6.12.32.33.34. 35.36.37.38.

Legatum quãtitatis factum creditori quãtitatis præſumitur factum animo compenſandi 7.

De Compenſatione excipient dicitur agere 13.

Moneta ſpeties vna ſolui poteſt pro alia 18. *ampl.*20. *limit.*19.

Emphi-

Emphiteota non cadit ob Canonem non ſolutum, ſi fuerit creditor directi. 23. & 24.

1 CVm in habentibus † ſymbolum
facillimè fiat tranſitus, *§. ſed ho-
die inſtit. de adoption. l. in rem, §. item
quæcumque, ff. de rei vendicat.* etiam
aduerſus regulas iuris, *Rip. in l. 3. §. ex
contrario, ff de acq. poſſeſſ nu.* 70. con-
2 cludens † citra pœnam aliquam poſ-
ſe vaſſallum infeudare feudum æquè
idoneo, ſine conſenſuu domini, *Rip.
in l. Centurio, ff. de vulgar.* firmans
ſubſtitutionem directam potiùs tran-
ſire in directam, quàm in fideicõmiſ-
ſoriam, vt cætera omittam, quæ per
relatum aſſumptum congerunt *Iaſ. in
l. generaliter, §. cum autem C. de inſtit.
& ſubſtit. Surd. deciſ. 9. multa nu. 9. &
3 12. & conſ. 316. nu. 13.* Extenſioque. †
facilè etiam fiat de vno ſimili, ad aliud
ſimile, *l. non poſſunt ff. de legib. cap. inter
cæteras de reſcript. Clem. 1. de electione.*
Ideo non mirum ſi iuris noſtri condi-
tores ſtatuerunt, Compenſationem
4 † inter debitorem, & creditorem quã-
titatis liquidæ fieri ipſo iure *l. ſi conſtat.
C. de compenſat. Iaſ. in l. huiuſmodi. §.
cum pater tit. de legat. 1. n. 12. cum aliis
congeſtis per Seraſin. de iurament. pri-
uileg. 74. n. 35. vbi de communi gloſ. 1. in
fin. l. de compenſat.*
5 Ampl. etiam ſi † quantitates non eſ-
ſent pares *l. imperator §. ſi centum verſ.
Enimuero, ff de legat. 2. Iaſ. per hũc tex-
tum in l. huiuſmodi §. cum pater de legat.
1. num. 12. in fin. Anſur. Regienſ. quæſt.
2. Quidam num. 1. lib. 1.* quod tamen
6 intellige † ſi offeratur reſiduum ab eo,
qui de quantitate impari excipit *La-
derchi conſ. 164. Quoniam nu. 10.*
7 Ampl. vt debitor quantitatis † ſi le-
gati titulo relinquat creditori quanti-
tatem, præſumatur legaſſe animo cõ-
penſandi. *Iaſ. loquens de dote promiſſa
filiæ in quantitate, in l. huiuſmodi §.
cum pater, ff de legat. 1. num. 3. vbi ra-
tionem refert, & n. 12. limitando n. 13.*
ſi in contrarium inſurgeret præſum-
ptio aliqua, & ibidem exempla refert
ordixi in meis Collectaneis *ad §. & con-
tra inſt. de legat.*
8 Ampl. etiam ſi quantitas † eſſet de-
bita tamquam ſpecies, *gloſ. in l. cum
fundus, §. ſeruum tuum, verb vindi-
care verſ. ſed ſecundum, Loth ff. ſi cert.
pet.* exemplum eſt ſi relinquantur cen-
tum, quæ ſunt in arca, *gloſ. ſequuntur
ibid Bart. Caſt. Alex. addentes ad prax.
Hubert. §. repellantur nu.* 164. aſſeren-
do hanc eſſe opinionem Citramonta-
norum.
Contrarium tenet *Iaſ. in l. cum fun-
dus §. ſeruum, ff. ſi cert. petat. num. 12.
& relati ab Addent. ad prax. Hubert. n.
164. Iaſ. in §. in bonæ, inſt. de action. n.*
68 vbi refert conſentientes, & diſſen-
tientes.
Concordari tamen poſſunt, *vt gloſ.
in d. l. cum fundus*, vera ſit ſi quantitas
extet, ſi verò non extet verum dixe-
rit *Iaſ.* quia quoties quantitas debita
non extat deuenitur ad æſtimationem
*l. propter fructus C. de compenſ l. ſi non
ſortem, §. ſi certam ff. de condict. indeb.*
9 Ampl. etiam ſi excipiens † de com-
penſatione promiſiſſet cum iuramen-
to ſoluere, vt dixi ſupra *hoc cap. §.* 11.
10 Ampl. præſertim ad impediendã †
diſtractionem pignorum in executio-
ne captorum, *Rota Ianuenſ. deciſ. 4.
Dum iudicauit num. 22.*
11 Ampl. præſertim, vbi quantitas, †
quæ hinc inde debetur, eſt purè debi-
ta, ſecus ſi ille, qui de compenſatio-
ne excipit eſſet creditor actoris ſub
conditione, quia, cum per conditio-
nem ſit ſuſpenſum illius creditum, &
extingui poſſit deficiente conditione
ſub qua conceptum eſt, conditionale
creditum, *l. vnic, §. ſin autem, C. de ca-
duc. tollen. Peregrin. conſ. 63. Dominus,
lib. 3. num. 1.* non poteſt ille excipere
de compenſatione, quia per indirectũ
diceretur ante diem agere, *Surd. conſ.
186. conſului nu.* 12. quod autem exci-
13 piens † de compẽſatione dicatur age-
re, *Natta conſ. 61. pro num. 6. Caſt. conſ.
328. Quod num. 1. lib. 1.* & idem dicen-
dum ſi exciperetur de credito in diẽ,
vel aliam patientem dilationem, *l. quod
in diem ff. de compenſ.*
Ampl. etiam vbi quis eſt alternati-
uè

cum alijs cumulatis à Corbul. de cauſ.
priuation. emphit. ob Can. non ſolut. li-
23 *mit.5.num.1.& ſeq.* † vbi limitat mul-
tis modis congeſtis *à Corbul. addo rela-*
tos à Ioſeph. Ludouic. de emphit. concluſ.
vnic.col.5.verſ.& licet. qui præterea
declarat id eſſe verum, ſi emphiteota
creditor ſit ex cauſa liquida, & deberet
ille de præſenti ſoluere, ſecùs ſi credi-
tum non eſſet liquidum, & ſolutio eſſet
differenda, vt puta ſi emphiteota ſit
creditor melioramentorum neceſſa-
riorum, quæ ſunt reficienda, ſi facta
fuerint poſtquã emphiteuſis eſt aperta
Domino, *vt dixi hoc cap.8.§.1.nu.64.*
Fed.Scot.conſ.11.tom.2.lib.3.num.9. vbi
24 ampliat † etiam ſi facto calculo, com-
periatur, non eſſe debitorem quantita-
tis, quæ æquet canonem, *Ripol.var.Re-*
*ſol. cap.7.de iur. emphit. num.*334. dum
prius dixiſſet idem dicendum de ſolu-
tione Laudemij, *Aldobrandin. conſ.*49.
num.2.tom.

25 Ampl. etiam † vbi obijcitur ceſſio-
nario cõtra debitorem cedentis, *The-*
ſaur.deciſ.221. compenſationis num.1.
vbi refert alias deciſ. & dixi ſupra §.
6.& ſeq.

26 Ampl. etiam contra fiſcum † modo
excipiens ſit creditor ex eadem cauſa,
ſeu ſtatione, *l.1.C.de compenſat. Magon.*
deciſ.Lucenſ.1.in cauſa num.2.& nu.14.
rationem refert.

27 Ampl. præſertim ad euitãdam † mo-
ram, *Gloſ.in l.ſi conſtat C.de compenſat.*
Gozadin.conſ,69.num.2. & 3. Rota Ia-
nuenſ.deciſ.4.Dum,n.24.

28 Ampl. præſertim inter † mercato-
res, inter quos cum procedatur de
bono, & æquo, & ſola facti veritate in-
ſpecta, ipſo iure admittenda eſt com-
penſatio, ſi viciſſim ſint creditores, &
debitores ex his quæ tradit *Surd.conſ.*
166.*alia,num.*28.

29 Ampl. etiam vbi † incontinenti li-
quidari poteſt, *vt dixi infra §.16.limit.*
final.

30 An autem compẽſatio admittatur †
ſi agatur de debito naturali tantum, ſi-
ue ciuili tantum, ſiue naturali & ciuili
ſimul, ſit debita quantitas, *Trentacinq.*
Reſol.1. de compenſat.lib.3. col.3. verſ.
Habes.

31 An autem debitor quantitatis † qui
pariter erat creditor quantitatis, ſi non
oppoſita exceptione compenſationis
ſoluit, poſſit petere ſuum creditum,
Caſt. in l. ſi quidem. C. de tranſact.n.2.
& Iaſ.nu.3.Pacian de probat.lib.1.cap.
25.ſexta num.25.

32 Limit. vbi quantitas eſt debita † tan-
quam ſpeties, vt puta ſi quis fuit con-
demnatus ad reſtituendum pecuniam
ſibi conſignatam in ſaculo ſignato ali-
quo caractere litterali, vel arithmeti-
co, quia cum non agatur ad quantita-
tem, tamquam quantitate, ſed vt
ad ſpetiem, ceſſabit exceptio compẽſa-
tionis oppoſita à reo de quantitate ſibi
ab actore debita, *Iaſ.in l. cum fundus,*
*§.ſeruum, ff.ſi cert. petat. num.*11. vbi
refert exemplum, ſi petanaur nummi
peculiares.

Limit. omni caſu, quo non admitte-
33 retur † ſolutio *Bal.in l.fin. C.de compẽ-*
ſat.num.14.Surd.conſ.246.non arbitror
*num.*12. exemplum eſſe poteſt, ſi quis
fuit condemnatus ad reſtituendum
commodatum, vel præcario conceſ-
ſum, vel depoſitatum, vt dixerat *Bald.*
ibid num.12.& ſeq.

34 Limit. in depoſitario † *l.final. verſ.*
excepta, C.depoſit. & dixi infra §.13.

35 Limit. vbi excipitur de † compen-
ſatione diuerſi generis, ſeu quæ non
recipit functionem, veluti ſi excipiatur
de quãtitate vini, vbi petitur frumen-
tum mutuo datum, *l.2.§.mutui datio.*
ff.ſi cert. pet.Cyn.in l.final.C.de compẽ-
ſat.nu.13. Trentacinq. Reſol.1. de com-
penſat.num.1.

36 Limit. vbi aduerſus † debitũ volunta-
rium excipitur de debito neceſſario, *l.*
venditorem, ff. de legat.2. exemplum ſi
aduerſus legatarium excipiatur ab hæ-
rede de compenſatione, *Bart.in l.ſi cũ*
dotem, §. ſi pater, ff.ſolut.mat.n.3.Rol.à
Val.conſ.65.circa nu.19. lib.2. eam affe-
rens rationem, quia præſumitur dein-
de facta donatio. *Pacific. de Saluian.In-*
ſpect. 2.Cap.11.nu.333.& ſeq.

37 Limit. vbi excipitur de † compenſa-
tione quantitatis non eiuſdem bonita-
tis, ſeu materiæ, veluti ſi petantur ſcu-
ta aurea, & excipiatur de debito con-

tracto in moneta ære mixta, *Cyn. l.ſin. C. de compenſ.n.14.& dixi ſupra ampl.8*
38 Limit. vbi creditum fuit † contra-
poſitum ſine expreſſione, in quam cau-
ſam fuerit contrapoſitum, præſertim
ſi non æquet debitum, *Imol.in l.1.nu.9.*
verſ.item adde, ff. de ſolut.Alex.conſ.85
num.7. lib.3. quos ita intelligendos vo-
luit, *Rota teſte Cencio de cenſib. deciſ.*
160. *num.9.& ſeq.*

---

§. XII.

SVMMARIVM.

Bona fides exuberare debet in depoſitario 1
Pupillus quando obligetur recepto depoſito 2.
Stipulari alteri poteſt cauſa depoſiti. 3.
Debitor ex pluribus cauſis, & ex depoſito, ſi ſoluat cenſetur ſoluiſſe in cauſam depoſiti. 4. & quare. 5.
Solutio præſumitur facta in duriorem cauſam. 5. potius in cauſam priuilegiatam. 6. Item in cauſam promptiorem ad exequendum.
Depoſitum repetenti non obſtat exceptio compenſationis. 8. ampl.10.12. 16.19. limit.20.24.
Diſpoſitio omnis intelligitur rebus ſic ſtantibus.21.ampl.22.23.
Tribonianus notatur. 9.
Depoſitum in pecunia numerata tranſit in dominium recipientis. 10 recipiens illo vti poteſt. 10. perit periculo recipientis. 11. probatur confeſſione recipientis. 14. & quare 15.
Confeſſio probat contra confitentem 13.
Debitum ex vna cauſa poteſt conuerti in aliam, ſi non deficiat ſubſtantia obligationis. 18.
Iuri de futuro, ſeu ſuperuenienti non intelligitur vnquam renuntiatum 23.

RAtione ſupremæ bonæ fidei *Bal. conſ.256. actum.num.1 lib.1.* quæ
1 exuberare † debet in recipiente rem
alienam titulo depoſiti, *Abb.in cap.2. de depoſit.num.6. Dec.l.cum fundus. §. ſeruum, ff ſi certum pet.num.20.verſ.non obſt.l.final.* multa ſunt contra iuris, quo
vtimur, regulas, conceſſa priuilegia,
rem ſuam penes aliquem deponenti,
teſte *Couar.in cap. Quamuis de pact.in 6. part.1.§.4 num.9. verſ. item non obſtat.* Et licet idem ſuam aſſertionem,
aliquo ſingulari relato non probet, for-
ſan tanquam notorium, id ſatis fecerat
prius, *Papienſ. in forma libel. in action. hipothec. §. in depoſito, & poſt Papienſ. latius Caroc. in ſuo tract. de depoſito, & ego aliqua retuli ſupra cap.2.§.1.& ſeq.*
& nunc addo, quod quamuis pupillus
2 ſine tutoris auctoritate nō obligetur †
ſi tamen doli ſit capax, vel ex conſum-
ptione depoſiti factus ſit locupletior,
vel dolum commiſerit, conuenitur a-
ctione depoſiti, *l.1.§. an in pupillum, ff. depoſit. gloſ. §. 1. verb. depoſitis inſtit.de autor.tut.* & licet regulariter, nemo al-
teri validè ſtipulari poſſit. *§. alteri.inſt.*
3 *de inutil. ſtipulat.* limitatur † tamen ea
regula fauore depoſiti, *l.publia.ff.depoſit.* & qui eſt debitor ex pluribus cauſis,
ſi ſoluat nulla expreſſa cauſa, in quam
4 ſoluat, cenſetur † ſoluiſſe in cauſam
depoſiti, ſi ex depoſito erat recipienti
obligatus, arguendo à ſimili, quod ſi-
5 cuti ſolutio † præſumitur facta in du-
riorem cauſam, *l.3.ff. de ſolution.* ita
præſumitur facta potius in priuilegia-
6 tam † quam non priuilegiatam, *Bal.in l.incendium. C. ſi cert. pet. in fin. ſeu, vt dixit Rota coram Pāphilio, nunc INNOCENTIO X. Sum. Pont.deciſ. 695.n.4*
7 *& 5. p.2. in recent.* Solutio † præſumi-
tur facta in cauſam, quæ promptiorē,
& magis rigidam, grauemque, qualis
eſt cauſa depoſiti, cuius fauore conſti-
tutum fuit à Iuſtiniano, vt illud repe-
8 tenti, † non obſtet compenſationis ex-
ceptio *l. final. C.de compenſat. licet Iacob Ranard.varior. lib.1.cap.11.* probet
ante tēpora Iuſtiniani idem ius viguiſ-
ſe, Tribonianumq. erraſſe † ex Iuſtinia-
ni conſtitutione cæptum fuiſſe negari
compenſationem, in actione depoſiti,
quod latius & clarius explicauit *Frācíſ. Raguel.in ſuis Commentarijs ad Conſtitutiones Iuſtiniani cap. ad l.vltim. C. de Compenſat. d. l. fin.* concordat textus
in §. bona fidei. inſt. de action. & quod
aduerſus repetentem depoſitum non
admit-

admittatur compenſatio.

10 Ampl. etiamſi depoſitum † ſit factũ in pecunia numerata, quo caſu per numerationem pecuniæ, illius dominium transfertur in recipientem, *l. dies ſponſaliorum. §. 1. ff. de poſit. vt concludit Bald.* reſpondendo contrarijs, *conſ. 317. ad euidentiam lib. 3. nu. 1. verſ. ſed ſi iſta ratio Surd. plures congerens conſ. 246. Non. num.* 10 & 13. *in fin. Natta addendo etiamſi vſus pecuniæ concedatur depoſitario conſ. 438. ſuper n 7. Papienſ. in forma libell. in action hypot. § in depoſito. num. 6. in fin.* addit † periculo recipientis perire.

12 Ampl. etiam in depoſito irregulari † ſeu de quo conſtat tantum confeſſione depoſitarij, nam licet illud re contrahatur, non autem verbis. §. 1. *Inſt. quib. mod. re contrahit. obligat. l. 1. §. is quoque ff. de act. & oblig.* & confeſſio ſit verborum obligatio, *§. 1. inſt. de liter. oblig. l. 1 ff. de action. & obligat.* attamen quia

13 confeſſio probat contra confitentem, *l. eum de indebito, §. fin ff. de probat. cap. quam ſit graue de exceſ prælat.* nullæq. aliæ ſint partes iudicis, in confitẽtem, quam illum ſua ſentẽtia condemnare, *l. 1. ff. de confeſſ.* & conſequenter depoſi-

14 tum † probetur cõfeſſione eius, qui eo titulo fatetur, quid recepiſſe, *l. publia in fin. ff. de poſit. Bald. conſ. 256. actum. nu. 2. vbi rationes refert lib. 1.* quæ ſunt dicta de depoſito vero, eadem ſunt dicenda de depoſito confeſſionato, ſeu irregulari, vt probat *Bal. in l. fin. C. de compenſ nu. 11. pract. Papienſ. in forma capit. quand. teſtes, §. habuiſſe, Natta cõſ. 438. ſuper nu. 2. & ſeq. verſ. præmiſſus*,

15 motus ea præcipua † ratione, quia cõfeſſio de recepto probat veram, & naturalem numerationem, etiam ſi non ſit renuntiatum exceptioni non factæ numerationis, *Rol. à Val. conſ. 17. in cauſa lib. 1. num. 6. & ſeq.* dum prius retuliſſet, qui aliud cenſent, & quibus argum. quibus ille reſpondet, & ad partes examinata quæſtione, teſtando de cõmuni, *Carroec. in tract. de Depoſito p. 1. q. 2. nu. 10. & ſeq. Tiraquel. de retract. connent. §. 4. gloſ. 6. n. 8. Surd. conſ. 246.*

16 *non arbitror num. 3.* ampliando † etiam ſi creditum, de quo excipitur non eſſet liquidum.

17 Ampl. etiam vbi depoſitum † fuit creatum ex alio contractu, vt puta ſi quod mutuo, vel alia cauſa erat debitum, poſſibilitate naturæ contractus, vt ego addo, conuertatur in depoſitũ, *Bal. conſ. 317. ad euidentiam in fin. verſ. Accedit & alia ratio lib. 3. Caſt. conſ. 170. viſo puncto lib. 2. nu. 1. quem ſequitur, Natta. conſ. 438. ſuper n 6.* eam afferens *Caſt.* rationem, quia non defi-

18 ciẽte ſubſtantia obligationis, † quod eſt debitum ex vna cauſa, poteſt per indirectum conuerti in aliam, *l. ſingulari. ff. ſi cert pet.*

19 Ampl. ſiue depoſitum fiat † vt ſpecies, ſiue vt quantitas, *Cyn. in l. fin. C. de compenſat. num. 5. in fin.*

Ampl. etiam ſi excipiatur de depoſito, *Caſt. conſ. 59. viſo puncto ſupraſeripta vol 2.* addendo admitti reconuentionem:

20 Limit. vbi ſuperuenit cauſa † propter quã compẽſatio non eſt admittẽda, argum. eorum, quæ tradit, *Ancar. conſ. 360. ex ſerie pacti in fin.* dum voluit retineri poſſe depoſitum ex cauſa ſuperuenienti, & ratio eſt, quia omnis

21 diſpoſitio † intelligitur rebus ſic ſtantibus, *l. quæro, §. inter locatorem, ff. locat. cap. eum inter de renũc. l. eum quis ff. de*

22 *ſolut.* etiam quod iuramento † fuerit firmata, *Natta conſ. 202. in cauſa n. 6. & conſ. 515. non videtur num: 14. Pariſ. conſ 97. vt præſentis lib. 1. num. 31. 82. & ſeq. & conſ. 3. Iſta. lib. 2. num. 27. Puteus deciſ. 258. lib. 3. num 2. Menoc. conſ. 291 num. 254.* Nec quibuſuis clauſulis ſit concepta obligatio, cenſetur renunciatum iuri ſuperuenienti, *Magon deciſ. Lucenſ. 7. num. 42. in fin. & 43.*

24 Limit. vbi depoſitum fuit factum † vt illud conuerteretur in emptionem fuudi, vel errogaretur fabricando domum, vel aliud ſimile, *l. ſi oleum, ff. de dolo, Bald. per hunc text. in conſ. 317. ad euidentiam, lib. 3. verſ. conſiderandum,* nam cum emptione, vel fabrica ſit cõſumptum depoſitum, ceſſat illius priuilegium.

§. XIII.

SYMMARIVM.

Compenſatio quibus caſibus fiat ipſo iure. 1. vſque ad 12.

Compenſatio quæ fit ipſo iure differt ab ea, quæ fit ope exceptionis. 13.

QVamuis ex relatis limitationibus
regulæ firmatæ ſupra §.4, colli-
gi poſſint plures caſus], quibus compē-
ſatio fit ipſo iure, addam hic alios, qui
non videbantur conuenire examini il-
1 lius tegulæ † Primus eſt, quoties hinc
inde debetur quantitas, vt dixi ſupra
2 § 12. † Secundus eſt, ſi teſtator mandat
fructus hæreditatis compenſari cum
credito hæredis *Surd. conſ. 291. articu-
lus n. 10. per textum in l. ſi debitor, ff. ad
leg. falcid.*
3 Tertius eſt inter mercatores, *Sera-
fin. de iurament. priuileg. 74. num. 148.
& ampl. vt dixi ſupra § 4. ampl. 5. num.*
4 Quartus eſt in delictis, nam dolus
dolo, negligentia, negligentia, culpa
culpa, *ll. ſi ambo ff. de compenſat. Iaſ. §.
in bonæ fidei inſt. de act. num.* 81. vbi e-
xempla refert.
5 Quintus ad impediendum curſum
vſurarum, *l. ſi conſtat. C. de compenſ. vbi
gloſ. l. ſi quid, ff. eod. Aloyſ. Leo in l. 1. C.
de compenſ num. 11. Abb. cap. 2. de poſit.
num. 11. Nauar. de vſuris q. 29. in fin.* qui
loquitur de extinctione cenſus, etiam
ſi non æquet debitum, ſed pro rata,
*Cencius de cenſibus quæſt. 88. nu. 6. verſ.
Nam.*
6 Sextus, vt euitetur pœna, *l. ſi cōſtat
C. de cōpenſ. vbi gloſ. verb. ipſo iure verſ.
Vel pœnam, committendum. Abb. c. 2. de
poſit. num. 11 Tiraquel. de retract. li-
gnag. §. 3. gloſ. 3. num. 4.* qui loquitur de
emphiteota, qui ceſſauerat triennio in
ſolutione Canonis *Gozad. cōſ. 69. vide-
tur prima. num. 2.* addendo fieri ipſo iu-
re, idem repetens *num. 3. in fin.*
7 Septimus eſt, vbi agitur de liberan-
do pignore, *gloſ. l. ſi conſtat, verb. ipſo
iure verſ. vel pignus liberandum. C. de
compenſ.*
8 Octauus eſt, vbi tractatur vt quis
non dicatur moroſus, *Gloſ. l. ſi conſtat,
verb. ipſo iure in fin. C. de compenſat.*
9 Nonus eſt ſi agatur de expenſis ali-
mentorum, nam ipſo iure compenſau-
tur cum operibus, *l. in rebus §. poſſunt,
ff. commodat. l. ſi ſerui, §. fin. ff. de ædil.
edict.*
10 Decimus eſt, ſi quis puerum erudi-
uit, nam expenſæ, ſeu ſalarium com-
penſatur ipſo iure, cum mercede ſer-
uitij, vel alia vtilitate per illum perce-
pta, *l. quod ſi artificem, ff. de rei vendi-
cat.*
11 Vndecimus eſt quotieſcūque ſolu-
tionis defectus poſſet eſſe vel fieri præ-
iudicialis, ſeu damnoſa. *Iaſ. in §. in bo-
næ fidei inſt. de action. nu. 85. in princ.*
& iſte caſus abſorbet omnes alios.
12 Duodecimus eſt vbi agitur de eui-
tanda pœna, ceſſatione vſurarum, ſeu
intereſſe, & in quocunque caſu, quo
agatur de euitanda mora, *Tiraquel. de
retract. lignag. §. 3. gloſ. 3. n. 8. circa med.
& num. 9. Surd. deciſ 117. petebatur n. 6.
& 8.* ampliãdo etiam quod non ſit op-
poſita, & id in odium vſuræ, & moliã-
tur pœnæ, limitando in caſu, quo vſu-
ra eſt fauorabilis, veluti *ex l. curabit.
C. de act. empt.*

His relatis aduerti Cardinalem Tuſcū in ſuis practicis concluſionibus *tom 2. concluſ.* 493. Compēſatio. ademiſſe mihi laborem in conquirendis caſibus, quibus ipſo iure fiat compenſatio, ne actum agam, & alienis laboribus locupletem opus meum, remitto me ad ea, quæ doctiſſimus, & illuſtriſſimus ſcripſit, & herculeo labore nobis reliquit, pluribus deſumptis *ex Iaſ. 1. num. 5. in bonæ fidei inſt. de action. num. 80. & ſeq.*

Notandum ad declarationem præ-
13 miſſorum non parum † differre, an
compenſatio fiat ipſo iure, vel ope ex-
ceptionis, nam omiſſo quæ ſit vis hu-
ius clauſulæ, vt dixi *meo tract. Clauſu-
larum §. ipſo iure, ſi compenſatio fit ipſo
iure*, licet à reo non fuerit oppoſita,
quouis modo nota ſit iudici, poterit
ex

ex officio declarare, locum eſſe compenſationi, non ſit locus, niſi reo conuento ad ſoluendum, vel præſtandum, excipiente, nam de illa excipiendum eſt in iudicio, & actis eſt inſerenda, & à iudice interloquendum admittendã eſſe, *Aret. §. in bonæ fidei inſt. de action. num. 8.*

§. XIV.

SVMMARIVM.

Compenſatio quantitatis non liquidæ non admittitur cõtra quantitatem liquidam, 1. ampl. 3. limit. 4. 5. 6. 7. 8. ſublimit. 9. 12. 13. 14.

Creditum quando dicatur non liquidum. 2.

Liquidatio quando dicatur facta incontinenti. 10.

ARguendo à contrario ſenſu eorũ quæ ſunt dicta ſupra §. 12. vt cõpenſatio fiat ipſo iure, vbi quantitas de qua excipitur eſt liquida, dicendum
1 eſt, non admitti exceptionem † quantitatis non liquidæ aduerſus creditorem quantitatis liquidæ, *l. fin. verſ. ita tamẽ C. de compenſ. Natta. cõſ. 60. pro ſpectabili num. 2. Veral. deciſ. 50. part. 1. num. 2 Seraphin. de iurament. priuileg. 74. n. 66. Ioſeph Lud. deciſ. Peruſ. 15. nobiles n. 15. Pacific. de Saluian. inſpect. 2. cap. 11. nu. 329. & ſeq. Purpur. conſ. 348. nu. 6. Barboſ. alios conſentientes refert, in l. diuortio, §. ob donationes, ff. ſolut. matr. n. 27. Tiraquel. de retract. lignag. §. 3. gloſ. 3. num. 11. circa med.*

2 Creditum autem † quantitatis non liquidæ, dicitur eiſdem modis, & cauſis eſſe, quibus dicitur, eſſe liquidum, *vt dixi ſupra § 11.*

3 Ampl. vt nec concedendus ſit † terminus ad liquidandũ, ſi agatur de credito liquido, & iurato, *Natta conſ. 54 egregius num. 7. quem ſequitur Ioſeph Ludou. deciſ. Peruſ. 15. nobiles num. 16.*

4 Limit. vbi creditum † quod petitur, eſt liquidum confeſſione rei conuenti, argumento dictorum, *Bal. in l. fin. C. de compenſ. nu. 11. quem ſequitur, & extendit ad caſum noſtrum, Fel in cap. cum Ioannes de fid. inſt. num. 1. Marant. in prax part. 4. diſt. 6. num 3. & dixi ſupra §. 13. ampliat. 2. Purpurat. conſ. 348 cõſiderandum num. 6. Cyn. & Alayſ. de Leo in l. 1. C. de compenſat. nu. 17. Surd. conſ. 246. Non. n. 3.* vbi rationem refert, quia bona fides non debet nocere ei, qui illam agnouit, *Abb cap. bona fides de depoſito num. 10. vbi rationem refert.*

5 Limit. vbi aduerſus naturalem † obligationem obijcitur compenſatio, *Trẽtacinq. Reſolut. 1. de compenſat. lib. 3. n. 13. relatis Iacob de Areu. Cyn. Bal. & alijs.*

6 Limit. vbi creditũ fuit factum † liquidũ in iudicio ãtequã actor ageret, ſeu vbi reus præuenit actorem in petitione crediti, *l. in compenſatione m, ff. de compenſat.*

7 Limit. vbi creditum † non liquidũ, de quo excipitur, iudex arbitratur eſſe compenſandum, ita æquitate ſuadẽte, exemplum eſt, ſi creditum ſit factũ liquidum ſola confeſſione excipientis de credito illiquido, *Bald. in l. fin. C. de compenſat. num. 11.* addendo aliud dicendum, ſi liqvidatio fuit facta reo inuito, per examen teſtium, *Abb. in cap. fin. de depoſito num. 10.* eam afferens rationem, quia cùm actor fuerit confeſſione rei releuatus onere liquidãdi ſuũ creditum, debet æquo animo pati cõpenſationẽ illiquidi crediti, & hæc eſt illa æquitas, quam conſiderabat *Bald.* vt mox dicebam. *Iaſ. non facta mentione Bal. in l. cum fundus, §. ſeruum, ff. ſi cert. pet. num. 12.* aſſerens hanc limitationem tradi, *à Gloſ. in l fin. verb. conuinct. C. de cimpenſat.* addit illam ſignandam, & tenendam cordi, *Trentacinq. Reſolut: 1. Compenſatio lib. 3. de compenſat. num. 12.* vbi refert diſſentientes, & rationes ſuæ opinionis.

8 Limit. vbi creditum, quod † excipitur compenſari, breuiter, ſeu de proximo, vel incontinenti poteſt liquidari, *Capic. deciſ. 167. in cauſa Mãfredini, Oſaſc. deciſ. 92. Franciſcus nu. 36.* eam afferens rationem quia liquidi & liquidandi par eſt conditio, *Pacific.*

ſific. de Saluian. inſpect. 2. cap. 11. n. 329 vbi plures congerit, & teſtatur Rotam ita cenſuiſſe *Abb. cap. bonæ fidei de depoſit. n. 10. verſ. ſecundo caſu*.

9 Intellige tamen hanc limitationẽ † quando ſubſtantia debiti eſt certa, ſed quantitas non eſt liquida, *Surd. conſ. 246. non arbitror num. 5. circa med.*

10 Quarto autem breuiter † ſeu de proximo, vel incontinenti dicitur facta liquidatio crediti non liquidi, diſſentiunt inter ſe Doctores noſtri, *Iaſ. §. in bonæ fidei inſt. de action. nu. 72. & ſeq. Pacific. de Saluiano inſpect. 2. 2. cap. 11. num. 351. verſ. ſed infra*, volunt creditum liquidari breuiter, ſeu incõtinenti, ſi liquidatio fiat intra tempus datum ad faciendam executionem ſẽtentiæ, nempè captis pignoribus, illiſq. haſtæ fiſcali expoſitis, & ſolitis dilationibus venditis *Capic. deciſ. 167. in cauſa Manfredini num. 1.* & ita iudicatum refert à conſilio Neapolitano. *Capic. ſequitur Trentacinq. Reſol. 1. de compenſat. lib. 3. num. 15. relati à Tirаquel. de Retract. lignag. §. 3. num. 11.*

11 Alij id remittunt Iudicis † arbitrio. *Io. Fab. in bonæ fidei inſt. de action. n. 8. in fin.* aſſerens hanc eſſe opinionem citramontanorum, ſubdens *n. 9. verſ. Dicas*, iudicem ex natura cauſę arbitrari poſſe longius & breuius tempus, modo non excedat datum condemnatis, quod duorum menſium fuit olim, & nunc eſt quatuor, *l. debitoribus ff. de re Iudic. l. fin. C. de vſu rei iudic.* addendo actorem tali dilatione non grauari à iudice, quia illam habet à lege *ſubdens num. 10.* ſi conceſſa dilatione emergat difficultas, quæ intra da-

12 tam dilationem † non poteſt definiri, faciendam eſſe exequutionem, *Cyn. l. fin. C. de compenſ. nu. 18. Abb. cap. 2. de depoſit. nu. 10. verſ. nam duo. poſt fabrum. idem tenẽt relati à Surd. conſ. 246. Non. num. 4. in princ. Pacific. de Saluian. inſpect. 2. cap. 11. num. 352.* teſtantes de veriori, & communiori opinione, *Purpur. conſ. 348. nu. 6. relati à Tiraq. de retract. lignag. §. 3. gloſ. 3. n. 11. Sicard. in Rub. C. de compenſat. nu. 15.* addendo non poſſe iudicem dare dilationem vltra octauum menſem.

Contrarium tenet *Fab. in §. in bonæ fidei inſt. de action. ſequend. Dyn. & Nicol. nu. 74.*

13 Alij volunt eſſe duorum † menſium *Dyn. Nicol. & alij quos refert & ſequitur Iaſ. in §. in bonæ fidei inſt. de action. num. 74.* vbi præterea reſpondet obiectis *Purpurat. conſ. 348. conſiderandum: motius. l. auffertur §. qui compenſationem ff. de iure fiſ.* qui licet loquatur quando compenſatio opponitur fiſco. *Iaſ. tamen d. §. in bonæ. num. 72.* extendit in quocumque alios, & idem firmat *Sicard. in Rubr. C. de compenſ. num. 13. & 14.*

14 Alij volunt eſſe decem dierum † relati *ab Abb. in cap. 2. de depoſit. num. 10. in fin.* addendo hanc opinionem eſſe duram.

---

§. XV.

SVMMARIVM.

Adminiſtrator debet rationem redddere ſuæ adminiſtrationis, & librum adminiſtrationis conficere. 1. ampl. 2. 3. 4. 5. limit. 7. qualiter conficere debeat librum adminiſtrationis. 6.

Iuramentum in litem deferre actori eſt arbitrarium iudici. 8.

Liber rationum adminiſtrationis qualiter conficiatur 6.

Adminiſtrator ſi redditis rationibus eſt debitor poteſt excipere compẽſari creditum ſibi debitum ex alia cauſa. 9. & quare. 20.

Compenſatio quid ſit. 10. poteſt opponi contra omnem actionem. 10. in fin. ampl. 11. 12. Contrarium, & quare. 13. ampl. 14. 16.

Negligentia dolus eſt. 15. ampl. ibid.

Qvemlibet rei alienę, vel communis † adminiſtratorem, debere 1 rationem ſuæ adminiſtrationis reddere, librumque dati & accepti conficere, certi iuris eſt *l. 1. §. officio, ff. de tutel. & ration. diſtraben.* quem textum ad ca-

caſum noſtrum extendit *Iac. Aren. in l.*
ſi quis abſẽtis ff. de negot. geſt. & reliqui
relati à Decian. conſ. 11. vol. 1. num. 98.
Roman. conſ. 414. Quoad primum nu. 1.
2 qui loquitur de fratre † adminiſtrante
fraterna bona, qui tamen taliter, quali-
ter tenetur reddere rationem, *Socin.*
conſ. 46. cum in præſenti lib. 1. nu. 2. Ve-
ral. deciſ. 159. pact. 2. addendo ſi non
3 confecit librum rationis, contra illum †
iurari in litem, *Neguſ. de pignor. 4. mẽb.*
2. part. num. 13. & 14. qui loquitur de
4 patre † adminiſtrante bona filij, in
quibus non habet ille vſumfructum,
addendo illius bona tacitè eſſe hypo-
thecata filio pro malè adminiſtratis,
5 *Bero loquens † de Papa quæſt. 15. num. 2.*
6 Qualiter autem conficiendus ſit † liber
rationum vltra dicta à *Bartol. conſ. 150*
Dec. conſ. 110. vere num. 8. & 9. latè agũt
Plot. de in litem iurand. nu. 237. & 238.
verſ. inuentarium, & verſ. Bona itaque
Surd. cobſ. 391. perſuadere nu. 35. & ſeq.
plurib. Munoz de Eſcouar de Ratiocin.
adminiſt. cap. 10 n. 34. vſque in fin. Stra-
ca de Mercatur. part. 2. num. 52. & ſeq.
pluribus Bero conſ. 191 lib. 1. num. 43.

Et licet Rota coram Giptio *in Rom.*
Tutelæ de Manſſio 23. Ianuarij 1587.
7 firmauerit poſſe reddi rationem † ſine
libris, attamen ex eadem deciſione col-
ligitur reſponſio, quia fuerat aliun-
de probatum, quid, & quantum fuiſſet
repertum in bonis pupilli, & conſequẽ-
ter quid fuiſſet adminiſtratum, & hac
ratione non admitti iuramentum in
litem, quod ſibi cõcedi inſtabat pupil-
8 lus factus maior, & cum iudici ſit arbi-
trarium illud deferre, & eo caſu vide-
batur ſubeſſe cauſa illud negandi, *Me-*
noc. de arbitr. iudic. caſu 208. Diximus.

9 Hinc dubitatur † an adminiſtrator
ſi reddita ratione ſuæ adminiſtrationis
poſſit excipere de compenſatione, ſi ex
alia cauſa ſit creditor eius, cuius bona
adminiſtrauit, & affirmatiua videtur
vera, ſi creditum, de quo excipitur ſit
10 liquidum, quia † cum compenſatio ni-
hil aliud ſit, quàm debiti, & crediti
inuicem inter contrahẽtes cõtributio,
l. 1. ff. de compenſat. & contra omnem
actionem opponi poſſit, *l. rei iudicatæ,*
§. 1. ff. ſol. mat. vbi Bart. notat, etiam ſi
11 extaret † ſtatutum, quod ab admini-
ſtratore nulla poſſit opponi exceptio,
Angel. conſ. 132 quidam nu. 3. verſ. Con-
trarium, Alex. conſ. 12. viſo themate lib.
2. num. 13. addendo procedere etiam
ſi à ſtatuto dicatur non poſſe opponi,
niſi exceptionem ſolutionis; & ibi ad-
dentes plures conſentientes referunt,
quibus addo relatos *à Tiraquel loquẽ-*
te de retractu gẽtilitio, & feudali de Re-
tract. lignag. §. 3. glos. 3 num. 2.6. & ſeq.
12 addendo procedere † etiam ſi in con-
tractu inito ſub conditione, ſi fuerit ſo-
lutum.

13 Verum cum ex diuerſis † ſeu ſepa-
ratis non fiat illatio, nec congrua con-
iũctio, *l. Papinianus. ff. de minor. l. neque*
natalis C. de probat. contrarium eſt di-
cendum, & excipienti de credito ſuo
ex alia adminiſtratione, negari com-
penſationem *l. 1. Verſ. ita demum ſi eo-*
dem ſtatio C. de compenſat. per quæ iura
ita firmat Afflic. deciſ. 19. num 4. & ſi-
milia ſunt, quæ dixi ſupra §. 1. quod
non admittitur exceptio compẽſatio-
nis contra fiſcum de credito diuerſæ
ſtationis, *Borgnin. de Tutor. num 222.*
relatis Bal. & alijs qui id non dicunt,
vera tamen eſt illius opinio ex ijs quæ
dixi ſupra *§. 1. limit. 10.* & illum refert,
& ſequitur *Eſcobar. tract. de Ratiocinat.*
cap. 20. 16. adminiſtrator nu. 6.

14 Ampl. vt nec liceat adminiſtratori †
excipere quod ſit compenſandum lu-
crum, ſua diligentia conſequutum,
cum damno illius negligentia, quod
patitur is, cuius bona adminiſtrauit,
quia cum ex officio ſuo debeat vtilia
facere, & inutilia prætermittere, negli-
gentiaq. nocere debeat negligenti, cui
iura non ſubueniunt, *l. non enim, ff. ex*
15 *quib. cauſ. maior.* quia negligentia † do-
lus eſt, præſertim in ijs, quæ ex onere
negligenti commiſſo non præſtantur,
l. dolus, ff. mandat. & quod iſto caſu ſit
16 negata † compenſatio firmat *Ioſeph*
Lud. Concluſ. 1. de Societate. col. final:
verſ. & quando.

§. XVI.

SVMMARIVM.

Adminiſtrator debet reddere rationem ſuæ adminiſtrationis. 1.
Socius adminiſtrans bona ſocialia debet conficere librum adminiſtrationis, & reddere rationem. 2. ampl. 3. 5. 6.
Socius non poteſt excipere de compenſatione crediti ſocij. 7. & quare 8. ampl. 9
Socius dans damnum ſocietati negligenter non poteſt excipere illud compenſandum cum lucro illius diligentia facto. 10. & ſeq. & quare. 12. & ſeq Contrariũ 25. & ſeq. limit. 17. 22. diſtingui. 19.
Negligens parum diſtat à fraudatore. 6.
Negligentia qualiter probetur. 20. 21.

1 EX generali regula firmata † in pro-
ximo, & præcedẽti §. quamplu-
ribus comprobat, *Rol. à Val. conſ. 49. in*
præſenti lib. 1. n. 1. & ſeq. dubitari non
poteſt, quin, & ſocius omnium bonorũ,
vel particularis negotiationis admini-
2 ſtrans † bona, & iura communia ſocijs,
ſit obligatus conficere librum admini-
ſtrationis, tamquam fundamentum ra-
tionis reddendæ *l. 1. §. officio, ff. de tutel.*
& ration. diſtrahendi l. tutor, qui reper-
torium, ff. de admin. tut. & de admini-
ſtrantis rationem reddere, & reliquum
reſtituere, *l. quadam, ff. de edend.* per
quem textum ita firmat *Ruin. conſ. 101*
in præſenti lib. 1. num. 13. Pariſ. conſ. 82.
Aduertendum nu. 21. & ſeq. & conſ. 88.
ad veritatem lib. 1 num. 6.
3 Ampl. quod ſi plures † ſunt ſocij, &
omnes adminiſtrarunt, quiſque illorũ
debet rationem de adminiſtratis red-
dere, *Rota Ianuenſ. deciſ. 39. in præſen-*
ti lib. 3.
4 Contrarium † quod nullus eorum
reddat rationem, niſi fortè vnus plus
miniſtrauerit firmat *Bero conſ. 191. in*
cauſa lib. 1. n. 9. 11. 33. & 39.
5 Ampl. etiam ſi † inter ſocios fuiſſet
conuentum, vt ſocius adminiſtrans
bona ſocietatis nõ eſſet obligatus red-
dere rationẽ adminiſtrationis, quia tali
pacto intelligitur liberatus tantũ exa-
ctiſſima, ſeu anxia, & ſtricta redditione
rationum, *l. quidam decedens, ff. de ad-*
min. tut. l. aurelio, §. Caius, ff. de libertat.
legat. Crauet. conſ. 193. minor. num. 9. &
conſ. 568. Antonius num. 5. & conſ. 764
Dominus num. 9. Couar. var. Reſol. lib. 2.
cap. 14. Cum mænia num. 3.
6 Ampl. etiam ſi adminiſtratio † eſſet
ſocio commiſſa iuxta illius diſcretio-
nem, ſeu conſcientiam, *Pariſ. conſ. 84*
concluſiuè num. 24. & 25. lib. 1.
Si autem ſocius miniſter bonorum
ſocietatis factis calculis, remaneat de-
bitor alicuius quantitatis, an poſſit ex-
7 cipere † compenſandam eſſe cum quã-
titate ſibi debita ab vno ex ſocijs, & ne-
gatiuè reſpondit, *Cyn. in l. in ea C. de*
compenſ. in fin. idem voluit Bald. non
faciens mentionem de Cyn. in l. eius. 9. C.
eodem nu. 3. & Bald. ſequiour ſub ibid.
num. 3. Socin. conſ. 65. concluſio lib. 4. in
fin. Rota Ianuenſ. deciſ. 26. in cauſa nu.
30. Bald. in d. l. eius n. 5. ſuæ opin. ratio-
8 nem † refert, quia corpus ſocietatis a-
git, & eſt miniſtri creditor, ideo quod
eſt debitum ſocietati, non compenſa-
tur cum credito vnius ex ſocijs, qui ac-
cidere poteſt, vt ille ſit ſocietatis debi-
tor, vel factis calculis nihil habeat in
ſocietate, & lædi poſſent alij ſocij, ex
oppoſita, & admiſſa compenſatione.
& relato Bald. & alijs ita concludit, Ro-
ta Ianuenſ. deciſ. 28. Cauſa n. 5. in princ.
9 Ampl. etiam ſi ſocius debitor † ſocij
adminiſtratoris bonorum, & iurium
ſocietatis conſentiret fieri compenſa-
tionem, *l. in rem, ff. de compenſat. in fin.*
per quem textum ita firmat Socin. Iun.
conſ. 147. inſpecta n. 4. in fin. lib. 3. Natta
conſ. 101. Videretur num. 16. Rota Ia-
nuenſ. deciſ. 28. Cauſa nu. 5.
10 Dubitatur poſtremò, an damnum †
contingens ſocietati ex negligentia ſo-
cij adminiſtratoris, ſi ſocij contra illũ
agant, vt reſarceat damnũ illius cau-
ſa, quod patitur ſocietas, an ſocius ex-
cipere poſſit, illud compẽſandum, cum
lucro illius diligentia, & induſtria facto;
11 & arguendo à definitione ſocietatis †
quod

quod argumenti genus, validum, &
concludens eſt, *l.1.§.dolum, ff.de dolo*,
*vt illa, teſte Bald. in conſ.*120. *Quidam*
12 *Antonius lib.* 1. *num.* 1. ſi contractus †
vltro citroque obligatorius, lucrorum,
damnorum cõmunicatiuus, atque di-
uiſiuus eorum, ſicut æquitas dictat, di-
cendum videtur, quod iſto caſu ſit lo-
cus compenſationi, quia ſocietas tam
vniuerſalis, quàm particularis contra-
cta, dicitur inita in omnibus, quæ ex
illa ſequuntur, donec durat, *arg. l.ſer-
uitutis, § ſi domo, ff de ſeruit. vrban.*
13 *præd.* & cum illa ſit †contractus bonæ
fidei, *gloſ. §. actionum verb. bonæ fidei
inſt.de action.* excluſo omni malo inge-
nio, vt loquitur *Bald.d. conſ.*120. *Quidã
lib.*1. *circa fin.* iure naturæ compenſan-
dum eſt damnũ cum lucro & induſtria
ſocij quandoque oſcitantis, conſecuti,
l. ſi negotia, ff.de negot.geſt. cum & quã-
doque dormitet Homerus, & labi, ac
14 † errare humanum ſit, *l. eſt differentia
ff quibus mod.pign. vel hypot.ſol. cap. à
nobis de ſentent. excommun. Ideo Vlpia-
nus in l.*1. *ff ſi mens falſ mod. dixer.* di-
cebat, ſi imperitè, vel negligenter fal-
ſum modum dixerit, ceſſat in eum præ-
toris edictum, & ſibi imputare debet,
*§. præterea inſt. quib. mod. re contrah.
obligat. §. fin. inſt. de ſocietat. l.* 1. *§. ſed is
etiam, ff. de act. & oblig.*
15 Attamen † cum negligens negligen-
tiæ ſuæ expenſum ferre debeat, *l. de
illo, ff. de negot. geſt. Decian. conſ.*11. *pri-
mo opponitur lib* 1. *num.*101. concludẽs
ſocium teneri de ſuo, ſi contraxit cum
16 decocto, & negligens † in negotijs, pa-
rum diſtat à fraudatore *l.impuberibus*,
*§.*1. *ff.de ſuſpect.tut.* & de natura ſocie-
tatis ſit, quod in rebus ſocialibus dili-
gentia adhibeatur, & culpa puniatur,
nullatenus negligentia compenſanda
eſt cum diligentia, vt expreſſis verbis
reſpondit *Vulpianus in l.de illo, §.idem,
ff.pro Socio*, inquiens. *Idem quærit, an
commodum, quod propter admiſſum ſociũ
acceſſit compenſari cum damno, quod cul-
pa præbuit, debeat, & ait compenſandũ,
quod non eſt verum, idem repetens in
l. & ideo, ff.eod.his verbis. Et ſi ſocius
quadam negligenter in ſocietate egiſſet,
in pleriſque autem ſoci..ecm auxiſſet:
non compenſatur compendium cum negli-
gentia, vt Marcellus libro ſexto Dige-
ſtorum ſcripſit, & per hæc iura ita fir-
mauit Petr. de Vbald. de ſocietate, ſeu
Duobus fratribus par.*7. *circa ſeptimam,
num.*3. *quem ſequuntur Aior. de Parti-
tion.*1 *par.cap* 7 *num.*7. *Manoz. de Eſco-
uar.tract.de* Ratiocin. *adminiſt. cap.* 36.
*adminiſtrator.num.*7.
Intelligas tamen, vbi ſocij negligentia
17 † fuit culpabilis, ſecus ſi caſu aliquo,
qui præuideri non poterat, tale dam-
num acciderit, *Petr. Vbald. tract. de
Duobus fratribus par.*7. *num.*3. *quem ſe-
quitur Manoz. de Eſcouar. tract de Ra-
tiocin.cap.*35. *adminiſtrator.num.*7. *De-
cian.non facta mentione de Vbald.conſ.*11
18 *primo oppon. vol.*1. *num.* 95. † addit idẽ
dici, ſi dolosè ſocius ſe geſſit, ſed diſtin-
19 gue iuxta † Textum *in l ſi negotia, ff.de
negot geſt. & ibi Alberic. Angel. & Caſt.*
quorum dicta refert *Pacian. de probat.
lib.*1. *cap.*59. *iſta, num.*65. *& ſeq.*
Qualiter autem probetur culpabilis
20 † negligentia ſocij viden. *Petr. de Vbald.
dicto Tract. de Duob. fratribus, par* 7.
*num.*2 *&* 2. vbi etiam tractat de negli-
gentia, & culpa hæredis ſocij defuncti,
*Maſcard.de probat: concluſ.*188. *Negli-
gentia*, & ibidẽ adden. de Nigris, qui
21 referunt Doctores teſtantes † arbitra-
rium eſſe Iudici quis dicatur negligens.
22 Limit. vbi ſocius pariter fuit † negli-
gens, *l ſi ambo, C.de compenſat. Pacian.
de probation.lib.*1. *cap.*59. *iſta, num.*52.
& 53.

---

§. XVII.

SVMMARIVM.

Compenſatio quid ſit, & quando fiat 1. *ad-
mittitur in delictis quoties agitur de
priuato intereſſe* 2 4: *amplia, & amplia-
tionem diſtingue* 5. *ampl.* 7 *Limit.* 8. 9.
Non admittitur in præiudicium Fiſci 8.
10.11.12.13.14.15.16.
*Delicta paria mutua compenſatione tollun-
tur* 3.

Ppp *Fura-*

Furari an liceat bona eius, qui tua eſt furatus 6.

1 COmpenſatio cum ſit † debiti ad debitum inter debitorē, & creditorem facta contributio, *l.1.ff de compenſat.* & ſic compenſatio fit, quando vterque eſt obligatus ad ea, quæ petuntur compenſari, *Iaſ. l. in bonæ fidei, Inſtit. de action. num.71.* propterea cum ex maleficijs proditæ ſint actiones ſimplices, & miſtæ, nempè aliæ tantùm perſequendæ pœnæ, aliæ, & rei, & pœnæ ſimul, *§. ex maleficijs, Inſtit. de act.* & in ijs tam reus, quàm actor potuit deliquiſſe, locus erit aduerſus actorem
2 exceptioni † compenſationis, *l. ſi ambo, ff de compenſat.* hinc factum axioma
3 quod paria † delicta mutua compenſatione tolluntur, *l. viro, atque vxore, ff. ſolut. matrim. l.* ad quem Textum multa cumulaui in meis *Collect. l.2. § idem ait, ff ne quid in loco pub. cap. ſignificaſti de diuortio, cap. nihil iniquus 32. quæſt. 6* & vulgatum illud.

Nil Iudæus Iudæo, nil Caterinu Catego.

Verum quia deliquens non ſolùm offendit eum, in quem, quis delinquit, ſed etiam maieſtatem eius, qui delicta prohibet, qui prohibendo delinqui, nō dicitur deliquiſſe, ſed potius delicta auertere voluiſſe, duo caſus ſunt conſtituendi.

4 Primus caſus eſt, vbi excipitur † de delicto ratione priuati intereſſe, ſeu pœnæ debitæ ex delicto, & tunc retardatur exequutio, & fiet compenſatio, ſi reus excipiens fuit ab actore offenſus, & ratione offenſæ debita eſt eidem pœna, *Bal. in l. fin. C. de compenſ. nu.16. in fin. Abbas cap 2. de depoſit. num.13. addentes ad praxim Vbert. Bonacus Cap. quib. modis ſuo nomin. agent. num. 170. Dyn. in cap. in pari, de reg. iur. num. 6.*
5 ampliando † ſiue delicta ſint circa idē, ſiue diuerſa, iuxta tamen diſtinctionem eiuſdem *Dyn. ibid. num.3. verſ. ſi idem, Pacian. de probat. lib 1. cap. 59. iſta, nu. 56. verſ. Quod quidem.*
6 An autem liceat furari † bona eius, qui pariter furatus eſt bona tua, *Innoc. in cap. olim, el 1. col. penul. verſ. item plus dicimus, de reſtit. ſpol.* cuius dicta latè examinat *Pacian. de prob. lib.1. c.59. iſta, num.32. & ſeq.*

7 Ampl. præſertim † vbi non conſtat, qui prius deliquit, nam fiet compenſatio, *l ſcientiam, §. cum ſtrumenta, ff. ad l. Aquil. Pacian. de probat. lib.1. c.59. iſta, num.41. & ſeq.* vbi exemplum refert, ſi non conſtat, qui prius inſultauerit, vel pacem fregerit, & ſimilia, limitando re-
8 ſpectu † Fiſci, qui ab vtroque exigit pœnam.

9 Limit. vbi primum delictum † fuit conſumatum à ſecundo, nam de conſumpto non poteſt excipi, & compenſari, veluti ſi ego te ſpoliaui domo tua, deinde ex interuallo tu ſpoliaſti, qui te ſpoliauerat eadem domo, nam poſtremo ſpoliatori cōpetit interdictum, vnde vi, ad recuperandum domum, qua fuiſti ſpoliatus, nec admittitur exceptio ſeu compenſatio prioris ſpolij, *l. ſi quis vdſe fundum, C. ad l. Iul. de vi pub* & ratio eſt, quia vltimū ſpolium eſt purgandum, *cap. fin. verſ. quamquam, de ordin. cognit.* cuius ſenſum, & argumentum latè retuli in meis Collectaneis ad eumdem textum.

10 Secundus caſus eſt, † vbi agitur de pœnis infligendis, vel *inflictis*, ratione publicæ diſciplinæ, vel vtilitatis exigēdæ, & non admittitur compenſatio, ſed tam actor, quàm reus punitur, & pœna applicatur Fiſco, abſoluto tamen reo in cauſa ciuili *Bal. l. fin C. de compēſat num 16. Abb. in cap 2. de depoſit. n.13.* eam afferens rationem, quia delicta ſunt punienda, nec vt ego addo compenſatione delinquentium impunita relinquenda, nec Fiſcus per fictionem delinquentium fraudandus ſuis regalijs, inter quæ ſunt delictorum pœnæ, *Doctores in Rub. quæ ſint regalia*, ideò *Bal. in Rubr. C. de fide inſtrum. nu.53.* dicebat quod ſi Titius produxit falſum inſtrumentum mutui contra Sempronium, è contra Sempronius producat inſtrumentum reſtitutionis illius pariter falſum, locus non erit compenſationi quoad pœnam falſi, qua actor, & reus committens falſum, eſt puniendus, quia

vter-

vterque deliquit contra bonos mores, & rem publicam ſequitur, *Iaſ. in §. in bonæ fidei, Inſt. de action. num.* 81. *verſ. vide etiam, Pacian. de probat. lib.* 1. *c.* 59. *iſta, num.* 55.

11 Ampl. etiam, vbi pœna † eſt ſpiritualis, *Socin Regul.* 182. *delicta paria.*

12 Ampl. ſiue pœna † ſit temporalis, ſiue perpetua, *Socin. Regul.* 182. *delicta paria.*

13 Ampl. præſertim, vbi pęna † impoſita delinquentibus eſt pecuniaria, *Socin. regul.* 182. *delicta paria.*

14 Ampl. præſertim, † vbi delicta non ſunt paria, ſed diuerſa, veluti ſi tu tenes equnm meum, & mihi petenti illum deneges, violenter illum tibi auſfero, non fiet compenſatio delictorum actoris & rei, quia licèt negando, deliquerit, & per violentiam auferens equum pariter deliquerit, ſed diuerſo modo, ceſſat regula, quod in delictis etiam fiat compenſatio, quia vnus grauius delinquit altero, *vt ex Innoc. in cap. ſicut* 2. *de iur. iur. firmat Socin. regul.* 182. *limit.* 1. *ſeu vt inquit Dyn. in cap. in pari, de reg. iur. num.* 7. quia vbi

15 dolus † præponderat culpę circa idem, ceſſat compenſatio; ſecus ſi verſatur circa diuerſa, addendo idem dicendum de culpa leui, & leuiſſima faciendo, vel negligendo, *Pacian de probat. lib.* 1. *c.* 59. *iſta, num.* 16. 30. *& ſeq. &* 54. *&* 58. *& eſt Textus in l. qui vos, ff. de furt.*

16 Ampl. etiam, quod † eſſet locus compenſationi mutui delicti, veluti ſi duo frangant pacem, & non conſtat, qui prius fregerit, nam cum vterque ſit puniendus, Fiſcus exiget pœnam, *Pacian. de probat. lib.* 1. *cap.* 59. *iſta, num.* 45.

§. XVIII.

SVMMARIVM.

Dolus an dolo compenſetur 1.

1 AN dolus dolo † compenſetur, idem ferè eſt, quod inquirere an delicta, mutua compenſatione tollantur, vt examinaui proximo, & antecedenti §. & quia exceptionem iſtam latè examinant, *Pacian. de probat. lib.* 1. *cap.* 59. *Iſta, num.* 1. *& ſeq. & Zanger. tract. de exception par.* 111. *cap.* 11. *& Carol. de Graſ. eod. Tract cap.* 22. *ne de carta in papirum transferam, quæ alij dixere remitto me ad ea, quæ illi dixere.*

§. XIX.

SVMMARIVM.

Solui non poteſt aliud pro alio inuito creditore 1.

Compenſatio de quantitate ad ſpetiem non admittitur 2. *ampl* 3. *Limit.* 4. 5. 6.

1 CVm inuito creditore † aliud pro alio minimè ſolui poſſit, *l.* 2 *ff. ſi cert. pet l.* 4. *§.* 1. *ff. de re iud. l. item liberatur, §. qui paratus. ff. quib. mod pign. vel hypot. ſol iuſtè condemnato ad ſoluendam,*

2 vel tradendam quantitatem † denegatur compenſatio ſpeciei, quam ſibi deberi probat ab eo, qui ſententiam exequi inſtat, *Gloſ. in l. fin. C. de compenſat: Dec. auth præterea, C. vnd. vir. & vxor. num.* 10. *Iaſ in l. huiuſmodi, §. cum pater, ff. de legat.* 1. *num.* 12. *&* 55. *Aloyſ. Leo. in l.* 1. *de compenſat. num.* 16. *& Cyn. num.* 15. *rationem refert.*

3 Ampl. è contra † videlicet, ſi aduerſus creditorem ſpeciei excipiatur fieri compenſationem quamtitatis, *l. ſi conuenerit, ff. de pignor. action l. ſi non ſortem, §. ſi centum, ff. de condict. indebit. gloſ.* 1. *in l. fin. C. de compenſ. Batigel. in l. cum fundus, §. ſeruum, ff. ſi cert. petat, num.* 51. *verſ. primo, Sicard. in l fin. C. de compenſ. num.* 2. *in fin. Iaſ §. in bona, Inſt. de action. num.* 66.

4 Limit. vbi ſpecies eſſet deducta † ad quamtitatem, *Bal. l. fin. C. de compenſ. num.* 23. *Iaſ. §. in bonæ, Inſtit. de action.* exemplum erit, ſi frumentum quod erat debitum, fuerit conſumptum, nã cum illius iure ſubrogetur pretium, licebit creditori excipere, quod compenſatio fiat aduerſus creditorem quã-

Digitized by Google

titatis, *Bal.l.fin. C.de compenſ.num.23. alia exempla refert Iaſ. in §. bonæ fidei, Inſtit.de action.num.66. in princ. Trentacinq. Reſol.1.de Compenſ.num.1.col.2. verſ.ſecundo, lib.3.*

5 Limit. vbi compenſatio † eſt facienda expreſſa mente diſponentis, qui potuit ad ſuum libitum diſponere, *Iaſon. §.in bonæ fidei, Inſtit.de action.num.67. vbi tamen in fin.refert diſſentientes.*

6 Limit. vbi ſpeties recipit † contributionem cum quantitate, *Cyn.l.fin.C.de compenſat.num.15.circa fin.*

7 Limit. vbi ſpeties eſt perempta, nam cum tunc deducatur ad quantitatem, ſoluitur ſpetiei æſtimatio, *l.propter fructus, C. de compenſ. l.ſi non ſortem, §.ſi centum, ff.de condict.indebit. Bal. l. fin. C. de compenſ.*

8 Lim. vbi petitur compenſari expenſas alimentorum cum ſeruitio rei commodatæ, *gloſ.l.in rebus, §. poſſunt, ff. commodat.*

---

§. XX.

SVMMARIVM.

Poſſeſſor bonæ fidei an compenſet melioramenta cum fructibus perceptis 1.

1 POſſeſſor bonæ fidei † an compenſet melioramenta cum fructibus perceptis dixi *de Laudemio, lib. 5. q. 3. num.34. & ſupra cap.8.§.48.& ſeq.*

Caput XIV.

SVMMARIVM.

Excommunicationis exceptio anomala eſt 1.
Marius Alterius laudatur 2.
Suarez laudatur 2.
Io.de Lignano laudatur 2.
Excommunicationis exceptione oppoſita retardatur executio ſententiæ 3.6. Contrarium tenent, qui reprobantur 5. & quare 7.8.9.20.11.12.13.15.18.19 21.22. 23.24.25.26.35.36.38.39.41.42.44. Intellige 29.30.31.32.33. Limit.45.46.48. 50.52.54.55.56.57.59.60.61. Sublimita 58.
Excommunicatio ſiue iuſta, ſiue iniuſta ſemper eſt timnenda 4.
Sine Actione legitima nemo agere poteſt 8. Ampl. ibidem.
Excõmunicatio oppoſita in vim peremptoriæ, & dilatoriæ differt 14.
Actio perſonalis præſcribitur annis triginta 16.
Excommunicatus præſumitur perſeueraſſe in excommunicatione, niſi probetur abſolutus 17. non gaudet Canone Redintegranda 22.
Excommunicatio an æquiparetur Inferno, vel Paradiſo 20.
Statutum an validum, quod in foro ſeculari non poſſit excipi de compenſatione 26.
Laici non poſſunt facere Statuta, circa ea quæ ſpectant ad ſalutem animæ 27.
Excommunicatio qualiter probetur 34.
Excommunicatus à quibus arceatur in iudicio 37.
Arbitria redacta ſunt ad inſtar iudiciorum 42. Ampl. ibid.
Aequiparata non iudicantur ad imparia 43.
Inter excommunicatum publicum, & occultum non ſit differentia, ſi agatur de vtilitate publica 44
Excõmunicatio maior & minor differũt 47.
Debitor ſuſpectus de fuga non poſſit capi à creditore excommunicato 49.
Affectata non poſſunt 53.

LOngius quam pars eſt, prodiret labor meus, ſi examinando difficultatem, quando & quomodo oppoſita anomala exceptio-
1 ne † excõmunicationis *Alciat.in prax. cap.De except. verſ. Anomala. Magon. de iſ.Lucenſ.71.fuerat, num.*10. in agentem ad rei iudicatæ executionem, illa differatur, vel facta reuocetur, prætermitterem, quę fuerit excommunicationis origo, qui proceſſus, apud quos illam ferendi reſideat facultas, quæ fuerint excommunicatis conceſſa, quæ negata, qui ſint excommunicationis effectus, tàm in foro fori, quàm poli,

qui

qui poſſint excommunicari tam, in
cauſis eccleſiaſticis, quàm non eccle-
ſiaſticis, ſed mere ſecularibus, quibus
ſolemnibus illa proferatur, & quibus
pœnis afficiendus ſit, qui aliquem iniu-
ſtè excommunicauit, abuſuſuè ſit ec-
cieſiaſtico, & ſubſidiario gladio. Cum
tamen aliqua ex præfatis, quæ neceſſa-
ria iudicaui ijs, quæ ſcripſi *de Execut.
Rei Iud. cap. 14. num. 67. vſque in fin.* re-
tulerim, relinquendo cętera illis, qui
de Eccleſiaſticis cenſuris ſcripſerunt,
vel ſunt ſcripturi, inter quos noſtris tē-
poribus primum locum obtinēt, *Ma-*
2 *rius † Alterius Theologus, & Canonicus
Baſilicæ S. Petri, & Romanus Patritius
& Franciſcus Suarez Granatenſis, &
apud antiquos, Io. de Lignano in ſuo Tra-
ctat. de Eccleſiaſt. Cenſur.* comprimen-
do diffuſum Cenſurarum argumentū,
referam ex illo tantùm, quæ iudicabo
neceſſaria in deciſione præſentis diffi
cultatis, in qua ſequentem conſtituo
Regulam quod.

3 Oppoſita, aduerſus agentem † ad rei
iudicatæ executionem anomala exce-
ptione, *Spec de except. §. 1. num. 7.* ex-
communicationis, retardatur facienda,
& reuocetur facta, ſed nondum con-
ſumpta rei iudicatæ executio, *cap. pia,
§. ſed ſi poſt de except. in ſext. vbi Arcbid.
num. 2. Gemin. num. 6. Io. And. num. 16. in
fin. Philip. Franc. num 2. verſ & eodem
modo, & probat ad Monac. num. 25. verſ.
excommunicationis, Innoc. in cap. vene-
rabilem 14. de except. num. 1. Hoſt. nu. 2.
verſ. ſed numquid, Butrius num. 4. Ab-
bas num 8. vbi cum Imol. ibid. num. 4.* re-
fert caſus, quibus accidere poteſt hæc
difficultas, *Roman. l. ſi feriatis, ff. de
ferijs, num 2. verſ. præterea, Io. And. n. 3.
Angel. in l. amplius non peti, ff rem rat.
hab. num. 4. Io. Fab. in §. bonæ fidei Inſt.
de action. num. 13 in fin. Guid. Papa de-
ciſ. 215. An executio, nu. 6. & deciſ. 574.
an Iudex, nu. 8. Iaſ. l. 1. C. de iur. & fact.
ignor. num. 22. & 23. Vantius Tract. de
nullit. cap. 4. de nullitate, num. 30. Ancar.
in cap. pia, §. ſi quis, de except in ſexto,
num. 7. verſ. Item ſi victor, Ripa in l. qui
pro Tribunali, ff. de re iudic. numer. 10.
verſ. Item poſt. Io. Fab. in §. in bonæ fidei
Inſt. de action. num. 18. Papienſ. in form.
libel. reſponſ. rei, §. excommunicationis,*
declarādo qualiter excōmunicatio di-
catur medicinalis, & ſemper timenda
4 † ſiue ſit iuſta, nec iniuſta; quia vt ego
addo bonarū mentiū eſt timere culpā,
etiam vbi illa abeſt, *Trentacinq. reſol. 1.
de exception. lib. 2. num. 35.*

5 Contrarium tenent aliqui † teſte
*Innoc. in cap. venerabilem. de except in
fin.* quorum nomina ille non refert, *ſed
Franc. d cap. Pia, de except. in ſext. nu. 2.
verſ & eodem modo*, refert fuiſſe *Pet. de*
6 *Ancar.* † quem deinde reprobat, reſpō-
dendo illius argumentis, & quod poſt
latam in Concilio Lugdunenſi Decre-
talem, *Pia. de except.* non ſit de veritate
noſtræ Regulæ dubitandum, firmat,
*Abb in c Venerabilem 14. de except. n 80.
& Imol. num. 4. Io. And. in cap. fin. de ex-
cept. num. 3. verſ. Refert tamen.*

7 Rationes autem noſtræ † Regulæ plu-
res afferuntur à Doctoribus, ſed illa eſt
præcipua, quia cum excommunicatus
non poſſit agendo eſſe in iudicio, & par-
te excipiente, & nolente, *cap intellexi-
mus, de Iudic. vbi Fel. pluribus modis li-
mitat, Mareſcot. Var reſol. lib. 2. cap. 41.
num. 1. & 3.* petendo exceptionem ſen-
tentiæ pro illo latæ, dicitur agere, &
actionem, qua eſt priuatus ex cenſura
Eccleſiaſtica, exercere, non poteſt il-
le petere executionem ſententiæ ad il-
lius fauorem prolatæ, cum nemo ſine
8 legitima † actione poſſit agere in Iudi-
cio, vel Iudicis officium implorare,
*Innoc. in cap. venerabilem de except. idē
dixit Io. And. in cap. Pia, de except. in
ſext. nu. 14. circa fin. & in cap. fin. extra
eod tit. num. 3. Fel. cap. cum inter de ex-
cept. num. 24. & 25. Surd. conſ. 246. non
arbitroa, num. 23. & ſeq.*

9 Ampl. etiam, † ſi de excommunica-
tione excipiatur coram Iudice ſecula-
ri, *vt dixi infra §. 1.*

10 Ampl. etiam, † ſi fuit admiſſus in
proſequtione litis, *Spec. de except. §. 2.
num. 9. in fin.*

11 Contrarium voluit, *Iapus allegat. 23.
an minor, num. 8.*

12 Ampl. etiam † in Hæbreo, *cap. intel-
leximus, de Iud. vbi Abb. & reliqui Pu-*

ſetus

Digitized by Google

ſetus conſ. 194. *in cauſa, num.* 25.
13 Ampl. etiam, ſi excipiatur † à fide-
iuſſore, quamuis principalis debitor ſit
excommunicatus, & nollet de illa ex-
cipi, *Pariſ.conſ.*121.*primo,lib.*1 *n.*10.*quē*
ſequitur Bertaz.clauſ 41.*gloſ.*8.*n.*4.*in fin*
*Butrius in cap.cum inter, de except. n.*20.
in fin. eam afferens rationem, quia ex-
ceptio perſonalis, quæ noceat princi-
pali, non nocet fideiuſſori, & è contra
quæ illi prodeſt, non prodeſt fideiuſ-
ſori.
14 Ampl. etiam, ſi † excommunicatus
exciperet de compenſatione, *vt dixi*
cap. ſeq. §. 3.
15 Ampl. quandocumque opponatur,
cap. exceptionem, de except. Trentacinq.
*Reſol lib.*2.*de except. Reſol.* 1.*num.* 35.
& 39.
16 Ampl. etiam, ſi † ab excommunica-
to actore ad executionem ſententiæ,
excipiatur de nullitate excommunica-
tionis, *Dec. in cap. intelleximus, de iu-*
*dic.col.*2.*num.*16.*verſ. & quod dictum,*
& Fel.num 5.*in princ. verſ. præterea.*
17 Ampl. etiam, ſi excipiens † iurauit,
non opponere dilatoriam aliquam,
exceptionem, *Domin. à S. Gemin. in*
cap. Pia, §. *ſi quis, de except. in ſext. n.*11.
*& Io. And. nu.*3. addentes excipientem
non eſſe iſto caſu periurum, ſi oppoſi-
tam excommunicationem probet, vel
non probet, modo habuerit verisimi-
lem notitiam opponendi, *Dec. cap. in-*
*telleximus, de iudic. num.*88 *col fin. in*
fin. verſ. 3. *& Felin. n.*7. *Item facit.*
18 Ampl. etiam, ſi † is cui obijcitur ex-
cõmunicatio in vim peremptoriæ ex-
ceptionis, inſtet abſolui ad cautellam,
quoad fiat ſententiæ executio, *Anchar.*
ſequendo Archid. ibid. in c. Pia, §. *ſi quis,*
*de except. in ſext. num.*9. addendo aliud
19 dicendum, † ſi excommunicatio op-
ponatur in vim dilatoriæ, & in repet.
eiuſdem §. *col* 5. *&* 6. addit exprimen-
das eſſe circumſtantias, ſi opponatur in
vim peremptoriæ, *& num.*14. *circa fin.*
vbi docet quid ſeruandum, vt hæres
excommunicetur.
20 Ampl. quod ſi infra triginta † annoſa
die quo quis fuit excommunicatus nõ
probet fuiſſe abſolutum, non poſſit pe-
tere executionem ſententiæ, *Alex. de*
Neuo ſequendo Innoc. & Bal. in cap. fin.
*de exception. num.*10. eam ſubdens ra-
21 tionem, quia omnis perſonalis † actio
præſcribitur annis trigiuta, & ſemel ex-
22 communicatus præſumitur † perſeue-
raſſe in excommunicatione, niſi pro-
betur abſolutus, *Gabriel. de teſtib. con-*
*cluſ.*19.*num.*6. *Ancar. cap. poſt ceſſionem,*
de probat. num 4. *Spec. de except.* §. 2.
num. 19.
23 Ampl. etiam, ſi † opponatur coram
mero executore, *Io. Monac in cap. Pia,*
*de except. in ſext. n.*14. addendo, quod
ſi non admittatur exceptio excommu-
nicationis; quod liceat appellare.
24 Ampl. etiam, vbi talis † exceptio
obijcitur in Romana Curia, *Io. Monac.*
in cap. Pia, de except. in ſext. num. 8. *in*
25 *fin.* vbi Probus refert, an illa † æquipa-
retur Inferno, vel Paradiſo.
26 Ampl. in quocumque, † qui excom-
municato æquiparetur, *vt dixi infra*
§. *quarto.*
27 Ampl. etiam, ſi agatur † de execu-
tione ſententiæ latæ in poſſeſſorio, *Lu-*
*douiſ. deciſ.*64. *Domini. num.* 3. vbi alio
non relato teſtatur ita fuiſſe deciſum
coram Litta, *& addentes ibid. num.*13.
alias referunt Rotæ deciſiones, Gloſ. lo-
quens de ſpoliatore, in cap. ex inſinuatio-
ne, verb. aliud Canonicum, de procurat.
*quam probat Dec. conſ.*200. *num.* 3. *Put.*
deciſ 78. *lib.* 3. *num.* 1. *idem Dec. in c. ex*
parte, 2. *de offic. deleg. num.*4. *verſ quin-*
to fallit, Surd. de aliment. tit. 8. *priuileg.*
83 *ex communicatus, num.*3. *Felin. cap.*
dilectus 26. *de reſcript. num.*11. vbi pro
regula conſtituit excommunicatum
28 † non reintegrari, & addit ſex limita-
tiones, *Abb. cap. cum inter,* 5. *de except.*
*num.*14. vbi diſtinguit, ſi petatur rein-
tegratio, *Magon deciſ Lucenſ.*71. *fuerat,*
*num.*6. *Put. deciſ.*128. *lib.*3. *Lancel. de*
attent. par. 3. *cap.* 24. *quæſt.* 3. *num.*2. *&*
*ſeq. Guid. Pap. deciſ.*212 *num.*2.
29 Ampl. etiam, quod in † territorio fa-
ciendæ executionis adeſſet Statutum,
vt illa fiat, non obſtante quacumque
exceptione, *Menoch. præſump.*48. *Cum*
*ſuperiore, lib.*2. *num.* 8.
30 Ampl. vt Iudex debeat † etiam ta-
cente,

Digitized by Google

cente, velinnito condemnato, ex of-
ficio retardare executionem ſententiæ
latæ ad fauorem excommunicati, etiã
lite pendente, *cap. 1. in fin. de except. in
ſext. Abb. in cap. exceptionem* 12. de *ex-*
30 *cept. num.* 7. addendo, † ſi Iudex non
retardet poſſe appellari, *Dec. cap. intel-
leximus, de iud. num.* 72. *&* 73. *verſ. &
iſta con. luſio Peregrin. de iur. Fiſc. lib.* 3.
titul. 9. *excommunicatus, num.* 16. *Fer-
ret. conſ.* 351. *coram, num.* 9. *Fel. cap. in-
telleximus, de iudic. num.* 7. *verſ. Secun-
da declaratio*, addendo etiam volente
reo.

31 An autem Statutum † ſit validum,
quod in foro ſeculari non poſſit opponi
exceptio excommunicationis, *Bal. in
l. placet* 9 *C. de ſacro Sancta Eccleſ. nu.* 18.
reliquit difficultatem indeciſam, refe-
rens tale ſtatum extare Bononiæ. Ve-
rum non eſſe validum aſſero, quia tale
Statutum eſſet nutritiuum peccati, &
contra ius Canonicum, aduerſus quod
in ijs quæ ſpectant ad ſalutem animæ,
32 laici non poſſunt † facere Statuta, *cap.
nouit. de iudic. Gloſ. in cap. poſſeſſor, verſ.
Nam in bis, de reg. iur. Alex. in l. ſi cum
dotem, ff ſol. mat. num.* 12. *Iaſ. in l. pro-
perandum, C. de Iudic. num.* 32 *Plotus
conſ* 78. *poſt. nu.* 13. *Tiraquel. de Retract.*
33 *lignag. §.* 1. *gloſ.* 9. *num.* 282. † *refert di-
ſentientes.*

34 Intellige modo excipiens † probet
agentem ad rei iudicatæ executionem
fuiſſe excommunicatum excommuni-
catione maiori, *Archid. in cap. Pia, de
except. in ſext. num.* 1. *in fin. &* 7. *Fel. in
cap. fin. eod. tit. num.* 10. addendo præſer-
tim, ſi excipiatur coram Iudice ſeculari
producto inſtrumento excommunica-
tionis ad effectum inſtructionis, non
autem cognitionis illius, *Pariſ. conſ.* 109.
omiſſo, lib. 4. *num.* 11. *Dec. cap. intellexi-
mus, de iudic. num.* 33. *&* 35. & qualis
debeat eſſe iſta probatio, *Gloſ. & Ioan.
And. in cap. fin. de except. in ſext. verb.
apertiſſimis, & ibidem etiam Ancaran.*
dum prius dubitaſſet an ſola fama ſuffi-
ciat, vel quod quis fuerit tamquam
excommunicatus repulſus à iudicio.

36 Intellige, ſi exprimatur † Iudex, qui
petentem executionem ſententiæ ex-
communicauit, videlicet an ſit delega-
tus, vel ordinarius, *Archid. in cap. fin.
de except. in ſext. num.* 7. nam ſi dicatur
excommunicatus à delegato, eſt pro-
bandum præterea, quod haberet facul-
tatem excommunicandi, vt idem Ar-
chid. ſubdit, ſicuti & exprimendus eſt
Canon, ſi à Canone ſit excommunica-
tus, *Ancar. Franc. & reliqui in cap.* 1.
§. ſi quis, de except. in ſext.

37 Item, ſi exprimatur cauſa † excom-
municationis, *Archid. in cap. fin. de ex-
cept. in ſext. num.* 7. ſubdens id eſſe ex-
primendum, vt appareat, à quo ſit ab-
ſoluendus, vel abſolutus ab habente fa-
cultatem abſoluendi, *Gemin. in d. cap.
fin. §. ſi quis, num.* 11.

38 Item ſi fuerit à Iudice † admiſſa, &
probata intra terminum datum exci-
pienti, *Pariſ. conſ.* 109. *omiſſo, num.* 11.
ſecus ſi fuit reiecta etiã tacitè per pro-
ceſſum ad vlteriora, vt idem ſubdit.

39 Item ſi exprimatur † qualitas, ſeu
ſpecies excommunicationis, *Dec. cap.
intelleximus, de iudic. num.* 35. *verſ. ſed
aduertendum, Viuius deciſ.* 104. *Contra-
ctum, num.* 4. *Gloſ. cap.* 1. *verb. ſpeciem,
de except. in ſext.* eam afferens rationẽ,
quia cum duæ ſint ſpecies excommuni-
cationis, quarum vna repellit agentẽ,
altera non, non ſat eſt excipere de ex-
communicatione in genere, quando
quælibet ſpecies non operatur effectum
generis.

40 Probatio excommunicationis † qua-
lis requiratur, *Franc. cap. Pia, §.* 1. *de ex-
cept. in ſext. num.* 9. *&* 10.

41 Ampl. etiam, ſi † de excommunica-
tione excipiatur à tertio, cuius non
interſit, ſententiam exequi, *Dec. cap.
intelleximus, de iudic. col fin. numer.* 86.
verſ. Secundo, eam afferens rationem,
quia agitur de intereſſe publico, *Fer-
ret. conſ.* 351. *coram, num.* 8. *Fel d. cap. in-
telleximus, num.* 7. dum prius retuliſ-
ſet diſentientes.

42 Ampl. etiam, ſi agatur de † execu-
tione ſententiæ latæ ad fauorem alte-
rius, quam inſtantis pro executione
illius, vt puta ſi agente tutore pupilli,
vel Curatore minoris, vel mandatario
ad fauorem mandantis, petatur exe-
cutio,

cutio, *cap.excommunicatus*, *§.creden-*
tes, *de Hæretic.cap.intelleximus*, *de iu-*
dic.Ancar.in cap. poſt ceſſionem, *de prob.*
num.2. & 7. Suarez de Cenſur. diſp. 16.
ſection.7.Peregr.de iur.Fiſc.lib.3.tit.19.
Excommunicatus, *num.8.* vbi latè refert
43 † in quibus excommunicatus arcea-
tur in iudicio.

44 Ampl. etiam, ſi fuerit renuntiatum
exceptioni excommunicationis, *But.*
cap.exceptionem, *de except. in princ.*

45 Ampl.quod ſi Procurator † excom-
municatus obtinuit ſententiam, non
poſſit inſtare pro illius executione, etiã
quod fuerit abſolutus, tempore quo in-
ſtat pro executione, *Abb. in cap. poſt*
ceſſionem, *de probat. relati ab Alterio*,
de Cenſuris, *lib.2.cap.3.col.3.verſ.com-*
munis ſententia.

46 Contrarium *ex Innoc. Dec. & alijs*
in d.cap.poſt ceſſionem, latè defendit *Al-*
terius de Cenſur.lib.2.cap.3. col.4. verſ.
Contraria tamen opin.

47 Ampl. vt nec peti poſſit † per procu-
ratorem, qui non ſit excommunicatus,
Ancar.cap cum inter, *de except. num.2.*
& Io. de Anania, *num. 3. Magon. deciſ.*
Lucenſ. 71. fuerat, *numer. 3.* ratio eſt,
quia nõ perſona procuratoris, ſed mã-
dantis conſideratur, *Auffrer. ad Capel.*
Tholoſ. deciſ.143. num.2. vbi ampliat
48 etiam ſi † mandans fuerit excommu-
nicatus lite conteſtata, & procuratore
domino litis effecto, niſi procurator in-
tentando vtilem, ſit conſtitutus in rem
propriam.

49 Ampl. etiam ſi ageretur de † execu-
tione ſententiæ contra alium excom-
municatum, *vt ex Bald. ibidem conclu-*
dit Dec. in cap. intelleximus, *de Iudic. col.*
fin. verſ. vlterius aliqua notanda in fin.
tamen dubitat de veritate dictorum,
Bal. & aliorum, qui illi aſſentiuntur,
& teſtantur de communi.

50 Ampl. etiam ſi ageretur † de execu-
tione ſententiæ arbitri, nam cum arbi-
tria redacta ſint ad inſtar iudiciorum,
l.1.ff.de recept.arb. Iaſ.in l.cum te, *C.de*
tranſact. num. 2. in fin. Capel. Tholoſ de-
ciſ.118. præſertim quoad ordinem iudi-
ciorum, *Natt.conſ.2.num.4.circa med.*
ſi exceptione excommunicationis re-
tardatur executio ſententię Iudicis or-
dinarij, ne æquiparata iudicentur ad
51 imparia † vbi in illis eſt eadem iuris di-
ſpoſitio, *Gloſ.l.ſi quis ſeruo*, *C. de furt.*
Ripa in l.1.ff. de legat.1. num. 4. etiam
in exorbitantibus, & correctorijs, *Iaſ.*
l.fin.C.de inoff.teſtam.numer 8. Hondad.
conſ.1.vol.1.num.4. arguendo à pari, ſi
non à maiori ad minus, *Euerard.in ſuis*
locis legbl.cap à pari, *& cap. à maiori*:
multo magis eſt per exceptionem ex-
communicationis retardãda, vel reuo-
canda ſententia arbitri.

52 Ampl. etiam, ſi ageretur de † execu-
tione trium conformium, quarum vna
fuit lata ex reſcripto impetrato ab ex-
communicato, *Roman.l.ſi feriatis*, *ff.de*
feris, *num.2. in fin.*

53 Ampl. ſiue quis ſit † excommunica-
tus publicè, ſiue occultè, *Abb. in cap.*
intelleximus 7. de Iudic. num.13. circa
fin. verſ. etiam prædicta, eã afferens ra-
tionem, quia vbi agitur de priuata vti-
litate, non fit differentia inter publicũ
& occultum, *Roman. ſingul.726. iura*
faciunt, *Peregrin. de iur. Fiſc. lib. 3. c. 11.*
num. 8. in fin. ſequitur Abb. in d. cap. in-
telleximus.

54 Ampl. etiam, † ſi altiori egeret inda-
gine, *Rom. l ſi feriatis*, *§. de ferijs*, *nu.2.*
verſ. Vnum tamen.

55 Ampl. vt oppoſita † exceptione ex-
communicationis, proceſſus ſit nullus,
ſi quid deinde fiat, *Lancel. de attentat.*
par.3.cap.24.quæſt.3.num.7.

56 Ampl: etiam ſi † à Statuto eſſent re-
iectæ omnes exceptiones, *Lancel. de*
Attentat.par.3.cap.24.quæſt 3.num.9.

57 Limit: vbi agitur de † reuocatione
attentatorum, vt pluribus hinc inde
relatis firmat poſtremò, *Lancel. de at-*
tent.par.3.cap.22.num.5.& cap.24. q.3.
Tertia, *num.10. & ſeq Dec. in cap. ex*
parte 2. de reſcript. in fin. num 24. verſ.
ſic etiam, *Gonzal. ad Regul. §. 7. proe-*
mial. num.239.

58 Limit. in excommunicato † excom-
municatione minori, *Dec. cap. intelle-*
ximus, *de iudic. num.32. & 35. verſ.3.*
& Fel, nu.11. Silueſter in Summa, *§. ex-*
communicatio quarto, *num. 3. & §. ex-*
communicatio quinto, *Tabien. in Sum-*
ma,

Digitized by Google

ma, §.excommunicatio 8.*Angel.in Sum-*
ma, §.excommunicatio, num. 1. eam af-
59 ferentes rationem, quia † illa ſeparat
à Sacramentis tantùm, *Surd.de aliment.*
tit.8.priuileg.83.excommunicatus,nu.7.
Pontan.de Spolio, lib.3.cap.2.num.2.cir-
ca med.Spec.de except.§.Viſo, numer.2.
Archid.in cap.Pia, de exception.in ſext.
num.7.
60 Limit. vbi res capta, † vel capienda
in executione eſſet tempore peritura,
Fel.in cap.Dilectus,26.de reſcript.nu.11.
verſ.fallit quarto, Abb.in cap.cum inter,
5.*de except.num.* 13. ſubdens quid di-
61 cendum de debitore ſuſpecto † de fu-
ga, an poſſit capi à creditore excom-
municato, *dicta Abbat.* repetit *Surd. de*
Aliment.tit 8.*priuileg.* 81.*excommuni-*
catus, num.8.vſque in fin.ſubdens, n.9.
& 10. quid dicendum de vxore excom-
municata vergente marito ad inopiã,
quod tamen intellige, ad effectum reti-
nendi, non tamen ſoluendi, quia excõ-
municato non poteſt fieri ſolutio.
62 Limit. vt tamen † executiõ facta, &
conſumpta ſit valida, ſi de excommu-
nicatione non fuerit exceptum, *vt ex*
Abb. & alijs teſtantibus de communi, &
reprobato, Barbat qui ſolus diſentit,cõn-
cludit Dec.in cap. intelleximus,de Iudic.
num.76.col.pen verſ.ſucceſſiuè quæritur,
Ancar. in cap. poſt ceſſionem, de probat.
num.6.circa med. verſ.An autem iſto ca-
ſu, Pontan de Spolio, lib.3.cap.2.num.4.
verſ.Neque. Si autem ageretur de ſen
63 tentia † delegati diſtingue *per Abb. in*
*cap.intelleximus 7.de iudic.num.*13.
64 Limit. vbi qui petit † executionem
ſententiæ, affectauit reum excommu-
nicari, *Pontan.de Spolio lib.3.cap.2.n.2.*
poſt med. & poteſt eſſe ratio, quia affe-
65 ctata non poſſunt, † nec ſuffragantur
ei, qui alium beneficio iuris tentat ex-
cludere, *Fel. in cap.fin.de teſtib. num.3.*
verſ. & hinc eſt, cum alijs cumulatis in
meis Collectaneis ad eumdem textum,
*Fel.in cap.intelleximus,de Iudic.num.*12.
vbi multis ſimilibus comprobat, *Pon-*
tan. de Spolio lib.3.cap.2.num.3.
66 Limit. vbi agitur † de executione
ſententiæ, quæ ſi differatur, imminet
animæ periculum; veluti ſi condemna-
ta fuit vxor ad cohabitandum cũ mari-
to, nam vt euitetur periculum forni-
cationis, exequenda eſt ſententia, *Pon-*
tan. qui loquitur de marito ſpoliato vxo-
re, & quam Iudex mandauit reſtitui vi-
ro, *de Spolio, lib.3.cap.2 nu.3.verſ.nam*
alias, Spec.de petit.& poſſeſ.§.2.Quon.n.3
Ampl. è contra in vxore contra
maritum, *Pontan. de Spolio, lib. 3.cap.2.*
num.3. in fin.
67 Limit. in ceſſionario † excommuni-
cati, *vt dixi infra §.11.*
68 Limit. vbi † excommunicatus agit
pro defenſione ſuæ Eccleſiæ, *Fel. cap*
dilecti, de except.num.1.
69 Limit. vbi executio † ſententiæ peti-
tur aduerſus excommunicatum, etiam
quod petatur ab excõmunicato, *Bart.*
in l.ſeruos, C.de accuſat.num.3.Gloſ.fin.
in cap.dilecti filij, de except. Pacian. de
probat. lib.1.cap.59. num.9. & num. 10.
rationem refert, cap. quia fruſtra de
vſuris:
70 Limit. vbi excommunicatus † venit
ad iudicium tamquam publica perſo-
na, vt puta, ſi prælatus agat pro Eccle-
ſia, *Fel.in cap.intelleximus, de iudic.n.13*
71 Limitando, ſi † excommunicatio ſit
notoria, *Archid.in cap. Pia, de except.*
in ſext.num.2. verſ.Sed hunc articulum,
Fel.cap dilecti, de except. num.1.
72 Limit. vbi condemnatus † confitetur
debitum, *Io.Fab. in §. in bonæ fidei,*
Inſt.de act.num.18.circa fin.
73 Limit. vbi lis fuit † cum domeſtico,
& familiari excommunicato, *Pacian.*
de probat. lib.1. cap.59. numer.11. verſ.
Rurſus.
74 Limit. ſi ageretur de † execut. ſentẽt.
latæ in ſpolio, ſi poſſeſſio non eſt reſti-
tuibilis, *Put. deciſ.78.in vna Gochenſi,*
lib.3. vbi declarat, quando poſſeſſio nõ
ſit reſtituibilis, vt puta, quia collatio
facta excommunicato, vel exacrabili.
75 Limit. † vbi agitur de appoſitione
ſequeſtri, *cap. intelleximus, de iudic.*
Gonzal. ad Regul:8.§.7.proemial. n.238.
76 Quid ſi quis agat † pro ſua Eccleſia,
Fel.cap.dilecti, de except.num.1.
77 Limit. vbi agitur de præſtando ſer-
uitio à vaſſallo, *Gloſ. ad Conſuet. Car-*
nutenſ. col. 3. verſ. Nota tamen relatis

Præpoſit. in cap.1.de alien.feud. in princ.
nixus cap.inter alia, de ſent.excommun.
Butr. in cap.nuper, eod tit. addendo do-
minum poſſe priuare vaſſallum ſuum
contemnentem excommunicationē.

§. I.

SVMMARIVM.

Excommunicationis materia eſt fori eccleſiaſtici priuatiue quoad ſeculare 1. Lim. 10.12.13.14. eſt gladius, & neruus ad continendos populos in ſuo officio 2. Non poteſt exerceri, niſi ab aſcripto militiæ eccleſiaſticæ 3. Poteſtas illam ferendi eſt iuriſdictionis eccleſiaſticæ 4. Nunquam facultas illam ferendi fuit apud Imperatores 5.

Excommunicationis exceptione oppoſita ſuperſedendum à layco in executione, donec doceatur de legitima abſolutione 7. & quare 8. Ampl. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. Limit. 17.

1 QVamuis quotieſcumque † contingit tractari de excommunicatione, videatur, de illa agendum eſſe
coram eccleſiaſtico Iudice, priuatiuè
competenti quoad ſeculare Imperium,
2 cum illa ſit eccleſiaſticus gladius, † &
neruus ad continendos populos in ſuo
officio, *cap.dilecto, de ſent.excom. in ſext.cap.4.de reformat. Concil. Trident. ſeſſ.25.* nemoquè eumdem gladium
3 † exercere poſſit, niſi fuerit eccleſiaſticæ militiæ aſcriptus, vt dicebam, *de execut. rei iudic.cap.14.nu.79.* propte-
rea cum poteſtas excommunicandi ſit
4 † eccleſiaſticæ iuriſdictionis, & apud
Eccleſiæ prælatos, excluſis feminis,
quamuis in dignitate conſtitutis, *cap.dilecta, de maior. & obed.* reſideat, cau-
ſaquè excommunicationis dicatur eccleſiaſtica, & ſpiritualis, non autem
5 politica, vel ciuilis, numquam † que
fuerit apud Imperatores, & ſeculares
Principes, *Nouel. Iuſtin. 123. §.omnibus autb. item quacumque, C. de Epiſc. & Cleric.* & latè probat *Alterius de Cenſur. lib.1.cap.2.* Ideò dicendum videtur,
quod oppoſita aduerſus petentē rei iu-
6 dicatę executionē corā ſeculari † exce-
ptione excommunicationis, cauſa ſit
remittenda ad eccleſiaſticum Iudicem,
qui eſt, vt dicebam priuatiuè Iudex,
quoad poteſtatem ſecularem, nec ſu-
perſedendum in executione, *relati ab Alex. in l. Titia diuortium, ff. ſol. mat. num.15.*
7 Contrarium ſcilicet, quod cauſa † nō
ſit remittenda ad eccleſiaſticum Iudicē,
ſed ſuperſedendum in executione, do-
nec doceatur de legitima abſolutione,
firmarunt *Archid. in cap.Pia, de except. in ſext. num.5. & Ancar. ibid. §.fin. col.5. verſ ex iſto dicto, Fel. in c.venerabilem, de except. num. 10. Caſt. in l.1.C. de iur. & fact. ignor. num.7.* addendo Iudicem laycum cogi poſſe ab eccleſiaſtico, vt ad-
mittat exceptionem iſtam, *relati à Tiraq. de Retract. lignag. §.1. gloſ.9. nu.281. & à Caldaſ. quæſt.25. num. 20. Iaſ. in l. placet, C. de Sacro Sancta Eccleſ. col. fin. in fin. Seraſin. de Iurament. priuileg. 33. num.284.* addendo, quod ſi non fue-
rit à Iudice laico admiſſa, poſſe cōpelli
à Iudice eccleſiaſtico, vt illam admit-
tat, *relati ab Alex. in l. Titia diuortium, ff. ſolut. mat. num.15.*
8 Rationem referunt eſſe, † quia exce-
ptio excommunicationis eſt recepta
ab Imperatoribus, & relata inter cæte-
ras diſpoſitiones iuris ciuilis, nempè *in l.1.C. de Sacro Sancta Eccleſ. cap. domino guerram, hic finit lex, Alberic. in l. placet, C. de Sacro Sancta Eccleſ num.4. poſt med. Sal. num.5. Io. Andr. in cap. Pia, de except. in ſext. num.14. circa fin.*
9 Ampl. vt nec validum † ſit Statutum
laycorum, vt fiat executio, non obſtan-
te exceptione excommunicationis, *Fel. in cap. venerabilem, de except. num. 10.* & dixi ſupra hoc, *cap.14. verſ. an autem, num.26. relati à Tiraquel. de Retractat. lignag. §.1. gloſ.9. num.282. circa med.*
10 Ampl. vt Iudex ſecularis † poſſit de
illa cognoſcere, ſi controuertatur nu-
dum factum, vt puta an ſit probata,
Bal. in cap. exceptionem, de except. n.5. relati à Gail. obſer. 38. Decimarum lib. 2. num.4. Bal. in l.3. C. de Iudic. num.6. vbi

limi.

limitat,ſi cõtrouertatur illius probatio, *& ibid. Alber. num. 2. Iſern. in §. contrahentium, quæ ſint regalia. num. 38. verſ. ſi verò exceptio*, exemplum referens, ſi negetur percuſſio Clerici, *Franc. in cap. Pia, §. ſi quis, de except. in ſext. numer. 3. verſ. Credit tamen.*

11 Ampl. etiam, † ſi agatur de executione ſententiæ prolatæ in vim iuris congrui, *Tiraq. de Retract. lignag. §. 1. gloſ. 9. num. 282.*

12 Ampl. præſertim, † vbi laycus Iudex nouit per calumniam, ſeu malitiosè excipi de excommunicatione, *Bal. in l. C. de ſenten. quæ ſine cert. quamtit. in fin. Iaſ. in l. 2. ff. de re Iud. num. 17. Menoc. de recuperand. poſſeſ. Remed. 15. num. 339. Caldaſ. quæſt. 25. num. 21 poſt med. Dec. in cap. 2. de Iudic. num. 179. col. 15. verſ. & ad hoc etiam facit.*

13 Ampl. quod ſi exceptio † excommunicationis dicatur iniuſta, vel nulla, cum Iudex ſecularis non poſſit cognoſcere de illius iuſtitia, vel validitate, *Gail. obſer 38. Decimarum, lib. 1. num. 4. cum alijs relatis ſupra Ampl. 2.* poſſit ta-

14 men † excipientem cogere, exhibere capitula nullitatis, vel iuſtitiæ, & eidem conſtituere tempus, infra quod compareat coram eccleſiaſtico Iudice, non tamen præfigere terminum probandi, & terminandi cauſam, *Caldaſ. quæſt. 25. num. 23. Iaſ. in l. 2. ff. de re Iud. num. 12. Ripa n. 7. cap. lator. qui fil. ſint legitimi.*

15 Ampl. quod, ſi Iudex † laycus non admittit oppoſitam exceptionẽ excõmunicationis, poſſit cogi ab eccleſiaſtico Iudice, vt illam admittat, ſeu vt ego addo, repellat inſtantem excommunicatum pro executione, *Caſt. in l. 1. C. de iur. & fact. ignor. num. 7. Franc. in cap. Pia, §. ſi quis igitur, de except. in ſext. num. 3.*

16 Ampl. etiam, ſi à † Statuto generaliter, & ſimpliciter ſit prohibitum opponere exceptionem aliquam, etiam perſonalem, *Aſin. in prax. §. 31. cap. 23. Tertio, num. 2.* eam afferens rationem, quia non cenſetur excluſa exceptio concernens ſalutem animæ.

17 Ampl. vt Iudex laycus debeat illam admittere, *Spec. de except. §. 2. num. 10.*

18 Limit. ſi excommunicatio † deducatur coram Iudice ſeculari per modum accuſationis, ſecus ſi per modum exceptionis, *Franc. in cap. Pia, §. ſi quis igitur, de except. in ſext. num. 3.*

19 Lim. vbi à ſententia excommunicationis fuit appellatum, vt ex *Bal. voluit Iaſ. in l. 1. C. de iur. & fact. ignor. num. 29.*

20 Notandum tamen eſt, vt ad effectũ repellendi actorem, quem reus prætendit eſſe excommunicatũ debere in exceptione exprimere an ſit excommunicatus maiori, vel minori excommunicatione, *Spec. de except. §. 4. numer. 21.* dubitando an præterea ſit opus cauſam exprimere.

---

§. II.

SVMMARIVM.

Ceſſionarius excommunicati repellitur petendo executionem ſententiæ latæ pro cedente 1. 2. 4. 8. *& quare* 4. 5. 6. 7. *Contrarium ſcilicèt, quod non repellatur* 19. 22. *& quare* 6. 10. 12. *& ſeq.* 23. 25. 26. *Concorda* 24. *Ampl. ſecundam opin.* 21. 22. *& ſeq* 27 28. 29. 30. 31. *Limit.* 32 33. 34. 35. 36. 37. 39 40. 41. 43. 44. *Subl.* 38. 42. 43. 44

Cap. Nemo poteſt, de reg. iur. ampliatur 2.

Ceſſionario inſunt fixa vitia cedentis 4.

Succeſſor non eſt melioris conditionis ſuo auctore 5.

Donare qui non poteſt, non poteſt etiam dare 6.

Res tranſit in alium cum ſua cauſa 7.

Princeps tributum exigere nõ poteſt ceſſante cauſa, quare illud fuit impoſitum 11.

Perſonalia iura non egrediuntur perſonam 13. *Ampl.* 16. 17.

L. emptorem, C. locat. Ampliatur & Limitatur 14. 15.

Emptor cum pacto de retrouendendo, an cogi poſſit ad retrouenden. ſi alteri rem emptam vendidit 18.

Excommunicatus ſi vendat caſtrum cui ſit annexum ius patron. emptor poteſt præſentare 20.

Ceſſionarius banniti poteſt agere ex vnione ſibi facta 21.

Digitized by Google

SI contingat, ceſſionarium excom-
municati agere ad executionem
eorum, quæ fuere iudicata ad fauorem
cedentis, an repellatur ille exceptione,
quod illius auctor ſit excommunicatus,
1 affirmatiua † aduerſus ea, quæ dixi *hoc
cap.num.*55. videtur probari, ex ijs quæ
retuli cap. proximo, & præcedenti in
§.6. præterea cum nemo plus iuris in
aliũ transferre poſſit, quam ipſe habeat,
nam nemo dat, quæ non habet, *l.obſer-
uarer ff.de offic.proconſ.l.Pomponius, §.cũ*
2 *quis,ff.de acq poſſeſ. cap.nemo † poteſt, de
reg. iur.* præſertim in actionibus reali-
bus, vel in rem reſcriptis, *Menoc. con-
ſil.*444. *Cum interrogatus, num.*48. *Put.*
3 *deciſ.*172.*par.*2. *nu.*4. ſicuti cedens † re-
pelleretur à limine iudicij, ſi inſtaret
pro executione ſententiæ ad illius fauo-
rem prolatæ, pariter repellẽdus eſt ceſ-
ſionarius, qui vt dicebam cap. antece-
dent, §.6.eſt idem cum cedente, eidẽq.
4 ſunt infixa † omnia illius vitia, & virtu-
tes, *cap.cum non ſit ab homine, in fin. de
decim.cap.ſi quis laicus* 16 *q.*1.

5 Inſuper cum ſucceſſor † non poſſit
eſſe melioris conditionis, quam ſit illius
auctor, *cap.is qui in ius alterius, de regul.
iur.* arguendo à deſtructione antecedẽ-
tis, ad deſtructionem conſequentis,
Eucrard.in ſuis locis legal. cap à Deſtru-
6 *ctione anecedentis*, ſi cedens † excom-
municatus non erat audiendus, agendo
ad executionem ſententiæ, pariter vi-
detur deneganda audientia illius ceſſio-
nario, alias eſſet ille melioris conditio-
nis cedenti, & contra expreſſam regu-
lam iuris Canonici, quo diſponitur pro
7 non dato † haberi ab illo, qui non po-
teſt donare, *cap. nuper, de donat. inter
vir. & vxor. cap.quod autem conſulis, in
fin.de iure patron.*

8 Poſtremò cum omnis res, † omniſq.
actio de vno in alium cũ ſua cauſa, ſiue
illa bona ſit, ſiue mala, tranſeat, *l. tradi-
tio, §.quoties, ff.de acquir.rerum domin.l.
l.*2.2.*ff.de Stat.liber.l.ex litteris, ff. de
pignor. Crau.conſ.*217.*fuit in. num.*5.*&
ſeq. Menoc.conſ.*444.*num.*22.*Afflict. de-
ciſ.*95. *Angelus, num.* 1. *& ſeq.* vtique
9 non eſt † audiendus ceſſionarius, ſi non
audiretur cedens, à quo ceſſionarius
recipit adminiculum, ſeu ius agendi,
vt refert voluiſſe, *Iac. Bus. Bal.in l. qui
ſtipendia* 8. *ff. de procur.num.*2. *verſ.pri-
mo, & idem refert Sal.ibid.num.*5.*circa
med.* ſed illum reprobat, & reſpondet
illius argum.

10 Contrarium ſcilicèt, † quod ceſſio-
nario non obſtet exceptio excommu-
nidationis, quæ obſtabat cedenti, pro-
batur primo, quia cedens fuit excom-
municatus in ſubſidium, quoad reſcipi-
ſcat, & non continuet in contumacia
non parendi mandatis ſuperioris Ma-
giſtratus, vel Eccleſiæ, vel in pœnam
delicti, *vt dixi de execut. rei Iudic. cap.*
11 14.*num.*103 121.125. Cum in † ceſſiona-
rio non cadat aliqua contumacia nec
delictum, & conſequenter ceſſet excõ-
municationis cauſa, ceſſare etiam debet
omnis effectus, qui prodit à cauſa im-
mediate producente effectum, *Rota
diuerſ.deciſ.*139. *Concluſum, par.*1.*nu.*10.
*Ripa in l.ex facto, ff.de vulgar.numer.*17.
*Turrian.de Iuſt. & iur.tom.*2.*diſput.*46.
*dub.*5. *col.*2. *verſ ſed contrarium*, con-
12 cludens Principem † non poſſe exigere
tributum impoſitum ex cauſa, ſi illa
ceſſet, & reſpondet obiectis.

Secundo cum exceptio excommu-
13 nicationis, † & excommunicatio ipſa,
afficiat, ſeu verius inficiat perſonam
excommunicati, non autem bona, &
iura illius, *l.*1.*§ ſi hæres, verſ.neque enim,
ff.ad Trebel.Franc.Vegius conſ.*56. *quæ-
ritur, num.* 24.*circa princip.* & perſona-
14 lia vitia † nõ egrediãtur perſonã vitioſi,
*l.idem Iulianus, §.ſi quis alicui, ff. de
legat.*1.*l.fin.§.*1.*ff. de cont. empt. l. cum
hæreditas ex.ff.ad Trebel. vbi Alex.in
Sum. & in.*1. *not.* ſed cum illo extinguã-
tur, *§. ſed quod Principi, Inſt.de iur.nat.
gent.& ciuil.in fine.* Ideò dicimus, quod
15 ſingularis ſucceſſor non eſt † obligatus
ſtare colono, vel conductori, quia agi-
tur de obligatione perſonali, *l.emptorẽ,
C.locat.* niſi locator in geneee, vel in ſpe-
16 tie obligauit bona ſua, † vel rem loca-
tam, *Bart.in l.*1.*§.quod ante, ff. de ſuper-
fic. Rol.à Val.conſ.*6. *Quoniam, lib.*1.*n.*2.
Rota coram Pamphilio Patruo, Inno. 10.
Sum.Pont. in Romana domus 7. *Nouem-
bris*

Digitized by Google

bris 1597. *Mantic.deciſ.30.num.5.Crot. in repet.l filius fam.§.1.ff.de legat.1.n.96 & ibi Ferdin.Loageſ.num.168.& ſeq.Couar.Var.Reſol.lib.2.cap.15.numer.2.verſ. vltimo,Franc.Bec.conſ.80.Cum And.n.3. & ſeq.*& quod perſonalis exceptio con-
17 ceſſa † principali non tranſit ad fideiuſſorem, *l.exceptiones,ff de except.Marſil.de fideiuſ.nu.284. verſ. 37.Valentin. Franc.tract de fideiuſ.cap.3.nu.99.Surd. conſ.327.num* 22. nec pactum perſonale
18 alium † obligat, quam paciſcentem, *l.ſi tibi decem, §.ſi quis paciſcatur, ff. de pact.l.final.§.fin.ff.de contr.empt.*propterea controuerſa eſt ſatis quæſtio, ſi emptor cum pacto de retrouendendo al-
19 teri † vendat rem emptam, conueniri poſſit ad retrouendendum, *Fachineus illuſt.Controuerſ.lib.2.c.15.*& negatiuam firmat *Crauet.per iſtam rationem, quod agatur de pacto perſonali, conſ. 12. nobilis, nu.6. & ſeq.Gail obſer.16.Quidam, lib.2.nu3.& ita iudicatum refert Franc. Stephan.deciſ.23. vendiderat, num.9 in fin.* ideò tuto dicendum videtur, quod
20 ceſſionarius † excommunicati poſſit agere ad iura ſibi ceſſa ab excommunicato, vt volunt *Bart.Brixienſ quæſt.16. Quidam cum eſſet*, comprobaus exemplo excommunicati, qui ſi vendat ca-
21 ſtrum, † cui ſit annexum ius patronatus, quod emptor poſſit præſentare, *& d. quæſt eſt ſub Titulo De qualitate ordinand. inter Veneriales*, addendo idē
22 dicendum de ceſſionario † Bāniti Brixienſ. refert, & ſequitur Gloſ. *in cap. 1. verb. ſemeſtre, de iur patron. in ſext. & poſt Gloſ.Spec.de procurat.§.fin.ſequitur, num.5.Io.And.in cap.1.num.10.ſequendo d gloſ.* concludens ceſſionarium ex-
23 communicati † agere poſſe ſuo nomine, ſiue ceſſio ſit illi facta titulo oneroſo, ſiue lucratiuo, vel ex cauſa neceſſaria, vel voluntaria *Io.Imol.ſequendo d. Gloſ.& Io.And.in l.ſi eum dotem, §.ſi patri, ff.ſol.mat.numer.11.Imol.ſequendo d. Gloſ.& Io.And. in l.ſi cum dotem, §.ſi Patri, ff.ſol.mat.num.11. verſ ſimilis eſt quæſtio, & Bald ibid num.4.ſubdens n.5.*
24 rationem, quia † immediata cauſa, qua ceſſionarius nititur, eſt ſine vitio, *Ioan. Imol.in l.doli mali.ff.de nouat. numer.5. in princ.ſequendo d.Gloſ.& Spec.* addit,
25 quæ obſtant dictis Gloſ. & † diſtinctione conciliat, *Bald.in l.qui ſtipendia 8. ff.de procur.num.2. in fin.& Caſt.num.4. & Sal.num.5.teſtatur opin.Dyn.eſſe communem Bart.in l.apud Celſum,§.ſi cum legitima, ff de doli mal. except. numer.3.* vbi ante finem eam refert rationem,
26 quia excōmunicationis exceptio † non reſpicit actionem, *Fel.ſequendo d gloſ. cap.1.in cap.intelleximus de Iudic. nu.14. Franc ſequendo Gloſ.in c.vnic.§.Verum, de iur.pat.in ſext.num.6.verſ.ſi vero vi-*
27 *tium*, eam † afferens rationem, quia excommunicatio perſonam excommunicati, non autem actionem, vel illius deciſionem tangit, *Socin conſ.164.viſis inſtrumento,lib 2.num.14.circa med.Zabarel.in Clem.1. de except.num.4. in fin.*
28 *verſ. ex his ampliando*, † etiam vbi excommunicatus delegaret debitorem ſuum, *Laurent.Tennin.in prax.Caut.17. Ceſſio, num.34.*

29 Ampl. prætertim, † vbi ceſſionarius habet titulum oneroſum, vel quaſi, *Dyn in cap.15.qui in ius,de reg.iur.num.15.in fin.Io.And.in cap. 1.de iur.patr.in ſext. nu.10.verſ.ſecus,ſi ex non lucratiuo, Bal. in l.qui ſtipendia 8. C.de procur.num.2. circa med.* etiam ſi agat ex proprio contractu, *vt idem ſubdit,verſ.ſed ſi agitur, & ſequendo Dyn.& teſtatur de communi, & Sal.num.5 in princ. Io.Imol.in l. doli, ff.de nouat. num.5. circa princ. ſequendo Dyn. & relata Gloſ.in cap.1.de iur.pat.in ſext.* diſeotiente.

30 Ampl. ſiue ceſſio ſit † facta ex cauſa oneroſa, ſiue lucratiuo, vel neceſſaria, vel voluntaria, *Io.And.in cap. 1. de iure pat.in ſext.num.10.quem ſequitur Franc. ibid.num.6.circa fin.*

31 Contrarium ſcilicet, quod ſit facienda differentia in ceſſione lucratiua tenent, qui referuntur infra *num.36. Concorda per Io.Imol.in l.doli,ff.de nouat.n.5 circa fin.*

32 Ampl. etiam, ſi ceſſio † fuerit facta ab excommunicato perſeuerante illo in excommunicatione, *Io And.in cap. vnic.de iur.pat.in ſext.num.10.verſ.Dicebat Archid.* eam aſſerens rationem, quia excommunicatus poteſt facere

omnem

Digitized by Google

omnem actum, qui ſit illi præiudicialis.

33 Ampl. etiam, vbi ceſſionarius † ageret ad rem ſibi ab excommunicato ceſſam, quæ eſſet tranſitoria de vna perſona in aliam, quia mutata perſona, mutatur ſtatus rei, *Roman.conſ.87. Circa iddequo, nu.3.* cuius dicta trahit ad caſum noſtrum, & ad ceſſionem factam, a bannito, *Brun.à Sole, quæſt.10. Quà decimo, num.16.*

34 Ampl. præſertim in ceſſionario ceſſionarij, *Fel.cap.intelleximus, de Iudic. num.14.*

35 Lim vbi ceſſionarius † fuit particeps cauſæ, quare cedens fuit excommunicatus, *argum. eorum, quæ tradit Socin. conſ.162.viſis inſtrumento, lib 2.num.14. circa fin.verſ Ex quibus*, dum voluit doli exceptionem obſtare ceſſionario, qui fuit particeps doli, *& nu. 15.* latè comprobat *Vrſil.ad Afflict. deciſ.74.num. 1. & num 5.circa med.*

36 Limit.vbi ceſſionarius † ageret ex iure ceſſo, cuius cauſa cedens fuiſſet excommunicatus, *Franc.in cap.vnic.§.verum, de iur.pat.in ſext.num.7.verſ.3.*

37 Limit.vbi ex Statuto † eſſet cedenti interdicta actio ad ius ceſſum, *Franc.in cap.vnic.§.verum, de iur.pat.in ſext.n.7. verſ. Quarto, Vrſil.ad Afflict. deciſ. 74. fuit excitatum, num.2. & ſeq.*

38 Lim.vbi ceſſionarius † ageret ad ius, vel rem reddituram ad cedentem, *Arg. l.apud Iul.§ ſed ſi mulier, & §.apud Iul. ff.de doli except Franc.in cap.vnic. §.Verum, de iur pat.in ſext.num.7. in fine, verſ Quinto, & idem prius dixerat Io. And.ibid.num. 10.poſt med. verſ.Bart. & Spec.*

39 Limit. vbi ceſſionarius † habet titulũ lucratiuum, *vel quaſi, Dyn. in cap. 15. qui in ius, ff de regul.iur.num.15. in fine, Bal.in l qui ſtipendia, C.de procur.num.2. in fin ſequendo Dyn. & teſtando de communi, ſicuti, & Sal. ibid.num.5. Io.Imol. In l.doli, ff.de nouat. num.5. verſ.ſed certè, Caſſan. teſtans de communi, conſ. 44. adiudicatio, num. 24. Soc. conſ. 164. viſo inſtrumento, lib.2. num. 15.* quia facilè præſumitur fraus in tali ceſſione, *l.1.§.ſi quis in fraudem, & §. ſi quis mutuum, ff.ſi quid in fraud.pat.*

40 Contrarium tenet, *Io.And.in cap. 1.de iur.pat.in ſext.num.10.quem ſequitur Io. Imol.in l.ſi tertius, §.ſi quis plus, ff. de aqua plu: arcend.num.4.* addendo hoc eſſe verius.

41 Concorda, † vt dixi ſupra in ſecunda ampl. *verſ.concorda, num.29.*

42 Limit. vbi ceſſionarius † agit actione directa competenti ipſi cedenti, ſeu nomine cedentis, *Iac.de Aren in l.doli, ff.de nouat.vbi Io.Imol.num.5. in princ.Bald. l. qui ſtipendia, C.de procur.num.2. in princ. & verſ.1.* † ſublimitando, ſi agat ex cauſa oneroſa, vel proprio contractu, ſecus ſi agat ex cauſa lucratiua, *& Sal.num.7.* negat poſſe intentari nomine ceſſionarij, *& verſ. ſuppoſito*, declarat quomodo cognoſcatur intenta directa, vel vtilis, *& Caſt.num.4.Franc. cap.1.§. verum, de iur.pat.in ſext.num.7. verſ.2. & ibid.Io.And. num.10.circa fin. & Vrſil.ad Afflict.deciſ.174.num.5.*

43

44 Limit.vbi exceptio † excommunicationis poteſt opponi, circa iura ceſſa, *Bart.in l.apud Celſum, § ſi cum legitima, ff.de doli mali, & metus except.numer.3. verſ. breuiter.*

45 Limit. vbi excommunicationis † exceptio eſt excluſiua obligationis ex diſpoſitione Statuti, ſiue ceſſio ſit ex cauſa lucratiua, ſiue oneroſa, *Bal. l. qui ſtipendia 8.C.de procur.num.2.verſ.vel dic.*

46 Limit. vbi ex Statuto † quis eſt inhabilis ad agendum per ſe, vel alium, niſi ceſſio fuerit facta neceſſitate cogente, *Bal.in l.qui ſtipendia 8.C.de procur.nu.2. in fin.vbi Sal.num.6.* exemplum refert, ſi Statuto caueatur, quod bannito, vel malpago ius nõ reddatur, & ſublimitat, vt dicam, relatà *Brun.à Sole, quæſt.10. Quarto decimo, num.15.*

47 Sublim. ſi ceſſio ſit facta † ex cauſa oneroſa, nam non obſtante Statuto audietur ceſſionarius, *Sal.in l.ſi ſtipendia, C.de procur. nu.6.* addendo aliud dicendum, ſi ex cauſa lucratiua, vel ſimulata, vel fraus intercedat, ſubdens, an illa præſumatur.

48 Limit. vbi ceſſio eſt † infecta aliquo vitio, in actione acquirenda cedenti, *Vrſil. ad Afflict.deciſ.74.numer.1.circa med.* exemplum referen, ſi dolo fuit acquiſi-

quiſita actio, etiam ex cauſa oneroſa

49 Limit. vbi ex pacto, vel Statuto non poſſet creditor inſtare pro excommunicatione cedentis, *Franç. cap. vnic. §. verum, de iur. pat. in ſext. verſ. Quarto, Vrſil. ad Afflict. deciſ. 74. fuit excitatum, num. 2. & ſeq.* eam afferens rationem, quia exceptio etiam perſonalis, quæ obſtat cedenti, obſtat etiam ceſſionario, qui vt ego addo, potentia, ſiue fictione iuris, eſt eadem perſona cum cedente.

§. III.

SVMMARIVM.

Cenſurarum vſu parce vtendum, & quare 1.

Excommunicatus an poſſit excipere de compenſatione ad retardandam executionem ſententiæ, argumentoſa eſt quæſtio 2. affirmatiuam 3. & quare 4. 6. 7. 9. 10. 12. 13. circa fin. 14. 16. Contrarium 27. & quare 28. Amp. 29 30. 31. 32. 33. 34. 36. 37. Limit. in fideiuſſore excommunicato 38. & hanc limitationem. Ampl. 39. ſed contrarium vide 40. Concorda ibid. 48. Limit. 41. 42. 43. 44. 45.

Compenſare eſt idem, quod excipere 4. eſt idem quod ſoluere 8. 10.

Io. Andr. notatus ab Abb. defenditur 8. in fin.

Obligatio naturalis non parit actionem 9. circa fin.

de Compenſatione excipiens dicitur agere 11.

L. amplius non peti, ff. rem rat. haber. declaratur 13.

Decius laudatur 14.

Brixienſis male citatur ab Abb. & aliis 15.

Excommunicatus eſt deterioris conditionis bannito 17.

Excommunicatus in vno loco, vbique eſt excommunicatus 18. Ampl. 19. 20. 21. Mortuus non ſepelitur in loco ſacro 21.

Bannitus extra territorium bannientis capax eſt omnium dignitatum 22. Limit. ib. ſepellitur in Eccleſia 23. ampl. ibid. Limit. 24.

Soluere qui iurauit non prohibetur excipere de compenſatione 25.

FRequenti, & fortaſſe nimis apud Iudices noſtri temporis, exiſtente ſubſidiarij remedij Cenſurarum vſu,
1 † qui ne propterea vileſceret, vel illius copia contemneretur, *Concil. Trident. ſeſ. 25. de reformat.* ſtatuit, ſobrie, & magna cum circumſpectione eſſe exercendum gladium ſpirituale. Hinc nata difficultas apud antiquos, & modernos Doctores vtriuſque iuris, an excō-
2 municatus † ſeruatis ſeruandis, ſi fuerit condemnatus ad ſoluendum, vel aliud præſtandum; poſſit ad remorandum executionem ſententiæ in illum prolatæ, excipere compenſandum eſſe, quod ſibi viciſſim eſt ſoluendum, vel præſtādum in eodem genere, ſeu ſpetie, & vt dicebat *Fel. in cap. cum inter de except. num. 24.* diſputabilis eſt quæſtio, & vt ego aduerto ex eodem *Fel. ibid. & n. 25. Io. And. num. 10. Alex. de Neuo num. 5 1. & ſeq. Butrio num. 20. Hoſt. num. 17. Dec. num. 57. verſ. in gloſ fin. num. 58. & ſeq. plurib. Bart. Brixienſ. quæſt. 27. de compenſat. eſt argumentoſiſſima.*
3 Affirmatiuam namque † quod excōmunicatus poſſit excipere de compēſatione, amplexi ſunt, *Io. & Tan. & Vin.* vt referunt *Brixienſ. in ſuis Venerial. de compenſat. quæſt. 27. verſ. ſolutio, Butr. in cap. cum inter, de except. nu. 20. verſ. Hanc opin.* qui relatis, & reprobatis, quæ pro negatiua afferuntur, reſidet in eadem opinione affirmatiua, *alios refert Tindarus in ſuo tract. de Compenſat. art. 7. n. 25. ſed male refert Brixienſ. eſſe iſtius opinionis, vt dicam infra, Ancar. d. cap. cum inter, num. 12. & relati à Fel. ibid. num. 25. & à Dec. num. 63. verſ. Contrarium,* concludens hanc opin. eſſe æquam, & de iure veriorem, *Alberic. de ſtatut. lib. 4. quæſt. 92. an fideiuſſor, nu. 8. & ſeq. verſ. in contrarium.*
4 Mouetur autem, † *Butr. d. cap. cum inter, de except. num. 20. verſ. puto quod,* ad ita ſentiendum, non obſtantibus diſſentientibus, quia compenſare eſt excipere, quare cum excommunicato liceat quamcumque legitimā exceptionem opponerere, non eſt illi neganda compenſatio; præterea ſi ſpectandum

eſt,

eſt, quod principaliter agitur, *l. 1. ff. de aut. tut. cum excipiens de compenſat:* principaliter. tendat ad repellendum actorem, licèt per conſequentiam ſuum creditum conſequatur, non eſt conſiderandum, quod neceſſario ſequitur à principali, ſed principale ipſum, vt ego
5 addo; quia non curantur, † quæ veniſſt in conſequentiam tamquam incluſa in principali diſpoſitione, *l. qui teſtamento 20. de teſtam. l. 1. ff. de autor. tut.* Cancer *var. reſol. tom. 2. cap. 17. de ſentent. exec. num. 446. Gomeſ. ad regul. de iure quæſit. non tollend. quæſt. 3. nu. 2. & ſeq.* ac etiam,
6 quia † qui de compenſatione excipit formaliter non petit, quæ ſibi ſunt debita, ſed ſe defendit, & defenſio, vt ego addo, nemini denegatur, *l. vt vim, ff. de iuſt. & iur.* alias rationes refert *Albertic. de Statut. lib 4. quæſt. 92,* an fideiuſſor, *nu. 3. & ſeq verſ. in contrarium.* Ioannes autem *And. in d. cap. cum inter. de except. num. 10.* refert teuentes hanc
7 opinionem moueri, † quia in compenſatione venit, quod non venit in petitione, vt puta ſi quid obligatione naturali ſit debitum, *l. etiam, ff. de compenſ.* ac et iam, quia excommunicatus debet ſoluere, & compenſando dicitur ſoluere, *l. ſi debitor, ff. qui potior. in pign. habeant,* & Iudici ſufficere debet, qualitercumque ſit ſatisfactum ei, qui inſtat exequi ſententiam, non tamen exprimit, an probet negatiuam, vel affirma-
8 tiuam, † iuxta morem ſuum in cæteris, vt notatur *ab Abb. ibid. num 24. verſ. Io. Andr.* verum decipitur Abbas, quia Io. And. explicitè tenet negatiuam, Ioan. And ibidem ſequitur.

Hoſtienſ. *in cap. cum inter, de exception nu. 17* licèt ipſe firmet negatiuam,
9 refert tamen affirmatiuam † probari poſſe, quia compenſatur, quod non poteſt peti, exemplum referens, ſi quid ſit debitum obligatione naturali, quæ cum ego addo non pariat actionem, *l. iuris gentium, §. igitur nuda ff. de pact. Dec. l. donari, ff. de reg. iur. num. 2.* admittit tamen compenſationem.

Item quia excommunicatus poteſt, & debet ſoluere, quæ debet, ſed com-
10 penſando † dicitur ſoluere, *l. ſi debitor, ff. qui potior. in pign. habeant,* ac etiam, quia excommunicatus non poteſt excipere, ſed oppoſita compenſatione dicitur quis excipere, nec obſtare, quod exci-
11 piens † de compenſatione dicatur agere, quia & excipiens dicitur actor in ſua exceptione, *l. in exceptionibus, ff. de except.* & Iudici ſat eſt, taliter qualiter ſit ſatisfactum actori.

Tindarus in ſuo *Tract. de Compenſat. art. 7.* omnem debitorem, *num 25* vult
12 hanc † affirmatiuam probari, quia cū excommunicatus principaliter deducat compenſationem in viam exceptionis, & vt ego addo, non per modum actionis aliquid ab actore petendo, ſpectandum eſt, quod principaliter fit, nō autem quæ conſequuntur; propterea cum finalis intentio excommunicati, ſit actorem repellere, conſideranda eſt finalis intentio, dum de compenſatione excipit, licèt illa ex neceſſaria conſequentia idem operetur, quod fieret, ſi peteretur debitum compenſandum, addendo non obſtare, *l. amplius non*
13 † *peti, ff. rem ratam habere,* quia ibi compenſatio non admittitur, quia excipiens de compenſatione erat obligatus non petere in via actionis, non autem exceptionis, ſeu defenſionis, vt ego addo ex dictis, *Nicol. de Matarel.* vt ſubdit idem Tindarus, dum addit affirmātem opinionem ratione defenſionis eſſe de æquitate ſeruandam, quia excommunicatus non ſoluit, quia viciſſim à ſuo aduerſario non ſoluitur, & impeditur illius facto ſatisfacere promiſsis.

14 Philippus Decius † I.C. Mediolanenſis, qui teſte *Io. Igneo in Tract. An Rex Franciæ recognoſcat Imperatorem, n. 38. verſ argumentum,* fuit excellentiſsimus *Doctor,* ſummus Canonum, & legum vertex, & de illo recitanda verba, quæ de Papiniano dixit Iuſtinianus *in l. cum acutiſſimi, C. de fideicom. in cap. cum inter, de except. num 57. & ſeq. plurib.* relatis, quæ Butr. & alij conſiderarunt pro affirmatiua, & negatiua, illiſq. confutatis, expreſsè non declarat, an affirmatiuam, vel negatiuam ſequatur, niſi dicāmus illum inclinare in affirmatiuā relatā poſt negatiuā, quā æquam eſſe aſſerit

ſerit ibidem, *Abb. relatis, num. 63. verſ. Contrarium pluribus*; idem ſentientibus,
15 & præcipuè Brixienſ. † qui vt dixi, tenet negatiuam expreſsè, non refero argumenta Decij, ne de carta in papirum transferam aliorum dicta, quæ commodè haberi poſſunt. Miror tamen illum & alios malè citaſſe Brixienſem pro affirmatiua.

Sebaſtianus Medic. in Repertorio ſuorum operum, promittendo latè examinaſſe hanc difficultatem, breuiter tamen *in Tract. de Compenſ. quæſt. 3. par. 1. nu. 7. & ſeq. ſequendo Tindar. in eodem*
16 *tract.* † firmat † excommunicatum poſſe excipere, motus eiſdem rationibus, quibus idem dixerat licere bannito ea-
17 dem vti exceptione. Verùm cum † excommunicatus ſit deterioris conditionis bannito, qui exceptis ijs, quę ſibi cõpeteret in dominio, ſeu territorio à quo exulat, eſt capax omnium dignitatum, ſucceſſionum, & omnium iurium in territorio, à quo non exulat, & excõ-
18 municatus, † vbique à ſocietate fidelium arcetur, & vitandus in toto terrarum Orbe, *cap. 2. cum duob ſeq. & cap. de beat. 11. quæſt. 3. cap. 1. de tregua, & pace, vbi Abb. num. 2.* notat excommuni-
19 cationem † non claudi territorio excõmunicantis, quia vbique ſequitur perſonam excommunicati, ſicuti lepra leproſum, & vmbra corpus, *cap. ad reprimendum, de offic. Ordin. vbi Abb. in 2. not. cum alijs cumulatis à Viuio, deciſ. 99. excommunicatus, num.* 10. & non ſolùm
20 eſt vitandus † ab eiuſdem conditionis hominibus, ſed etiam à ſuperioribus illius, & ab eo à quo fuit excommunicatus, *cap. eum deſideres, de ſent. excom. vbi Abb. num. 2. Ancar. num. 6. Socin. num. 3. & 4.* ac etiam ab exemptis à iuriſdictione excommunicantis, *cap. Nulli, de ſent. excom. Viuius d. deciſ. 99. numer. 8. verſ. Tertio*; & poſtremo licèt Iudæus Iudæco, nec Caterina Cetego, attamen excommunicatus vitandus eſt ab excommunicato Iudæo, *Hoſt. Io. And. & Butr. in cap. illud, de Cleric. excommunic. miniſt. Abb. in cap. nulli, de ſent. excom. num. 3.* vbi teſtatur de communi, tan-
21 tæque eſt potentiæ † vis, & virtus excommunicationis, vt etiam duret, & vigeat poſt mortem excommunicati, & inter cæteros effectus, qui ex illa ſequũtur eſt, quod excommunicatus non eſt tradendus eccleſiaſticæ ſepulturæ, *cap. ſacris, de ſepultur. Clem. 1. eod. tit. cap. conſuluiſti, de conſecrat. Eccleſ. vel Altar. c. à nobis, de ſent. excom. Gloſ. in cap. is cui verb. cæmiterio, eod. tit. Gloſ. d. cap. ſacris verb. Cæmiterio.*

22 Bannitus autem † extra territorium bannientis, quamuis bannum ſeu exilium perſonam exulis afficiat, *Alberic. de Statut. par. 4. quæſt. 92. An fideiuſſor. num. 12.* capax eſt omnium dignitatum, niſi ratione delicti fuerit incapax, ſecus dicitur de excommunicato, *Viuius deciſ. 99. excommunicatus, numer. 2.* & ſi moriatur in territorio bannientis na-
23 turaliter, ſepelitur in † Eccleſia, nec etiam illius cadaueri aliqua infertur iniuria, niſi atrocitas delicti, qua fuit bannitus, aliud ſuadeat, *Clar. §. fin. quæſt. 51. poteſt, num. 15.* qui vlterius addit, etiam ſi mortuus ſit in carceribus bannientis, & fuerit delictum confeſ-
24 ſus, & ſententia capitalis in illum prolata; niſi tamen vt † ego addo mortem ſibi conſciuerit, quo caſu non ſepellitur in Eccleſia, vel Cæmiterio, ſucce-
25 dit agnatis, † & cognatis ab inteſtato, nec perdit iura patrimonij, & tutelæ legitimæ, *Bal. in cap. intelleximus, de Iudic. num. 12. & 13.*

Plura conſiderari poſſent pro concordia harum diſſidentium opinionum,
26 videlicet differentia † exceptionum, vt aduertit *Alberic. de Statut. lib. 4. q. 92. num. 6. & 14.* vt aliæ habeant ſolùm naturam excluſionis, aliæ quæ habent naturam actionis impugnationis, aliæ quæ ipſo iure actorem repellunt, ſed non reſpuunt æquitatem, aliæ, quæ perſona admiſſa, petitionis iniquitatem repellunt. Item conſiderando, an quis ſit factus debitor poſt excommunicationẽ, vel ante.

Amplectendo tamen negatiuam,
27 † quod non liceat excommunicato excipere ad compenſatione ad retardandam executionem ſententiæ in illum prolatæ, quam tenent *Gloſ. penul. in*

cap. cum inter., de except. Abb. Bal. n.5.
in prima. vbi relatis alijs idem ſentienti-
bus, concludit hanc opinionem eſſe
veriorem, licèt in fine ſubdat de æqui-
tate aliud obſeruandum, eamdem ne-
gatiuam ibidem tenent, *Ancar. & alij*
ab illo relati, num. 12. in fin. & à Butr.
num. 10. verſ. Hanc opin. Imol. numer. 8.
verſ. ſed forte, & Zabarel. num. 8. in fin.
& relatis alijs conſentientibus, repro-
batoq; Abbate cum ſua æquitate, *Alex.*
de Neuo, ſequitur Gloſ. in eod. cap. Cum
inter, de except. numer. 52. & trib. ſeq.
idem ſentit Brixienſ. quē miror ab Hoſt.
& reliquis Canoniſtis, excepto Archid.
Cauſa 4. quæſt. 1. in cap. 1. num. 4. allegari
pro contraria opin. quæſt. 27. in fin. de
compenſat. Cyn. aſſerens, Iac. de Aren.
idem ſentire in l. quoniam, C. ad l. Iul.
de adulter. in fin. Bart. in l. amplius non
peti 15 ff rem ratam habere, num. 9 Tin-
dar. tract. de compenſ. art. 7. num 24. te-
ſtans de magis communi.
28 Rationes plures iſtius † negantis opi-
nionis referuntur, & præcipuè, quia
excommunicatus excipiendo dicitur
quodammodo petere, quod ſibi aſſerit
deberi, & per indirectum agere, quod
ſibi eſt negatum, vt dicam §. ſequenti,
ac etiam quia aliquid prohibito, cenſe-
tur prohibitum omne id, per quod per-
29 uenitur ad prohibitum, † & non poteſt
petere executionem ſententiæ, vt fir-
mat *Bal. cap. cum inter, de except. num. 9.*
& hæ rationes cum alijs referuntur ab Al-
beric. de Statut. lib. 4. quæſt. 92. an fideiuſ-
ſor, num. 1. & ſeq.
30 Ampliatur hæc negans opinio, † quod
ſi actor, qui inſtat exequi ſententiam,
non excipiat excommunicatum non
audiendum in oppoſita compenſatio-
nis exceptione, Iudex ex officio debeat
illum repellere, *Gloſ. in cap. cum inter.*
verbo Reconuentione, de except. quam
probant Hoſt. ibid. num. 17. verſ. ſed con-
tra, Alex. de Neuo, numer. 51. Tindar.
tract. de compenſ. art. 7. num. 24.
31 Contrarium, † quod ſit neceſſaria
replicatio firmat *Bal. in cap. Intelleximus,*
mus, de Iudic. num. 5.
Ampl. quod excommunicatus ſit à
32 Iudice † repellendus ex officio, ſi exci-
piat de compenſatione, etiam ſi actor
admitteret compenſationem, *Gloſ. pe-*
nul. verſ. & ſi vellet compenſare, in cap.
cum inter, de except. verum Hoſtienſ.
ibid. num. 17. verſ. Tu dicas, aliud ſen-
tit, & monſtrum eſſe ait, ſi aduerſarius
admittat compenſationem, Iudex de-
beat excipientem repellere, cum Iudici
ſufficere debeat, quouis modo ſit acto-
ri ſatisfactum, vt dixerat *Io. And. ibid.*
num. 10.
33 Ampl. præſertim, vbi excipitur † de
debito non liquido, vel breui non li-
quidando, *Hoſt. in cap. Cum inter, de*
except. nu. 17. in fin. eam afferens ratio-
nem, quia ſi excommunicatus admit-
teretur ad liquidandum diceretur ve-
rè propriè agere, & impugnare ſenten-
tiam in illum prolatam, declarando,
quod creditum dicatur liquidum, idem
tradit ibidem, *Henric. Boic. num. num. 1.*
verſ. Aut aduerſarius, addendo idem
dici ſi negetur debitum.
Ampl. etiam ſi de compenſatione
34 † excipiatur à procuratore excommu-
nicati, *Ancar. in cap. cum inter, de except.*
num. 2. eam afferens rationem, quia ex
perſona mandantis metimur perſonam
procuratoris.
35 Ampl. præſertim, vbi † controuerti-
tur creditum, de quo excipitur com-
penſari, *Abb. in cap. cum inter, de ex-*
cept. num. 24. verſ. demum diſtinguit, ſed
in fin. verſ. puto, tenet contrarium, quia
licet de rigore iuris excommunicatus
non poſſit excipere iuxta magis com-
munem, de æquitate tamen, quæ eſt
ſeruanda, aliud eſt dicendum, cum iſta
exceptio ſit quædam defenſio, quia ſi
excommunicatus non ſoluit, id fit fa-
cto ſui aduerſarij, qui ſi ſolueret, quod
ille debet, viciſſim ſibi fieret ſolutio,
addendo *num. 25.* optimum argumen-
36 tum, quod qui † iurat ſoluere, non
prohibetur excipere de compenſatio-
ne, vt latè dixi capite proximo, & an-
tecedenti §. 11. & tamen iuramentum
eſt adimplendum præcisè, & ſpecificè.
37 Ampl. præſertim coram † arbitro,
Bal. & reliqui in cap. cum inter, de ex-
cept. num. 7.
38 Ampl. etiam coram † layco Iudice,
Bal.

Bal. cap. intelleximus, de Iudic. num. 4.

39 vbi de credito compenſabili † excõmunicati compenſando excipitur ab excommunicati fideiuſſore, *Io. And. in cap. cum inter, de except. numer. 12. Abb. nu. 27.* vbi relatis, quæ videbantur obſtare, probant verius eſſe admitti fideiuſſoris exceptionem, *Io. And.* ſequuntur de verbo ad verbum, *Butr. ibidem, num. 20. in fin. Alex. de Neuo, num. 55. & 56. Henric. Boic. numer. 2. & 3.* latius reſpondendo obiectis, & ampliando, ſiue

40 † fideiuſſerit ante, ſiue poſt excommunicationem, *Alberic. latè examinata difficultate, in Tractat. de Statut. par. 4. quæſt. 92.* ampliando, ſiue fideiuſſor excipiat de credito excommunicati, ſiue de ſuo, *Bal. l. tam mandatori, C. de non num. pecun. num. 15.* tenet fideiuſſorem poſſe excipere de credito eius, pro quo fideiuſſit, illo etiam inuito, vt ſubdit, *ibid. num. 26.*

41 Contrarium firmat, *Dec. in d. cap. cum inter, num. 65.* & reſpondendo argum. quæ *Abb. ibid. num. 27.* affert, concludit probabilem eſſe diſtinctionem, an excommunicatus ſit ſoluendo, & negatur fideiuſſori exceptio, aut non eſt ſoluendo, & excipit.

42 Concordari poteſt *ex Gloſ. penul. in l. 4. C. de compenſat. relata contrarietas.*

43 Limit. vbi reus † poſſidet, & lata eſt ſententia contra alium, nam poteſt ſe opponere executioni ſententiæ, *Bal. c. cum inter, de except. num. 6.*

44 Limit. omni caſu, † quo excommunicatus agendo poteſt eſſe in iudicio, nam cum ideò prohibeatur excipere de compenſatione, quia diceretur excipiendo agere, vt ſæpe dixi, dato caſu, quo liceat illi agere, poterit de cõpenſatione excipere.

45 Qui autem ſint caſus, † quibus excõmunicato liceat agere, dicam §. ſequenti.

46 Limi. vbi ab excommunicato † excipitur de credito liquido, nullam patiente exceptionem, & aduerſarius illius, illud confiteatur, & conſentit fieri compenſationem, *l. fin. C. de compenſat. cap. bona fides, ll. fin. de depoſito, per qua iura ita firmant Hoſt. in cap. cum inter, de except. numer. 17. verſ. Iudicas, Io. And. num. 10. Abb. numer. 24. verſ. Demum diſtinguit, & in fin. verſ. puto, Ancar. num. 12. in fin. Archid. 4. q. 1. cap. 1. in fin.* relato Hoſt. illi conſentit, quia ceſſat ratio *d. cap. cum inter*, Et verbis Hoſt. idem firmat, *Henric. Boich. ibid. num. 1. verſ. aut debitum, Fel. ibid. n. 24. in fin. idem dixit*, dum voluit requiri replicationem actoris, innuendo, ſi nihil replicetur admitti compenſationẽ.

47 Limit. ijs omnibus caſibus, † quibus compenſatio fit ipſo iure, *Io. And. in cap. cum inter de except. num. 10. verſ. dicebat, Goff. ſed Dec. ibid. numer. 63. verſ. Sed etiam huic rationi*, non probat hanc limitationem, & illam declarat; ratio eſt, quia vbi compenſatio fit ipſo iure, ſtatim debitum eſt extinctum, *l. verum, l. ſi ambo, l. poſtquam, l. fin. ff. de compenſ.*

48 Qui autem ſint caſus, † quibus compenſatio fiat ipſo iure, dixi capite antecedenti, §. 15.

49 Limit. in excommunicato † minori excommunicatione, *Henric. Boich. in cap. Cum inter, de except. num. 1. & comprobatur ex dictis hoc cap. 14. n. 46.*

Limit. vbi creditum de quo excipit

50 † excommunicatus, eſt intrinſecè debitum cum eo, de quo lata eſt ſententia exequenda, veluti ſi agatur de ſententia lata ſuper reſtitutione pecuniarum datarum ad cambium, & excipiatur de fructibus indebitè ſolutis, & ſimili alio caſu, *Bal. in cap. cum inter de exception. num. 5. & Fel. num. 24. in fin. & Dec. in cap. ex epiſtolæ, de probat. n. 191. & 192.* Vel lata ſit ſententia contra emptorem ſuper ſolutione pretij, & reus excipiat rem ſibi non fuiſſe traditam, *Bald. cap. cum inter, de except. num. 8 & Abb. nu. 26. Tindar. tract. de compenſ. art. 7. num. 27.* & idem dicerem de quacumque alia exceptione, qua emptor excuſatur à ſolutione pretij, vel venditor à traditione rei venditæ, quæ autem ſint iſtæ exceptiones, dixi in meis Collectaneis ad *l. Iulianus, §. ex vendito, l. exempto, ff. de action. empti.*

51 Limit. vbi de credito † excommunicati excipitur ab illius fideiuſſore, qui

ad ſoluendum conuenitur, *Io. And. in cap. cum inter, de except. numer. 12. Ancar. num. 13. Dec. num. 65. Abb. num. 27. reprobando diſſentientes Capel. Tholoſ. deciſ. 1. num. 1.* vbi alios Canoniſtas, & Ciuiliſtas refert idem ſentientes, ſed contra illos arguit, *Dec. d. cap. cum inter nos*, ſed in fine conciliat illos, ſicuti conciliari poſſunt, *ex Alberic. de Statut. lib. 4. quæſt. 92. num. 12. verſ. ſoluendo, & num. 14. in fin.*

§. IV.

SVMMARIVM.

Excommunicatus non poteſt eſſe in iudicio agendo 1. ampl. 4. 5. 6. 7. 8. 9 10. 19. Limit. 11. 12. 13. 15. 16. 17. Limit. agendo de nullitate ſententiæ 14. Contrarium 15. Concorda ibid. Lim. 18. 21. 22. 23. 24. 25. Sublimta 21.

Abb. declaratur 3.

Excommunicatus an poſſit iurare debitorē ſuum ſuſpectum de fuga 19.

Excommunicatus ſemel an poſſit ex eadem cauſa iterum excommunicari 27.

Excommunicatus in vna, & eadem cauſa, poteſt ab eodem Iudice excommunicari 26. Contrarium 28. & quare 29. 30. 32. 34. Limit. 38.

Excommunicatus pluribus excommunicationibus, pluribus eget abſolutionibus 27.

Infamis ſemel declaratus, non eſt vlterius declarandus infamis 29.

Iudex lata ſententia deſinit eſſe Iudex 30.

Argumentum à contractibus ad iudicia valet 31.

Idem ſtipulans, bis ſufficit, ſi ſemel conſequatur 32.

Abſolutio ab excommunicatione, quando cōcedatur cum reincidentia 33.

Iudicium ſemel extinctum, non poteſt amplius reuiuiſci 35.

Inquiri pro eodem delicto, ſæpius non poteſt vel puniri 36. & quare 37.

Excommunicare non poſſunt layci, etiam ſi fuerint Principes, & quare 39. ampl. 40.

Delinquens in Edictum emanatum ſub pœna excommunicationis non eſt vitandus antequam fuerit declaratus excommunicatus, & quare 41. 42.

ad Agendum donec quid ſuperſit, nihil dicitur factum 43.

Simoniacus dici non poteſt quis ante ſententiam, qua declaretur talis 44.

Periurus dici non poteſt, niſi ſententia Iudicis fuerit talis declaratus, & puniri pœnis periurij 45.

Clauſula ipſo iure, & facto, importat factū conſumatum 46.

Delinquens in legem vel præceptum cum clauſula ipſo facto, ſtatim incurrit pœnas legis, vel præcepti 47. ampl. etiam, ſi ageretur de pœna excommunicationis 48 & quare ibid. Intelige 49.

Clauſula ipſo iure, & facto, appoſita præcepto, vel legi pœnali excommunicationis, an delinquens, vel non obtemperans ſit vitandus tanquam excommunicatus, antequam à Iudice pronuntietur excommunicatus, diſtingue 49 50. 51.

Aſſaſinus accuſatus de aſſaſſinio, an ante ſententiam in illum prolatam ex Conſtitutione Sixti V. cū clauſula ipſo facto & iure, imponentis pœnam capitis, poſſit impune occidi 52.

QVi in antecedenti & proximo §. ſæpè dixi excommunicatum nō audiri, ſi excipiat de compenſatione, quia non licèt illi in iudicio agere tacitè nec expreſſe, nam exceptio compēſationis tacitam continet actionem, *vt dixi eodem §. num. 27.* vbi præterea dixi aliquibus caſibus ceſſare relatū aſſumptum, neceſſario exquirendum erat, quando liceat, & non liceat excommunicato agere.

Et conſtituta negatiua Regula, quæ firmior eſt affirmatiua, *l. hoc genus, ff. de condit. & demonſt. Gloſ. cap. cum dilectus, verb. à ſuſpenſis de cōſuet. Natta conſ. 66. repetitus, numer. 18. Rimin. Iun. conſ. 179. Dubitatur, num. 9. & ſeq. Dec. conſ. 3. num. 4.*

1 Dicendum, excommunicato † non licere in iudicio agere, *cap. intelleximus, de Iudic. Afflict. deciſ. 268. num. 3. Mareſcot. Var. reſolut. lib. 2. cap. 51. maxima, num. 2.*

Ampl.

2 Ampl.quod ſi poteſt † curare, vt ab-
ſoluatur ab excommunicatione, & non
curat abſolui, non audiatur, etiam ſi
ageretur de periculo animæ, *Fel. in*
cap ſignificauerunt, de except. num. 14.
verſ.ad idem, & in cap.cum inter, eod.
3 *tit.n.16.addendo ita intelligendum* † *Abb.*
qui ſimiliter dixerat excommunicatũ
audiendum, vbi agitur de periculo ani-
mæ, & idem dicendum omni caſu ſimi-
li, modo quis non ſit reus neceſſarius,
vt addit *Fel.d.cap.ſignificauerunt nu.*14
in fin.

4 Ampl.etiam, vbi actio † excommu-
nicati eſt peritura, ſi non curat, inte-
rim abſolui, *vt ex Hoſt. voluit Fel. in*
cap.ſignificauerunt, de except. num. 14.
verſ. ad idem.

5 Ampl.præſertim inſtando † exequu-
tioni mandari ſententiam ad illius fauo-
rem prolatam, etiam quod diceretur
tranſiſſe in iudicatum, & latam ante
excommunicationem, quia diceretur
agere, *cap.* 1. *§.ſed & ſi poſt rem iudica-*
tam, de except.in ſext. Bal.in cap. cum
*inter, de except.num.*9.10. *And in cap do-*
lo facit, de reg.iur. in ſext num. 3. *verſ.*
*non petet, Lancel.de attent.par.*3.*cap.*24.
*num.*5.

6 Ampl etiam proponendo † querelã
inofficioſi teſtamenti, *Bald. in cap.cum*
*inter de except.num.*9.*in fin.*

7 Ampl.etiam petendo bonorum † poſ-
ſeſſionem, vel illam agnoſcendo, *Bal.*
cap.cum inter, de except. num. 10. *verſ.*
*In contrarium, Lancel. de attent. par.*3.
*cap.*24. *quæſt* 3.*num.*2. *& ſeq.*

8 Ampl.quod licèt † audiatur ſuper nul-
litate excommunicationis, non tamen
auditur ſuper quauis alia cauſa.

9 Ampl.nec etiam reconueniendo † eũ,
qui curauit illum excommunicari, *cap.*
cum inter, in fin.de except. Hoſt. cap.ſi-
gnificauerunt 11.*de except.numer.*2.*verſ.*
Vnde & excommunicatus, Gloſ. cap de-
cernimus, verb.agendo, verſ.Nec recon-
uenire, de ſent. excom.in ſext. & ratio
eſt, quia vbi nõ conceditur conuentio,
neque conceditur reconuentio, *Dec.*
*cap cum inter, de except.num.*22.*& in*
*cap. ex epiſtola, de prob.num.*193.

10 Ampl.nec etiam petendo † exequu-
tionem rei iudicatæ ad illius fauorem,
quia dicitur agere, *cap.*1.*§. ſed & ſi poſt*
de except.in ſext. Bald.cap.cum inter, de
*except. num.*9. *Guid.Pap. decis.*215.*n.*5.
*Lancel.de attent.par.*3.*cap.*24.*num.*6.

11 Ampl. etiam volente reo conuento,
cap. exceptionem, de except. Galleſ.de
*obligat.Camer.quæſt.*17.*num.*5.

12 Ampl.etiam † petendo executionem
ſententiæ, cuius cauſa fuit quis excom-
municatus, *Fel. cap. intelleximus, de*
*iudic.num.*5.

13 Ampl. vbi excipit de compenſatio-
ne, *Oſaſc.decis.*61.*actor.num.*9. *in fin.*

14 Limit. vbi agitur de periculo † ani-
mæ, nam tunc officio Iudicis auditur,
Gloſ.cap.quoniam, verb. Vxores 11. *q.* 3.
Butr.cap.fin de ordin. cognit.num. . &
*Abb. nu.*12. *Hoſt in cap.ſignificauerunt,*
*de except.n.*2.*verſ.Quid ego, Abb. n.* 22.
affirmante Hoſt. ibidem quod iſto caſu
ceſſat omne priuilegium, omnis lex,
conſuetudo, & iuramentum.

15 Intellige tamen, † vt dixi ſupra, *am-*
*pl.*1 *num.*4.*ex Fel.in cap.ſignificauerunt,*
*num.*14.*verſ ſed forte.*

16 Limit. vbi dubitatur de † cauſa ob
quam, quis fuit excommunicatus, ve-
luti ſi quis ob peccatum aliquod ſit ex-
communicatus, & dubitatur an adſit,
vel non peccatum.

17 Limit. vbi agitur de nullitate † ſen-
tentiæ excommunicationis, *Hoſt. cap.*
ſignificauerunt 11.*de except.num.*2.*verſ.*
& idem, extra tamen cauſam nullitatis
non auditur in aliquo, *cap.ſolet, de ſent.*
excom.in ſext.

18 Contrarium probat, *Vant. de nullit.*
*cap.quis poſſit dicere, de nullit.num.*30.

19 Concorda *per Fel.in cap.intelleximus,*
*de except. nu.*9. *& in cap.ſignificauerunt*
*eod.tit.num.*9.

20 Limit. vbi opponit † exceptionem
aliquam impedientem, ne ſententia
executioni demandetur, *Hoſt. in cap.*
ſignificauerunt 11.*de except. num.*2. *circa*
fin.verſ.Et idem videtur.

21 Limit. vbi appellauit, & appellatio-
nem proſequitur, *Hoſt. cap.ſignificaue-*
*runt, de except.nu.*2.*in princ. & in verſ.*
*Et idem, & Fel.num.*8.

22 Limit. petendo reſtitutionem † in
inte-

Digitized by Google

integrum ex generali clauſula, cum ex-
preſſione cauſæ, qua probata innocens
damnaretur, niſi beneficio reſtitutio-
nis illi ſubuenitur, *Hoſt. in cap. ſignifica-
rum u. de except. nu. 2. in princ. verſ. Quid
ergo*.

23 Limit. vbi excipitur de compenſatio-
ne voluntaria, *Oſaſc decis. 61. actor, n. 9.
in fin.*

24 Limit. vbi periculum † eſt in mora
agendi, & ſubeſt tantùm temporis ex-
communicato, quo poſſit abſolui, vt
dixi in prima ampliat. *huius regulæ, &
Fel. ibi citatus* agit an excommunicatus
audiatur, ſi vult debitorem ſuum iura-
25 re ſuſpectum de fuga † vt examinat etiã
*Sur. l. de aliment. tit. 8 priuil. 83. excom-
municatus, num. 11. & ſeq.* non tamen
poteſt cogere, vt ſoluat, quia id exce-
dit fines iuramenti, *Dec. in cap. cum in-
ter, de except. num. 41.* tenet ſolùm poſſe
extraiudicialiter capere debitorem ſuſpe-
ctum de fuga, *Viuius deciſ. 99. excom-
municatus, num. 13.*

Limit. petendo ſibi debita alimenta,
26 † niſi fuerit negligens in petenda abſo-
lutione, *Surd. de aliment. tit. 7. quaeſt. 36.
num. 7. & tit. ſeq. priuileg. 83. num. 15. &
ſeq.*

27 Limit. vbi excommunicatus † petit
reuocationem attentatorum, *Lancel.
de attent. par. 2. cap. 12. ampl. 13.* ſublimi-
tando, ſi appellatio eſt extraiudicialis,
latius tamen diſtinguit *Socin. in cap. ſa-
cris, de ſent. excom. Rota coram Pena in
Conchen Archipresbiteratus 13. Nouem-
bris* 1605. voluit attentata noneſſe re-
uocanda inſtante excommunicato iure
actionis, ſed officio Iudicis, cuius ma-
ieſtas fuit læſa, *Dec. conſ. 200. num. 3.*

28 Limit. vbi petit abſolui, † quia fuerit
iniuſtè excommunicatus, nam auditur
antequam procedatur in cauſa, *Bal. in
cap. cum inter, de except. num. 4.*

29 Limit. vbi quis agit nomine † ſuæ di-
gnitatis, *Fel. cap. intelleximus, de Iudic.
cum alijs cumulats à Viuio deciſ. 99. ex-
communicatus, num. 14.*

30 Limit. in ſcommunicato † occulto,
*Gloſ. cap. grauis, de ſent. excomm. Viuius
deciſ. 99. excommunicatus, num. 17.*

31 Limit. agendo ad ea, † quæ ſpectant
ad victum, ideò citare poteſt lanionem,
piſtorem aduendum ſibi carens, vel pa-
nem, vel aliud incidens circa illum,
cap. ſi vere, cap. quoniam 11. quaeſt. 3.

32 Limit. petendo executionem ſenten-
tiæ latæ in alio iudico, in quo quis non
fuit excommunicatus, *Fel. cap. intelle-
ximus 7. de Iudic. num. 6.*

33 Excommunicatus in vna cauſa poſ-
ſit in eadem excommunicari, *Alex in
l. qui bis idem, ff. de verb. oblig num. 2.*

Duæ poſtquam antecedentia omnia
ſcripſiſſem, mihi propoſitæ fuere diffi-
cultates. Vna an excommunicatus in
vna, eademq. cauſa poſſit ab eodem Iu-
dice, qui illum abſoluerat, iterùm ex-
communicari. Altera an committens
delictum propter quod, quis incidat in
excommunicationem, ſit tamquam ex-
communicatus vitandus, & eidem ne-
ganda cætera, quæ negantur ſententia
Iudicis excommunicato.

Quoad primum, licèt ſine diſtinctio-
34 ne aliqua, affirmatiuam † teneat *Gloſ.
fin. in l. 2. C. vt intra certum temp. quam
ſequatur Alex* pater veritatis, vt dicunt
*Rub. Alex. in conſ. 85. circa, num. 6 in
princ. & Tiraquel. in l. ſi vnquam. C. de
reuocand. donat. nu 72. in l. qui bis idem
18. ff. de verb. oblig. num. 2.* vbi præte-
rea confirmando *Gloſ.* opinionem ad-
dat dicta, *Cyn. in eamdem l. 2. & Bart. in
l. de pupillo, §. ſi in pluribus, ff. de nou. oper.
nunc.* qui diſtinguunt, quando pluribus
35 † abſolutionibus ſit opus, vbi quis fuit
pluries excommunicatus. Cenſeo ta-
men generale placitum, Gloſ. & Alex.
36 limitandum † in caſu noſtro tam ex ſi-
mili firmato priùs, ibidem ab eadem
Gloſa, quod ſemel declaratus infamis,
37 † non poſſit vlterius declarari infamis,
quam ex ijs, quæ dici poſſent de re iu-
dicata, *vt dixi in meis Collectaneis ad l.
res iudicata, ff. de reg. iur.* ac etiam, quia
38 Iudex † poſteaquam ſemel ſententiam
dixit, deſinit eſſe Iudex; ſemel enim
bene, vel male dicitur functus officio
ſuo, *l. Iudex poſteaquam 55 ff. de re iu-
dic.* negatiuam hanc opinionem com-
39 probo arguendo à cõtractibus † ad iu-
dicia, quod argumenti genus validum
eſſe, & frequens aſſerit, *Euerard. in ſuis*

lotis legalibus cap. à contractibus ad iu-
dicia, num. 1. nam ſicuti qui bis idem
40 † promittit, amplius quam ſemel præ-
ſtare, non tenetur; ita & Iudex, qui
aliquem in vna cauſa excommunica-
uit, amplius excommunicare non po-
41 teſt. Hinc cautio Iudicum † Roman.
Cur. qui non obſtante Regula *l. actus*
legitimi non recipiunt diem, ff. de reg. iur.
vt pendente lite, in qua alterum ex liti-
gantibus excommunicarunt, non ab-
ſoluant ſimpliciter ad tempus, ſed cum
reincidentia, & id faciunt ex cauſa, vt
puta in Feſtis Natiuitatis Domini, vel
Paſchatis Reſurrectionis, vel cauſa ex-
quirendi teſtes, vel ſcripturus ad cau-
ſam facientes.

Cum iſta communicaſſem R. P. D.
Zaccariæ Paſqualigo Clerico Regulari,
& exquirem illius ſententiam, mihi per
ſequentem ſchedulam reſpondit, quam
non piget annectere, vt habeam con-
tortem meæ opinionis, & limitationis
dictarum Gloſæ, & Alexandri.

Negatiuè in relata difficultate reſpō-
42 dendum cenſeo, † quia cum excom-
municatus fuerit dimiſſus à Iudice, non
poteſt ob eamdem cauſam iterum cō-
ueniri, iudicium enim ſemel extinctū,
43 non poteſt amplius † reuiuiſci, *l. qui*
rem, §. artam, ff. de ſolut. l. eius qui, §.
fin. ff. de iur. Fiſci, & notant Tiraquel.
in l. ſi vnquam, verb. ſuſceperit, C. de
reuocanda donat. num. 19. *Surd. deciſ.* 51.
num. 5. *Gabriel. conſ.* 8. *num.* 34. inde di-
ximus aliquem non poſſe pro eodem
44 † delicto pluries inquiri, vel puniri, *l.*
Senatus, ff. de accuſat. vbi Gloſ. & Bart.
& in l. licet, ff. naut. caupon. & ſtabul. &
tradit latè Tuſc. littera C. concluſ. 575.
& littera P. Concluſ 210. & proinde ne-
que pluries poteſt pro eadem cauſa tra-
45 hi in iudicium. Et ratio eſt, † quia
tribunalia inſtituūtur ad iuſtitiam mi-
niſtrandam, & dimiſſo ſemel reo, præ-
ſumitur adminiſtrata iuſtitia; & ideò
trahere reum denuo ad iudicium, ob
eamdem cauſam; eſſet ipſum vexare,
contra omne ius, & Iudex admittens
inſtantiam partis, faceret iniquitatem,
non autem tueri iuſtitiam, Non obſtat
46 quod excommunicatus † poſſit iterum
excommunicari, vt communiter do-
cent, *cum Gloſ. DD. in c. ita quorumdam,*
verb. crebris, de Iudic. quia hoc tantùm
habet locum, quando adeſt cauſa ſu-
perueniens, ſuppoſito enim, quod cō-
uentus ob non ſolutionē penſionis fue-
rit dimiſſus à Iudice, non adeſt cauſa,
ob quam poſſit iterum conueniri, & ex-
communicari, niſi de nouo ſuperue-
niat.

Zaccarias Paſqualigus Cleric. regul.

Quoad ſecundam difficultatem ad-
uertendum erit, quibus verbis ſit con-
ceptus Canon, vel Sum. Pont. Conſti-
tutio, vel Epiſcopi, & aliorum Præla-
torum, qui ius habent facultatem ex-
communicandi, edictum, vel præce-
47 ptum; laycis enim etiam † Principibus
interdicta eſt excommunicandi facul-
tas, cum de priuatione, vel admiſſione
ſacrorum poteſtatem nō habeant, *cap.*
decernimus, de iudic. cap. contingit de
48 *arbitr.* & aliud † facientes ſunt ſemper
in mala fide, *Dec. conſ.* 129. *pro tenui fa-*
cultate, num. 2. *verſ. Non obſt.* quod ſal-
tem. Nam ſi ſimpliciter non obtem-
peranti imponatur pœna excommuni-
cationis, quia de ſuppoſito principali,
49 † ſeu qualitate, quæ facit locum eſſe
qualificatæ diſpoſitioni, conſtare debet,
antequam agatur de priuilegio illi con-
ceſſo, vel pœna impoſita, *l. diuus, ff. de*
teſtam. milit. l. non ignorat. C. qui accuſ.
non poſ. §. plane, inſtit. eod. Afflict. dec. 24.
num. 16. *Crauet. conſ.* 6. *nu.* 72. *Alex. conſ.*
96. *lib.* 4. *nu.* 3. *Rimin. Iun. conſ.* 67. *Cum.*
num. 51. *& ſeq. & conſ.* 686. *num.* 13. *&*
ſeq. & conſ. 689 *num.* 16. propterea cum
non ſit de pœna tractandum, antequam
pœnalis actus fuerit Iudicis ſententia
canonizatus, *Gloſ. in l. in criminali, verb.*
habeatur, verſ. & dic. C. de iuriſd. omn.
Iud. Natta conſ. 93. *magnifice, num.* 3.
50 † nullatenus dicendum videtur, quod
delinquens ante ſententiam declara-
toriam incurſus excommunicationis, ſit
vitandus, & in illum carmen canere,

Os orare, vale communio menſa ne-
gatur.

51 Et ratio eſt, quia † donec ſuperſt quid
agendum, nihil dicitur actum, præter-
quam in atrocibus, *l. cum Sylanianum,*
C de

Digitized by Google

C.de ijs quib. vt indign. Coſta tract. de iur. & fact.ignor. inſpect.6.num.8. circa med. Comprobantur pręfata ex ijs, quę
dicuntur de ſimonia, quæ vt euitetur,
licèt multæ ſint conſtitutæ pœnæ, licèt
quis emat ſpiritualia, vel alias de rebus
52 Eccleſiæ negotietur, non dicitur † ſi-
moniacus, antequam ſententia Iudicis
fuerit declaratum illum eſſe talem, per
ſimoniam commiſſam, *Franc.de Marc. deciſ.497.num.15.par.4.cap.2.num.35. quos refert* Menoc.*conſ.* 301.*probabili, num.*21.ſubdens idem dicendum de eo,
53 qui aſſeritur † ob periurium priuatum
commodo contractus, quem obſeruare iurauerat.

Si verò Canon, vel conſtitutio Papæ, vel Epiſcopi edictum, & præceptũ
vlterius procedat, & addat, Clauſulam,
54 † ipſo facto, & iure, quæ importat fa-
ctum conſumatum, abſque alio homi-
nis miniſterio, *Caphal.conſ.*88. *Originalis, nu.*31. & dicendum, delinquentem,
55 vel non obtemperantē † præcepto ſu-
perioris eſſe euitandum, ac afficiendũ
omnibus pœnis, æque ac; ſi ſententia
56 Iudicis declaratus † fuiſſet excommu-
nicatus, vt concludit *Fel. in cap. fin. de reſcript. num.38. in fin.* dum eam retuliſſet rationem, quia neceſſaria non eſt aliqua declaratoria ſuper pœna ipo iure impoſita, quoad effectus, qui immediatè trahunt ſecum executionem ad factum, nec de ſua natura expectant aliã extrinſecam executionem poſt ſe, veluti ſi à iure quis declaretur infamis, vel ſeruus, ſtatim eſt inteſtabilis, abſque alia ſententia, ſecus ſi expectatur poſt factum, hominis miniſterium, vt in confiſcatione bonorum, vel priuatione beneficij ex delicto. Subdit tamen
57 † idem *Fel. d.cap.fin. de reſcript.nu.*39.
ſupradicta procedere quoad delinquẽtem, vel non obtemperantem præcepto cum dicta Clauſula ipſo iure, vt ſit à communione fidelium repellendus, ſecus quoad alios, vt illum vitent, quia opus eſt ſententia declaratoria, quod ille ſit excommunicatus, & ita fuiſſe ſancitum in Concilin Conſtantięnſi, & confirmatam in Baſilienſi, *Fel.ſequitur & commendat Tiraquel.in l. ſi vnquã, §.reuertatur, C.de reuoc.donat.num.*401 *verſ.Sed Fel.dum prius, numer.*398. *& ſeq.* retuliſſet diſcrepantes Doctorum opin. an opus ſit Iudicis ſententia, vbi à lege, vel edicto imponitur pęna, cum clauſula Ipſo iure, conatus in ſequenti verſ. Sed tamen, hanc contrarietatem conciliare, prout tutius conciliatur ex diſtinctione, *Bart. in l. iubemus* 14.*§.ſane*, C. *de ſacro Sancta Eccleſ. num.*11. *& ſeq.* cum iſta communicaſſem pariter eidem R.P. Paſqualigo mihi per ſequẽtem ſchedulam reſpondit.

An pęna impoſita à lege ipſo facto incurrenda, locum habeat ante ſententiam declaratoriam.

Placet diſtinctio, quod pœnæ ſpiri-
58 tuales ſunt † Cenſura, vt inter alios no-
tat *Ioannes de Lignano tract. de cenſ. eccleſiaſt. initio, num.7 tom.9.* tractatuum habeant locum ante ſententiam, etiam declaratiuam criminis; cęteræ verò nõ contrahantur, niſi ſequuta ſententia, ita docent *Auil.par.* 1. *de cenſib. dub.* 7. *verſ.vnde firmior, Suar.lib.5.de leg.c.9. initio, Molſeſ.par.1 Summa tract.9.c.9. num.35. Alphonſus de Leone de Cenſ.recol.1 num.80. & alij: Quod etiam videtur ſentire, Sanchez lib.7.de matrim. diſput.91. num.4.* Quia nimirum, cum ſint pęnæ ſpirituales, pertinent per ſe primò ad forum internum, quamuis habeant aliquos etiam effectus pro foro externo, & ideò cum Iudex non iudicet de ijs, quæ ſunt fori interni, executio pęnæ non expectat ipſius ſententiam.

59 Cęteras autem pęnas, † quæ non
ſunt ſpirituales, ſed fori externi, non contrahi ante Iudicis ſententiam, etiã ſi lex habeat clauſulam, abſque præuia declaratione, aut aliam huiuſmodi, quæ ſignificet non eſſe neceſſariam declaratoriam ſententiam, *docent Couar.par.2. decretal. cap.6.§.8. num* 10. *verſ. tertiò hinc, Quaranta verbo alienatio rerum Eccleſiæ, num.49. Sanchez lib.2. Summ. cap.22.num.20. vbi alios citat. Si verbo pœna, num.1. Molſeſ.par.1. Summ.tractat.9.cap.9.num* 44. *Salas diſp.15.de legibus, ſect. 3. num. 46.Vaſquez par. 2. diſp.168.c.4. Valer.in different.vtriuſq.*
Fori,

Digitized by Google

Feri, verbo pœna differ.20.nu.4. vbi latè Soſa in bullam Clem. VIII. de largitione munerum, num. 102. *Leſſius lib.2. de Iuſt. & Iur. cap.29.num.63. Filliuc.tract.44. cap.6. Peirinus de ſubdito Religioſo, q.2. cap.2.§.11.concluſ.3. & tom.1. de Priuileg. ad conſtitutionem ſextam Iulij II. num.19. Alfonſus de Leone recollect.1. de Cenſuris,, num.84. & probabile putant Bonacina diſp.1.de legib.quæſt.1.puncto 7. §.2.num.1. Portel. in dubijs regularibus, verbo inhabilitas, num.4: Lezana tom.1. quæſt.regul.cap.10.num.31.* aſſerens pœnitentiarios S.Petri ita conſulere. Quia nimirum clauſula ante Iudicis ſententiam, &c. ſolùm operatur, quod pœna ſit debita ante ſententiam, & proinde ſequuta ſententia, retrotrahatur ad tēpus commiſſi delicti, & ita ſaluò ſemper, &c.

Zacharias Paſqualigus Cler. Regul.

Rogatus, tranſeundo à ſpiritualibus
60 ad ſecularia, an viarum graſſator † cui à iure eſt impoſita capitalis pœna, accuſatus de aſſaſſinio, poſſit impune occidi, antequam in illum lata ſit ſententia exilij, cum facultate data cunctis illum occidendi, etiam cum premio, vt fit in ſtatu Eccleſiaſtico, qua cautione Sixtus V. Pont. Max. liberauit totam Eccleſiaſticā ditionem malis hominibus, & quamuis vrgeant, quæ dixi de excōmunicatione, negatiua tamen eſt verior, & vrgent, quæ dixi ex Menoc.& ita obtinuiſſe coram Vrbis Gubernanatore, cum ſubſequenti approbatione S. D. N. Papæ Innocentij X. retulit mihi Gaſpar Citadinus I. C. Interamnenſis, cuius ſcripta ſubdo, quia caſus eſt ſingularis, & dignus Pontificia deciſione.

ILluſtriſſ. & Reuerendiſſ. Domine. Reſpondendo petitionibus, & dubijs D. V. Illuſtriſs. Si Aſſaſſinius poſſit impunè occidi ante Iudicis declaratoriam, quod dubitarunt aliqui ex noſtris, ſed tamen præualuit opinio negatiua, quam magis communem, & communiſſimam refert *Farin. in praxi crimin.quæſt.7.num.11. & latius quæſt.103. num.11. verſ. attamen, & quæſt.123.n.17. & ſeqq.* idq. procedit in quouis alio impijſſimo delicto, vt in crimine Leſæ Maieſtatis humanæ & diuinæ, *Far. q. 113. num. 93. & ſeqq. & de hæreſi quæſt. 89. num.36.* quaſi iniquum, & inhumanum videretur, ponere in facultate priuatorum, non expectata publicæ poteſtatis declaratione, homines, etiā ſub immaginatis, ſeu impictis prætextibus, occidere, & in re tanti momenti ab executione irretractabili initiū ſumere, multaquè enim ſi occiſus fuiſſet vocatus ad ſui innocentiam oſtendendam, potuiſſet deducere, latè *Diana reſol. 29. in addit. ſecundaria par. 5.* & ſæpè innoteſcit proceſſus in contumaciam compilatos per defenſiones imputati totaliter deſtructos remanere, Summumq. Pontificem ideò ſe nihil poſſe ſtatuere, aduocatis inauditis profitetur *in cap. 1.de cauſ. poſſeſ. & propriet.* & ideò iſtis, & alijs rationibus inualuit communiſſima opinio negatiua vt ſupra, quam etiā *idem Farinac. in conſ.205.num.30.* intrepidè affirmat, & contra *Eug. conſ. 22. acerrimè inſurgit*.

Non obſtat, quod *in conſ.101.num.5. in fin.* videatur teſtari contrarium ſeruari in praxi, quia.

Refert ipſe Soccinum Seniorem, Nellum, & Albericum affirmantes poſſe Aſſaſſinum occidi, non expectata declaratoria, & quemuis eorum in caſu illo, in quo conſuluerunt obtinuiſſe, & ex quibus ipſe aſſerit quidquid alij contradicant, apparet ita in pratica ſeruari.

Ex hac namquè facti [illegible]enarratione, quam Farin. facit, liquet expræſsè per ipſum non eſſe atteſtatam praxim huius Imperij, ſeu Tribunalis, ſed ſolùm retuliſſe, quæ Soccin. & alij dixerunt, notando verbum ex quibus, cuius natura eſt ſe referre ad præcedentia, & ad Doctores allegatos.

Addo quia nec benè infertur, Farin. Socc. & Nellus, obtinuerunt, ergo in illis regionibus, in quibus verſabantur, teſtantur de praxi, quia diuerſum eſt obtinere vnam ſentētiam, à pratticare, quia in primo caſu additur ſuæ opinioni auctoritas alicuius momenti, ideſt

Iudicis ſententiantis, in ſecundo autem caſu, vt inducta dicatur praxis, requiritur tempus longiſſimum, cōtradictio, & cætera requiſita neceſſaria, *de quibus Iaſ. & alij in l. de quibus, ff. de legibus, Dec. conſ. 141. num. 5. & alij paſſim.*

Immo idem *Farinac. in præcitata quæſt. 103. num. 11. verſ. benè verum eſt, allegat Soc. Nellum, & Eug.* & quamuis aſſerat eoſdem referre obtinuiſſe, contra ipſos reſoluit; vnde parum eſt curādū de dictis in Conſilijs, dum in praxi criminali confutando prædictos pro negatiua conſtanter perſiſtit; ſcilicèt non poſſe occidi ante declaratoriam: Nam in conſilijs Doctores facillimè ab auro allucinantur, vt ſic mordicus reprehendit *Soccin. Sen. Piſis legentem, & in præcitato conſ. 20. aſſerentem obtinuiſſe Capiccius videndus deciſ. 112. in fine.*

Amplius nec Doctori atteſtanti de prax. eſt credendum, vt de veriori opinione firmat *Rota coram bon. mem. Sacrato in Camerinen. Spolij 4. Iunij 1610. & in Papien. & Placentina Faudi 4. Iunij 1597. coram bon. mem. Litta.*

Maximè ſi atteſtetur de praxi contra Ius, aut communem opinionem, *Siluan. conſ. 9. num. 27. Burſat conſ. 201. num 47. Marſil in praxi crimin. §. conſtante, num 15. Caphal. conſ 709. n. 31.*

Et multò magis contra Ius diuinum, vt in hoc caſu profitemur, namq. nos fideles præcepta decalogi, & interq non occides, & licèt Papa poſſit per viā declarationis limitare in certo caſu Ius diuinum, *vt poſt Azorium, Couar. & alios Teologos firmat Barboſ. in cap. vlt. de conſuet. num 4. & fecit Innoc. IV. in cap. pro humani de homicid. in 6.* declarando licere poſt declaratoriam, ſi ex praxi introduci potuiſſet id licere, & ante declaratoriam, quam malum eſſet aſſerere nos omnes fideles iudicemus.

Cetera quæ dicuntur ſufficere, ſi poſt occiſionem ſuperueniat declaratoria.

Reſpondemus nec rationes, nec auctoritates adeſſe, cum illæ, quæ afferuntur à *Farinac. in præcitat. conſ. 101. n. 6.* loquantur in rebelle ob cuius atrociſſimi criminis immanitatem, & ne maiora committat contra Principem, & dūmodo periculum ſit in mora, & non alias fuit inductū, vt rebellis poſſit occidi ante declaratoriam, dummodo poſtea ſuperueniat iuſtificatio, *Farinac. quæſt. 113. num. 93. & benè Boſſ. videndus de defenſ. Reorum, num. 61. & ſequen. & latiùs de haret. numer. 26. & pluribus ſeqq. Clar. in §. Læſa Maieſtatis in fine, Farinac. d. quæſt 103. numer. 11. verſ. Sed numquid, &c.* & conſequenter extra ſuam ſpecialitatem ad aſſaſſinum non debet extendi, *vt dicit Boſſ de hæretic. numer. 29. & ſeqq. Farinac. d. quæſt. 103. num. 11. verſ. Sed numquid,* & alias aperiretur via falſitatibus, & impoſturis impingendo contra mortuum delictum, quod non ſolùm non commiſit, ſed neque forſan cogitauit, & facillimè falſitates committuntur ad carceratorum defenſiones imputando mortuos, qui amplius non loquuntur, & cum morte præcluſerunt viam proceſſibus, præterquam in ſpecialitate ſupradicta rebellionis, *vt benè Guzarel. vidend. deciſ. 15. num. 14. & ſeqq.* & maximè in hoc iuuene imberbi, & puſillo, in quo nec vllū periculum ſuſpicari poterat, quod alia delicta eſſet commiſſurus.

Gaſpar Cittadinus Aduocatus.

Cauſa iſta pluries accerrime diſcuſſa in Congregatione illuſtriſſimi Gubernatoris Vrbis, & tunc temporis erat Illuſtriſſimus, & Reuerendiſſimus D. Ioannes Hieronymus Lomellinus Nobilitate, Iudicio, Integritate, & Scientia ſummè præditus, & iuxtà ſuperius deducta fuit per Excellentiſſ. D. Hieronymum Bucciottum ſcientia, & integritate nemini inferiorem ſententiatum.

Caput XV.

SVMMARIVM.

Periurij exceptio eſt dilatoria. Et quare 1.
Periurij exceptio eſt peremptoria, quia annullat tua iuris, & actionis eſt litis finita, per illam extinguitur omne ius actoris

ris 17. 18. opponi poteſt vſque ad ſententiam, non autem poſt 19. Sed limita 21.

de Periurio excipi poteſt tamquam dilatoria, & tamquam peremptoria 23. non oppoſita dicitur illi renuntiatum & quare 24.

Affirmatiua ad tempus conceſſa lapſo tempore inducit negationem 25. Ampl ibid.

Exceptione dilatoria durante quidquid fiat eſt nullum 2. ampl. 3. apponenda ante litis ingreſſum, & conteſtationem 4. & quare 9. ampl. 5. 7. 8. 9.

Ludouiſ. deciſ. declaratur 60.

Exceptio eſt probanda ab excipiente, & quare 6. ampl. ibidem & 7.

Exceptiones plures dilatoria, ſi plures competant reo illas ſimul & ſemel debet obijcere 13. quæ ſint litis finitæ, ſeu impedientes proceſſum ad ulteriora 15. 20. formula illas opponendi 14. 16.

Iuramentum, quando non obligat iurantem 64.

Periurij exceptione non retardatur executio ſententiæ, & quare 22. Contrarium, & quare 27. 29. Ampl. 30. 31. 32. 33. 35. 36. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47 48. 50. 51. 55. 55. Limit. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 81.

Aduocatus, qui dilatoriam non oppoſuit ante litem conteſtatam punitur libra auri 8.

Exceptio omnis, quæ non impugnat iuſtitiã ſententiæ, quæ tranſiuerit in iudicatum opponi poteſt poſt ſententiam in illius executione, & quare 27. 29.

Rei iudicatæ effectus 28.

Dilatoria non poteſt opponi poſt litem conteſtatam 4. & quare 9. Ampl. 10. Limit. 11.

ab Excipiendo nemo excluditur, quamuis infamis, vel non poſſit eſſe in iudicio 12.

Faciendi facultatem, quis tacitè dicitur renuntiaſſe non faciendo 26.

Renunciatio tacita plus operatur, quam expreſſa 26.

Iuramentum præſtitum in iudicio, vel extra æque obligat iurantem 34.

de Periurio non cognoſcet Iudex requiſitus ad exequendum alterius Iudicis ſententiam 37. An apponi poſt ſententiam 54.

Periurus quibus pœnis afficiatur 49.

Mandator ſimilis eſt fideiuſſori 51. ampl. 53.

Iudex laycus an debeat ſe abſtinere in cauſa vbi cauſa abſolutionis iuramenti fuit introducta coram Eccleſiaſtico 57.

Iuramentum, quando non ſit obligatorium 64.

Periurus non repelletur à iudicio, in cauſa in qua non peierauit 67.

Iuramentum vt remittatur, an cogi poſſit, ad cuius fauorem fuit illud præſtitum 79. 80.

1 Siue vellimus † exceptionem per-
iurij eſſe dilatoriam, *vt ex Gloſ.*
Bald. & alijs, voluit Seraſin. in Tract.
de Priuileg. Iurament. cap. fin. numer. 12.
quia temporis dilatione reum tueatur,
& actorem impediat in proſecutione
ſui iuris, *§. appellantur, Inſt. de except.*
qualis eſt exceptio pacti de non peten-
do infra quinquennium, quo durante
2 non eſt reus moleſtandus, † & ſi mole-
ſtetur, quidquid actum fuerit, eſt nul-
lum, & inualidum, & reo duplicantur
3 † induciæ, *cap. exhibita, de Iudic. §. ho-*
die, Inſt. de except. Fel. in cap. inſinuan-
te, de offic. delegat. num. 7. Et ideò iuxta
naturam dilatoriarum exceptionum,
4 ſit ante litis ingreſſum, † & conteſtatio-
nem opponenda, *l. exceptionem, C. de*
probat. l. penul. & fin C. de except. c. cum
cauſam, de appel. Gloſ. cap. exceptionem,
verb. in dilatorijs, de exception. ac etiam
5 † probanda, præſertim ſi perſonã acto-
ris tangat, *Bal. l. exceptionem* 19. *C. de*
except. num. 7. & Sal. num. 14. verſ. exce-
ptiones, vbi addit ſtatim eſſe proban-
6 dam, quia † exceptio ſine probatione
nihil operatur, & vt ego addo excipiens
eſt actor in oppoſita exceptione, quæ
non probata in nihilo dicitur grauatus
is, in quem fuit appoſita, *l. 1 ff. de except.*
Nat. conſ. 238. nu. 7. Put deciſ. 396. par. 2.
num. 1. Creſent. deciſ. 4. de except. num. 1.
7 & excipiẽs de † calumnia notatur, *Nat.*
conſ. 29. licet, num. 13. & conſ. 31. num. 1.
8 ac aduocatus, † qui dilatoriam non op-
poſuit ante litem conteſtatam, ſed poſt
punitur libra auri, *l. penul. C. de except.*
Alias ſi non fuit oppoſita, & pro-
9 bata, vt dixi † excluditur reus ab il-
lius oppoſitione, *l. fin. C. de probat. Spec.*
de except. §. 2. num. 13. verſ. Sed nec, quia
reus in iudicium vocatus coram com-

petenti Iudice non oppoſita dilatione, quæ tangat perſonam Iudicis, vel ſuam, vel rem deductam in iudicium, cenſetur, cuicumque dilatoriæ renuntiaſſe, l. ita demum, C. de procur. vbi Bal. & Sal. Caldaſ. in l. ſi curatorem, § per quod, priſt. ius recup num. 42. C. de reſtitut. in integr.
10 addendo etiam † procedere petita reſtitutione in integrum à minore, muliere, milite, ruſtico, & alijs relatis à Spec. de except. §. 3. num. 14. & ſeq. cap. cauſam, de appel. Cagnol. l. lecta, ff ſi cert. petat, num. 77. circa med. Seraſin. de iurament. cap. 74. num. 131. circa fin, Caldaſ. tamen d. num. 42. refert diſſentientes, & illorum obiectis reſpondet, & concor-
11 dari poſſunt, ſi exceptio dilatoria † ſuperuenit lite conteſtata, quod tamen multis modis limit. Aſin. in prax. cap. 13. §. 2. col. 1. vſque in fin. Seraſin. d. cap. 74. nu. 132. & ſeq. vel excipiens illam ignorabat, Abb. cap. ad audientiam 31. de reſcript. num. 9. verſ. Dicit tamen, vel non tangit merita cauſæ, vel excipiens ſit ideò nimis læſus; vel ſimus extra caſus, quos referunt Alex. & Iaſ. in l. ita demum, C. de procur. Fel. in cap. exceptionē, de except. num. 7. & ſeq Conferunt dicta, Ancar. conſ. 382. retento, numer. 11. dum concludit, quod quantumcumque reus ſit legibus, vel ſtatutis, odioſus, vel infamis, vt puta, quia ſit Iudæus, ſeruus, excommunicatus, & alias indignus, qui
12 in iudicio eſſe poſſit, † excipiendo, non repellitur à limine iudicij.

Notandum tamen eſt, quod ſi reo vocato in iudicio, competant plures
13 † exceptiones dilatoriæ, tam ex iure ſuo, quàm ratione perſonæ Iudicis, vel rei, ſuper qua eſt mota lis, ſi & illæ ſint ex eis, quæ impediant proceſſum ad vlteriora, vt ſimul & ſemel ſint opponendæ, Spec. de except. §. 4. num. 16. vbi præ-
14 terea † refert † formulam proponendi tales exceptiones. Sed hoc intellige, vt dixi ſupra verſ. alias. Quæ autem
15 ſint dilatoriæ † exceptiones litis finitæ, ſeu impedientes proceſſum ad vlteriora referunt, Alex. ad Bart. in l. vir bonus, ff. iudicat. ſol. Aretin. §. æque, Inſt. de excep. num. 15. & ſeq. Blanc. de compromiſ. quaſt. 4. num. 83. Socin. in cap. 1. de litis conteſt. art. 7. Franc. in cap. 1. eod. tit. in
16 ſext. col. 4. & ſeq. formulam aliam † opponendi exceptiones dilatorias, refert Aret. in §. æque, inſt. de except. num. 17. Marant in prax. par. 6. mēb. 9. de except. num. 9. & ſeq.

Siue vellimus exceptionem periurij
17 † eſſe peremptoriam, l. ſi quis maior, C. de tranſact. vbi Iaſ. num. 23. hoc notat, quia eſt annullatiua iuris, & actionis, Menoc. conſ. 24. num. 29. verſ. reſpondeo, repellit actorem à lite iudicij, Spec. de actor. §. 1. verſ. item quod eſt periurus, Rom. ſingul. 499. Tu ſcis, & ſit litis finitæ, vt ex Hyp Marſil. conſ. 107. num 8. & traditis à Doctoribus in cap. 1. de litis conteſt. in ſext. voluit Aſin in prax. §. 13. c. 9.
18 num. 13. † & per illam extingui omne ius actoris, Marant. in prax. par. 6. mēb. 9 de except. num. 12. addendo opponi poſ-
19 ſe vſque ad concluſionem in cauſa † ſeu vſque ad ſententiam, Caſt. conſ. 70 quia, lib. 1. nu. 3. Aſin. d. §. 13. cap. 4. non autem poſt, Bal. in l. 1. C. de iur. & fact. ignor. num 2. & aliquas illarum dici litis finitæ, aſſerit idem Marant. & illas refert,
20 ſed latius eas † cumulat Aret. in § æque, Inſt de except. nu. 14. & ſeq. & poſt illum Aſin. in prax. § 13. cap. 9 ſunt tamen ali-
21 quæ † peremptoriæ, quæ poſt ſententiam opponi poſſunt, quas refert Gloſ. n. in l. 1. C. de iur. & fact. ignor. vbi Bal. num. 3. & ſeq. & late diſtinguit.

Sine dubio dicendum videtur, quod
22 exceptione † periurij nullatenus retardetur executio ſententiæ latæ in eum, qui de periurio actoris in executione ſententiæ excipit, cum nec ante litem conteſtatam, nec poſt, de illo exceperit, ex his quæ dixi ſupra Cap. 10. §. fin. num. 12. & ſeq. licèt ſit verum, quod periurium opponi poſſit duplici modo, nēpè tamquam dilatoria, & tamquam
23 † peremptoria, Marant. in prax. par. 6. memb. 9. num. 12. & 13. cum neutro mo-
24 do fuerit oppoſita tacitè † dicitur illi renuntiatum, Lupus allegat. 24. An minor, num. 8. Marta deciſ. 1. numer. 9. ac etiam quia quæ ad tempus cōceſſa ſunt poſt lapſum temporis cenſentur prohibita, l. Statuliberum, §. 1. ff. de legat. 2. Gonzal. ad Regul. octauam in proemio 5. num. 41.

Digitized by Google

num.41. Mantic.deciſ.277.num.1.& ſeq.
25 affirmatiua † enim ad tempus conceſſa, illo elapſo, inducit negationem etiā in Statutis, *vt ex Bart. & Bal. concludit Tiraquel. de Retract. Conuent. §.1. gloſ.2.num.47.& 49. addendo, num.51.*
26 quod ex non vſu,† vel facultate faciendi, quis dicatur vſus,& facultati renunciaſſe tacitè, quæ tacita renūciatio plus nocet, quam expreſſa, vt ſubdit idem *Tiraquel.ibid num.52. circa fin.*
27 Attamen quia omnis † exceptio,quæ non impugnat iuſtitiam ſententiæ, quæ tranſierit in rem iudicatam, ſeu à qua non licet ad effectum ſuſpenſiuum appellare, ſed tantùm illam modificat,ſeu limitat,& reſtringit, *vt dixi infra cap. fin.num.2.* exceptio periurij poteſt opponi poſt ſententiam,& in illius executione, quia compatitur ſe cum ſententia, nam illam præſupponit, *Bal. in l. 1. C.de iur. & fact.ignor.numer.4. verſ. aut exceptio non ordinatur ad excludendam condemnationem*, & vt ego addo, conſeruatur dignitas rei iudicatæ, nec inficitur illius virtus, *l.res iudicata, ff. de*
28 *reg.iur.* quæ facit de non † ente ens, de albo nigrum,& mutat quadrata rotundis, vt colligi poteſt ex ijs, qui materiā rei iudicatæ ſunt proſequuti, quos retuli *in meis Collect. ad dictam, l. res iudica,*
29 & quia periurij † exceptio propriè eſt exceptio, nam ſolùm tangit executionem ipſam, *Maldonato in ſua Silua Reſponſor.lib.2.reſponſ.16.num.57. verſ. & primo*, vbi plura exempla refert, ſuſtinetur ſupra firmatum aſſumptum, aduerſus ea, quæ in contrarium conſiderabam.
30 Ampl. etiam ſi agatur † de executione ſententiæ, ſeu decreti Cameralis obligationis,vel alias paratam habentis executionem, *vt dixi infra §.1.*
31 Ampl. etiam ſi agatur † de executione ſententiæ latæ ad fauorem Hæbrei, *Paſet.conſ.129. num.26.* Qualiter autem iurarent Hebræi antiquitas,& nunc iurent, *dixi de execut.rei iudic.num.14. & ſeq.pluribus*, vbi præterea retuli mores aliarum gentium, circa præſtandū iuramentum.
32 Ampl. præſertim in † Curia Mercatorum, nam cum in illa agatur de bono, & æquo, & ſeruare promiſſa, ſit iuris naturalis, & æquum, *l. 1. ff. de pact.* & contra ius gentium ſit, non adimplere quæ procedunt ab ore Mercatorum, tantò magis retardari, vel reuocari debet executio ſententiæ latæ ad fauorem Mercatoris periuri, *Marant. in prax. par.6.memb.9.num.36.*
33 Ampl. etiam, ſi iuramentum † ſit præſtitum extra iudicium ex partium conuentione, vel coram ſuperiore, quamuis non in forma iudicij, *Butr. cap. ſuper hoc, §.de renunciat.num.24.* & ratio eſt, quia exceptio periurij eſt litis finitæ, vt addit idem Butr. nā quoad obli-
34 gandum † iurantem, non differt an iuratum ſit in iudicio,vel extra, *Gloſ. in l.1.verb.pactione, ff.de iur.iur.& ibi Alex. & Iaſ.notant, addo Felin. in cap. exceptionem 12.de except.num.40.*
35 Ampl. etiam, ſi ageretur † de executione ſententiæ latæ in poſſeſſorio, *Ludouiſ.deciſ.64 Domini,num.2.* qui loquitur in remedio retinendæ, ſequendo *Nat. conſ. 373 Quoniam*, qui dixerat poſſidentem iniuſtè, non audiendum in iudicio, agendo, vel excipiendo, *Pacific.* qui loquitur de poſſeſſione acquirenda, *in tract. de Saluian.inſpect.2. cap.2.num.362.* ſubdens ita fuiſſe à Rota deciſum, *deciſ.13. numer.8. & deciſ.92. num.2.Neuiz.conſ.1. ſcripſit, num.1.*
36 Ampl. etiam ſi de periurio † excipiatur coram mixto executore, qui fuit requiſitus ad exequendam ſententiam, nam debet ſuperſedere, & remittere cognitionem oppoſitæ exceptionis periurij, ad Iudicem, qui illum requiſiuit, vt ſuam exequeretur ſententiam, *Bart. in l.à Diuo Pio 15. ff.de re iudicat.num.9.*
37 *& ſeq.* addendo † requiſitum Iudicem non poſſe de iſta, & alia ſimili exceptione cognoſcere, vt pronuntiet, an obſtet, vel non, quia par, in parem, & minor, in maiorem aliquam iuriſdictio nem non habet, ſeu vt ego addo, poteſt is tantùm cognoſcere de veritate facti, an adſit, vel non adſit periurium. Subdens aliud dicendum in mero executore facti, qui autem ſit mixtus executor, & qui merus, dixi *de poſtrem. ſolem. rei iud.cap.1.num.77.*
38 Ampl. etiā, vbi ab actore † non abſoluto

luto à iuramento, replicatur fuiſſe vi & metu iuratum, *cap. ſi vero, de iur. iur. Roman. ſing. 499. Tuſcis, num. 2. in fin.* limitando, niſi periculum ſit in mora, & celeriter non poteſt adiri ſuperior.

39 Ampl. vt non † admittatur probatio contraria, eius quod fuit iuratum, *vt dixi infra § 7.*

40 Ampl. etiam, ſi fuerit † iuratum contra eum, qui non tenetur, niſi in quantum facere poteſt, *Carroc. de iuram. lit. deciſ. quæſt. 4. nonæ quæſt. num. 16.*

41 Ampl. etiam, vbi agitur † de executione ſententiæ latæ ad fauorem periuri defuncti, & illius hæres inſtat pro executione ſententiæ, *vt dixi infra §. 5.*

42 Ampl. etiam, vbi agitur † de executione ſententiæ latæ ad fauorem minoris, qui non petijt reſtitui in integrum. *Natta conſ. 144. in cauſa, num. 3. & nu. 5. verſ. Duodecimo,* ſubdit quid dicendum, ſi agatur de ſententia lata ad fauore minoris, qui fuit læſus re ipſa, vel iuratum non venire contra iuramentum etiam ex enormi læſione, *Neuiz. extendeos ad mulierem & ruſtico, conſ. 2. ſcripſit, num. 4*

43 Ampl. etiam in reo, qui † excipiendo fieret periurus, *Ancar. conſ. 382. num. 14. & ſeq. Tuſcus concluſ. 296. periurus, num. 3.*

44 Ampl. etiam allegando † ſimulationẽ contractus, nam non eſt audiendus, nec teſtes inducti examinandi, *Gozadin. conſ. 69. videtur prima, num. 16. & ſeq.*

45 Ampl. præſertim, ſi excipiatur de periurio, quod oriatur ex iuramento litis deciſiuo, *vt dixi infra §. 6.*

46 Ampl. etiam, vbi excipitur † de periurio cauſato ex non adimplemento, *Plotus* loquens de emptore non ſoluente pretium rei captæ, *conſ. 40. in facto, n. 1. & ſeq.* concludens lapſo termino, & non facta ſolutione, ſtatim fieri periurũ, & cadere ab omni commodo contractus, nec cogi ſtare contractui, qui cum illo contraxit, idem dixit *Rol. à Valle, conſ. 31. Quia præſens, lib. 2. num. 3. & 4.*

47 Ampl. etiam, ſi in minima † parte non ſit adimpletum iuramentum, quod fuit cum iuramento promiſſum, *Gozadin. conſ. 69. Videtur prima, num. 8. in fin.*

48 Ampl. præſertim, ſi † agatur de executione ſent. pœnalis, *l. intellam. 2. ff. de cond. & demonſt.* per quem Textum, & auctoritate, *Bal. in cap. 1. Qualiter, domin feud. prop. num. 10. ita firmat Mantic. deciſ. 221. Dubitaui, num. 2.* licèt verum
ſit, quod vbi agitur de maiori iuramen-
49 ti obſeruantia punitur † periurus extra
caſus à iure expreſſos, *Caſſador. deciſ. 2. de iur. iurand. num 7.*

50 Ampl. ſiue excipiatur † de periurio ab eo, cui fuit iuratum, ſiue ab illius hærede, ſi iuramentum rei cohæreat, non autem ſit perſonale, *Rub. & toto Titul. vt actíon. ab hered. & cont. l. hæredem, ff. de reg. iur. Spec. de except. §. 4. Viſo, num. 46. Guid. Papa deciſ. 414. iuramentum, num. 4. & dixi infra §. 5.*

51 Ampl. etiam, vbi † de periurio excipitur à fideiuſſore, niſi iuramentũ ſit perſonale, ſed in rem, *Spec. de except. §. 4. viſo, num. 46. l. exceptiones, l. omnes, ff. de except.*

52 Ampl. etiam, vbi de † periurio excipitur à mandatore, nam cum ille ſit ſimilis fideiuſſori, & in nihilo ab illo differat, niſi quod præcedit rei principalis
obligationem, *l. ſi fideiuſſores, ff. de fide-*
53 *iuſ.* quæcumque competunt † fideiuſſoribus competunt etiam mandatoribus, *Spec. de except. §. 4. viſo, num. 36.*

54 Ampl. præſertim, ſi agatur † de executione ſententiæ latæ, in cauſa, in qua qui inſtat pro executione, fuit periurus, ſecus, ſi de alia, *Fel. in cap. intelleximus 7. de Iudic. num. 6. cum alijs cumulatis à Mandoſ. ad eumdem Lap. alleg. 23. an minor, num. 8.* qui hac diſtinctione conciliat diſſentientes, qui volunt nõ poſſe excipi de periurio poſt latam ſententiam, & eadem diſtinctione, *Fel. in d. cap. intelleximus*, conciliat contrarietatem Doctorum, an excommunicatus repellatur à limine iudicij agendo, & cõ-
55 ſequenter an † idem in periuro, qui illi
æquiparatur, vt idem firmat.

56 Ampl. etiam, ſi adeſſet † ſtatutum, quo reijciantur omnes exceptiones aduerſus rem iudicatam, *Surd. conſ. 327. Rotæ, numer. 15. in fin.*

57 Ampl. vt oppoſita † periurij exceptione, ſi Iudex procedat ad vlteriora, proceſſus

Digitized by Google

ceſſus ſit nullus, *dixi infra* §. 9.

58 An autem Iudex † laycus debeat ſuperſedere poſt introductam cauſam abſolutionis coram Eccleſiaſtico, *Afflict. cum Vrſil decif.* 30. *& ſeq.* fuit dubitatum, tenet non ſuſpendi.

59 Lim. vbi excipitur † de periurio aduerſus ſententiam latam in vim iuramenti litis deciſiui, *vt dixi infra* §. 6.

60 Limit. vbi iuramentum † fuit remiſſum ab eo, ad cuius fauorem illud fuit præſtitum, *vt dixi infra* §. 10.

61 Limit. parte non excipiente † de periurio in inſtantia pendente, ſeu coram Iudice executionis ſententiæ, *addentes ad Ludouiſ. decif.* 64. *Domini, vbi plures*

62 *refert Rota* † *deciſ. quas credo intelligendas eſſe*, vbi pars poteſt remittere iuramentum, quia non facta oppoſitio eſt iſto caſu, remiſſio, *Lapuſ. allegat.* 24. *an minor, num.* 8. *Crau. conſ.* 199. *num.* 12. *Menoc. conſ* 24. *Iam me, num.* 8.

63 Limit. vrgente neceſſitate, † & non poteſt adiri prælatus, qui abſoluat, *cap. anteceſſor* 11. *quaſt.* 3. *per quem textum ita firmat, Abb. in cap. Quanto* 18. *de iur. iur. num.* 8. *verſ. Adde ad prædicta.*

64 Limit. vbi agitur de executione ſententiæ latæ in vim alterius contractus non iurati, *vt ex Spec. firmant Alex. in l. ſi quis maior, C. de tranſact. nu.* 15. *Natta conſ.* 373. *Quoniam, nu.* 38. *Mandoſ. ad Lapum allegat* 24. *verb. illud, verſ. Aut quis, Rom. ſig.* 499. *Tu ſcis, num.* 2.

Limit. quotieſcumque iuramentum

65 † non eſt obligatorium, qui autem ſint caſus in quibus iurans, non obligatur iuramento, breuiter dicendum eſt, quoties deficit vnus, vel omnes ex tribus capitibus, qui illud comitari debēt videlicet veritas, iuſtitia, & iudicium, *cap. aduertendum* 22. *quaſt.* 2. *cap. & ſi Chriſt. de iur. iur.* exempla plura retuli in meis Collectaneis ad eadem iura, aliquos tamen caſus refert *Anton. Corn. de abſolut Forenſ. iur. par.* 4. *caſu primo, & ſeq.*

66 Lim. vbi veritas † repugnat iuratis, *Menoc. de arbitr Iud. quaſt.* 50. *num.* 6.

67 Limit. vbi agitur † de executione alterius ſententiæ, ob quam quis non fuit condemnatus, *Dec. in cap. intelleximus de iudic. col. fin. numer.* 80. *verſ. Quid autem*, & ratio eſt, quia periurus non repellitur ab agendo, ſeu limine

68 iudicij, niſi in cauſa, † in qua peierauit, *Dec. cap. dilecti, de except. num.* 9. *verſ. Tertio not. Fel. in cap. dilecti, de except. num.* 2. *circa med. concludens ex Inn. & Bal.* quod periurium non contingens cauſam de qua agitur, nõ repellit actorem, *Carroc. de iuram. litis deiſ. quaſt.* 1. *nona quaſt. princ.* 20. *Laderch. conſ.* 143. *pactum num.* 4.

69 Limit. in ſententia † lata ad fauorem eius, qui enormiter fuerat læſus, *vt dixi infra* §. 11. *verſ. limit. vbi de periurio.*

70 Limit. vbi oppoſita † periurij exceptione, Iudex proceſſit ad vlteriora, *vt dixi* §. 4.

Limit. vbi Clericus, vel alius de po-

71 pulo agit † pro defenſione ſuæ Eccleſiæ, *Fel. in cap. dilecti, de except. num.* 1. *Bal. in l. fin. C. qui ſatiſdat. cogant, n.* 5.

72 Limit. vbi non fuit † iuratum conceptis verbis, *l.* 3. §. *iurari, ff. de iur. iur.*

73 Limit. ſi de periurio † excipiatur coram mero executore facti, *Bart. in l. à Diuo Pio, ff. de re Iud num.* 10.

74 Lim. vbi quis fuit à iuramento † abſolutus, poſtquam incidit in periuriũ, *vt dixi infra* §. 11.

75 Limit. vbi dubitatur † an iuramentum ſit obligatorium, *Guttierz. de iurament. par.* 1. *cap.* 72. *licitum, num.* 7. vbi etiam diſtinguit, quando tali caſu ſit petenda abſolutio.

76 Limit. vbi quis metu † iurauit, *Guttierz. de iuram. par.* 1. *cap.* 57. *nu.* 19. *verſ. Sed pro contraria.*

77 Limit. vbi quis ex † contractu iurato fuit enormiſſimè læſus, *Seraſin priuileg.* 61. *num.* 22. *circa med.* modo læſio ſit probata, *Abb. conſ.* 71. *Quinque, par.* 1. *num.* 8. *in fin. Menoc. conſ.* 24. *Iam me, num.* 24. *& ſeq.* declarando id verum petita abſolutione à iuramento, *vt dixi infra* §. 2. *limit.* 2.

78 Limit. omni caſu, quo mora † impeditur committi, *Anton. Corn. de abſolut. Forenſ. iur par.* 3 *cap.* 4. *num.* 77.

79 Limit. vbi quis facto † Iudicis incurrit

rit periurium, veluti ſi fiat ſequeſtrum,
vel aliter à Iudice, ſoluere, vel facere,
quæ cum iuramento promiſſit, *Anton.
Corn. de abſolut. Forenſ. iur. par. 3. cap 4.
num 70.* ſublimitarem tamen, ſi tale
factum fuiſſet affectatū ex regula quod
affectata nocent.

80 An autem is ad cuius fauorem † fuit
iuratum, cogi poſſit ad remittendam
executionem periurij à Iudice layco,
affirmatiuam, ſi illud fuerit iniquum
tenet *Mancin. de iurament. par. 6 q. 11.
relato Couar. var reſol. lib. 1. cap. 4.* ad-
dendo id fieri poſſe per capturam per-
ſonæ eius, cui fuit iuratum, *& latè San-
chez de matrim. lib. 1. diſp. 32. numer. 18.*
diſtingue tamen, *vt per Cardin. de Lugo
de iuſt. & iur. tom. 1. diſp. 22. ſect. 8. n. 240.*
81 *ſubdens num. 243.* † quam poteſtatem
habeat directè, vel indirectè Princeps
ſæcularis circa iuramentum, *Molin. de
iuſt. & iur. diſput. 149. Diximus, col. 4.
verſ. Aliud, & verſ. Deinde.*

82 Lim. vbi agitur de executione † ſen-
tentiæ latæ in contractu correlatiuo,
vbi inſtans pro executione, pariter non
adimplemento facto, eſt periurus, *c. 3.
in fin. de iur. iur.* per quem textum ita
firmat *Crot. conſ. 400. & prima, nu. 19.*
& conuenit regula. Nil Iudæus, nil
Caterina Cætego, & quod paria deli-
cta, mutua compenſatione tollantur.

83 Contrarium voluit *Ancar. conſ. 382.
retento, num. 9. motus, l. apud Celſum,
§. marſcellus, ff. de doli except.*

84 Lim. vbi excipitur † de periurio ab
eo, qui non habet intereſſe in cauſa,
*Felin. in cap. intelleximus, de Iudic. n. 7.
verſ prima.*

---

§. I.

SVMMARIVM.

*Obligatio Cameralis fundatur in iuramen-
to 1. Item in iudiciali obligatione 9. Itē
in conuentione partium 10.*

*Iuramentum eſt præcisè obſeruandum 2.
Ampl 3. 4.*

*Soluere qui promiſſit, non poteſt excipere
de compenſatione 4.*

*Iuramentum paratam habet executionem,
& quare 5. 7.*

Paratam habere executionem, quid ſit 5.

Periurium, quando dicatur committi 8.

*Stylus A. C. in productione inſtrumenti ro-
gati extra tribunal illius 10.*

Dominicus Fontia Notarius A. C. 11.

*Antonius de Felicibus Subſtitutus in officio
Notariatus A. C. 11.*

*Executio mandati, retardatur exceptione
periurij, quod aſſeritur commiſſum in
contractu, de cuius executione agitur 12.*

*Abſolutio à iuramento eſt concedenda quo-
tieſcumque illius obſeruantia eſt iuranti
læſiua, vel iniqua 13. & quare 14.*

Iuſtitia eſt fundamentum iuramenti 14.

*Iuſiurandum debet habere tres comite, ve-
ritatem ſcilicèt iuſtitiam, & iudicium,
quorum alterum, ſi deficiat iuramentū
eſt periurium 15.*

*Stylus A. C. circa abſolutionem à iuramen-
to cum obligatione Camerali in contra-
ctu læſiuo 16.*

*Iuramentum an ſit obligatus ſeruare enor-
miſſimè læſus 17.*

SIue *iuxta Mohedan. deciſ 3. de ex-
cept. num. 2.* vellimus vim & rigo-
1 rem † obligationis Cameralis fundari
in iuramento, pro cuius obſeruantia
inuocatur *Deus* ipſe auctor rerum om-
nium, *vt dixi de execut. rei Iud. cap. 8.*
2 *§. 36 nu. 56.* & ideò iurans, debet † præ-
cisè, & in ſpetie iurata obſeruare, *cap.
ad noſtrum, de iur. iur. Bart. in l amplius
non pesi, ff. rem rat. hab. num. 2. Alex. in
l. ſi conuenerit, ff. de iuriſd. omn. iud. n. 2.
Iaſ §. actionum, inſt de action. num. 47.
Natta conſ 110. num. 15. cum alijs cu-
mulatis à Seraſin de iurament. priuileg.
74. num. 2.* Ita vt, qui cum iuramento
3 promiſſit quid facere, † non poſſit in
melius, vel per æquipollens facere, vel
adimplere promiſſa, *vt ex Innoc. Butr.
Abb. in cap peruenit 2. de iur. iur. firmat
Natta, conſ. 54. egregius, num. 1. & 4.
addentes ad Mateſil. ſingul. 54.* Nota,
quod iuramenta, nec qui promiſit ſol-
4 uere † poteſt excipere de compenſa-
tione, licèt illa ſit ſolutio, vel ſaltē ſolu-
tioni æquiparetur, *vt dixi ſupra c. 13. n. 2*

Pro-

Propterea cum qui promiſſit cum
5 † iuramento, nihil præterea cogitare
dcbeat, quam de adimplendis promiſ-
ſis, hinc communis eſt opiuio, vt iu-
rata remiſsio paratam habeat execu-
tionem, *Gloſ.in l.2.verb.Ius iurandum, ff.de iur.iur. Tiraquel.in l.ſi vmquam, §.Donatione largitur, C.de reuoc.donat. cum alijs cumulatis à Seraſin. de iuram. & ab addentibus adeumdem priuileg.77 num.2. & ibid num.* 3. declarat, quid
6 † ſignificent iſta verba. Paratam ha-
bet executionem, & ratio ſit, quia
7 † iuramentum habet vim iudicij in eũ,
qui iurauit, *l. ſed & ſi conſtituatur, §.1. ff de indic. l. qui iuraſſe, §.fin. ff. de iur. iur. Iaſ in l.fin.ff.eod.num.*2. periurium
8 que committatur, † non ſolùm quan-
do realiter, & re ipſa quis contrauenit
iuramento promiſſis, *l.fin.ff.qui ſatiſdat.rogant, l.quoties, C.de dignit.lib.*11. *cap.tua, de iur.iur. Afflict.deciſ.*30.*nu.*5. & 6. ſed etiam ſi tentauit contraueni-
re, de veniendo ad actum proximum
contrauentioni, *Seraphin.de iurament. priuileg.*174.*num.*2. vbi ex iſto aſſum-
pto ad plura infert, & præcipuè ad ca-
ſum, qui ſuperioribus menſibus acci-
dit Mediolani, vbi mater fuit priuata
tutella filiorum, & ſucceſſione eorum,
non ſolùm quia non petitis tutoribus,
ſuis filijs, ad ſecundas tranſiuerat nu-
ptias, ſed etiam de eiſdem nuptijs con-
tractis tractauerat, negari non poteſt,
quia qui cum iuramento promiſſit nõ
petere, fiat periurus, ſi petat, ſicuti &
in eamdem ſoueam cadit non præſtã-
do intra conuentam dilationem, quæ
cum inramento præſtase promiſſit.

9 Siue vellimus rigorem † eiuſdem
Cameralis obligationis fundari in iudi-
ciali obligatione, quam facit, qui ſe
obligat cum ea formula, vt latè diſpu-
tat *Galleſ. de obligat. Cameral. quæſt.*4. *numer.*12.*verſ.His ſic expoſitis*, & cum
in confeſſum nullæ ſint partes ludicis,
quam confeſſum condemuare, *l.*1.*ff. de confeſ. l.*1.*C. eod.cap. quoniam per cõfeſſionem ext. eod. Marſil.ſing.*201.*in confeſſum*.

10 Siue vellimus rigorem † eiuſdem
obligationis fundari in ijs, in quibus
contrahentes conuenerunt, *vt aduertit Zachias ad Galleſ.de obligat. Camer. quæſt.2. Quæ fuerit cauſa, num.*15. *& ſeq.* ideò in praxi videmus, ſi producatur coram A.C. inſtrumentum roga-
tum à Notario, qui non ſit ex decem
ſui Tribunalis, non citatur reus ad vi-
dendum extendi formam Cameram
contentam in inſtrumento producto,
ſi in illo legatur Clauſula Conſentiens
in mandatum executiuum, vnica ci-
tatione præcedente; niſi tamen quis
vellit vlterius progredi ad cenſuras, nã
nam tunc citatur reus ad videndum
extendi formam Cameram, in qua le-
gitur conſenſus obligati in cenſuras, &
11 ita obſeruari mihi affirmauit † Anto-
nius de Felicibus de Cararia Subſtitu-
tus domini Dominici Foutiæ Notarij
A.C. amici mei.

12 Si periurium ſit liquidum, † & aga-
tur ex eodem contractu, cuius cauſa
dicitur quis peieraſſe, retardatur exe-
cutio mandati relaxati in vim obliga-
tionis Cameralis, *Mareſcot.Var. Reſolut.lib.2.reſolut.*121.*regulariter, n.*83. *referens Rotam, num.*88.*ita cenſuiſſe*,
qui licet id firmet, ſi agatur de obliga-
tione Camerali, idem eſt dicendum
de executione mandati vigore eiuſdẽ
obligationis, tamquam quid ex illa
conſequens, quod neceſſariò ſequitur
naturam ſui principalis, & ab illo regu-
latur, *Bal. in l.in bona fidei, C. de pact. Soc.conſ.*76.*lib.*1.*num.*8.*circa med.*

Notandum quod licèt à quibuſcum-
13 que † iuramentis, quorum obſeruan-
tia eſt læſiua, vel iniqua, concedatur
abſolutio, quia deficit vnum ex tribus
requiſitis, vt iuramentum ſit obliga-
torium, *cap.animaduertendum* 22.*q.*2. *cap. & ſi Chriſtus, de iur. iur.* iuſtitia
14 † enim baſis, & fundamentum eſt iu-
ramenti, quod ſi præſtetur pro re, ſeu
contractu iniquo, temerarium, &
impium eſt, nec iurantem obligat,
cap.Quanto de iur.iur. Ideò S. Hieron.
ſuper Hieremiam, lib. 1. *cap.* 4. inquit,
16 Ius iurandum debet † habere tres co-
mites, ſcilicet veritatem, iuſtitiam &
iudicium, ſi iſta defuerint, nequaquam
eſt iuramentum, ſed periurium, *Gloſ.*

cap. & ſi Coriſtus, verb. iuſtitia, de iur. iur. D. Thom 2.2 quaſt.89. artic.3. & 7.cap.ſicut noſtris 27.de iur.iur Aragon. de iuſt. & iur. De iuramento, quaſt.89. artic.3.col.3. verſ Iuſtitia, Sotus de iuſt. & iur.lib.8 quaſt 1. artic.3. Mancin.tamen de iurament par.6.quaſt 15.
16 concludit non † concedi abſolutionẽ in Tribunali A. C. qui ſi contra læſum ex iurata obligatione relaxet mandatum, habito recurſu ad ſignaturam iuſtitiæ, medetur huic incommodo; & ita fiunt de lite lites; quæ impinguãt burſas Procuratorum & Notariorum, *Vaſquius tamen Controuerſ. Illuſtr. lib.1. cap. 2. numer.* 17. diſputat an
17 † enormiſſimè læſus ſit obligatus ſeruare contractum iuratum.

§. II.

SVMMARIVM.

Abſolutio quid ſit 1.
Abſolutio ad cautellam quibus caſibus conceditur 2.
Periurium graue crimen eſt apud Deum, & homines, & grauibus pœnis plectitur 3. *illius abſolutio non retardat executionẽ ſententiæ, ſi fuit commiſſum ante captã litem* 4. *Ampl* 5.6. *Ampl.*12.13 15.16. 17.18 19. *Lim.*20.21.23 25.27.29. 30. 31. *Sublim.*22.32.
Epiſcopus, quando poſſit diſponere circa iuramenta 10.11.
Abſolutio à iuramento poſt incurſum periurium à ſolo Papa conceditur, ſi ſubſit cauſa 33. *Limit.* 34.
Iudex Eccleſiaſticus, qui abſoluit à iuramento, an remaneat Iudex cauſæ principalis 35.
Fieri prohibita, ſi fiant, & nihil expiatur ſunt valida 24.
Iuramentum quando poſſit, & non, remitti à parte, cui eſt iuratum 8.14.
Abſolutio à iuramento eſt petenda ante diẽ qua quis iurauit ſoluere 7.
Promiſſio iurata, quando dicatur à iurante impugnata 13.

1 VErbum abſoluere, à quo eſt natum nomen Abſolutio † eſt Forenſe, ſeu frequens eſt in foro, & ſi ſignificat, liberare aliquem iudiciali moleſtia, propterea licet abſolutus à iuramento in quauis parte iudicij, videatur, non poſſe impediri, quo minus petat executionem ſententiæ ad illius fauorem prolatæ, alias non diceretur ſolutus moleſtijs iudicialibus, præſertim ſi fuerit ſimpliciter quis abſolutus, non
2 autem ad cautellam, † quæ frequens apud Canoniſtas, *Hoſt. in Sum. de ſent. excommun. Fel. in cap. veniens 38. de teſtib. num.* 22. vbi refert caſus in quibus concedatur.

3 Attamen, quia periurium † graue crimen eſt apud Deum, & homines, *cap fin. num.* 22. *quaſt.* 2. & grauibus, & etiam grauiſſimis pœnis mulctatur, habita ratione rei de qua eſt peieratum, vel conſiderata perſona, quæ periuriũ commiſit, vel cui non fuit obſeruatum iuramentum, vt referunt relati à *Farinac. tract. de falſit. §. pœna, quaſt.* 160. *num.* 32. *Caſſin. de Conſuet. Bituricenſ. §.* 12 *Rub.* 10 *verſ. in par num.* 21. *& ſeq. Decian. tract. crim. lib.* 6. *cap.* 13. & ideò in illius abſolutione facienda ſit ſpecialis, & indiuidua nota, de illo, non re-
5 tardatur † ſententiæ executio latæ in eum, qui periurium commiſit ante litem motam, quia ea abſolutio nihil illi proficit, & idem eſt, ac ſi non fuiſſet obtenta, *Fed de Senis, conſ* 300. *factum tale in fin.* concludens abſolutionem
5 † à iuramento obtentam, poſtquam aduenerat dies ſolutionis, nam ſuffragari, & non facta mentione Federici, idem firmauit *Ancaran. conſ.* 198. *prædictis, circa fin verſ item aduertendum, Federic. & Ancar. ſequitur Alex. conſil.* 222. *Viſa facti, num.*9. *lib.*2. *& conſ.*83. *interrogatus, lib* 5. *num.* 7. *Brun. conſ.* 46 *ad allegata, num.*3. addendo abſolutio-
6 nem † obtentam poſtquam aduenerat dies promiſſionis iuratæ, non ſuffragari abſoluto, *Rol. à Val. conſ.*34. Redem-
7 *ptoris lib.*1. *num.* 2. concludens † abſolutionem petendam antequam cedat dies adimplendi iuratam promiſſionẽ,

ſub-

ſubdens num. 3. quod is cui fuit præſti-
8 tum iuramentum, † non poſſit iſto ca-
ſu, illud remittere, ſecus vt ego addo,
remitttere cõmodum, quod ex iurata
promiſſione percipere poterat, nam
9 remiſſio iuramenti † eſt conceſſa ſoli
Papæ, & concurrente rationabili cau-
ſa. *cap. ſi vero, cap quemadmodum, cap.*
quanto, de iur. iur. Brun. conſ. 46. *ad al-*
legata, num. 7. *ſubdens num.* 8. caſus in
10 quibus Epiſcopus † poſſit diſpenſare
circa iuramentum, *Natta conſ.* 233.
Baptiſta, num. 3. concludens non poſſe
11 iſto caſu † abſolui à iuramento, *Rom.*
ſingul. 437. *Tuſcis, num.* 1. vbi adden-
tes plures cumulant.

12 Ampl. multò magis † ſi is, qui iura-
uit, cæpit agere, impugnando iuratã
promiſſionem, *Gozadin. conſ* 69. *Vide-*
tur prima, num. 21 *Menoc. conſ.* 24. *Iam*
me, num. 17. *Natta conſ.* 233. *Baptiſta,*
numer. 3. *&* 4. *Brun. conſ.* 46. *ad allega-*
ta, num. 4. concludens dici impugna-
13 tam iuratam † promiſſionem, ſi peta-
tur dilatio, poſtquam aduenit dies ſo-
lutionis promiſſionis iuratæ, ſecus ſi
ante diei ceſſionem fuit petita, & ob-
tenta dilatio.

14 Ampl. vt iſto caſu † iuramentum
non poſſit à parte remitti, *Fel. in cap.* 1.
de iur. iur. num 2. *verſ. procedit ergo,* vbi
latè agit, quando poſſit. & non poſſit
remitti iuramentum à parte, cui eſt
iuratum, *Menoc. conſ.* 24. *iam me, n.* 24.
& ſeq. Mancin. de iuram. par. 6. *quæſt.* 6
num. 4. *& ſeq. vbi refert diſentientes*
Carrot. & de iuram. litis deciſ quæſt 1.
nona quæſt. princip. num. 21. *verſ. Am-*
plia ſecundo.

15 Ampl. vt abſolutio conceſſa † cum
clauſula *Dummodo* abſolutus non in-
cidiſſet in periurium, non proſit, ſi fuit
obtenta poſt litem motam, ſeu incur-
ſum periurium, *Surd. conſ.* 327. *Rotæ,*
num. 19. *circa fin* addendo procedere
etiam in fideiuſſore, qui principali-
ter, & inſolidum ſe obligauit, nec ex-
cuſari ex dilatione ſoluendi conceſſa
principali debitori, quia & ipſe ex di-
cta obligatione erat pariter reus de-
bendi.

16 Ampl etiam in minore, qui vult in-
fringere contractum iuratũ à ſuo cu-
ratore, *Guttierz. de iuram. par.* 1. *cap.* 40
num. 26.

Ampl. vt poſt incurſum periurium,
17 † periurus non ſit à periurio abſoluẽ-
dus, *Alex. teſtans de magis communi,*
conſ. 17. *ponderatis, lib.* 3. *num* 4. *circa*
fin. vbi Roueſcal. præceptor meus refert
idem ſæpius dixiſſe, & conſ. 83. *interro-*
gatus, lib. 5. *num* 7. addendo quod ſit
indigous abſolutione, *Purpur. conſ.* 529
ſolutio, numer. 28. *verſ. & ideò, Bran.*
conſ. 46. *num.* 3. *in fin Gozadin. conſ.* 69.
Videtur, num. 21. *Neuizan. conſ.* 23. *il-*
luminans, num. 8 *Rota in Meliten. re-*
uiſionis computorum, 30. *Octobris* 1595.
coram Ieronymo Pamphilio Patruo, In-
nocentij X. Sum. Pont. quem Deus ob
ſanam in omnes mentem, diu incolu-
men ſeruet, *Muſcatel. in prax. par.* 4. *§.*
periurij, num. 10. *& addentes ibid. verſ.*
Accumulatiuum, ampl. præſertim in
executiuis, & rationem refert *Natta*
conſ. 10. *ſuper, numer.* 5. *& conſ* 145.
Vertente, num. 25. *relati à Mancin. de*
iurament. par. 6. *quæſt.* 6. *Pccurrit, n.* 2.
& 3. *Anton. Corn. de abſolut. Forenſ. iur.*
par. 3. *quæſt.* 4. *num.* 1. *& ſeq.* vbi exami-
nat, *Afflict. deciſ* 220. *in cauſa, nu.* 17.
Crauet. conſ. 6. *num.* 93.

18 Ampl. etiam, ſi iuramentum † eſſet
illicitum, *Rom. ſing* 499. *Tuſcis, nu.* 12
limitando, num. 2. ſi periculum ſit in
mora, *Marſil. ſing.* 421. *Quando.*

19 Ampl. vt abſolutio † iſto caſu ſit in-
iuſta, & non concedenda nec conce-
di poſſit, *Natta conſ.* 145. *Vertente, n.* 2.
Idem repetit Menoc. *conſ.* 24. *Iam me,*
num. 17. *Surd. conſ.* 327. *Rotæ, n.* 19.

20 Limit. vbi iuramentum † fuit dolo
excipientis extortum, *Corn. conſ.* 161.
Viſis, lib. 3. *num.* 12. *verſ. Dato, & verſ.*
quæ vero, eam afferẽs rationem, quia
agendo ad contractum iuratũ dolo ad-
uerſarij, non dicitur contrauenire iu-
ramento, idem repetens, *conſ.* 159. *vi-*
ſo teſtamento, lib. 4. *num.* 7. & ratio eſt,
21 quia † iuramentum conſtito de dolo
non obligat iurantẽ, *Afflict. deciſ.* 220.
In cauſa, num. 7. *Menoc. conſ.* 24. *Iam*
num. 10.

21 Limit. vbi de periurio † excipitur

aduerſus enormiter læſum, quamuis non ſit à iuramento abſolutus, *Corn. conſ.161. Viſis, lib.3.numer.12.verſ. quæ verba, idem repetens, conſ. 139. Viſo teſtamento, lib.4.num.7. Neuiz conſ.21. ſcripſit, num.5. & ſeq.* addit præſertim ſi enormiſſima ſit læſio, & plures conſentientes refert, & ampliat etiam in maiore, *Menoc. conſ.24. Iam me, nu.5.*

22 Intellige, ſi probata † ſit læſio antequam ſit exceptum de periurio, *Bal. conſ.155. col.fin. lib.3. cum alijs cumulatis à Gabriel. conſ.9. Quamuis, lib.2.n.1. & 2. Ludouiſ. deciſ.64. num 9.* addit ſi læſio ſit euidens, & notoria per ſententiam, *Menoc. conſ 24. num.24.* declarat petita abſolutione à iuramento.

23 Limit. vbi iuramentum † fuit præſtitum ab eo, cui imminebat periculū vitæ, *Iaſ. in l. ſi duo patroni, § ſi quis iurauerit, ff. de iur. iur. num.4.* eam afferens rationem, quia non eſt periurus, qui neceſſitate cogente, & vt euitetur periculum vitæ, iurat.

24 Lim. vbi in proceſſu cauſæ, † ſeu litis non fuit exceptū de periurio, *Alex. in l. nemo poteſt, ff. de legat. 1. num.17. & in lege Seius & Augerius, ff. ad legem falcid. num. 13. circa fin. Iaſ. in l. patre furioſo, ff. de iis, qui ſunt ſui, vel alien. iur. num.17.* conſtituens pro regu-
25 la, quod quæ fieri † prohibentur, ſi fiant, & nihil excipiatur eſſe valida, latius tamen dixi ſupra in regula conſtituta hoc Cap. *num.22. & ſeq. Decian. tract. Crimin. tom.2. cap.10. accuſare, num.22. lib.6. Muſcatel. in prax. par.4. §. periurij, num.18. diſtinguit.*

26 Limit. vbi is, qui aſſeritur periurus, incidit in aſſertum periurium facto Iudicis, veluti ſi Iudicis præcepto quis fuit impeditus conuenta die ſoluere, *Paſcal. de Patria poteſtat. par. 1. cap.7. periurus, num. 13.* ampl. etiam ſi tale præceptum eſſet factum ſine cauſa, nō citato creditore, nec debitorem debuiſſe appellare, quia ſua non interſit,
27 cui ſoluat ex præcepto Iudicis, † qui an ſoluendo conſequeretur plenam liberationem, videndi ſunt, *Afflict. deciſ. 150. Rex, num.18. & ſeq. Menoc. de arbitr. Iud. caſ.137. Dum noſtri, num.a.* *& ſeq. Theſaur. quæſt 54. lib.1. Fontanel. de pact. dotal. Clauſul.3. gloſ.2. n.42. & ſeq.*

28 Limit. vbi iuramentum † fuit metu in iurantem illato, extortum, & de metu patet euidenter, ſeu vbi apparet obſeruantiam iuramenti, ſine dubio vergere in diſpendium ſalutis æternæ, nam cum iuramentum fuerit nullum, poteſt illud ſperni propria auctoritate, nec opus eſt abſolutione, *Ancar. conſ. 382. Retento, num.1. & 2.* addendo re-
29 gulariter geſta † per metum eſſe valida, ſed Iudicis ſententia reſcindi, etiam in caſibus, in quibus illa ſunt ipſo iure nulla, & quando poſſit abſque abſolutione agere, *Muſcatel. in prax. par. 4. §. periurij, num.15.*

30 Limit. in iuramento † aſſertorio, ſeu vbi excipitur de periurio aduerſus eū, qui aliquid aſſeruit cum iuramento, nā non eſt opus, vt antequā incipiat agere, vt abſoluatur à iuramento, *Gabriel. conſ.9. Quamuis, num.10.*

31 Limit. vbi iuramentum † fuit errore præſtitum, nam non obligat, nec opus eſt abſolutione iuxta congeſta à *Menoc. conſ.24. Iam me, num.7.*

32 Limit. vbi iuramentum † eſt præſtitum ſuper actu illicito faciendo, nam non eſt opus abſolutione, quæ præſupponit adeſſe vinculum, quod iſto caſu non adeſt, *Anton. à Corn. Tract. de abſol. Forenſ. fur. par. 2. quæſt. 2. Sed vt, num.15. & ſeq*

33 Intellige antecedentes † extenſiones, ſi abſolutio petatur ab Epiſcopo, & alio habente facultatem abſoluendi à iuramento, *Crauet. conſ.6. plura n.91. in fin.* addendo idem, ſi dubitetur, an abſolutio ſit concedenda, *Surd. conſ. 327. Rotæ, num.19. Carroc. de iuram. litis deciſ.* Secus ſi à Papa, narrato eidem tota facti ſerie, vt teſtatur obtinuiſſe à Clemente VIII. etiam parte non citata, *Mancin. de iuram. par. 6. quæſt.6. num. 4. & ſeq.* vt puta aduenniſſe diē iuratæ promiſſionis nolle petere abſolutionem à iuramento, & petita, vel obtenta illa non vti, *Muſcatel. in prax par.4. gloſ. §. periurij,* poſtquam retulit veriorem, & communio-

muniorem eſſe opinionem, quod periuro negetur abſolutio, *ſubdit num. 7. verſ. & aduerte*, & *num.* 11. illam concedi facta expreſſione, qualiter ſit periurus, non referendo, an à Papa, vel Epiſcopo, & *num.* 3. dixi de facili concedendam, ad effectum agendi, & *n.* 9. addit concedi parte non citata, non tamen in executiuis, in quibus firmat negari abſolutionem.

34 Notandum tamen, † quod licet in præcedentibus caſibus ſolus Papa poſſit abſoluere à iuramento, id tamen intelligendum eſt, ſi ſubſit iuſta cauſa, vt puta læſio, vel alia quam refert, *Crauet. conſ. 7. Eynimondus, num.* 1. & *ſeq.*

35 *addendo, num.* 8. & *ſeq.* Papam † non poſſe abſoluere pręſertim ſibi non ſubditum in temporalibus à iuramento, etiam de plenitudine poteſtatis, in præiuditium iuris quæſiti, tertio, etiā per actum iuris ciuilis, vt puta rei iudicatæ, vel aditionis hæreditatis, quia dominium acquiſitum de iure gentiū ex contractu nō poteſt Princeps illud tollere, etiam ſuo ſubdito. In iſta tamē Papali abſolutione aduertendum erit à Iudice, qua formula verborum ſit facta, videlicèt an ſub conditione aliqua, vt puta refectis expenſis, nā ante adimpletam conditionem, debet ſe abſtinere ab vlteriori proceſſu, cum per eam clauſulam ſit ſuſpenſa illius iuriſdictio, *Mantic. deciſ. 245. num. 9.* concludens Conditione non adimpleta actum eſſe nullum, & haberi pro non facto, vel eſſe in rerum natura, *Rota deciſ. 19. de dolo, & contum. in nou. nu. 3. in fin. Surd. conſ. 437. Illuſtris, lib. 3. num. 27.* firmantes vbi quid ſub conditione requiritur, de eo prius conſtare debet, antequam ad alia procedatur, & in terminis vbi iuriſdictio ſub conditione conceditur, *Put. dec. 419. lib. 1. & deciſ. 275. lib. 2 Bal. l. non dubium 1. de legib. num. 13. in fin.*

36 Contrarium † firmat *Fel. in cap. præterea, de ſponſal. num. 17. in princ. verſ. ad primum*, ſi abſolutio fiat per viam commutationis, vel diſpenſationis, vel totalis relaxationis iuramenti liciti, etiam ſi quis iuraſſet non petere abſolutionem, ſi ſubſit rationabilis cauſa actus iuratus ſit reſolubilis, & in abſolutione fiat mentio iuramenti.

37 Epiſcopus, quando † poſſit abſoluere à iuramento, *Fel. d. cap. præterea*, *num.* 21. & *ſeq.*

38 Iudex ſecularis, † an poſſit relaxare iuramentum, *Fel. d. cap. præterea, n.* 28. & *ſeq.*

39 An is, † cui quid eſt promiſſum cum iuramento poſſit illud relaxare, *Fel. d. cap. præterea, num.* 33. & *ſeq.*

40 An quis poſſit † iuramento ſuo contrauenire tacitè ſe ipſum abſoluendo, *Fel. d. cap. præterea num.* 35.

41 An Iudex Eccleſiaſticus, † qui abſoluit à iuramento, remaneat Iudex cauſæ, de qua fuit iuratum, *Mancin. de Iuram. par. 4. Effect. 64.* relatis, qui tenent affirmatiuam, teſtatur in praxi contrarium, ſeu negatiuam obſeruari.

42 An Iudex laycus † poſſit cogere partem ad relaxandum iuramentum, & punire periurum, *Muſcatel. in prax. par. 4. §. periurij, num.* 12.

43 An quis poſſit abſoluere † ſe ipſum à iuramento, *Fel. in c. præterea, de ſponſal. num.* 20.

44 An detur appellatio à relaxatione iuramenti, *Marcheſ. de commiſ. relaxat. Iuram. §. 4. num. 45 fol. 254 par. 3.*

---

§. III.

SVMMARIVM.

à Iuramento abſoluere, vel diſpenſare non poſſunt Principes ſeculares. Et quare 1. *ſolus Papa id facere poteſt* 2. *ſi iuſta ſubſit cauſa alias non poteſt* 2. 3.

Papa ſolus poteſt diſpenſare, vel abſoluere à iuramento, ſi iuſta ſubſit cauſa 2. *Ampl.* 3. 4.

Lex Principis ſecularis habet vim Apoſtolicam in remiſſione iuramenti 5.

Princeps ſeculares, an ſua conſtitutione poſſint infringere contractum iuratum, vel contra illam aliquid ſtatuere 6. 7. *diſtingue* 14.

Azo

Digitized by Google

Azo fons legum, & tuba veritatis 8. declaratur 9.
Statuta laycorum minuentia vim iuramẽti non ſunt valida 10. Cautela in contrarium 12.14.
Flauius Tortus laudatur 11.
Statutum Vrbis, cap. 149. & ſeq. lib. 1. declaratur 13.
Iudices Rom. Cur. omnes ſunt delegati, quia in facie Papæ ius dicunt 15.
à Iuramento abſoluere poteſt ſolus Vicarius Papæ cum ſuo Locumtenente, & Vicegerente in Vrbe 16.
Periurus non poteſt agere, ſed excipere, & quare 17.
Defenſio tolli non poteſt 18.
in Iuramenti abſolutione an citandus is, cui fuit iuratum 16.19. praxis in petenda tali abſolutione ibid. & 20. quando concedenda à ſolo Papa 21.
Contractus, qui ſolo iuramento formabatur, an ſit reſciſſus, abſoluto iurante à iuramento 22.
Abſolutio à iuramento vt proſit, quæ requirantur 22.23.
à Iuramento ſolus Papa diſpenſat, vbi agitur de commutando actu iurato 51. Item vbi iuramentum eſt interpoſitum ſuper iis, quæ pertinent ad Papam 52. Item an quando dubitatur, an abſolutio ſpectet ad Papam 53.
Appellare an liceat à relaxatione iuramenti 37.
Papa gerit vices Dei in terris 54. ſolus habet plenitudinem poteſtatis etiam in temporalibus 53 An poſſit abſoluere ſibi non ſubditos à iuramento 50.58. An abſoluere à iuramento contractus iurati 57 58. An abſoluere ſe ipſum à iuramento 60.
Epiſcopi non poſſunt ſe ipſos abſoluere à iuramento 61.
Princeps non poteſt reuocare priuilegium conceſſum non ſubdito 59.
Epiſcopus poteſt in melius mutare votum promiſſionis iurata 62. Item abſoluere à iuramento extorto metu dolo, vel vi, qui cadere poteſt in conſtantem virum 63. Contrariũ 64. Item vbi ſubeſt cauſa abſoluendi 65. Ampl. 66. Item vbi quis iurat non exigere iuramentum, vel ſecundum iuramentum eſt contrarium primo, vel eſt illicitum, vel contra libertatem Eccleſiæ, vel honeſtatem 67.

QVia frequens eſt in palatiis materia abſolutionis à iuramento ſingularia aliqua in examine huius §. notabo &

1 Primo notandum, quod † Principes layci non poſſunt abſoluere, vel diſpenſare quemquam à iuramẽto, quia non poſſunt illud tollere, cum illius abſolutio ſit fori Eccleſiaſtici, *cap. 3. §. fin. de iudic. Cuccus tract. de morator. præſcript. num. 62. Brun. conſ. 46. ad allegata, nu. 6. & ſeq.* concludens Papam
2 † tantùm poſſe remittere iuramẽtum, ſi iuſta ſubſit cauſa, addeado *num. 9.* quod quotieſcumque iuramentum eſt ex omni parte licitum, tàm ex parte iurantis, quàm ex parte eius, cui iuratur, & rei quæ iuratur, compellendũ eſſe iurantem ad obſeruantiam contra-
3 ctus iurati, & nulla † cauſa intrinſeca apparente, non poſſe Papam abſoluere iurantem, facta illatione, quod tali caſu, neque poſſit inducias concedere, & conceſſas non ſuffragari debitori, quæ dixi de iuſta cauſa diſpenſandi in
4 iuramento † amplientur, vt alias non ſit valida diſpenſatio, *Aragon. de Iuſt. & iur. quæſt. 89. de iurament. art. 9. col. 5 verſ. Sed quoniam.*
5 Non obſtat Gloſ. fin. † quæ eſt Azonis, *in l. adigere, de iur. patronat.* dum voluit, quod lex Principis ſæcularis vim Apoſtolicam habeat, in remiſſione iurameti, ideò in pluribus legibus Digeſtorum, & Codicis legimus remitti iuramentum, vel non obligare iurantem, *l. fin. ff ad mancipal. l. non dubium, C. de legib.* & nata quæſtio, an Statuta
6 † laycorum, vel conſtitutiones Principum ſecularium poſſint infringere cõtractum iuratum, illud faciendo irritum, vel aduerſus illud diſpenſare, vt latè examinant *Vital. Camban. de Clauſul. §. ſed nunc reſtat, num. 7. in fin. Couar. in cap. Quamuis, de pacto, par. 3. num. 5. Ierem Seſter. tract. de iurament. lib. 1. cap. 24. ſanctiſſima, cum aliis cumulatis in meis Collectaneis ad l. non dubium, verſ. Nec Sacramentum. C. de legib.*

7 *legib.* & retuli, qui hanc † controuer-
ſiam concordent, inter quos eſt, *Hon-
ded.conſ.45.magnifica, num.36. & ſeq.
lib.1. Mencaca de ſucceſ.creat.§.10. nu.*
648. *in princ. ver. Qua ratione, Mo-
lin. de iuſt. & iur.diſput.*149. *Diximus,
col.4. verſ.aliud, Morotius conſ.*53.*Sta*
8 *tuto, num.*21. Azonis autem † aſſertio,
qui fuit fons legum, & tuba veritatis,
vt dicunt *Corn.conſ.71.lib.4.nu.6. Bal.
l.eam quam, C.de fideicom num.*21.*Si-
car l.l.fin. C.vbi in rem act num* 3. *in*
9 *princ.* intelligi † debet in ijs, quæ ad
Principem ſpectant, vt ego ad lo pri-
uatiuè, vel cumulatiuè, non autem in
ijs, quæ non cadant ſub ſua poteſtate,
quale eſt vinculum iuramenti, quod
eſt fori eccleſiaſtici, vt dicebam ſupra,
ideò ſtatuta laycorum nō ſunt valida,
10 † ſi minuant, vel extinguant vim iura-
menti, quale eſt Statutum Papiæ *in ci-
uilib. Rubric.*24. vt fatetur Flauius To-
11 ſtus † I.C. Papienſ. ad idem ſtatutum,
*num.*2 *licet deinde, num.*44 *ſubdat va-
lere relato Carpan. ad Statut. Mediol.
cap.*453. *qui, nu.97. & ſeq.* refert con-
trouerti, an tale Statutum ſit validum,
propterea ad tollendam omnem diffi-
cultatem moderni Statutorum condi-
12 tores, † adinuenerunt cautellam, per
indirectum tollentes vim iuramenti,
addētes iuramentum cōtractui appoſi-
tum, cenſeri dolo, vel metu extortū;
13 vt legitur in nouis Statutis † Vrbis, *lib.
1.cap.* 149. *cum duobus ſequentib.* Sed
quia dolus, fraus, & metus ſunt quid
facti, & facta non præſumuntur, cenſeo
Statutum prædictum valere, quia con-
ditum auctoritate Papæ.

Stante itaque impotentia Principū
ſecularium diſpenſandi iurātes aduer-
ſus iuramentum, vel faciendi illud ir-
ritum, & inane, ſeu abſoluere ab illius
14 vinculo, † iuxta diſtnictionem quam
poſt hæc ſcripta legi apud *Cardin. de
Lugo, de iuſt. & iur.tom.2.diſput.22.art.
8.num.246.& ſeq.plurib.* Hinc in Vrbe
videmus, vbi ſunt plura Tribunalia,
& multi Iudices, qui ius dicentes in
15 faciem Papæ † omnes dicuntur dele-
16 gati à Papa, ſolus Papę Vicarius † cum
ſuo Locumtenente in ciuilibus, & Vi-
cegerente, præſente Notario, qui roge-
tur de abſolutione, aſſerentem flexis
genibus, coram teſtibus, fuiſſe contra-
ctu iurato læſum, abſoluit ad effectum
17 agendi, qui alias obſtante † iuramen-
to minime poterat agere, *cap paruuli
22.q.5. vbi Gloſ.fin.* ſubdit ad effectum
excipiendi minimè egebat abſolutio-
18 ne, quia illa eſt defenſionis † ſpecies,
quæ nulla cautella tolli poteſt, *Alex.
l.libertus 14.ff.de in ius vocand. num.* 1.
Grauet.conſ.241.col.15.verſ præterea.

Ideò tamquam agatur de actu præ-
iudiciali ei, cui fuit iuratum, volunt
plures in petenda, & obtinenda abſo-
19 lutione à iuramento † citandum eſſe
eum, cui fuit iuratum, vt latè ratioci-
nantur *Alex.conſ.222. Viſa facti, lib.2.
num.8. Vrſil. ad Afflict. deciſ 220. nu.11.*
qui loquitur, ſi petatur ad effectum
agendi, *Menoc conſ.24. Iam me, nu.11.
& ſeq. & Gail. obſeruat.22.notum, n.3.
& ſeq.* qui præterea refert praxim Ger-
maniæ in decernenda tali citatione,
*Paſet conſ.194.in cauſa, num 30. & ſeq.
Fel.in cap.1.de iur.iur. nu.* 23. vbi dum
plura retuliſſet pro affirmatiua, ſubdit
quatuor limitationes, & nouiſſimè, ac
latiſſimè examinat *Ant. Corn. tract.de
abſol.Forenſ.par.3. quaſt.16.* ſed vt dixi
20 † praxis eſt in contrarium, cum ſuffi-
ciat ſola aſſertio legitimæ cauſæ ad ob-
tinendam abſolutionem ad effectum
agendi. Si tamen Epiſcopus, & in
Vrbe relati apoſt. officiales dubitarent
21 † probabiliter, an eſſet concedenda
petita abſolutio à iuramento, abſtine-
re debent, ſe ab abſolutione, & remit-
tent petentem ad Papam, qui illam
concedat, vel neget, *Alex. conſ.* 222.
*Viſa facti, lib.2.nu.*10. *Natta tamen ad
Alex.conſ.83.Interrogatus, lib.5.nu.7.*
dicit hoc non curari in praxi, forte vt
ego puto, quia nemo auctoritatem
ſuam amputare vult.

An autem abſoluto iurante, contra-
22 ctus, † qui ſolo iuramento firmabatur
ſit reſciſus viden. *Fel.in cap.1.de iur.iur.
num.26 Bal.cap.1.de iur.iur. nu.5. verſ.
opp ſi Iudex.*

Secundo notandum, quod ad effe-
ctum, vt abſolutio obtenta à quouis
eccle-

Digitized by Google

eccleſiaſtico Iudice habente facultatē
23 illam concedendi, proſit, non † ſufficere
eidem exprimere, quod petatur abſolui
à contractu inito cum Titio, quia ex illo ſit læſus, vel metu, vel dolo, vel alia legitima cauſa expreſſa, ſed etiam narrandum, ſi ſuper eodem contractu ſit aliud præſtitum iuramentum, & ſi petatur poſtquam aduenit dies, eundem contractum adimplendi, id etiā exprimendum, quia quot ſunt iuramēta, tot requiruntur abſolutiones, *Rol. à Val. conſ. 34. num. 8. & 9 lib. 1. addentes ad Aſſlict. deciſ 30. num. 6. cum aliis congeſtis à Franc. Nigro. ad Martam de Clauſulis, §. abſolutionem à iuramento, & ab Anton. Corn. tract. de abſol. Forenſ. par. 3. quæſt. 6. Quæro ſexto, num. 3. & ſeq.* addendo non facta tali expreſſione, abſolutionem eſſe ſubreptitiam, & qui illa vtitur peierare, idem repetens *eod tract. par. 4. Caſu Secundo, num. 8. & ſeq.* addendo aduerſus *Bal.* qui voluit, de ſingulis iuramentis faciendam diuiſim mentionem, & concedendam abſolutionem ſeparatim, ſufficere, ſi omnia iuramenta ſucceſſiuè narrentur, & vnica abſolutione abſoluatur, qui abſolutionem petit, *Natta conſ. 144. in cauſa, num. 6. Aſſlict. deciſ. 220. in cauſa, num. 11. in fin. & numer. 12. & 17.*

Tertio notandum, quod ſi coram layco Iudice excipiatur de nullitate
24 abſolutionis à periurio † cum iuramenti quæſtio ſit mixti fori, *Bald. in l. libertis, C. de operibus libert. num. 45. Natta conſ. 145. num. 27. Bellag. in Specul. princip. de iurament. Rub. 12. §. Quædam,*
25 *num. 1.* etiam † ſi agatur de illius obſeruantia, *Alex. conſ. 151. lib. 7. num. 8. & ſeq. Aret. in cap. cum ſit generale, de foro compet. nu. 17. & ſeq. & Bucr n. 15. Aſſlict. deciſ. 220. num. 9. & ſeq. Anton. Faber. in ſuo Codic. de Epiſcop. & Cleric. definit. 55. num. 19. Fel. in cap. præterea, de ſponſal. num. 28. Neuiz. conſ. 66. n. 37. Surd. conſ. 25. num. 30. & ſeq. Bellag. d. §. Quædam, num. 1. & ſeq.* concludens,
26 Iudicem laycum † ſeruando regulas iuris Canonici poſſe iudicare, an iuramentum ſit ſeruandum, an iuramentum ſit ſeruandum in foro fori, ſecus in foro poli, quia tunc ſolus eccleſiaſticus iudicat, ex poteſtate clauium, quam nō habet laycus, *Vrſil ad Aſſlict. deciſ. 220. num. 9.* plures refert, & adit
27 laycum Iudicem † non obligari parere ſententiæ eccleſiaſtici ſuper abſolutione iuramenti ſubreptitia eccleſiaſtici Iudicis, *Crauet. conſ. 7. num. 11. in fin.*

Quamuis *Alex. in l. Titia diuortium, ff ſol. mat. num. 16.* excitata difficultate,
28 an † quæſtio iuramenti, vel periurij ſit ſpiritualis, & conſequenter an poſſit laycus Iudex de illa cognoſcere, & remittat ſe *ad Bart. Io. And. & alios*, qui nihil de ea difficultate dicunt, & nihil concludat. Attamen *Ancar. conſ. 382. Retento, num. 8. in fin. verſ. ad propoſi-*
29 *tum*, tenet, † & probat affirmatiuam, præſertim ſi nullitas ſit euidens ex inſpectione actorum, & eius reſponſum fuit editum, in caſu quo abſolutus quis fuerat, parte non citata, à tranſactione iuramento firmata, ſubdendo *n. 9.* nunquam ſententiam eccleſiaſtici Iudicis exequendam à layco Iudice, † ſi illa fuerit nulla, vel iniuſta euidenter, Ancaran. aliis additis ſequuntur, *Rol. à Val conſ. 34. Redemptoris, lib. 1. nu. 10. & ſeq.* aſſerens ita iudicatum fuiſſe, *Surd. alios cumulans, conſ. 327. Rota Lucenſis, num. 19 circa med.*

31 Quarto ſi dubitetur, an ſit † citandus in obtinenda abſolutione à iuramento, ille contra quem petitur ſententiæ executio, *Ancar. conſ. 382. Retento, numer. 3.* diſtinguit, an iuramentum obliget ſolum perſonam iurantis, veluti non petere. Vel confirmet contractum, alias non validum, concludens, quia in primo capite iuramentū eſt modici præiudicij, non opus eſſe citatione, ſecundo autem caſu ſecus, quia inde ſequuntur lites, & litium diſpendia. Sed quia difficultatem iſtam
32 latè examinat *Anton.* † *Corn. in ſuo tractat. de abſolut. Forenſ. par. 3. quæſt. 16.* & nihil illius dictis addi poſſit ad eum me remitto, & ſubſcribo illius dicta, ſicuti dum prius Quæſt. ſecunda, & tertia examinauit, an in concedenda,

requi-

requiratur cauſa, & cum illius examine, *& dixi ſupra, verſ. ideo tanquam*, *Alciat tamen in cap. cum contingat, de iur. iur. num* 130. dubitat, an ſit opus abſolutione, vbi conctractus firmatur iuramento.

33 Quinto aduertendum † vt ſi quis in
eodem actu plura præſtitit iuramenta,
tot requiruntur abſolutiones, cum ex-
preſſione actuum quarum obſeruantiã
quis iurauit, exemplum erit, ſi quis iu-
ret fructus non percipere, nec in ab-
ſentia petere, *Mantic. deciſ.* 268. con-
cluſum. exemplum etiam frequens eſt,
ſi quis iurauit obſeruare conctractum,
abſolutionem a iuramento non petere,
& petita, & obtenta illa non vſi, *Rol. a
Val. conſ.* 34. *num.* 8. *&* 9. *lib.* 1. *Serafin.
de iuramt. priuileg. num.* 46. cum alijs
cumulatis a modernis, *de Nigris ad
Martam de Clauſul. clauſula quarta*,
abſolutionem a iuramento. Menoc. conſ.
24. *num.* 15. *Sotus tamen de iuſt. & iur.
lib* 8. *quaſt* 1. *artic.* 9. *col. penul. verſ. quo-*
34 *circa*, aſſerit iuramentum † de non
petenda, & non vti abſolutione eſſe
fatuum, & fictile.

35 Sexto aduertendum vt abſolutio †
ſit valida, quod concurrat iuſta cauſa,
quare quis abſoluatur, vt puta, quia
quis metu compulſus, vel dolo, vel ſu-
per re illicita iurauerit, *Dec. conſ.* 280.
Viſo. num. 3. *verſ. præſupoſito*, vel quia
quis fuerit enormiter læſus, nam ceſsã-
te iuſta cauſa, iuramentum eſt ob-
ſeruandum, *c. cum contiingat, de iur. iur.
cap. quamuis, de pact. in ſext. Menoc.
conſ.* 24. *num.* 13. *Alciat. d. cap. cum con-
tingat num.* 128. *Mantic. decis.* 267. *con-*
36 *cluſum nu.* 9. *& ſeq.* eam afferens † ra-
tionem, quia ſi ſine iuſta cauſa conce-
deretur abſolutio a iuramento, fieret
illud elluſorium, & deficeret, vt ego ad-
do, vnus ex tribus comitibus illius,
nempe iuſtitia, quæ cum veritate, &
iudicio debet comitari iurantem,
cap. animaduertendum 22. *quæſt.* 2. *cap.
& ſi Chriſtus de iur. iur.* & vno illorum
37 deficiente iurans † nõ obligatur, *Surd.
conſ.* 25. *concluſionem, num.* 7. ſunt ta-
men plures caſus in quibus Papa diſpẽ-
ſat etiam abſque cauſa, & ad ſuum libi-
tum, *quos refert Anton Corn. tract. de
abſolut. Forenſ. iur. part.* 2. *quæſt.* 2. *num.*
39. *& ſeq.*

Quando autem, & quomodo conce-
38 datur † abſolutio ab obligatione Ca-
merali, *examinat Anton. Corn. de abſo-
lut. Forenſ. part.* 3. *quæſt.* 9. ideo ad illum
me remitto, laſſus, & fatigatus labore
ſcribẽdi ſine ſpe premij annũ agens 79.

His præmiſſis, cum vt prædixi abſo-
39 lutio † a iuramento ſit fori eccleſiaſti-
ci, & ſolus Papa, cum cœteris vo-
catis in partem paſtoralis ſolicitudinis,
quales ſunt Epiſcopi, Archiepiſcopi, &
inferiores Prælati, quibus a prima ſede
eſt conceſſa, ſeu communicata, vel le-
gitima præſcriptione acquiſita ab-
ſoluendi facultas, poſſit remittere vin-
culum iuramenti, *cap auditis, cap. cum
olim, de præſcript. Sotus de iuſt. & iur.*
40 *lib.* 8. *quaſt* 1. *artic* 9 ſi dubitetur † an
relata abſoluendi facultas cumulatiue
ſit Papæ, & Epiſcopis conceſſa, vel ſo-
li Papæ tantum data.

Breuiter agendo conſtituo ſequen-
tes caſus, primus eſt vbi iuramen-
41 tum † fuit in promiſſione facta Deo,
appoſitum, & tunc ſi talis promiſſio
ſapit votum, in quo ſolus Papa poteſt
diſpeusare, abſolutio ſeu relaxatio a
a vinculo eius iuramenti conceditur a
Papa tantum, commutando tale votũ
in aliud, quod ſit magis Deo acceptũ,
exemplum erit ſi quis iurauit ſuſcipe-
re habitum Hieroſolimitanæ Religio-
nis, *Abb. in cap. quanto* 18. *de iur. iurand.
num.* 8. *in princ.* declarando tamen mo-
do adſit cauſa cocedendi talem diſpen-
ſationem, quæ præſumitur adfuiſſe vbi
Papa diſpenſat, & ſine cauſa non poſſe,
referens ita ſentire *Gloſ. Innoc. & Ar-*
42 *chid.* † & quæſit iuſta cauſa diſpẽſandi,
Anton. Corn. de abſolut. Forenſ. iur. part. 2.
quæſt. 2. *num.* 44. *alia exempla refert*.

43 Secundus caſus eſt, vbi † per obſer-
uantiam iuramenti reſtringitur auto-
ritas Papæ, vt puta ſi capitulum iurauit
non recipere aliquem vltra numerum
ab illo conſtitutum, vel qui non ſit no-
bilis, & tunc ſolus Papa, etiam ſine cau-
ſa poteſt abſoluere Capitulum a iura-
mento præſtito, quia in tali iuramento

cenſetur excepta auctoritas Papæ, *Abb. in cap. quanto 18. de iur. iur. num. 8. verſ. quis autem tunc.*

44 Tertius caſus eſt vbi iuramentum † eſt præſtitum principaliter ob Dei reuerentiam, & honorem, & tunc concurrente iuſta cauſa, ſolus Papa abſoluere, ſeu diſpenſare poteſt, *Abb. cap. quanto 18. de iur. iur. nu. 8. verſ. aut ſuit præſtitum*, addendo præſumi cauſam in Papa quoties abſoluit, ſi de cauſa dubitetur in Eccleſia militante.

45 Quartus caſus eſt † vbi quis poſt incurſum periurium petit abſolui, nam ſolus Papa poteſt commiſſum periurium remittere, *vt dixi ſupra, §. 2. ampliat. ſecundo, Ant. Corn. de abſol. Forenſ iur. part. 2. quæſt. 2. num. 64. Crau. conſ. 6. num. 92.*

46 Quintus caſus eſt † vbi agitur de iuramento temerario, nam ſolus Papa in eo diſpenſat, *cap. venerabilē de elect. per quem textum ita firmat Spec. dum præſumiſſet diſtinctionem*, an tale iuramentum poſſet ſeruari abſque interitu ſalutis æternæ, *vel non in titul. de legat. §. Nunc oſtendendum, nu. 25. circa med.* & refert etiam diſentientes, qui volunt Epiſcopum poſſe diſpenſare, ſi in peiorem exitū vergat iuramentū. Iuramē-
47 tū quando dicatur † temerarium, *Ant. Corn. de abſolut. Forenſ. iur. part. 2. q. 2. num. 30. in fin. & num. 31. & part. 4. caſu ſexto, num. 1. & ſeq.*

48 Sextus caſus eſt, vbi dubitatur † an iuramentum præſtitum fuerit licitum, vel ſeruandum, an verò ſecus, vel concedenda, vel neganda abſolutio, nam Papa ſolus poteſt decernere, ſeu declarare tale dubium, *cap. ad audientiam, de Cleric. non reſid. cap. verum, cap. quanto, cap. intellecto, de iur. iur. per quæ iura ita firmat, Spec. de legato, §. nunc oſtendendum, num. 25. Crauet. conſ. 6. plura, num. 91. in fin.*

49 Septimus caſus eſt ſi agatur † de abſolutione iuramenti, magnarum perſonarum, vel multum dubij, nā recurrendum eſt ad Papam, *Abb. in cap. quāto 18. de iur. iur num. 8. verſ. non tamen erit differentia, Mancin. de iuramen. par. 6. quæſt. 8. n. 1. Spec. de legat. §. nunc oſtendendum, num. 27. Ant. Corn. de abſolut. Forenſ. iur. part. 2. quæſt. 2. nu. 56.*

50 Octaus caſus eſt, ſi † agatur de abſolutione iuramenti præſtiti ab Vniuerſitate, *Specul de legat. §. nunc oſtendendū, num. 26. in fin.*

51 Nonus caſus eſt, † ſi agatur de commutando iuramento maniſeſte licito, vtile, & honeſto, & adſit cauſa illud commutandi in bonum commune omnibus, *vt ex D. Thom. & Soto concludit Anton. Corn. de abſolut. Forenſ. part. 2. quæſt. 2. num. 35.*

Decimus caſus eſt, vbi iuramentum
52 † eſt interpoſitum ſuper ijs, quæ ſpectant ad Papam priuatiuè, vt ego addo, ad alios, nam is ſolus poteſt abſoluere exempla plura, *refert Ant. Corn. de abſolut. Forenſ. part. 2. quæſt. 2. nu. 39. & ſeq.*

53 Vndecimus caſus eſt † vbi probabiliter dubitatur, an abſolutio à iuramento ſit concedenda, vel non ſolus Papa illam concedit, *Crauet. conſ. 6. plura, num. 92. Fel. in cap. præterea, de ſponſal. num. 24.*

Contrariū tenent relati, *ab Ant. Cor. de abſolut. Forenſ. part. 2. quæſt. 3. nu. 11. & ſeq.* vbi etiam concordat.

54 Quamuis Papa † gerat vices veri Dei in terris, *cap. inter corporalia, & cap. ſeq. de tranſlat. Epiſcop. cap. pro humani, de homic. in ſext. Boer. conſ. 20. num. 17. & ſeq.* & ratione plenitudine ſuæ poteſtatis, *gloſ. in cap. 3. Verb. Dei vicem, de tranſ. Epiſ. Caſtald. tract. de Imperat. quæſt. 116. verſ. ſeptimo*, aſſe-
55 rens, Papam † tantùm habere in terris plenitudinem poteſtatis, etiam in temporalibus, dicendum videatur poſ-
56 ſe † ab omni iuramento abſoluere etiā non ſibi ſubditos, tamē contrarium ſi non ſubſit cauſa, firmauit, *ex Spec. & Archid. Abb. in cap. quanto 18. de iur. iur. num. 8. circa fin. verſ. aut iuramentum*, ſubdens idem dicendum ſi iuramentū
57 reſpiciat † commodum iurantis, & recipientis iuramentum, ſecus ſi tangat commodum iurantis tantùm, cum alijs cumulatis, *ab Ant. Corn. de abſolut. Forenſ.*

Forenſ.iur.part.2 quæſt.2.nu.56.& ſeq. declarando etiam quæ ſit iuſta cauſa abſoluendi à iuramento.

Ampl. vt non poſſit Papa tollere iu-
58 ramentum † concernens principaliter commodum hominis, ſine cauſa, etiãſi abſolueret de plenitudine poteſtatis, ſi agatur de præiudicio tertij non ſibi ſubditi, *vt ex Abb. & alijs concluẽit. Crauet.conſ.7.Enimundus n.8. & nu.9.* & ſimile eſt quod dicitur principem
59 † non poſſe reuocare priuilegium conceſſum non ſubdito, *Crauet. conſ.241. Princeps Alex.conſ.101.Viſis,lib.1.nu.1. circa med. verſ. quod priuilegium, cum alijs congeſtis in meis Collectaneis ad cap.De cet.de reg.iur.*

60 Item Papa non poteſt abſoluere † ſe ipſum à iuramento præſtito. *Reſtaur. Caſtald. tract.de Imperator, quæſt.114. num.12.Anton. Corn.de abſolut. Forenſ. part.2. quæſt. 2. numer.63. verſ. & hoc qui tamen eod. tract. & part. quæſt.10.* relatis, qui in antecedentibus concordẽt, *num.4.& 6.* firmat contrarium, ſi ſubſit cauſa rationabilis, & poſſe alteri committere talem abſolutionem, qui tamẽ iure proprio, & non nomine Sum. Põt.
61 abſolueret addendo Epiſcos, † & alios Prælatos Papæ inferiores, non poſſe ſe ipſos abſoluere, nec abſolutionem comittere.

Relatis caſibus in quibus Papa poſſit diſpenſare, ſeu abſoluere à iuramẽto, recenſendi ſunt caſus, in quibus Epiſcopus, vel is cui conceſſa ſunt Epiſcopalia iura, vel legitima præſcriptione acquiſiuit facultatem abſoluendi, ſeu diſpenſandi à iuramento, poſſit facultate ſua vti, &c.

Primus eſt vbi promiſſio iurata
62 † ſapit votum, in quo Epiſcopus poteſt diſpenſare, veluti ſi quis iurauit ire ad S. Iacobum in Compoſtella, vel decennio peregrinari per Italiam, viſitando loca pia inſignia, vt puta domum Lauretanam, vel ſepulcrum Varalli, nam iſto caſu Epiſcopus abſoluere, vel commutare poteſt, *Abb.in capit.quanto 18. de iur.iur.nu.8.verſ.quinto etiam Epiſcopus, & verſ.alius autem Prælatus,* in melius tamen, ſi fiat commutatio, *Spec. de legat.§.nunc oſtendendum,n.26. verſ.poteſt etiam.*

63 Secundus caſus eſt † ſi agatur de abſolutione iuramenti, quod fuit extortum metu, qui cadere poteſt in conſtantem virum, vel vi, vel dolo fuit præſtitum, nam Epiſcopus abſoluere poteſt à tali iuramento, *cap. ad aures, quod met.cauſ.cap.2.de iur.iur.* per quæ iura ita firmat, *Spec. de legat. §. nunc*
64 *oſtendendum, n.25.* qui deinde † aliud concludit, & extendit ad legatos Papæ, aſſerendo iuramentum metu extortum, qui cadere poteſt in conſtantem virum, non obligare, & idem dici de iuramento coactè præſtito in caſu illicito.

65 Tertius caſus eſt † vbi adeſt iuſta cauſa, vt iurans abſoluatur, etiamſi iuramentum ſit licitum, *cap. nos ſanctorum 15.46. Spec. de legat.§.nunc oſtẽdendum,num.26. Ant. Corn. de abſolut. Forenſ. part.2. quæſt.2. num.53.* & 54.
66 addendo procedere etiam nulla facta cõmutatione, quamuis cõcernat principaliter honorem Dei.

Quartus caſus eſt, vbi quis iurauit
67 † non exigere iuramentum ab alio, cui committat curam animarum, vel quando ſecundum iuramentũ eſt contra primum, & eſt illicitum, vel contra libertatem Eccleſiæ, vel contra honeſtatem ſtatus naturalis, *Spec. de legat.§. nunc oſtendendum num.24.verſ. poteſt etiam diſpenſare Epiſcopus,* nam relatis caſibus Epiſcopus abſoluit, ſeu diſpenſat à iuramento.

§. IV.

SVMMARIVM.

Periurij exceptione repellitur actor à limine iudicij 1.

Periurij exceptione oppoſita ſi iudex procedat ad vlteriora cenſetur exceptionem reiecisse 2. *ampliat.* 2. *contrarium* 7. *limit.*10.

Periurij exceptio remitti poteſt ab eo cui eſt iuratum 64.

Digitized by Google

Cognitum dicitur, quod fuit parte citata factum 66.
Corneus ſibi contrarius concordatur 67.

1 QVamuis priuilegio religionis iuramenti, periurium † repellat
agentem à limine Iudicij, *Rol. à Val.*
conſ.26.quoniam, lib.2. num.28. Oſuſc.
deciſ.142.num.13.Ancar.conſ.382.n.10.
& examinat Farinac.de falſit.& ſimulat.
quæſt.160.Repellit, id tamen non eſt
perpetuum, quia ſi oppoſita periurij
exceptione, Iudex abſque alia interlo-
2 cutoria † procedat ad vlteriora, cenſe-
tur illam, tamquam non releuantē re-
iecisse. *Bart. in l.4.C. de dilation. nu.4.*
cap.ex parte 2.de appel.vbi Abb.n.quar-
to notat, cum alijs cumulatis à Gabriel.de
except.concluſ.1.num.1. relati à Man-
cin. de iuram.part.6. quæſt.20. Menoc.
conſ.24.Iam me, num.9.
3 Ampl. præſentim † ſi excipiens de
periurio non appellauit à proceſſu ad
vlteriora, relati *à Menoc.conſ.24.Iam*
me, num.9.quia teſte Anchar. conſ.192.
in auxilium, numer.4. verſ.confirmat.
Contradictio ſine appellatione, iſto ca-
ſu, nihil operatur, contra factum Iu-
diois, ſeu vt ego addo, non appellan-
do, dicitur illius proceſſum approba-
re, ſeu ſibi competentem exceptionem
4 remittere, prout poſſe † ab excipiente
remitti, *dicam infra.§.10.* & compro-
batur hæc extenſio ex dictis, *Iaſ.in*
l.patre Furioſo.ff.de ijs, qui ſunt ſui vel
alien.iur.nu.19.& ſeq. vbi plura refert
quæ iure prohibentur, ſed facta non
reuocantur, & firma manent, & non
contradicenti nocent. *Socin.conſ.48.*
num.9.lib.4.vbi in fin. admonet empto-
rem ne conſentiat venditorem pro-
bare læſionem rei, quam cum iuramē-
to aſſeruerat vendidiſſe iuſto pretio:
5 Contrarium conſuluit, † *Menoc.*
conſ.24. Iam me, num 29.& ſeq. quia
Iudex non cognouerat de oppoſita
periurij exceptione, quæ cum ſit an-
nulatiua iuris, & actionis peierantis, &
repellat illum à limine Iudicij, non po-
teſt dici per proceſſum ad vlteriora
fuiſſe, eam exceptionem reiectam;
quia carebat Iudiex facultate illam
reijciendi, non enim repellitur, quod
non eſt in arte, vel natura, *Barbat.*
conſ.45.mandato, lib 4.num.19.verſ &
6 *ſi dicatur*, concludens Iudicem † lay-
cum per proceſſum ad vlteriora, non
reijciſſe priuilegium clericatus in lite
coram illo vertente inter laycum, &
clericum, *Menoc nititur pluribus ſimi-*
libus relatis à Fel.in cap.ſuborta de ſent.
& re iud.num.9.
7 Ampl. præſertim † ſi parte aduerſa
citata Iudex cognouit de periurio,
Menoc. conſ.24. Iam me, num.29. qui
licet nihil dicat de citatione, eam ta-
men hic neceſſariam cenſeo, quia non
dicitur de re controuerſa cognitum,
8 niſi parte citata, *l.de vno quoque, ff de*
re iud.Fel.cap.ſub ortat. de re Iudic.n.8.
& notat. Gabriel. de except. concluſ.1.
numer. 21.& latius, & clarius Ancar.
conſ.198. prædictis, num.1.& 2.verſ. in
prædictis, Menoc.præſumpt.64. poſt lib.
2.num.13.& ſeq. Menoc. tamen aſſum-
ptum firmauerat. *Roman. conſ.22. cir-*
ca primam num.8.verſ.3.concluſio iſta,
vbi Mandoſ.plures conſentientes refert,
quibus addo cumulatos à Gabriel. de ex-
cept. concluſ.1.num.15.& ſeq. ex cuius
9 dictis, conciliari poteſt, *Corn.* † *qui*
conſ.85. videtur prima lib.4. num.10.
verſ. Nec prædictis, cenſuit non eſſe
neceſſariam cauſæ cognitionem.
10 Limit. vbi excipiens de † periurio
non fuit citatus ad videndum procedi
ad vlteriora, *vt ex Fel.& Alciat.voluit*
Menoc.conſ.24. Iam me, num.30. verſ.
reſpondeo.

---

§. V.

SVMMARIVM.

Iuramentum eſt vinculū perſonale 1. Ampl.ibid intellige 17.
Hæres agit ex contractu iurato ſuo auctori 3.non repellitur iudicij limine ſi excipiatur de periurio ſui auctoris. 4
Hæres certæ rei eſt vice legatarij ſi ſimul inſtituatur vniuerſalis hæres 6. non conſequitur ius patronatus hæreditarium.7.

non

Digitized by Google

non admittitur ademphiteuſim hæreditariam. 8. an gaudeat beneficio, l. fin. C. de edict. Diui Adrian. 9. agit actione competenti legatarijs 10. non repellitur periurio ſui auctoris 11: in eum nõ tranſit iuramentum ſui auctoris 12.

Hæres vniuerſalis, vel quotæ hæreditatis non expreſſo certo corpore repellitur periurio ſui auctoris 14. debet ſeruare factũ ſui auctoris defuncti 16. ampl. ibid. ligatur iuramento ſui auctoris 15.

Iuramenti obſeruantia, quando tranſit ad hæredes iurantis. 17. 19.

Iuramenti vinculum quando perſonale, & quando reale. 17. 18.

Obligatio Cameralis actiue, & paſſiue trãſit ad hæredem 20.

IVramentum cum ſit vinculum
1 † perſonale, ita vt tertio, qui non
iurauit, minime noceat, vel proſit,
l. 3. §. fin. verſ. Marcellus, de iur. iur.
Natta. conſ. 61. Viſo, nu 23 relati à Sanchez. oper. moral lib. 3. cap. 13. non tractamus, num 1 & ab Afflict decis. 381. quædam, nu. 8. propterea tamquam actus
2 ſtricti iuris, non † egrediatur perſonam
iurantis, *Socin. conſ. 115. circa primum, vol. 1. num. 11.* Ideo hæres, quamuis potentia iuris ſit eadem perſona cum defuncto. *§. 1. auth. de iur iur. à morient. Iaſ. l. diuortio, §. interdum, ff. ſol. mat. num. 6. Dec. conſ 78. in caſu, numer. 2.*
3 † agit ex contractu iurato à defuncto
abſque diſpenſatione, ſeu abſolutione,
Guid. Papa, deciſ 224. item, num. 3. propterea probabiliter dicendum videtur,
quod oppoſita periurij exceptione cõtra hæredem defuncti, petentem exequi ſententiam latam pro auctore ſuo
4 defuncto † non ſit ille repellendus, ſed
executioni mandanda ſententia lata
pro defuncto periuro, exemplo eorũ,
quæ tradit, *Azorius, moral. inſtit. lib. 11.*
5 *cap. 9. quæſt. 5.* quod ſi quis iuret † non
repetere aliquam quantitatem ſolutã
Titio, poſſit hæres iurantis Titium cõuenire, & ab illo ſolutam quantitatem
repetere, quia ille nihil Titio cum iuramento promiſſit, & alia ſimilia
refert.

Reſolutio huius dificultatis pendet
à reſolutione Dubij, quando hæres
obligetur iuramento ſui auctoris defuncti, & in illa præmittendum, an quis
ſit ſucceſſor, ſeu hæres ſingularis in certa re inſtitutus, an vero vniuerſalis, in
omnibus bonis defuncti, vel in certa
quota, vt puta ſemiſſe, vel triente, vel
quadrante, beſſe, & alia parte hæreditatis.

6 Propterea cum hæres † certæ rei,
inſtituto alio vniuerſali, ſit quoad actiones, & iura hæreditaria, vice legatarij,
l. quoties, C. de hæred. inſt. Honded. conſ. 83. Deceſſit, lib. 1. num. 28 Surd. conſ. 92. cum alij relatis à Menoc. de adipiſcend.
7 *Remed. 4. n. 132. & ſeq.* ideò non † conſequitur ius patronatus hæreditarium,
Couar. var. reſol: lib. 2. capit 18. num 5. & ſeq. & numer. 9. nec admittitur ad
8 † emphiteuſim hæreditariam, *Clar. §. emphiteuſis, quæſt. 38. Couar. var reſol. lib. 2. cap. 18. frequenter, num. 5. & ſeq.*
9 Controuertatur que an gaudeat † beneficio, *l. fin.* C *de edict. D. Adrian. in cõſecutione legati, Menoc. de adipiſcend. remed. 4. nu. 132. & ſeq. Franc. Ieronym. Leo, deciſ. 24. Donna, nu. 1. & ſeq.* ſi pro
conſequtione rei ſibi legatæ ageret
10 actione aliqua ex competentibus † legatario, prout agere poſſe firmat, *Ripa in l. 1. ff. de legat. num. 48.* ad rem in
qua inſtitutus fuit hæres, nullatenus re
11 pelleretur periurio ſui auctoris, † quia
iuramentum, nec ratione periurij, nec
ratione obſeruantiæ obligat, ſeu obſtat
ſingulari ſucceſſori. *Bal. in cap. 1. de iur iurand. num. 10. verſ. ſed pone debitor. qui iurauit, deceſſit*, quem refert, & ſequitur, *Surd. conſ. 194. nonnulla, nu 28.*
& in eum non tranſire iuramentum
12 † ſui auctoris, concludit *Anton. Corn. tract. de abſol. Forenſ. iuram. part. 4. caſu 9. num. 22.*

13 Si vero hæres vniuerſalis, † vel certæ partis hæreditatis, non expreſſo,
vt ego addo, aliquo corpore hæreditario, inſtaret pro executione ſententiæ, an exceptione periurij repellatur,
14 † affirmatiua probari poteſt ex ijs, quę
cenſuit Senatus Neapolitanus, vt refert *Afflict. deciſ. 341. quædam, num. 8. in fin.* dum voluit hæredem quoad ob-

ſer.

15 ſeruantiam iuramenti, ligari † iura-
mento ſui auctoris, præſertim ſi ille iu-
rauit pro ſe, & hæredibus, nec diſen-
tire videtur, *Capic. deciſ.75. in cauſa*
Ieronymi, num.4. & ratio eſſe poteſt,
16 quia † cum hæres factũ defuncti ob-
ſeruare debeat, *l. cum à matre, C. de*
rei vindicat. præſertim ſi fuit iuratum,
Natta conſ.110.nu.15.circa fin. Theſaur.
deciſ.32. num.8. verſ. & in hanc, licèt
17 enim iuramentum ſit † perſonale, quo
ad forum interius, ſeu poli, *Innoc. in*
cap. veritatis, de iur. iur. Seraſin. de iu-
rament. priuileg.67.num.22. & ſeq. vbi
rationem refert, tamen quoad obſer-
uantiam eorum, quæ defuuctus cum
18 iuramento ſe obligauit, reale vincu-
lum eſt, *vt ex Bald. & alijs voluit Dec.*
conſ.639. Viſa conſultatione. num.3 in
princ. Bolog. conſ.45.nu:3. Seraſin. d. pri-
uileg.67. num.23. & ſeq. vbi ad plura
infert ex iſta diſtinctione, quam pari-
ter pluribus comprobat, *Anton. Gorn.*
de abſolut. Forenſ. par.4. cap.9. num.2. &
ſeq. propterea breuiter dicendum, ſi
agatur de executione ſententiæ latæ ex
contractu nominato, vel innominato,
iuramento confirmato, quod ſicuti ta-
lis contractus tranſit ad hæredem, &
contra, *l.1. C. vt act. ab hæred. & cont.*
pariter effectus iuramenti tamquam
illius ſequella tranſit in hæredem, &
contra, *vt ex Caſt. legendo, & conſu-*
lendo firmat Bauer. tract. de virtut. iu-
ram.45. qui examinãdo difficultatem,
19 quando iuramenti obſeruantia † tran-
ſeat ad hæredes, poſſunt illius dicta tra-
hi ad caſum noſtrum, ſicuti trahi poſ-
ſunt dicta, *Galleſ. de obligat. Cameral.*
quæſt.4. Hinc, num.9. & ſeq. dum con-
20 cludit Cameralem † obligationem trã-
ſire actiuè, & paſſiuè ad hæredem,
Muſcatel. in prax. par.4. §. periurij, n.18.
& ſeq. aliter diſtinguit.

---

§. VI.

SVMMARIVM.

Actio ſemel extincta amplius nõ reuiuiſcit 1.
Periurij exceptio eſt litis finitæ 2. *Am-*
plia 3.
Iuramentum litis deciſiuum habet vim
confeſſionis 4.
Iurans delato ſibi iuramento eſt abſoluen-
dus 5.
Sententiæ executio retardatur, ſi fuerit iu-
xta delatum iuramentum iuratum 5.
& Ampl. 6.7.8.9.10.11.12.

INter ceteras limitationes quas cu-
mulaui ad regulam conſtitutam
hoc decimo quinto Capite Tractatus
de Exceptionibus, illam eſſe dixi, vbi
agitur de executione ſententiæ latæ in
vim iuramenti litis deciſiui, cuius effe-
ctus, & ſimilitudo ſi conſideretur, non
eſt dubium exequẽdam eſſe ſententiã,
quæ fuerit prolata, oblato, vel relato
iuramento ſuper ijs, quæ inter contẽ-
dentes in iudicio controuertuntur, cũ
enim poſt tale iuramẽtum nihil ſit vl-
1 terius quærendum, & actio ſemel ex-
tincta, non ſit vlterius ſuſcitanda, *l.2.*
l. non erit, §. dato, ff. de iur. iur. l. qui res,
§. arcam, ff. de ſolut. propterea periurij
2 † exceptio dicitur eſſe litis finitæ, &
maiorem habet vim, quam habeat res
iudicata, *l.2. ff. de iur. iur.* abſurdum eſt
litem iuramento delato finitam, iterũ
renouare *Blanc. de Compromiſ. quæſt.4*
§. exceptio iuris iurandi, num.81. poſt
med. & num.84 & numer.82. ampliat
3 etiam † in iuramento præſtito extra
iudicium, vel coram ſuperiori non in
forma iudicij, præterea cum iuramen-
4 tum litis deciſiuum † habeat vim con-
feſſionis, defectus iuris in eo, qui illud
defert, *l. qui iuraſſe 26. ff. de iur. iur.* ſi-
cuti nullæ partes Iudicis ſunt in confi-
tentem, quam illum condemnare, *l.1.*
ff. de confeſ. ſic nullæ partes Iudicis erũt
5 quã abſoluere eũ, † qui delato ſibi iura-
mento iurat, non eſſe vera, quæ in ſen-
tentia condemnatoria contra illum
prolata, continentur.

6 Ampl. vt nec liceat † appellare à
decreto, ſeu ſententia, qua dicatur re-
tardandam eſſe ſententiæ executionẽ,
vt dixi §.8.

7 Ampl. vt neque cum † iurante agi
poſſit de periurio, nam dato iureiurã-
do,

Digitized by Google

do, non aliud quæratur, quam an ſit iuratum, *vt dixi infra §. 7.*

8 Ampl. vt lite † ſemel deciſa, nihil ſit vlterius quærendum, *l. 2. l. non erit, §. dato, ff. de iur.*

9 Ampl. quocumque † interdicto poſſeſſorio fuerit actum, *l. 3. verſ. Denique ff. de iur. iur.*

10 Ampl. etiam, † ſi actum fuerit ad ſtatum perſonæ, *l. 3. verſ. Sed & ſi, ff. de iur. iur.*

11 Ampl. ſiue iuramentum † ſit oblatum ſuper tota re controuerſa, ſiue illius parte, & iuxta oblationem factam fuerit iuratum, & ratio eſt, quia ſicuti retardatur, ſi delatum, & iuratum fuiſſet ſuper tota re, ita etiam debet retardari, ſi fuit iuratum ſuper illius parte iuxta regulam, *l. quæ de tota, ff de rei vendicat.*

12 Ampl. ſiue contra † iurantē ſit mota perſonalis, ſiue realis, vel in factum, vel in pœnali, vel quauis alia pœnali actione etiam ſuper ſtatu rei, vel perſonæ, *dicēte Vlpiano lib. 22. ad Edictum relato à Triboniano in l. 3. verſ. Quacūque, ff. de iur. iur. Quacumque actione quis conueniatur, ſi iurauerit, proficiet ei ius iurandum, ſiue in perſonam, ſiue in rem, ſiue in factum, ſiue pœnali actione, vel quauis alia agatur, ſiue de interdicto, ſed & ſi de cōditione perſonæ fuerit iuratum, prætor ius iurandum tuebitur.*

---

§. VII.

S V M M A R I V M.

Ariſt. aſſumptum comprobatur 1.

Principia qualia ſunt, talia præſumuntur eſſe principiata 2.

Salutis æternæ quiſque præſumitur memor 3.

Iuramento litis deciſiuo terminata in dubium non reuocantur 4. & quare 5. Ampl. 4. 7. 8. 9. Limit. 10. 12. 14. 15. 16. 18. 19 20. Sublimit. 11. 17.

Teſtium fides eſt arbitraria Iudici 6.

Contra præſumptionem iuris, & de iure, quando admittatur probatio in contrarium 13.

Veritatis multa ſunt ſingularia 15. in fin.

1 QVia teſte † *Ariſt. Octauo Phiſic. textu 56.* quem probarunt iuris noſtri conditores, *cap. dudum, de præſcript. l. cum pater, §. rogo, ff. de legat. 2.* quod præſtat in natura, ſemper eſſe & durare putamus, modo illud eſſe poſſit, ſeu vt inquit, *Bal. in l. 1. C. ſi quis omiſ. cauſ. teſtam. num. 10.* quia
2 qualia † ſunt principia, talia præſumūtur eſſe principiata; natura namque cum bona ſit, ideò quiſque præſumitur bonus, niſi probetur malus, *l. merito, ff. pro ſocio*, propterea cum quiſ-
3 que ſalutis † æternæ præſumatur memor, *l. final. C. ad l. Iul. repetend. cap. ſancimus 1. quæſt. 7.* tantùm fidei tributum eſt ei, qui iurauit delato ſibi iuramen-
4 to † ſuper ijs, quæ controuertuntur, vt nihil ſit vlterius quærendum, nec admittatur contraria probatio, *l. non erit, §. dato, l. nam & poſtea, § 1. de iur. iur. l. 1. C. de reb. credit. l. poſt rem iudicatam, ff. de re iudicat.* per quæ iura ita firmat, *Theſaur. quæſt. fin. lib. 4. num. 1. nu. 3.* concludent, & tanto I. C. dignam
5 rationē referēs, † quod cum aduerſarius ad euitandum periculum, ſeu vt ego addo expenſas examinis teſtium, & interpretationes dictorum illorum, ac etiam eximendo ſe à Iudicis arbitrio, in fide præſtanda eorum dictis,
6 cum fides teſtium † ſit arbitraria Iudici, *l. 3. ff. de teſtib. Dec. conſ. 448. nu. 19. & ſeq. Mandel. conſ. 99. Dubitationes, numer. 7. & 9.* fecerit collitigantem ſuum Iudicem in cauſa propria, certum eſt, quod qui detulit iuramentum conueniſſe, ſeu tacitè promiſiſſe non confugere ad aliud genus probationis, quam ad factum, *ideo Vlpianus in d. §. dato dicebat, nihil vlterius eſſe quærendum, ſed tantùm an ſit iuratum, & ſoli*
7 *Deo † relinquitur vindicta*, ſi falſum ſit iuratum, propterea hoc genus iuramenti nuncupatur litis deciſiuum, quia totam litem terminat, & decidit, addendo iurantē non obligari reſpon-
8 dere † poſitionibus, vel articulis, ſi

qui

Digitized by Google

qui fuerint dati ab eo, qui iuramẽtum detulit.

9 Ampl. etiam, ſi aduerſarius † iurantis vellet probare fuiſſe falſum, *Abb. cap. fin. de iur. iur. num. 7. verſ. Quod intellige*, vbi rationẽ diuerſitatis refert, ſi iuramentum fuerit à Iudice delatũ.

10 Limit. vbi iuramentum † litis deciſiuum defertur à Lege, vel Statuto, *Marſil ſingul. 357. extant, num. 1. & 19.* vbi plures conſentientes refert, *& n. 2.*

11 limitat, niſi † eodem Statuto caueatur iuramentum haberi pro pleniſſima, & omnimoda probatione, vel quod non poſſit contrarium probari, *Seraphin. de iuramento, priuileg. 102. num. 16. & ſeq.* vbi ſublimitat ad effectum puniendi iurantem de periurio, *& idem repetit, numer 20. & ſeq.* latè comprobat, *Manc. de iurament. par. 2. art. 5. num. 51.*

12 Limit. ijs omnibus caſibus, † quibus admittitur probatio contra præſumptionem iuris, & de iure, *Seraſin. de iurament. priuileg. 102. num. 19. verſ. Iſta*

13 *tamen concluſio*, † vbi refert, qui ſint iſti caſus.

14 Lim. vbi per rei euidentiam, † vel notorietatem conſtaret de contrario, *Seraſin. de iurament. priuileg. 102. nu. 19. in fin.* & hoc credo verum ex priuilegio Notorij, & Euidentiæ rei.

15 Limit vbi veritas † repugnat, vel repugnare detegitur, *Menoch. de arbitr. Iud quæſt. 50.* & hoc procedit ex priuilegio veritatis, cuius cauſa multa ſunt in iu re ſingularia conceſſa, *vt dixi infra, num. 18. Seraſin. de iurament. priuileg. 102. num. 10. Abb. cap. final. de iur. iur. num. 9.*

16 Limit. vbi iuramentum † delatum fuit à Iudice, ſeu vbi iuramentum eſt neceſſarium, *Abb. cap. fin. de iur. iur. n. 7.* vbi rationem refert, quare aliud dicatur, ſi à parte deferatur, *& num. ſeq.*

17 † ſublimit. *Papon. Arreſt. 1. de iur. iur. lib. 9. tit. 6.*

18 Limit. vbi fuit iuratum † coram Iudice, qui ſola facti veritate procedere po teſt, ſi illi conſtat negotium aliter eſſe, ac fuit iuratum, veluti ſi non viſo teſtamento fuit iuratum ſuper qualitate legati, & deinde reperto teſtamẽto, veritas reperitur in contrarium, *Abb. cap. fin. num. 7. & 9. Menoc. de arbitr. iud. quæſt. 50. vbi pluribus comprobat*, & hoc eſt inter alia priuilegium veritatis, vt illi cedat omne probationis genus, *Bal. in repet. l. Aemilius 39. ff. de minor. num. 45. Mayner. in l. res iudicata, ff. de regul. iur. num. 1. Rol. à Val. conſ. 32. Recolo, lib. 4. num. 33. & ſeq.*

19 Limit. vbi inter deferentem, † & referentem iuramentum fuiſſet conuentum, vt quandocumque probatum fuerit contrarium, liceat ſententiam reuocare, *l. 3. ff. ſi cert. petat, l. 1. § ſi conuenerit, ff. depoſit. l. in conuentionibus, ff. de verb. obligat.*

20 Limit. vbi confeſſione † eius qui iurauit, probatur contrarium, ſeu eſſe falſum, quod fuit iuratum, *vt dixi §. nono, verſ. limit. vbi is cui delatum eſt iuramentum.*

§. VIII.

SVMMARIVM.

Appellatio quare adinuenta 1. *Conceſſa cenſetur omni caſu, niſi reperiatur prohibita* 2. *Eſt ſpecies defenſionis* 3.

Appellatio in dubio cenſetur admiſſa, & nõ tranſacta in iudicatum 4. *Limit.* 5.

Appellatio negatura ſententia lata in vim iuramentis litis deciſorij 5. *& quare* 6. *Ampl.* 8. 9. 11. 12. 13. 15. *Limit.* 14. 16. 17. 18. 19 20. 21. 22. 23. 24 25.

Myſinger declaratur 15.

Iudex iudicare debet, prout partes conueniunt 6. *Ampl. vt à tali ſententia non detur appellatio, & quare ibid.*

Appellatio non datur à ſententia lata per ſontem 7.

à Periurio quomodo quis excuſetur 10.

Euidentia facti quid operetur 18.

Sententia quando non tranſit in iudicatum 19.

1 LIcèt appellatio † ſit à principantibus adinuenta, vt comprima-

tur

Digitized by Google

tur iudicantium iniquitas, & illorum corrigatur imperitia, *l. 1. de appellat.* illamque eſſe remedium neceſſarium, ſubdat Vlpianus ibidem, propterea
2 in omni caſu, † & cauſa censetur permiſſa, niſi expreſsè reperiatur prohibita, *Gloſ. in l. qui reſtituere, ff. de rei vindicat. Bal. in l. vnic. C. ſi de moment. poſſeſ. circa princ. Dec. conſ. 34. numer. 2. Traquel. tract. le mort. Saiſit. par. 6. De-*
3 *clarat, num. 9.* nam cum † ſit ſpecies defenſionis, *cap. cum ſpetiali, §. porro, de appel.* in dubio cenſetur admiſſa etiã
4 in poſſeſſorijs, & in iudicatum † non transmiſſa tamquam fauorabile remedium condemnatis, *Gloſ. cap. vt debitus, verb. ex rationabili, de appel. Innoc. in cap. dilectus 1. de reſcript. Angel. in l. Quoniam Iudices, C. de appel. Contard. in l. vnic. C. de moment. poſſeſ. lim. 27. num. 2.*

In caſu tamen quo lata fuit ſenten-
5 tia † in vim iuramẽti litis deciſiui nullatenus licet appellare, *l. generaliter 12. §. ſed iuramento, C. de rebus credit. vbi Bart. num. 1. id notat, Gloſ. in l. 2. ff. de iur. iur. verb. continet in fin. Oſaſc. deciſ. 61. actor, num. 1. & ſeq. Seraſin. de iurament. priuileg. 102. num. 1. vbi plures conſentientes refert, Brederod. de appellat. tit. 13. §. iurans, aut referens, Reuſner. deciſ. 1. lib. 3. ad idem eſt textus in l. ſi conuenerit, ff. de re iudic. per quem textum Socin. conſ. 24. viſis, ac diligenter, lib. 1. num. 3. ſequendo Bal.* concludit, ſi
6 partes conueniant qualiter † Iudex iudicare debeat, non poſſe appellari à ſententia lata de conſenſu partium, quia nulla cadere poteſt iniquitas, *Iaſ. in l. ſi conuenerit, ff. de iuriſd. omn. iud. nu. 21.* & eadem ratione idem dici po-
7 teſt † de ſententia lata per extractionẽ ſortis, *Dec. in l. de fideicommiſſo, ff. de tranſact. nu. 3. Mandel. conſ. 286. Quod, numer. 12.*
8 Ampl. etiam ſi is cui delatum † eſt iuramentum, & iurauit ſit perſona vilis, & alias indignus fide, ſi producatur in teſtem, *§. ſi verò ignoti, auth. de hared. & falcid. Fed. de Senis, conſ. 220. Veritatis, col. 2. Cum Alijs congeſtis à Crauet. conſ. 10. Accuſatur, num. 14.* tamen quia illius fides fuit à deferente iuramentum approbata, & remiſſa deciſio litis illius conſcientiæ, non poteſt reprobari.
9 Ampl. vt Fiſcus, † vel qui detulit iuramentum, non audiatur, ſi vellit probare, quod fuerit iuratum falſum, *Boer. deciſ. 305. & promitto*, vbi examinata ad partes difficultate, teſtando de veriori, & communiori opinione refert omnibus Cameris ſimul congregatis à maiori parte iudicatũ ita fuiſſe, *Ruginel. pract. quæſt. cap. 11. num. 4. & ſeq. vbi rationes refert, & dixi ſupra §. ſexto.*
10 Excuſationes à periurio † in contractibus commiſſo, referunt *Decian. tract. crimin. lib. 6. cap. 11. excuſari num. 1. & ſeq. Ruginel. pract. quæſt. cap. 11. quæſtionis noſtræ, num. 59. verſ. Quibus.*
11 Ampl. vt periurius † in iuramento litis deciſiuo nulla puniatur pœna, *vt dixi §. ſequen.*
12 Ampl. etiam vbi manifeſtè, † vel euidenter conſtat iuratum fuiſſe falsũ, *l. non erit, §. dato, ff. de iur. iur. per quæ textum relatis quæ contrarium ſuadebant, concludit Seraſin. de iuram. priuileg. 102. num. 13. in fin.* Dubito tamen an in praxi, bonus Iudex hoc obſeruaret, ex ijs quæ ſubdo in limitation.
13 Ampl. etiam, vbi is qui † detulit iuramentum, nollit ſibi relatum iuramẽtum iurare, & ideò condemnatus, *Abbas cap. fin. de iur. iur. num. 11. verſ. Aut*
14 *is cui fuit delatum*, limitando, † ſi ſubſit iuſta cauſa recuſandi iuramentum.
15 Ampl. præſertim, † vbi fuit iuratum iuxta delationem factam, *Abb. cap. fin. de iur. iur. num. 11. in princ.*
16 Limit. vbi actore deferente † iuramentum, reus illud retulit, & actor neceſſario iurauit, & reus fuit condẽnatus, nam tunc reo licet appellare, *Oſaſc. ad partes examinata difficultate*, refert ita fuiſſe deciſum, *deciſ. 61. Actor. Carroc. aſſerens id firmari à Cyn. de iuram. litis deciſ. quæſt. 47. verſ. lim. quarto*, motus ratione quam conſiderauit *Oſaſc.* quia iſte, cui refertur iuramentum, iurat neceſſitate cogente, *Seraſin. de iurament. priuileg. 102. num. 14.*

Oſaſc. deciſ. la. è comprobat Seraſin. de de iuram. priuileg. 102. *num.* 14. *Abb. cap. fin. de iur. iur. num* 11. *in princ. verſ. ſi vero is* .

Limit. vbi euidenter conſtat de pe-
17 riurio † *l. fin. C. de reb. credit. Seraſin. de iurament. priuileg.* 102. *num.* 10. *& ſeq.* & comprobatur ex ijs, quæ de Euidē-
18 tia † facti, referunt *Alex. in l.* 1. *C. vt qua deſunt partes, num.* 8. *Rulant. Ruger. de Commiſ. par.* 2. *lib.* 3. *cap.* 1. *& ſeq. Surd. conſ.* 173. *cauſa, nu.* 9. *& ſeq. Petr. Gilchen. de præſcript. par.* 2. *memb.* 1. *c.* 1. *num.* 62. *& ſeq. Afflict. deciſ.* 107. *nu* 6. *&* 7. *Gail. obſer.* 26. *lib.* 1. *num.* 9. *& ſeq. Barzia deciſ.* 17. *nu.* 7. *& ſeq. Tiraquel. de Retract. lignag.* §. 4. *gloſ.* 1. *num.* 37. *& ſeq. Menoc. de arbit. Iud. quæſt.* 50. *Quæroquinquageſimo, num.* 6.

18 Limit. vbi aliud obſeruatur † de ſtylo, ſeu vſu Curiæ, & hoc ſenſu intelligenda eſt, *deciſ. Myſinger.* 14. *ſi deferatur, Centur.* 2. concludens in Camera Imperij fuiſſe deciſum, ſi à delatione iuramenti non fuit appellatum, recipiendas eſſe appellationes à præſtatione iuramenti, *Gloſ. in* §. *neque igitur, verb. & ſupplicijs, auth. de teſtib.*

19 Limit. in omnibus cauſis in † quibus ſententia non tranſit in iudicatum, *Seraſin. tract. de iurament. priuileg.* 102. *num.* 9. Qui autem ſint caſus, in quibus ſententia non tranſit in iudicatū, retuli *in Tract. de execut. Rei iud. c.* 14. §. 12. *num.* 23. *& ſeq.*

20 Lim. vbi is, cui † defertur iuramentum, non vult iurare, nec referre iuramentum, *Abb. cap. fin. de iur. iur. num.* 11. *circa fin.*

21 Limit. in cauſa † matrimoniali, *Seraſin. de iurament. priuileg.* 102. *num.* 8. latius tamen hoc examinaui in meis Collectaneis, *ad gloſ. in cap. lator, verb. permanere, verſ. quia ſententia, de re iud. & Carroc. de iura. litis deciſ. quæſt.* 4. *noua quæſt. num.* 6.

22 Limit. vbi reus nimium † exceſſit in iuramento, *Seraſin. de iurament. priuileg.* 102. *num.* 24. *&* 25. vbi ex pluribus in quibus ratione exceſſus quid permittitur, quod alias negabatur, probat iſtam limitationem.

23 Lim. vbi fuit iuratum † in caſu quo non erat iurandum, vt refert *Mancin. de iurament. par.* 2. *art.* 5. *de iuram. litis deciſ. num.* 41.

24 Limit. in omnibus cauſis † ſpiritualibus, *Doctores in l. qui bona,* §. *qui damni, ff. de damno infect. Seraſin. de iuram. priuileg.* 102. *num.* 9. *in princ.*

25 Limit. vbi non fuit † iuratum præſcriptis verbis, vel additū aliqnid, quod non continetur, ſeu ſequitur ex natura contractus, ſuper quo fuit iuratum, *Ruginel. pract. quæſt. cap.* 11. *num.* 17.

§. IX.

SVMMARIVM.

Delicta puniri publicè intereſt 1.

Periurium eſt delictum grauius homicidio, & quare 2. *qua pœna puniatur* 3.

Periurium commiſſum in iuramento litis deciſiuo non punitur pœna aliqua 6. *& quare* 7. 10 *limit.* 11.

Ratio legis quæ dicatur 9.

Lex non conſtituitur ſine ratione intrinſeca, vel extrinſeca 10.

1 DElicta puniri quamuis † publicè intereſt, *l. ſi à reo,* §. *fin. ff. de fideiuſ. l. ſi ita vulneratus,* §. *quod ſi quis, ff. ad l. Aquil. l. Sticum, ff. de ſolut. Rom. conſ.* 466. *nu.* 2. *Plato. de legib. Dialog.* 11. *Cagnol. in rub. ff. ſi cert. pet. numer.* 6. & ideò periurium, cum ſit delictum gra-
2 uius † homicidio voluntario, quia per illud offenditur Dei Maieſtas, & lædūtur iura eius, qui offert, vel iuramentum defert, *Gemin. conſ.* 105. *pro declaratione, num.* 10. ratione duplicis offenſæ, nempè Dei, & hominis, grauiſſimè videatur puniendum, *vt dixi ſupra* §. 11. *in princ. num.* 3. vel ſaltem pœ-
3 na † extraordinaria, Iudicis officio mulctandum, vt voluit *Cagnol. in l. ſi quis maior, C. de tranſact. num.* 126. *& ſeq.*
4 *aſſerens l.* 2. † *C. de reb. credit.* quæ videtur obſtare, intelligi in iuramento nemini nociuo, vt puta non edere carnes die non interdicta ab Eccleſia, ante

Cagnol.

Cagnol. idem dixerant, *Butrigar. Odefred.*
& alij quos referunt, *Boer. deciſ.* 305.
& præmitto, num. 4. *& Farinac de fal-*
ſit. & ſimulat. quæſt. 160. *num.* 52. *& ſeq.*
5 *referent d. l.* 2 † C. *de reb. Cred.* intel-
ligi eo ſenſu quo dixi, vel quod periu-
rus non puniatur pœna ordinaria, ſed
extraordinaria.
6 Tamen quod periurium cõmiſſum
7 delato, vel relato iuramẽto litis deciſi-
uo, non puniatur pœna aliqua, tenent,
Bellapertic. Alberic. Cyn. Bald. Bartol.
Salicet. Clar. Io. Sicard. & alij relati à
Farinac. de ſimulat. & falſit. quæſt. 160.
nu. 55. & inter alios Petr. Gregor. Tho-
loſanum omnium ſcientiarum virum
doctiſſimum, ex cuius genere mater-
no, natus eſt Leander Galganelus ami-
cus meus, quibus addo relatos à *Boer.*
deciſ. 305. *& præmitto, num.* 4. *in fin.*
aſſerens omnibus Cameris congrega-
tis, ita fuiſſe deciſum.

Quamuis *Farinac de falſit. & ſimu-*
lat. quæſt. 160. *num.* 56. referat Docto-
8 res tenẽtes negatiuam moueri, † quia
poſt præſtitum iuramentum litis deci-
ſiuũ, aliud de iure non ſit quærendũ,
l. non erit §. dato, l. nã poſtea, § 1. ff. de iur.
iur. l. fin. ff. de in litẽ iurand. l. quod ſi defe-
rente, ff. de dolo, attamen quia illa
eruitur ex mente legis, & eſt idẽ quod
9 lex, quæ † ſine ratione extrinſeca, vel
intrinſeca non conſtituitur, *§. erit au-*
tem diſtinct. 4. Cum ratio legis ea pro-
priè eſſe dicatur, quæ poſita, ponitur
lex, & qua remota neceſſario remoue-
tur lex, *Gloſ. in l. ſi cum exceptione, §.*
poſt annum, verb. et rei habet in fin. ff.
eo quod metus cauſ. illam eſſe cenſeo,
10 † quia cum iuramentum à litigante
delatum, tranſactionis vicem habeat,
& rei iudicatæ, præſtito iuramento,
non eſt amplius de iuratis quærendũ,
ſicuti non quæritur de tranſactis,
Io. Papon. lib. nono, tit. 6. *de iur. iur.*
Areſt. 1.
11 Limit. vbi is cui fuit delatum † iura-
mentum, fatetur falſum iuraſſe, *Boer.*
deciſ. 305. *& præmitto, num.* 4. *in fine*,
Ruginel. pract. quæſt. cap. 11. *quæſtionis*,
num. 20. *Granutius Theorema* 3. *princi-*
palis, num. 19. aſſerens ſententiam eſſe
reuocandam, & iurantem pœna ex-
traordinaria puniendum.

---

§. X.

SVMMARIVM.

Iuramentum principaliter obligat iuran-
tem Deo 1. *remitti poteſt ab eo, ad cuius*
fauorem eſt iuratum, & quare 2. *&* 4.
Ampl. 3. 5. 6. *Limit.* 7. 9. 10. 11. 12. *Diſtin-*
gue 8. *et* 14.
Iuramentum nemo ſibi remittere poteſt 13.

Licet iuramentum principaliter
1 † obliget iurantem Deo, *Abb. in*
cap. 1. *de iur. iur. num.* 4. quem in teſtem
eius, quod iuratur à iurante vocatur,
Arragon. de iuſt. et iur. quæſt. 89. *artic.* 1.
illiusq. principalis obligatio Deo acqui-
ratur, *cap. debitores* 6. *ideo* 3. *offic. Cicer.*
nuncupat iuramentum affirmationẽ
religioſam, Deo teſte veritatis eorum
quæ ſunt iurata, adhibito. Et ideò di-
cendum videatur iuramentum non
poſſe remitti ab eo, ad cuius fauorem
poſt Deum, ſecundario fuit cum iu-
ramento promiſſum; Attamen cum
2 iuramentum † in quo Deus vocatur in
teſtem, ſit præſtium fauore hominis
cui iurata promiſſio acquiritur, &
Deus vult iuramenti obſeruantiam ad
illius commodum, & vtilitatem, re-
mittente homine commodum, & vti-
litatem ſuam, Deus etiam, & ipſe re-
mittit iuramentum. *Abbas in cap.* 1. *de*
iur. iur. numer. 4. *et in cap.* 2. *de ſponſal.*
num 3. concludens ſi mihi Calend. Iu-
lij 1646. qua die hæc ſcribo promiſiſti
cum iuramento ſoluere centum tibi
mutuo data, non eris periurus, ſi ego
remitto tibi iuramentum, *Fel. ibid.*
num. 33. concludens iuramentum poſ-
ſe remitti, quia illud fuit præſtitum
ad firmandum obligationem illud re-
mittentis.
3 Ampl. præſertim † vbi talis remiſſio
fit expreſſe, *Abb. in cap.* 1. *num.* 4. *et in*
cap. Quanto 18. *de iur. iur. num.* 8. *poſt*
med. verſ. is tamen de cuius commodo,

ampliando etiam, vbi iurametum eſſet præſtitum ad fauorem vtriuſque partis, quæ ſibi inuicem quid promiſerunt, *Anton. Corn. de abſol. Forenſ. iur. par. 1. quæſt. 4. num. 11. & par. 2. quæſt. 2. num 63. verſ. Ipſe vero, & par. 3. q. 4. num. 52. & par. 4. caſu 17. num. 1 & ſeq. et caſu 23. num. 38. et 39. Fel. in cap. 1. e iur. iur nu. 2. Mancin. de Iuram. par. 6. quæſt. 7. num. 2. & Molin. de iuſt. & iur. diſput. 149. Diximus. col. 4. verſ. illud,*

4 † & ratio eſt, quia talis remiſſio eſt donatio, quam quilibet de re ſua facere poteſt, *l. in re mandata, C. mandat*.

5 Ampl. etiam, vbi iſta † remiſſio fuit tacitè facta, vt pluribus comprobat, *Fel. in cap. 1. de iur. iur. num. 6. & latius in cap. 2. de ſponſal. num. 34. verſ. primo declaratur*, eam afferens rationem, quia quotieſcumque iuramentum eſt præſtitum ad fauorem alicuius, poteſt is illud remittere, & remittendo euitare periurium, quod imminebat. Exemplum etiam eſſe poteſt, ſi is qui de periurio excipere poteſt, non excipit, *addentes ad Ludouiſ. decis. 54. Domini, vbi refert alias Rota deciſ.* & ratio eſt, quia non oppoſita exceptio, eſt vice remiſſionis, *Lapus allegat. 24. an minor, num. 8. Crauet conſ. 99. nu. 12. Menoc. conſ. 24. Iam. me, num. 8.*

6 Ampl. vbi iuramentum † concernit commodum iurantis, & recipientis iuramentum. *Abb. cap. quanto 18. de iur. iur. num. 8. verſ. is tamen.*

7 Limit. vbi iuramentum † concernit commodum iurantis, nam illud non poteſt remittere, *Abb. cap. quanto, 18. de iur. iur. numer. 8. circa fin. verſ. ſecuſ.* & ratio eſt quia nullum agens agit in ſe ipſum, *l. legatum. § hæredi. ff. de legat. 1. Herinz de fideiuſ. cap. 7 num. 1. & ſeq.*

8 † ſi modo ſeruari poſſit ſine diſpendio ſalutis æternæ, alias ſi cum diſpendio, poteſt ſibi remittere, nec opus eſt abſolutione ſed debet pœnitere de tali iuramento temerario. *Abb. cap. quanto 18. de iur. iur. nu. 8. in princ.*

9 Limit. vbi remiſſio fit † poſt incurſum periurium, *Fel. in cap. 1. de iur. iur. num. 3. & alios congeſſi ſupra §. 2. numer. 17.*

10 Limit. vbi remiſſio † non eſt in poteſtate remittentis, *vt dixi ſupra hoc cap. 15. limit 3. num.*

11 Limit. vbi iuramentum † concernit commodum, vel incommodum tertij, *Fel. in cap. 1. de iur. iur. num. 2. verſ. procedit.*

12 Limit. vbi quis cum † iuramẽto promittit alicui, quod vergit in Dei cultum, vel pietatem redoleat, vt puta ſi quis cum iuramento ſuo parrocho promittit dare pauperibus parrochiæ, eleemoſinam certa die, & tunc conſentiẽte parrocho nõ poteſt quis remittere iuratam promiſſionem, ſed adeundus Sum. Pont. qui ex legitima cauſa, vel abſoluat, vel commutet in aliud opus iuratã promiſſionem, quia dicitur facta Deo, *Ant. Corn. de abſolut. Forenſ. part. 1. cap. 4 num. 21 Sotus, de iuſt. iur. lib. 8. quæſt. 1. vel 3. verſ. alio modo. artic. 9. Fel. cap. 1. de iur. iur. num 2. verſ.*
13 *procedit*, & nemo † ſibi remittere poteſt iuramentum, ſicuti nec auctorizare factum ſuum, *l. 1. ff. de auct. tut. Tiraquel. de Retract. lignag. §. 1. gloſ. 9. nu.*
14 *73. & ſeq. Sotus † tamen de iuſt. & iur. lib. 8. quæſt. 1. artic. 9. col. 3. verſ. etenim ſi promiſſio*, admonet conſiderandum eſſe, quo animo fiat talis promiſſio, nam ſi fiat animo ſibi obligandi pauperes, fieri poteſt remiſſio, ſecus ſi intuitu pietatis, quia facta Deo, & tranſit in votum.

Cap. XVI.

Cautiones aduertendæ à diligenti Cauſarum Patrono, quibus poterit ſententiæ executionem differre, vbi aliqua ex relatis exceptionibus non iuuatur.

SVMMARIVM.

Executio ſententiæ retardatur, ſi ex actis col-

colligatur, quod ſit moderāda, nihil detracto de illius iuſtitia numer. 1. & 4. in fine.

Exempla referuntur ibid. & num. 5. 7. 8. & quare 9. Ampl. 3. 6. Limit. 10.

Exceptiones quæ opponi poſſunt contra ſententiam, vel poſt ſententiam 2. 4.

Exceptio non teneor, niſi in quantum facere poſſum, non eſt perpetua, & quare. 4.

Executio ſententiæ retardatur, ſi excipiatur à tertio illam fuiſſe factam in re ſua, & per quantum tempus, & executor merus cognoſcit de tali exceptione 5. 6. Item ſi mulier excipiat de ſua dote, ſi dedit bona æſtimata 7. Item ſi quis excipiat non poſſe carcerari, vel non poſſe capi pignora capta ab executore 8. Limita 10.

Item ſi ex iuribus, ſiue actitatis colligatur illam eſſe differendam 11. Exempla 12. & ſeq. Item ſi emptor excipiat de re vendita non tradita, & nihil obſtare, quo minus non tradatur, & idem ſi venditor excipiat de pretio non ſoluto 13. 14. Item ſi dicatur pendere conditionem ſub qua quis fuit condemnatus 15. Item ſi excipiatur, quem fuiſſe condemnatum ex incerta, ſeu non liquida promiſſione 17. Itē oppoſita quacumq. exceptione, quæ oriatur ex contractu 8.

Dotis promiſſor retardat executionem ſententiæ in eum ideò latæ, ſi non probatur ſubſequutum matrimonium 16.

Emptionis naturalia, quæ ſint 14.

Venditionis naturalia, quæ ſint 14.

Deciſ. Rotæ Lucenſ. declaratur.

Executio ſententiæ retardatur, ſi quid ſit iure ſingulari conceſſum reo condemnato 18. Exempla referuntur 19. & ſeq. Item ſi excipiatur, quod condemnatus ſit nobilis, vel doctor, vel quod non teneatur, niſi in quantum facere poteſt 20. & ſeq. Item ſi ſuperueniat ius aliquod condemnato, de quo non fuit cognitum in proceſſu 23. Ampl. 24. Item ſi probetur inde lædi animæ ſalutem, vt puta, quia ſententia continet ſolutionē vſurarum 25. Contrarium 26. Concorda 27. Item ſi fiat contra naturam contractus, cuius cauſa lata eſt ſententia, & requirit dilationem 27. exemplum ibid. Item oppoſita quauis exceptione, quæ oriatur ex natura contractus 30. Exempla 31. Item ſi probetur, quod quæ opponuntur aduerſus executionem, non potuiſſe excludi per ſententiam 32. Item ſi obijciatur aliquid quod ſeorſum examinatum elidit principale 33. Exemplum ibid. Item ſi quid obijciatur, quod ex tenore ſententiæ, vel iurium, quibus fuit actum, executio ſit differenda 34. 37. exemplum ibid. & 35. Ampl. 35. Item ſi exceptio, quæ obijcitur, orietur ex ventre ſententiæ 34. 36. & quare, Ampl. & Limit. 38 39. Item ſi quid opponi poteſt præter ſententiam, vt puta quod contenta in illa non ſint liquida 40. Ampl. 41. Item ſi excipiatur inſtantem pro executione ſententiæ non eſſe legitimam perſonam ſtandi in iudicio 42. 45. & quare 44. Item ſi excipiatur non fuiſſe legitimatam perſonam rei condemnati 46. Ampl 47. 48. Item ſi excipiatur ſententiam exequendam eſſe perplexam, ſeu incertam, vel continere contraria in facto, vel iure 49. 52. & quare 53. Ampl. 50. Intellige 51. Ampl omnes relatas exceptiones 54.

Probatio incontinenti, quando dicatur fieri 62.

Executio ſententiæ retardetur quauis exceptione, quæ non ſit leuis 55. Ampl. præſertim, ſi offeratur probatio illius incontinenti 54. Ampl. 56.

Actoris in omni iudicio perſona eſt legitimanda 44.

Rei conuenti, & damnati legitimanda eſt perſona 44.

Paulus Bellonus amicus laudatur 5. Funeratus expenſis Cam. Ducalis Mediolani 58.

Regis Hiſpaniarū pietas in Officiales ſuos pauperes 59.

Franciſcus Gambarana Senator Mediolani laudatur 60.

Petrus Petracinus Senator Mediolani laudatur 61.

PRimo aduertat, an ex actorum reuolutione, quid elici poſſit, quo non impugnetur iuſtitia ſententiæ, ſed modificetur, *Bal. in l. 1. C. de iur. & fact. ignor. num. 4. verſ. aut exceptio non ordinatur, & verſ. ſunt, et in l. ab executione*

Digitized by Google

tione 5.quorum appel.non recip.num.15. Caſtrenſ.d.l.1.num.5.in princ Ripa in l.qui pro tribunali, ff. de re iud.num.9.
1 *verſ.quinto*, dum refert, quæ † exce-
ptiones poſſint opponi contra ſenten-
tiam, exemplum eſt, ſi condemnatus
excipiat, quod non tenetur, niſi in
quantum facere poteſt, nam retarda-
tur executio, donec ſit diſcuſſio, an
ille gaudeat tali priuilegio, & an ſuper-
ſint bona, quæ capi poſſint in execu-
3 tione, † etiam ſi illa commiſſa eſſet in
auxilium Iudicis, qui ſententiam tu-
lit, *Menoc.de arbitr Iudic.quæſt.38.nu-*
mer.10.Anfrer.ad Capel.Toloſ.dec.259
Item fuit quæſitum, num. 5. vbi pluri-
bus probat, *addendo, num.* 6. quod ta-
4 lis exceptio † non eſt peremptoria, ſed
dilatoria, quia ſi ad pinguiorem fortu-
nam deueniat condemnatus, fiet in il-
lum executio, *Vbert.de Bonacurſ.in*
prax.cap de exception. quæ poſt ſentent.
num.9.Baetia oract.de inop.debit.cap.17
num.7.Aſin.in prax.par.1.§.31.Limit.14
num.2. aſſerens probari expreſſo textu
in l.Neſennius, §.fin.ff. de re iud. & ibi
notari à Bart. exemplum etiam eſſe po-
5 teſt, ſi tertius † excipiat factam fuiſſe
executionem in re ſua, nam differtur
6 executio, & † executor merus cogno-
ſcit de tali exceptione, *l.à Diuo Pio, §.ſi*
ſuper rebus, ff.de re iud.Couar.pract. q.
cap.16.num.5.Ignat.de Villar.in ſua
Silua reſponſ.cap.2.reſponſ.16. num. 57.
7 concludens vxorem † audiendam in
executione relaxata contra maritum,
ſi fiat in bonis dotalibus æſtimatis, ſiue
non; addendo idem dici, ſi nobilis ex-
8 cipiat † non poſſe carcerari pro debito
ciuili, vel quod ſit aduocatus, vel
quod executio facta fuit in ſuis libris,
9 quia iſtæ † exceptiones reſpiciunt ſolũ
executionem ſententiæ, non autem
ſententiam ipſam, *Mareſcot.Reſol.121.*
regulariter lib.2.n.22.& ſeq. concludẽs
retardari executionem in bonis mari-
ti, ſi vxor excipiat illa poſſidere pro
ſua dote cõdemnato actore in expẽſis.
10 Limit. vbi de exceptione † oppoſita
in executione ſententiæ fuit in proceſ-
ſu diſcuſſum, vel excipienti, fuit con-
ſtitutus terminus ad opponẽdum om-
nes exceptiones ſibi competentes, ſiue
eſſent dilatoriæ, ſiue peremptoriæ, ſiue
anomalæ, quæ nõ includuntur ſub ge-
nerali nomine exceptionis, *Bal. l.ab*
executione 5. C.quorum appel. nõ recip.
num.15.verſ.Sed dubitatur, & num.16.
qui loquitur de exceptione inuẽtarij.
Secundo aduertat, an ex iuribus pu-
blicis, vel priuatis, quibus actum fuit,
11 elici poſſit † differendam eſſe execu-
tionem, veluti ſi actum fuit ex inſtru-
mento venditionis, & lata ſenten-
tia cõtra venditorem, excipiatur pre-
12 tium † non fuiſſe illi ſolutum, quam-
uis ſolutionis dies ceſſerit, vel è contra,
lata contra emptorem, excipiatur rem
13 venditam non fuiſſe illi † traditam, &
nihil obſtare quominus tradatur, vt
latè cenſuit *Dec.conſ.119.pro tenui, n.2.*
quia talis exceptio non impugnat ſen-
tentiam, qua venditor, vel emptor fuit
condemnatus, ſed executionem, *Dec.*
ſequitur Caldaſ.quæſt. 48. *exceptio rei*
non traditæ, nam cum de natura con-
14 tractus emptionis, † & venditionis ſit,
vt pretium venditori ſoluatur, & res
vendita emptori tradatur, *l.Iulianus,*
§.ex vendito, l.ex vendito, ff.de action.
empt. quæ iura latè exornaui in meis
Collectaneis ad eaſdem leges, vtique
retardari debet executio ſententiæ nõ
adimpleta natura contractus, quo fuit
actum, *Caſt.in l.1.C.de iur.et fact.ignor.*
num.5.circa med.verſ.Sed in exceptione
reprobat exemplum relatum, exemplũ
15 etiam eſſe poſſet, ſi dicatur † pendere
conditionem, ſub qua promiſſor ſit cõ-
demnatus, nec refert, an illa ſit tacita,
vel expreſſa, veluti ſi quis condemne-
tur ad ſolutionem dotis promiſſæ, nam
niſi probetur ſubſequutũ fuiſſe matri-
16 monium, † non poteſt fieri executio
contra promittẽtem, vt pluribus pro-
bat, *Galleſ.de obligat.Camer.quæſt.31.*
ſecunda conſideratio, num.2. relatis *Bal.*
in l.ſi cauſam, C.de execut.rei iudic.col,
fin.verſ.modo quæro, Rom.conſ.211. Soc.
conſ.51.præſtantiſſime, col.3. verſ.Ter-
tio confirmatur, et verſ.ſeptimo confir-
matur lib. 1.et ſubdit idem Galleſ. ibid.
numer.4. idem dicendum de condem-
17 nato † ex incerta promiſſione, ſi exci-
pia-

piatur, de liquidatione, & latius proſequitur, *idem Galleſ. quæſt.37. ex dictis num.33.cum Zachia ibid. num. 61. Pariſ.conſ.81.in præſenti, lib.3. num.31. & ſeq.* concludens procedere in qua-
18 cunque † exceptione, quæ oriatur ex contractu, etiamſi Statutum prohiberet omnem exceptionem, ſi illa oriatur ex lectura inſtrumenti, idem firmat infinitis relatis, *Giurba deciſ.* 60. *Melchiona, num.*14.

Tertio aduertat, an quid ſit ſingulari iure conceſſum reo condemnato, præſertim in odium eius, qui inſtat exequi latam ſententiam, *Bal.in l.1.C.de iuris, & fact.ignorant.nu.5. verſ.ſecundo fal-*
19 *lit*, exemplum † eſſe poſſet, ſi demonſtretur agi de executione contractus vſurarij, *Laurent. de Rodul.tractat.de vſuris, quæſt.135. in fin.Galleſ.de obligat.Cam.quæſt.31.num.1.* vel ageretur de executione in bonis & perſona de-
20 bitoris, qui † eſſet nobilis apud Hiſpanos, qui ex priuilegio nobilitatis non mancipantur carceri æris alieni cauſa contracti, vel ageretur de exequendo
21 mandato in perſona † Doctoris, vel alterius, qui de iure, vel Priuilegio nõ eſſet carcerandus, *vt latè examinaui de execution.rei iud. cap.* 14. vel ageretur de re, quæ capi non poſſet in cauſa iudicati, *vt dixi de execut.rei iud.c.*12. Vel ageretur de executione ſententiæ
22 contra † eum, qui non tenetur, niſi in quantum facere poteſt, vel eſt illi debita reuerẽtia, *vt dixi ibid.§.7.& duobus ſeq.* & remiſſiuè, *ad l. maritum, ff. ſolut.mat.* retuli quæ perſonæ gaudeãt iſto priuilegio.

23 Quarto an poſt latam † ſententiam ſuperuenerit ius aliquod condemnato, nam cum de illo non potuerit in proceſſu cauſæ cognoſci, quia non erat in eſſe, nec poterat includi, vel excludi, retardabitur executio ſententiæ, *l.ſi Fullo, ff.de condict.ſine cauſ.Bal. in l.1.C.de iur.& fact.ignor.nu.5.* quod
24 præſertim procedit, ſi tale ius † ſit de futuro, ſeu ſuperueuerit lata ſententia, *vt dixi de Laudem. quæſt.* 11. *& ſeq.* & ratio eſt, *vt ſubdit Bal.ibid.* quia de tali iure ſuperuenienti cognoſci nõ potuit in proceſſu cauſæ, *& Caſt.ibid.num.*5. aliam refert, videlicèt quia præcluſa non fuit via excipiendi de nouis poſt ſententiam, ſed tantùm de ijs, quæ extabant ante.

25 Quinto ſi Iudici † demõſtretur executione ſententiæ lædi animæ ſalutẽ, vt puta, quia tali executione continetur ſolutio vſurarum, *Galleſ. de oblig.Cam. quæſt.31.Secunda concluſio, num.1.relatis Lau. de Rodulph tractat.de vſuris, quæſt.135.num.1.verſ Vnum tamen, & Dec.in cap.ex parte 2. de offic. deleg. in fin. verſ.vigeſimo octauo*, qui refert ita ſentire *Barziam, de Guarant.par.3.q.7. Dec. in cap.ex parte 2. de offic. delegat. col.fin.n* 87 *.verſ.vigeſimo octauo, Surd. conſ.327. Rota, num.16.in fin.*

26 Et quamuis *Angel.* † *in l.4.§.condemnatum, ff.de re Iud.num.9 circa fin.* firmet contrarium, & afferat, idem firmari à Rota, & illum ſequatur, *Silu. Aldobrand.in ſuis Apoſtil.ad Dec.in cap. ex parte 2.de offic.delegat.col. fin. verſ. Vigeſimo octauo, aſſerendo Imol.ibidem idem tenere, cum And. Siculo, conſ.*18. *num.*13.*verſ. modo, & Surd.pleno Conſil.*327. *Rota, num.*12.*verſ.Diligentius, vſque in fin.* reprobando deciſionem Rotæ Lucenſ. facilè concordari poſ-
27 ſunt, † vt prior opin. procedat, ſi manifeſtè conſtat de vſuraria prauitate, ſecus ſi altiori eget diſputatione, vel excuſari poteſt contractus, de cuius executione agitur, non eſſe vſurarium, & in hoc elaborauit Surd.in ſuo reſpõ-
28 ſo, & ita intelligenda † eſt deciſ. Rotæ, quam Angel. refert, hãc conciliationẽ colligo ex verbis Rotæ Rom. *coram Orano in Rom. executionis de Anguillaria, 6. Martij 1592. relata à Zachia ad Galleſ.deciſ.161.num.9.* Auguſtus tamen conſeſſus Senatus Mediolani, cũ domini fratres de Pirouanis peterent à Doctore Braſca emolumenta nonnullorum millenorum ſcutorum quibus nũdinauerat, & exciperetur de prauitate vſuraria, inſtante eodem Braſca remiſſit cauſam ad Cur. Archiepiſcopalem, licet cauſa vſurarum ſit mixti fori, quod tamen declarant, *Decian tract. Criminal.part.1.lib.4.cap.26. ſacrile-*

crilegium,num.3. Alex.in l.Titia diuor-
tium, ff.ſol.mat. num.6.7.13. & 16.Bo-
rel.ad pragmat.Regni, §.1.gloſ.2.nu.99.
verſ.Quarto, Clar. in prax.l.fin.§.Vſu-
ra, num.8.

29 Sexto aduertat, an natura † contra-
ctus, cuius cauſa quis fuit damnatus,
& fit inſtantia, quod contra illum fiat
executio, ſuadeat dilationem, *Bal.conſ.*
397. Vt de iure, lib.4. num.2. exemplũ
deſumi poteſt ex dictis, *Nattæ conſ.123.*
non videtur, vbi cõcludit, quod ſi quis
donat poſt mortem ſuam, cum pro-
miſſione non contrafacere, ſi donator
reuocet donationem, non dicitur cõ-
trauenire promiſſis, quia reuocatio
ineſt cõtractui donationis mortis cau-
ſa ex natura ſua, & idem dicendum de
30 quacumque † exceptione, quæ inſit
contractui de natura illius, *Surd. conſ.*
non arbitror, numer 25. concludens *ex*
Bart. Alex.Fel.& alijs numquam cen-
ſeri fuiſſe renuntiatum exceptioni, quę
oriatur ex natura contractus, quo quis
conueniatur, eamdem rationem pon-
derat, *Oſaſc.deciſ.51.Georgius, num.18.*
31 in caſu, quo contra † locatorem exci-
piebatur non præſtitiſſe patientiam
vtendi re locata, & idem dicendum,
ſi excipiatur non fuiſſe liquidatam
quantitatem contentam in ſententia
condemnatoria ad damna & intereſſe,
& ſimilium vt ſubdit, *Surd. ibid.Pariſ.*
conſ.81. in præſenti, lib.3.num.32. con-
cludens numquam excludi exceptio-
nem, quæ oriatur à natura actus, de
quo agitur, *Dec.cap.ex parte 2. de offic.*
delegat.num.57.verſ.Decima, & num.
ſeq. vbi plura exempla refert.

32 Septimo aduertat, † an quod contra
executionem ſententiæ obijcitur, non
poterat excludi per ſententiam, *Bal.*
in l.1.C.de iur.& fact.ignor.num.1.in
fin. & num.4.verſ.ex hoc.

33 Octauo aduertat, † an quæ contra
executionẽ obijciuntur, poſſint ſeor-
ſum examinari à principali, & exami-
nata, ſententiam non redargunt de in-
iuſtitia, ſed ſuadent dilationem, *Bal in*
l.1.C.de iur.& fact. ignorant. numer.4.
circa med.verſ.Sed quãdo eſt talis, ſub-
dens, ſi excipiatur de ceſſione iurium
ad fauorem eius, contra quem fit exe-
cutio, vt puta ſi correus ſoluat, quod
inſolidum promiſſerat cum alio, ſimi-
liter obligato, ſi excipiatur de bene-
ficio inuentarij, & ſimilibus; quæ in
aliquo non redarguunt ſententiam,
Caſt.d.l.1.num.5.circa med. addit exem-
plum exceptionis melioramentorum.

34 Nono aduertat, † ſi quid obijci po-
teſt iuxta tenorem ſententiæ, *Bal. in l.*
1.C.de iur.& fact.ignor. num.4. circa
fin.verſ.cõclude, vbi exemplum refert,
ſi in ſententia continetur modus, vel
conditio, & hæc cautio eſt, quam Cu-
riales nuncnpant, exceptio oriens ex
ventre ſententiæ, vel iuribus; quibus
agitur, *Giurba plures congerens, dec.60*
35 *Melchiona, num.10 & num. 11.* † am-
pliat, etiam ſi ageretur de actu iura-
mento munito, quamuis illud non ſit
liquidum, veluti ſi quis damnetur ad
reſtitutionem fructuum, vel alterius
rei, deductis, deducendis, *Mareſcot.*
Reſol.121. Regulariter, lib.2. num.33.
& ſeq. concludens exceptionem oriẽ-
tem ex ventre ſententiæ, numquam
36 cenſeri excluſam, quia † eſt ſpeties de-
fenſionis, quæ nullo iure, nullaque
Legis, vel Statuti, vel Principis edicto,
cenſetur excluſa, quia prouenit à iure
naturali, vt ego addo, *l.vt vim, ff. de*
iuſt. & iur. ad quem textum retuli in
Collectaneis, quę ſint defenſionis cau-
ſa aduerſus cõmunes regulas, conceſſa,
37 † *Carol.de Graſ.tract.de except.cap.13.*
num.1. & ſeq. vbi plures refert, addit
38 quando obſtet, † & non obſtet hæc
exceptio, *Surd.plura exempla referens,*
conſ.246.arbitror, num.25. vbi præte-
rea plura exempla refert *Alex.conſ.95*
in cauſa, num.2.& conſ.119.Viſo, nu.2.
circa med.lib.1.Gal.Bened. in cap.Ray-
nutius, §. & vxorem, deciſ. 5.nu. 443.
39 addendo procedere † etiam in poſſeſ-
ſorio.

40. Decimo aduertat, † an quid poſſit
opponi præter ſententiam, *Bal. in l. 1.*
C. de iur.& fact.ignor. numer. 4. in fin.
verſ.quædam opponuntur, exemplum
referens, ſi excipiatur ſententiam non
eſſe liquidam, vt puta, ſi quis vellit
executioni demandare ſententiam cõ-
dem-

demnatoriam expenſarum, non facta
illarum liquidatione, *Giurba deciſ.60. Melchiona, num. 1. & ſeq.* vbi plures
41 congerit, & addit etiam, † ſi in parte
eſſet facta liquidatio, *& ex eodem Giurba ibid.nu.3.et ſeq.* colligo ſi reo com-
peteret retentio rei ad quam reſtituē-
dam fuit condemnatus.

42 Vndecimo aduertat, † an executio
ſententiæ fiat, vel petatur à legitima
perſona, quæ poſſit eſſe in iudicio, nā
ſi quis alieno nomine agat, videat an
ille doceat de legitimo, & ſpetiali mā-
dato, vel quod ille ſit legitimus tutor,
vel curator, ſi ſententia ſit lata ad fa-
uorem abſentis, vel nolentis eſſe in
iudicio, vel ſententia ſit lata pro pu-
pillo, vel minore, vel ſi cauſa ſit po-
pularis, is qui inſtat pro executione
43 ſit de populo, quod † autem ſententiæ
executio ſit petenda per procuratorē
haebntem ſpetiale mandatum, *dixi de execut. Rei Iud. cap.7. §.6. num.* 142. &
ratio eſt, quia in quocumque iudicio
etiam ſummario, vel executiuo, ante
44 omnia, legitimanda † eſt perſona
actoris, vt examinant *Marſil. in l. ſi quis an, ff. de quæſtion. nu.87. & ſeq. plurib. & num.*130. *Montalegre Doctor Hiſpanus de exercitio practic. action. cap. 5. num.1. & ſeq.* vbi latè agit quæ perſo-
næ habeant legitimam perſonam ſtan-
di in iudicio, *Natta conſ.143. vertitur, num.1. et 7. Reuſner. deciſ.14. lib.3. n.4. & ſeq.* Quod autem exceptione legiti-
mationis perſonæ actoris retardetur
45 † executio ſententiæ, probant *Dec. in cap. ex parte 2. de offic. delegat. num.42. et ſeq. verſ. Quinto fallit, Lancellot. de attentat. par.3. cap.25. Quamuis, n. 35. et ſeq.* concludentes de inhabilitate
perſonæ, quandocumque excipi poſſe.

46 Duodecimo aduertat, † quod quę mo-
do dixi de legitimatione perſonæ acto-
ris, quod multo magis ſunt dicēda de
perſona rei, in cuius bonis, vel perſona
eſt facienda executio, & remittendo
me ad plura, *quæ dixi de execut. Rei Iudic. cap.2. §.1. et ſeq.* exemplum erit,
ſi agatur de ſententia lata contra ēum,
47 qui deinde † ſit mortuus, non petita,
vel etiam poſt inchoatam illius execu-
tionem; *vt dixi relatis pluribus dicto cap.2. §.1. num.46. et ſeq.* vbi præterea
addidi limitationes, *Gratian. diſcept.150. Non. recte, num. 18. et ſeq. vbi reprobato Bal.* ſi reus nō ſuſcepit iuditiū, cō-
47 cludit † executionem reuocandam, &
probandum reum conuentum eſſe hę-
redem, etiam illo nihil opponente.
Ratio autem prædictorum eſt, quia
perſona rei eſt fauorabilior perſona
actoris; nam in dubio potius pro reo,
quam pro actore eſt pronuntiandum,
cap. cum ſunt perſonæ, de regul. iur. vbi
in meis Collectaneis retuli plura, ſin-
gulari iure, rei ſ concessa.

48 Decimotertio, ſi excipiatur † ex le-
ctura ſententiæ probari illam eſſe per-
plexam; & continere inuicem contra-
ria, nam cum ſententia debeat eſſe
certa, *§. Curare, Inſtit. de action. Rot. deciſ.4. de reſtit. ſpol. in nou. Natta conſil.599. num.22. Crauet. conſ.70 num 5.*
49 præſertim † an illa ſit abſolutoria, vel
condemnatoria, *Natta conſ. 51. Viſo,*
50 *num.17.* perplexitasque, † ſeu contra-
rietas ſit circa rem, vel perſonam, de
qua loquitur ſententia, & tam actoris,
quam rei in quem dicitur prolata, *Rota deciſ.18. de dolo et contum. in nou. n.2. verſ. Adhoc tamen*, alias eſt nulla, &
nomen ſententiæ non mereur, niſi ex
alio ſaltē poſſit fieri certa, & ſine pe-
plexitate, *Angel. in l. hac ſententia, C. de ſentent. quæ ſine cert. quantit. numer.1. Simon. de Pratis de Interpret. vltim. volunt. lib.5. Interpret. fin. dub.1. num.* 112.
51 quod iſto caſu † retardetur executio
ſententiæ, firmat *Dec. in cap. ex parte 2. de offic. delegat. nu.54. verſ. Nono fallit*,
vbi pluribus ſimilibus à contrario ſen-
ſu deſumptis, id probat, & compro-
52 batur euidenti ratione, quia † quod eſt
incertum, & perplexum, non poteſt
deduci in iudicium, & incertum eſſe,
& non eſſe, ſunt paria, *l. non quemadmodum, verſ. in iudicium, ff. de Iudic. l. duo ſunt Titÿ, verſ. neuter, ff. de teſtamment. tutel.* ad quæ iura plura dixi in
meis Collectaneis, & contraria dedu-
cens in iudicio, non auditur, *l. 1. verſ. neque enim æquitas, C. de furt. gloſ. fin. in cap. ſolicitudinem, de appel. cap penul.*

Digitized by Google

de offic. delegat. in ſext. Decclatè in l.
vbi repugnantia, ff. de regul. iur. & ego
aliqua dixi in Collectaneis *add. l. 1. C.*
de furtis.
53 Ampl. ſupra relatas † cautiones, tãto magis eſſe admittendas, & eſſe fauorabiles, ſi qui illarum aliquam obijcit, offert ſe incontinenti illam probaturum, *vt cenſuit Rota coram Sacrato in Romana pecuniaria 5. Iunij 1613. vbi præterea ex Bart. in l. fin. C. de edict. Diui Adrian. num. 2. verſ. ſed ſi probet, Abb. conſ. 55. num. 2. lib. 2. Rom. conſ. 244. n. 6. Menoc. de adipiſcend. remed. 4. nu. 730.*
54 *& 751.* firmat ex priuilegio † incontinenti admitti omnem exceptionem, quæ tamen non ſit leuis, vt ego addo; idem prius firmauerant *Dec. in cap. ex parte 2. de offic delegat. num. 48. verſ. Septimo fallit, Io. Peleſ. in ſuo proceſ. Iudiciar. cap final nu. 3. Rol. à Val. conſ. 98. Viſo, & perlecto lib. 3. num. 31. & ſeq. Scrader. de feud 2 par. 9 par. princ. Sect. 11. nu. 37. & ſeq. Menoc. de adipiſcend. poſſeſ. Remed. 4. num. 772.* qui exempla
55 plura referunt, etiam † ſi ſententia ſit lata in iudicio ſummario, *& iſtis addo Paul. Bellon. in ſuo celebri tract. eorum, quæ fiunt incontinenti, cap. 132. Hæreſ.*
56 *num.* 3. quo † vſus ſum familiariter, dum Flauius Tortus nobis publicè interpretaretur prima iuris elementa; quæ cũ correptus furore incautæ iuuentutus, aliquando intermiſiſſet, reuerſus ad bonam frugem, tantùm in Iuſtinianeo Iure profecit, vt doctorali laurea coronatus, cęperit, quæ didicerat, & diurna ac nocturna luce profecerat, alijs per omnes ſedes Papienſis gymnaſij communicare, abſque innani ſubtilitate, ſed methodo, qua facillimè audientes audita intelligebãt & memoriæ commendabant. In Italia, & extra delato Pauli Belloni nomine cum fama illius excellentis doctrinæ, & admirandæ integritatis, Philippus III. Hiſpaniarum Rex, illum inter duodecim Mediolani Senatores conſcripſit, in quo dycaſterio præſtando re ipſa, quæ verbis docuerat, preſſus munere Senatorio, & aſſidua librorum reuolutione, quæ de iure ſcripſerat, corrigendo, mutando, declarando, & dilatando, numquam minus ſolus, & otioſus, quam cum erat ſolus, & otiaretur cum libris ſuis, nondum ſeneæ mortem, cum vita commutauit grandi Scriptorum mole relicta, vt colligo ex ijs quæ ille aſſerit *dicto tract. cap.* 110. inſtitutis agnatis, in exiguo bonorum fortunæ peculio, hæredibus, qui
57 cum non poſſent ferre † ſumptus funeris, Ducalis Camera, ne tanti viri, & Senatoria vileſceret dignitas, præſtitit, quæ hæredes defuncti facere minimè poterant. Hæc dixi, vt amici mei integerrimæ vitæ renouem memoriã,
58 nota ſit pietas Regis † Hiſpaniarum in probos miniſtros ſuos, & probem, defuncto patrum noſtrorum tempore
59 † Senatore Gambarana, qui alter Ariſtides numcupabatur, in Paulo Bellono renouatos fuiſſe Phocionẽ, & alios, qui faciem tyrannorum non perhorreſcebant, vbi agebantur de iuſtitia miniſtranda, vel bono publico augendo, vel conſeruando, agebatur, & iſtis
60 † adderẽ nunc Petrũ Petracinum, Patritium Laudenſem, & alios dicti augusti conſeſſus patres, niſi viuentibus illis, alienæ famæ inuidus, adderet, me ad voluntatem, non autem vera ſcripſiſſe.
61 Quando autẽ quæ excipiuntur † dicantur probata incontinenti, *Blanc. de Compromiſ. quæſt. quarta, num. 35. & latius dixi de Laudem. lib 4. quæſt. 4. Menoc. de adipiſcend. poſſeſ. Remed. 4. numer. 772. Alex. conſ. 82. vol. 4.*

Caput XVII.

Singularia conceſſa à iure, reo excipienti, & negata actori agenti.

QVia excurrendo per examinatas exceptiones, ſæpe dixi, concordando Doctorũ opiniones, quid concedi fauore exceptionis, ſeu reo excipienti, quod negatur actori,

actori, ſeu actioni, inde colligendo, quod exceptio tamquam reorum propugnaculum ſit fauorabilior actione, quia illa defenſio eſt, & originem trahens à iure naturæ, hæc autem ſit offenſio, & commentum hominis ſæpè ad interturbandam alienam quietem, propterea cum in præcedentibus conmoſtrarim arma, quibus ſe tueatur miſer reus ab improbo actore, non erit incongrum ſimul referre, quæ obſeruaui concedi reo iudicialiter conuento, & negari actori de prætenſo ſuo iure experiri volenti, & vltra dicta, *cap. 12. §. 18.*

Primo, quod quæ ad agendum ſunt temporalia, perpetua ſunt ad excipiēdum, *l. pure, §. 1. ff de dol. mal. & met. except. vbi plura dixi in meis Collectaneis, l. licet, C. de except. Veſembec, conſ. 2. num. 54. circa med.*

2 Exceptionem non perdit, qui actionem perdidit *Bal. l. & eleganter, ff. de dolo malo, num. 1. poſt prin. & in l. ſed & partas, §. 1. ff. quod met. cauſ. Puteus deciſ. 407. in cauſa, lib. 2. num. 1. & 2.* limitat ſi ius excipientis ſit peremptū.

3 Exceptio nullitatis retardat executionē ſententiæ, ſecus dicitur de actione, *vt dixi de except. cap. 12. num. 15. & ſeq. & §. 19. num 1 & ſeq. Staphil. de litter. inſt. §. exceptio ſola plus operatur.*

4 Nullitatis prohibita actione, non eſt prohibita exceptio, *Alex. conſ. 82. col. 3. vol. 3. Brunus de Conſtit. & decret. col. 3. Bal. l. peremptorias, C. ſentent. reſcind. non poſ. nu. 35. verſ. quæro ſi Statutum dicit*, & ita interpretatur Statutum Vrbis, *lib. 1. cap 157. in fin. teſte Achil. de Graſ. deciſ. 5. & 6. de Conſtit.* ſubdens aliud dicendum, ſi à Statuto eſſet conſtitutum, vt de nullitate dici non poſſet, *& dixi de exceptis 12. n. 19. & ſeq. & §. 19. num. 3. & ſeq.*

5 Soluens anteriori creditori ſine ceſſione iurium illi facta, excipere poteſt, & retinere, non tamen poteſt agere, *Mantic. deciſ. 69. num. 3.*

6 Ad acquirendam poſſeſſionem tamquam hæres, neceſſe eſt docere de teſtamento in ſcriptis, ſecus ad impediēdam immiſſionem, quia ſufficit probare exceptionem impedientem immiſſionem, teſtibus, *Menoc. de acquir. poſſeſ. Remed. 4 num. 781. verſ. Extenditur.*

7 In obligationibus facti, excipiendo non eſt locus ſolutioni intereſſe, ſed ad obſeruantiam facti quis compellitur, ſecus agendo, *Socin. conſ. 17. lib. 3. n. 12.*

8 Pactum legis commiſſoriæ appoſitū pignori ex interuallo valet ad excipiēdum, ſecus ad agendum, *Guid. Papæ deciſ. 6. num. 1. verſ. & quod dixi, Bal. in cap. 1. de feud dat. in vim legis commiſ. num. 7.*

9 Reus vti poteſt exceptione etiam dilatoria, quæ illi ſuperueniat lite conteſtata, & pendente, ſiue ſit ex cauſa de præterito, ſiue de futuro, & ſiue facto aduerſarij, ſiue non, ſecus in actione, *Marſil. de fideiuſ. num. 25. Paris conſ. 82. num 51. lib. 3.*

10 Simulatio per viam actionis præſcribitur triginta annis, ſecus per viā exceptionis, *Farinac. tract. de ſimulat. quæſt. 162. num. 15. & ſeq. Bal. conſ. 322. lib. 1. num. 4.*

11 Sine ceſſione iurium acquiritur ius excipiendi, ſecus agendi, *Mantic. deciſ. 63. num. 3.*

12 Turpitudinem ſuam, licèt allegare excipiendo, ſecus agendo, *Ruin. conſ. 175. lib. [illegible] vbi limitat.*

13 Exceptione, & actione deducta in iudicio, prius cognoſcendum de exceptione, quam de actione, *Hoſtienſ. in cap. cum contingat 36. de offic. delegat. num. 15. et ſeq. vbi deinde diſtinguit, et Io. And. num. 22. Aret. conſ. 107. num. 2. et ſeq.*

14 Agere qui prohibetur, non prohibetur excipere, *Alex. l. libertus 14. ff. de in ius vocand. nu. 1. Craguet conſ. 241. Princeps, col. 15. verſ præterea, Tuſc. concluſ. 37 l. exceptio, numer. 17. et ſeq.* vbi exempla plura refert, & e contra, *Contard. de moment. poſſeſ. limit. 7. numer. 68.*

15 Pactum nudum parit exceptionem, non autem actionem, vbi ſit principaliter ad liberandum, *Caſt. in l. 1. C. quand. liceat ab empt. diſcedere, n. 7. in fin.*

16 Excipiendi ius facilius conceditur, quam actio, *Bal. nouel. tract. de dote, par. 7. priuileg. 24. num. 2. cap. ad agendũ, de reg. iur. vbi Pecchius limitat in poſſeſſorio, Cyn. verò in l. ſi quis conductionis, C. locat. num. 4.* vult intelligi in petitorio.

17 Pacto de retrouendendo, ſi competat iure exceptionis nũquam præſcribitur, ſecus ſi iure actionis, *Veſembec. conſ. 2. num. 54. circa med. Io. Koppen. deciſ. 1. num. 61.*

81 Offerendi iuri numquam præſcribitur, ſi illud competat iure exceptionis, ſecus ſi iure actionis, *Dec. conſ. 164. non fuiſſet, num. 4. Bald. de præſcript. quart. par quint. pr.* ſecundo quæro in ſpetie, *num 21. in fin.*

19 Contractus nullitas in iudicium deduci non poteſt, quia ſit vſurarius poſt annos triginta, ſecus excipiendo, *Bal. conſ. 322. Vtrum, lib 1. num. 4.*

20 Dominium facilius probatur excipiendo, quam agendo, nam ex poſſeſſione ſola illud probatur, excipiendo, ſecus agendo, *Papienſ in forma Capitu. actor. §. pro ſua, num. 4 Maſcard. de probat. Concluſ 539. num. 7. & 8.* Item probatur indicijs, & coniecturis excipiendo, ſecus agendo, *Vetal. deciſ. 280. Dominium, num. 4. et 5.*

Exceptionibus pluribus ad defenſā

21 excipientis, quamuis contrarijs, vti licet, ſecus a[illegible]ri, *Put. deciſ. 316. lib. 1. num. 8. Dyn in cap nullus plurib. de reg. iur.*

Excipere non prohibetur, qui non poteſt agere, *Gl. ſ. cap. cum inter, verb. legitima defenſi, de except. vbi dixi in meis Collectaneis.*

23 Crimen probatum actione intentata punitur, ſecus ſi fuerit probatum exceptione, *Old. cõſ. 78. ſed diſtingue ſ per Aretin. §. 1. Inſt. de except. num. 4. et ſeq.*

Excipiendi ius tranſit ad ſingularē ſucceſſorem, ſecus ius agendi, *Vegius conſ. 56 num. 24.*

25 Temporalia, quæ ſunt ad agendum perpetua ſunt ad excipiendum.

Caput XVIII.

Axiomata, ſeu generales Regulæ exceptionum.

Relatis exceptionibus, & cautionibus, quibus reuocetur, vel differatur. Rei iudicatæ executio, addidi quæ ſingulari iure ſunt excipienti conceſſa, & negata volenti, de iure ſuo, coram competenti Iudice experiri, & nunc ſubdo Regulas, ſeu Axiomata, quæ vſui eſſe poſſunt reo conuento, quouis actionum genere: imitatus Tribonianum, & ſocios, qui poſt abſolutum pandectarum opus, nobis retulerunt volumen regularum iuris, collectum ex antiquorum I. C. reſponſis, & interpretationibus edictorum, & ijs quæ Imperatoribus placuerant: Forte eodem Triboniano ſequente veſtigia Aufidij Pauli, & aliorum veterum I. C. & præcipuè Papiniani, qui in hoc genere Scriptores ceteros ſuperauit, *teſte Cuiac. ad lib. 2. quæſt. Papinian. cap 2. in princ.* nam cũ plura ſint negotia quam vocabula, *l. 4. ff. de præſcript. verbis,* natura quotidie in nouas deproperet formas, *§. Sed quia.* Quæ fuit prima cauſ. beneſ. amit. & de ſingulis, legem conſtituere ſit impoſſibile, quia fieri non poteſt, vt omnia prǽuideantur, *Ariſt. 1. Rhetor.* ideò leges ſunt generaliter conceptæ, *l. leges, C. de legibus,* & breui verborum compendio factæ vniuerſales regulæ, quæ omnes caſus eamdem habentes æquitatem comprehendunt, & in non in ſpecie deciſis, ius faciunt, *l. non poſſunt, ff. de legib. Gomeſ. in proem. reg. Cancel quæſt 2. num. 10.* ſententia contra regulam iuris eſt ipſo iure nulla, æque ac ſi lata eſſet contra Canonem,

1 vel legem Digeſtorum, vel Codicis expreſſam, *Bart. in l. quintus, ff. ſi quis Caution. Petr. Pechius ad Rub. de regul. iur. in ſext num 3.* Ideò pro regula ſemper eſt pronuntiandum, *Taſ. auth. ſi qua*

ſi qua mulier. C. de S.S. Eccleſ num. 33. & ſeq. Roe. de Curt. tract. de iur. pat. §. Hoc oriſicum. num. 94. Roe. deciſ. 14. de probat. in nou. Hæc ſint dicta, vt demonſtrem vtilitatem regularum, quæ præter relatos, alios operātur effectus, vt dixi in libro exiomatum. §. Regula & referunt. Maſcard. de probat. concluſ. 1261. & Pechius in d. Rub. num. 3. circa fin.

Exceptio eius, quod non eſt, nihil operatur Cephal. conſ. 312. num. 70.

Exceptio inſpecta ſubſtantia, eſt defenſio in æquitate naturali fundata, l. qui æquitate. ff. de except. dol.

Exceptio debet contrariari directè intentioni agentis. Caſt. l. cum vltra. num. 2 C. de non num. pec.

Exceptio præſupponit actionem. Bar. l. 1 ff. de except.

Exceptio ſemper debet eſſe fauorabilis, l. fauorabiliores. ff. de reg. iur.

Exceptio facta in vno caſu, confirmat regulam in alijs caſibus non exceptuatis, Curt. iun. conſ. 183. num. 3. part. 2.

Exceptio derrogat regulæ generali. DD. c. quoniam frequenter, vt lit non conteſt.

Exceptio nulla eſt, vbi nulla repetitur actio, l. ſi quis, ff. de inoff. teſtam.

Exceptio eſt actionis excluſio, ibid. l. 2. ff. de except. Rot. deciſ. 16. de in nou. Bart. in l. ex hoc iure. §. de iuſt. & iur. n. 19. & in l. vbi pactum. C. de tranſact. num. 15. verſ ex qua opin. Dec. in l. non videtur. 13. ff. de reg. iur. num. 7. diſtinguit.

Exceptio debet eſſe de genere regulæ, l. 1. ff de reg. iur.

Exceptio ſuperueniens poſt litē cōteſtatā idem operatur, ac ſi fuiſſet oppoſita ante, c. intimante, de off. deleg.

Exceptio datur ei, cui actio, leg. inuitus §. cui damus. ff. de reg. iur. Dec. in l. cui damus. ff. de reg. iur. iur. diſtin. guit.

Exceptio debet eſſe de regula ſub qua illa continetur, l. nam quod liquide, ff. de pen. leg.

Exceptio ſuperueniens pendente iudicio prodeſt reo. Bart. l. cum mulier: ff. ſolut. mat.

Exceptio oppoſita per eum qui laborat eodem morbo, eliditur replicatione, c. cum Eccleſias, de except.

Exceptio non tollit, ſed elidit obligationem, Zal. l. cum qui, numer. 11. de V. O.

Exceptio ſuperueniens vni ex correis debendi, prodeſt alteri, ante condemnato. Caſt. l. & poſt rem, ff. de tranſact. Alex. conſ. 107. vol. 2.

Exceptio legitima excuſat à mora, Bart. leg. ſi pactus, ff. de pact.

Exceptio ſuperueniens pendente iudicio elidit actionem. Bart. l. 1. ff. de except.

Exceptio iuri contraria non debet admitti nec in actis poni. Bal. l. edita. ff. de edend.

Exceptio quæritur inuito, & ignoranti, Inn. c. cum pridem ff. de part.

Exceptio retardatur per replicationem claram, & non egentem altiori indagine, l. quoniam Alexandrum, l. de adulter. Roman. conſ. 246. num. 10.

Exceptio obſtans venditori obſtat, & emptori, Spec. de recuſ. §. 6. verſ. ſed quid.

Exceptiones ſunt odioſæ. Spec. de teſte. §. 3. verſ. ſed cum quæritur.

Exceptio omiſſa non poteſt opponi tempore allegationum. l. eum qui ita. §. eum ita, ff. de verb. oblig.

Exceptio nullitatis non eſt propriè exceptio, & poteſt opponi etiam poſt terminum ſtatuti. Bal. l. 3. cot. 3. C. de iur. & fact. ignor.

Exceptio ſuperueniens poſt concluſum in cauſa poteſt opponi. Abb. c. paſtoralis de except.

Exceptio poſt terminum oppoſita etiam probata, non releuat, Bal. l. properandum, C. de Iud.

Exceptio non tollitur per ſtatutum tollens actiones. Bal. l. peremptorias. C. ſent. reſc. non poſſ.

Exceptio intelligi debet iuxta regulam ſub qua eſt poſita, l. nam ſi quidem §. fin. ff. de petul. legat. Ripa reſponſ. 4. de iur. gent. num. num. 4.

Exceptio non admittitur quæ excipienti non interſit, l. 1. ff. de appel. recip.

cip. Dec conſ. 418. Viſo num. & ſeq.

Exceptio multò facilius admittitus quam actio, *l. vni damus, ff. de reg. iur.* vbi *Deo. & reliqui diſtinguunt.*

Exceptio obſcura pro non oppoſita habetur.

Exceptio reſtringit regulam, *l. nam quodliquide. §. fin ff. de pena. legat.* 1. vbi dixi in Collectaneis.

Exceptio non admittitur quæ excipienti non interſit, *l. 1. ff de appel. recip. Dec. conſ.* 418. *Viſo num.* 10. & 17.

Exceptio nititur æquitate, *l. qui æquitate*, vbi dixi in meis Collectaneis, *gloſ. l. 2 §. in facto, verb. exceptione, ff. de verb. oblig. Natt. conſ. 8. nu. 5. Ripa. Rub. ff. de verb. oblig. nu. 43. Marſil. de fideiuſ. numer.* 277.

Exceptio cohærens perſonæ excipientis non proficit alijs, *l. exceptiones quæ perſonæ. ff. de except.* vbi dixi in meis Collectaneis, *Dyn. in cap. 15. qui in iuſ de reg. iur. num.* 18.

Exceptio declarat præcedentia, *Alex. in l ſenium. C. qui teſtam. facer. poſ. num. 4. num. 4 in fin.*

Exceptio firmat regulam in non exceptuatis, *gloſ in l. quæſitum. §. idem reſpondit. verb. non poteſt, verſ. & ſic. nott. ff. de fund. inſt. ad quam plura dixi in meis Collectaneis.*

Exceptio multò facilius conceditur quam actio *cap. qui ad agendum, de reg. iur. ad quem textum plura dixi in Collectaneis, l. 1. ff. de ſuperfic. Vinc. Frãc. deciſ. 239. ven uxor, num 6. l. inuitus. §. cui damuſ ff de rex. iur.*

Exceptio debet eſſe de regula, *cap. 1. de reg. iur. iur. in l. 1. ff. de offic. ciui, nu. 52. verſ. tertio, & Dec. num. 65. & Alex. num. 68. Ripa. l. 4. §. cato. ff. de verb. oblig. num. 25. Brun. conſ. 38. num. 4. Gonzal, ad regul 8. gloſ. 51. nu. 2. Surd conſ. 262. num. 47. & 402. num. 22. Decian. conſ. 2 lib. 4. num. 33. qui omnes notab. quæſtiones per hanc regulam decidunt.*

Exceptio debet eſſe de genere excepti, *Bart. l. ſi cum, §. qui iniuriarum, ff. ſi quis cauiion. num. 6. in fin.*

Exceptio omnis eſt reſtriggenda. *Rot. deciſ. 27. de reſcrip. in nouiſ. num. 2. Necíſ. conſ. 66. num. 17.*

Exceptio extenditur ad caſum ſimilem, *Dec. conſ. penul num. 8.*

Exceptio eſt propugnaculum reorum, contra actores, *§. 1 inſt. de except. Rota deciſ. 5. de excepn in nou. num. 2.*

Exceptio dicitur neglecta per proceſſum ad vlteriora, *cap. ex parte. verſ. exceptione neglecta, de apel.* & ibi dixi in Collectaneis.

Exceptio eſt probanda ab excipiente, *Vid. excipiens grauatur onere probandi.*

Exceptio quæ competit principali gaudet fideiuſſor, *l. omnes, ff. de except. l. ſi quis reum, ff. de liber. legat l. 2. ff quæ res Pign. oblig poſ. Marſil. de fideiuſ. nu.* 267 & 285.

Exceptio caſibus regulæ expreſſe aduerſatur, *Mantic. deciſ. 76 num. 2.*

Vxceptio, & replicatio procedunt à pari, *l. 2. ff. de except Io. And. in cap. 2. eod. tit. Tiraquel. de Retract lignag §. 1. gloſ. 18. num. 24. in fin.* modo replicatio ſit clara ſeu non egeat altiori indagine, *Ron. conſ 246. num. 9.*

Exceptio quamuis turbida prodeſt excipienti, ſi replicatione non tollatur. *Dec. cap dilecti, de except. num. 9. verſ. nota quarto Ret. deciſ. 597. num. 3. deciſ. 677. num. 1. part. 2.*

Exceptio generalis non prodeſt excipienti ſed in ſpecie opponenda, *cap. vt circa verſ. ſingula de electiõ. in ſext.* vbi dixi in Collectanis, *Rot. deciſ. 1. de libil oblat & deciſ. 70. de appel. in antiq. Vant de nullitat. cap. fin. num. 29.*

Exceptio dubia tollit probationem actoris certã, *Paciam. de probat cap. 50. num. 76. & ibi addentes, Limit. infra, verſ exceptio dubia.*

Exceptio iuſta vel admiſſibilis excuſat à mora, etiam concurrente iudiciali interpellatione, *Guid. Pap. deciſ. 496. num. 1. in fin.*

Exceptio releuans non cenſetur reiecta à ſtatuto reijciente omnes exceptiones. *Bart. l. 1. §. & parui, ff. quod cui aut clam num. 3. Curtius l. 3. §. ſi is pro quo, ff. quod quiſq. iur. num. 4.*

Exceptio quæ nocet auctori, nocet etiam ſucceſſori, *l. apud Celſum. §. de auctoris. ff. de dol mal. & metus except.*

Surd.

Surd conſ.4.plura.num.6.& ſeq.

Exceptio indicat extare regulam in contrarium, *Dec.in l.1.ff.de reg.iur.nu.27. Gonzal.ad regul.8. Cancel. gloſ.13. num.24.*

Exceptio dubia non elidit intentionem actoris iure fundatam, *l.non ſolũ. §.ſed vt probari, ff.de nou.oper.nunc cap. audiſtis de præſcript. Crauet.conſ.149.n.6. Pergrin.conſ.1.lib.4.num.14.*

Exceptio illiquida non tollit actionem liquidam, *l.fin.C.de compenſat.*

Exceptio oppoſita in proceſſu,non poteſt opponi in executione ſententiæ. *l.fin autem,§ fin.ff.de negot.geſt.vbi Bal. & Alberic.notant. Morla in emporio iuris, tit.2.de iuriſdic.iud.quæſt.19. nu.6. in fin.*

Exceptionem metimur ex perſona rei, non autem actoris, vel replicantis, *Bal.l.Aemilius.39 ff de minor. num.33. circa med.l.fin.C.de fruct. & litium expens.*

Excipere non poteſt cuius non intereſt excipere, *l.ille a quo §.1.ff. ad redes, Surd.conſ.218.cogendul.12.num.12.*

Excipiens eſt actor in exceptione ſua, *l.1. verſ.nam reus, ff.de except.* vbi dixi in Collectaneis, *Peregrin. conſ.64. ex cauſa num.22.& conſ.98. Sentio. nu.10.lib.3.Put.deciſ.396.lib.2. nu.2. Surd. conſ.248.num.3.Mantic.deciſ.230. nu. num.5. Ceſal. conſ.455. num.30. Rol.à Val.conſ.13.num.65.lib.3.*

Excipiens nõ fatetur contraria exceptioni, *l. non vtique, ff. de except.* & dixi ad eumdem textum in Collectaneis, *Natta. conſ.134.num.1.Mantic. deciſ.192. num.4.Surd.deciſ.24.exceptio. num.5.*

Excipiens grauatur onere probandi oppoſitam exceptionem ſi, *l. in exceptionibus, verſ. ipſum itaq. ff. de probat.* & dixi ad eundem textum in Collectaneis, *Surd.conſ.385.num.11.*

Exceptio eſt negatio implicita, *Ful. Pacian.de probat.lib.1.cap.21.n.2.*

Exceptio alteri quæri non poteſt, *l.ſolutionem, ff.de ſolut.*

Exceptio datur multo fortius ei, cui datur actio. *Bal. l.3. C.de cond.indeb.*

Exceptiones nituntur æquitate. *Bart.l.qui æquitate, ff.de dol. mal. except.*

Exceptionem obijciens non videtur intentionem partis aduerſæ confeſſus. *l. non videtur, ff. de except.* & ibi dixi in Collectaneis.

Exceptione vna oppoſita, & non probata, poteſt opponi alia, etiam contraria. *cap.cum dilectus, de relig.dom.*

Ami-

Amico Lectori.

D*VM tractarem quæ ſint obſeruanda quoties ſit Rei iudicatæ executio, prauidi mole operis, mihi otium, & tempus defecturum, examinandi pari ſtylo omnes exceptiones Dilatorias, & peremptorias*. Angel. conſil. 132. quidam, numer. 2. verſ. ad primum, *quæ remorentur faciendam, vel factam, ſed non conſumptam Rei iudicatæ executionem, teſtans id opus relinquire Antonio Frãciſco nepoti meo ex fratre germano, qui hæres ex aſſe ſcriptorum meorum, captum à me opus perficeret, pro vt facile perfeciſſet, indicata ſibi materiarum ſede vnde tamquam ex vbere lati fundio, copioſam colligendo meſſem, colophonem addidiſſet. Verum illo in adoleſcentia defuncto, relicto fratre diſſimilis genij, non Mineruæ ſed Martis gaudente coronis, agens, que ego annum ſeptuageſimum nonum, cum refriguerint ſolertes, & viuidi illi ſpiritus, qui requiruntur in enucleante iuris aliquod argumentum, manum de tabula ſuſtuli, hortando quemuis de iuris prudentia ben- mereri cupientem, me ducem ſequatur, & ſpero futurũ Nicolaũ Pacificum ciuem Eſinum, cui ſcripta mea communicaui, relicto ſibi indice, laborem, aliqua in parte ſcribendo, minuente.*

Index

INDEX CAPITVM

Exceptionum quæ ſuperſunt examinandæ.

Cap. I.

ACtione cares petendi executionem ſententiæ, nam ſi petatur alieno nomine, procurator debet docere de ſpetiali mandato, *vt dixi de executione cap.*7. ſi alio titulo debet de illo docere, ſiue agatur de executione ſententiæ latæ ad fauorem vnius, ſeu vniuerſitatis, & repellitur actor, & admittitur ijs omnibus caſibus, quibus licet ſine actione agere, iuxta regulum, *l. ſi pupilli, §. videamus, ff. de negot. geſt.* quam ibidem examinadi in meis Collectaneis, *vide infra cap.*10. vbi ſi excipiatur quod quis non poteſt, eſſe procurator, quandocumque poteſt opponi. *Marcheſan, de commiſ. ſuſpic. iud. §.*1. *num.* 43. quando Iudex admittere poſſit agentem ſine actione, & de iudicio conualidato ex ſuperuenienti iure. *Menoc de arb. iud. Quæſt.*16. hæc exceptio dicitur intentioſiis, & facti Milanens. *deciſ.*2. *part.* 2. *num.* 155.

Cap. II.

ACceſſus non datur tutus veniendi ad iudicium, plura de iſta exceptione dixit *Maſcard. de probat. concluſ.*17. *& tribus ſeq. & ibi moderni de Nigris, & dixi ego in meis Collectaneis ad Clem.*1. *§. Quia de iudic. & Gail. obſer.*52. *lib.*2. *num.*3. *& ſeq. Socin. de citation. artic.*18. *num.*5. *Alex. l. de æ ate. ff. ad Trebel. num.*11. *& ſeq. Myſing. obſer.*73. *Cent.*2. ceſſat vbi quis citatur ad locum commiſi delicti. *Menoc. conſ.*100. *quæſt. nnm.*208. *& dixi ſupra cap.*12. *§.*4. *num.*50. *& quando locus non dicatur tutus citato.*

Cap. III.

VEniam non petijſti, qui veniam agendi cortra reum petere debeant, & à quibus perſonis illa ſit petenda, examinat exceptionē iſtā *Rol. à Val. conſ.*18. *lib.*2. *obſtat vxori agenti contra maritum. Aret. in l. maritum. §. elegantur. ff. ſol. mat. num* 6. addendo omnibus obſtare qui debent reuerentiam reo conuento, an vaſſallo agenti contra dominum. *Iaſ. in prælud. feud. num.*21. *Burſat. conſ.*49. *num.*20. *Bocer. tract. de commodo Senioris, & iure Domini, cap.*2. *Myſing. obſer.*92. *conſ.* 4. *Zaſ. de feud. part.*7. *num.*49. *Gerard. Mazol. conſ.*49. refert qui veniam petere debent. *Socin. de dilation. artic.*31. *num.*74. *Quibus obſtet. Oſaſc. deciſ.*31. *n.*14. *vſq. in fin. gloſ. antepen. in cap.*1. *de milit. vaſſal.* ceſſat vbi nō fuit oppoſita in primo actu iudiciali, *Oſaſc. deciſ.*31. *num.*21. an obſtet vaſſallo vocante dominum in ius, *Io. Rediger. in method. feud. lib.*2. *cap.*1. *num.*7. aliqua dicunt, *Rol à Val. conſ.*18. *in præſenti. lib.*2. *Roſental. de feud. parc.*10. *ſection.*8. *nu.*51. *& ſeq.* an conueniendo fiſcum, *Rom. ſing.*9. *gloſ. l. bene à Zenon. verb. iuſſione. C. de quadran. præſcrip.*

Cap. IV.

DOminij exceptio, non obſtat agenti poſſeſſorio ſine agat iure ſuo, ſiue ex iure ſui auctoris. *Ancar. conſ.*205. *in quæſtione num.*5. *plura dixit de iſta exceptione, Maſcard. de probat. concluſ.*687. *num.*12. 19. *&*

ſeq. examinant difficultatem iſtam. Surd conſ. 189 *quamuis, num.* 23. *& ſeq. Menoc de Recup. poſſeſ. remed.* 15 *num* 471. *& ſeq. Sarmient. Select. interpret. lib* 2. *cap.* 13. *nu.* 2. *& ſeq.* tenet negatiuam, & teſtatur de veriori, & ego in meis Collectaneis, *ad cap. redintegranda.* 3. *q.* 1. Sex caſibus illam diſtinxi. Quid ſi opponatur à tertio. *Boer. decis.* 79. *Breuiter Giurba decis.* 62. *tertio, num.* 1. *& ſeq. Couar. pract. quaſt cap.* 16. *agitur. Scacia de appel. quaſt.* 17 *Limit.* 6. *memb.* 4. *num.* 68. addendo procedere, ſi incontinēti doceat de ſua poſſeſſione, retardat executionem ſententiæ, ſi admittitur exceptio in qua propoſitū ſit dominium, *Crauet. conſ.* 840. *vitium. num.* 2. *in prin. gloſ. l. ille à quo, §. ſi de teſtamento, verb. verba. ff. ad trebel.* vbi dixi in Collectaneis, admittitur contra agentem adipiſcendæ, ſi incontinenti probetur, *Put. decis.* 222. *lib.* 1. *num.* 3. *& decis* 55. *&* 58. *&* 73. *part.* 2. *Surd. conſ.* 214. *num.* 20. *incontinenti probatio effectus, Soc. Iun. conſ.* 75. *lib.* 1. *n.* 8. *Put. decis.* 308. *lib.* 1. *num.* 3. *& Surd. ibid.*

Cap. V.

Doli exceptio obſtat petenti executionem, eius quod reſtituere debet ſtatim, *Fel. cap. debitores, de iur. iur. num.* 4. *Dec. conſ.* 424. *col.* 1. *Fœnut tract. de moment. tem. cap.* 31. *num.* 8. & alia plura dixi in meis Collectaneis ad *d. cap. debitores*, opponi poteſt in quacumque inſtantia, & in executione, *Gabriel. conſ.* 28. *in caſu, lib.* 2. *num.* 7. *& ſeq. Bargal. tract. de dolo. lib.* 6. *cap.* 16 *num.* 2. opponi poteſt etiam contra quemcunque ſucceſſorem, ſi reſpiciat contractum, *Franc. Veginſ. conſ.* 56. *num.* 20. generaliter opponens omnem exceptionem intelligitur opponere exceptionem doli, *Bal. in repet. l.* 2. *ff. de iur. iur num.* 45. renuntiatio doli, intelligitur de parua læſione, *Corn. conſ.* 236 *diligenter lib.* 4. *num.* 16. oppoſita doli exceptione an concedatur doli replicatio, *Pacian. de probat. lib.* 1. *cap.* 58. *nu.* 75. *Tuſcuſ. concluſ.* 376. *an opponi in poſſeſſorio. Dec. l. in condemnatione. § dolo. ff. de reg. iur. nu.* 3. non nocet, quibus voluntas teſtatoris non reſiſtit, *Dec. l. non ſolet, ff. de reg. iur. num.* 1.

Cap. VI.

Edendarum, opponi poteſt in executione ſententiæ, *l. alterius. §. fin* 20 *ff. de tutel. & ration. diſt. vbi Bal. in fin. notat.* non eſt ſublata à ſtatuto reijciente omnem exceptionē, nec generali renunciatione, *Dec. conſ.* 99. *num.* 3 *& conſ* 446. *num.* 1. quando concedatur tutori conuento in ſolidū, *Pontan. tract. de tutel. cap. penul. nu.* 131. *& ſeq plurib. &* 149. 178 *& Roncagal. in l.* 9. *ff. de duob. reiſ. num.* 219. *& ſeq Boer. decis.* 59. *num.* 3. *& ſeq plurib. quando opponenda, Boer. de. is.* 59. *num.* 9. *& ſeq. Surd conſ.* 170. *num.* 13. *& ſeq.* 26. *& ſeq. &* 34. *Gutier de tutel. part.* 1. *cap.* 15. *nu.* 10. *vſq. in fin. Galganet. de tutel. lib.* 3. *quaſt.* 26. *nu.* 11. ſi vnus ſit obligatus pure, alius ſub conditione, *Trentacinq. reſol.* 24. *de ſolut. lib.* 3. *num.* 8. *& ſeq.* an renuntiari poſſit, & quando opponenda, *ibid. n.* 9. 28. *verſ. primam*, an vbi tota pecunia deuenit vni ex obligatis in ſolidum, *ibid. num.* 40. an obligatus ex perſona alterius, qui nomine pluriū contraxit, *ibid num.* 42. qando obijci poſſit, *Imol. l. inter eos, ff. de duob reis, num.* 2. *&* 8. Cedi quæ poſſint, & non poſſint, & quis debeat, & cogatur, & è contra, *Oliban. de Action. in addition. ad cap.* 3. *Quartum, num.* 11. *& ſeq. plurib. Bertazol. clauſ.* 4. *gloſ.* 4. *nu.* 8. *Milanenſ. decis.* 1 *lib.* opponi poteſt in executione ſententiæ, *Alex. conſ.* 119. *lib.* 1. *num.* 2. *ſequitur Galleſ. loquēs de fideiuſ. de oblig. Cam. quaſt.* 17. *num.* 10. *Tuſcus concluſ.* 385. *& ſeq.* exceptio cedendarum, *Pont. tract. de tutor. cap. penul. num* 131. *& ſeq. examinat. Tuſcus, concl.* 385. *cum trib. ſeq. Exceptio cedendarum Exceptio diſcuſſionis.*

Cap. VII.

DIuiſionis exceptio, *Montan. de tutel.cap.penul. num.*142. *late de illa agit Bertazol. clauſul.*39. *gloſ.final.& clauſul.*40.*gloſ.*2. *excuſſionis*.

Cap. VIII.

FIlius familias eſt, & pater non conſenſit, an exceptio iſta obſtet tam vbi filiusfam. agit, quam vbi conuenitur, *Ioſeph.Lud.deciſ.*13. vbi etiam agit quid dicendum in cauſa criminali. & late dixi in Collectaneis, *ad l.fin. §.neceſſitate .C.de ben.quæ liber.*

Cap. IX.

CLericatus exceptio, coram quo iudice cognoſcatur de iſta exceptione, ſi corã iudice layco opponatur, *Clar.§.fin.quæſt.*36.*num.*21. *& ſeq. & ibi addentes, & ibi Baiard. num.*19. *& ſeq.* vbi multa de iſta exceptione, & quando obſtet, *& Clar.ibid. num.*23. agit ſi clericus immiſceat ſe enormibus, agendo de intellectu, *cap. perpendimus, de ſent. excom.* & cuius expenſis mittatur, *de ſent. excom. Baiard.ibid.num.*21. & quæ ſint partes iudicis Eccleſiaſtici iſto caſu, *Clar.ibid. num.*22. in cauſa ciuili procedit, condemnato clerico à iudice in expenſis qui diſtulit excipere de clericatu, vſque in excutione ſententiæ, *Rol.à Val.conſ.* 12. *prima lib.*2.*nu.*42. & colleges plura ex meis Collectaneis, *ad.cap.*3.11 *quæſt.* 1.*Quid ſi excipiatur à tertio, Rimin.iun. conſ.*422.*Dominus, num.*1.*& ſeq.*

Cap. X.

NOn Intereſt tua exequi ſententiam, *dixi de execut. rei iudicata cap.*7. ſi executio ab alio petatur quam ab eo, ad cuius fauorem fuit iudicatum requiri ſpetiale mandatum in petente, inde nata eſt exceptio tua non intereſt exequi ſententiam, de qua agunt, *Felin. in cap. cum ſuper de re iudicat. num.*14. *& ſeq. & in cap. cum ſuper.de offic.delegat.num.*2. *Innoc. in cap.ſuper.de accuſ.num.*1. *& ſeq. Milanens, deciſ.*1. *lib.*2.*num.*19. *& ſeq.* an ſemper excludat agentem, *Pet.Pechius, cap. in re communi, de reg. iur. num.*7. *Bal.l.*2.*ff.de iur.iur. nu.*50. *& Dec.conſ.* 302.*num.*4.*Probus ad Monac cap.pia de except.n.*16.*&* 18. ceſſat ſepe. *Crauet. conſ.*182.*num.*8. an ſit dilatoria. *Dec. conſ.*302.*num.*4.*circa med.* Quid ſi dominus agat ad damna illata ſuis vaſſallis, *Fel.cap auditis, de præſcript.nu.*27. an excipiens vel actor debeat probare ſua intereſſe. *Maſcard. de probat.concluſ.*972.*& Brunor.quæſt.*11 *nu.*1.*& ſeq.* ſub iſta exceptione continetur legitimatio perſonæ actoris & rei, *Burnn. idib.num.*8.*& ſeq.* Item quod quis non ſit procur, *Alex.conſ.*72.*circa lib.*4.*nu.* 2.*& ſeq* quomodo probetur ſua intereſſe, *Maſcard. de probat. concluſ.*929. *eſt dilatoria Ancar.Clem. conſtitutionẽ, de elut.num.*1.*in fin.quis poſſit de illa excipere, Bero conſ.*30.*lib.*2.*nu.*27.*& ſeq. & Fel.in cap.cum ſuper, par.*7.*de re iud. num.*14. Ceſſat in ijs in quibus iudex debet ſupplere ex officio, *Dec. in cap. intelleximus, de Iudic.col fin.n.*87.*verſ. quibus addo.* opponi non poteſt in contractu reciproco, *Menoc.conſ.*1. *num.* 370.*Iacob.Laurent.tract.de iud.ſuſpect. cap.*15.*num.*129. idem late repetit, an vbi agitur de periculo animæ, veluti de excommunicatione, *Fel. cap. intelleximus, de iudit.nu.*7. Ceſſat vbi quis excipit vel agit de nullitate teſtamenti etiam ſi filius non agat. *Put.deciſ.*16. *part.*2.*num.*7. Quando poponenda,

*Fel.cap.ſuper.his de accuſ.num.*18. facit ſilere defectum citationis, *Surd. conſ.* 323.*num.*43.ceſſat ad fauorem fideiuſſoris conuenti ante excuſſionem principalis, qui non ſit ſoluendo, *Alex. l.non ſolum.§. mortc.ff.dc non oper nunciat.* eſt litis finitæ, & repellit agentem a limine iudicij, *Surd.conſ.*227.*num.*7. *& deciſ.*52.*num.*2. facit ceſſare exceptionem nullitatis, vel iniuſtitiæ contra excipientem, *Surd.conſ.*1.*num.*84. *& ſeq.& conſ.*41.*num.*8. *& conſ.*48.*nu.* 20. *& ſeq.* etiam in criminalibus, *Surd. conſ.*48.*num.*21. opponitur contra petentem edi inſtrumentum, *Gail.obſer.* 106.*lib.*1.*num.*1.*& ſeq.* opponenda ante litem conteſtatam, & oppoſita impeditur litis conteſtatio, ſi intereſſe deducatur incidenter, ſecus ſi tangit factum principale, quia tunc quandocumque opponi poteſt. *Auffier.ad Capel·Tboloſ.deciſ.*67.*num.*5. ceſſare facit exceptionem adimplementi, etiam vbi dubitatur, an adimplementum poſſit afferre damnum, vel commodum, *Crauet.conſ.*59. *Petrus*, *num.*3. *Iac. Laurent. de iud.ſuſpec.cap.fin.nu.* 129.*circa fin.* late de iſta exceptione agunt, *Tiraquel.de Retract.lign.§.*1. *gloſ* 2.*num.*33.*& ſeqq. Bernard.Rocca in praxi, lib.*3.*cap.*1.*& cap* 15.*Peregrin. conſ* 22.*in cauſa,num.*3.*& conſ.*102 *nu* 29.*lib.*3.*Decian. conſ.*44.*primo, lib.*4. *num.*72.*Couar.pract.quæſt cap.*15.*Maſtril. deciſ.*31.*num.*1. *vſq.in fin.& deciſ.* 34.*nu.*7. *cum alijs congeſtis in mes Collectaneis, ad l.loci corpus. §. competit, ff.ſi ſeruit.vendic.* Sub iſta exceptione eſt defectus mãdati, tã actoris quã rei, vt dixi, & agunt, *Iaſ.in l.licet. C.de pactis Bal.in l.fin.C.dc iudic.num.*7.*Iacob. Laurent.tract.de iud.ſuſpect.cap.*6 *num.* 10.*& ſeq.Peregrin. conſ* 97.*Falſi. lib.*3. *num.*1.*& ſeq.Achil.dc Graſ de procur deciſ.*6.*num.*1.*Capic.deciſ.*1 *num.*31.*circa fin conſ.*32. *Abb. cap.inter moneſterium*.20. *de re iud.num.*7. facit ceſſare exceptionem adimplementi, vt dixi, *Sup.cap.*11.*num.*80. continet legitimationem perſonæ, quam examinat, *Muſcatel.in prax.lib.*1.*part.*3.*gloſ.§. cõparentis.* an ſit dilatoria, vel peremptoria, *Aſin.in prax.§.*13.*cap.*6. *examinat. Tuſc.cõcl.*377. exceptio ampiat etiam excipiendo, *l.*1.*ff. dc appel. cap. cum inter, de elect.Bal.l.cum ſeruum C.de ſeruit.fugit.*

Cap: XI.

Liquidationis exceptione impediri executionem ſententiæ, quod contenta in illa non ſint liquida firmat, *Bal.in l.*1.*C. de iur. & fact.ignor.l.*2.*C. de execut. rei iud. l. ita ſtipulatus ſum te ſiſti, ff.de verb.oblig. Bertrand.Argent.ad Conſuet.Briton.artic.*231.*in princ.* exemplum referens ſi venditi fuerint plures fundi emphiteotici ſiti in diuerſis territorijs, vbi non eadem quantitas ſoluitur pro laudemio.

Cap. XII.

Rei iudicatæ, excep. fuit aduenta ad cõſeruandũ rigorẽ iuris, *Abb. in rub.appl.num.*7.*in fin.* quando transſeat contra ſingularem ſucceſſorem, *Franc.Vegius conſ.*56.*num.*22. indicatur ex ſententia lata ſuper emergenti, *Bal.in repet.l.*2 *ff.dc iur. iur. nu. num.*62.*in prin.* an obſtet vbi agitur ad alium effectum, quam pro eo, in quo fuit lata, *Bal.in repit l.*2. *ff. de iur. iur. nu.*62. ceſſat vbi non eſt locus iuri accreſcendi, *Cuinc.ad l.*4.*ff. de vſufruct.* quæ requirantur vt agenti obſtet. *Peguer.deciſ.*205.*nu.*5.*poſt. med. Hond.ad. conſ.*28.*lib.*1.*nu.*6.*in fin.Bero.conſ.*102. *Bero.conſ.*102.*col.*2.*nu.*42.*&* 43. quando opponenda, *Cancer.de ſent. & re iud.num.*12 *&* 13. quando obſtet, *Cancer.ibidem num.*58 an poſſit renunciari, *Cancer. ibid. num.*25 *& ſeq plurib.* illa oppoſita ſi feratur ſententia, illa eſt nulla, *Scaccia de appel. quæſt.*11. *num.* 194. *& ſeq.* Quando lata contra dominũ noceat ſubditis, & e contra, *Roſental.de feud.cap.*9.*concluſ.*24 *& ſeq.* an

lata

lata in poſſeſſio, noceat in petitorio, *Rubeus. §. nihil. commune, ff. de acq. poſſeſ. num.* 185. obſtat ſi tria concurrant, de quibus, *Hoſt. in cap penul. de except. num. 3. loc. conſ. 254. lib. 2. num. 4.* late de exceptione iſta, *Fab. Capic. Galeot. Controuerſ. lib. 2. cap. 34. Fel. in cap. penul. de except. num. 4. & ibi addentes*, quid ſi accidat variatio. *Imol. cap. fin. de except. col. 2. veſp. item ſciendum, Butr. cap. ad verſario de except. num.* 11. late de exceptione iſta agunt, *Surd. cnnſ. 61. num. 2. & ſcq & conſ. 134. num. 9. & ſeq. & Giurba. deciſ. 55. Baro. num. 21.* an poſſit à principe reuocari, *Crauet. de antiq. temp. part. 1. §. 1. num. 53.* quando dicatur res iudicata, *Caſt. in l. fin. §. donec. C. de iur. delib. num. 2. verſ. nam ſi condẽnatus. Franc. Curt. quaeſt. 30. Boer. conſ. 44. num. 1. & ſeq.* an contra eam poſſit princeps reſcribere, *Crauet. de antiq. temp. part. 1. §. 1. nu. 50. verſ. addo vltra, & num. 53. 56. & conſ. 103. num. 3. & conſ. 241. princeps, num. 12. in fin. cum alijs camulatis in meis Collectaneis, ad l. res iudicata, ff. de regul. iur.* lata in ſummario, non obſtat in ordinario, ſi idem deducatur in ordinario, *Cum in l. à diuo pio. §. ſup. rebus. ff. de re iud. num. 2.* nec ex renunciatione partis, *Pinel. l. 1. C. de bonis matern. part. 3. num. 50. verſ. inde non part. examinati. Muſcatel. in prax. lib. 1. part. 4. gloſ. verb. iudicata.* Limit. ſi de illa facta exceptione iudex procedit ad vlteriora, *Gab. de except. concluſ. 1. num. 13. Gabriel. ſeq.* Limit. vbi ſententia eſt contra ſententiam, *Fel. cap. inter monaſterium de ſent. & re. iud. nu. 35. & ſeq. vbi examinat, Muſcatel. in prax. poſt. 4. §. iudicatæ, num. 1. et ſeq. Tuſcuſ. concluſ. 383. et 384. exceptio*

Caput XIII.

FRequens eſt in iudicijs exceptio, *l. 2. de pignoribus*, quæ cum repellat agentem ad bona ſibi generaliter hypothecata, niſi prius excuſſis, quę ſibi ſut ſpetialiter obligata, tanto magis repellit exequentem, quamuis eadem lex ſit exorbitans, & in caſu ſuo tantum intelligenda, *Socin. cnſ. 75. primo. vol. 4. num. 14. Pariſ. conſ. 103. lib. 3. nu. 4.* rationem tamen eius legis refert, *Pute. deciſ. 36. part. 1. nu. 4.* vltra ea quæ tradunt, *Doctores in d. l. 2.* quando obſtet hæc exceptio, agunt, *Neguſ. de Pignor. part. 5. memb. 2. ſequitur modo, num. 51. & ſeq. et part. 8. memb. 1. nu. 20. Surd. deciſ. 44. Creditor. Caſtil. deciſ. 98. num. 1. et ſeq. Flau. Amoadol. ad Vinc. de Franc. deciſ. 5. in fin. Pariſ. conſ. 103. ad reſolutionem, lib. 3. Caſtil. Quotian. controuerſ. lib. 4. part. 1. cap. 26. vxor. nu. 21. vſq. in fin. Cencius. tract. de cenſib. part. 2. cap. 2. quaeſt. 5. artic. 9. num. 35. & ſeq. Trentacinq. Var. Reſol. lib. 3. de pignorib. reſol. 5. habens. Couar. var. reſol. lib. 3. cap. 18. Prior. Bertazol. clauſul. 39. gloſ. 5. num. 10. Zachia ad Galleſ. de oblig. Cam quaeſt. 11.* Quid ſi teſtator pro legato ſpetialiter fundum aliquem hypothecauit, non conueniunt, *Rip. in l. 1 ff. delegat. 1. num 86. & Surd. conſ. 209. non videtur, num. 10. in fin.* An tertius poſſeſſor rei generaliter obligatæ poſſit excipere excutienda eſſe ſpetialiter obligata. *Neguſ de Pignorib. part. 8. memb. 1. num. 20. Surd. conſ. 69. nu. 11.* quid ſi ſpetialiter dypothecata ſubdita ſint fideicõmiſſo, & generaliter obligata ſint libera. *Caſtil. pratic. controuerſ. part. 1. cap. 26. vxor. num. 29. et ſeq.*

Cap. XIV.

NOn numeratæ pecuniæ, vid. *Doctores, et mea Collectanea ad l. in contractibus, C. de non. num. pecun. et Tuſcum concluſ. 418. et ſeq. plurib.* exceptio non numeratæ pecuniæ, de iure Canonico poteſt opponi etiam poſt biennium, *Dec. in l. iure natura, ff. de reg. iur. num. 4.*

Digitized by Google

Cap. XV.

PRetij non ſoluti, examinaui, *Supra. cap.10. §.8.* an à venditore poſſit deferri iuramentum non fuiſſe ſolutum pretium, *Caroc. de iuram. litis deciſ.4. part. quæſt.9. num.*18:

Cap. XVI.

TRanſæctionis, examinat, *Muſcatel. in prax part.4. gloſ.11. §. tranſactioni.*

Cap. XVII.

PActum de non petendo, examinat; *Muſcatel. in prax. part.4. §. petendo.*

Cap. XVIII.

NOn teneor niſi in quantum facere poſſum examinat, *Tuſcus concl.* 382. *exceptio, & late dixi in meis Collectaneis ad l. maritum, ff. ſol. mat.*

INDEX
NOTABILIVM OPERIS.

A.

ABBAS declaratur 58. fol.269.3.fol.503.

Abbas reprobatur 3. fol.101.

Abſolutio quid ſit 1. fol. 116.

Abſolutio qualiter concedatur obligato, in forma Cameræ 38.fol 523.

Abſolutio ad cautellam quibus caſibus concedatur 2.fol.516.

Abſolutio à iuramento eſt concedenda quotieſcumque illius obſeruantia eſt iuranti læſiua, vel iniqua 13. & quare 14.fol.515.

Abſolutio à iuramento poſt incurſum periurium à ſolo Papa conceditur, ſi ſubſit cauſa 33 Limit.34.fol.518.

Abſolutio à iuramento, vt proſit, quæ requirantur 23.23.fol.522.

in Abſolutione à iuramento quæ ſint obſeruanda 33.fol.523.

Abſolutio à iuramento eſt petenda ante diem, qua quis iurauit ſoluere 7.fol.516.

Abſoluere quis poſſit à iuramento fol. 519.43.

Abſoluendi à iuramento facultas an ſit cumulatiue conceſſa Papæ, & Epiſcopis, & cæteris prælatis 40. fol.523.

Acceſſoriū non poteſt ſtare ſine ſuo principali 7. ex limit.11.fol.241.

Acceſſorium quando non ſequatur naturam ſui principalis 16. & ſeq. fol. 200.

Acceſſorium non alterat principale 23. fol.59.

Accidens non poteſt ſtare ſine ſubiecto cui inhæreat 6. fol.241.

Acta iudicij qualiter dicantur facere notorium 10 fol.401.

Acta iudicij faciunt notorium manifeſtū, & euidens 1.2.Ampl.3.4.fol.354.

Actio ſemel extincta amplius non reuiuiſcit 1.fol.528.

Actio quæ ceditur, tranſit in cedentem cum ſuo vitio 1.3.Limit.6.fol.468.

Actio perſonalis præſcribitur annis triginta 16.fol.488.

Actio an ſit eliſa, & an penitus ſit extincta differt 10.fol.31.

Actio & paſſio non datur in eodem ſubiecto 12.fol.94.

Actio in factum generalis eſt, & quid exprimendum, vbi illa intentatur 29. fol.228.

Actione carere & agendo repelli poſſe sūt paria 9. fol.31.

ſine Actione legitima nemo agere poteſt 8.ampl.ibidem fol.487.

ſine Actione competenti nemo conuenitur in Iudicium 3. Ampl. 4. 5. 6. fol.62.

ſine Actione nemo contra alium agere poteſt 20. Ampl. ibid.fol.466.

Actionis formulam indagare inane eſt 44 fol.230.

Actiones ſunt ſuppoſitorum 10.8. fol.275.

Actor quando non ſequatur forum rei 13. fol.72.

Actor debet legitimare perſonam ſuam 26.Ampl.ibid.fol.443.

Actor & reus procedunt ad paria 4. fol. 437.

Digitized by Google

INDEX

Actoris eſt in omni iudicio perſona legitimanda 44.
Actus præſumitur factus ab eo, cuius intereſt illum fieri 37. fol. 140.
Actus quando dicatur ipſo iure nullus, vel per ſententiam annullandus 3. fol. 440.
Actus ſpontaneus eſt, qui fit Iudicis imperio, ſi ille habuit principium voluntarium 5. fol. 50.
Actum qui facit, poteſt illum qualificare multo magis 26. fol. 95.
Actus omnis humanus conſiſtit voluntate & potentia 13. fol. 461.
Exceptio peremptoria quando opponi poſſit poſt ſententiam 21. fol. 462.
Actus humani qui ſint 59. ſimpliciter cōſiderantur 60. 61. fol. 254.
Adiectus poteſt ſolùm recipere ſolutionem, & non nouare 29. fol 24.
Adiudicatio eſt nulla, vbi obſtat cōpēſatio 10. fol. 459.
Adimplementum nō præſumitur 19. ampl. ibidem, & 21. fol. 300.
Adimplementum petens, debet prius ipſe adimplere 15. fol. 320.
Adimplementum debet eſſe verum, & reale, nec ſufficit oblatio quoad ceſſet exceptio non adimplementi 6. Ampl. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. fol. 299. & 300.
Adimplementi exceptio obſtat agenti ex contractu reciproco, in quo actor quid facere promiſſit 1. ampl. 2. 5. 7. 8. 9. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. Limita 27. fol. 302. 303. & 304.
Adimplementi exceptio obſtat locatori, vbi agit ad penſionem 1. ampl. 2. 3. 5. 6. limit. 8. 9. fol. 306. & 307.
Adimplementi exceptio ceſſat, vbi quis agit ex ſeparato, ſeu non connexo capitulo, ſeu contractu 1. ampl. 4. & 5. fol. 313. & 314.
Adimplementi exceptio eſt introducta fauore eius, cui eſt adimplendum 1. fol. 314.
Adimplementi exceptione quis renūtiare poteſt 5. ampl. 6. fol. 314.
Adimpleri an poſſit lite pendente 7. ampl. 5. limit. 9 10. fol. 316.
Adminiſtrator debet reddere rationem ſuæ adminiſtrationis 1. fol. 482.
Aduocatus qui dilatoriam non oppoſuit ante litem conteſtatam, punitur libra auri 8. fol 509.
Affectata non poſſunt 40. fol. 240. 64. fol. 441.
Affirmaſſe nemo præſumitur, quod non dixit, vel dicere noluit 12. fol. 56.
Affirmatiua ad tempus conceſſa lapſo tēpore inducit negationem 25. amp. ibid. fol. 511.
Afflict. defenditur 13. & ſeq. 16. deciſ. duæ lius expenduntur 16. 19. 21. fol. 466.
Agere multi poſſunt pro alio ſine mandato 36. fol. 31.
Agere ad eumdem finem, quando quis dicatur 6. fol. 261.
Agere malè dicitur, qui agit contra tutum exceptione compenſationis 12. fol. 459.
ad Agendum, quæ ſunt temporalia, perpetua ſunt ad excipiendum 62. fol. 289.
ad Agendum, quæ ſunt temporalia, perpetua ſunt ad excipiendum 1. & quare 3. 4. fol. 413.
Alciat. defenditur 7. fol. 258.
Alciatus reprobatur 34. 42. in fin. fol. 458.
Alciatus } Curt. Iun. } reprobatur 33. fol. 212.
Alexander conſ. 65. lib. 5. declaratur 12. fol. 341.
Alexander reprobatur 13. fol. 174.
Alexander **Peretus** Cardinalis Montaltus laudatur 15. liberalis, & pius 16. fol. 69.
Alienatio ſi fuerit prohibita non extenditur ad modica 6. fol. 248.
Alienationis prohibitio facta à teſtatore ſine cauſa non valet 2. limit. 3. fol. 199.
Alienatum non dicitur, quod fuit neceſſitate cogente alienatum 16. fol. 203.
Altari qui ſeruit de altari viuere debet 60 fol. 203.
Altari qui ſeruit de altari viuere debet 60 fol. 207.
in Alternatiua legis electio eſt Iudicis 3. Ampl. 4. 5. fol. 233.
Alluuione ſi augeatur fundus emphiteoticus, vel feudalis, an augmentum ſit feudale, vel emphiteoticum 50. fol. 134.
Amicus magnus defendere poteſt amicū ſine mandato 63. fol. 372.

Ami-

Amicus, & conſanguineus fraternizant, ſunt duo corpora, & anima vna 10. poteſt debitorem amici de fuga ſuſpectũ capere, vel capi facere 11. poteſt appellare pro amico, ſi ratificetur appellatio intra decem dies à die ſcientiæ 15. poteſt amicũ defendere etiam aduerſus officialẽ iniuſtè exequentẽ 16. f. 65.
Ancar. improbatur 76. fol. 366.
Angel. declaratur 17. fol. 31.
Annonæ nomine quid contineatur 20. fol 454.
Antonius Corneus laudatur 32. fol. 522.
Anton. Faber declaratur 8. fol. 27.
Antonius de Felicibus Subſtitutus in officio notariatus A. C. 11. fol. 515.
Appellans dicit ſententiam validam, ſed iniuſtam 3. fol. 414.
Appellare in poſſeſſorio eſt conceſſum tertio 50. fol. 421.
Appellare licet ad vtrumque effectum à ſententia mixti executoris 9. fol. 382.
Appellare vbi non licet, licet dicere de nullitate 2. & quare 3. ampl. 4. 5. 6. 7. 9. 10. 11. lim. 7. 8. 13. 14. 15. fol. 413. & 414.
Appellare an liceat à ſententia, qua dictũ fuit tranſiſſe in iudicatũ. 23. 25. 26. fol. 418. & ſeq.
Appellare an liceat à relaxatione iuramẽti 37. fol. 523.
Appellare tertio, & quarto, quando liceat. 3. fol. 388.
Appellare vbi non licet, ſuplicare licet Principi 4. Item reſtitutionem in integrum petere 5. Item dicere de nullitate 6. fol. 388.
Appellatio iuſtè introducta 7. fol. 388.
Appellatio eſt licita, vbi quis excluditur ab exceptione competenti 21. fol. 220.
Appellatio eſt licita omni caſu, quo eſt prohibita, ſi ſententia à qua appellatur, ſit iniuſta 27. fol. 402.
Appellatio interpoſita ab interlocutoria, qualiter concipienda 27. fol. 419.
Appellatio à diffinitiua qualiter interponatur 29. fol. 420.
Appellatione deſerta executio ſentẽtiæ fit à Iudice, à quo nõ autẽ ad quẽ 29. f. 419
appellatione deſerta appellans, condemnatur in expenſis, etiam ſi iuſtam cauſam litigandi habuerit 30. fol. 420.
Appellatio, quare adinuenta 1. conceſſa cẽſetur omni caſu, niſi reperiatur prohibita 2. eſt ſpeties defenſionis 3.
Appellatio in dubio cenſetur admiſſa, & non tranſacta in iudicatum 4. lim. 5.
Appelatio negatur à ſententia lata in vim iuramentis litis deciſorij 5. & quare 6. ampl. 8. 9. 11. 12. 13. 15. limit: 14. 16. 17. 18 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25.
Appel. nõ datur à ſent. lata per ſortẽ f. 521.
Appellationis cauſa deſerta, an ſit deſerta cauſa nullitatis corã eodẽ Iudice 16. f 415
Appellat. cauſa deſerta an ſit etiã deſerta cauſa nullit. 28. & ſeq. 42. f. 425. & ſeq.
Appellationis, & nullitatis remedia ſunt diſtincta, & diuerſa 2. fol. 414.
Arbitrium datum alicui intelligitur iuxta regulas iuſtitiæ 23. fol. 211.
Arbitrium datum Iudici eſt ſtrictè interpretandum 51. fol. 223.
Arbitria redacta ſunt ad inſtar iudiciorũ 16. ampl. ibid. fol. 8.
Arbores plantatæ, quo pretio æſtimẽtur, ſi fuerint ſoluendæ 10. 11. fol. 210.
Argentarij qui eſſent, illorũ munus, quot ſpeties 47. 49. *Venetijs* qui ſint. 48. 49. fol. 34.
Argumentum à contractibus ad iudicia validum eſt 39. fol. 504.
Ariſt. aſſumptum comprobatur 1. fol. 529.
Ariſtotil. declaratur 17. 21. fol. 276.
Aromatarius cõſequitur, pretiũ medellę, quam infirmo propinauit 9. 10. fol. 68.
Articuli negatiui, quando admittantur 4.
Articuli quales eſſe debeant 5. 6. vnde ſumendi, ſeu quid continere debẽt 7. cõficiendi ab Aduoc. 8. cautè cõcipiẽdi, & in illius ſtat victoria cauſę 9. f. 207. 208.
Attentata committit, qui nulliter citauit 52. fol. 396.
de Attentatis non excipit, qui dedit cauſam attentandi 58. fol. 396.
Auctor quo tempore venerit in Vrbem, & à quo fuerit adiutus 45. fol. 33.
Auth. qui rem, *C.* de S. S. Eccleſ. declaratur 24. fol. 131.
Auth. hoc ſi debitor, *C.* de ſolut. limitatur 4. & quare 5. fol. 285.
Auerrois error notatur 4. fol. 197.
Auxilium alteri ferre debet cum ſuo dãno 3. fol. 67.
Azo fons legum, & tuba veritatis 8. declaratur 9. fol. 521.

B.

BAld. declaratur 12.fol.286.
Ald.declaratur 21. fol. 251.
Natta declaratur 21.fol.251.
Baldus reprobatur 23.fol.46.13; fol.317. 10.fol.445.3.fol.102.
Bald.ſibi contrarius 56.69.fol.339.& ſeq.
Baldus frater Petri Vbaldi 1.fol.284.
Bannitus, vel excõmunicatus ſi prætẽdit bannum, vel excommunicationem eſſe nullam, an interim impune poſſit occidi, vel vitari 94.fol.352.
Bannitus extra territorium bãnientis capax eſt omnium dignitatum 22.limit. ibid.ſepellitur in Eccleſia 23.ampl.ibid limit.24 fol.499.
Bannitus an pendente cognitione nullitat.bãni poſſit impunè occidi 96.f.352.
Bannitum nulliter occidens, punitur pęna homicidij pendente iudicio nullitatis banni 17.fol.348.
Barboſ.reprobatur 10.fol.174.
Bart.declaratur 49.fol.349.12.fol.286.
Bartolus nuncupatur Doctorellus à Bald. 16.fol.333.
Bart.num.14.in fin. reprobatus, defenditur 28.fol.192.
Bartol. interrogatus de mane reſpondebat die ſequenti 31.fol.343.
Beneficium à lege conceſſum, nõ impartitur niſi volenti 1.2.fol.297.
Beneficium non confertur in inuitum 1. limit.2.fol 465.
Beneficium non vacat, etiam ſi delinquẽs fuit inquiſitus, ſed nondum condemnatus 3.limit.4.fol.19.
Beneficiũ lingua Lombarda idẽ eſt, quod feudum 6.declaratur 8.fol.203.
Beneficiũ omnis generis non cõfertur in uitum 1.ampl.2.3.4.fol.68.
Beneficia plura poſſidens, nõ poteſt excipere de pluralit. beneficiorũ 57.f.396.
Beneficia eccleſiaſtica differũt à feudo, & emphiteuſi ſola qualitate eccleſiaſtica, & nomine 1.fol.203.
Bona fides exuberare debet in depoſitario 1.fol 476.
Bona fides idem eſt, quod æquitas, & mẽs conſcia recti 2.fol.5.
Boues empti, vt colatur ager, cuius periculo pereant 22. infirmi curandi expenſis locatoris ibid. fol.240.
Boues deſtinati culturę alicuius fundi, cuius periculo pereant 45.fol.240.
Brachium ſeculare quando negandum ſit Iudici eccleſiaſtico 55.58.fol.404.
Brixienſis malè citatur ab Abb. & alijs 15 fol.499.
Bullæ Pij V. in reſtitutione ſortis principalis cenſus affertur ratio 28. fol.73.
Butrius declaratur 61.fol.208.
Ancaran.declaratur 61.fol.208.

C.

CAducitas dicitur remiſſa, ſi directus dominus exigat Canones ſine proteſtatione 1.contrarium 3.concordã, quia vel dominus ſciebat incurſam caducitatem, & procedit prima opinio, aut ignorabat, ſed non ſupine, & procedit ſecunda 4.12. & quare 8.& ſeq. fol 51.& 52.
Caducitas cenſetur remiſſa exactione Canonis facta à patre in bonis emphiteoticis filij 30.& quare 31.fol.53.
Caducitas cẽſetur remiſſa receptione Canoni, ſi emphiteuſis ſpectabat ad vnum tantũ 18.amp.19.13.lim.24.25.26.f.53.
Caducitas an ſit remiſſa per exactionem Canonis factam à procuratore cum libera 54.56.58.fol.55.
Caducitas non eſt remiſſa per exactionẽ Canonis factam à procuratore conſtituto generaliter ad exigendũ 37.ampl. 38.lim.40.48.48.50.fol.54.
Caducitas à domino declarata, non remittitur per exactionem Canonis factam à procuratore directi domini, & quare 27.28.limit.29.fol.53.
Calendarium quid ſit 16.fol.45.
Calũniæ ratione quæ negentur 26.f.360.
Canonẽ petens poſt apertã emphiteuſim, an cẽſetur remiſſa caducitas 22.fol.53.
Canones decurſos, tertius poteſt ſoluere ad euitandam caducitatem 6.ampl. in conſanguineo 7.ampl.in amico 9.amp. in liberali, vel pio viro 14. Si volens ſoluere, nullum habeat intereſſe, ſeu cauſam diſtingue 15.16.17.18.20.Intellige 21. fol.65.& 66.
Cap. ex parte 2. de appellatione, declaratur

tur 60. in fine fol. 364.

Cap. in ciuitate, de vſuris declaratur 9. fol. 101.

Cap. locupletari de reg. iur. æquitas 5. de illa excipi poteſt non obſtante Statuto reijciente omnes exceptiones, & Iudex ex officio repellere poteſt eum, in quem obijci poteſt 5.6. fol. 168.

Cap. locupl. de reg. iur. declaratur 23. 26. 30. lim. 28. ampl. 29. fol. 131.

Cap. locupl. de reg. iur. declaratur 14. fol. 137.

Cap. qui prior, ceſſat inter creditores habentes perſonalem actionem tantum 18. fol. 16.

Cap quod tibi fieri nõ vis, declar. 36. f. 132.

Cap. nemo poteſt, de reg. iur. amp. 2. f. 494

Cap. quando dicatur connexum, vel ſeparatum 2.3. fol. 314.

Carcerato iniuſtè quid liceat in cuſtodes fol. 403.

Carceratio facit præiudiciũ irreparabile 78. iniuſta qualiter puniatur 78. f. 351.

Carceratio nocet famæ carcerati, & reprehẽditur facilitas carcerãdi 117. f. 428.

ad Cardinalatum an inuitus eligi poſſit 4. fol. 68.

Carneades aſſerens mundũ non poſſe regi ſine aliqua iniuſt. reprobatur 8. f. 250

Caſtrenſ. reprobatur 29. fol. 13. 18. fol. 175.

Caſtrenſis conſultus à Iudicibus Venetis 12. & 22. fol. 143.

Caſtrum in pignus recipiens, non repetit expenſas cuſtodiæ 8. & quare 9. contrarium 13. ampl. 14. & quare 15. & ſeq. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 46. lim. 43. 47. 49. fol. 191. 192. 193.

Cauſa deficiente deficit omnis effectus 3. ampl. ibid. fol. 236.

Cauſa eſt duplex 58. fol. 254.

Cauſa iuſta requiritur in abſolutione iurata Deo, & an illa præſumatur, & quæ ſit 41. 42. fol. 523.

Cauſa quando dicatur finalis contractus 22. 44 ea deficiente reſcinditur contractus etiam factus à Principe ib. fol. 307.

Cautela obſeruanda, vbi maior pars vrget ad ſoluendum 9. fol. 19.

Cautionis vicem habet litis ſuſceptio 24. fol. 326.

Cautionis fragile eſt remedium indemnitatis 10. fol. 247.

Cedens nulliter auditur excipiendo de nullitate ceſſionis 56. fol. 396.

Cęleſtia corpora mouentur ſolo motu locali 56. fol. 256.

Cœleſtia corpora non ſunt cauſæ humanorum actuum 69. 70. fol. 255 & 256.

Cœlum influit in corpus humanum 63. qualiter influat in vires animę 64. qualiter attingat intellectum 65. non attingit voluntatem humanam 66. declaratur 62. fol. 255.

Cœlum ſi à motu ceſſaret, omnia eſſent immobilia 57. fol. 254.

Cenſurarum vſu parce vtendum, & quare 1. fol. 497.

Cenſus cõſignatiuus impoſitus ſuper fundo hypothecato, qui aſſeritur liber, an reſcindatur 28. fol. 343.

Cæſar Argilus Collateralis Senatoris Vrbis 10 fol. 26.

Ceſſionarius excommunicati repellitur petendo executionem ſententiæ latæ pro cedente 1.2.4 8. & quare 4.5.6.7. contrarium ſcilicet quod non repellatur 20. 22. & quare 9. 10. 12. & ſeq. 23. 25. 26. cõcorda 23. ampl. ſecundã opin. 22. & ſeq. 27. 28. 29. 30. 31. lim. 52. 33. 34 35. 36. 37. 39. 40. 41. 43. 44. ſublimit. 38. 42. 43. 44. fol. 494. & 495.

Cap. nemo poteſt, de reg iur. ampliatur 2 fol. 494.

Ceſſionario inſunt fixa vitia cedentis 4. fol. 494.

Ceſſionarius ſuccedit in locũ cedẽtis & eſt eadẽ perſona cũ cedẽte 1. ampl. 2. f. 467

Ceſſionarius excipiens de compenſatione, retardat executionem ſententiæ 3. & quare 4. ampl 5. limit. 6 8. 9. 10. 11 fol. 467. 468.

Ceſſionarius an ſit excluſus beneficio exceptionis compenſationis eius, quod cedenti eſt debitũ, vbi cedens nõ poterat excipere de cõpenſat. 7. fol. 467.

Ceſſionarius banniti poteſt agere ex ceſſione ſibi facta 22. fol. 495.

Chirurgo debita eſt merces à vulnerato, quem inuitum curauit 9 fol. 68.

Cicero notatur 9. fol. 250.

Cynus fuit Collateralis Senatoris Vrbis 10 fol. 26.

Citatio non eſt legitima, ſi fiat cum nimis breui termino, & an arctet citatum

Digitized by Google

tum ad comparẽdum 28. 29 35.40.42. quando dicatur generalis 44.fol.370.

Citatio per edictum vt ſit valida, quæ requirantur 100. qui citari, & citare non poſſint, & poſſint per edictum 101. 102. contra condemnatum ex tali ſententia non currit tempus ad appellandum 103. quæ requirantur, vt ſit valida talis citatio 104.fol.375.

Citatio præconia vt ſit valida, quæ requirantur, & qualiter præco faciat relationem executionis illius 105. effectus huius citationis 106.fol.375.

Citatio ad valuas Eccleſiæ non eſt valida, niſi procedat diligentia de reperiendo citatum perſonaliter, & domi illo citato 85.87. qualiter excuſetur talis nullitas 91.fol.373.& 374.

Citatio per affixionem non relicta ibid. copia non valet 66.fol.374.

Citatio malè executa à nuncio eſt reficienda expenſis nuncij 88. fol. 374.

Citatio vt dicatur benè executa, quæ requirantur 90.fol.374.

Citatio non eſt legitima, ſi in illa non exprimatur, ad quem actum quis citetur 92.fol.374.

Citatio ad ſententiam non eſt legitima, ſi non exprimatur, quod quis citetur ad ſententiam 92. ampl.93. fol.374.

Citatio eſt legitima, vbi per eam, quis admonetur de actu faciendo 94. fol.374.

Citatio non eſt legitima, vbi continet impoſſibile iuris, vel facti 95. Item concepta cum clauſula inſolua 96.fol.374.

Citatio domi facta, vt ſit legitima, quæ requirantur 97. quomodo ſanetur, ſi fuerit inualida 99. fol. 374.

Citatio per contradictas, vt ſit legitima, quæ requirantur 120.fol.375.

Citatio executa à Notario, niſi adhibeat duos teſtes, non eſt legitima, niſi aliud ſeruetur de ſtylo 121.fol.376.

Citatio per affixionem ſi ſtatim fuit ablata copia, non eſt legitima 124. Item executa Sede Apoſtolica vacante 123. Itẽ executa in partibus ſine teſtibus 124. Item quando quæſit ad valuas 126. Itẽ quando in illius executione non fuit obſeruata forma data à Lege, vel Statuto 127 Item vbi ſit ad diem non iuridicam 130. Item vbi quis citatur corã vno Iudice, vbi erant plures 131. fol. 376.

Citatio vnica, an plures requirantur, vbi ſunt plures cauſæ coram eodem Iudice 128.fol 376.

Citatio generalis non eſt legitima, nec arctat citatum ad comparendum 40. Limit.42. quando valida ſi fiat ad totam cauſam 43.fol.370.

Citatio non eſt legitima, non expreſſo loco, vbi quis debeat comparere, & diſtingue 79.ampl.80.fol.373.

Citatio non eſt legitima, non expreſſo nomine citati, vel non deſignata perſona citanda, vbi citantur plures eiuſdem nominis 81. Quid ſi dicatur citari Titiũ & quidam alij, an ſit legitima, & quomodo practicetur 82. praxis A. C. Rotæ Cur. Capitolij Vicarij 83. fol.373.

Citatio non eſt legitimè exequuta, ſi Nũcius in illius executione non obſeruauit formam mandati ſibi dati 84. multis modis probatur, non obſeruata forma mandati 88.fol.373.& 374.

Citatio non eſt legitima non expreſſo nomine Iudicis 74. Ampl. ibid. ſi fuit erratum in nomine Iudicis 77. an ſi nõ fuit expreſſum nomen, & cognomen inſtantis citari 78. fol.373.

Citatio non eſt legitima, ſi non eſt clara in indiuiduo, ſed confuſa 132. fol.376

Citatio an requiratur, vbi quis abſoluitur à iuramento 31. fol.522.

Citatio eſt iuris naturalis, & diuini i. eſt defenſio 8.fol.367.

Statutum diſponens, quem condemnari poſſe ſine citatione an validum 24. in fin.fol.369.

Citatio poteſt eſſe nulla, vel facto Iudicis, vel executoris, vel citati 134. fol. 376.

Citatio non eſt legitima, ſi fiat ad locum non tantùm 48. & quare 50. ampl. 49. 51.64.66.67. an citatus debeat mittere procuratorem 60. ex pluribus, locus dicitur non tutus citato 98.

Citatio non eſt legitima, ſi fuerit incerta ratione loci, vel temporis 65. 69. fol. 372.

Citatio dicitur malè executa, quando nõ fuit obſeruata forma data à Statuto 45. Item facta die feriata, vel collato illius effectu in diem feriatam, & quando, & an

an arctet citatum ad comparendum 45.46.47.fol.370.& 371.

Citatio non eſt legitima, ſi citetur impeditus comparere 111. exempla huius aſſumpti 111.112.113.114.fol.375.

Citatio per contradictas, ſeu ad valuas non eſt legitima, vbi aderat procurator citati 115.fol.375.

Citatio non eſt legitima, vbi quis citatur extra territorium Iudicis citantis, vel alias eſt incompetens, vel careat iuriſdictione 116. qualiter fiat vbi illa fieri poteſt 117. Item vbi non exprimitur nomen, & cognomen inſtantis fieri citationem 118.fol.375.

Citatio ad ſententiam ſine die intelligitur de prima die 72. an ſit valida 73. fol. 373.

Citatio ad ſententiam no eſt legitima, vbi non proceſſit citatio peremptoria 108. lim.110.fol.375.

Citari amplius non debet, qui citatus dixit nolle comparere 36.fol.221.

Citatus fit legitimus contradictor, vbi alias non erat talis 39.fol.395.

Clar. reprobatur 30 fol.201.

Clauſula appellatione remota non extenditur ad Tertium 19.fol.394.

Clauſula omni nullitate remota non extenditur ad Tertium 19.fol.394.

Clauſula codicillaris apponitur potius ex ficto ſtylo Notarij, quam conſenſu partium 37. Idem dicitur de clauſula non vi metu 38.fol 329.

Clauſula cum facultate addendi, minuendi, mutandi appoſita libello nihil operatur 11.fol.42.

Clauſula dat, tradit, quid operetur 3.fol. 319.

Clauſula deducens omne ius, omnemq; actionem virtus 30. fol.444.

Clauſula indemnē ſeruare promiſſit virtus 5.fol.67.

Clauſula ipſo iure ratione materię cui apponitur, amittit vim ſuam 11.fol.186.

Clauſula legitimatis, legitimādis, ita quod tollit facultatem legitimandi in futurum, ſi opponatur in iudicio comparente domino, vel procuratore, qui nō exhibuit mandatum 16.17.ampl.18.19. limit.19.fol.443.

Clauſulæ nulliter, & perperam decreta virtus 4. fol. 442.

Clauſula poſſit facere, quæ conſtituens, poſſet facere poſita in mandato generali non operatur, quæ ſpecialiter ſunt exprimenda in mandato 36.fol.54.

Clauſula procuratorem generalem, & cū libera apponitur ex imperitia Notariorum 57.fol.55.

Clauſula pro dato & facto ſuo tantùm teneri voluit 7. fol.344.

Clauſula ratomanente pacto, & iuramēto idem operantur quoad conſequendum acceſſoria contractus 32.fol.40.

Clauſula refectis expenſis virtus 7. fol. 439.

Clauſula refectis melioramentis, quando nihil operetur 125.fol.122.

Clauſula reſeruando ſibi hypothecam in re vendita, donec pretium fuerit ſolutum, quid operetur, & an ſufficiat generalis, vel an ſufficiat conuenire de hypotheca poſt rem traditam 60. & ſeq. plurib. 70. intellige 67. & ſeq. an apponenda in prin. vel medio, vel fine inſtrumenti 67.fol.91.& 92.

Clauſula reſeruationis dominij appoſita in inſtrumento venditionis, importat hypothecam, adinuenta à Notarijs, & haberi pro non appoſita 14. & quare 15.fol.97.

Clauſula ſine aliqua exceptione intelligitur de friuola 11. in fin.fol.469.

Clem.1.de probat.limit.11.fol.369.

Clem. 1.de ſent.& re iud.examinatur 2.eſt odioſa, & exorbitans 3.non extendenda illius diſpoſitio 4 & quare 5.fol.416

Clericus quando poſſit exigere pœnam conuentionalem, vel legalem 40.41. fol.48.

Clericus quando ſit obligatus reſarcire damnum illatum ſuæ Eccleſiæ 35. fol. 205.

Clericus depoſitarius conuenitur coram Iudice, qui illum elegit depoſitarium 4. praxis talis conuentionis 5.fol.79.

Clericus carens Capitulo, ſeu qui ſolus regit Eccleſiam, ſciens emphiteotica bona ſibi eſſe aperta, ſi recipiat Canones, remittit caducitatem 13. ampl.18. & ſeq. fol.52.

Clericus qui diſtulit excipere de clericatu vſque in tempus, quo poterat ferri ſen-

Digitized by Google

ſententia à layco iudice, poteſt ab eodem condemnari in expenſis 12. vel potius ab eccleſiaſtico 13. limit. 14. & 16. condemnatur in expenſis à layco Iudice, ſi coram eo conuenit laycum, & ſuccubuit 15. fol. 63.

Clericus repetit melioramenta facta in bonis ſuæ Eccleſiæ 2. contrarium 3. affirmans opinio cõprobatur 4. & ſeq. 9. & ſeq. & 19. quare 32. ampl. 14. 15. 17. 20. 21. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 30. 31. 24. 35 36. 37. 38. 39. 41. 42. 43. 44. limit. 45. 46. 47. 57. 58. 59. 63. fol. 203. 204. 205. fol. 206. 207 & 288.

Clericus beneficiatus donec viuit æquiparatur vſufructuario 5. fol. 203.

Clericus agere poteſt ad pœnam iniuriæ ſibi illatæ, & an ipſi, vel Eccleſiæ applicetur 49. fol. 49.

Clericus regularis quid quid acquirit, ſtatim fit Eccleſiæ 63. ampl. ibid. Limit. 64. fol. 208.

Clerici hæredes conueniri poſſunt ad reſarcienda damna illata Eccleſiæ à clerico 18. eidem ſunt reficienda melioramenta facta in bonis Eccleſiæ 19. ampl. 39. limit. 40. 62. fol. 204. 205. & 206.

Cognitum dicitur, quod fuit parte citata factum 6. fol. 526.

Colonus vbi debeat ſoluere penſionẽ 12. 14. fol. 72.

Colonus debet ſuo ſumptu agrum colere 11. fol. 191.

Colonus non poſſidet rem, quam colit, ſed illam detinet 1. non poteſt interuertere poſſeſſionem domini 2. non poſſidet ſibi, ſed domino 3. quis propriè dicatur 4. fol. 168.

Commodatarius repetit expenſas, ſi fuerint non modicæ, & duraturæ vltra tempus reſtitutionis 1. eſt obligatus ad intereſſe commodantis 2 non retardat executionem in eum latam exceptione melioramentorum 3. fol. 195.

Compenſatio quid ſit, & quãdo fiat 1. admittitur in delictis, quoties agitur de priuato intereſſe 2. 4. amplia, & ampliationem diſtingue 5. ampl. 7. limit. 8. 9. non admittitur in præiudicium Fiſci 8 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. fol. 484. 485.

Compenſatio quid ſit 3. in quibus admittebatur iure veteri 4. an fiat ipſo iure, vel ſit opus de illa excipere, ſi quæ hinc inde ſunt debita, fuerint liquida de præſenti 8. affirmatiua probatur 9. Negatiua probatur 10. 11. quæſtio eſt de apicibus iuris 14. concorda 16 ſpetiale eſt, vt oppoſita extinguat debitum 19. fol. 460. & 461.

Compenſatio eſt expreſsè opponenda 17. ampl. 18. 20. 22. 23 24. 25. 27. 28. 29. 30. 31. 39. limit. 34. 35. 36. 37. 38. 40. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. ſublim. 26. 40. 45. fol. 462. & 463.

Compenſatio quantitatis ſiquidæ fit ipſo iure cum quantitate pariter liquida 4. ampl. 5. 7. 8. 9. 10. 11. 14. 15: 16. 21. 22. 25. 26. 27. 28. 29. lim. 6. 12. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. fol. 473. 474 475.

Compenſatio de quantitate ad ſpetiem non admittitur 2. ampl. 3. lim. 4. 5. 6. fol. 485. 486.

Compenſatio quantitatis non liquidæ, nõ admittitur contra quantitatem liquidam 1. ampl. 3 limit. 4. 5. 6. 7. 8 ſublim. 9. 12. 13. 14. fol. 481.

Compenſatio eius, quod alteri eſt debitum non retardat exequutionem ſententiæ 4. & quare 5. ampl. 6. 7. 8. 9. ampl. etiam, ſi tertius conſentit, contrarium, concorda 8. limit. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. fol. 470. & 471.

Compenſatio fit ipſo iure cum Fiſco etiã parte non opponente ad euitandam pœnam 6. ampl. ibid. fol. 453.

Compenſatio, & ſolutio in nihilo differũt 8. fol. 459.

Compenſatio, & ſolutio ſunt ſynonima 16. 17. fol. 456.

Compenſatio ipſo iure extinguit ius actoris, vbi aliæ exceptiones ſolùm illud elidunt 6. fol. 459.

Compenſatio quibus caſibus fiat ipſo iure 1. vſque ad 12. fol. 479.

Compenſatio, quæ fit ipſo iure, differt ab ea, quæ fit ope exceptionis 13. fol. 479.

Compenſatio fieri non poteſt, vbi non poteſt fieri ſolutio 21. fol. 457.

Compenſatio melioramentorum in maioratu, non admittitur cum deterioramentis 25. fol. 201.

Compenſationis exceptio, ſi tempore

cessio

Digitized by Google

ceſſionis obſtabat cedenti, pariter obſtabit ceſſionario, volenti retardare executionem ſententiæ 2. & quare 3. ampl.4. limit.5.6.ſublimit.7.8.9.10.fol. 468.

Compenſationis exceptio ipſo iure extinguit actoris actionem, vbi aliæ exceptiones illam ſolùm elidunt 8.fol.465.

Compenſationis exceptio admittitur cõtra Fiſcum, ſi excipiens infra duos mẽſes, doceat de ſuo credito 3. ampl.4.9.11.12.13.limit.10.14.15.17.18.19.21.22.23.24.25.26.27.fol.453.454.455.

de Cõpenſatione excipiens, dicitur agere 11.fol.498.

de Compenſatione excipiens, dicitur dare, & ſoluere, vbi promiſſit dare, vel ſoluere 10.11.fol.456.

Compenſatio quantitatis liquidæ fit ipſo iure 14.15.ea liberatur promiſſor 15. fol 456.

Compenſatione retardatur executio ſententiæ latæ in excipientem, in perſonali actione mota 1. & quare 2.5. ampl.6.7.8.9.10.11.12.13.14.15.18.21.23.24.25.28.29.30.31.32.33.34.35.36. 37.38. 39.40.41.42.33.44.45.46. 48.49. & 50.51. 52.53.54.55.56.57.58.59.60.61.62.63.64. limit.13. in fin.16.17.42.47.65. 66.68.69.70.71.72.73.74.75.76.77.78.79.80.81.82.83.84.85.86.87.ſublimit. 42. 47. fol.447.& ſeq.

qui Compenſat, ſoluit 3. 447.

Compenſatio non admittitur, niſi vbi cadere poteſt ſolutio 4.fol.447.

Compenſare eſt idem, quod excipere 4. eſt idem, quod ſoluere 8. 10. fol.408.

Conductio an reſcindatur, ſi conductor non poteſt frui re conducta facto tertij, vel hæredis locatoris 40.fol.309.

Conductor oppoſita exceptione rei non traditæ, an excuſetur à decurſis 24. fol. 322.

Conductor qua cautella liberetur à ſolutione penſionis 26. & quando à conductione 27.fol.308.

Conductor conuentus ad ſolutionem pẽſionis, repellit à iudicio locatorem exceptione, rei locatæ, non traditæ 6. 8. ampl.9.11.12.13. 14.18. 19.20. 21. 22. limit.23.fol.322. & 323.

Conductor excipiens locatorẽ non fuiſſe paſſum, vt vtatur re conductor, an ipſe grauetur onere probandi oppoſitam exceptionem 15.16.17. fol.322.

Conductor, vel Colonus habet rei cõductæ retentionem, ſi illam fecit meliorem, donec ſibi ſoluantur melioramẽta 7.ampl.8.9.11.12.13.14.15.16.17.18.19.20.21.22.23.24.25.26. 27.limit. 28.29.39.31.32.33.34.35.36.37.38.39.40. fol. 168. 170.

Conductor, & emphiteota differunt n. 9. in fin. & num.10.fol.169.

Conductore impedito frui re conducta facto extranei, an ſit illi ſoluendum intereſſe 7.fol.307.

Conductori obſtat exceptio adimplementi 4.

Confeſſio probat contra confitentem 13. fol.477.

Confeſſio an ſit probatio, vel releuatio ab onere probandi 22.fol.32.

Confeſſio iudicialis admittitur contra rem iudicatam, & probata, illam reuocat 27.29.fol.32.

Confeſſio iudicialis, & extraiudicialis differt 28.fol.32.

Conſanguineus habet mandatum à lege faciendi conditionẽ conſanguinei meliorem 7. poteſt offerre pro conſanguineo in cauſa retractus 8.fol.65.

Conſcientia quid ſit 7.fol.197.

Conſiderandum eſt, quod caſu, vel natura accidere poteſt 6.fol.342.

Conſuetudo quid, & quantum poſſit 16. ampl.17.19.fol.407:

Contrahens nulliter cum priuilegiato an poſſit recedere, vel ſtare contractui 63.fol.397.

Contractus, qui ſolo iuramento formabatur, an ſit reſciſus, abſoluto iurante à iuramento 22.fol.521.

Contractus trãſit in aliam ſpetiem diuerſam ab expreſſa, vbi pacta repugnant expræſſæ 12.fol.98.

Contractus ex conuentione legem accipiunt 15.ampl.ibid. non ſunt ſub poteſtate Principis 16.fol.388.

Contractus qualitas dignoſcitur à nomine, quo nominatur 3. fol.85.

Contractus, quando dicatur connexus, vel ſeparatus 2.3.fol.314.

Contractus nominatus non reſcinditur

ex non adimplemento 1.& quare 2.cõtrarium 3. amplia primam opinionem 3.4.6 7.8 9.10.11.12.13 14.16.17.20.limit. 21.23.24.25.28.29.30.31.33.34.35.36. 37.38 41.ſublimita 42.fol.306.307.308. & 309.
Contractus innominatus reſcinditur ex nõ adimplemento 1.3. & quare 2.amp. 4 7.fol.310.
Contraria aſſerens non meretur fidem 14.ampl.15.fol.466.
Contrarietas eſt euitanda 9.ampl.10.fol. 94.
Contrarietas eſt vitanda, & concilianda 17.ampl.18..fol.466.
Adimplementi exceptio obſtat, licet non ſit oppoſita 7. ampl. & limit. 12.13.14. ampl.15.16.18.19.fol.297.
Contumatia ſæpe prodeſt 12.fol.263.
in Contumaces quæ pœnæ conſtitutæ 1. fol.262.
Contumax non auditur, niſi refectis expenſis vſque ad obolum 3. fol.263.
Correlatiuum quid ſit 34.fol.60.
Correlatiuorum eadem eſt diſciplina 35. ampl.36.fol.61.
Corneus ſibi contrarius concordatur 9.
Correus ſi præuenit correum credendi, illi ſoli ſolui debet 3. data cautione de defendendo à moleſtijs correi 4. non præiudicat correo per pactum de non petendo 5. nec per confeſſionem de recepto 6.fol.23.
Correus non excipit de credito correi 6. fol.470.
Corripere aliũ eo vitio, quo quis laborat malè corripit 53.fol.396.
Creditor conditionalis, vel in diem non eſt propriè creditor 32.fol.326.
Creditor ſi ſibi euincatur pecunia ſoluta, vel aliud quod fuerit datum vice pecuniarum, executiue non poteſt agere contra debitorem, vt ſoluat 20.fol. 57.
Creditor an poſſit impedire debitorem ſoluentem, ne inſtrumento ſolutionis apponat proteſtationem, quod ſalua ſint illius iura 36.fol.44.
Creditor, quando cogatur recipere ante diem ſolutionis 9.fol.50.
Creditor debet accipere ſolutionem in eam cauſam, qua fiat 27. diſcordante creditore, & debitore in quam cauſam fiat ſolutio, ſoluta ſunt reſtituenda 28.fol.37.
Creditor ſimpliciter petens partẽ crediti ab vno ex pluribus obligatis in ſolidum, non prohibetur ab eodem, & reliquis ſolidum petere 37. & quare 38. ampl.39.limit.40.41.43.44.47.48. ſublimit.45.46.49.fol.61.& 62.
Creditor emphiteotæ poteſt ſoluere Canones, vt euitetur caducitas emphiteotæ 5.6.fol.190.
Creditor cum hypotheca acceptata parte ſui crediti non impeditur pro reſiduo totam rem hypothecatam capere & diſtrahere 2.& quare 3.amp.5.6.f.58
Creditores cum hypotheca quando poſſint auocare pecuniam poſteriori ſolutam 20.fol.16.
Creditor cauſa melioramentorum præfertur cęteris in pretio rei melioratę, & re meliorata 1. ampl.2.3.4.5.limit.6.7. 8.fol.246.
Creditum quando dicatur liquidum 20. 22.23.24.25.fol.457.
Creditum nõ liquidum quod dicatur 23. fol.457.
Creditum quando dicatur non liquidum 2.fol.481.
Culpa lata dolus eſt 28.fol.251.
Curtius reprobatur 33. fol.212.
Cuſtos poteſt opponi à domino, ſi timeat decipi à Colono in collectione fructuũ 35.fol.395.

D.

DEbet ſignat neceſſitatẽ 16. in prin. fol.348.
Debitor in diem, ſi ſoluat ante diem, an repetat ſolutum, vel intereſſe paſſum à ſoluente 23.fol.16.
Debitor ex pluribus cauſis, & ex depoſito, ſi ſoluat, cenſetur ſoluiſſe in cauſam depoſiti 4. & quare 5. fol.476.
Debitor an liberetur ſola oblatione debiti intereſſe 56. an ante oblationem debeat adire creditorem, & illum interpellare ad recipiendum 57. fol.77. & 78.
Debitor ſoluens ex decreto, vbi maior pars creditorum vrget, vt ſoluat, libe-

retur quoad omnes 10.lim.11.fol.19.
Debitor in diem, vel ſub conditione non eſt propriè debitor 7.amp.ibid.an poſſit conuenire creditorem ad recipiendum ante diem, vel purificatam conditionem 8.fol.15.
Debitor debitoris, an conueniri poſſit executiuè, ſicuti conueniri poteſt debitor 16.fol.26.
Debitor obligatus ſoluere in pecunia cū iuramento, poteſt offerre ſtabilia, ſi ſibi deſit pecunia 8.fol.35.
Debitor obligatus facere, an liberetur, ſi per alium fecerit 9.fol.35.
Debitor ſuſpectus de fuga, an poſſit capi à creditore excōmnnicato 61.fol. 491.
Debitori quomodo cōſulatur, ſi perdidit inſtrum.ſolutionis factę, ſi iterum conueniatur ad ſoluendum 14. fol.8.
Debitoris eſt electio in alternatiuis 1. fol. 233.
Debitorum corpora deficientibus bonis, ſcindebantur in fruſta inter creditores 18.fol.388.
Debitorum iniqua conditio 25.fol.466.
Debitum ex vna cauſa poteſt conuerti in aliam, ſi non deficiat ſubſtantia obligationis 18.fol.477.
Deceptis, & non decipientibus iura ſanent 29.fol.251.
Deciſ. Pirouani, & Ludouiſ. contrariæ concordantur 38.39.fol.309.
Deciſ.Robuſterij ſine Auctore, & Textū firmata, comprobatur 30.fol. 337.
Deciſ.Rotæ Lucenſ.declaratur;
Decius laudatur 14.fol.498.
Decius reprobatur 8.fol.469.
Defendere ſe quiſque debet, vbi fuit quęrelatus, alias grauiter peccat 25. fol.3.
Defendere ſe quiſque debet, & peccat, ſi non ſe defendat, vbi ſe defendere poteſt 9.fol.368.
Defenſio tolli non poteſt 18. fol.521.
Defenſio nō poteſt penitus tolli 1. fol.432.
Excipiendi ius non poteſt penitus tolli, & quare 1. & 2. fol.432.
Defenſor litis an poſſit cauſam trahere ad forum ſuum, affirmatiua 26.negatiua 27. Concorda 29.fol.394.
Defenſioni an quis poſſit renuntiare 26. an tolli à Principe 27. fol.3.
Delegatus debet in citatione inſerere reſcriptum ſuæ delegationis 75.limit.76. fol.373.
Delegatus cum facultate iudicandi iuxta ſuā conſientiā, nō poteſt ſubdelegare, nec etiam filium ſuum 5.& quare 6.
Delegato Iudici non paretur, niſi ſcripto doceat de ſua delegatione 8. ampl.9. fol.361.
Delicta paria mutua compenſatione tolluntur 3.fol.483.
Delicta puniri publicè intereſt 1.
de Delicto eodem ſemel tantùm inquiritur, & quare 44.& ſeq. fol.505.
Delinquens in edictum ſub pœna excōmunicationis non eſt citandus ante ſententiam declaratoriam 49.& ſeq. & quare 51.f.505.lim.54.& ſeq.fol.596.
Deponens eſt dominus rei depoſitatæ, & præfertur omnibus 14.ampl.15.fol.83.
Deponens in concurſu creditorum præfertur cęteris, ſi agatur de depoſito vero, & proprio 1.6.& quare 2 ampl. 8. 9.10.11.12.13.18.limit.7.19.21.22.24. 25.ſublim.23.fol.82.83.& 84.
Deponens præfertur quibusque in diſtractione, ſeu conſignatione depoſiti improprij 1.& quare 2.& ſeq.Contrarium 6.diſtiugue 9.10.12.15.16.17.18. fol.85.& 86.
Deponere non eſt ſoluere 9. limit.11. fol. 300.
Deponere, & ſoluere ſunt paria 3.f.69.
Depoſitum quando dicatur proprie factum 4. improprium quod ſit 5. fol. 83.
Depoſitum præcedente oblatione, vt ſuos operetur effectus, quæ requirantur 4. fol.74.
Depoſitum extraiudiciale vbi fiat 10.fol. 72.
Depoſiti faciendi Iudex competens, qui ſit 11.fol.72.
Depoſitum in pecunia numerata tranſit in dominium recipientis 10. recipiens illo vti poteſt 10. perit periculo recipientis 11. probatur confeſſione recipientis 14.& quare 15.fol.577.
Depoſitum pretium retinet emptor, ſi poſtquam fuit factum, mota ſit lis ſuper re vendita 25.& quare 26. fol. 346.
Depoſitū eſt faciendū præcedente legitima

maoblatione iudiciali, vel extraiudiciali creditori cui eſt ſoluendum 1. amplia 5.7.8.9.10.11.12.14.15.16.17.18.19 20.21.22.23.24.25.26.27.28.29.31.32. 33.limit.28.34.35.36.37.38.39.41.42. 44.46.47.49. 50.51. 52. 53.54. 55.56. ſublimita 44. fol.74.75.76.77. & 78.

Tiraquel. reprobatur 7. fol.75.

Depoſitũ iudiciale antiquitus fiebat penes ædem Sacram. 6. in Vrbe fit penes montem pietatis 8. alibi fit penes ærarium Principis 9. fol.72.

Depoſitum repetenti non obſtat exceptio compenſationis 8. ampl. 10.12. 16.19. limit.20.24.fol.477.

Depoſitum non faciendum apud Iudicẽ 4.fol.72.

Depoſitum factum libere, & integre nolente creditore recipere, liberat debitorem 7.8.fol.50.

Depoſitum eſt gratuitum 11. in dubio cẽſetur actum de proprio, non autem in proprio 13. ampl. 14. Cuius periculo pereat 19. fol.85. & 86.

Depoſitum qualiter fiat præſente, vel abſente creditore 1.2.3.4.fol.74.

Depoſitum præcedere debet oblatio 4. fol.69.

Depoſitum operatur omnes effectus ſolutionis, ſi deponatur integra quamtitas debita 5. & 6. ampl.7.8.9.10.11.12.13. 14.15.16.17.22.limit.17.18.19.20.22.23. fol.70. & 71.

Depoſitum cuius expenſis ſit conſignandum creditori 1.fol.69.

Depoſitum fieri debet loco, & tempore congruo, alias nihil operatur 1. fieri debet in loco diſtinatæ ſolutionis 14. amplia 16.17.19. limita 20. 21. 22.fol. 72. & 74.

Depoſitum fieri debet præcedente obſignatione 1. in quibus differat ab obſignatione 1. in quibus differat ab obſignatione ibid. quæ requirantur, vt ſuos producat effectus 3.fol.79.

Depoſitum debet eſſe purum, & abſque qualitate aliqua non conuenta 1. amp. 2.3 5.lim.6.10.fol.79.& 80.

Depoſitum fieri debet parte citata ad recipiendum pro certa die non feriata in honorem Dei, vel aliter non impeditur creditor recipere congruo loco cũ vſuris, & acceſſoris 1. ampl. 4. fol. 80. praxis faciendi depoſiti 2. ſi creditor ſit abſens, qualiter citetur 3. fol.8.

Depoſitum fieri debet de re debita, & recepta in communi commercio, & non ſtatim peritura, vel mutationi obnoxia 1. Item cum obligatione depoſitarij de conſignando depoſitum 2. fol. 80. & 81.

Praxis Montis Pietatis Vrbis circa receptionem depoſiti 3.fol.81.

Depoſitum debet remanere penes depoſitarium, nam ſi deponenti reſtituatur, nihil operatur 1. quando repeti poſſit à deponente 2. ſi à depoſitario reſtituitur an cẽſſent illius effectus 3.fol.81.

Depoſitum factum ſeruatis ſeruandis, liberat debitorem 1.ampl.2.3.5.limit.6. 7. 8.fol.82.

Depoſiti effectus 1.2.3.4.fol.82.

Depoſitarius & recipiens pignus, qualiter conueniant, & differant 1.2. fol.194.

Depoſitarius repetit expenſas factas in re depoſitata, & habet illius retentionem, donec illæ fuerint ſibi ſolutæ 3.ampl.4. 5.6.7.8.limit.9.10.11.fol.194.& 195.

Depoſitarius ſpoliatus, gaudet beneficio Canonis redintegranda 12.fol.195.

Depoſitarius non poteſt vti depoſito citra furtum 7.limit.8.9.& ſeq. fol.85.

Depoſitarij quando ſint pares in exactione depoſiti 16.fol.83.

Dicta Sanctorum Patrum ſunt vice legis 18.fol.276.

Dignitate priuatus non caret commodis illius 28.fol.205.

Dilatoria non poteſt opponi poſt litem conteſtatam, & quare 9. ampl.10. lim. 11.fol.509.& 510.

Diligentia prodeſt creditori habenti perſonalem 17.fol.16.

Diſbocatio fundi an ſit melioratio fundi, negatur 9.13.15. Contrarium 16. Concorda 17.18.19.23. 24. 25.fol.144. & 145.

Diſpoſitio omnis intelligitur rebus ſic ſtãtibus 21. ampl. 22.23.fol.477.

Diſpoſitio omnis habet in ventre conditionem ſi potero, ſi Deus veluerit, vel Principi placuerit 4.fol.294.

Diues non iuratur ſuſpectus de fuga, nec cogitur ſatiſdare 1. non excuſatur à ſatiſda-

tiſdatione, ſi immineat euictio rei quã venditæ. Contrarium 4.7.8. ampl. 5. 6. concorda 9.10.11.fol.340 & 341.
Dolus mercatoris quibus ſignis indicatur 32.35.fol.89.
Dolus an dolo compenſetur 1. fol.485.
Dolis & fraudibus eſt obuiandum 7.fol.11.
Dominicus Fontia Notarius A.C.11.f.515
Dominium rei non transfertur ſine traditione, & quare 6.& 7.fol.316.
Dominium rei venditę ante ſolutum pretium, non tranſit in emptorem 2,f.93.
Dominium rei venditæ non tranſit in emptorem ante ſolutum illius pretium 6.7. contrarium 12.fol.87.
Dominus promittens factum ſui ſerui repellitur, ſi agat ex reciproco cõtractu, niſi doceat ſeruum feciſſe 7.fol.301.
Dominus poteſt ponere cuſtodes caſtri tempore belli inuito vaſſallo 36.f.395.
Dominus iuſto errore inueſtiens vaſſallum poſt tempus petendæ inueſtituræ, non remittit caducitatem 5. limit. 20. fol.51. & 53.
Dominus directus an poſſit agere ad caducitatem incurſam, vbi recipit Canones decurſos ſaluo iure agendi ad caducitatem 23.24.25.26.29. 31. 32. 33. 34.35.fol.43.& 44.
Domini periculo res perit 5. fol. 215.
Domini duo eſſe non poſſunt eiuſdem rei 3. fol.97.
Donare qui non poteſt, non poteſt etiam dare 6.fol.494.
Donatio non acquiritur inuito 2. fol. 68.
Donatio nõ acquiritur abſenti, vel ignoranti, niſi ſecuta ratificatione 18. fol. 59.
Donatio inter virum, & vxorem, quando ſit valida 28.fol.188.
Donatione inter viuos reuocata ex cauſa non reſtituuntur fructus à donatore percepti 26. ſecus in donatione cauſa mortis 27.fol. 273.
Dos habet intrinſecam conditionem, ſi nuptiæ ſequantur 9.fol.80.
Dos eſt titulus vniuerſalis 32.fol.202.
Dos minuitur ratione melioramentorũ neceſſariorum 9. Intellige 10.fol.186.
Dotis promiſſor retardat executionẽ ſententiæ in eũ ideò latæ, ſi non probatur ſubſequutum matrimonium 16.
Dubitans, ignorans, & errans in re vel perſona ſua procedunt à pari 48.49.50 51.fol.268.269.

E.

Eccleſia non eſt immunis, vbi ſuccedit in bonis, quæ ſint hypothecata ab illius auctore oneribus Cameralibus 24.fol.94.
Eccleſia gaudet pluribus priuilegijs lim.3. eſt iuſtitiæ, & æquitatis cultrix, & mater 2. retardatur executio ſententiæ latę ad illius fauorem oppoſita exceptione compenſationis 4. & quare 5. ampl. 6.7.8.limit.9.10.12.ſublimita 11. æquiparatur Fiſco 5.fol.472.
Eccleſiæ bona acquirens ſine ſolemnibus compenſat fructus cum melioramentis 9.15.limit.16.17.18.fol.271.& 272.
Eccleſiæ bona rite dicuntur alienata, ſi alienentur pro extinctione æris alieni 11.fol.203.
Eccleſiæ bona pręſumuntur ſolemniter alienata lapſu annorũ triginta 16. amplia 17. & quare 18.fol.272.
Eccleſiæ quare ceptum rel nqui bona 29. tale inſtitutum ſeruauit Pius V. Sum. Pont.50. illorum diuiſio non mutauit illorum naturam 51. qualiter diuidenda 52. adminiſtrator illorum eſt Clericus 53. ampl. 54. 55. 56. fol. 206. & 207.
Effectus regulatur à ſua cauſa, & eſt ſimilis 1.fol.412.
Effectus tribuitur ſuæ immediatæ cauſæ 22.fol.276.
Electio ſemper eſt eius, cui ſit gratia 2. fol.233.
Electione facta à domino ſoluendi melioramenta facta in feudo, vel pati illorũ abraſionem, non licet domino pœnitere 30. ampl. 31.limit.33.fol.235.
Emphiteuſis ſi eſt plurium ſecularium, an remittatur caducitas exactione Canonum 17.fol.52.
Emphiteuſis ſolita concedi, ſi concedatur in perpetuum, non ſuſtinetur conceſſio in perpetuum, ſed an pro tempore ſolito 14.fol.393.
Emphiteuſi aperta domino ſine facto, & culpa emphiteotæ dominus eligit, an

vellit ſoluere melioramenta, vel pati illorum abraſionem 34. ampl. 35. 36. 37.38 fol.235.
Emphiteuſis melioramenta ſunt hæreditaria, & tranſeunt ad omne genus hæredum 13.14. ratione melioramentorum tranſit ad omne genus hæredum 13.14.15.fol. 112.
Emptori qualiter conſulatur, ſi venditor non habet fideiuſ. 16.fol.342.
Emphiteota vt euitet caducitatem ob non ſolutum Canonem, ſi abſit à loco ſolutionis directus dominus, qua cautione vti debeat 40 fol.77.
Emphiteota quando dicatur cadere ab emphiteuſi ſuo facto & culpa 6.9. fol: 128.& 129.
Emphiteota vundens emphiteotica reſeruato ſibi dominio, donec dominus conſenſerit, non cadit ab emphiteuſi 7.fol.97.
Emphiteota non cadit, ſi rem vendidit, ſed illam non tradidit 4.fol.316.
Emphiteota quando excuſetur à caducitate per oblationem Canonis 2.10. fol. 299.& 300.
Emphiteota non cadit ob Canonem non ſolutum, ſi fuerit creditor directi 23. 24.fol.475.
Emphiteota, Colonus Clerici, an coram eccleſiaſtico, vel ſeculari iudice defendendus 28 fol.394.
Emphiteota non cadit ob non ſolutum Canonem, ſi eſt creditor directi 41. ampl.42.43 fol.463.
Emphiteota excuſatur à ſolutione Canonis/ ſi illi ſit mota lis ſuper fundo emphiteotico 13. ampl.22.23.fol.337.
Emphiteota creditor directi ipſo iure compenſat 30.ampl. ibid. fol.457.
Emphiteota an debeat portare canonē ad domum directi domini 12.14.fol.72.
Emphiteota ſoluenti canonem parem fructibus, gaudet pluribus ſpetialibus 57. fol. 134.
Emphiteotica deuolui domino cum melioramentis, ſi id fiat culpa, vel facto emphiteotæ, non eſt iniquum 29. 35. fol.131. & 132.
Emptio facta à marito ex pecunijs vxoris, vel dotalibus, vel è contra, facta à muliere ex pecunijs viri, vel à patre ex pecunijs filij an ſit locus prælationi vxori, vel mariti, vel filij 24.fol.104.
Paulus V. laudatur 15.fol.103.
Emptione perfecta debitum eſt pretium, licet res empta perierit 6.fol.236.
Emptionis naturalalia quę ſint 53.fol.330
Emptor an conſequatur fructus rei traditæ 28.fol.321.
Emptor poteſt conuenire venditorem, vt res vendita ſibi tradatur libera, etiā quod non ſit illi mota lis, & agere ad damna 14.fol. 342.ampl.ibid.
Emptor cum pacto de retrouendendo, an conueniri poſſit ad retrouendendum, ſi alteri rem emptam vendidit 18 fol. 495.
Emptor rei Eccleſiæ ſine neceſſarijs ſolēnibus, reijcitur, ſi conueniat illius poſſeſſorem 2. ampl.ibid. & 3.fol.470.
Emptor cum pacto de retrouendēdo habet Canonicum titulum in re empta, & interim eſt verus dominus 1. 8. non cogitur retrouendere, ſi malit ſoluere intereſſe non factæ retrouenditionis 8. fol.166.
Emptor non facit fructus ſuos, niſi pro parte pretij ſoluti 8.fol.93.
Emptor qui iuſto errore offert pretium poſt completam præſcriptionem ſibi non nocet 6.fol.51.
Emptor cum pacto de retrouēdendo infra certum tempus, ſi illo elapſo recipiat pretium, ſibi præiudicat 20.fol.53.
Emptor non reſtituit fructus perceptos, ſi actori cedat rem emptam agenti ex l.2.C.reſcind. vendit.23.fol.273.
Emptor rei alienæ ſi ſoluat pretium vero domino, non cogitur illud iterum ſoluere venditori 36.fol.338.
Emptor non cogitur ſoluere conueutum pretium, euicta re vendita ſine dolo, & culpa illius 1.fol.334.
Emptori ſi imineat euictio, dāda eſt cautio enictionis 2.ampl.3.5.6.7. 13. reſtituendum eſt illi pretium, vbi ius euincentis eſt certum, ſeu notorium 16.fol. 344.& ſeq.
Emptum ex pecunia redacta ex frūctibus bonorum Eccleſiæ fiunt Eccleſiæ, non autem ementis 48.fol.206.
non Entis nullæ ſunt qualitatis 1 limit. 10. fol.236. 237.

Epi-

Epiſcopus quando poſſit diſpenſare circa iuramentum 10.11.fol.517.

Epiſcopus poteſt in melius mutare votũ promiſſionis iuratæ 62. item abſoluere à iuramento extorto metu dolo, vel vi, qui cadere poteſt inconſtantem virum 63. contrarium 64. Itẽ vbi ſubeſt cauſa abſoluendi 65. ampl. 66. Item vbi quis iurat non exigere iuramentum, vel ſecundum iuramentum eſt contrarium primo, vel eſt illicitum, vel contra libertatem Eccleſiæ, vel honeſtatem 67.fol.525.

Epiſcopi non poſſunt ſe ipſos abſoluere à iuramento 61.fol.525.

Aequalitas eſt ſeruanda in iudicijs 19.fol. 57.

ex Aequipollentibus non refert quid fiat 2. fieri quæ poſſint per æquipollens 6. fol.313.

Aequiparata non iudicantur ad imparia 51.fol.490.

Error expreſſus quando diuer. 14. fol. 14.fol.411.

de Errore non excipit, qui fuit cauſa erroris 51.fol.396.

Aes alienum dura eſt ſeruitus 25.fol.466.

Euictam eſſe rem, & poſſe euinci, ſunt paria 6.fol.336.

Euictio quando dicatur imminere 5.6. quando dicatur imminere in limine contractus 7. fol.334.

Euictio ſi immineat ex iure congrui, an ſit emptori cauendum 41.49.50.51.fol. 339.

Euictio non præſtatur, vbi accidit ex cõpromiſſo 17.fol 28.

Euictione imminente rei emptæ, emptori conſulitur fideiuſſore dato 1. ampl. 2 5.9.10.11.12.Lim.16.17.19.20.21.22 27.fol.344.& ſeq.

de Euictione non agit emptor, qui litem ſibi motum non intimauit venditori fol.230 231.

Euidentia facti ſuperat omnem probationem 32.fol.222.

Exceptio adimplementi competit ei, qui aliquid dare, præſtareue promiſſit cum iuramento 8.ampl.9.10.11.13.14. 17.18 19.limit.12.20. 21.22.fol. 293.& 294.

Exceptio adimplementi opponi poteſt contra impeditũ 5.& quare 5. ampl. 6. 7.8.9.10.11.12.limit.13. 14. 15. 16. fol. 295.

Exceptio adimplementi eſt efficaciſſima, & fauorabiliſſima 1.fol.285.

Exceptio adimplementi impedit proceſſum ad vlteriora 1.& quare 2.4.6. Contrarium 3. Concorda 7. amplia primã opinionem 8.9 10.11.13.14. limit.12. 15. 16.fol.310.& 311.

Exceptio adimplemẽti ceſſat, ſi fuit adimpletum per æquipollens conuentis 1.& quare 2. contrarium 3. ampl. priorem opinionem 4.5.limit.7.fol.313.

Except. adimplementi retardat executionẽ f.294. an relaxato mandato 7.& ſeq.

Exceptio adimplementi ſuſpendit, non autem extinguit obligationẽ 3. potius inter dilatorias, quã peremptorias referenda 3. nedum impedit actorem in ſua actione vlterius progredi, ſed etiã actionem perimit, niſi fuerit adimpletum 4. eſt peremptoria, & litis finitæ 5. fol.285.

Exceptione adimplemẽti retardatur proceſſus ad vlteriora 6.& quare 7. amplia 10.11.13.14.15.16.17.18.19.20.21.22.23. 24.25.27.29.29.30.31.32.33.34.35.37. 39.40.41.42.43.44.45.46.47.48.49.50. 51.52.53.54.55.56.57.59.60.61.63.64. 65.66.67.68.69.70.71.72.73.74.75. limit.38.77.79.80.81.82.83.84.85.86.87 88.89.90.91.92.95.96. 97.98. 99. 100. 101. 202. 103. 104. fol. 285. vſque ad 291.

Exceptio adimplementi, quando obſtet ei, qui prius contractui reciproco contrauenit, ſi conueniatur adimplendum 1.3.4.fol.315.& 316.

Exceptio adimplementi obſtat agenti, licet non fuerit oppoſita 7. & quare 9.10.

Exceptio modici adimplementi obſtat agenti, & retardat proceſſum ad vlteriora 2.ampl.3.4.5.6.7.8.10.11.12.lim.9 13.14.fol.298.

Exceptio non adimplementi eſt litis finitæ 6.fol.311.

Exceptio quod immineat euictio effectu & re ipſa eſt exceptio, licèt ſolùm impediat venditorem, ne pretium conſequatur 8. fol.334.

Exce-

Exceptio quando opponenda apud acta 17. fol.297.

Roman.declaratur 20.fol.207.

Exceptio omnis opponi poteſt ad retardandam executionem ſententię, quando non redarguitur illius iniuſtitia 29.exẽpla harum exceptionum 30. limita ſi de illa fuit in proceſſu cognitum 32. fol.3.

Exceptio non teneor niſi in quantum facere poſſum, non eſt perpetua, & quare 4.

Exceptio tua non intereſt, quando opponi, & illius effectus 48. fol.396.

Exceptio quando dicatur reiecta per proceſſum ad vlteriora 9.fol.437.

Exceptio quæ oritur ab eo fonte, vnde prouenit actio, ſeu petitio nunquam cenſetur excluſa 3.fol.380.

Exceptio quando dicatur requirere altiorem indaginem 46.fol.222.

Exceptio tolli non poteſt 4 fol.413.

Exceptio eſt fauorabilior actione 2: fol. 413.

Exceptio fauorabilior eſt actione 1. fol. 423.

Exceptio omnis non impugnans ſententiam, poteſt quandocumque opponi 9.fol.317.

Exceptio oriens ex ventre contractus, quo agitur, poteſt quandocumque opponi 9. fol 317.

Exceptio quando dicatur non impugnare ſententiam 11.fol.317.

exceptio oriens ex natura actus geſti, nũquam cenſetur excluſa 10.fol.317.

Exceptio eſt triplex, nempe dilatoria, peremptoria, & mixta 8.dilatoria eſt opponenda ante litis conteſtationem, alias reus dicitur illam renuntiaſſe, ita vt nec in gradu appellationis poſſit opponi 9.10.11.ampl.an etiam à minore, & alia perſona priuilegiata 12.fol 2.

Exceptio peremptoria in quem finem tendat 13. quando opponenda 14. in quo differat à dilatoria 15. nõ oppoſita in prima inſtantia an poſſit in ſecunda 16.fol.2 quando opponi poſt ſententiã 21.fol.462.

Exceptio mixta, quæ dicatur 18. exemplum eius exceptionis 19. de illa idem iudicandum quod de exceptione ſimplici, & quare 20. potius ſequitur naturam peremptoriæ, & quare 21. fol.3.

Exceptio dilatoria à peremptoria differt 22.fol.3.

Exceptio omnis eſt ſpecies defenſionis 23 nemini eſt deneganda, & denegata licet appellare 24.fol 3

Exceptio eſt probanda ab excipiente, & quare 6. ampl.ibid.& 7.fol.509.

Exceptiones plures dilatoriæ, ſi competat reo, illas ſimul, & ſemel debet obijcere 13. quæ ſint litis finitæ, ſeu impedientes proceſſum ad vlteriora 15. 20. formula illas opponendi 14.16.fol.510.

Exceptio rei non traditæ poteſt opponi etiam in executione ſententię 1.& quare 2. contrarium 3.concorda 4. ampl. priorem opinionem 5.6.7.8.9.limit.10 11.13.fol.323.& 324.

Exceptio omnis quæ non impugnat iuſtitiam ſententiæ, quæ tranſiuerit in iudicatam opponi poteſt poſt ſententiã in illius executione, & quare 27.29. fol.511.

Exceptio loci non tuti, an opponi ſine mandato 59.fol.371.

Exceptio nullitatis ſententiæ, vt dicatur incontinenti probata, quantum tempus requiratur 2. fol.358.

Exceptio nullitatis egere dicitur altiori indagine multis modis 2.3.4 5.6.7.8.9. 10.fol.427.&ſeq.

Exceptio nullitatis ſententiæ, quando dicatur oppoſita per calumniam 25. fol. 360.

Exceptione reſcinditur omnis cõtractus nominatus 30.fol.308.

Exceptione non probata, fertur ſententia contra excipientem 3.fol.437.

Exceptio dilatoria durante, quidquid fiat eſt nullum 2.ampl.3. opponenda ante litis ingreſſum, & conteſtationem. 4. & quare. 9. ampl.5.7.8.8.fol.509. 510.

Exceptionum peremptoriarum effectus. 28.fol.3.

Exceptione emergente pendente lite, eſt ſuper illa pronuntiandum alias ſententia lata in principali eſt nulla. 8. fol.437.

In Exceptione ſuccumbens quando ſuccumbat in actione. 3.12. fol. 261. & 262.

Exce-

Exceptione litis motæ oppoſita ſuper euictione retardatur ſententiæ executio 9 & quare 10.ampl.12.13.15.16.17. 18.19.20.22.24.25.29.30.31.32.33. 35.36.37.38.39.41.42.43.44.45 46.47. 48.limit.34.50.51.52.53.54.56.57.58. 59.62.63.64. ſublimita 60. fol. 336. & ſeq.

Exceptioni rei non traditæ, vt ſit renuntiatum, ſufficit generalis renuntiatio omni legum auxilio 13.8.17.& quare 9. 11.Contrarium 18.36.& quare 19.& ſeq vſque ad 40. ampl. hanc opinionem 41.42.43.45.limit. 48.49.50.fol. 328. & ſeq.

Exceptioni rei non traditæ dicitur renũtiatum per actum illi contrarium 1. amplia 2 3.4.5.6.7. limita 8 9.fol. 331. & 332.

Exceptioni adimplementi dicitur renuntiatum per actum illi contrarium 1. amplia 2.3.4 5.6.7.limita 8.9.fol.331. 332.

Exceptioni ſolutionis ſi quis renuntiat, ſi tamen ſoluat, deinde poteſt de illa excipere, ſi conueniatur ad ſoluendum 1.Contrarium 7. Amplia 12.14.20.fol. 30.31.

Exceptiones quæ opponi poſſunt contra ſentent. vel poſt ſententiam 2.4. f 535.

Exceptionis incontinenti probatæ exempla 6.fol 358.

Exceptiones peremptorię in quibus conueniant, & non conueniant 7.quando opponendæ 8.fol.68.

Exceptiones peremptorias opponere ante litis ingreſſum, prudens eſt conſilium 14.19.23.fol.333.

Exceptionibus quibus poteſt renuntiari 10.fol.465.

de Exceptionibus edictum eſt generale prohibitorium, & continetur ſub edicto de actionibus 1. fol 392.

Excipiens dicitur fugitiuus 7. fol. 2.

Excipiens eſt actor in exceptione ſua 3. non probando exceptionem oppoſitã, dicitur calumniari 4. contra illum fertur ſententia, & quando 5.& 6. fol.56.

Excipiens quando dicatur fateri 13.ſententiam non fuiſſe rectè latam, non ideò dicitur fateri fuiſſe latam 10.fol. 56.

Excipiens, vel is contra quem excipitur, an debeat probare, minus fuiſſe impenſum, quam melioratum 55. fol. 214.

Excipere qui poteſt de adimplemento, niſi interpelletur, numquam eſt in mora, niſi poſtquam fuit illi adimpletum 4. & quare 7.fol.296 ampl.5.6.

ab Excipiendo, & agendo nemo eſt excluſus 2.fol.392.

ab Excipiendo nemo excluditur, quamuis infamis, vel non poſſit eſſe in iudicio 12.fol 510.

quod Excipitur ad repellendum actorẽ, non operatur probationem eius, quod impugnatur 11.fol.56.

Excommunicandi facultate carent layci 47.ampl.48.fol.505.

Excommunicatio oppoſita in vim perẽptoriæ, & dilatoriæ differt 14.fol 488.

Excommunicatio qualiter probatur 34. fol.489.

Excommunicatio maior, & minor differt 59.fol.490.

Excommunicationis exceptio anomala eſt 1.fol.486.

Excommunicationis exceptione oppoſita retardatur executio ſententiæ 3. 6. Contrarium tenent, qui reprobantur 5.& quare 7.8.9.10.11.12.13.15.18.19. 21.22.23.24.25.26.35.36.38.39.41.42 44. Intellige 29 30.31.32.33. limita 45. 46.49.50.52.54.55.56.57.59.60.61. vſque in fin. ſublim. 58. fol. 487.488. 489.

Excommunicatio ſiue iuſta, ſiue iniuſta ſemper eſt timenda 4 fol.487.

Excommunicationis materia eſt fori eccleſiaſtici, priuatiuè quoad ſeculare 1. limit.10.12.13.14. eſt gladius, & neruus ad continendos populos in ſuo officio 2. non poteſt exerceri, niſi ab aſcripto militiæ eccleſiaſticæ 3. poteſtas illam ferendi eſt iuriſdictionis eccleſiaſticæ 4.numquam facultas illam ferendi fuit apud Imperatores 5. fol. 492.

Excommunicationis exceptione oppoſita ſuperſedendum à layco in executione, donec doceatur de legitima abſolutione 7. & quare 8.ampl.9.10 11.12.13. 15.16. limita 17.fol.492. & 493.

Excommunicatus ſi vendat caſtrum, cui

ſit annexum iuſpatron. emptor poteſt præſentare 20. fol.495.

Excipiendi ius non poteſt penitus tolli, & quare .1.2.fol.432.

Excommunicatus an poſſit iurare debitorem ſuum ſuſpectum de fuga 19.fol. 503.

Excommunicatus ſemel an poſſit ex eadem cauſa iterum excommunicari 33. &ſeq.fol.504.

Excommunicatus eſt deterioris conditionis bannito 17.fol.499.

Excommunicatus præſumitur perſeueraſſe in excommunicatione, niſi probetur abſolutus 17. non gaudet Canone redintegranda 22 fol 488.

Excommunicatio an æquiparetur inferno, vel Paradiſo 25.fol.488.

Excommunicatus à quibus arceatur in iudicio 37.fol.489.

Excommunicatus in vno loco vbique eſt excommunicatus 18. ampl. 19. 20. 21. mortuus non ſepelitur in loco ſacro 21. fol.499.

Excommunicatus non poteſt eſſe in iudicio agendo 1.ampl.4.5.6.7.8.9. 10. 19. limit.11.12.13.15.16.17.limit.agendo de nullit.ſententiæ 14. contrarium 15.concorda ibid.limit.18.21.22.23.24.25.ſublimita 21.fol.503. & 504.

Excommunicatus in eadem cauſa, an poſſit in eadem ab eodem Iudice iterum excommunicari 33.34. 42. & ſeq. fol.504. & ſeq.

Excommunicatus pluribus excommunicationibus quando egeat pluribus abſolutionibus 35.fol.504.

Excommunicatus an poſſit excipere de compenſatione ad retardandam executionem ſententiæ, argumentoſa eſt quæſtio 2. affirmatiuam 3. & quare 4. 6.7.9.10.12.13. circa fin.14.16. contrariũ 27. & quare 28. ampl.29. 30.31. 32.33. 34. 36. 37. 38. limit. in fideiuſſore excommunicato 39. & hanc limitationẽ ampl.ſed contrarium vide 40. Cõcorda ibid.lim.41.42.43.44.45.48.f.497.& ſeq.

inter Excommunicatum publicum, & occultum non ſit differentia, ſi agatur de vtilitate publica 53. fol.490.

Executio ſuſpenditur per exceptionem, quod res ob quam relaxata eſt executio, non fuerit tradita 8. Contrarium 12. & quare ibid. amplia priorem opinionem 14.15.16.17.19.20.21.22. 23. 24. 25.26.28.29.30.31.32.33.34.35.36.37. 38. 39. Limit. 27.40.41.42. 43.46.fol. 16.317.& ſeq.

Executio cœpta an exceptione aliqua poſſit reuocari, vel retardari abſque appellatione. 6.fol.2.

Paratam habere executionem quid ſit. 5. fol.515.

Executio mandati retardatur exceptione periurij quod aſſeritur commiſſum in contractu de cuius executione agitur. 12.fol.515.

Executio ſententiæ fieri poteſt quamvis nulla, ſi lege, vel ſtatuto, vel Principis reſcripto ita caueatur. 2. ampl.3.4.5. Limit.6.7.8.9. 10.11.12.13.14. fol. 430. &ſeq.

Executio ſentẽtiæ retardatur, vbi excipitur illã eſſe nullã.2.& quare.3.ampl.4.6. 7.9.10.11.13.14.16.21.22. 23. 24. 25. 27. 28.31.32.33.34.35.36.37.38. Limit.35. 37.39.40.41.42. 43.45. fol.405. & ſeq.

Executio ſententiæ non retardatur exceptione nullitatis altiori egentis indagine. 11. Ampl.12.13.14.15. Limit.16 18. 21.22.23.24.25.Sublimit.19.20.fol.428. &ſeq.

Executio ſententiæ latæ contra emptorem cum pacto de retrouendendo, vt retrouendat, retardatur exceptione melioramentorum factorũ ab emptore. 2.3.4.4.5.6.8.9.10.11.12.13.14.15.16. 17.18.19. Limit. 20.22. 23. 24. fol. 166. & 167.

Executio ſententiæ retardatur quauis exceptione, quæ non ſit leuis. 54. Ampl. præſertim ſi offeratur probatio illius incontinenti. 53. Ampl.55.fol.540.

Executio ſententiæ retardatur ſi ex actis colligatur quod ſit moderanda nihil detracto de illius iuſtitia. 1.4. in fin. & exempla referuntur, ibid. & num. 5.7. 8. & quare 9. ampl. 3. 6. Limit. 10. fol. 535.& 536.

Executio ſententiæ retardatur ſi euidenter, & notorie eſt iniuſta. 24. Contrarium, 26. ampl. priorem opin. 30.31. 32.33.34.35.36.37.38.39.41.42.44.45. 46.47.48.49.50.51.53.64.59.61.Limit. 63.64.

Digitized by Google

63.64.65.66.67.68.69.70. f.402.&ſeq.

Executio ſententiæ retardatur, vbi excipitur illam eſſe nullam ex defectu citationis 20.ampl.21.22.25.26.27.28.30. 41.32.33.36.37.lim.139.140.141.142.143 144.fol.369.370.& 177.

Executio ſententiæ retardatur, vbi excipitur de nullitate illius incontinẽti probanda 3.4. contrarium 5. & idem concorda fol.358. & ſeq. rationes primæ opin.7.8.&ſeq.amp.11.13.14.15.16.17 18.19.20.23.24.ſubl.21.22.f.358.&ſeq.

Executio ſententiæ retardatur exceptione nullitatis notoriæ, ideſt ſi ex actis colligatur defeciſſe aliquod ſolemne ad illam proferendam neceſſarium 5. & quare 6. ampl.10.11.13.14.15.16.17.18. 19.20.21.22.23.24.25.26.27.28.29.30. 31.32.33.34.35.36.37.limita 39.41.42 44.45.46.47. ſublimita 40.43.fol.354. &ſeq.

Executio ſententiæ retardatur oppoſita exceptione, quod res ob quam illa eſt relaxata non fuerit reo tradita 1.amp.2. 7.8.9.11.12.14.16.17.18.19.20.21.22.23 lim.23.24.25.26.27.fol.319.&ſeq.

Executio ſententiæ latæ ad fauorem venditoris retardatur, ſi probetur rem venditam eſſe alteri hypothecatam 4. & quare 5.6.7. ampl 11.12.13.15.17.18. 19.20.21.26.27.29.lim.31.f.342.&ſeq.

Executio ſententiæ retardatur exceptione nullitatis, quæ oritur ex ventre ſententiæ 1.& quare 3.4.5.ampl.6.7.8.9.10 11.12.13.14.15.fol.380.& 381.

Executio ſententiæ retardatur, ſi quid ſit iure ſingulari conceſſum reo condemnato 18. exempla referuntur 19.&ſeq Item ſi excipiatur, quod condemnatus ſit nobilis, vel doctor, vel quod non tenentur, niſi in quantum facere poteſt 20.&ſeq. Item ſi ſuperueniat ius aliquod condemnato, de quo non fuit cognitum in proceſſu 23. ampl.24. Itẽ ſi probetur inde lædi animæ ſalutem, vt puta, quia ſententia continet ſolutionem vſurarum 25. Contrarium 26. Cõcorda 27. Item ſi fiat contra naturam contractus, cuius cauſa lata eſt ſententia, & requirit dilationem 29. exemplum ibid. Item oppoſita quauis exceptione, quæ oriatur ex natura contractus 30.exempla 31. Item ſi probetur, quod quæ opponuntur aduerſus executionem non potuiſſe excludi per ſẽtentiam 32. Item ſi obijciatur aliquid, quod ſeorſum examinatũ elidit principale 33.exemplum ibid. Item ſi quid obijciatur, quod ex tenore ſententiæ, vel iurium quibus fuit actum, executio ſit differenda 34.37. exemplum ibid.& 35.ampl.35. Item ſi exceptio quæ obijcitur, oriatur ex ventre ſententiæ 34. 36. & quare ampl. &limit.38.39. Item ſi quid opponi poteſt præter ſententiã, vt puta quod contenta in illa non ſint liquida 40.ampl.41. Item ſi excipiatur inſtantẽ pro executione ſententiæ non eſſe legitimam perſonam ſtandi in iudicio 42.45. & quare 44. Item ſi excipiatur non fuiſſe legitimatam perſonam rei condemnati 46. ampl. 47.48. Item ſi excipiatur ſententiam exequendam eſſe perplexam, ſeu incertam, vel continere contraria in facto, vel iure 49. 52. & quare 53.ampl. 50. Intellige 51. ampl. omnes relatas exceptiones 54.fol. 537.&ſeq.

Executio ſententiæ retardatur, ſi excipiatur à tertio illam fuiſſe factam in re ſua & per quantum tempus, & executor merus cognoſcit de tali exceptione 5. 6. Item ſi mulier excipiat de ſua dote, ſi dedit bona æſtimata 7. Item ſi quis excipiat non poſſe carcerari, vel non poſſe capi pignora capta ab executore 8.limit.10.fol.536.

Item ſi ex iuribus, ſiue actitatis colligatur illam eſſe differendam 11.exempla 12.& ſeq. Item ſi emptor excipiat de re vendita non tradita, & nihil obſtare quo minus tradatur. Et idem ſi venditor excipiat de pretio non ſoluto 13.14. Item ſi dicatur pendere cõditionem ſub qua quis fuit condemnatus 15. Item ſi excipiatur quem fuiſſe condemnatum ex incerta, ſeu non liquida promiſſione 17. Item oppoſita quacũque exceptione, quæ oriatur ex contractu 8.fol.536.&ſeq.

Executiua actio quare introducta 8.9.10. 11.14.20.22.fol.388.&389.

Executiue ſi quis conueniatur, executiue etiam reconuenitur 18.fol.57.

Executiuè, ſi ex inſtrumento crediti agi poteſt, non tamen executiuè agi poteſt, ſi amiſſo inſtrumento teſtibus probetur creditum 16. lim. 17. fol. 31.
Executor, quando cognoſcat de nullitate ſententiæ, quæ ab illo petitur exequi 58. fol. 404.
Executor de qua exceptione cognoſcere poſſit 31. fol. 3.
Executor iure ciuili propriè quis dicatur 1.2.3. Iure Canon. quis dicatur 4. illius ſpeties 5. mixtus quis dicatur 6. f. 382.
Executor merus poteſt de nullitate, ſed non de iniuſtitia ſententiæ cognoſcere 13. excedit modum, ſi exequitur ſententiam nullam 14. fol. 348.
Executor quomodo quis cognoſcatur eſſe mixtus 11. fol. 382.
Executor iuris merus non habet cauſæ cognitionem 17. ſi coram illo opponatur de nullitate ſententiæ exequendæ, debet ſuperſedere 18. & quare 19. 20. an de illa poſſit cognoſcere 18.21.23. ampl. 24.25.26.27.28.29.30.31.32.33.34.35.36.37.39.41.44.45.47.53.57. limit. 32.51.52.53.54.55.56.58.59.60.61. fol. 383. vſque ad 387.
Executor merus quis ſit 65. fol. 387.
Executor punitur, ſi recuſat exequi ſententiam alterius Iudicis 62. fol. 387.
Executor mixtus habet cauſæ cognitionem 7. coram illo oppoſita nullitate ſententiæ, retardatur illius executio 7. & quare 8. appellatur ad vtrumque effectum ab illius ſententia 9. 12. ampl. 12. vſque ad 52. limit. 52. & ſeq. fol. 382. & ſeq.
Executorũ tres ſpeties 63. quando habeāt cauſæ cognitionem 64. fol. 387.
Exempla faciunt controuerſiam faciliorem 6. fol. 233.
Exemplis declaratur difficultas 7. 8. 9. 10. fol. 108.
Exigere nemo poteſt, quæ alteri ſunt debita ſine mandato 37. limita 38. fol. 21.
Exilium eſſe nullum quilibet de populo excipere poteſt, & quare 17. fol. 393.
Expenſa magna facta in feudo, quæ dicatur 32. fol. 180.
Expenſæ factæ cuſtodiendo caſtrum relictum alicui ſub conditione non repetuntur 12. fol. 191.
Expenſæ cuſtodiæ arcis quando repetendæ 117. fol. 122.
Expenſæ ſeu melioramenta quo tempore ſunt æſtimandæ 116. 118. fol. 122.
Expenſæ ſpectāt ad percipientem fructus 16. fol. 191.
Expenſæ litis factæ in cauſa maioratus an reficiendæ 23. 26. fol. 200.
Expenſæ litis ſunt expenſæ neceſſariæ 22. fol. 204.
Expēſæ factę in relegata repetūtur ab eo, cui legatū eſt debitum 1. amp. 2. 3. f. 198.
Expēſas petere poteſt victor, etiā ſi victus non fuerit condemnatus in illis 27. diſtingue 28. fol. 40.
Extenſio facile fit de vno ſimili ad aliud ſimile 3. fol. 473.
Extinctũ amplius non reuiuiſcit 43. f. 505.

F.

FAcere per ſe, & facere per alium ſunt paria 1. ampl. 2. 3 4. fol. 17.
non Facere, & facere, ſed non eo modo, quo quis debet facere, ſunt paria 1. f. 34.
Faciendi facultatem quis tacitè dicitur renuntiaſſe non faciendo 26. fol. 511.
Facta ſemel non poteſt dici non fuiſſe facta 4. ampl. 5. fol. 236.
Factum alienum promittens ſub pęna, vel intereſſe, quando excuſetur 14. 15. fol. 301.
Factum non dicitur, quod non durat factum 3. fol 325.
Factum proprium præſtare obligatus, quando illi obſtet exceptio adimplementi 3. non excuſatur, ſi vellit ſoluere intereſſe 12. limit. 13. fol. 302. & 303.
Factum alienum, qui promiſſit, ſi agat repellitur exceptione non adimplemēti 2. ampl. 3.5.8.9.10.11.12. limit. 13.15. fol. 301.
Factum proprium promittens cum obligat. Camerali an obſtet exceptio implementi 31. fol. 304.
ad Factum obligatus debet ſuo ſumptu facere 10. fol. 191.
Factum negans eſſe rite, non fatetur fuiſſe factum 9. fol. 56.
Facto vbi eſt opus, verba, non ſufficiunt 10. fol. 322.

Digitized by Google

de Facto quando dicatur contra aliquem procedi 23.fol.220.
de Falſitate quādo dicatur cognitū 25.f.6
Fama & dignitas ſemper intelligitur excepta 29. fol.280.
Fauori ſuo quilibet poteſt renuntiare 2. ampl.3.limit.4.fol.314.
Federicus Aenobarbus quare indignatus Hadiano Papæ 7.fol.203.
Feudo aperto domino ſine culpa vaſſalli, qui illud meliorauit, dominus habet optionem, vel ſoluendi melioramenta, vel pati illa abradi 7.9.10.11.12.13. 14.15. Limit.16.17.18.19.20.21.22.23. 24.25.26.27.29. fol.233.234.& 235.
Fictio induci non poteſt ab homine 4. & & quare 5.fol.299.
Fideiuſſio danda ex voluntate, & danda ex neceſſitate differt 15.fol.345.
Fideiuſſor dandus in caſu euictionis debet habitare, vbi eſt ſita res, cuius cauſa ille obligatur, licet non ſit eiuſdem fori 13.fol.306.
Fideiuſſor qui habet confideiuſſorem, poteſt totum debitum ſoluere 14. an in actu ſolutionis, vel quandocumque poſt fieri illi poſſit ceſſio 15.17.qua actione repetat à cōfideiuſſore ſi ſibi nō ſunt ceſſa iura 16.fol.18.
Fideiuſſor poteſt excipere de eo, quod ſibi vel ei pro quo fideiuſſit, eſt debitum 3. & quare 4.ampl.5.6.7.9.fol.469.
Fideiuſſorum dura conditio 1.fol.469.
Fideiuſſor non poteſt excipere, quod ſibi non eſt debitum, ſed alteri 2. fol. 469.
Fides de pretio an in dubio præſumatur habita 71.fol.92.
Fides in pretio non cenſetur habita, vbi venditor ſibi reſeruat dominium rei venditę, donec pretium fuerit ſolutū 5. fol.100.
Fidem de pretio rei venditæ, qui poſſint ſequi 64.fol.55.
Fieri prohibita, ſi fiant, & nihil excipiatur, ſunt valida 24.fol. 518.
Fieri à me & ab alio, ſed mea contemplatione ſunt paria 23.fol.113.
Filiatio qualiter probetur 25. fol.443.
Filiatio quando probanda pro validitate iudicij 24.28. fol.425.
Filius emancipatus eſt inſtar extranei 16 fol.471.
Filius eſt portio patris 3.fol.197.
Filius non legitimatur inuitus 2.fol.68.
Filius ergo hæres 21.Intellige 22.24.28.fol. 443.444. hæres eſſe probatur, ſi agat contra debitores hæreditatis 23. f.443.
Filius fam.vel ſeruus committens capitale crimen imperio patris, vel domini cum cominatione mortis excuſatur, vel ſaltem leuius punitur 3. fol.49.
Fiſcus regulariter actiuè, & paſſiuè vtitur iure cōmuni 1. quandoq. eſt deterioris conditionis quolibet ciue 2.fol.453.
Fiſcus defenſor litis an trahat cauſam coram Iudice ſuo 30.31.fol.393. & 395.
Flauius Tortus laudatur 11.fol.521.
Fœmina ſuccedit in melioramentis factis feudo, & illud retinet, donec illa ſibi fuerint integrè ſoluta 16.fol. 178.
Fœnerator eſt obligatus reficere damnū contingens in re ſibi data pro cautione 29.fol.192.
Fori cōpetentia quando ceſſet 78.fol.366
Foſſata an ſint melioramenta fundi 5.fol. 143.
Franciſcus Gambarana Senator Mediolani laudatur 59.fol.540.
Franciſcus Bilia Auctor operis 52. fol. 253.
Frater repetit expenſas factas in re communi à fratre ſeorſum negotiāte 3. fol. 284.
inter Fratres ſeruāda eſt æqualitas 6 ampl.7.9.
Fructus fuiſſe perceptos, quomodo probetur 25. quando ſunt reſtituendi, an reficiendæ expenſæ 26.fol.280.
Fructus pendentes ſunt pars fundi 22. ampl.ibid.fol.272.
Fructus ſi fuerint ſoluendi, quo pretio æſtimentur 57.fol.214.
Fructus ſunt domini rei illos ferentis 6. ampl.7.fol.275.
§. Præterea, Inſtit. de rer. diuiſ. declaratur 9.16.fol.275.& 276.
Fructus ſuos facit, qui fundum meliorauit, donec ſibi ſoluantur melioramenta 1. & quare 2.ampl.3.6.7.limit.9. Intellige 8. an tuta conſcientia percipiantur 10. fol.236.
Fructus parafrenalium compenſantur à marito cum melioramentis factis in fundo dotali 22. fol.187.

Digitized by Google

Fructus fundi ſpectant ad dominum illius. 6.ampl.7.8.fol.101.

Fructus compenſatiui an ſoluantur ab emptore donec illi fuerit cautum de euictione imminente. 65. & quare. 66. limit.68. Cottrarium, & quare. 69.72.73.ampl.71.74.76.fol.339.

Fructus rei melioratæ donec retinetur à meliorante ad quem ſpectent. 174. fol. 127.

Fructus facere ſuos impedit titulus inualidus. 10.fol.271.

Fructus feudi qui dicantur. 55.fol.181.

Fructuum quærendorum gratia quando dicatur facta expenſa. 38.fol.188.

Fructuum quantitas quomodo probatur. 71.fol.270.

Fundus dotalis melioratus quando alienari poſſit conſtante matrimonio. 53.60.fol.189. & 190.

Fundus datus, qui ſub conditione auocari poteſt cuius periculo pereat. 32. fol 60.

Fundum qui debet tradere non liberatur tradendo partem. 28, item nec tradendo fundum hypothecatum. 29. Item nec tradendo fundum cuius vſusfructus eſt alterius. 30. Item nec qui tradidit fuudum, qui ſub conditione poteſt à recipiente auocari. 31. fol. 60.

Funeris creditor præfertur quibuſcumq. creditoribus habẽtibus tacitã hypothecam etiam anteriorem ſecus ſi expreſsã. 26.ampl.idem in creditore medicaentorum, ibid.&29. fol.84.

Furãri an liceat bona eius qui tua eſt furatus, 6.fol.484.

G.

GAbella ſoluitur vbi res vendita traditur in loco non exempto, licet venditio ſit facta in loco ab illa exempto. 5.fol.316.

Gabella non ſoluitur ex venditione facta cum reſeruactione dominij donec pretium fuerit ſolutum. 6.fol.97.

Gabriel, defenſus aduerſus Laderch. 33. fol 420.

Generalia ſunt præmittenda. 1.fol.427.

Generalia ſunt dubia, vel obſcura ſunt, 1. ingrata ſunt intellectui practico.fol.152.

Generalia verba reduci debent ad caſum honeſtatis, & veriſimilitudinis 7.cautè illis vtendum 10.fol.328.

Generalia verba tamquam obſcura faciunt diſpoſitionem dubiam 19.20.ſunt captioſa 25.ampl.26.fol.329.

Generalis oratio continet omnia contẽta ſub regula 2. ampl 3.4. Intellige 5.6. fol.327.& 328.

Generalitas periculum generat, & ſæpe eſt cauſa fraudis 28. fol.329.

Generaliter quod eſt dictum, nulli cenſetur dictum 21.fol.328.

Geneſ.cap.37.explicatur 8.fol.199.

Gloſſa declaratur 66.fol.269.

Gloſſa declaratur 24.fol.131.

Bart. declaratur 24.fol.131.

Gloſ.Clem. vt calumnijs declaratur 9.fol. 413.

Gloſ. reprobatur 66. fol.397.

Gloſ. 1.in Clem.1. de except. declaratur 72.fol.365.

Gloſ. in l. penul. verb. conſecuturum, ff. locat. probatur 10, reprobatur 13.fol. 129.

Gloſ.in l.ſi fideiuſſor,§.in omnibus,verb. ceſſet, ff.mandat.declaratur 2. reprobatur 8.fol.11.

Gloſ.l.ſi quid à fideiuſſore, verb. eligere, ff.de compenſatione, declaratur 15. fol.471.

Gozadinus reprobatur, & defenditur 4. 5.

Grammaticorum peſtis inuecta in ius 39. fol.133.

Gratian. ſibi contrarius concordatur 78. fol.270.

Guarantigia obligatio Cam.& ſimilia ſunt decipulæ, quibus incauti capiuntur 17. fol.388.

H.

§. HAbeat. auth. vt Eccleſ. Rom. declaratur 34.fol.132.

Henricus VIII.Rex Angliæ citatus ad cõparendum Romæ, excuſauit ſe à comparendo, quia citabatur ad locum non tutum, & qua ratione Roma dicebatur illi locus non tutus 53.fol.37.

Hæres an poſſit ſoluere, cui vellit creditori habenti perſonalem 16.17. fol.16.

Hæres qui ſemel eſt perpetuo, eſt hæres 7 ampl. ibid. fol. 236. eſſe probatur, qui egit contra debitores hæreditarios 23. fol. 443.

Hæres non conuenitur, niſi pro portione qua eſt hæres, nec etiam exigere vltra eam 8. quando inſolidum 7. fol. 19.

Hæres inſtitutus præterito filio non poteſt dicere de nullitate teſtamenti 21. fol. 394.

Hæres iurantis obligatur iuramento ſui Auctoris 24. fol. 287.

Hæres vniuerſalis, vel quotæ hæreditatis non expreſſo certo corpore an repellatur periurio ſui auctoris 4. 13. 14. debet ſeruare factum ſui auctoris defuncti 16. ampl. ibid. ligatur iuramento ſui auctoris 15 fol. 528.

Hæres certæ rei eſt vice legatarij, ſi ſimul inſtituatur vniuerſalis hæres 6. non cōſequitur ius patronatus hæreditarium 7. non admittitur ad emphiteuſim hæreditariam 8. an gaudeat beneficio, l. fin. C. de edict. Diu. Aorian. 9. agit actione competenti legatarijs 10. fol. 527.

Hæredi vt rectè ſoluatur cautella adhibēda 6. fol. 19.

Hoſtiens reprobatur 2. fol. 383.

Hypotheca eſt indiuiſibilis 3. limit. 4. ampl. 8. fol. 58.

Hypotheca quomodo contrahatur 46. fol. 96.

Hypotheca ſpetialis in qua parte inſtrumenti eſt apponenda 34. quæ requirātur, vt ſuos operetur effectus 35. fol. 105.

Hypotheca tacita non competit, niſi in caſibus expreſſis à lege 39. fol. 105.

Hypotheca tacita quare conceſſa mutuāti pecunias cauſa conſeruationis, vel refectionis 28. fol. 110.

Hypotheca in re vendita ad fauorem vēdentis an ſit valida, negatiua probatur 1. 2. 12. 14. ampl. 15. affirmatiua probatur, & eſt recepta in praxi 16. probatur 19. 20. fol. 93. & 94.

Hypothecaria non competit domino aduerſus rem propriam 6. ampl. 7. fol. 93.

I.

IActare ſuum nemo præſumitur 1. ampl. 2. fol. 260. in probationibus non quod poſſibile, ſed quod veriſimile eſt ſequi debemus 3. fol. 260.

Iaſ. reprobatur 40. fol. 33. 34. fol. 180.

Ieronymus Præuidel Aduocatus Regis Anglorum 58. fol. 371.

Ignorans non conſentit 43. fol. 330.

Ignorantia excludit conſenſum 9. vitiat omnem actum, in quo ſcientia requiratur 11. fol. 52.

Ignorantia iuris ambigui excuſat 43. fol. 96.

Impedimentum excuſat impeditum à periurio 1. fol. 294.

Impedito non ſua culpa nullum tempus currit 2. ampl. ibid. & 3. fol. 294.

Impoſſibilitas, quando excuſet promittentem factum 21. fol. 293.

Incerti condictio quid ſit 37. fol. 229.

Incertitudinis effectus 1. fol. 398.

Incontinenti quantum tempus ſignet 11 fol. 358.

Incontinenti quæ fiunt, dicuntur ineſſe actui, qui fiat 8. & quare 10. fol. 359.

Incontinenti factum, quando dicatur 9. fol. 5.

Incontinenti quando dicatur probatum 8. 8. fol. 5.

Incontinenti quando dicatur facta probatio, 9. fol. 5. quantum temporis detur ad faciendam liquidationem incōtinenti 8. fol. 5.

Indebiti condictio ceſſat, vbi quid eſt ſolutum virtute ſententiæ 4. fol. 2.

Indemnitas non præſtatur, antequam quis ſoluat 4. fol. 67.

Infamis ſemel declaratus, non poteſt iterum declarari infamis 37. fol. 504.

Iniuria non infertur volenti 3. vel tacitè conſentienti 35. fol. 132.

Iniuſtitia manifeſta æquiparatur nullitati 14. fol. 443.

Iniuſtitia euidens æquiparatur nullitatē 42. fol. 384.

Iniuſtitiam ſententiæ allegans, quid debeat probare 71. fol. 405.

Iniuſtus quis dicatur 10. fol. 219.

Inquilino reficienda ſunt melioramenta,

quæ

quæ ſecit in domo, & illi datur retentio, donec reficiantur 1. ampl. 2.3.5.7.8.9.10.13.14.15.16.17.18. limit. 16.19.20.21.22.23. fol. 171.172. & 173.

Inquiſito de delicto quando rectè ſoluitur 2.4. fol. 19.

Inſtrumentum non liquidum non habet paratam executionem 5. ampl. ibid. fol. 398.

Inſtrumentum cum guarantigia non habet paratam exequutionem, vbi opponitur exceptio ex illius ventre oriẽs 5. fol. 380.

Inſtrumentum multis modis dicitur habere paratam executionem 6. fol. 4.

Inſtrumentum crediti qui amiſſit, qualiter illi ſuccurratur 18. fol. 31.

Inſtrumenti executio, quando impediatur exceptione nullitatis illius 26. in fin. fol. 348.

Inſtrumenta publica paratam non habẽt executionem 1. fol. 388.

§. Inſula, inſt. de rer. diuiſ. declaratur 16. fol. 276.

Intereſſe remiſſio venit in conſequentiã ſoluta principali ſorte 12. fol. 42.

Intereſſe conuentionalis materia eſt diffuſa, & confuſa 19. fol. 46.

Intereſſe peti nõ poteſt à recipiente debitum cuius cauſa illud eſt debitũ 8. ampl. 9. limit. 12. fol. 241.

Intereſſe quando dicatur appoſitum in fraudem conuẽtionis 26.33. fol. 47.

Intereſſe alicuius in lite qualiter probetur 49. fol. 396.

Intereſſe ſi petatur ex reſeruatione illud petendi, qua actione petendum 37. fol. 44.

Intereſſe aliquod non eſt debitum venditori, qui dedit emptori dilationem ad ſoluendum pretium 1.2. ampl. ibid. & quare 9. 8.10. limit. 12. fol. 100. & 101.

Intereſſe ratione pœnę conuẽtionalis peti poteſt, ſi recepta ſorte principali creditor ſit proteſtatus velle illud exigere, ſi in inſtrumento ſit Clauſula Rato manente pacto 17. ampl. 20.21.22.24.27.28.29.31.32.35.37.39.40. limit. 40.42.4 fol. 46.47.48.

Interitus rei debitæ ex reciproco contractu ad quem ſpectet 6 fol. 315.

Io. Andr. notatus ab Abb. defenditur 8. in fin. fol. 498.

Io. Andreas reprobatur 24. fol. 346.

Ioſeph. Ludouic. reprobatus 112. in fin. fol. 121.29. fol. 217.

Inueſtimentũ faciendum eſt in loco contractus, ſi de illo faciendo ſit conuentum 14. fol. 345.

Inueſtitura feudi non petitur abſque ſpetiali mandato 22. fol. 66.

Inueſtitura noua, quando dicatur ſimilis veteri 43. & quando id præſumatur 44. fol. 140.

Eccleſia quando ligetur legibus laycorũ 53. fol. 140.

Iudex contraria pronuntians, punitur 15. fol 466.

Iudex Eccleſiaſticus, qui abſoluit à iuramento, an remaneat Iudex cauſæ principalis 41. fol. 519.

Iudex quando exprimere debeat cauſam quare ſic iudicet 12. fol. 406.

Iudex qualiter dicatur iuſtè iudicaſſe, vbi iniuſtè iudicat 11. fol 219.

Iudex punitur, ſi ferat ſententiam contra non citatum 2. ampl. ibid. fol. 368.

Iudex cauſæ nullitatis an ex eiſdem actis, ſi nullitas reſpiciat vniformiter acta, & ſententiam ſine nouo proceſſu, ſed repetitis actis iudicat 27.28. & ſeq. fol. 446.

Iudex ordinarius poteſt de nullitate ſuæ ſententiæ cognoſcere conſentiente eo in quem fuit iudicatum 8.19.20. diſtinctionem reproba 24. comproba 25. diſtingue 26. fol. 445. & 446.

Iudex nulliter iudicando ad quæ obligetur 7. fingens ſententiam inualidam eſſe validam, punitur pęna falſi, & alijs pœnis 8. ſpoliat vbi nulliter iudicat 9. illius mandatis ſæpe reſiſti poteſt 10. fol. 348.

Iudex laycus poteſt denegare brachium eccleſiaſtico, ſi requiratur ad exequẽdam ſententiam aliquo modo nullam 22. fol. 383.

Iudex eſt fatuus, qui exprimit cauſam in in ſententia 15. limit. 16. fol. 401.

Iudex laycus an poſſit cogere partem ad relaxandum iuramentum 36. fol. 523.

Iudex ſupplere poteſt in ijs, quæ deſunt partibus 6. ampl. 7.8. fol. 224.

Iudex lata ſententia deſinit eſſe Iudex 2. ampl.

Digitized by Google

ampl. ibid. & 6. limit. 7. fol. 7:8.
Iudex laycus an debeat ſe abſtinere in cauſa, vbi cauſa abſolutionis iuramenti fuit introducta coram eccleſiaſtico 57 fol. 512.
Iudex facit litem ſuam iudicando contra conſuetudinem rationabilem, & ſententia eſt nulla 20. fol. 407.
Iudex eſt vna ex partibus integrantibus iudicium, ſeu baſis, & dux iudicij 2. 3. fol. 361.
Iudex ordinarius coram quo cauſa nullitatis principaliter fuit introducta, an poſſit inhibere, ne ſententia nulla executioni mandetur 31. fol. 446.
Iudex exequens ſententiam Iudicis incõpetentis punitur 67. fol. 387.
Iudex cognoſcere poteſt an ſua ſit iuriſdictio 22. non cognoſcit de exceptione quæ illius perſonam ſugillet, & ideò exuat illum iuriſdictione 23. fol. 446.
Iudex iudicare debet prout partes conueniunt 6. ampl. vt à tali ſententia non detur appellatio, & quare ibidem, fol. 520.
Iudex requiſitus exequi alterius ſententiam, an de nullitate oppoſita cognoſcere poſſit 32. quid ſi ſententia eſt interlocutoria 33. fol. 437.
Iudex non impartitur officium ſuum, niſi petenti 3. ampl. 4. 5. fol. 297.
Iudex lata ſententia deſinit eſſe Iudex 38 fol. 504.
Iudex ſecularis requiſitus ab Eccleſiaſtico ad exequendum ſententiam ſuam, cognoſcit taliter qualiter, an iuſtum ſit id, quod petitur 43. diſtingue per Vrſil. ad Afflict. citatum num. 45. in fin. fol. 285.
Iudex requiſitus ad exequẽdum alterius Iudicis ſententiam, quam cognitionẽ habeat 48. 49. 50. qua pœna puniatur, ſi nollit exequi 62. fol. 385.
Iudex delegatus non cognoſcit de nullitate pricipaliter mota 5. lata ſententia deſinit eſſe Iudex 6. limit. 7. 8. 9. 17. ſi nulliter iudicauit, quomodo conſulatur litigantibus 16. fol. 445.
Iudici quando reſiſti 51. 53. 73. fol. 403. & 405.
Iudicis præceptum eſt exequendum licèt iniquum 6. Contrarium 12. fol. 28.
Iudices Rom. Cur. omnes ſunt delegati, quia in facie Papæ ius dicunt 15. fol. 521.
Iudicum Mediolani Ducatus inſignia 31 fol. 442.
Iudiciorum ſolemnia ſunt iuris poſitiui 1. fol. 430.
Iuramentum litis deciſiuum, an offerri poſſit ei, ad cuius fauorem renuntiatum eſt exceptioni ſolutionis 30. 32. 34. nemo ſine maniſeſta turpitudine, refutare poteſt 31. 34. fol. 32. 33.
Iuramentum præciſè ſeruandum 1. & quare 6. 7. fol. 285.
Iuramentum præſtitum ſoli Deo, ſolus Papa diſpenſat, ſi ſubſit iuſta cauſa, alias non 41. fol. 523.
Iuramentum paratam habet executionẽ, & quare 5. 7. fol. 515.
Iuramentum quando verificari poſſit in caſu ficto 5. fol. 455.
Iuramentum obligat iurantem ad præſtandum præciſè, quæ iurauit 1. ampl. 2. 3. fol. 455.
Iuramentum vt remittatur, an cogi poſſit, ad cuius fauorem fuit illud præſtitum 79. 80 fol. 513. & 514.
Iuramentum eſt vinculum perſonale 1. ampl. ibid. intellige 17. fol. 527.
Hæres agit ex contractu iurato ſui auctoris 3. non repellitur à iudicij limine, ſi excipiatur de periuris 4. fol. 527.
Iuramentum, quando non obliget iurantem 64. fo.. 513.
Iuramentum eſt præciſè obſeruandum 2. ampl. 3. 4. fol. 514.
Iuramentum quando poſſit, & non remitti à parte, cui eſt iuratum 8. 14. fol. 517. & 518.
Iuramentum præſtitum in iudicio, vel extra, æquè obligat iurantem 34. fol. 511.
Iuramentum nihil addit, vel detrahit naturalibus, vel ſubſtantialibus actus iurati, & non obligat, ſi actus non ſit obligatorius 30. non facit non reuocabile, & probatum, quod eſt reuocabile, & non probatum 31. fol. 362.
Iuramentum nemo ſibi remittere poteſt 13. fol. 534.
Iuramentum non obligat extenſiue, ſed intenſiue 46. reſtringitur ad naturam actus,

Digitized by Google

actus, cui apponitur 47.fol.330.
Iuramentum principaliter obligat iurantem Deo 1. remitti poteſt ab eo, ad cuius fauorem eſt iuratum, & quare 2. & 4. ampl.3.5.6.limit.7.9.10.11.12.diſtingue 8.fol.533.& 534.
Iuramentum eſt ſpeties probarionis 33. non eſt probatio, ſed releuatio ab onere probandi 34 fol.32.& 33.
Iuramentum litis deciſiuum habet vim confeſſionis 4.fol.528.
Iuramẽtum an ſit obligatus ſeruare enormiſſime læſus 17.fol.516.
Iuramentum de non petenda abſolutione à iuramẽto eſt fatuum, & fictile 34.fol. 523.
Iuramenti abſolutio vt ſit valida, opus eſt, vt concurrat iuſta cauſa 35.& quare 36 eſt fori Eccleſiaſtici 39.fol.523.
Iuramentum vt obliget, quæ requirantur 37.fol.523.
Iuramento litis deciſiuo terminata, in dubium non reuocantur 4.& quare 5. ampl.4.7.8.9.limit 10.12.14.15.16.18.19. 20. ſublimit.11.17.fol.529.& 530.
Iuramenti obſeruantia, quando tranſit ad hæredes iurantis 17.19.fol.528.
Iuramenti vinculum, quando perſonale, & quando reale 17.18.fol.528.
à Iuramento abſoluere poteſt ſolus Vicarius Papæ cum ſuo Locumtenente, & Vicegerente in Vrbe 16. fol.521.
à Iuramento abſoluere, vel diſpenſare nõ poſſunt Principes ſeculares. Et quare 1. ſolus Papa id facere poteſt, ſi iuſta ſubſit cauſa, alias non poteſt 2.3.fol. 520.
in Iuramenti abſolutione an citandus is, cui fuit iuratum 16.19. praxis in petẽda tali abſolutione. ibid. & 20. quando concedenda à ſolo Papa 21. fol.521.
Iuramenti, vel periurij quæſtio eſt mixti fori 24. ampl.25.27. diſtingue 26.fol. 522.
à Iuramento ſolus Papa diſpẽſat, vbi agitur de commutando actu iurato 51. itẽ vbi iuramentum eſt interpoſitum ſuper iis, quæ pertinet ad Papam 52. item an quando dubitatur, an abſolutio ſpectet ad Papam 53.fol.524.
à Iuramento, quo auctoritas Papæ coarctatur, ſolus Papa diſpenſat 43.item vbi illud eſt præſtitum ob Dei reuerentiã, ſi concurrat iuſta cauſa, quæ in Papa diſpenſante præſumitur 44. item vbi petitur abſolutio poſt incurſum periurium 45. item vbi dubitatur, an illud fuerit licitum, & ſeruandum 48. item, ſi agatur de iuramento magnatum, vel valde dubio 49. item ſi præſtitum ſit ab vniuerſitate 50.fol.524.
à Iuramento temerario, an ſolus Papa diſpenſet 46. & quando dicatur temerarium 47.fol.524.
Iurans delato ſibi iuramento eſt abſoluẽdus 5. fol.528.
Iuriſdictio eſt inter conſentientes, & ſubditos 44.fol.33.
Iuriſdictio omnis eſt penes Papam, & Imperatorem 4. qui illam exercere vult, debet docere ſibi fuiſſe datam 7. fol.362.
Iuriſdictio extenditur ratione incidentis 12.fol.440.
Ius iurandum debet habere tres comites, veritatem ſcilicet iuſtitiam, & iudiciũ, quorum alterum, ſi defecerit iuramẽtum, eſt periurium 15.fol.515.
Ius ex facto oritur 11. fol.87.& 1. fol. 410.
Ius intellectuale ſemel in ſubiecto radicatum, non poteſt ab illo euelli 8. fol. 236.
Ius poſitiuum eſt ad libitum vtentium 12. fol.389.
Iuri de futuro, ſeu de ſuperuenienti non intelligitur vnquam renuntiatum 23. fol.477.
Ipſo iure quid ſignificet 2.fol.460.
Iure Tertij, quando liceat excipere 1.fol. 470.
Iuri diuino an liceat Papæ, vel Imperatori derrogare 18.fol.407.
Ius prothomiſcos non acquiritur oppoſita compenſatione, vbi erat ſoluendum 20.fol.448.
Iura perſonalia non egrediuntur perſonã 13.ampl.16.17.fol.494.& 495.
Ius ſuum quis conſequi poteſt multis remedijs 1.fol.414.
Iuſtitia eſt fundamentum iuramenti 14. fol.515.
Iuſtitiæ diffinitio examinatur 5: an detur 6: 7. & quare ibid. an ſine ea poſſit gubernari res publica 7.8.fol.250.

L.

Laici non poſſunt facere Statuta, circa ea, quę ſpectant ad ſalutē animæ 32. fol.489.
Lancellot. declaratur 11. fol.433.
Laudemium non ſoluitur, vbi res emphitheotica vindicatur à vēditore, vigore pacti reſeruationis dominij 8. fol.97.
in Laudemij ſolutione non fit differentia, an melioramenta ſint magna, vel modica 21. fol.131.
Legatum relictum pauperibus quilibet de populo, poteſt vrgere hæredem, vt ſoluat, & quare 16. fol.393.
Legatum quantitatis factum creditori, quantitatis præſumitur factum animo compenſandi 7. fol.473.
Legatum factum pro neceſſitatibus, intelligitur pro alimentis 33. fol. 159.
Legitimitas perſonæ in quolibet iudicio ante omnia eſt quærenda 9. fol.378.
Legata ſunt exæquata fideicommiſſis 1. fol.198.
Lex non conſtituitur ſine ratione intrinſeca, vel extrinſeca 10.
Lex Principis ſecularis habet vim Apoſtolicā in remiſſione iuramenti 5. f.520
Lex quæ non dicit, nec nos dicere debemus 26. & quare ibid. ampl.27. fol. 192.
Lex habens plures intellectus, an poſſit allegari ad deciſionēm cauſarum 36. 38. fol.409.
Lex plures habens intellectus, non eſt alleganda 37. & quare 40. ampl.38. qualis eſſe debeat 40 42. fol.96.
Lex quamuis dura eſt, obſeruāda 27. ampl. ibid. fol.131.
Legis ratio idem eſt quod lex 14. ampl.15. fol.407.
ſine Lege loqui erubeſcimus 27. ampl. ibidem, fol. 192
L. ab executore, ff. de appel. declar. 5. f.8.
L. à Diuo Pio, §. ſi emptor, ff. de re iud. declaratur 46, fol.90.
L. amplius non peti, ff. rem rat. haberi declaratur 13. fol.498.
L. 1. §. apud Iulianum, ff. depoſiti, declaratur 7. fol.72.
L. boues, §. hoc ſermone, ff. de verb. ſign. ampl. 11. fol.172.
L. certū, C. de rei vendic. declar. 37. f.280
l. cum à matre, C. de rei vendic. limitatur 7 7. in fin. fol.397.
L. curabit, C. de act. empt. lim.9 fol.241.
L. 1. C. de condict. ex lege, limitatur 24. fol.16.
L. de his, ff. de tranſact. quomodo renuntietur 28. fol.467.
L. de ijs, ff. de tranſact. declaratur 14. fol. 328.
L. 2. C. de negot. geſtis, declaratur 2. fol. 260.
L. 2. C. de reſcindenda vendit. non ceſſat in venditione facta à procuratore cum libera 54. fol.55.
L. domos, ff. de legat. 1. declaratur 16.34. fol.211. & 212.2. fol.214.
L. domos, ff. de legat. 1. & dicta Doctorum ibid. declarantur 37. fol.164.
L. emptori, ff. de rei vendic. declaratur 104 fol.120.
L. emptorem, C. locat. ampl. & limit. 14.15. fol.494.
L. exceptionem, C. de probat. limita 3. fol.247.
L. ex ijs prædijs, C. de euict. limitatur 34. fol.338.
L. ſi poſt perfectam, C. de euict. limitatur 34. fol.338.
L. fin. C. de compenſ. examinatur 1. Hiſtorica narratio, quomodo fuerit condita 4 6.7. fol.460 & 461.
L. fin. § fin. ff. de fund. dotal. declaratur 25 fol.276.
L. fin. ff. de ſolution. emendatur 35. fol.25.
L. fin. verſ. emponemata, C. de iure emphiteotico, declaratur 38. fol.133.
L. 1. §. fin. & l. ſeq. ff. de reb. eorum, declaratur 27.29. 30.31.32.34 35. 36.37.39. fol.95. & 96.
L. Imperatores, ff. de re iud. limitatur 2. fol.11.
L. in fundo, ff. de rei vendic. declaratur 24. fol.155 35. fol.41.
L. in fundo, ff. de rei vendicat. limitatur 14 fol.178.
L. interdum, ff. qui potior in pign. examinatur 1.3.4 5.11. & ſeq. pluribus fol. 107. & 108.
L. interdum, C. qui potior. in pign. habeātur, explicatur 20. fol.84.
L. Iulianus, §. ſi quis colludente, ff. de action.

actio.empti declaratur 36.fol.288
L.licet, C.qui potior. in pign. limitatur 31.fol.105.15.fol.94.
L.licet, C.de pign limit.68. fol.92.
L.potior, C.de pign.limit.68.fol 92.
L. perceptorias, C.ſent.reſcind. non poſ. declaratur 7.fol 247.17.fol.2.
L.prætor, ff.de re iud.declaratur 26.f.408
L. qui ſic, ff. de ſolution. declaratur, & exornatur 23.24.fol.37.
L.3. §.quid ergo, ff.de contrat.& vtil.Tutel. action. ſingularis eſt 12.fol.17.
L. ſi cum filio fam. §. 1. ff. de compenſat. declaratur 46.fol.22.
L. ſi in ara, ff. de condict. indeb. declaratur 19.fol.227.
L. ſi me & Titium, ff. ſi cert.pet. declaratur 27. fol.228.
L. ſi nauis,) ff.de rei vendic. declara-
L.fructus) tur 51.fol. 283.
L.ex diuerſo)
L.ſi pupilli, §. ſed etſi quis, ff. de negot. geſt. declaratur 4.fol.157.
L. ſi poſt perfectam, C. de euiction. eſt cauſa fraudis 11.fol.336.
L. ſi poſt perfectam) C. de euict. diffe-
L.ex his) runt 30.& 31.f.343
L. ſi quis ab alio, §.fin.ff.de re Iud. limitatur 4.fol.302.
L. ſi quis maior, C. de tranſact. limitatur 6.9. fol.310.
L. ſtatu liber, ff. de ſtat.liber. declaratur 28.fol.220.
L. ſumptus, ff.de rei vend.declaratur 14. fol.191.43.fol.104.13.fol.276.
L. ſumptus) ff.de rei vendic. declaratur
L.emptor) 69. fol.270.
L. ſumptus, l.emptor, ff.de rei vendicat. limitatur 6.9. fol.165.& 166.
L. vtiles, ff.de pet.hæred. emendatur 26. fol.260.
L.vtique, ff.de rei vendicat.declaratur 3. fol.241.
Libellus generalis reijcitur 22.fol.328.
Libellum emendare volens non auditur, niſi refectis expenſis 4.fol.263.
Libri officialis deputati à publico probāt pro tertio contra tertium 36. ampl.37. 38. 41. fol.33.
Libera non dicitur res, quæ alteri ſeruit, vel euinci poteſt 9. 13. 21. fol. 342. & 343.
Liquidatio quando dicatur facta incontinenti 10. fol.481.
Lite mota, vel mouenda licet agere ad damna, & intereſſe 13.14. amplia 15. 26. quomodo illi conſulatur, ſi venditor non habet fideiuſſorem 16. fol. 342.
Litem ſuam facit Iudex iniquè iudicans, vel exequens ſententiam iniuſtam 57. fol.404.
Litigantium iniqua ſors in aſtris . . fol. 346.
Litteræ Apoſtolicæ non mittuntur executioni, ſi fuerint raſæ, vel aliter vitioſæ 17.
Locans fundum, illum deinde, conductori vendens confitendo receptum pretium, ſi paciſcatur, vt quid illi ſoluatur, non valet tale pactum 4. & quare 5.fol.101.
Locatio reſcinditur ob non adimplementum promiſſorum 37. Contrarium 38. fol.309.
Locatio ſimilis eſt venditioni 1.ampl.ibidem & 2. fol.321.
Locatio reſcinditur, ſi facto & culpa locatoris, conductor non poteſt frui re cōducta 25. ampl.ibid.fol.308.
Locator domus quas expenſas facere debeat in domo locata 4. fol.172.
Locator quid probare debeat agendo ad penſionem 6.fol.307.
Locator agens ad penſionem quid debeat probare 20.fol.322.
Locator debet exprimere omnes qualitates rei locatæ 5.fol.322.
Locupletari nemo debet cum aliena iactura. 1.10.fol.149.& 150.
Locus non tutus, qui dicatur 52. 66. 67. fol.371.& 372.
Locus congruus faciendi depoſiti, qui ſit 2.3.5.fol.72.
Locus ſolutionis congruus eſt, vbi ſolutio eſt deſtinata 14.ampl.16.17.19.limit.20. 21.22.fol.72.& 73.
Ludouiſ.deciſ.declaratur 60. fol.513.

M.

Malitijs hominum eſt obuiandum, & quare 1. fol.429.
Executio ſententiæ non retardatur exceptio-

ptione nullitatis calumnioſæ 2.ampl.3. 5.6.7.8.9.10.limit.4.11.12.13.14.fol. 429.& ſeq.
Mandato ſpetiali eſt opus ad faciendum exceſſiua melioramenta 34.fol.243.
Mandator ſimilis eſt fideiuſſori 51.ampl. 52. fol.512.
Mandatum tacitum quomodo probetur 44.fol.213.
Mandatum de ſoluendo, quando habeat vim ſolutionis 22.fol.6.
Mandatum quomodo probetur 34. fol. 379.
Mandatum quando præſumatur 35.fol. 379.
Mandatum eſt ſtricti iuris 32.ampl.34.35 36.fol.54.
Mandatum quando dicatur reuocatum de iure, vel de facto 40.41.fol.22.
Mandati defectum quis probare debeat 20.quomodo probetur ibid. reuocatio illius quomodo probetur 21. fol. 20.
de Mandati nullitate non excipit, qui ſimili vti vellit mandato 54.fol.396.
Mandati defectus qualiter probetur, & à quo ſit probandus 32.fol.379.
Mandato ſpetiali eſt opus ad ratificandã ſententiam, vel citationem nullam 9. fol.442.
Marcus Antonius Coratius laudatur 43. fol.403.
Maritus ſi non petijt fructus dotis, an poſſit illos petere dote recepta 29.fol. 40.
Maritus facit fructus fundi dotalis ſuos, ſi matrimonium ſit validum 14. fol. 214.
Maritus putatiuus, & verus differt 50. fol.189.
Maritus qui fecit melioramenta in fundo dotali, habet electionem, illa abradendi, vel conſequi illorum pretium 39. 42.
Maritus quando cenſeatur noluiſſe repeti melioramenta 61.fol.190.
Maritus promittens vxorem renuntiaturam bonis maternis, ſi petat dotem, repellitur exceptione non adimplemẽti, ſi non docet vxorem renuntiaſſe 4. ampl. ibid.fol.301.
Maritus, qui promiſſit vxori habitare Romæ, ſi inde recedat, an poſſit petere dotem 28.fol.304.
Maritus conuenitur vltra quam facere poteſt, ſi tempore dotis reſtituendæ fiat diues 47.Item ſi habet domum magnam, cogitur habitare paruam 50. fol. 252.
Maritus pauper ſua culpa nõ gaudet priuilegio, vt non teneatur, niſi in quantum facere poteſt 27. & quare 29. fol. 251.
Maritus qua actione repetat melioramẽta facta in fundo dotali 36.fol 188.
Maritus eſt procurator vxoris cum libera 61. Intellige 62. fol.55.
Maritus qua ratione ſit ſocius indiuiduus ſuæ vxoris 1. qualiter ſit dominus rei dotalis 2.6. an illi detur retentio fundi dotalis ob melioramenta 7. datur repetitio; non autem retentio 5.7. amplia 8.9.12.14.15.16.22. vbi referuntur diſſentientes, & concordantur 23.ampl.24.25.26.27.29.30.32.33.34.35.quæ controuertitur limit.37.40.44.51.54.55.56.57.59. ſublimit.30.42.43.45.46. 47.48.58.fol.185.186.187.188.189.
Marius Alterius laudatur fol.487
Suarez fol 487.
Io.de Lignano fol.487.
Medico debita eſt merces, licèt infirmus moriatur, vel recuſet curari 13.fol. 238.
Medico merces eſt debita ab infirmo quẽ curauit 9.10.fol.68.
Melioramenta facta in feudo deuoluto, ſunt ſoluenda à domino, vel agnato, vel pati abraſionem illorum 17. fol. 178.
Melioramenta facta in fundo dotali, quãdo non ſoluat mulier facta non ſoluenda 52.fol.189.
Melioramenta quo pretio æſtimentur 32 fol.235.
Melioramenta facta à tertio in fundo maioratus bona fide repetit 33. fol.202.
Melioramenta non repetuntur perempta re meliorata 10.13. Contrarium 14.fol.241.& 242.
Melioramenta æſtimantur pretio currẽti tempore quo res meliorata reſtituitur 8.qua actione petantur ab hærede vſufructuarij 30.fol.184.&185.

Melioramenta non repetit, qui illa fecit poſt proteſtationem domini rei melioratæ 3.7. amplia 8.9.11.12.13.14. limita 16.17.18.19.20.21.22.23.24.25. fol.256.257.& 258.

Melioramenta quando petantur actione ſpolij, vbi dominus rei melioratæ fuit immiſſus in poſſeſſionem oppoſita exceptione melioramentorum 1.2. fol. 223.

ad Melioramenta repetendum, nulla competit actio ei, qui rem melioratam errore, vel imperitia reſtituit domino ſuo 45. ampl. ibid. & 46.47.49.50.52.53.54.55.56. limit 59.60.61.62.63.64.65.66.67.68.69.70.71. fol.230.231.& 232.

Melioramenta quæ dicantur facta colligendorum fructuum cauſa 153. fol. 125.

Melioramenta voluptaria, quæ domino rei non vtilia, vel neceſſaria, non ſunt reficienda 1. ampl.3.4.5.9.10.11.12.13.14 limit.16.17.18.19.20.21.22. limit.23.24.25.26.28. ſublimit.27.29. fol.258.259.& 260.

Melioramenta facta in feudo, æquirantur allodialibus bonis 21. fol.179.

Melioramenta facta in feudo, qualiter petantur fol.179.

Melioramenta facta in feudo, repetuntur aperto feudo abſque culpa vaſſalli 2.33 fol.136.& 139.

Melioramenta ſi non fuerint liquida, an retardetur executio ſententiæ, controuerſa eſt quæſtio 1.2.3.5.6.8. affirmatiua regula conſtituitur 12.13. amp. 14.15.16.17.20.22.23.24.25.26.27.30.31.33.34.37.38.39.40.41.42.45. limit.29.44.45.47.48.50.52.53. fol. 218.219.220.221.222.& 223.

Melioramenta facta in re pauperis, qualiter repetantur 21. fol.167.

in Melioramentis æſtimandis, quod tempus inſpiciatur 25. fol.167.

Melioramenta repetuntur à bonæ, & malæ fidei poſſeſſore, ſiue habeat, ſiue nõ titulum poſſidendi, ſi probentur facta ab excipiente, vel ab illius auctore, vel alio illius nomine 1. ſunt difficilis probationis 2. non poſſunt probari, niſi probato antiquo ſtatu rei melioratę 3. qualiter concipiantur articuli ad probandum illa 10. quomodo probentur teſtibus 11. qui ſint citandi in examine horum teſtium, & qualiter fol. 208.& 209.

Melioramenta reficienda ſunt vaſſallo aperto feudo ſine illius facto, vel culpa 1.& 2. Ampl. ibid.3.4.5.6.7.8.9.10.11.12.13.14.15.18.20.22.23.24.25.28.29.30.33.35.36.37.38.39.40.41.43.44.46.47.48.49.51. limit.27.31.56.57.58.60.61.62.64.65.67.68.69.72.74.75.76.77 ſublim.50.59. fol.177.178.179.180.181.182.& 183.

Melioramenta, ſeu expenſæ factæ fructuũ cauſa repetuntur, & datur retentio, ac retardatur ſententiæ executio 1. ampl. 2.3.4.5.7.8.9.11.12.15.16.17.19.20.21. limit.22.23.25.26.27.28.29.30.31.33.34.35. ſublim.24.32. fol.133.134.& 135.

Fructus feudi qui dicantur 56. fol.182.

Melioramenta quæ dicantur modica 41. fol.189.

Melioramenta æſtimãda ſunt pretio, quo æſtimari poſſunt tempore ſolutionis 1.3.12. & quare 4.6. Contrarium quod ſint ſoluenda pretio, quo poterant æſtimari tempore confectionis 7. & quare 8. Concorda 10.11. priorem opinione intellige 13. ampl.14 16.17.18.19.20.21.22. limit.23.24.25.26.27.28.30.31.32. fol.215.216.& 217.

Melioramenta facta vltra conuentionẽ in domo vendita ad vitam, non reficiuntur 22. fol.131.

Melioramenta non ſunt reficienda ei, qui lite pendente illa fecit 1. quare 2. ampl. 3.4.5.6.7.8. limit.9.10. fol.263.& 264.

Melioramenta facta in re prohibita alienari repetuntur à meliorante, & datur melioratæ rei retentio 1. ampl. ibidem fol.284.

Melioramenta facta nomine, & mandato domini rei melioratæ, repetũtur actione negotiorum geſtorum, licèt res meliorata perierit 16. & quare 17. ampl.18.19.20.21.22.23.24.25.26.27.20. lim.29.30.31.32.33.35.36. ſublim.36. fol.242.& 243.

Melioramenta facta à bonæ fidei poſſeſſore ſine titulo compenſanda cum fructibus perceptis, non retardant executio-

tionẽ ſententiæ 6. & quare, ibid. in fin. 35. ampl. 9. 11. 12. 13. 14. 16. 17. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 36. 37. 38. 39. 40. limit. 41. 18. 43. 44. 45. 46. 47. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 59. 60. 64. ſublim. 10. An compẽſatio iſta fiat ipſo iure 8. fol. 265. 266. 267. 268. & 269.

Melioramenta facta à bonæ fidei poſſeſſore, niſi fuerint refecta, retardant executionem ſententiæ 1. ampl. 2. ampl. etiam ſi titulus ſit inualidus 3. & quare 4. Contrarium 6. & quare 7. & ſeq. Concorda 11. 12. 13. 25. limit. 32. fol. 270. 271. & 273.

Melioramenta perpetua quæ dicantur 51 an præſumantur facta ab eo, qui de illis excipit 91. fol. 119.

Melioramenta qualiter æſtimentur 60. in fine, an præſumantur facta ab excipiẽte de illis 191. fol. 119.

Melioramenta facta à malæ fidei poſſeſſore, an repetantur in foro conſcientiæ 17. quid ſi dubitetur, an quis ſit bonæ, vel malæ fidei poſſeſſor 16. quid ſi melioramenta ſint facta plantatis arboribus 21. an ſaltem habeatur ratio laboris, & induſtriæ facientis melioramenta 22. fol. 151.

Melioramenta ſunt ſoluenda illa facienti gerendo negotium alienum quamuis perierint 11. ampl. 12. 15. 16. 17. 18. 19. 20. limit. 21. 23. fol. 237. 238. & 239.

Melioramenta qualiter æſtimentur à peritis, & teſtibus 53. fol. 283.

Fructus qualiter æſtimentur 54. an ex locationis penſione 55. fol. 283.

Melioramenta, & expenſæ ſunt ſynonima 1. fol. 110.

Melioramenta facta à bonæ fidei poſſeſſore per aplombationem, ideſt per ſeparatam materiam repetuntur, & retardant executionem ſententiæ 2. amp. 3. 4. lim. 5. fol. 149.

Melioramenta facta à poſſeſſore, quando compenſanda cum fructibus, anceps eſt quæſtio, & multis modis refertur conciliari 3. 4. 5. fol. 268.

Melioramenta facta gratis in fundo alieno, non repetuntur, vbi dominus deſtinarat illa facere, vel alius pariter gratis 1. ampl. 3. 4. 5. limit. 6. 7. 8. 9. fol. 260. & 261.

Melioramenta non reficiuntur emphitheotæ Eccleſiæ, qui facto, & culpa ſua cecidit ab emphiteuſi 7. & quare 5. ampl. etiam, ſi emphiteuſis ſit eccleſiaſtica 8. 9. Contrarium 10. 11. & quare 12. Concorda 15. ampl. primam opinionem 16. 17. ampl. in melioramentis induſtrialibus 17. Contrarium 18. & diſtinctione concordant relati ibidem. Sed prior opinio communis & probatur 19. ampl. 40. 41. 42. 43. 45. 47. 48. 49. 51. 52. 54. limit. 53. 55. 56. 58. 60. 62. 63. ſublimit. 59. 61. fol. 128. 129. 130. 133. 134. 135.

Melioramenta facta in feudo non repetuntur, vbi illud aperitur domino culpa vaſſalli 44. ampl. 46. fol. 133.

Melioramenta ſunt meliorantis 5. fol. 275.

Melioramenta magna quæ dicantur 6. fol 172.

Melioramenta facta ad conſiſtentiam rei melioratæ à bonæ fidei poſſeſſore repetuntur, & facienti ſoluuntur, & retardant ſententiæ executionem 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 30. 32. 33. 34. limit. 31. 35. 36. 37. 38. fol. 153. 154. 155. 156.

Melioramenta omnis generis ſunt reficienda miſſo in poſſeſſionem rei deinde melioratæ in contumatiam 1. ampl. 3. 5. 7. 8. 9. 11. limit. 10. fol. 262. & 263.

Melioramenta vbi ſoluuntur, ſi plus ſit expenſum quam melioratum, vel è contra, ſoluitur, quod eſt minus 1. 19. & quare 2. ampl. 3. 5. 7. 9. 12. 13. 14. 15. 17. 19. 22. 25. 26. 27. 28. 30. 36. limit. 6. 8. 21. fol. 209. 210. 211. 212. 213.

Melioramenta facta edificando, vel reficiendo, quo pretio æſtimanda, & an in abſtracto, vel concreto 46. 48. 49. 50. 51. 52. 54. fol. 213. & 214.

Melioramenta facta in fundo maioratus, quando repetantur, ſi illa ſint iuncta fundo, nec per ſe ſtare poſſunt 27. amp. 28. fol. 201.

Melioramenta facta in fundo maioratus abſque facto, & diligentia poſſeſſoris non repetuntur à ſucceſſore 29. & quare 31. fol. 201. & 202.

Melioramenta neceſſaria quæ ſint 3. 32. 34.

34. 35. fol. 152. & 159.

Melioramenta neceſſaria facta ab habẽte aliquod dominij genus in re meliorata repetuntur à meliorante, licèt perierint 30.31.32.33.34.35.36.37. fine facto, & culpa meliorantis amplia 44. limit. 38. 39. 40. 41. 42. 43. fol. 239. & 240.

Melioramenta facta in fundo primogenituræ, ſi ſint ſeparabilia à fundo non retardant executionem ſententiæ latæ ad fauorem primogeniti 13.14.19.22.& quare 15.19.20. ampl. 16 22.24. fol. 200 & 201.

Melioramenta vtilia quæ dicantur 1.2.3. exempla vtilium melioramentorum 4. 6.7.10.11. fol. 143.

Melioramenta vtilia tantum non repetũtur à meliorante habeate aliquod genus dominij in re meliorata 25. ampl. 26.27.28.29. fol. 239.

Melioramenta vtilia perpetua quæ dicãtur 13. fol. 186.

Melioramenta vtilia facta à bonæ fidei poſſeſſore repetuntur, ſi ſtant per aplõbationem, id eſt additamentũ ſeparatũ ſeparatæ materiæ 1. Contrarium 3. Intellige 4. ampl. 2.5.6.7.8.9.10.11.12.13.14 15.16.17. 18.19. 20.21.22. 23.24. 25.27. 28.29.30.31.32.33.34. limit. 35. 36. 37. 39.40.41.42.43.44. ſublimita 38. fol. 145. 146.147. & 148.

Rota recenſ. par. 2. deciſ. 356. Domini n. 2 declaratur 26 fol. 147.

Melioramentorum abraſio vbi negatur, quomodo conſulatur meiioranti rem pauperis 40.43.44.45.48.51. fol. 252. & 253.

Melioramentorum cauſa terminatur iudicio peritorum 9. fol. 215.

Melioramentorum cauſa datur retentio rei melioratæ, quamuis perierint, ei qui qui iudicio vniuerſali conuenitur 47.48.49.51. limit. 52.54.55. fol. 244. & 245.

Melioramentorum cauſa datur retentio rei melioratæ, nec in illis fieri poteſt ſẽtentiæ executio, licèt ex fideicommiſſo ſit fideicommiſſario reſtituenda, & pro iſto iudicatum 1. Contrarium 4. Concorda ibid. amplia priorem opinionem 2.3.5.7. 8.9.10.11.12.13.14.15. 16.17.18.20.21.22.23.24. 25.26.27. 28. 29.30.31.32.33.34.35. limit. 36. 37.38. 40.41.42.43.44.45.46. ſublimit. 39. 40. fol. 161.162.163.164.& 165.

Melioramentorum deterioratio ſpectat ad meliorantem 15. fol. 215.

Melioramentorum exceptio opponi poteſt etiam poſt ſententiam 19. ampl. 20. fol. 178. & 179.

Melioramentorum exceptio ceſſat, vbi melioramenta facta ſunt in re pauperis 3. & quare 11. & 12. Contrarium 4. & quare 4. & 5. ampl. primam opinionem 14.15.16.17.18.19.20.21.22.23.24 limit. 13 25.26.27.30.31.32.33.34.36.37. 38.39. 42. fol. 250. 251. & 252.

Melioramentorum exceptio ceſſat, vbi iudicio particulari petitur res particularis, quæ perijt 55.57. Contrarium 58. ampl. primam opinionem 59. limit. 60. 61. fol. 245.

Melioramentorum exceptio, & rei melioratæ retentio conceditur ſingulari ſucceſſori 1. ampl. 3.4. ampl. vt tale ius excipiendi tranſeat ſine ceſſione 6. Cõtrarium 5. Concorda 7. fol. 245.

Melioramentorum exceptio ceſſat, vbi contra melioramenta prætendentem ſemel eſt iudicatum de melioramentis 1. ampl. 2.3.5.7.8.9. limit. 10. 11. 13. fol. 261. 262.

Melioramentorum exceptio eſt dilatoria 1. opponi debet ante litem conteſtatã 2. Contrarium, etiam ſi opponatur in executione ſententiæ 4.5.7.11. Contrarium 8. ampl. primam opinionem 12. 13.16. fol. 247.

Melioramentorum exceptio an retardet executionem ſententiæ, data cautione de illis reficiendis 9. fol. 247.

Melioramentorum exceptio non retardat ſententiæ executionem, ſi fuerint modica 7. ampl. 9.10.11.12.13.14. 15.16.18 & quare 17. limit. 19.20.21.22.23. fol. 248 & 249.

Melioramenta modica quæ dicantur 8. fol. 248.

Melioramentorum exceptio ceſſat quoties directus dominus reportauit ſententiam, emphiteuſim illi apertam fuiſſe facto, & culpa emphiteothæ 1. 3. & quare 2. fol. 128.

Melioramētorū oppoſita exceptione, retardatur executio ſententiæ latæ ad fauorem domini, quod ad illum ſit deuoluta emphiteuſis ſine culpa, & facto emphiteotæ 1. Contrarium 5. priorem opinionem intellige 6. ampl. 7.8.9.10. 12.13. ampl. in emphiteuſi Eccleſiæ 11 Contrarium 14. Concorda 15. ampl. 16.17.18.19.20.21.22.23.24.25.27.28 29.31.32.36.38.40.42.43.45.46. Lim. 4.35.39.41.50.52 54.55.56.57.58.59. 60.62.63.65.66.67.68.69 70.71.72 73 74 75. ſublim 51. 61.64. fol. 136.136. 137.138.138.139. 140.141. & 142.

Meliorament orum exceptione retardatur rei iudicatæ executio 2. & quare 3. 4. Intellige probato ſtatu antiquo rei melioratæ, & quo modo probetur is ſtatus 5. ampl. 6.7.8. 10.11. 12. 17.18. 19.20.21.22.23.26.27.29 30.31.32.37 38.39.40.41 42.43.44.45.46.47.48.49 50.51.52.53.54.55.56.57.58.59.60.61. 62.63.64.65.66.67.68.69.70.71.72.73 74.75.76.77.78.79.80.81.82.83.84.85 86.87.88.89.90.92.93.94.95.96. limit. 34.35.44.97.98.100.101.103.105.109. 110.111.113.114. 115.120. 122. 124. 127.129.130. 132.133. 134. 135. 136. 138.139. 140.141.142. 143. 145. 146. 147. 150.151.152.153. 154. 155. 156. 157.158. 159.162. 164.165. 167.168. vſque in fin fol. 111. & ſeq.

feudi Melioramenta ſunt hæreitaria, & tranſeunt ad omne genus hæredum 13. 14. fol 112.

Melioramentorum fructus ſunt meliorantis, nec compenſantur cum meliorament is 1. 12. & quare 5. 6.7. Contrarium 2. 11. & quare 8. & ſeq. priorem opinionem ſequendo illam, ampl. 24 26.27.28.29.30.31. limit. 32.33. fol. 274.275.276.277.

Melioramentorum factorum à malę fidei poſſeſſ. exceptione nō retardatur executio ſententiæ 1. ampl. 5.6.7. limit. 18. 19.20.23.25.26.27.28.29 30.32. Sublimita 24. fol. 150.151.156.

Melioramentorum repetitio ſola retentione rei melioratæ conceditur 1. ceſſat, vbi res meliorata tota perijt, & quare 2.5.8.10. fol. 204.

Melioratum fundum, qui domino reſtituit abſque iudicis decreto excluditur actione ſpolij 8. & quare 9. Lim. 11.12. 13. 14. Qua actione illa petatur 15. 16.17.18.20.21 22.23.24.25.26.28.30 31.32.33.34.35.36.38.39.40.41.42.43 fol. 224.227.228. & 229.

Membrorum ſuorum nemo eſt dominus 12. ampl. 13. fol. 388.

Menoc. reprobatur 58. 4. fol 241. defenditur 62. fol. 245.

Menoc. diſtinctio reprobatur 20 21. fol. 144. & 145.

Mereator, quando dicatur ſtatim fallitus 33. fol. 89.

Mercatores ſi exerceant mercaturam in pluribus locis, ſi vnus foro cedat, an omnes teneantur 9. fol. 471.

Meum dicitur meum dupliciter 15. fol. 276.

Minor ſoluens creditori ſuo rectè ſoluit, nec repetit 10. tradēs rem immobilem ſine decreto Iudicis, quam tradi iuſſerat teſtato, rectè tradit 11. poteſt ſine curatore reſtituere hæreditatem 12. fol. 15.

Modicum impedimentum, quod dicatur 15. & 16. fol. 299.

Modica an ſint attendenda 1. fol. 298.

Moleſtiæ damna non reficiuntur, vbi nō intimantur ei, qui debet defendere 23. fol. 28.

Monachus poteſt ſibi reſeruare bona propria dum profitetur 10. fol. 42.

Monetæ ſpeties vna ſolui poteſt pro alia 18. ampl. 20. limit. 19. fol. 474.

Mora an purgari poſſit poſt oppoſitam exceptionem adimplementi 12. fol. 311.

Mora vbi eſt allatura periculum, ordo eſt non ſeruare ordinem 106. fol. 121.

Mora eſt delictum 1. procedit à pari cum pœna a iuſta cauſa excuſatur 3. fol. 296.

Mortuos ſepelire, & viuentes conſeruari procedunt à pari 8. fol. 68.

Mulier contrahens per procuratorem, debet ſeruare eaſdem ſolemnitates, quas ſeruaret, ſi ipſa contraheret 4. fol. 17.

Mutuans pecuniam ad emendum cum pacto, quod exprimatur emptionem fieri pecunijs ſuis, quamuis emptio fiat

ſine

ſine ea expreſſione empta ſunt mutuati hypothecata cum iure prælationis 37. & quare 38.fol.102.quomodo probetur emptionem fuiſſe factam pecunijs mutuatis 40. 41.42. 43. 44. 45. fol. 106.

Mutuans pecuniã cauſa refectionis præfertur cęteris creditoribus 1. Intellige, ſi pecunia fuerit in refectione errogata, quod res refecta extet, & pecunia ſit mutuata in eam cauſam 3.limit. 4.5.6. fol.107.& 108.

Mutuum dans ad emendum, præfertur cęteris creditoribus emptoris 1.& quare 2. ampl.4.5.6.7.8.9.10.11.12.13. 14.15. 16.17.18.19.20.21.22.37.limit.23.Intellige modo ſpetialiter ſit hypothecata res empta 25.25.28. ampl.26.fol. 102. & ſeq.

Mutuum factum cauſa refectionis, vel conſeruationis rei, facit mutuantem potiorem cœteris creditoribus, & retardare, vel reuocare exequutionem in re refecta, vel conſeruata factam 2. ampl.11.12.13.14.15.limit.3.4.5.16.18. 19.20.21.22. An idem dicendum, ſi res fuit confecta 27.fol. 108.& 199.

Myſinger declaratur 15.fol.531.

N.

Natta reprobatur 40.fol.384.declaratur 21.fol.251.

Natura eſt iuſta mater, & non nouerca 11. fol.199.

in Neceſſitate ſe conſtituenti nõ ſuccurritur 40.fol 240.

Negatiua eſt probanda à negante, ſi fuerit fundamentum intentionis illius 1. amp.2.limit.in excipiente de adimplemento 3.5.& quare 4. ampl. limitationem 6.7.8.9.10.11.12.13.14. limit. 15. 16.17.18.19.fol. 312. & 313.

Negligens parũ diſtat à fraudatore 6. fol. 482.

Negligentia qualiter probetur 20.21. fol. 483.

Neguſ.reprobatur, & defenditur num.33 35.fol.95.

Nobilitas inuito non conceditur 2.fol.68

Nobilitatis proprium eſt liberalitas 18. fol.197.& 198.

Non facere, & perperam, facere ſunt paria 58.fol.289.

Notarius non poteſt rogari de ijs, quæ geri non poſſunt tempore cõfecti inſtrumenti 4. illius aſſertio non probat ea, quæ tempore rogitus non poteſt videre 5.fol.319.& 320.

Notariorum clauſularum congeries 39. fol.329.

Notorium releuat ab onere probandi, ſi tamen de illo excipiatur 5.fol.224.

Notorium licèt releuet ab onere probãdi, non releuat tamen ab onere excipiendi 12.limit.37.fol.356.

Notorium quando quid dicatur 44. in fin.fol.357.

Notorium fit ex actis iudicij 1. fol.353.

Notoria nullis iuris regalis ſunt alligata 28. ampl. ibid.fol.402.

Nouatio perimit ipſo iure præcedentem obligationem 2.fol.285.

Nouatores expellendi à Republica 39.fol. 133.

Nullitas quæ colligitur ex actis, numquã cenſetur reiecta 6. Contrarium 7.præualet ſententiæ latæ ſuper exequutione illius 9.fol.354.

Nullitas propoſita incidẽter differt à propoſita principaliter 1.2.4.5.6.8.9.10.fol. 440. & 441.

Nullitas an propriè ſit exceptio 2. efficacior eſt iniuſtitiæ exceptione a d reuocandum iudicata 3.fol.347.

de Nullitate agere, & excipere differt 20. fol.347. & ſeq.

Nullitas principaliter oppoſita, vt dicatur, quæ requirantur 1. libelli formula opponendæ nullitatis exceptione principaliter 2.fol.442.

Nuullitas omnis citationis ſilet comparente citato 135.fol.377.

Nullitas citationis quando ſanetur 135. 136.137.138.fol.377.

Nullitas manifeſta ſtatim perimit agentis intentionem 7.fol.441.

Nullitas an ſimul deduci poſſit cum cauſa appellationis, & an eodem proceſſu terminari 11.fol.441.

Nullitas quando dicatur incidenter oppoſita 1.11.12.13.14.15.16. 17.18. fol. 437.& 438.an illa probata ſit ſuper ea pronunciandum 2.5.6.7.10.

Nul-

Digitized by Google

Nullitas an proponatur principaliter, vel incidenter di fert 30.& quando dicatur propoſita incidenter 31. & qui effectus inde reſultent 31. in fin.fol.426.

Qualitas notoria quæ dicatur 40. fol.403.

Nullitas quando deſerta, ſi fuit deſerta appellatio 8.fol 415.

Nullitas executionis citationis præconiæ qualiter excuſetur 107.fol.375.

Nullitas ex defectu citationis maior eſt, quam quæ ex defectu iuriſdictionis 3. ampl.4.fol.368.fol.368.

Nullitas vellata, quæ dicatur 96.fol.352.

Nullitas euidens poteſt cognoſci a mero executore. 38.ampl.39.fol.384.

Nullitatis actione prohibita non eſt prohibita exceptio, & e contra 17. 18. fol. 433.

Nullitatis actione principaliter intentata non reterdatur executio ſententiæ 2. 5. contrarium 6.concorda 7.8.9.ampl. 10.11.12.14.16.17.18.19.20.22.23.limit. 24.25.26.27.28.32.33.35.37.38.39.40 41. ſublimita 15. 34. l.prætor. §. Marcellus, ff. de iudic.declaratur. 36. fol. 326. fol.423.

Nullitas quando dicatur principaliter intentata 21. & ſeq.fol.425.

Nullitatis cauſa incidenter ſi tractetur, tractanda eſt in quauis inſtantia coram iudice, qui de cauſa principali cognoſcit 1. & quare 2.3.ampl.4. diſtingue.5. limit.12.13.fol.444 445.

Nullitatis exceptione oppoſita retardatur ſententiæ executio 15. 16. 18. contrarium 19. concorda ibid. ampl. priorem opin. 22. 23. 24. 25. 26. 27.28.29. 30.31.32.33.34.35.36.37.38.30.40.41. 42.43.45.46.47.48.50.51.52.53.54. 55. 56. 57.58.59.60.61. 62. 63. 64. 65. 66. 67.68.69.70.71.72.73.74.75.76.77.70. 80.81.82. limit. 83.84.85.86.87.88.89. 91.92.93.94.95.96: 97.98.99. 100.101. 102.104.105.106. 107.108.19. 110.ſublimit.103.fol.348.& ſeq.

Nullitas notoria, vel euidens, quæ dicatur 43 fol.349.

Nullitatis exceptione retardatur executio ſententiæ, ſi præiuditium irreparabile ſequeretur, ſeu illud non poſſet alia ſententia reuocari 1.ampl.3. 4.5.6.8. 9. 10.11.12.15.limita 7.13.fol.390. & 391.

Nullitatis exceptio eſt perpetua 4. ampl. 6.7.10.11.12:13.limit.14.15.16.17.18.29.20. fol.413. & 414.

Nullitatis exceptio, & replicatio quanto tempore tollatur 19.fol.414.

Exceptio nullitatis ex defectu iuriſdictionis potentior eſt, qua vis alia 8.ampl.& limit.ibid.fol.413.

Nullitatis exceptione oppoſita aduerſus inſtrumentum, cũ obligatione Camerali retardatur illius executio 23.& quare 24.ampl. 25.27.28.29.30.31.fol.389.

Nullitatis exceptio contra tres conformes non releuat, niſi prius fuerint executioni de mandatæ 1. ampl. 39.40.41. 42.limit.43.44.45.46.47.49.50.51. 52. 53.54.55.56.57.58.59.60.61.ſublimita 48.& 42.circa med.fol.416.& ſeq.

Nullitatis vno capite expreſſo, poteſt aliud probari 5.fol.442.

de Nullitate agere non poteſt procurator ſine ſpetiali macdato. Et quare 6. 7. agit de illa tantùm is, ad cuius fauorem validitas requiritur 8. limit.10. 11. 12. 13. fol.444 443.

Nullitatis Iudex an poſſit inhibere Iudici coram quo pendet cauſa principalis 31 fol.444.

Nullitatis exceptione oppoſita incidenter retardatur executio ſententiæ 1. poteſt de illa iterùm cognoſci, etiam quod ſummariè fuerit de illa cognitum 8. limit.9. Iudex incompetens poteſt de illa cognoſcere 11.fol.439.& 440.

Nullitatis exceptione principaliter oppoſita non retardatur executio ſententiæ, & quare 2. 3. amplia 4. lim. 5.6.fol.439.

de Nullitate excipiens in fine litis, condemnatur in expenſis 38.fol.356.

Nullitas euidens, quæ dicatur 44. in fin. fol.357.

de Nullitate ſententiæ quilibet poteſt excipere 3.ampl.4.5.6.7.8.18.21.23.24.25 32.33.35.37.38.40.42.44. 45.46. limit. 47.50.64.68.69 70.71.72.75.ſublimit. 64.67.72.fol.392. vſque ad 398.

de Nullitate non poteſt excipere ſucceſſor Auctoris nullitatis 60. nec qui ſine ſolemnibus contrahit cum Eccleſia, & ſimilibus priuilegiatis 62. fol.397.

de Nullit. agi non poteſt lapſo term. dato à Statu. ad agendũ de illa 2. cõtrariũ ibid.

actus, cui apponitur 47.fol.330.
Iuramentum principaliter obligat iurantem Deo 1. remitti poteſt ab eo, ad cuius fauorem eſt iuratum, & quare 2. & 4.ampl.3.5.6.limit.7.9.10.11.12.diſtingue 8.fol.533.& 534.
Iuramentum eſt ſpecies probationis 33. non eſt probatio, ſed releuatio ab onere probandi 34 fol.32.& 33.
Iuramentum litis deciſiuum habet vim confeſſionis 4.fol.528.
Iuramētum an ſit obligatus ſeruare enormiſſime læſus 17.fol.516.
Iuramentum de non petenda abſolutione à iuramēto eſt fatuum, & fictile 34.fol. 523.
Iuramenti abſolutio vt ſit valida, opus eſt, vt concurrat iuſta cauſa 35.& quare 36 eſt fori Eccleſiaſtici 39.fol.523.
Iuramentum vt obliget, quæ requirantur 37.fol.523.
Iuramento litis deciſiuo terminata, in dubium non reuocantur 4.& quare 5. ampl.4.7 8.9.limit 10.12.14.15.16.18.19. 20. ſublimit.11.17.fol. 529.& 530.
Iuramenti obſeruantia, quando tranſit ad hæredes iurantis 17.19.fol.528.
Iuramenti vinculum, quando perſonale, & quando reale 17.18.fol.528.
à Iuramento abſoluere poteſt ſolus Vicarius Papæ cum ſuo Locumtenente, & Vicegerente in Vrbe 16. fol.521.
à Iuramento abſoluere, vel diſpenſare nō poſſunt Principes ſeculares. Et quare 1. ſolus Papa id facere poteſt, ſi iuſta ſubſit cauſa, alias non poteſt 2.3.fol. 520.
in Iuramenti abſolutione an citandus is, cui fuit iuratum 16.19. praxis in petēda tali abſolutione, ibid. & 20. quando concedenda à ſolo Papa 21. fol.521.
Iuramenti, vel periurij quæſtio eſt mixti fori 24. ampl. 25.27. diſtingue 26.fol. 522.
à Iuramento ſolus Papa diſpēſat, vbi agitur de commutando actu iurato 51. itē vbi iuramentum eſt interpoſitum ſuper iis, quæ pertinet ad Papam 52. item an quando dubitatur, an abſolutio ſpectet ad Papam 53. fol.524.
à Iuramento, quo auctoritas Papæ coarctatur, ſolus Papa diſpenſat 43. item vbi illud eſt præſtitum ob Dei reuerentiā, ſi concurrat iuſta cauſa, quæ in Papa diſpenſante præſumitur 44. item vbi petitur abſolutio poſt incurſum periurium 45. item vbi dubitatur, an illud fuerit licitum, & ſeruandum 48. item, ſi agatur de iuramento magnatum, vel valde dubio 49. item ſi præſtitum ſit ab vniuerſitate 50.fol.524.
à Iuramento temerario, an ſolus Papa diſpenſet 46. & quando dicatur temerarium 47.fol.524.
Iurans delato ſibi iuramento eſt abſoluēdus 5. fol.528.
Iuriſdictio eſt inter conſentientes, & ſubditos 44.fol.33.
Iuriſdictio omnis eſt penes Papam, & Imperatorem 4. qui illam exercere vult, debet docere ſibi fuiſſe datam 7. fol.362.
Iuriſdictio extenditur ratione incidentis 12.fol.440.
Ius iurandum debet habere tres comites, veritatem ſcilicet iuſtitiam, & iudiciū, quorum alterum, ſi defecerit iuramētum, eſt periurium 15.fol.515.
Ius ex facto oritur 11. fol.87.& 1. fol.410.
Ius intellectuale ſemel in ſubiecto radicatum, non poteſt ab illo euelli 8. fol. 236.
Ius poſitiuum eſt ad libitum vtentium 12. fol.389.
Iuri de futuro, ſeu de ſuperuenienti non intelligitur vnquam renuntiatum 23. fol.477.
Ipſo iure quid ſignificet 2.fol.460.
Iure Tertij, quando liceat excipere 1.fol. 470.
Iuri diuino an liceat Papæ, vel Imperatori derogare 18.fol.407.
Ius prothomiſcos non acquiritur oppoſita compenſatione, vbi erat ſoluendum 20.fol.448.
Iura perſonalia non egrediuntur perſonā 13.ampl.16.17.fol.494.& 495.
Ius ſuum quis conſequi poteſt multis remedijs 1.fol.414.
Iuſtitia eſt fundamentum iuramenti 14. fol.515.
Iuſtitiæ diffinitio examinatur 5: an detur 6.7. & quare ibid. an ſine ea poſſit gubernari res publica 7.8.fol.250.

L.

LAici non poſſunt facere Statuta, circa ea, quę ſpectant ad ſalutē animæ 32. fol.489.

Lancellot. declaratur 11 fol.433.

Laudemium non ſoluitur, vbi res emphitheotica vindicatur à vēditore, vigore pacti reſeruationis dominij 8. fol.97.

in Laudemij ſolutione non fit differentia, an melioramenta ſint magna, vel modica 21. fol.131.

Legatum relictum pauperibus quilibet de populo, poteſt vrgere hæredem, vt ſoluat, & quare 16. fol.393.

Legatum quamtitatis factum creditori, quamtitatis præſumitur factum animo compenſandi 7. fol.473.

Legatum factum pro neceſſitatibus, intelligitur pro alimentis 33. fol. 159.

Legitimitas perſonæ in quolibet iudicio ante omnia eſt quærenda 9. fol.378.

Legata ſunt exæquata fideicommiſſis 1. fol.198.

Lex non conſtituitur ſine ratione intrinſeca, vel extrinſeca 10.

Lex Principis ſecularis habet vim Apoſtolicā in remiſſione iuramenti 5 f.520

Lex quæ non dicit, nec nos dicere debemus 26. & quare ibid. ampl.27. fol. 192.

Lex habens plures intellectus, an poſſit allegari ad deciſionēm cauſarum 36. 38. fol.409.

Lex plures habens intellectus, non eſt allegande 37. & quare 40. ampl.38. qualis eſſe debeat 40 42. fol.96.

Lex quamuis dura eſt obſeruāda 27. ampl. ibid. fol.131.

Legis ratio idem eſt quod lex 14. ampl.15. fol.407.

ſine Lege loqui erubeſcimus 27. ampl. ibidem, fol. 192

L. ab executore, ff. de appel. declar. 5. f.8.

L. à *Diuo Pio*, §. ſi emptor, ff. de re iud. declaratur 46, fol.90.

L. amplius non peti, ff. rem rat. habere declaratur 13. fol.498.

L. 1. §. apud Iulianum, ff. depoſiti, declaratur 7. fol.72.

L. boues, §. hoc ſermone, ff. de verb. ſign. ampl. 11. fol.172.

L. certū, *C.* de rei vendic. declar. 37. f.280

l. cum à matre, *C.* de rei vendic. limitatur 7 7. in fin. fol.397.

L. curabit, C. de act. empt. lim. 9 fol.241.

L. 1. C. de condict. ex lege, limitatur 24. fol.16.

L. de his, ff. de tranſact. quomodo renuntietur 28. fol.467.

L. de ijs, ff. de tranſact. declaratur 14. fol. 328.

L. 2. *C.* de negot. geſtis, declaratur 2. fol. 260.

L. 2. C. de reſcindenda vendit. non ceſſat in venditione facta à procuratore cum libera 54. fol.55.

L. domos, ff. de legat. 1. declaratur 16, 34. fol. 211. & 212. 2. fol. 214.

L. domos, ff. de legat. 1. & dicta Doctorum ibid. declarantur 37. fol. 164.

L. emptori, ff. de rei vendic. declaratur 104. fol.120.

L. emptorem, C. locat. ampl. & limit. 14. 15. fol.494.

L. exceptionem, C. de probat. limita 3. fol.247.

L. ex ijs prædijs, C. de euict. limitatur 34. fol.338.

L. ſi poſt perfectam, C. de euict. limitatur 34. fol.338.

L. fin. C. de compenſ. examinatur 1. Hiſtorica narratio, quomodo fuerit condita 4 6. 7. fol.460 & 461.

L. fin. § fin. ff. de fund. dotal. declaratur 25 fol.276.

L. fin. ff. de ſolution. emendatur 35. fol.25.

L. fin. verſ. emponemata, C. de iure emphiteotico, declaratur 38. fol.133.

L. 1. §. fin. & l. ſeq. ff. de reb. eorum, declaratur 27. 29. 30. 31. 32. 34 35. 36. 37. 39. fol.95. & 96.

L. Imperatores, ff. de re iud. limitatur 2. fol.11.

L. in fundo, ff. de rei vendic. declaratur 24. fol. 155 35. fol.41.

L. in fundo, ff. de rei vendicat. limitatur 14 fol.178.

L. interdum, ff. qui potior en pign. examinatur 1. 3. 4 5. 11. & ſeq. pluribus fol. 107. & 108.

L. interdum, C. qui potior. in pign. habeātur, explicatur 20. fol.84.

L. Iulianus, §. ſi quis colludente, ff. de

actio.empti declaratur 36.fol.288.
L.licet, C. qui potior. in pign. limitatur 31.fol.105.15.fol.94.
L. licet, C.de pign limit.68. fol.92.
L. potior, C.de pign.limit.68.fol 92.
L. perceptorias, C.ſent.reſcind. non poſ. declaratur 7.fol.247.17.fol.2.
L.prætor, ff.de re iud.declaratur 26.f.408
L. qui ſic, ff. de ſolution. declaratur, & exornatur 23.24.fol.37.
L.3.§.quid ergo,ff.de contrat.& vtil.Tutel. action. ſingularis eſt 12.fol.17.
L. ſi cum filio fam. §.1. ff. de compenſat. declaratur 46.fol.22.
L. ſi in ara, ff. de condict. indeb. declaratur 19.fol.227.
L. ſi me & Titium, ff. ſi cert.pet. declaratur 27. fol.228.
L. ſi nauis,) ff.de rei vendic. declara-
L.fructus) tur 51.fol.283.
L.ex diuerſo)
L.ſi pupilli, §. ſed etſi quis, ff. de negot. geſt. declaratur 4.fol.157.
L. ſi poſt perfectam, C. de euiction. eſt cauſa fraudis 11.fol.336.
L. ſi poſt perfectam) C. de euict. diffe-
L.ex his) runt 30.& 31.f.343
L. ſi quis ab alio, §.fin.ff.de re Iud. limitatur 4.fol.302.
L. ſi quis maior, C. de tranſact. limitatur 6.9.fol.310.
L. ſtatu liber, ff. de ſtat.liber. declaratur 28.fol.220.
L. ſumptus, ff.de rei vend.declaratur 14. fol.191.43.fol.104.13.fol.276.
L. ſumptus) ff. de rei vendic. declaratur
L.emptor) 69. fol.270.
L. ſumptus, l.emptor, ff. de rei vendicat. limitatur 6.9.fol.165.& 166.
L. vtiles, ff.de pet.hæred. emendatur 26. fol.260.
L.vtique, ff.de rei vendicat.declaratur 3. fol.241.
Libellus generalis reijcitur 22.fol.328.
Libellum emendare volens non auditur, niſi refectis expenſis 4.fol.263.
Libri officialis deputati à publico probãt pro tertio contra tertium 36. ampl.37. 38.41.fol.33.
Libera non dicitur res, quæ alteri ſeruit, vel euinci poteſt 9.13.21. fol.342.& 343.
Liquidatio quando dicatur facta incontinenti 10. fol.481.
Lite mota, vel mouenda licet agere ad damna, & intereſſe 13.14. amplia 15. 26. quomodo illi conſulatur, ſi venditor non habet fideiuſſorem 16. fol. 342.
Litem ſuam facit Iudex iniquè iudicans, vel exequens ſententiam iniuſtam 57. fol.404.
Litigantium iniqua ſors in aſtris . fol. 346.
Litteræ Apoſtolicæ non mittuntur executioni, ſi fuerint raſæ, vel aliter vitioſæ 17.
Locans fundum, illum deinde, conductori vendens confitendo recepiſſe pretium, ſi paciſcatur, vt quid illi ſoluatur, non valet tale pactum 4. & quare 5.fol.101.
Locatio reſcinditur ob non adimplementum promiſſorum 37. Contrarium 38. fol.309.
Locatio ſimilis eſt venditioni 1.ampl.ibidem & 2. fol.321.
Locatio reſcinditur, ſi facto & culpa locatoris, conductor non poteſt frui re cõducta 25. ampl.ibid.fol.308.
Locator domus quas expenſas facere debeat in domo locata 4. fol.172.
Locator quid probare debeat agendo ad penſionem 6.fol.307.
Locator agens ad penſionem quid debeat probare 20.fol.322.
Locator debet exprimere omnes qualitates rei locatæ 5.fol.322.
Locupletari nemo debet cum aliena iactura. 1.10.fol.149.& 150.
Locus non tutus, qui dicatur 52.66.67. fol.371.& 372.
Locus congruus faciendi depoſiti, qui ſit 2.3.5.fol.72.
Locus ſolutionis congruus eſt, vbi ſolutio eſt deſtinata 14.ampl.16.17.19.limit.20. 21.22.fol.72.& 73.
Ludouiſ.dec iſ.declaratur 60. fol.513.

M.

Malitijs hominum eſt obuiandum, & quare 1. fol.429.
Executio ſententiæ non retardatur exceptio-

ptione nullitatis calumnioſæ 2.ampl.3. 5. 6.7.8.9.10.limit.4.11.12. 13. 14. fol. 429.& ſeq.

Mandato ſpetiali eſt opus ad faciendum exceſſiua melioramenta 34.fol.243.

Mandator ſimilis eſt fideiuſſori 51.ampl. 52. fol.512.

Mandatum tacitum quomodo probetur 44.fol.213.

Mandatum de ſoluendo, quando habeat vim ſolutionis 22.fol.6.

Mandatum quomodo probetur 34. fol. 379.

Mandatum quando præſumatur 35. fol. 379.

Mandatum eſt ſtricti iuris 32.ampl.34.35 36.fol.54.

Mandatum quando dicatur reuocatum de iure, vel de facto 40.41.fol.22.

Mandati defectum quis probare debeat 20. quomodo probetur ibid. reuocatio illius quomodo probetur 21. fol. 20.

de Mandati nullitate non excipit, qui ſimili vti vellit mandato 54.fol.396.

Mandati defectus qualiter probetur, & à quo ſit probandus 32.fol.379.

Mandato ſpetiali eſt opus ad ratificandã ſententiam, vel citationem nullam 9. fol.442.

Marcus Antonius Coratius laudatur 43. fol.403.

Maritus ſi non petijt fructus dotis, an poſſit illos petere dote recepta 29.fol. 40.

Maritus facit fructus fundi dotalis ſuos, ſi matrimonium ſit validum 14. fol. 214.

Maritus putatiuus, & verus differt 50. fol.189.

Maritus qui fecit melioramenta in fundo dotali, habet electionem, illa abradendi, vel conſequi illorum pretium 39. 42.

Maritus quando cenſeatur noluiſſe repeti melioramenta 61.fol.190.

Maritus promittens vxorem renuntiaturam bonis maternis, ſi petat dotem, repellitur exceptione non adimplemẽti, ſi non docet vxorem renuntiaſſe 4. ampl. ibid. fol.301.

Maritus, qui promiſſit vxori habitare Romæ, ſi inde recedat, an poſſit petere dotem 28.fol.304.

Maritus conuenitur vltra quam facere poteſt, ſi tempore dotis reſtituendæ fiat diues 47. Item ſi habet domum magnam, cogitur habitare paruam 50. fol. 252.

Maritus pauper ſua culpa nõ gaudet priuilegio, vt non teneatur, niſi in quantum facere poteſt 27. & quare 29. fol. 251.

Maritus qua actione repetat melioramẽta facta in fundo dotali 36.fol 188.

Maritus eſt procurator vxoris cum libera 61. Intellige 62. fol.55.

Maritus qua ratione ſit ſocius indiuiduus ſuæ vxoris 1. qualiter ſit dominus rei dotalis 2.6. an illi detur retentio fundi dotalis ob melioramenta 7. datur repetitio; non autem retentio 5.7. amplia 8.9.12.14.15.16.22. vbi referuntur diſſentientes, & concordantur 23.ampl.24.25.26.27.29.30.32.33.34.35.quæ controuertitur limit.37.40. 44. 51. 54. 55.56.57.59. ſublimit.30.42.43. 45.46. 47.48.58 fol.185.186.187.188. 189.

Marius Alterius laudatur fol.487

Suarez fol 487.

Io. de Lignano fol.487.

Medico debita eſt merces, licèt infirmus moriatur, vel recuſet curari 13.fol. 238.

Medico merces eſt debita ab infirmo quẽ curauit 9.10.fol.68.

Melioramenta facta in feudo deuoluto, ſunt ſoluenda à domino, vel agnato, vel pati abraſionem illorum 17. fol. 178.

Melioramenta facta in fundo dotali, quãdo non ſoluat mulier facta non ſoluenda 52.fol.189.

Melioramenta quo pretio æſtimentur 32 fol.235.

Melioramenta facta à tertio in fundo maioratus bona fide repetit 33. fol.202.

Melioramenta non repetuntur perempta re meliorata 10. 13. Contrarium 14.fol.241.& 242.

Melioramenta æſtimantur pretio currẽti tempore quo res meliorata reſtituitur 8. qua actione petantur ab hærede vſufructuarij 30. fol.184. & 185.

Melioramenta non repetit, qui illa fecit poſt proteſtationem domini rei melioratæ 3.7. amplia 8.9.11.12.13.14. limita 16.17.18.19.20.21.22.23.24.25. fol.256.257.& 258.

Melioramenta quando petantur actione ſpolij, vbi dominus rei melioratæ fuit immiſſus in poſſeſſionem oppoſita exceptione melioramentorum 1.2. fol. 223.

ad Melioramenta repetendum, nulla competit actio ei, qui rem melioratam errore, vel imperitia reſtituit domino ſuo 45. ampl. ibid. & 46.47.49.50.52.53.54.55.56. limit 59.60.61.62.63.64.65.66.67.68.69.70.71. fol.230.231.& 232.

Melioramenta quæ dicantur facta colligendorum fructuum cauſa 153. fol. 125.

Melioramenta voluptaria, quæ domino rei non vtilia, vel neceſſaria, non ſunt reficienda 1. ampl.3.4.5.9.10.11.12.13.14 limit.16.17.18.19.20.21.22. limit.23.24.25.26.28. ſublimit.27.29. fol.258.259.& 260.

Melioramenta facta in feudo, æquirantur allodialibus bonis 21.fol.179.

Melioramenta facta in feudo, qualiter petantur ſol.179.

Melioramenta facta in feudo, repetuntur aperto feudo abſque culpa vaſſalli 2.33 fol.136.& 139.

Melioramenta ſi non fuerint liquida, an retardetur executio ſententiæ, controuerſa eſt quæſtio 1.2.3.5.6.8. affirmatiua regula conſtituitur 12.13.amp. 14.15.16.17.20.22.23.24.25.26.27.30.31.33.34.37.38.39.40.41.42.45. limit.29.44.45.47.48.50.52.53. fol.218.219.220.221.222.& 223.

Melioramenta facta in re pauperis, qualiter repetantur 21.fol.167.

in Melioramentis æſtimandis, quod tempus inſpiciatur 25.fol.167.

Melioramenta repetuntur à bonæ, & malæ fidei poſſeſſore, ſiue habeat, ſiue nō titulum poſſidendi, ſi probentur facta ab excipiente, vel ab illius auctore, vel alio illius nomine 1. ſunt difficilis probationis 2. non poſſunt probari, niſi probato antiquo ſtatu rei melioratę 3. qualiter concipiantur articuli ad probandum illa 10. quomodo probentur teſtibus 11. qui ſint citandi in examine horum teſtium, & qualiter fol. 208.& 209.

Melioramenta reficienda ſunt vaſſallo aperto feudo ſine illius facto, vel culpa 1.& 2. Ampl. ibid.3.4.5.6.7.8.9.10.11.12.13.14.15.18.20.22.23.24.25.28.29.30.33.35.36.37.38.39.40.41.43.44.46.47.48.49.51. limit.27.31.56.57.58.60.61.62.64.65.67.68.69.72.74.75.76.77 ſublim.50.59. fol.177.178.179.180.181.182.& 183.

Melioramenta, ſeu expenſæ factæ fructuū cauſa repetuntur, & datur retentio, ac retardatur ſententiæ executio 1. ampl. 2.3.4.5.7.8.9.11.12.15.16.17.19.20.21. limit.22.23.25.26.27.28.29.30.31.33.34.35. ſublim.24.32. fol.133.134.& 135.

Fructus feudi qui dicantur 56. fol.182.

Melioramenta quæ dicantur modica 41. fol.189.

Melioramenta æſtimāda ſunt pretio, quo æſtimari poſſunt tempore ſolutionis 1.3.12. & quare 4.6. Contrarium quod ſint ſoluenda pretio, quo poterant æſtimari tempore confectionis 7. & quare 8. Concorda 10.11. priorem opinione intellige 13. ampl.14 16.17.18.19.20.21 22. limit.23.24.25.26.27.28.30.31.32. fol.215.216.& 217.

Melioramenta facta vltra conuentionē in domo vendita ad vitam, non reficiuntur 22.fol.131.

Melioramenta non ſunt reficienda ei, qui lite pendente illa fecit 1. quare 2. ampl. 3.4.5.6.7.8. limit.9.10. fol.263 & 264.

Melioramenta facta in re prohibita alienari repetuntur à meliorante, & datur melioratæ rei retentio 1. ampl. ibidem fol.284.

Melioramenta facta nomine, & mandato domini rei melioratæ, repetūtur actione negotiorum geſtorum, licèt res meliorata perierit 16. & quare 17. ampl.18.19.20.21.22.23.24.25.26.27.20. lim.29.30.31.32.33.35.36. ſublim.36. fol.242.& 243.

Melioramenta facta à bonæ fidei poſſeſſore ſine titulo compenſanda cum fructibus perceptis, non retardant executio-

tionẽ ſententiæ 6. & quare, ibid. in fin. 35. ampl. 9. 11. 12. 13. 14. 16. 17. 19. 20. 21. 22, 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30, 31. 32. 33: 34. 36. 37. 38. 39. 40. limit. 41. 18. 43. 44. 45. 46. 47. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 59. 60. 64. ſublim. 10. An compẽſatio iſta fiat ipſo iure 8. fol. 265. 266 267. 268. & 269.

Melioramenta facta à bonæ fidei poſſeſſore, niſi fuerint refecta, retardant executionem ſententiæ 1. ampl. 2. ampl. etiam ſi titulus ſit inualidus 3. & quare 4. Contrarium 6. & quare 7. & ſeq. Concorda 11. 12. 13. 25. limit. 32. fol. 270. 271. & 273.

Melioramenta perpetua quæ dicantur 51 an præſumantur facta ab eo, qui de illis excipit 91. fol. 119.

Melioramenta qualiter æſtimentur 60. in fine, an præſumantur facta ab excipiẽte de illis 191. fol. 119.

Melioramenta facta à malæ fidei poſſeſſore, an repetantur in foro conſcientiæ 17. quid ſi dubitetur, an quis ſit bonæ, vel malæ fidei poſſeſſor 16. quid ſi melioramenta ſint facta plantatis arboribus 21. an ſaltem habeatur ratio laboris, & induſtriæ facientis melioramenta 22. fol. 151.

Melioramenta ſunt ſoluenda illa facienti gerendo negotium alienum quamuis perierint 11. ampl. 12. 15. 16. 17. 18. 19. 20. limit. 21. 23. fol. 237. 238. & 239.

Melioramenta qualiter æſtimentur à peritis, & teſtibus 53. fol. 283.

Fructus qualiter æſtimentur 54. an ex locationis penſione 55. fol. 283.

Melioramenta, & expenſæ ſunt ſynonima 1. fol. 110.

Melioramenta facta à bonæ fidei poſſeſſore per aplombationem, ideſt perſeparatam materiam repetuntur, & retardant executionem ſententiæ 2. amp. 3. 4 lim. 5. fol. 149.

Melioramenta facta à poſſeſſore, quando compenſanda cum fructibus, anceps eſt quæſtio, & multis modis refertur conciliari 3. 4. 5. fol. 268.

Melioramenta facta gratis in fundo alieno, non repetuntur, vbi dominus deſtinarat illa facere, vel alius pariter gratis 1. ampl. 3. 4. 5. limit. 6. 7. 8. 9. fol. 260. & 261.

Melioramenta non reficiuntur emphitheotæ Eccleſiæ, qui facto, & culpa ſua cecidit ab emphiteuſi 7. & quare 5. ampl. etiam, ſi emphiteuſis ſit eccleſiaſtica 8: 9. Contrarium 10. 11. & quare 12. Concorda 15. ampl. primam opinionem 16. 17. ampl. in melioramentis induſtrialibus 17. Contrarium 18. & diſtinctione concordant relati ibidem. Sed prior opinio communis & probatur 19. ampl. 40. 41. 42. 43. 45. 47. 48. 49. 51 52. 54. limit. 53: 55. 56. 58: 60. 62. 63. ſublimit. 59. 61. fol. 128. 129. 130. 133. 134. 135.

Melioramenta facta in feudo non repetuntur, vbi illud aperitur domino culpa vaſſalli 44. ampl. 46. fol. 133.

Melioramenta ſunt meliorantis 5. fol. 275.

Melioramenta magna quæ dicantur 6. fol 172.

Melioramenta facta ad conſiſtentiam rei melioratæ à bonæ fidei poſſeſſore repetuntur, & facienti ſoluuntur, & retardant ſententiæ executionem 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 30. 32. 33. 34. limit. 31. 35. 36. 37. 38. fol. 153. 154. 155. 156.

Melioramenta omnis generis ſunt reficienda miſſo in poſſeſſionem rei deinde melioratæ in contumatiam 1. ampl. 3. 5. 7. 8. 9. 11. limit. 10. fol. 262. & 263.

Melioramenta vbi ſoluuntur, ſi plus ſit expenſum quam melioratum, vel è contra, ſoluitur, quod eſt minus 1 19. & quare 2. ampl. 3. 5. 7. 9. 12. 13. 14. 15. 17. 19. 22: 25. 26. 27. 28. 30. 36. limit. 6. 8. 21. fol. 209. 210. 211. 212. 213.

Melioramenta facta edificando, vel reficiendo, quo pretio æſtimanda, & an in abſtracto, vel concreto 46. 48. 49. 50 51. 52. 54. fol. 213. & 214.

Melioramenta facta in fundo maioratus, quando repetantur, ſi illa ſint iuncta fundo, nec per ſe ſtare poſſunt 27. amp. 28. fol. 201.

Melioramenta facta in fundo maioratus abſque facto, & diligentia poſſeſſoris non repetuntur à ſucceſſore 29. & quare 31. fol. 201. & 202.

Melioramenta neceſſaria quæ ſint 3. 32. 34.

Digitized by Google

34. 35. fol. 152. & 159.

Melioramenta neceſſaria facta ab habēte aliquod dominij genus in re meliorata repetuntur à meliorante, licèt perierint 30.31.32.33.34.35.36.37. ſine facto, & culpa meliorantis amplia 44. limit.38.39. 40. 41.42. 43. fol. 239. & 240.

Melioramenta facta in fundo primogeniture, ſi ſint ſeparabilia à fundo non retardant executionem ſententiæ latæ ad fauorem primogeniti 13.14. 19.22.& quare 15.19.20. ampl.16 22.24.fol.200 & 201.

Melioramenta vtilia quæ dicantur 1.2.3. exempla vtilium melioramentorum 4. 6.7.10.11.fol.143.

Melioramenta vtilia tantum non repetūtur à meliorante habente aliquod genus dominij in re meliorata 25. ampl. 26.27.28.29.fol.239.

Melioramenta vtilia perpetua quæ dicātur 13.fol.186.

Melioramenta vtilia facta à bonæ fidei poſſeſſore repetuntur, ſi fiant per aplōbationem, ideſt additamentū ſeparatū ſeparatæ materiæ 1. Contrarium 3. Intellige 4. ampl.2.5.6.7.8.9.10.11.12.13.14 15.16.17. 18.19. 20.21.22. 23.24.25.27. 28.29.30.31.32.33.34. limit.35. 36. 37. 39.40.41.42.43.44. ſublimita 38.fol.145. 146.147.& 148.

Rota recenſ. par.2.deciſ.356. Domini n.2 declaratur 26 fol.147.

Melioramentorum abraſio vbi negatur, quomodo conſulatur melioranti rem pauperis 40.43.44.45.48.51. fol.252.& 253.

Melioramentorum cauſa terminatur iudicio peritorum 9.fol.215.

Melioramentorum cauſa datur retentio rei melioratæ, quamuis perierint, ei qui qui iudicio vniuerſali conuenitur 47.48.49.51.limit.52.54.55. fol. 244. & 245.

Melioramentorum cauſa datur retentio rei melioratæ, nec in illis fieri poteſt ſētentiæ executio, licèt ex fideicommiſſo ſit fideicommiſſario reſtituenda, & pro iſto iudicatum 1. Contrarium 4. Concorda ibid. amplia priorem opinionem 2.3.5. 7. 8.9.10.11.12.13.14.15. 16.17.18.20.21.22.23.24. 25.26.27. 28. 29.30.31.32.33.34.35.limit.36. 37.38. 40.41.42.43.44.45.46. ſublimit. 39.40. fol.161.162.163.164.& 165.

Melioramentorum deterioratio ſpectat ad meliorantem 15. fol.215.

Melioramentorum exceptio opponi poteſt etiam poſt ſententiam 19. ampl.20. fol.178.&179.

Melioramentorum exceptio ceſſat, vbi melioramenta facta ſunt in re pauperis 3. & quare 11. & 12. Contrarium 4. & quare 4.& 5.ampl.primam opinionem 14.15.16.17.18.19.20.21.22.23.24.limit.13 25.26.27.30.31.32.33.34.36.37. 38.39. 42.fol.250.251.& 252.

Melioramentorum exceptio ceſſat, vbi iudicio particulari petitur res particularis, quæ perijt 55.57. Contrarium 58. ampl. primam opinionem 59. limit.60. 61. fol.245.

Melioramentorum exceptio, & rei melioratæ retentio conceditur ſingulari ſucceſſori 1. ampl.3.4. ampl. vt tale ius excipiendi tranſeat ſine ceſſione 6. Cōtrarium 5. Concorda 7. fol. 245.

Melioramentorum exceptio ceſſat, vbi contra melioramenta prætendentem ſemel eſt iudicatum de melioramentis 1. ampl.2.3.5.7.8.9. limit. 10. 11. 13. fol. 261.262.

Melioramentorum exceptio eſt dilatoria 1. opponi debet ante litem conteſtatā 2. Contrarium, etiam ſi opponatur in executione ſententiæ 4.5.7.11. Contrarium 8. ampl. primam opinionem 12. 13.16.fol.247.

Melioramentorum exceptio an retardet executionem ſententiæ, data cautione de illis reficiendis 9. fol.247.

Melioramentorum exceptio non retardat ſententiæ executionem, ſi fuerint modica 7.ampl.9.10.11.12.13.14. 15.16.18 & quare 17. limit.19.20.21.22.23.fol.248 & 249.

Melioramenta modica quæ dicantur 8. fol.248.

Melioramentorum exceptio ceſſat quoties directus dominus reportauit ſententiam, emphiteuſim illi apertam fuiſſe facto, & culpa emphiteothæ 1. 3. & quare 2. fol.128.

Me-

Melioramẽtorũ oppoſita exceptione, retardatur executio ſententiæ latæ ad fauorem domini, quod ad illum ſit deuoluta emphiteuſis ſine culpa, & facto emphiteotæ 1. Contrarium 5. priorem opinionem intellige 6. ampl. 7.8.9.10. 12.13. ampl. in emphiteuſi Eccleſiæ 11 Contrarium 14. Concorda 15. ampl. 16.17.18.19.20.21.22.23.24.25.27.28 29.31.32.36.38.40.42.43.45.46. Lim. 4.35.39.41.50.52.54.55.56.57.58.59. 60.62.63.65.66.67.68.69 70.71.72 73 74 75. ſublim 51. 61.64. fol. 136.136. 137.138.138.139. 140. 141. & 142.

Melioramentorum exceptione retardatur rei iudicatæ executio 2. & quare 3. 4. Intellige probato ſtatu antiquo rei melioratæ, & quo modo probetur is ſtatus 5. ampl. 6.7.8. 10.11. 12. 17.18. 19.20.21.22.23.26.27.29 30.31.32.37 38.39.40.41 42.43.44.45.46.47.48.49 50.51.52.53.54 55.56.57.58.59.60.61. 62.63.64.65.66.67.68.69.70.71.72.73 74.75.76.77.78.79.80.81.82.83.84.85 86.87.88.89.90.92.93.94.95.96. limit. 34.35.44.97.98. 100.101.103.105.109. 110.111.113.114. 115.120. 122. 124. 127.129.130. 132.133. 134. 135. 136. 138.139. 140.141.142. 143. 145. 146. 147. 150.151.152.153. 154. 155. 156. 157.158. 159.162. 164.165. 167.168. vſque in fin. fol. 111. & ſeq.

feudi Melioramenta ſunt hæreitaria, & tranſeunt ad omne genus hæredum 13. 14. fol 112.

Melioramentorum fructus ſunt meliorantis, nec compenſantur cum melioramentis 1. 12. & quare 5.6.7. Contrarium 2. 11. & quare 8. & ſeq. priorem opinionem ſequendo illam, ampl. 24 26.27.28.29.30.31. limit. 32.33. fol. 274.275.276.277.

Melioramentorum factorum à malę fidei poſſeſſ. exceptione nõ retardatur executio ſententiæ 1. ampl. 5.6.7. limit. 18. 19.20.23.25.26.27.28.29.30.32. Sublimita 24. fol. 150.151.156.

Melioramentorum repetitio ſola retentione rei melioratæ conceditur 1. ceſſat, vbi res meliorata tota perijt, & quare 2.5.8.10. fol. 2041.

Melioratum fundum, qui domino reſtituit abſque iudicis decreto excluditur actione ſpolij 8. & quare 9. Lim. 11.12. 13. 14. Qua actione illa petatur 15. 16.17.18.20.21 22.23.24.25.26.28.30 31.32.33.34.35.36.38.39.40.41.42.43 fol. 224.227.228. & 229.

Membrorum ſuorum nemo eſt dominus 12. ampl. 13. fol. 388.

Menoc. reprobatur 58. 4. fol 241. defenditur 62. fol. 245.

Menoc. diſtinctio reprobatur 20 21. fol. 144. & 145.

Mereator, quando dicatur ſtatim fallitus 33. fol. 89.

Mercatores ſi exerceant mercaturam in pluribus locis, ſi vnus foro cedat, an omnes teneantur 9. fol. 471.

Meum dicitur meum dupliciter 15. fol. 276.

Minor ſoluens creditori ſuo rectè ſoluit, nec repetit 10. tradẽs rem immobilem ſine decreto Iudicis, quam tradi iuſſerat teſtato, rectè tradit 11. poteſt ſine curatore reſtituere hæreditatem 12. fol. 15.

Modicum impedimentum, quod dicatur 15. & 16. fol. 299.

Modica an ſint attendenda 1. fol. 298.

Moleſtiæ damna non reficiuntur, vbi nõ intimantur ei, qui debet defendere 23. fol. 28.

Monachus poteſt ſibi reſeruare bona propria dum profitetur 10. fol. 42.

Monetæ ſpeties vna ſolui poteſt pro alia 18. ampl. 20. limit. 19. fol. 474.

Mora an purgari poſſit poſt oppoſitam exceptionem adimplementi 12. fol. 311.

Mora vbi eſt allatura periculum, ordo eſt non ſeruare ordinem 106. fol. 121.

Mora eſt delictum 1. procedit à pari cum pœna a iuſta cauſa excuſatur 3. fol. 296.

Mortuos ſepelire, & viuentes conſeruari procedunt à pari 8. fol. 68.

Mulier contrahens per procuratorem, debet ſeruare eaſdem ſolemnitates, quas ſeruaret, ſi ipſa contraheret 4. fol. 17.

Mutuans pecuniam ad emendum cum pacto, quod exprimatur emptionem fieri pecunijs ſuis, quamuis emptio fiat

ſine

ſine ea expreſſione empta ſunt mutuâti hypothecata cum iure prælationis 37. & quare 38.fol.102.quomodo probetur emptionem fuiſſe factam pecunijs mutuatis 40. 41.42. 43.44. 45. fol. 106.

Mutuans pecuniã cauſa refectionis præfertur cęteris creditoribus 1. Intellige, ſi pecunia fuerit in refectione errogata, quod res refecta extet, & pecunia ſit mutuata in eam cauſam 3.limit. 4.5.6. fol.107.& 108.

Mutuum dans ad emendum, præfertur cęteris creditoribus emptoris 1.& quare 2. ampl.4.5.6.7.8.9.10.11.12.13. 14.15. 16.17.18.19.20.21.22.37.limit.23.Intellige modo ſpetialiter ſit hypothecatã res empta 25.25.28. ampl.26.fol.102. &ſeq.

Mutuum factum cauſa refectionis, vel conſeruationis rei, facit mutuantem potiorem cœteris creditoribus, & retardare, vel reuocare exequutionem in re refecta, vel conſeruata factam 2. ampl.11.12.13.14.15.limit.3.4.5.16.18. 19.20.21.22. An idem dicendum, ſi res fuit confecta 27:fol.108.& 199.

Myſinger declaratur 15.fol.531.

N.

NAtta reprobatur 40.fol.384.declaratur 21.fol.251.

Natura eſt iuſta mater, & non nouercã 11. fol.199.

in Neceſſitate ſe conſtituenti nõ ſuccurritur 40.fol 240.

Negatiua eſt probanda à negante, ſi fuerit fundamentum intentionis illius 1. amp.2.limit.in excipiente de adimplemento 3.5.& quare 4. ampl. limitationem 6.7.8.9.10.11.12.13.14. limit. 15. 16.17.18.19.fol.312. & 313.

Negligens parũ diſtat à fraudatore 6. fol. 482.

Negligentia qualiter probetur 20.21. fol. 483.

Neguſ.reprobatur, &defenditur num.33 35.fol.95.

Nobilitas inuito non conceditur 2.fol.68

Nobilitatis proprium eſt liberalitas 18. fol.197.& 198.

Non facere, & perperam, facere ſunt paria 58.fol.289.

Notarius non poteſt rogari de ijs,quæ geri non poſſunt tempore cõfecti inſtrumenti 4. illius aſſertio non probat eã, quæ tempore rogitus non poteſt videre 5.fol.319.& 320.

Notariorum clauſularum congeries 39. fol.329.

Notorium releuat ab onere probandi, ſi tamen de illo excipiatur 5.fol.224.

Notorium licèt releuet ab onere probãdi, non releuat tamen ab onere excipiẽdi 12.limit.37.fol.356.

Notorium quando quid dicatur 44. in fin.fol.357.

Notorium fit ex actis iudicij 1. fol.353.

Notoria nullis iuris regalis ſunt alligatã 28. ampl. ibid.fol.402.

Nouatio perimit ipſo iure præcedentem obligationem 2.fol.285.

Nouatores expellendi à Republica 39.fol. 133.

Nullitas quæ colligitur ex actis, numquã cenſetur reiecta 6. Contrarium 7.præualet ſententiæ latæ ſuper exequutione illius 9.fol.354.

Nullitas propoſita incidẽter differt à propoſita principaliter 1.2.4.5.6.8.9.10.fol. 440. & 441.

Nullitas an propriè ſit exceptio 2. efficacior eſt in iuſtitiæ exceptione ad reuocandum iudicata 3.fol.347.

de Nullitate agere, & excipere differt 20. fol.347. & ſeq.

Nullitas principaliter oppoſita, vt dicatur, quæ requirantur 1. libelli formula opponendæ nullitatis exceptione principaliter 2.fol.442.

Nuullitas omnis citationis ſilet comparente citato 135.fol.377.

Nullitas citationis quando ſanetur 135. 136.137.138.fol.377.

Nullitas manifeſta ſtatim perimit agentis intentionem 7.fol.441.

Nullitas an ſimul deduci poſſit cum cauſa appellationis, &an eodem proceſſu terminari 11.fol.441.

Nullitas quando dicatur incidenter oppoſita 1.11.12.13.14.15.16. 17.18. fol. 437.& 438.an illa probata ſit ſuper ea pronunciandum 2.5.6.7.10.

Nul-

Nullitas an proponatur principaliter, vel incidenter diſfert 30.& quando dicatur propoſita incidenter 31. & quieffectus inde reſultent 31. in fin.fol.426.
Qualitas notoria quæ dicatur 40. fol.403.
Nullitas quando deſerta, ſi fuit deſerta appellatio 8.fol 415.
Nullitas executionis citationis præconiæ qualiter excuſetur 107.fol.375.
Nullitas ex defectu citationis maior eſt, quam quæ ex defectu iuriſdictionis 3. ampl.4.fol.368.fol.368.
Nullitas vellata, quæ dicatur 96.fol.352.
Nullitas euidens poteſt cognoſci à mero executore. 38.ampl.39.fol.384.
Nullitatis actione prohibita non eſt prohibita exceptio, & e contra 17.18. fol. 433.
Nullitatis actione principaliter intentata non reterdatur executio ſententiæ 2. 5. contrarium 6.concorda 7.8.9.ampl. 10.11.12.14.16.17.18.19.20.22.23.limit. 24.25.26.27.28.32.33.35.37.38.39.40 41. ſublimita 15. 34. l.prætor. §. Marcellus, ff. de iudic.declaratur. 36. fol. 326. fol.423.
Nullitas quando dicatur principaliter intentata 21.& ſeq.fol.425.
Nullitatis cauſa incidenter ſi tractetur, tractanda eſt in quauis inſtantia coram iudice, qui de cauſa principali cognoſcit 1. & quare 2.3.ampl.4. diſtingue.5. limit.12.13.fol.444 445.
Nullitatis exceptione oppoſita retardatur ſententiæ executio 15. 16. 18.contrarium 19. concorda ibid. ampl. priorem opin. 22. 23. 24. 25. 26. 27.28.29. 30.31.32.33.34.35.36.37.38.30.40.41. 42.43.45.46.47.48.50.51.52.53.54. 55. 56. 57.58.59.60.61.62. 63. 64. 65. 66. 67.68.69.70.71.72.73.74.75.76.77.70. 80.81.82. limit. 83.84.85.86.87.88.89. 91.92.93.94.95.96. 97.98.99. 100.101. 102.104.105.106. 107.108.19. 110.ſublimit.103.fol.348.& ſeq.
Nullitas notoria, vel euidens, quæ dicatur 43 fol.349.
Nullitatis exceptione retardatur executio ſententiæ, ſi præiuditium irreparabile ſequeretur, ſeu illud non poſſet alia ſententia reuocari 1.ampl.3. 4.5.6.8. 9. 10.11. 12.15.limita 7.13.fol.390. & 391.
Nullitatis exceptio eſt perpetua 4. ampl. 6.7.10.11.12.13.limit.14.15.16.17.18.29.20. fol.413. & 414.
Nullitatis exceptio, & replicatio quanto tempore tollatur 19.fol.414.
Exception nullitatis ex defectu iuriſdictionis potentior eſt, qua vis alia 8.ampl.& limit.ibid.fol.413.
Nullitatis exceptione oppoſita aduerſus inſtrumentum, cũ obligatione Camerali retardatur illius executio 23.& quare 24.ampl.25.27.28.29.30.31.fol.389.
Nullitatis exceptio contra tres conformes non releuat, niſi prius fuerint executioni de mandatæ 1. ampl. 39.40.41. 42.limit.43.44.45.46.47.49.50.51. 52. 53.54.55.56.57.58.59.60.61.ſublimita 48.& 42.circa med.fol.416.& ſeq.
Nullitatis vno capite expreſſo, poteſt aliud probari 5.fol.442.
de Nullitate agere non poteſt procurator ſine ſpetiali mandato. Et quare 6. 7. agit de illa tantùm is, ad cuius fauorem validitas requiritur 8. limit. 10. 11. 12. 13. fol.444 443.
Nullitatis Iudex an poſſit inhibere Iudici coram quo pendet cauſa principalis 31 fol.444.
Nullitatis exceptione oppoſita incidenter retardatur executio ſententiæ 1. poteſt de illa iterùm cognoſci, etiam quod ſummariè fuerit de illa cognitum 8. limit.9. Iudex incompetens poteſt de illa cognoſcere 11.fol.439.& 440.
Nullitatis exceptione principaliter oppoſita non retardatur executio ſententiæ, & quare 2. 3. amplia 4. lim. 5.6.fol.439.
de Nullitate excipiens in fine litis, condemnatur in expenſis 38.fol.356.
Nullitas euidens, quæ dicatur 44. in fin. fol.357.
de Nullitate ſententiæ quilibet poteſt excipere 3.ampl.4.5.6.7.8.18.21.23.24.25 32.33.35.37.38.40.42.44. 45.46. limit. 47.50.64.68.69 70.71.72.75.ſublimit. 64.67.72.fol.392. vſque ad 398.
de Nullitate non poteſt excipere ſucceſſor Auctoris nullitatis 60. nec qui ſine ſolemnibus contrahit cum Eccleſia, & ſimilibus priuilegiatis 62. fol.397.
de Nullit.agi non poteſt lapſo term.dato à Statu.ad agendũ de illa 2. cõtrariũ ibid.

Digitized by Google

ampl.5.6.7.8.9.10.11.12.lim.13.14.15.16.17.22.fol.432. & ſeq.

de Nullitate non excipit auctor nullitatis 60.51.fol.396.

de Nullitate qui dicit, fatetur ſententiam iuſtam,ſed inualidam ex defectu ſolemnium 3.fol.413.

de Nullitate agi poteſt perpetuo 16. fol. 443.

de Nullitate incidenter agere, & excipere eſt idem 21.fol.348.

Nunciatio noui operis impunè ſpernitur, vbi euidenter eſt iniuſta 32.fol.402.

Nuncius qualiter faciat relationē executionis citationis executæ 129.fol.377.

O.

OBlatio debiti, vt ſit Canonica, & legitimos operetur effectus, quæ requirantur 4.19.

Oblatio an ſufficiat vnica 15.30. fol.75. & 76.

Oblatio pecuniæ in ſaculo, quando proſit debitori 35.fol.221.

Oblatio vt ſit legitima, quæ requirantur 5.& 6.fol.69.

Oblationis faciendæ, quæ ſint cauſæ, & & qui ſequantur effectus 1. fol.79.

Obligatus inſolidum, debet totum debitum integrè ſoluere, nec iuuatur vllis exceptionibus 7. fol.58.

Obligatio eſt mater actionis 2.fol.62.

Obligatio naturalis non parit actionem 9 circa fin.fol.498.

Obligatio rem tradi, habet annexā obligationem rem dari 10. fol.342.

Obligatio eſt ſtricti iuris 25. ampl. ibid. fol.192.

Obligatio Cameralis, quando non habeat paratam executionem 26.fol.389.

Obligationis Cameralis rigor in quibus moliendus 19.fol.388.

Obligatio Cameralis actiuè,& paſſiuè trāſit ad hæredem 20.fol.528.

Obligatio Cameralis fundatur in iuramento 1. Item in iudiciali obligatione 9. Item in conuentione partium 10.fol.514. & 515.

Obligationis Cameralis virtus 1.ceſſat oppoſita exceptione compenſationis 2.& quare 4.& ſeq. & 11.ampl.3.limit.13. Contrarium 15.17. & quare 16. 18. limit.19.20.21.fol.459.& 460

in Obligatione rem tradi, eſt mixta obligatio rem dari, id eſt dominium transferre 4.fol.325.

Obligatus inſolidum, ſi ſoluat partem ſuam, diuiſo debito in viriles, liberatur ab obligatione ſolidi 9. amplia 10. 11.12.13.14.15.16.17.19.20.limit.21.24. 25.26.27.28. ſublimit.22. fol.58.& 59.

Obſignatio vbi fieri debeat 2.fol.79.

Obſignatio proxima eſt ſolutioni, & extinguit omnem actionem, ſi fuerit legitimè facta 1.ampl.2.fol.69.

Obſtetrici debetur merces etiam à muliere quam inuitam eſt adiuta 9. fol. 68.

Officium ſuum nemini debet eſſe damnoſum 1.& quare 2. fol.67.

Opinio communis eſt lex 14.fol.275.

Opiniones Doctorum quare diuerſæ 9. fol.219.

Optio an detur domino rei melioratæ, ſoluere pretium melioramentorum, vel pati abraſionem 56.fol.214.

P.

PAcificus de Saluiano declaratur 31. fol.152.

Pactum ſine cauſa non obligat 12. fol. 465.

Pactum de non petendo, ſi de illo non excipiatur, nihil prodeſt 4. ampl.ibid. fol.224.

Pactum de non petendo re,& effectu, eſt donatio 2. differt à renuntiatione 3. effectus illius 4.fol.30.

Pacti reſolutiui contractus concepti verbis directis, vel conditionalibus, quæ ſit vis 32.fol.308.

Pactum reſeruationis dominij ad fauorē venditoris, donec pretium fuerit ſolutum non valet 1.5.& quare 2. 10.11.16. Contrarium 18 Ampl.19.20. Limit.21. 22.23. Cōtrarium ſcilicet, quod ſit pura venditio, & non conditionalis 13. Contrarium 17.fol.97.98.

Pactum reſeruationis ad fauorem venditoris, donec pretium fuerit ſolutum, valet 1.fol.99.

Pactum reſeruationis dominij ad fa-

uorem

uorem venditoris, donec pretium fuerit ſolutum facit venditorem potiorē cęteris creditoribus venditoris in re vendita 1.ampl.2.6.8.9.10.11.12.13.limit.14.fol.99.& 100.

Papa ſolus poteſt diſpenſare, vel abſoluere à iuramento, ſi iuſta ſubſit cauſa 2.ampl.3.4.fol.520.

Papa gerit Vices Dei in terris 54. ſolus habet plenitudinem poteſtatis etiam in temporalibus 53.an poſſit abſoluere ſibi non ſubditos à iuramento 50.|58. an abſoluere à iuramento contractus iurati 57.58. an abſoluere ſe ipſum à iuramento 60.fol.524.& 525.

Papa, & Imperator ſunt luminaria inferiorum 4. ab ipſis fluit, & refluit omnis iuriſdictio 5.exercens iuriſdictionem ſine mandato illorum generali, vel ſpetiali, committit crimen læſæ maieſtatis 6.fol.361.

Præiudicij irreparabilis auertendi cauſa, quæ concedantur 1.2.fol.390.

Parte acceptata totum dicitur acceptatū 1,fol.58.

Parum modicum, & nihil æquiparantur 1.ampl.2.3.4.5.6.fol.248.

Pater habet adminiſtrationem bonorum filij, illo etiam inuito 31.fol.53.

Pater, & filius eadem eſt perſona, & caro 45.fol.22.

Pater recuperat expenſas factas in re propria filij, & retinet illam, donec reficiatur 8.ampl.ibid.9.10.11.12.13.14.limit.15 16.17.20 21.Coniecturę quibus pater præſumatur donaſſe 19.fol.197.& 198.

Pater, & filius ſunt ſocij, & vna eadem perſona in ijs, quæ ſunt iuris 1.limit.in foro poli 2.fol.197.

Paulus Bellonus amicus laudatur 5.funeratus expenſis Cam. Ducalis Mediolani 58.fol.540.

Paulus Papa V. laudatur 15.fol.103.

Pauper qualiter reficiat melioramenta 2.3.4.5.6.7.8.9.10.11.12.13.15.limit.8.9.18.19.20.fol.149.& 150.

Pauperi miſerendum in indicio 10.f.250.

Paupertas non extinguit naturalem obligationem 41.fol.252.

Pace facta ſub pœna, ſi vnus deinde offendat alium, offenſus poteſt alium offendere, & petere pœnam 2.fol.315.

Peccatum non eſt ſequi vnam ex opinionibus contrarijs 45.fol.96.

Pecunia qualiter probetur verſa in vtilitatem Eccleſiæ 10.fol.203.

Pecunia quando vindicari poſſit 20.29.fol.16.

Pecunia mutuata cauſa emptionis, vel conſeruationis, vel refectionis fuiſſe in eam cauſam conſumptam, quomodo probetur 23.& ſeq. ſi data fuerit Prælato, vel Syndico vniuerſitatis, quomodo probetur verſa in vtilitatem Eccleſiæ, vel Vniuerſitatis 26 fol.109.

Pecuniam qui mutuat ad ædificandum, vel reficiendum domum eſt potior cęteris creditoribus 9.fol.103.

Peremptorij effectus 109.fol.375.

Penſionem an ſoluat, qui habitat domum ſibi pignoratam 48.fol.194.

Periculum interitus rei ſpectat ad dominum illius 24.fol.239.

Periurium eſt delictum grauius homicidio, & quare 2. qua pœna puniatur 3.fol.532.

Periurium commiſſum in iuramento litis deciſiuo non punitur pęna aliqua 6.& quare 7.10.limit.11.fol.533.

Periurium quando dicatur committi 8 fol.515.

Periurium graue crimen eſt apud Deum, & homines, & grauibus pęnis plectitur 3.illius exceptio non retardat executionem ſententiæ, ſi fuit commiſſum ante cęptam litem 4.ampl.5.6.ampl.12.13.15.16.17.18.19.lim.20.21.23.25.27.29.30.31.ſublimit.22:32.fol.516.& 519.

Periurij quæſtio eſt ſpiritualis 28.de illa cognoſcit laycus Iudex 29.ampl.ib.ab eo ſolus Papa diſpenſat 45.fol.522.& 524.

Periurij exceptione nō retardatur executio ſententię, & quare 22.Contrarium & quare 27.29.amp.30 31.32.33.35.36 38.39.40.41.42.43.44.45.46.47.48.50:51.55.56.lim.58 59.60.61.62.63.64.65.66.68.69.70.71.72.73 74.75.76.77.78.81.fol.510.& ſeq.

Periurij exceptione repellitur actor à limine iudicij 1.fol.526.

Periurij exceptione oppoſita, ſi Iudex procedat ad vlteriora, cenſetur exceptionem reieciſſe 2. ampl 3. Contrariũ 5. limit. 8. fol. 526.
Periurij exceptio remitti poteſt ab eo, cui eſt iuratum 4. 526.
Periurij exceptio eſt dilatoria, & quare 1. fol. 509.
Periurij exceptio eſt peremptoria, quia annullatiua iuris, & actionis actoris, eſt litis finitæ, per illam extinguitur omne ius actoris 17. 18. opponi poteſt vſque ad ſententiam, non autem poſt 19. ſed limita 21. fol. 510.
de Periurio excipi poteſt tamquam dilatoria, & tamquam peremptoria 23. nõ oppoſita dicitur illi renuntiatum, & quare 24. fol. 510.
de Periurio non cognoſcet Iudex requiſitus ad exequendum alterius Iudicis ſententiam 37. an opponi poſt ſententiam 54. fol. 511. & 512.
à Periurio quomodo quis excuſetur 10. fol. 52.
Non repellitur periurio ſui auctoris 11. in quem non tranſit iuramentum ſui auctoris 12. fol. 527.
Periurus non poteſt agere, ſed excipere, & quare 17. fol. 521.
Periurus non repellitur à iudicio, in cauſa in qua non peierauit 67. fol. 513.
Periurus quibus pœnis afficiatur 49. fol. 512.
Petere, & recipere ſunt paria 21. fol. 53.
Petrus de Bella pertica fuit ſubtilis doctor & nihil ignorauit in iure 6. fol. 41.
Petrus Petracinus Senator Mediolani laudatur 61.
Philippus ſecundus Rex Hiſpaniarum nunquam reſcripſit de plenitudine poteſtatis 18. fol. 369.
Philoſophorum, & Sanctorum Patruum dicta faciunt ius 41. fol. 96.
Philoſophorum dicta ſunt vice legis 17. 18. fol. 276.
Pignus non conſiſtit in re propria 5. ampl. 7. fol. 93.
Pignus qui melius fecit, ſeu qui rem ſibi pignoratam meliorauit, repetit expenſas 1. & quare 2. ampl. 3. 4. fol. 190.
Pignus purum, & conditionale differt 22 fol. 343.
Pignus recipiens eſt obligatus ad exactã illius cuſtodiam 9. fol. 191.
Pignus recipiens, non facit fructus ſuos 8. fol. 271.
Pignoris contractus fit gratia illud dantis 15. fol. 191.
Pignoris fructus ſpectant ad illius dominum 19. ampl. 21. 22. quid ſi quis habitet domum ſibi pignoratam 48. fol. 192.
Plus, & minus quæ differunt, non differunt ſpetie 20. fol. 130.
Plus petitis, cui obijci poteſt compenſatio 11. fol. 459.
Pœna eſt duplex legalis, & conuentionalis 1. ad iſtas reducuntur pœnæ aliæ quatuor pœnarum ſpecies 2. fol. 45.
Pœna conuentionalis, quando debita ex compromiſſo cum laudo ſubſequenti 30. cuius quãtitatis ſit de iure 34. quando exigi poſſit ex mutuo 38. quanta ex Statuto 43. fol. 47. & 48.
Pœna iudicialis, ſeu contumacialis exigi poteſt exacta ſorte principali, cum proteſtatione illam conſequendi, rato remanente pacto 44. ampl. 46. 47. 48. 50. 51. limit. 53. 54. 55. Cui applicatur talis pœna 52. De iure Canonico nõ poteſt peti, niſi in quantum interſit 45. fol. 48. & 49.
Pœna legalis non cenſetur remiſſa receptione ſortis principalis 3. ampl. 4. 5. 7. 9. 10. 11. limit. 13. 14. 15. 16. fol. 45. & 46.
Pœna legalis ob illatam iniuriam Clerico quando illi, vel Eccleſiæ ſit debita 8. fol. 45.
Pœnæ Iudicum Aduocatorum, & Procuratorum, qui reſpectiuè iudicant, vel patrocinantur contra communem 30. 31. fol. 408.
à pœna, & mora excuſat iuſta cauſa 3. fol. 296.
à Pœna quando nullitas excuſet 59. fol. 396.
in Pœnalibus ſtricta ſit interpretatio 33. ampl. ibid. fol. 205.
Poetæ verſus. Habent & ſtellas iurgia, quæque ſuas reprobantur 6. fol. 250. & ſeq.
Poetarum dicta non contemnuntur in iure 20. fol. 276.
Poſſeſſor bonæ fidei quis dicatur 2. fol. 153.

Poſ-

Poſſeſſor bonæ fidei ſine titulo quis dicatur 7. Titulatus à domino rei non cōpenſat 42.fol.265.268.
Poſſeſſor bonæ fidei an compenſet melioramenta cum fructibus perceptis 1. fol.486.
Poſſeſſor bonæ fidei cum titulo quis dicatur 5.fol.271.
Poſſeſſor bonæ fidei, ſi fiat malæ fidei, an repetat melioramenta 46. fol. 148.
Poſſeſſor bonæ fidei, ſi fiat malæ fidei, vel è conta, vel dubitetur an ſit talis, an compenſet fructus cum melioramentis 52.fol.282.
Redemptor operis quando repetat expēſas, vltra conuenta 47.fol.148.
Poſſeſſor bonæ fidei facit fructus ſuos 19. ampl.20. debet compenſare fructus cū melioramentis factis in fundo quem poſſidet 21.fol.187.
Poſſeſſor bonæ fidei facit fructus ſuos 2. ampl. ibid.fol.236.
Poſſeſſor malæ fidei quis ſit multis modis 36.41.42.43.fol.160.
Poſſeſſor malæ fidei quis dicatur 6. fol. 278.
Poſſeſſor malæ fidei repetit melioramēta neceſſaria, & conceditur illi rei melioratæ retentio, donec de expenſis fuerit ſatisfactus 1. ampl. in iure, & prædone 3. Contrarium 4.5.6. Concorda 7. amplia 8.9.10.11.12.13.14.15.16.20.21.22.23 24.25.26. ampl. in foro conſcientiæ 27. contrarrium 28. limit. 2.19.29.30.31.44 45. & 46.fol.157.158.159.160.
Poſſeſſor malæ fidei quis dicatur 2. 3.4. ſi dubitetur, an ſit bonæ, vel malæ fidei, an repetat expenſas 16.fol.151.
Poſſeſſor malæ fidei compenſat cum melioramentis fructus, quos ipſe percepit 38. Alia eſt opinio quid compenſet cū percipiendis, & qui percipi poterant à domino rei nō poſſidente, & ab ipſo, eo poſſeſſore, & à quocumque alio 39. & quare 40. Alia eſt opinio, quod compenſet cum fructibus, quos actor potuiſſet percipere 41. & quare 42. Alia eſt opinio, vt reſtituat illos, qui communiter percipi poterant 42. contrarietas iſta conciliatur 44 45.46.47. 48. 49. 50.fol.281.282.& 283.
Poſſeſſor malæ fidei eſt obligatus compēſare melioramenta cum fructibus, qui à melioratiue percipi poterant 1. ampl. 2.3.4.5.6.7.8.9.10.11.12.13.14.15.16.17 Lim.18 19.20.21.23.27.28.30.31.32.33 ſublimit.14.22.24.fol.278.279. & 280.
Poſſeſſor malæ fidei excuſatur à percipiēdis, niſi habeat titulum reprobatum 34 fol.280.
Poſſeſſor malæ fidei fictus, ſeu præſumptus, etiamſi titulum non habeat, excuſatur à percipiendis fructibus 35. limitat. in vero 36.fol.280.
Poſſeſſor malę fidei verus, quis dicatur 36 fol.280.
Poſſeſſor malæ fidei compenſat melioramenta cum fructibus perceptis 1. amp. 2.3 4. limit. 5.fol.277. & 278.
Poſſidere poteſt quis ex pluribus titulis, ſeu cauſis 1.fol.149.
Potētia proxima actui habetur pro actu 1. ampl.2.fol.341.
Praxis Rom. Curiæ circa vim inferendā condemnato probatur 62.fol.404.
Prædo, & nudus detentor gaudet beneficio Canonis redintegrandæ 13.fol.195.
Prælatus repetit expenſas factas pro defenſione prælaturæ 9.fol.203.
Prælatus ſi eſt negligens in defendendis iuribus Eccleſiæ, quilibet de populo poteſt aſſumere defenſionem 15. fol. 393.
Prælatus recipiēs Canones ab emphiteota ſine conſenſu Capituli, non remittit caducitatem, quam ſciebat incurſam 14. limit.15,16.fol.52.
Prælatus ſi cōcedat in perpetuam emphiteuſi, quę conſueuit concedi ad tempus quilibet de populo poteſt dicere de nullitate conceſſionis 13.fol.393.
Præparatorij, & præparati idem eſt iudicium 14.fol. 144.
Præſcriptio eſt iniquiſſimum præſidium, & contra præceptum Euangelij, ius naturæ, regulam, cap. locupletari 32. contrarium 33.fol.132.
contra Præſumptionem iuris, & de iure, quando admittatur probatio in contrarium 13.fol.530.
Præſumptiones, & coniecturæ ſunt Iudici arbitrariæ 18.fol.345.
Pretium quod momento durauit non eſt rei iuſtum pretium 4.fol.248.

Pre-

Pretij non ſoluti exceptione, retardatur executio ſententiæ prolatæ pro emptore, & quare 1. ampl.3.4.1.6.7. 8.9. limit.24.25.26 27. Contrarium 11. & quare ibid.fol.332. & 333.
Pretij non ſoluti exceptio eſt iuris, ineſt contractui, & in iure ineſt 10.20. non eſt propriè peremptoria, & quare 10. 29. fol.333.
Pretij non ſoluti, & rei non traditæ ſunt exceptiones peremptoriæ, & opponi an poſſent in ſententia, vel illius executione, ſi non fuerint prius oppoſitæ 12.14.18. & ſeq.fol.333.
Primogeniorum ius eſt odioſum, ſine ratione, & quare 9. conuenit, & differt à fideicommiſſo 11.12.fol.100.
Princeps in contractu promittens, ſuum ſubditum ratificaturum repellitur agẽdo ex contractu, niſi doceat de ratificatione 6.fol.301.
Principes ſeculares, an ſua conſtitutione poſſint infringere contractum iuratũ, vel contra illum aliquid ſtatuere 6.7. diſtingue 14 fol. 521.
Princeps non poteſt reuocare priuilegiũ conceſſum non ſubdito 59.fol. 525.
Princeps tributum exigere nõ poteſt ceſſante cauſa, quare illud fuit impoſitum 11.fol.494.
Princeps reſcribendo nõ intelligitur aliis voluiſſe præiudicare, quam nominatis 20.fol.394.
Princeps poteſt reſcribere eidem Iudici, vt ſententiam ſuam corrigat, ac reuocet 10. fol.8.
Princeps ſine citatione nihil validè pronuntiat in ſubditos 6.amp.7.an ex cauſa tollere citatio iem 10. non eſt tutus in conſcientia, vtendo plenitudine poteſtatis fol 368. & 369.
Princeps vbi reſcribit cum clauſula de plenitudine poteſtatis quid obſeruandum 13. & ſeq.fol.369.
Princeps ligatur contractu ſicut ſuus ſubditus 2.fol.306.
Principis ſententia ſine citatione eſt nulla 12.ampl.13.ampl.14.15.limit. 16.fol. 369.
Principi quando non parendum 56. fol. 404.
Principum cauſæ ſpirituales delegandæ extra Vrbem, præſertim vbi ad illam non patet tutus acceſſus 57.fol.371.
ex Principio bono, bonus prodit effectus 3.fol.412.
ex Principio malo, malus prodit effectus 2.fol.412.
Principia qualia ſunt, talia præſumuntur eſſe principiata 2.fol.528.
Probatio generalis non releuat 49. fol. 222.
Probationes priuilegiatæ, & illarum effectus 33.fol.9.
in Probationibus non quod poſſibile, ſed quod veriſimile ſpectatur 3.fol 260.
Probatio incontinenti facta quando dicatur, eſt arbitrarium Iudici 14. fol. 247.
Probatio quando dicatur facta incontinenti 18.19.fol 220.
Probatio incontinenti facta æquiparatur probationi liquidæ 12.fol.359.
Procurator eſt dominus rei, in qua eſt cõſtitutus procurator 18.fol.471.
Procurator cum libera cõſtitutus ab homine plus poteſt, quam conſtitutus à lege 63. poteſt illa habere fidẽ de pretio rei venditæ, iſte nequaquam 63. fol. 55.
Procurator cum libera cõſtitutus ab homine æquiparatur procuratori habenti ſpetiale mandatum 52. poteſt facere omnia, quæ conſtituens, facere poſſet 53. poteſt tranſigere 55.fol.55.
Procurator fiſci eſt Procurator conſtitutus à lege cum libera 60. fol.55.
Procurator qui pluris emit, quam ſibi eſt mandatum, non repetit id quod vltra mandatum errogauit 37. fol. 133.
Procurator expendens vltra mandatum ſibi datum, non repetit errogata 6.prohibitus emere certo pretio, non repetit, quæ errogauit vltra mandatum 5. fol.256.
Alberic. reprobatur 11.fol.257.
Procurator qui egit ſine mandato, quibus pœnis afficiatur, & ad quæ ſit obligatus 33.fol.379.
Procurator generalis facere poteſt, quæ exigunt ſpetiale mandatum, ſi conſtituens ea, ſolitus ſit facere, & ſit id illi vtile 40.41.fol. 54.
Procurator in rem ſuam præfertur domino in

no in concurſu exactionis 31.limit.32. fol.21.
Procurator conuentus tamquam procurator an ab illo exigi poſſit mandatum 30.fol.379.
Procuratorem cõſtituere in cauſis arduis non cogitur Princeps 38.fol.371.
Procuratoris reuocatio, quibus intimanda 36.fol.379.
Procuratoris reuocatio, vt faciat nullitatem ſententiæ illo citato, cui intimanda 17.fol.378.
Procuratorum eum libera duæ ſunt ſpeties 51.fol.54.
Promiſſio facti alieni, quando reſoluatur in promiſſionem faciendi diligentiam, vt fiat 23.fol.287.
Promiſſio quælibet etiã iurata habet annexam conditionem, ſi fides ſeruetur promittenti 5.fol.311.
Promiſſio iurata, quando dicaturà iurante impugnata 13.fol.517. an Iudex laycus poſſit eum, cui fuit iuratum cogere, vt remittat iuramentum 42.fol.519.
Promittens idem bis, ſemel tantùm præſtare, eſt obligatus 40.fol.505.
Promittens facere ſub pœna, an obſtet exceptio adimplementi 30.fol.304.
Proteſtatio nihil operatur in ijs, quæ non ſunt in poteſtate proteſtantis 8.13. Itẽ nec in ijs, quæ ſunt aduerſus iuris regulas 9.13.fol.42.
Proteſtatio conſeruat ius proteſtantis 1. limit.4.8.fol.41.&42.
Proteſtatione conſeruatur ius proteſtantis 1. ampl.2.fol.256.
Pupillus quando obligetur recepto depoſito 2 fol.476.
Pupillus deceptus ſolutione facta tutori, reſtituitur 15.fol.24.
Pupillus ſoluendo non facit nummos ſui creditoris 13.limita 28.fol.16.
Pupillo & ſimilibus, quando ſolui poſſit 50.51.53.54.fol.22.&23.
Pupillum factum eſſe locupletiorem ex ſolutione ſibi facta probare debet, qui ſoluit 52.fol.23.

Q.

QValitas diuerſa facit actum diuerſum 4 fol.79.
Qualitas non poteſt ſtare ſine ſubiecto, cui inhæreat 2. fol.236.
in Quantitate maiori ineſt minor 10.fol.417.
§. Quibus in proem. C. redarguitur i.

R.

R.P.D. Rapaciolus nunc Cardinalis laudatur 53.fol.253.
Ratihabitio retrotrahitur 28. ampl. ibid. fol.235.
Ratihabitio retrotrahitur, & comparatur mandato, etiam vbi opus eſt ſpetiali 49.fol.54.
Ratihabitio ſupplet defectũ mandati 43. an æquiparetur mandato 44.45.46.fol.54.
Ratio legis quæ dicatur 9.
Redintegratio non conceditur, vbi quis facto ſuo cadit à poſſeſſione 9.exempla talis caſus 10.fol 224.
Regis Hiſpaniarum pietas in Officiales ſuos pauperes 58.fol.540.
Regulæ Cancellariæ Apoſtol an æquiparentur Statutis 39.fol.409.
Regula negatiua firmior eſt affirmatiua 13. ampl.ibid.fol.88.
Regulam conſtituere in iure eſt difficile, & quare 2.fol.250.
in Religione peccatum, ſi fuerit omnium, fit iniuriam 12 fol.393.
Remunerandus non eſt, qui prohibitus confert beneficium 4.fol 256.
Renuntiatio adimplementi tacita, qualiter fiat 7.fol.314.
Renuntiatio beneficij facta in manibus Iudicis layci eſt valida 65.fol 397.
Renuntiatio exceptionis rei non traditæ, an debeat eſſe generalis 45. fol.319.
Renuntians exceptioni compenſationis, an prohibetur de illa excipere 5.& quare 6.7.8.9.fol.465.
Renuntiatio tacita plus operatur, quàm expreſſa 26.fol.511.
Renuntiatio nunquam extenditur ad ius remiſſum 10.fol 52.
Renuntiatio eſt vltimum vale, quod datur actui renuntiato 5.fol.30.
Renuntiatio eſt donatio re, & effectu 2. differt à pacto de non petendo 3. effectus illius 5.eſt ſpeties proteſtat.5.f.30

Digitized by Google

Renunciatio eſt ſtricti iuris .27.fol.329.

Renuntiatio generalis ad quæ extendatur .14.15.ampl.16.fol.328.

Renuntiario generalis non excludit quæ ſunt de natura actus 56. fol.331.

Renuuciatio generalis non valet. 29. 30. 31.32. limit.33 apponitur potius excõfictо ſtylo notarij, quam conſenſu partium . 34.35-35.fol.329.

Renuntiationis generalis maxima eſt vis . 51 ampl.52.fol.330.

Renuntiatio generalis, & ſpetialis differt. 8.tantum operatur in ſuo genere quãtum ſpetialis in ſua ſpetie 9.fol.328.

Renuntians generaliter intelligitur voluiſſe remittere omnia, quæ ſciuit,& potuit cogitare 11.ampl.12.fol.328.

Renunciatio generalis ſolum extenditur ad ius, quod competit tempore renunciationis 22: 23. & quare 29. 26. limit. 27.ſub limit.9.fol.466.

Renuntiare ius ſuum, qui non poſſint.44. ſal 340.

Renuntiare iuri ſuo an dicatur, qui non facit votum intra tempus conuentum 90.fol.352.

Renuntiantibus iura ſua nõ patet regreſſus ad illa 8.fol.31.

Renuntianti non conceditur regreſſus ad renuntiata 3.ampl.4.limit.5.fol.465.

Repreſentare obligatus quando poſſit nõ moleſtatus repreſentare 10 fol.50.

Res tranſit in alium, cum ſua cauſa 7. fol.494.

Res ſua nemini ſeruit 11. limit.13. fol. 93.

Rei ſuæ quiſque eſt arbiter etiam abutendo modo non lædatur pub. vtilitas 25. fol 95.

Rei ſuæ quiſque onus, & legem apponere poteſt, quam vellit 23. ampl.24. fol.94.

Rei inhærere tutius eſt quam actioni 4. fol.218.

Rei vendicatio competit ſoli domino 9.

Rei vendicatio præfertur quibuſcūque actionibus tam perſonalibus, quam realibus 3.fol.83.

Res iudicata, vt obſtet, quæ requirantur 10.fol.440.

Rei iudicatæ exceptio quare adinuenta 9.fol.11.

Rei iudicatæ effectus 28.fol.511.

Res iudicata facit iudicem cæcum ita vt nihil aliud poſſit videre, excepto adimplemento ſuæ ſententiæ 9.limita 10.12. fol.8.

Res iudicata plura operatur 1.2. 3 fol. 255.

aduerſus Rẽ iudicatam, an quis audiatur abſque reſtitutione in integrum, quia lata falſis teſtibus, vel inſtrumentis 25. fol.9.

Reſcriptum Papæ ad fauorem oratoris pauperis, vbi exceptione melioramentorum retardabatur immiſſio, ex Saluiano comprobatur 54. 55. fol. 253.& 254.

Reſtitutio in integrum cõceditur omnibus ex cauſa. 24.fol.64.

Reſtitutus in integrum aduerſus omiſſam exceptionem ſolutionis an audiatur niſi refectis expenſis 25.fol.64.

Retentio rei melioratæ negatur tutori curatori, & negotiorum geſtori 4. Limit. 5.fol.195.

Retentio rei melioratæ ſi fuerit pauperis non conceditur melioranti, vid. meliorarnentorum exceptio ceſſat, vbi facta.

Retentio ceſſat, vbi datur ſpetialis actio pro re retenta 149 153. fol 125.

Retentio rei melioratæ, vel abraſio melioramentorum quando concedatur, & negetur 1.fol.283.

Retentionis melioramentorum exceptio opponi poteſt poſt ſententiam 19. fol. 179.

Retinens rem melioratam an faciat fructus ſuos 174.fol.127.

Retractus ceſſat in venditione conditionali 33.fol.60.

Retractus ius re non tradita ceſſat 3. fol. 316.

Retrahens vigore iuris congrui conuenit, cum retrahente ex pacto de retrouendendo 1. retardatur executio ſententiæ pro illo latæ exceptione melioramentorum 2.ampl.4.4. 5.6.7.8.9. limit.10. 11 12.fol.167.& 168.

Retrouendere, quis non obligatur ex pacto niſi integre fuerit de pretio ſoluto ſatisfactus 44.fol.181.

Retrouendere, qui promiſſit an excuſetur

tur volēs ſoluere intereſſe 14. fol. 303.
Reus conuentus actione reali, vel perſonali vincendus eſt tribus conformibus ſententijs, antequam ab illo exigi poſſint quæ debet 2. fol. 388.
Reus legitimandus eſt in iudicio 27. f. 444
Reo ſufficit vincere per non ius Actoris 3 fol. 470.
Rei conuenti, & damnati legitimanda eſt perſona 27. fol. 444.
Rigor quando præferatur æquitati 31. fol. 131.
Roman. declaratur 8. & 20. fol. 207 & 412.
Roman. reprobatur 42 fol. 33.
Rom. Iud. cautella in abſolutione ab excommunicatione 41. fol. 505.
Rota Rotauit 6. fol. 3: 3.
Rota variauit, & concordatur 19. 26. fol. 448. & 449.
Rota in eodem art. variauit 24 fol. 287.
Rotæ deciſ. 2. de ſent. & re Iud. in antiq. defenditur 21. fol. 418.
Rotæ deciſ. declaratur 55. fol. 371.
Rotæ Auditores non poſſunt ſuas ſententias reuocare tamquam nullas, vel reformare 15. fol. 415.
Rota Rom. eſt magiſtra Doctorum omnium 19. fol. 272.
Ruſticitati parcitur, ſi errat in iure 43. f. 90

S.

Sacerdotis damnati ad triremes, non deletur clericalis caracter 9. fol 237.
Salutis æternæ quiſque præſumitur memor 3. fol. 528.
Saluus conductus fragilis cautio 54. f. 271.
Sapiens dominatur aſtris, & qualiter fol. 256.
à Satiſdatione excuſatur, qui eſt diues 3. fol. 325.
Scientia generalis, quando ſufficiat 12. fol. 342.
Scire parum & nihil ſcire ſunt paria 3. fol. 248.
Seminis ratione an quis fiat potior creditor 10. fol 103.
Sententia ex quibus dicatur nulla ex defectu iuriſdictionis 10. fol. 361.
Sententia qualiter probetur lata ſine citatione 19 fol. 369.
Sententia an valida ſit, interueniente procuratore, de cuius mandato non fuit exceptum 39. fol. 379.
Sententia iniuſta tranſit in iudicatum, & dicitur ſententia, niſi iniuſtitia ſit euidens 4. & quare ibid. quando dicatur notoriè iniuſta 5. fol. 347.
Sententia popularis quæ dicatur, & illius effectus 8. qui pro illa inſtare poſſit, & ſuper quibus ferenda 9. exemplum huius ſententiæ 11. ampl 4. 5. 7. 8. 18. 21. 23 24. 25. 32. & ſeq. limit. 47. & ſeq.
Sent. quando valida ſine relatione executionis citationis 107. ampl. 108. fol 121.
Sententia quando non tranſit in iudicatum 19. fol. 521.
Sententia Iudicis eccleſiaſtici nulla, vel iniuſta euidenter exequēda eſt à layco 27. 30. fol. 522.
Sententia eſt nulla, non iurato de calumnia ab actore, vbi reus iurauerat, & petierat iurari 29. fol. 446.
Sententia eſt nulla, ſi continet manifeſtū errorem 25. & quare 28. fol. 402.
Sententia nulla maior iniuſta reperitur 12 fol. 348.
Sententia nulla non meretur nomen ſententiæ 6. effectus plures parit 11. 12. fol. 348.
Sententia nulla ex defectu iuriſdictionis poteſt à principe confirmari, ſecus ex defectu citationis 4. ampl. 5 fol. 368.
Sententia nulla non eſt ſententia 19. fol. 445.
Sententia incerta eſt nulla 2. fol. 398.
Sententia incerta oppoſita illius nullitate, retardatur illius executio 3. ampl. 4 5. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. lim. 14. fol. 398. & ſeq.
Sententia nulla ex defectu citationis qualiter ſaluetur 133. fol. 376.
Sentent. eſt nulla, ſi prolata fuit contra minorē, non dato illi curatore, vel curator illum non defendit 30. fol. 446.
Sententia eſt nulla, ſi feratur ſub citatione in certa ratione temporis 70. Item ſi feratur non expreſſa die, qua eſſet ferenda 70. Item quando lata cum citatione ad primam, & deinde ſingulis diebus, & horis 71 fol. 372.
Sententia euidēter iniuſta eſt nulla 1. ampl. 2. 5 fol. 400.
Sententia quomodo probetur euidenter iniuſta 3. 6. 7. 8. 9. 11. 12. 13. 14 16. 17. 18. 19. 20.

20.21.22.72. fol.400. 401.402.
Sententia quando dicatur non manifeſtè iniuſta 23.fol.402.
Sententia lata per errorem facti expreſſi eſt nulla 2.& quare 3.4.5.6.7.8.9.10.11 12.limit.13.fol.411.
Sententia lata contra communem, quando nulla, & non exequenda 29.fol.408.
Sententia inter alios lata, quando alteri præiudicet 42.fol.395.
Principis quando faciat ius 43.fol.393.
Scientia lata ex cauſa, quæ probatur falſa, eſt nulla, & non exequenda 4, ampl.5. 6 7.9.10 fol.412.
Sententia lata ab incompetēti Iudice, potius eſt famoſus libellus, quam ſententia 5.fol.413.
Sententia lata contra deciſ.Rotæ an nulla 44.an lata cōtra extrauagantē 46.f.409
Sententia lata ſub conditione, an ſit valida 9 lata cum clauſula detractis detrahendis, vel ſaluo iure faciendi verum, & certum calculum 15.fol.399.
Sententia lata contra debitorem, qui ſoluerat, quæ debebat, eſt nulla manifeſtè 14.ampl.15.fol. 443.
Sententia lata omiſſa, vel non probata ſolutione, eſt valida 3.fol.8.
Sententia lata oppoſita exceptione ſolutionis etiam non probata, eſt nulla 4. ampl.ibid.fol.8.
Sententia lata inſtante eo, qui non erat procurator, an ſuſtineatur, ſi ratificetur ab eo, pro quo eſt prolata 29.fol.379.
Sent.lata cōtra legem non habentē clauſulā annullatiuā, quando nulla 5 f.406.
Sententia lata ab obſeruatione iudicij, an ſit diffinitiua, vel interlocutoria 14.lata lapſis fatalibus eſt nulla 16. ampl. ibid. & 17. qua dictum fuit tranſiſſe in iudicatum, an ſit diffinitina, vel interlocutoria 22. fol.418.
Sententia lata agente, vel defendente eo, qui non habebat, mandatum eſt nulla 2.ampl.3 4.5.6.fol.378.
Sent.lata in termino nimis breui ad cōparendū eſt nulla 36. an ſit potius appellandum à breuitate termini dati 36 Itē lata in vim citat generalis 41.f.370.
Sententia lata à Iudice, non habente iuriſdictionem, eſt nulla, & retardatur illius executio 1. 11.& quare 12.13. amplia 14.16.17.18.21.23.24.23.24.25.26. 27.32.34.35.36.38.33.40.41.42 43.44 45 46.47.48.49. 50.51.52.53.54.56.57 58.60.limit.28.33.55.59.61.63.64.66. 67.68.69.70.71.73. 75.77.79. 80.81. ſublim.74.fol.360. & ſeq.
Sententia lata contra ſtatutum, conſuetudinem, de cuius intellectu probabiliter dubitatur, non eſt nulla 44.fol.96.
Sententia lata contra caſum legis, eſt nulla 1. fol.405.
Sententia reſcinditur, vbi condemnatus non aſſiſtit cauſæ ex legitimo impedimento, vel impeditus fuit probare iura ſua 13.fol.12.
Sententia lata ex probationibus priuilegiatis, quando ab eodem Iudice ex iuribus, vel teſtibus de nouo repertis, vel beneficio reſtitutionis in integrum reuocetur 34.fol.9.
Sententia lata ex probationibus priuilegiatis, numquam tranſit in iudicatum 33. notoriè iniuſta eſt nulla 36.contra ſententiam, ſi fuerit condemnatoria, non valet 38.fol.9.10.
Sententiæ executio retardatur, ſi fuerit iuxta delatum iuramentum iuratum 5. & amplia 6.7.8.9.10 11.12. fol. 528.529.
pro Sententia præſumitur 1.ampl.2.fol. 1. & 2.
pro Executione præſumitur 1.fol.1.
Sententia, quæ tranſiuit in iudicatum pro veritate, habetur 3. ampl.4.fol.29.
Sententiæ exequutio retardatur, ſi fuerit prolata agente, vel defendente eo, qui non habebat mandatum 1. & quare 2. ampl.7.8.9.10.11.12.13.14.15. 16.17.18.19.20.21.22. limit.23.24.25. 26.27.28.fol.378.& 379.
Sententiæ tres dicuntur conformes multis modis 6.7.8 9 num.13.14.15. 18.19. 20.22.24.fol.416.& ſeq.
Sequeſtrum non faciendum apud Iudicē 4.fol.72.
Serafin.deciſ.declaratur 25.fol.326.
Seruus quid acquirit, domino acquirit 17. ampl.ibid.fol.471.
in Simbolum habentibus, facile fit tranſitus 1.ampl. 1.fol.473.
de Simonia non excipit, qui fecit inſtrumentum ſimoniacum 55.fol.396.

Simo-

Simonia non committitur in modico 5. fol.248.

Simoniacus non dicitur ante ſententiam declaratoriam 52.fol.506.

de Simulatione non excipit, redens, nec ceſſionarius 22.fol.394.

Sixtus V. Pont.Max.laudatur 15. 16. fol. 67.69.

§. Si verò auth. de alienat. & emphiteuſ. declaratur 11.14.fol.129.

Societas non contrahitur vno ſociorum ſeorſum negotiante 2. fol.284.

Societas carceratorum Vrbis inſtituta, & dotata à Sixto V. 15. fol.61.

Socin.fuit ſubtilis Doctor, & illius ſubtil. notantur, & defenduntur 42. fol.61.

Socin.declaratur 76.fol.351.

Socius adminiſtrans bona ſocialia, debet conficere librum adminiſtrationis, & reddere rationem 2. ampl.3. 5.6.f.482.

Socius nō poteſt excipere de credito ſocij, quod non ſit ſocietatis 7.fol.470.

Socius nō poteſt excipere de compenſat. crediti ſocij 7. & quare 8.amp.9.f.482.

Socius dans damnum ſocietati, negligenter nō poteſt excipere illud cōpenſandum cum lucro illius diligentia facto 10.& ſeq. & quare 12. & ſeq. Contrariū 15. & ſeq.limit.17.22.diſtingue.19. fol. 482.483.

Socius repetit expenſas, & melioramenta facta in re communi pro rata ſociali 1.amp.2.4.5.6.7.8. lim.9.10. 11. fol.196.

Socius recuperans caſtrum commune, repetit à ſocio expenſas pro rata ſocietatis 23.fol.192.

Socius non recuperat à ſocio expenſas factas in re communi 44.45.lim.46 f.193

in Solidū plures ſunt, qui ex legis diſpoſitione poſſunt conueniri 15.in fin. f.59.

Solue, & repete commune aſſumptum, vbi quis conuenitur ex oblig. Cam. rigoroſum, & temperandum 17.18.f.57.

Soluens procuratori falſo, vel reuocato quomodo ſibi conſulatur 48 fol.22.

Soluens inuito debitore, nō repetit 5.lim. 6.7 9.11.12.13.ſublim. 10.14.fol 68.

Soluens pro alio, vt euitet pœnam, repetit ſoluta 14.amp.ibid.fol.238.

Soluens pro alio, repetit ſoluta 6 amp.7. 8.limit 9.10.11.fol.67.

Soluens priori creditori in actione perſonali, ſuccedit in locum prioris creditoris 21.fol.57.

Soluens in actione hypothecaria, quando ſuccedat in prioris creditoris locū 22. 22.& ſeq.fol.57.

Soluens indebitum ſcienter, non repetit, quia cenſetur donare 14 ampl. 15. 16. fol.56.& 57.

Soluere qui promittit non ſatisfacit promiſſioni, offerendo, vel deponendo 7. ampl.8.9.limit.11. fol.299. & 300.

Soluere, qui promittit, non poteſt excipere de compenſatione 4.fol.514.

Soluere pro alio quiſque poteſt 1.ampl.2.3 4.5.an Canones debitos ab emphiteota 6. & ſeq.fol.64.& 65.

Soluere non dicitur, qui vult dare pignora, vel fideiuſſorem 4. Item qui ſoluit, vt ſtatim repeteret 5 fol.14.

Soluere qui promiſſit cū iuramento, non poteſt excipere de compenſ.3.6.12.13 & quare 4.ampl.6.contrariū 7.& quare 8.9.10.11.ampl hanc ſecundam opinionem 19.26.27.28.29. 30.31.32.33. 34.35 36.37.38.limit.39.40.41.42. fol. 455.& ſeq.

Soluere, qui iurauit, non prohibetur excipere de compenſatione 35. fol.500.

Soluere promittens, non cenſetur renuntiaſſe beneficiū datum fideiuſ.54 f.331.

Soluere pro alio poteſt Procurator conſtit. ad adminiſtrandū bona conſtituētis, vel ad ſoluendū 6. lim. ibid.quando pater pro filio 7. grauitas fideicōmiſſo pro fideicomiſſario 7. quando curator ventri datas 9.quādo ſeruus pro domino 10. Tutor quando ſibi ſoluere poſſit 11.gerēs negotia aliena, quando ſibi ſoluere poſſit 13. fideiuſſor habens confideiuſſorē, totum debitū ſoluere poteſt 14 quando tutor, vel correus ſoluat 18. quiſq poteſt ſoluere pro alio 19.f.17.18.

Solui non poteſt aliud pro alio inuito creditore 1.fol.485.

Solutio facta ei, cum quo contraxit, parit liberationem 25.ampl.26. 27.28.fol.20

Solutio indebita, quæ dicatur 39.fol.16.

Sol.facta tirāno, an liberet ſoluētē 29 f.29.

Solutio ad conſeruationem iuris realis nō refert, à quo fiat 14 fol.65.

Sol.facta Fiſco à debitore delinquētis, an liberet 22.24.an facta tyranno 33.f.26.

Solutio quæ probatur libris campſoris, probat pro tertio contra tertiũ.46. f.34.

Solutio præſumitur facta in duriorẽ cauſam 5. potius in cauſam priuilegiatam 6. Item in cauſam promptiorem ad exequendum 7. fol.476.

Solutio facta metu creditoris, non liberat debitorem, ſed priuat creditorem credito 11. facta ex ſententia Iudicis, liberat debitorem 12.fol.50.

Solutio eſt legitima quoad omnes effectus quæ fit ab aliquo pro alio 5.fol.17.

Solutio legitima eſt, quæ fit in qualitate, quantitate promiſſa. Et loco conuento 3.fol.14.

Solutio vt ſit legitima, quid ſit conſiderandum 1.fol.13.

Solutio facta vni ex correis credendi, quãdo pariat liberationem 1.2.3.4. fol. 23.

Solutio quæ probatur ex libro officialis publici obſtat agenti ex promiſſione, cui ſit appoſita renuntiatio exceptionis factæ ſolutionis 35.38.39. limit.43. fol.33.

Solutio facta ei, qui non habebat mandatum, liberat debitorem, ſi dominus illam ratam habeat 33. ſi ante ratihabitionem dominus mutet ſtatum, quid dicendum 34. Quid ſi communiter habebatur pro procuratore 35.fol.31.

Solutio qualificatè facienda, quos effectus pariat 19.20.fol.448.

Solutio probanda teſtibus ab eo, qui renuntiauit exceptioni ſolutionis, non prodeſt excipienti de ſolutione confeſſata extra iudicium 23. & quare 24. Secus ſi de confeſſione facta in iudicio 26.29.fol.32.

Solutio, ſi offeratur, ſi acceptetur, vel deponatur, quod eſt debitum præcedente interpellatione ad recipiendum retardat executionem, ſi fiat de re debita 5. ſi autem debitor vellit ſoluere in alia re ſecus eſt 6 limit.7. fol. 35.

Solutio vt fieri poſſit ei, in quem verba obligatiua, & executiua ſunt directa 21.

Solutio ipſo iure perimit obligationem 2. fol.285.

Solutio facta Fiſco, probatur ſolùm ſcripto, & non teſtibus 19.fol.19.

Solutio præſumpta non iuuat renuntiantem exceptioni ſolutionis 20. ampl.21. fol.32.

Solutio facta ei, cũ quo quis cõtraxit, parat liberationẽ, & retardat executionẽ ſententiæ 30. ampl.ibid.& 31.fol.29.

Solutio facta ei, qui mala fide poſſidebat rem, cuius cauſa facta eſt ſolutio, an pariat effectus legitimæ ſolutionis 47. fol.22.

Solutio legitima reſpectu ſoluentis eſt illa quæ fit ab ipſomet debitore, tempore ſolutionis 6.ampl.10. 15.16.21. 22.25. 26.30.36.37.limit.38.fol.15.& 16.

Solutio facta adiecto, dicitur facta creditori 25.ampl.26.27.lim.28.fol.28.

Solutio facta adiecto, liberat debitorem 20. ampl. limita 21. fieri quando poſſit inuito eo, qui ſibi, & adiecto ſolui, eſt ſtipulatus 22.& 23.fol 24.

Solutio facta ei, cui eſt iuſſum ſolui, retardat executionem ſententiæ 31.liberat debitorem 32. ampl. ibid.limit.33. 37.ſublimit. 34. limit. 36. 33. 37.fol. 25.

Solutio facta ei, cui eſt iuſſum ſolui, liberat debitorem 31.ampl.32.34.37.38 39.40.limit.33.36.41.42.fol.24.

Solutio eſt præcedentis debiti extinctio 1. eſt regina exceptionum 2. per illam impeditur facienda, & reuocatur facta executio, & perimitur omnis obligatio 2. & 3. eſt exceptio peremptoria, & de illa licet excipere etiam poſt ſententiã 4. an etiam vbi in proceſſu fuit de illa exceptũ, opponitur vbi executiuè, vel ordinariè fuit actum 6.7. vel beneficio reſtitutionis integrum 8. f.4.

Solutio ſpontanea, & coacta differt 2.f.49

Solutio ſimpliciter facta, in quam cauſã cenſeatur facta 29. facta poſt inhibitionem, quando liberet ſoluentem 30 31. eſt alienationis ſpecies 33. facta nummis alienis, quando pariat liberationem 35.

Solutio fieri non poteſt incongruo tempore 24.fol.73.

Solutionis tẽpus congruum eſt dies, qua fuit Conuentum, vt illa fieret 24. f.73.

Solutio fieri non poteſt ante tempus conuentum, ſi interſit creditori illam fieri 25. ampl. ibid. diſtingue 26. ampl. 27.fol.73.

Solu-

Google

N O T A B I L I V M.

Solutio facta alteri, quã creditori de mandato Iudicis liberat ſoluentem 1. & quare 2. ampl. 3.4.5.6.7.9.10.11.13: limit. 14: 15.16.18: 22.24.25.27.28. ſublimit. 26. fol. 27.28.29.

Solutio creditori, vel illius legitimo procuratori facta in re debita, vel alia re retardat exequutionem ſententiæ 2.4. extinguit actionem perſonalem, realem, & hypothecariam 3. ampl. ibid. fol. 34. & 35.

Solutio facta non creditori, non parit liberationem 32. ampl. 33. limit. 34. f. 29.

Solutio facta creditori creditoris, ipſo iure liberat debitorem ſoluentem, cuius bona, & iura eruat creditori recipienti obligata 1. ampl. 2. limit. 18. 19. 20. fol. 26. Impedit executionem ſententiæ latæ in ſoluentem 3. & quare ibid. ampl. 4.12.13.14.16.

Solutio debitoris facta creditori creditoris, quid operetur 5. fol. 26.

Solutio fieri debet ipſi creditori, & non alteri 1. ampl. 2.5.12.13.14.44. limit. 50. ſublimit. 51. fol. 19.20.22.

Solutio fieri nõ poteſt procuratori inuito mandante 22 fieri poteſt in re indebita pro debita valente creditore 24. fol. 24.

Solutio facta procurat. cuius mandatum fuit reuocatũ de iure, vel de facto, non liberat ſoluentẽ 39. lim. 42.43. f. 21.22.

Solutio, quando fieri poſſit Procuratori 14.16.17. fol. 20.

Solutio non poteſt fieri generali procuratori creditoris, niſi ſit cum libera 11. ampl. etiam, ſi fiat ſciente domino 12. fol. 75.

Solutio, quando fieri poſſit procuratori 14.15.16. quaudo procuratori falſo 17. 18.23. quando procuratori reuocato, & quando pariat liberationem 19. 22. quando procuratori ex inſtrumento mandati falſo 24. facta procuratori ante aduentum diei ſolutionis, ſi ille interim foro cedat, vel reuocetur 29. procuratori in rem ſuam facta, liberat debitorem 30. fol. 20.21.

Solutio facta tertio inuito, & conſentiente debitore differt 19. fol. 37.

Solutio fieri poteſt à tertio 30. ampl. 31. 33.35 fol. 16. an ad euitandam caducitatem emphiteotæ 33.

Solutio facta Tutori, parit liberationem 7 Intellige modo ſit realis, & non per cõfeſſionem de recepto 8. ampl. 9.10.12. 13.13.17.19. fol. 14.

Solutio, quando fieri poſſit anticipate 30. quando dicatur facta in fraudẽ 31. f. 7.

Solutio facta ante diẽ creditori recipiẽti, ſeu volenti, liberat debitorem 6.7. f. 50.

Solutio facta ante tempus, quãdo proſit, & non proſit 29. fol. 73.

Tempus ſolutionis in congruum, quod ſit 30.31. fol. 74.

Solutione ſicuti extinguitur debitum, ita & compenſatione 7. ampl. 8.9. fol. 459.

de Solutione, quando dicatur cognitum 24. fol. 6.

de Solutione, quando dicatur fuiſſe exceptum 18. fol. 63.

de Solutione, niſi fuerit exceptum ante concluſionem in cauſa, vel ſententiam excipi non poteſt, niſi fuerit appellatum 9. & quare 10. ampl. vt non audiatur, niſi refectis expenſis 11. amplia 17: Intellige 16. fol. 63.

de Solutione licet excipere aduerſus executionem ſententiæ, quæ tránſiuit in iudicatum, petita reſtitutione in integrum ex generali Clauſula ſi qua mihi 1 & intra quantũ tempus petenda, & an ex gratia Principis 4. & 10. Contrariũ 5.9. ampl. priorem opinionem 11.12.13 14.15.16.17.18.19.20.21.22.23. 24 25. 26.27. lim. 28.30.31.32.33.34. fol. 11.12: & 13.

de Solutione, vt quis coram eodem Iudice audiatur cautella 3. fol. 11.

Solutione ſortis principalis ceſſat omne intereſſe, ideò alias debitum 1. & quare 2. ampl. 3.4.6.9.8.5.9 10.11.12.14.15. 16.17.18.19.20.21. limita 23.14.25.26. 27.28.29.30.31.32.33.34.35. fol. 38.39 & 40:

de Solutione tarde excipiens, non auditur niſi refectis expenſis 19. amplia ibidem, & 20. limit. 21.22.23. Quid in integrum reſtituatur 25. fol. 63. & 64.

Solutione extinguitur omnis realis, & perſonalis obligatio 1. ampl. 2. 3.4. 5.6. 7.8.9.10.11.12.13.14.15.16.17.18.20. lim. 21.22.23.26.30.32.34.35. 36. ſublimit. 25. fol. 36.37.

Solutionem recipiens cũ proteſtat. ſalua

ſibi eſſe iure conſequendi intereſſe ex ſorte principali ſoluta, poteſt intereſſe petere 2. & quare 3. 4 Contrarium 5. & quare 8.9.12.13. Concorda 7.14. Amplia primam opinionem 15.16.17. 18.19.20.21.22.23. Limita 31.fol.41.42. & 43.

Solutionem allegans, debet illam probare 1. Ampl.2. fol.56.

Solutionis exceptio opponi poteſt aduerſus executionem faciendam ex ſententia, ſeu decreto ex proceſſu executiuo 1. & quare 3. Amplia 4.5.6.7.8.9.10.11. 12.13.14.15.16.17.18.19. 20.21.22. limit. 23. 25. 26. 27. 28. 29.31. 32. fol. 5. 6. 7.

de Solutione excipiens tarde, an audiatur non refectis expenſis 33.11.fol.7.63.

de Solutione excipiens, non ideò fatetur ſe debitorem 7. & quare 8.11. fol.56.

Solutionis exceptio ceſſat aduerſus executionem ſententiæ latæ in iudicio ordinario, & quare 1. 2. 8. Amplia 11. 12. 13.15.17.19.20.21.22. limit. 18.23.24. 26.27.28.29.30.31.32.45.37.38.39.40. 41.42. fol.7.8.9. & 10.

Solutionis exceptio vbi de illa conſtat per confeſſionem de recepto 49. fol. 22.

Solutionis exceptio probanda; teſtibus nõ admittitur aduerſus inſtrumentum, habens paratam executionem 16.limit. 18.fol.30.

Solutionis effectus factæ in congruo loco 18. fol.73.

Solutionis locus, ſi non fuit expreſſus, intelligitur de loco contractus 15. fol. 73.

Solutionis exceptio eſt peremptoria 1. fol. 62.

Solutionis nomine cõtinetur omnis actus quo quis liberatur nexu creditoris 1.2. fol.14.

Specul. defenditur à contrarietate 22.fol. 333.

Spoliatus eſt vſque ad obolum redintegrandus 45.fol.181.

Sponſalia renuntiandi, quæ ſit forma 6. fol.31

Statio fiſci quid ſit 4. 5 fol.453.

Statutum reijciens omnes exceptiones, qualiter intelligatur 21.fol.337.

Statutum reijciens omnes exceptiones, de quibus intelligitur 12. fol. 324.

Statutum præfigiens tempus ad dicendũ de nullitate, eſt validum 4. fol. 432.

Statutũ excludens fœminas propter maſculos eſt odioſum 5.10.fol.199.

Statutum, quod nulla exceptio poſſit opponi, qualiter intelligatur 19. 22. fol. 362.

Statutum an validum, quod in foro ſeculari non poſſit excipi de excommunicatione, fol.489.

Statutum diſponens aduerſus inſtrumentum cum quarantigia non poſſe reprobari, niſi alio inſtrumento, non admittit iuramentum litis deciſiuum 32.fol.32.

Statutum prohibens admitti probationem aduerſus aliquam diſpoſitionem extenditur ad probationem faciendam teſtibus de confeſſione extra iudicium 25.fol.33.

Statuta laycorum minuentia vim iuramenti non ſunt valida 10. Cautela in contrarium 12.14.fol.521.

Statutum Vrbis, cap.149.& ſeq. lib.1. declaratur 13.fol.521.

Stipulari alteri poteſt cauſa depoſiti 3.fol. 476.

Stylus A.C. circa abſolutionem à iuramento cum oblig. Cam. in contractu hæſiuo 16.fol.516.

Stylus A.C. in productione inſtrumenti rogati extra tribunal illius 10. fol.515.

Stylus Rotę in exequutioni ſententiarum tribunalium 62.fol.404.

Stylus Romanæ Curiæ in petitione brachij ſecularis 66. & ſeq. fol.387.

Subconductor ſoluendo conductori, liberatur 7.ampl.8.limit.9.fol.26.

Subditus Regis eſt audiendus ad illius defenſam ſine mandato 61. & quare 62. fol.372.

Subſtantia duplex in homine 62. fol. 255.

Subſtantialia inſtrumenti quæ ſint 32.fol. 389.

in Succeſſionibus parentum non eſt à iure facta diſtinctio inter maſculos, & fœminas, nec inter primum, & ſecundo genitum 4. fol.199.

Succeſſor in modico non dicitur ſucceſſiſſe 2.fol.248.

Succeſſor non eſt melioris conditionis

ſuo Auctore 5. fol. 494.
Succeſſor in beneficio conueniri poteſt ad ſolutionem debiti contracti pro neceſſitate Eccleſiæ 12. in pluribus æquiparatur hæredi 12. 13. fol. 203.
Superior competens in caſu iuriſdictionis quis dicatur 61. fol. 364.
Suſpicio mali euentus idem operatur, quod malus euentus 26. diſtingue 28. fol. 337.

T.

Taxatiua cenſetur ineſſe quantitati diſpoſitiue prolatæ 160. fol. 126.
Tempus congruum faciendi depoſitum 2. fol. 72.
Terminum ſuſcipere quid ſit 27. fol. 449.
Teſtamenti executio retardatur, ſi illius ſcriptura ſit raſa, vel caſſa, vel aliter vitioſa 16. fol. 381.
Teſtes ſpetialiter deponentes, præferuntur deponentibus generaliter 23. amplia 24. fol. 328. & 329.
Teſtes quando dicantur conformes, ſi deponant diuerſo modo 11. fol. 417.
Teſtium fides eſt arbitraria Iudici 6. fol. 529.
Teſtium & inſtrumentorum par eſt virtus 13. amplia ibid. lim. 16. 19. fol. 30. 31.
Theodoſius Rubeus laudatur 7. fol. 218.
Theodoſius Rubeus declaratur 26. fol. 326.
Tiraquel. reprobatur 28. fol. 95.
Tiraquellus omnia iuris volumina euoluoluit, & rimauit 15. fol. 242. reprobatur 7. fol. 75.
Tradere qui eſt obligatus, ſufficit ſi ficte tradat per Clauſulam Conſtituti, vel aliam illi æquipollentem 1. Contrariũ 2. Concorda 3. amplia negatiuam opinionem 4. 5. 6. limit. 7. fol. 324.
Trado quandoque ſignificat naturalem poſſeſſionem concedere 7. fol. 322.
Traditio eſt modus acquirendi de iure naturæ, & gentium 1. fol. 325.
Traditum non dicitur perfectè, quod alteri eſt obligatum, vel caſu aliquo poteſt euinci 2. fol. 325.
Traſportationis exceptio habetur f. 548.
Tranſactio reſcinditur ex non adimplemento conuento 5. 8. Ampl. ibid. Contrarium 10. fol. 310.
Trebellianica an detrahatur, ſi Teſtator mandauit reſtitui integram hæreditatem 14. fol. 174.
Tribonianus notatur 9. fol. 476.
Tribonianus redarguitur de mendatio, quod contrarium nihil ſit in iure 2. fol. 208.
Tributum eſt ſoluendum Principi in moneta, quam cudit 25. fol. 131.
Tutor, & Curator eſt Procurator conſtitutus à lege cum libera 60. fol. 55.

V.

Vaſſallus infeudare poteſt alium æque idoneum citra pœnam, & conſenſum domini 2. fol. 473.
Vaſſallus præſtans ſeruitium omiſſum, nõ priuatur feudo, quo dominus declarauerat priuaſſe 27. fol. 43.
Vaſſallus non amittit feudum, ſi modico tempore deſeruit dominum 54. fol. 140.
Vaſſallum, qui promiſſit inueſtire, an domino obſtet exceptio adimplementi 29. fol. 304.
Vbertus de Bobio declaratur 9. fol. 415.
Vectigalis nomine quid contineatur 17. fol. 454.
Vendens carius dilata ſolutione pretij eſt vſurarius 11. quid ſi quid, ideò donetur, ibid. fol. 101.
Vendens rem alteri hypothecatam, petẽdo pretium illius, repellitur exceptione doli 3. ampl. 4. 5. fol. 342.
§. Venditæ, Inſt. de rer. diuiſ. ampliatur 3. 4. fol. 93.
Venditio an reſcindatur, ſi fuit vendita res tamquam libera, & deinde detegitu, non eſſe talem 19. fol. 307.
Venditio eſt modus acquirendi dominij de iure gentium 2. fol. 97.
Venditio cum pacto, vt pretium poſt certum tempus ſoluatur, vel aliud venditori præſtetur, eſt conditionalis 20. fol. 94.
Venditio facta ab executore non præſenti pecunia, non valet 44. limit. 45. fol. 90.
Venditio reſcinditut non ſoluta minima partee pretij 36. Contrarium 37. f. 309.

Digitized by Google

Venditione in diem facta, ſi reuocetur, reſtituuntur fructus 28. fol.273.
Venditione reſciſſa beneficio, l.2. C.de reſcind.vend. fructus percepti ab emptore ſunt compenſandi cum melioramentis, ſi quæ fuere facta 20. Contrarium ibid. & 21. & 23.&24. fol. 272. 273.
Venditione facta cum reſeruatione dominij donet pretium fuerit ſolutum, non ſoluitur gabella 6. fructus ſpectant ad venditorem pro rata pretij non ſoluti ibid.6.fol.97.
Venditione pura reuocata ex legitima cauſa fructus reſtituũtur à die litis motæ 29.fol.273.
Venditionis nomine etiam in ſtatutis cõtinetur locatio 3.fol.321.
Traditionis modi ciuiles, ſeu ficti 1.8.fol. 324.
Venditionis naturalia quæ ſint 53. f.330.
Venditor vt conſequatur pretium, debet tradere rem liberam 7.8. ampl. 10. fol. 442.
Venditor qui tradit rem venditam non numerato ſibi pretio, dicitur ſequutũ fuiſſe fidem emptoris 1.ampl.2.3.Contrarium 4. fol.100.
Venditor qui non tradit fundum venditum totum, tradendo reliquum debet etiã fructus pro rata tradere f.61.f.339.
Venditor re vendita euicta, debet pretiũ reſtituere, & reficere damna emptori, & ad reliqua, quæ euictionis nomine continentur 2. 3.fol.334.
Venditor eſt obligatus rem venditã tradere 1.ampl.2.fol.316.
Venditor vendens rem alteri hypothecatam, ſeu quę detegitur non libera, ſi petat pretium, repellitur exceptione, quod res vendita non fuit tradita 5. exempla talis venditionis 6.7.8.9.10.11. 12.13. ampl.14.15.16.17.18.20.21.22. 23. 27.lim.28.29.30.31.33.34.35. fol.325. & ſeq.
Venditor ſibi reſeruans hypothecam in re vendita præfertur cœteris creditoribus emptoris 17. an talis reſeruatio debeat, vel poſſit fieri ante, vel poſt translationem dominij rei venditæ 18. fol.94.
Venditor debet exprimere omnes qualitates etiam malas rei venditæ 4. fol. 322.
Venditor eſt obligatus tradere rem venditam 10. amplia ibid.& 11.fol.303.
Venditor non poteſt habere pretium, niſi rem venditam emptori tradat 7. ampl. 8.fol.80.
Venditor poteſt totam rem venditam retinere, non ſoluto ſibi integro pretio 21. poteſt rem venditam alteri vendere 22.fol.94.
Venditor qui ſequutus eſt fidem emptoris in pretio rei venditæ, præfertur cœteris credituribus, emptoris in pretio rei venditæ 1. 5.7. & quare 6. Contrarium 8.9.Concorda 10.ſecundam, ſeu negantem opinionem ampl.14.15.16. 17.18.19.20.21.22.23.24.25.26.27.28. 29.30.limit.16.17.31.34.36.37.38.39. 40.41.42.44.45.47.48.49.51.52.53.55 56.57.59. 60. 62. ſublimita 54.fol. 86. 87.88.89.90.91.
Verba, & pacta ſunt intelligenda iuxta naturam ſubiectæ materiæ 17. amplia ibid.18.19.20 fol.211.
Verba non ſufficiunt, vbi facto eſt opus 1 fol.299.
Verba inducunt circumuentionem potius, quàm rei vetitatem 3. fol.299.
Verba, & pacta debent aliquid operare 11.ampl.ibid.fol.31.
Verba reſtringuntur ad ea, quæ ſunt de natura actus 55. fol.551.
Verba ſunt inuenta, vt dicentis voluntas exprimatur 2.ampl.4.5.fol.85.
Veritatis multa ſunt ſingularia 15. in fin. fol.530.
Veſembec. reprobatur 14.fol.15.
Viarum graſſator ante ſententiam, non poteſt impune offendi 60.fol.507.
Vicinus iuſto errore interpellans vicinũ ad retrahendum poſt tempus datum vicinn ſibi minime nocet 7.fol.51.
Victoria vnius in ſententia nullitatis prodeſt alteri, ſecus in ſententia nullitatis contractus 34.fol.395.
Vigilantibus iura ſubueniunt 19.fol.16.
Victori quando reficiantur expẽſæ, quas non fecit 34.fol.134.
Vincentius Fulcus I.C. amicus Auctoris, & præſes ſocietatis carceratorum 16. fol.69.

Vinea

Vinea quibus modis dicatur meliorata 2. fol.284.
Vlmos plantare, an fundus fiat melior 4. 8.fol.143.
Vites plantare an ſint melioramenta fundi 4.8.fol.143.
Vniuerſitas, & aliud corpus, qualiter citetu 119.fol.375.
Voluntas coacta, voluntas eſt ſecundum quid 4.fol.49.
Voluntatem hominis ſolus Deus mutare poteſt 67.fol.255.
Vſufruarius ſoluere debet collectas, & onera impoſita rebus quibus fruitur 17 ampl.18.fol.191.&192.
Vſufructuarius conuenit in aliquibus cũ feudatario 1. fol.183.
Vſufructuario, vel illius hæredi reficienda ſunt melioramenta facta in re, qua fruebatur 2. Contrarium 3. 5. & quare 4. Concorda 6. amplia primam opinionem 7.9.10.11.12. 14.15. 16. 17.18. 19.limita 13.20.21.22.23.25.27.28.29. ſublimita 24.26. fol.183.184. & 185.
Vſufructuario inuito non melioratur fũdus, quo quis fruitur 4.fol.183.
Vſurarum cauſa an ſit fori eccleſiaſtici 4. & ſeq.fol.423.
Vxor, & maritus eſt eadem perſona, & caro 45.fol.22.
Vxori donata acquirũtur viro 14. diſtin. 25.fol.114.

FINIS.

OMMISSA IN OPERIS IMPRESSIONE.

fol. 6. **C***Ap. 1. §. 1. n. 15.* Contrarium firmat *Cart. dec. Ianuen. dec. 217.*

fol. 26. §. 19. *num.* 18. Limit. vbi creditum creditoris non erat liquidum, & non intererat creditoris ſolui, *Socin. conſ. 65. lib. 4. num. 6.*

fol 479. *Cap.* 13. §. 14. *num* 10. Limit. vbi illud quod obijcitur compenſari, non eſt liquidum facto eius, contra quem obijcitur de credito illiquido, nam in illius odium habetur pro liquido, *arg. l. 1. §. qui autem, cum ibi notatis à Ripa nu. 4. ff. quorum legat. & ita firmat Barboſ. in l. diuortio, §. ob donationes, ff. ſolut. mat. num. 26. in fin.* & conueniunt, quæ de facto affectato dicuntur, vt illud non proſit affectanti, *iuxta congeſta à Fel. in cap fin de teſtib. num. 3. verſ. & hinc eſt, & in cap. fin. de foro compet. num. 25. verſ. ſecundo, Paſcal. de Patr poteſt. par. 1. cap. 8. num. 3. & ſeq. cum alijs relatis in meis Collectaneis ad l. ſpadonem, §. fin. verſ. puta ſi affectauerit, ff. de excuſ. tut.*

Addenda Indici Capitum.

Cap. XVII.

fol. 540. **R**Eferuntur plura ſingularia conceſſa à iure, reo excipienti, & negata actori agenti.

Cap. XVIII.

fol. 542. **A**Xiomata, ſeu generales regulæ exceptionum referuntur.

Cap. XIX.

fol. 552. **D**Ecimo quarto aduertat procur. ſi agatur de exec. ſententiæ, quæ fuerit in ſecunda, vel vlteriori inſtantia prolata, an acta antecedentium ſententiarum, fuerint coram Iudice, de cuius ſententiæ executione agitur, tranſportata, nam cum non facta integra actorum tranſportatione, quæ erat facienda, ſententia, cuius executio petitur, ſit nulla, quia non viſis actis, non potuerit Iudex videre, an iuſtè, vel iniuſtè, rectè, vel perperam, fuerit à Iudice, qui de cauſa cognouit, iudicatum, *Iaſ. l. 2. C. de edend. nu. 14. in fin. Trentacinq. var. reſol. lib. 2. de Iudic reſol. 2. Nonnulli, Maſtril. deciſ. 80. ſententiam, num. 1. & 2.* retardabitur illius executio, *vt latè dixi ſupra cap. 12. num. 15. & ſeq.* etiam quod lata fuerit in poſſeſſorio, vel ſūmario iudicio, *Gratian. diſcept. 121. & 968.* Non tranſportantur tamen acta, quæ non releuant, ideſt quæ iuſtitiam, vel iniuſtitiam cauſæ, vel antecedentium ſententiarum validitatem non arguunt, nec quæ non citata parte fuere facta, *Burat. deciſ. 413. num. 4. Durand. deciſ. 23 nu. 6. & ſeq.* Nec quæ fuerunt repetita ſine expreſſione ſpeciali, quæ iure repeterentur, *Burat. deciſ. 15. n. 3. & 4.* Nec acta diuerſæ cauſæ, licèt adiuuent præſentem, *Burat. deciſ. 413. nu. 2.* Nec quæ verbaliter ſunt producta, *Beltramin. ad Ludouiſ. deciſ. 59. num. 10.*

Singulare vnum addam, hactenus explicitè à nemine firmatum, quod cū talis, & tanta ſit connexitas, inter tres poſtremos actus iudiciorum, ſcilicèt executionem, ſubhaſtationem, & pignorum ſubhaſta venditionē, vt quaſi mutua coniuratione, vitium vnius influat in alium, ac corrumpat, quamuis canonicè factam, *Afflict. deciſ. 358. num 2. & ſeq. & dixi de delib ration. cap. 33. num. 1. & ſeq* Quod ſi executio, vel ſubhaſtatio, vel deliberatio ſit nulla, quia in ea perficienda fuerit omiſſum aliquod, quod non erat omittendum, vel committendum de iure, vel conſuetudine, vel ſtylo Curiæ Iudicis, in qua fuit iudicatum, ratione nullitatis commiſſæ in vno ex iſtis tribus poſtremis actibus, vt debitor cuius pignora

gnora

gnora capta, & ſubhaſta fuere vendita, poſſit contra pignorum emptorem intra datam à iure dilationem, quæ eſt annorum triginta, *Seraſin. deciſ.* 360. *cum alijs congeſtis in meis Collectaneis ad cap. redintegranda 3. quæſt. 1. verſ. An remediũ Canonis*, præſcribatur ſpatio agendi ſpolio, *Neuiz. conſ. 77. bene, n. 5. Vrſil ad Afflict. deciſ. 302. num. 2. & deciſ. 358. in fin. Veral. deciſ. 186. par. 3. relati à Menoch. de recuper. poſſeſ. remed. 8 num. 19. Io. Papon. ad Conſuet. Berbon. §. 143. ordinis in fin. Gratian. diſcept. 7. nu. 13 & dixi de ſubhaſt. cap. 2. poſt ea, n. 14. & cap. 7. §. 10. nu. 2. & de deliberat. cap. 34. §. 6. num 1.*

Vel ſi non impeditus intra decennium, *Gloſ. l. furtum, verb. vel longo, ff. de vſucap. & in l. licet, verb. temporis, C. de acq. poſſeſ. Caſt. conſ. 10. lib. 1. nu. 4. verſ. Sed ex alio, & in l. 1. ff. de acq. poſſeſ. num. 14.* agere vellit iudicio retinendæ, *iuxta congeſta à Poſtio de manutenend. obſeruat. 42. poſſeſſorium, nu. 162. & ſeq.* Quamuis enim auctoritate Iudicis poſſit, quis exſui ſua naturali poſſeſſione, vt dictum fuit *coram Veroſpic in Albanen hæredit. 25. Maij* 1629. Id tamen intelligitur, ſi ritè, & rectè faciat, *Rot. diuerſ. 802. num 7. par. 1. & rurſus in recent. par. 2. deciſ. 56. num. 2. & deciſ. 85. num. 9. & deciſ. 147. num. 4.* & poſſeſſio ciuilis, quæ animo longo tempore retinetur, non poteſt à poſſidente auelli. Nam animus vbique eſt, vbi vult eſſe, *l. nihil, ff. de capt. & poſt. limin. reuerſ. l. debitor, ff. de pignor. l. ex facto, §. Rerum, ff. de hæredibus, inſtit. Bald per hæc iura in l. multum, C. ſi quis alteri, vel ſibi.*

Quod idem actor, qui agit ſpolio iudiciali, quo nullum eſt grauius, *iuxta ea quæ congeſſi in Collect. ad gloſ. in præſentium verb. in aliam, verſ. & not. quod hoc, in cap. conquerente, de reſtit. ſpol.* Vel iudicio retinendæ ad iuſtificandã intentionem ſuam in prima inſtantia non arctatur tranſportare omnia acta horum trium poſtremorum actuum, ſed ſolum quæ facta fuere in executione, ſi in illa quid omiſſum, vel cõmiſſum, quo illa vitiatur, & idem dicendum, ſi erratum fuit in ſubhaſtatione, vel deliberatione, *vt cenſuit Rota relata à Farinac. deciſ Criminal.* 188. Reſolutum, vbi non fuit grauatus, qui agebat de euictione coram A. C. tamquã in prima tranſportare acta facta corã Iudice, cuius imperio ſequuta fuerat euictio, eam afferens rationem, quia licèt euictio haberet aliquam conſequentiam à prima, immo vt ego addo, iſta perpetuò iacuiſſet, ſeu numquam fuiſſet in iudicium deducta, niſi eueniſſet caſus antecedentis iudicij, attamen eſt diuerſa, & non eadem cauſa; *& deciſ. pariter* Crimin. 348. *præſuponitur, num.* 5. vbi facta diſtinctione, an ſimus in ſecunda inſtantia, ſeu coram Iudice ad quem, vel ctrã iudice à quo, ſeu primæ inſtantiæ, deciſum fuit primo caſu tranſportanda eſſe omnia acta præcedentium Iudicum; Secundo autem caſu, ſecus, vt poſt hæc ſcripta reperi notaſſe, *Beltramin. exornando, & declarando deciſ. Ludouiſ. 310. in fin.*

Comprobantur præfata ex ijs, quæ eadem R*ota cenſuit deciſ. 571 par. 2. n. 2. in recent.* dum voluit, ſi petatur reuouocari attentata, ſufficere actorem tranſportare acta eius inſtantiæ, in qua fuere commiſſa attentata. Et hoc ſenſu declarantur, *deciſ.* Crimin *Farinac. 188. dixerat, num. 1 & deciſ. 335. cauſa iterum, num. 6. & deciſ. 356. num. 3.* dum dicitur, quod actorum tranſportatio non integga non vitiat modo ſint tranſportata acta, quæ iuſtitiam cauſæ arguant, & vbi quis vno iudicio agit, non tranſportat acta alterius iudicij, licèt illud adiuuent, quod quando acta non tangunt iuſtitiam cauſæ, nec impediunt Iudicem, quominus cognoſcat an iuſtè, vel iniuſtè iudicet, non eſſe tranſportanda; & quod coram tertio Iudice ſufficit tranſportare acta coram Secundo.

Propterea introducta cauſa euictionis in Congregatione Fabricæ Principis Apoſt. à Comite Antonio Bilio tãquã hærede hæredis Marchionis Horatij Pallauicini, & tranſportatis ibidem actis, ex quibus cõcludenter probatur in pluribus fuiſſe exceſſum in

exe-

Digitized by Google

executione contra bona poſſeſſa à dicto Marchione, & præcipuè in ſubhaſtatione, & illorum deliberatione aduerſarijs nihil excipientibus, niſi de integra actorum tranſportatione, non aduertentes, quod perfecta ſubhaſtatione, & deliberatione, nihil præterea à Iudice iudicialiter ſit faciendum, requiro diligentiam eorum, qui partes Comitis Bilij tuentur.

Qui alia, & plura cupit ſcire circa tranſportationẽ actorũ videat, *Veſtr. in prax. lib. 9. c. 2. Vrſe. in ſuo exam. opin. concl. 31. §. Actorum tranſport. Peſtius in tract. de Manutenend. obſeruat. 69. Aſtante dec. Concil. Rota recent. deciſ. 161. par. 1. & deciſ. 710. par. 3. Amat. deciſ. Ferarienſ. 13. Hodierna ad dec Surd. 327 Quamuis, num. 1. & ſeq Gratian. diſcept. 121. num. 29 Duran. deciſ. 15. num. 2. & deciſ. 35. num. 1. & 12. Rota relata à Portio de ſubhaſtat. deciſ. 91. num. 4. Burat. deciſ. 313. num. 1 & deciſ. 405. Domini, num. 17. & ibi addentes Ludouiſ. deciſ. 59. nu. 10. & nouiſsimè coram R. P. D. Ghiſlerio in Placentina nullitatis ſubhaſtationis 27. Aprilis 1635.*

L A V S D E O.

ANT 1319152

Digitized by Google

F 30.

Digitized by Google